

श्रीरायचन्द्र जिनागमसंप्रहे

भगवत्सुधर्मस्वामिप्रणीत

श्रीमद्भगवतीसूत्र (व्याख्याप्रज्ञप्ति.)

मूल अने अनुवादसहित

पंचम अंग-तृतीय खंड

शतक ७-१६

प्रेरक-श्रीयुत पुंजाभाई हीराचंद.

अनुवादक अने संशोधक—

पंडित भगवानदास हरखचंद दोशी

गूजरात विद्यापीठ

अमदावाद.

णमोत्थु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स
भगवत्सुधर्मस्वामिप्रणीतं

श्रीमद्भगवतीसूत्रम् (व्याख्याप्रज्ञप्तिः)

पञ्चमाङ्गे तृतीयखण्डम्
श्रीमद् अभयदेवसूरिविरचितविवरणेन
श्रीजीवराज तनुज-पण्डितबेचरदासकृत-अनुवादेन च सहितम्।

पुनः प्रकाशने शुभाशीर्वादः
सिद्धान्तमहोदधि स्व. आ. श्रीमद्विजय प्रेमसूरीश्वरजी म. सा.
वर्धमानतपोनिधि पू. आ. श्रीमद्विजय भुवनभानुसूरीश्वरजी म.सा.
श्रीसूरिमन्त्राराधक स्व.आ.श्रीमद्विजय धर्मजितसूरीश्वरजी म.सा.

-: पुनः प्रकाशने प्रेरका: :-
श्रीसूरिमन्त्रपंचप्रस्थानानां चतुःकृत्वः आराधकाः
पूज्यपादाचार्यदेव श्रीमद्विजय जयशेखरसूरीश्वराः

-: पुनः प्रकाशकः :-
श्री दादर आराधना भवन जैन पौषधशाळा ट्रस्ट
२८९, एस. के. बोलेरोड,
दादर (वे.), मुंबई - ४०० ०२८.

પુનઃ પ્રકાશન પ્રસંગે પ્રકાશકીય

સિદ્ધાન્તમહોદ્ધિ કર્મસાહિત્યનિષ્ણાત સુવિશુદ્ધબ્રહ્મચારી સ્વ. આ. શ્રીમદ્વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મ. સા., વર્ધમાન તપોનિધિ ગચ્છાધિપતિ પૂ. આ. શ્રીમદ્વિજય ભુવનભાનુસૂરીશ્વરજી મ. સા., સમતાસાગર સ્વ. પૂ. પંન્યાસ શ્રી પદ્મવિજયગણિવરજીની પ્રેરણાના પીયુષપાનથી ધબકતો થયેલો દાદરનો આરાધનાભવન જૈન પૌષ્ઠશાળા સંઘ, જ્ઞાનરુચિની સાથે ક્રિયાચુસ્તતાનો સુભગ સુમેળ જાળવી રાખનારા સંઘોમાંનો એક અગ્રણી સંઘ છે. ગુજરાત કચ્છ વાગડ રાજસ્થાન વગેરે પ્રદેશોમાંથી, વ્યવસાયાર્થે મુંબઈ મહાનગરના દાદર ઉપનગરમાં આવીને સ્થિર થયેલા શ્રાવકોનો આ નાનો સંઘ, પ્રતિવર્ષ સુવિહિત ગુરુભગવંતોના ચાતુર્માસ તથા શેષકાળના અવસ્થાન દરમ્યાન ઉપદેશવચનામૃતોને ઝીલીને દાન-શીલ-તપ અને ભાવની નોંધ પાત્ર આરાધના કરી રહ્યો છે.

વિ. સં. ૨૦૪૮ ના ચાતુર્માસાર્થે સહજનંદી સ્વ. પૂ. આ. શ્રીમદ્વિજય ધર્મજિતસૂરીશ્વરજી મ. સા.ના વિદ્વાન શિષ્યરત્ન શ્રી સૂરિમંત્રની ચાર વાર આરાધના કરી ચુકેલા પૂ. આ. શ્રીમદ્વિજય જયશેખર સૂ. મ. સા. પદ્યાર્થી. તેઓ શ્રીમદ્ની પાવનનિશ્રામાં થયેલી જ્ઞાનખાતાની ઉપજમાંથી, તેઓ શ્રીમદ્ની પાવનપ્રેરણા પામીને, અમે પંચમાંગ શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્ર (વ્યાખ્યાપ્રજ્ઞપ્તિ) નો ત્રીજો ભાગ પુનઃ પ્રકાશિત કરતાં અનેરી ધન્યતા અનુભવીએ છીએ.

આ પુસ્તક શ્રીજિનાગમપ્રકાશક સભા - મુંબઈ દ્વારા વિ. સં. ૧૯૭૪ માં પ્રકાશિત થયું હતું જે હાલ અત્યંત જીર્ણ અવસ્થાને પામ્યું છે તેમજ દુષ્પ્રાપ્ય છે. તેથી ઝેરોક્ષ ઑફસેટ મુદ્રણ દ્વારા એ ગ્રન્થનું આ પુનઃ પ્રકાશન થઈ રહ્યું છે. અભ્યાસુઓને આ ગ્રન્થ સુલભ થાય તેમજ અધ્યયન માટે ઉપયોગી બને એ માટે મુદ્રિત કરાવેલી આ ૨૫૦ નકલો વેચાણ-વ્યવસાયનો ઉદ્દેશ ધરાવતી નથી.

પૂર્વપ્રકાશનકાળે સંપાદન, ભાષાંતર, પ્રેરણા, આર્થિક સહયોગ વગેરે આપનાર દરકેનો આ પ્રસંગે આભાર માનીએ છીએ. વિશેષ કરીને, શ્રીયુત પુંજભાઈ હીરાચંદ દ્વારા સંસ્થાપિત શ્રી જિનાગમપ્રકાશક સભાના માનદ કાર્યકર શ્રી મનસુખલાલ સ્વજીભાઈ મહેતા તથા તેમની પ્રેરણાથી આ ગ્રન્થનું સંપાદન અને અનુવાદ કરનારા ન્યાય-વ્યાકરણતીર્થ પંડિત શ્રી બેચરદાસ જીવરાજનો તથા શ્રી અંધેરી ગુજરાતી જૈન સંઘનો, આ પુનઃ પ્રકાશન પ્રસંગે આભાર માનીએ છીએ.

આ પુનઃ પ્રકાશનનાં સહારે અધિકારીવર્ગ વાચના-પૂરઞ્જના વગેરે પંચવિધ સ્વાધ્યાય કરીને સ્વ-પર આત્મહિત સાધો એવી શુભેચ્છા સહ.

લિ. શ્રી. દાદર આરાધના ભવન જૈન પૌષ્ઠશાળા ટ્રસ્ટ

संपादकीय निवेदन.

जिनागमप्रकाशननी योजनामां भगवतीसूत्रना प्रथमना बे खंडो प्रकाशित थई गया छे, अने ल्यार पछी लगभग चार वर्षे आ नृतीय खंड प्रकाशित धाय छे. प्रथमना बे खंडो मूळ अने टीकाना अनुवाद साथे पं० बेचरदास जीवराज दोशी पासे संशोधन करावी श्रीयुत पुंजाभाई हीराचंद द्वारा संस्थापित जिनागमप्रकाशक सभाना मानद कार्यवाहक महेता मनसुखलाल रवजीभाईए प्रकाशित कर्या हता, परन्तु ल्यार पछी पंडित बेचरदास गूजरात पुरातत्त्वमंदिरमां नियोजित थवाथी अने महेता मनसुखलाल रवजीभाई सदगत थवाथी आ कार्य बन्ध पड्युं. ल्यार पछी केटला एक समय गया बाद श्रीयुत पुंजाभाई हीराचंदे गूजरात पुरातत्त्वमंदिरना आचार्य श्रीजिनविजयजी द्वारा आ काम मने सोंप्युं. उपरना बने खंडोमां मूळ अने टीका अनुवाद सहित होवाथी अधिक विस्तार अने टाईपोनी विविधता होवाथी आगळ छपावानी मुश्किली हती, तेमज टीका अने टीकाना अनुवादनी पण बहु उपयोगिता जगाती नहोती, तेथी आ त्रीजा खंडमां मात्र मूळ अने तेनो अनुवाद सातमा शतकथी आरंभी पंदरमां शतक सुधी आपवामां आवेल छे. मूळ सूत्रमां ज्यां ज्यां बीजा सूत्रोना पाठोनी भलामण करेली छे त्यां ते ते स्थळे ते ते सूत्रोना स्थळोनी पाना-पंक्तीवार सूचना करवामां आवी छे. एक सविस्तर विषयानुक्रम आपवामां आव्यो छे, अने मूळना अनुवादने स्पष्ट करवा माटे स्थळे स्थळे टिप्पणो पण आपवामां आव्यां छे.

आ ग्रन्थना संशोधनमां नीचेनी प्रतोनो उपयोग करवामां आव्यो छे.

क. भगवतीसूत्र मूळ (डहेलाना उपाश्रयनो मंडार) जुनी अने प्रायः शुद्ध.

ख. भगवतीसूत्र सटीक (डहेलाना उपाश्रयनो मंडार) अशुद्ध.

ग. भगवतीसूत्र सटीक (शांतिसागरनो उपाश्रय) नवी अने प्रायः शुद्ध.

घ. भगवतीसूत्र सटीक (आगमोदयसमिति मुद्रित).

ङ. भगवतीसूत्र सटीक (बाबुधनपतसिंगजी प्रकाशित).

ते सिवाय मुनिमहाराज श्रीहंसविजयजीना ज्ञानमंडारमांथी भगवती मूळनी ताडपत्रनी अपूर्ण प्रत शतक १३ थी मळी छे.

उपरनी प्रतोनो अनुसरीने दशमा शतक सुधी आवश्यक पाठान्तरो लेवामां आव्या छे, पण पाळळथी आचार्य श्रीजिनविजयजीनी सूचना प्रमाणे पाठान्तर न लेता मूळ पाठने संशोधित करवामां ते प्रतिओनो उपयोग करेलो छे.

अनुवाद मूळ पाठने अनुसरीनेज करवामां आव्यो छे, अने तेने स्पष्ट करवा माटे वधाराना शब्दो [ ] कोष्ठकमां आपेला छे.

मूळ पाठमां सूत्रनो विभाग नथी, पण अहिं प्रश्न अने उत्तरनी एक सूत्रमां गणना करी सूत्र विभाग करवामां आव्यो छे. अवान्तर प्रश्नने जूदा सूत्र तरीके न गणतां तेज सूत्रमां तेनी गणना करी लीची छे. ते सिवाय ज्यां प्रश्न नथी, परन्तु चरित्र के वर्णनात्मक भाग छे त्यां पण सरलताथी समजवा खातर सूत्रनो विभाग कर्यो छे. प्रत्येक उद्देशकमां सूत्रना अंको तेने प्रारंभे मूळवामां आव्या छे अने तेनो अनुवाद पण तेनी नीचे ते सूत्रनो अंक मूळी आपवामां आवेल छे.

विषयविभागनी स्पष्टता खातर दरेक पानानी पाळ उपर (मार्जिनमां) विषय अथवा प्रश्न सूचित करेल छे.

आ पुस्तक पूर्ण थया पछी छेवटे तेनी प्रस्तावना तथा शब्दकोश आपवा धारणा छे. चोया खंडमां आ ग्रन्थ समाप्त थरो.

आ पुस्तकना संशोधनमां जे जे महाशयोए हस्तलिखित प्रतो आपी सक्रिय सहाय करी छे ते माटे तेओनो कृतज्ञतापूर्वक आभार मानुं छुं.

छेवटे आ ग्रन्थना संशोधनमां के तेना अनुवादमां अज्ञान अने प्रमादथी अशुद्धि के दोषो रखा होय ते माटे क्षमा याची सुल्ल वाचकने सूचित करवा प्रार्थना करी विरमुं छुं.

श्रीजैनविद्यार्थिमंदिर
कोचरबरोड-अमदावाद
भागदार सुदि पूर्णिमा.

भगवानदास दोशी.

विषयानुक्रम.

शतक ७ उद्देशक १. पृ० १-६.

जीव परभवमां जतां क्यारे आहारक अने क्यारे अनाहारक होय ?—लोक संस्थान.—भ्रमणोपासकने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया लागे ?—मत्तातिचार.—कर्मरहित जीवनी गति.—दुःखी जीव दुःखथी व्याप्त होय.—उपयोगरहित अनगारने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया ?—अनगारने सदोष पानभोजन.—निदोष पानभोजन.—क्षेत्रातिक्रान्तादि पानभोजन.—शाखातीतादि पानभोजन.

शतक ७ उद्देशक २. पृ० ७-११.

हिंसानुं प्रत्याख्यान करनारने कदाच सुप्रत्याख्यान अने कदाच दुप्रत्याख्यान थाय.—शा हेतुथी दुप्रत्याख्यान थाय ?—शा हेतुथी सुप्रत्याख्यान थाय ?—प्रत्याख्यान.—मूलगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—देशमूलगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—उत्तरगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—शुं जीवो मूलगुणप्रत्याख्यानी छे वगेरे प्रश्न.—शुं नारको मूलगुणप्रत्याख्यानी छे वगेरे.—मूलगुणप्रत्याख्यानी वगेरेनुं अल्पबहुत्व.—पंचेन्द्रिय तिर्यंचोनुं अल्पबहुत्व.—मनुष्यनुं अल्पबहुत्व.—जीवो सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी छे ? वगेरे प्रश्न.—नारक अने पंचेन्द्रिय तिर्यंचो सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी.—सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी वगेरेनुं अल्पबहुत्व.—सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी वगेरे जीवो.—सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी वगेरेनुं अल्पबहुत्व.—जीवो संयत, असंयत अने संयतासंयत.—जीवो शुं प्रत्याख्यानी छे वगेरे.—प्रत्याख्यानी वगेरेनुं अल्पबहुत्व.—जीवो शाश्वत के अशाश्वत ?—नारको शाश्वत के अशाश्वत ?

शतक ७ उद्देशक ३. पृ० १२-१५.

वनस्पतिकाय क्यारे अल्पाहारी अने क्यारे महाहारी होय ?—प्रीष्ममां अल्पाहारी छतां पुष्पित अने फलित केम होय ?—मूल, कन्द अने पीज पौतपोताना जीवथी व्याप्त छे ?—वनस्पति शी रीते आहार करे ? अनन्तजीव वनस्पति शी रीते आहार करे ?—कृष्णकेश्यावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने नीलकेश्यावाळो नारक महाकर्मवाळो होय ?—नीलकेश्यावाळो महाकर्मवाळो अने कापोतकेश्यावाळो अल्पकर्मवाळो होय ?—वेदना ते निर्जरा नथी.—नारकोने वेदना ते निर्जरा नथी.—जे वेधुं ते निर्जर्युं नथी.—जेने वेदे छे तेने निर्जरतो नथी.—जेने वेदशे तेने निर्जरशे नहि.—जे वेदनानो समय छे ते निर्जरानो समय नथी.—नारकोने वेदना अने निर्जरानो समय भिन्न छे.—नारको शाश्वत अने अशाश्वत छे.

शतक ७ उद्देशक ४. पृ० १६.

जीवोना प्रकार.—संप्रह याथा.

शतक ७ उद्देशक ५. पृ० १७.

खेचर जीवोना योनि संप्रह.

शतक ७ उद्देशक ६. पृ० १८-२२.

नारकायुषनो बन्ध.—नारकायुषनुं वेदन.—नारकोमां महावेदनानुं वेदनुं.—असुरकुमारमां महावेदनानुं वेदन.—पृथिवीकायिकमां विविध वेदनानुं वेदन.—आयुषनो बन्ध.—कर्कशवेदनीय कर्म.—कर्कशवेदनीय कर्मना हेतुओ.—नारकोने कर्कशवेदनीय कर्म.—अकर्कश वेदनीय कर्म.—अकर्कशवेदनीय कर्मना हेतुओ.—नारकोने अकर्कशवेदनीय कर्म बंधाय छे ?—सातावेदनीय कर्म.—सातावेदनीय कर्मना हेतुओ.—असातावेदनीय कर्म.—असातावेदनीय कर्मना हेतुओ.—जंबूद्वीपना भारतवर्षमां आ अवसर्पिणीमां दुःधमादुःधमा कालने विषे आकारभावप्रत्यवतार.—हाहाभूतकाल.—भयंकर वात.—मलिन दिशाओ.—अधिक शीत अने ताप.—अरसविरसादि मेघो.—प्रामादिमां रहेछ मनुष्य, पशु, पक्षिओनो नाश.—वनस्पतिओनो नाश.—पर्वतादिनो नाश.—भूमिनुं स्वरूप.—मनुष्यनो आकारभावप्रत्यवतार.—मनुष्यनो आहार.—ते मनुष्यो मरीने कयां जशे ?—ते सिंहादि मरीने कयां जशे ?—कागडा वगेरे मरीने कयां जशे ?

शतक ७ उद्देशक ७. पृ० २३-२६.

संयत अनगारने क्रिया.—ऐर्यापथिकी क्रिया लागवानुं कारण.—काम रूपी के अरूपी ?—सचित्त के अचित्त ?—जीव के अजीव ?—जीवोने काम होय के अजीवोने होय ?—भोगो रूपी के अरूपी ?—भोगो सचित्त के अचित्त ?—भोगो जीव के अजीव ?—भोगो जीवोने होय के अजीवोने होय ?—भोगोना प्रकार.—कामभोगना प्रकार.—जीवो कामी के भोगी ?—नारको कामी के भोगी होय ?—पृथिवीकाय, वेहन्द्रिय, तेहन्द्रिय अने चउरिन्द्रिय

जीवो कामी के भोगी होय ?—अल्पबहुल.—छद्मस्थ मनुष्य.—अधोवधिज्ञानी.—परमावधिज्ञानी.—केवलज्ञानी.—असंज्ञी जीवो अकामपूर्वक वेदना वेदे ?—समर्थ छतां अकाम वेदना वेदे ?—समर्थ छतां पण अकामपूर्वक वेदना केम वेदे ?—समर्थ तीत्रेच्छापूर्वक वेदना वेदे ?—समर्थ तीत्रेच्छापूर्वक वेदाने केम वेदे ?

शतक ७ उद्देशक ८. पृ० २७—२८.

छद्मस्थ मनुष्य केवल संयम बडे सिद्ध थयो ?—हस्ति अने कुंथुनो जीव समान छे ?—पापकर्म दुःस्वरूप छे ?—दशसंज्ञाओ.—नारकोने दश प्रकारनी वेदना.—हाथी अने कुंथुने समान अप्रत्याख्यान किया.—आधाकर्म आहार करनार साधु हुं बाधे ?

शतक ७ उद्देशक ९. पृ० २९—३५.

असंयत साधु बहारना पुद्गलोने ग्रहण कयां शिवाय एकवर्णवाले एक रूप विकृतेवा समर्थ छे ?—महाशिलाकंटक संग्राम.—महाशिलाकंटक शायी कहेवाय छे ?—महाशिलाकंटकमां केटला लाख माणसोनो संहार थयो ?—मरीने तेओ कयां उत्पन्न थयां ?—रथमुशल संग्राम.—कोनो जय अने कोनो पराजय ?—रथमुशल संग्राम शायी कहेवाय छे ?—मनुष्योनो संहार.—तेओ मरीने कयां उतान्न थया ?—शुं युद्धमां हणाएला स्वर्गे जाय ?—ते वात मिथ्या छे.—नागनो पौत्र वरुण.—तेनी रथमुशल संग्राममां जवानी तैयारी.—वरुणनो अभिग्रह.—युद्धमां वरुणने सख्त प्रहार.—वरुणनुं युद्धमांयी पाछा फेरनुं.—तेनुं सर्वप्राणातिपातादिविरमण.—गंधोदक तथा पुष्पशृष्टि.—वरुण मरीने कयां गयो ?—वरुण देवलोकयी प्यवी मोक्षे जसे.—वरुणनो मित्र मरीने कयां गयो ?—वरुणनो मित्र त्यांयी कयां जसे ?

शतक ७ उद्देशक १०. पृ० ३६—४०.

अन्यतीर्थिको.—पंचास्तिकाय विषे संदेह.—गौतमने प्रश्न.—गौतमनो उत्तर.—कालोदायीनुं आगमन.—कालोदायिना प्रश्नो.—पुद्गलास्तिकायने विषे कर्म लागे ?—पापकर्म अशुभविपाकसहित होय ?—पापकर्मो अशुभविपाकसंयुक्त केम होय ?—कल्याण कर्मो फल्याणफलसंयुक्त होय.—कल्याण कर्मो कल्याण विपाकफलसहित केम होय ?—अमिकायनो समारंभ करनार बे पुरुषमां कोण महाकर्मवालो होय ?—अचित्त पुद्गलो प्रकाश करे ?—कया पुद्गलो प्रकाश करे ?

शतक ८ उद्देशक १. पृ० ४१—५५.

पुद्गलनो परिणाम.—प्रयोगपरिणत पुद्गलो.—प्रथमदंडक—एकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो.—यावत् पंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो.—नैरयिकप्रयोगपरिणत.—तिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत.—जलचरादिप्रयोगपरिणत.—मनुष्यप्रयोगपरिणत.—देवप्रयोगपरिणत.—भवनवासी, व्यन्तर, ज्योतिषिक अने वैमानिकप्रयोगपरिणत.—द्वितीयदंडक—सूक्ष्मपृथिवीकायिकादिप्रयोगपरिणत.—बेइन्द्रियादिप्रयोगपरिणत.—रत्नप्रभादिनैरयिकप्रयोगपरिणत.—संमूर्च्छिमजलचरादिप्रयोगपरिणत.—संमूर्च्छिममनुष्यादिप्रयोगपरिणत.—असुरकुमारादिप्रयोगपरिणत.—सर्वाथसिद्धदेवप्रयोगपरिणत.—तृतीयदंडक—सूक्ष्मपृथिवीकायिकादिप्रयोगपरिणत.—रत्नप्रभादिनैरयिकप्रयोगपरिणत.—जलचरादि तिर्यंचप्रयोगपरिणत.—मनुष्यप्रयोगपरिणत.—असुरकुमारादिदेवप्रयोगपरिणत.—चतुर्थ दंडक.—पंचम दंडक.—षष्ठ दंडक.—सप्तम दंडक.—अष्टम दंडक.—नवम दंडक.—मिश्रपरिणत पुद्गलो.—मिश्रपरिणत पुद्गलोने विषे नव दंडक.—विस्त्रसापरिणत पुद्गलो.—एकद्रव्यपरिणाम—मनःप्रयोगादिपरिणत.—आरंभसत्यमनःप्रयोगादिपरिणत.—आरंभमृषामनःप्रयोगादिपरिणत.—सत्यवाक्प्रयोगादिपरिणत.—औदारिकादिकायप्रयोगपरिणत.—औदारिकायप्रयोगपरिणत.—औदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत.—वैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत.—वैक्रियमिश्रकायप्रयोगपरिणत.—आहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत.—आहारकमिश्रकायप्रयोगपरिणत.—कर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत.—मिश्रपरिणत.—सत्यम-नोमिश्रपरिणत.—विस्त्रसापरिणत—वर्ण, गन्ध, रस अने स्पर्शपरिणत.—संस्थानपरिणत.—बे द्रव्योनो परिणाम—मनःप्रयोगादिपरिणत.—मिश्रपरिणत बे द्रव्यो.—विस्त्रसापरिणत बे द्रव्यो.—त्रण द्रव्योनो परिणाम—मनःप्रयोगादिपरिणत त्रण द्रव्यो.—चार द्रव्योनो परिणाम—मनःप्रयोगादिपरिणत चार द्रव्यो.—पांच, छ, यावत् अनन्त द्रव्योनो परिणाम.—अल्पबहुल.

शतक ८ उद्देशक २. पृ० ५६—७६.

आशीविष.—जातिआशीविष.—शुद्धिकआशीविषना विषनो विषय.—मंडूकआशीविषना विषनो विषय.—उरगना विषनो विषय.—मनुष्यजातिआशीविषना विषनो विषय.—कर्माशीविष.—गर्भजपंचेन्द्रियतिर्यंचकर्माशीविष.—गर्भजमनुष्यकर्माशीविष.—भवनवासीकर्माशीविष.—अपर्याप्तदेवकर्माशीविष.—वानव्यन्तर, वैमानिक, कल्पोपन्नक, यावत् सहस्रारदेवलोकपर्यन्तकर्माशीविष.—अपर्याप्तसौधर्मादिदेवो कर्माशीविष.—छद्मस्थ दश स्थानकोने न जाणे.—ज्ञानना प्रकार.—आभिनिबोधिकज्ञानना प्रकार.—मतिअज्ञान.—भवग्रह.—श्रुताअज्ञान.—विभंगज्ञान.—ज्ञानी अने अज्ञानी.—नैरयिको, असुरकुमारो, पृथिविकायिक, वेइन्द्रिय, तेइन्द्रिय, चउरिन्द्रिय, पंचेन्द्रिय तिर्यंचो अने मनुष्यो ज्ञानी के अज्ञानी ?—वानव्यन्तर, ज्योतिषिको अने वैमानिको ज्ञानी के अज्ञानी ?—सिद्धो ज्ञानी के अज्ञानी ?—निरयगतिक, तिर्यंचगतिक, मनुष्यगतिक, सिद्धगतिक, सेन्द्रिय, एकेन्द्रियादि, अमिन्द्रिय, सकायिक, पृथिवीकायिकादि, त्रसकायिक, कायरहित, सूक्ष्म जीवो, बादर जीवो, पर्याप्त जीवो, पर्याप्त नैरयिकादि, पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यंचयोनिक, पर्याप्त मनुष्यो, अपर्याप्त जीवो, अपर्याप्तनैरयिकादि, अपर्याप्त पृथिवीकायिकादि, अपर्याप्त बेइन्द्रियादि, अपर्याप्त मनुष्य, अपर्याप्त वानव्यन्तर, ज्योतिषिक, वैमानिक, नोपर्याप्तनोअपर्याप्त जीवो, निरयभवस्थ, तिर्यंगभवस्थ, मनुष्यभवस्थ, देवभवस्थ, भवभवस्थ, भवसिद्धिक, अभवसिद्धिक, नोभवसिद्धिकनोअभवसिद्धिक, संज्ञी जीवो, असंज्ञी जीवो अने नोसंज्ञीनोअसंज्ञी जीवो ज्ञानी के अज्ञानी होय ?—लब्धिना प्रकार.—ज्ञानलब्धि.—अज्ञानलब्धि.—दर्शनलब्धि.—चारित्रलब्धि.—चारित्राचारित्रलब्धि.—वीर्यलब्धि.—इन्द्रियलब्धि.—ज्ञानलब्धिवाळा ज्ञानी के अज्ञानी होय ?—ज्ञानलब्धिरहित.—आभिनिबोधिकज्ञानलब्धि.—आभिनिबोधिकलब्धिरहित.—अवधिज्ञानलब्धिक जीवो.—अवधिज्ञानलब्धिरहित.—मनःपर्यवज्ञानलब्धिक.—मनःपर्यवज्ञानलब्धिरहित.—केवलज्ञानलब्धिक.—केवलज्ञानलब्धिरहित.—अज्ञानलब्धिक.—अज्ञानलब्धिरहित.—मत्यज्ञान अने श्रुताज्ञानलब्धिरहित.—विभंगज्ञानलब्धिक अने विभंगज्ञानलब्धिरहित.—दर्शनलब्धिक.—दर्शनलब्धिरहित.—मिथ्यादर्शनलब्धिक.—मिश्रदृष्टिलब्धिक.—चारित्रलब्धिक.—सामायिकादिचारित्रलब्धिक अने अलब्धिक.—चारित्राचारित्रलब्धिक अने अल-

बिधिक.—दानादिलबिधिक अने अलबिधिक.—बालवीर्य, पंडितवीर्य अने बालपंडितवीर्यलबिधिक अने अलबिधिक.—इन्द्रियलबिधिक अने अलबिधिक.—श्रोत्र-
न्द्रियादिलबिधिक अने अलबिधिक—साकारउपयोगवाळा.—आभिनिवोधिकादिसाकारउपयोगवाळा.—मतिअज्ञानादिसाकारोपयोगवाळा जीवो.—अनाकारोप-
योगवाळा जीवो.—सयोगी जीवो.—सलेश्य जीवो.—कृष्णादिछेद्यावाळा.—सकपायी जीवो.—अकपायी जीवो.—वेदसहित अने वेदरहित जीवो.—आहारक
जीवो.—अनाहारक.—आभिनिवोधिक ज्ञाननो विषय.—श्रुतज्ञाननो विषय.—अवधिज्ञाननो विषय.—मनःपर्यवज्ञाननो विषय.—केवलज्ञाननो विषय.—
मतिअज्ञाननो विषय.—श्रुतअज्ञाननो विषय.—विभंगज्ञाननो विषय.—ज्ञानी ज्ञानीपणे कया सुधी रहे ?—आभिनिवोधिकादि दृष्टानो स्थितिकाळ.—आभिनिव-
बोधिक ज्ञानना पर्यायो.—श्रुतज्ञानादिना पर्यायो.—विभंगज्ञानना पर्यायो.—पांच ज्ञानना पर्यायोतुं अल्पबहुत्व.—मत्यादि त्रण अज्ञानाना पर्यायोतुं अल्पबहुत्वः
—पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञानना पर्यायोतुं अल्पबहुत्व.

शतक ८ उद्देशक ३. पृ० ७७-७८.

वृक्षना प्रकार.—संख्यातजीवी वृक्ष.—असंख्यातजीवी वृक्ष.—एकबीजवाळा.—अनन्तजीवी वृक्ष.—कोह जीवना ने, त्रण के संख्यात खंड कया
होय तो तेनी वनेनो भाग जीवप्रदेशथी स्पृष्ट होय ?—जीवप्रदेशाने शलादिथी पीडा थाय ?—प्रथिवीओ.

शतक ८ उद्देशक ४. पृ० ७९.

पांच क्रियाओ.

शतक ८ उद्देशक ५. पृ० ८०-८३.

आजीविकना प्रभो—जेणे सामायिक करेलुं छे एवा भ्रावकना भांड-पात्रादि वस्तु कोई अपहरण करे तो ते भांडने शोधे के अभांडने शोधे ?—अपहृत
भांड अभांड थाय तो ते पोताना भांडने शोधे छे एम केम कहेवाय ?—ममत्वभावतुं प्रत्याख्यान कथुं नथी माटे एम कहेवाय.—ए प्रमाणे कोई तेनी छीने
सेवे तो ते छीने सेवे छे के अछीने सेवे छे ?—प्रत्याख्यानथी छी ते अछी थाय ?—जो एम थाय तो तेनी छीने सेवे छे एम केम कहेवाय ?—प्रेमबन्धन
अविच्छिन्न छे माटे एम कहेवाय ?—भ्रावक स्थूल प्राणातिपाततुं प्रत्याख्यान केवी रीते करे ?—अतीतकालसंबन्धी प्राणातिपातना प्रतिक्रमणना भांगा.—
वर्तमान प्राणातिपातना संबन्धे भांगा.—अनागत प्राणातिपातना प्रत्याख्यान संबन्धे भांगा.—स्थूल मृषावादातुं प्रत्याख्यान अने तेना भांगा.—यावत्
स्थूल परिग्रहना भांगा.—आजीविकनो सिद्धान्त.—आजीविकना बार श्रमणोपासको.—भ्रावकोने वज्य पंदर कर्मादानो.—देवलोक.

शतक ८ उद्देशक ६. पृ० ८४-८८.

संयतने निर्दोष अज्ञानादिथी प्रतिलाभता शुं फल थाय ?—एकान्त निर्जरा थाय.—सदोष अज्ञानादिथी प्रतिलाभता शुं फल थाय ?—घणी निर्जरा अने
अल्प पापकर्मनो बन्ध थाय.—असंयतने आहारथी प्रतिलाभता शुं फल थाय ?—एकान्त पापकर्म थाय.—निर्ग्रन्थने वे पिंड प्रहण करवा माटे उपनिमन्त्रण-
त्रण पिंड, यावत् दस पिंडतुं उपनिमन्त्रण.—वे पात्रतुं उपनिमन्त्रण.—आराधक अने विराधक—(आलोचना जेनी पासे करवानी होय ते) स्थविरो मूक थाय.—
(आलोचना करनार) निर्ग्रन्थ मूक थाय.—पछी स्थविरो काळ करे.—निर्ग्रन्थ काळ करे—संप्राप्त निर्ग्रन्थना चार आलापक.—निहारभूमि के बिहारभूमि
तरफ जता (निर्ग्रन्थ).—ग्रामानुग्राम विहार करता (निर्ग्रन्थ).—आराधक निर्ग्रन्थी.—आराधक होवानुं कारण.—बलता धीपकमां शुं बळे छे ?—ज्योति
बळे छे.—बलता घरमां शुं बळे छे ?—ज्योति बळे छे.—परना एक औदारिक शरीरने आश्रयी जीवने क्रिया.—नारकने क्रिया.—असुरकुमारने क्रिया.—
एक जीवनी औदारिक शरीरने आश्रयी क्रिया.—नैरयिक जीवनी एक औदारिक शरीरने आश्रयी क्रिया.—नैरयिकादिने क्रिया.—जीवने औदारिक शरीरने
आश्रयी क्रिया.—नैरयिकोने क्रिया.—जीवने वैक्रियशरीरने आश्रयी क्रिया.—नैरयिकने वैक्रिय शरीरने आश्रयी क्रिया.—मनुष्यने जीव पेठे कियाओ
होय.—वैमानिकोने कर्मण शरीरने आश्रयी क्रियाओ.

शतक ८ उद्देशक ७. पृ० ८९-९२.

अन्यतीर्थिको अने स्थविरोनो संवाद.—अन्यतीर्थिकोए स्थविरोने कहुं के तमे असंयत अने एकान्त बाल छो.—स्थविरो पूछे छे के अमे शायी
असंयत अने बाल छीए ?—अन्यतीर्थिको त्रिविधे त्रिविधे असंयत होवानुं कारण कहे छे अने स्थविरो तेनो उत्तर आपे छे—इत्यादि.

शतक ८ उद्देशक ८. पृ० ९३-१००.

गुरुप्रत्यनीक.—मतिप्रत्यनीक.—समूहप्रत्यनीक.—अनुकंपाप्रत्यनीक.—श्रुतप्रत्यनीक.—भावप्रत्यनीक.—व्यवहार.—व्यवहारतुं फल.—ऐर्यापथिक
अने सांपरायिकबन्ध.—ऐर्यापथिकबन्धना स्वामी.—ऐर्यापथिक कर्म वेदरहित जीव बांधे.—छीपश्चात्कृतादि जीव बांधे.—ऐर्यापथिक कर्मसंबन्धे
भांगा.—ऐर्यापथिक कर्मसंबन्धे सादि सपर्यवसितादि भंग.—ऐर्यापथिक कर्म शुं देशथी देशने बांधे' इत्यादि प्रश्न.—उत्तर—सर्वथी सर्वने बांधे छे.—
सांपरायिक कर्मबन्धना स्वामी.—छी वगेरे बांधे.—छीपश्चात्कृतादि बांधे.—सांपरायिक कर्म बांधुं, बांधे छे अने वांधशे ते संबन्धे भांगा.—सादिसपर्य-
वसितादि भांगा.—(सांपरायिक कर्म) देशथी देशने बांधे ?—कर्मप्रकृतिओ.—परिषहो.—परिषहोना कर्मप्रकृतिओमां समवतार.—वेदनीय कर्ममां
समवतार.—दर्शनमोहनीय कर्ममां समवतार.—चारित्रमोहनीय कर्ममां समवतार.—अन्तराय कर्ममां समवतार.—सप्तविधकर्मबन्धकने परिषहो.—अष्ट-
विधकर्मबन्धकने परिषहो.—षड्विधकर्मबन्धकने परिषहो.—एकविधकर्मबन्धक वीतराग छद्मस्थने परिषहो.—एकविधकर्मबन्धक सयोगिकेवलीने परिषहो.—कर्म-
बन्धरहित अयोगिकेवलीने परिषहो.—जंबूद्वीपमां सूर्य दूर छतां पासे केम देखाय छे ?—सूर्यो सर्वत्र उंचाइमां सरखा छे ?—तेजना प्रतिघातथी दूर छतां
पासे देखाय छे.—तेजना अमितापथी पासे छतां दूर देखाय छे.—अतीत क्षेत्र प्रति जाय छे ? इत्यादि प्रश्न.—अतीत क्षेत्रने प्रकाशे छे ? इत्यादि प्रश्न-
वर्तमान क्षेत्रने प्रकाशे छे.—स्पृष्ट क्षेत्रने प्रकाशित करे छे.—अतीत क्षेत्रने उद्द्योतित करे छे ? इत्यादि.—सूर्यनी क्रिया वर्तमान क्षेत्रमां कराय छे.—
सूर्य स्पृष्ट क्रियाने करे छे.—केटलुं क्षेत्र उंचे तपावे छे ?—मनुष्योत्तर पर्वतनी अंदरना चन्द्रादि देवो शुं ऊर्ध्व लोकमां उत्पन्न थयेला छे ?—मनुष्योत्तर
पर्वतनी बहारना चन्द्रादि देवो ऊर्ध्व लोकमां उत्पन्न थयेला छे ?—इन्द्रस्थान केटला काळसुधी उपपातविरहित छे ?

शतक ८ उद्देशक ९. पृ० १०१-११७.

बन्ध.—विज्ञसाबन्ध.—अनादि विज्ञसाबन्ध.—धर्मास्तिकायनो अनादि विज्ञसाबन्धनो कालः—सादि विज्ञसाबन्ध.
 बन्धनप्रत्ययिकबन्ध.—भाजनप्रत्ययिकबन्ध.—परिणामप्रत्ययिकबन्ध.—प्रयोगबन्ध.—आलापनबन्ध.—आलीनबन्ध.—छेषणाबन्ध.—उत्थयबन्ध.—
 समुच्चयबन्ध.—संहननबन्ध.—देशसंहननबन्ध.—सर्वसंहननबन्ध.—शरीरबन्ध.—पूर्वप्रयोगप्रत्ययिकबन्ध.—प्रयुक्तप्रयोगप्रत्ययिकबन्ध.—शरीरप्रयोगबन्ध.
 औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध.—एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध.—औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ?—एकेन्द्रिय-
 औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध.—पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध.—मनुष्यऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध.—औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध देश के सर्वबन्ध छे ?—
 एकेन्द्रियऔदारिकप्रयोगबन्ध.—मनुष्यऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध.—औदारिकशरीरप्रयोगबन्धनो कालः—एकेन्द्रिय.—पृथिवीकायिक.—औदारिक शरीर-
 बन्धना अन्तरनो कालः—एकेन्द्रिय.—पृथिवीकायिक एकेन्द्रिय.—पंचेन्द्रिय तिर्यचना औदारिकशरीरबन्धनुं अन्तर.—एकेन्द्रियऔदारिक शरीरना
 प्रयोगबन्धनुं अन्तर.—पृथिवीकायिकऔदारिकशरीरबन्धनुं अन्तर.—औदारिक शरीरना सर्वबन्धक, देशबन्धक अने अबन्धकनुं अल्पबहुत्व.—वैक्रिय-
 शरीरप्रयोगबन्ध.—वायुकायिकएकेन्द्रियशरीरप्रयोगबन्ध के तेशी भिन्न एकेन्द्रियशरीरप्रयोगबन्ध ?—वैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय
 छे ?—वायुकायिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध.—नैरथिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध.—तिर्यचयोनिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध.—देशबन्ध अने सर्वबन्ध.—वैक्रियशरी-
 रप्रयोगबन्धकालः—वायुकायिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनो कालः.—रत्नप्रभानैरथिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धकालः.—वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—वायुका-
 यिक वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धान्तर.—तिर्यचपंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—वायुकायिक वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—रत्नप्रभानारक वैक्रिय-
 शरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—असुरकुमार, नागकुमार, यावत्—सहस्रार देवो.—आनतदेववैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—त्रैवेयककल्पातीत.—अनुत्तरी-
 पपातिक.—अल्पबहुत्व.—आहारकशरीरप्रयोगबन्ध.—आहारकशरीरप्रयोगबन्ध मनुष्य के ते धिषाय धीजाने होय ?—आहारकशरीरप्रयोगबन्ध कया
 कर्मना उदयथी होय ?—देशबन्ध अने सर्वबन्ध.—आहारकशरीरप्रयोगबन्धनो कालः—अन्तर.—देशबन्धक, सर्वबन्धक अने अबन्धकनुं अल्पबहुत्व.—
 तैजसशरीरप्रयोगबन्ध.—एकेन्द्रिय, यावत् पर्याप्त सर्वार्थसिद्ध.—तैजसशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय ?—देशबन्ध के सर्वबन्ध ?—सर्वबन्ध
 नथी.—तैजसशरीरप्रयोगबन्धनो कालः—तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—कर्मणशरीरप्रयोगबन्ध.—ज्ञानावरणीय कर्मणशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना
 उदयथी थाय छे ?—दर्शनावरणीय कर्मणशरीरप्रयोगबन्ध.—सातावेदनीय.—असातावेदनीय.—मोहनीय.—नारकायुष.—तिर्यचयोनिकायुष.—मनुष्या-
 युष.—देवायुष.—शुभनाम.—अशुभनाम.—उच्चगोत्र.—नीचगोत्र.—अन्तराय.—ज्ञानावरणीयनो देशबन्ध के सर्वबन्ध ?—ज्ञानावरणीय कर्मणशरीर-
 प्रयोगबन्धनो कालः—ज्ञानावरणीय कर्मणशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर.—देशबन्धक अने अबन्धकनुं अल्पबहुत्व.—आयुषकर्मना देशबन्धक अने अबन्धक-
 जीवोनुं अल्पबहुत्व.—औदारिकशरीरना सर्वबन्ध साथे वैक्रियशरीरबन्धनो संबन्ध.—आहारक शरीरबन्धनो संबन्ध.—तैजसशरीरनो संबन्ध.—देश-
 बन्धक के सर्वबन्धक ?—कर्मणशरीरनो संबन्ध.—औदारिक शरीरना देशबन्ध साथे वैक्रिय शरीरनो संबन्ध.—वैक्रिय शरीरना सर्वबन्ध साथे औदारिक
 शरीरनो संबन्ध.—देशबन्ध साथे औदारिक शरीरबन्धनो संबन्ध.—आहारक शरीरना सर्वबन्ध साथे औदारिक शरीरबन्धनो संबन्ध.—आहारक
 शरीरना देशबन्ध साथे औदारिक शरीरनो संबन्ध.—तैजस शरीरना देशबन्धक साथे औदारिक शरीरनो संबन्ध.—औदारिक शरीरनो देशबन्धक के
 सर्वबन्धक ?—वैक्रियशरीरनो बन्धक के अबन्धक ?—कर्मणशरीरनो बन्धक के अबन्धक ?—देशबन्धक के सर्वबन्धक ?—कर्मण शरीरना देशबन्धक
 साथे औदारिक शरीरबन्धकनो संबन्ध.—शरीरना देशबन्धक, सर्वबन्धक अने अबन्धकनुं अल्पबहुत्व.

शतक ८ उद्देशक १०. पृ० ११८-१२४.

‘शील ज धेय छे’ इत्यादि अन्यतीर्थिकोनुं मन्तव्य.—‘शीलसंपन्न छे पण श्रुतसंपन्न नथी’ इत्यादि चतुर्भंगी.—देशाराधक, देशविराधक, सर्वाराधक
 अने सर्वविराधक.—आराधनाना प्रकार.—ज्ञानाराधना.—दर्शनाराधना.—उत्कृष्ट ज्ञानाराधना अने उत्कृष्ट दर्शनाराधनानो संबन्ध.—उत्कृष्ट दर्शनाराधना
 अने उत्कृष्ट चारित्राराधनानो संबन्ध.—उत्कृष्ट ज्ञानाराधक केटला भव पछी मोक्षे जाय ?—उत्कृष्ट दर्शनाराधक क्यारे मोक्षे जाय ?—उत्कृष्ट चारित्राराधक
 मोक्षे क्यारे जाय ?—ज्ञाननी मध्यमाराधना आराधक मोक्षे क्यारे जाय ?—दर्शन अने चारित्रनी मध्यमाराधनानो आराधक मोक्षे क्यारे जाय ?—ज्ञाननी
 जपन्य आराधनानो आराधक क्यारे मोक्षे जाय ?—ए प्रमाणे दर्शनाराधना अने चारित्राराधना.—पुद्गलपरिणामना प्रकार.—वर्णपरिणाम, गन्धपरिणाम,
 रसपरिणाम अने स्पर्शपरिणाम.—संस्थानपरिणाम.—पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश, बे प्रदेशो, यावत् अनन्त प्रदेशो शुं इत्ये छे, द्रव्यदेश छे इत्यादि प्रश्न.—
 लोकाकाश अने एक जीवना प्रदेशो.—कर्मप्रकृति.—नैरथिक यावत् वैमानिकोने कर्मप्रकृति.—ज्ञानावरणीय कर्मना अविभागपरिच्छेद.—नैरथिक जीवना
 एक एक प्रदेश केटला ज्ञानावरणीय कर्मना परिच्छेदोधी आवेष्टित छे ?—एक एक जीवना एक एक प्रदेश दर्शनावरणीयना केटला अविभाग परिच्छेदधी
 वेष्टित छे ?—ज्ञानावरणीय अने दर्शनावरणीयनो संबन्ध.—ज्ञानावरणीय अने वेदनीयनो संबन्ध.—ज्ञानावरणीय अने मोहनीय कर्मनो संबन्ध.—ज्ञाना-
 वरणीय अने आयुषकर्मनो संबन्ध.—ए प्रमाणे दर्शनावरणीयादिनो वेदनीयादि साथे संबन्ध.—जीव पुद्गली के पुद्गल ?—नैरथिको पुद्गली के पुद्-
 गल ?—सिद्धो पुद्गली के पुद्गल ?

शतक ९ उद्देशक १-३०. पृ० १२५-१२७.

जंबूद्वीप.—जंबूद्वीपमां चन्द्रो नो प्रकाश.—लवणसमुद्रमां चन्द्रो नो प्रकाश.—धातकिखंड, कालोदसमुद्र, पुष्करवरद्वीप, अभ्यन्तर पुष्करार्ध अने पुष्करोद-
 समुद्रमां केटला चन्द्रो प्रकाशित थाय छे ?—अव्यावीश अन्तर्द्वीपो.

शतक ९ उद्देशक ३१. पृ० १२८-१३७.

केवल्यादिपासे सांभळ्या सिवाय कोई जीवने धर्मनो बोध थाय के नहि इत्यादि प्रश्न.—बोधि—सम्यग्दर्शननो अनुभव करे के नहि ?—तेनो हेतु.—
 ए प्रमाणे प्रव्रज्याने स्वीकारे के नहि ?—तेनो हेतु.—ब्रह्मचर्य.—ब्रह्मचर्यावासनो हेतु.—संयम.—संयमनो हेतु.—संवर.—संवरनो हेतु.—आभिनियोधिक-
 ज्ञान.—आभिनियोधिकज्ञाननो हेतु.—श्रुतज्ञान.—अवधिज्ञान अने मनःपर्यवहान.—केवलज्ञान.—धर्मबोध, शुद्धसम्यक्त्वनो अनुभव धरे.—केवल्यादिनुं
 वचन सांभळ्या सिवाय कोई धर्मादिनो अनुभव करे तेनो हेतु.—केवल्यादिना वचन सांभळ्या सिवाय सम्यक्त्वादिने स्वीकारे.—विभंगज्ञाननी उत्पत्ति.—सम्य-

गदर्शननी प्राप्ति.—चारित्र्यनो स्वीकार.—अवधिज्ञाननी उत्पत्ति.—लेख्या.—ज्ञान.—मनोयोगी इत्यादि.—संघयण.—संस्थान.—उंचाई.—आयुष.—वेद.—पुरुषवेदादि.—कषाय.—संज्वलनकोधादि.—अध्यवसायो.—प्रशस्त अध्यवसाय.—नारक, तिर्यच, देव अने मनुष्यभवोधी मुक्ति.—अन्तानुबंधादिकषायनो क्षय.—अश्रुत्वा केवली धर्मोपदेश न करे.—प्रव्रज्या न आपे.—सिद्ध थाय.—ऊर्ध्व, अधो अने तिर्यग्लोकमां होय.—ऊर्ध्वलोकमां इत्त वैताड्यमां होय.—अधोलोक प्रामादिमां होय.—तिर्यग्लोकमां पंदर कर्मभूमिमां होय.—ते एक समये केटला होय ?—केवल्यादि पासेधी धर्म सांभळीने कोई धर्मने पामे अने कोई धर्मने न पामे इत्यादि.—केवल्यादि पासेधी धर्म श्रवण करीने सम्यग्दर्शनादि युक्त जीवने अवधिज्ञानादिनी प्राप्ति.—लेख्या.—ज्ञान.—योग.—वेद.—उपशांतवेद के क्षीणवेद होय ?—स्त्रीवेदादि.—सकषायी के अकषायी ?—उपशांत के क्षीणकषायी ?—केटला कषाय होय ?—अध्यवसायो.—धर्मोपदेश.—प्रव्रज्या आपे.—तेना शिष्यो पण प्रव्रज्या आपे.—प्रशिष्यो पण प्रव्रज्या आपे.—सिद्ध थाय.—शिष्यो पण सिद्ध थाय.—प्रशिष्यो पण सिद्ध थाय.—शुं ते ऊर्ध्वलोकमां होय इत्यादि.—एक समयमां संख्या.

शतक ९ उद्देशक ३२. पृ० १३८-१६१.

वाणिज्यग्राम.—गांगेयना प्रश्नो.—नैरयिको सान्तर के निरंतर उत्पन्न थाय छे ?—असुरकुमार.—पृथ्वीकायिको.—वेइन्द्रियो यावत् वैमानिको.—नैरयिको अने यावत् स्तनितकुमारनुं सान्तर अने निरन्तर च्यवन.—पृथ्वीकायिकादिनुं सान्तर के निरंतर च्यवन.—वेइन्द्रियादि.—ज्योतिषिक.—प्रवेशनक.—नैरयिक प्रवेशनक.—एक नैरयिक.—वे नैरयिक.—त्रण नैरयिको.—एकसंयोगी सात विकल्पो.—द्विकसंयोगी बेंतालीस विकल्पो.—त्रिकसंयोगी पांतीश विकल्पो.—चार नैरयिको.—द्विकसंयोगी त्रैसठ विकल्पो.—त्रिकसंयोगी विकल्पो.—चतुःसंयोगी पांतीश विकल्पो.—पांच नैरयिक.—द्विकसंयोगी ८५ विकल्पो.—त्रिकसंयोगी २१० विकल्पो.—चतुःसंयोगी १४० विकल्पो.—पंचसंयोगी २१ विकल्पो.—छ नैरयिको.—द्विकसंयोगी १०५ विकल्पो.—त्रिकसंयोगी विकल्पो.—चतुःसंयोग अने पंचसंयोग.—छ संयोगी विकल्पो.—सात नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—त्रिकसंयोग, चतुःसंयोग, पंचसंयोग अने छ-संयोग.—सप्तसंयोगी विकल्पो.—आठ नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—यावत् षट्कसंयोगी विकल्पो.—सप्तसंयोगी विकल्पो.—नव नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—दश नैरयिको.—द्विकसंयोगादि विकल्पो.—संख्यात नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—त्रिकसंयोगी विकल्पो.—असंख्यात नैरयिको.—द्विकसंयोगादि विकल्पो.—उत्कृष्ट प्रवेशनक.—द्विकसंयोग.—त्रिकसंयोग.—चतुःसंयोग.—पंचसंयोग.—षट्कसंयोग.—सप्तसंयोग.—नैरयिकप्रवेशनक-अल्पबहुत्व.—तिर्यचप्रवेशनक प्रकार.—एक तिर्यचयोनि.—वे तिर्यचयोनि.—यावत् असंख्याता तिर्यचो.—उत्कृष्ट तिर्यचयोनिप्रवेशनक.—तिर्यचयोनिप्रवेशनकाल्पबहुत्व.—एक मनुष्य.—वे मनुष्यो.—दश मनुष्यो.—संख्याता मनुष्यो.—असंख्याता मनुष्यो.—उत्कृष्ट मनुष्यप्रवेशनक.—मनुष्यप्रवेशनक-अल्पबहुत्व.—देव प्रवेशनकना प्रकार.—एक देव.—वे देवो.—उत्कृष्ट देवप्रवेशनक.—देवप्रवेशनकनुं अल्पबहुत्व.—सर्व प्रवेशनकनुं अल्पबहुत्व.—नैरयिकोनी सान्तर अने निरन्तर उत्पाद अने उद्वर्तना.—विद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय के अविद्यमान ?—सद् नैरयिको उद्वर्त छे के असद् ?—सद् नैरयिकादिना उत्पाद अने उद्वर्तना संबन्धे प्रश्न.—सद् नैरयिकादिना उत्पाद अने उद्वर्तनानो हेतु.—आप स्वयं जाणो छो के अस्वयं जाणो छो ?—नैरयिको स्वयं उपजे छे के अस्वयं उपजे छे ?—असुरकुमारो.—पृथिवीकायिको.—गांगेय भगवान् महावीरने सर्वज्ञ माने छे, अने दीक्षा ग्रहण करी निर्वाण पामे छे.

शतक ९ उद्देशक ३३. पृ० १६२-१८४.

ब्राह्मणकुंडग्राम.—ऋषभदत्त.—देवानंदा.—महावीरस्वामी समोसर्या.—बहुशालक चैत्य.—देवानंदाना स्तनमांथी दूधनी धार केम छूटी ?—पुत्रना लेहथी दूधनी धार छूटी.—ऋषभदत्ते प्रव्रज्या लीधी.—देवानंदानी प्रव्रज्या.—क्षत्रियकुंडग्राम.—जमालिनुं वर्णन.—ब्राह्मणकुंडग्राम.—बहुशाल चैत्य.—जमालि भगवंत महावीरनो उपदेश सांभळी दीक्षा ग्रहण करवा इच्छे छे.—मातापिताने पोतानी इच्छानुं निवेदन.—जमालिनी मातानो शोक.—मातापिता अने जमालीनो संवाद.—मातापिता.—जीवित चपल छे, मनुष्य संबंधी काम भोगो अशुचि अने अशाश्वत छे इत्यादि जमालिनुं कथन.—हिरण्यादिनो उपभोग कर इत्यादि मातापितानुं कथन.—हिरण्यादि अनित्य अने अशाश्वत छे एवुं जमालिनुं कथन.—निर्मन्थ प्रवचन सत्य छे पण दुष्कर छे एवुं मातापितानुं कथन.—कायरने दुष्कर छे, पण धीर पुरुषने दुष्कर नथी एवुं जमालिनुं कथन.—दीक्षानी अनुमति.—जमालिनी दीक्षा.—भावस्ती नगरी.—कोष्ठक चैत्य.—चंपानगरी.—पूर्णभद्र चैत्य.—निर्मन्थ प्रवचन उपर जमालिनी अश्रद्धा.—क्रियमाण अकृत छे एवो जमालिनो मिथ्यावाद.—भगवान् गौतमना जमालिने प्रश्नो.—लोक शाश्वत छे के अशाश्वत ?—जीव शाश्वत छे के अशाश्वत ?—उत्तर आपवानुं जमालिनुं असामर्थ्य.—भगवान् महावीरना उत्तरो.—लोक शाश्वत छे.—लोक अशाश्वत छे.—जीव शाश्वत छे.—जीव अशाश्वत छे.—किल्बिषिक देवनी स्थिति.—किल्बिषिक देवोनो निवास.—कया कर्मथी किल्बिषिकदेवपणे उपजे ?—किल्बिषिक देवो मरीने कयां उपजे ?

शतक ९ उद्देशक ३४. पृ० १८५-१८७.

पुरुषने हणतो पुरुषने हणे के नोपुरुषने हणे ?—पुरुष अने नोपुरुषनो धात करे.—अश्वने हणतो अश्वने हणे के नोअश्वने हणे ?—अमुक व्रसने हणतो तेने हणे के बीजा व्रसने पण हणे ?—ऋषिने हणतो ऋषिनेज हणे के बीजाने हणे ?—पुरुषने हणनार पुरुषना वैरथी बन्धाय के नोपुरुषना वैरथी पण बन्धाय ?—ऋषिना वैरथी के नोऋषिना वैरथी बन्धाय ?—पृथिवीकायिक पृथिवीकायिकने श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ?—अष्कायिक पृथिवीकायिकने ग्रहण करे ?—अष्कायिक अष्कायिकने ग्रहण करे अने मूके ?—तेजःकायिक पृथिवीकायादिकने ग्रहण करे अने मूके ?—पृथिवीकायिकादिकने क्रियाओ.—वायुकायिकने क्रिया.

शतक १० उद्देशक १. पृ० १८८-१९०.

पूर्वादि दिशाओ.—दिशाओना प्रकार.—दिशाओना दश नाम.—ऐन्द्री दिशा जीवरूप छे—इत्यादि प्रश्न.—आग्नेयी दिशा.—याम्या दिशा.—शरीरना प्रकार.—औदारिक शरीरना प्रकार.

शतक १० उद्देशक २. पृ० १९१-१९२.

कषायभावमां रहेला साधुने ऐर्यापथिकी क्रिया के सांपरायिकी क्रिया लाने ?—अकषायभावमां वर्तता साधुने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया ऐर्यापथिकी अथवा सांपरायिकी क्रियानो हेतु ?—योनि.—वेदनाना प्रकार.—नैरयिकोने वेदना.—भिक्षुप्रतिमा.—आराधना.

शतक १० उद्देशक ३. पृ० १९३-१९५.

राजगृह नगर.—देव आत्मशक्तिधी चार पांच देवावासोने उल्लेखे ?—अल्पदिक देव महदिक देवनी वचे थईने जाय ?—समदिक देव समदिक देवनी वचोवच थईने जाय ?—मोह पमाडीने जई शके के ते सिवाय जाय ?—मोह पमाडीने जाय के जईने मोह पमाडे ?—महदिक देव अल्पदिक देवनी वचे थईने जाय ?—महदिक देव अल्पदिकने मोह पमाडीने जाय के ते सिवाय जाय ?—महदिक देव मोह पमाडीने जाय के जईने मोह पमाडे ?—असुरकुमार देवसंबन्धे पूर्वोक्त प्रश्नो.—अल्पदिक देव महदिक देवनी वचे थईने जाय ?—समदिक देव समदिक देवनी वचे थईने जाय ?—अल्पदिक देवी महदिक देवनी वचे थईने जाय ?—महदिक वैमानिक देवी अल्पदिक वैमानिक देवनी वचे थईने जाय ?—अल्पदिक देवी महदिक देवनी वचे थईने जाय ?—एम समदिक देवीनो समदिक देवीनी साथे आलापक.—महदिक वैमानिक देवीनो अल्पदिक देवीनी साथे आलापक.—महदिक देवी मोह पमाडीने जाय के ते सिवाय जाय ?—दोबता घोडाने 'खु खु' शब्द केम थाय छे ?—भाषाना बार प्रकार.

शतक १० उद्देशक ४. पृ० १९६-१९८.

वाणिज्यग्राम.—दूतिपलाश चैत्य.—श्यामहस्ती अनगर.—चमरेन्द्रने प्रायस्त्रिंशक देवो छे ?—प्रायस्त्रिंशक देवोनो संबन्ध.—बलीन्द्रने प्रायस्त्रिंशक देवो.—तेनो हेतु.—धरणेन्द्रने प्रायस्त्रिंशक देवो.—शक्रेन्द्रने प्रायस्त्रिंशक देवो.—ईशानेन्द्रने प्रायस्त्रिंशक देवो.—सनस्कृमारने प्रायस्त्रिंशक देवो.

शतक १० उद्देशक ५. पृ० १९९-२०४.

राजगृह नगर.—गुणशील चैत्य.—चमरेन्द्रने अग्रमहिषीओ.—अग्रमहिषीओनो परिवार.—चमरेन्द्र पोतानी सभामां देवीओ साथे भोगो भोगववा समर्थ छे ?—हेतु.—चरेन्द्रना सोमलोकपालने पट्टराज्ञीओ.—सोमलोकपाल पोतानी सभामां देवीओ साथे भोग भोगववा समर्थ छे ?—यमने अग्रमहिषीओ.—बलीन्द्रने अग्रमहिषीओ. बलीन्द्रना लोकपाल सोमने अग्रमहिषीओ.—धरणेन्द्रने अग्रमहिषीओ.—धरणना लोकपाल कालवालने अग्रमहिषीओ.—भूतानेन्द्रने अग्रमहिषीओ.—भूतानेन्द्रना लोकपालने अग्रमहिषीओ.—कालेन्द्रने अग्रमहिषीओ.—सुरूपेन्द्रने अग्रमहिषीओ.—पूर्णभद्रने अग्रमहिषीओ.—राक्षसना इन्द्र जीमने अग्रमहिषीओ.—ए प्रमाणे किन्नरेन्द्र, सत्पुरुषेन्द्र, अतिकार्येन्द्र अने गीतरतीन्द्रने अग्रमहिषीओ.—चन्द्र, अंगारग्रह अने शक्रेने अग्रमहिषीओ.—अथ शुकनां सभामां देवीओ साथे भोग भोगववा समर्थ छे ?—शक्रेना लोकपाल सोम, ईशानेन्द्र अने ईशानना लोकपाल सोमने अग्रमहिषीओ.

शतक १० उद्देशक ६. पृ० २०५.

शक्रेनी सुधर्मा समा कयां छे ?—शक्रे कीवी ऋद्धि अने केवा सुखवालो छे ?

शतक १० उद्देशक ७-३४. पृ० २०६.

अठ्ठावीश अन्तर्द्वीपो.

शतक ११ उद्देशक १. पृ० २०७-२१३.

उत्पल एकजीवी छे के अनेकजीवी छे ?—जीवो उत्पलमां कयांथी आवीने उपजे छे ?—एक समयमां केटला उपजे ?—प्रतिराम्य काठवागां आवे तो ययारे खाली थाय ?—शरीरनी अवगाहना.—ज्ञानावरणीयादि कर्मना बन्धक.—आयुष कर्मना बन्धक.—ज्ञानवरणीयादि कर्मना वेदक.—ज्ञानावरणीयादि कर्मना उद्ववाळा.—उदीरक के अनुदीरक ?—कृष्णादिदेश्यावाळा.—सम्यग्दृष्टि, मिथ्यादृष्टि के मिथ्यदृष्टि ?—ज्ञानी के अज्ञानी ?—मनोयोगी, वचनयोगी के कथयोगी ?—साकारउपयोगी के अनाकारउपयोगी ?—शरीरना वर्णादि.—उच्छ्वासक निःश्वासक के अनुच्छ्वासकनिःश्वासक ?—आहारक के अनाहारक ?—सर्वविरति, अविरति के देशविरति ?—सक्रिय के अक्रिय ?—सप्तविधबन्धक के अष्टविधबन्धक ?—आहारादि संज्ञाओ.—कषाय.—वेद.—षेदना बन्धक.—संज्ञी के असंज्ञी ?—सेन्द्रिय के अनिन्द्रिय ?—उत्पलनो जीव उत्पलपणे कयांमुघी रहे ?—उत्पलनो जीव पृथिवीमां आवी उत्पलमां आवे त्यारे केटलो काळ गमनागमन करे ?—उत्पलनो जीव वनस्पतिमां जईने पुनः उत्पलमां आवे त्यारे केटलो काळ गमनागमन करे ?—उत्पलनो जीव वेद्भिन्दि-यमां जईने उत्पलपणे उपजे त्यारे केटलो काळ जाय ?—पञ्चेन्द्रिय तिर्यंच थईने उत्पलमां आवे त्यारे केटलो काळ जाय ?—आहार.—आयुष.—समुद्घात.—व्यवन.—सर्व जीवोनुं उत्पलपणे उपजवुं.

शतक ११ उद्देशक २. पृ० २१४.

सात्त्विक.

शतक ११ उद्देशक ३. पृ० २१५.

पलाश.

शतक ११ उद्देशक ४. पृ० २१६.

कुम्भिक.

शतक ११ उद्देशक ५. पृ० २१७.

माडीक.

शतक ११ उद्देशक ६. पृ० २१८.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૭. પૃ. ૨૧૯.

કર્ણિકા.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૮. પૃ. ૨૨૦.

નલિન.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૯. પૃ. ૨૨૧-૨૨૭.

હસ્તિનાપુર.—શિવરાજા.—શિવભદ્રપુત્ર.—શિવરાજાનો સંકલ્પ.—શિવભદ્રનો રાજ્યાભિષેક.—શિવરાજની પ્રવ્રજ્યા.—શિવરાજર્ષિનો અભિપ્રહ.—શિવરાજર્ષિને વિભંગજ્ઞાન.—શિવરાજર્ષિનો 'સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર છે' એવો અધ્યવસાય.—શિવરાજર્ષિસંમત સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રસંબંધે પ્રશ્ન.—વર્ણાદિરહિત અને વર્ણાદિસહિત દ્રવ્યો.—સ્વપ્નસમુદ્રમાં દ્રવ્યો.—ઘાતકિર્ણંડમાં દ્રવ્યો.—શિવરાજર્ષિનું કથન યથાર્થ નથી.—'અસંખ્યાત દ્વીપસમુદ્રો છે' એવું મહાવીરસ્વામીનું કથન.—શિવરાજર્ષિનું શંકિત થવું.—શિવરાજર્ષિનો મહાવીર સ્વામી પાસે આવવાનો સંકલ્પ.—શિવરાજર્ષિનું મહાવીરસ્વામી પાસે આગમન.—શિવરાજર્ષિની શીક્ષા.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૧૦. પૃ. ૨૨૮-૨૩૩.

લોકના પ્રકાર.—ક્ષેત્રલોકના પ્રકાર.—અધોલોકક્ષેત્રલોકના પ્રકાર.—તિર્યક્ક્ષેત્રલોક.—ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોકના પ્રકાર.—અધોલોકનું સંસ્થાન.—તિર્યક્લોકનું સંસ્થાન.—ઊર્ધ્વલોકનું સંસ્થાન.—લોકનું સંસ્થાન.—અલોકનું સંસ્થાન.—શું અધોલોક જીવરૂપ છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—શું તિર્યક્લોક જીવરૂપ છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—શું અલોકાકાશ જીવરૂપ છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—શું અધોલોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જીવો છે—ઇત્યાદિ.—તિર્યક્લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં શું જીવો છે—ઇત્યાદિ.—લોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં શું જીવો હોય ?—અલોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં શું જીવો હોય ?—દ્રવ્યાદિની અપેક્ષા અધોલોક દિનો વિચાર.—લોકનો વિસ્તાર.—અલોકનો વિસ્તાર.—લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જીવના પ્રદેશો પરસ્પર સંબંધ છે અને એક વીજાને પીડા ઉત્પન્ન કરે ?—એક આકાશપ્રદેશમાં જપન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ પદે રહેલા જીવપ્રદેશો તથા સર્વજીવોનું અલ્પબહુત્વ.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૧૧. પૃ. ૨૩૪-૨૪૭.

વાણિજ્યપ્રાપ્ત.—દૂતિપલાશક ચૈત્ય.—કાઠના પ્રકાર.—પ્રમાણકાઠ.—હસ્તિનાગપુર.—બલરાજા.—પ્રભાવતી રાણી.—વાસગૃહ.—શય્યા.—મહાસ્વપ્રને જોઈ પ્રભાવતીનું જાગવું.—સિંહનું વર્ણન.—સિંહને સ્વપ્નમાં જોઈને જાંગી.—બલરાજાનું શયનગૃહતરફ આવવું.—સ્વપ્નનું ફલ.—પ્રભાવતી દેવી સ્વપ્ન ફલને સ્વીકારે છે.—વ્યાયામશાલા અને જ્ઞાનગૃહપ્રવેશ.—સ્વપ્નપાઠકોને બોલાવવાની આજ્ઞા.—સ્વપ્નપાઠકોને સ્વપ્નના ફલનો પ્રશ્ન.—ગર્ભનું રક્ષણ.—પુત્રજન્મ.—વધામણી.—પુત્રજન્મમહોત્સવ.—પુત્રનું નામ પાડવું.—પાંચ ધાવ વહે પુત્રનું પાલન.—મહાબલકુમારને મળવા મોકલવો.—મહાબલનું પાણિપ્રહણ.—પ્રીતિદાન.—ધર્મધોષ અનગારનું આગમન.—મહાબલનું વંદન કરવા માટે જવું.—વીક્ષાની રજા માગવી.—મહાબલકુમારને રાજ્યાભિષેક અને શીક્ષા.—બ્રહ્મદેવલોકમાં ટપજવું અને ત્યાંથી ચ્યવી સુદર્શનશ્રેષ્ઠીપણે ટપજવું.—સુદર્શન શ્રેષ્ઠીને જાતિસ્મરણ.—સુદર્શન શ્રેષ્ઠીની પ્રવ્રજ્યા.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૧૨. પૃ. ૨૪૮.

આલમિકાનગરી.—શંખવનચૈત્ય.—ઋષિભદ્રપ્રમુખ શ્રમણોપાસકો.—શ્રમણોપાસકોનો વાર્તાલાપ.—દેવલોકમાં દેવોની સ્થિતિ.—જપન્ય સ્થિતિ.—ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.—દેવોની સ્થિતિ.—ઋષિભદ્રપુત્ર અનગારિકપણને લેવાને સમર્થ છે ?—ઋષિભદ્ર પુત્ર દેવલોકથી ચ્યવી ક્યાં જશે ?—સિદ્ધિપદ પામશે.—યુત્તાંત.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૧. પૃ. ૨૫૨-૨૫૬.

ધ્રાવસ્તીનગરી.—શંખપ્રમુખ શ્રમણોપાસકો.—શંખની ઉત્પલા સ્ત્રી.—પુષ્કલિ શ્રમણોપાસક.—શંખનો સંકલ્પ—અજ્ઞાનાદિનો આહાર કરતા પાક્ષિક પૌષ્ઠ લેવો મને શ્રેયસ્કર નથી.—ભોજન માટે શંખશ્રમણોપાસકને બોલાવવા યોગ્ય છે.—પુષ્કલિ શંખને બોલાવવા જાય છે.—શંખે કશું કે—આહારનો આસ્વાદ લેતા પૌષ્ઠનું પાલન કરવું મને યોગ્ય નથી.—શંખનો મહાવીરસ્વામિને વંદન કરવાનો સંકલ્પ.—શંખ ભગવંતને વંદન કરવા જાય છે.—વીજા શ્રમણોપાસકો પળ વાંદવા જાય છે.—શંખની નિન્દા ન કરો.—જાગરિકાના પ્રકાર.—ક્રોધથી વ્યાકુલ થયેલો જીવ શું બાંધે ?—માની જીવ શું બાંધે ?—શંખ પ્રવ્રજ્યા પ્રહણ કરવા સમર્થ છે ?

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૨. પૃ. ૨૫૭-૨૬૦.

કૌશામ્બી નગરી.—ઉદાયન રાજા.—જયંતી શ્રમણોપાસિકા.—જયંતી મૃગાવતીસહિત ભગવંતને વંદન કરવા જાય છે.—જયંતીના પ્રશ્નો.—જીવો શાયી મારેપણું પામે ?—અભ્યપણું સ્વાભાવિક છે કે પરિણામજન્ય છે ?—સર્વે ભવ્યજીવો મોક્ષ જશે ?—તો શું લોક ભવ્યરહિત થશે ?—સૂતાપણું સારું કે જાગતાપણું સારું ?—સવલપણું સારું કે દુર્બલપણું સારું ?—દક્ષત્વ સારું કે આલ્સુપણું સારું ?—શ્રોત્રેન્દ્રિયવશાતે શું કરે ?—જયંતી પ્રવ્રજ્યા પ્રહણ કરી,

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૩. પૃ. ૨૬૧.

પૃથિવીઓના પ્રકાર.—પ્રથમ પૃથિવીના નામ અને ગોત્ર.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૪. પૃ. ૨૬૨-૨૭૪.

બે પરમાણુઓ એકરૂપે એકઠા થઈને શું થાય ?—ત્રણ પરમાણુઓ.—ચાર પરમાણુઓ.—પાંચ પરમાણુઓ.—છ પરમાણુઓ.—સાત પરમાણુઓ.—આઠ પરમાણુઓ.—નવ પરમાણુઓ.—દસ પરમાણુઓ.—સંખ્યાતા પરમાણુઓ.—અસંખ્યાતા પરમાણુઓ.—અનન્ત પરમાણુઓ.—અનન્તાનન્ત પુદ્ગલપરિવર્તો.—પુદ્ગલપરિવર્તના પ્રકાર.—નૈરયિકોને પુદ્ગલપરિવર્તો.—એક નૈરયિકને ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો.—અસુરકુમારને ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો.—એક નૈરયિકને વૈકિ-

यपुद्गलपरिवर्त.—नैरयिकोने पुद्गलपरिवर्त.—एक नैरयिकने नैरयिकपणामां औदारिकपुद्गलपरिवर्त.—एक नैरयिकने असुरपणामां औदारिकपुद्गलपरिवर्त.—
एक नैरयिकने पृथिवीकायपणामां औदारिकपुद्गलपरिवर्त.—एक असुरकुमारने नैरयिकपणामां औदारिकपुद्गलपरिवर्त.—एक नैरयिकने नैरयिकपणामां वैक्य-
पुद्गलपरिवर्त.—नैरयिकने पृथिवीकायिकपणामां वैक्यपुद्गलपरिवर्त.—नैरयिकोने नैरयिकपणामां केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्त व्यतीत थया छे ?—नैर-
यिकोने पृथिवीकायिकपणामां औदारिकपुद्गलपरिवर्त.—औदारिकपुद्गलपरिवर्त शा हेतुथी कहेवाय ?—औदारिकपुद्गलपरिवर्तनो निष्पत्तिकाल.—औदारिकादिपुद्ग-
लपरिवर्तकालनुं अल्पबहुत्व.—पुद्गलपरिवर्तनुं अल्पबहुत्व.

शतक १२ उद्देशक ५. पृ० २७५—२७८.

प्राणातिपात वगेरे केटला वर्णादियुक्त छे ?—कोधादि केटला वर्णादिसहित छे ?—मान वगेरे केटला वर्णादियुक्त छे ?—माया.—लोभ.—राग द्वेष
वगेरे केटला वर्णादियुक्त छे ?—प्राणातिपातविरमणादि केटला वर्णादियुक्त छे ?—चार प्रकारनी मति.—अवग्रहादि.—उत्थानादि केटला वर्णादियुक्त छे ?—
सप्तम अवकाशान्तर.—सप्तम तनुवात.—नैरयिकोने वर्णादि.—पृथिवीकायिको.—मनुष्यो.—वाणव्यन्तरादि.—धर्मास्तिकायादि.—ज्ञानावरणादि.—कृष्णले-
प्यादि.—सम्यग्दृष्ट्यादि.—औदारिकादि शरीर.—साकारोपयोग अने अनाकारोपयोग.—सर्वद्रव्यो.—गर्भमां उत्पन्न थतो जीव.—जीव अने जगत् कर्मथी
विविधरूपे परिणमे छे ?

शतक १२ उद्देशक ६. पृ० २७९—२८१.

राहु चन्द्रने प्रसे छे ?—राहु देवनुं वर्णन.—राहुना नामो.—राहुना विमानो.—राहु आवतो के जतो चन्द्रना प्रकाशने आवरे छे.—राहुना प्रकार.—
राहु चन्द्रने अने सूर्यने क्यारे ढांके ?—शा हेतुथी चंद्रने सथी—शोभायुक्त कहेवाय छे ?—शा हेतुथी सूर्यने आदित्य कहेवाय छे ?—चन्द्रने अप्रमहि-
पिओ.—सूर्य अने चन्द्र केवा प्रकारना कामभोगो भोगवे छे ?

शतक १२ उद्देशक ७. पृ० २८२—२८५

लोकनुं महत्व.—नरकपृथिवी.—आ जीव रत्नप्रभाना एक एक नरकावासमां पृथिवीकायिकादिपणे उत्पन्न थयो छे ?—सर्व जीवो.—शर्कराप्रभामा
नरकावासमां पृथिवीकायिकादिपणे उत्पन्न थयो छे ?—सत्मा पृथिवी.—सप्तम पृथिवीमां पूर्वे उत्पन्न थयो छे ?—असुरकुमार.—पृथिवीकायिकावासमां पूर्वे उत्पन्न
थयो छे ?—वेदन्द्रियावासमां पूर्वे उत्पन्न थयो छे ?—सत्तकुमार कल्पमां.—प्रैवेयकविमानावासमां.—अनुत्तर विमानावासमां.—आ जीव सर्व जीवोना माता-
पिता इत्यादि संबन्धरूपे उत्पन्न थयो छे ?—सर्व जीवो आ जीवना माता इत्यादि संबन्धरूपे उत्पन्न थयो छे ?—आ जीव सर्व जीवना शत्रुरूपे उत्पन्न थयो
छे ?—सर्व जीवो.—आ जीव सर्व जीवना राजा तरीके उत्पन्न थयेल छे ?—आ जीव सर्व जीवोना दासरूपे उत्पन्न थयेल छे ?—सर्व जीवो.

शतक १२ उद्देशक ८. पृ० २८६—२८७.

महाकृद्धिवालो देव मरीने मात्र वे शरीरवाळा नागोमां उपजे ?—नागना जन्ममां अचित—पूजित थाय ?—वे शरीरवाळा मणिमां उत्पन्न थाय ?—
वे शरीरवाळा वृक्षमां उत्पन्न थाय ?—घानर वगेरे जीवो रत्नप्रभामां उत्पन्न थाय ?—सिंह वगेरे पण नैरयिकपणे उपजे ?—काक वगेरे.

शतक १२ उद्देशक ९. पृ० २८८—२९३.

देवोना भव्यदेवादिप्रकार.—भव्यद्रव्यदेवादि कहेवानुं कारण.—नरदेव.—धर्मदेव.—देवाधिदेव.—भावदेव.—भव्यद्रव्यदेवो क्यथांथी आवीने उपजे ?—
नरदेवो क्यथांथी आवीने उपजे ?—रत्नप्रभादिमांथी कइ नरकपृथिवीथी आवी उपजे ?—शुं भवनवासीआदि देवोमांथी कया देवोथी आवी उपजे ?—धर्मदेव
क्यथांथी आवी उपजे ?—देवाधिदेव क्यथांथी उपजे ?—रत्नप्रभादि नरकपृथिवीमांथी कइ नरकपृथिवीथी आवी उपजे ?—देवोमां सर्व वैमानिक देवोथी आवीने
उपजे ?—भावदेवो क्यथांथी आवी उपजे ?—भव्यद्रव्यदेवनी स्थिति.—नरदेवनी स्थिति.—धर्मदेवनी स्थिति.—देवाधिदेवनी स्थिति.—भावदेवनी स्थिति.—
भव्यद्रव्यदेवनी विकुर्वणाशक्ति.—देवाधिदेवनी विकुर्वणाशक्ति.—भावदेवनी विकुर्वणाशक्ति.—भव्यद्रव्यदेवो मरण पामी कयां जाय ?—नरदेव मरण
पामी कयां उपजे ?—धर्मदेव मरण पामी कयां जाय ?—धर्मदेवो कया देवोमां उत्पन्न थाय ?—देवाधिदेवो मरण पामी कयां जाय ?—भावदेव मरण पामी
कयां जाय ?—भव्यद्रव्यदेवोनी स्थिति.—भव्यद्रव्यदेवने केटला कालनुं अंतर होय ?—नरदेवने परस्पर केटलुं अन्तर होय ?—धर्मदेवने परस्पर केटलुं
अन्तर होय ?—देवाधिदेवनुं अन्तर—भावदेवनुं अन्तर.—भव्यद्रव्यदेवादिनुं परस्पर अल्पबहुत्व.—

शतक १२ उद्देशक १०. पृ० २९४—३००.

आत्माना प्रकार.—द्रव्यात्मा अने कषायात्मानो संबन्ध.—द्रव्यात्मा अने योगात्मानो संबन्ध.—द्रव्यात्मा अने उपयोगात्मानो संबन्ध.—द्रव्यात्मानो
ज्ञानात्मानो साथे संबन्ध.—दर्शनात्मा साथे संबन्ध.—चारित्रात्मा साथे संबन्ध.—वीर्यात्मा.—कषायात्मा अने योगात्मानो संबन्ध.—कषायात्मा अने दर्श-
नात्मानो संबन्ध—द्रव्यात्मा वगेरेनुं अल्पबहुत्व.—आत्मा ह्यानस्वरूप छे के अन्यस्वरूप छे ?—नैरयिकोने आत्मा.—पृथिवीकायिकोने आत्मा.—आत्मा
दर्शनरूप छे के तेथी अन्य छे ?—नैरयिकोने आत्मा.—रत्नप्रभा पृथिवी सदरूप छे के असदरूप छे ?—शर्कराप्रभा.—सौधर्मदेवलोक.—प्रैवेयकविमान.—
एक परमाणु सदरूप छे के असदरूप छे ?—द्विप्रदेशिक स्कन्ध.—शा हेतुथी सदरूप छे इत्यादि.—त्रिप्रदेशिक स्कन्धना आत्मा—आदि तेर भांगा.—शा हेतुथी
त्रिप्रदेशिकस्कन्धना 'आत्मा' इत्यादि भांगा थाय छे ?—चतुप्रदेशिकस्कन्धना १९ भांगाओ.—शा हेतुथी 'आत्मा' इत्यादि रूप छे.—पंचप्रदेशिकस्कन्धना २२
भांगाओ.—शा हेतुथी आत्मा इत्यादिरूप छे ?

शतक १३ उद्देशक १. पृ० ३०१—३०६.

नरकपृथिवी.—रत्नप्रभाने विषे नरकावासो.—संख्याता योजन विस्तारवाळा नरकावासोमां एक समये नारकादिनो उत्पाद.—एक समये नारकादिनी
उद्धर्तना.—रत्नप्रभामां नारक जीवोनी सत्ता.—असंख्ययोजनवाळा नरकावासोमां नारकादिनो उत्पाद.—शर्कराप्रभामां नरकावासो.—यालुकाप्रभामां
नरकावासो.—पंकप्रभामां नरकावासो.—यूसप्रभामां नरकावासो.—तमप्रभामां नरकावासो.—सप्तम नरकमां नरकावासो.—रत्नप्रभामां संख्यात योजन-
विस्तारवाळा नरकावासोमां सम्यग्दृष्टि वगेरेनो उत्पाद.—सम्यग्दृष्टि वगेरेनी उद्धर्तना.—सम्यग्दृष्टि वगेरेथी अविरहित होय.—सप्तम नरकमां सम्यग्दृष्टि-

बनेरे उपजे?—कृष्णादिलेश्यावाळा थडने कृष्णलेश्यावाळा नारकोमां उत्पन्न थाय?—नीललेश्यावाळा नारकोमां उत्पन्न थाय?—तेनो हेतु.—कापोतलेश्यावाळा नारकोमां उपजे?

शतक १३ उद्देशक २. पृ० ३०७-३१०.

देवोना प्रकार.—भयनघासी देवोना प्रकार.—असुरकुमारना आवासो.—असुरकुमारमां उत्पाद.—उद्वर्तना.—नागकुमारादिना आवासो.—मानव्यंतर देवोना आवास.—एकसमये वानव्यंतर देवोना उत्पाद.—ज्योतिषिक देवोना विमानावास.—सौधर्म देवलोकमां विमानावास.—एकसमये सौधर्मघी मांघीने सहस्रार सुधी देवोना उत्पाद.—आनत अने प्राणत देवलोकमां विमानावास.—प्रैवेयक.—अनुत्तर विमानो.—पांच अनुत्तरमां एक समये देवोना उत्पादादि.—असुरकुमारावासमां सम्यग्दृष्ट्यादि उपजे?—कृष्णादिलेश्यावाळा थडने कृष्णलेश्यावाळा देवोमां उत्पन्न थाय?

शतक १३ उद्देशक ३. पृ० ३११.

नारको अनन्तराहारी होय अने खार बाद अतुकमे परिचारणा करे?

शतक १३ उद्देशक ४. पृ० ३१२-३२३.

नरकपृथिवी.—नैरयिकद्वार.—स्पर्शद्वार.—प्रणिधिद्वार.—निरयान्तद्वार.—लोकमध्यद्वार.—अधोलोकमध्य.—ऊर्ध्वलोकमध्य.—तियंग्लोकमध्य.—दिशा—विदिशाप्रवहद्वार.—ऐन्द्री दिशा क्यांथी नीकळे छे?—आग्नेयी.—याम्या—दक्षिण.—नैर्ऋती.—ऊर्ध्वदिशा.—तमादिशा.—लोक.—अस्तिकायप्रवर्तनद्वार.—धर्मास्तिकायवडे जीवोनुं प्रवर्तन.—अधर्मास्तिकायवडे प्रवर्तन.—आकाशास्तिकायवडे प्रवर्तन.—जीवास्तिकायवडे प्रवर्तन.—पुद्गलास्तिकायवडे प्रवर्तन.—अस्तिकायप्रदेशस्पर्शनाद्वार.—धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश धर्मास्तिकायादि द्रव्यना केटला प्रदेशोवडे स्पर्शाय?—अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश.—आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश.—जीवास्तिकायनो एक प्रदेश.—पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश.—पुद्गलास्तिकायना बे प्रदेशो.—पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो.—पुद्गलास्तिकायना संख्याता प्रदेशो.—पुद्गलास्तिकायना असंख्य प्रदेशो.—पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो.—कालनो एक समय.—धर्मास्तिकाय द्रव्य.—अधर्मास्तिकाय.—अवगाढद्वार.—ज्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां बीजा धर्मास्तिकायादिना केटला प्रदेश अवगाढ होय?—अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश.—आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश.—जीवास्तिकायनो एक प्रदेश.—पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश.—पुद्गलास्तिकायना बे प्रदेशो.—पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो.—एक अद्वासमय.—एक धर्मास्तिकाय.—एक अधर्मास्तिकाय.—पृथिवीकायिक.—अष्कायिक.—अस्तिकायनिषदनद्वार.—धर्मास्तिकायादि त्रण द्रव्यमां बेसवाने समर्थ थाय?—बहुसमद्वार.—लोकनो वक्रभाग.—संस्थानद्वार.

शतक १३ उद्देशक ५. पृ० ३२४.

नैरयिको शुं सच्चिताहारी छे, अचित्ताहारी छे के मिश्राहारी छे?

शतक १३ उद्देशक ६. पृ० ३२४-३२९.

नारको सांतर के निरन्तर उपजे?—असुरकुमारना चमरेन्द्रनो चमरचंच नामे आवास.—चमरेन्द्र चमरचंच नामे आवासमां रहे छे?—चंपानगरी.—पूर्णभद्र चैत्य.—सिन्धुसौवीर देश.—वीतभय.—उदायन राजा.—प्रभावती देवी.—पोताना भाणेज केशीकुमारने राज्याभिषेक करवानो उदायननो संकल्प.—केशीकुमारनो राज्याभिषेक.—उदायननी दीक्षा अने मुक्ति.—अभिचिकुमारनो उदायनने विषे वैरानुबन्ध अने तेनुं वीतभय नगरथी नीकळी जवुं.—अभिचिनो असुरकुमारमां उत्पाद.

शतक १३ उद्देशक ७. पृ० ३३०-३३४.

भाषा.—भाषा आत्मस्वरूप छे के तेथी अन्य छे?—रूपी के अरूपी?—सचित्त के अचित्त?—जीवस्वरूप के अजीवस्वरूप?—जीवोने भाषा के अजीवोने भाषा होय?—भाषा क्यारे कहेवाय?—भाषा क्यारे भेदाय?—भाषाना प्रकार.—नन.—मन आत्मा छे के तेथी अन्य छे?—मन क्यारे होय?—मन क्यारे भेदाय?—मनना प्रकार.—काय आत्मा छे के तेथी अन्य?—रूपी के अरूपी?—काय क्यारे होय?—काय क्यारे भेदाय?—कायना प्रकार.—मरणना प्रकार.—आवीचिक मरणना प्रकार.—द्रव्यावीचिक मरणना प्रकार.—नैरयिक द्रव्यावीचिक मरण.—क्षेत्रावीचिक मरण.—नारक क्षेत्रावीचिक मरण.—अवधि मरण.—द्रव्यावधि मरण.—नैरयिक द्रव्यावधि मरण सा हेतुथी कहेवाय छे?—आत्यन्तिक मरण.—द्रव्यात्यन्तिक मरण.—नैरयिक द्रव्यात्यन्तिक मरण शाथी कहेवाय छे?—चालमरणना प्रकार.—पंडितमरण.—पादपोपगमन.—भक्तप्रत्याख्यान.

शतक १३ उद्देशक ८. पृ० ३३५.

कर्मप्रकृति.

शतक १३ उद्देशक ९. पृ० ३३५-३३७.

वैक्रिय शक्तिथी कोई दोरडाथी बांधेली घटीका लेहने एवारूपे गमन करे?—केटला रूपो विकुर्वी शके?—हिरण्यनी पेटी लेहने गमन करे?—बडवागुलीनी पेठे गमन करे?—जलौकानी पेठे गमन करे?—वीजंवीजंक पक्षीनी पेठे गमन करे?—विडालक पक्षीनी पेठे गमन करे?—जीवंजीवक पक्षीनी जेम गमन करे?—हंस पेठे गति करे?—समुद्रवायसना आकारे गति करे?—चक्रहस्त पुरुषनी जेम गति करे?—रत्नहस्त पुरुषनी पेठे गमन करे?—विस.—मृणालिका.—वनखंड.—पुष्करिणीना आकारे आकाशमां गमन करे?—केटला रूपो विकुर्वे?—मायासहित के मायासहित विकुर्वे?

शतक १३ उद्देशक १०. पृ० ३३८.

समुद्रात.

शतक १४ उद्देशक १. पृ० ३३९-३४२.

भावितात्मा अनगर जेणे चरम देवावासतुं उल्लंघन कर्तुं छे अने परम देवावासने प्राप्त थयो नथी ते मरीने कथां उपजे ?—असुरकुमारावास.—नारकोनी शीघ्र गति.—नारको अनन्तरोपपन्न, परंपरोपपन्न के अनन्तरपरंपरानुपपन्न छे ?—अनन्तरोपपन्न नारको आश्रयी आयुषनो बन्ध.—परंपरोपपन्न नैरथिकोने आश्रयी आयुषनो बन्ध.—अनन्तरपरंपरानुपपन्न नैरथिको.—अनन्तर निर्गतादि नैरथिको.—नारको अनन्तर निर्गतादि केम कहेवाय छे ?—अनन्तर निर्गतादिने आश्रयी आयुषनो बन्ध.—परंपरनिर्गत.—अनन्तरपरंपरानिर्गत.—अनन्तर खेदोपपन्न वगेरे.

शतक १४ उद्देशक २. पृ० ३४३-३४४.

उन्मादना प्रकार.—नारकोनो उन्माद.—नारकोने प्रा हेतुथी उन्माद होय ?—असुरकुमारोको उन्माद.—इन्द्र वृष्टि करे ?—इन्द्र वृष्टि केवी रीते करे ?—शुं असुरकुमार देवो वृष्टि करे छे ?—ईशानेन्द्रादि तमस्काय करे ?—असुरकुमार तमस्काय करे ?—शा हेतुथी तमस्काय करे ?

शतक १४ उद्देशक ३. पृ० ३४५-३४६.

महाकाय देव भावितात्मा अनगरनी वच्चे थईने जाय ?—महाकाय असुरकुमार भावितात्मा अनगरनी वच्चे थईने जाय ?—नारकोमां सत्कारादि विनय होय छे ?—असुर कुमारोमां सत्कारादि विनय.—पंचेन्द्रिय तिर्यचोमां सत्कारादि विनय होय छे ?—अल्पश्रद्धिवाळो महाश्रद्धिवाळो देवनी वच्चे थईने जाय ?—समानश्रद्धिवाळो देव समानश्रद्धिवाळो देवनी वच्चे थईने जाय ?—वच्चे थईने जनार देव शस्त्र प्रहार करीने जाय के कथां शिवाय जाय ?—प्रथम शस्त्र प्रहार कथां पछी जाय के गया पछी शस्त्र प्रहार करे ?—नारको केवा प्रकारना पुद्गलपरिणामने अनुभवे छे ?

शतक १४ उद्देशक ४. पृ० ३४७-३४८.

पुद्गलपरिणाम.—अतीत कालने विषे एक समयमां पुद्गलनो परिणाम.—वर्तमान काले पुद्गलपरिणाम.—अनागत काल.—पुद्गलस्कन्ध.—अतीत वर्तमान अने अनागतकाले जीवपरिणाम.—परमाणुपुद्गल शाश्वत के अशाश्वत ?—परमाणु चरम के अचरम ?—सामान्य परिणाम.

शतक १४ उद्देशक ५. पृ० ३४८-३५१.

नारक अग्निकायना मध्य भागमां गमन करे ?—असुरकुमारो.—एकेन्द्रियो.—बेहन्द्रिय.—पंचेन्द्रिय तिर्यच अग्नि वच्चे थईने जाय ?—नारको दश स्थानोनु अनुभव करे छे.—असुरकुमारो.—पृथिवीकायिको.—बेहन्द्रियो.—तेहन्द्रियो.—चतुरिन्द्रिय जीवो.—पंचेन्द्रिय तिर्यचो.—महादिक देव बहारना पुद्गलोने ग्रहण कथां शिवाय पर्वतादिने उल्लंघी शके ?—बहारना पुद्गलोने ग्रहण करी पर्वतादिने उल्लंघवा समर्थ छे.

शतक १४ उद्देशक ६. पृ० ३५२-३५३.

नारकोने आहार, परिणाम, योनि, स्थिति वगेरे.—नारको वीचि अने अवीचिद्वयनो आहार करे छे.—ज्यारे इंद्र भोग भोगववा इच्छे ख्यारे ते शुं करे ?—ईशानेन्द्र भोग भोगववा इच्छे ख्यारे ते केवी रीते भोगवे ?

शतक १४ उद्देशक ७. पृ० ३५४-३५७.

केवलज्ञाननी अप्राप्तिथी खिन्न थयेला गौतमस्वामिने आश्वासन.—अनुत्तरीपपातिक देवो जाणे छे अने जुए छे ?—तुल्यता.—द्रव्यतुल्य.—क्षेत्रतुल्य.—कालतुल्य.—भवतुल्य.—भावतुल्य.—औदयिकादिभाववडे तुल्य.—संस्थानतुल्य.—आहारनो ख्यागी अनगर मूर्छित थई आहार करे अने पछी अरण-समुद्घात करी अनासक्त थई आहार करे ?—शा हेतुथी एम कहेवाय छे ?—खवसत्तम देवो.—अनुत्तरीपपातिक देवो.—केटलुं कर्म बाकी रहेवाथी अनुत्तर देवपणे उत्पन्न थाय ?

शतक १४ उद्देशक ८. पृ० ३५८-३६१.

रत्नप्रभा अने शर्कराप्रभां अन्तर.—शर्कराप्रभा अने बालुकाप्रभां अन्तर.—सप्तम नरकपृथिवी अने अलोकनुं अन्तर.—रत्नप्रभा अने ज्योतिषिकनुं अन्तर.—ज्योतिषिक अने सौधर्म—ईशानदेवलोकनुं अन्तर.—सौधर्म—ईशान अने सनत्कुमार—माहेन्द्रनुं अन्तर.—सनत्कुमार—माहेन्द्र अने ब्रह्मदेवलोकनुं अन्तर.—ब्रह्मलोक अने लान्तकनुं अन्तर.—लान्तक अने महाशुक्रनुं अन्तर.—अनुत्तरविमान अने ईपत्रागमारा पृथिवीनुं अन्तर.—ईपत्रागमारा अने अलोकनुं अन्तर.—शालवृक्ष मरीने कथां जशे ?—शालयष्टिका.—उंवरयष्टिका मरण पागी कथां जशे ?—अंबड परिव्राजक.—अध्यायाध देव.—इन्द्र-फोइना माथाने तरवारथी कापी कर्मंडलमां नांखे तो पण तेने जरा पण दुःख न थाय.—जृम्भक देवो.—जृम्भक देवो श्वाथी कहेवाय छे ?—जृम्भक देवोना प्रकार.—जृम्भक देवो कथां रहे छे ?—जृम्भक देवोनी स्थिति.

शतक १४ उद्देशक ९. पृ० ३६२-३६४.

जे भावितात्मा अनगर पोतानी कर्मलेइयाने जाणतो नथी ते सशरीर जीयने जाणे छे ?—रूपी पुद्गल स्कन्धो प्रकाशित थाय छे ?—जे पुद्गलो प्रकाशित थाय छे ते केटला छे ?—नैरथिकोने आत्त—सुखोत्पादक पुद्गलो होता नथी.—असुरकुमारने आत्त पुद्गलो.—पृथिवीकायिकोने आत्त अने अनासक्त पुद्गलो.—नारकोने इष्ट के अनिष्ट पुद्गलो होय छे ?—महादिक देवनुं हजार रूपो विकुर्वीने—हजार भाषा बोलवानुं सामर्थ्य.—एक भाषा के हजार भाषा ?—सूर्यनो अर्थ.—सूर्यनी प्रभा ए शुं छे ?—श्रमणोना सुखनी तुल्यता.

શતક ૧૪ ઉદ્દેશક ૧૦. પૃ. ૩૬૫-૩૬૬.

કેવલજ્ઞાની છદ્મસ્થને જાણે.—સિદ્ધ પળ છદ્મસ્થને જાણે.—કેવલી અવધિજ્ઞાનીને જાણે.—કેવલજ્ઞાની બોલે ?—કેવલીની પેઠે સિદ્ધ બોલે કે નહિ ?—કેવલજ્ઞાનીની પેઠે સિદ્ધ કેમ ન બોલે ?—કેવલજ્ઞાની આંખ ઉઘાડે અને મીંચે ?—કેવલજ્ઞાની રત્નપ્રમા પૃથિવીને જાણે ?—સિદ્ધ પળ રત્નપ્રમા પૃથિવીને જાણે ?—કેવલી શર્કરાપ્રમાને જાણે ?—કેવલી સૌધર્માદિ કર્મને જાણે ?—ત્રૈવેયકાદિને જાણે ?—ઈષ્ટપ્રામ્ભારા પૃથિવીને જાણે ?—પરમાણુપુદ્ગલને જાણે ?—

શતક ૧૫. પૃ. ૩૬૭-૪૦૨.

શ્રાવસ્તીનગરી.—કોષ્ઠક ચૈત્ય.—હાલાહલા કુંભારણ.—ગોશાલકનું સંઘસહિત હાલાહલા કુંભારણને ઘેર આગમન.—ગોશાલકને છ દિશાચરોનું આવી મળવું.—શ્રાવસ્તી નગરીમાં ધનાં માણસો કહે છે કે 'ગોશાલક પોતાને જિન કહેતો વિચરે છે' તે કેમ માની શકાય ?—ભગવંતે કહેલો ગોશાલકનો વૃતાન્ત.—મંચલિ પિતા.—મદ્રા સ્ત્રી.—શરવણ પ્રામ.—ગોવહુલ બ્રાહ્મણ.—ગોશાલક નામ.—ભગવાન્ મહાવીરે માતાપિતા દેવલોક ગયા પછી દીક્ષા લીધી.—પ્રથમ વર્ષે અસ્થિપ્રામમાં ચાતુર્માસ.—શ્રીજા વર્ષે રાજગૃહ નગર.—પ્રથમ માસક્ષમણના પારણાને દિવસે વિજયગાથાપતિના ઘેર ભગવંતનો પ્રવેશ.—વિજય ગૃહપતિને ઘેર પાંચ દિવ્યનું પ્રગટ થયું.—ગોશાલકનું વિજય ગૃહપતિને ઘેર આગમન.—શ્રીજું માસક્ષમણ.—ભગવંતનો શ્રીજા માસક્ષમણના પારણાને દિવસે આનંદ ગૃહપતિના ઘેર પ્રવેશ.—શ્રીજું માસક્ષમણ.—શ્રીજા માસક્ષમણના પારણાને દિવસે સુનન્દ ગૃહપતિના ઘેર પ્રવેશ.—કોણાક સત્તિવેશ.—વહુલ બ્રાહ્મણ.—ચતુર્થ માસક્ષમણના પારણાને દિવસે વહુલ બ્રાહ્મણના ઘેર પ્રવેશ.—ભગવંતે કરેલો ગોશાલકનો શિષ્યતરીકે સ્વીકાર.—ભગવંતનો ગોશાલક સાથે સિદ્ધાર્થ પ્રામથી કૂર્મપ્રામ તરફ વિહાર અને માર્ગમાં તલના છોડનું જોવું.—ગોશાલકનો ભગવંત મહાવીરને પ્રશ્ન.—તલનો છોડ નીપજરો કે નહિ ?—ગોશાલકનું ભગવંતની ઘાતને મિથ્યા કરવા માટે તલના છોડને ઉલ્લેખી નાંખવું.—ગોશાલકને વેશ્યાવન ચાલતપસ્વીનો સમાગમ, તેમને ગોશાલકનું ઉપહાસપૂર્વક કથન.—તેમનું ગોશાલક ઉપર તેજોલેશ્યાનું મૂકવું.—શીતલેશ્યા મૂકી ભગવંતે કરેલું ગોશાલકનું રક્ષણ.—ભગવંતે ગોશાલકને તેજોલેશ્યાપ્રાપ્તિનો વિધિ બતાવ્યો.—ભગવંતનું ગોશાલકની સાથે સિદ્ધાર્થપ્રામ તરફ પ્રયાણ અને ભગવંતના વચનને મિથ્યા કરવા માટે તલના છોડની ગોશાલકની તપાસ.—ગોશાલકનો પરિવર્તવાદસ્વીકાર અને ભગવંતથી તેનું જૂદા પડવું.—ગોશાલકને તેજોલેશ્યાની પ્રાપ્તિ.—ગોશાલકના છ દિશાચરો શિષ્ય થયા અને તે હવે જિનતરીકે વિચરવા લાગ્યો.—ગોશાલક જિન નથી એવું ભગવંતનું કથન.—ઉપરનું કથન સાંભળી ગોશાલકને ગુસ્સો થયો.—આનંદને ગોશાલકનો સમાગમ, ભગવંતને બાહી મસ્મ કરવાની તેણે આપેલી ધમકી, તે માટે તેણે કહેલું વળિકોનું દ્રશ્ય.—ગોચરીથી પાછા ફરતાં આનંદનું ગોશાલકને આપેલી ધમકીનું ભગવંતને નિવેદન.—ગોશાલક તપોજન્ય તેજોલેશ્યાવડે બાહી મસ્મ કરવા સમર્થ છે તે સંબંધે પ્રશ્નોત્તર.—ભગવંતે આનંદને કહ્યું કે તું ગૌતમાદિ મુનિઓને કહે કે ગોશાલકની સાથે કંઈ પણ વાદવિવાદ ન કરે.—ભગવંત પ્રતિ ગોશાલકનો ઉપાલંભ.—ગોશાલકનો ગોશાલકપણે ઇનકાર.—ગોશાલકનું પોતાનું સ્વરૂપનિવેદન અને તે દ્વારા સ્વમત પ્રદર્શન.—ચોરાશી લાક્ષ મહાકલ્પનું પ્રમાણ.—સાત દિવ્ય ભવાન્તરિત સાત મનુષ્ય ઘરો.—સાત શરીરાન્તરપ્રવેશ.—પ્રથમ શરીરપ્રવેશ.—દ્વિતીય શરીરપ્રવેશ.—તૃતીય શરીરપ્રવેશ.—ચતુર્થ શરીરપ્રવેશ.—પંચમ શરીરપ્રવેશ.—ષષ્ઠ શરીરપ્રવેશ.—સત્તમ શરીરપ્રવેશ.—ભગવંતે કહ્યું કે હું ગોશાલક ! તું તારા આત્માને છૂપાવે છે.—ગોશાલકના ભગવંતને આક્રોશયુક્ત વચનો કહેવાં.—સર્વાનુભૂતિ અનગારનું ગોશાલકને સત્ય કથન.—ગોશાલકને સર્વાનુભૂતિ અનગારને બાહી મસ્મ કર્યાં.—સુનક્ષત્ર અનગારનું ગોશાલકને કથન.—ગોશાલકને સુનક્ષત્ર અનગારને પણ બાહ્યા.—ગોશાલકનો ભગવંત પ્રતિ શ્રીજી વારનો આક્રોશ.—ગોશાલકને ભગવંતનો વધ કરવા માટે શરીરમાંથી તેજોલેશ્યા બહાર કાઢી.—તેજોલેશ્યા ગોશાલકના શરીરમાં પેટી.—'તું તારા તપના તેજથી પરમ્ભૂત થઈ છ માસને અન્તે કાઠ કરીશ' એવું ગોશાલકને ભગવંતનું કથન.—શ્રાવસ્તી નગરીના જનોનો ભગવંત અને ગોશાલકના સમ્યગ્વાદિત્વસંબંધે પ્રવાદ.—ધમણોએ ગોશાલકને પ્રશ્નો પૂછી નિદત્તર કર્યો.—નિદત્તર ધમણી ગોશાલકનું ગુસ્સું થયું અને તેના કેટલાક શિષ્યોનું ભગવંતને આશ્રયી રહેવું.—ગોશાલકનું ભગવંત પાસેથી હાલાહલા કુંભારણને ઘેર જવું.—તેજોલેશ્યાનું સામર્થ્ય.—ચાર પ્રકારના પાનક.—અપાનકના ચાર પ્રકાર.—સ્થાલપાણી.—ત્વચાપાણી.—શૌગું પાણી.—શુદ્ધપાણી.—આજીવિકોપાસક અયંપુલકનો ગોશાલકની પાસે જવાનો સંકલ્પ.—અયંપુલકનું આગમન, ગોશાલકની વિચિત્ર અવસ્થા જોઈ પાછું જવું, સ્થિરોએ અયંપુલકને પાછા બોલાવી તેના મનના સંકલ્પનું નિવેદન અને તેના મનનું સમાધાન.—અયંપુલકનું ગોશાલક પાસે આગમન.—ગોશાલકવડે અયંપુલકના સંકલ્પનું નિવેદન અને તેના મનનું સમાધાન.—પોતાના મરણ વાદ દેહને ઉત્સવપૂર્વક બહાર કાઢવા સંબંધે ગોશાલકની મલામણ.—ગોશાલકને સમ્યક્સ્વ થવું, 'હું જિન નથી' એમ પોતાની વાસ્તવિક સ્થિતિ પ્રકાશિત કરવી, તેનો પશ્ચાત્તાપ અને 'મહાવીર જિન છે' એવું નિવેદન.—'મને કાઠધર્મ પામેલો જાણી મારદાબા પગને દોરદાવતી બાંધી ઘસડજો અને મુખમાં શુંકજો તથા હું જિન નથી એમ ઉદ્ઘોષણા કરતા મારા શરીરને નિદાપૂર્વક બહાર કાઢજો' એવી ગોશાલકની પોતાના શિષ્યોને મલામણ.—આજીવિક સ્થિરોનું હાલાહલા કુંભારણના દ્વાર વન્ધ કરી શ્રાવસ્તીને આલેખી ગોશાલકના કહ્યા પ્રમાણે કરવું.—મૈલિક-પ્રામ.—શ્વાનકોષ્ઠક ચૈત્ય.—માલુકાવન.—ભગવંત મહાવીરના શરીરમાં પીઠાકારી રોગનું થવું.—'ભગવંત રોગની પીઠાથી છદ્મસ્થાવસ્થામાં કાઠધર્મ પામશે' એવી સિંહ અનગારની આશંકા.—ભગવંતનું સિંહ અનગારને બોલાવવું.—ભગવંતનું સિંહના મનોગત ભાવનું કથન.—ભગવંતનું રેવતી ધાવિકા પાસેથી શ્રીજોરાપાકનું મંગલવચન.—સર્વાનુભૂતિ મરણ પામી ક્યાં ગયા તે સંબંધે પ્રશ્નોત્તર.—સુનક્ષત્ર અનગાર કાઠ કરી ક્યાં ગયા ?—ગોશાલક કાઠ કરી ક્યાં ગયો ?—ગોશાલક દેવલોકથી પ્થવી ક્યાં જશે ?—મહાપદ્મ અને દેવસેન નામ પાડવાનું કારણ.—મહાપદ્મ.—દેવસેન.—વિમલવાહન નામ પાડવાનું કારણ.—વિમલવાહનનું શ્રમણ નિર્મળ્યોની સાથે અનાર્યપણું.—સુમંગલ અનગાર.—વિમલવાહન સુમંગલ અનગાર ઉપર રથ ચલાવી પાલી નાંખશે.—સુમંગલ અનગાર વિમલવાહનને તપના તેજથી મસ્મ કરશે.—સુમંગલ અનગાર કાઠ કરી ક્યાં જશે ?—વિમલવાહન મરણ પછી ક્યાં જશે ?—હવે ત્યાંથી પ્થવી મનુષ્ય-વેદ ધારણ કરી સમ્યગ્દર્શન પામશે.—કેવલજ્ઞાન-દર્શન ઉત્પન્ન થશે.—દુહપ્રતિજ્ઞા કેવલી થઈ ઘના વરસ સુધી ચારિત્ર પાંડી મોકળે જશે.

भगवत्सुधर्मस्वामिप्रणीत भगवतीसूत्र.

सत्तमं सयं.

१. १ आहार २ विरति ३ स्थावर ४ जीवा ५ पक्षी ६ आयु ७ अनगर ८ छत्रस्थ ९ असंभुत १० अन्नउत्थि दस सत्तमंमि सप ॥

पढमो उद्देशो.

२. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समणं जाव एवं वदासी-जीवे णं भंते ! कं समयमणाहारण भवइ ? [उ०] गोयमा !

ससम शतक.

१. [उद्देशसंग्रह-] १ आहार, २ विरति, ३ स्थावर, ४ जीव, ५ पक्षी, ६ आयु, ७ अनगर, ८ छत्रस्थ, ९ असंभुत, अने १० अन्यतीर्थिक-ए संबन्धे सातमां शतकमां दश उद्देशको छे.

[प्रथम उद्देशकमां आहार-आहारक अने अनाहारक इत्यादि विषे हकीकतं छे, बीजा उद्देशकमां विरति-प्रत्याख्यानसंबंधी वर्णन छे, त्रीजा उद्देशकमां स्थावर-वनस्पति वगैरेनी वक्तव्यता छे, चोथा उद्देशकमां जीव-संसारि जीवनी प्ररूपणा छे, पांचमां उद्देशकमां पक्षी-खेचरजीवोनी हकीकत छे, छट्ठा उद्देशकमां आयुष वगैरेनी हकीकत छे, सातमां उद्देशकमां अनगर-साधु वगैरेनी हकीकत छे, आठमां उद्देशकमां छत्रस्थ मनुष्यादिनी हकीकत छे, नवमां उद्देशकमां असंभुत-प्रमत्तसाधुवगैरेनी वक्तव्यता छे, अने दशमां उद्देशकमां कालोदायि-प्रमुख अन्यतीर्थिकसंबन्धी वक्तव्यता छे.]

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] ते काले अने ते समये (गौतम इन्द्रभूति) यावत् ए प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! जीव (परभवमां जतां) कये समये *अनाहारक (आहार नहि करनार) होय ? [उ०] हे गौतम ! (परभवमां) प्रथम समये जीव कदाच आहारक होय अने कदाच अना-

आहारक अने
अनाहारक.

२. * आहारना के प्रकार छे-१ आभोगनिर्वर्तित (इच्छापूर्वक ग्रहण करायेलो) आहार अने २ अनाभोगनिर्वर्तित (इच्छाशिकाय अनाभोगपणे ग्रहण करायेलो) आहार. तेमां आभोगनिर्वर्तित आहार नियत समये होय छे, परन्तु अनाभोगनिर्वर्तित आहार उत्पत्तिना प्रथमसमयथी प्रारंभी अन्तसमय सुधी प्रतिसमय निरन्तर होय छे, जुओ-(प्रज्ञा. प. २९, प. ४९८.)

† ज्यारे जीव मरण पामी ऋजुगतिथी परभवमां प्रथम समये उत्पन्न थाय छे त्यारे परभवयायुषना प्रथम समये ज आहारक होय छे, परन्तु ज्यारे वक्रगति वडे के समये उत्पन्न थाय छे त्यारे प्रथम समये अनाहारक होय छे अने बीजे समये आहारक होय छे, ज्यारे व्रण समये उत्पन्न थाय छे त्यारे प्रथमना के

पढमे समए सिय आहारए सिय अणाहारए, वितिए समए सिय आहारए सिय अणाहारए, तँतिए समए सिए आहारए सिय अणाहारए, चउत्थे समए नियमा आहारए । एवं दंडओ । जीवा य एणिदिया य चउत्थे समए, सेसा ततिए समए ।

३. [प्र०] जीवे णं भंते ! कं समय सव्वप्पाहारए भवति ? [उ०] गोयमा ! पढमसंमयोववन्नए वा चरमसमए भवत्ये वा, एत्थ णं जीवे सव्वप्पाहारए भवइ । दंडओ भाणिअच्चो जाव वेमाणिआणं ।

४. [प्र०] किंसंठिए णं भंते ! लोए पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! सुपइट्टगसंठिए लोए पन्नत्ते, हेट्टा विच्छिन्ने, जाव उण्णि उड्डुमुइंगागारसंठिए, तंसिं च णं सासयंसि लोगंसि हेट्टा विच्छिन्नंसि जाव उण्णि उड्डुमुइंगागारसंठियंसि उप्पन्नानाण-दंसणधरे. अरहा जिणे केवली जीवे वि जाणइ पासइ, अजीवे वि जाणइ पासइ; तओ पच्छा सिउज्जति, जाव अंतं करेइ ।

५. [प्र०] संमणोवासवस्स णं भंते ! सामाइयकडस्स समणोवासए अच्छमाणस्स तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! नो इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जति । [प्र०] से केणट्टेणं जाव संपराइया ? [उ०] गोयमा ! समणोवासवस्स णं सामाइयकडस्स समणोवासए अच्छमाणस्स आया अहिगरणी भवइ, आयाऽहिगरणवत्तियं च णं तस्स नो इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ; से तेणट्टेणं जाव संपराइया ।

हारक होय, बीजे समये कदाच आहारक होय अने कदाच अनाहारक होय, त्रीजे समये कदाच आहारक होय अने कदाच अनाहारक होय, परन्तु चोथे समये अवश्य आहारक होय. ए प्रमाणे (*नारक इत्यादि चोवीस) दंडक (पाठ) कहेवा. सामान्य जीवो अने एकेन्द्रियो चोथे समये आहारक होय छे, अने (एकेन्द्रिय शिवाय) बाकीना जीवो त्रीजे समये आहारक होय छे.

३. [प्र०] हे भगवन् ! जीव कये समये सौथी अल्प आहारवाळो होय छे ? [उ०] हे गौतम ! उत्पन्न थतां प्रथम समये अने भवने (जीवितने) छेले समये; आ समये जीव सौथी अल्प आहारवाळो होय छे. ए प्रमाणे वैमानिक सुधी दंडक कहेवो.

४. [प्र०] हे भगवन् ! लोकनुं संस्थान (आकार) केवा प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! लोक सुप्रतिष्ठक—शरावना आकार जेवो कहेलो छे. ते नीचे विस्तीर्ण-पहोळो यावत् उपर ऊर्ध्व (उभा) मृदंगना आकारे संस्थित छे. नीचे विस्तीर्ण यावत् उपर ऊर्ध्व मृदंगना आकारे रहेला ते शाश्वत लोकमां उत्पन्न थयेला ज्ञान अने दर्शनने धारण करनार अरिहंत जिन केवलज्ञानी जीवोने पण जाणे छे अने जुए छे, अजीवोने पण जाणे छे अने जुए छे, ल्यार पछी सिद्ध थाय छे, यावत् (सर्व दुःखो) अंत करे छे.

५. [प्र०] हे भगवन् ! श्रमणना उपाश्रयमां रहीने सामायिक करनार श्रमणोपासकने (श्रावकने) शुं ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! ऐर्यापथिकी क्रिया न लागे, पण साम्परायिकी क्रिया लागे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी यावत् सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! श्रमणना उपाश्रयमां रही सामायिक करनार श्रावकनो आत्मा अधिकरण (कपायना साधनो) युक्त छे, तेथी तेने आत्माना (पोताना) अधिकरण निमित्ते ऐर्यापथिकी क्रिया न लागे, पण सांपरायिकी क्रिया लागे, ते हेतुथी यावत् सांपरायिकी क्रिया लागे छे.

१ तितिए ख । २-समतोववन्नए क; अस्मिन् पुस्तके बहुधा: तकारघटित: पाठ उपलभ्यते, यथा—किंसंठिते, सुपतिट्टग, (७, १, ४) यत्र पूर्वं संस्कृतप्रकृतौ तकारो न विद्यते तत्रापि तकारः; यथा—अयमर्थः, इणट्टे, तिणट्टे; सामायिक, सामाइअ, सामातिअ; नैरयिक, नैरइअ, नैरतिअ । ३ तेसिं ग-घ । ४-वासवस्स घ । ५ संपराइआ ख ।

समये अनाहारक होय छे, अने त्रीजे समये आहारक होय छे, ज्यारे चार समये परभवमां उत्पन्न थाय छे, ल्यारे आदिना त्रण समये अनाहारक होय छे, अने चोथे समये आहारक होय छे. त्रण समयनी विग्रहगति आ प्रमाणे थाय छे—त्रसनाडीनी बहार विदिशामां रहेलो कोइ जीव ज्यारे अधोलोकथी ऊर्ध्वलोकमां त्रसनाडीनी बहार दिशामां उत्पन्न थाय ल्यारे ते अवश्य प्रथम समये विभ्रेणिथी समभ्रेणिमां आवे, बीजे समये त्रसनाडीमां प्रवेश करे, त्रीजे समये ऊर्ध्व लोकमां जाय, अने चोथे समये लोकनाडी बहार जइ उत्पत्तिस्थाने उपजे. अहीं आदिना त्रण समये विग्रह गति होय छे. अन्य आचार्य एम कहे छे के चार समयनी पण विग्रहगति संभवे छे—जेम कोइ जीव अधोलोकमां त्रसनाडीनी बहार विदिशामांथी ऊर्ध्वलोकमां त्रसनाडीनी बहार विदिशामां उत्पन्न थाय ल्यारे त्रण समय पूर्वनी पेटे जाणवा; चोथे समये त्रसनाडीथी बहार नीकळी समभ्रेणिमां आवे, अने पांचमे समये उत्पत्तिस्थाने उत्पन्न थाय. तेमां आदिना चार समये विग्रह गति होय छे, अने तेमां ते अनाहारक होय छे; पण सूत्रमां आ वात वतावी नथी, कारण के प्रायः आवी रीते कोइ जीव उपजतो नथी. जुओ—(भ. टी. प. २८७-२).

* २. सात नारकोनो एक दंडक, असुरादि दश भुवनपतिना दश दंडक, पृथ्व्यादि पांच स्थावरना पांच दंडक, वेइन्द्रिय, तेइन्द्रिय, चउरिन्द्रियना त्रण दंडक, गर्भज तिर्यच अने गर्भज मनुष्यनो एक एक दंडक, व्यन्तर ज्योतिषिक अने वैमानिकनो एक एक दंडक—ए रीते चोवीस दण्डको जाणवा.

† जे नारकादि त्रस जीवो मरीने त्रसने विषे उत्पन्न थाय, तेनुं त्रसनाडीथी बहार जनुं आववु न थाय माटे ते त्रीजे समये अवश्य आहारक होय. जेम, कोइ भत्त्यादि जीव भरतक्षेत्रना पूर्वभागथी ऐरवतक्षेत्रना पश्चिमभागनी नीचे नरकमां उत्पन्न थाय, ते एक समये भरतना पूर्वभागथी पश्चिमभाग तरफ जाय, बीजे समये ऐरवतना पश्चिमभाग तरफ जाय अने त्रीजे समये नरकमां जाय. जुओ (भ. टी. प. २८८-२).

‡ अहीं शराव-चपणीआ-ने उंधुं बाळी तेना उपर कलश मूकेलो होय तेनुं शराव लेवुं, केमके ते शिवाय केवल शरावनी साथे लोकसंस्थाननुं साइश्य घटी शकतुं नथी. जुओ—(भ. टी. प. २८९-२).

लोकसंस्थान.

ऐर्यापथिकी अने सांपरायिकी क्रिया.

६. [प्र०] समणोवासगस्स णं भंते ! पुव्वामेव तसपाणसमारंभे पच्चक्खाए भवइ, पुढविसमारंभे अपच्चक्खाए भवइ, से य पुढविं खणमाणे अण्णयरं तसं पाणं विहिंसेजा, से णं भंते ! तं वयं अतिचरति ? [उ०] णो तिण्ठे समट्ठे, नो खलु से तस्स अतिवायाए आउट्टति ।

७. [प्र०] समणोवासयस्स णं भंते ! पुव्वामेव वणस्सइसमारंभे पच्चक्खाए, से य पुढविं खणमाणे अण्णयरस्स दक्खस्स मूलं छिंदेजा, से णं भंते ! तं वयं अतिचरति ? [उ०] णो तिण्ठे समट्ठे, नो खलु से तस्स अइवायाए आउट्टति ।

८. [प्र०] समणोवासए णं भंते ! तहारूवं समणं वा माहणं वा फालु-एसणिज्जेणं असण-पाण-खाइम-साइमेणं पडिलाभेमाणे किं लब्भइ ? [उ०] गोयमा ! समणोवासए णं तहारूवं समणं वा जाव पडिलाभेमाणे तहारूवस्स समणस्स वा माहणस्स वा समाहिं उप्पाएति, समाहिकारए णं तेमेव समाहिं पडिलंभइ ।

९. [प्र०] समणोवासए णं भंते ! तहारूवं समणं वा जाव पडिलाभेमाणे किं चयति ? [उ०] गोयमा ! जीवियं चयति, हुँच्चयं चयति, दुक्करं करेति, दुल्लहं लहइ, बोहिं बुज्झइ; तओ पच्छा सिज्झति, जाव अंतं करेति ।

१०. [प्र०] अत्थि णं भंते ! अकम्मस्स गती पञ्जायति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

११. [प्र०] कंहं णं भंते ! अकम्मस्स गती पञ्जायति ? [उ०] गोयमा ! निस्संगयाए, निरंगणयाए, गतिपरिणामेणं, बंधणछेयणयाए, निरिंधणयाए, पुव्वप्यओगेणं अकम्मस्स गती पञ्जायति ।

१२. [प्र०] कंहं णं भंते ! निस्संगयाए, निरंगणयाए, गइपरिणामेणं^१ अकम्मस्स गती पञ्जायति ? [उ०] से जहानामयं केइ पुरिसे सुक्कं तुवं निच्छिडुं निरुवहयं आणुपुव्वीए परिकम्मेमाणे परिकम्मेमाणे दब्भेहि य कुसेहि य वेढेइ, वेढेत्ता अट्टाहिं मट्टियालेवेहिं लिपइ, लिपित्ता उण्हे दलयति, भूतिं भूतिं सुक्कं समाणं अत्थाइमतारंमंपोरिसियंसि उदगंसि पक्खिजेजा, से

६. [प्र०] हे भगवन् ! जे श्रमणोपासकने पूर्वे त्रसजीवोना वधनुं प्रत्याख्यान होय अने पृथ्वीकायना वधनुं प्रत्याख्यान न होय, ते पृथ्वीने खोदता जो कोई त्रस जीवनी हिंसा करे तो हे भगवन् ! तेने ते व्रतमां अतिचार लागे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. कारण के ते (श्रावक) तेनो वध करवा प्रवृत्ति करतो नथी.*

७. [प्र०] हे भगवन् ! श्रमणोपासके पूर्वे वनस्पतिना वधनुं प्रत्याख्यान कर्तुं होय, ते पृथ्वीने खोदता कोई एक वृक्षना मूलने छेदी नांखे तो तेने ते व्रतनो अतिचार लागे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. कारण के ते तेना (वनस्पतिना) वध माटे प्रवृत्ति करतो नथी.

८. [प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना (उत्तम) श्रमण या ब्राह्मणने प्रासुक (अचित्त-निर्जीव) अने एणणीय (दोषरहित इच्छया योग्य) अशन, पान, खादिम अने खादिम आहार वडे प्रतिलाभता-सत्कार करता श्रमणोपासकने शो लाभ थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेवा प्रकारना श्रमण या ब्राह्मणने यावत् प्रतिलाभतो श्रमणोपासक तेवा प्रकारना श्रमण या ब्राह्मणने समाधि उत्पन्न करे छे, अने समाधि करनार (श्रावक) ते समाधिने प्राप्त करे छे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! तथारूप श्रमणने यावत् प्रतिलाभतो श्रमणोपासक शेनो त्याग करे ? [उ०] हे गौतम ! जीवितनो (जीव-ननिर्वाहना कारणभूत अन्नादिनो) त्याग करे, दुस्सज वस्तुनो त्याग करे, दुर्लभ वस्तुने प्राप्त करे, बोधि-सम्पददर्शननो अनुभव करे, त्थार पछी सिद्ध थाय; यावत् (सर्व दुःखनो) अंत करे.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! हा, स्वीकाराय.

११. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मरहित जीवनी गति केवी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! निःसंगपणाथी, नीरामपणाथी, गतिना परिणामथी, बंधननो छेद थवाथी, निरिंधन थवाथी-कर्मरूप इन्धनथी मुक्त थवाथी अने पूर्वप्रयोगथी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! निःसंगपणाथी, नीरामपणाथी अने गतिना परिणामथी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक पुरुष छिद्र विनाना, नहि मांगेला सुका तुंबडाने क्रमपूर्वक अत्यंत संस्कार करीने डाम अने कुश वडे बींटे, त्थार पछी तेने माटीना आठ लेपथी लीपे, लीपीने तापमां सुक्के, ज्यारे ते तुंबडुं अत्यंत सुकाय त्थारे ताग विनाना अने न तरी शकाय तेवा पुरुष-

१ भावतेते-प्रवर्तते इत्यर्थः । २ तामेव ख । ३ दुचयं ख । ४ 'कहं णं, कहणं, कहणं, कहणं, कह नं' इत्येवं विकल्पात्मकानि पदुधा रूपाणि उपलभ्यन्ते, परमत्र 'कहं णं' इत्येवमेकधैव पाठो न्यस्तः । ५ निरंधणयाए क विना अन्यत्र । ६ पञ्जा क । ७ 'बंधणछेयणयाए निरंधणयाए पुव्वप्यओगेणं' इत्यधिकः पाठः क विना अन्यत्र । ८ परिकम्मेमाणे ख । ९ भूइ भूइ ख । १० मंपोरिसियंसि क विना अन्यत्र ।

६. * सामान्यरीते देशविरति श्रावकने संकल्पपूर्वक हिंसानुं प्रत्याख्यान होय छे, तेथी ज्यां सुधी ते जेनी हिंसानुं प्रत्याख्यान कर्तुं होय तेनी संकल्पपूर्वक हिंसा करवा प्रवृत्ति न करे त्यां सुधी तेने ते व्रतमां दोष लागतो नथी.

८. † ब्राह्मणनुं खरूप जुओ-(उत्त० अ. २५. गा. १९-३४)

मतातिचार.

कर्मरहित जीवनी गति.

ण्णं गोयमा ! से तुंवे तेसिं अट्टण्हं मट्टियालेवाणं गुरुयत्ताए, भारियत्ताए, गुरुसंभारियत्ताए सलिलतलमतिवत्ता अहे धर-
णितलपइट्टाणे भवइ ? हंता, भवइ । अहे णं से तुंवे तेसिं अट्टण्हं मट्टियालेवाणं परिक्खएणं धरणितलमतिवत्ता उप्पि सलि-
लतलपइट्टाणे भवइ ? हंता, भवइ । एवं खलु गोयमा ! निस्संगयाए, निरंगणयाए, गइपरिणामेणं अकम्मस्स गती पञ्जायति ।

१३. [प्र०] कहं णं भंते ! बंधणछेदणयाए अकम्मस्स गई पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए कलसिंबलिया ए
वा, मुग्गसिंबलिया इ वा, माससिंबलिया इ वा, सिंबलिसिंबलिया इ वा, परंडमिजिया इ वा उण्हे दिन्ना सुंक्का समाणी
फुडित्ता णं एगंतमंतं गच्छइ, एवं खलु गोयमा ! ।

१४. [प्र०] कहं णं भंते ! निरिंधणयाए अकम्मस्स गती ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए धूमस्स इंधणविप्पमुक्कस्स
उट्ठं धीत्तसाए निव्वाघाएणं गती पवत्तति, एवं खलु गोयमां ! ।

१५. [प्र०] कहं णं भंते पुव्वप्पओगेणं अकम्मस्स गती पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए कंडस्स कोदंडविप्पमु-
क्कस्स लक्खामिमुही निव्वाघाएणं गती पवत्तइ, एवं खलु गोयमा ! पुव्वप्पओगेणं अकम्मस्स गती पञ्जायते, एवं खलु
गोयमा ! नीसंगयाए, निरंगणयाए, जाव पुव्वप्पओगेणं अकम्मस्स गती पन्नत्ता ।

१६. [प्र०] दुक्खी णं भंते ! दुक्खेणं फुडे, अदुक्खी दुक्खेणं फुडे ? [उ०] गोयमा ! दुक्खी दुक्खेणं फुडे, नो अदुक्खी
दुक्खेणं फुडे ।

१७. [प्र०] दुक्खी णं भंते ! नेरतिए दुक्खेणं फुडे, अदुक्खी नेरतिए दुक्खेणं फुडे ? [उ०] गोयमा ! दुक्खी नेरतिए
दुक्खेणं फुडे, नो अदुक्खी नेरतिए दुक्खेणं फुडे । एवं दंडओ, जाव वेमाणिआणं । एवं पंच दंडगा नेयव्वा—१ दुक्खी
दुक्खेणं फुडे, २ दुक्खी दुक्खं परियायइ, ३ दुक्खी दुक्खं उदीरेइ, ४ दुक्खी दुक्खं वेदेति, ५ दुक्खी दुक्खं निज्जेरति ।

प्रमाणथी अधिक (उंडा) पाणीमां तेने नांवे, हे गौतम ! खरेखर ते तुंबहुं माटीना आठ लेप वडे गुरु थयेलुं होवाथी, भारे थवाथी अने
अधिक वजन वालुं होवाथी पाणीना उपरना तळीआने छोडी नीचे पृथिवीने तळीए जइ बेसे ? हा बेसे. हवे ते माटीना आठ लेपनो क्षय
थाय ल्यारे ते तुंबहुं पृथिवीना तळने छोडी पाणीना तळ उपर आवीने रहे ? हा रहे. ए प्रमाणे हे गौतम ! निःसंगपणाथी, नीरागपणाथी अने
गतिना परिणामथी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! बंधनो छेद थवाथी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक वटा-
णानी शिंग, मगनी शिंग, अडदनी शिंग, सिंबलिनी (शेमळनी) शिंग अने एरंडानुं फल तडके मुक्या होय अने सुकाय ल्यारे ते फुटीने
(तेमांना बीज) पृथ्वीनी एक बाजुए जाय; ए प्रमाणे हे गौतम ! बंधनो छेद थवाथी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! निरिंधन (कर्मरूप इन्धनथी मुक्त) थवाथी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम !
इन्धनथी छूटेला धूमनी गति स्वाभाविक रीते प्रतिबन्ध शिवाय उंचे प्रवर्ते छे, ए प्रमाणे हे गौतम ! [निरिंधनपणाथी—कर्मरूप इन्धनथी मुक्त
थवाथी कर्मरहित जीवनी गति प्रवर्ते छे.]

१५. [प्र०] हे भगवन् ! पूर्वना प्रयोगथी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक धनुषथी
छूटेला बाणनी गति प्रतिबन्ध शिवाय लक्ष्यना सन्मुख प्रवर्ते छे, तेम हे गौतम ! पूर्वप्रयोगथी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे,
हे गौतम ! ए प्रमाणे निःसंगताथी, नीरागताथी, यावत् पूर्वप्रयोगथी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे,

१६. [प्र०] हे भगवन् ! * दुःखी जीव दुःखथी व्याप्त-बद्ध होय के अदुःखी-दुःखरहित जीव दुःखथी व्याप्त होय ? [उ०] हे
गौतम ! दुःखी जीव दुःखथी व्याप्त होय, पण दुःखरहित जीव दुःखथी व्याप्त न होय.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! दुःखी नारक दुःखथी व्याप्त होय के अदुःखी नारक दुःखथी व्याप्त होय ? [उ०] हे गौतम ! दुःखी नारक
दुःखथी व्याप्त होय, पण दुःखरहित नारक दुःखथी व्याप्त न होय. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकने विषे दंडक कहेवो. ए प्रमाणे पांच दंडक
जाणवा—१ दुःखी दुःखथी व्याप्त छे, २ दुःखी दुःखने ग्रहण करे छे, ३ दुःखी दुःखने उदीरे छे, ४ दुःखी दुःखने वेदे छे, ५ दुःखी
दुःखनी निर्जरा करे छे.

१ मट्टियालेवेणं क विनाऽन्यत्र । २ सुक्खा क । ३ गिरिंधणताए क विना अन्यत्र ।

१६. * दुःखना कारणभूत मिथ्यात्वादिक कर्म पण दुःख कहेवायछे.—टीका.

१८. [प्र०] अणारस्स णं भंते । अणाउत्तं गच्छमाणस्स वा, चिट्ठमाणस्स वा, निसीयमाणस्स वा, तुयट्ठमाणस्स वा, अणाउत्तं वत्थं पडिग्गहं कंबलं पायपुंछणं गेणहमाणस्स वा, निक्खिणमाणस्स वा तस्स णं भंते । किं इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! नो इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ । [प्र०] से केणट्ठेणं ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा वोच्छिन्ना भवन्ति तस्स णं इरियावहिया किरिया कज्जइ, नो संपराइया किरिया कज्जइ; जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा अवोच्छिन्ना भवन्ति तस्स णं संपराइया किरिया कज्जइ, नो इरियावहिया किरिया कज्जइ; अहासुत्तं रीयमाणस्स इरियावहिया किरिया कज्जइ, उस्सुत्तं रीयमाणस्स संपराइया किरिया कज्जइ; से णं उस्सुत्तमेव रियति से तेणट्ठेणं ।

१९. [प्र०] अह भंते ! सइंगालस्स, सधूमस्स, संजोयणादोसदुट्ठस्स पाण-भोयणस्स के अट्ठे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे णं निग्गंथे वा निग्गंथी वा फासु-एसणिज्जं असण-पाण-खाइम-साइमं पडिग्गाहेत्ता मुच्छिप, गिद्धे, गदिप, अज्जोववन्ने आहारं आहारेति, एस णं गोयमा ! सइंगाले पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे वा, निग्गंथी वा फासु-एसणिज्जं असण-पाण-खाइम-साइमं पडिग्गाहेत्ता महयाअप्पत्तियं कोहकिलामं करेमाणे आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! सधूमे पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे वा जाव पडिग्गाहेत्ता गुणुप्पायणहेउं अन्नदव्वेणं सद्धिं संजोएत्ता आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! संजोयणादोस-दुट्ठे पाण-भोयणे । एस णं गोयमा ! सइंगालस्स, सधूमस्स, संजोयणादोसदुट्ठस्स पाण-भोयणस्स अट्ठे पन्नत्ते ।

२०. [प्र०] अह भंते ! वीर्तिगालस्स, वीयधूमस्स, संजोयणादोसविप्पमुक्कस्स पाण-भोयणस्स के अट्ठे पणत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे णं निग्गंथे वा जाव पडिग्गाहेत्ता अमुच्छिप जाव आहारेति, एस णं गोयमा ! वीर्तिगाले पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे निग्गंथी वा जाव पडिग्गाहेत्ता णो महयाअप्पत्तियं जाव आहारेइ, एस णं गोयमा ! वीयधूमे पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे निग्गंथी वा जाव पडिग्गाहेत्ता जहा लद्धं तहा आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! संजोयणादोसविप्पमुक्के पाण-भोयणे । एस णं गोयमा ! वीर्तिगालस्स, वीयधूमस्स, संजोयणादोसविप्पमुक्कस्स पाण-भोयणस्स अट्ठे पन्नत्ते ।

२१. [प्र०] अह भंते ! खेत्तातिकंतस्स, कालातिकंतस्स, मग्गातिकंतस्स, पमाणातिकंतस्स पाण-भोयणस्स के अट्ठे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे णं निग्गंथे वा निग्गंथी वा फासु-एसणिज्जं असण-पाण-खाइम-साइमं अणुग्गए सूरिए पडिग्गाहेत्ता

१८. [प्र०] हे भगवन् ! उपयोग (आत्मजागृति, सावधानता) शिवाय गमन करता, उभा रहेता, बेसता अने सूता, तेमज उपयोग शिवाय बख, पात्र, काम्बल अने पादप्रोच्छनक (रजोहरण) ने ग्रहण करता ने मुक्ता अनगार (साधु) ने हे भगवन् ! ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! ऐर्यापथिकी क्रिया न लागे, पण सांपरायिकी क्रिया लागे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ व्युच्छिन्न—क्षीण थया छे तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे छे, पण सांपरायिकी क्रिया लागती नथी. जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ व्युच्छिन्न थया नथी तेने सांपरायिकी क्रिया लागे छे, पण ऐर्यापथिकी क्रिया लागती नथी. सूत्रने अनुसारे वर्तता साधुने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे छे, अने सूत्रविरुद्ध वर्तनारने सांपरायिकी क्रिया लागे छे, ते [उपयोग रहित साधु] सूत्र विरुद्ध वर्ते छे ते माटे हे गौतम ! [तेने सांपरायिकी क्रिया लागे छे.]

१९. [प्र०] हे भगवन् ! अंगारदोषसहित, धूमदोषसहित अने संयोजनादोष वडे दुष्ट पानभोजननो शो अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! कोइ निर्ग्रन्थ-साधु या साध्वी प्रासुक अने एषणीय अशन, पान, खादिम अने स्वादिम आहारने ग्रहण करी मूर्च्छित, गृद्ध, ग्रथित अने आसक्त थइने आहार करे तो हे गौतम ! ए अंगारदोषसहित पानभोजन कहेवाय. वळी जे कोइ साधु या साध्वी प्रासुक एषणीय अशन, पान, खादिम अने स्वादिम आहारने ग्रहण करी अत्यंत अप्रीतिपूर्वक क्रोधथी खिन थइने आहार करे तो हे गौतम ! ए धूमदोषसहित पानभोजन कहेवाय. कोइ साधु या साध्वी यावत् [आहारने] ग्रहण करीने गुण (स्वाद) उत्पन्न करवा माटे बीजा पदार्थ साथे संयोग करीने आहार करे तो हे गौतम ! ए संयोजनादोष वडे दुष्ट पानभोजन कहेवाय. हे गौतम ! ए प्रकारे अंगारदोष, धूमदोष अने संयोजना-दोषथी दुष्ट पानभोजननो अर्थ कह्यो.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! हवे अंगारदोषरहित, धूमदोषरहित अने संयोजनादोषरहित पानभोजननो शो अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जे कोइ निर्ग्रन्थ [कि निर्ग्रन्थी] यावत् [आहारने] ग्रहण करीने मूर्च्छरहित यावत् आहार करे, ते हे गौतम ! अंगारदोषरहित पानभोजन कहेवाय. वळी जे कोइ निर्ग्रन्थ के निर्ग्रन्थी यावत् ग्रहण करीने अत्यंत अप्रीतिपूर्वक यावत् आहार न करे, हे गौतम ! ए धूमदोषरहित पानभोजन कहेवाय. जे कोइ निर्ग्रन्थ के निर्ग्रन्थी यावत् ग्रहण करीने जेवो प्राप्त थाय तेवोज आहार करे [परन्तु स्वाद माटे बीजा साथे संयोग न करे], हे गौतम ! ए संयोजनादोषरहित पानभोजन कहेवाय. आ अंगारदोषरहित, धूमदोषरहित अने संयोजनादोषरहित पानभोजननो अर्थ कह्यो छे.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! हवे क्षेत्रातिक्रान्त, कालातिक्रान्त, मार्गातिक्रान्त अने प्रमाणातिक्रान्त पानभोजननो शो अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! कोइ साधु या साध्वी प्रासुक अने एषणीय अशन, पान, खादिम अने स्वादिम आहारने सूर्य उग्या पहेला ग्रहण करी सूर्य

ऐर्यापथिकी अने सांपरायिकी क्रिया.

सदोष पानभोजन.

निर्दोष पानभोजन.

क्षेत्रातिक्रान्तादि पानभोजन.

१ वच्छं ख । २ विच्छिन्ना ख । ३ संपरायिकिरिया घ । ४ 'पडिग्गाहेत्ता, पडिगाहेत्ता, पडिग्गाहिता, पडिगाहिता, पडिग्गाहेत्ता, पडिगाहेत्ता, पडिग्गाहिता, पडिगाहिता' इत्येवं विकल्पारमकानि बहुशो रूपाणि उपलभ्यन्ते । ५-अप्पत्तियको-घ । ६-एसणिजेणं ख ।

उग्गय सूरिय आहारं आहारेति, एस णं गोयमा ! खित्तातिकंते पाण-भोयणे । जे णं निग्गंधो वा जाव साइमं पढमाय पोरि-
सीए पडिग्गाहेत्ता पच्छिमं पोरिसिं उवायणावेत्ता आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! कालातिकंते पाण-भोयणे । जे णं
णिग्गंधो वा जाव साइमं पडिग्गाहित्ता परं अद्धजोयणमेराए वीइक्कमावइत्ता आहारमाहारेइ, एस णं गोयमा ! मग्गातिकंते
पाण-भोयणे । जे णं निग्गंधो वा, निग्गंधी वा फासु-एसणिज्जं जाव साइमं पडिग्गाहित्ता परं बत्तीसाए कुक्कुडिअंडगपमाणमे-
त्ताणं कवलाणं आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! पमाणाइकंते पाण-भोयणे । अट्ट कुक्कुडिअंडगपमाणमेत्ते कवले आहारं
आहारेमाणे अप्पाहारे, दुवालस कुक्कुडिअंडगपमाणमेत्ते कवले आहारं आहारेमाणे अवहोमोयरिया, सोलस कुक्कुडिअंडगपमा-
णमेत्ते कवले आहारं आहारेमाणे दुभागप्पत्ते, चउव्वीसं कुक्कुडिअंडगपमाणे जाव आहारं आहारेमाणे ओमोदरिया, बत्तीसं
कुक्कुडिअंडगमेत्ते कवले आहारं आहारेमाणे पमाणपत्ते, एत्तो पैकेण वि घासेणं ऊणगं आहारं आहारेमाणे समणे निग्गंधे नो
पकामरसभोईत्ति वत्तव्वं सिया । एस णं गोयमा ! खित्तातिकंतस्स, कालातिकंतस्स, मग्गातिकंतस्स, पमाणतिकंतस्स पाण-
भोयणस्स अट्टे पन्नत्ते ।

२२. [प्र०] अह भंते ! सत्थातीयस्स, सत्थपरिणामियस्स, एसियस्स, वांसयस्स, सामुदाणियेस्स पाण-भोयणस्स के
अट्टे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जेणं निग्गंधे वा निग्गंधी वा निखित्तसत्थमुसले ववगयमाला-वन्नग-विलेवणे ववगयचुयचइयच-
त्तदेहं, जीवविप्पज्जदं, अकयं, अकारियं, असंकप्पियं, अणाहूयं, अकीयकडं, अणुद्धिदं, नवकोडीपरिसुद्धं, दसदोसविप्पमुक्कं, उग्ग-
मु-प्पायणेसणासुपरिसुद्धं, वीतिगालं, वीतधूमं, संजोयणादोसविप्पमुक्कं, सुरसुरं, अचवचवं, अदुयं, अविलंबियं अपरिसाडिं,
अक्खोवज्जण-वैणाणुलेवणभूयं, संजमजायामायावत्तियं, संजमभारवहणदुयाए विलमिव पन्नगभूएणं अप्पाणेणं आहारे आहारेति,
एस णं गोयमा ! सत्थातीयस्स, सत्थपरिणामियस्स जाव पाण-भोयणस्स अयमट्टे पन्नत्ते । सेवं भंते, सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमसए पढमो उद्देशो समत्तो ।

उग्या पछी खाय, हे गौतम ! ए क्षेत्रातिक्रान्त पानभोजन कहेवाय. कोइ साधु या साध्वी यावत् खादिम आहारने पहेल्य पहोरमां ग्रहण करी
छेछा पहोर सुधी राखीने पछी तेनो आहार करे, हे गौतम ! आ कालातिक्रान्त पानभोजन कहेवाय. कोइ साधु या साध्वी यावत् खादिम
आहारने-ग्रहण करीने अर्धयोजननी मर्यादाने ओळंगी पछी खाय, हे गौतम ! ए मार्गातिक्रान्त पानभोजन कहेवाय. कोइ साधु के साध्वी
प्रासुक अने एषणीय यावत् खादिम आहारने ग्रहण करीने कुकडीना इंडाप्रमाण बत्रीशथी अधिक कवल खाय, हे गौतम ! ए प्रमाणाति-
क्रान्त पानभोजन कहेवाय. कुकडीना इंडाप्रमाण मात्र आठ कवलनो आहार करनार साधु अल्पाहारी कहेवाय. कुकडीना इंडाप्रमाण मात्र
बार कवलनो आहार करनार साधुने काइक न्यून अर्थ उनोदरिका कहेवाय. कुकडीना इंडाप्रमाण मात्र सोल कोळीआनो आहार करनार
साधु द्विभागप्राप्त—अर्धाहारी कहेवाय. कुकडीना इंडाप्रमाण मात्र चोवीश कवलना आहार करनार साधुने उनोदरिका कहेवाय. कुकडीना
इंडाप्रमाण मात्र बत्रीश कवलनो आहार करनार साधु प्रमाणप्राप्त—प्रमाणसर भोजन करनार कहेवाय. तेथी एक पण कवल ओछो आहार
करनार साधु 'प्रकामरसभोजी—अत्यन्त मधुरादि रसनो भोक्ता' ए प्रमाणे न कही शक्याय. हे गौतम ! ए प्रमाणे क्षेत्रातिक्रान्त, कालातिक्रान्त,
मार्गातिक्रान्त अने प्रमाणातिक्रान्त पानभोजननो अर्थ कह्यो छे.

शखातीतादि
पानभोजन.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! शखातीत (अग्निवगेरे शखथी उतरेलो), शखपरिणामित (अग्निवगेरे शखथी परिणाम पामेलो—अचित्त
करायेलो), एषित (एषणा दोषथी रहित), व्येषित (विविध या विशेषतः एषणादोषथी रहित) सामदायिक—भिक्षारूप पान भोजननो शो
अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! कोइ साधु या साध्वी जे शख अने मुशलादिरहित छे, तेम पुष्पमाला अने चन्दनना विलेपन रहित छे
तेओ कृम्यादि जन्तु रहित, निर्जीव, [साधुने माटे] नहि करेल, नहि करावेल, नहि संकल्पेल, अनाहूत—आमन्त्रण रहित, नहि खरीदेल,
औदेशिक रहित, *नवकोटि विशुद्ध, †शंकितादि दशदोष रहित, ‡उद्गम अने ††उत्पादनैषणाना दोषथी विशुद्ध, अंगारदोषरहित, धूमदोषरहित,
संयोजनादोषरहित, सुरसुरके चपचप शब्द रहित पणे, बहु उतावळथी नहि तेम बहु धीमेथी नहि, [आहारना] कोइ भागने छोड्या शिवाय,
गाडानी धरीना मेलनी पेठे के व्रण उपरना लेपनी पेठे, केवळ संयमना निर्वाहने माटे, संयमना भारने वहन करवा अर्थे जेम साप विलमां
पेसे तेम पोते आहार करे, हे गौतम ! ए शखातीत, शखपरिणामित यावत् पानभोजननो अर्थ कह्यो छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भग-
वन् ! ते एमज छे, [एम कही गौतम ! यावत् विचरे छे].

सप्तम शतके प्रथम उद्देशक समाप्त.

१-चउवीसं ख । २-उनोदरिए ख, ओमोदारिए घ । ३-एकेण ख । ४-गासेणं घ । ५-समुदा-ख-ग । ६-अपरिसाठी ख ।
७-वणभूयं ख । ८-गच्चभूएणं ख ।

२२ * १ हणे २ हणावे ३ हणताने अनुमोदे, ४ रांधे ५ रंधावे, ६ रांधताने अनुमोदे, ७ खरीद करे ८ खरीद करावे अने
९ खरीद करताने अनुमोदे. † जुओ—(पिडनिर्युक्ति, गा. ५२०.) ‡ उद्गमएषणाना आधाकर्मादि १६ दोष छे, जुओ—(पिडनिर्युक्ति, गा. ९२-९३).
†† उत्पादनैषणाना धात्रीपिडादि १६ दोष छे, जुओ—(पिडनिर्युक्ति, गा. ४०८-४०९).

बितीओ उद्देशो.

१. [प्र०] से णूणं भंते ! सधपाणेहिं, सधभूपहिं, सधजीवेहिं, सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स सुपच्चक्खायं भवति, दुपच्चक्खायं भवति ? [उ०] गोयमा ! सधपाणेहिं, जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स सिय सुपच्चक्खायं भवति, सिय दुपच्चक्खायं भवति । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं जाव सिय दुपच्चक्खायं भवति ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स णो एवं अभिसमन्नागयं भवति-इमे जीवा, इमे अजीवा, इमे तसा, इमे थावरा, तस्स णं सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स नो सुपच्चक्खायं भवति, दुपच्चक्खायं भवति । एवं खलु से दुपच्चक्खायं सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणे नो सच्चं भासं भासइ, मोसं भासं भासइ । एवं खलु से मुसावाइ सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खायपावकम्मे, सकिरिए, असंबुडे, एगंतदंडे, एगंतघाले यावि भवति । जस्स णं सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स एवं अभिसमन्नागयं भवइ-इमे जीवा इमे अजीवा, इमे तसा इमे थावरा, तस्स णं सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स सुपच्चक्खायं भवति, नो दुपच्चक्खायं भवति । एवं खलु से सुपच्चक्खायं सधपाणेहिं जाव सधसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणे सच्चं भासं भासइ, नो मोसं भासं भासइ । एवं खलु से सच्चवादी सधपाणेहिं, जाव सधसत्तेहिं तिविहं तिविहेणं संजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खायपावकम्मे, सकिरिए, संबुडे, एगंतपंडिय यावि भवति, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जाव सिय दुपच्चक्खायं भवति ।

द्वितीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! 'सर्व प्राणोमां, सर्व भूतोमां, सर्व जीवोमां अने सर्व सत्त्वोमां में [हिंसां] प्रत्याख्यान कर्तुं छे' ए प्रमाणे बोलनारने सुप्रत्याख्यान थाय के दुष्प्रत्याख्यान थाय ? [उ०] हे गौतम ! 'सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' ए प्रमाणे बोलनारने कदाच सुप्रत्याख्यान थाय अने कदाच दुष्प्रत्याख्यान थाय. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छे के-सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां यावत् कदाच दुष्प्रत्याख्यान थाय ? [उ०] हे गौतम ! 'सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' ए प्रमाणे बोलनार जेने आवा प्रकारं ज्ञान न होय के "आ जीवो छे, आ अजीवो छे, आ त्रसो छे, आ स्वावरो छे" तेने- 'सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' ए प्रमाणे कहनारने-सुप्रत्याख्यान न थाय, पण दुष्प्रत्याख्यान थाय. ए रीते खरेखर ते दुष्प्रत्याख्यानी 'सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' एम बोलतो सत्य भाषा बोलतो नथी, असत्य भाषा बोले छे. ए प्रमाणे ते मृषावादी सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां त्रिविधे त्रिविधे असंयत-संयमरहित, अविरत-विरतिरहित, जेणे पापकर्मनो त्याग के प्रत्याख्यान कर्तुं नथी एवो, सक्रिय-कर्मबन्ध-सहित, संवररहित, एकान्त दण्ड एटले हिंसा करनार अने एकान्त अज्ञ छे. सर्व प्राणोमां यावत् 'सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' ए प्रमाणे बोलनार जेने आबुं ज्ञान थयुं होय के "आ जीवो छे, आ अजीवो छे, आ त्रसो छे, आ स्वावरो छे," तेने- 'सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' ए प्रमाणे बोलनारने-सुप्रत्याख्यान थाय, दुष्प्रत्याख्यान न थाय. ए प्रमाणे खरेखर ते सुप्रत्याख्यानी 'सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां प्रत्याख्यान कर्तुं छे' एम बोलतो सत्य भाषा बोले छे, मृषा भाषा बोलतो नथी. ए रीते ते सुप्रत्याख्यानी, सत्य-भाषी, सर्व प्राणोमां यावत् सर्व सत्त्वोमां त्रिविधे त्रिविधे संयत, विरति युक्त, जेणे पापकर्मनो घात ने प्रत्याख्यान कर्तुं छे एवो, अक्रिय-कर्मबंधरहित, संवरयुक्त एकान्त पंडित पण छे. हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के यावत् कदाच दुष्प्रत्याख्यान थाय.

सुप्रत्याख्यान अने दुष्प्रत्याख्यान.

दुष्प्रत्याख्यान थाय.

सुप्रत्याख्यान थाय.

૨. [પ્ર૦] કતિવિદ્દે ણં મંતે ! પચ્ચક્ષાણે પન્નસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદ્દે પચ્ચક્ષાણે પન્નસે, તં જહ્વા—મૂલગુણ-પચ્ચક્ષાણે ય ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ય ।

૩. [પ્ર૦] મૂલગુણપચ્ચક્ષાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદ્દે પન્નસે, તં જહ્વા—સઘ્મૂલગુણપચ્ચ-ક્ષાણે ય દેસમૂલગુણપચ્ચક્ષાણે ય ।

૪. [પ્ર૦] સઘ્મૂલગુણપચ્ચક્ષાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિદ્દે પન્નસે, તં જહ્વા—સઘ્વાઓ પાળાહવાયાઓ વેરમણં, જાવ સઘ્વાઓ પરિગ્ગહાઓ વેરમણં ।

૫. [પ્ર૦] દેસમૂલગુણપચ્ચક્ષાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિદ્દે પન્નસે, તં જહ્વા—થૂલાઓ પાળા-હવાયાઓ વેરમણં, જાવ થૂલાઓ પરિગ્ગહાઓ વેરમણં ।

૬. [પ્ર૦] ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદ્દે પન્નસે, તં જહ્વા—સઘ્વુત્તરગુણપચ્ચ-ક્ષાણે ય દેસુત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ય ।

૭. [પ્ર૦] સઘ્વુત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દ્વસવિદ્દે પન્નસે, તં જહ્વા—

“અણાગયમંદ્રકંતં ^૩કોડીસહિયં ^૪નિયંટિયં ચેવ ।
સૌગારમંજાગારં પૈરિમાણકડં નિરવસેસં ॥
સાકેયં ચેવ અંદ્રાપ પચ્ચક્ષાણં ભવે દ્વસહા ।”

પ્રત્યાહ્યાન.

૨. [પ્ર.] હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારે પચ્ચક્ષાણ કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારે પચ્ચક્ષાણ કહ્યું છે. તે આ પ્રકારે—મૂલગુણ-પચ્ચક્ષાણ અને ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણ.

મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાન-
ના પ્રકાર.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મૂલગુણપચ્ચક્ષાણ કેટલા પ્રકારનું કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મૂલગુણ પ્રત્યાહ્યાન બે પ્રકારનું કહ્યું છે, તે આ પ્રકારે—સર્વમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાન અને દેશમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાન.

સર્વમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાનના
પ્રકાર.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વમૂલગુણ પ્રત્યાહ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વમૂલગુણ પ્રત્યાહ્યાન પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે; તે આ પ્રમાણે—સર્વ પ્રાણાતિપાતથી વિરામ પામવો, યાવત્ સર્વ મૃષાવાદથી વિરામ પામવો.

દેશમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાનના
પ્રકાર.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેશમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેશમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાન પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે; તે આ પ્રમાણે—સ્થૂલપ્રાણાતિપાતથી વિરમણ, યાવત્ સ્થૂલમૃષાવાદથી વિરમણ.

ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાનના
પ્રકાર.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! [ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન] બે પ્રકારે કહ્યું છે; તે આ પ્રમાણે—સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન અને દેશોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન.

સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાનના
પ્રકાર.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન દશ પ્રકારે કહ્યું છે; તે આ પ્રમાણે—૧ અનાગત, ૨ અતિક્રાન્ત, ૩ કોટિસહિત, ૪ નિયંત્રિત, ૫ સાકાર, ૬ અનાકાર, ૭ કૃતપરિમાણ, ૮ નિરવશેષ, ૯ સંકેત, ૧૦ અદ્વા પ્રત્યાહ્યાન. ૯ રીતે પ્રત્યાહ્યાન દશ પ્રકારે કહ્યું છે.

૭. સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાનના દશ પ્રકારનું સ્વરૂપ—૧ અભિવ્યમાં જે તપ કરવાનો છે તે પૂર્વે કરવો તે અનાગત તપ. જેમ, પર્યુષણા પર્વે આશ્વો સ્વારે ગુર્વાદિની વેચાવચ્ચ કરવાથી તપ કરવામાં અહચ્ચન થશે એમ સમજી પ્રથમ તપ કરવો. ૨ પૂર્વે કરવાનો તપ પછી કરવો તે અતિક્રાન્ત તપ. જેમ, પર્યુષણાપર્વમાં ગુર્વાદિની વેચાવચ્ચ કરવા નિમિત્તે તપ થઈ શક્યો નથી એમ ધારી તે તપ પછી કરવો. ૩ એક તપ જે દિવસે પૂરો થાય તેજ દિવસે પીજો તપ કરવો, ૯ રીતે પ્રત્યાહ્યાનની આદિ અને અન્ત કોટી મેલ્લવવી તે કોટિસહિત તપ. ૪ નિયમિત દિવસે વિદ્વ આદ્યા છતા અવશ્ય તપ કરવો તે નિયંત્રિત તપ. ૫ મહત્તરાકારાદિ આકાર—અપવાદ—પૂર્વેક તપ કરવો તે સાકાર તપ. ૬ મહત્તરાકારાદિ આકાર શિવાય તપ કરવો તે નિરાકાર તપ. ૭ દત્તિ (એક સાથે એકવાર પાત્રમા પહેલ અજાદિ), ક્વલ, ગૃહ, ત્રીજાં હયાદિનું પરિમાણ કર્યું તે પરિમાણ તપ. ૮ ચાર પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કરવો તે નિરવશેષ તપ. ૯ મુદ્ધિં હયાદિ સંકેતપૂર્વેક તપ કરવો તે સંકેત તપ. ૧૦ કાલનું પ્રમાણ કરી પૌષ્ટ્યાદિ તપ કરવો તે અદ્વા તપ. જુઓ—(મ. ડી. પ. ૨૧૬.)

૮. દેસુત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ણં મંતે ! કતિવિદે પચ્ચત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સત્તવિદે પચ્ચત્તે, તં જહા—૧ વિસિહ્વયં, ૨ ઉચ્ચભોગપરિભોગપરિમાણં, ૩ અન્નત્યદંડવેરમણં, ૪ સામાય્યં, ૫ દેસાવગાસિયં, ૬ પોસહોવધાસો, ૭ અતિહિસંવિભાગો; અપ્પચ્છિમમારણંતિયસંલેહણાઙ્ગુસણાઽઽરાહણતા ।

૯. [પ્ર૦] જીવા ણં મંતે ! કિં મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણી, અપચ્ચક્ષાણી ? [૩૦] ગોયમા ! જીવા મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી વિ, ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણી વિ, અપચ્ચક્ષાણી વિ ।

૧૦. [પ્ર૦] નેરહયા ણં મંતે ! કિં મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી ?—પુચ્છા [૩૦] ગોયમા ! નેરહયા નો મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, નો ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણી, અપચ્ચક્ષાણી; एवं जाव चउरिदिद्या, पंचिदियतिरिक्खजोगिया मणुस्सा य जहा जीवा, धाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया जहा नेरहया ।

૧૧. [પ્ર૦] ઇપ્પસિ ણં મંતે ! જીવાણં મૂલગુણપચ્ચક્ષાણીણં, ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણીણં, અપચ્ચક્ષાણીણ ય કયરે કયરેહિતો જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] ગોયમા ! સઘ્વત્થોવા જીવા મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા, અપચ્ચક્ષાણી અણંતગુણા ।

૧૨. [પ્ર૦] ઇપ્પસિ ણં મંતે ! પંચિદિયતિરિક્ખજોગિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! સઘ્વત્થોવા જીવા પંચિદિયતિરિક્ખજોગિયા મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા, અપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા ।

૧૩. [પ્ર૦] ઇપ્પસિ ણં મંતે ! મણુસ્સાણં મૂલગુણપચ્ચક્ષાણીણં—પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! સઘ્વત્થોવા મણુસ્સા મૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણી સંલેજ્જગુણા, અપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા ।

૧૪. [પ્ર૦] જીવા ણં મંતે ! કિં સઘ્વમૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, દેસમૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, અપચ્ચક્ષાણી ? [૩૦] ગોયમા ! જીવા સઘ્વમૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, દેસમૂલગુણપચ્ચક્ષાણી, અપચ્ચક્ષાણી વિ ।

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેશોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દેશોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાન *સાત પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—૧ દિગ્ગત, ૨ ઉપભોગપરિભોગપરિમાણ, ૩ અનર્થદંડવિરમણ, ૪ સામાયિક, ૫ દેશાવકાશિક, ૬ પોષધોપવાસ, ૭ અતિથિસંવિભાગ અને અપશ્ચિમમારણાન્તિક—સંલેહણાજોષણાઽઽરાધના.

દેશોત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાનના પ્રકાર.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવો શું મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની કે અપ્રત્યાહ્યાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જીવો મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની પણ છે, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની પણ છે અને અપ્રત્યાહ્યાની પણ છે.

જીવો મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની-વગેરે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકજીવો શું મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની છે ? इत्यादि प्रश्न. [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકો મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની નથી, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની નથી, પણ અપ્રત્યાહ્યાની છે. ए प्रमाणे यावत् चउरिन्द्रिय जीवो जाणवा. पंचेन्द्रिय तिर्यंच અને મનુષ્યો જેમ જીવો કહ્યા તેમ જાણવા. વાનમંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવો જેમ નારકો કહ્યા તેમ જાણવા.

શું નારકો મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની इत्यादि છે ?

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની અને અપ્રત્યાહ્યાની જીવોમાં કોણ કોનાથી યાવત્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની જીવો સૌથી થોડા છે, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની અસંલ્યગુણ છે, અને અપ્રત્યાહ્યાની અનંતગુણ છે.

મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની વગેરેનું અસ્વપદુત્વ.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ए (पूर्वे कहेला) जीवोमां पंचेन्द्रिय तिर्यंच जीवोનો પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ જીવો સર્વથી થોડા છે, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની અસંલ્યગુણ છે, અને અપ્રત્યાહ્યાની અસંલ્યગુણ છે.

પંચેન્દ્રિયતિર્યંચોનું અસ્વપદુત્વ.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ए जीवोमां मूलगुणप्रत्याह्यानी वगैरे मनुष्योનો પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! મૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની મનુષ્યો સર્વથી થોડા છે, ઉત્તરગુણપ્રત્યાહ્યાની મનુષ્યો સંલ્યાતગુણ છે, અને અપ્રત્યાહ્યાની મનુષ્યો અસંલ્યગુણ છે.

મનુષ્યનું અસ્વપદુત્વ.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું જીવો સર્વમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની છે, દેશમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની છે કે અપ્રત્યાહ્યાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જીવો સર્વમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની છે, દેશમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની છે, અને અપ્રત્યાહ્યાની પણ છે.

જીવો સર્વમૂલગુણપ્રત્યાહ્યાની વગેરે.

* વિશેષ માટે જુઓ—(ઉપાસક૦ પ. ૬-૧.)

૮. † અપશ્ચિમ—જેના પછી બીજી સંલેહના નથી ઇટલે સૌથી છેલ્લી, મારણાન્તિક—મરણકાલે, સંલેહના—શરીર અને કપાયાદિને કૃશ કરનાર તપવિશેષ—જો જોષણા—સ્ત્રીકારકરવા—વડે આરાધન કરવું તે અપશ્ચિમમારણાન્તિકસંલેહનાજોષણાઽઽરાધના. દેશોત્તરગુણમાં દિગ્ગતાદિ સાત ગુણની ગણના કરી, અને આ સંલેહનાની ગણના ન કરી તેનું કારણ એ છે કે દિગ્ગતાદિ સાત ગુણો અવશ્ય દેશોત્તરગુણરૂપ છે, અને આ સંલેહનાનો નિયમ નથી, કેમકે તે દેશોત્તરગુણવાહાને દેશોત્તરગુણરૂપ અને સર્વોત્તરગુણવાહાને સર્વોત્તરગુણરૂપ છે, તો પણ દેશોત્તરગુણવાહાને પણ અન્તે કરવા યોગ્ય છે એમ જણાવવા આઠમી સંલેહના કહી. જુઓ—(મ. ઈ. પ. ૨૧૫-૧).

१५. [प्र०] नेरइयाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरइया नो सधमूलगुणपञ्चखाणी, नो देसमूलगुणपञ्चखाणी, अपञ्चखाणी । एवं जाव चउरिदिद्या ।

१६. [प्र०] पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पंचिदियतिरिक्खजोणिया नो सधमूलगुणपञ्चखाणी, देसमूलगुणपञ्चखाणी वि, अपञ्चखाणी वि । मणुस्सा जहा जीवा, चाणमंतर-जोइस-वेमाणिया जहा नेरइया ।

१७. [प्र०] एयसि णं भंते ! जीवाणं सधमूलगुणपञ्चखाणीणं, देसमूलगुणपञ्चखाणीणं, अपञ्चखाणीणं य कयरे कयरेहिंतो जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सधत्थोवा जीवा सधमूलगुणपञ्चखाणी, देसमूलगुणपञ्चखाणी असंखेजगुणा, अपञ्चखाणी अणंतगुणा । एवं अप्पाबहुगाणि तिन्नि वि जहा पढमिल्लप दंडप; नवरं सधत्थोवा पंचिदियतिरिक्खजोणिया देसमूलगुणपञ्चखाणी, अपञ्चखाणी असंखेजगुणा ।

१८. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं सधउत्तरगुणपञ्चखाणी, देसुत्तरगुणपञ्चखाणी, अपञ्चखाणी ? [उ०] गोयमा ! जीवा सधुत्तरगुणपञ्चखाणी वि तिन्नि वि । पंचिदियतिरिक्खजोणिया मणुस्सा य एवं चेव, सेसा अपञ्चखाणी, जाव वेमाणिया ।

१९. [प्र०] एयसि णं भंते ! जीवाणं सधउत्तरगुणपञ्चखाणीणं ? [उ०] अप्पाबहुगाणि तिन्नि वि जहा पढमे दंडप, जाव मणुस्साणं ।

२०. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं संजया, असंजया, संजयासंजया ? [उ०] गोयमा ! जीवा संजया वि, असंजया वि संजयासंजया वि तिन्नि वि, एवं जहेव पन्नवणाप तहेव भाणियधं जाव वेमाणिया, अप्पाबहुगं तहेव तिण्ह वि भाणियधं ।

२१. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं पञ्चखाणी, अपञ्चखाणी, पञ्चखाणापञ्चखाणी ? [उ०] गोयमा ! जीवा पञ्चखाणी वि तिन्नि वि, एवं मणुस्सा वि तिन्नि वि, पंचिदियतिरिक्खजोणिया आइल्लविरहिया, सेसा सधे अपञ्चखाणी, जाव वेमाणिया ।

नारक.

१५. [प्र०] नारकोनो प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! नारको सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी, देशमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी, पण अप्रत्याख्यानी छे.

पंचेन्द्रियतिर्यंच.

१६. [प्र०] पंचेन्द्रिय तिर्यंच जीवोने प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पंचेन्द्रियतिर्यंचो सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी, पण देशमूलगुणप्रत्याख्यानी छे अने अप्रत्याख्यानी छे. जेम जीवो कह्या तेम मनुष्यो जाणवा. जेम नारको कह्या तेम वानमंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिको जाणवा.

सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी विगेरेनुं अल्पबहुत्व.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी, देशमूलगुणप्रत्याख्यानी अने अप्रत्याख्यानी जीवोमां कोण कोनाथी यावत् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी जीवो सर्वथी थोडा छे, देशमूलगुणप्रत्याख्यानी जीवो असंख्यगुण छे, अने अप्रत्याख्यानी अनंतगुण छे. ए प्रमाणे त्रणे (जीव, पंचेन्द्रियतिर्यंच अने मनुष्यना) अल्पबहुत्वो प्रथम दंडकमां [सू० ११, १२, १३] कह्या प्रमाणे जाणवा, परंतु सर्वथी थोडा पंचेन्द्रिय तिर्यंचो देशमूलगुणप्रत्याख्यानी छे, अने अप्रत्याख्यानी पंचेन्द्रिय तिर्यंचो असंख्यगुण छे.

सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी विगेरे जीवो.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी छे, देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानी छे, के अप्रत्याख्यानी छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी विगेरे त्रणे प्रकारना छे. पंचेन्द्रिय तिर्यंचो अने मनुष्यो ए प्रमाणे छे. बाकीना वैमानिक सुधीना जीवो अप्रत्याख्यानी छे.

सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी विगेरेनुं अल्पबहुत्व.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी, देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानी अने अप्रत्याख्यानी जीवोमां कोण कोनाथी यावत् विशेषाधिक छे ? [उ०] त्रणे अल्पबहुत्वो प्रथम दंडकमां कह्या प्रमाणे यावत् मनुष्योने जाणवा.

संयत, असंयत, अने देशसंयत.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो संयत छे, असंयत छे के संयतासंयत (देश संयत) छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो संयत पण छे, असंयत पण छे, अने संयतासंयत पण छे—ए त्रणे प्रकारना छे. ए प्रमाणे जेम "पन्नवणामां कहुं छे ते प्रमाणे यावत् वैमानिकोने अही कहेवुं, तेम अल्पबहुत्व पण त्रणेनुं कहेवुं.

प्रत्याख्यानी विगेरे.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो प्रत्याख्यानी छे, अप्रत्याख्यानी छे, के प्रत्याख्यानाप्रत्याख्यानी (देशप्रत्याख्यानी) छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो प्रत्याख्यानी विगेरे त्रणे प्रकारना छे. ए प्रमाणे मनुष्यो पण त्रणे प्रकारना छे. पंचेन्द्रियतिर्यंचयोनिको प्रथमभंगरहित छे. बाकीना वैमानिक सुधीना सर्व जीवो अप्रत्याख्यानी छे.

१ चखलाणा अ-घ । २ तिद्धि वि ख । ३ मणुसाणं घ । ४ अस्संजया घ । ५ वि एवं ति-घ । ६ मणुस्साण वि घ ।

२०. * प्रज्ञा० पद. ३, प. १३७-२ सू.७०.

२२. [प्र०] एषसि णं भंते ! जीवाणं पञ्चक्खाणीणं जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धत्थोवा जीवा पञ्चक्खाणी, पञ्चक्खाणापञ्चक्खाणी असंखेज्जगुणा, अपञ्चक्खाणी अणंतगुणा । पंचिदियतिरिक्खजोणिया सद्धत्थोवा पञ्चक्खाणापञ्चक्खाणी, अपञ्चक्खाणी असंखेज्जगुणा । मणुस्सा सद्धत्थोवा पञ्चक्खाणी, पञ्चक्खाणापञ्चक्खाणी संखेज्जगुणा, अपञ्चक्खाणी असंखेज्जगुणा ।

२३. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं सासया, असासया ? [उ०] गोयमा ! जीवा सिय सासया, सिय असासया । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुद्धइ—जीवा सिय सासया, सिय असासया ? [उ०] गोयमा ! दद्धट्टयाप सासया, भावट्टयाप असासया, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुद्धइ—जाव सिय असासया ।

२४. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं सासया, असासया ? [उ०] एवं जहा जीवा तहा नेरइया वि, एवं जाव वेमाणिया जाव सिय सासया, सिय असासया । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमसए वितीओ उद्देशो समत्तो ।

२२. [प्र०] हे भगवन् ! प्रत्याख्यानी विगेरे जीवोमां यावत् कोण विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! प्रत्याख्यानी जीवो सौधी थोडा छे; प्रत्याख्यानाप्रत्याख्यानी असंख्यगुण छे, अने अप्रत्याख्यानी अनंतगुण छे. देशप्रत्याख्यानी पंचेन्द्रिय तिर्यचो सर्वथी थोडा छे, अने अप्रत्याख्यानी असंख्यगुण छे. प्रत्याख्यानी मनुष्यो सर्वथी थोडा छे; देशप्रत्याख्यानी संख्यातगुण छे, अने अप्रत्याख्यानी असंख्यगुण छे.

प्रत्याख्यानी विगेरेनु
अवयवदुत्त्व.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे ? [उ०] द्रव्यनी अपेक्षाए जीवो शाश्वत छे, अने पर्यायनी अपेक्षाए जीवो अशाश्वत छे; ते हेतुथी एम कहुं छुं के यावत् कथंचित् अशाश्वत छे.

शाश्वत, अने
अशाश्वत जीवो.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नारको शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? [उ०] जेम जीवो कक्षा तेम नारको पण जाणवा. ए प्रमाणे यावत् वैमानिको पण जाणवा; यावत् कथंचित् शाश्वत अने कथंचित् अशाश्वत छे. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे [एम कही गौतम यावत् विचरे छे.]

नारको शाश्वत
अने अशाश्वत.

सप्तम शतके द्वितीय उद्देशक समाप्त.

तर्तितो उद्देशो

१. [प्र०] वणस्सइकाइया णं भंते ! किं कालं सध्वप्पाहारगा वा, सध्वमहाहारगा वा भवंति ? [उ०] गोयमा ! पांडस-वरिसारत्तेसु णं एत्थ णं वणस्सइकाइया सध्वमहाहारगा भवंति, तदाणंतरं च णं सरण, तयाणंतरं च णं हेमंते, तदाणंतरं च णं वसंते, तदाणंतरं च णं गिम्हे, गिम्हासु णं वणस्सइकाइया सध्वप्पाहारगा भवंति ।

२. [प्र०] जइ णं भंते ! गिम्हासु वणस्सइकाइया सध्वप्पाहारगा भवंति, कम्हा णं भंते ! गिम्हासु बहवे वणस्सइकाइया पत्तिया, पुप्फिया, फलिया, हरियगरेरिज्जमाणा, सिरीए अईव अईव उवसोभेमाणा उवसोभेमाणा चिट्ठंति ? [उ०] गोयमा ! गिम्हासु णं बहवे उस्सिणजोणिया जीवा य, पोमला य वणस्सइकाइयात्ताए विउक्कमंति, चयंति, उववज्जंति; एवं खलु गोयमा ! गिम्हासु बहवे वणस्सइकाइया पत्तिया, पुप्फिया, जाव चिट्ठंति ।

३. [प्र०] से णूणं भंते ! मूला मूलजीवफुडा, कंदा कंदजीवफुडा, जाव बीया बीयजीवफुडा ? [उ०] हंता, गोयमा ! मूला मूलजीवफुडा, जाव बीया बीयजीवफुडा ।

४. [प्र०] जइ णं भंते ! मूला मूलजीवफुडा, जाव बीया बीयजीवफुडा, कम्हा णं भंते ! वणस्सइकाइया आहारंति, कम्हा परिणामंति ? [उ०] गोयमा ! मूला मूलजीवफुडा पुढबीजीवपडिबद्धा तम्हा आहारंति, तम्हा परिणामंति; कंदा कंद-जीवफुडा मूलजीवपडिबद्धा, तम्हा आहारंति, तम्हा परिणामंति, एवं जाव बीया बीयजीवफुडा फलजीवपडिबद्धा तम्हा आहारंति, तम्हा परिणामंति ।

तृतीय उद्देशक.

वनस्पतिकाय अल्पा-हारी अने महाहारी.

१. [प्र०] हे भगवन् ! वनस्पतिकायिको कया काले सौथी अल्पआहारवाळा होय छे, अने कया काले सौथी महाआहारवाळा होय छे ? [उ०] हे गौतम ! प्रावृड् ऋतुमां—श्रावण भादरवा मासमां, अने वर्षा ऋतुमां—आसो कारतक मासमां वनस्पतिकायिक जीवो सौथी महाआहारवाळा होय छे, त्यार पछी शरद् ऋतुमां, त्यार पछी हेमंत ऋतुमां, त्यार पछी वसंत ऋतुमां अने त्यार बाद ग्रीष्म ऋतुमां [अनुक्रमे] अल्प आहारवाळा होय छे. ग्रीष्म ऋतुमां सर्वथी अल्पआहारवाळा होय छे.

ग्रीष्ममां अल्पाहारी छतां पुष्पित अने फलित केम होय ?

२. [प्र०] हे भगवन् ! जो ग्रीष्म ऋतुमां वनस्पतिकायिक जीवो सौथी अल्प आहारवाळा होय तो ते घणा वनस्पतिकायिको ग्रीष्ममां पांदडावाळा, पुष्पवाळा, फलवाळा, लीला छम दीपता, अने वननी शोभा वडे अत्यंत सुशोभित केम होय छे ? [उ०] हे गौतम ! ग्रीष्म ऋतुमां घणा उष्णयोनिवाळा जीवो अने पुद्गलो वनस्पतिकायिको उपजे छे, विशेष उपजे छे, वधे छे, विशेष वृद्धि पामे छे; ए कारणथी हे गौतम ! ग्रीष्म ऋतुमां घणा वनस्पतिकायिको पांदडावाळा, पुष्पवाळा यावत् होय छे.

मूलो मूलना जीवथी व्याप्त छे.

३. [प्र०] हे भगवन् ! जुं मूलो मूलना जीवथी व्याप्त छे, कंदो कन्दना जीवथी व्याप्त छे, यावत् बीजो बीजना जीवथी व्याप्त छे ? [उ०] हे गौतम ! मूलो मूलना जीवथी व्याप्त छे, यावत् बीजो बीजना जीवथी व्याप्त छे.

वनस्पति शी रीते आहार करे !

४. [प्र०] हे भगवन् ! जो मूलो मूलना जीवथी व्याप्त छे, यावत् बीजो बीजना जीवथी व्याप्त छे, तो वनस्पतिकायिक जीवो केवी रीते आहार करे, अने केवी रीते परिणामवे ? [उ०] हे गौतम ! मूलो मूलना जीवथी व्याप्त छे, अने ते पृथिवीना जीव साथे संबद्ध (जोडा-येला) छे, माटे वनस्पतिकायिक जीवो आहार करे छे, अने तेने परिणामवे छे. ए प्रमाणे यावत् बीजो बीजना जीवथी व्याप्त छे, अने ते फलना जीव साथे संबद्ध छे, माटे ते आहार करे छे, अने तेने परिणामवे छे.

१ पावसवरसा ख, पाओसवरिसा-क । २ उवसोभेमाणा चि-क । ३ जाव बीयजीव-ख ।

५. [प्र०] अह भंते ! आलुए, मूलए, सिंगबेरे, हिरिली, सिरिलि, सिस्सरिलि, किंदिया, छिरिया, छीरविरालिया, कण्हकंदे, वज्जकंदे, सूरणकंदे, खेल्डे, अहभइमुत्था, पिंडहलिहा, लोहिणी, हुथीहू, थिरुगा, मुग्गपत्ती, अस्सकत्ती, सीहकत्ती, सीहंदी, मुसुंदी, जेयावन्ने तहप्पगारा सक्के ते अणंतजीवा विविहसत्ता ? [उ०] हंता, गोयमा ! आलुए, मूलए जाव अणंतजीवा विविहसत्ता ।

६. [प्र०] सिय भंते ! कण्हलेसे नेरइए अण्णकम्मतराए, नीललेसे नेरइए महाकम्मतराए ? [उ०] हंता, सिया । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—कण्हलेसे नेरइए अण्णकम्मतराए, नीललेसे नेरइए महाकम्मतराए ? [उ०] गोयमा ! ठित्ति पडुच्च, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव महाकम्मतराए ।

७. [प्र०] सिय भंते ! नीललेसे नेरइए अण्णकम्मतराए, काउलेसे नेरइए महाकम्मतराए ? [उ०] हंता, सिंया । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—नीललेसे अण्णकम्मतराए, काउलेसे नेरइए महाकम्मतराए ? [उ०] गोयमा ! ठित्ति पडुच्च, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव महाकम्मतराए । एवं असुरकुमारे वि; नवरं तेउलेसा अब्भइया, एवं जाव वेमाणिया, जस्स जइ लेस्साओ तस्स तत्तिया भाणियघाओ, जोइसियस्स न भण्णइ । जाव सिय भंते ! पम्हलेस्से वेमाणिए अण्णकम्मतराए, सुक्कलेस्से वेमाणिए महाकम्मतराए ? हंता, सिंया । से केणट्टेणं ? सेसं जहा नेरइयस्स, जाव महाकम्मतराए ।

८. [प्र०] से नूणं भंते ! जा वेदणा सा निज्जरा, जा निज्जरा सा वेदणा ? [उ०] गोयमा ! णो तिणट्टे समट्टे । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—जा वेयणा न सा निज्जरा, जा निज्जरा न सा वेयणा ? [उ०] गोयमा ! कम्म वेदणा, णोकम्म निज्जरा, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव न सा वेदणा ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! आलु (बटाटा) मूला, आदु, हिरिली, सिरिलि, सिस्सरिलि, किंदिका, छिरिया, छीरविदारिका, वज्जकंद, सूरणकंद, खेल्डा, आर्द्रभद्रमोथ, पिंडहरिद्रा, रोहिणी, हुथीहू, थिरुगा, मुद्रपर्णी, अश्वकर्णी, सिंहकर्णी, सीहंदी, मुसुंदी अने तेवा प्रकारनी बीजी वनस्पतिओ शुं अनन्त जीववाळी अने भिन्न भिन्न जीववाळी छे ? [उ०] हे गौतम ! आलु (बटाटा) मूला यावत् अनन्त जीववाळी अने भिन्न भिन्न जीववाळी छे.

अनन्तजीव वनस्पति.

६. [प्र०] हे भगवन् ! कदाच कृष्णलेश्यावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने नीललेश्यावाळो महाकर्मवाळो होय ? [उ०] हा, गौतम ! कदाच होय. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के—कृष्णलेश्यावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने नीललेश्यावाळो नारक महाकर्मवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! *स्थितिनी अपेक्षाए, ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहेवाय छे के ते यावत् महाकर्मवाळो होय.

कृष्णलेश्यावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने नीललेश्यावाळो महाकर्मवाळो होय.

७. [प्र०] हे भगवन् ! कदाच नीललेश्यावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने कापोतलेश्यावाळो नारक महाकर्मवाळो होय ? [उ०] हा, गौतम ! कदाच होय. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी ए प्रमाणे कहो छो के—नीललेश्यावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने कापोतलेश्यावाळो नारक महाकर्मवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! स्थितिनी अपेक्षाए, ते हेतुथी हे गौतम ! ते यावत् महाकर्मवाळो होय. ए प्रमाणे असुरकुमारोने विषे पण जाणवुं, परन्तु तेओने एक तेजोलेस्या अधिक होय छे. ए प्रमाणे वैमानिक देवो पर्यन्त जाणवुं. जेने जेटली लेस्याओ होय तेने तेटली कहेवी, पण ज्योतिष्क देवोने न कहेवुं, यावत्—[प्र०] हे भगवन् ! कदाच पद्मलेश्यावाळो वैमानिक अल्पकर्मवाळो अने शुक्कलेश्यावाळो वैमानिक महाकर्मवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! हा, कदाच होय. [प्र०] ते शा हेतुथी ? [उ०] बाकीनुं जेम नारकने कहुं तेम जाणवुं, यावत् महाकर्मवाळो होय.

नीललेश्यावाळो महाकर्मवाळो, अने कापोतलेश्यावाळो अल्पकर्मवाळो.

८. [प्र०] हे भगवन् ! खरेखर जे वेदना ते निर्जरा, अने जे निर्जरा ते वेदना कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. [प्र०] हे भगवन्, एम शा हेतुथी कहो छो के—जे वेदना ते निर्जरा अने जे निर्जरा ते वेदना न कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! वेदना कर्म छे, अने निर्जरा नोकर्म छे, ते हेतुथी यावत् ते वेदना न कहेवाय.

वेदना ते निर्जरा नथी.

१ मूलए ख । २ किंदिया घ । ३ खेल्डे क । ४ अहए भइ—घ । ५ सिय ख । ६—सियस्स णं न ख । ७ सिय ख ।

६. *कृष्णलेश्या अत्यन्त अशुभ परिणामरूप होवाथी अने तेनी अपेक्षाए नीललेश्या कईक शुभ परिणामरूप होवाथी सामान्यतः कृष्णलेश्यावाळो बहुकर्मो अने नीललेश्यावाळो अल्पकर्मवाळो होय, परन्तु कदाच आयुष्नी स्थितिनी अपेक्षाथी कृष्णलेश्यावाळो अल्पकर्मवाळो अने नीललेश्यावाळो महाकर्मवाळो होय. जेम के कृष्णलेश्यावाळो नारक जेणे पोताना आयुष्नी घणी स्थिति क्षय करेली छे तेने घणा कर्मनो क्षय थयो होय, तेनी अपेक्षाए कोइ पांचमी नरकपृथ्वीमा सत्तरसागरोपमना आयुष्यवाळो नीललेश्यावाळो जीव जे हवणांज उत्पन्न थयो होय तेने पोताना आयुष्नी स्थितिनी बधारे क्षय नहि कर्यो होवाथी घणा कर्म वाकी होय, तेथी ते महाकर्मवाळो होय. जुओ—म. टी. प. ३०१—१.

७. † ज्योतिष्कने तेजो लेस्या शिवाय बीजी अन्य लेस्या नहि होवाथी अन्यलेश्यासापेक्ष ते अल्पकर्मवाळो के महाकर्मवाळो न कहेव. जुओ—म. टी. प. ३०१—१

८. ‡ उदयप्राप्त कर्मनुं वेदनुं—अनुभव करवो ते वेदना, अने वेदित कर्मनो क्षय थयो ते निर्जरा, एटले वेदना कर्मनी थती होवाथी तेने कर्म कहुं, कर्म वेदित थयुं एटले तेने कर्म न कही शक्या, तेथी नोकर्मनी निर्जरा थाय छे, माटे निर्जराने नोकर्म कहुं छे. जुओ—(म. टी. प. ३०१—१.)

૯. [પ્ર૦] નેરહયાણં મંતે ! જા વેયણા સા નિજ્જરા, જા નિજ્જરા સા વેયણા ? [૩૦] ગોયમા ? જો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—नेरहयाणं जा वेषणा न सा निज्जरा, जा निज्जरा न सा वेषणा ? [३०] गोयमा ! नेरहयाणं कम्म वेदणा, णोकम्म निज्जरा; से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव न सा वेषणा, एवं जाव वेमाणियाणं ।

૧૦. [પ્ર૦] સે જૂણં મંતે ! જં વેદેસુ તં નિજ્જરેસુ, જં નિજ્જરેસુ તં વેદેસુ ? [૩૦] જો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—जं वेदेषु नो तं निज्जरेसु, जं निज्जरेसु नो तं वेदेषु ? [३०] गोयमा ! कम्मं वेदेषु, नोकम्मं निज्जरेसु; से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव नो तं वेदेषु । [प०] नेरहयाणं मंते ! जं वेदेषु तं निज्जरेसु ? [३०] एवं नेरहया वि, एवं जाव वेमाणिया ।

૧૧. [પ્ર૦] સે જૂણં મંતે ! જં વેદેતિ તં નિજ્જરેતિ. જં નિજ્જરેતિ તં વેદેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! જો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—जाव नो तं वेदति ? [३०] गोयमा ! कम्मं वेदति, नोकम्मं निज्जरेति, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव नो तं वेदति, एवं नेरहया वि, जाव वेमाणिया ।

૧૨. [પ્ર૦] સે જૂણં મંતે ! જં વેદિસ્સંતિ તં નિજ્જરિસ્સંતિ, જં નિજ્જરિસ્સંતિ તં વેદિસ્સંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! જો તિણટ્ટે સમટ્ટે ! [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં જાવ થો તં વેદિસ્સંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! કમ્મં વેદિસ્સંતિ, નોકમ્મં નિજ્જરિસ્સંતિ, સે તેણટ્ટેણં જાવ નો તં નિજ્જરિસ્સંતિ, एवं नेरहया वि, जाव वेमाणिया ।

૧૩. [પ્ર૦] સે જૂણં મંતે ! જે વેદણાસમય સે નિજ્જરાસમય, જે નિજ્જરાસમય સે વેદણાસમય ? [૩૦] જો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં एवं बुद्ध—जे वेदणासमय न से निज्जरासमय, जे निज्जरासमय न से वेदणासमय ? [३०] गोयमा ! जं समयं वेदति नो तं समयं निज्जरेति, जं समयं निज्जरेति नो तं समयं वेदति, अन्नम्मि समयं वेदति, अन्नम्मि समयं निज्जरेति, अन्ने से वेदणासमय, अन्ने से निज्जरासमय; से तेणट्टेणं जाव न से वेदणासमय, न से निज्जरासमय ।

નારકોને વેદના તે નિર્જરા નથી.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું નારકોને જે વેદના છે તે નિર્જરા કહેવાય, અને જે નિર્જરા છે તે વેદના કહેવાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે નારકોને જે વેદના તે નિર્જરા ન કહેવાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકોને વેદના છે તે કર્મ છે, અને નિર્જરા છે તે નોકર્મ છે, તે હેતુથી એમ કહું છું કે હે ગૌતમ ! યાવત્ નિર્જરા તે વેદના ન કહેવાય. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકો જાણવા.

જે વેદ્ય તે નિર્જરું નથી.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું સ્વરેખર જે વેદ્ય તે નિર્જરું, અને જે નિર્જરું તે વેદ્ય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહેવાય છે કે જે વેદ્ય તે નિર્જરું નથી, જે નિર્જરું તે વેદ્ય નથી ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કર્મ વેદ્ય, અને નોકર્મ નિર્જરું; તે હેતુથી હે ગૌતમ ! યાવત્ તે વેદ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકો જે વેદ્ય તે નિર્જરું ? [૩૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે નારકો પળ જાણવા, યાવત્ વૈમાનિકો પળ જાણવા.

જેને વેદ છે તેને નિર્જરો નથી.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું સ્વરેખર જેને વેદ છે તેને નિર્જરો છે, અને જેને નિર્જરો છે તેને વેદ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહેવાય છે કે યાવત્ જેને વેદ છે તેને નિર્જરો નથી, જેને નિર્જરો છે તેને વેદો નથી. [૩૦] હે ગૌતમ ! કર્મને વેદ છે અને નોકર્મને નિર્જરો છે; તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે યાવત્ [જેને નિર્જરો છે] તેને વેદો નથી. એ પ્રમાણે નારકો પળ જાણવા, યાવત્ વૈમાનિકો જાણવા.

જેને વેદશે તેને નિર્જરો નહિ.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું જેને વેદશે તેને નિર્જરો, અને જેને નિર્જરો તેને વેદશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે યાવત્ તેને વેદશે નહિ ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કર્મને વેદશે અને નોકર્મને નિર્જરો, તે હેતુથી યાવત્ જેને [વેદશે] તેને નિર્જરો નહિ.

જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય છે, અને જે નિર્જરાનો સમય છે તે વેદનાનો સમય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી, અને જે નિર્જરાનો સમય છે તે વેદનાનો સમય નથી ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે સમયે વેદ છે તે સમયે નિર્જરા કરતો નથી, જે સમયે નિર્જરા કરે છે તે સમયે વેદો નથી, અન્ય સમયે વેદ છે, અન્ય સમયે નિર્જરા કરે છે, વેદનાનો સમય ભિન્ન છે અને નિર્જરાનો સમય ભિન્ન છે; તે હેતુથી યાવત્ વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી.

૧ નિજ્જરંસુ હા । ૨ નિજ્જરંતિ ઘ ।

१४. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! जे वेदणासमए से निज्जरासमए, जे निज्जरासमए से वेदणासमए ? [उ०] गोयमा ! णो तिणट्ठे समट्ठे । [प्र०] से केणट्ठेणं एवं बुच्चइ—नेरइयाणं जे वेदणासमए न से निज्जरासमए, जे निज्जरासमए न से वेदणासमए ? [उ०] गोयमा ! नेरइया णं जं समयं वेदंति णो तं समयं निज्जरेति, जं समयं निज्जरेति नो तं समयं वेदंति, अन्नम्मि समयं वेदंति, अन्नम्मि समयं निज्जरेति, अन्ने से वेदणासमए, अन्ने से निज्जरासमए, से तेणट्ठेणं जाव न से वेदणासमए, एवं जाव वेमाणियाणं ।

१५. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं सासया, असासया ? [उ०] गोयमा ! सिय सासया, सिय असासया । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ—नेरइया सिय सासया, सिय असासया ? [उ०] गोयमा ! अब्बोच्छित्तिनयट्ठयाए सासया, वोच्छित्तिनयट्ठयाए असासया, से तेणट्ठेणं जाव सिय सासया, सिय असासया; एवं जाव वेमाणिया, जाव सिय असासया । सेवं भंते !, सेवं भंते ! च्चि ।

सत्तमसए ततिओ उद्देशो समत्तो ।

१४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नारकोने जे वेदनानो समय छे, ते निर्जरानो समय छे, अने निर्जरानो समय छे ते वेदनानो समय छे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा कारणथी कहो छो के नारकोने जे वेदनानो समय छे ते निर्जरानो समय नथी, अने जे निर्जरानो समय छे ते वेदनानो समय नथी ? [उ०] हे गौतम ! नारको जे समये वेदे छे ते समये निर्जरा करता नथी, अने जे समये निर्जरा करे छे ते समये वेदता नथी, अन्य समये वेदे छे अने अन्य समये निर्जरा करे छे, तेओनो वेदनानो समय जूदो छे, अने निर्जरानो समय जूदो छे; ते हेतुथी यावत् निर्जरानो समय ते वेदनानो समय नथी. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने जाणवुं.

नारकोने वेदना अने निर्जरानो समय बिच्च छे.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नारको शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? [उ०] हे गौतम ! कथंचित् शाश्वत छे, अने कथंचित् अशाश्वत पण छे [प्र०] हे भगवन् ! शा कारणथी एम कहो छो के नारको कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे ? [उ०] हे गौतम ! अब्बुच्छित्तिनय—(द्रव्यार्थिकनय—)नी अपेक्षाए शाश्वत छे, अने व्युच्छित्तिनयनी (पर्यायनयनी) अपेक्षाए अशाश्वत छे; ते हेतुथी यावत् कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे. ए प्रमाणे यावत् वैमानिको यावत् कथंचित् अशाश्वत छे. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे [एम कही गौतम यावत् विचरे छे.]

नारको शाश्वत अने अशाश्वत.

सप्तमशतके तृतीय उद्देशक समाप्त.

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिह्णे नयरे जाव एवं वयासि—कतिविह्णा णं भंते ! संसारसमावन्नगा जीवा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! छविह्णा संसारसमावन्नगा जीवा पन्नत्ता, तं जहा—पुंढविकाइया, एवं जहा जीवाभिगमे जाव सरःसकिरियं वा, मिच्छत्त-किरियं वा ।

^१ [जीवा छविह्ण पुढवी जीवाण ^२ठिती भवट्ठिती^३ काये ।
निलेवण अणगारे किरिया सम्मत्त-मिच्छत्तां ॥]

सेवं भंते ! सेवं भंते ! णि ।

सत्तमसए चउत्थो उद्देशो समत्तो ।

चतुर्थ उद्देशक.

जीवोना प्रकार.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [गौतम] यावत् ए प्रमाणे बोल्या—हे भगवन् ! संसारी जीवो केटव्व प्रकारना क्ख्या छे ? [उ०] हे गौतम ! संसारी जीवो छ प्रकारना क्ख्या छे, ते आ प्रमाणे—पृथिवीकायिक विगरे. ए प्रमाणे जेम *जीवाभिगमसूत्रमां क्खुं छे तेम सम्यक्त्वक्रिया अने मिध्यात्वक्रियासुधी अहीं जाणवुं.

संग्रहभाषा.

† [१ जीवोना छ प्रकार, २ पृथिवीना छ प्रकार, ३ पृथिवीना भेदोनी स्थिति—आयुष्, ४ भवस्थि ते, ५ सामान्यकाय स्थिति ६ निर्लेपना—खाली थधानो काळ, ७ अनगारसंबंधी हकीकत, ८ सम्यक्त्वक्रिया अने मिध्यात्वक्रिया.] हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे [एम कही गौतम यावत् विचरे छे.]

सप्तम शतके चतुर्थ उद्देशक समाप्त.

१ पुढविकाइया ख । २ [ ] एतच्चिह्नान्तर्गतः पाठो वाचनान्तरे उपलभ्यते, स च टीकाकारेण व्याख्यातः । ३ ठिति म-ख ।
४- तिका-ख । ५-च्छत्तं च्छत्ते क ।

१ * (जीवाभिगम. प. १३९. सू. १००—१०४.)

† वाचनान्तरमां भाषेली संग्रह भाषानो अर्थ [ ] भा कोष्ठमां भाष्यो छे.

पंचमो उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-खहयरपंचिदियतिरिक्खजोणियाणं भंते ! कतिविहे जोणीसंगहे पण्णसे ? [उ०] गोयमा ! तिविहे जोणीसंगहे पण्णत्ते, तं जंहा-अंडया, पोयया, समुच्छिमा; एवं जहा जीवाभिगमे, जाव 'नो सेव षं ते विमाणे वीतीवपज्जा, एमहालयया णं गोयमा ! ते विमाणा पधत्ता' ।

जोणीसंगह-लेसा विट्ठी नाणे य जोग-उवओगे ।
उववाय-ट्टिति-समुग्घाय-चवण-जाती-कुल-विहीओ ॥

सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमसयस्स पंचमो उद्देशो समत्तो ।

पञ्चम उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [गौतम] यावत् ए प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! खेचर पंचेन्द्रिय तिर्यचो नो योनिसंग्रह केटला प्रकारे खेचरनो योनिसंग्रह-कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ नो योनिसंग्रह त्रण प्रकारे कह्यो छे; ते आ प्रमाणे-अंडज, पोतज अने संमूर्च्छिम. जेम *जीवाभिगम सूत्रमां कह्युं छे ते प्रमाणे यावत् 'ते विमानोने उल्लंघी न शके; एटला मोटा ते विमानो कहा छे' त्यां सुची सर्वे जाणवुं.

† [१ योनिसंग्रह, २ लेइया; ३ दृष्टि-सम्यक्, मिश्र अने मिथ्यात्वदृष्टि, ४ ज्ञान, ५ योग, ६ उपयोग, ७ उपपात-उत्पन्न थवुं, ८ स्थिति-आयुष्, ९ समुद्घात, १० च्यवन, ११ जातिकुलकोटी].

हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे [एम कही गौतम यावत् त्रिचरे छे.]

सत्तम शतके पंचम उद्देशक समाप्त.

कतिविहे णं जो- घ । २ [ ] एतच्चिह्नान्तर्गतः पाठो वाचनान्तरे उपलभ्यते ।

१ * (जीवाभिगम. प. १३२-१३५. सू. १६-१९)

† वाचनान्तरमां आवेली संग्रहगाथानो अर्थ आ [ ] कोष्ठकमां आप्यो छे.

३ भ० सू०

छटो उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिह्ने जाव एवं वयासी-जीवे णं भंते ! जे भविण् नेरइएसु उववज्जित्तए से णं भंते ! किं इहगए नेरइयाउयं पकरेति, उववज्जमाणे नेरइयाउयं पकरेइ, उववञ्जे नेरइयाउयं पकरेइ ? [उ०] गोयमा ! इहगए नेरइयाउयं पकरेइ, नो उववज्जमाणे नेरइयाउयं पकरेइ, नो उववञ्जे नेरइयाउयं पकरेइ । एवं असुरकुमारेसु वि, एवं जाव वेमाणिएसु ।

२. [प्र०] जीवे णं भंते ! जे भविण् नेरइएसु उववज्जित्तए से णं भंते ! किं इहगए नेरइयाउयं पडिसंवेदेइ, उववज्जमाणे नेरइयाउयं पडिसंवेदेति, उववञ्जे नेरइयाउयं पडिसंवेदेति ? [उ०] गोयमा ! णो इहगए नेरइयाउयं पडिसंवेदेइ, उववज्जमाणे नेरइयाउयं पडिसंवेदेइ, उववञ्जे वि नेरइयाउयं पडिसंवेदेति । एवं जाव वेमाणिएसु ।

३. [प्र०] जीवे णं भंते ! जे भविण् नेरइएसु उववज्जित्तए से णं भंते ! किं इहगए महावेयणे, उववज्जमाणे महावेदणे, उववञ्जे महावेदणे ? [उ०] गोयमा ! इहगए सिय महावेयणे सिय अप्पवेयणे, उववज्जमाणे सिय महावेदणे सिय अप्पवेयणे; अहे णं भंते ! उववञ्जे भवति तओ पच्छा एगंतदुक्खं वेयणं वेयति, आहच्च सायं ।

४. [प्र०] जीवे णं भंते ! जे भविण् असुरकुमारेसु उववज्जित्तए पुच्छा । [उ०] गोयमा ! इहगए सिय महावेयणे सिय अप्पवेयणे, उववज्जमाणे सिय महावेयणे सिय अप्पवेयणे; अहे णं उववञ्जे भवइ तओ पच्छा एगंतसातं वेयणं वेदेति, आहच्च असायं । एवं जाव थणियकुमारेसु ।

षष्ठ उद्देशक.

नारकायुषलो बंध.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [गौतम] यावत् ए प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! जे जीव नारकने विषे उत्पन्न थवाने योग्य छे, हे भगवन् ! ते जीव शुं आ भवमां रहीने नारकनुं आयुष् बांधे ? त्यां-नारकमां उत्पन्न थतो नारकनुं आयुष् बांधे ? के त्यां उत्पन्न थइने नारकनुं आयुष् बांधे ? [उ०] हे गौतम ! आ भवमां रहीने नारकनुं आयुष् बांधे, पण त्यां उत्पन्न थता नारकनुं आयुष् न बांधे, अने उत्पन्न थइने पण नारकनुं आयुष् न बांधे, ए प्रमाणे असुरकुमारोमां अने यावत् वैमानिकोमां जाणवुं.

नारकायुषनुं वेदन.

२. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीव नारकने विषे उत्पन्न थवाने योग्य छे, हे भगवन् ! ते जीव शुं आ भवमां रही नारकनुं आयुष् वेदे, त्यां उत्पन्न थता नारकनुं आयुष् वेदे, के त्यां उत्पन्न थइने नारकनुं आयुष् वेदे ? [उ०] हे गौतम ! आ भवमां रही नारकनुं आयुष् न वेदे, पण उत्पन्न थता अने उत्पन्न थइने नारकनुं आयुष् वेदे. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोमां पण जाणवुं.

नारकमां महावेदनायुं वेदन.

३. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीव नारकमां उत्पन्न थवाने योग्य छे, हे भगवन् ! ते जीव शुं आ भवमां रहेलो महावेदनावाळो होय, त्यां उत्पन्न थता महावेदनावाळो होय, के उत्पन्न थया पछी महावेदनावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच ते आ भवमां रहेलो महावेदनावाळो होय के कदाच अल्पवेदनावाळो होय; कदाच उत्पन्न थता महावेदनावाळो होय के कदाच अल्पवेदनावाळो होय, पण ज्यारे ते उत्पन्न थाय छे, त्यार पछी एकान्त दुःखरूप वेदनाने वेदे छे, अने क्वचित सखने वेदे छे.

असुरकुमारमां महावेदनायुं वेदन.

४. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीव असुरकुमारमां उत्पन्न थवाने योग्य छे ते संबन्धी प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! ते कदाच आ भवमां रहेलो महावेदनावाळो होय के कदाच अल्पवेदनावाळो होय; उत्पन्न थता कदाच महावेदनावाळो होय के कदाच अल्पवेदनावाळो होय; पण ज्यारे ते उत्पन्न थाय छे त्यार पछी एकान्त सुखरूप वेदनाने वेदे छे, अने कदाच दुःखने वेदे छे. ए प्रमाणे यावत् स्तमितकुमारने विषे जाणवुं.

१ वयासी घ । २ णं उ-घ । ३ वेयति ख ।

५. [प्र०] जीवे णं भंते ! जे भविण पुढविकाइएसु उववज्जित्तए पुच्छा । [उ०] गोयमा ! इहगए सिय महावेयणे सिय अप्पवेयणे; एवं उववज्जमाणे वि, अहे णं उववन्ने भवति तओ पच्छा वेमायाए वेयणं वेदेति । एवं जाव मणुस्सेसु, घाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिएसु जहा असुरकुमारेसु ।

६. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं आभोगनिवृत्तियाउया, अणाभोगनिवृत्तियाउया ? [उ०] गोयमा ! नो आभोगनिवृत्तियाउया, अणाभोगनिवृत्तियाउया । एवं नेरइया वि, एवं जाव वेमाणिया ।

७. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! हंता, अत्थि ।

८. [प्र०] कहं णं भंते ! जीवाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! पाणाइवाएणं, जाव मिच्छादंसणस-हेणं, एवं खलु गोयमा ! जीवाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ।

९. [प्र०] अत्थि णं भंते ! नेरइयाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव वेमाणियाणं ।

१०. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

११. [प्र०] कहं णं भंते ! जीवा अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! पाणाइवायवेरमणेणं, जाव परिग्ग-हवेरमणेणं, कोहविवेगेणं, जाव मिच्छादंसणसल्लविवेगेणं; एवं खलु गोयमा ! जीवाणं अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ।

१२. [प्र०] अत्थि णं भंते ! नेरइयाणं अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! णो तिण्ठे समट्ठे । एवं जाव वेमाणिया; नवरं मणुस्साणं जहा जीवाणं ।

१३. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं सायावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

१४. [प्र०] कहं णं भंते ! जीवाणं सातावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! पाणाणुकंपयाए, भूयाणुकंपयाए, जीवाणुकंपयाए, सत्ताणुकंपयाए; बहूणं पाणाणं, जाव सत्ताणं अदुक्खणयाए, असोयणयाए, अजूरणयाए, अतिप्पणयाए, अपिट्ठणयाए, अपरियावणयाए; एवं खलु गोयमा ! जीवाणं सायावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति; एवं नेरइयाण वि, एवं जाव वेमाणियाणं ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीव पृथिवीकायमां उत्पन्न थवाने योग्य छे ते संबन्धी प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! आ भवमां रहेलो ते कदाच महावेदनावाळो होय के कदाच अल्पवेदनावाळो होय; ए प्रमाणे उत्पन्न थतां पण महावेदनावाळो होय के अल्पवेदनावाळो होय, पण ज्यारे ते उत्पन्न थाय छे ल्यार पछी ते विविध प्रकारे वेदनाने वेदे छे. ए प्रमाणे यावत् मनुष्योमां जाणवुं. जेम असुरकुमारोने विषे [सू. ४] कहुं तेम वानव्यन्तर, ज्योतिष्क अने वैमानिक देवो विषे जाणवुं.

पृथिवीकायमां वि-
विध वेदनां वेदन-

६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो आभोगथी—जाणपणे आयुष्णो बंध करे के अनाभोगथी—अजाणपणे आयुष्णो बंध करे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो आभोगथी आयुष्णो बन्ध न करे, पण अनाभोगथी आयुष्णो बन्ध करे. ए प्रमाणे नारको पण जाणवा, यावत् वैमानिको जाणवा.

आयुष्णो बन्ध-

७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जीवोने कर्कशवेदनीय—दुःखपूर्वक भोगववा योग्य कर्मो—बंधाय छे ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे.

कर्कशवेदनीय कर्मो-

८. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने कर्कशवेदनीय कर्मो केम बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! प्राणातिपात—जीवहिंसाथी, यावत् मिथ्यादर्शन-शल्यथी. ए प्रमाणे हे गौतम ! जीवोने कर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय छे.

कर्कशवेदनीय कर्मोना
हेतुयो-

९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के नारकोने कर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वे कहां प्रमाणे यावत् वैमा-निकोने जाणवुं.

नारकोने कर्कशवेद-
नीय कर्मो-

१०. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जीवोने अकर्कशवेदनीय—सुखपूर्वक भोगववा योग्य कर्मो—बंधाय ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे.

अकर्कशवेदनीय कर्मो-

११. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने अकर्कशवेदनीय कर्मो केम बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! प्राणातिपातविरमणथी, यावत् परिग्रहविर-मणथी; क्रोधनो त्याग करवाथी, यावत् मिथ्यादर्शनशल्यनो त्याग करवाथी. ए प्रमाणे हे गौतम ! जीवोने अकर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय.

अकर्कशवेदनीय कर्मो-
ना हेतुयो-

१२. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नारकोने अकर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने जाणवुं. परंतु मनुष्योने जेम जीवोने [सू. ११.] कहुं तेम जाणवुं.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जीवोने सातावेदनीय कर्म बंधाय ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे.

सातावेदनीय कर्मो-

१४. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने सातावेदनीय कर्म केम बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! प्राणोने विषे अनुकंपाथी, भूतोने विषे अनुकंपाथी, जीवोने विषे अनुकंपाथी, सत्त्वोने विषे अनुकंपाथी, घणा प्राणोने यावत् सत्त्वोने दुःख न देवाथी, शोक नहि उपजाववाथी, खेद नहि उत्पन्न करवाथी, वेदना न करवाथी, नहि मारवाथी तेम परिताप नहि उपजाववाथी. ए प्रमाणे हे गौतम ! जीवो सातावेदनीय कर्मो बांधे छे. ए प्रमाणे नारकोने पण जाणवुं; यावत् वैमानिकोने जाणवुं.

सातावेदनीय कर्मोना
हेतुयो-

૧૫. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! જીવાણં અસાયાવેદ્વિજ્ઞા કમ્મા કજ્ઞંતિ ? [૩૦] હંતા અત્થિ ।

૧૬. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! જીવાણં અસાયાવેયણિજ્ઞા કમ્મા કજ્ઞંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! પરદુક્ખણયાપ, પરસોયણયાપ, પરજૂરણયાપ, પરતિપ્પણયાપ, પરપિટ્ટણયાપ, પરપરિયાવણયાપ; બહૂણં પાણાણં, જાવ સત્તાણં દુક્કંણયાપ, સોયણયાપ જાવ પરિયાવણયાપ; एवं खलु गोयमा ! जीवाणं अस्सायावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति । एवं नेरइयाण वि, एवं जाव वेमाणियाणं ।

૧૭. [પ્ર૦] જંબુદ્વીવે ણં મંતે ! દીવે મારહે વાસે ઇમીસે ઓસપ્પિણીપ દુસમદુસમાપ સમાપ ઉત્તમકટ્ટપત્તાપ મરહસ્સ વાસસ્સ કેરિસપ આગારભાવપડોયારે મવિસ્સદ ? [૩૦] ગોયમા ! કાલો મવિસ્સદ હાહામૂપ, મંભામૂપ, કોલાહલમૂપ; સમયાણુભાવેણ ય ણં ધર-ફરુસ-ધૂલિમહલા, દુધિસહા, વાડલા, મયંકરા, વાયા સંવટ્ટગા ય વાહિતિ; ઇહ અમિક્કમં ધૂમાહિતિ ય દિસા સમંતા રોસલા, રેણુકલુસતમપડલનિરાલોગા; સમયલુક્કયાપ ય ણં અહિયં ચંદા સીયં મોચ્છંતિ, અહિયં સૂરિયા તવહસ્સંતિ; અદુત્તરં ચ ણં અમિક્કમં મહવે અરસમેહા, ચિરસમેહા, ધરસમેહા, સ્સમેહા, લટ્ટમેહા, અગ્ગિમેહા, વિજ્ઞુમેહા, વિસમેહા, અસણિમેહા; અપિવણિજ્ઞોદગા [અજ્ઞવણિજ્ઞોદયા] વાહિ-રોગ-વેદણોદીરણાપરિણામસલિલા, અમણુપાણિયાગા, ચંડાનિલપહયતિવચ્ચારાનિવાયપરં વાસં વાસિહિતિ; જે ણં મારહે વાસે ગામાSSગર-નગર-લેહ-કચ્ચ-મડંચ-દોણમુહ-પટ્ટણા-SSસમગયં જણવયં, ચરુપ્પય-ગવેલપ, સહયરે પચ્ચિસંધે, ગામા-ડર-પયારનિરપ તસે ય પાણે, ઘહુપ્પગારે સ્સ-ગુચ્છ-ગુમ્મ-લય-વલ્લિ-તણ-પણ્ણય-હરિતો-સહિ પવાલં-કુરમાદીપ ય તણ-વણસ્સદ્દાપ વિહંસેહિતિ, પથ્થ-ગિરિ-ડોંગર-ઉંથલ-મંદિમાદીપ ય વેયહગિરિવજ્ઞે વિરાવેહિતિ, સલિલવિલ-મંદુ-દુગ્ગવિસમનિણુ-ત્રયાહં ચ ગંગા-સિંધુવજ્ઞાહં સમીકરેહિતિ ।

૧૮. [પ્ર૦] તીસે ણં સમાપ મારહવાસસ્સ મૂમીપ કેરિસપ આગારભાવપડોયારે મવિસ્સતિ ? [૩૦] ગોયમા ! મૂમી મવિસ્સતિ ઇંગાલમૂયા, મુમ્મુરમૂયા, છારિયમૂયા, તત્તકવેલ્લયમૂયા, તત્તસમજોતિમૂયા, ધૂલિવહુલા, રેણુવહુલા, પંકવહુલા, પળગવહુલા, ચલણિવહુલા, મહૂણં ધરણિગોયરાણં સત્તાણં દુન્નિક્કમા યાવિ મવિસ્સતિ ।

અસાતાવેદનીય કર્મ.

૧૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું એ છે કે જીવોને અસાતાવેદનીય કર્મો બંધાય ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! એ છે.

અસાતાવેદનીય કર્મોનાં ફલો.

૧૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવોને અસાતાવેદનીય કર્મ કેમ બંધાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બીજાને દુઃખ દેવાથી, બીજાને શોક ઉપજાવવાથી, બીજાને શ્વેદ ઉત્પન્ન કરવાથી, બીજાને પીડા કરવાથી, બીજાને મારવાથી, બીજાને પરિતાપ ઉત્પન્ન કરવાથી, તેમ ઘણાં પ્રાણોને યાવત્ સર્વોને દુઃખ દેવાથી, શોક ઉપજાવવાથી, યાવત્ પરિતાપ ઉત્પન્ન કરવાથી, એ પ્રમાણે હે ગૌતમ ! જીવોને અસાતાવેદનીય કર્મો બંધાય છે. એ પ્રમાણે નારકોને, યાવત્ વૈમાનિકોને જાણવું.

હાહામૂત કાલ.

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જંબુદ્વીપનામે દ્વીપમાં ભારતવર્ષને વિષે આ અવસર્પિણીમાં દુઃષમાદુઃષમા કાલ—છટ્ટો આરો જ્યારે અત્યંત ઉત્કટ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે ભારતવર્ષનો આકારભાવપ્રત્યવતાર (આકાર અને ભાવોનો આભિર્ભાવ) કેવા પ્રકારે થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હાહામૂત (જે કાલે દુઃખી લોકો 'હા હા' શબ્દ કરશે), મંભામૂત (જે કાલે દુઃખાર્ત પશુઓ 'માં માં' શબ્દ કરશે), અને કોલાહલમૂત (જ્યારે દુઃખપીડિત પક્ષીઓ કોલાહલ કરશે) એવો કાલ થશે. કાલના પ્રભાવથી ઘણા કઠોર, ધૂલથી મેલા, અસહ્ય, અનુચિત અને મયંકર વાયુ, તેમજ સંવર્તક વાયુ વાશે. આ કાલે વારંવાર ચારે બાજુએ ધૂલ ઉડતી હોવાથી રજથી મલિન અને અંધકારવડે પ્રકાશરહિત દિશાઓ ધૂમાડા જેવી જ્ઞાંત્રી દેખાશે. કાલની રુક્ષતાથી ચન્દ્રો અધિક શીતતા આપશે અને સૂર્યો અત્યંત તપશે. વઠ્ઠી વારંવાર ઘણા ધરાવ રસવાળા, વિરુદ્ધ રસવાળા, ધરા, ખાતરસમાન પાણિવાળા, [ખાટા પાણિવાળા] અગ્નિની પેટે દાહક પાણિવાળા, વિજ્ઞી યુક્ત, અશનિમેઘ-કરાવગેરેને પાડનાર (પર્વતને મેદનારા,) વિષમેઘો-સૈરી પાણિવાળા-નહિ પીવાલાયક પાણિવાળા, [નિર્વાહ ન થઈ શકે તેવા પાણિવાળા], વ્યાધિ, રોગ અને વેદના ઉત્પન્ન કરનાર પાણિવાળા, મનને ન રુચે તેવા પાણિવાળા મેઘો તીક્ષ્ણ ધારાના પડવા ડેવ પુષ્કલ વરસશે. જેથી ભારત વર્ષમાં ગ્રામ, આકાર, નગર, શ્વેત, કર્વટ, મડંચ, દ્રોણમુખ, પટ્ટન અને આશ્રમમાં રહેલ મનુષ્યો, ચોપગા-ગાયો ઘેટા-અને આકાશમાં ગમન કરતા પક્ષિઓના ટોળાઓ; તેમજ ગામ અને અરણ્યમાં ચાલતા ત્રસ જીવો તથા મહુ પ્રકારના વૃક્ષો, ગુલ્મો, લતાઓ, વેલડીઓ, ઘાસ, પર્વગો-શેરડી વગેરે, ધરો વગેરે, ઓપધી-શાલિવગેરે, પ્રવાલો અને અંકુરાદિ તૃણવનસ્પતિઓ નાશ પામશે. વૈતાલ્ય શિવાય પર્વતો, ગિરિઓ, ડુંગરો, ધૂલના ઉંચા સ્થલો, રજ વિનાની ભૂમિઓ નાશ પામશે. ગંગા અને સિંધુનદી શિવાય પાણિના ધરાઓ, ઝાડાઓ, દુર્ગમ અને વિપમ ભૂમિમાં રહેલા ઉંચા અને નીચા સ્થલો સરલા થશે.

મૂમ્મુન્ન સ્વરુપ.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! [તે કાલે] ભારતવર્ષની ભૂમિનો કેવો આકારભાવપ્રત્યવતાર થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે કાલે અંગાર જેવી, મુમ્મુર-છાણાના અગ્નિ જેવી, મસમીમૂત, તપી ગયેલા કટાહ (કડાયા) જેવી, તાપ વડે અગ્નિના સરસી, મહુધૂલવાળી મહુર-જવાળી, મહુકીચડવાળી, મહુસેવાળવાળી, ઘણાકાદવવાળી અને પૃથ્વી ઉપર રહેલા ઘણા પ્રાણિઓને ચાલવું મુશ્કેલ પડે એવી ભૂમિ થશે.

૧ અસ્સાયવે-ઘ । ૨-યાવિયણિ-ઘ । ૩ જુદ્ધીવે મં-સ્વ । ૪ ડસ્સપ્પિ-ઘ । ૫ દુસમદુસમાપ-ઘ, દુસમદુસમાપ ક । ૬ મંભામૂપ સ્વ । ૭ કોલાહલમૂપ સ્વ । ૮ વાહિતિ કવિનાSન્યત્ર । ૯ ધૂમાહિતિ ઘ । ૧૦-ઉચ્છલ-ઘ । ૧૧-મદિમા-ઘ । ૧૨-ગદ-સ્વ । ૧૩ મુમ્મુરમૂયા ઘ । ૧૪ દોનિક્કમા ય મ ઘ ।

१९. [प्र०] तीसे णं भंते ! समाए भारहे वासे मणुयाणं केरिसए आगारभावपडोयारे भविस्सइ ? [उ०] गोयमा ! मणुया भविस्संति दुरूवा, दुव्वना, दुग्गंधा, दुरसा, दुफासा, अणिट्ठा, अकंता, जाव अमणामा, हीणस्सरा, दीणस्सरा, अणिट्ठस्सरा, जाव अमणामस्सरा, अणादेज्जवयणपच्चायाया, निल्लजा, कूड-कवड-कलह-वह-बंध-वेरनिरया, मज्जायातिकमप्पहाणा, अकज्जनिच्चुज्जता, गुरुनियोय-विणयरहिया य, विकलरूवा, परूढनह-केस-मंसु-रोमा, काला, खर-फरुस-झामवन्ना, फुट्टसिरा, कविल-पलियकेसा, बहुण्हारुसंपिणद्ध-दुइंसणिज्जरूवा, संकुडियवलीतरंगपरिवेढियंगमंगा, जरापरिणतव थेरगनरा, पविरलपरि-सडियदंतसेदी, उब्भडघड(य)मुहा [उब्भडघाडामुहां,] विसमणयणा, वंकनासा, वंक[ग]-वलीविगय-भेसणमुहा, कच्छू-कंसरा-भिभूया, खर-तिक्खनख-कंडूइयविकखयतणू, ददु-किडिम-सिंज्ज-कुडियफरुसच्छवी, चित्तलंगा, टोलागति-विसमसंधिवंधण-उक्कुडुअट्टिगविभत्त-दुव्वला कुसंधयण-कुप्पमाण-कुसंठिया, कुरूवा, कुट्टाणासण-कुसेज्ज-हुंभोइणो, असुहणो, अणेगवाहिपरिपी-लियंगमंगा, खलंत-वेम्भलगती, निरुच्छाहा, सत्तपरिवज्जिया, विगयचेट्ट-नट्टेया, अभिक्खणं सीय-उण्ह-खर-फरुसवायविज्ज-डियमलिणपंसुरयगुंडियंगमंगा, बहुकोह-माण-माया, बहुलोभा, असुह-दुक्खभागी, ओसन्नं धम्मसण्ण-सम्मत्तपरिभट्टा, उक्को-सेणं रयणिणमाणमेत्ता, सोलस-वीसतिवास्तपरमाउसो, पुत्त-नत्तुपरियालपणय [परिपालण] बहुला गंगा-सिंधुओ महानदीओ, वेयहं च पद्धयं निस्साए वावत्तारिं निओदा वीयं वीयामेत्ता विलवासिणो भविस्संति ।

२०. [प्र०] ते णं भंते ! मणुया कं आहारं आहारोहिति ? [उ०] गोयमा ! तेषं कालेणं तेषं समयेणं गंगा-सिंधुओ महानदीओ र्हंपहवित्थराओ अक्खसोयप्पमाणमेत्तं जलं वोज्जिहिति, से वि य णं जले बहुमच्छ-कच्छभाइत्ते, णो चव णं आउबहुले भविस्सति । तए णं ते मणुया सूदग्गमणमुहुत्तंसि य सूरत्थमणमुहुत्तंसि य विलोहितो निद्धाहिति, निद्धाइत्ता विलोहितो मच्छ-कच्छभे थलाइं गाहोहिति, गाहित्ता सियायवत्तत्तएहिं मच्छ-कच्छएहिं एकवीसं वाससहस्साइं वित्ति कप्पेमाणा विहरिस्संति ।

१९. [प्र०] हे भगवन् ! ते काले भारतवर्षमां मनुष्यो नो केवो आकारभावप्रत्यवतार थशे ? [उ०] हे गौतम ! खरावरूपवाळा, खराववर्णवाळा, दुर्गंधवाळा, दुष्टरसवाळा, खरावस्पर्शवाळा, अनिष्ट, अमनोज्ञ, मनने न गमे तेवा, हीनखरवाळा, दीनखरवाळा, अनिष्टखरवाळा, यावत् मनने न गमे तेवा खरवाळा, जेना वचन अने जन्म अग्राह्य छे एवा, निर्लज्ज, कूड कपट कलह वध बंध अने वैरमां आसत्त, मर्यादानुं उल्लंघन करवामां मुख्य, अकार्य करवामां नित्य तत्पर, मातपितादिनो अवश्य करवा योग्य विनयरहित, बेडोळ रूपवाळा, जेना नख, केश, दाढी, मूळ अने रोम वधेला छे एवा, काळा, अत्यंत कठोर, श्यामवर्णवाळा, छूटा केशवाळा, घोळा केशवाळा, बहु स्नायुथी बांधेल होवाने लीधे दुर्दर्शनीय रूपवाळा, जेओना प्रत्येक अंग वांका अने वलीतरंगोधी-करचलीओधी व्याप्त छे एवां, जरा-परिणत (वृद्धावस्थायुक्त) वृद्धपुरुष जेवा, छूटा अने सडी गयेला दांतनी श्रेणिवाळा, घटना जेवा भयंकर मुखवाळा [भयंकर छे घाटा (डोकनी पाछळनो भाग), अने मुख जेओना एवा] विषमनेत्रवाळा, वांकी नासिकावाळा, वांका अने वलिओधी विकृत थयेला, भयंकर मुखवाळा, खस अने खरजथी व्याप्त, कठण अने तीक्ष्ण नखो वडे खजवालवाथी विकृत थयेला, ददु (दराज) किडिम (एक जातनो कोट) अने सिध्म (कुष्ठ विशेष, करोळीआ) वाळा, फाटीगयेला अने कठोर चामडीवाळा, विचित्रअंगवाळा, उष्ट्रादिना जेवी गतिवाळा, [खराव आकृतिवाळा], सांधाना विषम बंधनवाळा, योग्यस्थाने नहि गोठवायेला छूटा देखाता हाडकावाळा, दुर्वल, खरावसंधयणवाळा, खरावप्रमाणवाळा, खरावसंस्थानवाळा, खरावरूपवाळा, खराव स्थान अने आसनवाळा, खरावशय्यावाळा, खरावभोजनवाळा, जेओनां प्रत्येक अंग अनेक व्याधिओधी पीडित छे एवा, रखलनायुक्त विह्वलगतिवाळा, उत्साहरहित, सत्त्वरहित, विकृतचेष्टावाळा, तेजरहित, वारंवार शीत, उष्ण तीक्ष्ण अने कठोर पवनवडे व्याप्त, जेओना अंग धूलवडे मलिन अने रजवडे व्याप्त छे एवा, बहु क्रोध, मान अने मायावाळा, बहु लोभवाळा, अशुभ दुःखना भागी, प्रायः धर्मसंज्ञा अने सम्यक्त्वथी भ्रष्ट, उत्कृष्ट एक हाथ प्रमाण शरीरवाळा, सोळ अने वीश वरसना परम आयुषवाळा, पुत्र पौत्रादि परिवारमां अत्यंत खेहवाळा [घना पुत्रपौत्रादितुं पालनकरनारा], बीजना जेवा, बीजमात्र एका [मनुष्योना] बहोतेर कुटुंबो गंगा, सिन्धु महानदीओ अने वैताक्य पर्वतनो आश्रय करीने विलमां रहेनारा थशे.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! ते मनुष्यो केवा प्रकारनो आहार करशे ? [उ०] हे गौतम ! ते काले अने ते समये रथना मार्गप्रमाण विस्तारवाळी गंगा अने सिन्धु ए महानदीओ रथनी धरीने पेसवाना छिद्र जेटला भागमां पाणिने वहेशे, ते पाणि घणां मांछलां अने काचवा वगेरेथी भरेल्लं हशे, पण तेमां घणुं पाणि नहि होय. ल्यारे ते मनुष्यो सूर्य उग्या पछी एक मुहूर्तनीं अंदर अने सूर्य आथम्या पछी एक मुहूर्तमां पोतपोताना विलोथी बाहेर नीकळशे अने मांछलां अने काचवा वगेरेने जमीनमां डाटशे, टाढ अने तडका वडे वफाइ गयेलां मांछलां अने काचवा वगेरेथी एकवीश हजार वर्ष सुधी आजीविका करता तेओ (मनुष्यो) त्यां रहेशे.

मनुष्यो नो आहार-

१-वध-घ । २-कसरा-ख । ३-सिंज्ज-क । ४ कुभोइणो घ । ५-तवेज्जल-घ, न-विम्भल-ख । ६-व चिट्टा न-घ । ७-उक्कुडिया घ । ८ निउदा ख । ९-हारंति घ । १० र्हंपहवित्थारा ख । ११ वोज्जहंते ख । १२-तत्तए म-ख ।

૨૧. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! મણુયા નિસ્સીલા, નિગુણા, નિમ્મેરા, નિપ્પચ્ચક્ષાણ-પોસહોવવાસા ઓસણ્ણં મંસાહારં, મચ્છાહારા, સોહાહારા, કુણિમાહારા કાલમાસે કાલં કિષ્ષા કહિં મચ્છિહિંતિ; કહિં ઉવવજ્જિહિંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઓસણ્ણં નરગ-તિરિષ્ણજોણિણસુ ઉવવજ્જિહિંતિ ।

૨૨. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! સીહા, વઘ્ઘા, વગા, દીવિયા, અચ્છા, તરચ્છા, પરસ્સરા, નિસ્સીલા તદ્દેવ જાવ કહિં ઉવવજ્જિહિંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઓસણ્ણં નરગ-તિરિષ્ણજોણિણસુ ઉવવજ્જિહિંતિ ।

૨૩. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! ઢંકા, કંકા, ંવિલકા, મહુગા, સિહી, નિસ્સીલા તદ્દેવ જાવ ઓસણ્ણં નરગ-તિરિષ્ણજોણિણસુ ઉવવજ્જિહિંતિ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

સત્તમસ્સ સયસ્સ છદ્ધો ઉદ્દેસઓ સમત્તો ।

તે મનુષ્યો મરીને ક્યાં જશે ?

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શીલરહિત, નિર્ગુણ, મર્યાદારહિત, પ્રત્યાહ્યાન અને પોષધોપવાસરહિત, પ્રાયઃ માંસાહારી, મત્સ્યાહારી, મધમો આહાર કરનારા, મૃત શરીરનો આહાર કરનારા તે મનુષ્યો મરણસમયે કાલ કરીને ક્યાં જશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પ્રાયઃ નારક અને તિર્યંચ યોનિમાં ઉત્પન્ન થશે.

તે સિંહાદિ મરીને ક્યાં જશે ?

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે સિંહો, વાઘો, વૃકો, દીપ્પાઓ, રિંછો, તરક્ષો, શરભો તે પ્રમાણે નિઃશીલ એવા યાવત્ ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પ્રાયઃ નારક અને તિર્યંચયોનિમાં ઉત્પન્ન થશે.

કાગઢા ધગેરે મરીને ક્યાં જશે ?

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કાગઢાઓ, કંકો, વિલકો, જલધાયસો, મયૂરો નિઃશીલ એવા તે પ્રમાણે યાવત્ [ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ?] [૩૦] પ્રાયઃ નારક અને તિર્યંચ યોનિમાં ઉત્પન્ન થશે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે [એમ કહી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે]

સાતમાં શતકમાં છદ્ધો ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

सत्तमो उद्देशो.

१. [प्र०] संबुडस्स णं भंते ! अणगारस्स आउत्तं गच्छमाणस्स, जाव आउत्तं तुयट्टमाणस्स, आउत्तं वत्थं पडिग्गहं कंबलं पायपुंछणं गेण्हमाणस्स वा, निक्खिणवमाणस्स वा तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! संबुडस्स णं अणगारस्स जाव तस्स णं इरियावहिया किरिया कज्जइ, णो संपराइया । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुद्धइ-संबुडस्स णं जाव नो संपराइआ किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा वोच्छिन्ना भवंति तस्स णं इरियावहिया किरिया कज्जइ, तहेव जाव उस्सुत्तं रीयमाणस्स संपराइया किरिया कज्जइ; से णं अहासुत्तमेव रीयइ, से तेणट्टेण गोयमा ! जाव नो संपराइआ किरिया कज्जइ ।

२. [प्र०] रूवी भंते ! कामा, अरूवी कामा ? [उ०] गोयमा ! रूवी कामा, नो अरूवी कामा ।
३. [प्र०] सचित्ता भंते ! कामा, अचित्ता कामा ? [उ०] गोयमा ! सचित्ता वि कामा, अचित्ता वि कामा ।
४. [प्र०] जीवा भंते ! कामा, अजीवा भंते ! कामा ? [उ०] गोयमा ! जीवा वि कामा, अजीवा वि कामा ।
५. [प्र०] जीवाणं भंते ! कामा, अजीवाणं कामा ? [उ०] गोयमा ! जीवाणं कामा, नो अजीवाणं कामा ।
६. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! कामा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! दुविहा कामा पन्नत्ता, तं जहा सहा य, रुवा यं ।
७. [प्र०] रूवी भंते ! भोगा, अरूवी भोगा ? [उ०] गोयमा ! रूवी भोगा, नो अरूवी भोगा ।

सप्तम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! उपयोग(सावधानता)पूर्वक गमन करता, यावत् उपयोगपूर्वक सूता-आळोटता के उपयोगपूर्वक वस्त्र, पात्र, कंबल अने पादप्रोच्छनक(रजोहरण)ने ग्रहण करता अने मूकता संवृत-संवरयुक्त साधुने शुं ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! संवरयुक्त यावत् ते अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे, सांपरायिकी क्रिया न लागे. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के संवरयुक्त साधुने यावत् सांपरायिकी क्रिया न लागे ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ नष्ट थया होय तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे, तेमज यावत् सूत्रविरुद्ध चालनारने सांपरायिकी क्रिया लागे; ते संवरयुक्त अनगार सूत्र प्रमाणे वर्ते छे, ते हेतुथी हे गौतम ! तेने यावत् सांपरायिकी क्रिया न लागे.

संवृत अनगारने क्रिया

ऐर्यापथिकी क्रिया लागवानुं कारण.

काम अने भोग.

२. [प्र०] हे भगवन् ! कामो रूपी छे के अरूपी छे ? [उ०] हे गौतम ! कामो रूपी छे, पण हे आयुध्मान् श्रमण ! कामो अरूपी नथी.
३. [प्र०] हे भगवन् ! कामो सचित्त छे के अचित्त छे ? [उ०] हे गौतम ! कामो सचित्त पण छे अने अचित्त पण छे.
४. [प्र०] हे भगवन् ! कामो जीव छे के अजीव छे ? [उ०] हे गौतम ! कामो जीव पण छे अने अजीव पण छे.
५. [प्र०] हे भगवन् ! कामो जीवोने होय छे के अजीवोने होय छे ? [उ०] हे गौतम ! कामो जीवोने होय छे, पण अजीवोने कामो होता नथी.
६. [प्र०] हे भगवन् ! कामो केटला प्रकारे कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! कामो वे प्रकारे कहा छे, जेमके शब्दो अने रूपो.
७. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो रूपी छे के अरूपी छे ? [उ०] हे गौतम ! भोगो रूपी छे, पण अरूपी नथी.

काम रूपी के अरूपी ?

सचित्त के अचित्त ?

जीव के अजीव ?

जीवोने के अजीवोने ?

भोगो रूपी के अरूपी ?

१ कामा, समणाउसो ! नो घ । २ रुविं भं क-ख । ३ अरुविं भं-क-ख ।

८. [प्र०] सचित्ता भंते ! भोगा, अचित्ता भोगा ? [उ०] गोयमा ! सचित्ता वि भोगा, अचित्ता वि भोगा ।
९. [प्र०] जीवा णं भंते ! भोगा ?-पुच्छा [उ०] गोयमा ! जीवा वि भोगा, अजीवा वि भोगा ।
१०. [प्र०] जीवाणं भंते ! भोगा, अजीवाणं भोगा ? [उ०] गोयमा ! जीवाणं भोगा, नो अजीवाणं भोगा ।
११. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! भोगा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा भोगा पन्नत्ता, तं जहा-गंधा, रसा, फासा ।
१२. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! कामभोगा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! पंचविहा कामभोगा पन्नत्ता, तं जहा-सहा, रूवा, गंधा, रसा, फासा ।
१३. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं कामी, भोगी ? [उ०] गोयमा ! जीवा कामी वि, भोगी वि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुद्धइ-जीवा कामी वि. भोगी वि ? [उ०] गोयमा ! सोइंदिय-चक्खिदियाइं पडुच्च कामी, घाणिंदिय-जिब्भिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव भोगी वि ।
१४. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं कामी, भोगी ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव थणियकुमारा ।
१५. [प्र०] पुढंविहाइयाणं पुच्छा [उ०] गोयमा ! पुढंविहाइया नो कामी, भोगी । [प्र०] से केणट्टेणं जाव भोगी ? [उ०] गोयमा ! फासिंदियं पडुच्च, से तेणट्टेणं जाव भोगी; एवं जाव वणस्सइकाइया; वेइंदिया एवं चेव, नवरं जिब्भिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी; तेइंदिया वि एवं चेव, नवरं घाणिंदिय-जिब्भिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी ।
१६. [प्र०] चउरिंदियाणं पुच्छा [उ०] गोयमा ! चउरिंदिया कामी वि, भोगी वि । [प्र०] से केणट्टेणं जाव भोगी वि ? [उ०] गोयमा ! चक्खिदियं पडुच्च कामी, घाणिंदिय-जिब्भिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी, से तेणट्टेणं जाव भोगी वि । अवसेसा जहा जीवा, जाव वेमाणिया ।

भोगो सचित्त के अचित्त !
भोगो जीव के अजीव !

८. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो सचित्त छे के अचित्त छे ? [प्र०] हे गौतम ! भोगो सचित्त पण छे अने अचित्त पण छे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो जीवस्वरूप छे के अजीवस्वरूप छे ? [उ०] हे गौतम ! भोगो जीवस्वरूप पण छे अने अजीवस्वरूप पण छे.

भोगो जीवोने होय के अजीवोने ?

१०. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो जीवोने होय के अजीवोने होय ? [उ०] हे गौतम ! भोगो जीवोने होय छे, पण अजीवोने भोगो होता नथी.

भोगोना प्रकार.

११. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! भोगो त्रण प्रकारना कहा छे; ते आप्रमाणे-गंध, रस अने स्पर्श.

काम भोगना प्रकार.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! काम-भोग केटला प्रकारे कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! काम अने भोग [वने मळी] पांच प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-शब्द, रूप, रस, गंध अने स्पर्श.

जीवो कामी के भोगी ?

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो कामी के भोगी छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो कामी पण छे, अने भोगी पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के जीवो कामी पण छे अने भोगी पण छे ? [उ०] हे गौतम ! श्रोत्रेन्द्रिय अने चक्षुने आश्रयी जीवो कामी कहेवाय छे, तेम घ्राणेन्द्रिय, जिह्वेन्द्रिय अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए जीवो भोगी कहेवाय छे; ते हेतुथी हे गौतम ! जीवो यावत् भोगी पण छे.

नारको कामी अने भोगी.

१४. हे भगवन् ! शुं नारको कामी छे के भोगी छे ? [उ०] पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं, ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारोने जाणवुं.

पृथिवीकाय.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिको प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पृथिवीकायिको कामी नथी, पण भोगी छे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी एम कहो छो के पृथिवीकायिको भोगी छे ? हे गौतम ! स्पर्शनेन्द्रियने आश्रयी; ते हेतुथी तेओ यावत् भोगी छे. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिको जाणवा, वेइन्द्रिय जीवो पण ए प्रमाणे जाणवा, परन्तु तेओ जिह्वा अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए भोगी छे. तेइन्द्रिय जीवो पण ए प्रमाणे जाणवा, पण घ्राण, जिह्वा अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए तेओ भोगी छे.

वेइन्द्रिय ते इन्द्रिय जीवो.

चउरिन्द्रिय जीवो.

१६. [प्र०] चउरिन्द्रिय जीवोने प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! चउरिन्द्रिय जीवो कामी पण छे अने भोगी पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी यावत् भोगी पण छे ? [उ०] ते चउरिन्द्रिय जीवो चक्षुनी अपेक्षाए कामी; घ्राण, जिह्वा अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए भोगी छे; ते हेतुथी यावत् भोगी समजवा. वाकीना यावत् वैमानिक सुधीना जीवो जेम सामान्य जीवो कहा तेम जाणवा.

૧૭. [પ્ર૦] ઇપ્સિ ણં મંતે ! જીવાણં કામભોગીણં, નોકામીણં નોભોગીણં, ભોગીણ ય કયરે કયરેહિતો જાવ વિસેસા-
હિયા વા ? [૩૦] ગોયમા ! સહ્વત્થોવા જીવા કામભોગી, નોકામી નોભોગી અણંતગુણા, ભોગી અણંતગુણા ।

૧૮. [પ્ર૦] છુડમત્થે ણં મંતે ! મણુસે જે ભવિણ અન્નયરેસુ દેવલોપ્પસુ દેવત્તાણ ઉવવજ્જિત્તણ, સે ણૂણં મંતે ! સે ક્ષીણ-
ભોગી નો પમૂ ઉટ્ટાણેણં, કમ્મેણં, વલેણં, વીરિણં, પુરિસક્કાર-પરક્કમેણં વિડલાઈં મોગમોગાઈં મુંજમાણે વિહરિત્તણ ? સે ણૂણં
મંતે ! ઇયમટ્ટં ઇવં વયહ ? [૩૦] ગોયમા ! ણો ૧૧તિણ્ટે સમટ્ટે, પમૂ ણં મંતે ! સે ઉટ્ટાણેણ વિ, કમ્મેણ વિ, વલેણ વિ, વીરિણ
વિ, પુરિસક્કાર-પરક્કમેણ વિ અન્નયરાઈં વિપુલાઈં મોગમોગાઈં મુંજમાણે વિહરિત્તણ, તમ્હા મોગી, મોગે પરિચ્ચમાણે મહાનિજ્જરે,
મહાપજ્જવસાણે ભવહ ।

૧૯. [પ્ર૦] આહોહિણ ણં મંતે ! મેણુસે જે ભવિણ અન્નયરેસુ દેવલોપ્પસુ ? [૩૦] ઇવં ચેવ, જહા છુડમત્થે જાવ મહાપ-
જ્જવસાણે ભવતિ ।

૨૦. [પ્ર૦] પરમાહોહિણ ણં મંતે ! મણુસે જે ભવિણ તેણેવ ભવમ્મહણેણં સિજ્જિત્તણ, જાવ અંતં કરેત્તણ, સે ણૂણં મંતે !
સે ક્ષીણભોગી-? [૩૦] સેસં જહા છુડમત્થસ્સ ।

૨૧. [પ્ર૦] કેવલી ણં મંતે ! મેણુસે જે ભવિણ તેણેવ ભવમ્મહણેણં ? [૩૦] ઇવં જહા પરમાહોહિણ, જાવ મહાપજ્જવસાણે ભવહ ।

૨૨. [પ્ર૦] જે ઇમે મંતે ! અસન્નિણો પાણા, તં જહા—પુઠ્ઠવિક્કાઈઆ જાવ વણસ્સઈકાઈઆ, છટ્ટા ય ઇગતિયાં તસા; ઇપ્પ
ણં અંધા, મૂઢા, તમં પવિટ્ટા, તમપડલ-મોહજાલપડિચ્છા અકામનિકરણં વેદણં વેદન્તીતિ વત્તં સિયા ? [૩૦] હંતા, ગોયમા !
જે ઇમે અસન્નિણો પાણા, જાવ પુઠ્ઠવિકાઈઆ જાવ વણસ્સઈકાઈઆ છટ્ટા ય જાવ વેદણં વેદેતીતિ વત્તં સિયા ।

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કામભોગી, નોકામી નોભોગી અને મોગી જીવોમાં કયા જીવો કયા જીવોથી યાવત્ વિશેષાધિક છે ?
[૩૦] હે ગૌતમ ! કામભોગી જીવો સૌથી થોડા છે, નોકામી નોભોગી જીવો અનન્તગુણ છે, અને મોગી જીવો અનન્તગુણ છે.

અરપત્તુલ્ક-

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! છદ્મસ્થ મનુષ્ય જે કોઈ પણ દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય છે તે ક્ષીણભોગી—દુર્બલશરીરવાળો
ઉત્થાન વડે, કર્મ વડે, બલ વડે, વીર્ય વડે અને પુરુષકાર—પરાક્રમ વડે વિપુલ ઇવા મોગ્ય મોગોને મોગવવા સમર્થ છે ? હે ભગવન્ ! ખરેખર
આ અર્થને આ પ્રમાણે કહો છો ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ અર્થ યોગ્ય નથી. તે ઉત્થાન વડે પણ, કર્મ વડે પણ, વલવડે પણ, વીર્ય વડે પણ
અને પુરુષકાર—પરાક્રમ વડે પણ કોઈ પણ વિપુલ ઇવા મોગ્ય મોગોને મોગવવા સમર્થ છે, તે માટે તે મોગી મોગોનો ત્યાગ કરતો મહાનિર્જ-
સવાળો અને મહાપર્યવસાન—મહાફલવાળો થાય છે.

છદ્મસ્થ મનુષ્ય-

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધોઽવધિક—નિયતક્ષેત્રના અવધિજ્ઞાનવાળો—મનુષ્ય જે કોઈ પણ દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય
છે તે ક્ષીણભોગી પુરુષકાર—પરાક્રમવડે વિપુલ મોગોને મોગવવા સમર્થ છે ? [૩૦] આ પ્રમાણે છદ્મસ્થની પેઠે યાવત્ તે મહાપર્યવસાન—
મહાફલવાળો થાય છે.

અધોવધિ જ્ઞાની.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પરમાવધિજ્ઞાની મનુષ્ય જે તેજ ભવમાં સિદ્ધ થવાને યાવત્ [સર્વ દુઃખોનો] અન્ત કરવાને યોગ્ય છે, હે
ભગવન્ ! ખરેખર તે ક્ષીણભોગી વિપુલ મોગોને મોગવવા સમર્થ છે ? [૩૦] વાકીનું સર્વ છદ્મસ્થની પેઠે જાણવું.

પરમાવધિ જ્ઞાની.

૨૧. [પ્ર૦] કેવલજ્ઞાની મનુષ્ય જે તેજ ભવમાં સિદ્ધ થવાને યાવત્ [દુઃખોનો] અન્ત કરવાને યોગ્ય છે તે—[વિપુલ મોગોને
મોગવવા સમર્થ છે ?] [૩૦] પરમાવધિજ્ઞાની પેઠે જાણવું, યાવત્ તે મહાપર્યવસાન—મહાફલવાળો થાય છે.

કેવલજ્ઞાની.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે આ *અસંજ્ઞી—મનરહિત પ્રાણીઓ છે, જેમકે, પૃથિવીકાયિકો યાવત્ વનસ્પતિકાયિકો અને છદ્મા કેટલા
એક (સંમૂર્છિમ) ત્રસજીવો, જેઓ અંધ—અજ્ઞાની, મૂઢ, અજ્ઞાનાન્ધકારમાં પ્રવેશ કરેલા, અજ્ઞાનરૂપ આવરણ અને મોહજાલ વડે ટંકાયેલા છે
તેઓ અકામનિકરણ—અનિચ્છાપૂર્વક—વેદના વેદે છે એમ કહેવાય ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! જે આ અસંજ્ઞી પ્રાણીઓ પૃથિવીકાયિકો યાવત્
વનસ્પતિકાયિકો અને છદ્મા [સંમૂર્છિમ ત્રસો] અનિચ્છાપૂર્વક વેદના વેદે છે એમ કહેવાય.

અસંજ્ઞી જીવો ત્રસામ-
પૂર્વક વેદના વેદે ?

૧ ઇણ્ટે ઘ । ૨ મણુસે ઘ । ૩ મણુસે ઘ । ૪—વિહજ્જા ઘ ।

૨૨. * 'જે અસંજ્ઞી—મનરહિત પ્રાણીઓ છે, તેઓને મન નહિ હોવાથી. ઇચ્છાશક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિને અભાવે અકામનિકરણ—અનિચ્છાપૂર્વક અજ્ઞાનપણે
વેદના—સુખદુઃખનો અનુભવ કરે ? આનો પ્રશ્નનો આવાર્થ છે, તેના ઉત્તરમાં 'હા' અનુભવ કરે એમ કહ્યું છે.

૪ મં ૦ સૂ ૦

૨૩. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! પમ્હુ વિ અકામનિકરણં વેદણં વેદેતિ ? [૩૦] હંતા, ગોયમા ! અત્થિ ।

૨૪. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! પમ્હુ વિ અકામનિકરણં વેદણં વેદેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! જે ણં ણો પમ્હુ વિના પેદ્ધીવેણં અંધ-કારસિ રૂવાઈં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ પુરઓ રૂવાઈં અણિજ્ઞાઈત્તા ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ મગગઓ રૂવાઈં અણવચક્ષિત્તા ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ પાસઓ રૂવાઈં અણવલોદ્દત્તા ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ ઉહં રૂવાઈં અણાલોપેત્તા ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ અહે રૂવાઈં અણાલોદ્દત્તા ણં પાસિત્તપ, એસ ણં ગોયમા ! પમ્હુ વિ અકામનિકરણં વેદણં વેદેતિ ।

૨૫. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! પમ્હુ વિ પકામનિકરણં વેદણં વેદેતિ ? [૩૦] હન્તા, અત્થિ ।

૨૬. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! પમ્હુ વિ પકામનિકરણં વેદણં વેદેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! જે ણં નો પમ્હુ સમુદ્દસ્સ પારં ગમિ-ત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ સમુદ્દસ્સ પારગયાઈં રૂવાઈં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ દેવલોગં ગમિત્તપ, જે ણં નો પમ્હુ દેવલોગગયાઈં રૂવાઈં પાસિત્તપ, એસ ણં ગોયમા ! પમ્હુ વિ પકામનિકરણં વેદણં વેદેતિ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ॥

સત્તમસ્સ સયસ્સ સત્તમો ઉદ્દેસઓ સમત્તો ।

સમર્થ છતાં અકામ
વેદના વેદે ?

૨૩. [પ્ર૦] *હે ભગવન્ ! શું એમ છે કે સમર્થ છતાં (સંજ્ઞી છતાં) પણ જીવ અનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા એમ છે.

સમર્થ છતાં પણ અ-
કામપૂર્વકવેદના કેમ
વેદે ?

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમર્થ છતાં પણ જીવ અનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને કેમ વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે સમર્થ છતાં અંધકારમાં પ્રદીપ શિવાય રૂપો (પદાર્થો) જોવાને સમર્થ નથી, જે અવલોકન કર્યા શિવાય આગળ રહેલા રૂપો જોવાને સમર્થ નથી, જે અવેક્ષણ કર્યા વિના પાછળ રહેલા રૂપો જોવા સમર્થ નથી, જે આલોચન કર્યા શિવાય ઉપરના રૂપો જોવાને સમર્થ નથી, જે આલોચન કર્યા શિવાય નીચેના રૂપો જોવાને સમર્થ નથી; હે ગૌતમ ! તે આ સમર્થ છતાં પણ અનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને વેદે છે.

સમર્થ ત્રિવેચ્છાપૂર્વક
વેદના વેદે ?

૨૫. [પ્ર૦] હિ ભગવન્ ! એમ છે કે સમર્થ પણ પ્રકામનિકરણ-ત્રિવેચ્છાપૂર્વક-વેદનાને વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા વેદે.

સમર્થ ત્રિવેચ્છાપૂર્વક
વેદનાને કેમ વેદે ?

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમર્થ છતાં પણ ત્રિવેચ્છાપૂર્વક વેદનાને કેમ વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે સમુદ્દનો પાર પામવા સમર્થ નથી, જે સમુદ્દને પાર રહેલાં રૂપો જોવા સમર્થ નથી, જે દેવલોકમાં જવા સમર્થ નથી, અને જે દેવલોકમાં રહેલા રૂપોને જોવા સમર્થ નથી; હે ગૌતમ ! તે સમર્થ છતાં પણ ત્રિવેચ્છાપૂર્વક વેદનાને વેદે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, [એમ કહી ગૌતમ યાવદ્ વિચરે છે.]

સાતમાં શતકમાં સાતમો ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ વેદેતિ સ્વ । ૨ દીવેણં ઘ । ૩-જ્ઞાપ્ત્તા સ્વ । ૪ અણુલો-ઘ, અણાલોદ્દત્તા સ્વ । ૫-પ્યત્તા સ્વ । ૬ અણાલોપેત્તા સ્વ ।

૨૩-૨૪. * જે સંજ્ઞી-મનસહિત-સમર્થ છે, તેઓ પણ અનિચ્છાપૂર્વક અજ્ઞાનપણે સુખદુઃખનો અનુભવ કરે ? હા તેઓ પણ કરે ? હે ભગવન્ ! જેઓ સમર્થ-ઈચ્છાશક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિયુક્ત-છતાં તેઓ અનિચ્છાપૂર્વક અજ્ઞાનપણે શી રીતે સુખદુઃખનો અનુભવ કરે ? તેના ઉત્તરમાં કહ્યું છે કે જે સમર્થ (જોવાની શક્તિવાળો) છતાં અંધકારમાં રહેલા પદાર્થોને પ્રદીપ શિવાય જોઈ શકતો નથી, તેમ પાછળ, ડાબે, નીચે રહેલા પદાર્થોને ઉપયોગ-રૂપાલ-શિવાય જોઈ શકતો નથી, તે સમર્થ છતાં-ઈચ્છાશક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિયુક્ત છતાં-અજ્ઞાનદશામાં સુખદુઃખનો અનુભવ કરે છે. જ્યારે અંસજ્ઞી જીવ સામર્થ્યને અભાવે ઈચ્છા અને જ્ઞાનશક્તિરહિત હોવાથી અનિચ્છા અને અજ્ઞાનદશામાં સુખદુઃખ વેદે છે, તેમ સંજ્ઞી ઈચ્છા અને જ્ઞાનશક્તિ હોવા છતાં તે શક્તિની પ્રવૃત્તિને અભાવે અનિચ્છા અને અજ્ઞાનદશામાં સુખ દુઃખ વેદે છે.

૨૫-૨૬. † સંજ્ઞી મનસહિત હોવા છતાં પ્રકામનિકરણ-ત્રિવે અભિલાષપૂર્વક-સુખ દુઃખને વેદે ? હા વેદે. હે ભગવન્ ! શી રીતે વેદે ? તેના ઉત્તરમાં કહ્યું છે કે જે સમુદ્દની પાર જવાને સમર્થ નથી, તેને પાર રહેલા રૂપો જોવાને સમર્થ નથી તે ત્રિવે અભિલાષપૂર્વક સુખ-દુઃખને વેદે છે. અહીં તે ઈચ્છાશક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિ સંપન્ન છે, પરંતુ તેને પ્રાપ્ત કરવાનું સામર્થ્ય નથી, માત્ર તેનો ત્રિવે અભિલાષ છે, તેથી તે સુખદુઃખને વેદે છે. અંસજ્ઞી જીવો ઈચ્છા અને જ્ઞાનશક્તિને અભાવે અનિચ્છા અને અજ્ઞાનપૂર્વક સુખ-દુઃખ વેદે છે. સંજ્ઞી જીવો ઈચ્છા અને જ્ઞાનશક્તિયુક્ત હોવા છતાં ઉપયોગને અભાવે અનિચ્છા અને અજ્ઞાનપૂર્વક સુખ-દુઃખ વેદે છે. વહી સંજ્ઞી જીવો સમર્થ તેમ ઈચ્છાશક્તિ હોવા છતાં પ્રાપ્તિના સામર્થ્યને અભાવે માત્ર ત્રિવે અભિલાષથી સુખ દુઃખ વેદે છે.

अट्टमो उद्देशओ ।

१. [प्र०] छउमत्थे णं भंते ! मणूसे तीयमणंतं सासयं समयं केवलेणं संजमेणं—एवं जहा पढमसप चउत्थे उद्देशए तहा भाणियघं, जाव अलमत्थु ।

२. [प्र०] से णूणं भंते ! हत्थिस्स य कुंथुस्स य समे चेव जीवे ? [उ०] हंता, गोयमा ! हत्थिस्स य कुंथुस्स य एवं जहा 'रायप्पसेणइजे' जाव खुद्धियं वा, महालियं वा से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव समे चेव जीवे ।

३. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! पावे कम्मे जे य कडे, जे य कज्जइ, जे य कज्जिस्सइ सधे से दुक्खे, जे निज्जिन्ने से सुहे ? [उ०] हंता, गोयमा ! नेरइयाणं पावे कम्मे जाव सुहे । एवं जाव वेमाणियाणं ।

४. [प्र०] कति णं भंते ! सन्नाओ पन्नत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! दस सन्नाओ पन्नत्ताओ, तं जहा—आहारसन्ना, भयसन्ना, मेहुणसन्ना, परिग्गहसन्ना, कोहसन्ना, माणसन्ना, मायासन्ना, लोभसन्ना, लोभसन्ना, ओहसन्ना । एवं जाव वेमाणियाणं ।

५. नेरइया दसविहं घेयणं पच्चणुंभवमाणा विहरंति, तं जहा—सीयं, उंसिणं, खुहं, पिवासं, कंडुं, परज्झं, जरं, दाहं, भयं, सोगं ।

अष्टम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! छमस्य मनुष्य अनंत अने शाश्वत अतीत काले केवल संयम वडे * [यावत् सिद्ध थयो ?] [उ०] ए प्रमाणे जेम प्रथम शतकना चोथा उद्देशकमां † कह्युं छे तेम यावत् ‡ 'अलमस्तु' पाठ सुधी कहेवुं.

छमस्य मनुष्य केवल संयम वडे सिद्ध थयो ?

२. [प्र०] हे भगवन् ! खरेखर हस्ती अने कुंथुनो जीव समान छे ? [उ०] हा गौतम ! हस्ती अने कुंथुनो [जीव समान छे.] जेम 'रायपसेणीय' सूत्रमां कह्युं छे ते प्रमाणे यावत् 'खुद्धियं वा महालियं वा' ए पाठ सुधी जाणवुं.

हस्ती अने कुंथुनो जीव समान.

३. [प्र०] हे भगवन् ! नारको वडे जे पाप कर्म कारयेल्लं छे, कारय छे अने काराशे ते सघल्लं दुःखरूप छे, अने जे निर्जीर्ण (क्षीण) थयुं ते सुखरूप छे ? [उ०] हा, गौतम ! नारको वडे जे पाप कर्म कारय [ते दुःखरूप छे, अने जे निर्जीर्ण थयुं] ते यावत् सुखरूप छे. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने जाणवुं.

पाप कर्म दुःखरूप.

४. [प्र०] हे भगवन् ! संज्ञाओ केटली कहेली छे ? [उ०] हे गौतम ! दश संज्ञाओ कही छे. जेम, १ आहारसंज्ञा, २ भयसंज्ञा, ३ मैथुनसंज्ञा, ४ परिग्रहसंज्ञा, ५ क्रोधसंज्ञा, ६ मानसंज्ञा, ७ मायासंज्ञा, ८ लोभसंज्ञा, ९ लोकसंज्ञा, अने १० ओघसंज्ञा. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने जाणवुं.

दश संज्ञाओ.

५. [प्र०] नारको दश प्रकारनी वेदनानो अनुभव करता होय छे; ते आ प्रमाणे—१ शीत, २ उष्ण, ३ क्षुधा, ४ पिपासा-तरस, ५ कंडू-खरज, ६ परतन्त्रता, ७ ज्वर, ८ दाह, ९ भय, १० शोक.

नारकोने दश प्रकारनी वेदना.

१ -णुढभव ख । २ उसीणं ख ।

१. * अवशिष्ट अंश—केवल संवर वडे, केवल ब्रह्मचर्य वडे, केवल अष्ट प्रवचनमाताओना पालन वडे सिद्ध थयो, बोध पाप्पो, यावत् सर्व दुःखोने अन्त कर्यो ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी.

† जुओ—(पृ. १३० प्र. १३९-१६३.) ‡ अवशिष्ट अंश—[प्र०] उत्पन्न ज्ञानदर्शनने धारण करनारा अरिहंत, जिन, केवली पूर्ण छे एम कहेवाय ? [उ०] हा, गौतम ! उत्पन्न ज्ञान-दर्शनने धारण करनारा अरिहंत जिन केवली अलमस्तु-पूर्ण छे एम कहेवाय.

६. [प्र०] से णूणं भंते ! हत्थिस्स य कुंथुस्स य समा चेव अपच्चक्खाणकिरिया कज्जति ? [उ०] हंता, गोयमा ! हत्थिस्स य कुंथुस्स य जाव कज्जति ! [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं दुच्चर जाव कज्जह ? [उ०] गोयमा ! अविरति पणुच्च, से तेणट्टेणं जाव कज्जह ।

७. [प्र०] आहाकम्मं णं भंते ! भुंजमाणे किं बंधह, किं पकरेह, किं चिणाह, किं उच्चिणाह ? [उ०] एवं जहा पद्धमे सप नवमे उद्देशप तहा भाणियं, जाव सासप पंडिप, पंडियत्तं असासयं । सेवं भंते !, सेवं भंते ! ति ।

सत्तमस्स सयस्स अट्टमो उद्देशो समत्तो ।

हाथी अने कुंथुने
समानं अपत्या-
ख्यान क्रिया.

६. [प्र०] हे भगवन् ! खरेखर हाथी अने कुंथुने अपत्याख्यान क्रिया समान होय ? [उ०] हा, गौतम ! हाथी अने कुंथुने यावत् अपत्याख्यान क्रिया समान होय छे. [प्र०] हे भगवन् ! सा हेतुथी एम कहो छे के हाथी अने कुंथुने समान अपत्याख्यान क्रिया होय ? [उ०] हे गौतम ! अविरतिने आश्रयी, ते हेतुथी यावत् हाथी अने कुंथुने समान अपत्याख्यान क्रिया होय.

आपाकर्म.

७. [प्र०] हे भगवन् ! आधाकर्म आहारने खानार [साधु] शुं बांधे, शुं करे, शेनो चय करे अने शेनो उपचय करे ? [उ०] जेम *प्रथम शतकना नवमां उद्देशकमां कहुं छे ए प्रमाणे यावत् †पंडित शाश्वत छे, पण पंडितपणुं अशाश्वत छे' त्यां सुधी कहेवुं. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे [एम कही गौतम यावत् विचरे छे].

सातमां शतकमां आठमो उद्देशक समाप्त.

७. * पृ. २१०. प्र. ३०३-३०९. † अवशिष्ट अंश—हे गौतम ! आधाकर्म आहारने खानार [साधु] आयुषकर्म शिवाय सातकर्मनी प्रकृतिओ शिथिलबंधथी बंधायेली होय तो तेनो गाढ बन्ध करे छे, यावत् संसारमां भ्रमण करे छे.

‡ अवशिष्ट अंश—हे भगवन् ! अस्थिर वस्तु परावर्तन पामे, स्थिर वस्तु परावर्तन न पामे ? अस्थिर वस्तु भांगे, स्थिर न भांगे ? घालक शाश्वत छे, बालकपणुं अशाश्वत छे ? पंडित शाश्वत छे, पंडितपणुं अशाश्वत छे ? [उ०] हे गौतम ! अस्थिर वस्तु परावर्तन पामे, यावत् पंडितपणुं अशाश्वत छे.

नवमो उद्देशओ ।

१. [प्र०] असंबुडे णं भंते ! अणगारे बाहिरए पोग्गले अपारयाइत्ता पभू एगवन्न एगरूवं विउच्चिण ? [उ०] णो तिण्ठे समठ्ठे ।

२. [प्र०] असंबुडे णं भंते ! अणगारे बाहिरए पोग्गले परियाइत्ता पभू एगवन्न एगरूवं जाव-[उ०] हंता, पभू ।

३. [प्र०] से भंते ! किं इहगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, तत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, अन्नत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विकुच्चइ ? [उ०] गोयमा ! इहगए पोग्गले परियाइत्ता विकुच्चइ, नो तत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विकुच्चइ, नो अन्नत्थगए पोग्गले जाव विकुच्चति । एवं एगवन्न अणेगरूवं चउमंगो जहा छट्ठसए नवमे उद्देशए तहा इहा वि भाणियच्चं, नवरं अणगारे ईहगयं(ए)इहगए चेव पोग्गले परियाइत्ता विकुच्चइ, सेसं तं चेव, जाव लुक्खपोग्गलं निद्धपोग्गलत्ताए परिणा-मेत्ताए ? हन्ता, पभू । से भंते ! किं इहगए पोग्गले परियाइत्ता, जाव नो अन्नत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विकुच्चइ ।

नवमो उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! असंबुत-प्रमत्त साधु-बहारना पुद्गलोने ग्रहण कर्या शिवाय एकवर्णवालुं एक रूप विकुर्ववा समर्थ छे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. असंबुत साधु-

२. [प्र०] हे भगवन् ! असंबुत साधु बहारना पुद्गलोने ग्रहण करी एकवर्णवालुं एक रूप यावत् [विकुर्ववा समर्थ छे ?] [उ०] हा, समर्थ छे.

३. [प्र०] हे भगवन् ! ते साधु शुं अहीं-मनुष्य लोकमां रहेला-पुद्गलोने ग्रहण करीने विकुर्वे, त्यां रहेला पुद्गलोने ग्रहण करीने विकुर्वे के अन्य स्थळे रहेला पुद्गलोने ग्रहण करीने विकुर्वे ? [उ०] हे गौतम ! अहीं रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी विकुर्वे, पण त्यां रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी न विकुर्वे, तेम अन्यत्र रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी यावत् न विकुर्वे. ए प्रमाणे एकवर्ण अने अनेकरूप-इत्यादि चतुर्भंगी जेम *छट्टा शतकना नवमां उद्देशकमां कही छे तेम अहीं पण कहेवी; परन्तु एटलो विशेष छे के अहीं रहेलो साधु अहीं रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी विकुर्वे, बाकीनुं ते प्रमाणे यावत् 'रुक्खपुद्गलोने निग्घपुद्गलो पणे परिणमाववा समर्थ छे ? हा, समर्थ छे; हे भगवन् ! शुं अहीं रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी, यावत् अन्यत्र रहेला पुद्गलोने ग्रहण कर्या शिवाय विकुर्वे छे' त्यां सुधी जाणवं.

१ बाहिरए ख । २ परियादित्ता क । ३ विगुच्चति क । ४ इहइं इह- क ।

५. *जुओ (पृ. ३३८ प्र. २-६).

४. [प्र०] णायमेयं अरहया, सुयमेयं अरहया, विनायमेयं अरहया—महाशिलाकंटक संग्रामे । महाशिलाकंटक णं अंते ! संग्रामे वट्टमाणे के जइत्था, के पराजइत्था ? [उ०] गोयमा ! वज्जी विदेहपुत्ते जइत्था; नव मल्लई नव लेच्छई कासी-कोस-लगा अट्टारस वि गणरायाणो पराजइत्था । तए णं से कोणिए राया महाशिलाकंटक संग्रामं उवट्टियं जाणित्ता कोडुंबियपुरिसे सदावेइ, सदावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! उदाइं हत्थिरायं पडिकप्पेह, हय-गय-रह-जोह-कलियं चाउरंगिणिं सेणं सन्नाहेह, सन्नाहेत्ता मम पयमाणत्तियं खिप्पामेव पच्चप्पिणह । तए णं ते कोडुंबियपुरिसा कोणिएणं रत्ता एवं बुत्ता समाणा हट्ट-तुट्ट- जाव अंजलिं कट्टु 'एवं सामी, तहत्ति' आणाए विणएणं वयणं पडिसुणंति, पडिसुणित्ता खिप्पामेव छेयायरियोवएसम-तिकप्पणा-विकप्पेहिं सुनिउणेहिं एवं जहा उववाइए जाव भीमं संगामियं अउज्झं उदाइं हत्थिरायं पडिकप्पेति, हय-गय- जाव सन्नाहेति, संनाहित्ता जेणेव कूणिए राया तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता कर-यल- जाव कूणियस्स रत्तो तमाणत्तियं पच्चप्पि-णंति । तए णं से कूणिए राया जेणेव मज्जणघरं तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता मज्जणघरं अणुप्पविसइ, मज्जणघरं अणुप्प-विसित्ता ण्हाए, कयवलिकग्गे, कयकोउय-मंगल-पायच्छित्ते, सद्वालंकारविभूत्तिए, सन्नद्ध-बद्ध-वम्मियकवप, उप्पीलियसरास-णपट्टीए, पिण्डगेवेज्ज-विमलवरबद्धचिधपट्टे, गहियाउहप्पहरणे, संकोरिंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिजमाणेणं चउचामरवाल-वीतियंगे, मंगलजयसदकयालोए एवं जहा उववाइए जाव उवागच्छित्ता उदाइं हत्थिरायं दुरुट्टे । तए णं से कूणिए राया हारोत्थयसुकयरइयवच्छे जहा उववाइए जाव सेयवरचामराहिं उद्धुवमाणीहिं उद्धुवमाणीहिं हय-गय-रहपवरजोहकलियाए

महाशिला कंटक संग्राम.

४. [प्र०] अर्हते जाण्युं छे, अर्हते प्रत्यक्ष कर्तुं छे, अर्हते विशेषतः जाण्युं छे के महाशिलाकंटक नामे संग्राम छे. हे भगवन् ! *महाशिलाकंटक संग्राम थतो हतो त्यारे कोण जीला अने कोण हार्या ? [उ०] हे गौतम ! वज्जी (इन्द्र) अने विदेहपुत्र (कूणिक) जीला, नव मल्लकी अने नव लेच्छकी जेओ काशी अने कोशलदेशना अट्टार गणराजाओ हता तेओ पराजय पास्या. त्यार पछी—महाशिलाकंटक संग्राम विकुर्व्या पछी—ते कूणिक राजा महाशिला कंटक नामे संग्राम उपस्थित. थएलो जाणी पोताना कौटुम्बिक पुरुपोने बोलावे छे, बोलावीने तेओने एम कहुं के हे देवानुप्रियो ! शीघ्र उदायि नामना पट्टहस्तीने तैयार करो, अने घोडा, हाथी, रथ अने योधाओथी युक्त चतुरंग सेनाने तैयार करो, तैयार करी मारी आज्ञा जल्दी पाछी आपो. त्यार बाद ते कूणिकना एम कहेवाथी ते कौटुम्बिक पुरुपो ह्य तुष्ट थइ यावत् अंजली करीने हे स्वामिन् ! ए प्रमाणे 'जेवी आज्ञा' एम कहीने आज्ञा अने विनय वडे वचननो स्वीकार करे छे. वचननो स्वीकार करीने कुशल आचार्योना उपदेश वडे तीक्ष्ण मतिकल्पनाना विकल्पोथी †ओपपातिकसूत्रमां कह्या प्रमाणे यावद् भयंकर अने जेनी साथे कोइ युद्ध न करी शके एवा उदायि नामना मुख्य हस्तीने तैयार करे छे; घोडा हाथी इत्यादिथी युक्त यावत् [चतुरंग सेनाने तैयार करे छे.] ते सेनाने सज्ज करीने ज्यां कूणिकराजा छे त्यां तेओ आवे छे, आवीने करतल [जोडीने] कूणिक राजाने ते आज्ञा पाछी आपे छे. त्यार बाद ते कूणिक राजा ज्यां स्नानगृह छे त्यां आवे छे, अने त्यां आवीने स्नानगृहमां प्रवेश करे छे, त्यां प्रवेश करी न्हाइ बलिकर्म (पूजा) करी प्रायश्चित्तरूप (विप्रोना नाश करनार) कौतुक (मपीतिलकादि) अने मंगलो करी सर्वालंकारथी विभूषित थइ, सन्नद्ध बद्ध थइ बस्तरने धारण करी बालेला धनुर्दंडने ग्रहण करी, डोकमां आभूषण पहेरी, उत्तमोत्तम चिह्नपट्ट बांधी, आयुध अने प्रहरणोने धारण करी, साथे धारण कराता कोरंटक पुष्पनी-माळावाळा छत्र सहित, जेनु अंग चार चामरोना वाळ वडे वीजायलुं छे, जेना दर्शनथी मंगल अने जयशब्द श्राव्य छे एथो (कूणिक) †ओपपातिकसूत्रमां कह्या प्रमाणे यावत् आवीने उदायिनामे प्रधानहस्ती उपर चढ्यो. त्यार बाद हारवडे तेनुं वक्षःस्थल टंकायेलुं होवाथी रति उत्पन्न करतो †ओपपातिकसूत्रमां कह्या प्रमाणे धारंवार वीजाता श्वेत चामरो वडे यावत् घोडा, हाथी, रथ अने उत्तम योद्धाओथी युक्त चतुरंग सेनानी साथे परिवारयुक्त, महान् सुभटोना विस्तीर्ण समूहथी व्याप्त कूणिकराजा ज्यां महाशिलाकंटक

१ जयित्था ख । २ सदावेइ ख । ३ तेणेव उवागच्छइत्ता घ । ४ गच्छइ घ । ५ तेणेव उवा- घ । ६ अणुपवि-घ । ७ संकोरंट-क ।

४. * महाशिलाकंटक संग्रामनो संबन्ध आ प्रमाणे छे—चम्पानगरीमां कूणिक नामे राजा हतो, तेने हल्ल अने विहल्ल नामे बे नाना भाईओ हता, ते बन्ने इमेशा सेचनक गन्धहस्ति उपर बेसी विलास करता, ते जोइने कूणिकराजनी पत्नी पद्मावतीए अदेखाइथी तेनी पासेथी ते हस्ती लइ लेवा माटे कूणिकने कहुं. कूणिके तेओनी पासे हस्तीनी मागणी करी. ते बन्ने भाइओ कूणिकना भयथी नासीने हस्ती अने परिवारसहित वैशाली नगरीमां पोतांना मामा चेटक राजानी पासे गया. कूणिके दूत मोकली ते बन्ने भाईओने सोपी देवानी मागणी करी, परन्तु चेटकराजाए सोंपवानी ना कही. कूणिके कहेराव्युं के जो तुं ते बन्ने भाईओने न मोकल तो युद्ध करवा तैयार था. चेटकराजाए उत्तर आप्यो हुं तैयार छुं, तेथी कूणिके पोताना कालादि दश भाईओने चेटकराजानी साथे युद्ध करवा बोलाव्या. आ बात जाणीने चेटकराजाए पण अट्टार गणराजाओने एकठा कर्यो. युद्ध शरु थयुं. चेटकराजाने एवुं व्रत (नियम) हलुं ते दिवसनां एकवार एक बाण फेंकता, परन्तु तेनुं बाण कही निष्कल जतुं नहोतुं. कूणिकना सैन्यनो दंडनायक काल नामे तेनो भाइ हतो, ते युद्ध करता चेटकराजानी पासे गया. चेटके तेने एक बाण वडे पाज्यो, कूणिकनुं सैन्य नाहुं, बन्ने सैन्यो पोताने स्थाने गया. दश दिवसमां चेटकराजाए कूणिकना कालादि दश भाईओनो नाश कर्यो. अगिआरमे दिवसे कूणिके चेटकने जितवा माटे देवतुं आराधन करवा अष्टम (षण उपवास) तप वयुं तेथी शक अने चमरेन्द्र आव्या. शके कहुं के चेटक परमश्रावक छे तेथी तेने हुं मारीश नहि, पण तारुं रक्षण करीश. तेथी ते शके कूणिकनुं रक्षण करवा साह वज्रना जेचुं अमेव कवच कर्तुं अने चम रेन्द्रे बे संग्राम विकुर्व्या—महाशिलाकंटक अने रथमुशल संग्राम. जुओ—(भ. टी. प. ३१६.)

† जुओ (औप. प. ६२-१). ‡ जुओ (औप० प. ६६-२.) ¶ जुओ (औप० प. ७२-१)

चाउरंगिणीय सेणाए सद्धि संपरिवुडे, महयाभडचडगरविदपरिक्खित्ते जेणेव महासिलाकंटय संगामे तेणेव उवागच्छइ, उंवा-
गच्छित्ता महासिलाकंटय संगामं ओयाए । पुरओ य से सक्के देविंदे देवराया एगं महं अभेज्जकवयं वहरपडिरुवगं विउण्वित्ता
णं चिद्धइ । एवं खलु दो इंदा संगामं संगामेति, तं जहा-देविंदे य, मणुइंदे य । एगहत्थिणा वि णं पभू कूणिए राया पैरा
जिणित्तए । तए णं से कूणिए राया महासिलाकंटक संगामं संगामेमाणे नव मल्लई नव लेच्छई कासी-कोसलगा अट्टारस वि
गणरायाणो हयमहियपवरवीरघाइय-वियडियचिध्रद्वयपडणो किच्छपाणगए दिसो दिंसि पडिसेहित्था ।

५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ महासिलाकंटय संगामे ? [उ०] गोयमा ! महासिलाकंटय णं संगामे वट्टमाणे
जे तत्थ आसे वा, हत्थी वा, जोहे वा, सारही वा तणेण वा, पत्तेण वा, कट्टेण वा, सक्कराए वा, अभिहम्मति सध्वे से
जाणेइ महासिलाए अहं अभिहए, से तेणट्टेणं गोयमा ! महासिलाकंटय संगामे ।

६. [प्र०] महासिलाकंटय णं भंते ! संगामे वट्टमाणे कति जणसयसाहस्सीओ व्हियाओ ? [उ०] गोयमा ! चउरासीइं
जणसयसाहस्सीओ व्हियाओ ।

७. [प्र०] ते णं भंते ! मणुया निस्सीला, जाव निप्पच्चक्खाणपोसहो-ववास्ता, रुट्टा, परिकुविया, समरवहिया, अणुव-
संता कालमासे कालं किच्चा कहिं गया, कहिं उववन्ना ? [उ०] गोयमा ! ओसन्नं नरग-तिरिक्खजोणिएसु उववन्ना ।

८. [प्र०] णायमेयं अरहया, सुयमेयं अरहया, विन्नायमेयं अरहया-रहमुसले संगामे । रहमुसले णं भंते ! संगामे
वट्टमाणे के जइत्था, के पराजइत्था ? [उ०] गोयमा ! वज्जी, विदेहपुत्ते, चमरे असुरिंदे असुरकुमारराया जइत्था; नवमल्लई, नव
लेच्छई पराजयित्था । तए णं से कूणिए राया रहमुसलं संगामं उवट्टियं, सेसं जहा महासिलाकंटय, नयरं भूयाणंदे हत्थिराया
जाव रहमुसलं संगामं ओयाए । पुरओ य से सक्के देविंदे देवराया, एवं तहेव जाव चिद्धंति; मग्गओ य से चमरे असुरे
असुरिंदे असुरकुमारराया एगं महं आयासं किट्ठिणपडिरुपगं विउण्वित्ता णं चिद्धइ । एवं खलु तओ इंदा संगामं संगामेति, तं
जहा-देविंदे य, मणुइंदे य, असुरिंदे य । एग हत्थिणा वि णं पभू कूणिए राया जइत्तए, तहेव जाव दिसोदिसि पडिसेहित्था ।

संग्राम छे त्या आवे छे, त्या आवीने ते महाशिलाकंटक संग्राममां उतर्यो, तेनी आगळ देवनो इन्द्र देवनो राजा शक्र एक मोटुं वज्रना सरखुं अमेध
कवच (वल्तर) विकुर्वीने उभो छे. ए प्रमाणे वे इन्द्रो संग्राम करे छे, जेमके एक देवेन्द्र अने बीजो मनुजेन्द्र. हवे ते कूणिक राजा
एक हाथी वडे पण शत्रुपक्षनो पराजय करवा समर्थ छे. त्थार बाद ते कूणिके महाशिलाकंटक संग्रामने करता नवमल्लकि अने नव-
लेच्छकि जेओ काशी अने कोसलाना अट्टार गणराजाओ हता, तेओना महान् योद्धाओने हण्पा, घायल कर्या अने मारी नांख्या, तेओनी
चिह्नयुक्त ध्वजा अने पताकाओ पाडी नांखी, अने जेओना प्राण मुस्कलीमां छे एवा तेओने [युद्धमांथी] चारे दिशाए नसाडी मुक्या.

५. [प्र०] हे भगवन् ! शा कारणथी एम कहेवाय छे के ते महाशिलाकंटक संग्राम छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्यारे महाशिलाकंटक
संग्राम थतो हतो त्थारे ते संग्राममां जे घोडा, हाथी, योधा अने सारथिओ तृण, काष्ठ, पांदडा के कांकरा वती हणाय त्थारे तेओ सघळा
एम जाणे के हुं महाशिलाथी हणायो, ते हेतुथी हे गौतम ! ते महाशिलाकंटक संग्राम कहेवाय छे.

महाशिला कंटक
शाथी कहेवाय छे ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे महाशिलाकंटक संग्राम थतो हतो त्थारे तेमां केटला लाख माणसो हणायो ? [उ०] हे गौतम !
चोराशी लाख माणसो हणायो.

महाशिला कंटकमां
केटला लाख माण-
सोनी संहार थयो ?
मरीने तेओ क्वां
धरपन्न थयो ?

७. [प्र०] हे भगवन् ! निःशील, यावत् प्रत्याख्यान अने पोषधोपवासरहित, रोषे भरयेला, गुस्ते थयेला, युद्धमां घायल थयेला,
अनुपशांत एवा ते मनुष्यो कालसमये मरण पामीने क्वां गया, क्वां उत्पन्न थया ? [उ०] हे गौतम ! घणे भागे तेओ नारक अने तिर्यंचयो-
निमां उत्पन्न थया छे.

८. [प्र०] अर्हते जाण्युं छे, अर्हते प्रत्यक्ष कर्युं छे, अर्हते विशेष प्रकारे जाण्युं छे के रथमुशल नामे संग्राम छे. हे भगवन् !
ज्यारे रथमुशल नामे संग्राम थतो हतो त्थारे कोनो विजय थयो, अने कोनो पराजय थयो ? [उ०] हे गौतम ! वज्जी (इन्द्र), विदेहपुत्र
(कूणिक) अने असुरेन्द्र असुर कुमारराजा चमर एओ जीला; नव मल्लकि अने नव लेच्छकि राजाओ पराजय पाय्मा. त्थार बाद ते
कूणिकराजा रथमुशल संग्राम उपस्थित थयेलो जाणी [पोताना कौटुम्बिक पुरुषोने बोलवे छे]. बाकीनुं [सर्व वृत्तान्त] *महाशिलाकंटक
संग्रामनी पेटे जाणवुं. परन्तु विशेष ए छे के अहीं भूतानंद नामे प्रधान हस्ती छे; यावत् ते [कूणिक] रथमुशलसंग्राममां उतर्यो.
तेनी आगळ देवेन्द्र देवराज शक्र छे. ए प्रमाणे पूर्वनी पेटे यावत् रहे छे. पाळळ असुरेन्द्र असुरकुमारनो राजा चमर एक मोटुं लोढानुं
किठीनना जेवुं कवच विकुर्वीने रहेलो छे. ए प्रमाणे खरेखर त्रण इन्द्रो युद्ध करे छे. जेमके-देवेन्द्र, मनुजेन्द्र अने असुरेन्द्र. हवे ते
कूणिक एक हाथीवडे पण शत्रुओनो पराजय करवा समर्थ छे. यावत् तेणे पूर्वे क्वा प्रमाणे [शत्रुओने] चारे दिशाए नसाडी मुक्या.

रथमुशलसंग्राम.

कोनो जय अने
कोनो पराजय ?

१ तेणेव उवा- घ । २ चिद्धति घ । ३ पराजइत्तए क । ४ -मूसले ख । ५ - घ । मूसलं ६ भूयाणंदे ख । ७ जयत्तए ख ।

* जुओ (सू, ४). ८. † किट्ठिन-वांसनुं वनावेळं तापसनुं पात्र.-टीका.

९. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ रहमुसले संगामे ? [उ०] गोयमा ! रहमुसले णं संगामे वट्टमाणे एगे रहे अणासप, असारहिण, अणारोहण, समुसले महया जणक्खयं, जहवहं, जणप्पमहं, जणसंवट्टकप्पं रुहिरकहमं करेमाणे सव्वओ समंता परिधावित्था, से तेणट्टेणं जाव रहमुसले संगामे ।

१०. [प्र०] रहमुसले णं भंते ! संगामे वट्टमाणे कति जणसयसाहस्सीओ वहियाओ ? [उ०] गोयमा ! छण्णउत्ति जणसयसाहस्सीओ वहियाओ ।

११. [प्र०] ते णं भंते ! मणुया निस्सीला जाव उववन्ना ? [उ०] गोयमा ! तत्थ णं दससाहस्सीओ एगाए मच्छीए कुच्छिसि उववन्नाओ, एगे देवलोगेसु उववन्ने, एगे सुकुले पच्चायाप; अवसेसा ओसन्नं नरग-तिरिक्खजोणिपसु उववन्ना ।

१२. [प्र०] कम्हा णं भंते ! सक्के देविंदे देवराया, चमरे य असुरिंदे असुरकुमारराया कूणियरओ साहेज्जं दलयित्था ? [उ०] गोयमा ! सक्के देविंदे देवराया पुच्चसंगतिए, चमरे असुरिंदे असुरकुमारराया परियायसंगतिए; एवं खलु गोयमा ! सक्के देविंदे देवराया, चमरे य असुरिंदे असुरकुमारराया कूणियस्स रओ साहेज्जं दलयित्था ।

१३. [प्र०] बहुजणे णं भंते ! अन्नमन्नस्स एवमाइक्खति, जाव परूवेइ—एवं खलु यहवे मणुस्सा अन्नयरेसु उच्चावपसु संगामेसु अभिमुहा चेव पहया समाणा कालमासे कालं किच्चा अन्नयरेसु देवलोपसु देवत्ताए उववत्तारो भवंति, से कहमेयं भंते ! एवं ? [उ०] गोयमा ! जण्णं से बहुजणे अन्नमन्नस्स एवं आइक्खति—जाव उववत्तारो भवंति; जे ते एवमाहंसु मिच्छं ते एवमाहंसु । अहं पुण गोयमा ! एवं आइक्खामि, जाव परूवेमि—एवं खलु गोयमा ! तेणं कालेणं, तेणं समपणं वेसाली नामं नगरी होत्था । वन्नओ, तत्थ णं वेसालीए णगरीए वरुणे नामं नागनत्तुए परिचसइ, अहे जाव अपरिभूए, समणोवासए, अभिगयजीवाजीवे, जाव पडिलाभेमाणे छट्ठं छट्ठेणं अणिलिक्खेणं तवोकम्मेणं अप्पाणं भावेमाणे विहरति । तए णं से वरुणे णागणत्तुए अन्नयां कयाइं रायाभिओगेणं, गणाभिओगेणं, बलाभिओगेणं रहमुसले संगामे आणत्ते समाणे छट्ठमत्तिए अट्टमभत्तं अणुवट्टेति, अणुवट्टित्ता

रथमुशल संग्राम
शाथी कहेवाय छे ?

९. [प्र०] हे भगवन् ! शा कारणथी ते रथमुशल संग्राम कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्यारे रथमुशलसंग्राम थतो हतो त्यारे अश्वरहित, सारथिरहित, योधाओ रहित अने मुशलसहित एक रथ घणा जनसंहारने, जनवधने, जनप्रमर्दने, जनप्रलयने, तेम लोहिना कीचडने करतो चारे तरफ चारै बाजुए दोडे छे; ते कारणथी यावत् ते रथमुशलसंग्राम कहेवाय छे.

मनुष्योनो संहार.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे रथमुशल संग्राम थतो हतो त्यारे केटल लाख माणसो हणाया ? [उ०] हे गौतम ! छनुं लाख माणसो हणाया.

तेओ मरीने थया
उत्पन्न थया ?

११. [प्र०] हे भगवन् ! शीलरहित ते मनुष्यो यावत् कयां उत्पन्न थया ? [उ०] हे गौतम ! तेमां दश हजार मनुष्यो एक माछलीना उदरमां उत्पन्न थया, एक देवलोकमां उत्पन्न थयो, एक उत्तम कुलने विषे उत्पन्न थयो, अने बाकीना मनुष्यो घणे भागे नारक अने तिर्यंच योनिमां उत्पन्न थया.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! देवना इन्द्र देवना राजा शक्रे अने असुरना इन्द्र असुरकुमारना राजा चमरे कूणिक राजाने केम सहाय आपी ? [उ०] हे गौतम ! देवनो इन्द्र देवनो राजा शक्र कूणिकराजानो पूर्वसंगतिक—पूर्वभवसंबन्धी मित्र—हतो, अने असुरेन्द्र असुरकुमारनो राजा चमर कूणिक राजानो पर्यायसंगतिक—तापसनी अवस्थामां मित्र—हतो, तेथी हे गौतम ! ए प्रमाणे देवना इन्द्र देवना राजा शक्रे अने असुरेन्द्र असुरकुमारना राजा चमरे कूणिक राजाने सहायता आपी.

शुं युद्धमां हणायेल
समं जाय ?

१३. [प्र०] हे भगवन् ! घणा माणसो परस्पर ए प्रमाणे कहे छे, यावत् प्ररूपणा करे छे के—अनेक प्रकारना संग्रामोमांना कोइ पण संग्राममां सामा (युद्ध करता) हणायेल घायल थयेल घणा मनुष्यो मरणसमये काळ करीने कोइ पण देवलोकमां देवपणे उत्पन्न थाय छे, हे भगवन् ! ए प्रमाणे केम होय ? [उ०] हे गौतम ! ते बहु मनुष्यो परस्पर जे ए प्रमाणे कहे छे के—यावत् तेओ देवपणे उत्पन्न थाय छे; पण जेओए ए प्रमाणे कह्युं छे तेओए ए प्रमाणे मिथ्या कह्युं छे. हे गौतम ! हुं तो आ प्रमाणे कह्युं छुं, यावत् प्ररूपणा करुं छुं. हे गौतम ! ते आ प्रमाणे—ते काळे अने ते समये वैशाली नामे नगरी हती. वर्णन. ते वैशाली नगरीमां वरुणनामे नागनो पौत्र रहेतो हतो, ते धनवान्, यावत् जेनो पराभव न थइ शके एवो (समर्थ) हतो. ते श्रमणोनो उपासक, जीवाजीव तत्त्वने जाणनार, यावत् [आहारादिबडे] प्रतिलाभतो—सत्कार करतो—निरन्तर छट्ट छट्टना तप करवा वडे आत्माने वासित करतो विचरे छे. त्यार वाद ज्यारे ते नागना पौत्र वरुणने राजाना अभियोगथी (आदेशथी), गणना अभियोगथी, बलना अभियोगथी रथमुशल संग्राममां जवा माटे आज्ञा थइ त्यारे पष्ठभक्त करनार

ते मिथ्या छे.

नागनो पौत्र वरुण.

रथमुशल संग्राममां
जवानी तैयारी.

१ छणउत्ति क विनाऽन्यत्र । २ मच्छियाए क । ३ दलयित्था ख । ४—माइक्खति ख-घ । ५ परूवेति घ । ६—माहिंसु ख ।

१३. * जुओ (गीता अ. २ ओ. ३०).

कोडुंबियपुरिसे सदावेइ, सदाविता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! चाउग्घंटं आसरहं जुत्तामेव उवट्टावेह, हय-गय-रहं० जाव सन्नाहेत्ता मम पयं आणत्तियं पच्चप्पिणह । तए णं ते कोडुंबियपुरिसा जाव पडिसुणेत्ता खिप्पामेव सच्छत्तं सज्जयं जाव उवट्टावेति, हय-गय-रहं० जाव सन्नाहेति, सन्नाहिता जेणेव वरुणे नागनत्तुए, जाव पच्चप्पिणंति । तए णं से वरुणे नागनत्तुए जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छति, जहा कूणिओ, जाव -पायच्छित्ते, सघालंकारविभूसिप, सन्नद्ध-वद्धे सकोरंटमल्लैदामेणं जाव धरिज्जमाणेणं; अणेगणनायक० जाव दूय-संधिपालसद्धिं संपरिवुडे मज्जणघराओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमिता जेणेव वाहिरिया उवट्टाणसालां, जेणेव चाउग्घंटे आसरहे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता चाउग्घंटं आसरहं डुरुहइ, डुरुहिता हय-गय-रहं- जाव संपरिवुडे, महयाभडच्चडगर- जाव परिविक्खत्ते जेणेव र्हमुसले संगामे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता र्हमुसलं संगामं ओयाओ । तए णं से वरुणे णागणत्तुए र्हमुसलं संगामं ओयाए. समाणे अयमेयारूवं अभिग्गहं अभिगेण्हइ- कप्पति मे र्हमुसलं संगामं संगामेमाणस्स जे पुंविं पहणइ से पडिहणित्तए, अचसेसे नो कप्पतीति; अयमेयारूवं अभिग्गहं अभिगेण्हइ, अभिगेण्हत्ता र्हमुसलं संगामं संगामेति । तए णं तस्स वरुणस्स नागनत्तुयस्स र्हमुसलं संगामं संगामेमाणस्स एगे पुरिसे सरिसए, सरिसत्तए, सरिसच्चए, सरिसंभंडमत्तोवगरणे र्हेणं पडिरहं हव्वं आगए । तए णं से पुरिसे वरुणं णागनत्तुयं एवं वदासी-पहण भो वरुणा ! णागणत्तुया । तए णं से वरुणे णागणत्तुए तं पुरिसं एवं वदासी-नो खलु मे कप्पइ देवाणुप्पिया ! पुंविं अहयस्स पहणित्तए, तुमं चैव णं पुंविं पहणाहि । तए णं से पुरिसे वरुणे णागणत्तुएणं एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते जाव मिसिमिसिमाणे धणुं परामुसइ, धणुं परामुसित्ता उस्सुं परामुसइ, उस्सुं परामुसित्ता ठाणं ठाति, ठाणं ठिञ्चा आययकन्नाययं उस्सुं करेइ, आययकन्नाययं उस्सुं करित्ता वरुणं णागणत्तुयं गाढप्पहारीकरेइ । तए णं से वरुणे णागत्तुए तेणं पुरिसेणं गाढप्पहारीकए समाणे आसुरुत्ते जाव मिसिमिसिमाणे धणुं परामुसइ, धणुं परामुसित्ता, उस्सुं परामुसइ, उस्सुं परामुसित्ता आययकन्नाययं उस्सुं करेइ, आययकन्नाययं उस्सुं करेत्ता तं पुरिसं एगाहच्चं कूडाहच्चं जीवियाओ ववरोवइ । तए णं से वरुणे णागणत्तुए तेणं पुरिसेणं गाढप्पहारीकए समाणे अत्थामे, अबले, अवीरिए, अपुरिसक्कारपरक्कमे अधारणिज्जमिति कट्टु तुरए निगिण्हइ, तुरए निगिण्हित्ता रहं परावत्तेइ, रहं परावत्तित्ता र्हमुसलाओ संगामाओ पडिणिक्खमति, पडिनिक्खमिता एगतमंतं अवक्कमइ, एगतमंतं अवक्क-

ते [वरुण] अष्टमभक्तने वधारे छे, अने अष्टमभक्तने वधारीने कौटुंबिक पुरुषोने बोलावे छे. बोलावीने तेणे ए प्रमाणे कहुं के हे देवानु-प्रियो ! चारघंटावाळा अश्वरथने सामग्रीसहित हाजर करो; अने घोडा, हाथी, रथ अने प्रवर-[योद्धाओथी युक्त चतुरंग सेनाने तैयार करो], यावत् तैयार करीने ए मारी आज्ञा पाळी आपो. ल्यार पळी ते कौटुंबिक पुरुषो यावत् तेनो स्वीकार करीने छत्रसहित, ध्वजासहित [रथने] शीघ्र हाजर करे छे; घोडा, हाथी, रथ-[अने प्रवर योद्धाओ सहित सेनाने] यावत् तैयार करे छे; तैयार करी ज्यां नागनो पौत्र वरुण छे [त्यां आवी] आज्ञा पाळी आपे छे. ल्यार पळी ते नागनो पौत्र वरुण ज्यां खानगृह छे त्यां आवे छे, आवीने कूणिकनी पेठे यावत् कौतुक (मधीतिलकादि) अने मंगलरूप प्रायश्चित्त करीने सर्वालंकारथी विभूषित थयेलो कवचने पहरी बांधी, कोरंटनी माळायुक्त धारणकराता छत्र वडे सहित अनेक गणनायको यावत् दूत अने संधिपालनी साथे परिवरेलो खानगृहथी बहार नीकळे छे. बहार नीकळीने, ज्यां बहारनी उपस्थानशाला छे, ज्यां चारघंटावाळो अश्वरथ छे त्यां आवे छे, त्यां आवीने चारघंटावाळा अश्वरथ उपर चडे छे, चडीने घोडा, हाथी, रथ-[अने प्रवर योधावाळी सेना] साथे महान् सुभटोना समूह वडे यावत् विटायेलो ज्यां रथमुशल संग्राम छे त्यां आवे छे, अने त्यां आवी ते रथमुशल संग्राममां उतर्यो. ज्यारे नागनो पौत्र वरुण रथमुशल संग्राममां उतर्यो ल्यारे ते आवा प्रकारना आ अभिग्रहने ग्रहण करे छे-रथमुशल संग्राममां युद्ध करता मने जे पहेला मारे तेने मारवो कल्पे, बीजाने मारवा कल्पे नहिं. आवा प्रकारना आ अभिग्रहने धारण करी ते रथमुशल संग्राम करे छे. ल्यार बाद रथमुशल संग्राम करता नागना पौत्र वरुणना रथनी सामे तेना जेवो समानवयवाळो, समानत्वचावाळो अने समान अखराखादिउपकरणवाळो एक पुरुष रथमां बेसीने शीघ्र आव्यो. ल्यार बाद ते पुरुषे नागना पौत्र वरुणने एम कहुं के 'हे नागना पौत्र वरुण ! तुं मने प्रहार कर'. ल्यारे ते नागना पौत्र वरुणे ते पुरुषने एम कहुं के 'हे देवानुप्रिय ! ज्यां सुधी हुं प्रथम न हणाउं त्यां सुधी मारे प्रहार करवो न कल्पे, माटे पहेलां तुंज प्रहार कर'. ज्यारे ते नागना पौत्र वरुणे ते पुरुषने एम कहुं ल्यारे ते कुपित थयेलो क्रोधाग्निथी दीपतो धनुष्णे ग्रहण करे छे, धनुष्णे ग्रहण करी बाणने ग्रहण करे छे, बाणने ग्रहण करी अमुक स्थाने रहीने तेने कानपर्यंत लांबुं खेचे छे; लांबुं खेचीने ते नागना पौत्र वरुणने सख्त प्रहार करे छे. ल्यारबाद ते पुरुषथी सख्त घवायेल नागनो पौत्र वरुण कुपित थइ यावत् क्रोधाग्निथी दीपतो धनुष्णे ग्रहण करे छे, धनुष्णे ग्रहण करी बाणने ग्रहण करे छे, बाणने ग्रहण करी तेने कानपर्यंत लांबुं खेचे छे, खेचीने ते पुरुषने एक घाए पत्थरना टुकडा धाय तेम जीवितथी जूदो करे छे. हवे ते पुरुषथी सख्त घवायेल ते नागनो पौत्र वरुण शक्तिरहित, निर्बल, वीर्यरहित, पुरुषार्थ अने पराक्रमरहित थयेलो पोते 'टकी नहि शके' एम समजी घोडाओने थोभावे छे, थोभावीने रथने पाछो फेरवे छे, रथने पाछो फेरवीने रथमुशल संग्रामथी बहार नीकळे छे, बहार नीकळी एकान्त

वरुणनो अभिग्रह-

सुद्धमां वरुणने सख्त
प्रहार-

वरुणनुं सुद्धमां-
थी पाछा करवुं-

१ रथप्रवर- घ । २ से घ । ३ दाम जा- ग । ४ डुरुह- घ । ५ र्हमुस- ख । ६ सरित्तए घ । ७ सरिच्चए घ ।

મિત્તા તુરપ નિગિપ્પિહ્દ, તુરપ નિગિપ્પિહ્દતા રહં ઠવેદ, રહં ઠવેત્તા, રહાઓ પંચોરુહ્દ, રહાઓ પંચોરુહ્દિત્તા તુરપ મોપ્પ, તુરપ મોપ્પતા તુરપ વિસજ્જેદ, તુરપ વિસજ્જિત્તા દબ્બસંથારગં સંયરદ, સંથરિત્તા દબ્બસંથારગં દુરુહ્દ, દબ્બસંથારગં દુરુહ્દિત્તા, પુરત્થામિમુદ્દે સંપલિયંકનિસન્ને કરયલ- જાવ કટ્ટુ એવં વયાસી- નમોત્થુ ણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં, જાવ સંપત્તાણં; નમોત્થુ ણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ, આદ્ધરસ્સ, જાવ સંપાવિત્કામસ્સ, મમ ધમ્માયરિયસ્સ, ધમ્મોવદેસગસ્સ; વંદામિ ણં ભગવંતં તત્થગયં દ્ધગપ, પાસજ મે સે ભગવં તત્થગપ, જાવ વંદતિ, નમંસતિ, વંદિત્તા, નમંસિત્તા એવં વયાસી-પુદ્ધિ પિ મપ સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિપ થૂલપ પાણાહવાપ પચ્ચક્ખાપ જાવજ્જીવાપ, એવં જાવ થૂલપ પરિગ્ગહે પચ્ચક્ખાપ જાવજ્જીવાપ; દ્ધયાણિ પિ ણં એહં તસ્સેવ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિપ સઘ્ઘં પાણાતિવાયં પચ્ચક્ખામિ જાવજ્જીવાપ, એવં જહા ખંદઓ, જાવ એવં પિ ણં ચરમેહિં ઝસાસ-નીસાસેહિં વોસિરિસ્સામિ સ્તિ કટ્ટુ સન્નાહપટ્ટં મુયદ, મુદ્દત્તા સલ્લુદ્ધરણં કરેતિ, સલ્લુદ્ધરણં કરેત્તા આલોદ્ધયપડિક્કંતે, સમાહિપત્તે, આણુપુદ્ધીપ કાલગપ । તપ ણં તસ્સ વરુણસ્સ ણાગણત્તુયસ્સ ઇમે પિયવાલવયંસપ રહમુસલં સંગામં સંગામેમાણે ઇમેણં પુરિસેણં ગાહપ્પહારીકપ સમાણે અત્થામે અવલે જાવ અધારણિજ્જમિતિ કટ્ટુ વરુણં ણાગણત્તુયં રહમુસલાઓ સંગામાઓ પડિણિક્કમમાણં પાસદ, પાસિત્તા તુરપ નિગેપ્પિહ્દ, તુરપ નિગેપ્પિહ્દતા જહા વરુણે જાવ તુરપ વિસજ્જેતિ, પંડસં-થારગં દુરુહ્દ, પંડસંથારગં દુરુહ્દિત્તા પુરત્થામિમુદ્દે જાવ અંજલિં કટ્ટુ એવં વયાસી- જાંઈ ણં ભંતે ! મમ પિયવાલવયંસસ્સ વરુણસ્સ નાગણત્તુયસ્સ સીલાઈ, વયાઈ, ગુણાઈ, વેરમણાઈ, પચ્ચક્ખાણ-પોસહોવવાસાઈ, તાઈ ણં મમં પિ ભવંતુ સ્તિ કટ્ટુ સન્ના-હપટ્ટં મુયદ, મુદ્દત્તા સલ્લુદ્ધરણં કરેતિ, સલ્લુદ્ધરણં કરેત્તા આણુપુદ્ધીપ કાલગપ । તપ ણં તં વરુણં ણાગણત્તુયં કાલગયં જાણિત્તા અહાસન્નિહિપ્પિહિં વાણમંતરેહિં દેવેહિં દિલ્લે સુરભિગંધો-દ્ધગવાસે વુટ્ટે, દસદ્ધવન્ને કુસુમે નિવાડિપ, દિલ્લે ય ગીય-ગંધ્રવ્વનિનાદે કપ યા વિ હોત્થા । તપ ણં તસ્સ વરુણસ્સ ણાગણત્તુયસ્સ તં દિલ્લં દેવિહિં, દિલ્લં દેવજ્જુતિ, દિલ્લં દેવાણુમાગં સુણિત્તા ય પાસિત્તા ય વહુજ્જણો અન્નમન્નસ્સ એવં આદ્ધપ્પહ, જાવ પરુવેતિ-એવં ખલુ દેવાણુપ્પિયા ! વહવે મણુસ્સા જાવ ઉવવત્તારો ભવંતિ ।

ભાગમાં આવે છે, એકાન્ત ભાગમાં આવી ઘોડાઓને થોભાવે છે, થોભાવી રથને ઉમો રાખે છે, ઉમો રાક્ષી રથથી ઉતરે છે, ઉતરીને રથથી ઘોડાઓને છુટા કરે છે, છુટા કરી ઘોડાઓને વિસર્જિત કરે છે; વિસર્જિત કરી ડામનો સંથારો પાથરે છે, ડામનો સંથારો પાથરી પૂર્વદિશા સન્મુલ તે ડામના સંથારા ઉપર બેસે છે. પૂર્વાભિમુલ પર્યંકાસને ડામના સંથારા ઉપર બેસી હાથ જોડી યાવત્ તે નાગનો પૌત્ર વરુણ આ પ્રમાણે બોલ્યો-પૂજ્ય અર્હતોને નમસ્કાર થાઓ, યાવત્ જેઓ [સિદ્ધિગતિને] પ્રાપ્ત થયા છે. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને નમસ્કાર થાઓ, જે તીર્થની આદિ કરનારા છે, યાવત્ [સિદ્ધિને] પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળા છે; જે મારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મના ઉપદેશક છે. ત્યાં રહેલા ભગવાનને અહીં રહેલો હું વાંટું છું. ત્યાં રહેલા ભગવાન્ મને જુઓ. યાવત્ વંદન નમસ્કાર કરે છે. વંદન નમસ્કાર કરીને તે [વરુણ] આ પ્રમાણે બોલ્યો- પહેલાં મેં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરની પાસે જીવનપર્યંત સ્થૂલપ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાહ્યાન કર્યું હતું, એ પ્રમાણે યાવત્ સ્થૂલ પરિગ્રહનું પ્રત્યાહ્યાન જીવનપર્યંત કર્યું હતું, અત્યારે અરિહંત ભગવાન્ મહાવીરની પાસે સર્વ પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાહ્યાન યાવજીવ કરું છું. એ પ્રમાણે *સ્કન્દકની પેટે સર્વ જાણવું. આ શરીરનો પણ છેલ્લા શ્વાસોચ્છાસની સાથે ત્યાગ કરીશ, એ ધારી સન્નાહપટ્ટ-વસ્તરને છોડે છે, વસ્તરને છોડીને [વાણાદિના] શલ્યને બહાર કાઢે છે, બહાર કાઢીને આલોચના લઈ પ્રતિક્રાન્ત થઈ-પડિક્કમી સમાધિને પ્રાપ્ત થયેલો તે કાલધર્મ પામ્યો. હવે તે નાગના પૌત્ર વરુણનો એક પ્રિય વાલમિત્ર રથમુશલ સંપ્રાપ્ત કરતો હતો, જ્યારે તે એક પુરુષથી સસ્ત ઘાયલ થયો, ત્યારે તે શક્તિરહિત, વસ્તરહિત યાવત્ પોતે 'ટકી નહિ શકે' એમ સમજી નાગના પૌત્ર વરુણને રથમુશલ સંપ્રાપ્ત થી બહાર નીકળતા જુએ છે, જોઈને તે ઘોડાઓને થોભાવે છે, થોભાવીને વરુણની પેટે યાવત્ ઘોડાઓને વિસર્જિત કરે છે, અને પટના (વસ્ત્રના) સંથારા ઉપર બેસે છે. સંથારા ઉપર પૂર્વદિશા સન્મુલ બેસીને યાવત્ અંજલી કરીને આ પ્રમાણે બોલ્યો-હે ભગવન્ ! મારા પ્રિય વાલમિત્ર નાગના પૌત્ર વરુણના જે શીલવ્રતો, ગુણવ્રતો, વિરમણવ્રતો, પ્રત્યાહ્યાન અને પોષધોપવાસ હોય તે મને પણ હો, એમ કહી વસ્તરને છોડે છે, છોડીને શલ્યને કાઢે છે, શલ્યને કાઢીને તે અનુક્રમે કાલધર્મ પામ્યો. હવે તે નાગના પૌત્ર વરુણને મરણ પામેલો જાણીને પાસે રહેલા વાનવ્યંતર દેવોએ તેના ઉપર દિવ્ય અને સુગંધી ગંધોદકની વૃષ્ટિ કરી, પાંચ વર્ણના ફુલો તેના ઉપર નાંચ્યા, તથા દિવ્ય ગીત ગાન્ધર્વનો શબ્દ પણ કર્યો. ત્યાર વાદ તે નાગના પૌત્ર વરુણની દિવ્ય દેવદ્રિં, દિવ્ય દેવચુતિ અને દિવ્ય દેવપ્રભાવ સાંભળીને અને જોઈને ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે, યાવત્ પ્રરૂપણા કરે છે કે-હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે ઘણા મનુષ્યો યાવત્ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થાય છે.

સર્વ પ્રાણાતિ-
પાતાદિવિરમણ.

ગંધોદક તથા
~પુષ્પવૃષ્ટિ.

૧ પંચોરુહ્દ ક । ૨ પુરુચ્છામિ- ઘ । ૩ મમં ય । ૪ ણં તસ્સેવ ઘ । ૫ અરિહંતસ્સેવ ઘ । ૬ અતિયં ઘ । ૭ પડિસં-ક
વિનાઽન્યત્ર । ૮ દુરુહ્દ ય, દુરુહ્દ ઘ । ૯ દુરુહિ-ય, દુરુહિ-ઘ । ૧૦ જયણં-ય । ૧૧ પ્પિય-ય । ૧૨ આણુપુન્નિવ પ ।

૧૩. *જુઓ (મ. શ. ૨. ૩૦ ૧ પૃ. ૨૪૪)

१४. [प्र०] वरुणे णं भंते ! नागनत्तुए कालमासे कालं किञ्चा कर्हि गए, कर्हि उववन्ने ? [उ०] गोयमा ! सोहम्मै क्रप्पे, अरुणाभे विमाणे देवत्ताए उववन्ने, तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं चत्तारि पलिओवमाणि ठिती पणत्ता, तत्थ णं वरुणस्स वि देवस्स चत्तारि पलिओवमाइं ठिती पणत्ता । से णं भंते ! वरुणे देवे ताओ देवलोगाओ आउत्तवणं, भवक्खणं, ठिइत्तवणं जाव महाविदेहे वासे सिद्धिहिति, जाव अंतं करेहिति ।

१५. [प्र०] वरुणस्स णं भंते ! नागणत्तुयस्स पियवालवयंसए कालमासे कालं किञ्चा कर्हि गए, कर्हि उववन्ने ? [उ०] गोयमा ! सुकुले पच्चायाते ।

१६. [प्र०] से णं भंते ! तओर्हितो अणंतरं उद्धट्ठिता कर्हि गच्छिहिति, कर्हि उववज्जिहिति ? [उ०] गोयमा ! महाविदेहे वासे सिद्धिहिति, जाव अंतं काहिति । सेवं भंते ! सेवं भंते ! च्चि ।

सत्तमसयस्स नवमओ उद्देशओ समत्तो ।

१४ [प्र०] हे भगवन् ! नागनो पौत्र वरुण मरणसमये मरीने क्यां गयो, क्यां उत्पन्न थयो ? [उ०] हे गौतम ! सौधर्म देवलोकने विषे अरुणाभनामे विमानमां देवपणे उत्पन्न थयो छे. त्यां केट्ठक देवोनी आयुष्णी स्थिति चार पल्योपमनी कही छे. त्यां वरुणदेवनी पण चार पल्योपमनी स्थिति कही छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते वरुणदेव देवलोकयी आयुष्णो क्षय थवाथी, भवनो क्षय थवाथी, स्थितिनो क्षय थवाथी—[क्यां जशे ?] [उ०] यावत् महाविदेह क्षेत्रने विषे सिद्धिने पामरो, यावत् [सर्व दुःखोनो] अन्त कररो.

वरुण मरीने क्यां गयो ?

वरुण देवलोकयी चयी मोक्ष जशे-

१५. [प्र०] हे भगवन् ! नागना पौत्र वरुणनो प्रिय बालमित्र मरणसमयं मरण पामान क्यां गयो, क्यां उत्पन्न थयो ? [उ०] हे गौतम ! ते कोइ सुकुलमां उत्पन्न थयो छे.

वरुणनो मित्र मरीने क्यां गयो ?

१६. [प्र०] हे भगवन् ! त्यांथी मरीने तुरत ते [वरुणनो बाल मित्र] क्यां जशे ? [उ०] हे गौतम ! ते महाविदेह क्षेत्रमां सिद्धिने पामरो, यावत् [सर्व दुःखोनो] अन्त कररो. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, [एम कही गौतम यावत् विचरे छे]

वरुणनो मित्र त्यांथी क्यां जशे ?

सातमा शतकनो नवमो उद्देशक समाप्त.

दसमो उद्देशो.

१. तेणं कालेणं, तेणं समएणं रायगिहे नामं नगरे होत्था, वन्नओ । गुणसिलए चेइए, वन्नओ । जाव पुढविसि-
लापट्टओ, वन्नओ । तस्स णं गुणसिलयस्स चेइयस्स अदूरसामंते बहवे अन्नउत्थिया परिवसंति, तं जहा-कालोदाई, सेलोदाई,
सेवालोदाई, उदए, नामुदए, नम्मुदए, अन्नवालए, सेलवालए, संखवालए, सुहत्थी गाहावई । तए णं तेसि अन्नउत्थियाणं
अन्नया कयाई एगयओ समुवागयाणं, सन्नविट्ठाणं, सन्निसन्नाणं अयमेयारूवे मिहो कहासमुल्लावे समुप्पजित्था-एवं खलु
समणे नायपुत्ते पंच अत्थिकाए पन्नवेति, तं जहा-धम्मत्थिकायं, जाव आगासत्थिकायं । तत्थ णं समणे नायपुत्ते चत्तारि
अत्थिकाए अजीवकाए पन्नवेति, तं जहा-धम्मत्थिकायं, अधम्मत्थिकायं, आगासत्थिकायं पोग्गलत्थिकायं; एगं च णं समणे
णायपुत्ते जीवत्थिकायं अरूविकायं जीवकायं पन्नवेति । तत्थ णं समणे णायपुत्ते चत्तारि अत्थिकाए अरूविकाए पन्नवेति, तं जहा-
धम्मत्थिकायं, अधम्मत्थिकायं, आगासत्थिकायं, जीवत्थिकायं; एगं च णं समणे णायपुत्ते पोग्गलत्थिकायं रूविकायं अजीवकायं
पन्नवेति । से कहमेयं मन्ने एवं ? तेणं कालेणं, तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे जाव गुणसिलए चेइए समोसठे ।
जाव परिसा पडिगया । तेणं कालेणं, तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स जेट्ठे अंतेवासी इंद्रभूई णामं अणगारे
गोयमंगोत्ते णं, एवं जहा वितियसए नियंठुइसए जाव भिवस्सायरियाए अडमाणे अहापज्जत्तं भत्त-पाणं पडिग्गाहिता रायगि-
हाओ णगराओ जाव अतुरियं, अचवलं, असंभंतं जाव रियं सोहेमाणे सोहेमाणे तेसि अन्नउत्थियाणं अदूरसामंतेणं वीईव-
यति । तए णं ते अन्नउत्थिया भगवं गोयमं अदूरसामंतेणं वीइवयमाणं पासंति, पासेत्ता अन्नमन्नं सदावैति, अन्नमन्नं सदावित्ता

दसमो उद्देशक.

अन्यतीर्थिको.

पंचास्तिकाय विषे
संदेह.

१. ते काले ते समये राजगृह नामे नगर हतुं. वर्णन. गुणशील चैत्य हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्ट हतो. ते गुणशील
चैत्यनी पासे थोडे दूर घणा अन्यतीर्थिको रहे छे. ते आ प्रमाणे—कालोदायी, शैलोदायी, सेवालोदायी, उदय, नामोदय, नमोदय, अन्य-
पालक, शैलपालक, संखपालक अने सुहस्ती गृहपति. त्थार पछी अन्य कोइ समये एकत्र आवेला, बेठेला, सुखपूर्वक बेठेला ते अन्य
तीर्थिकोनो आवा प्रकारनो आ वार्तालाप थयो—‘श्रमण ज्ञातपुत्र (महावीर) पांच अस्तिकायोने प्ररूपे छे. जेमके, धर्मास्तिकाय, यावत्
आकाशास्तिकाय. तेमां श्रमण ज्ञातपुत्र चार अस्तिकाय अजीवकाय छे एम जणावे छे. जेम, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्ति-
काय अने पुद्गलास्तिकाय. एक जीवास्तिकायने श्रमण ज्ञातपुत्र अरूपी जीवकाय जणावे छे. ते पांच अस्तिकायमां श्रमण ज्ञातपुत्र चार
अस्तिकायने अरूपिकाय जणावे छे. जेम, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकाय अने जीवास्तिकाय. एक पुद्गलास्तिकायने श्रमण
ज्ञातपुत्र रूपिकाय अने अजीवकाय जणावे छे’.

ए प्रमाणे आ केम मानी शकाय ? ते काले अने ते समये श्रमण भगवान् महावीर यावत्
गुणशील चैत्यमां समोसर्था. यावत् परिषत् [वंदन करीने] पाछी गइ. ते काले अने ते समये श्रमण भगवान् महावीरना मोटा शिष्य
गौतमगोत्री इन्द्रभूति नामे अनगार बीजा शतकना निर्प्रन्थोद्देशकमां कहा प्रमाणे भिक्षाचर्याए भमता यथापर्याप्त भक्त पानने प्रहण करीने
राजगृहनगर थकी यावत् त्वरारहितपणे, अचलपणे, असंभ्रान्तपणे ईर्या समितिने वारंवार शोधता ते अन्यतीर्थिकोनी थोडे दूर जाय छे. त्थारे
ते अन्यतीर्थिको भगवान् गौतमने थोडे दूर जतां जुए छे, जोइने एक बीजाने बोलावे छे; एक बीजाने बोलावीने तेओए आ प्रमाणे कह्युं—

१ पट्टए घ । २ खपुस्तके नास्ति । ३ खपुस्तके नास्ति । ४ -याण भंते ! अ-घ । ५ पंचत्थि-क । ६ अहम्म-ख ।
७ असंभंते ख । ८ वीईव-ख ।

एवं वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमा क्हा अविप्पकडा, अयं च णं गोयमे अहं अदूरसामंतेणं धीईवयइ, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अहं गोयमं एयमट्ठं पुच्छित्तए त्ति कट्ठु अन्नमन्नस्त अंतिए एयमट्ठं पडिसुणंति, एयं अट्ठं पडिसुणित्ता जेणेव भगवं गोयमे तेणेव उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता भगवं गोयमं एवं वयासी-एवं खलु गोयमा ! तव धम्मयारिए, धम्मोवदेसए, समणे णायपुत्ते पंचं अत्थिकाए पन्नवेति, तं जहा-धम्मत्थिकायं, जाव आगासत्थिकायं; तं चेव जाव रूविकायं अजीवकायं पन्नवेति; से क्हमेयं गोयमा ! एवं ? [उ०] तए णं से भगवं गोयमे ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-नो खलु वयं देवाणुप्पिया ! अत्थिभावं नत्थि त्ति वदामो, नत्थिभावं अत्थि त्ति वदामो; अहं णं देवाणुप्पिया ! सधं अत्थिभावं अत्थि त्ति वदामो, सधं नत्थिभावं नत्थि त्ति वयामो; तं चेयसा [वेदसा] खलु तुच्चे देवाणुप्पिया ! एयमट्ठं सयमेव पच्चुवेक्कह त्ति कट्ठु ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-एवं, एवं । जेणेव गुणसिलए चेइए, जेणेव समणे भगवं महावीरे, एवं जहा नियंतुद्देसए जाव भत्त-पाणं पडिदंसेति, भत्त-पाणं पडिदंसेत्ता समणं भगवं महावीरं वंदइ, नमंसइ; वंदित्ता, नमंसित्ता नच्चासन्ने जाव पज्जुवासति ।

२. तेणं कालेणं तेणं समणं समणे भगवं महावीरे महाक्हापडिवन्ने या वि होत्था, कालोदाई य तं देसं हधं आगए । 'कालोदाई'त्ति समणे भगवं महावीरे कालोदाई एवं वयासी-से णूणं ते कालोदाई ! अन्नया कयाइ एगयओ सहियाणं, समुवागयाणं, संनिविट्ठाणं तहेव जाव से क्हमेयं मन्ने एवं ? से णूणं कालोदाई ! अत्थे समट्ठे ? हंता अत्थि । तं सच्चे णं एसमट्ठे कालोदाई !, अहं पंचत्थिकायं पन्नवेमि, तं जहा-धम्मत्थिकायं, जाव पोग्गलत्थिकायं; तत्थ णं अहं चत्तारि अत्थिकाए अजीवत्थिकाए अजीवतया पन्नवेमि, तहेव जाव एगं च णं अहं पोग्गलत्थिकायं रूविकायं पन्नवेमि ।

३. [प्र०] तए णं से कालोदाई समणं भगवं महावीरं एवं वयासी-एयंसि णं भंते ! धम्मत्थिकायंसि, अधम्मत्थिकायंसि, आगासत्थिकायंसि अरूविकायंसि अजीवकायंसि चक्किया केई आसइत्तए वा, सइत्तए वा, चिट्ठइत्तए वा, निसीइत्तए वा, तुयट्ठित्तए वा ? [उ०] णो तिणट्ठे समट्ठे कालोदाई !, एयंसि णं पोग्गलत्थिकायंसि रूविकायंसि अजीवकायंसि चक्किया केई आसइत्तए वा, सइत्तए वा, जाव तुयट्ठित्तए वा ।

हे देवानुप्रियो ! आपणने आ कथा (पंचास्तिकायनी वात) अप्रकट-अज्ञात छे; अने आ गौतम आपणाथी धोडे दूर जाय छे, माटे हे देवानुप्रियो ! आपणे आ अर्थ गौतमने पुच्छवो श्रेयस्कर छे. एम कही तेओ एक बीजानी पासे ए वातनो स्वीकार करे छे; स्वीकार करीने ज्यां भगवान् गौतम छे त्यां आवे छे, त्यां आवीने तेओ भगवान् गौतमने ए प्रमाणे कहुं—हे गौतम ! तमारा धर्माचार्य, धर्मोपदेशक श्रमण ज्ञातपुत्र पांच अस्तिकाय प्ररूपे छे, ते आ प्रमाणे-धर्मास्तिकाय, यावत् आकाशास्तिकाय, यावत् रूपिकाय अजीवकायने जणावे छे. हे पूज्य गौतम ! ए प्रमाणे शी रीते होय ? त्यारे ते भगवान् गौतमे ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे कहुं—हे देवानुप्रियो ! अमे अस्तिभावने नास्ति (अविद्यमान) कहेता नथी, तेम नास्तिभावने अस्ति (विद्यमान) कहेता नथी. हे देवानुप्रियो ! सर्व अस्तिभावने अस्ति कहीए छीए, अने नास्तिभावने नास्ति कहीए छीए. माटे हे देवानुप्रियो ! ज्ञान वडे तमे स्वयमेव ए अर्थनो विचार करो. एम कहीने [गौतमे] ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे कहुं के ए प्रमाणे छे, ए प्रमाणे छे. हवे भगवान् गौतम ज्यां गुणशिल चैय छे, ज्यां श्रमण भगवान् महावीर छे—[त्यां आवीने] *निर्प्रन्योद्देशकमां क्हा प्रमाणे यावत् भक्त-पानने देखाडे छे. भक्त-पानने देखाडीने श्रमण भगवान् महावीरने वंदन करे छे, नमस्कार करे छे, वांटी, नमस्कार करी बहु दूर नहि तेम बहु पासे नहि ए प्रमाणे उपासना करे छे.

२. ते काले, ते समये श्रमण भगवान् महावीर महाक्था प्रतिपन्न—(घणा माणसोने धर्मोपदेश करवामां प्रवृत्त) हता. कालोदायी ते थ्यले शीघ्र आल्यो. हे कालोदायि ! ए प्रमाणे [बोलावीने] श्रमण भगवान् महावीरे कालोदायीने आ प्रमाणे कहुं—हे कालोदायि ! अन्यदा कोई दिवसे एकत्र एकठा थयेला, आवेला, वेठेला एवा तमने पूर्वे क्हा प्रमाणे [पंचास्तिकायसंनन्धे विचार थयो हतो ?] यावत् ए वात ए प्रमाणे केम मानी सकाय ? [एवो विचार थयो हतो ?] हे कालोदायि ! खरेखर आ वात यथार्थ छे ? हा, यथार्थ छे. हे कालोदायि ! ए वात सत्य छे. हुं पांच अस्तिकायनी प्ररूपणा करूं छुं; जेमके, धर्मास्तिकाय, यावत् पुद्गलास्तिकाय. तेमां चार अस्तिकाय अजीवस्तिकायने अजीवरूपे कहुं छुं. पूर्वे क्हा प्रमाणे यावत् एक पुद्गलास्तिकायने रूपिकाय जणावुं छुं. त्यारे ते कालोदायिए श्रमण भगवान् महावीरने आ प्रमाणे कहुं—

३. [प्र०] हे भगवन् ! ए अरूपी अजीवकाय धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकायमां बेसवाने, सुवाने, उभो रहेवाने, नीचे बेसवाने, आळोटवाने कोइ पण शक्तिमान् छे ? [उ०] आ अर्थ योग्य नथी. परन्तु हे कालोदायि ! एक रूपी अजीवकाय पुद्गलास्तिकायमां बेसवाने, सुवाने, यावत् आळोटवाने कोइपण शक्तिमान् छे.

१ धीतीवतेति क । २-सुणंति घ । ३ पंचत्थि-क । ४ क्हमेयं भंते ! गो-घ । ५ नत्थि त्ति भा-ग । ६-ए एवं वदति क । ७ कालोदाईति घ । ८ कयाई घ । ९ वा चिट्ठइत्तए ख । १० वा सइत्तए ख ।

१. *जुओ (म. श. २. उ० ५ पृ. २८१).

गौतमने प्रश्न

गौतमनो उत्तर.

कालोदायीनुं
भागमन.

कालोदायिना प्रश्नो.

४. [प्र०] एयंसि णं भंते ! पोग्गलत्थिकायंसि, रूविकायंसि, अजीवकायंसि जीवाणं पावा णं कम्मा णं पावफलविवागसंजुत्ता कज्जंति ? [उ०] णो तिण्ठे सम्भे, कालोदाई ! । एयंसि णं जीवत्थिकायंसि अरूविकायंसि जीवाणं पावा कम्मा पावफलविवागसंजुत्ता कज्जंति । एत्थ णं से कालोदाई संयुद्धे, समणं भगवं महावीरं वंदइ, नमंसइ; वंदित्ता, नमंसित्ता एवं वयासी-इच्छामि णं भंते ! तुब्भं अंतियं धम्मं निसामेत्तए, एवं जहा खंदए तहेव पैइए, तहेव एकारस अंगाई जाव विहरइ ।

५. तए णं समणे भगवं महावीरे अन्नया कैयाइ रायगिहाओ णयराओ, गुणसिलाओ चेइयाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमित्ता वहिया जणवयविहारं विहरइ । तेणं कालेणं तेणं समएणं रायगिहे नामं नगरे गुणसिलए चेइए होत्था । तए णं समणे भगवं महावीरे अन्नया कयाइ जाव समोसडे, परिसा जाव पडिगया । तए णं से कालोदाई अणगारे अन्नया कैयाइ जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छति, तेणेव उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी-[प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं पावा कम्मा पावफलविवागसंजुत्ता कज्जंति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

६. [प्र०] कइं णं भंते ! जीवाणं पावा कम्मा पावफलविवागसंजुत्ता कज्जंति ? [उ०] कालोदाई ! से जहानामए केइ पुरिसे मणुणं थालीपागसुद्धं अट्टारसवज्जणाकुलं विससंमिस्सं भोजणं भुंजेज्जा, तस्स णं भोजणस्स आवाए भइए भवति, तओ पच्छा परिणममाणे परिणममाणे दुरूवत्ताए, दुग्धत्ताए जहा महासवए, जाव भुज्जो भुज्जो परिणमति; एवामेव कालोदाई ! जीवाणं पाणाइवाए, जाव मिच्छादंसणसल्ले, तस्स णं आवाए भइए भवइ, तओ पच्छा विपरिणममाणे विपरिणममाणे दुरूवत्ताए जाव भुज्जो भुज्जो परिणमति; एवं खलु कालोदाई ! जीवाणं पावा कम्मा पावफलविवागं जाव कज्जंति ।

७. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं कल्लाणा कम्मा कल्लाणफलविवागसंजुत्ता कज्जंति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

८. [प्र०] कइं णं भंते ! जीवाणं कल्लाणा कम्मा जाव कज्जंति ? [उ०] कालोदाई ! से जहानामए केइ पुरिसे मणुणं थालीपागसुद्धं अट्टारसवज्जणाकुलं ओसहमिस्सं भोजणं भुंजेज्जा, तस्स णं भोजणस्स आवाए नो भइए भवइ, तओ पच्छा

पुद्गलस्तिकायने
विषे कर्म लागे ?

४. [प्र०] हे भगवन् ! ए रूपी अजीवकाय पुद्गलस्तिकायने विषे जीवोना पाप-अशुभ फल-विपाकसहित पाप कर्मो लागे ? [उ०] हे कालोदायि ! ए अर्थ योग्य नथी. परन्तु ए अरूपी जीवकायने विषे पाप फल-विपाकसहित पापकर्मो लागे छे. अहीं कालोदायी बोध पाय्यो, ते श्रमण भगवान् महावीरने वंदन करे छे, नमस्कार करे छे; वांदिने, नमस्कार करीने तेणे आ प्रमाणे कह्युं—हे भगवन् ! हुं तमारी पासे धर्म सांभळ्या इच्छुं छुं. ए प्रमाणे *स्कन्दकनी पेठे तेणे प्रत्रय्या अंगीकार करी, अने ते प्रमाणे अगीयार अंगने [भणीने] यावत् विचरे छे.

पापकर्म अशुभ वि-
पाकसहित होय ?

५. त्यार पछी अन्यदा कोइ दिवसे श्रमण भगवान् महावीर राजगृहनगरथी अने गुणशिल चैत्यथी नोकळी बहार देशोमां विहार करे छे. ते काळे ते समये राजगृहनामना नगरमां गुणशिल नामनुं चैत्य हतुं. त्यां अन्यदा कोइ दिवस श्रमण भगवान् महावीर यावद् समोसया. यावत् परिषद् पाछी गइ. त्यार पछी ते कालोदायी अनगार अन्य कोइ दिवसे ज्यां भगवान् महावीर छे त्यां आवे छे, त्यां आवीने श्रमण भगवान् महावीरने वंदन करे छे—नमस्कार करे छे. वंदन नमस्कार करी तेणे आ प्रमाणे कह्युं—[प्र०] हे भगवन् ! जीवोने पापकर्मो पाप-अशुभ फल-विपाक सहित होय ? [उ०] हा होय.

पापकर्मो अशुभ
विपाकसंयुक्त केम
होय ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! पापकर्मो पाप-अशुभ फलविपाकसहित केम होय ? [उ०] हे कालोदायि ! जेम कोइ एक पुरुष सुन्दर, स्थालीमां रांधवा वडे शुद्ध (परिपक्व), अट्टार प्रकारना दाळ शाकादि व्यंजनोथी युक्त, विषमिश्रित भोजन करे, ते भोजन शरुआतमां सारुं लागे, पण त्यार पछी ते परिणाम पामतां खरावरूपणे, दुर्गंधणे 'महास्रव' उद्देशकमां कहा प्रमाणे वारंवार परिणाम पामे छे. ए प्रमाणे हे कालोदायि ! जीवोने पापकर्मो अशुभफलविपाक संयुक्त होय छे.

कल्याणकर्मो कल्याण-
फलयुक्त होय.

७. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोना कल्याण (शुभ) कर्मो कल्याणफलविपाक संयुक्त होय ? [उ०] हा, कालोदायि ! होय.

कल्याण कर्मो क-
ल्याण फलविपाकस-
हित केम होय ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोना कल्याण कर्मो कल्याणफलविपाकसहित केम होय ? [उ०] हे कालोदायि ! जेम कोइ एक पुरुष सुन्दर, स्थालीमां रांधवा वडे शुद्ध-परिपक्व, अट्टार प्रकारना [दाळ शाकादि] व्यंजनोथी युक्त औषधमिश्रित भोजन करे, ते

१ पावा णं कम्मा णं घ । २ कज्जंति ? हंता, कज्जंति । एत्थ णं घ । ३ पवइए ख । ४ कयाइ ख । ५ रायगिहे न-, ६ गुणसि ले चेइए, तए-ख । ७ कयाइ ख । ८ वंजणाउळं घ । ९ महस्सवए क । १० जहानाम घ । ११ केइ ख ।

४. * जुओ (भ. श. २ उ. १ पृ. २२९). ६ † जुओ (भ. श. ६ उ. ३. पृ. २७०).

परिणममाणे परिणममाणे सुरूवत्ताए, सुवन्नत्ताए, जाव सुहत्ताए, नो दुक्खत्ताए, भुज्जो भुज्जो परिणमति, एवामेव कालोदाई ! जीवाणं पाणाइवायवेरमणे जाव परिग्गहवेरमणे, कोहविवेगे, जाव मिच्छादंसणसह्विवेगे, तस्स णं आवाए नो भइए भवइ, तओ पच्छा परिणममाणे परिणममाणे सुरूवत्ताए, जाव नो दुक्खत्ताए भुज्जो भुज्जो परिणमइ, एवं खलु कालोदाई ! जीवाणं कल्लाणा कम्मा जाव कज्जंति ।

९. [प्र०] दो भंते ! पुरिसा सरिसया जाव सरिसभंडमत्तोवगरणा अन्नमन्नेणं सद्धिं अगणिकायं समारंभंति, तत्थ णं एगे पुरिसे अगणिकायं उज्जालेति, एगे पुरिसे अगणिकायं निद्ववेति, एएसि णं भंते ! दोण्हं पुरिसाणं कयरे पुरिसे महाकम्मतराए चेव, महाकिरियतराए चेव, महासवतराए चेव, महावेयणतराए चेव ? कयरे वा पुरिसे अप्पकम्मतराए चेव, जाव अप्पवेयणतराए चेव ? जे वा से पुरिसे अगणिकायं उज्जालेइ, जे वा से पुरिसे अगणिकायं निद्ववेति ? [उ०] कालोदाई ! तत्थ णं जे से पुरिसे अगणिकायं उज्जालेइ से णं पुरिसे महाकम्मतराए चेव, जाव महावेयणतराए चेव । तत्थ णं जे से पुरिसे अगणिकायं निद्ववेइ से णं पुरिसे अप्पकम्मतराए चेव जाव अप्पवेयणतराए चेव । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-तत्थ णं जे से पुरिसे जाव अप्पवेयणतराए चेव ? [उ०] कालोदाई ! तत्थ णं जे से पुरिसे अगणिकायं उज्जालेइ से णं पुरिसे बहुतराणं पुढविकायं समारंभति, बहुतराणं आउक्कायं समारंभति, अप्पतराणं तेउक्कायं समारंभति, बहुतराणं वाउक्कायं समारंभति, बहुतराणं वणस्सइकायं समारंभति, बहुतराणं तसकायं समारंभति । तत्थ णं जे से पुरिसे अगणिकायं निद्ववेति, से णं पुरिसे अप्पतराणं पुढविकायं समारंभइ, अप्पतराणं आउक्कायं समारंभइ, बहुतराणं तेउक्कायं समारंभति, अप्पतराणं वाउक्कायं समारंभति, अप्पतराणं वणस्सइकायं समारंभति, अप्पतराणं तसकायं समारंभति, से तेणट्टेणं कालोदायी ! जाव अप्पवेयणतराए चेव ।

१०. [प्र०] अत्थि णं भंते ! आब्बत्ता वि पोग्गला ओभासंति, उज्जोवेति, तवेति, पभासेति ? [उ०] हंता, अत्थि.

भोजन प्रारंभमां सारुं न लागे, त्थार पछी ज्यारे ते अलंत परिणाम पामे त्थारे ते सुरूपपणे, सुवर्णपणे, यावत् सुखपणे वारंवार परिणमे छे, दुःखपणे परिणाम पामतुं नथी. ए प्रमाणे हे कालोदायि ! जीवोने प्राणातिपातविरमण, यावत् परिग्रहविरमण, कोधनो त्याग यावत् मिथ्यादर्शनशल्यनो त्याग प्रारंभमां सारो न लागे, पण पछी ज्यारे ते परिणाम पामे त्थारे ते सुरूपपणे यावत् वारंवार परिणमे छे, पण दुःखरूपे परिणत थतो नथी. ए प्रमाणे हे कालोदायि ! जीवोना कल्याण कर्मो कल्याण फलविपाकसंयुक्त होय छे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! सरखा वे पुरुषो यावत् समान भांड-पात्रादिउपकरणवाळा होय, तेओ परस्पर साथे अग्निकायनो समारंभ-हिंसा करे, तेमां एक पुरुष अग्निकायने प्रकट करे, अने एक पुरुष तेने ओलवे, हे भगवन् ! आ वे पुरुषोमां कयो पुरुष महाकर्मवाळो, महाक्रियावाळो, महाआसन्नववाळो अने महावेदनावाळो होय, अने कयो पुरुष अल्पकर्मवाळो यावत् अल्पवेदनावाळो होय के जे पुरुष अग्निकायने प्रकटावे छे ते, के जे पुरुष अग्निकायने ओलवी नांखे ते ? [उ०] हे कालोदायि ! ते वे पुरुषमां जे पुरुष अग्निकायने प्रकटावे छे, ते पुरुष महाकर्मवाळो यावत् महावेदनावाळो होय, अने जे पुरुष अग्निकायने ओलवी नांखे छे ते पुरुष अल्पकर्मवाळो यावत् अल्पवेदनावाळो होय. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शथी कहो छे के ते वे पुरुषोमां जे पुरुष [अग्निने प्रदीप्त करे छे ते महावेदनावाळो अने जे ओलवे छे ते] यावत् अल्पवेदनावाळो होय ? [उ०] हे कालोदायि ! ते वेमां जे पुरुष अग्निकायने प्रदीप्त करे छे, ते पुरुष घणा पृथिवीकायनो समारंभ करे छे, थोडा अग्निकायनो समारंभ करे छे, घणा वायुकायनो समारंभ करे छे, घणा वनस्पतिकायनो समारंभ करे छे अने घणा त्रसकायनो समारंभ करे छे. तेमां जे पुरुष अग्निकायने ओलवी नांखे छे ते पुरुष थोडा पृथिवीकायनो, थोडा अक्कायनो, थोडा वायुकायनो, थोडा वनस्पतिकायनो, थोडा त्रसकायनो अने वधारे अग्निकायनो समारंभ करे छे. ते हेतुथी हे कालोदायि ! यावत् अल्पवेदनावाळो होय.

अग्निकायनो समारंभ करना वे पुरुषमां को महाकर्मवालो है

१०. हे भगवन् ! एम छे के अचित्त पण पुद्गलो अवभास करे, उद्योत करे, तपे, प्रकाश करे ? [उ०] हे कालोदायि ! हा एम छे.

अचित्त पुद्गलो प्रकाश करे है

११. [प्र०] कयरे णं भंते ! अचिन्ता वि पोग्गला ओभासंति, जाव पभासेंति ? [उ०] कालोदाई ! कुद्धस्स अणगारस्स तेय-लेस्सा निसट्ठा समाणी दूरं गता, दूरं निपतइ, देसं गता देसं निपतति, जहिं जहिं च णं सा निपतइ, तहिं तहिं एं ऐ अचिन्ता वि पोग्गला ओभासंति, जाव पभासेंति, एतेणं कालोदाई ! ते अचिन्ता वि पोग्गला ओभासंति, जाव पभासेंति । ज्ज णं से कालोदाई अणगा समणं भगवं महावीरे वंदति, नमंसति, वंदित्ता, नमंसित्ता वहुहिं चउत्थ-छट्ठ-ड्हम- जाव क्खणपं भावेमाणे जहा पढमसए कालासवेसियपुत्ते जाव सव्वदुक्खप्पहीणे । सेवं भंते !, सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमसतस्स दसमो उद्देशओ समत्तो.

सत्तमं सयं समत्तं ।

कया पुद्गलो
प्रकाश करे !

११. [प्र०] हे भगवन् ! अचित्त छातां पण कया पुद्गलो अवभास करे, यावत् प्रकाश करे ? [उ०] हे कालोदायि ! प्रोधायमान थयेला साधुनी तेजोलेस्या नीकळीने दूर जइने दूर पडे छे. देशमां (जवा योग्य स्थाने) जइने ते देशमां-स्थानमां पडे छे. ज्या ज्यां से पडे छे त्यां त्यां अचित्त पुद्गलो पण अवभास करे छे, यावत् प्रकाश करे छे. ते कारणयी हे कालोदायि ! ए अचित्त पुद्गलो पण अवभास करे छे, यावत् प्रकाश करे छे. ल्यार बाद ते कालोदायी अनगारे श्रमण भगवान् महावीरने वंदन करे छे, नमस्कार करे छे अने घणा चतुर्थ (उपवास), षष्ठ (बे उपवास), अष्टम (त्रण उपवास) (इत्यादि तप वडे) यावत् आत्माने वासित करता ते प्रथम शतकमां *कालासवेसियपुत्तनी पेठे यावद् सर्वदुःखथी रहित थया. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे [एम कही गौतम यावत् विचरे छे]

सातमा शतकनो दसमो उद्देशक समाप्त.

अट्टमं सयं.

१. १ पोग्गल २ आसीविस ३ रुक्ख ४ किरिय ५ आजीव ६ फासुक-७ मदत्ते ।
८ पडिणीय ९ बंध १० आराहणा य दस अट्टमंमि सते ॥

पढमो उद्देशो.

२. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वदासी-कइविहा णं भंते ! पोग्गला पन्नसा ? [उ०] गोयमा ! तिविहा पोग्गला पन्नसा, तं जहा-पओगपरिणया, मीससापरिणया, वीससापरिणया य ।

अष्टम शतक.

१. [उद्देश संप्रह-] १ पुद्गल, २ आशीविष, ३ वृक्ष, ४ क्रिया, ५ आजीव, ६ प्रासुक, ७ अदत्त, ८ प्रत्यनीक, ९ बन्ध अने १० आराधना-ए संबधे दश उद्देशको आठमां शतकमां छे.

[१ पुद्गलना परिणाम विषे प्रथम उद्देशक छे, २ आशीविषादि संबधे बीजो उद्देशक छे, ३ वृक्षादि विषे त्रीजो उद्देशक छे, ४ कायिकीआदि क्रिया विषे चोथो उद्देशक छे, ५ आजीवक विषे पांचमो उद्देशक छे, ६ प्रासुकदानादि विषे छट्टो उद्देशक छे, ७ अदत्तादान विषे सातमो उद्देशक छे, ८ प्रत्यनीक (गुर्वादिना विद्वेषी) विषे आठमो उद्देशक छे, ९ प्रयोगबन्धादिने विषे नवमो उद्देशक छे, अने १० आराधना इत्यादिने विषे दशमो उद्देशक छे.]

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतम] ए प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! केटला प्रकारना पुद्गलो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! ऋण प्रकारना पुद्गलो कहा छे. ते आ प्रमाणे-१ प्रयोगपरिणत (प्रयोग एटले जीवना व्यापारथी शरीरादिरूपे परिणाम पामेला) २ *मिश्रपरिणत (मिश्र-प्रयोग अने स्वभाव बन्नेना संबन्ध-थी परिणाम पामेला), अने ३ विससापरिणत (विससा-स्वभाव-थी परिणामेला)

१ फासुक घ । २ अट्टमंसि सए क-ग ।

२. * प्रयोगपरिणामनो त्याग कर्या शिवाय विससा-स्वभाव-थी परिणामान्तरने प्राप्त थयेला मृतकलेवरदि पुद्गलो ते मिश्रपरिणत कहेवाय छे; अथवा विससाकी परिणत थयेली औदारिकादि वर्गणाओ जीवना प्रयोगथी ज्यारे औदारिकादिशरीर वगेरे रूपे परिणत थाय त्यारे ते पण मिश्रपरिणत कहेवाय छे. यद्यपि औदारिकादिशरीरपणे परिणाम पामेला औदारिकादि वर्गणाओ प्रयोगपरिणत कहेवाय छे, कारण के त्या विससापरिणामनी विवक्षा नथी, पण जे विससा अने प्रयोग ए उभयपरिणामनी विवक्षा करवामां आवे तो ते मिश्रपरिणत कहेवाय छे.-टीकाकार.

६ भ० सू०

૩. [પ્ર૦] પઓગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કહ્વિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પર્ગિદિયપ-ઓગપરિણયા, વેહંદિયપઓગપરિણયા, જાવ પંચિદિયપઓગપરિણયા ।

૪. [પ્ર૦] પર્ગિદિયપઓગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કહ્વિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પુદ-વિક્કાહઅપર્ગિદિયપઓગપરિણયા, જાવ વળસ્સહકાહઅપર્ગિદિઅપઓગપરિણયા ।

૫. [પ્ર૦] પુદવિક્કાહઅપર્ગિદિઅપઓગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કહ્વિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! ડુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—સુહુમપુદવિક્કાહઅપર્ગિદિઅપઓગપરિણયા, યાદસ્પુદવિક્કાહઅપર્ગિદિયપઓગપરિણયા ય । આઠકાહઅપર્ગિદિઅપઓગપરિણયા એવં ચેવ, એવં દુયઓ મેદો જાવ વળસ્સહકાહઆ ય ।

૬. [પ્ર૦] વેહંદિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! અળેગવિહા પન્નત્તા, એવં તેહંદિયપઓગપરિણયા, ચઠરિં-દિયપઓગપરિણયા વિ ।

૭. [પ્ર૦] પંચિદિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ચઠવિહા પન્નત્તા । તં જહા—નેરહયપંચિદિયપઓગપરિણયા, તિરિક્કપંચિદિયપઓગપરિણયા, એવં મણુસ્સ, દેવપંચિદિયપરિણયા ય ।

૮. [પ્ર૦] નેરહયપંચિદિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! સત્તવિહા પન્નત્તા; તં જહા—રયણપ્પમાપુદવિનેરહ-અપંચિદિયપઓગપરિણયા વિ, જાવ અહેસત્તમપુદવિનેરહઅપઓગપરિણયા વિ ।

૯. [પ્ર૦] તિરિક્કજોણિયપંચિદિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! તિવિહા પન્નત્તા, તં જહા—ઝલચરપંચિદિય-તિરિક્કજોણિયપઓગપરિણયા, ધલચરપંચિદિય, સહચરપંચિદિય ।

પ્રઓગપરિણત
પુદ્ગલો.
પ્રથમ દંડક.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત (એકેન્દ્રિય જીવના વ્યાપાર વડે પરિણામ પામેલા), બેહંદ્રિયપ્રઓગપરિણત, યાવત્ પંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો.

એકેન્દ્રિયપ્રઓગ-
પરિણત.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—પૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો, યાવત્ વનસ્પતિકાયિકએકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો, અને બાદરપૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો. એ પ્રમાણે અપ્કાયિકએકેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો (બે પ્રકારે) જાણવા, એ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાયિકપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો પણ બે પ્રકારના જાણવા.

બેહંદ્રિયપ્રઓગ-
પરિણત.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બેહંદ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે અનેક પ્રકારના કહ્યા છે. એ પ્રમાણે તેહંદ્રિય અને ચઠરિંદ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો પણ જાણવા.

પંચેન્દ્રિયપ્ર-
ઓગપરિણત.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારના કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—નારકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત, તિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત, એ પ્રમાણે મનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત અને દેવપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત.

નૈરયિકપ્રઓગ-
પરિણત.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકપંચેન્દ્રિય-પ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો સાત પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત, અને યાવત્ નીચે સત્તમ-નારકપૃથિવીનૈરયિકપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો.

તિર્યંચપંચેન્દ્રિય-
પ્રઓગપરિણત.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તિર્યંચયોનિક-પંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—જલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત, સ્થલચરતિર્યંચ-યોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત અને સ્થેચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રઓગપરિણત પુદ્ગલો.

૧ વળસ્સહકાહઆણ પુચ્છા, ગોયમા ! અળેગવિહા પન્નત્તા ક્ । ૨ તિરિક્ક એવં મ- ક્ । ૩ -ચરતિરિક્કપંચિદિયજોણિય- ક્ ।

૩. હિંદ્રે નવ દંડકદ્વારા (સૂ. ૩-૨૪) પ્રઓગપરિણત પુદ્ગલોનું નિરૂપણ કરે છે—૧ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયથી આરંભી સર્વાર્થસિદ્ધદેવો પર્યન્ત જીવોની વિશેષતાથી પ્રઓગપરિણત પુદ્ગલોનો પ્રથમ દંડક, ૨ તેવી રીતે સૂક્ષ્મ પૃથિવીકાયિકથી આરંભી સર્વાર્થસિદ્ધદેવો સુધી પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્તના મેદથી થીજો દંડક, ૩ ઔદારિકાદિ પાંચ શરીરની વિશેષતાથી થીજો દંડક, ૪ પાંચ હિન્દ્રિયોની વિશેષતાથી ચોથો દંડક, ૫ ઔદારિકાદિ પાંચ શરીર અને સ્પર્શદિ પાંચ હિન્દ્રિયોની વિશેષતાથી પાંચમો દંડક, ૬ વર્ણ, ગન્ધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનની વિશેષતાથી છઠ્ઠો દંડક, ૭ ઔદારિકાદિશરીર અને વર્ણાદિની વિશેષતાથી સાતમો દંડક, ૮ હિન્દ્રિયો અને વર્ણાદિની વિશેષતાથી આઠમો દંડક, અને ૯ શરીર, હિન્દ્રિય અને વર્ણાદિની વિશેષતાથી નવમો દંડક. એ પ્રમાણે નવ દંડક જાણવા—ટીકાકાર,

१०. [प्र०] जलयरतिरिक्खजोणियपयोगपरिणयाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—संमुच्छिमजलयर०, गम्भवकंतिजलयर० ।

११. [प्र०] थलयरतिरिक्ख० पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—चउप्पयथलयर०, परिसप्पयथलयर० ।

१२. [प्र०] चउप्पयथलयर० पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—संमुच्छिमचउप्पयथलयर०, गम्भवकंतिजलयर० । एवं पपणं अभिलावेणं परिसप्पा दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—उरपरिसप्पा य भुयपरिसप्पा य । उरपरिसप्पा दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—संमुच्छिमा य गम्भवकंतिया य । एवं भुयपरिसप्पा वि, एवं खहयरा वि ।

१३. [प्र०] मणुस्सपंचिदियपओग० पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—संमुच्छिममणुस्स०, गम्भवकंतिजमणुस्स० ।

१४. [प्र०] देवपंचिदियपओग० पुच्छा । [उ०] गोयमा ! चउव्विहा पन्नत्ता, तं जहा—भवणवासिदेवपंचिदियपओग०, एवं जाव वेमाणिया ।

१५. [प्र०] भवणवासिदेवपंचिदिय० पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दसविहा पन्नत्ता, तं जहा—असुरकुमार०, जाव धणियकुमार० । एवं एतेणं अभिलावेणं अद्विहा वाणमंतरा, पिसाथा जाव गंधव्वा । जोतिसिया पंचविहा पन्नत्ता, तं जहा—चंदविमाणजोतिसियां, जाव ताराविमाणजोइसिआं देवा । वेमाणिया दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—कप्पोवग० कप्पातीतगवेमाणिया । कप्पोवगा दुवालसविहा पन्नत्ता, तं जहा—सोहम्मकप्पोवग० जाव अच्चुयकप्पोवगवेमाणिया । कप्पातीतग० दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—गेवेज्जगकप्पातीतग० अणुत्तरोववातीयकप्पातीतग० । गेवेज्जगकप्पातीतग० नचविहा पन्नत्ता, तं जहा—हेट्टिमहेट्टिमगेवेज्जगकप्पातीतग०, जाव उवरिमउचरिमगेवेज्जगकप्पातीतग० ।

१०. [प्र०] हे भगवन् ! जलचरतिर्यंचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! जलचरतिर्यंचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—संमूर्च्छिमजलचरतिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने गर्भजजलचरतिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत.

जलचरादिप्रयोगपरिणत-

११. [प्र०] हे भगवन् ! स्थलचरतिर्यंचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! स्थलचरतिर्यंचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—चतुष्पदस्थलचरपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने परिसर्पस्थलचरतिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! चतुष्पदस्थलचरतिर्यंचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! चतुष्पदस्थलचरतिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—संमूर्च्छिमचतुष्पदस्थलचरतिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने गर्भजचतुष्पदस्थलचरतिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे ए अभिलाप (पाठ) वडे परिसर्पो वे प्रकारना कहा छे—उरपरिसर्प अने भुजपरिसर्प. उरपरिसर्पो वे प्रकारना कहा छे—संमूर्च्छिम अने गर्भज. ए प्रमाणे भुजपरिसर्पो अने खेचरो (पक्षीओ) पण वे प्रकारना कहा छे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! मनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो वे प्रकारना कहा छे. ते आ प्रमाणे—संमूर्च्छिममनुष्यप्रयोगपरिणत अने गर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत.

मनुष्यप्रयोगपरिणत

१४. [प्र०] हे भगवन् ! देवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! देवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो चार प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे—भवनवासिदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत, अने यावत् वैमानिकदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो.

देवप्रयोगपरिणत-

१५. [प्र०] हे भगवन् ! भवनवासिदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! दश प्रकारना कहा छे. ते आ प्रमाणे—असुरकुमारप्रयोगपरिणत, यावत् स्तनितकुमारप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे ए अभिलाप वडे आठ प्रकारना वानव्यंतरो, पिशाचो यावत् गान्धर्वो कहेवा, ज्योतिषिको पांच प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—चन्द्रविमानज्योतिषिकदेव, यावत् ताराविमानज्योतिषिकदेव. वैमानिक देवो वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—कल्पोपपन्नकवैमानिकदेव अने कल्पातीतवैमानिक देव. कल्पोपपन्नकवैमानिक बार प्रकारना कहा छे; सौधर्मकल्पोपन्नक, यावत् अच्युतकल्पोपन्नक. कल्पातीतवैमानिको हे गौतम ! वे प्रकारे कहा छे; ते आ प्रमाणे—गैवेयककल्पातीतवैमानिक देव अने अनुत्तरौपपातिककल्पातीत वैमानिक देव. गैवेयककल्पातीत वैमानिक देवो नत्र प्रकारे कहा छे; ते आ प्रमाणे—अधस्तन अधस्तन (नीचेनी त्रिकमां नीचे रहेला) गैवेयककल्पातीत वैमानिक देवो, यावत् उपर उपर (उपरनी त्रिकमां उपरना) गैवेयक कल्पातीत देवो.

भवववासि, ध्यन्तज्योतिषिकअने वैनिकप्रयोगपरिणत

૧૬. [પ્ર૦] અણુત્તરોવવાદઅકળપાતીતગવેમાણિઅદેવપંચિન્દ્રિયપ્રયોગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કદ્વિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા—વિજયઅણુત્તરોવવાદઅ. જાવ પરિણયા, જાવ સવ્વટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાદઅદેવપંચિન્દ્રિય. જાવ પરિણયા । (દં. ૧.)

૧૭. [પ્ર૦] સુહુમપુઢવિક્કાદઅપર્ગિદિઅપયોગપરિણતા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કદ્વિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—કેતિ અપજ્જત્તગં પઢમં મળંતિ પચ્છા પજ્જત્તગં । પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાદઅ. જાવ પરિણતા ય અપજ્જત્તાસુહુમ-પુઢવિક્કાદઅ. જાવ પરિણતા ય । વાદરપુઢવિક્કાદઅપર્ગિદિય. એવં ચેવ, એવં જાવ વળસ્સદ્દકાદઆ । પક્કેકા દુવિહા સુહુમા ય વાદરા ય પજ્જત્તગા અપજ્જત્તગા ય માણિઅઘ્વા

૧૮. [પ્ર૦] વેદ્દિયપંઓગપરિણતાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગવેદ્દિયપંઓગપરિણતા ય અપજ્જત્તગ. જાવ પરિણયા ય । એવં તેદ્દિયા વિ, એવં ચડરિદિયા વિ ।

૧૯. [પ્ર૦] રયણપ્પમાપુઢવિનેરદ્દઅ. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગરયણપ્પમા. જાવ પરિ-ણતા ય અપજ્જત્તગ. જાવ પરિણતા ય, એવં જાવ અહેસત્તમા ।

૨૦. [પ્ર૦] સંમુચ્છિમજલચરતિરિવ્વ. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગ. અપજ્જત્તગ. । એવં ગમ્મવકંતિયા વિ । સંમુચ્છિમચડપ્પયયલચરા એવં ચેવ; એવં ગમ્મવકંતિયા વિ । એવં જાવ સંમુચ્છિમલ્લહચર. ગમ્મવકંતિયા ય, પક્કેકે પજ્જત્તગા અપજ્જત્તગા ય માણિઅઘ્વા ।

૨૧. [પ્ર૦] સંમુચ્છિમમણુસ્સપંચિન્દ્રિય. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, અપજ્જત્તગા ચેવ ।

૨૨. [પ્ર૦] ગમ્મવકંતિયમણુસ્સપંચિન્દ્રિય. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગગમ્મવકંતિયા વિ, અપજ્જત્તગગમ્મવકંતિયા વિ ।

૧૬. [પ્ર૦] અનુત્તરોપપાતિકકલપાતીતવૈમાનિકદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—વિજયઅનુત્તરોપપાતિકદેવપ્રયોગપરિણત, યાવત્ સર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરોપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગ-પરિણત (દં. ૧.)

દ્વિતીય દંઢક.
સૂક્ષ્મપૃથિવી-
કાયિકાદિપ્ર-
યોગપરિણત.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે, ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—પર્યાસસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએન્દ્રિયપ્રયોગ-પરિણત. આ સ્થલે (વીજી વાચનામાં) કોઈ અપર્યાસને પ્રથમ કહે છે, અને પછી પર્યાસને કહે છે. એ પ્રમાણે વાદરપૃથિવીકાયિકાએન્દ્રિય, યાવત્ વનસ્પતિકાયિકા કહેવા. તે બધા બંને પ્રકારે છે—સૂક્ષ્મ અને વાદર, તથા પર્યાસ અને અપર્યાસ.

વેદ્દિયપંઓગ-
પરિણત.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વેદ્દિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—પર્યાસવેદ્દિયપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસવેદ્દિયપ્રયોગપરિણત. એ પ્રમાણે ત્રીન્દ્રિયો અને ચડરિન્દ્રિયો પણ જાણવા.

રત્નપ્રમાદિ-
નૈરયિકપ્રયોગ-
પરિણત.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—પર્યાસરત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસરત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત. એ પ્રમાણે યાવત્ નીચે સાતમી નરકપૃથ્વી સુધી જાણવું.

સંમૂર્છિમજલચ-
રણપ્રયોગપ-
રિણત.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંમૂર્છિમજલચરતિર્યચોનિકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—પર્યાસસંમૂર્છિમજલચરપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસસંમૂર્છિમજલચરપ્રયોગપરિણત. એ પ્રમાણે ગર્ભજ જલચરો પણ જાણવા. એ પ્રમાણે સંમૂર્છિમ તથા ગર્ભજ ચતુષ્પદસ્થલચર જીવો જાણવા, એ પ્રમાણે યાવત્ સંમૂર્છિમ તથા ગર્ભજ સ્થેચરો પણ જાણવા; તે દરેકના પર્યાસ અને અપર્યાસ બે ભેદો કહેવા.

સંમૂર્છિમમનુ-
ષ્યાદિપ્રયોગ-
પરિણત.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંમૂર્છિમમનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે એક પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—અપર્યાસસંમૂર્છિમમનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગર્ભજમનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—પર્યાસગર્ભજપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસગર્ભજપ્રયોગપરિણત.

२३. [प्र०] असुरकुमारभवनवासिदेवार्णं पुच्छ । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—पज्जत्तगअसुरकुमार०, अपज्जत्तगअसुरकुमार०; एवं जाव थणियकुमारा पज्जत्तगा अपज्जत्तगा य । एवं एतेणं अभिलावेणं दुयएणं भेदेणं पिसाया, जाव गंधव्वा; चंदा, जाव ताराविमाणा; सोहम्मकप्पोवगा, जावचुतो; हेट्टिमहेट्टिमगेविज्जकप्पातीत० जाव उवरिमउवरिमगेविज्ज०; विजयअणुत्तरोववाइअ०, जाव अपराजिअ० ।

२४. [प्र०] सव्वट्टिसिद्धकप्पातीत० पुच्छ । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—पज्जत्तासव्वट्टिसिद्धअणुत्तरोववाइअ०, अपज्जत्तासव्वट्टि० जाव परिणता वि (इं. २.).

जे अपज्जत्तासुद्धमपुढविक्काइअर्णमिदिअपयोगपरिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मगसरीरप्पयोगपरिणया । जे पज्जत्तसुद्धम० जाव परिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मगसरीरप्पयोगपरिणया, एवं जाव चउरिंदिया पज्जत्ता; णवरं जे पज्जत्तावादरवाउक्काइअर्णमिदिअपयोगपरिणया ते ओरालिय—वेउद्विय—तेया—कम्मसरीर० जाव परिणता; सेसं तं चेव । जे अपज्जत्तरयणप्पभापुढविनेरइयपंचिंदियपयोगपरिणया ते वेउद्विय—तेया—कम्मसरीरप्पयोगपरिणया; एवं पज्जत्तगा वि, एवं जाव अहेसत्तमा । जे अपज्जत्तासंमुच्छिमजलयर० जाव परिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मसरीर० जाव परिणया, एवं पज्जत्तगा वि । गम्भवकंतिअपज्जत्तगा एवं चेव; पज्जत्तगा णं एवं चेव । नवरं सरीरगाणि चत्तारि जहा वादरवाउक्काइअर्णं पज्जत्तगाणं; एवं जहा जलचरेसु चत्तारि आलावगा भाणिआ एवं चतुप्पद—उरपरिसप्प—भुजपरिसप्प—खहयरेसु वि चत्तारि आलावगा भाणिअव्वा । जे संमुच्छिमणुस्सपंचिंदियपयोगपरिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मसरीर० जाव परिणया । एवं गम्भवकंतिया वि; अपज्जत्तग-पज्जत्तगा वि एवं चेव, नवरं सरीरगाणि पंच भाणियव्वाणि । जे अपज्जत्ताअसुरकुमारभवनवासि० जहा नेरइया तहेव, एवं पज्जत्तगा वि; एवं दुयएणं भेदेणं जाव थणियकुमारा । एवं पिसाया, जाव गंधव्वा, चंदा, जाव ताराविमाणा, सोहम्मकप्पो०, जावचुओ; हेट्टिमहेट्टिमगेवेज्जग०, जाव उवरिमउवरिमगेवेज्जग०, विजयअणुत्तरोववाइए, जाव सव्वट्टिसिद्धअणुत्तरोववाइए; एकेके णं दुयओ

२३. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारभवनवासिदेवप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—पर्याप्तअसुरकुमारप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तअसुरकुमारप्रयोगपरिणत; ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो पर्याप्त अने अपर्याप्त जाणवा. ए प्रमाणे ए अभिलाप बडे वे भेदो पिशाचो यावद् गांधर्वोना जाणवा. तेमज चन्द्रो यावत् ताराविमानो, सौधर्मकलोपपन्नक, यावत् अच्युत कलोपपन्नक, तथा नीचे नीचेनी प्रैवेयक कल्पातीत यावत् उपर उपरना प्रैवेयककल्पातीतदेवप्रयोगपरिणत, विजयअनुत्तरौपपातिक, यावत् अपराजितअनुत्तरौपपातिक.

असुरकुमार-
दिप्रयोग-
परिणत.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! सर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककल्पातीतदेवप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! ते वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिक; यावत् अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धप्रयोगपरिणत. ए [प्रमाणे वै दंडको जाणवा.]

सर्वार्थसिद्ध-
देवप्रयोग-
परिणत.

जे पुद्गलो अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस अने कार्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे; अने जे पुद्गलो पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस अने कार्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे यावत् चउरिंदिय पर्याप्ता जाणवा. परन्तु विशेष ए छे के जे पुद्गलो पर्याप्तवादरवायुकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कार्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे, बाकीनुं सर्व पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं. जे पुद्गलो अपर्याप्तरत्तप्रमापृथिवीनरकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते वैक्रिय, तैजस अने कार्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे पर्याप्तनारको पण जाणवा. ए प्रमाणे यावत् सप्तम पृथिवी सुधी जाणवुं. जे पुद्गलो अपर्याप्तसंमूर्च्छिमजलचरप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस, अने कार्मणशरीर यावत् परिणत छे. ए प्रमाणे पर्याप्ता [संमूर्च्छिम जलचर] पण जाणवा. गर्भजअपर्याप्त अने गर्भजपर्याप्त पण एमज जाणवा. परन्तु विशेष ए छे के पर्याप्तवादरवायुकायिकनी पेटे तेओने चार शरीर होय छे. ए प्रमाणे जेम जलचरोमां चार आलापक कहेला छे तेम चतुप्पद, उरपरिसर्प, भुजपरिसर्प अने खेचरोमां पण चार आलापक कहेवा, जे पुद्गलो संमूर्च्छिममनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे, ते औदारिक, तैजस अने कार्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे; ए प्रमाणे गर्भज अपर्याप्ता जाणवा, पर्याप्ता पण एमज जाणवा. परन्तु विशेष ए के तेओने पांच शरीर कहेवां. जेम नैरयिको संबन्धे कह्युं, तेम अपर्याप्त असुरकुमारभवनवासि देवो संबन्धे पण जाणवुं, तेम पर्याप्ता संबन्धे पण जाणवुं, ए प्रकारे ए वे भेदबडे यावत् स्तनितकुमारो पण जाणवा. ए प्रमाणे पिशाचो अने यावत् गांधर्वो जाणवा. चंद्रो यावत् तारा विमानो, सौधर्मकल्प यावत् अच्युतकल्प, नीचेनी त्रिकमां नीचेना प्रैवेयक यावत् उपरनी त्रिकमां उपरना प्रैवेयक अने विजयअनुत्तरौपपातिक यावत् सर्वार्थसिद्ध. अनुत्तरौपपातिकना प्रत्येके वच्चे भेद कहेवा; यावत् जे

तृतीयदंडक-
सूक्ष्मपृथिवीकायिक-
दिप्रयोगपरिणत.

रत्तप्रमादि
नैरयिक प्र-
योगपरिणत.
जलचरादि ति-
वैचप्रयोगप-
रिणत.

मनुष्यप्रयो-
गपरिणत.

असुरकुमारादि-
देवप्रयोगप-
रिणत.

ભેદો ભાણિઅઘ્વો, જાવ જે ય પજ્જત્તાસવ્વટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઈઅં, જાવ પરિણતા તે વેડવ્વિય-તેઆ-કમ્માસરીરપઓગ-પરિણયા (દં. ૩.).

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઈઅર્પિગિદિઅપયોગપરિણતા તે ફાસિંદિઅપયોગપરિણયા । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઈઅં એવં ચેવ । જે અપજ્જત્તાવાદરપુઢવિક્કાઈઅં એવં ચેવ, એવં પજ્જત્તગા વિ । એવં ચડક્કણં ભેદેણ જાવ વળસ્સતિકાઈઆ । જે અપજ્જ-ત્તાવેહંદિયપયોગપરિણયા તે જિભ્મિદિય-ફાસિંદિયપયોગપરિણયા, જે પજ્જત્તાવેહંદિયં એવં ચેવ, એવં જાવ ચતુરિંદિયા; નવરં પકેકંકં ઈંદિયં વહેયવ્વં, જાવ અપજ્જત્તરયણ્ણમાપુઢવિનેરહયપંચિંદિયપયોગપરિણતા તે સોંદિય-ચર્ચિંદિય-ઘાણિંદિય-જિભ્મિ-દિય-ફાસિંદિયપઓગપરિણયા । એવં પજ્જત્તગા વિ, એવં સવ્વે ભાણિઅઘ્વા તિરિવ્વજોણિય-મણુસ્સ-દેવા, જાવ જે પજ્જત્તાસ-વ્વટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઈઅં જાવ પરિણયા તે સોંદિય-ચર્ચિંદિયં જાવ પરિણયા । (દં. ૪.).

જે અપ્પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઈઅર્પિગિદિયઓરાલિય-તેયા-કમ્માસરીરપયોગપરિણયા તે ફાસિંદિયપ્પઓગપરિણયા । જે પજ્જત્તાસુહુમં એવં ચેવ, વાદરઅપજ્જત્તા એવં ચેવ, એવં પજ્જત્તગા વિ । એવં ઇતેણં અભિલાવેણં જસ્સ જેતિ ઈંદિયાણિ સરી-રાણિ ય તાણિ ભાણિઅઘ્વાણિ, જાવ જે પજ્જત્તાસવ્વટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઈઅં જાવ દેવપંચિંદિયવેડવ્વિય-તેયા-કમ્માસરીરપ્પઓગ-પરિણયા તે સોંદિય-ચર્ચિંદિય-જાવ ફાસિંદિયપ્પયોગપરિણતા । (દં. ૫.).

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઈઅર્પિગિદિયપયોગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા વિ, નીલ-લોહિય-હાલિહ-સુક્કિલં; ગંધઓ સુભિગંધપરિણયા વિ, દુભિગંધપરિણયા વિ; રસઓ તિત્તરસપરિણયા વિ, કહુયરસપરિણયા વિ, કસાયરસપરિણયા વિ, અંબિલરસપરિણયા વિ, મહુરરસપરિણયા વિ; ફાસઓ કવ્વજ્જફાસપરિણયા વિ, જાવ લુક્કજ્જફાસપરિણયા વિ; સંઠાણઓ પરિ-મંડલસંઠાણપરિણયા વિ, વટ્ટ-તંસ-ચડરંસ-આયત-સંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તસુહુમપુઢવિં એવં ચેવ; એવં જહાણુપુવ્વીપ નેયવ્વં, જાવ જે પજ્જત્તાસવ્વટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઈઅં જાવ પરિણતા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા વિ, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । (દં. ૬.).

પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિક યાવત્ [પર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક-] પ્રયોગપરિણત છે, તે વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મ-ણશરીરપ્રયોગપરિણત છે. એ પ્રમાણે ત્રણ દંડક કહ્યા.

ચતુર્થ દંડક.

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે, જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકા-યિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે એ પ્રમાણે [સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત] છે. જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તવાદરપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત છે તે પળ એજ પ્રકારે છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તવાદરપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત છે તે પળ એવાજ છે. એ પ્રમાણે ચાર ભેદો યાવત્ વનસ્પતિકાયિકોના જાણવા. જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તવેદ્દિન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે જિહ્વાઈન્દ્રિય અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. જે પર્યાપ્તવેદ્દિન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે યાવત્ ચડરિન્દ્રિય જીવો જાણવા; પરન્તુ એક એક ઈન્દ્રિય વધારવી [અર્થાત્ ત્રીન્દ્રિયજીવોને સ્પર્શેન્દ્રિય, રસેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિય કહેવી, અને ચડરિન્દ્રિયજીવોને એક ચક્ષુરિન્દ્રિય વધારવી.] યાવત્ જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તરક્તપ્રમાપૃથિવીનારકપંચેન્દ્રિ-યપ્રયોગપરિણત છે તે શ્રોત્રેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, ઘ્રાણેન્દ્રિય, જિહ્વેન્દ્રિય અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. એ પ્રમાણે પર્યાપ્તનારકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પળ જાણવા. સર્વ તિર્યચ્ચયોનિકો, મનુષ્યો અને દેવો પળ એ પ્રકારે કહેવા. યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવ-પ્રયોગપરિણત છે તે શ્રોત્રેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય ઇત્યાદિ યાવત્ પરિણત છે. [દં. ૪]

પંચમ દંડક.

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે તે સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત છે તે એ પ્રમાણે [સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત] છે. અપર્યાપ્તવાદરપૃથિવીકાયિક અને પર્યાપ્ત-વાદરપૃથિવીકાયિક પળ એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે એ અભિલાપ (પાઠ) વહે જેને જેટલી ઈન્દ્રિયો અને શરીરો હોય તેને તેટલાં કહેવાં. યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપચ્ચેન્દ્રિય વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે તે શ્રોત્રેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. [દં. ૫]

ષષ્ઠ દંડક.

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણો, નીલવર્ણો, રક્તવર્ણો, પીતલવર્ણો અને શુક્લવર્ણો પળ પરિણત છે; ગન્ધથી સુરભિગન્ધ અને દુરભિગન્ધપણે પળ પરિણત છે. રસથી તિત્તરસ, કટુકરસ, કપાયરસ, અમ્લરસ અને મધુરરસરૂપે પળ પરિણત છે; સ્પર્શથી કર્કશસ્પર્શ, યાવત્ રૂક્ષસ્પર્શરૂપે પળ પરિણત છે, અને સંસ્થાનથી પરિમંડલસંસ્થાન, વૃત્તસંસ્થાન, ત્ર્યસનસંસ્થાન, ચતુરસ્ર (ચોરસ) સંસ્થાન અને આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે, તે એ પ્રમાણે જાણવા. અને એ પ્રકારે સર્વ ક્રમપૂર્વક જાણવું, યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક-યાવત્ પ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણો પરિણત પળ છે, યાવત્ આયતસંસ્થાન રૂપે પળ પરિણત છે. [દં. ૬]

૧ ભાણિઅઘ્વા હ । ૨ અપજ્જત્તા-ઘ । ૩ કમ્માસ-ક । ૪ જહ ઘ । ૫ ઈંદિયાઈ ક । ૬ જે ય વ-ઘ । ૭ -ળયા વિ તે ક । ૮ સુક્કિલા ક ।

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇયર્મિદિયઓરાલિય—તેયા—કમ્માસરીરપ્પઓગંપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા વિ, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇય૦ એવં ચેવ । એવં જહાણુપુઢ્વીય નેયઘં, જસ્સ જહ સરીરાણિ, જાવ જે પજ્જત્તાસઘટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઇયદેવપંચિદિયવેઽઘ્ચિય—તેયા—કમ્માસરીર— જાવ પરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણતા વિ, જાવ આયતસંઠાણપરિણતા વિ (દં. ૭)

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇયર્મિદિયફાસિંદિયપયોગપરિણતા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇય૦ એવં ચેવ । એવં જહાણુપુઢ્વીય જસ્સ જતિ ઇંદિયાણિ તસ્સ તતિ માણિયઘાણિ, જાવ જે પજ્જત્તાસઘટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઇઅ- જાવ દેવપંચિદિયસોતિંદિય— જાવ ફાસિંદિયપયોગપરિણતા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા, જાવ આયતસંઠાણપરિણતા વિ । (દં. ૮)

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇયર્મિદિયઓરાલિય—તેયા—કમ્મા—ફાસિંદિયપયોગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા વિ, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇય૦ એવં ચેવ । એવં જહાણુપુઢ્વીય જસ્સ જતિ સરીરાણિ ઇંદિયાણિ ય તસ્સ તતિ માણિયઘાણિ, જાવ જે પજ્જત્તાસઘટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઇયદેવપંચિદિયવેઽઘ્ચિય—તેયા—કમ્મા—સોંદિય— જાવ ફાસિંદિયપયોગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા, જાવ આયતસંઠાણપરિણતા વિ । એવં એતે નવ દંડગા ।

૨૫. [પ્ર૦] મીસાપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કતિવિહા પ્પણત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પ્પણત્તા, તં જહા—ર્મિદિય—મીસાપરિણયા, જાવ પંચિદિયમીસાપરિણયા ।

૨૬. [પ્ર૦] ઈર્મિદિયમીસાપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કતિવિહા પ્પણત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! એવં જહા પઓગપરિણતેહિં નવ દંડગા મ્પણિયા, એવં મીસાપરિણતેહિં વિ નવ દંડગા માણિયઘા, તહેવ સઘં નિરવસેસં, નવરં અમિલાવો 'મીસાપરિણયા' માણિયઘં, સેસં તં ચેવ, જાવ જે પજ્જત્તાસઘટ્ટસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઇઅ- જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ ।

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે, તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે. એ પ્રમાણે પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પળ જાણવા. એ પ્રકારે યથા-નુક્રમે જાણવું. જેને જેટલાં શરીર હોય [તેને તેટલાં કહેવાં] યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિય વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, અને સંસ્થાનથી યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે [દં. ૭]

સતમ દંડક.

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયસ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયસ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે પળ એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે સર્વ અનુ-ક્રમે જાણવું, જેને જેટલી ઇન્દ્રિયો હોય તેને તેટલી કહેવી; યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિય શ્રોત્રેન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનપળે પરિણત છે [દં. ૮]

પદમ દંડક.

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનપળે પળ પરિણત છે. જે પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિક—[એકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ તથા સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે પળ] એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે અનુક્રમે સર્વ જાણવું. જેને જેટલાં શરીર અને ઇન્દ્રિયો હોય તેને તેટલાં કહેવાં, યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિય—વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ તથા શ્રોત્રેન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગ-પરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે અને યાવત્ આયતસંસ્થાનપળે પળ પરિણત છે. એ પ્રમાણે એ નવ દંડકો કહ્યા.

નવમ દંડક.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મિશ્રપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિયમિશ્રપરિણત અને યાવત્ પંચેન્દ્રિયમિશ્રપરિણત.

મિશ્રપરિણત પુદ્ગલો

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયમિશ્રપરિણતપુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ પ્રયોગપરિણતપુદ્ગલો સંબંધે નવ દંડક કહ્યા તેમ મિશ્રપરિણતપુદ્ગલો સંબંધે પળ નવ દંડક કહેવા, તેમ બાકીનું સર્વ કહેવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે [પ્રયોગ પરિણતને સ્થાને] 'મિશ્રપરિણત' એવો પાઠ કહેવો. વાકી બધું તે પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકપ્રયોગ-પરિણત છે તે યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે.

મિશ્રપરિણત પુદ્ગલોને વિ-શે નવ દંડક.

२७. [प्र०] वीससापरिणता णं मंते ! पोम्गला कतिविहा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! पंचविहा पन्नत्ता, तं जहा—वन्नपरिणता, गंधपरिणता, रसपरिणता, फासपरिणता, संठाणपरिणता । जे वन्नपरिणता ते पंचविहा पन्नत्ता, तं जहा—कालवन्नपरिणता, जाव सुक्किलवन्नपरिणता । जे गंधपरिणता ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—सुब्भिगंधपरिणया वि, दुब्भिगंधपरिणया वि, एवं जहा पन्नत्तयाण तहेव निरवसेसं जाव जे संठाणतो आयतसंठाणपरिणता ते वन्नओ कालवन्नपरिणया वि, जाव लुक्खफासपरिणया वि ।

२८. [प्र०] एगे मंते ! द्धे किं पयोगपरिणए, मीसापरिणए, वीससापरिणए ? [उ०] गोयमा ! पयोगपरिणए वा, मीसापरिणए वा, वीससापरिणए वा ।

२९. [प्र०] जेदि पयोगपरिणते किं मणप्पयोगपरिणए, वैयप्पयोगपरिणए, कायप्पयोगपरिणए ? [उ०] गोयमा ! मणप्पयोगपरिणए वा, वैयप्पयोगपरिणए वा, कायप्पयोगपरिणए वा ।

३०. [प्र०] जदि मणप्पयोगपरिणते किं सच्चमणप्पयोगपरिणते, मोसमणप्पयोगपरिणते, सच्चामोसमणप्पयोगपरिणते, असच्चामोसमणप्पयोगपरिणते ? [उ०] गोयमा ! सच्चमणप्पयोगपरिणते वा, मोसमणप्पयोगपरिणते वा, सच्चामोसमणप्पयोगपरिणते वा, असच्चामोसमणप्पयोगपरिणते वा ।

३१. [प्र०] जदि सच्चमणप्पयोगपरिणते किं आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, अणारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, सारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, असारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, समारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए ? [उ०] गोयमा ! आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणते वा, जाव असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए वा ।

विससापरि-
णतपुद्गलो.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! विससापरिणत (स्वभावथी परिणामने प्राप्त थयेला) पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—वर्णपरिणत, गंधपरिणत, रसपरिणत, स्पर्शपरिणत अने संस्थानपरिणत. जे वर्णपरिणत पुद्गलो छे ते पांच प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—कालवर्णरूपे परिणत, यावत् शुक्कवर्णरूपे परिणत. जे गंधपरिणत छे ते बे प्रकारना छे; ते आ प्रमाणे—सुगंधपरिणत अने दुर्गंधपरिणत. ए प्रमाणे जेम *प्रज्ञापना पदमां कह्नुं छे तेम सर्व जाणहुं. यावत् जे (पुद्गलो) संस्थानथी आयतसंस्थानरूपे परिणत छे ते वर्णथी कालवर्णरूपे पण परिणत छे, यावत् रूक्षस्पर्शरूपे पण परिणत छे.

एकद्रव्य-
परिणाम.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! एक द्रव्यं शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विससापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! एक द्रव्यं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विससापरिणत पण होय.

मनःप्रयोगादि-
परिणत.

२९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते [एकद्रव्य] प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वाक्प्रयोगपरिणत होय, के काय-प्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनःप्रयोगपरिणत होय, वाक्प्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एकद्रव्य मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, मृषामनःप्रयोगपरिणत होय; सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, मृषामनःप्रयोगपरिणत होय, सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय.

आरंभसत्यम-
नःप्रयोगादिप-
रिणत.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एकद्रव्य सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, संरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असंरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, समारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के असमारंभ-सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, यावत् असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत पण होय.

१ कालावन्न-क । २-वणए क । ३ मीसप-क । ४ जह घ । ५ वइप्प-घ । ६ सच्चामण-क ।

२७. * प्रज्ञा० पद १ प-१०-१

२९. † औदारिकादिकाययोगवडे मनोवर्गणा द्रव्यने ग्रहण करी तेने मनोयोग वडे मनवणे परिणमाव्या जे पुद्गलो ते मनःप्रयोगपरिणत कहेवाय छे, औदारिकादिकाययोग वडे भाषाद्रव्यने ग्रहणकरी वचनयोग वडे भाषारूपे परिणमात्री बहार कडाता जे पुद्गलो ते वाक्प्रयोगपरिणत कहेवाय छे, अने काययोग वडे ग्रहण करीने औदारिकादिशरीररूपे परिणमाव्या जे पुद्गलो ते कायप्रयोगपरिणत कहेवाय छे—टीकाकार.

३०. ‡ सत्यपदार्यना चिन्तनकरवारूप मननो व्यापार ते सत्यमनःप्रयोग कहेवाय छे. कंडक सत्य अने कंडक असत्य एम मिश्रित थयेल होय ते सत्य-मृषा कहेवाय छे, अने सत्य ने असत्य वनेथी रहित ते असत्यमृषा कहेवाय छे.

३१. † आरंभ—जीवहिंसा, तेने विषे मनःप्रयोग एटले मननो व्यापार, ते वडे परिणाम पामेठ जे पुद्गलो ते आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत कहेवाय छे, ए प्रमाणे बीजा पण जाणी लेवा; परन्तु विशेष ए छे के अनारंभ—जीवहिंसानो अभाव, संरंभ—वधनो संकल्प अने समारंभ—परिताप उपजावयो.—टीकाकार.

૩૨. [પ્ર૦] જદિ મોસમળપ્પયોગપરિણતે કિં આરંભમોસમળપ્પયોગપરિણ વા ? [૩૦] એવં જહા સચ્ચેનં તહા મોસેજ વિ, એવં સચ્ચામોસમળપ્પયોગેણ વિ, એવં અસચ્ચામોસમળપ્પયોગેણ વિ ।

૩૩. [પ્ર૦] જદિ વહ્પયોગપરિણતે કિં સચ્ચવહ્પયોગપરિણતે, મોસવહ્પયોગપરિણતે ? [૩૦] એવં જહા મળપ્પયોગપરિણ તહા વયપ્પયોગપરિણ વિ, જાવ અસમારંભવહ્પયોગપરિણતે વા ।

૩૪. [પ્ર૦] જદિ કાયપ્પયોગપરિણતે કિં ઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, ઓરાલિયમીસાસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, વેડધિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણ, વેડધિયમીસાસરીરકાયપ્પયોગપરિણ, આહારગસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, આહારગમીસાસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, કમ્માસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે ? [૩૦] ગોયમા ! ઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે વા, જાવ કમ્માસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે વા ।

૩૫. [પ્ર૦] જદિ ઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે કિં ઈંદિયઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, એવં જાવ પંચિંદિયઓરાલિય— જાવ પરિણતે ? [૩૦] ગોયમા ! ઈંદિયઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે વા, બેંદિય— જાવ પરિણતે વા, જાવ પંચિંદિયઓરાલિયકાયપ્પયોગપરિણ વા ।

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે એક દ્રવ્ય મૃષામન:પ્રયોગપરિણત હોય તો શું આરંભમૃષામન:પ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ સત્યમન:પ્રયોગપરિણતને વિષે કહ્યું તેમ મૃષામન:પ્રયોગપરિણત વિષે જાણવું. એ પ્રમાણે સત્યમૃષામન:પ્રયોગને વિષે અને અસત્યમૃષામન:પ્રયોગને વિષે પણ જાણવું.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે એક દ્રવ્ય વાક્યપ્રયોગપરિણત હોય તો શું સત્યવાક્યપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ મન:પ્રયોગપરિણતને વિષે કહ્યું, તેમ વચનપ્રયોગપરિણતને વિષે પણ જાણવું, યાવત્ અસમારંભવચનપ્રયોગપરિણત હોય.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે એક દ્રવ્ય કાયપ્રયોગપરિણત હોય તો શું ? * ઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૨ ઔદારિકમિશ્રશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૩ વૈક્રિયશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૪ વૈક્રિયમિશ્રશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૫ આહારકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૬ † આહારકમિશ્રશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે ૭ ‡ કાર્મણશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે એક દ્રવ્ય ઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત પણ હોય, યાવત્ કાર્મણશરીરકાયપ્રયોગપરિણત પણ હોય.

ઔદારિકકાયપ્રયોગપરિણત.

૩૫. [પ્ર૦] જો તે (એક દ્રવ્ય) ઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો શું એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, બેંદ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, કે યાવત્ પંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે એક દ્રવ્ય એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, બેંદ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય, યાવત્ પંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય.

ઔદારિકકાયપ્રયોગપરિણત.

૧ - પ્પયોગપરિણણ વિ મ । ૨ મોસવય- ક ।

૧૪. * ઔદારિકકાયપ્રયોગ પર્યાપ્તને જ હોય છે, તે વડે પરિણત જે પુદ્ગલ દ્રવ્ય તે ઔદારિકકાયપ્રયોગપરિણત કહેવાય છે. જ્યારે ઔદારિકશરીર ઉત્પત્તિસમયે અપૂર્ણાવસ્થામાં કાર્મણ સાથે મિશ્ર થાય છે ત્યારે તે ઔદારિકમિશ્ર કહેવાય છે, તે કાયપ્રયોગથી પરિણત જે દ્રવ્ય તે ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગપરિણત કહેવાય છે. આ ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગ અપર્યાપ્ત જીવને જ હોય છે. પરંતુમાં ઉત્પત્તિસમયે જીવ પ્રથમ કાર્મણયોગ વડે આહાર કરે છે, ત્યાર પછી જ્યાં-સુધી શરીર (શરીરપર્યાપ્તિ) નિષ્પન્ન ન થાય ત્યાંસુધી ઔદારિકમિશ્રયોગવડે આહાર કરે છે. એ પ્રકારે કાર્મણ સાથે ઔદારિકશરીરની મિશ્રતા હોવાથી ત્યાં ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો; કેમકે ઉત્પત્તિને લીધે ઔદારિકશરીરની પ્રધાનતા છે. વઠ્ઠી ઔદારિકશરીરવાળો મનુષ્ય, તિર્યંચ કે વાદરવાયુકાલિક જ્યારે વૈક્રિયશરીર કરે ત્યારે તે ઔદારિકકાયયોગને વિષે વર્તે તો આત્મપ્રદેશને વિસ્તારી વૈક્રિયશરીરયોગ પુદ્ગલને પ્રહણ કરે, અને જ્યાંસુધી તે વૈક્રિયશરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન કરે ત્યાંસુધી વૈક્રિયની સાથે ઔદારિકશરીરની મિશ્રતા હોવાથી તેને ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો, કેમકે તે પ્રારંભક હોવાથી તેની (ઔદારિકકાયપ્રયોગની) પ્રધાનતા છે. એવી રીતે આહારકની સાથે ઔદારિકની મિશ્રતા જાણવી.

† વૈક્રિયમિશ્રકાયપ્રયોગ દેવ અને નારકમાં ઉત્પન્ન થતા અપર્યાપ્તને હોય છે; અહીં વૈક્રિયશરીરની મિશ્રતા કાર્મણની સાથે છે. વઠ્ઠી ઊચ્ચદ્રવ્ય વૈક્રિય-શરીરનો ત્યાગ કરતા અને ઔદારિકને પ્રહણ કરતા ઔદારિકશરીરવાળાને વૈક્રિયની પ્રધાનતા હોવાથી ત્યાં ઔદારિકની સાથે વૈક્રિયની મિશ્રતા છે તેથી ત્યાં વૈક્રિયમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો.

‡ આહારકમિશ્રકાયપ્રયોગ ઔદારિકની સાથે આહારકની મિશ્રતા થાય ત્યારે હોય છે, અને તે આહારકશરીરને ત્યાગ કરતાં અને ઔદારિકશરીરને પ્રહણ કરતાં હોય છે. અર્થાત્—જ્યારે આહારકશરીરની પોતાનું કાર્ય સમાપ્ત કરીને પુનઃ ઔદારિકશરીરને ધારણ કરે ત્યારે આહારકનું પ્રાધાન્ય હોવાથી અને તેનો ઔદારિકશરીરને પ્રહણ કરવામાં વ્યાપાર હોવાથી જ્યાંસુધી તેનો સર્વથા ત્યાગ ન કરે ત્યાંસુધી તેની (આહારકશરીરની) ઔદારિકની સાથે મિશ્રતા હોય છે, તેથી ત્યાં આહારકમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો.

¶ અહીં કાર્મણશરીરકાયપ્રયોગ વિપ્રહણતિમાં સર્વે સંસારી જીવોને, અને સપુદ્ગલ કરતા કેવલજ્ઞાનીને ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમી સમયે હોય છે.

३६. [प्र०] यदि पिंगिदियओरालियसरीरकायप्पओगपरिणते किं पुढविकाइयपिंगिदिय— जाव परिणते वा, जाव वणस्सइकाइयपिंगिदियओरालियकायप्पओगपरिणते वा ? [उ०] गोयमा ! पुढविकाइयपिंगिदिय— जाव परिणए वा, जाव वणस्सइकाइयपिंगिदिय— जाव परिणए वा ।

३७. [प्र०] यदि पुढविकाइयपिंगिदियओरालियसरीर— जाव परिणते किं सुहुमपुढविकाइय— जाव परिणए, बादरपुढविकाइय— जाव परिणते ? [उ०] गोयमा ! सुहुमपुढविकाइयपिंगिदिय— जाव परिणते वा, बायरपुढविकाइय— जाव परिणते वा ।

३८. [प्र०] यदि सुहुमपुढविकाइय— जाव परिणते किं पज्जत्तसुहुमपुढविकाइय— जाव परिणते, अपज्जत्तसुहुमपुढविकाइय— जाव परिणते ? [उ०] गोयमा ! पज्जत्तसुहुमपुढविकाइय— जाव परिणते वा, अपज्जत्तसुहुमपुढविकाइय— जाव परिणते वा; एवं बादरा वि, एवं जाव वणस्सइकाइयाणं चउक्कओ भेदो, वेइंदिय-तेइंदिय-चउरिंदियाणं दुयओ भेदो— पज्जत्तगा य अपज्जत्तगा य ।

३९. [प्र०] यदि पंचिदियओरालियसरीरकायप्पयोगपरिणते किं तिरिक्खजोणियपंचिदियओरालियसरीरकायप्पयोगपरिणते, मणुस्सपंचिदिय— जाव परिणते ? [उ०] गोयमा ! तिरिक्खजोणिय— जाव परिणए वा, मणुस्सपंचिदिय— जाव परिणए वा ।

४०. [प्र०] जइ तिरिक्खजोणिय— जाव परिणए किं जलयरतिरिक्खजोणिय— जाव परिणए वा, थलयर—खहचर— जाव परिणए वा ? [उ०] एवं चउक्कओ भेदो, जाव खहचरणं ।

४१. [प्र०] जइ मणुस्सपंचिदिय— जाव परिणए किं संमुच्छिममणुस्सपंचिदिय— जाव परिणए, गन्भवकंतियमणुस्स— जाव परिणए ? [उ०] गोयमा ! दोसु वि ।

४२. [प्र०] जइ गन्भवकंतियमणुस्स— जाव परिणए किं पज्जत्तगन्भवकंतिय— जाव परिणए, अपज्जत्तगन्भवकंतियमणुस्सपंचिदियओरालियसरीरकायप्पयोगपरिणए ? [उ०] गोयमा ! पज्जत्तगन्भवकंतिय— जाव परिणए वा, अपज्जत्तगन्भवकंतिय— जाव परिणए वा ।

३६. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य एकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं पृथिवीकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् वनस्पतिकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! पृथिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् वनस्पतिकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ।

३७. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य पृथिवीकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगपरिणत होय तो शुं सूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के बादरपृथिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! सूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के बादरपृथिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ।

३८. [प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य सूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय तो शुं पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय, के अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे बादरपृथिवीकायिको जाणवा. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिकना चार भेद (सूक्ष्म, बादर, पर्याप्त अने अपर्याप्त) अने बेइन्द्रिय, त्रीन्द्रिय, अने चउरिन्द्रिय जीवोना बे भेद पर्याप्त अने अपर्याप्त जाणवा.

३९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं तिर्यचयोनिकपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! तिर्यचयोनिकऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य तिर्यचयोनिककायप्रयोगपरिणत होय तो शुं जलचरतिर्यचयोनिककायप्रयोगपरिणत होय के थलचर अने खेचरयोनिककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] पूर्व प्रमाणे यावत् खेचरोना [संमूर्छिम, गर्भज, पर्याप्त अने अपर्याप्त] चार भेदो जाणवा.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मनुष्यपंचेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं संमूर्छिममनुष्यपंचेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के गर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते (एक द्रव्य) [संमूर्छिम अने गर्भज] मनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय.

४२. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य गर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं पर्याप्तगर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तगर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! पर्याप्तगर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तगर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय.

४३. [प्र०] जइ ओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए किं एगिंदियओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए, वेइंदिय-जाव परिणए, जाव पंचिंदियओरालिय- जाव परिणए ? [उ०] गोयमा ! एगिंदियओरालिय- एवं जहा ओरालियसरीरकायप्प-योगपरिणएणं आलावगो भणियो, तहा ओरालियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणएण वि आलावगो भाणियवो; नवरं बायखाड-काइय-गम्भवकंतियपंचिंदियतिरिक्खजोणिय-गम्भवकंतियमणुस्साणं एएसिणं पज्जत्तापज्जत्तगाणं, सेसाणं अपज्जत्तगाणं ।

४४. [प्र०] जइ वेउद्वियसरीरकायप्पयोगपरिणए किं एगिंदियवेउद्वियसरीरकायप्पयोगपरिणए, जाव पंचिंदियवेउद्वियसरीर- जाव परिणए ? [उ०] गोयमा ! एगिंदिय- जाव परिणए वा, पंचिंदिय- जाव परिणए वा ।

४५. [प्र०] जइ एगिंदिय- जाव परिणए, किं वाउक्काइयएगिंदिय- जाव परिणए, अवाउक्काइयएगिंदिय- जाव परिणए ? [उ०] गोयमा ! वाउक्काइयएगिंदिय- जाव परिणए, नो अवाउक्काइय- जाव परिणए; एवं एणं अभिलावेणं जहा 'ओगाहणसंठाणे' वेउद्वियसरीरं भणियं तहा इह वि भाणियवं, जाव पज्जत्तसद्धुसिद्धअणुत्तरोववाइअ-जाव परिणए वा ।

४६. [प्र०] जइ वेउद्वियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए किं एगिंदियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए जाव पंचिंदिय-मीसासरीरकायप्पयोगपरिणए ? [उ०] एवं जहा वेउद्वियं तहा वेउद्वियमीसगं पि, नवरं देव-नेरइयाणं अपज्जत्तगाणं, सेसाणं पज्जत्तगाणं तहेव, जाव नो पज्जत्तसद्धुसिद्धअणुत्तरोववाइअ- जाव परिणए, अपज्जत्तसद्धुसिद्धअणुत्तरोववातियदेवपंचिंदियवेउद्वियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए ।

४७. [प्र०] जइ आहारगसरीरकायप्पयोगपरिणए किं मणुस्साहारगसरीरकायप्पयोगपरिणए, अमणुस्साहारग- जाव परिणए ? [उ०] एवं जहां 'ओगाहणसंठाणे' जाव इट्ठिपत्तपमत्तसंजयसम्मदिट्ठिपज्जत्तगसंखेज्जवासाउय- जाव परिणए, नो अण्णिपत्तपमत्तसंजयसम्मदिट्ठिपज्जत्तगसंखेज्जवासाउय- जाव परिणए ।

४३. [प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य औदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियऔदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, बेइन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! एकेन्द्रिय-औदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय. जेम 'औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत'नो आलापक कहो तेम 'औदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत' नो पण आलापक कहेवो. परन्तु विशेष ए छे के 'औदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत'नो आलापक बादरवायुकायिक, गर्भजपंचेन्द्रियतिर्यंच अने गर्भजमनुष्य पर्याप्ता अपर्याप्ता एओने, अने ते शिवाय बाकीना अपर्याप्ता जीवोने कहेवो.

औदारिकमिश्रकाय-
प्रयोगपरिणत-

४४. हे भगवन् ! जो एक द्रव्य वैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय के पंचेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय.

वैक्रियशरीरकाय-
प्रयोगपरिणत-

४५. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य एकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय के वायुकायिक शिवाय एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य वायुकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय, पण वायुकायिक शिवाय एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत न होय. ए प्रमाणे ए अभिलाप(पाठ)थी *प्रज्ञापना सूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विषे वैक्रियशरीरसंबन्धे कहुं छे तेम अहीं पण कहेवुं; यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककल्पातीत-वैमानिकदेवपंचेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय.

वैक्रियमिश्रकाय-
प्रयोगपरिणत-

४६. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम वैक्रियशरीरप्रयोगसंबन्धे कहुं, तेम वैक्रियमिश्रकायप्रयोगसंबन्धे पण कहेवुं; परन्तु विशेष ए छे के वैक्रियमिश्रकायप्रयोग देव अने नैरयिक अपर्याप्ताने अने बाकीना बधा पर्याप्ताने कहेवो; यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकवैक्रियमिश्रकायप्रयोगपरिणत न होय, पण अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिक-देवपंचेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय. (४.)

४७. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य आहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं मनुष्याहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के अमनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे जेम प्रज्ञापनासूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विषे कहुं छे तेम जाणवुं; यावत् ऋद्धिप्राप्त-आहारकलब्धिमान् प्रमत्त साधु सम्यग्दृष्टि पर्याप्त संख्येयवर्षायुष्वाळा मनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत होय, पण ऋद्धिने-आहारकलब्धिने-अप्राप्त प्रमत्त संयत सम्यग्दृष्टि संख्यातवर्षायुष्वाळा मनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत न होय. (५.)

आहारकशरीरकाय-
प्रयोगपरिणत-

१ तहा भीसगंपि घ । २ जाव पयोगप-घ ।

४५. * प्रज्ञा० पद २१. प. ४१४-२. पं. ४.

४७. † प्रज्ञा. पद २१. प. ४२३-१. पं. १०

४८. [प्र०] जइ आहारगमीसासरीरकायप्ययोगपरिणय किं मणुस्साहारगमीसासरीर० ? [उ०] एवं जहा आहारगं तद्देव मीसमं पि निरवसेसं भाणियध्वं ।

४९. [प्र०] जइ कम्मसासरीरकायप्ययोगपरिणय किं एगिंदियकम्मसासरीरकायप्ययोगपरिणय, जाव पंचिंदियकम्मसासरीर-जाव परिणय ? [उ०] गोयमा ! एगिंदियकम्मसासरीरकायप्ययोगपरिणय, एवं जहा 'ओगाहणसंठाणे' कम्मगस्स भेदो तद्देव इहावि, जाव पज्जत्तसच्चट्टसिद्धअणुत्तरोववाइय- जाव देवपंचिंदियकम्मसासरीरकायप्ययोगपरिणय, अपज्जत्तसच्चट्टसिद्धअणुत्तरो-जाव परिणय वा ।

५०. [प्र०] जइ मीसापरिणय किं मणमीसापरिणय, वयमीसापरिणय, कायमीसापरिणय ? [उ०] गोयमा ! मणमीसापरिणय वा, वयमीसा०, कायमीसापरिणय वा ।

५१. [प्र०] जइ मणमीसापरिणय किं सच्चमणमीसापरिणय वा, मोसमणमीसापरिणय वा ? [उ०] जहा पओगपरिणय तहा मीसापरिणय वि भाणियध्वं निरवसेसं, जाव पज्जत्तसच्चट्टसिद्धअणुत्तरोववाइय- जाव देवपंचिंदियकम्मसासरीरगमीसापरिणय वा, अपज्जत्तसच्चट्टसिद्धअणुत्तरोववाइय- जाव कम्मसासरीरमीसापरिणय वा ।

५२. [प्र०] जइ वीससापरिणय किं वन्नपरिणय, गंधपरिणय, रसपरिणय, फासपरिणय, संठाणपरिणय ? [उ०] गोयमा ! वन्नपरिणय वा, गंधपरिणय वा, रसपरिणय वा, फासपरिणय वा, संठाणपरिणय वा ।

५३. [प्र०] जइ वन्नपरिणय किं कालवन्नपरिणय, नील- जाव सुक्किलवन्नपरिणय ? [उ०] गोयमा ! कालवन्नपरिणय, जाव सुक्किलवन्नपरिणय ।

५४. [प्र०] जइ गंधपरिणय किं सुब्भिगंधपरिणय, दुब्भिगंधपरिणय ? [उ०] गोयमा ! सुब्भिगंधपरिणय, दुब्भिगंधपरिणय ।

५५. [प्र०] जइ रसपरिणय किं तित्तरसपरिणय ?-पुच्छा [उ०] गोयमा ! तित्तरसपरिणय, जाव महुररसपरिणय ।

आहारकमिश्रकाय-
प्रयोगपरिणत.

४८. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य आहारकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं मनुष्याहारकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! जेम आहारकशरीरसंबन्धे कहुं तेम आहारकमिश्रसंबन्धे पण कहेवुं. (६)

कर्मणशरीरकाय-
प्रयोगपरिणत.

४९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य एकेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे जेम *प्रज्ञापना सूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विषे कहुं छे तेम अहीं पण जाणवुं, यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकदेव-पंचेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककर्मणकायप्रयोगपरिणत होय.

मिश्रपरिणत.

५०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मिश्रपरिणत होय तो शुं मनोमिश्रपरिणत होय, वचनमिश्रपरिणत होय, के कायमिश्रपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनोमिश्रपरिणत होय, वचनमिश्रपरिणत होय, के कायमिश्रपरिणत होय.

सत्यमनोमिश्र-
परिणत.

५१. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मनोमिश्रपरिणत होय तो शुं सत्यमनोमिश्रपरिणत होय, मृषामनोमिश्रपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम प्रयोगपरिणत पुद्गलो संबन्धे कहुं तेम मिश्रपरिणतसंबन्धे सर्व कहेवुं, यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिक-देवपंचेन्द्रियकर्मणशरीरमिश्रपरिणत होय, के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककर्मणशरीरमिश्रपरिणत होय.

विससपरिणत.

५२. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य विससपरिणत-स्वभावपरिणत होय तो शुं ते वर्णपरिणत होय, गंधपरिणत होय, रसपरिणत होय, स्पर्शपरिणत होय के संस्थानपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वर्णपरिणत होय, गंधपरिणत होय, रसपरिणत होय, स्पर्शपरिणत होय, अने संस्थानपरिणत पण होय.

५३. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वर्णपरिणत होय तो शुं कालावर्णपणे परिणत होय, नीलवर्णपणे परिणत होय के यावत् शुक्लवर्णपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कालावर्णपणे परिणत होय, यावत् शुक्लवर्णपणे पण परिणत होय.

५४. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य गंधपणे परिणत होय तो शुं सुगंधपणे परिणत होय के दुर्गंधपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सुगंधपणे परिणत होय अने दुर्गंधपणे पण परिणत होय.

५५. [प्र०] जो ते एक द्रव्य रसपरिणत होय तो शुं तित्तरसपरिणत होय ? इत्यादि [उ०] हे गौतम ! ते तित्तरसपरिणत होय यावत् महुररसपणे परिणत होय.

५६. [प्र०] जइ फासपरिणए किं कक्खडफासपरिणए, जाव लुक्खफासपरिणए ? [उ०] गोयमा ! कक्खडफारिणए, जाव लुक्खफासपरिणए ।

५७. [प्र०] जइ संठाणपरिणए— पुच्छा । [उ०] गोयमा ! परिमंडलसंठाणपरिणए वा, जाव आययसंठाणपरिणए वा ।

५८. [प्र०] दो भंते ! द्वा किं प्योगपरिणया, मीसापरिणया, वीससापरिणया ? [उ०] गोयमा ! पओगपरिणया वा, मीसापरिणया वा, वीससापरिणया वा; अहवा एगे पओगपरिणए एगे मीसापरिणए; अहवा एगे पओगपरिणए एगे वीससापरिणए; अहवा एगे मीसापरिणए एगे वीससापरिणए एवं (६) ।

५९. [प्र०] जइ पओगपरिणया किं मणप्पयोगपरिणया, वइप्पयोगपरिणया, कायप्पयोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! मणप्पयोगपरिणया, वइप्पयोगपरिणया, कायप्पयोगपरिणया वा; अहवा एगे मणप्पयोगपरिणए एगे वयप्पयोगपरिणए; अहवा एगे मणप्पयोगपरिणए एगे कायप्पयोगपरिणए; अहवा एगे वयप्पयोगपरिणए एगे कायप्पयोगपरिणए ।

६०. [प्र०] जइ मणप्पओगपरिणया किं सच्चमणप्पयोगपरिणया, असच्चामणप्पयोगपरिणया, सच्चामोसमणप्पयोगपरिणया, असच्चामोसमणप्पयोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! सच्चमणप्पओगपरिणया वा, जाव असच्चामोसमणप्पओगपरिणया; अहवा एगे सच्चमणप्पओगपरिणए एगे मोसमणप्पयोगपरिणए, अहवा एगे सच्चमणप्पओगपरिणए एगे सच्चामोसमणप्पओगपरिणए, अहवा एगे सच्चमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पयोगपरिणए; अहवा एगे मोसमणप्पयोगपरिणए एगे सच्चामोसमणप्पयोगपरिणए; अहवा एगे मोसमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पयोगपरिणए; अहवा एगे सच्चामोसमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पओगपरिणए ।

६१. [प्र०] जइ सच्चमणप्पयोगपरिणया किं आरंभसच्चमणप्पओगपरिणया, जाव असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणया वा, जाव असमारंभसच्चमणप्पओगपरिणया वा; अहवा एगे आरंभसच्चमणप्पयोग-

५६. [प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य स्पर्शपरिणत होय तो ते शुं कर्कशस्पर्शपरिणत होय के यावत् रूक्षस्पर्शपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कर्कशस्पर्शपणे परिणत होय, यावत् रूक्षस्पर्शपणे पण परिणत होय.

५७. [प्र०] हे भगवन् ! एक द्रव्य संस्थानपरिणत होय तो शुं ते परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय के यावत् आयतसंस्थानपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय के यावत् आयतसंस्थानपणे पण परिणत होय.

५८. [प्र०] हे भगवन् ! वे द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत पण होय. १ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने बीजुं मिश्रपरिणत होय. २ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने बीजुं विस्रसापरिणत होय. ३ अथवा एक द्रव्य मिश्रपरिणत होय अने बीजुं विस्रसापरिणत होय.

५९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते वे द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो ते शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वे द्रव्यो मनःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय अने कायप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक द्रव्य मनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं वचनप्रयोगपरिणत होय. २ अथवा एक मनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं कायप्रयोगपरिणत होय. ३ अथवा एक वचनप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं कायप्रयोगपरिणत होय.

६०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते वे द्रव्यो मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के यावत् असत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं मृषामनःप्रयोगपरिणत होय. २ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ३ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं असत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ४ अथवा एक मृषामनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ५ अथवा एक मृषामनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं असत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ६ अथवा एक सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं असत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय.

६१. [प्र०] हे भगवन् ! जो वे द्रव्यो सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं १ आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, २ अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ३ संरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ४ असंरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ५ समारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के ६ असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वे द्रव्यो आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, यावत् असमारंभसत्यमनः-

वे द्रव्यो नो परिणत.

मनःप्रयोगादि परिणत.

परिणय एगे अणारंभसञ्चमण्ययोगपरिणय। एवं एरणं गंमेणं दुयासंजोपणं नेयधं, सधे संजोगा जत्थ जत्तिया उट्टंति ते भागं-
यथा, जाव सवट्टसिद्धगत्ति ।

६२. [प्र०] जति मीसापरिणया किं मणमीसापरिणया ? [उ०] एवं मीसापरिणया वि ।

६३. [प्र०] जइ वीससापरिणया किं वन्नपरिणया, गंधपरिणया० ? [उ०] एवं वीससापरिणया वि, जाव अहवा एगे
चउरंसंठाणपरिणय, एगे आयतसंठाणपरिणय वा ।

६४. [प्र०] तिन्नि भंते ! दधा किं पयोगपरिणया, मीसापरिणया, वीससापरिणया ? [उ०] गोयमा ! पयोगपरिणया
वा, मीसापरिणया वा, वीससापरिणया वा; अहवा एगे पयोगपरिणय दो मीसापरिणया; अहवा एगे पयोगपरिणय दो वीस-
सापरिणया; अहवा दो पयोगपरिणया एगे मीससापरिणय; अहवा दो पयोगपरिणया एगे विससापरिणय; अहवा एगे मीसा-
परिणय दो वीससापरिणया; अहवा दो मीससापरिणया एगे वीससापरिणय; अहवा एगे पयोगपरिणय एगे मीसापरिणय
एगे वीससापरिणय ।

६५. [प्र०] जइ पयोगपरिणया किं मण्ययोगपरिणया, वय्ययोगपरिणया, काय्ययोगपरिणया ? [उ०] गोयमा !
मण्ययोगपरिणया वा, एवं पक्कसंयोगो, दुयासंयोगो, तियासंयोगो भाणियधो ।

६६. [प्र०] जइ मण्ययोगपरिणया किं सञ्चमण्ययोगपरिणया, असञ्चमण्ययोगपरिणया, सञ्चामोसमण्ययोगपरिणया,
असञ्चामोसमण्ययोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! सञ्चमण्ययोगपरिणया वा, जाव असञ्चामोसमण्ययोगपरिणया वा; अहवा
एगे सञ्चमण्ययोगपरिणय दो मोसमण्ययोगपरिणया वा । एवं दुयासंयोगो, तियासंयोगो भाणियधो पत्थ वि तहेव, जाव
अहवा एगे तंसंठाणपरिणय एगे चउरंसंठाणपरिणय एगे आयतसंठाणपरिणय वा ।

६७. [प्र०] चत्तारि भंते ! दधा किं पयोगपरिणया, मीसापरिणया, वीससापरिणया ? [उ०] गोयमा ! पयोगपरिणया
वा, मीसापरिणया वा, वीससापरिणया वा, । अहवा एगे पयोगपरिणय तिन्नि मीसा परिणया; अहवा एगे पयोगपरिणय

प्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक द्रव्य आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे ए रीते
द्विक संयोगो करवा. ज्यां जेटला द्विकसंयोगो धाय त्यां ते सघळा कहेवा; यावत् सर्वार्थसिद्धवैमानिकदेव सुधी कहेतुं.

मिश्रपरिणत वे द्रव्यो.

६२. [प्र०] हे भगवन् ! जो बे द्रव्यो मिश्रपरिणत होय तो शुं ते मनोमिश्रपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! प्रयोग-
परिणत संबन्धे कहुं तेम मिश्रपरिणतसंबन्धे कहेतुं.

विससापरिणत
वे द्रव्यो.

६३. [प्र०] हे भगवन् ! जो बे द्रव्यो विससापरिणत होय तो शुं ते वर्णपणे परिणत होय, गन्धपणे परिणत होय ? इत्यादि [उ०]
हे गौतम ! ए रीते पूर्वे कह्या प्रमाणे विससापरिणतसंबन्धे पण जाणवुं, यावत् एक द्रव्य समचतुरस्रसंस्थानपणे परिणत होय अने बीजुं
आयतसंस्थानपणे पण परिणत होय.

त्रण द्रव्यनो
परिणाम.

६४. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय, के विससापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते
(त्रणे द्रव्यो) प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय अने विससापरिणत पण होय. १ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने बे मिश्र-
परिणत होय, २ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने बे विससापरिणत होय, ३ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय,
४ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने एक विससापरिणत होय, ५ अथवा एक मिश्रपरिणत होय अने बे विससापरिणत होय. ६ अथवा बे
मिश्रपरिणत होय अने एक विससापरिणत होय. ७ अथवा एक प्रयोगपरिणत एक मिश्रपरिणत अने एक विससापरिणत होय.

मनःप्रयोगादि-
परिणत त्रण द्रव्यो.

६५. [प्र०] जो ते त्रणे द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत
होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनःप्रयोगपरिणत पण होय. ए प्रमाणे एकसंयोग, द्विकसंयोग अने त्रिकसंयोग कहेवो.

६६. [प्र०] जो ते त्रणे द्रव्यो मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? (इत्यादि ४ प्रश्न). [उ०] हे गौतम !
सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अथवा यावत् असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय. अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बे मृषामनः-
प्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे अहीं पण द्विकसंयोग अने त्रिकसंयोग कहेवो. यावत् अथवा एक त्र्यस्र(त्रिकोण)संस्थानपणे परिणत होय,
एक समचतुरस्र (चोरस) संस्थानपणे परिणत होय अने एक आयतसंस्थानपणे परिणत होय.

चार द्रव्यनो
परिणाम.

६७. [प्र०] हे भगवन् ! चार द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विससापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते
(चारे द्रव्यो) प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विससापरिणत होय. १ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने त्रण मिश्रपरिणत होय.

१ गमएणं घ । २ दुयसं- घ । ३ मीससाप-घ ।

तिन्नि वीससापरिणया; अहवा दो पयोगपरिणया दो मीसापरिणया; अहवा दो पयोगपरिणया दो वीससापरिणया; अहवा तिन्नि पओगपरिणया एगे मीसापरिणय; अहवा तिन्नि पओगपरिणया एगे वीससापरिणय; अहवा एगे मीससापरिणय तिन्नि वीससापरिणया; अहवा दो मीससापरिणया दो वीससापरिणया; अहवा तिन्नि मीसापरिणया एगे वीससापरिणय; अहवा एगे पओगपरिणय एगे मीसापरिणय दो वीससापरिणया; अहवा एगे पयोगपरिणय दो मीसापरिणया एगे वीससापरिणय; अहवा दो पयोगपरिणया एगे मीसापरिणय एगे वीससापरिणय ।

६८. [प्र०] जइ पयोगपरिणया किं मणपयोगपरिणया, वयपयोगपरिणया, कायपयोगपरिणया ? [उ०] एवं एरणं क्रमेणं पंच छ सत्त जाव दस संखेजा असंखेजा अणंता य दद्वा भाणियद्वा दुयासंजोएणं, तियासंजोएणं, जाव दससंजोएणं, बारससंजोएणं उवजुंजिउणं जत्थ जत्तिया संजोगा उट्टेति ते सध्वे भाणियद्वा; एए पुण जहा नवमसए पवेसणए भणिहामो तहा उवजुंजिउण भाणियद्वा, जाव असंखेजा अणंता एवं खेव, नवरं एक्कं पदं अब्भहियं, जाव अहवा अणंता परिमंडलसंठाणपरिणया, जाव अणंता आयतसंठाणपरिणया ।

६९. [प्र०] एएस्सिणं भंते ! पोगलाणं पयोगपरिणयाणं, मीसापरिणयाणं, वीससापरिणयाण य कयरे कयरेहिंतो जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धत्थोवा पोगला पयोगपरिणया, मीसापरिणया अणंतगुणा, वीससापरिणया अणंतगुणा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! च्चि ।

अट्टमसए पढमो उद्देशो समत्तो ।

२ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने त्रण विससापरिणत होय. ३ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने बे मिश्रपरिणत होय. ४ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने बे विससापरिणत होय. ५ अथवा त्रण प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय. ६ अथवा त्रण प्रयोगपरिणत होय अने एक विससापरिणत होय. ७ अथवा एक मिश्रपरिणत होय अने त्रण विससापरिणत होय. ८ अथवा बे मिश्रपरिणत होय अने बे विससापरिणत होय. ९ अथवा त्रण मिश्रपरिणत होय अने एक विससापरिणत होय. १० अथवा एक प्रयोगपरिणत होय एक मिश्रपरिणत होय अने बे विससापरिणत होय. ११ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय बे मिश्रपरिणत होय अने एक विससापरिणत होय. १२ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय एक मिश्रपरिणत होय अने एक विससापरिणत होय.

६८. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते चार द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय ? (वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ?) [उ०] हे गौतम ! सर्व पूर्वनी पेठे जाणवुं; ए क्रमवडे पांच, छ, सात यावत् दश, संख्याता, असंख्याता, अने अनंत द्रव्योना द्विकसंयोग त्रिकसंयोग, यावत् दशसंयोग, बारसंयोग उपयोगपूर्वक कहेवां अने ज्यां जेटला संयोगो थाय त्यां ते सर्व कहेवा. ए वधा संयोगो *नवम शतकना प्रवेशनकमां जे प्रकारे कहीशुं तेम उपयोगपूर्वक विचारीने कहेवा, यावत् असंख्येय अने अनंत द्रव्योनी परिणाम ए प्रमाणे जाणवो, परन्तु एक पद अधिक करीने कहेवुं; यावत् अथवा अनंत द्रव्यो परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय, यावत् अनंत द्रव्यो आयतसंस्थानपणे परिणत होय.

मनःप्रयोगपरिणत चार द्रव्यो-पांच, छ, यावत् अनंत द्रव्योनी परिणाम.

६९. [प्र०] हे भगवन् ! प्रयोगपरिणत, मिश्रपरिणत अने विससापरिणत ए पुद्गलोमां कया पुद्गलो कोनाथी यावद् विशेषाधिक होय छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वथी थोडा पुद्गलो प्रयोगपरिणत छे, तेथी मिश्रपरिणत अनंतगुण छे, अने तेथी विससापरिणत अनंतगुण छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावत् विहरे छे]

अष्टमसूत्र.

अष्टमशतके प्रथम उद्देशक समाप्त.

બીઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] કતિવિહા ણં મંતે ! આસીવિસા પ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિહા આસીવિસા પ્ણત્તા, તં જહા— જાતિ-આસીવિસા ય કમ્મઆસીવિસા ય ।

૨. [પ્ર૦] જાહઆસીવિસા ણં મંતે ! કતિવિહા પ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચડવિહા પ્ણત્તા, તં જહા— વિચ્છુયજાતિ-આસીવિસે, મંડુકજાહઆસીવિસે, ઊરગજાતિઆસીવિસે, મણુસજાતિઆસીવિસે ।

૩. [પ્ર૦] વિચ્છુયજાતિઆસીવિસસ્સ ણં મંતે ! કેવતિપ્પ વિસપ્પ પ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પમ્મ ણં વિચ્છુયજાતિઆસી-વિસે અદ્ધમરહ્પ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપ્પરિગયં વિસદ્દમાણં પકરેત્તપ્પ, વિસપ્પ સે વિસદ્દયાપ્પ, નો ચેવ ણં સંપત્તીપ્પ કરેસુ વા, કરેતિ વા, કરિસ્સંતિ વા ।

૪. [પ્ર૦] મંડુકજાતિઆસીવિસ—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પમ્મ ણં મંડુકજાતિઆસીવિસે મરહ્પ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપ્પરિગયં, સેસં તં ચેવ જાવ કરિસ્સંતિ વા । એવં ઊરગજાતિઆસીવિસસ્સ વિ, નવરં જંબુદ્વીપ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપ્પરિગયં, સેસં તં ચેવ જાવ કરિસ્સંતિ વા । મણુસજાતિઆસીવિસસ્સ વિ એવં ચેવ, નવરં સમયલ્લેસપ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપ્પરિગયં, સેસં તં ચેવ જાવ કરિસ્સંતિ વા ।

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

આશીવિષ.

૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! *આશીવિષો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આશીવિષો બે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે— જાતિઆશીવિષ અને કર્માશીવિષ.

જાતિઆશીવિષ.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જાતિઆશીવિષો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારના કહ્યા છે; તે આપ્રમાણે— ૧ વૃશ્ચિકજાતિઆશીવિષ, ૨ મંડુકજાતિઆશીવિષ, ૩ ઊરગજાતિઆશીવિષ અને ૪ મનુષ્યજાતિઆશીવિષ.

વૃશ્ચિક-આશી-વિષના વિષનો વિષય.

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વૃશ્ચિકજાતિઆશીવિષના વિષનો કેટલો વિષય કહ્યો છે ?—અર્થાત્ વૃશ્ચિકજાતિઆશીવિષોના વિષનું સામર્થ્ય કેટલું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વૃશ્ચિકજાતિઆશીવિષ અર્ધમરતક્ષેત્ર પ્રમાણ શરીરને વિષવડે વિદલિત—નાશ—કરવા વિષથી વ્યાત્ત કરવા સમર્થ છે. ઇટલું તેના વિષનું સામર્થ્ય છે; પણ સંપ્રાપ્તિ—સંબન્ધ વડે તેઓએ તેમ કર્યું નથી, તેઓ કરતા નથી, અને કરશે પણ નહિ.

મંડુક-આશી-વિષના વિષનો વિષય.

૪. [પ્ર૦] મંડુકજાતિઆશીવિષના વિષનો કેટલો વિષય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મંડુકજાતિઆશીવિષ પોતાના વિષથી મરતક્ષેત્ર-પ્રમાણ શરીરને વ્યાત્ત કરવા સમર્થ છે. બાકી સર્વે પૂર્વની પેઠે જાણવું; યાવત્ સંપ્રાપ્તિવડે તેમ કરશે નહિ. એ પ્રમાણે ઊરગજાતિઆશીવિષ સંબન્ધે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તે ઊરગજાતિઆશીવિષ જંબુદ્વીપપ્રમાણ શરીરને પોતાના વિષથી વ્યાત્ત કરવા સમર્થ છે; બાકી સર્વે પૂર્વવત્ જાણવું; યાવત્ સંપ્રાપ્તિથી તેમ કરશે નહિ. એ પ્રમાણે મનુષ્યજાતિઆશીવિષ સંબન્ધે પણ જાણવું, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે તે મનુષ્યક્ષેત્રપ્રમાણ શરીરને પોતાના વિષથી વ્યાત્ત કરવા સમર્થ છે. બાકી સર્વે પૂર્વવત્ જાણવું; યાવત્ સંપ્રાપ્તિથી તેમ કરશે નહિ.

ઊરગના વિષનો વિષય.

મનુષ્યજાતિઆ-શીવિષના વિષ-નો વિષય.

૧ વિસદ્દમાણિ ક્ક ।

૧. * આશી ઇટલે દાઢા, તેમાં જેઓને વિષ હોય તે પ્રાણીઓ આશીવિષ કહેવાય છે. તેના બે પ્રકાર છે—જાતિઆશીવિષ અને કર્માશીવિષ. સાપ થીંછી ઘોરે જાતિ ઇટલે જન્મથી આશીવિષ છે. કર્મ ઇટલે શાપાદિકથી થીંજાને ઉપઘાત કરનારા તે કર્માશીવિષ કહેવાય છે. પર્યાપ્તા પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યને તપશ્ચર્યાદિકથી અથવા થીંજા કોઈ કારણથી આશીવિષલબ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેથી તેઓ શાપાદિકથી થીંજાનો નાશકરવાની શક્તિવાળા હોય છે. તેઓ આશીવિષલબ્ધિના સ્વભાવથી સદૃશાર દેવલોક સુધીના દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય છે, અને દેવો અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં પૂર્વે તેણે આશીવિષભાવનો અનુભવ કરેલો હોયથી કર્માશીવિષલબ્ધિવાળા હોય છે. —ટીકા.

૫. [પ્ર૦] જહ કમ્મઆસીવિસે કિં નેરહ્યકમ્મઆસીવિસે, તિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, મણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, દેવકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરહ્યકમ્મઆસીવિસે, તિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે વિ, મણુસ્સકમ્મઆસીવિસે વિ, દેવકમ્મઆસીવિસે વિ ।

૬. [પ્ર૦] જહ તિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે કિં ઈંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, જાવ પંચિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો ઈંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, જાવ નો ચઠ્ઠિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, પંચિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે ।

૭. [પ્ર૦] જહ પંચિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે કિં સંમુચ્છિમપંચિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, ગમ્મવકંતિય-પંચિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ઇવં જહા વેઝઘિયસરીરસ્સ મેદો, જાવ પજ્જત્તસંખેજ્જવાસાઝયગમ્મવકંતિયપંચિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, નો અપજ્જત્તસંખેજ્જવાસાઝય— જાવ કમ્મઆસીવિસે ।

૮. [પ્ર૦] જદિ મણુસ્સકમ્મઆસીવિસે કિં સંમુચ્છિમમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, ગમ્મવકંતિયમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો સંમુચ્છિમમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, ગમ્મવકંતિયમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે; ઇવં જહા વેઝઘિયસરીરં, જાવ પજ્જત્તસંખેજ્જવાસાઝયકમ્મમૂર્મેગમ્મવકંતિયમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, નો અપજ્જત્ત— જાવ કમ્મઆસીવિસે ।

૯. [પ્ર૦] જદિ દેવકમ્મઆસીવિસે કિં ભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે, જાવ વેમાણિયદેવકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! ભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે, વૌણમંતર—જોતિસિય—વેમાણિયદેવકમ્મઆસીવિસે વિ ।

૧૦. [પ્ર૦] જદિ ભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે કિં અસુરકુમારભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે, જાવ થણિયકુમાર— જાવ કમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! અસુરકુમારભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે વિ, જાવ થણિયકુમાર— જાવ કમ્મઆસીવિસે વિ ।

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો કર્માશીવિષ છે તો શું નૈરયિક કર્માશીવિષ છે, તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે, મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે કે દેવ કર્માશીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિક કર્માશીવિષ નથી, પણ તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે, મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે અને દેવ-કર્માશીવિષ છે.

કર્માશીવિષ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે તો શું એકેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે કે યાવત્ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એકેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિકથી આરંભી યાવત્ ચતુરિન્દ્રિય તિર્યંચયોનિકપર્યન્ત કર્માશીવિષ નથી, પણ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો પંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે તો શું સંમૂર્છિમ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે કે ગર્ભજપંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ *વૈક્રિયશરીરસંબંધે જીવ મેદ કહ્યો છે તેમ યાવત્ પર્યાપ્ત સંખ્યાત-વર્ષના આયુષ્યવાળા ગર્ભજ કર્મભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયેલા પંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક કર્માશીવિષ હોય છે, પણ અપર્યાપ્ત અસંખ્યાતવર્ષના આયુષ્ય-વાળા યાવત્ કર્માશીવિષ નથી.

ગર્ભજપંચેન્દ્રિયતિર્યંચ કર્માશીવિષ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે, તો શું સંમૂર્છિમ મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે કે ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંમૂર્છિમ મનુષ્ય કર્માશીવિષ નથી, પણ ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે. જેમ વૈક્રિયશરીરસંબંધે જીવમેદ કહ્યો છે તે પ્રમાણે યાવત્ પર્યાપ્ત સંખ્યાતવર્ષના આયુષ્યવાળા કર્મભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયેલા ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિષ છે પણ અપર્યાપ્ત અસંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા કર્માશીવિષ નથી.

ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિષ.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો દેવ કર્માશીવિષ છે તો શું ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિષ છે કે યાવત્ વૈમાનિકદેવ કર્માશીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિષ છે, વાનવ્યંતર દેવ, જ્યોતિષ્ક દેવ, અને વૈમાનિકદેવ પણ કર્માશીવિષ છે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિષ છે તો શું અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિષ છે કે યાવત્ સ્તનિત-કુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ પણ કર્માશીવિષ છે, યાવત્ સ્તનિતકુમાર ભવનવાસી દેવ પણ યાવત્ કર્માશીવિષ છે.

ભવનવાસી ક્ર-માશીવિષ.

૧ -ણિય જાવ ક- ક । ૨ -ભૂમાગમ્મ- ક । ૩ -મંતરદેવજો- ક ।

૭. * પ્રજ્ઞા ૨૧ શરીરપદ. પ. ૪૧૫-૧. પં. ૨. ૮. † પ્રજ્ઞા ૨૧ શરીરપદ. પ. ૪૧૫-૧. પં. ૧૨.

૧૧. [પ્ર૦] જાદિ અસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે કિં પજ્જત્તાઅસુરકુમારભવણવાસિદેવકમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાઅસુર-કુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો પજ્જત્તાઅસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાઅસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે; एवं જાવ થૈણિયકુમારાણં ।

૧૨. [પ્ર૦] જાદિ વાણમંતરદેવકમ્માસીવિસે કિં પિસાયવાણમંતરદેવકમ્માસીવિસે ? [૩૦] एवं સર્થેસિ અપજ્જત્તાગાણં, જોહસિયાણં સર્થેસિ અપજ્જત્તાગાણં ।

૧૩. [પ્ર૦] જાદિ વેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે કિં કપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, કપ્પાતીયવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! કપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, નો કપ્પાતીયવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ।

૧૪. [પ્ર૦] જાદિ કપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે કિં સોહમ્મકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે, જાવ અચ્ચુતકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! સોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે વિ, જાવ સહસ્સારકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે વિ, નો આણયકપ્પોવગ—, જાવ નો અચ્ચુતકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ।

૧૫. [પ્ર૦] જાદિ સોહમ્મકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે કિં પજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિય—, અપજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પો-વગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો પજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પો-વગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, एवं જાવ નો પજ્જત્તાસહસ્સારકપ્પોવગવેમાણિય— જાવ કમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાસહસ્સારકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે ।

૧૬. દસ ઠાણાં છુડમત્થે સદ્ધભાવેણં ન જાણતિ ન પાસતિ, તં જહા— ૧ ધમ્મત્થિકાયાં, ૨ અધમ્મત્થિકાયાં, ૩ આગાસ-ત્થિકાયાં, ૪ જીવં અસરીરપડિવહ્ણં, ૫ પરમાણુપોગલં, ૬ સહં, ૭ ગંધં, ૮ વાતં, ૯ અયં જિણે ભવિસ્સહ વા ણવા ભવિસ્સહ,

ધર્મદેવો ક-
ર્માસીવિષ.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો અસુરકુમાર યાવત્ કર્માસીવિષ છે તો શું પર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માસીવિષ છે કે અપ-ર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માસીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માસીવિષ નથી, પણ અપર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માસીવિષ છે, એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિતકુમારો સુધી જાણવું.

વ્યવસ્થા.

૧૨. [પ્ર૦] જો વાનવ્યંતર દેવો કર્માસીવિષ છે તો શું પિશાચ વાનવ્યંતર દેવો કર્માસીવિષ છે ? इत्यादि. [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ વ્રધા અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કર્માસીવિષ છે, તેમ સઘટ્ટા જ્યોતિષ્કો પણ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કર્માસીવિષ છે.

વૈમાનિક.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે તો શું કલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે કે કલ્પાતીત વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે, પણ કલ્પાતીત વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ નથી.

કલ્પોપપન્નક.

સહસ્સાર-
કર્માસીવિષ.

૧૪. [પ્ર૦] જો કલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે, તો શું સૌધર્મકલ્પોપપન્નક યાવત્ કર્માસીવિષ છે કે યાવત્ અચ્યુત-કલ્પોપપન્નક દેવ કર્માસીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે, યાવત્ સહસ્સારકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે; પણ આનતકલ્પોપપન્નક, યાવત્ અચ્યુતકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ નથી.

સૌધર્મકલ્પો-
કર્માસીવિષ.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે, તો શું પર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે કે અપર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માસીવિષ નથી, પણ અપર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ યાવત્ કર્માસીવિષ છે; એ પ્રમાણે યાવત્ પર્યાપ્ત સહસ્સારકલ્પોપપન્નક દેવ યાવત્ કર્માસીવિષ નથી, પણ અપર્યાપ્ત સહસ્સારકલ્પોપપન્નક દેવ યાવત્ કર્માસીવિષ છે.

દશસ્થાન-
ન જાણે.

૧૬. * છદ્મસ્થ (જ્ઞાની) સર્વભાવથી—પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનથી આ દશ વસ્તુઓને જાણતો નથી, તેમ જોતો નથી, તે આ પ્રમાણે—ધર્માસ્તિકાયા, અધર્માસ્તિકાયા, આકાશાસ્તિકાયા, શરીરરહિત (મુક્ત) જીવ, પરમાણુપુદ્ગલ, શબ્દ, ગંધ, વાયુ, આ જીવ જિન ધરો કે નહિ ?, અને આ જીવ

૧ -કુમાર જાવ ક- ઘ । ૨ કુમારભવણવાસીક- ઘ । ૩ एवं થણિય-ઘ । ૪ જાવ ક- સ્વ-મ । ૫ -યદેવ જાવ ક- ક । ૬ સોધમ્મ-ક ।

૧૬. * છદ્મસ્થ એટલે સંપૂર્ણજ્ઞાન (કેવલજ્ઞાન) રહિત, પરંતુ આ સ્થળે તેનો અર્થ 'અવધ્યાદિવિશિષ્ટજ્ઞાન રહિત' એવો જાણવો, કેમકે વિશિષ્ટ અવધિજ્ઞાનો અમૂર્ત હોવાથી ધર્માસ્તિકાયાદિને જાણતો નથી, પણ મૂર્ત હોવાથી પરમાણ્વાદિકને જાણે છે. કારણ કે વિશિષ્ટ અવધિજ્ઞાનનો વિષય સર્વ મૂર્ત દ્રવ્યો છે અર્થે કોઈ શંકા કરે કે છદ્મસ્થ પરમાણ્વાદિને કથંચિત્ જાણે, પણ સર્વ પર્યાયથી ન જાણે, તે માટે સૂત્રમાં 'સર્વભાવથી ન જાણે' એમ કહ્યું છે. તેનો ઉત્તર આ પ્રમાણે છે— એમ અર્થ કરવાથી દશ સંહયાનો નિયમ નહિ રહે, કેમકે ઘટાદિ ઘણા પદાર્થો અનન્ત પર્યાયરૂપે છદ્મસ્થને જાણવા અશક્ય છે, માટે સર્વભાવનો અર્થ સાક્ષાત્— પ્રત્યક્ષ એવો કરવો. એટલે અવધ્યાદિ વિશિષ્ટજ્ઞાનરહિત છદ્મસ્થ ધર્માસ્તિકાયાદિ દશવસ્તુને પ્રત્યક્ષરૂપે ન જાણે અને ન દેખે.—ટીકા.

૧૦ અયં સદ્વતુષ્કલાણં અંતં કરેસ્સતિ વા નવા કરેસ્સહ । एयाणि चैव उप्पज्जनाण-इंसणधरे अरहा जिणे केवली सद्भावेषं जाणइ पासइ, तं जहा-धम्मत्थिकायं, जाव करेस्सति वा नवा करेस्सति ।

૧૭. [પ્ર૦] કતિવિદ્દે ણં મંતે ! ણાણે પણ્ણસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિદ્દે ણાણે પણ્ણસે, તં જહા— આભિણિબોહિયણાણે, સુયણાણે, ઓહિણાણે, મણપજ્જવનાણે, કેવલણાણે ।

૧૮. [પ્ર૦] સે કિં તં આભિણિબોહિયણાણે ? [ઉ૦] આભિણિબોહિયણાણે ચડવિદ્દે પણ્ણસે, તં જહા—ઉગ્ગહો, ઈંદા, અવાઓ, ધારણા; ઇવં જહા 'રાયપ્પસેણરૂજ્જે' ણાણાણં મેદો તહેવ્વ ઇહ માણિયલ્લો, જાવ સેસં કેવલનાણે ।

૧૯. [પ્ર૦] અજ્ઞાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પણ્ણસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદ્દે પણ્ણસે, તં જહા— મહ્અજ્ઞાણે, સુયઅજ્ઞાણે, વિમંગ્ગણાણે ।

૨૦. [પ્ર૦] સે કિં તં મહ્અજ્ઞાણે ? [ઉ૦] મહ્અજ્ઞાણે ચડવિદ્દે પણ્ણસે, તં જહા— ઉગ્ગહે, જાવ ધારણા ।

૨૧. [પ્ર૦] સે કિં તં ઉગ્ગહે ? [ઉ૦] ઉગ્ગહે ડુવિદ્દે પણ્ણસે, તં જહા—અત્યોગ્ગહે ય ઇંજણોગ્ગહે ય, ઇવં જોણે આભિણિ-બોહિયનાણં તહેવ્વ, નવરં ઇગ્ગિયવજ્જં જાવ નોંદિયધારણા । સેસં ધારણા, સેસં મહ્અજ્ઞાણે ।

૨૨. [પ્ર૦] સે કિં તં સુયઅજ્ઞાણે ? [ઉ૦] જં ઇમં અજ્ઞાણિપર્હિં મિચ્છાવિટ્ઠિપર્હિં જહા નંદીય, જાવ ચત્તારિ વેદા સંગો-વંગા, સેસં સુયઅજ્ઞાણે ।

સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે કે નહિ ?—૯ દશ સ્થાનોને ઉત્પન્ન જ્ઞાન—દર્શનને ધારણ કરનાર અર્હન્, જિન, કેવલી સર્વભાવથી—સાક્ષાત્ જ્ઞાનથી જાણે છે અને જુદા છે. જેમકે ધર્માસ્તિકાય, યાવત્ આ જીવ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરશે કે નહિ.

જ્ઞાન.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાન પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે. તે આ પ્રમાણે—*આભિનિ-બોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાન. ધાનના પ્રકાર.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિબોધિક જ્ઞાન કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આભિનિબોધિક જ્ઞાન ચાર પ્રકારે છે, તે આ પ્રમાણે—†અવપ્રહ, ઈંદા, અપાય અને ધારણા. જેમ 'શંજપ્રશ્રીય' સૂત્રમાં જ્ઞાનોના પ્રકાર કહ્યા છે તેમ અહીં પણ કહેવા; યાવત્ '૯ પ્રમાણે કેવલજ્ઞાન કહ્યું' ત્યાં સુધી કહેવું. આભિનિબોધિક ધાનના પ્રકાર.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! †અજ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અજ્ઞાન ત્રણ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—મતિ-અજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિમંગ્ગજ્ઞાન.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મતિઅજ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મતિઅજ્ઞાન ચાર પ્રકારનું છે. તે આપ્રમાણે—‡અવપ્રહ, યાવત્ ધારણા. મતિ-અજ્ઞાન.

૨૧. [પ્ર૦] અવપ્રહ કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] અવપ્રહ બે પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે—અર્થાવપ્રહ અને §વ્યંજનાવપ્રહ—૯ પ્રમાણે જેમ ઈંદીસૂત્રમાં આભિનિબોધિકજ્ઞાન સંબંધે કહ્યું છે તેમ અહીં જાણવું. પરન્તુ ત્યાં આભિનિબોધિકજ્ઞાન પ્રસંગે અવપ્રહાદિના ††૯કાર્થિક—સમાનાર્થક શબ્દો કહેલા છે તે શિવાય યાવત્ નોંદિયધારણા સુધી કહેવું, ૯ પ્રમાણે ધારણા કહી. ૯ પ્રમાણે મતિઅજ્ઞાન કહ્યું. અવપ્રહ.

૨૨. [પ્ર૦] શ્રુતઅજ્ઞાન કેવા પ્રકારનું છે ? [ઉ૦] 'જે અજ્ઞાની ઇવા મિધ્યાદષ્ટિઓ ઇ પ્રરુપ્પું છે'—ઇત્યાદિ **ઈંદીસૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ સાંગોપાંગ ચાર વેદ તે શ્રુતઅજ્ઞાન, ૯ પ્રમાણે શ્રુતઅજ્ઞાન કહ્યું. શ્રુત-અજ્ઞાન.

૧૭. * અભિ-અર્થાભિમુખ ઇટલે યથાર્થ, નિ-નિશ્ચિત, બોધ તે આભિનિબોધિક, અર્થાત્ ઇન્દ્રિય અને અનિન્દ્રિયનિમિત્તક યથાર્થ અને નિશ્ચિત બોધ તે આભિનિબોધિકજ્ઞાન. શ્રુત ઇટલે શ્રવણ કરવું તે દ્વારા જે જ્ઞાન ધાય તે શ્રુતજ્ઞાન, ઇન્દ્રિય અને મનથી શ્રુતપ્રધાનુસારે જે બોધ ધાય તે શ્રુતજ્ઞાન. અવધિ-સર્વ મૂર્તદ્રવ્યોની મર્યાદા-થી જે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન ધાય તે અવધિજ્ઞાન. મનોદ્રવ્યના પર્યાય-આકારવિશેષ-નું જે જ્ઞાન તે મનઃપર્યવજ્ઞાન. સર્વ દ્રવ્ય પર્યાયનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન તે કેવલજ્ઞાન.

૧૮. † રૂપાદિ અર્થનો વિશેષરહિત સામાન્ય બોધ તે અવપ્રહ, વિદ્યમાન અર્થના વિશેષ ધર્મની વિચારણા કરવી તે ઈંદા, અર્થનો નિશ્ચય કરવો તે અપાય, નિશ્ચિત અર્થને સ્મૃતિ ઇત્યાદિ રૂપે ધારણ કરવો તે ધારણા. ‡ રાજપ્રશ્રીય પ. ૧૩૦-૧. પં. ૪.

૧૯. †† વિપરીત અથવા મિધ્યા જ્ઞાનને અજ્ઞાન કહે છે.

૨૧. § વ્યંજનાવપ્રહ-જે વડે અર્થ પ્રકટ કરાય તે વ્યંજન, ઇટલે ઉપકરણેન્દ્રિય અને શબ્દારૂપે પરિણામ પામેલ દ્રવ્યનો સમૂહ. ઉપકરણેન્દ્રિય શ્વે પ્રાપ્ત થયેલ શબ્દાદિ વિષયોનું અવ્યક્ત જ્ઞાન તે વ્યંજનાવપ્રહ, સ્યારપછી 'આ કાંઈક છે' ઇવો સામાન્ય અવબોધ તે અર્થાવપ્રહ. †† ઈંદીસૂત્ર. પ. ૧૬૮-૨. પં. ૪.

‡ અવપ્રહતા, અવધારણતા, શ્રવણતા, અવલંબનતા અને મેધા-આ પાંચ અવપ્રહના ઇકાર્થક શબ્દો કહ્યા છે અને ઈંદાદિના પણ ઇકાર્થક શબ્દો કહ્યા છે તે અહીં મતિઅજ્ઞાનને વિષે ન કહેવા.

૨૨. ** ઈંદીસૂત્ર. પ. ૧૬૪-૧. પં. ૪

२३. [प्र०] से किं तं विभंगनाणे ? [उ०] विभंगनाणे अणेगविहे पण्णत्ते, तं जहा—गामसंठिए, नगरसंठिए, ज्वाल सन्निवेशसंठिए, दीवसंठिए, समुद्दसंठिए, वाससंठिए, वासहरसंठिए, पद्यसंठिए, रुक्खसंठिए, धूमसंठिए, हयसंठिए, गयसंठिए, नरसंठिए, किन्नरसंठिए, किंपुरिससंठिए, महोरगसंठिए, गंधव्वसंठिए, उत्सभसंठिए, पसु-पसय-विहग-वानरणाणा-संठाणसंठिए पण्णत्ते ।

२४. [प्र०] जीवाणं भंते ! किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! जीवा नाणी वि अन्नाणी वि; जे नाणी ते अत्ये-गतिया दुन्नाणी, अत्येगतिया तिन्नाणी, अत्येगतिया चउनाणी, अत्येगतिया एगनाणी । जे दुन्नाणी ते आभिणिबोहियनाणी य सुयनाणी य । जे तिन्नाणी ते आभिणिबोहियनाणी, सुयनाणी, ओहिनाणी; अहवा आभिणिबोहियनाणी, सुयणाणी, मणपज्ज-वनाणी । जे चउनाणी ते आभिणिबोहियनाणी, सुयनाणी, ओहिनाणी, मणपज्जवनाणी । जे एगनाणी ते नियमा केवलनाणी । जे अन्नाणी ते अत्येगतिया दुअन्नाणी, अत्येगतिया तिअन्नाणी । जे दुअन्नाणी ते मइअन्नाणी सुयअन्नाणी य । जे तिअन्नाणी ते मइअन्नाणी, सुयअन्नाणी, विभंगनाणी ।

२५. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं णाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नाणी वि, अन्नाणी वि । जे नाणी ते नियमा तिन्नाणी, तं जहा—आभिणिबोहियणाणी, सुयनाणी, ओहिनाणी । जे अन्नाणी ते अत्येगतिया दुअन्नाणी, अत्येगतिया तिअ-न्नाणी; एवं तिन्नि अन्नाणाणि भयणाए ।

२६. [प्र०] असुरकुमारा णं भंते ! किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] जहेव नेरइया तहेव, तिन्नि नाणाणि नियमा, तिन्नि य अन्नाणाणि भयणाए, एवं जाव थणियकुमारा ।

२७. [प्र०] पुढविकाइया णं भंते ! किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नो नाणी, अन्नाणी । जे अन्नाणी ते नियमा दुअन्नाणी—मइअन्नाणी य सुयअन्नाणी य । एवं जाव वणस्सइकाइया ।

विभंगज्ञान.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! विभंगज्ञान केवा प्रकारनुं कहुं छे ? [उ०] *विभंगज्ञान अनेक प्रकारनुं कहुं छे, ते आ प्रमाणे—प्रामने आकारे, वर्ष (भारतादिक्षेत्र)ने आकारे, वर्षधरपर्वतने आकारे, पर्वतने आकारे, वृक्षना आकारे, स्तूपना आकारे, षोडाना आकारे, हांथीना आकारे, मनुष्यना आकारे, किन्नरना आकारे, किंपुरुषना आकारे, महोरगना आकारे, गंधर्वना आकारे, वृषभना आकारे, पशु, पिसय, पक्षी अने वानरना आकारे—ए प्रमाणे अनेक आकारे विभंगज्ञान कहेलुं छे.

ज्ञानी अने अज्ञानी.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो ज्ञानी पण छे अने अज्ञानी पण छे. जे जीवो ज्ञानी छे तेमां केटलाएक बे ज्ञानवाळा, केटलाएक त्रण ज्ञानवाळा, केटलाएक चार ज्ञानवाळा अने केटलाएक एक ज्ञानवाळा छे. जे बे ज्ञानवाळा छे ते मतिज्ञान अने श्रुतज्ञानवाळा छे. जे त्रण ज्ञानवाळा छे ते मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अने अवधिज्ञानवाळा छे, अथवा मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने मनःपर्यवज्ञानवाळा छे. जे चारज्ञानवाळा छे ते मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान अने मनःपर्यवज्ञानवाळा छे. जे एक ज्ञानवाळा छे ते अवश्य एक केवलज्ञानवाळा छे. जे जीवो अज्ञानी छे तेमां केटलाएक बे अज्ञानवाळा अने केटलाएक त्रण अज्ञानवाळा छे. जे बे अज्ञानवाळा छे ते मतिअज्ञान, अने श्रुतअज्ञानवाळा छे, अने जेओ त्रण अज्ञानवाळा छे तेओ मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान, अने विभंगज्ञानवाळा छे.

नैरयिको.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! नारको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी ? [उ०] हे गौतम ! नारको ज्ञानी पण छे अने अज्ञानी पण छे. तेमां जे ज्ञानी छे ते अवश्य त्रण ज्ञानवाळा होय छे, ते आ प्रमाणे—मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञानवाळा. जे अज्ञानी छे तेमां केटलाएक बे अज्ञानवाळा छे अने केटलाएक त्रण अज्ञानवाळा छे. ए प्रमाणे त्रण अज्ञानो भजनाए (विकल्पे) होय छे.

असुरकुमारो.

२६. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] जेम नैरयिको कहा तेम असुरकुमारो जाणवा. अर्थात् जेओ ज्ञानी छे तेओ अवश्य त्रण ज्ञानवाळा होय छे, अने जेओ अज्ञानी छे तेओ भजनाए त्रण अज्ञानवाळा होय छे. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

पृथिवीकायिक.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी नथी पण अज्ञानी छे, अने ते अवश्य बे अज्ञानवाळा छे, मतिअज्ञानी अने श्रुतअज्ञानी. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिक सुधी जाणवुं.

१ महोरगगंधव्व संठिए ग । २ दुयनाणी क-ड ।

२३. * मिथ्यादर्शन मोहनीय कर्मना उदयथी विपरीत एवुं अवधिज्ञान ते विभंगज्ञान; तेनो प्राम मात्र विषय होवाथी ते प्रामाकारे कहेवाय छे. ए प्रमाणे बीजा मेदो पण जाणी लेवा. † पसय बे खरीवाळुं जंगली चोपयुं प्राणी विशेष.—टीकाकार.

२५. ‡ सम्यग्दृष्टि नारकोने भवप्रलय अवधिज्ञान होय छे, तेथी तेओ अवश्य त्रणज्ञानवाळा होय छे. ¶ जे अज्ञानी छे तेमां केटलाएक बे अज्ञानवाळा छे, केमके कोइ असंज्ञी पचेन्द्रिय तिर्यच नरकमां उत्पन्न थाय त्तारे तेओने अपर्याप्तावस्थामां विभंग न होवाथी बे अज्ञान होय छे, अने जो मिथ्यादृष्टि संज्ञी पचेन्द्रिय नरकमां उत्पन्न थाय तो तेओने अपर्याप्तावस्थामां पण विभंगज्ञान होय छे तेथी त्रण अज्ञान कहा छे—टीकाकार.

२८. [प्र०] बेहंदियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! णाणी वि अन्नाणी वि । जे नाणी ते नियमा दुन्नाणी, तं जहा—आभि-
णिबोहियनाणी य सुयनाणी य । जे अन्नाणी ते नियमा दुअन्नाणी, तं जहा—मइअन्नाणी य सुयअन्नाणी य । एवं तेहंदिय—चउ-
रिदिया वि ।

२९. [प्र०] पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नाणी वि अन्नाणी वि । जे नाणी ते अत्थेगाइया
दुन्नाणी, अत्थेगतिया तिन्नाणी । एवं तिण्णि णाणाणि तिन्नि अन्नाणाणि य भयणाए । मणुस्सा जहा जीवा, तहेव पंच नाणाइं
तिन्नि अन्नाणाणि य भयणाए । वाणमंतरा जहा नेरइया । जोइसिय-वेमाणियाणं तिन्नि नाणाणि तिन्नि अन्नाणाणि नियमा ।

३०. [प्र०] सिद्धाणं भंते ! पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नाणी, नो अन्नाणी; नियमा पणनाणी केवलणाणी ।

३१. [प्र०] निरयगतियाणं भंते ! जीवा किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नाणी वि अन्नाणी वि; तिन्नि नाणाइं
नियमा, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

३२. [प्र०] तिरियगतियाणं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! दो नाणा, दो अन्नाणा नियमा ।

२८. [प्र०] *बेइन्द्रिय जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी पण छे अने अज्ञानी पण छे. जेओ
ज्ञानी छे तेओ अवश्य बे ज्ञानवाळा छे, ते आ प्रमाणे—मतिज्ञानी अने श्रुतज्ञानी. जेओ अज्ञानी छे ते अवश्य बे अज्ञानवाळा छे; ते आ
प्रमाणे—मतिअज्ञानी अने श्रुतअज्ञानी. ए प्रमाणे त्रीन्द्रिय अने चउरिन्द्रिय जीवो संबन्धे पण जाणवुं.

बेइन्द्रिय, त्रीन्द्रिय
अने चउरिन्द्रिय.

२९. [प्र०] पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी छे अने अज्ञानी पण छे, जेओ
ज्ञानी छे तेमां केटलाक बे ज्ञानवाळा, अने केटलाक त्रण ज्ञानवाळा छे, ए प्रमाणे त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए (विकल्पे) जाणवां.
जीवोनी पेठे मनुष्योने पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. नैरयिकोने कहुं (सू. २५.) तेम वानव्यंतरोने जाणवुं. ज्योतिषिको
अने वैमानिकोने अवश्य त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान होय छे.

पंचेन्द्रियतिर्यचो.

मनुष्यो जीवोनी पेठे.
वानव्यन्तर, ज्योति-
षिको अने वैमानिको.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! सिद्धो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! सिद्धो ज्ञानी छे पण अज्ञानी नथी, तेओ
अवश्य एक केवलज्ञानवाळा छे.

सिद्धो.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! निरयगतिक—नरकगतिमां जता जीवो शुं ज्ञानी होय छे के अज्ञानी होय छे ? [उ०] हे गौतम ! ते ज्ञानी
पण होय छे अने अज्ञानी पण होय छे, [जेओ ज्ञानी छे] तेओने अवश्य त्रण ज्ञान होय छे अने [जे अज्ञानी छे तेओने] त्रण अज्ञान
भजनाए होय छे.

निरयगतिक.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यचगतिक—तिर्यचगतिमां जता जीवो—शुं ज्ञानी होय छे के अज्ञानी होय छे ? [उ०] हे गौतम !
तेओने अवश्य बे ज्ञान अने बे अज्ञान होय छे.

तिर्यचगतिक.

१ नाणा घ । २ अन्नाणा घ ।

२८. * बेइन्द्रियादि जीवोमां पूर्वबद्धायुष् मनुष्य के तिर्यच औपशमिकसम्यग्दृष्टि उपशम सम्यक्त्व वमतो उत्पन्न थाय त्तारे तेने अपर्याप्तावस्थाए
सास्वादन सम्यग्दर्शन होय छे. ते जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्ट छ आवलिका सुधी रहे छे, त्यां सुधी ते ज्ञानी कहेवाय छे. त्तार पछी ते मिथ्यात्वने
प्राप्त थाय छे त्तारे ते अज्ञानी कहेवाय छे.

३१. † १ गति, २ इन्द्रिय, ३ काय, ४ सूक्ष्म, ५ पर्याप्त, ६ भवस्थ, ७ भवसिद्धिक, ८ संज्ञी, ९ लब्धि, १० उपयोग, ११ लेइया, १२ कषाय,
१३ वेद, १४ आहार, १५ ज्ञान, १६ गोचर (विषय), १७ काल, १८ अंतर, १९ अल्पबहुत्व अने २० पर्याय—ए वीश द्वारो अहीं विवक्षित छे. तेमां
प्रथम गतिद्वारने विषे निरयगति द्वार कहे छे. निरय—नरकने विषे गति—गमन जेओनुं छे तेओ निरयगतिक कहेवाय छे एटले सम्यग्दृष्टि के मिथ्यादृष्टि,
ज्ञानी के अज्ञानी पंचेन्द्रिय तिर्यच अने मनुष्य नरकमां उत्पन्न थवा वाळा अन्तर गतिमां वर्तता होय ते निरयगतिक समजवा, ते माटे अहीं निरयशब्दनी
साथे गतिप्रहण करेल छे. निरयगतिकने—जो ते ज्ञानी होय तो तेने—त्रण ज्ञान अवश्य होय छे, केमके तेने अवधिज्ञान भवप्रत्यय होवाथी ते अन्तर गतिमां
पण होय छे, अने तेओने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे, केमके असंज्ञी पंचेन्द्रिय तिर्यच नरकमां जाय त्तारे अपर्याप्तावस्थाए विभंगज्ञान न होवाथी तेने बे
अज्ञान होय छे, अने मिथ्यादृष्टि संज्ञीने त्रण अज्ञान होय छे, कारणके तेने भवप्रत्यय विभंगज्ञान होय छे. —टीका.

३२. ‡ तिर्यचगतिमां जतां वच्चे अन्तराल गतिमां वर्तता होय ते तिर्यचगतिक जीवो जाणवा; तेने बे ज्ञान अने बे अज्ञान होय छे, केमके सम्यग्दृष्टि जीवो
अवधिज्ञानथी पच्चा पछी मतिश्रुतज्ञानसहित तिर्यचगतिमां जाय छे, तेथी तेने बे ज्ञान होय छे, अने मिथ्यादृष्टि जीवो विभंगज्ञानथी पच्चा पछी तिर्यच-
गतिमां जाय छे माटे तेने बे अज्ञान होय छे.—टीका.

૩૩. [પ્ર૦] મણુસ્સગહયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી, અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! તિન્નિ નાણાં મયણાપ, દો અન્નાણાં નિયમા । દેવગતિયા જહા નિરયગતિયા ।

૩૪. [પ્ર૦] સિદ્ધગતિયા ણં મંતે૦ ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૩૫. [પ્ર૦] સહંદિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! ચત્તારિ નાણાં, તિન્નિ અન્નાણાં મયણાપ ।

૩૬. [પ્ર૦] ઈન્દિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી૦ ? [૩૦] જહા પુઠ્ઠવિકાહયા, વેહંદિય-તેહંદિય-ચરિન્દિયાણં દો નાણા, દો અન્નાણા નિયમા । પંચિન્દિયા જહા સહંદિયા ।

૩૭. [પ્ર૦] અર્ણિદિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી૦ ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૩૮. [પ્ર૦] સકાહયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! પંચ નાણાણિ તિન્નિ અન્નાણાં મયણાપ । પુઠ્ઠવિકાહયા જાવ વણસ્સહકાહયા નો નાણી, અન્નાણી, નિયમા દુઅન્નાણી, તં જહા—મતિઅન્નાણી ય સુયઅન્નાણી ય । તસકાહયા જહા સકાહયા ।

મનુષ્યગતિક.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! *મનુષ્યગતિક-મનુષ્યગતિમાં જતા જીવો-શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ભજના (વિકલ્પે) ત્રણ જ્ઞાન હોય છે અને અવશ્ય બે અજ્ઞાન હોય છે. †દેવગતિક-દેવગતિમાં જતા જીવો-નિરયગતિકની પેઠે (સૂ. ૩૧.) જાણવા.

સિદ્ધિગતિક.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! †સિદ્ધિગતિમાં જતા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] તેઓ સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

સેન્દ્રિય.

૩૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! †સેન્દ્રિય-ઇન્દ્રિયવાળા-જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ભજના ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

એકેન્દ્રિયાદિ.

૩૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિય જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! †પૃથિવીકાયિકની પેઠે (સૂ. ૨૭.) [એકેન્દ્રિયજીવો] જાણવા. વેહંદ્રિય, ત્રીન્દ્રિય અને ચરિન્દ્રિય જીવોને અવશ્ય બે જ્ઞાન અને બે અજ્ઞાન હોય છે. પંચેન્દ્રિય જીવો સેન્દ્રિયજીવોની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાણવા.

અનિન્દ્રિય.

૩૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! †અનિન્દ્રિય-ઇન્દ્રિયરહિત-જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] તેઓ સિદ્ધની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

સકાયિક જીવો.

પૃથિવીકાયિકાદિ.

ત્રસકાયિક.

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સકાયિક જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના હોય છે. પૃથિવીકાયિક યાવત્ વનસ્પતિકાયિક †જીવો જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની હોય છે, અને તે અવશ્ય બે અજ્ઞાનવાળા હોય છે, તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાનવાળા અને શ્રુતઅજ્ઞાનવાળા. ત્રસકાયિક જીવો સકાયિક જીવોની પેઠે જાણવા.

૩૩. *મનુષ્યગતિમાં જતાં અંતરાલ ગતિ વર્તતા હોય તે અહીં મનુષ્યગતિક જાણવા, તેમાંના કેટલાક જીવો જે જ્ઞાની છે તે તીર્થંકરની પેઠે અવધિજ્ઞાન સાથે જ મનુષ્યગતિમાં જાય છે, અને કેટલાક તેને છોડીને જાય છે, માટે તેઓને ત્રણ અથવા બે જ્ઞાન હોય છે. જે અજ્ઞાની છે તેઓ વિભંગજ્ઞાનથી પલ્લા પછી મનુષ્યગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે; માટે અવશ્ય તેને બે અજ્ઞાન હોય છે. †દેવગતિમાં જતાં અંતરાલ ગતિ વર્તતા જીવો નરકગતિકની પેઠે જાણવા. કેમકે જે જ્ઞાની દેવગતિમાં જાય છે, તેઓને મવપ્રત્યય અવધિજ્ઞાન દેવાયુષ્ને પ્રથમ સમયેજ ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી નરકોની પેઠે તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અવશ્ય હોય છે. જેઓ અજ્ઞાની છે અને અસંજી યકી દેવગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વિભંગજ્ઞાનનો અભાવ હોવાથી બે અજ્ઞાન હોય છે. જે અજ્ઞાની સંજી યકી બાવી દેવગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે તેને મવપ્રત્યય વિભંગજ્ઞાન હોવાથી ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૩૪. † અહીં અંતરગતિના અભાવથી સિદ્ધ અને સિદ્ધિગતિકનો ભેદ નથી, પણ ગતિદ્વારના ક્રમને લીધે તેનો જૂનો નિર્દેશ કર્યો છે.—ટીકા.

૩૫. † ઇન્દ્રિયદ્વારને વિષે સેન્દ્રિય એટલે ઇન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા, તે જ્ઞાની અને અજ્ઞાની બન્ને પ્રકારના છે. તેમાં જ્ઞાનીને ચાર જ્ઞાન ભજના હોય છે, એટલે બે, ત્રણ કે ચાર જ્ઞાન હોય છે; પણ તેઓને કેવલજ્ઞાન હોતું નથી, કેમકે તે અતીન્દ્રિયજ્ઞાન છે. અહીં બે ઇત્યાદિ જ્ઞાનો કહેલા છે તે લઘ્વિની અપેક્ષા જાણવા, ઉપયોગની અપેક્ષા સર્વને એક જ જ્ઞાન હોય છે. અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના હોય છે—એટલે ક્વચિત્ બે કે ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૩૬. † પૃથિવીકાયિકની પેઠે એકેન્દ્રિયજીવો મિથ્યાદૃષ્ટિ હોવાથી અજ્ઞાની છે અને તે બે અજ્ઞાનવાળા છે. વેહંદ્રિયાદિક જીવોને બે જ્ઞાન હોય છે, કેમકે તેમાં સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકનો સંભવ છે. તે શિવાય બીજાને બે અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૩૭. † અનિન્દ્રિય એટલે ઇન્દ્રિયના ઉપયોગરહિત કેવલજ્ઞાની, તેઓને સિદ્ધની પેઠે એક કેવલ જ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૩૮. † કાય એટલે ઔદારિકાદિશરીર અથવા પૃથિવ્યાદિ છ કાય, તે વડે સહિત તે સકાયિક, તેઓ કેવલી પણ હોય, તેથી સકાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને પાંચ જ્ઞાન અને મિથ્યાદૃષ્ટિને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના હોય છે.—ટીકા.

३९. [प्र०] अकाइया णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा सिद्धा ।
 ४०. [प्र०] सुहुमा णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा पुढविकाइया ।
 ४१. [प्र०] वादरा णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा सकाइया ।
 ४२. [प्र०] नोसुहुमा नोवादरा णं भंते ! जीवा० ? [उ०] जहा सिद्धा ।
 ४३. [प्र०] पज्जत्ता णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा सकाइया ।
 ४४. [प्र०] पज्जत्ता णं भंते ! नेरइया किं नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा नियमा, जहा नेरइआ, एवं जाव थणियकुमारा । पुढविकाइया जहा पर्गिदिया । एवं जाव चउरिंदिया ।
 ४५. [प्र०] पज्जत्ता णं भंते ! पंचेन्द्रियतिरिक्खजोणिया किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा भयणाए । मणुस्सा जहा सकाइया । वाणमंतर—जोइसिय—वेमाणिया जहा नेरइया ।
 ४६. [प्र०] अपज्जत्ता णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा भयणाए ।
 ४७. [प्र०] अपज्जत्ता णं भंते ! नेरतिया किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा नियमा, तिण्णि अन्नाणा भयणाए । एवं जाव थणियकुमारा । पुढविकाइया जाव वणस्सइकाइया जहा पर्गिदिया ।

३९. [प्र०] हे भगवन् ! *कायरहित जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! सिद्धोनी पेठे (सू० ३०.) तेओ जाणवा. कायरहित जीवो.
४०. [प्र०] हे भगवन् ! †सूक्ष्म जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] पृथिवीकायिकोनी पेठे (सू० २७.) जाणवा. सूक्ष्म जीवो.
४१. [प्र०] हे भगवन् ! ‡वादरजीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] †सकायिक जीवोनी पेठे (सू० ३८.) जाणवा. वादर जीवो.
४२. [प्र०] हे भगवन् ! †सूक्ष्म नोवादर जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] सिद्धोनी पेठे (सू० ३०.) जाणवा.
४३. [प्र०] हे भगवन् ! पर्याप्त जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] †सकायिक जीवोनी पेठे (सू० ३८.) जाणवा. पर्याप्त जीवो.
४४. [प्र०] हे भगवन् ! पर्याप्त †नैरयिको शुं ज्ञानी छे ? के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान अवश्य होय छे. जेम नैरयिको माटे कहुं तेम यावत् स्तनितकुमार देवो माटे जाणवुं. पृथिवीकायिको एकेन्द्रियनी पेठे (सू० ३६.) जाणवा. ए प्रमाणे यावत् चउरिंदियजीवो जाणवा. पर्याप्तनैरयिकादि.
४५. [प्र०] हे भगवन् ! पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान †भजनाए होय छे, मनुष्यो सकायिकनी पेठे (सू० ३८.) जाणवा. वानव्यंतरो, ज्योतिषिको अने वैमानिको नैरयिकनी पेठे (सू० २५.) जाणवा. पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यच योनिक. पर्याप्त मनुष्यो.
४६. [प्र०] हे भगवन् ! अपर्याप्त जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए छे. अपर्याप्त जीवो.
४७. [प्र०] हे भगवन् ! अपर्याप्त नैरयिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने अवश्य त्रण ज्ञान छे अने भजनाए त्रण अज्ञान छे, ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमार देवो जाणवा. जेम एकेन्द्रियो संबन्धे (सू० ३६.) कहुं तेम अपर्याप्त पृथ्वीकायिकधी आरंभी वनस्पतिकायिक पर्यन्त कहेवुं. अपर्याप्तनैरयिकादि. अपर्याप्त पृथ्वीकायिकादि.

३९. * जेओने पूर्वे कहेल काय एटले औदारिकादि शरीर अथवा पृथिव्यादिकाय नथी ते अकायिक एटले सिद्ध कहेवाय छे.—टीका.
४०. † सूक्ष्मद्वारने विषे सूक्ष्म जीवो पृथिवीकायिकनी पेठे सिध्यादृष्टि होवाथी तेओने बे अज्ञान होय छे.
४१. ‡ सकायिक जीवोनी पेठे वादर जीवो केवलज्ञानी पण होय छे, माटे तेओने भजनाए पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान होय छे.
४३. † पर्याप्तद्वारने विषे पर्याप्त जीवो केवलज्ञानी पण होय छे, माटे ते सकायिकनी जेम पूर्वे कथा प्रमाणे जाणवा.—टीका.
४४. ‡ असंज्ञी थकी आवेला नारकोने अपर्याप्तावस्थामां विभंगतो अभाव होय छे अने पर्याप्त अवस्थामां तेओने त्रण अज्ञान अवश्य होय छे.—टीका.
४५. † पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यचमां अवधिज्ञान के विभंग ज्ञान केटलाकने होय अने केटलाकने न होय माटे त्रण ज्ञान के त्रण अज्ञान, अथवा बे ज्ञान के बे अज्ञान तेओने होय छे.—टीका.

૪૮. [પ્ર૦] વેદિયાણં પુચ્છા । [૩૦] દો નાણા, દો અન્નાણા નિયમા । एवं जाव पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं ।
૪૯. [પ્ર૦] અપજ્જત્તગા ણં મંતે ! મણુસ્સા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] તિન્નિ નાણાં મયણાપ, દો અન્નાણાં નિયમા । चाणमंतरा जहा नेरइया । अपज्जत्तगाणं जोइसिय-वेमाणियाणं तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा नियमा ।
૫૦. [પ્ર૦] નોપજ્જત્તગા નોઅપજ્જત્તગા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।
૫૧. [પ્ર૦] નિરયમવત્થા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] જહા નિરયગતિયા ।
૫૨. [પ્ર૦] તિરિયમવત્થા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] તિન્નિ નાણા, તિન્નિ અન્નાણા મયણાપ ।
૫૩. [પ્ર૦] મણુસ્સમવત્થા ણં ? [૩૦] જહા સકાદયા ।
૫૪. [પ્ર૦] દેવમવત્થા ણં મંતે ! ? [૩૦] જહા નિરયમવત્થા । અમવત્થા જહા સિદ્ધા ।
૫૫. [પ્ર૦] મવસિદ્ધિયાણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ? [૩૦] જહા સકાદયા ।

અપર્યાપ્ત વેદિયાદિ.

૪૮. [પ્ર૦] અપર્યાપ્ત વેદિન્દ્રિય જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] તેઓને 'વે જ્ઞાન અને વે અજ્ઞાન અવશ્ય હોય છે. ૧ પ્રમાણે યાવત્ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચયોનિક સુધી જાણવું.

અપર્યાપ્ત મનુષ્ય.

૪૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અપર્યાપ્ત મનુષ્ય શું જ્ઞાની હોય છે કે અજ્ઞાની હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે અને અવશ્ય વે અજ્ઞાન હોય છે. નૈરયિકોની પેઠે (સૂ. ૪૭.) જ્ઞાનવ્યંતરોને જાણવું. તથા 'અપર્યાપ્ત જ્યોતિષિકો અને વૈમાનિકોને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન અવશ્ય હોય છે.

અપર્યાપ્ત જ્ઞાનવ્યંતર જ્યોતિષિક અને વૈમાનિક.

નોપર્યાપ્ત નોઅપર્યાપ્ત જીવો.

૫૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નોપર્યાપ્ત અને નોઅપર્યાપ્ત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

નિરયમવસ્થ.

૫૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નિરયમવસ્થ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નિરયગતિકની પેઠે (સૂ. ૩૧.) જાણવા.

તિરિયમવસ્થ.

૫૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિરિયમવસ્થ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે.

મનુષ્યમવસ્થ.

૫૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યમવસ્થ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા.

દેવમવસ્થ.

૫૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવમવસ્થ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નિરયમવસ્થની પેઠે (સૂ. ૫૧.) જાણવા. અમવસ્થ—મવમાં નહિ રહેનારા [શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ] સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

અમવસ્થ.

મવસિદ્ધિ.

૫૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મવસિદ્ધિ—મવ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા.

૪૮. * અપર્યાપ્ત વેદિન્દ્રિયાદિકમાંના કોઈકને સાક્ષાદન સમ્યગ્દર્શનનો સંભવ હોવાથી વે જ્ઞાન અને વે અજ્ઞાન હોય છે.

૪૯. † સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્યને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં તીર્થંકરાદિની પેઠે અવધિજ્ઞાનનો સંભવ છે તેથી ત્રણ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, પણ સિમ્યાદષ્ટિને વિભંગ હોવું નથી માટે અવશ્ય વે અજ્ઞાન હોય છે.

‡ અપર્યાપ્ત વ્યન્તરો નારકોની પેઠે અવશ્ય ત્રણ જ્ઞાનવાળા, વે અજ્ઞાનવાળા કે ત્રણ અજ્ઞાનવાળા જાણવા, કેમકે અસંજી થકી ઉત્પન્ન થયેલા તેને વિષે અપર્યાપ્તાવસ્થાએ વિભંગજ્ઞાનનો અભાવ છે.

¶ જ્યોતિષિક અને વૈમાનિકને વિષે સંજીથી જ આવીને ઉત્પન્ન થાય છે, માટે તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં પણ મવપ્રત્યય અવધિ કે વિભંગનો અવશ્ય સદ્ભાવ હોવાથી ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૫૦. § નોપર્યાપ્ત અને નોઅપર્યાપ્ત એટલે પર્યાપ્તભાવ અને અપર્યાપ્તભાવના અભાવથી સિદ્ધ જીવો જાણવા, કેમકે તેઓ પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્તનામ સ્મરણી રહિત છે.—ટીકા.

¶ નિરયમવસ્થ એટલે નરકગતિને વિષે ઉત્પત્તિસ્થાનને પ્રાપ્ત થયેલા, અને નિરયગતિક એટલે નરકગતિમાં જતાં અંતરાલગતિમાં વર્તેલા, પણ અસ્પતિસ્થાનને નહિ પ્રાપ્ત થયેલા—એટલો તકાવત છે. તેઓ નિરયગતિકની પેઠે ત્રણ જ્ઞાનવાળા અને વે કે ત્રણ અજ્ઞાનવાળા જાણવા.—ટીકા.

|| મવ્ય જીવો સકાયિકની પેઠે પાંચ જ્ઞાનવાળા કે ત્રણ અજ્ઞાનવાળા મજનાપ હોય છે.

૫૬. [પ્ર૦] અમવસિદ્ધિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નો નાણી, અબ્રાણી; તિષ્ઠિ અબ્રાણાં મયણાપ ।

૫૭. [પ્ર૦] નોમવસિદ્ધિયા નોઅમવસિદ્ધિયા ણં મંતે ! જીલાં ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૫૮. [પ્ર૦] સઘ્નીણં પુચ્છા । [૩૦] જહા સંદિયા । અસઘ્ની જહા બેદિયા । નોસઘ્ની નોઅસઘ્ની જહા સિદ્ધા ।

૫૯. [પ્ર૦] કતિવિહા ણં મંતે ! લક્ષી પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! દસવિહા લક્ષી પન્નત્તા, તં જહા— ૧ નાણલક્ષી, ૨ દંસણલક્ષી, ૩ ચરિત્તલક્ષી, ૪ ચરિત્તાચરિત્તલક્ષી, ૫ ક્ષાણલક્ષી, ૬ લામલક્ષી, ૭ મોગલક્ષી, ૮ ઉવમોગલક્ષી, ૯ વીપિ-
ણલક્ષી, ૧૦ હંદિયલક્ષી ।

૬૦. [પ્ર૦] ળાણલક્ષી ણં મંતે ! કહિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા— આભિણિબોદિયણા-
ગલક્ષી, જાવ કેવલણાણલક્ષી ।

૬૧. [પ્ર૦] અબ્રાણલક્ષી ણં મંતે ! કતિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! તિવિહા પન્નત્તા, તં જહા—મરુઅબ્રાણલક્ષી,
હુયઅબ્રાણલક્ષી, વિમંગનાણલક્ષી ।

૬૨. [પ્ર૦] દંસણલક્ષી ણં મંતે ! કતિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! તિવિહા પન્નત્તા, તં જહા—સમ્મદંસણલક્ષી,
મિચ્છાદંસણલક્ષી, સમ્મામિચ્છાદંસણલક્ષી ।

૫૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અમવસિદ્ધિક—અભવ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ
અજ્ઞાની છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાણ હોય છે.

અમવસિદ્ધિક.

૫૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નોમવસિદ્ધિક નોઅમવસિદ્ધિક જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધોની
પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

નોમવસિદ્ધિક-
નોઅમવસિદ્ધિક.

૫૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંજ્ઞિજીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સેન્દ્રિયની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાણવા.
અસંજ્ઞિજીવો બેહિન્દ્રિયની પેઠે (સૂ. ૨૮.) જાણવા. નોસંજ્ઞિ—નોઅસંજ્ઞિજીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

સંજ્ઞિજીવો.
અસંજ્ઞિ જીવો.
નોસંજ્ઞિ નોઅસંજ્ઞિ
જીવો.

૫૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લબ્ધિ કેટલા પ્રકારે કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! *લબ્ધિ દશ પ્રકારે કહી છે, તે આ પ્રમાણે—૧ જ્ઞાન-
લબ્ધિ, ૨ દર્શનલબ્ધિ, ૩ ચારિત્રલબ્ધિ, ૪ ચારિત્રાચારિત્રલબ્ધિ, ૫ દાનલબ્ધિ, ૬ લાભલબ્ધિ, ૭ મોગલબ્ધિ, ૮ ઉપમોગલબ્ધિ, ૯ વીર્ય-
લબ્ધિ અને ૧૦ હિન્દ્રિયલબ્ધિ.

લબ્ધિના પ્રકાર.

૬૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાનલબ્ધિ પાંચ પ્રકારની કહી છે, તે આ
પ્રમાણે— આભિનિબોધિકજ્ઞાનલબ્ધિ, યાવત્ કેવલજ્ઞાનલબ્ધિ.

જ્ઞાનલબ્ધિ.

૬૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાનલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અજ્ઞાનલબ્ધિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ
પ્રમાણે— મતિઅજ્ઞાનલબ્ધિ, શ્રુતઅજ્ઞાનલબ્ધિ અને વિમંગજ્ઞાનલબ્ધિ.

અજ્ઞાનલબ્ધિ.

૬૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દર્શનલબ્ધિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ
પ્રમાણે—સમ્યદર્શનલબ્ધિ, મિથ્યાદર્શનલબ્ધિ અને સમ્યગ્મિથ્યાદર્શનલબ્ધિ.

દર્શનલબ્ધિ.

૧ ણાણુલ- ક ।

૫૯. * લબ્ધિ—તે તે પ્રતિબંધક કર્મના ક્ષયાદિકથી આત્માને જ્ઞાનાદિગુણનો લાભ થવો, તેના દશ પ્રકાર છે—૧ તથાવિધ જ્ઞાનાવરણ કર્મના ક્ષય કે
ક્ષયોપશમથી યથાસંભવ પાંચ પ્રકારના જ્ઞાનનો લાભ થવો તે જ્ઞાનલબ્ધિ. ૨ સમ્યક્, મિથ્ર કે મિથ્યાશ્રદ્ધાનરૂપ આત્માનો પરિણામ તે દર્શનલબ્ધિ. ૩ ચારિત્ર-
મોહનીય કર્મના ક્ષય, ઉપશમ કે ક્ષયોપશમથી થયેલો આત્મપરિણામ તે ચારિત્રલબ્ધિ. ૪ અપ્રત્યાલ્યાનાવરણ કષાયના ક્ષયોપશમથી થયેલો દેશવિરતિરૂપ આત્મ-
પરિણામ તે ચારિત્રાચારિત્રલબ્ધિ. ૫ અન્તરાય કર્મના ક્ષય કે ક્ષયોપશમથી ઉત્પન્ન થયેલો દાનાદિ ૫ લબ્ધિઓ. અહીં મોગ અને ઉપમોગમાં ઇટલો વિશેષ છે
કે ઇકવાર માત્ર જેનો ઉપયોગ થઈ શકે એવા આહારાદિને મોગ કહેવાય છે અને વારંવાર જેનો ઉપયોગ થઈ શકે એવા વસ્ત્ર-મવનાદિ પદાર્થને ઉપમોગ કહેવાય
છે. ૧૦ મતિજ્ઞાનાવરણકર્મના ક્ષયોપશમથી પ્રાપ્ત થયેલ માર્વેન્દ્રિયોનો તથા એકેન્દ્રિયાદિ જાતિનામકર્મ અને પર્યાપ્તનામકર્મના ઉદયથી દ્રવ્યેન્દ્રિયોનો લાભ થવો તે
હિન્દ્રિયલબ્ધિ.—ટીકા.

૬૨. † ૧ મિથ્યાત્વમોહનીયકર્મના ઉપશમ, ક્ષય કે ક્ષયોપશમથી થયેલ શ્રદ્ધાનરૂપ આત્મપરિણામ તે સમ્યદર્શનલબ્ધિ, ૨ અશુદ્ધ મિથ્યાત્વપુદ્ગલના
વેદનથી થયેલ વિપર્યાસરૂપ જીવપરિણામ તે મિથ્યાદર્શનલબ્ધિ, અને ૩ અર્ધ વિશુદ્ધ મિથ્યાત્વ પુદ્ગલના વેદનથી ઉત્પન્ન થયેલ મિથ્રરૂપ જીવપરિણામ તે
સમ્યગ્મિથ્યાદર્શનલબ્ધિ.

૧ મં સૂ.

६३. [प्र०] चरित्तलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! पंचविहा पण्णत्ता, तं जहा— सामाह्यचरित्तलद्धी, छेदोपस्थापनीयलद्धी, परिहारविशुद्धिलद्धी, सुहुमसंपरायलद्धी, अहक्खायचरित्तलद्धी ।

६४. [प्र०] चरित्ताचरित्तलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! पगागारा पन्नत्ता, एवं जाव उवमोगलद्धी पगागारा पन्नत्ता ।

६५. [प्र०] वीरियलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा पन्नत्ता, तं जहा—बालवीरियलद्धी, पंडियवीरियलद्धी, बालपंडियवीरियलद्धी ।

६६. [प्र०] इंदियलद्धी णं भंते ! कतिविहा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! पंचविहा पण्णत्ता, तं जहा—सोइंदियलद्धी, जाव फासिंदियलद्धी ।

६७. [प्र०] नाणलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अजाणी ? [उ०] गोयमा ! नाणी, नो अजाणी । अत्थेगतिया दुजाणी एवं पंच नाणाइं भयणाए ।

चारित्रलब्धि.

६३. [प्र०] हे भगवन् ! चारित्रलब्धि केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! चारित्रलब्धि पांच प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे—१* सामायिकचारित्रलब्धि, २ छेदोपस्थापनीयचारित्रलब्धि, ३ परिहारविशुद्धिकचारित्रलब्धि, ४ सूक्ष्मसंपरायचारित्रलब्धि अने ५ यथाख्यातचारित्रलब्धि.

चारित्राचारित्रलब्धि.

६४. [प्र०] हे भगवन् ! चारित्राचारित्रलब्धि केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! एक प्रकारनी कही छे, ए प्रमाणे [दान लब्धि], यावत् उपभोगलब्धि पण एक प्रकारनी कही छे.

वीर्यलब्धि.

६५. [प्र०] हे भगवन् ! वीर्यलब्धि केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! वीर्यलब्धि त्रण प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे—बालवीर्यलब्धि, पंडितवीर्यलब्धि अने बालपंडितवीर्यलब्धि.

इंद्रियलब्धि.

६६. [प्र०] हे भगवन् ! इंद्रियलब्धि केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! इंद्रियलब्धि पांच प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे—श्रोत्रेन्द्रियलब्धि यावत् स्पर्शेन्द्रियलब्धि.

ज्ञानलब्धिवाळा ज्ञानी के अज्ञानी ?

६७. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानलब्धिवाळा जीवो सुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी छे पण अज्ञानी नथी. केटला एक बेज्ञानवाळा छे; ए प्रमाणे तेओने पांच ज्ञान भजनाए होय छे.

१-विशुद्धल-घ । २-संपरागल-क ।

६३. * (१) हिंसादि सावय योग्धी विरति ते सामायिकचारित्र, तेना बे प्रकार छे—इत्तर अने यावत्कथिक. इत्तर एटले अल्पकालिन, ते इत्तर सामायिक पहेला अने छेला तीर्थकरना तीर्थने विषे प्रथम दीक्षा लेनारने होय छे. यावत्कथिक एटले यावज्जीव, ते चारित्र मध्यम बावीश तीर्थकरना तीर्थने विषे वर्तमान साधुओने होय छे; केमके तेओ ऋजु अने प्राज्ञ होवाथी तेओने चारित्रमां दोषनो संभव नथी तेथी तेओने प्रथमथी ज यावत्कथिक सामायिकचारित्र होय छे. अहीं कोइ शंका करे के इत्तरसामायिकवाळा साधुए यावज्जीव सावय योग्धी प्रतिज्ञा लीधेली होवाथी अने फरीथी छेदोपस्थापनीय चारित्र लेवामां पूर्वना चारित्रनो त्याग थतो होवाथी प्रतिज्ञानो भंग केम न थाय ? तेनुं उत्तर ए छे के छेदोपस्थापनीय चारित्रमां पण सावययोगनो त्याग होवाथी प्रतिज्ञानो भंग थतो नथी; पण ते चारित्रनी विशेष शुद्धि थवाथी नाममात्रनो भेद थाय छे. (२) छेदोपस्थापनीय-पूर्वना चारित्रपर्यायनो छेद करीने पुनः महाव्रतनो अंगीकार करवा ते, तेना बे प्रकार छे—सातिचार अने निरतिचार. इत्तरसामायिकवाळा प्रथम दीक्षितने पुनः महाव्रतनुं आरोपण करे, अथवा बीजा तीर्थकरना साधुओ बीजा तीर्थकरना तीर्थमां प्रवेश करे त्यारे तेने निरतिचार चारित्र होय छे, जेम श्रीपार्श्वनाथना साधुओ महावीर स्वामीना तीर्थमां आवी पंच महाव्रत धर्मनो स्वीकार करे. महाव्रतनो मूलथी भंग करनार साधु पुनः महाव्रतनो स्वीकार करे ते सातिचार. (३) परिहारविशुद्धिचारित्र—जेमां तपो विशेषथी आत्मानी विशुद्धि थाय ते, तेना बे प्रकार छे—निर्विशमानक अने निर्विष्टकायिक. जेम के—नव साधुनो एक गच्छ होय छे, तेमां चार तप करनारा, चार वैयावृत्य (सेवा) करनारा अने एक वाचनाचार्य (गुरु) होय छे. चार तप करनारा साधुओ निर्विशमानक अने चार वैयावृत्य करनारा अने वाचनाचार्यने निर्विष्टकायिक कहेवाय छे. तेमां निर्विशमानकनो जघन्य तप आ प्रमाणे छे—प्रोभ ऋतुमां जघन्य एक उपवास, मध्यम बे उपवास, अने उत्कृष्ट त्रण उपवास, शिशिर ऋतुमां जघन्य बे उपवास, मध्यम त्रण उपवास अने उत्कृष्ट चार उपवास, अने वर्षाऋतुमां जघन्य त्रण उपवास, मध्यम चार उपवास अने उत्कृष्ट पांच उपवास अने पारणे आयंवील करवानुं होय छे. कल्पस्थितो (चार वैयावृत्य करनारा अने एक वाचनाचार्य) प्रति दिवस आयंवील करे छे. आ प्रमाणे छ मास सुधी तप कर्या पछी तप करनारा वैयावृत्य करे छे अने वैयावृत्य करनारा छ मास पर्यन्त तप करे छे. त्यारपछी वाचनाय्य पण ए प्रमाणे छ मास सुधी तप करे छे अने तेमांथी एक गुरु थाय छे, बाकीना सर्व साधुओ तेनुं वैयावृत्य करे छे. ए प्रमाणे अठार मासनो कल्प पूरो थया पछी तेओ गच्छमां आवे छे के जिन कल्पनो स्वीकार करे छे. परिहारविशुद्धि चारित्रने ग्रहण करवानी इच्छावाळा तीर्थकर के केवलज्ञानी पास ते चारित्रने ग्रहण करीशके छे, अथवा जेणे तीर्थकर के केवलज्ञानी पास पूर्वें चारित्र ग्रहण कर्युं होय एना साधुनी पास पण ग्रहण करे छे. (४) सूक्ष्मसंपराय—ज्यां मात्र सूक्ष्म-स्वल्प, संपराय-कषाय, लोभांशनो उदय छे ते सूक्ष्मसंपराय. तेना बे प्रकार छे—विशुद्ध्यमानक अने संक्लियमानक. तेमां विशुद्ध्यमानकचारित्र क्षपकश्रेणी अने उपशमश्रेणिए चडनारने होय छे, अने संक्लियमानक उपशमश्रेणीथी पडनारने होय छे. (५) यथाख्यात-सर्वथा कथायोदयनो अभाव जे चारित्रने विषे होय ते यथाख्यात. तेना बे प्रकार छे. उपशमक-कषायोनो उपशम करनार अने क्षपक-कषायोनो क्षय करनार.—टीका.

६४. † चारित्राचारित्रलब्धि एटले देशविरतिलब्धि, अहीं मूलगुण, उत्तरगुण अने तेना भेदोनी विवक्षा कर्या शिवाय बीजा अपत्याख्यानावरणकषायन क्षयोपशमजन्म परिणाममात्रनी विवक्षा करेली होवाथी आ लब्धि एक प्रकारे कही छे—टीका.

६५. ‡ १. जेथी बाल-संयमरहित अज्ञानी—नी असंयम-अज्ञानपूर्वक कष्टानुष्ठानमां प्रवृत्ति थाय ते बालवीर्यलब्धि; ते चारित्रमोहना उदयथी अने वीर्यान्तरायना क्षयोपशमथी प्रकट थाय छे. २ जेमां संयमने विषे प्रवृत्ति थाय ते पंडितवीर्यलब्धि, अने जेथी देशविरतिमां प्रवृत्ति थाय ते बालपंडितवीर्यलब्धि.—टीका.

૬૮. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! નો નાણી, અન્નાણી । અત્યેગતિયા યુઅન્નાણી, તિન્નિ અન્નાણાઈં મયણાપ ।

૬૯. [પ્ર૦] આમિણિવોહિયનાણલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી । અત્યેગતિયા યુઅન્નાણી, ચત્તારિ નાણાઈં મયણાપ ।

૭૦. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી, અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! નાણી વિ અન્નાણી વિ । જે નાણી તે નિયમા પગનાણી-કેવલનાણી । જે અન્નાણી તે અત્યેગતિયા યુઅન્નાણી, તિન્નિ અન્નાણાઈં મયણાપ । एवं સુયનાણલક્ષીયા વિ । તસ્સ અલક્ષીયા વિ જહા આમિણિવોહિયનાણસ્સ અલક્ષીયા ।

૭૧. [પ્ર૦] ઓહિનાણલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી । અત્યેગતિયા તિન્નાણી, અત્યેગતિયા ચડનાણી । જે તિન્નાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, સુયનાણી, ઓહિનાણી । જે ચડનાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, સુયનાણી, ઓહિનાણી, મળપજ્જવનાણી ।

૭૨. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી વિ અન્નાણી વિ । एवं ઓહિનાણવજ્જાઈં ચત્તારિ નાણાઈં તિન્નિ અન્નાણાઈં મયણાપ ।

૭૩. [પ્ર૦] મળપજ્જવનાણલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી । અત્યેગતિયા તિન્નાણી, અત્યેગતિયા ચડનાણી । જે તિન્નાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, સુયનાણી, મળપજ્જવનાણી । જે ચડનાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, સુયનાણી, ઓહિનાણી, મળપજ્જવનાણી ।

૭૪. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી વિ, અન્નાણી વિ; મળપજ્જવનાણવજ્જાઈં ચત્તારિ નાણાઈં, તિન્નિ અન્નાણાઈં મયણાપ ।

૭૫. [પ્ર૦] કેવલનાણલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી । નિયમા પગનાણી-કેવલનાણી ।

૬૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે. કેટલા એક વેઅજ્ઞાનવાળા છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

જ્ઞાનલબ્ધિરહિત.

૬૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની હોય છે, પણ અજ્ઞાની નથી. કેટલાએક વેજ્ઞાનવાળા છે, તેઓને ચાર જ્ઞાન મજનાપ હોય છે. [એટલે કેટલાએક ત્રણજ્ઞાનવાળા અને કેટલાએક ચારજ્ઞાનવાળા હોય છે.]

આમિણિવોધિક-જ્ઞાનલબ્ધિ.

૭૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાની છે; જેઓ અજ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક વેઅજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે; એટલે તેઓને મજનાપ ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે *શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિવાળા પણ જાણવા. શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો આમિણિવોધિકલબ્ધિરહિત જીવોની પેઠે જાણવા.

આમિણિવોધિક-લબ્ધિરહિત.

૭૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અવધિજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓમાં કેટલાક ત્રણજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ચારજ્ઞાનવાળા છે; જેઓ ત્રણજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ ચારજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન અને મન:પર્યવજ્ઞાનવાળા છે.

અવધિજ્ઞાન-લબ્ધિક જીવો.

૭૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અવધિજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, એ પ્રમાણે તેઓને અવધિજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

અવધિજ્ઞાનલબ્ધિ-રહિત.

૭૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! મન:પર્યવજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી; તેમાં કેટલાક ત્રણજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ચારજ્ઞાનવાળા છે. જે ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને મન:પર્યવજ્ઞાની છે, અને જેઓ ચાર જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની અને મન:પર્યવજ્ઞાની છે.

મન:પર્યવજ્ઞાન-લબ્ધિક.

૭૪. [પ્ર૦] મન:પર્યવજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, તેઓને મન:પર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે.

મન:પર્યવજ્ઞાન-લબ્ધિરહિત.

૭૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! કેવલજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓ અવશ્ય એકકેવલજ્ઞાનવાળા છે.

કેવલજ્ઞાન-લબ્ધિક.

૭૦. * આમિણિવોધિકલબ્ધિવાળાની પેઠે (સૂ. ૬૯) શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જાણવા, એટલે તેઓ જ્ઞાની જ હોય છે, અને તેઓને ચાર જ્ઞાન મજનાપ હોય છે. શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો આમિણિવોધિકલબ્ધિરહિત જીવોની પેઠે (સૂ. ૭૦) જાણવા, એટલે તેઓ જ્ઞાની અથવા અજ્ઞાની હોય છે, જો જ્ઞાની હોય તો તેને માત્ર એક કેવલજ્ઞાન હોય છે અને અજ્ઞાની હોય તો ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે. પરન્તુ ગ-ઘ-ઙ પ્રતિમા “તસ્સ અલક્ષીયા જહા આમિણિવોહિયનાણસ્સ લક્ષીયા” એવો પાઠ છે, (શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો આમિણિવોધિકલબ્ધિવાળાની પેઠે જાણવા) પણ એ પાઠ અર્થની દૃષ્ટિથી સંગત લાગતો નથી. ઈ પ્રતિમા આ પાઠ નથી, માત્ર ય પ્રતિમા ‘અલક્ષીયા’ એ પાઠ છે, અને તે અર્થની સાથે સંગત લાગતો હોવાથી તે પાઠ કાયમ રાખી તેને અનુસારે અનુવાદ કરેલો છે—સંશોધક.

७६. [प्र०] तस्स अलद्धियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नाणी वि, अन्नाणी वि । केवलनाणवज्जाइं चत्तारि नाणाइं तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

७७. [प्र०] अन्नाणलद्धियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नो नाणी, अन्नाणी । तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

७८. [प्र०] तस्स अलद्धियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नाणी, नो अन्नाणी । पंच नाणाइं भयणाए, जहा अन्नाणस्स लद्धिया अलद्धिया य भणिया एवं मइअन्नाणस्स सुयअन्नाणस्स य लद्धिया अलद्धिया य भाणियत्ता । विभंगनाणलद्धियाणं तिन्नि अन्नाणाइं नियमा । तस्स अलद्धियाणं पंच नाणाइं भयणाए, दो अन्नाणाइं नियमा ।

७९. [प्र०] दंसणलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नाणी वि, अन्नाणी वि; पंच नाणाइं तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

८०. [प्र०] तस्स अलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! तस्स अलद्धिया नत्थि । सम्मा-दंसणलद्धियाणं पंच नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धियाणं तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

८१. [प्र०] मिच्छादंसणलद्धिया णं भंते ! पुच्छा । [उ०] तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धियाणं पंच नाणाइं, तिन्नि य अन्नाणाइं भयणाए । सम्मामिच्छादंसणलद्धिया, अलद्धिया य जहा मिच्छादंसणलद्धिया अलद्धिया तहेव भाणियत्ता ।

८२. [प्र०] चरित्तलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! पंच नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धियाणं मणपज्जवनाणवज्जाइं चत्तारि नाणाइं, तिन्नि य अन्नाणाइं भयणाए ।

केवलज्ञानलब्धि-
रहित.

७६. [प्र०] केवलज्ञानलब्धिरहित जीवो ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी पण छे अने अज्ञानी पण छे. तेओने केवलज्ञान शिवाय चार ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

अज्ञानलब्धिक.

७७. [प्र०] हे भगवन् ! अज्ञानलब्धिवाळा जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी नथी, पण अज्ञानी छे. तेओने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

अज्ञानलब्धिरहित.
मल्लज्ञान अने श्रुता-
ज्ञान लब्धिरहित.

७८. [प्र०] हे भगवन् ! अज्ञानलब्धिरहित जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी छे, पण अज्ञानी नथी; तेओने पांच ज्ञान भजनाए होय छे. जेम अज्ञानलब्धिवाळा अने अज्ञानलब्धिरहित जीवो कह्या तेम मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञानलब्धिवाळा अने ते लब्धिही रहित जीवो कहेवा. [एटले अज्ञानलब्धिवाळानी पेठे (सू० ७७) मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञानलब्धिवाळा जीवो जाणवा, अने अज्ञानलब्धिरहित जीवोनीं पेठे (सू० ७८) मल्लज्ञान अने श्रुताज्ञानलब्धिरहित जीवो जाणवा.] विभंगज्ञानलब्धिवाळा जीवोने अवश्य त्रण अज्ञान होय छे, अने विभंगज्ञानलब्धिरहित जीवोने भजनाए पांच ज्ञान के अवश्य बे अज्ञान होय छे.

विभंगज्ञानलब्धिक
अने विभंगज्ञान-
लब्धिरहित.

दर्शनलब्धिक.

७९. [प्र०] हे भगवन् ! दर्शनलब्धिवाळा जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी पण छे अने अज्ञानी पण छे. [जेओ ज्ञानी छे] तेओने पांच ज्ञान, अने [जेओ अज्ञानी छे तेओने] त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

दर्शनलब्धिरहित.

८०. [प्र०] हे भगवन् ! दर्शनलब्धिरहित जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! दर्शनलब्धिरहिता जीवो होता नथी. सम्यदर्शनलब्धिवाळा जीवोने भजनाए पांच ज्ञान होय छे, अने सम्यदर्शनलब्धिरहित जीवोने भजनाए त्रण अज्ञान होय छे.

मिथ्यादर्शनलब्धिक.

८१. [प्र०] हे भगवन् ! मिथ्यादर्शनलब्धिवाळा जीवो ज्ञानी होय के अज्ञानी ? [उ०] तेओने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. मिथ्यादर्शनलब्धिरहित (सम्यग्दृष्टि अने मिश्रदृष्टि) जीवोने पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. सम्यग्मिथ्यादर्शनलब्धिवाळा (मिश्रदृष्टि) जीवो मिथ्यादर्शनलब्धिवाळानी पेठे जाणवा. सम्यग्मिथ्यादर्शनलब्धिरहित जीवो जेम मिथ्यादर्शनलब्धिरहित जीवो कह्या ते प्रमाणे जाणवा.

मिश्रदृष्टिलब्धिक.

चारित्र्यलब्धिक.

८२. [प्र०] हे भगवन् ! चारित्र्यलब्धिवाळा जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने पांच ज्ञान भजनाए होय छे. चारित्र्यलब्धिरहित जीवोने मनःपर्यवज्ञान शिवाय चार ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

१ सम्मदं- घ । २ -कद्धी अलद्धी त-घ ।

७९. * दर्शन-श्रद्धान, तेमां जे ज्ञानपूर्वक होय ते सम्यक्श्रद्धान अने अज्ञानपूर्वक होय ते मिथ्याश्रद्धान. सम्यक्श्रद्दावाळा ते ज्ञानी अने मिथ्याश्रद्दावाळा ते अज्ञानी कहेवाय छे.

८०. † दर्शनलब्धिरहित जीवो नथी, केमके सर्व जीवने सम्यक् मिथ्याके मिश्र श्रद्धानमांथी एक श्रद्धान अवश्य होय छे.

८२. ‡ चारित्र्यलब्धिरहित जे ज्ञानी छे, तेओने मनःपर्यवज्ञान शिवाय चार ज्ञान भजनाए होय छे, केमके अविरतिपणामां आदिना बे के त्रण ज्ञान होय छे, अने सिद्धपणामां एक केवलज्ञान होय छे. सिद्ध नोचारित्री नोअचारित्री होवाथी चारित्र्यलब्धिरहित छे. जे अज्ञानी छे तेओने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

८३. [प्र०] सामाह्यचरित्तलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नाणी, केवलवज्जाइं चचारि नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धियाणं पंच नाणाइं, तिन्नि य अन्नाणाइं भयणाए । एवं जहा सामाह्यचरित्तलद्धीया अलद्धीया य मणिया, एवं जाव अहक्खायचरित्तलद्धीया अलद्धीया य भाणियद्धा, नवरं अहक्खायचरित्तलद्धीयाणं पंच नाणाइं भयणाए ।

८४. [प्र०] चरित्ताचरित्तलद्धीया णं भंते ! जीवा किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नाणी, नो अन्नाणी । अत्थे-गतिया दुन्नाणी, अत्थेगतिया तिन्नाणी । जे दुन्नाणी ते आभिणिबोहियनाणी य सुयनाणी य । जे तिन्नाणी ते आभिणिबोहिय-नाणी, सुयनाणी, ओहिनाणी । द्वाणलद्धियाणं पंच नाणाइं, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

८५. [प्र०] तस्स अलद्धीयाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नाणी, नो अन्नाणी । नियमा एगनाणी केवलनाणी । एवं जाव वीरियस्स लद्धी अलद्धी य भाणियद्धा । बालवीरियलद्धियाणं तिन्नि नाणाइं, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धियाणं पंच नाणाइं भयणाए । पंडियवीरियलद्धीयाणं पंच नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धीयाणं मणपज्जवनाणवज्जाइं णाणाइं, अन्ना-णाणि तिन्नि य भयणाए । बालपंडियवीरियलद्धियाणं तिन्नि नाणाइं भयणाए । तस्स अलद्धीयाणं पंच नाणाइं तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए ।

८३. [प्र०] हे भगवन् ! *सामायिकचारित्रलब्धिवाळा जीवो शुं ज्ञानी होय छे के अज्ञानी होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी होय छे, तेओने केवलज्ञान शिवाय चार ज्ञान भजनाए होय छे. सामायिकचारित्रलब्धिरहित जीवोने पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. ए प्रमाणे जेवी रीते सामायिकचारित्रलब्धिवाळा अने सामायिकचारित्रलब्धिरहित जीवो कह्या तेम यावत् यथाख्यात-चारित्रलब्धिवाळा अने यथाख्यातचारित्रलब्धिरहित जीवो कहेवा. परन्तु यथाख्यातचारित्रलब्धिवाळोने पांच ज्ञान भजनाए जाणवा.

८४. [प्र०] हे भगवन् ! चारित्राचारित्र (देशचारित्र) लब्धिवाळा जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी छे पण अज्ञानी नथी; तेमां केटलाक बेज्ञानवाळा अने केटलाक त्रणज्ञानवाळा छे. जेओ बेज्ञानवाळा छे तेओ आभिनि-बोधिक ज्ञान अने श्रुतज्ञानवाळा छे, जेओ त्रणज्ञानवाळा छे तेओ आभिनिबोधिकज्ञानी, श्रुतज्ञानी अने अवधिज्ञानी छे. चारित्राचारित्र (देशचारित्र) लब्धिरहित जीवोने भजनाए पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान होय छे. दानलब्धिवाळोने पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

८५. [प्र०] †दानलब्धिरहित जीवो ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी छे, अने तेओ अवश्य एककेवल-ज्ञानवाळा छे. ए प्रमाणे यावत् वीर्यलब्धिवाळा अने वीर्यलब्धिरहित जीवो कहेवा. बालवीर्यलब्धिवाळा जीवोने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. बालवीर्यलब्धिरहित जीवोने भजनाए पांच ज्ञान होय छे. पंडितवीर्यलब्धिवाळा जीवोने पण भजनाए पांच ज्ञान होय छे. पंडितवीर्यलब्धिरहितने मनःपर्यवज्ञान शिवाय चार ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. बालपंडितवीर्यलब्धिवाळोने भजनाए त्रण ज्ञान होय छे, अने बालपंडितवीर्यलब्धिरहित जीवोने पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

‡ एवं जहा जाव घ ।

८३. * सामायिकचारित्रलब्धिवाळा जीवो ज्ञानी ज होय छे, तेथी तेओने केवलज्ञान शिवाय बाकीना चार ज्ञान भजनाए होय छे, केमके यथाख्यात-चारित्रोने ज केवलज्ञान होय छे. सामायिकचारित्रनी लब्धिरहित जे ज्ञानी छे तेओने छेदोपस्थापनीयभावे अने सिद्धभावे पांच ज्ञान भजनाए छे, जे अज्ञानी छे तेओने त्रण अज्ञान भजनाए छे. परन्तु यथाख्यातचारित्रवाळोने छद्मस्थपणे अने केवलीपणे पांच ज्ञान भजनाए होय छे.

८४. † चारित्राचारित्रलब्धिरहित जीवो देशविरति श्रावकथी अन्य जाणवा, तेमां जे ज्ञानी छे तेने पांच ज्ञान भजनाए होय छे, अने जे अज्ञानी छे तेओने त्रण अज्ञान भजनाए छे.

‡ दानान्तरायना क्षय के क्षयोपशयथी प्रकट थयेल दानलब्धिवाळा ज्ञानी अने अज्ञानी होय छे. तेमां जेओ ज्ञानी छे तेओने पांच ज्ञान भजनाए छे, केमके केवलज्ञानी पण दानलब्धियुक्त छे. जेओ अज्ञानी छे तेओने त्रण अज्ञान भजनाए छे.

८५. † दानलब्धिरहित सिद्धो छे, तेओने दानान्तरायना क्षय थवा छतां देवा लायक वस्तुना अभावथी, पात्रना अभावथी अने दानना प्रयोजनना अभावथी दानलब्धिरहित कह्या छे, तेओ अवश्य एककेवलज्ञानसहित छे. ए प्रमाणे लाभ, भोग, उपभोग अने वीर्यलब्धिवाळा अने तेथी इतर जीवो जाणवा. अही पूर्वे कह्या प्रमाणे लब्धिरहित सिद्धो जाणवा. यद्यपि दानान्तरायनो क्षय होवाथी केवलज्ञानीने दानादि लब्धिओ प्रकट थाय छे अने तेथी तेमनी पण दानादिकमां प्रवृत्ति थवी जोइए, तो पण तेओ कृतकृत्य थयेला होवाथी अने प्रयोजनना अभावथी तेओनी दानादिमां प्रवृत्ति थती नथी.—टीका.

‡ बालवीर्यलब्धिवाळा असंयत (अविरति) कहेवाय छे, तेमां ज्ञानीने त्रण ज्ञान अने अज्ञानीने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. बालवीर्यलब्धिरहित जीवो सर्वविरति, देशविरति अने सिद्धो जाणवा, तेओने पांच ज्ञान भजनाए होय छे. पंडितवीर्यलब्धिरहित असंयत, देशसंयत अने सिद्धो छे. तेमां असंयतने आदिना त्रण ज्ञान के त्रण अज्ञान भजनाए होय छे, देशसंयतने त्रण ज्ञान भजनाए होय छे, अने सिद्धने एक केवलज्ञान होय छे. मनःपर्यवज्ञान मात्र पंडितवीर्यलब्धिवाळादेज होय छे. सिद्धो पंडितवीर्यलब्धिरहित छे, केमके अहिंसादि धर्मव्यापारमां सर्वथा प्रवृत्ति करवी ते पंडितवीर्य छे अने ते तेओने नथी.—टीका.

सामायिकचारित्र-
लब्धिक.

यथाख्यातचारित्र-
लब्धिक अने
अलब्धिक.
चारित्राचारित्र-
लब्धिक.

चारित्राचारित्र
लब्धिरहित.
दानलब्धिक.

दानलब्धिरहित.
वीर्यलब्धिक अने वी-
र्यलब्धिरहित. बाल-
वीर्यलब्धिक, पंडित-
वीर्यलब्धिक अने त-
दलब्धिक. बालपंडि-
तवीर्यलब्धिक अने
अलब्धिक.

૮૬. [પ્ર૦] હિંદિયલક્ષ્મિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી, અજ્ઞાણી ? [૩૦] ગોયમા ! ચત્તારિ ણાણાં, તિન્નિ ય અજ્ઞાણાં ભયણાપ ।

૮૭. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષ્મિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી, નો અજ્ઞાણી । નિયમા યગનાણી—કેવલનાણી । સોઈ-દિયલક્ષ્મિયા ણં જહા હિંદિયલક્ષ્મિયા ।

૮૮. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષ્મિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી વિ અજ્ઞાણી વિ । જે નાણી તે અત્યેગતિયા દુષ્ણાણી, અત્યેગતિયા યગનાણી । જે દુષ્ણાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, સુયનાણી । જે યગનાણી તે કેવલનાણી । જે અજ્ઞાણી તે નિયમા દુઅજ્ઞાણી, તં જહા—મદઅજ્ઞાણી ય સુયઅજ્ઞાણી ય । ચક્ષિંદિય—ધાર્મિકદિયાણં લક્ષ્મિ અલક્ષ્મિ ય જહેવ સોઈદિયસ્સ । જિમ્મિ-દિયલક્ષ્મિયાણં ચત્તારિ ણાણાં, તિન્નિ ય અજ્ઞાણાણિ ભયણાપ ।

૮૯. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષ્મિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા નાણી વિ, અજ્ઞાણી વિ । જે નાણી તે નિયમા યગનાણી—કેવલ-નાણી । જે અજ્ઞાણી તે નિયમા દુઅજ્ઞાણી, તં જહા—મદઅજ્ઞાણી ય સુયઅજ્ઞાણી ય । ફાર્સિદિયલક્ષ્મિયા ણં અલક્ષ્મિયા ણં જહા હિંદિયલક્ષ્મિયા ય અલક્ષ્મિયા ય ।

૯૦. [પ્ર૦] સાગારોવડત્તા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અજ્ઞાણી ? [૩૦] પંચ નાણાં તિન્નિ અજ્ઞાણાં ભયણાપ ।

૯૧. [પ્ર૦] આમિણિવોહિયનાણસાગારોવડત્તા ણં મંતે । [૩૦] ચત્તારિ ણાણાં ભયણાપ । પંચ સુયનાણસાગારોવડત્તા વિ । ઓહિનાણસાગારોવડત્તા જહા ઓહિનાણલક્ષ્મિયા । મળપજ્જવનાણસાગારોવડત્તા જહા મળપજ્જવનાણલક્ષ્મિયા । કેવલના-

ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિક.

૮૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! *તેઓને મજનાપ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત.

૮૭. [પ્ર૦] ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી. તે અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે. શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળા ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળાની પેઠે (સૂ. ૮૬.) જાણવા.

શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિ-રહિત.

૮૮. [પ્ર૦] શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે, અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓમાં કેટલાક વેજ્ઞાનવાળા અને કેટલાક એકજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ વેજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની છે; અને જેઓ એકજ્ઞાની છે તેઓ એક-કેવલજ્ઞાની છે, જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વેઅજ્ઞાનવાળા છે. જેમ કે મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. નેત્રેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળાને શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળાની પેઠે (સૂ. ૮૭.) ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા; નેત્રેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવોને શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવોની પેઠે વે જ્ઞાન, વે અજ્ઞાન અને એક કેવલજ્ઞાન હોય છે. જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળાને ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

ચક્ષુરિન્દ્રિયને ઘ્રાણેન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળા અને લક્ષ્મિરહિત. જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષ્મિક.

જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષ્મિ-રહિત.

૮૯. [પ્ર૦] જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે, અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાની છે, જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વે અજ્ઞાનવાળા છે; તે આ પ્રમાણે— મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. સ્પર્શેન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળાને ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળાની પેઠે (સૂ. ૮૬.) મજનાપ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા. સ્પર્શેન્દ્રિય લક્ષ્મિરહિત જીવોને ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવોની પેઠે (સૂ. ૮૭.) એક કેવલજ્ઞાન હોય છે.

સ્પર્શેન્દ્રિયલક્ષ્મિક.

સાકાર ઉપયોગવાળા.

૯૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાકારઉપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ (વિકલ્પે) હોય છે.

આમિણિવોધિક અને શ્રુતજ્ઞાનોપયોગ.

૯૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આમિણિવોધિકસાકારોપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મજનાપ ચાર જ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાનસાકારઉપયોગવાળા જીવો પણ જાણવા. અવધિજ્ઞાનસાકારઉપયોગવાળા જીવોને અવધિજ્ઞાન-

૧—ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિયા ણં અલક્ષ્મિયા ણ ય-ઘ । ૨—હિંદિયલક્ષ્મિયા અલક્ષ્મિયા હુ ।

૮૬. * ઈન્દ્રિયલક્ષ્મિવાળા જીવો જેઓ જ્ઞાની છે, તેઓને ચાર જ્ઞાન હોય છે, પણ કેવલજ્ઞાન હોતું નથી; કેમકે કેવલજ્ઞાનીને ઈન્દ્રિયનો ઉપયોગ નથી. જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે.—ટીકા.

૮૮. † શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત જીવોમાં જેઓ જ્ઞાની છે તે આદિના વેજ્ઞાનવાળા છે, અને તે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં સાસ્વાદનસમ્યગ્દષ્ટિ વિકલેન્દ્રિય જીવો છે, એકજ્ઞાની તે કેવલજ્ઞાનવાળા છે, તેઓ ઈન્દ્રિયોપયોગરહિત હોવાથી શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત છે. જે અજ્ઞાની છે તે આદિના વેઅજ્ઞાનવાળા છે.

૮૯. ‡ જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષ્મિરહિત કેવલજ્ઞાની અને એકેન્દ્રિય જીવો છે, તેથી જેઓ જ્ઞાની છે તે એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે, અને જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વેઅજ્ઞાનવાળા છે, કેમકે એકેન્દ્રિય જીવોમાં સાસ્વાદન નહિ હોવાથી જ્ઞાનનો અભાવ છે, તેમ વિભંગનો પણ અભાવ છે.

૯૦. § સાકાર-વિશેષ, તે સહિત જે વોધ તે સાકાર વોધ ઇટલે વિશેષગ્રાહક વોધ, તેના ઉપયોગસહિત તે સાકારોપયુક્ત કહેવાય છે. તે જ્ઞાની અને અજ્ઞાની વચ્ચે હોય છે. તેમાં જ્ઞાનીને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, ઇટલે વદાવિત્ વે, ત્રણ, ચાર અને એક પણ જ્ઞાન હોય છે. આ મધ્ય જ્ઞાન લક્ષ્મિને આશ્રયી જાણવા. ઉપયોગની અપેક્ષાએ તો એક કાલે એક જ જ્ઞાન કે એક અજ્ઞાન હોય છે. અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.—ટીકા.

અસાગારોવત્તા જહા કેવલનાણલક્ષીયા । મહઅન્નાણસાગારોવત્તાણં તિન્નિ અન્નાણાહં મયણાપ । एवं सुयअन्नाणसागारोवउत्ता वि । विभंगणाणसागारोवउत्ताणं तिन्नि अन्नाणाहं नियमा ।

૧૨. [પ્ર૦] અનાગારોવત્તા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] પંચ નાણાહં તિન્નિ આન્નાણાહં મયણાપ । एवं चक्रबुदंसण-अचक्रबुदंसणअणागारोवउत्ता वि; नवरं चत्तारि णाणाहं तिन्नि अन्नाणाहं मयणाप ।

૧૩. [પ્ર૦] ઓહિદંસણઅનાગારોવત્તાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી વિ અન્નાણી વિ । જે નાણી તે અત્યેગતિયા તિન્નાણી અત્યેગતિયા ચડનાણી । જે તિન્નાણી તે આભિણિબોહિયનાણી, સુયનાણી, ઓહીનાણી । જે ચડનાણી તે આભિણિબોહિયનાણી, જાવ મણપજ્જવનાણી । જે અન્નાણી તે નિયમા તિઅન્નાણી, તં જહા—મહઅન્નાણી, સુયઅન્નાણી, વિમંગનાણી । કેવલવંસણઅનાગારોવત્તા જહા કેવલનાણલક્ષીયા ।

૧૪. [પ્ર૦] સજોગી ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ? [૩૦] જહા સકાહયા । एवं मणजोगी, वहजोगी, कायजोगी वि । अजोगी जहा सिद्धा ।

૧૫. [પ્ર૦] સલેસ્સા ણં મંતે ! ? [૩૦] જહા સકાહયા ।

૧૬. [પ્ર૦] કણ્હલેસ્સા ણં મંતે ! ? [૩૦] જહા સહંદિયા । एवं जाव पम्हलेस्सा, सुकलेस्सा जहा सलेस्सा । अलेस्सा जहा सिद्धा ।

લઘ્વિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૧.) [ત્રણ કે ચાર જ્ઞાન] જાણવા. મન:પર્યવજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવોને મન:પર્યવજ્ઞાનલઘ્વિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૩.) મતિ, શ્રુત અને મન:પર્યવં એ ત્રણ જ્ઞાન, કે અવધિસહિત ચાર જ્ઞાન જાણવા. કેવલજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવો કેવલજ્ઞાનલઘ્વિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૫.) એક કેવલજ્ઞાન સહિત જાણવા. મતિઅજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવોને મજનાએ ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે શ્રુતઅજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવો પણ જાણવા. વિમંગજ્ઞાનસાકારોપયુક્ત જીવોને અવશ્ય ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

અવધિજ્ઞાન અને મન:પર્યવજ્ઞાન સાકારોપયોગ. મતિજ્ઞાનાદિ સાકારોપયોગ.

૧૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! *અનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાએ હોય છે. એ પ્રમાણે ચક્ષુદર્શન અને અચક્ષુદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો પણ જાણવા. પરન્તુ તેઓને ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાએ હોય છે.

અનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો. ચક્ષુદર્શન અને અચક્ષુદર્શનઅનાકારોપયોગ. અવધિદર્શન અનાકારોપયોગ.

૧૩. [પ્ર૦] †અવધિદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, જેઓ જ્ઞાની છે તેઓમાં કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાલ્લા અને કેટલાક ચાર જ્ઞાનવાલ્લા છે. જેઓ ત્રણ જ્ઞાનવાલ્લા છે તેઓ આભિણિબોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને અવધિજ્ઞાની છે; જેઓ ચાર જ્ઞાનવાલ્લા છે તેઓ આભિણિબોધિકજ્ઞાની, યાવત્ મન:પર્યાયજ્ઞાની છે. જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય ત્રણઅજ્ઞાનવાલ્લા છે. તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની, અને વિમંગજ્ઞાની. કેવલદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો કેવલજ્ઞાનલઘ્વિવાલ્લા પેઠે (સૂ. ૭૫.) એક કેવલજ્ઞાનયુક્ત જાણવા.

૧૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ‡સયોગી જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓ સકાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા. એ પ્રમાણે મનયોગી, વચનયોગી અને કાયયોગી પણ જાણવા. અયોગી—યોગરહિત જીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

સયોગી જીવો.

૧૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! §લેશ્યાવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા.

સલેશ્ય મીજો.

૧૬. [પ્ર૦] ¶કૃષ્ણલેશ્યાવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓ સેન્દ્રિય જીવોની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્ પદ્મલેશ્યાવાલ્લા જીવો પણ જાણવા. શુક્લલેશ્યાવાલ્લા સલેશ્યની પેઠે (સૂ. ૧૫.) જાણવા અને અલેશ્ય—લેશ્યાવિનાના—જીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

કૃષ્ણાદિલેશ્યાવાલ્લા.

૧૨. * જે જ્ઞાનને વિષે આકાર—જાતિ, ગુણ, ક્રિયાદિ સ્વરૂપ વિશેષ—પ્રતિભાસિત ન થાય તે અનાકારોપયોગ એટલે દર્શન, અનાકારોપયોગવાલ્લા જ્ઞાની અને અજ્ઞાની બે પ્રકારના છે. જ્ઞાનીને લઘ્વિની અપેક્ષાએ પાંચ જ્ઞાન મજનાએ હોય છે અને અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાએ હોય છે.

૧૩. † અવધિદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જ્ઞાની અને અજ્ઞાની બન્ને છે, કારણ કે દર્શનનો વિષય સામાન્ય હોવાથી અને સામાન્ય અભિજ્ઞરૂપ હોવાથી જ્ઞાની અને અજ્ઞાનીના દર્શનમાં મેદ્ હોતો નથી.

૧૪. ‡ યોગદ્વારમાં સયોગીને સકાયિકની પેઠે મજનાએ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા. એ પ્રમાણે મનયોગસહિત, વચનયોગસહિત અને કાયયોગસહિત જીવો પણ જાણવા, કેમકે કેવલીને પણ મનોયોગાદિ હોય છે. સયોગી મિથ્યાદષ્ટિને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે અને અયોગીને એક કેવલજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૧૫. § લેશ્યાદ્વારમાં જેમ સકાયિકને મજનાએ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન વહ્યા તેમ લેશ્યાવાલ્લાને પણ જાણવા, કેમકે કેવલીને પણ શુક્લલેશ્યા હોવાથી તે લેશ્યાસહિત છે. યોગાન્તગતે કૃષ્ણાદિ દ્રવ્યના સંબન્ધથી આત્માનો પરિણામ તે લેશ્યા. વિશેષ માટે જુઓ—(પ્રજ્ઞાપનાટીકા. ૫૬ ૧૭ પ. ૩૩૦—૧.)

૧૬. ¶ કૃષ્ણલેશ્યા ઇન્દ્રિયોપયોગની પેઠે ચારજ્ઞાનવાલ્લા અને ત્રણ અજ્ઞાનવાલ્લાને હોય છે.

९७. [प्र०] सकसाई णं भंते ! ० ? [उ०] जहा सइंदिया । एवं जाव लोभकसाई ।

९८. [प्र०] अकसाई णं भंते ! किं णाणी० ? [उ०] पंच नाणाइं भयणाए ।

९९. [प्र०] सवेदगा णं भंते ! ० ? [उ०] जहा सइंदिया । एवं इत्थिवेदगा वि, एवं पुरिसवेदगा वि, एवं नपुसग-वेदगा वि । अवेदगा जहा अकसाई ।

१००. [प्र०] आहारगा णं भंते ! जीवा० ? [उ०] जहा सकसाई, नवरं केवलनाणं पि ।

१०१. [प्र०] अणाहारगा णं भंते ! जीवा किं नाणी, अन्नाणी ? [उ०] मणपज्जवणाणवजाइं नाणाइं, अन्नाणाणि यत्तिं भयणाए ।

१०२. [प्र०] आभिणिबोहियनाणस्स णं भंते ! केवतिए विसए पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! से समासओ चउच्चिहे पन्नत्ते, तं जहा—द्वओ, खेत्तओ, कालओ, भावओ । द्वओ णं आभिणिबोहियनाणी आपसेणं सधदधाइं जाणइ पासति, खेत्तओ णं आभिणिबोहियनाणी आपसेणं सधखेत्तं जाणइ पासति, एवं कालओ वि, एवं भावओ वि ।

१०३. [प्र०] सुयनाणस्स णं भंते ! केवतिए विसए पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! से समासओ चउच्चिहे पन्नत्ते, तं जहा—द्वओ, खेत्तओ, कालओ, भावओ । द्वओ णं सुयनाणी उवउत्ते सधदधाइं जाणति पासति, एवं खेत्तओ वि, कालओ वि भावओ णं सुयनाणी उवउत्ते सधभावे जाणति, पासति ।

सकषायी जीवो.

९७. [प्र०] हे भगवन् ! सकषायी ! जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] सेंद्रिय जीवोनी पेटे (सू. ३५.) जाणवा; ए प्रमाणे यावत् लोभकषायी जीवो जाणवा.

अकषायी जीवो.

९८. [प्र०] हे भगवन् ! अकषायी ! जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] तेओने पांच ज्ञान भजनाए होय छे.

वेदसहित अने वेदरहित जीवो.

९९. [प्र०] हे भगवन् ! *वेदसहित जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] तेओ सइन्द्रिय जीवोनी पेटे (सू. ३५.) जाणवा. ए प्रमाणे स्त्रीवेदी, पुरुषवेदी अने नपुंसकवेदी जीवो जाणवा, तथा वेदरहित जीवो अकषायी जीवोनी पेटे (सू. ९८.) जाणवा.

आहारक जीवो.

१००. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकजीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] तेओ सकषायी जीवोनी पेटे (सू. ९७.) जाणवा, परन्तु विशेष ए छे के तेओने केवलज्ञान (अधिक) होय छे.

अनाहारक.

१०१. [प्र०] हे भगवन् ! †अनाहारक जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने मनःपर्यवज्ञान शिवायनाचार ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे.

आभिनिबोधिक ज्ञानो विच्छ.

१०२. [प्र०] हे भगवन् ! †आभिनिबोधिक ज्ञानो विषय केटलो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! आभिनिबोधिक ज्ञानो विषय संक्षेपथी चार प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे—द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी अने भावथी. द्रव्यथी आभिनिबोधिक ज्ञानी आदेशवडे (सामान्यरूपे) सर्व द्रव्योने जाणे अने जुए, क्षेत्रथी आभिनिबोधिकज्ञानी आदेशवडे सर्व क्षेत्रने जाणे अने जुए; ए प्रमाणे कालथी अने भावथी पण जाणवुं.

श्रुतज्ञानो विषय.

१०३. [प्र०] हे भगवन् ! श्रुतज्ञानो विषय केटलो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! ते संक्षेपथी चार प्रकारनो कह्यो छे. ते आ प्रमाणे—द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी अने भावथी. द्रव्यथी ‡उपयुक्त (उपयोग सहित) श्रुतज्ञानी सर्व द्रव्योने जाणे अने जुए छे. ए प्रमाणे क्षेत्रथी अने कालथी पण जाणवुं, भावथी उपयुक्त श्रुतज्ञानी सर्व भावोने जाणे छे अने जुए छे.

९९. * वेदद्वारमां सवेदकने सेन्द्रियनी पेटे भजनाए केवलज्ञान शिवाय चार ज्ञान अने त्रण अज्ञान होय छे, अवेदक-वेदरहित जीवोने अकषायीने पेटे भजनाए पांच ज्ञान होय छे, केमके अनिवृत्तिवादादिगुणस्थानके अवेदक होय छे, त्यां छत्रस्थने चार ज्ञान भजनाए होय छे, अने केवलज्ञानीने पांचमुं केवलज्ञान होय छे.—टीका.

१००. † आहारकद्वारमां जेम सकषायी चारज्ञानवाळा अने त्रणअज्ञानवाळा कथा, तेम आहारको पण ए प्रमाणे जाणवा, परन्तु आहारकोने केवलज्ञान पण होय छे, केमके केवलज्ञानी आहारक छे.—टीका.

१०१. ‡ विप्रहृगति, केवलिसमुद्घात अने अयोगिपणामां जीवो अनाहारक होय छे अने बाकीनी अवस्थामां आहारक होय छे. मनःपर्यवज्ञान आहारकने ज होय छे, अने अनाहारकने आदिना त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान विप्रहृगतिमां, अने केवलज्ञानीने एक केवलज्ञान केवलिसमुद्घात, अने अयोगिअवस्थामां होय छे; ए माटे अनाहारक जीवोने मनःपर्यवज्ञान शिवाय चार ज्ञान अने त्रण अज्ञान कथा छे.

१०२. † ज्ञानविषयद्वारमां आभिनिबोधिक ज्ञानो विषय द्रव्य-धर्मास्तिकायादि द्रव्य-ने आश्रयी, क्षेत्र-द्रव्योना आधारभूत आकाश-ने आश्रयी, काल-द्रव्यना पर्यायनी अवस्थिति-ने आश्रयी, अने भाव-औदयिकादि भाव अथवा द्रव्यना पर्यायो-ने आश्रयी चार प्रकारनो कह्यो छे. तेमां द्रव्यने आश्रयी ले आभिनिबोधिक ज्ञान थाय छे, ते धर्मास्तिकायादि द्रव्योने आदेश—सामान्यविशेषरूप प्रकार-थी, अथवा ओघयकी द्रव्यमात्ररूपे जाणे छे, परन्तु तेमां रहेला सर्वविशेषनी अपेक्षाए जाणतो नथी, अथवा आदेश-श्रुतज्ञान जनित संस्कारवडे अपाय अने धारणाणी अपेक्षाए जाणे छे, केमके अपाय ने धारणा ज्ञान स्वरूप छे, अने अवग्रह ने ईहानी. अपेक्षाए जुए छे, कारणके अवग्रह ने ईहा दर्शनरूप छे. श्रुतज्ञानजन्म संस्कारवडे लोकालोकरूप सर्व क्षेत्रने जाणे छे. ए प्रमाणे कालथी सर्व कालने अने भावथी औदयिकादि पांच भावोने जाणे छे.—टीका

१०३. ‡ उपयोगसहित श्रुतज्ञानी-संपूर्णदशपूर्वधरादि श्रुतकेवली सर्व धर्मास्तिकायादि द्रव्यने विशेषथी जाणे छे, अने श्रुतानुसारी मानस अचक्षुदर्शन-वडे सर्व अभिलाष्य द्रव्यने जुए छे. ए प्रमाणे क्षेत्रादिने विषे पण जाणी लेवुं. भावथी उपयुक्त श्रुतज्ञानी औदयिकादि सर्व भावोने, अथवा सर्व अभिलाष्य भावोने जाणे छे, यद्यपि अभिलाष्य भावोने अनन्तमो भाग ज श्रुतप्रतिपादित छे, तो पण प्रसंगानुप्रसंगथी सर्व अभिलाष्य भाव श्रुतज्ञानो विषय छे, माटे तेनी अपेक्षाए 'सर्व भावोने जाणे छे' एम कह्युं छे.—टीका.

૧૦૪. [પ્ર૦] ઓહિનાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિય વિસપ પન્નત્તે ? ગોયમા ! સે સમાસઓ ચઠ્ઠિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સ્સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ ણં ઓહિનાણી રુચિદ્દાઈં જાણહ પાસહ; જહા નંદીય, જાવ ભાવઓ ।

૧૦૫. [પ્ર૦] મળપજ્જવનાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિય વિસપ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચઠ્ઠિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સ્સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ ણં ઉજ્જમતી અણંતે અણંતપદેસિય, જહા નંદીય, જાવ ભાવઓ ।

૧૦૬. [પ્ર૦] કેવલણાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિય વિસપ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચઠ્ઠિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સ્સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ ણં કેવલણાણી સઘ્ઠદ્દાઈં જાણહ પાસહ । एवं जाव भावओ ।

૧૦૭. [પ્ર૦] મહઅન્નાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિય વિસપ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચઠ્ઠિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સ્સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ ણં મહઅન્નાણી મહઅન્નાણપરિગયાઈં દ્ઘાઈં જાણહ પાસહ, एवं जाव भावओ मइअन्नाणी मइअन्नाणपरिगए भावे जाणह पासह ।

૧૦૮. [પ્ર૦] સુયઅન્નાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિય વિસપ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચઠ્ઠિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સ્સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ ણં સુયઅન્નાણી સુયઅન્નાણપરિગયાઈં દ્ઘાઈં આઘવેતિ, પન્નવેહ, પરુવેહ । एवं સ્સેત્તઓ, કાલઓ । ભાવઓ ણં સુયઅન્નાણી સુયઅન્નાણપરિગए भावे आघवेति तं चेव ।

૧૦૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અવધિજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી; દ્રવ્યથી અવધિજ્ઞાની રૂપિદ્રવ્યોને જાણે છે અને દેખે છે—ઈત્યાદિ જેમ *નંદીસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ યાવત્ ભાવ સુધી જાણવું.

અવધિજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી ઋજુમતિમનઃપર્યવજ્ઞાની [મનપણે પરિણત] અનંતપ્રદેશિક અનન્ત સ્કંધોને જાણે અને દેખે—ઈત્યાદિ જેમ નંદીસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ અહીં જાણવું, યાવત્ ભાવથી જાણે છે.

મનઃપર્યવજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી કેવલજ્ઞાની સર્વ દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે, એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી [કેવલજ્ઞાની સર્વ ભાવોને જાણે છે અને જુદા છે.]

કેવલજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મતિજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી મતિજ્ઞાની મતિજ્ઞાનના વિષયને પ્રાપ્ત દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે; એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી મતિજ્ઞાની મતિજ્ઞાનના વિષયમૂત ભાવોને જાણે છે અને જુદા છે.

મતિજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી શ્રુતજ્ઞાની શ્રુતજ્ઞાનના વિષયમૂત દ્રવ્યોને કહે છે, જણાવે છે અને પ્રરૂપે છે; એ પ્રમાણે ક્ષેત્રથી અને કાલથી જાણવું. ભાવથી શ્રુતજ્ઞાની શ્રુતજ્ઞાનના વિષયમૂત ભાવોને કહે છે, જણાવે છે અને પ્રરૂપે છે.

શ્રુતજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૪. * દ્રવ્યથી અવધિજ્ઞાની જઘન્યથી તૈજસ અને ભાષાદ્રવ્યોની અંતરે રહેલા એવા સૂક્ષ્મ અનન્ત પુદ્ગલદ્રવ્યોને જાણે, ઉત્કૃષ્ટથી વાદર અને સૂક્ષ્મ સર્વ દ્રવ્યોને જાણે, અને અવધિદર્શનથી દેખે. ક્ષેત્રથી અવધિજ્ઞાની જઘન્ય અંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગને અને ઉત્કૃષ્ટથી શક્તિની અપેક્ષાએ અલોકને વિષે અસંખ્ય લોકપ્રમાણ સંકેતને જાણે અને જુદા, કાલથી અવધિજ્ઞાની જઘન્ય આલોકિકાના અસંખ્યાતમા ભાગને અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્યાત ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી અતીત અનાગત કાલને જાણે અને જુદા—એટલે તેટલા કાલમાં રહેલાં રૂપી દ્રવ્યને જાણે. યાવત્ ભાવથી અવધિજ્ઞાની જઘન્ય અનન્ત ભાવોને જાણે અને જુદા, પણ દરેક દ્રવ્ય ઘટ અનન્ત ભાવોને ન જાણે. ઉત્કૃષ્ટથી પણ અનન્ત ભાવોને જાણે અને જુદા. તે ભાવો સર્વ પર્યાયનો અનન્તમો ભાગ જાણવો. જુઓ—નંદી. પ. ૧૭-૧ પં. ૧૦.

૧૦૫. † ઋજુ—સામાન્યગ્રાહી મતિ તે ઋજુમતિમનઃપર્યવ, જેમ 'એણે ઘટ ચિન્તવ્યો' એવું સામાન્ય કેટલાક પર્યાયવિશિષ્ટ મનોદ્રવ્યનું જ્ઞાન. દ્રવ્યથી ઋજુ-મતિમનઃપર્યાયજ્ઞાની અઢી દ્વીપમાં રહેલા સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાય જીવોએ મનરૂપે પરિણમાવેલા મનોવર્ગના અનન્ત સ્કંધોને સાક્ષાત્ જાણે, પરન્તુ તેણે ચિન્તવેલ ઘટાદિરૂપ અર્થને [આવા આકારવાળો મનોદ્રવ્યનો પરિણામ આવા પ્રકારના ચિન્તન શિવાય ન ઘટે] એવા અનુમાનથી જાણે; માટે 'દેખે' એમ કહ્યું. વિપુલ—અનેકવિશેષગ્રાહી મતિ-જ્ઞાન, અર્થાત્ પુષ્કલવિશેષવિશિષ્ટ મનોદ્રવ્યનું જ્ઞાન તે વિપુલમતિ મનઃપર્યવજ્ઞાન; જેમ 'એણે દ્રવ્યથી માટીનો, ક્ષેત્રથી પાટલિપુત્રનો, કાલથી વસંતકાલનો, અને ભાવથી પીતલવર્ણનો ઘટ ચિન્તવ્યો.' ક્ષેત્રથી ઋજુમતિ જઘન્યથી અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટથી તિર્યક્ મનુષ્યલોકમાં રહેલા સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાયના મનોગત ભાવોને જાણે દેખે, અને વિપુલમતિ અઢી આંગુલ અધિક તે ક્ષેત્રમાં રહેલા મનોગત ભાવને જાણે દેખે, કાલથી ઋજુમતિ જઘન્ય પત્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગને અને ઉત્કૃષ્ટપણે પત્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલા અતીત અનાગત કાલને જાણે અને જુદા, તેને જ વિપુલમતિ ઘટારે સ્પષ્ટપણે જાણે. ભાવથી ઋજુમતિ સર્વ ભાવોના અનન્તમા ભાગે રહેલા અનન્ત ભાવને જાણે અને જુદા. તેને વિપુલમતિ વિશુદ્ધ અને સ્પષ્ટપણે જાણે અત્તે જુદા. જુઓ—નંદી. પ. ૧૦૫-૨. પં. ૧૧.

૧૦ મં સુ

૧૦૯. [પ્ર૦] વિભંગનાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિણ વસિણ પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચરુવિદ્ધે પણ્ણત્તે, તં જહા—દદ્ધઓ, ચેત્તઓ, કાલઓ, માવઓ । દદ્ધઓ ણં વિભંગનાણી વિભંગનાણપરિગયાઈં દદ્ધાઈં જાણઈ પાસઈ; एवं जाव भावओ णं विभंगनाणी विभंगनाणपरिगए भावे जाणइ पासइ ।

૧૧૦. [પ્ર૦] ણાણી ણં મંતે ! 'ણાણિ'ત્તિ કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ? [૩૦] ગોયમા ! નાણી દુવિદ્ધે પણ્ણત્તે, તં જહા—સાઈણ વા અપજ્જવસિણ, સાઈણ વા સપજ્જવસિણ । તત્થ ણં જે સે સાઈણ સપજ્જવસિણ સે જહચ્ચેણં અંતોમુહુત્તં, ઉક્કોસેણં છાવટ્ઠિં સાગરોચમાઈં સાતિરેગાઈં ।

૧૧૧. [પ્ર૦] આભિણિવોહિયણાણી ણં મંતે ! આભિણિવોહિયં. एवं नाणी, आभिणिबोहियनाणी, जाव केवलनाणी, अज्ञाणी, मइअज्ञाणी, सुयअज्ञाणी, विभंगनाणी—एएसिं दसण्हवि वि संचिट्ठणा जहा कायट्ठिईण । अंतरं सधं जहा जीवाभिगमे । अप्पाबहुगाणि तिग्घि जहा बहुवत्तधयाए ।

વિભંગજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિભંગજ્ઞાનનો વિષય કેટલો વહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને માવથી; દ્રવ્યથી વિભંગજ્ઞાની વિભંગજ્ઞાનના વિષયભૂત દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે, ૧ પ્રમાણે યાવદ્ માવથી વિભંગજ્ઞાની વિભંગજ્ઞાનના વિષયભૂત માવોને જાણે છે અને જુદા છે.

જ્ઞાની જ્ઞાનીપણે
ક્યાંસુધી રહે ?

૧૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાની જ્ઞાનીપણે કાલથી ક્યાંસુધી રહે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાની બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—સાદિ સપર્યવસિત અને સાદિઅપર્યવસિત. તેમાં જે જ્ઞાની સાદિસપર્યવસિત છે તે જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત સુધી અને ઉત્કૃષ્ટથી કાંઈક અધિક છાસઠ સાગરોપમ સુધી જ્ઞાનીપણે રહે છે.

આભિણિવોધિકાદિ
દશનો સ્થિતિકાલ.

૧૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિણિવોધિકજ્ઞાની, આભિણિવોધિકજ્ઞાનીપણે કાલથી કેટલા કાલ સુધી રહે ? [૩૦] ૧ પ્રમાણે જ્ઞાની, આભિણિવોધિકજ્ઞાની, યાવત્ કેવલજ્ઞાની, અજ્ઞાની, મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની અને વિભંગજ્ઞાની—૧ દશનો જ્ઞાની પણે સ્થિતિકાલ પ્રજ્ઞાપનાસૂત્રના અઢારમાં કાયસ્થિતિપદમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવો; અને જીવાભિગમ સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે ૧ દશનું પરસ્પર અન્તર જાણવું. તેમજ પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનાં †બહુવક્તવ્યતા પદમાં કહ્યા પ્રમાણે ત્રણે જ્ઞાની, અજ્ઞાની અને ઉભયના અલ્પબહુત્વો જાણવા.

૧ અટ્ટણ્ઠ વિ હ ।

૧૧૦. * કાલદ્વારમાં સાદિ અપર્યવસિત (જેની આદિ છે પણ અન્ત નથી તે) કેવલજ્ઞાની, અને સાદિ સપર્યવસિત (જેની આદિ અને અન્ત બંને છે તે) મત્યાદિજ્ઞાનવાલો. તેમાં કેવલજ્ઞાનનો સાદિઅપર્યવસિત કાલ છે, અને બીજા મત્યાદિજ્ઞાનનો સાદિસપર્યવસિત કાલ છે. તેમાં આદિના બે જ્ઞાનની અપેક્ષા જઘન્ય અન્તર્મુહૂર્ત કાલ કહ્યો છે, અન્યથા અવધિ અને મન:પર્યવનો જઘન્ય કાલ એક સમય છે, અને ઉત્કૃષ્ટ કંઈક અધિક છાસઠ સાગરોપમ કાલ આદિના ત્રણ જ્ઞાનને આશ્રયી કહ્યો છે.—ટીકા.

૧૧૧. † જ્ઞાની, આભિણિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની, મન:પર્યવજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની, અજ્ઞાની, મત્યજ્ઞાની, શ્રુતાજ્ઞાની અને વિભંગજ્ઞાનીનો સ્થિતિકાલ 'પન્નવણાસૂત્ર'ના અઢારમાં કાયસ્થિતિ પદમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવો. તેમાં જ્ઞાનીનો અવસ્થિતિકાલ પૂર્વે (સુ. ૧૧૦.) કહેલો છે, છતાં અહીં પણ કહ્યો તે એક પ્રકરણના સંબંધને લીધે કહ્યો છે. આભિણિવોધિકજ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનનો કાલ જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક અધિક છાસઠ સાગરોપમ છે. અવધિજ્ઞાનનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિકાલ પણ એ પ્રકારે છે, પણ જઘન્યથી એક સમય છે. જેમકે, જ્યારે કોઈ વિભંગજ્ઞાની સમ્યગ્દર્શન પામે ત્યારે તેના પ્રથમ સમયેજ વિભંગજ્ઞાન અવધિજ્ઞાનરૂપે પરિણત થાય છે, ત્યાર પછી તરતજ બીજે સમયે પહેલ્યારે માત્ર એક સમય અવધિજ્ઞાન રહે છે. મન:પર્યવજ્ઞાનીનો અવસ્થિતિકાલ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ હોય છે; જેમ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનને વર્તમાન કોઈ સંયતને મન:પર્યવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય, અને તરતજ બીજે સમયે નષ્ટ થાય ત્યારે તેને જઘન્ય એક સમય થાય છે અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ છે; પૂર્વકોટી વર્ષના આયુષવાલા કોઈ મનુષ્યને ચારિત્ર અંગીકાર કર્યા પછી તરતજ મન:પર્યવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય અને યાવજીવ રહે ત્યારે તેનો સ્થિતિકાલ ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ થાય છે. કેવલજ્ઞાનનો સ્થિતિકાલ સાદિ અનન્ત છે. અજ્ઞાન, મત્યજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનનો સ્થિતિકાલ † ત્રણ પ્રકારનો છે—૧ અનાદિ અનન્ત અભવ્યોને આશ્રયી, ૨ અનાદિ સાન્ત મવ્યોને આશ્રયી, અને ૩ સાદિ સાન્ત સમ્યગ્દર્શનથી પહેલાંને આશ્રયી. તેમાં સાદિ સાન્ત કાલ જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત હોય છે, જેમકે કોઈ જીવ સમ્યગ્દર્શનથી પહેલે અને પુન: અન્તર્મુહૂર્ત પછી સમ્યગ્દર્શન પામે. ઉત્કૃષ્ટથી અનન્ત કાલ જાણવો. જેમકે કોઈ જીવ સમ્યક્ત્વથી પછી અનન્તકાલે પુન: સમ્યક્ત્વ પામે. વિભંગજ્ઞાનનો સ્થિતિકાલ જઘન્યથી એક સમય છે, જેમકે તે ઉત્પન્ન થયા પછી બીજે સમયે તેનો નાશ થાય, અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન પૂર્વકોટી અધિક તેત્રીશ સાગરોપમ છે. જેમ કોઈ મનુષ્યમાં કંઈક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ વિભંગજ્ઞાનીપણે રહીને સાતમી નરક પૃથિવીમાં ઉત્પન્ન થાય. જુઓ—પ્રજ્ઞા. પદ. ૧૮. પ. ૩૮૯-૧ પં. ૩.

‡ અન્તરદ્વારને વિષે પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાનનું અન્તર જેમ જીવાભિગમસૂત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે જાણવું. આભિણિવોધિક જ્ઞાનનું પરસ્પર અન્તર જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત કાલ છે. એ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની અને મન:પર્યવજ્ઞાનીને પણ જાણવું. કેવલજ્ઞાનીને પરસ્પર અન્તર નથી. મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાનીનું અન્તર જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક અધિક છાસઠ સાગરોપમ હોય છે. વિભંગજ્ઞાનીનું જઘન્યથી અન્તર અન્તર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી (વનસ્પતિના કાલ જેટલો) અનન્તકાલ છે. જુઓ—(જીવાભિ. પ. ૪૫૯-૧ પં. ૫.)

¶ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાનનું અલ્પબહુત્વ—સૌથી થોડા જીવો મન:પર્યવજ્ઞાની છે, તેથી અવધિજ્ઞાની અસંખ્યાત ગુણ છે, તેથી આભિણિવોધિક જ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની બંને વિશેષાધિક છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે, તેથી કેવલજ્ઞાની અનન્તગુણ છે. સૌથી થોડા વિભંગજ્ઞાની છે, તેથી મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની અનન્તગુણ છે અને પરસ્પર સરખા છે. તેમાં પ્રથમ જ્ઞાનીના અલ્પબહુત્વમાં મન:પર્યવજ્ઞાની સૌથી થોડા છે, કારણ કે સંયતને જ મન:પર્યવજ્ઞાન હોય છે. અવધિજ્ઞાની ચારે.

११२. [प्र०] केवतिया णं भंते ! आभिणिबोहियणाणपज्जवा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! अणंता आभिणिबोहियणाण-पज्जवा पन्नत्ता ।

११३. [प्र०] केवतिया णं भंते ! सुयनाणपज्जवा पणत्ता ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव केवलणाणस्स । एवं मइअन्ना-णस्स सुयअन्नाणस्स य ।

११४. [प्र०] केवतिया णं भंते ! विभंगनाणपज्जवा पणत्ता ? [उ०] गोयमा ! अणंता विभंगनाणपज्जवा पणत्ता ।

११५. [प्र०] एएसिणं भंते ! आभिणिबोहियणाणपज्जवाणं, सुयनाणपज्जवाणं ओहिनाणपज्जवाणं मणपज्जवनाणपज्जवाणं केवलनाणपज्जवाणं य कयरे कयरेहिंते जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सव्वत्थोवा मणपज्जवनाणपज्जवा, ओहिनाण-पज्जवा अणंतगुणा, सुयनाणपज्जवा अणंतगुणा, आभिणिबोहियनाणपज्जवा अणंतगुणा, केवलनाणपज्जवा अणंतगुणा ।

११२. [प्र०] हे भगवन् ! आभिनिबोधिकज्ञानना केटला *पर्यायो कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! आभिनिबोधिकज्ञानना अनन्त पर्यायो कह्या छे.

आभिनिबोधिकज्ञानना पर्यायो-

११३. [प्र०] हे भगवन् ! श्रुतज्ञानना केटला पर्यायो कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वप्रमाणे [अनन्त पर्यायो] जाणवा. ए प्रमाणे यावत् केवलज्ञानना पर्यायो जाणवा, तेम मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञानना पण पर्यायो जाणवा.

श्रुतज्ञाननादिना पर्यायो-

११४. [प्र०] हे भगवन् ! विभंगज्ञानना केटला पर्यायो कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! विभंगज्ञानना अनन्त पर्यायो कह्या छे.

विभंगज्ञानना पर्यायो-

११५. [प्र०] हे भगवन् ! ए (पूर्व कहेला) आभिनिबोधिकज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान अने केवलज्ञानना पर्यायोमां कोना पर्यायो कोनाथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! मनःपर्यवज्ञानना पर्यायो सौथी थोडा छे, तेथी अवधिज्ञानना पर्यायो अनंतगुण छे, तेथी श्रुतज्ञानना पर्यायो अनन्त छे, तेथी अनंतगुण आभिनिबोधिकज्ञानना पर्यायो छे, अने तेथी अनंतगुण केवलज्ञानना पर्यायो छे.

पंच ज्ञानना पर्यायो-
योनं अल्पबहुत्व-

गतिमां होय छे माटे तेथी असंख्यात गुणा छे. तेथी आभिनिबोधिकज्ञानी अने श्रुतज्ञानी विशेषाधिक होवानुं कारण अवध्यादिज्ञानरहित छतां पण केटलाक पंचेन्द्रियजीवो अने केटलाक विकलेन्द्रियो पण (सास्वानसम्यग्दर्शननो-संभव होवाथी) मति-श्रुतज्ञानी होय छे. अज्ञानिना अल्पबहुत्वमां पंचेन्द्रियोनेज विभंगज्ञान संभवे छे माटे ते सौथी थोडा छे, मत्यज्ञानी अने श्रुताज्ञानी एकेन्द्रियो पण होय छे; माटे तेथी तेओ अनन्तगुण छे अने परस्पर तुल्य छे. ज्ञानी अने अज्ञानिना मिश्र अल्पबहुत्वमां सौथी थोडा मनःपर्यवज्ञानी छे, तेथी असंख्यात गुणा अवधिज्ञानी, तेथी आभिनिबोधिकज्ञानी अने श्रुतज्ञानी विशेषाधिक छे अने परस्पर तुल्य छे. तेथी विभंगज्ञानी असंख्यात गुणा छे, केमके सम्यग्दृष्टि देव अने नारक करतां मिथ्यादृष्टि असंख्यात गुणा छे. तेथी केवलज्ञानी अनन्तगुणा छे, केमके एकेन्द्रिय शिवाय बाकीना सर्व जीवोथी सिद्धो अनन्तगुणा छे, तेथी मत्यज्ञानी अने श्रुताज्ञानी अनन्तगुण छे अने परस्पर तुल्य छे, केमके साधारण वनस्पतिजीवो मतिअज्ञानी अने श्रुतअज्ञानी होय छे अने तेथो सिद्ध थकी अनन्तगुण छे. जुओ—प्रज्ञा० पद. ३ प. १३६-२ पं. १०.

११२. * पर्याय एटले भिन्न भिन्न अवस्थाओ के मेदो. तेना बे प्रकार छे—स्वपर्याय अने परपर्याय. क्षयोपशमनी विचित्रताथी मतिज्ञानना अवग्रहादि अनन्त मेदो थाय छे ते स्वपर्याय कहेवाय छे, अथवा मतिज्ञानना विषयभूत ज्ञेय पदार्थो अनन्त छे, अने ज्ञेयना मेदथी ज्ञानना पण अनन्त मेदो थाय छे, माटे ते रीते पण तेना अनन्त पर्यायो छे. अथवा केवलज्ञान बडे मतिज्ञानना अंश करता अनन्ता अंश थाय ते मतिज्ञानना अनन्त पर्यायो कहेवाय छे. मतिज्ञान शिवाय बीजा पदार्थोना पर्यायो छे ते तेना परपर्यायो छे अने ते स्वपर्यायथी अनन्तगुण छे. अहिं कोइ शंका करे के जो ते परपर्यायो छे तो ते मतिज्ञानना छे एम केम कहेवाय, अने जो ते मतिज्ञानना छे तो परपर्यायो केम कहेवाय ? तेनो उत्तर आ प्रमाणे छे—परपदार्थोना पर्यायोना मतिज्ञानने विषे संबन्ध नथी माटे ते परपर्याय कहेवाय छे, परन्तु मतिज्ञानना स्वपर्यायोने जाणवामां, अने तेनाथी जूदा पाडवामां प्रतियोगि-संबन्धी तरीके तेनो उपयोग छे माटे ते मतिज्ञानना परपर्यायो कहेवाय छे.—टीका.

११३. † श्रुतज्ञानना पण स्वपर्यायो अने परपर्यायो अनन्त छे. तेमां स्वपर्यायो जे श्रुतज्ञानना अक्षरश्रुतादि मेदो छं ते जाणवा, ते अनन्त छे, केमके तेनो क्षयोपशम विचित्र होवाथी अने विषय अनन्त होवाथी श्रुतानुसारी बोधना अनन्त प्रकार थाय छे. अथवा केवलज्ञान बडे श्रुतज्ञानना अनन्त अंशो थाय ते तेना स्वपर्याय कहेवाय छे, तेथी भिन्न पदार्थोना विशेष धर्मो ते श्रुतज्ञानना परपर्यायो छे. अवधिज्ञानना अनन्त स्वपर्यायो छे, कारणके तेना भवप्रत्यय अने क्षयोपशमिक मेदथी, नारक तिर्यच मनुष्य अने देवरूप स्वामीना मेदथी, असंख्य क्षेत्र अने कालना मेदथी, अनन्त द्रव्य पर्यायना मेदथी, अने तेना अनन्त अंशो थता होवाथी तेना अनन्त मेदो थाय छे. ए प्रमाणे मनःपर्यवज्ञानना अने केवलज्ञानना विषयना अनन्त मेदथी तेम अनन्त अंशोनी कल्पनाथी अनन्त पर्यायो थाय छे.—टीका.

११५. ‡ अहिं स्वपर्यायनी अपेक्षाए अल्पबहुत्व समजवुं, केमके स्व अने परपर्यायनी अपेक्षाए सर्व ज्ञानोना सरखा पर्यायो छे. तेमां सौथी थोडा मनःपर्यवज्ञानना पर्यायो छे, केमके तेनो विषय मात्र मन छे. तेथी अवधिज्ञानना पर्यायो अनन्तगुण छे, केमके मनःपर्यवज्ञाननी अपेक्षाए अवधिज्ञाननो विषय-द्रव्य अने पर्यायोथी अनन्तगुण छे. तेथी श्रुतज्ञानना पर्यायो अनन्तगुण छे, केमके तेनो विषय रूपी अने अरूपी द्रव्यो होवाथी तेनाथी अनन्तगुण छे. तेथी आभिनिबोधिकज्ञानना पर्यायो अनन्तगुण छे, कारणके तेनो विषय अभिलाष्य अने अनभिजाप्य पदार्थो होवाथी तेथी अनन्तगुण छे. तेथी केवलज्ञानना पर्यायो अनन्तगुण छे, केमके तेनो विषय सर्व द्रव्यो अने सर्व पर्यायो होवाथी तेथी अनन्तगुण छे. ए प्रमाणे अज्ञानोना अल्पबहुत्वनुं कारण जाणी लेवुं.—टीका.

૧૧૬. [પ્ર૦] ઇપ્સિ ણં મંતે ! મહઅન્નાણપજ્જવાણં, સુયઅન્નાણપજ્જવાણં વિમંગનાણપજ્જવાણં ય કયરે કયરેહિંતો જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] ગોયમા ! સઘ્થોવા વિમંગનાણપજ્જવા, સુયઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા, મહઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા ।

૧૧૭. [પ્ર૦] ઇપ્સિ ણં મંતે ! આભિણિબોહિયનાણપજ્જવાણં, જાવ કેવલનાણપજ્જવાણં, મહઅન્નાણપજ્જવાણં, સુયઅન્નાણ-પજ્જવાણં, વિમંગનાણપજ્જવાણં કયરે કયરેહિંતો જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] ગોયમા ! સઘ્થોવા મણપજ્જવનાણપજ્જવા, વિમંગનાણપજ્જવા અણંતગુણા, ઓહિણાણપજ્જવા અણંતગુણા, સુયઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા, સુયનાણપજ્જવા વિસેસાહિયા, મહઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા, આભિણિબોહિયનાણપજ્જવા વિસેસાહિયા, કેવલનાણપજ્જવા અણંતગુણા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! સિ ।

અદ્દમસપ્ વીઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ।

મત્ત્યાદિ ત્રણ અજ્ઞા-
નોનાં પર્યાયોનું
અરુપવદ્વત્ત.

૧૧૬. [પ્ર૦] હૈ ભગવન્ ! એ મતિઅજ્ઞાન શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોના પર્યાયોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હૈ ગૌતમ ! સર્વથી થોડા વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ શ્રુતઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે, અને તેથી અનંતગુણ મતિઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે.

પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ
અજ્ઞાનના પર્યાયોનું
અરુપવદ્વત્ત.

૧૧૭. [પ્ર૦] હૈ ભગવન્ ! એ આભિણિબોધિકજ્ઞાનના યાવત્ કેવલજ્ઞાનના તથા મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અને વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોના પર્યાયોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હૈ ગૌતમ ! *સૌથી થોડા મન:પર્યાયજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ અવધિજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ શ્રુતઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેના કરતાં શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે, તેથી મતિઅજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, તેથી મતિજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે અને તેના કરતાં કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે. હૈ ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હૈ ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહરે છે.]

અદ્દમસપ્તે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૧૭. * જ્ઞાન અને અજ્ઞાનના મિશ્રસૂત્રને વિષે સૌથી થોડા મન:પર્યાયજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે ઉપરના પ્રવેચકથી આરંભી સાતમી નરક પૃથિવીમાં અને તિર્યક્ અસંખ્યાત દ્વીપ સમુદ્રમાં રહેલા કેટલાક રૂપી દ્રવ્યો અને તેના કેટલાક પર્યાયો વિમંગજ્ઞાનનો વિષય છે, અને તે મન:પર્યાયજ્ઞાનના વિષયની અપેક્ષાએ અનંતગુણ છે. વિમંગજ્ઞાનથી અવધિજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે અવધિજ્ઞાનનો વિષય સકલ રૂપિદ્રવ્યો અને પ્રત્યેક દ્રવ્યના અસંખ્યાત પર્યાયો છે, અને તે વિમંગજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અનંતગુણ છે. તેથી શ્રુતાજ્ઞાનના પર્યાયો અનંત ગુણ છે, કેમકે શ્રુતાજ્ઞાનનો વિષય શ્રુતજ્ઞાનની પેઠે સામાન્યાદેશે કરીને સર્વ મૂર્તામૂર્ત દ્રવ્યો અને સર્વ પર્યાયો હોવાથી અવધિજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અનંત ગુણ છે. તેથી શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે, કેમકે શ્રુતઅજ્ઞાનને અગોચર કેટલાક પર્યાયને શ્રુતજ્ઞાન જાણે છે. તેથી મત્તજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે શ્રુતજ્ઞાન અભિલાપ્યવસ્તુવિષયક હોય છે, અને મત્તજ્ઞાન તેનાથી અનંતગુણ અનભિલાપ્યવસ્તુવિષયક પણ હોય છે, તેથી મતિજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે. તેથી કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે તે સર્વે કાલમાં રહેલા સર્વ દ્રવ્યો અને સર્વે પર્યાયોને જાણે છે.—ટીકા.

ततिओ उद्देसो ।

१. [प्र०] कइविहा णं भंते ! रुक्खा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा रुक्खा पण्णत्ता, तं जहा-संखेज्जजीविया, असंखेज्जजीविया, अणंतजीविया ।
२. [प्र०] से किं तं संखेज्जजीविया ? [उ०] संखेज्जजीविया अणेगविहा पण्णत्ता, तंजहा-ताले, तमाले, तक्कलि, तेतलि-जहा पन्नवणाय जाव नालिपरी । जे यावन्ने तहप्पगारा । सेत्तं संखेज्जजीविया ।
३. [प्र०] से किं तं असंखेज्जजीविया ? [उ०] असंखेज्जजीविया दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-एगट्टिया य बहुवीयगा य ।
४. [प्र०] से किं तं एगट्टिया ? [उ०] एगट्टिया अणेगविहा पन्नत्ता, तंजहा निंबं-ब-जंबु०-एवं जहा पन्नवणाय जाव फला बहुवीयगा । सेत्तं बहुवीयगा । सेत्तं असंखेज्जजीविया ।
५. [प्र०] से किं तं अणंतजीविया ? [उ०] अणंतजीविया अणेगविहा पण्णत्ता, तं जहा-आलुप, मूलप, सिंगबेरे-एवं जहा सत्तमसय जाव सिउंढी, मुसुंढी, जेयावन्ने तहप्पगारा । सेत्तं अणंतजीविया ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! वृक्षो केटला प्रकारना क्खा छे ? [उ०] हे गौतम ! वृक्षो त्रण प्रकारना क्खा छे; ते आ प्रमाणे-संख्यात-जीववाळा, असंख्यातजीववाळा अने अनंतजीववाळा. शुद्धता प्रकार.
२. [प्र०] हे भगवन् ! संख्यातजीववाळा वृक्षो केटला प्रकारे छे ? [उ०] हे गौतम ! संख्यातजीववाळा वृक्षो अनेक प्रकारना क्खा छे, ते आ प्रमाणे-ताड, तमाल, तक्कलि, तेतलि-इत्यादि *'प्रज्ञापना' सूत्रमां क्खा प्रमाणे यावत् नालियेरी पर्यन्त जाणवा. ए सिवाय तेवा प्रकारना बीजा वृक्षो पण संख्यातजीववाळा जाणवा. ए प्रमाणे संख्यातजीवी वृक्षो क्खा. संख्यातजीवी.
३. [प्र०] हे भगवन् ! असंख्यातजीववाळा वृक्षो केटला प्रकारना छे ? [उ०] हे गौतम ! असंख्यातजीववाळा वृक्षो बे प्रकारना क्खा छे; ते आ प्रमाणे-एकबीजवाळा अने बहुबीजवाळा. असंख्यातजीवी.
४. [प्र०] हे भगवन् ! एकबीजवाळा वृक्षो केटला प्रकारे छे ? [उ०] हे गौतम ! एकबीजवाळा वृक्षो अनेक प्रकारना क्खा छे; ते आ प्रमाणे-निंब, आम्र, जांबू-इत्यादि प्रज्ञापनासूत्रना 'प्रज्ञापना' नामे प्रथमपदमां क्खा प्रमाणे यावत् बहुबीजवाळा फलो सुधी जाणवा. ए प्रमाणे असंख्यातजीवी वृक्षो क्खा. एकबीजवाळा.
५. [प्र०] हे भगवन् ! अनंतजीववाळा वृक्षो केटला प्रकारे छे ? [उ०] हे गौतम ! अनंतजीववाळा वृक्षो अनेकप्रकारना क्खा छे, ते आ प्रमाणे-आलु (बटाटा), शृंगबेरे (आदु)-इत्यादि सत्तम शतकमां क्खा प्रमाणे यावत् सिउंढी मुसुंढी सुधी जाणवा. जे बीजा पण तेवा प्रकारना वृक्षो छे तेओ पण (अनंतजीववाळा) जाणवा. ए प्रमाणे अनंतजीववाळा वृक्षो क्खा. अनंतजीवी.

१ मूलप ग-ड । २ जाव सीओ कण्हे सि-ग, जाव सीउण्हे छ, जाव सीउण्हे मु-ड ।

२. * प्रज्ञा० पद. १. प. ३३-१. पं. ६. १. ३. † प्रज्ञा० पद. १. प. ३१-१ पं. ५. १. ५. ‡ भग० तृ. खं. छ. ७. उ. ३. सु. ५.

૬. [પ્ર૦] અહ મંતે ! કુમ્મે, કુમ્માવલિયા, ગોહા, ગોહાવલિયા, ગોણા, ગોણાવલિયા, મણુસ્સે, મણુસ્સાવલિયા, મહિસે, મહિસાવલિયા—પપ્પસિણં મંતે ! ડુહા વા તિહા વા સંખેજ્જહા વા છિન્નાણં જે અંતરા તે વિ ણં તેહિં જીવપ્પસેહિં ફુહા ? [૩૦] હંતા ફુહા ।

૭. [પ્ર૦] પુરિસે ણં મંતે ! અંતરે હથેણ વા, પાદેણ વા, અંગુલિયાય વા, સલાગાય વા, કટ્ટેણ વા, કિલિંચેણ આમુસમાણે વા, સંમુસમાણે વા, આલિહમાણે વા, વિલિહમાણે વા, અન્નયરેણ વા તિપ્પલેણં સત્થજાણં આહિંદમાણે વા, વિહિંદમાણે વા, અગ્ગણિકાણં વા સમોહમાણે તેસિં જીવપ્પસાણં કિંચિ આવાહં વા વિવાહં વા ઉપ્પાણ, છવિચ્છેદં વા કરેહ ? [૩૦] ણો તિણ્ટ્ઠે સમટ્ટે, નો સ્સલુ તત્થ સત્થં કેમહ ।

૮. [પ્ર૦] કહ ણં મંતે ! પુઢવીઓ પ્પણ્ણત્તાઓ ? [૩૦] ગોયમા ! અટ્ટ પુઢવીઓ પ્પણ્ણત્તાઓ, તં જહા—રયણ્ણપ્પમા, જાવ્ અહે સત્તમા, ઈસીપ્પમારા ।

૯. [પ્ર૦] ઇમા ણં મંતે ! રયણ્ણપ્પમાપુઢવી કિં ચરિમા અચરિમા ? [૩૦] ચરિમપ્પદં નિરવસેસં માણિયહં । જાવ્ વેમાણિયા ણં મંતે ! પ્પાસચરિમેણં કિં ચરિમા, અચરિમા ? ગોયમા ! ચરિમા વિ અચરિમા વિ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! સિ ।

અટ્ટમસાં તતિઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ।

જીવપ્રદેશોથી સ્પૃષ્ટ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાચ્ચવો, કાચ્ચાની શ્રેણિ, ગોધા (ઘો), ગોધાની શ્રેણી, ગાય, ગાયની શ્રેણિ, મનુષ્ય, મનુષ્યની શ્રેણિ, મહિષ (પાહો), મહિષની શ્રેણિ—એ બધાના વે, ત્રણ કે સંખ્યાતા ધંડ કર્યા હોય તો તેઓની વચ્ચેનો ભાગ શું જીવપ્રદેશથી સ્પૃષ્ટ-સ્પર્શાયિલો હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા, સ્પૃષ્ટ હોય.

જીવપ્રદેશોને શક્ષા-દિક્ષી પીઢા માય ?

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કોઈ પુરુષ [તે કાચ્ચાદિના ધંડોના] અન્તરાલ-વચ્ચેના ભાગને હાથથી, પગથી, આંગળીથી, સઢીથી, કાષ્ઠથી અને નાના લાકડાથી સ્પર્શ કરતો, વિશેષ સ્પર્શ કરતો, થોડું વિશેષ આકર્ષણ કરતો, અથવા કોઈ પણ તીક્ષ્ણ શક્ષના સમૂહથી છેદતો, અધિક છેદતો, અગ્નિ વડે બાઝતો, તે જીવપ્રદેશોને થોડી કે અધિક પીઢા ઉત્પન્ન કરે, યા તેના કોઈ અવયવોનો છેદ કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યથાર્થ નથી, કેમકે જીવ પ્રદેશોને શક્ષ અસર કરતું નથી.

પૃથ્વીઓ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલી પૃથ્વીઓ કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આઠ પૃથ્વીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—રત્નપ્રમા, યાવત્ અધઃસત્તમપૃથ્વી અને ઈષત્ પ્રાગ્મારા (સિદ્ધશિલા).

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમા પૃથ્વી શું *ચરમ-પ્રાન્તવર્તી-છે કે અચરમ-મધ્યવર્તી-છે ? [૩૦] અહીં (પ્રજ્ઞાપના સૂત્રું) 'ચરમ' પદ સઘલું કહેવું. યાવત્—[પ્ર૦] 'હે ભગવન્ ! વૈમાનિકો સ્પર્શ ચરમ વડે શું ચરમ છે કે અચરમ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ ચરમ પણ છે અને અચરમ પણ છે.' હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે.]

અટ્ટમશતે તૃતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ અંતરા હ, (જ અંતરં) તે અંતરે ઘ । ૨ કલિંચેણ ઘ । ૩ સંકમહ ગ-ઘ ।

૧. * રત્નપ્રમા પૃથ્વી સંબંધે એકવચનાન્ત અને બહુવચનાન્ત ચરમ અને અચરમના ચાર પ્રશ્નો, તેમજ ચરમાન્તપ્રદેશ અને અચરમાન્તપ્રદેશના બે પ્રશ્નો મળી છ પ્રશ્નો છે, ભગવાન્ તેનો ઉત્તર આપે છે—હે ગૌતમ ! રત્નપ્રમા ચરમ પણ નથી, તેમ અચરમ પણ નથી—હત્યાદિ. ચરમ એટલે પર્યન્તવર્તી અને અચરમ એટલે મધ્યવર્તી. ચરમપણું અને અચરમપણું અન્યવસ્તુ સાપેક્ષ છે તે અન્ય વસ્તુનું અહીં કથન નહિ હોવાથી રત્નપ્રમા પૃથ્વી ચરમ કે અચરમ કહી શકાય નહિ, એજ કારણથી બહુવચનાન્ત ચરમ, અચરમ, ચરમાન્તપ્રદેશ અને અચરમાન્તપ્રદેશ પણ કહી શકાય નહિ. પરંતુ જો રત્નપ્રમા પૃથ્વી અસંખ્યાત પ્રદેશાવગાઠ હોવાથી તેના અનેક અવયવની વિવક્ષા કરીએ તો તે અચરમરૂપ, તેમ બહુવચનાન્ત ચરમરૂપ, ચરમાન્તપ્રદેશરૂપ અને અચરમાન્તપ્રદેશરૂપ કહી શકાય, કારણ કે રત્નપ્રમાના પ્રાન્ત ભાગમાં અવસ્થિત ધંડો અનેકપણે વિવક્ષિત કરીએ ત્યારે બહુવચનાન્ત 'ચરમ' કહી શકાય અને મધ્યભાગવર્તી ધંડ એકપણે વિવક્ષિત કરીએ ત્યારે એકવચનાન્ત 'અચરમ' કહેવાય. એ પ્રમાણે પ્રદેશદૃષ્ટિથી ચરમાન્તપ્રદેશ અને અચરમાન્તપ્રદેશરૂપ પણ કહી શકાય.—વિશેષ માટે જુઓ—પ્રજ્ઞા • ચરમપદ • ૧૦. પ. ૧૫૪-૧.

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-कति णं भंते ! किरियाओ पण्णत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! पंच किरियाओ पञ्च-साओ, तंजहा-काइया, अहिसरणिआ, एवं किरियापदं निरखसेसं भाणियद्धं, जाव मायापत्तियाओ किरियाओ विसेसाहियाओ । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए चउत्थो उद्देशो समाप्तो ।

चतुर्थ उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतम] ए प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! केटली क्रियाओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! पंच क्रियाओ कही छे, ते आ प्रमाणे-कायिकी, अधिकरणिकी-ए प्रमाणे अहीं [प्रज्ञापना सूत्रनुं बावीशमुं] सघळुं *क्रियापद यावत् 'मायाप्रत्ययिक क्रियाओ विशेषाधिक छे' त्यां सुधी कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे [एम कही भगवान् गौतम यावत् विहरे छे]

पंच क्रियाओ-

अष्टमशते चतुर्थ उद्देशक समाप्त.

१. * कायिकी, अधिकरणिकी, प्राद्वेषिकी, पारितापनिकी अने प्राणातिपातिकी-ए पंच क्रियाओ छे. तेमां कायिकी क्रिया के प्रकारे छे-अशुपरतकायिकी अने दुष्प्रयुक्तकायिकी. हिंसादि सावध योगधी देशधी के सर्वदा अनिष्टत थयेळाने अनुपरतकायिकी क्रिया होय छे. आ क्रियां मात्र अविरतिने होय छे. कायाधीना दुष्प्रयोग बढे थयेली जे क्रिया ते दुष्प्रयुक्तकायिकी कहेवाय छे. आ क्रिया प्रमत्त साधुने पण होय छे. अधिकरणिकी क्रिया के प्रकारे छे-संयोजनाधिकरणिकी अने निर्वर्तनाधिकरणिकी. संयोजन-पूर्वे बनावेला अक्षरादि हिंसाना साधनोने मेळवी तैयार राखवा ते संयोजनाधिकरणिकी, अने नया बनाववा ते निर्वर्तनाधिकरणिकी. पोतानुं, परनुं अथवा बभेनुं अशुम चित्तवुं ते प्राद्वेषिकी. जे पोताने परने अथवा उभयने दुःख आपे ते पारितापनिकी. जे पोताने, परने अथवा बभेने जीवितधी रहित करे ते प्राणातिपातिकी.—विशेषमाटे जुओ—प्रज्ञा० पद. २२ प. ४३५-२.

पंचमओ उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-आजीविया णं भंते ! थेरे भगवंते एवं वयासी-समणोवासगस्स णं भंते ! सामाह्यकडस्स समणोवस्सए अच्छमाणस्स केह भंडं अवहरेज्जा, सेणं भंते ! तं भंडं अणुगवेसमाणे किं सयं भंडं अणुगवेसइ, परायगं भंडं अणुगवेसइ ? [उ०] गोयमा ! सयं भंडं अणुगवेसति, नो परायगं भंडं अणुगवेसइ ।

२. [प्र०] तस्स णं भंते ! तेहिं सीलघय-गुण-वेरमण-पच्चवखाण-पोसहोववासेहिं से भंडे अभंडे भवइ ? [उ०] हंता भवइ । [प्र०] से केण खाइ णं अट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-सयं भंडं अणुगवेसइ, नो परायगं भंडं अणुगवेसइ ? [उ०] गोयमा ! तस्स णं एवं भवइ-णो मे हिरण्णे, णो मे सुवन्ने, नो मे कंसे, नो मे दूसे, नो मे विपुलघण-कणग-रयण-मणि-मोत्तिय-संख-सिल-पवाल-रत्तरयणमादीए संतसारसावदेज्जे, ममत्तभावे पुण से अपरिण्णाए भवइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ सयं भंडं अणुगवेसइ, नो परायगं भंडं अणुगवेसइ ।

३. [प्र०] समणोवासगस्स णं भंते ! सामाह्यकडस्स समणोवस्सए अच्छमाणस्स केह जायं चरेज्जा, से णं भंते ! किं जायं चरइ, अजायं चरइ ? [उ०] गोयमा ! जायं चरइ, नो अजायं चरइ ।

पंचम उद्देशक.

आजीविकना प्रश्नो-
सामायिक करनार
श्रावकना भांडने
कोई अपहरण करे
तो ते भांडने शोधे
के अभांडने शोधे ?

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतमे] ए प्रमाणे कहुं के-हे भगवन् ! आजीविकोए (गोशालकना शिष्योए) स्वविर भगवन्तोने आ प्रमाणे कहुं हतुं-हे भगवन् ! जेणे सामायिक कर्तुं छे एवा श्रमणना उपाश्रयमां बेटेला श्रमणोपासकना भांड-वखादि वस्तुनुं कोइ अपहरण करे, तो हे भगवन् ! [सामायिक समाप्त तथा पछी] ते वस्तुनुं अन्वेषण करतो ते श्रावक शुं पोताना भांडने शोधे छे के पारका भांडने शोधे ? [उ०] हे गौतम ! ते श्रावक पोताना भांडने शोधे छे, पण पारका भांडने शोधतो नथी.

अपहृत भांड ते अ-
भांड थाय तो 'पो-
ताना भांडने शोधे छे
एम केम कहेवाय ?
ममत्वभावतुं प्रत्या-
ख्यान कर्तुं नथी माटे
एम कहेवाय के पोता-
ना भांडने शोधे छे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! ते शीलव्रत, गुणव्रत, विरमणव्रत, प्रत्याख्यान अने पौषधोपवासवडे ते श्रावकनुं [अपहृत] भांड ते अभांड थाय ? [उ०] हे गौतम ! हा, अभांड थाय. [प्र०] हे भगवन् ! [जो अभांड थाय तो] एम शा हेतुथी कहो छो के-[ते श्रमणोपासक] पोताना भांडने शोधे छे, पण पारका भांडने शोधतो नथी ? [उ०] हे गौतम ! [सामायिक करनार] ते श्रावकना मनमां एवो परिणाम होय छे के-'भारे हिरण्य नथी, मारे सुवर्ण नथी, मारे कांसुं नथी, मारे वख नथी, अने मारे विपुल धन, कनक, रत्न, मणि, मोती, शंख, परवालो, रक्त रत्नो-इत्यादि विद्यमान सारभूत द्रव्य नथी,' परन्तु तेणे ममत्व भावनुं प्रत्याख्यान कर्तुं नथी, ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहेवायुं छे के ते पोताना भांडने गवेषे छे, पण पारका भांडने गवेषतो नथी.

पम खीने सेवे के
अखीने सेवे ?

३. [प्र०] हे भगवन् ! जेणे सामायिक कर्तुं छे एवा, श्रमणना उपाश्रयमां रहेला श्रमणोपासकनी खीने कोइ पुरुष सेवे तो शुं ते तेनी खी सेवे छे के अखीने-अन्यनी खीने-सेवे ? [उ०] हे गौतम ! ते पुरुष तेनी खीने सेवे छे पण अन्यनी खीने सेवतो नथी.

१ भंडे क, हंडं भंडे ग ।

४. [प्र०] तस्स णं भंते ! तेहिं सीलच्चय-गुण-वेरमण-पच्चक्खाण-पोसहोववासेहिं सा जाया अजाया भवइ ? [उ०] इता भवइ । [प्र०] से केणं खाइ णं अट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-जायं चरइ नो अजायं चरइ ? [उ०] गोयमा ! तस्स णं एवं भवइ-नो मे माता, नो मे पिता, णो मे भ्राया, नो मे भगिणी, णो मे भज्जा, णो मे पुत्ता, णो मे धूया, नो मे सुण्हा, पेज्ज-वंधणे पुण से अवोच्छिन्ने भवइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव नो अजायं चरइ ।

५. [प्र०] समणोवासगस्स णं भंते ! पुट्टामेव थूलए पाणाइवाए अपच्चक्खाए भवइ, से णं भंते ! पच्छा पच्चाइफक्खमाणे किं करेइ ? [उ०] गोयमा ! तीयं पडिक्कमति, पडुप्पन्नं संवरेति, अणागयं पच्चक्खाति ।

६. [प्र०] तीयं पडिक्कममाणे किं १ तिविहं तिविहेणं पडिक्कमति, २ तिविहं दुविहेणं पडिक्कमति, ३ तिविहं एगविहेणं पडिक्कमति; ४ दुविहं तिविहेणं पडिक्कमति, ५ दुविहं दुविहेणं पडिक्कमति, ६ दुविहं एगविहेणं पडिक्कमति; ७ एगविहं तिविहेणं पडिक्कमति, ८ एगविहं दुविहेणं पडिक्कमति, ९ एकविहं एकविहेणं पडिक्कमति ? [उ०] गोयमा ! तिविहं तिविहेणं पडिक्कमति; तिविहं दुविहेणं वा पडिक्कमति, एवं चेव जाव एकविहं वा एकविहेणं पडिक्कमति । १ तिविहं तिविहेणं पडिक्कममाणे न करेति, न कारवेति, करंतं णाणुजाणइ मणसा वयसा कायसा । २ तिविहं दुविहेणं पडिक्कममाणे न करेति, न कारवेति, करंतं नाणुजाणइ मणसा वयसा; ३ अहवा न करेति न कारवेति, करंतं नाणुजाणइ मणसा कायसा; ४ अहवा न करेइ, न कारवेइ, करंतं नाणुजाणइ वयसा कायसा । तिविहं एगविहेणं पडिक्कममाणे ५ न करेति, न कारवेति, करंतं नाणुजाणइ मणसा; ६ अहवा न करेइ, न कारवेइ, करंतं नाणुजाणइ वयसा; ७ अहवा न करेइ, न कारवेइ, करंतं नाणुजाणइ कायसा । दुविहं तिविहेणं पडिक्कममाणे ८ न करेइ, न कारवेइ मणसा वयसा कायसा; ९ अहवा न करेइ, करंतं नाणुजाणइ मणसा वयसा कायसा; १० अहवा न कारवेइ, करंतं नाणुजाणइ मणसा वयसा कायसा । दुविहं दुविहेणं पडिक्कममाणे ११ न करेइ, न कारवेइ मणसा वयसा; १२ अहवा न करेइ, न कारवेइ मणसा कायसा; १३ अहवा न करेइ, न कारवेइ वयसा कायसा; १४ अहवा न करेइ, करंतं नाणुजाणइ मणसा वयसा; १५ अहवा न करेति, करंतं नाणु-

४. [प्र०] हे भगवन् ! ते शीलव्रत, गुणव्रत, विरमणव्रत, प्रत्याख्यान अने पौषधोपवास वडे [ते श्रावकनी] स्त्री अस्त्री (अन्यस्त्री) धाय ? [उ०] हा, धाय. [प्र०] हे भगवन् ! तो एम शा हेतुथी कहो छो के तेनी स्त्रीने सेवे छे पण अस्त्री (अन्यस्त्री)ने सेवतो नथी ? [उ०] हे गौतम ! [शीलव्रतादि वडे] ते श्रावकना मनमां एवुं होय छे के-भारे माता नथी, पिता नथी, भाइ नथी, बहेन नथी, स्त्री नथी, पुत्रो नथी, पुत्री नथी, अने स्त्रुषा (पुत्रवधू) नथी, परन्तु तेने प्रेमबन्धन त्रुथुं नथी, ते हेतुथी हे गौतम ! ते पुरुष तेनी स्त्रीने सेवे छे, पण अन्यस्त्रीने सेवतो नथी.

प्रत्याख्यानथी स्त्री ते अस्त्री धाय ? जो एम धाय तो तेनी स्त्रीने सेवे छे एम केम कहेबाय ? प्रेमबन्धन भविच्छिन्न छे माटे एम कहेबाय.

५. [प्र०] हे भगवन् ! जे श्रमणोपासकने पूर्वे स्थूल प्राणातिपातनुं प्रत्याख्यान होतुं नथी, ते पछीथी तेनुं प्रत्याख्यान करतो शुं करे ? [उ०] हे गौतम ! अतीत काले करेळ प्राणातिपातने प्रतिक्रमे-निन्दे, प्रत्युत्पन्न (वर्तमान) प्राणातिपातनो संवर-रोध करे, अने अनागतं (भविष्य) प्राणातिपातनुं प्रत्याख्यान करे.

स्थूलप्राणातिपातनुं प्रत्याख्यान केपी रीते करे ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! अतीत कालना प्राणातिपातने प्रतिक्रमतो ते श्रमणोपासक शुं १ त्रिविध त्रिविधे प्रतिक्रमे, २ त्रिविध द्विविधे ३ त्रिविध एकविधे, ४ द्विविध त्रिविधे, ५ द्विविध द्विविधे, ६ द्विविध एकविधे, ७ एकविध त्रिविधे, ८ एकविध द्विविधे, के ९ एकविध एकविधे प्रतिक्रमे ? [उ०] हे गौतम ! १ त्रिविध त्रिविधे प्रतिक्रमे, २ त्रिविध द्विविधे प्रतिक्रमे-इत्यादि पूर्वे कक्षा प्रमाणे यावत् ९ एकविध एकविधे प्रतिक्रमे. त्रिविध त्रिविधे प्रतिक्रमतो मन, वचन अने कायथी करतो नथी, करावतो नथी अने करताने अनुमोदन आपतो नथी; २ द्विविध त्रिविधे प्रतिक्रमतो मन अने वचनथी करतो नथी, करावतो नथी अने करनारने अनुमोदन आपतो नथी; ३ अथवा मन अने कायथी करतो नथी, करावतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी; ४ अथवा वचन अने कायथी करतो नथी, करावतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी; ५ त्रिविध एकविधे प्रतिक्रमतो मनथी करतो नथी, करावतो नथी, अने करनारने अनुमति आपतो नथी; ६ अथवा वचनथी करतो नथी, करावतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी; ७ अथवा कायथी करतो नथी, करावतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी; ८ द्विविध त्रिविधे प्रतिक्रमतो मन, वचन अने कायथी करतो नथी अने करावतो नथी; ९ अथवा मन, वचन अने कायथी करतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी; १० अथवा मन, वचन अने कायथी करावतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी; ११ द्विविध द्विविधे प्रतिक्रमतो मन अने वचनथी करतो नथी अने करावतो नथी, १२ अथवा मन अने कायथी करतो नथी अने करावतो नथी, १३ अथवा वचन अने कायथी करतो नथी अने करावतो नथी, १४ अथवा मन अने वचनथी करतो नथी अने करनारने अनुमति आपतो नथी, १५ अथवा मन अने कायथी करतो नथी अने करनारने

अतीतकाले प्राणातिपातना प्रतिक्रमणना मांगा.

જાણઈ મળસા કાયસા; ૧૬ અહવા ન કરેઈ, કરેતં નાણુજાણઈ વયસા કાયસા; ૧૭ અહવા ન કારવેતિ, કરેતં નાણુજાણઈ મળસા વયસા; ૧૮ અહવા ન કારવેઈ, કરેતં નાણુજાણતિ મળસા કાયસા; ૧૯ અહવા ન કારવેતિ, કરેતં નાણુજાણઈ વયસા કાયસા । દુવિહં પક્કવિહેણં પડિક્કમમાણે ૨૦ ન કરેતિ, ન કારવેતિ મળસા; ૨૧ અહવા ન કરેતિ ન કારવેતિ વયસા; ૨૨ અહવા ન કરેતિ, ન કારવેતિ કાયસા; ૨૩ અહવા ન કરેતિ, કરેતં નાણુજાણઈ મળસા; ૨૪ અહવા ન કરેઈ, કરેતં નાણુજાણઈ વયસા; ૨૫ અહવા ન કરેઈ, કરેતં નાણુજાણઈ કાયસા; ૨૬ અહવા ન કારવેઈ, કરેતં નાણુજાણઈ મળસા; ૨૭ અહવા ન કારવેઈ, કરેતં નાણુજાણઈ વયસા; ૨૮ અહવા ન કારવેઈ, કરેતં નાણુજાણઈ કાયસા । ઇગવિહં તિવિહેણં પડિક્કમમાણે ૨૯ ન કરેઈ મળસા વયસા કાયસા; ૩૦ અહવા ન કારવેઈ મળસા વયસા કાયસા; ૩૧ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ મળસા વયસા કાયસા । પક્કવિહં દુવિહેણં પડિક્કમમાણે ૩૨ ન કરેઈ મળસા વયસા; ૩૩ અહવા ન કરેઈ મળસા કાયસા; ૩૪ અહવા ન કરેઈ વયસા કાયસા; ૩૫ અહવા ન કારવેતિ મળસા વયસા; ૩૬ અહવા ન કારવેતિ મળસા કાયસા; ૩૭ અહવા ન કારવેઈ વયસા કાયસા; ૩૮ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ મળસા વયસા; ૩૯ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ મળસા કાયસા; ૪૦ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ વયસા કાયસા । ઇગવિહં ઇગવિહેણં પડિક્કમમાણે ૪૧ ન કરેઈ મળસા, ૪૨ અહવા ન કરેઈ વયસા, ૪૩ અહવા ન કરેઈ કાયસા; ૪૪ અહવા ન કારવેતિ મળસા; ૪૫ અહવા ન કારવેતિ વયસા; ૪૬ અહવા ન કારવેતિ કાયસા; ૪૭ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ મળસા; ૪૮ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ વયસા; ૪૯ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ કાયસા ।

૭. [પ્ર૦] પડુપ્પન્નં સંવરેમાણે કિં તિવિહં તિવિહેણં સંવરેઈ ? [૩૦] एवं जहा पडिक्कममाणेणं एगूणपन्नं भंगा भणिया एवं संवरमाणेण वि एगूणपन्नं भंगा भाणियद्धा ।

૮. [પ્ર૦] અણાગયં પચ્ચક્ખમાણે કિં તિવિહં તિવિહેણં પચ્ચક્ખાઈ ? [૩૦] एवं तं चेव भंगा एगूणपन्नं भाणियद्धा जाव अहवा करेतं नाणुजाणइ कायसा ।

૯. [પ્ર૦] સમણોવાસગસ્સ ણં મંતે ! પુદ્ધામેવ થૂલમુસાવાપ્પ અપચ્ચક્ખાપ્પ ભવઈ, સે ણં મંતે ! પચ્છા પચ્છાઈક્ખમાણે ૦ ? [૩૦] एवं जहा पाणाइवायस्स सीयालं भंगसयं भणियं, तहा मुसावायस्स वि भाणियद्धं । एवं अदिज्ञादाणस्स वि, एवं थूल-

અનુમતિ આપતો નથી, ૧૬ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૭ અથવા મન અને વચનથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૮ અથવા મન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૯ અથવા વચન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૨૦ દ્વિવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમતો મનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૧ અથવા વચનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૨ અથવા કાયવડે કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૩ અથવા મનવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૪ અથવા વચનવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૫ અથવા કાયવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૬ અથવા મનવડે કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૭ અથવા વચનથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી ૨૮ અથવા કાયવડે કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૨૯ એકવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો મન, વચન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૦ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૧ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૩૨ એકવિધ દ્વિવિધે પ્રતિક્રમતો મન અને વચનથી કરતો નથી, ૩૩ અથવા મન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૪ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૫ અથવા મન અને વચનથી કરાવતો નથી, ૩૬ અથવા મન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૭ અથવા વચન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૮ અથવા મન અને વચનથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૩૯ અથવા મન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૦ અથવા વચન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૪૧ એકવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમતો મનથી કરતો નથી, ૪૨ અથવા વચનથી કરતો નથી, ૪૩ અથવા કાયથી કરતો નથી; ૪૪ અથવા મનથી કરાવતો નથી, ૪૫ અથવા વચનથી કરાવતો નથી, ૪૬ અથવા કાયથી કરાવતો નથી, ૪૭ અથવા મનથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૮ અથવા વચનથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૯ અથવા કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી.

૭. [પ્ર૦] પ્રત્યુત્પન્ન (વર્તમાન) પ્રાણાતિપાતનો સંવર (રોધ) કરતો [શ્રમણોપાસક] શું ત્રિવિધ ત્રિવિધે સંવર કરે ?—ઈત્યાદિ. [૩૦] જેમ પ્રતિક્રમતા ઓગણપચાસ ભાંગા કહ્યા, તેમ સંવર કરતાં પણ ઓગણપચાસ ભાંગા કહેવા.

૮. [પ્ર૦] અનાગત પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાહ્યાન કરતો [શ્રમણોપાસક] શું ત્રિવિધ ત્રિવિધે પ્રત્યાહ્યાન કરે ?—ઈત્યાદિ. [૩૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે ઓગણપચાસ ભાંગા યાવત્ ‘અથવા કાયવડે કરનારને અનુમતિ આપતો નથી’ ત્યાં સુધી કહેવા.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે શ્રમણોપાસકે પહેલાં સ્થૂલ મૃષાવાદનું પ્રત્યાહ્યાન કર્યું નથી, પછીથી હે ભગવન્ ! તે [સ્થૂલ મૃષાવાદનું] પ્રત્યાહ્યાન કરતો શું કરે ? [૩૦] જેમ પ્રાણાતિપાતના એકસો સુહતાલીશ ભાંગા કહ્યા, તેમ મૃષાવાદના પણ એકસો સુહતાલીશ ભાંગા કહેવા, ૯ પ્રમાણે [સ્થૂલ] અદત્તાદાનના, સ્થૂલ મૈથુનના અને સ્થૂલ પરિગ્રહના પણ ભાંગાઓ યાવત્ ‘અથવા કાયથી કરનારને અનુમતિ

વર્તમાનપ્રાણાતિ-
પાતના સંવરસંબન્ધે
ભાંગા.

અનાગત પ્રાણાતિપા-
તના પ્રત્યાહ્યાન સં-
બન્ધે ભાંગા.

સ્થૂલમૃષાવાદનું પ્ર-
ત્યાહ્યાન અને તેના
આંગ, યાવત્ સ્થૂલ-
પરિગ્રહના ભાંગા.

गस्स मेहुणस्स वि, थूलगस्स परिग्गहस्स वि, जाव अहवा करेत्तं नाणुजाणइ कायसा । एवं खलु परिसगा समणोवासगा भवन्ति, नो खलु परिसगा आजीविओवासगा भवन्ति ।

१०. आजीवियसमयस्स णं अयमंहे—अक्खीणपंडिभोइणो सव्वे सत्ता; से हंता, छेत्ता, भेत्ता, लुंपित्ता, विलुंपित्ता, उइव-इत्ता आहारं आहारंति । तत्थ खलु इमे दुवालस आजीवियोवासगा भवन्ति; तं जहा—१ ताले, २ तालप्रलंबे, ३ उद्विहे, ४ संविहे, ५ अवविहे, ६ उदय, ७ नामुदय, ८ णम्मुदय, ९ अणुवालण, १० संखवालण, ११ अयंबुले, १२ कायरण—इच्छेते दुवालसं आजीविओवासगा अरिहंतदेवतागा, अम्मा—पिउसुस्सुसगा, पंचफलपडिक्कंता, तं जहा—उंबरेहिं, वडेहिं, बोरेहिं, सतरेहिं, पिलक्खुहिं; पलंडू—लहसुणकंदमूलविवज्जगा, अणिल्लंछिण्हिं अणक्कभिच्चेहिं गोणेहिं तसपाणविवज्जिण्हिं वित्तेहिं वित्ति कप्पेमाणा विहरन्ति । एए वि ताव एवं इच्छंति किमंग ! पुण जे इमे समणोवासगा भवन्ति, जेसिं नो कप्पंति इमाइं पन्नरस कम्मादाणाइं सयं करेत्तए वा, कारवेत्तए वा, करेत्तं वा अन्नं न समणुजाणेत्तए । तं जहा—इंगालकम्मे, वणकम्मे, साडी-कम्मे, भाडीकम्मे, फोडीकम्मे, दंतवाणिज्जे, लक्खवाणिज्जे, केसवाणिज्जे, रसवाणिज्जे, विसवाणिज्जे, जंतपीलणकम्मे, निहंछण-कम्मे, दवग्गिदावणया, सर-दह-तलागपरिसोसणया, असतीपोसणया । इच्छेते समणोवासगा सुक्का, सुक्काभिजातीया भवित्ता कालमासे कालं किच्चा अन्नयरेसु देवल्लोएसु देवत्ताए उववत्तारो भवन्ति ।

११. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! देवल्लोगा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! चउव्विहा देवल्लोगा पण्णत्ता, तं जहा—भवणवासी, घाणमंतरा, जोइसिया, वेमाणिया । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अष्टमसए पंचमओ उद्देशओ समत्तो ।

आपतो नथी' ह्यां सुधी जाणवा. आ आवा प्रकारना श्रमणोपासको होय छे, पण आवा प्रकारना आजीविकना (गोशालना) उपासको होता नथी.

१०. आजीविक (गोशालक)ना सिद्धांतनो आ अर्थ छे—'दरेक जीवो अक्षीणपरिभोगी—सचित्ताहारी छे, तेथी तेओ [लकडी वगैरेथी] हणीने [तरवार वगैरेथी] छेदीने, [शूलादिथी] मेदीने, [पांख वगैरेना कापवा वडे] लोप करीने [चामडी उतारवाथी] विलोपीने अने विनाश करीने खाय छे. [अर्थात् बीजा जीवो हननादिमां तत्पर छे] पण आजीविकना मतमां आ बार आजीविकोपासको कहा छे, ते आ प्रमाणे—१ ताल, २ तालप्रलंब, ३ उद्विध, ४ संविध, ५ अवविध, ६ उदय, ७ नामोदय, ८ नमोदय, ९ अनुपालक, १० शंखपालक, ११ अयंबुल अने १२ कातर—ए बार आजीविकना उपासको छे, तेओनो देव अर्हत् (गोशालक) छे, मातापितानी सेवा करनारा तेओ आ पांच प्रकारना फलने खाता नथी. ते आ प्रमाणे—१ उंवराना फल, २ वडना फल, ३ बोर, ४ सतरनां फल अने ५ पीपळना फल. तेओ हुंगळी, लसण अने कंदमूलना विवर्जक (त्यागी) छे. तेओ अनिल्लित्त (खसी नहिं करायला), नहिं नाथेला (नाक विधेला) एवा बळदो वडे त्रसप्राणीनी हिंसा विवर्जित व्यापार वडे आजीविका करे छे. ज्यारे ए गोशालकना श्रावको पण ए प्रकारे धर्मने इच्छे छे, तो पछी जे आ श्रमणोपासको छे तेओने माटे शुं कहेवुं ? जेओने आ पंदर कर्मादानो खयं करवाने, बीजा पासे कराववाने अने अन्य करनारने अनुमति आपवाने कल्पतां नथी. ते कर्मादानो आ प्रमाणे छे—१ अंगारकर्म, २ वनकर्म, ३ शकटकर्म, ४ भाटककर्म, ५ स्फोटककर्म, ६ दंतवाणिज्य, ७ लाक्षावाणिज्य, ८ केशवाणिज्य, ९ रसवाणिज्य, १० विषवाणिज्य, ११ यंत्रपीलनकर्म, १२ निर्लालनकर्म, १३ दवाग्निदापन, १४ सरोवर, द्रह अने तलावनुं शोषण अने १५ असतीपोषण. ए श्रमणोपासको शुक्क—पवित्र, अने पवित्रताप्रधान थइने मरणसमये काल करीने कोइ पण देवल्लोकमां देवपणे उत्पन्न थाय छे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! केटला प्रकारना देवल्लोको कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारना देवल्लोको कहा छे. ते आ प्रमाणे—भवनवासी, वानव्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिक. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे. [ए कहीने यावद् भगवान् गौतम विहरे छे.]

अष्टम शतके पंचम उद्देशक समाप्त.

छट्टी उद्देशओ.

१. [प्र०] समणोवासगस्स णं भंते ! तहारूवं समणं वा माहणं वा फासु-एसणिज्जेणं असण-पाण-खाइम-साइमेणं पडिलाभेमाणस्स किं कज्जति ? [उ०] गोयमा ! एगंतसो निज्जरा कज्जइ, नत्थि य से पावे कम्मे कज्जति ।

२. [प्र०] समणोवासगस्स णं भंते ! तहारूवं समणं वा माहणं वा अफासुएणं अणेसणिज्जेणं असण-पाण० जाव पडिलाभेमाणस्स किं कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! बहुतरिया से निज्जरा कज्जइ, अप्पतराय से पावे कम्मे कज्जइ ।

३. [प्र०] समणोवासगस्स णं भंते ! तहारूवं असंजयं अविरयं-पडिहय-पच्चस्खायपावकम्मं फासुएण वा, अफासु-एण वा, एसणिज्जेण वा, अणेसणिज्जेण वा असण-पाण० जाव किं कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! एगंतसो से पावे कम्मे कज्जइ, नत्थि से कावि निज्जरा कज्जइ ।

४. निग्गंथं च णं गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुप्पविट्ठं केइ दोहिं पिंडेहिं उवनिमंतेज्जा-एगं आउसो ! अप्पणा भुंजाहि, एगं थेराणं दलयाहि, से य तं पडिग्गहेज्जा, थेरा य से अणुगवेसियच्चा सिया, जत्थेव अणुगवेसमाणे थेरे पासिज्जा तत्थेव अणुप्पदायच्चे सिया, नो चेव णं अणुगवेसमाणे थेरे पासिज्जा तं नो अप्पणा भुंजेज्जा, नो भजेसि दावप; एगंते अणा-वाए अचित्ते बहुफासुए थंडिल्ले पडिल्लेहेत्ता पमज्जित्ता परिट्ठावेयच्चे सिया ।

षष्ठ उद्देशक.

असंयतने निर्दोष अश-
नादियी प्रतिलाभता
शुं फल थाय ? एकांत
निर्जरा थाय.

१. [प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना (उत्तम) श्रमण या ब्राह्मणने प्रासुक (अचित्त) अने एषणीय (निर्दोष) अशन, पान,
खादिम तथा खादिम आहार वडे प्रतिलाभता-सत्कार करता-श्रमणोपासकने शुं [फल] थाय ? [उ०] हे गौतम ! एकांत निर्जरा थाय,
पण तेने पाप कर्म न थाय.

सदोष अशनादियी
प्रतिलाभता शुं फल
थाय ? घणी निर्जरा
अने अल्प पाप कर्मनो
बंध थाय.

२. [प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना श्रमण या ब्राह्मणने अप्रासुक (सचित्त) अने अनेषणीय (सदोष) अशनादि वडे प्रति-
लाभता श्रमणोपासकने शुं [फल] थाय ? [उ०] हे गौतम ! घणी निर्जरा थाय, अने अत्यन्त अल्प पाप कर्म थाय.

असंयतने आहारयी
प्रतिलाभता शुं फल
थाय ? एकान्त पाप
कर्म थाय.

३. [प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना विरतिरहित, अप्रतिहत अने अप्रत्याख्यात पापकर्मवाळा असंयतने प्रासुक अथवा अप्रा-
सुक, एषणीय अथवा अनेषणीय अशनादि वडे प्रतिलाभता श्रमणोपासकने शुं [फल] थाय ? [उ०] हे गौतम ! एकांत पापकर्म थाय,
पण कांइ निर्जरा न थाय.

निर्ग्रन्थने बे पिंड ग्र-
हण करवा माटे उप्-
निमंत्रण.

४. गृहस्थना घरे आहार ग्रहण करवानी इच्छायी प्रवेश करेला निर्ग्रन्थने कोइ गृहस्थ बे पिंड (आहार) ग्रहण करवा माटे
उपनिमंत्रण करे के-हे आयुष्मान् ! एक पिंड तमे खाजो, अने बीजो पिंड स्थविरोने आपजो. पछी ते निर्ग्रथ ते (बने) पिंडने ग्रहण
करे अने ते स्थविरोनी शोध करे; तपास करता ज्यां स्थविरोने जुए त्यांज ते पिंड तेने आपे, जो कदाच शोधतां स्थविरोने न जुए तो ते
पिंड पोते खाय नहीं अने बीजाने आपे नहीं, पण एकान्त, अनापात-ज्यां कोइ आवे नहि एवी अचित्त अने बहु प्रासुक स्यंडिल
(भूमि)ने जोइने, प्रमार्जने त्यां परठवे.

५. [प्र०] निगंथं च णं गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुपविट्टं केइ तीहिं पिंडेहिं उवनिमंतेजा—एगं आउसो ! अप्पणा भुंजाहि, दो थेराणं दलयाहि; से य ते पडिग्गहेजा, थेरा य से अणुगवेसेयवा, सेसं तं चेव जाव परिट्टावेयवे सिया, एवं जाव दसाहिं पिंडेहिं उवनिमंतेजा; णवरं एगं आउसो ! अप्पणा भुंजाहि, नव थेराणं दलयाहि; सेसं तं चेव जाव परिट्टावेयवे सिया ।

६. [प्र०] निगंथं च णं गाहावइ० जाव केइ दोहिं पडिग्गहेहिं उवनिमंतेजा—एगं आउसो ! अप्पणा पडिभुंजाहि, एगं थेराणं दलयाहि । से य तं पडिग्गहेजा, तहेव जाव तं नो अप्पणा परिभुंजेजा, नो अत्रेसिं दावए; सेसं तं चेव, जाव परिट्टावेयवे सिया । एवं जाव दसाहिं पडिग्गहेहिं, एवं जहा पडिग्गहेहिं, एवं जहा पडिग्गहवत्तयया भणिया, एवं गोच्छंय—रयहरण—चोलपट्टग—कंबल—लट्टि—संथारगवत्तयया य भाणियया, जाव दसाहिं संथारएहिं उवनिमंतेजा, जाव परिट्टावेयवे सिया ।

७. [प्र०] निगंथेण य गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए पविट्टेणं अन्नयरे अक्किच्चट्टाणे पडिसेविए, तस्स णं एवं भवति—इहेव ताव अहं एयस्स ठाणस्स आलोपमि, पडिकमामि, निन्दामि, गरिहामि, विउट्टामि, विसोहेमि, अकरणयाए अब्भुट्टेमि, अहारियं पायच्छित्तं तवोकम्मं पडिवज्जामि; तओ पच्छा थेराणं अंतिअं आलोपस्सामि, जाव तवोकम्मं पडिवज्जिस्सामि । से य संपट्टिए, असंपत्ते थेरा य पुट्टामेव अमुहा सिया, से णं भंते ! किं आराहए, विराहए ? [उ०] गोयमा ! आराहए, नो विराहए ।

८. [प्र०] से य संपट्टिए असंपत्ते अप्पणा य पुट्टामेव अमुहे सिया, से णं भंते ! किं आराहए, विराहए ? [उ०] गोयमा ! आराहए, नो विराहए ।

९. [प्र०] से य संपट्टिए असंपत्ते थेरा य कालं करेजा, से णं भंते ! किं आराहए, विराहए ? [उ०] गोयमा ! आराहए, नो विराहए ।

५. [प्र०] गृहस्थना घरे आहार ग्रहण करवाना इरादाथी प्रवेश करेला निर्ग्रन्थने कोइ गृहस्थ ऋण पिंड ग्रहण करवाने उपनिमंत्रण करे के—हे आयुष्मन् ! एक पिंड तमे खाजो अने बीजा वे पिंड स्थविरोने आपजो. पछी ते निर्ग्रन्थ ते पिंडोने ग्रहण करे, अने स्थविरोनी तपास करे. बाकीनुं पूर्वसूत्रनी पेठे जाणवुं, यावत् परठवे, ए प्रमाणे यावद् दश पिंडोने ग्रहण करवाने उपनिमंत्रण करे, परन्तु एम कहे के हे आयुष्मन् ! एक पिंड तमे खाजो अने बाकीना नव पिंड स्थविरोने आपजो, बाकी बंधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं, यावत् परठवे.

ऋण पिंड यावत् दश पिंडुं उपनिमंत्रण-

६. [प्र०] निर्ग्रन्थ यावत् गृहपतिना कुलमां प्रवेश करे अने कोइ गृहस्थ वे पात्र वडे तेने उपनिमंत्रण करे के—हे आयुष्मन् ! एक पात्रनो तमे उपभोग करजो अने बीजुं पात्र स्थविरोने आपजो. ते बन्ने पात्रोने ग्रहण करे, बाकीनुं ते प्रमाणे जाणवुं, यावत् पोते ते पात्रनो उपयोग न करे अने बीजाने आपे पण नहीं, बाकीनुं पूर्वनी पेठे जाणवुं, यावत् ते पात्रने परठवे. ए प्रमाणे यावत् दस पात्र सुधी कहेवुं, जे प्रमाणे पात्रनी वक्तव्यता कही छे तेम गुच्छा, रजोहरण, चोलपट्ट, कंबल, दंड अने संस्तारकनी वक्तव्यता कहेवी, यावत् दश संस्तारकवडे उपनिमंत्रण करे, यावत् तेने परठवे.

वे पात्रोनुं उपनिमंत्रण-

७. [प्र०] कोई निर्ग्रन्थे गृहपतिना घरे आहार ग्रहण करवाना इरादाथी प्रवेश करता कोइ अकृत्य स्थाननुं प्रतिसेवन कर्तुं होय, पछी ते निर्ग्रन्थना मनमां एम थाय के—“प्रथम इं अहीज आ अकार्य स्थाननुं आलोचन, प्रतिक्रमण, निन्दा अने गर्हा करुं, [तेना अनुबन्धने] छेदुं, विशुद्ध करुं, पुनः न करवा माटे तैयार थाउं, अने यथायोग्य प्रायश्चित्तरूप तप कर्मनो स्वीकार करुं. त्थार पछी स्थविरोनी पासे जइने आलोचना करीश, यावत् तपकर्मनो स्वीकार करीश.” [एम विचारी] ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जवा नीकळे अने त्यां प्होंच्या पहेला ते स्थविरो [वातादि दोषना प्रकोपथी] मूक थइ जाय—बोली न शके—अर्थात् प्रायश्चित्त न आपी शके तो हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (१)

आराधक अने विराधक.

स्थविरो मूक थाय-

८. [प्र०] हवे ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जाय अने त्यां प्होंच्या पहेला ते (निर्ग्रन्थ) मूक थइ जाय तो हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (२)

निर्ग्रन्थ मूक थाय.

९. [प्र०] ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जवा नीकळे अने ते प्होंच्या पहेलां ते स्थविरो काल करे तो हे भगवन् ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (३)

स्थविरो काळ करे.

१०. [प्र०] से य संपट्टिअ असंपत्ते अप्पणा य पुद्दामेव कालं करेज्जा, से णं भंते ! किं आराहए, विराहए ? [उ०] गोयमा ! आराहए, नो विराहए ।

११. [प्र०] से य संपट्टिअ, संपत्ते, थेरा य अमुहा सिया, से णं भंते ! किं आराहए, विराहए ? [उ०] गोयमा ! आराहए, नो विराहए । से य संपट्टिअ संपत्ते, अप्पणा य०—एवं संपत्तेण वि चत्तारि आलावगा भाणियद्वा जहेव असंपत्तेणं ।

१२. [प्र०] निग्गंथेण य बहिया वियारभूमि वा विहारभूमि वा निक्खंतेणं अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविप, तस्स णं एव भवति—इहेव ताव अहं०—एवं एत्थ वि ते चेव अट्ट आलावगा भाणियद्वा; जाव नो विराहए । निग्गंथेण य गामाणुगामं दुइज्जमाणेणं अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविप, तस्स णं एवं भवइ—इहेव ताव अहं०, एत्थ वि ते चेव अट्ट आलावगा भाणियद्वा, जाव नो विराहए ।

१३. [प्र०] निग्गंथीए य गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुपविट्टाए अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविप; तीसे णं एवं भवइ—इहेव ताव अहं एयस्स ठाणस्स आलोएमि, जाव तवोकम्मं पडिवज्जामि, तओ पच्छा पवत्तिणीए अंतियं आलोएस्सामि, जाव पडिवज्जिस्सामि । सा य संपट्टिया असंपत्ता पवत्तिणी य अमुहा सिया; सा णं भंते ! किं आराहिया, विराहिया ? [उ०] गोयमा ! आराहिया, नो विराहिया । सा य संपट्टिया जहा निग्गंथस्स तिन्नि गमा भणिया एवं निग्गंथीए यि तिन्नि आलावगा भाणियद्वा, जाव आराहिया, नो विराहिया ।

१४. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—आराहए, नो विराहए ? [उ०] गोयमा ! से जहा नामए केइ पुरिसे एगं भहं उच्चालोमं वा, गयलोमं वा, सणलोमं वा, कप्पासलोमं वा, तणसूर्यं वा दुहा वा तिहा वा संखेज्जहा वा छिंदित्ता अगणिकायंसि पक्खिवेज्जा, से णूणं गोयमा ! छिज्जमाणे छिन्ने, पक्खिप्पमाणे पक्खित्ते, डंइमाणे दहेत्ति वत्तं सिया ? इंता भगवं ! छिज्जमाणे छिन्ने, जाव दहेत्ति वत्तं सिया । से जहा वा केइ पुरिसे वत्थं अहतं वा, धोतं वा, तंतुग्गयं वा मंजिट्टा-

निर्ग्रन्थ काठ करे.

१०. [प्र०] हवे स्थविरोनी पासे जवा निकलेले ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे पहोंच्या पहेला पोते काळ करी जाय तो हे भगवन् ! शुं ते आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (४)

संप्राप्त निर्ग्रन्थना चार आलापक.

११. [प्र०] ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जवा नीकळे अने पहोचता वार ते स्थविरो मूक थई जाय, तो हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. हवे ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जाय अने त्यां पहोचता वार ते (निर्ग्रन्थ) मूक थई जाय तो शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ?—इत्यादि संप्राप्त (पहोचेल) निर्ग्रन्थना चार आलापक असंप्राप्त (नहि पहोचेल) निर्ग्रन्थनी पेठे कहेवा.

निहारभूमि के विहारभूमि तरफ जता.

१२. कोई निर्ग्रन्थे बहार निहारभूमि के विहारभूमि तरफ जतां कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्तुं होय, पछी तेने एम थाय के 'हुं प्रथम अही तेनुं आलोचनादि करुं'—इत्यादि पूर्वनी पेठे अहीं पण तेज आठ आलापक कहेवा, यावत् ते निर्ग्रन्थ विराधक नथी. निर्ग्रन्थे ग्रामानुग्रामविहार करतां कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्तुं होय, पछी तेने एम थाय के, हुं प्रथम तेनुं आलोचनादि करुं—इत्यादि पूर्ववत् अहीं पण तेज आठ आलापक कहेवा, यावत् 'ते निर्ग्रन्थ विराधक नथी.'

आराधक निर्ग्रन्थी.

१३. [प्र०] कोई साध्वीए आहार ग्रहण करवाना इरादाथी गृहपतिना घरे प्रवेश करता कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्तुं, पछी तेने एम थाय के—हुं प्रथम आ अकृत्यस्थाननुं आलोचन करुं, यावत् तप कर्मनो स्वीकार करुं. ल्यार पछी प्रवर्तिनी (वृद्ध साध्वी) नी पासे आलोचना करीश, यावत् तप कर्मनो स्वीकार करीश, [एम विचारी] ते साध्वी ते प्रवर्तिनीनी पासे जवा निकले, अने त्यां पहोंच्या पहेलां ते प्रवर्तिनी मूंगी थई जाय, तो हे भगवन् ! शुं ते साध्वी आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते साध्वी आराधक छे पण विराधक नथी, जेम निर्ग्रन्थने त्रण आलापको कहा छे तेम 'ते साध्वी जवा नीकळे'—इत्यादि त्रण आलापको साध्वीने कहेवा. यावत् 'ते आराधक छे पण विराधक नथी.'

आराधक शोषातुं कारण.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के तेओ आराधक छे पण विराधक नथी ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक पुरुष एक मोटा ऊनना, गजना लोमना, शणना रेसाना, कपासना रेसाना, तृणना अग्रभागना वे, त्रण के संख्यात छेद—ककडा—करी तेने अग्निमां नाखे तो हे गौतम ! ते छेदातां छेदायेलुं, अग्निमां नंखाता नंखायेलुं, बळतां बळेलुं एम कहेवाय ! हे भगवन् ! हा, छेदातां छेदायेलुं, यावद् बळतां बळेलुं कहेवाय, अथवा कोई पुरुष नवुं, धोएलुं के तन्न—साळथी तरत उतरैलुं कपडुं मजीठना रंगनी

दोणीए पक्खिजेज्जा, से णूणं गोयमा ! उक्खिप्पमाणे उक्खिक्खे, पक्खिप्पमाणे पक्खिक्खे, रज्जमाणे रत्तेत्ति वत्तं सिया ? हंता भगवं ! उक्खिप्पमाणे उक्खिक्खे जाव रत्तेत्ति वत्तं सिया । से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-आराहए नो विराहए ।

१५. [प्र०] पदीवस्स णं भंते ! झियायमाणस्स किं पदीवे झियाति, लट्ठी झियाइ, वत्ती झियाति, तेहे झियाइ, पदी-चंचंपए झियाइ, जोई झियाइ ? [उ०] गोयमा ! नो पदीवे झियाइ, जाव नो पदीवचंपए झियाइ, जोई झियाइ ।

१६. [प्र०] अगारस्स णं भंते ! झियायमाणस्स किं अगारे झियाइ, कुड्डा झियाइ, कडणा झियाइ, धारणा झियाइ, बलहरणे झियाइ, वंसा झियाइ, मल्ला झियाइ, वग्गा झियाइ, छित्तरा झियाइ, छाणे झियाति, जोती झियाति ? [उ०] गोयमा ! नो अगारे झियाति, नो कुड्डा झियाति, जाव नो छाणे झियाति, जोती झियाति ।

१७. [प्र०] जीवे णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिए ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिए, सिय चउकिए, सिय पंचकिए, सिय अकिए ।

१८. [प्र०] नेरइए णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिए ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिए, सिय चउकिए, सिय पंचकिए ।

१९. [प्र०] असुरकुमारे णं भंते ? ओरालियसरीराओ कतिकिरिए ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव वेमाणिए, नवरं मणुस्से जहा जीवे ।

२०. [प्र०] जीवे णं भंते ! ओरालियसरीरोहितो कतिकिरिए ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिए, जाव सिय अकिए ।

कुंडीमां नांखे तो हे गौतम ! ते उंचेथी नांखता उंचेथी नंखायेलुं, नांखतां नंखायेलुं, रंगातां रंगायेलुं एम कहेवाय ? हा भगवन् ! ते उंचेथी नांखतां उंचेथी नंखायेलुं, यावत् रंगातां रंगायेलुं कहेवाय; ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहेवाय छे के [आराधना माटे तैयार थएले] ते आराधक छे पण विराधक नथी.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! बळता दीवामां शुं बळे छे ? शुं दीवो बळे छे, दीपयष्टि-दीवी बळे छे, वाट बळे छे, तेल बळे छे, दीवानुं ढांकणुं बळे छे, के ज्योति-दीपशिखा बळे छे ? [उ०] हे गौतम ! दीवो बळतो नथी, यावत् दीवानुं ढांकणुं बळतुं नथी, पण ज्योति बळे छे.

बळता दीपकमां शुं बळे छे ! ज्योति बळे छे .

१६. [प्र०] हे भगवन् ! बळता घरमां शुं बळे छे ? शुं घर बळे छे, भीतो बळे छे, त्राटी बळे छे, धारण (मोभनी नीचेना स्तंभो) बळे छे, मोभ बळे छे, वांसो बळे छे, मल्लो (भीतोना आधार धांभल) बळे छे, छींदरीओ बळे छे, छापरुं बळे छे, छादन-डाम-वगोरेनुं ढांकण बळे छे के ज्योति-अग्नि बळे छे ? [उ०] हे गौतम ! घर बळतुं नथी, भीतो बळती नथी, यावत् डाम वगोरेनुं छादन बळतुं नथी, पण ज्योति बळे छे.

बळता घरमां शुं बळे छे ! ज्योति बळे छे .

१७. [प्र०] हे भगवन् ! एक जीव [परकीय] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो, कदाच पांचक्रियावाळो, अने कदाच अक्रिय (क्रिया रहित) होय.

परना एक औदारिक शरीरने आश्रयी जीवने क्रिया.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! एक नारक [परकीय] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो अने कदाच पांचक्रियावाळो होय.

नारकने क्रिया.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! एक असुरकुमार [परकीय] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वनी पेटे [त्रण, चार के पांच क्रियावाळो होय] ए प्रमाणे यावद् वैमानिको जाणवा. परन्तु मनुष्यो जीवोनी पेटे जाणवा.

असुरकुमारने क्रिया.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! एक जीव [परकीय] औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कदाच त्रणक्रियावाळो होय, यावत् कदाच अक्रिय होय.

एक जीवनी औदारिक शरीरने आश्रयी क्रिया.

१ जोति क्षि-घ । २ आगारे म ।

१७ *कायिकी, अधिकरणिकी, प्राद्वेषिकी, पारितापनिकी अने प्राणातिपातिनी-ए पांच क्रियाओ छे. तेमां एक जीव ज्यारे अन्य पृथिव्यादिक जीवनां शरीरने आश्रयी कायानो व्यापार करे खारे तेने कायिकी, अधिकरणिकी अने प्राद्वेषिकी ए त्रण क्रियाओ होय, केमके अवीतरागने कायिकी क्रियाना सदृश-वमां अधिकरणिकी अने प्राद्वेषिकी क्रिया अवश्य होय छे, अने बीजी वे क्रियाओ भजनाए होय छे. एटले ज्यारे ते बीजाने पारिताप उपपन्न करे के घात करे खारे तेने पारितापनिकी के प्राणातिपातिनी क्रिया होय छे—टीका.

२१. [प्र०] नेरइण णं भंते ! ओरालियसरीरोहिंतो कतिकिरिण ? [उ०] एवं एसो जहा पढमो दंडओ तहा इमो वि अपरिसेसो भाणियद्यो जाव वेमाणिए, नवरं मणुस्से जहा जीवे ।
२२. [प्र०] जीवा णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिया ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिया, जाव सिय अकिरिया ।
२३. [प्र०] नेरइया णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिया ? [उ०] एवं एसो वि जहा पढमो दंडओ तहा भाणियद्यो, जाव वेमाणिया, नवरं मणुस्सा जहा जीवा ।
२४. [प्र०] जीवा णं भंते ! ओरालियसरीरोहिंतो कतिकिरिया ? [उ०] गोयमा ! तिकिरिया वि, चउकिरिया वि, पंचकिरिया वि, अकिरिया वि ।
२५. [प्र०] नेरइया णं भंते ! ओरालियसरीरोहिंतो कतिकिरिया ? [उ०] गोयमा ! तिकिरिया वि, चउकिरिया वि, पंचकिरिया वि । एवं जाव वेमाणिया, नवरं मणुस्सा जहा जीवा ।
२६. [प्र०] जीवे णं भंते ! वेउद्वियसरीराओ कतिकिरिण ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण सिय अकिरिण ।
२७. [प्र०] नेरइण णं भंते ! वेउद्वियसरीराओ कतिकिरिण ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, एवं जाव वेमाणिए, नवरं मणुस्से जहा जीवे । एवं जहा ओरालियसरीरेणं चत्तारि दंडगा भणिता तहा वेउद्वियसरीरेण वि चत्तारि दंडगा भाणियद्या, नवरं पंचमकिरिया न भन्नइ, सेसं तं चेव । एवं जहा वेउद्वियं तहा आहारगं पि, तेयगं पि, कम्मगं पि भाणियद्यं; एक्केके चत्तारि दंडगा भाणियद्या, जाव वेमाणिया णं भंते ! कम्मगसरीरोहिंतो कतिकिरिया ? गोयमा ! तिकिरिया वि, चउकिरिया वि । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए छट्ठो उद्देशो समत्तो ।

- नैरयिक. २१. [प्र०] हे भगवन् ! एक नैरयिक [पर संबन्धी] औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम आ प्रथम दंडक [सू. १८] कह्यो छे तेम आ सघळा दंडको पण यावद् वैमानिक सुधी कहेवा, परन्तु मनुष्यो जीवोनी पेटे जाणवा.
- जीवोने एक औदारिक शरीरने आश्रयी क्रिया. २२. [प्र०] हे भगवन् ! जीवो [पर संबन्धी] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो होय, यावत् कदाच क्रियारहित होय.
- नैरयिकोने क्रिया. २३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको [पर संबन्धी] औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम प्रथम दंडक [सू. १८.] कह्यो छे तेनी पेटे यावद् वैमानिक सुधी आ दंडक पण कहेवो, पण मनुष्यो जीवोनी पेटे कहेवा.
- जीवोने औदारिक शरीरने आश्रयी क्रिया. २४. [प्र०] हे भगवन् ! जीवो औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो पण होय, चारक्रियावाळो पण होय, पांचक्रियावाळो पण होय अने क्रिया रहित पण होय.
- नैरयिकोने क्रिया. २५. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको [परकीय] औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! त्रणक्रियावाळो पण होय, चारक्रियावाळो पण होय, अने पांचक्रियावाळो पण होय. ए प्रमाणे यावत् वैमानिको जाणवा. पण मनुष्यो जीवोनी पेटे जाणवा.
- जीवोने वैक्रिय शरीरने आश्रयी क्रिया. २६. [प्र०] हे भगवन् ! जीव [परकीय] वैक्रियशरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो *अने कदाच अक्रिय होय.
- नैरयिकोने वैक्रिय शरीरने आश्रयी क्रिया. २७. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिक [पर संबन्धी] वैक्रिय शरीरने आश्रयीने केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो अने कदाच चारक्रियावाळो होय. ए प्रमाणे यावद् वैमानिक सुधी जाणवुं, पण मनुष्यने जीवोनी पेटे जाणवो. ए प्रमाणे जेम औदारिक शरीरना चार दंडक कह्यो, तेम वैक्रिय शरीरना पण चार दंडक कहेवा, परन्तु तेमां पांचमी क्रिया न कहेवी. बाकीनुं पूर्वोनी पेटे जाणवुं. ए प्रमाणे जेम वैक्रियशरीर संबंघे कहुं, तेम आहारक, तैजस अने कर्मण शरीर संबंघे पण कहेवुं. एक एकना चार दंडक कहेवा, यावत्—[प्र०] हे भगवन् ! वैमानिको कर्मण शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! त्रणक्रियावाळो पण होय अने चारक्रियावाळो पण होय. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही यावद् भगवान् गौतम विहरे छे.]

अष्टमशतके षष्ठ उद्देशक समाप्त.

२६. * जीवने वैक्रिय शरीरने आश्रयी चार क्रियाओ होय छे, पांच क्रियाओ होती नथी. केमके वैक्रिय शरीरने चार करवो अशक्य छे—टीका.

सत्तमो उद्देशो ।

१. तेणं कालेणं, तेणं समयेणं रायगिहे नयरे, वन्नओ, गुणसिलप चेइप, वन्नओ, जाव पुढविसिलावट्ठो । तस्स णं गुणसिलस्स चेइयस्स अदूरस्सामंते बहवे अन्नउत्थिया परिवसंति । तेणं कालेणं, तेणं समयेणं समणे भगवं महावीरे आदिगरे जाव समोसडे; जाव परिसा पडिगया । तेणं कालेणं, तेणं समयेणं समणस्स भगवधो महावीरस्स बहवे अंतेवासी थेरा भगवंतो जातिसंपन्ना, कुलसंपन्ना, जहा बितियसए जाव जीवियास-मरणभयविप्पमुक्का, समणस्स भगवधो महावीरस्स अदूरस्सामंते उड्डंजाणू, अहोसिरा, ज्ञाणकोट्टोवगया संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणा जाव विहरंति ।

२. तए णं ते अन्नउत्थिया जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय-प्पडिहय० जहा सत्तमसए बीतिप उद्देशए जाव एगंतबाला या वि भवह ।

३. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अग्हे तिविहं तिविहेणं अस्संजय-विरय० जाव एगंतबाला यावि भवासो ?

४. तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो ! अदिन्नं गेण्हह, अदिन्नं भुंजह, अदिन्नं सातिज्जह; तए णं ते तुम्हे अदिन्नं गेण्हमाणा, अदिन्नं भुंजमाणा, अदिन्नं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय० जाव एगंतबाला यावि भवह ।

सप्तम उद्देशक.

१. ते काले अने ते समये राजगृह नामे नगर हतुं. वर्णन. गुणसिलक चैल हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्टक हतो. ते गुणसिलक चैलनी आसपास थोडे दूर घणा अन्यतीर्थको रहे छे. ते काले-ते समये श्रमण भगवान् महावीर, तीर्थनी आदिना करनारा यावत् समोसर्या, यावत् परिषद् विसर्जित थइ. ते काले-ते समये श्रमण भगवंत महावीरना घणा शिष्यो, स्थविर भगवंतो जातिसंपन्न, कुलसंपन्न-इत्यादि जेम बीजा *शतकमां वर्णव्या छे तेवा, यावद् जीवितनी आशा अने मरणना भयथी रहित हता, अने श्रमण भगवंत महावीरनी आसपास उंचा ढींचण करी नीचे मूस्तक नमावी, ध्यानरूप कोष्ठने प्राप्त थयेला, तेओ संयम अने तप वडे आत्माने भावित करता यावत् विहरे छे.

२. ल्यार पछी ते अन्यतीर्थको ज्यां स्थविर भगवंतो छे त्यां आवे छे, अने त्यां आवीने तेओए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के-हे आर्यो ! तमे त्रिविधे त्रिविधे असंयत, अविरत अने अप्रतिहत पापकर्मवाळा छो'-इत्यादि जेम 'सातमा शतकना बीजा उद्देशकमां कइया प्रमाणे यावत् एकांत बाल-अज्ञ छो.

३. ल्यार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमे क्या कारणथी त्रिविधे त्रिविधे असंयत, अविरत यावद् एकांत बाल छीए.

४. ल्यार बाद ते अन्यतीर्थकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे अदत्त (कोइए नहीं आपेछ) पदार्थनुं ग्रहण करो छो, अदत्त पदार्थने खाओ छो अने अदत्तनो खाद छो छो-अर्थात् [ग्रहणादिकनी] अनुमति आपो छो, तेथी अदत्तनुं ग्रहण करता, अदत्तने जमता अने अदत्तनी अनुमति आपता तमे त्रिविध त्रिविधे असंयत, अने अविरत यावद् एकांत बाल पण छो.

अन्यतीर्थको अने स्थविरानो संबाद.

अन्यतीर्थको. त्रिविधे त्रिविधे असंयत.

स्थविरानो.

अन्यतीर्थको. त्रिविधे त्रिविधे असंयत होबाके कारण.

१ तुम्हे णं क, तुम्हे णं क । २ तुम्हे क ।

१. * भग० प्र. सं. पृ. २७८. श. १. उ. ५. पं. २.
१२ भ० सु०

† भग. सु. सं. श. ७. उ. २. सु. १. पं ८.

५. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे अदिचं गेण्हामो, अदिचं भुंजामो, अदिचं सातिज्जामो ? जए णं अम्हे अदिचं गेण्हमाणा, जाव अदिचं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं असंजय० जाव एगंतवाला यावि भवामो ?

६. तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुम्हाणं अज्जो ! दिज्जमाणे अदिचे, पडिग्गहेज्जमाणे अपडिग्गहिप, निस्सरिज्जमाणे अणिसिद्धे; तुब्भं णं अज्जो ! दिज्जमाणं पडिग्गहणं असंपत्तं एत्थ णं अंतरा केइ अवहरिज्जा, गाहावइस्स णं तं, नो खलु तं तुब्भं; तए णं तुब्भे अदिचं गेण्हह, जाव अदिचं सातिज्जह; तए णं तुब्भे अदिचं गेण्हमाणा जाव एगंतवाला यावि भवह ।

७. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-नो खलु अज्जो ! अम्हे अदिचं गेण्हामो, अदिचं भुंजामो, अदिचं सातिज्जामो; अम्हे णं अज्जो ! दिचं गेण्हामो, दिचं भुंजामो, दिचं सातिज्जामो । तए णं अम्हे दिचं गेण्हमाणा, दिचं भुंजमाणा दिचं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं संजय-विरय-पडिहय० जहा सत्तमसए जाव एगंतपंडिया यावि भवामो ।

८. तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! तुम्हे दिचं गेण्हह, जाव दिचं सातिज्जह, जए णं तुब्भे दिचं गेण्हमाणा, जाव एगंतपंडिया यावि भवह ?

९. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-अम्हे (म्हं) णं अज्जो ! दिज्जमाणे दिचे, पडिग्गाहिज्जमाणे पडिग्गहिप, निस्सरिज्जमाणे निसिद्धे; अम्हं णं अज्जो ! दिज्जमाणं पडिग्गहणं असंपत्तं एत्थ णं अंतरा केइ अवहरेज्जा, अम्हं णं तं, नो खलु तं गाहावइस्स; तए णं अम्हे दिचं गेण्हामो, दिचं भुंजामो, दिचं सातिज्जामो, तए णं अम्हे दिचं गेण्हमाणा, जाव दिचं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं संजय० जाव एगंतपंडिया वि भवामो । तुब्भे णं अज्जो ! अप्पणा चेव तिविहं तिविहेणं असंसंजय० जाव एगंतवाला यावि भवह ।

स्वविरो.
आ कारणथी अमे
अदत्तं ग्रहण करीए
छीए ?

५. स्यार बाद ते स्वविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! क्या कारणथी अमे अदत्तं ग्रहण करीए छीए, अदत्तं भोजन करीए छीए अने अदत्तनी अनुमति आपीए छीए के जेथी अदत्तने ग्रहण करता, यावत् अदत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे असंयत, यावत् एकांत बाल छीए ?

अन्यतीर्थिको.

६. स्यार बाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्वविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमारा मतमां अपातुं होय ते आपेलुं नथी, ग्रहण करातुं होय ते ग्रहण करायेलुं नथी, [पात्रमां] नंखातुं होय ते नंखायेलुं नथी. हे आर्यो ! तमने आपवामां आवतो पदार्थ ज्यां सुधी पात्रमां पड्यो नथी, तेवामां वचमांथीज ते पदार्थने कोइ अपहरण करे तो ते गृहपतिना पदार्थनुं अपहरण थयुं एम कहेवाय, पण तमारा पदार्थनुं अपहरण थयुं एम न कहेवाय, तेथी तमे अदत्तं ग्रहण करो छो, यावद् अदत्तनी अनुमति आपो छो, माटे अदत्तं ग्रहण करता तमे यावत् एकांत अइ छो.

स्वविरो.

७. स्यार पछी ते स्वविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के हे आर्यो ! अमे अदत्तं ग्रहण करता नथी, अदत्तं भोजन करता नथी अने अदत्तनी अनुमति पण आपता नथी, हे आर्यो ! अमे दत्तं-आपेल पदार्थनुं ग्रहण करीए छीए, दत्तं भोजन करीए छीए, अने दत्तनी अनुमति आपीए छीए, माटे दत्तं ग्रहण करता, दत्तं भोजन करता अने दत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे संयत, विरत अने पापकर्मनो नाश करवावाळा *सत्तम शतकमां कइया प्रमाणे यावत् एकांत पंडित छीए.

अन्यतीर्थिको.

८. स्यार बाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्वविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे क्या कारणथी दत्तं ग्रहण करो छो, यावत् दत्तनी अनुमति आपो छो, जेथी दत्तं ग्रहण करता तमे यावद् एकांत पंडित छो ?

स्वविरो.

९. ते पछी ते स्वविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे कहुं के हे आर्यो ! अमारा मतमां अपातुं ते अपायेलुं, ग्रहण करातुं ते ग्रहण करायेलुं, अने [पात्रमां] नंखातुं ते नंखायेलुं छे, जेथी हे आर्यो ! अमने देवातो पदार्थ ज्यांसुधी पात्रमां नथी पड्यो तेवामां वचमां कोइ ते पदार्थनो अपहार करे तो ते अमारा पदार्थनो अपहार थयो एम कहेवाय, पण ते गृहपतिना पदार्थनो अपहार थयो एम न कहेवाय, माटे अमे दत्तं ग्रहण करीए छीए, दत्तं भोजन करीए छीए, अने दत्तनी अनुमति आपीए छीए, तेथी दत्तं ग्रहण करता, यावत् दत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे संयत, यावद् एकांत पंडित पण छीए. हे आर्यो ! तमे पोतेज त्रिविध त्रिविधे असंयत यावद् एकांत बाल छो.

१ तए णं क । २ जए णं घ । ३ तुब्भे णं घ ।

७. * भग. वृ. खं. पृ. ७ श. ७. उ. २. सू. १.

१०. तप णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी—केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं जाव एगंतबाला यावि भवामो ?

११. तप णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—तुम्भे णं अज्जो ! अदिन्नं गेण्हह, अदिन्नं भुंजह, अदिन्नं सात्तिज्जह; तप णं तुम्भे अदिन्नं गेण्हमाणा, जाव एगंतबाला यावि भवह ।

१२. तप णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी—केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे अदिन्नं गेण्हामो, जाव एगंतबाला या वि भवामो ?

१३. तप णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—तुम्भे (न्मं) णं अज्जो ! दिज्जमाणे अदिन्ने, तं चेव जाव गाहा-वइस्स णं तं, णो खल्लु तं तुम्भं; तप णं तुज्जे अदिन्नं गेण्हह, तं चेव जाव एगंतबाला यावि भवह ।

१४. तप णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी—तुम्भे णं अज्जो ! तिविहं तिविहेणं अस्संजय० जाव एगंत-बाला यावि भवह ।

१५. तप णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं तिविहेणं जाव एगंत-बाला यावि भवामो ?

१६. तप णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी—तुम्भे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा पुढविं पेच्चेह, अभिहणह, वत्तेह, लेसेह, संघापह संघट्टेह परिस्तावेह, किलामेह, उद्दवेह; तप णं तुम्भे पुढविं पेच्चेमाणा, अभिहणमाणा जाव उद्दवेमाणा तिविहं तिविहेणं अस्संजय—विरय० जाव एगंतबाला यावि भवह ।

१७. तप णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—नो खल्लु अज्जो ! अम्हे रीयं रीयमाणा पुढविं पेच्चामो, अभि-हणामो, जाव उवद्दवेमो; अम्हे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा कायं वा, जोयं वा, रियं वा पडुच्च देसं देसेणं वयामो, पपसं पपसेणं वयामो; तेणं अम्हे देसं देसेणं वयमाणा पपसं पपसेणं वयमाणा नो पुढविं पेच्चेमो, अभिहणामो, जाव उवद्दवेमो; तप णं अम्हे पुढविं अपेच्चेमाणा, अणमिहणेमाणा, जाव अणुवद्दवेमाणा तिविहं तिविहेणं संजय० जाव एगंतपंडिया यावि भवामो ! तुम्भे णं अज्जो ! अप्पणा चेव तिविहं तिविहेणं अस्संजय० जाव बाला यावि भवह ।

१०. स्यार बाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! क्या कारणथी अमे त्रिविध त्रिविधे यावद् एकांत बाल छीए ?

अन्यतीर्थिको-

११. स्यार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे अदत्तनुं ग्रहण करो छो, अदत्तनुं भोजन करो छो अने अदत्तनी अनुमति आपो छो माटे अदत्तनुं ग्रहण करता तमे यावद् एकांत बाल छो.

स्थविरो-

१२. स्यार पछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमे क्या कारणथी अदत्तनुं ग्रहण करीए छीए, यावद् एकांत बाल छीए ?

अन्यतीर्थिको-

१३. स्यार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमारा मतमां अपातुं ते अपावेळुं नथी—इत्यादि पूर्वनी पेठे कहेवुं. यावद् ते वस्तु गृहपतिनी छे, पण तमारी नथी, माटे तमे अदत्तनुं ग्रहण करो छो, यावद् पूर्व प्रमाणे तमे एकांत बाल छो.

स्थविरो-

१४. स्यार पछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे त्रिविध त्रिविधे असंयत यावद् एकांत बाल छो.

अन्यतीर्थिको-

१५. स्यार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमे क्या कारणथी त्रिविध त्रिविधे यावद् एकांत बाल छीए ?

स्थविरो-

१६. स्यार पछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे गति करता पृथिवीना जीवने दबावो छो, हणो छो, पादाभिघात करो छो, श्लिष्ट (संघर्षित) करो छो, संहत—एकठा करो छो, संघट्टित—स्पर्शित करो छो, परित्तापित करो छो, क्रांत करो छो अने तेओने मारो छो; तेथी पृथिवीना जीवने दबावता, यावत् मारता तमे त्रिविध त्रिविधे असंयत, अविरत अने यावद् एकांत बाल पण छो.

अन्यतीर्थिको-

१७. स्यार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! गति करता अमे पृथिवीना जीवने दबावता नथी, हणता नथी, यावत् तेओने मारता नथी, हे आर्यो ! गति करता अमे कायना (शरीरना) कार्यने आश्रयी, योगने (ग्लानादिनी सेवाने) आश्रयी अने सत्यने (जीवरक्षणरूप संयमने) आश्रयी एक स्थळेथी बीजे स्थळे जइए छीए, एक प्रदेशथी बीजे प्रदेशे जइए छीए, तो एक स्थळेथी बीजे स्थळे जता अने एक प्रदेशथी बीजे प्रदेशे जता अमे पृथिवीना जीवने दबावता नथी, तेओने हणता नथी, यावत् तेओने मारता नथी; तेथी पृथिवीना जीवने नहि दबावता, नहीं हणता, यावत् नहीं मारता अमे त्रिविध त्रिविधे संयत, यावद् एकांत पंडित छीए. हे आर्यो ! तमे पोतेज त्रिविध त्रिविधे असंयत यावद् एकांत बाल पण छो.

स्थविरो-

१८. तप णं ते अन्नउत्थिया थेरे भगवंते एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं तिविहेणं जाव पंगंतवाला यावि भवामो ?

१९. तप णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा पुढविं पेखेह, जाव उवइवेह; तप णं तुम्हे पुढविं पेखेमाणा, जाव उवइवेमाणा तिविहं तिविहेणं जाव पंगंतवाला यावि भवह ।

२०. तप णं ते अन्नउत्थिया थेरे भगवंते एवं वयासी-तुम्हे (म्हं) णं अज्जो ! गम्ममाणे अगते, वीतिकमिज्जमाणे अवी-तिकंते, रायगिहं नगरं संपाविउकामे असंपत्ते ।

२१. तप णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-नो खलु अज्जो ! अम्हं गम्ममाणे अगए, वीतिकमिज्जमाणे अवीतिकंते, रायगिहं नगरं जाव असंपत्ते; अम्हं णं अज्जो ! गम्ममाणे गए, वीतिकमिज्जमाणे वीतिकंते, रायगिहं नगरं संपा-विउकामे संपत्ते; तुम्हं णं अप्पणा चेव गम्ममाणे अगए, वीतिकमिज्जमाणे अवीतिकंते, रायगिहं नगरं जाव असंपत्ते । तप णं ते थेरा भगवंतो अन्नउत्थिए एवं पडिहणंति, पडिहणित्ता गइप्पवायं नाम अज्जयणं पन्नवइंसु ।

२२. [प्र०] कहविहे णं भंते ! गइप्पवाए पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचविहे गइप्पवाए पन्नत्ते, तं जहा-एयोगगई, तत-गई, बंधण-छेयणगई, उववायगई, विहायगती; एत्तो आरम्भ पयोगपयं निरवसेसं भाणियधं, जाव सेत्तं विहायगई । सेधं भंते ! सेधं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए सत्तमो उद्देशो समत्तो ।

अन्यतीर्थिको.

१८. सार पछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कह्युं के, हे आर्यो ! क्या कारणथी अमे त्रिविध त्रिविधे यावद् एकांत बाल पण छीए ?

स्थविर.

१९. सार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कह्युं के, हे आर्यो ! गति करता तमे पृथिवीना जीवने दबावो छो, यावत् मारो छो, माटे पृथिवीना जीवने दबावता, यावत् मारता तमे त्रिविध त्रिविधे [असंयत] यावद् एकांत बाल छो.

अन्यतीर्थिको.

२०. सार पछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कह्युं के, हे आर्यो ! तमारा (मते) गम्यमान-जे स्थले जवातुं होय ते अगत-न जवायेलुं कहेवाय, जे उल्लंघन करातुं होय ते न उल्लंघन करायेलुं एम कहेवाय, अने राजगृह नगरने प्राप्त करवानी इच्छा-वाळने न प्राप्त थयुं एम कहेवाय.

स्थविर.

२१. ते पछी ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कह्युं के, हे आर्यो ! अमारा (मते) गम्यमान-जे स्थले जवातुं होय ते अगत-न जवायेलुं, व्यतिक्रम्यमाण-उल्लंघन करातुं ते अव्यतिक्रांत-उल्लंघन न करायेलुं, अने राजगृहनगरने प्राप्त करवानी इच्छावाळने असंप्राप्त-न प्राप्त थयेलुं न कहेवाय, पण हे आर्यो ! अमारा (मते) गम्यमान ते गत, व्यतिक्रम्यमाण ते व्यतिक्रांत अने राजगृह नगरने प्राप्त करवानी इच्छावाळने ते संप्राप्त कहेवाय छे. तमारे मते गम्यमान ते अगत, व्यतिक्रम्यमाण ते अव्यतिक्रांत अने राजगृह नगरने यावत् प्राप्त करवानी इच्छावाळने ते असंप्राप्त छे. ते पछी ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे निरुत्तर कर्या, अने निरुत्तर करीने तेओए गतिप्रपात नामे अध्ययन प्ररूप्युं.

गतिप्रपात.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! गतिप्रपातो केटला प्रकारे कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! गतिप्रपातो पांच प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-^{*}१ प्रयोगगति, २ ततगति, ३ बंधनछेदनगति, ४ उपपातगति अने ५ विहायोगति. अहीथी आरंभीने सघल्लुं प्रयोगपद अही कहेवुं. यावत् ए प्रमाणे विहायोगति छे. हे भगवन् ! ते एमज छे. हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कहीने भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

अष्टम शतके सप्तम उद्देशक समाप्त.

२२. * १ प्रयोग-सत्यमज्ञोयोगादि व्यापार पंदर प्रकारनो छे, ते वडे मन वगेरेना पुद्गलोनी गति ते प्रयोगगति. २ तत-विस्तीर्ण गति. जेम देवदत्त गाम जाय छे, केमके आ गति विस्तारवाळी छे, माटे एटला विशेषथी प्रयोगगतिथी जूवी कही छे. ३ बन्धनना छेद वडे जे गति थाय ते बन्धनछेदनगति; ते वीचमुक्क शरीरनी के शरीरमुक्क जीवनी जाणवी. ४ क्षेत्रादिकमां जे गति ते उपपात गति. आकाशादिकमां नारकादि, सिद्ध जीवो, अपवा पुद्गलोनी गति. ५ आकाशमां गमन करवुं ते विहायोगति. जेमके परमाणुनी लोकान्त सुधी गति थाय छे. † प्रज्ञा. पद. १६-१७. १२५-२

अष्टमो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-गुरु णं भंते ! पडुच्च कति पडिणीया पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तओ पडिणीया पन्नत्ता, तं जहा-आयरियपडिणीय, उवज्झायपडिणीय, थेरपडिणीय ।
२. [प्र०] गतिं णं भंते ! पडुच्च कति पडिणीया पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तओ पडिणीया पन्नत्ता, तं जहा-इहलोग-पडिणीय, परलोगपडिणीय, दुहओलोगपडिणीय ।
३. [प्र०] समूहं णं भंते ! पडुच्च कति पडिणीया पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तओ पडिणीया पन्नत्ता, तं जहा-कुलपडिणीय, गणपडिणीय, संघपडिणीय ।
४. [प्र०] अणुकंपं पडुच्च पुच्छा । [उ०] गोयमा ! तओ पडिणीया पन्नत्ता, तं जहा-तवस्सिपडिणीय, गिलाणपडिणीय, सेहपडिणीय ।
५. [प्र०] सुयं णं भंते ! पडुच्च पुच्छा । [उ०] गोयमा ! तओ पडिणीया पन्नत्ता, तं जहा-सुत्तपडिणीय, अत्थपडिणीय, तदुभयपडिणीय ।
६. [प्र०] भावं णं भंते ! पडुच्च पुच्छा । [उ०] गोयमा ! तओ पडिणीया पन्नत्ता, तं जहा-भाणपडिणीय, वंसणपडिणीय, चरित्तपडिणीय ।

अष्टम उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [गौतमे] यावद् ए प्रमाणे कहुं के हे भगवन् ! गुरुओने आश्रयी केटला प्रत्यनीको (द्वेषी) कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण *प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे—आचार्यप्रत्यनीक, उपाध्यायप्रत्यनीक अने स्वविरप्रत्यनीक. गुरुप्रत्यनीक.
२. [प्र०] हे भगवन् ! गतिने आश्रयी केटला प्रत्यनीको कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे—इहलोकप्रत्यनीक, परलोकप्रत्यनीक अने उभयलोकप्रत्यनीक. गतिप्रत्यनीक.
३. [प्र०] हे भगवन् ! समूहने आश्रयी केटला प्रत्यनीको कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे—कुलप्रत्यनीक, गणप्रत्यनीक अने संघप्रत्यनीक. समूहप्रत्यनीक.
४. [प्र०] हे भगवन् ! अनुकंपाने आश्रयी प्रश्न; अर्थात् केटला प्रत्यनीको कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! अनुकंपाने आश्रयी त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे—तपस्विप्रत्यनीक, ग्लानप्रत्यनीक अने शैक्षप्रत्यनीक. अनुकंपाप्रत्यनीक.
५. [प्र०] हे भगवन् ! श्रुतने आश्रयी प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे—सूत्रप्रत्यनीक, अर्थप्रत्यनीक अने तदुभयप्रत्यनीक. श्रुतप्रत्यनीक.
६. [प्र०] हे भगवन् ! भावने आश्रयी प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे—ज्ञानप्रत्यनीक, दर्शनप्रत्यनीक अने चारित्रप्रत्यनीक. भावप्रत्यनीक.

१. * प्रत्यनीक-विरोधी अथवा द्वेषी. आचार्य, उपाध्याय अने स्वविरनो द्वेषी होय. स्वविर-उम्भर, श्रुत अथवा वीक्षा पर्याये जे साधु मोटो होय ते.—टीका.

२. † मनुष्यत्वादि गतिने आश्रयी त्रण प्रत्यनीको छे, १ तेमां इन्द्रियादिकथी प्रतिकूल अज्ञानकष्टावरण करनार इहलोकप्रत्यनीक कहेवाय छे, २ इन्द्रियना विषयमां तत्पर ते परलोकप्रत्यनीक अने चौर्यादिकवडे इन्द्रियना विषयोमां तत्पर ते उभयलोकप्रत्यनीक.—टीका.

૭. [પ્ર૦] કહવિદે ણં મંતે ! વવહારે પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિદે વવહારે પન્નત્તે, તં જહા—આગમે, સુતં, આણા, ધારણા, જીપ । જહા સે તત્થ આગમે સિયા આગમેણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ણો ય સે તત્થ આગમે સિયા, જહા સે તત્થ સુતે સિયા, સુપ્પણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા । ણો ય સે તત્થ સુપ્પ સિયા, જહા સે તત્થ આણા સિયા, આણાપ વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ણો ય સે તત્થ આણા સિયા, જહા સે તત્થ ધારણા સિયા, ધારણાપ વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ણો ય સે તત્થ ધારણા સિયા, જહા સે તત્થ જીપ સિયા, જીપ્પણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ઇચ્છેપિહિં પંચહિં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, તં જહા—આગમેણં, સુપ્પણં, આણાપ, ધારણાપ, જીપ્પણં; જહા જહા સે આગમે સુપ્પ આણા ધારણા જીપ તહા તહા વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા ।

૮. [પ્ર૦] સે કિમાહુ મંતે ! આગમવલિયા સમ્પણા ણિગ્ગંથા ? [૩૦] ઇચ્છેતં પંચવિહં વવહારં જયા જયા જાહિં જાહિં તહા તહા તહિં તહિં આણિસ્સિઓવસિતં સમ્મં વવહરમાણે સમ્પણે ણિગ્ગંથે આણાપ આરાહપ્પ ભવહ ।

૯. [પ્ર૦] કહવિદે ણં મંતે ! બંધે પ્પણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! દુવિદે બંધે પન્નત્તે, તં જહા—ઈરિયાવહિયાબંધે ય સંપરાહ્ય-બંધે ય ।

૧૦. [પ્ર૦] ઈરિયાવહિયં ણં મંતે ! કમ્મં કિં નેરહ્ઓ બંધહ, તિરિવ્વજોણિઓ બંધહ, તિરિવ્વજોણિણી બંધહ, મણુસ્સો બંધહ, મણુસ્સી બંધહ, દેવો બંધહ, દેવી બંધહ ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરહ્ઓ બંધહ, નો તિરિવ્વજોણિઓ બંધહ, નો દેવો બંધહ, નો દેવી બંધહ । પુહ્પડિવ્વપ્પ પડુહ્ચ મણુસ્સા ય મણુસ્સીઓ ય વંધંતિ, પડિવ્વજામાણપ્પ પડુહ્ચ ૧ મણુસ્સો વા બંધહ, ૨ મણુસ્સી વા બંધહ, ૩ મણુસ્સા વા વંધંતિ, ૪ મણુસ્સીઓ વા વંધંતિ, ૫ અહવા મણુસ્સો ય મણુસ્સી ય વંધહ, ૬ અહવા મણુસ્સો ય મણુસ્સીઓ ય વંધંતિ, ૭ અહવા મણુસ્સા ય મણુસ્સી ય વંધંતિ, ૮ અહવા મણુસ્સા ય મણુસ્સીઓ ય વંધંતિ ।

વ્યવહાર.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વ્યવહાર કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વ્યવહાર પાંચ પ્રકારે કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ *આગમવ્યવહાર, ૨ શ્રુતવ્યવહાર, ૩ આજ્ઞાવ્યવહાર, ૪ ધારણાવ્યવહાર અને ૫ જીતવ્યવહાર. તે પાંચ પ્રકારના વ્યવહારમાં તેની પાસે જે પ્રકારે આગમ હોય તે પ્રકારે તેણે આગમથી વ્યવહાર ચલાવવો, તેમાં જો આગમ ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે શ્રુત હોય તે શ્રુત વડે વ્યવહાર ચલાવવો, અથવા જો તેમાં શ્રુત ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે આજ્ઞા હોય તે પ્રકારે તેણે આજ્ઞાવડે વ્યવહાર ચલાવવો. જો તેમાં આજ્ઞા ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે ધારણા હોય તે પ્રકારે ધારણા વડે તેણે વ્યવહાર ચલાવવો. જો તેમાં ધારણા ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે જીત હોય તે પ્રકારે તેણે જીત વડે વ્યવહાર ચલાવવો. એ પ્રમાણે એ પાંચ વ્યવહારો વડે વ્યવહાર ચલાવવો, તે આ પ્રમાણે—આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા અને જીત વડે જે જે પ્રકારે તેની પાસે આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા અને જીત હોય તે તે પ્રકારે તેણે વ્યવહાર ચલાવવો.

વ્યવહારનું ફલ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આગમના બલવાળા શ્રમણે નિર્પ્રયો શું કહે છે ? અર્થાત્ પંચવિધ વ્યવહારનું ફલ શું કહે છે ? [૩૦] એ પ્રકારે આ પાંચ પ્રકારના વ્યવહારને જ્યારે જ્યારે અને જ્યાં જ્યાં (ઉચિત હોય) ત્યારે ત્યારે ત્યાં ત્યાં અનિશ્ચોપશ્રિત—રાગ દ્વેષના ત્યાગપૂર્વક સારી-રીતે વ્યવહારતો શ્રમણ નિર્પ્રય આજ્ઞાનો આરાધક થાય છે.

ઐર્ષ્યાપથિક અને સાંપરાયિક બંધ.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બન્ધ બે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—ઐર્ષ્યાપથિકબન્ધ અને સાંપરાયિક બન્ધ.

ઐર્ષ્યાપથિક બંધના સ્વામી.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઐર્ષ્યાપથિક કર્મ શું ૧ નારક બાંધે, ૨ તિર્યંચ બાંધે, ૩ તિર્યંચ સ્ત્રી બાંધે, ૪ મનુષ્ય બાંધે, ૫ મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે, ૬ દેવ બાંધે કે ૭ દેવી બાંધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ નારક બાંધતો નથી, ૨ તિર્યંચ બાંધતો નથી, ૩ તિર્યંચસ્ત્રી બાંધતી નથી, ૪ દેવ બાંધતો નથી અને ૫ દેવી બાંધતી નથી; પણ પૂર્વપ્રતિપન્નને આશ્રયી મનુષ્યો અને મનુષ્ય સ્ત્રીઓ બાંધે છે. પ્રતિપદમાનને આશ્રયી ૧ મનુષ્ય બાંધે છે. ૨ અથવા મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે છે. ૩ અથવા મનુષ્યો બાંધે છે. ૪ અથવા મનુષ્યસ્ત્રીઓ બાંધે છે; ૫ અથવા મનુષ્ય અને મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે છે. ૬ અથવા મનુષ્ય અને મનુષ્યસ્ત્રીઓ બાંધે છે. ૭ અથવા મનુષ્યો અને મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે છે. ૮ અથવા મનુષ્યો અને મનુષ્યસ્ત્રીઓ બાંધે છે.

૭. * વ્યવહાર એટલે મુમુક્ષુની પ્રવૃત્તિ, તેનું કારણ જે જ્ઞાન તે પણ વ્યવહાર કહેવાય છે. ૧ આગમ—કેવલજ્ઞાન, મન:પર્યંવ, અવધિજ્ઞાન, ચૌદ પૂર્વ, દશ પૂર્વ અને નવ પૂર્વ. ૨ શ્રુત—આચારકલ્પાદિ, ૩ આજ્ઞા—અગીતાર્થની પાસે ગૂઢઅર્થવાળા પદો વડે વીજા દેશમાં રહેલા ગીતાર્થને નિવેદન કરવા માટે અતી-ચારની આલોચના લેવી અને તે પ્રમાણે વીજાના દોષની પળ શુદ્ધિ કરવી. ૪ ધારણા—ગીતાર્થે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને ભાવનો વિચાર કરી જે દોષની જે શુદ્ધિ કરી હોય તેને અધધારીને વૈયાવચ્ચ કરનારા વગેરેને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું. ૫ જીત—દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવાદિની અપેક્ષાએ શારીરિક બલ, ધૈર્ય વગેરેની હાનિનો વિચાર કરી પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું. વિશેષ માટે જુઓ મ. ટી. પ. ૨૮૪-૨.

૧૦. † જેણે પૂર્વે ઐર્ષ્યાપથિક બન્ધ કર્યો હોય તે પૂર્વપ્રતિપન્ન કહેવાય છે, અર્થાત્ ઐર્ષ્યાપથિક બન્ધના વીજા, ત્રીજા વગેરે સમયમાં ઘર્તમાન હોય તે. તેવા ઘના પુરુષો અને સ્ત્રીઓ હોય છે. કેમકે સજ્જ પ્રકારના કેવલિઓ હમેશાં હોય છે, ઐર્ષ્યાપથિક કર્મના બન્ધક વીતરાગ—ઉપશાન્ત મોહ, ક્ષીણમોહ, અને સયોગિ કેવલી ગુણસ્થાનકે વર્તતા હોય છે. ઐર્ષ્યાપથિકબન્ધના પ્રથમ સમયે જેઓ વર્તતા હોય તે પ્રતિપદમાન કહેવાય છે, અને તેઓનો વિરહ સંભવિત હોવાથી મનુષ્ય અને મનુષ્યસ્ત્રી એક એકના સંયોગે અને એક ને બહુના યોગે ચાર વિકલ્પ થાય છે. દ્વિકસંયોગે પણ ચાર વિકલ્પો થાય છે. એ પ્રમાણે સર્વમઠીને આઠ વિકલ્પો થાય છે.—ટીકા.

११. [प्र०] तं भंते ! किं इत्थी बंधइ, पुरिसो बंधइ, नपुंसगो बंधइ; इत्थीओ बंधंति, पुरिसा बंधंति, नपुंसगा बंधंति; नोइत्थी, नोपुरिसो, नोनपुंसगो बंधइ ? [उ०] गोयमा नोइत्थी बंधइ, नोपुरिसो बंधइ, जाव नोनपुंसगो बंधइ; पुण्णपडिवज्जण पडुच्च अवगयवेदा वा बंधंति, पडिवज्जमाण पडुच्च अवगयवेदो वा बंधंति अवगयवेदा वा बंधंति ।

१२. [प्र०] जइ भंते ! अवगयवेदो वा बंधइ, अवगयवेदा वा बंधंति तं भंते ! किं १ इत्थीपच्छाकडो बंधइ, २ पुरिस-पच्छाकडो बंधइ, ३ नपुंसगपच्छाकडो बंधइ, ४ इत्थीपच्छाकडा बंधंति ५ पुरिसपच्छाकडा बंधंति, ६ नपुंसगपच्छाकडा बंधंति; उदाहु इत्थीपच्छाकडो य पुरिसपच्छाकडो य बंधंति, इत्थीपच्छाकडो य पुरिसपच्छाकडा य बंधंति ४, उदाहु इत्थी-पच्छाकडो य नपुंसगपच्छाकडो य बंधइ ४, उदाहु पुरिसपच्छाकडो य नपुंसगपच्छाकडो य बंधइ ४, उदाहु इत्थीपच्छाकडो य पुरिसपच्छाकडो य नपुंसगपच्छाकडो य बंधइ ८; एवं एते छद्दीसं भंगा, जाव उदाहु इत्थीपच्छाकडा य पुरिसपच्छाकडा य नपुंसगपच्छाकडा य बंधंति ? [उ०] गोयमा ! १ इत्थीपच्छाकडो वि बंधइ, २ पुरिसपच्छाकडो वि बंधइ, ३ नपुंसगपच्छा-कडो वि बंधइ; ४ इत्थीपच्छाकडा वि बंधंति, ५ पुरिसपच्छाकडा वि बंधंति, ६ नपुंसगपच्छाकडा वि बंधंति; ७ अहवा इत्थीपच्छाकडो य पुरिसपच्छाकडो य बंधइ, एवं एए चेव छद्दीसं भंगा भाणियत्था, जाव अहवा इत्थीपच्छाकडा य पुरिसप-च्छाकडा य नपुंसकपच्छाकडा य बंधंति ।

१३. [प्र०] तं भंते ! किं १ बंधी बंधइ बंधिस्सइ, २ बंधी बंधइ न बंधिस्सइ, ३ बंधी न बंधइ बंधिस्सइ, ४ बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ, ५ न बंधी बंधइ बंधिस्सइ, ६ न बंधी बंधइ न बंधिस्सइ, ७ न बंधी न बंधइ बंधिस्सइ, ८ न बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ? [उ०] गोयमा ! भवागरिसं पडुच्च अत्येगतिए बंधी बंधइ बंधिस्सइ, अत्येगतिए बंधी बंधइ न बंधि-स्सइ, एवं तं चेव सव्वं जाव अत्येगतिए न बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ । महणागरिसं पडुच्च अत्येगतिए बंधी बंधइ बंधिस्सइ, एवं जाव अत्येगतिए न बंधी बंधइ बंधिस्सइ, णो चेव णं न बंधी बंधइ न बंधिस्सइ, अत्येगतिए न बंधी न बंधइ बंधिस्सइ, अत्येगतिए न बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ।

११. [प्र०] हे भगवन् ! ते ऐर्यापथिक कर्मणे शुं १ स्त्री बांधे, २ पुरुष बांधे, ३ नपुंसक बांधे, ४ स्त्रीओ बांधे, ५ पुरुषो बांधे, ६ नपुंसको बांधे, ७ नोस्त्री, नोपुरुष, के नोनपुंसक बांधे ? [उ०] हे गौतम ! स्त्री न बांधे, पुरुष न बांधे, यावद् नपुंसको न बांधे; अथवा पूर्वप्रतिपन्नने आश्रयी वेदरहित जीवो बांधे, अथवा प्रतिपद्यमानने आश्रयी वेदरहित जीव अथवा वेदरहित जीवो बांधे.

ऐर्यापथिक कर्म वेद
रहित बांधे.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! जो वेदरहित जीव या वेदरहित जीवो ऐर्यापथिक कर्मणे बांधे तो शुं १ स्त्रीपश्चात्कृत (जेने पूर्वे स्त्रीवेद होय एवो) जीव बांधे, २ पुरुषपश्चात्कृत (जेने पूर्वे पुरुषवेद होय एवो) जीव बांधे, ३ नपुंसकपश्चात्कृत (जेने पूर्वे नपुंसक वेद होय एवो) जीव बांधे, ४ स्त्रीपश्चात्कृत जीवो बांधे, ५ पुरुषपश्चात्कृत जीवो बांधे, के ६ नपुंसकपश्चात्कृत जीवो बांधे ?; ४ अथवा स्त्री-पश्चात्कृत अने पुरुषपश्चात्कृत जीव बांधे ? स्त्रीपश्चात्कृत अने पुरुषपश्चात्कृत जीवो बांधे ? ४ अथवा स्त्रीपश्चात्कृत अने नपुंसकपश्चात्कृत बांधे ? ४ अथवा पुरुषपश्चात्कृत अने नपुंसकपश्चात्कृत बांधे ? ८ अथवा स्त्रीपश्चात्कृत, पुरुषपश्चात्कृत अने नपुंसकपश्चात्कृत पण कहेवा. ए प्रमाणे ए छव्वीश भंगो जाणवा, यावत् अथवा स्त्रीपश्चात्कृतो, पुरुषपश्चात्कृतो अने नपुंसकपश्चात्कृतो बांधे ? [उ०] हे गौतम ! १ स्त्री-पश्चात्कृत पण बांधे. २ पुरुषपश्चात्कृत पण बांधे अने ३ नपुंसकपश्चात्कृत पण बांधे ४ स्त्रीपश्चात्कृतो बांधे, ५ पुरुषपश्चात्कृतो बांधे अने ६ नपुंसकपश्चात्कृतो पण बांधे, अथवा ७ स्त्रीपश्चात्कृतो अने पुरुषपश्चात्कृतो बांधे, ए प्रमाणे ए छव्वीश भांगा कहेवा. यावत् अथवा स्त्रीपश्चात्कृतो, पुरुषपश्चात्कृतो अने नपुंसकपश्चात्कृतो बांधे.

स्त्रीपश्चात्कृतदि
बांधे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! ते (ऐर्यापथिक कर्मणे) कोइए शुं बांध्युं छे, बांधे छे, अने बांधशे; २ बांध्युं छे, बांधे छे अने नहीं बांधे; ३ बांध्युं छे, बांधतो नथी अने बांधशे; ४ बांध्युं छे, बांधतो नथी अने नहि बांधे; ५ बांध्युं नथी बांधे छे अने बांधशे; ६ बांध्युं नथी, बांधे छे अने नहि बांधे; ७ बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे; ८ बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं ? [उ०] हे गौतम ! *भवाकर्षणे आश्रयी कोइ एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे; कोइ एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे नहीं; ए रीते बंधुं ते प्रमाणे ज जाणवुं, यावत् कोइ एके बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं. प्रहणाकर्षणे आश्रयी कोइ एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे. ए प्रमाणे यावत् कोइ एके बांध्युं नथी, बांधे छे अने बांधशे; पण 'बांध्युं नथी, बांधे छे अने बांधशे नहीं' ए भांगो नथी. कोइ एके बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे; कोइ एके बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं.

ऐर्यापथिक कर्म
संबंधे भांगा.

१३. * अनेक भवने विषे उपशमभ्रेण्यादिनी प्राप्तिथी ऐर्यापथिक कर्मपुद्गलोतुं आकर्ष-प्रहण करवुं ते भवाकर्ष, अने एक भवने विषे ऐर्यापथिक कर्मपुद्गलोतुं प्रहण करवुं ते प्रहणाकर्ष—टीका.

१४. [प्र०] तं भंते ! किं साइयं सपज्जवसियं बंधइ, साइयं अपज्जवसियं बंधइ, अणाइयं सपज्जवसियं बंधइ, अणाइयं अपज्जवसियं बंधइ ? [उ०] गोयमा ! साइयं सपज्जवसियं बंधइ, नो साइयं अपज्जवसियं बंधइ, नो अणाइयं सपज्जवसियं बंधइ, नो अणाइयं अपज्जवसियं बंधइ ।

१५. [प्र०] तं भंते ! किं देसेणं देस बंधइ, देसेणं सव्वं बंधइ, सव्वेणं देसं बंधइ, सव्वेणं सव्वं बंधइ ? [उ०] गोयमा ! नो देसेणं देसं बंधइ, नो देसेणं सव्वं बंधइ, नो सव्वेणं देसं बंधइ, सव्वेणं सव्वं बंधइ ।

१६. [प्र०] संपराइयं णं भंते ! कम्मं किं नेरइओ बंधइ, तिरिक्खजोणिओ बंधइ, जाव देवी बंधइ ? [उ०] गोयमा ! नेरइओ वि बंधइ, तिरिक्खजोणिओ वि बंधइ, तिरिक्खजोणिणी वि बंधइ मणुस्सो वि बंधइ, मणुस्सी वि बंधइ, देवो वि बंधइ, देवी वि बंधइ ।

१७. [प्र०] तं भंते ! किं इत्थी बंधइ, पुरिसो बंधइ; तहेव जाव नोइत्थी नोपुरिसो नोनपुंसगो बंधइ ? [उ०] गोयमा ! इत्थी वि बंधइ, पुरिसो वि बंधइ, जाव नपुंसगो वि बंधइ; अहवेए य अवगयवेदो य बंधइ, अहवेए य अवगयवेया य बंधंति ।

१८. [प्र०] जइ भंते ! अवगयवेदो य बंधइ, अवगयवेदा य बंधंति तं भंते ! किं इत्थीपच्छाकडो बंधइ, पुरिसपच्छाकडो बंधइ ? [उ०] एवं जहेव इरियावहियाबंधगस्स तहेव निरवसेसं, जाव अहवा इत्थीपच्छाकडा य पुरिसपच्छाकडा य नपुंसगपच्छाकडा य बंधंति ।

१९. [प्र०] तं भंते ! किं १ वंधी बंधइ बंधिस्सइ, २ वंधी बंधइ न बंधिस्सइ, ३ वंधी न बंधइ बंधिस्सइ, ४ वंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ? [उ०] गोयमा ! १ अत्थेगतिए वंधी बंधइ बंधिस्सइ, २ अत्थेगतिए वंधी बंधइ न बंधिस्सइ, ३ अत्थेगतिए वंधी न बंधइ बंधिस्सइ, ४ अत्थेगतिए वंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ।

ऐर्यापथिक कर्मसंबन्धे सादिसपर्यवसितादि भंग.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! ते (ऐर्यापथिक कर्म) शुं १ सादि सपर्यवसित बांधे, २ सादि अपर्यवसित बांधे, ३ अनादि सपर्यवसित बांधे के ४ अनादि अपर्यवसित बांधे ? [उ०] हे गौतम ! सादि सपर्यवसित बांधे पण सादि अपर्यवसित न बांधे, तेम अनादि सपर्यवसित अने अनादि अपर्यवसित न बांधे.

देशथी देशने बांधे ? इत्यादि प्रश्न- सर्वथी सर्वने बांधे छे.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! ते (ऐर्यापथिक) कर्मने शुं *देशथी देशने बांधे, देशथी सर्वने बांधे, सर्वथी देशने बांधे, के सर्वथी सर्वने बांधे ? [उ०] हे गौतम ! देशथी देशने बांधतो नथी, देशथी सर्वने बांधतो नथी, सर्वथी देशने बांधतो नथी, पण सर्वथी सर्वने बांधे छे.

सांपरायिककर्मबंधन स्वामी.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! सांपरायिक कर्म शुं नारक बांधे, तिर्यच बांधे, यावद् देवी बांधे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिक पण बांधे, तिर्यच पण बांधे, तिर्यचस्त्री पण बांधे, मनुष्य पण बांधे, मनुष्यस्त्री पण बांधे, देव पण बांधे अने देवी पण बांधे.

स्त्रीवगरे बांधे.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं सांपरायिक कर्मने स्त्री बांधे, पुरुष बांधे, तेमज यावत् नोस्त्री, नोपुरुष अने नोनपुंसक बांधे ? [उ०] हे गौतम ! स्त्री पण बांधे, पुरुष पण बांधे, यावद् नपुंसक पण बांधे; अथवा एओ अने वेदरहित स्त्री वगरे एक जीव पण बांधे, अथवा एओ अने वेदरहित अनेक जीवो पण बांधे.

स्त्रीपश्चात्कृतादि बांधे

१८. [प्र०] हे भगवन् ! (सांपरायिक कर्मने) जो वेदरहितजीव अने वेदरहितजीवो बांधे तो शुं स्त्रीपश्चात्कृत बांधे के पुरुषपश्चात्कृत बांधे ? इत्यादि. [उ०] ए प्रमाणे जेम ऐर्यापथिकना बंधकने कथुं (सू. १२.) तेम अहीं सर्व जाणतुं, अथवा स्त्रीपश्चात्कृत जीवो, पुरुषपश्चात्कृत जीवो अने नपुंसकपश्चात्कृत जीवो बांधे छे.

सांपरायिक कर्म बांधुं, बांधे छे अने बांधशे-ते संबन्धे भंगो.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं कोइए सांपरायिक कर्मने १ बांधुं, बांधे छे अने बांधशे; २ बांधुं, बांधे छे अने बांधशे नहीं, ३ बांधुं, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं; ४ बांधुं, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं ? [उ०] हे गौतम ! १ केटला एके बांधुं छे, बांधे छे अने बांधशे; २ केटला एके बांधुं छे, बांधे छे अने बांधशे नहीं; ३ केटला एके बांधुं, बांधता नथी अने बांधशे; ४ केटला एके बांधुं, बांधता नथी अने बांधशे नहीं.

१५. * जीवना देशथी-अमुक अंशथी, कर्मना देशने-अमुक अंशने बांधे ? इत्यादि प्रश्न-टीका.

૨૦. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં સાહ્યં સપજ્જવસિયં વંધદ ?—પુચ્છા તહેવ । [૩૦] ગોયમા ! સાહ્યં વા સપજ્જવસિયં વંધદ, અણાહ્યં વા સપજ્જવસિયં વંધદ, અણાહ્યં વા અપજ્જવસિયં વંધદ, ણો ચેવ ણં સાહ્યં અપજ્જવસિયં વંધદ ।

૨૧. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં દેસેણં દેસં વંધદ ? [૩૦] एवं जहेव इरियावहियावंधगस्स, जाव सध्वेणं सध्वं वंधद ।

૨૨. [પ્ર૦] કહ ણં મંતે ! કમ્મપ્પગડીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] ગોયમા ! અટ્ટ કમ્મપ્પગડીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—નાણા-વરણિજ્ઞં, જાવ અંતરાહ્યં ।

૨૩. [પ્ર૦] કહ ણં મંતે ! પરિસહા પ્પણત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! બાવીસં પરિસહા પ્પણત્તા, તં જહા—દિગ્ગિહાપરિસહે, પિવાસાપરિસહે, જાવ ઢંસણપરિસહે ।

૨૪. [પ્ર૦] एण णं मंते ! बावीसं परिसहा कतिसु कम्मपगडीसु समयरंति ? [३०] गोयमा ! चउसु कम्मपयडीसु समयरंति, तं जहा नाणावरणिज्जे, वेयणिज्जे, मोहणिज्जे, अंतराह्य ।

૨૫. [પ્ર૦] નાણાવરણિજ્ઞે ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરિસહા સમોયરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! દો પરિસહા સમોયરંતિ, તં જહા—પન્નાપરિસહે નાણપરિસહે ય ।

૨૬. [પ્ર૦] वेयणिज्जे णं मंते ! कम्मे कति परिसहा समयरंति ? [३०] गोयमा ! एकारस परिसहा समयरंति, तं जहा—

“પંચેવ આણુપુઢી ચરિયા સેજ્ઞા વહે ય રોગે ય । તળફાસ—જલ્લમેવ ય ઇક્કારસ વેદણિજ્ઞમ્મિ” ॥

૨૭. [પ્ર૦] ઢંસણમોહણિજ્ઞે ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરિસહા સમોયરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! પ્પગે ઢંસણપરિસહે સમોયરદ ।

૨૦. [પ્ર૦] हे भगवन् ! ते (सांपरायिक कर्मने) शुं सादि सपर्यवसित बांधे छे ?—इत्यादि प्रश्न. [३०] हे गौतम ! १ सादि सपर्यवसित बांधे छे; २ अनादि सपर्यवसित बांधे छे, ३ अनादि अपर्यवसित बांधे छे; पण सादि अपर्यवसित बांधतो नथी.

સાંપર્યાયિક-
કર્મ-
વાદિ માંગ.

૨૧. [પ્ર૦] हे भगवन् (सांपरायिक कर्मने) शुं देशथी (जीवना देशथी) देशने (कर्मना देशने) बांधे छे ? इत्यादि. [३०] जेम ऐर्यापथिकबंधक संबन्धे कह्युं [सू. १५.] तेम जाणवुं, यावत् 'सर्वथी सर्वने बांधे छे.'

દેશથી દેશને
વાંધે ?

૨૨. [પ્ર૦] हे भगवन् ! कर्मप्रकृतिओ केटला प्रकारे कही छे ? [३०] हे गौतम ! आठ कर्मप्रकृतिओ कही छे, ते आ प्रमाणे—ज्ञानावरणीय, यावद् अंतराय.

કર્મપ્રકૃતિઓ.

૨૩. [પ્ર૦] हे भगवन् ! केटला परीषहो कहा छे ? [३०] हे गौतम ! बावीश परीषहो कहा छे, ते आ प्रमाणे—क्षुधापरीषह, पिपासापरीषह, यावद् दर्शनपरीषह.

પરિષહો.

૨૪. [પ્ર૦] हे भगवन् ! बावीश परीषहोनो केटली कर्मप्रकृतिओमां समवतार थाय ? [३०] हे गौतम ! ते बावीश परीषहोनो चार कर्मप्रकृतिमां समवतार थाय छे, ते आ प्रमाणे—ज्ञानावरणीय, वेदनीय, मोहनीय अने अंतराय.

પરિષહોનો કર્મ-
પ્રકૃતિઓમાં સમ-
વતાર.

૨૫. [પ્ર૦] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्ममां केटला परीषहोनो समवतार थाय ? [३०] हे गौतम ! वे परीषहोनो समवतार थाय छे; ते आ प्रमाणे—प्रज्ञापरीषह अने *ज्ञानपरीषह.

જ્ઞાનાવરણીય કર્મ-
માં સમવતાર.

૨૬. [પ્ર૦] हे भगवन् ! वेदनीयकर्ममां केटला परीषहोनो समवतार थाय छे ? [३०] हे गौतम ! वेदनीयकर्ममां अग्यार परीषहो समवतारे छे, ते आ प्रमाणे—अनुक्रमे पहेला पांच परीषहो—(क्षुधा, पिपासा, शीत, उष्ण, अने दंशमशक.) चर्या, शय्या, वध, रोग, तृण-स्पर्श अने मलपरिषह—ए अग्यार परिषहोनो वेदनीयकर्ममां समवतार थाय छे.

વેદનીય કર્મમાં
સમવતાર.

૨૭. [પ્ર૦] हे भगवन् ! दर्शनमोहनीयकर्ममां केटला परीषहोनो समवतार थाय छे ? [३०] हे गौतम ! तेमां एक दर्शन परीषहोनो समवतार थाय छे.

દર્શનમોહનીય
કર્મમાં સમવતાર.

૨૫. * વિશિષ્ટ મલ્યાદિ જ્ઞાનના સદ્ભાવે મદ ન કરવો અને તેના અભાવે ડીનતા ન કરવી તે જ્ઞાનપરિષહ. વીજા પ્રન્થોમાં આ પરિષહને બદલે અજ્ઞાન-પરીષહ કહેલો છે—ટીકા.

૨૮. [પ્ર૦] ચરિત્તમોહણિજ્ઞે ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરિસહા સમોયરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! સત્ત પરિસહા સમોયરંતિ, તં જહા—

“અરતી અચેલ-હૃથી નિસીહિયા જાયણા ય અક્કોસે । સક્કાર-પુરુષકારે ચરિત્તમોહમ્મિ સત્તે” ॥

૨૯. [પ્ર૦] અંતરાઇણ ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરીસહા સમોયરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! પ્પે અલામપરિસહે સમોયરહ ।

૩૦. [પ્ર૦] સત્તવિહ્વંધગસ્સ ણં મંતે ! કતિ પરિસહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! બાવીસં પરિસહા પન્નત્તા, વીસં પુણ વેદેહ । જં સમયં સીયપરીસહં વેદેતિ ણો તં સમયં ઉસિણપરીસહં વેદેહ, જં સમયં ઉસિણપરીસહં વેદેહ ણો તં સમયં સીયપરીસહં વેદેહ, જં સમયં ચરિયાપરિસહં વેદેતિ ણો તં સમયં નિસીહિયાપરિસહં વેદેતિ, જં સમયં નિસીહિયાપરીસહં વેદેહ ણો તં સમયં ચરિયાપરિસહં વેદેહ ।

૩૧. [પ્ર૦] અટ્ટવિહ્વંધગસ્સ ણં મંતે ! કતિ પરિસહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! બાવીસં પરિસહા પન્નત્તા, તં જહા— છુહાપરીસહે, પિવાસાપરીસહે, સીયપરીસહે, ^૧દંસ-મસગપરીસહે, જાવ અલામપરીસહે । एवं अट्टविह्वंधगस्सं वि ।

૩૨. [પ્ર૦] છુહિવંધગસ્સ ણં મંતે ! સરાગહ્ણુમત્થસ્સ કતિ પરિસહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! ચોદ્સ પરિસહા પન્નત્તા, બારસ પુણ વેદેહ; જં સમયં સીયપરીસહં વેદેહ ણો તં સમયં ઉસિણપરીસહં વેદેહ, જં સમયં ઉસિણપરીસહં વેદેહ નો તં સમયં સીયપરીસહં વેદેહ; જં સમયં ચરિયાપરીસહં વેદેતિ ણો તં સમયં સેજ્ઞાપરિસહં વેદેહ, જં સમયં સેજ્ઞાપરીસહં વેદેતિ ણો તં સમયં ચરિયાપરીસહં વેદેહ ।

૩૩. [પ્ર૦] ઇક્કવિહ્વંધગસ્સ ણં મંતે ! વીયરાગહ્ણુમત્થસ્સ કતિ પરીસહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! एवं चैव जहेव छुह्विह्वंधगस्स ।

૩૪. [પ્ર૦] પગવિહ્વંધગસ્સ ણં મંતે ! સજોગિભવત્થકેવલિસ્સ કતિ પરીસહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પક્કાર સપરીસહા પન્નત્તા, નવ પુણ વેદેહ, સેસં જહા છુહિવંધગસ્સ ।

ચારિત્રમોહનીયમાં
સમવતાર.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રમોહનીયકર્મમાં કેટલા પરીપહો સમવતરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેમાં સાત પરીપહો સમવતરે છે, તે આ પ્રમાણે—અરતિ, અચેલ, સ્ત્રી, *નૈષેધિકી, યાચના, આક્રોશ અને સક્કારપુરુષકાર પરીપહ. ૯ સાત પરીપહો ચારિત્રમોહમાં સમવતરે છે.

અંતરાયકર્મમાં
સમવતાર.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અંતરાયકર્મમાં કેટલા પરીપહો સમવતરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેમાં એક અલામ પરીપહ સમવતરે છે.

સપ્તવિધકર્મવંધ-
કને પરીપહો.

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાત પ્રકારના કર્મના બાંધનારને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બાવીસ પરીપહો કહ્યા છે. પણ એક સાથે વીસ પરીપહોને વેદે છે, કારણ કે જે સમયે શીતપરીપહને વેદે છે તે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે ઉષ્ણ-પરીપહને વેદે છે તે સમયે શીતપરીપહને વેદતો નથી. તથા જે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે નૈષેધિકીપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે નૈષેધિકીપરીપહને વેદે છે તે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદતો નથી.

અષ્ટવિધકર્મવંધ-
કને પરીપહો.

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આઠ પ્રકારના કર્મના બાંધનારને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેને બાવીસ પરીપહો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—ક્ષુધાપરીપહ, પિપાસાપરીપહ, શીતપરીપહ, દંશમશકપરીપહ, યાવદ્ અલામપરીપહ. ૯ પ્રમાણે અષ્ટવિધકર્મવંધકને પણ સપ્તવિધ વંધકની જેમ જાણવું. [તેને બાવીસ પરીપહો હોય છે, અને તે એક સાથે વીસ પરીપહોને વેદે છે.]

બહુવિધકર્મવંધ-
કને પરીપહો.

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! છ પ્રકારના કર્મના વંધક સરાગહ્ણુમત્થને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચૌદ પરીપહો કહ્યા છે, પણ તે એક સાથે બાર પરીપહોને અનુભવે છે; કારણ કે જે સમયે શીતપરીપહને વેદે છે, તે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદે છે તે સમયે શીતપરીપહને વેદતો નથી. તથા જે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે શય્યાપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે શય્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદતો નથી.

બહુવિધવંધક વીત-
રાગ છુહ્ણસ્થને
પરિપહ.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક પ્રકારના કર્મના બાંધનાર વીતરાગ છુહ્ણસ્થને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ છ પ્રકારના કર્મના બાંધનારને પરીપહો કહ્યા છે તેમ એકવિધકર્મવંધકને પણ જાણવા.

બહુવિધવંધક સ-
યોગી કેવલીને
પરિપહો.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકવિધવંધક સયોગી ભવસ્થ કેવલજ્ઞાનીને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અગ્યાર પરી-પહો કહ્યા છે, તેમાં સાથે નવ પરીપહોને વેદે છે. બાકીનું બધું છ પ્રકારના કર્મવંધકની પેઠે જાણવું.

૧ દંસપરિસહે મસગ-ક । ૨ -સ્સ વિ સત્તવિહ્વંધગસ્સ વિ ગ-ધ ।

૨૮. * નૈષેધિકી-શૂન્ય શૂદ્ધારૂપ સ્વાધ્યાયભૂમિ, ત્યાં જે પરીપહ-ઉપદ્રવો યાવ તેથી ભય ન પામવો તે નૈષેધિકી પરીપહ—ટીકા.

३५. [प्र०] अर्धगस्स णं भंते ! अयोगिभवत्थकेवलस्स कति परीसहा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! एकारस परीसहा पण्णत्ता, नव पुण वेदेइ । जं समयं सीयपरीसहं वेदेति नो तं समयं उस्सिणपरीसहं वेदेइ, जं समयं उस्सिणपरीसहं वेदेति नो तं समयं सीयपरीसहं वेदेइ; जं समयं चरियापरिसहं वेदेइ नो तं समयं सेज्जापरीसहं वेदेति, जं समयं सेज्जापरीसहं वेदेइ नो तं समयं चरियापरीसहं वेदेइ ।

३६. [प्र०] जंबुद्दीवे णं भंते ! दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, मज्झंतियमुहुत्तंसि मूले य दूरे य दीसंति, अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति ? [उ०] हंता, गोयमा ! जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य, तं चेव जाव अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति ।

३७. [प्र०] जंबुद्दीवे णं भंते ! दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि मज्झंतियमुहुत्तंसि य अत्थमणमुहुत्तंसि य सघत्थ समा उच्चत्तेणं ? [उ०] हंता, गोयमा ! जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमण० जाव उच्चत्तेणं ।

३८. [प्र०] जइ णं भंते ! जंबुद्दीवे दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि, मज्झंतियमुहुत्तंसि, अत्थमणमुहुत्तंसि य मूले जाव उच्चत्तेणं, से केणं खाइ अट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, जाव अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति ? [उ०] गोयमा ! लेसापडिघाएणं उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, लेसाभिता-वेणं मज्झंतियमुहुत्तंसि मूले य दूरे य दीसंति, लेस्सापडिघाएणं अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति; से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति; जाव अत्थमण- जाव दीसंति ।

३९. [प्र०] जंबुद्दीवे णं भंते ! दीवे सूरिया किं तीयं खेत्तं गच्छंति, पडुप्पन्नं खेत्तं गच्छंति, अणागयं खेत्तं गच्छंति ? [उ०] गोयमा ! गो तीयं खेत्तं गच्छंति, पडुप्पन्नं खेत्तं गच्छंति, नो अणागयं खेत्तं गच्छंति ।

४०. [प्र०] जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया किं तीयं खेत्तं ओभासंति, पडुप्पन्नं खेत्तं ओभासंति, अणागयं खेत्तं ओभासंति ? [उ०] गोयमा ! नो तीयं खेत्तं ओभासंति, पडुप्पन्नं खेत्तं ओभासंति, नो अणागयं खेत्तं ओभासंति ।

३५. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मबन्धरहित अयोगी भवस्थ केवलज्ञानीने केटला परीषहो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! अगीयार परीषहो कहा छे; तेमां साथे नव परीषहोने वेदे छे; कारण के जे समये शीतपरीषहने वेदे छे ते समये उष्णपरीषहने वेदता नथी, अने जे समये उष्णपरीषहने वेदे छे ते समये शीतपरीषहने वेदता नथी. तथा जे समये चर्यापरीषहने वेदे छे ते समये शय्यापरीषहने वेदता नथी, अने जे समये शय्यापरीषहने वेदे छे ते समये चर्यापरीषहने वेदता नथी.

३६. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपनामे द्वीपमां बे सूर्यो उगवानां समये *दूर छतां पासे देखाय छे, मध्याह्नसमये पासे छतां दूर देखाय छे, अने आथमवाने समये दूर छतां पासे देखाय छे ? [उ०] हा, गौतम ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे-इत्यादि, यावद् आथमवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे.

३७. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवानां समये, मध्याह्नसमये अने आथमवानां समये सर्व स्थले उंचाइमां सरखा छे ? [उ०] हा, गौतम ! जंबूद्वीपमां रहेला बे सूर्यो उगवानां समये यावत् सर्वस्थले उंचाइमां सरखा छे.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! जो जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवानां समये, मध्याह्नसमये अने आथमवानां समये यावद् उंचाइमां सरखा छे तो हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे, यावद् आथमवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे ? [उ०] हे गौतम ! लेस्याना (तेजना) प्रतिघातथी उगवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे, लेस्याना-तेजना अभिता-पथी मध्याह्न समये पासे छतां दूर देखाय छे, तथा लेस्याना प्रतिघातथी आथमवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे, माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे, यावद् आथमवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे।

३९. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो शुं अतीत क्षेत्र प्रति जाय छे, वर्तमान क्षेत्र प्रति जाय छे, के अनागत क्षेत्र प्रति जाय छे ? [उ०] हे गौतम ! अतीत क्षेत्र प्रति जता नथी, वर्तमान क्षेत्र प्रति जाय छे, पण अनागत क्षेत्र प्रति जता नथी.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो शुं अतीत क्षेत्रने प्रकाशे छे, वर्तमान क्षेत्रने प्रकाशे छे के अनागत क्षेत्रने प्रकाशे छे ? [उ०] हे गौतम ! अतीत क्षेत्रने प्रकाशता नथी, वर्तमान क्षेत्रने प्रकाशे छे, अने अनागत क्षेत्रने प्रकाशता नथी.

कर्मबन्धरहित अयोगी केवलीने परीषहो.

जंबूद्वीपमां सूर्यो दूर छतां केम पासे देखाय छे ?

सूर्यो सर्वत्र उंचाइमां सरखा छे ?

तेजना प्रतिघातथी दूर छतां पासे देखाय छे. तेजना अभितापथी पासे छतां दूर देखाय छे.

अतीत क्षेत्र प्रति जाय छे ?-इत्यादि प्रश्न.

अतीतक्षेत्रने प्रकाशे छे ?-इत्यादि प्रश्न. वर्तमान क्षेत्रने प्रकाशे छे.

३६. * उगवानां अने आथमवानां समये द्रष्टानां स्थाननी अपेक्षाए सूर्ये दूर छे पण द्रष्टाने 'नजीक छे' एम प्रतीति थाय छे, द्रष्टा उगवा अने आथमवानां समये हजारो योजन दूर सूर्येने जुए छे, अने नजीकमां होय एम तेने लागे छे, पण मध्याह्नसमये द्रष्टानां स्थाननी अपेक्षाए सूर्ये नजीक छतां पण तेने दूर होय एम लागे छे. द्रष्टा उदय अने अस्त समयनी अपेक्षाए मध्याह्नसमये नजीक सूर्येने जुए छे, केमके ते बखते मात्र भाठसो योजननुं अन्तर छे, पण तेने उदय अने अस्तसमयनी अपेक्षाए दूर माने छे. तेनुं कारण (सू. ३८ मां) बताव्युं छे.—टीका.

३७. † समभूतल पृथिवीनी अपेक्षाए सूर्यो सर्वत्र भाठसो योजन उंचा छे—टीका.

३९. ‡ अतीत क्षेत्र अतिक्रान्त करेले होवाथी ते तरफ जतो नथी, पण वर्तमान एटले ज्यां जवानुं छे ते क्षेत्र तरफ जाय छे. बळी अनागत एटले ज्यां जवासे ए क्षेत्र तरफ पण जतो नथी.—टीका.

४१. [प्र०] तं भंते ! किं पुट्टं ओभासंति, अपुट्टं ओभासंति ? [उ०] गोयमा ! पुट्टं ओभासंति, नो अपुट्टं ओभासंति, जाव नियमा छद्दिसि ।

४२. [प्र०] जंबुद्वीवे णं भंते ! दीवे सूरिया किं तीयं खेत्तं उज्जोवेति ? [उ०] एवं खेव, जाव नियमा छद्दिसि, एवं तवेति, एवं ओभासंति, जाव नियमा छद्दिसि ।

४३. [प्र०] जंबुद्वीवे णं भंते ! दीवे सूरियाणं किं तीयं खेत्ते किरिया कज्जइ, पडुप्पन्ने खेत्ते किरिया कज्जइ, अणागए खेत्ते किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! नो तीयं खेत्ते किरिया कज्जइ, पडुप्पन्ने खेत्ते किरिया कज्जइ, नो अणागए खेत्ते किरिया कज्जइ ।

४४. [प्र०] सा भंते ! किं पुट्टा कज्जइ, अपुट्टा कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! पुट्टा कज्जइ, नो अपुट्टा कज्जइ, जाव नियमा छद्दिसि ।

४५. [प्र०] जंबुद्वीवे णं भंते ! दीवे सूरिया केवतियं खेत्तं उहं तवंति, केवतियं खेत्तं अहो तवंति, केवतियं खेत्तं तिरियं तवंति ? [उ०] गोयमा ! पगं जोयणसयं उहं तवंति; अट्टारस जोयणसयाइं अहे तवंति, सीयालीसं जोयणसहस्ताइं दोण्णि तेवट्टे जोयणसए एक्कवीसं च सट्टिभाए जोयणस्स तिरियं तवंति ।

४६. [प्र०] अंतो णं भंते ! माणुसुत्तरपद्यस्स जे चंदिम-सूरिय-गहगण-णक्खत्त-तारारूवा ते णं भंते ! देवा किं उहोवचन्नागा ? [उ०] जहा जीवाभिगमे तहेव निरवसेसं जाव उक्कोसेणं छम्मासा ।

४७. [प्र०] बाहिया णं भंते ! माणुसुत्तरस्स० ? [उ०] जहा जीवाभिगमे, जाव इंद्रुण्णे णं भंते ! केवतियं कालं उव-वापणं विरहिप पण्णत्ते ? गोयमा ! जहत्तेणं एक्कं समयं, उक्कोसेण छम्मासा' । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए अट्टमो उद्देशो समत्तो ।

स्पष्ट क्षेत्रने प्रका-
शित करे छे.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! [ते सूर्यो] स्पर्शलां क्षेत्रने प्रकाशित करे छे के अस्पर्शलां क्षेत्रने प्रकाशित करे छे ? [उ०] हे गौतम ! स्पर्शलां क्षेत्रने प्रकाशे छे पण अस्पर्शलां क्षेत्रने प्रकाशित करता नथी; यावत् अवश्य छ दिशाने प्रकाशे छे.

अतीत क्षेत्रने उद्घो-
शित करे छे—
इत्यादि.

४२. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां वे सूर्यो शुं अतीत क्षेत्रने उद्घोशित करे छे ? इत्यादि. [उ०] पूर्वनी पेठे जाणवुं; यावद् अवश्य छ दिशाने उद्घोशित करे छे, ए प्रमाणे तपावे छे, यावद् अवश्य छ दिशाने प्रकाशे छे.

सूर्यनी क्रिया
वर्तमान क्षेत्रमां
कराय छे.

४३. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां सूर्योनी क्रिया शुं अतीत क्षेत्रमां कराय छे, वर्तमान क्षेत्रमां कराय छे के अनागत क्षेत्रमां कराय छे ? [उ०] हे गौतम ! अतीत क्षेत्रमां क्रिया कराती नथी, वर्तमान क्षेत्रमां क्रिया कराय छे, पण अनागत क्षेत्रमां क्रिया कराती नथी.

सूर्य स्पष्ट क्रियाने
करे छे.

४४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं [ते सूर्यो] स्पष्ट क्रियाने करे छे के अस्पष्ट क्रियाने करे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ स्पष्ट क्रियाने करे छे, पण अस्पष्ट क्रियाने नथी करता, यावद् अवश्य छ दिशामां स्पष्ट क्रियाने करे छे.

केटलुं क्षेत्र उंचे
तपावे छे ?

४५. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां सूर्यो केटलुं क्षेत्र उंचे तपावे छे, केटलुं क्षेत्र नीचे तपावे छे अने केटलुं क्षेत्र तिर्यग् तपावे छे ? [उ०] हे गौतम ! सो योजन क्षेत्र उंचे तपावे छे, अट्टारसो योजन क्षेत्र नीचे तपावे छे. अने सूडताळीश हजार बसे त्रेसठ योजन तथा एक योजनना साठीया एकवीश भाग जेटलुं क्षेत्र तिर्यग् (तिरछुं) तपावे छे.

मनुष्योत्तर पर्वतनी
अंदरना चन्द्रादि
देवो शुं ऊर्ध्वलोकमां
उत्पन्न थयेला छे ?

४६. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्योत्तर पर्वतनी अंदर जे चंद्रो, सूर्यो, ग्रहगण, नक्षत्र अने तारारूप देवो छे, हे भगवन् ! ते शुं ऊर्ध्वलोकमां उत्पन्न थयेला छे ? [उ०] जे प्रमाणे *जीवाभिगमसूत्रमां कहुं छे तेम यावद् [तेओनो उपपातविरहकाल—उपजवानुं अन्तर जघन्य एक समय अने] यावद् उत्कृष्ट छ मास छे'—सां सुधी वधुं जाणवुं.

मनुष्योत्तर पर्वतनी
बहारना चंद्रादि
देवो.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्योत्तर पर्वतनी बहार जे चंद्रादि देवो छे तेओ शुं ऊर्ध्वलोकमां उत्पन्न थयेला छे ? [उ०] जेम जीवाभिगमसूत्रमां कहुं छे तेम जाणवुं, यावत्—[प्र०] 'हे भगवन् ! इन्द्रस्थान केटला काल सुधी उपपात वडे विरहित कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी छ मास, [अर्थात् एक इन्द्रना मरण पछी जघन्यथी एक समये अने उत्कृष्टथी छ मासे तेने स्थाने बीजो इन्द्र उत्पन्न थाय छे तेथी तेटलो काल इन्द्रस्थान उपपात विरहित होय छे',] हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे].

अष्टम शतके अष्टम उद्देशक समाप्त.

नवमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कइविहे णं भंते ! बंधे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे बंधे पण्णत्ते, तं जहा-पयोगबंधे य वीससाबंधे य ।
२. [प्र०] वीससाबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे पण्णत्ते, तं जहा-सादीयवीससाबंधे अणादीयवीससाबंधे य ।
३. [प्र०] अणादीयवीससाबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! तिविहे पण्णत्ते, तं जहा-धम्मत्थिकायअन्नमन्नअणाइयवीससाबंधे, अधम्मत्थिकायअन्नमन्नअणाइयवीससाबंधे, आगासत्थिकायअन्नमन्नअणाइयवीससाबंधे ।
४. [प्र०] धम्मत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे णं भंते ! किं देसबंधे, सच्चबंधे ? [उ०] गोयमा ! देसबंधे, नो सच्चबंधे । एवं अधम्मत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे वि, एवं आगासत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे वि ।
५. [प्र०] धम्मत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सच्चं । एवं अधम्मत्थिकाय, एवं आगासत्थिकाय वि ।

नवमो उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! बन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! बन्ध बे प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-प्रयोगबन्ध अने विस्रसाबन्ध. बन्ध.
२. [प्र०] हे भगवन् ! विस्रसाबन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-सादि विस्रसाबन्ध अने अनादि विस्रसाबन्ध. विस्रसाबन्ध.
३. [प्र०] हे भगवन् ! अनादि विस्रसाबन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे --धर्मास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध, अधर्मास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध अने आकाशास्तिकायनो पण अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध. अनादि विस्रसाबन्ध.
४. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे ? [उ०] हे गौतम ! *देशबन्ध छे, पण सर्वबन्ध नथी. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध जाणवो. एवी रीते आकाशास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध जाणवो. धर्मास्तिकायनो अनादि विस्रसा देशबन्ध.
५. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्व काल सुधी होय छे. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकायनो अन्योन्य अनादि विस्रसाबन्ध जाणवो. अनादि विस्रसा बन्धनो काल.

४. * धर्मास्तिकायना प्रदेशोनो बीजा प्रदेशो साथे परस्पर संबन्ध ते देशबन्ध, परन्तु तेनो सर्वबन्ध नथी; जो तेनो सर्वबन्ध होय तो एक प्रदेशमा बीजा सर्व प्रदेशोनो अन्तर्भाव थाय अने तेथी धर्मास्तिकाय एक प्रदेशरूप थाय—टीका.

૬. [પ્ર૦] સાદીયવીસસાવંધે ણં મંતે ! કતિવિદે પ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! તિવિદે પ્ણત્તે, તં જહા-વંધણપચ્ચઈ, માયણપચ્ચઈ, પરિણામપચ્ચઈ ।

૭. [પ્ર૦] સે કિં તં વંધણપચ્ચઈ ? [૩૦] વંધણપચ્ચઈ જં ણં પરમાણુપુગ્ગલાદુપ્પસિયા-તિપ્પસિયા-જાવ દસપ્પસિયા-સંઘેજ્જપ્પસિયા-અસંઘેજ્જપ્પસિયા-અણંતપ્પસિયાણં ધંધાણં વેમાયનિદ્ધયાપ, વેમાયલુવ્વયાપ, વેમાયનિદ્ધલુવ્વયાપ વંધણપચ્ચઈ ણં વંધે સમુપ્પજ્જઈ, જહન્નેણં એકં સમયં, ઉક્કોસેણં અસંઘેજ્જં કાલં । સેત્તં વંધણપચ્ચઈ ।

૮. [પ્ર૦] સે કિં તં માયણપચ્ચઈ ? [૩૦] માયણપચ્ચઈ જં ણં જુઘ્ણસુરા-જુઘ્ણશુલ-જુઘ્ણતંદુલાણં માયણપચ્ચઈ ણં વંધે સમુપ્પજ્જઈ, જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં, ઉક્કોસેણં સંઘેજ્જં કાલં । સેત્તં માયણપચ્ચઈ ।

૯. [પ્ર૦] સે કિં તં પરિણામપચ્ચઈ ? [૩૦] પરિણામપચ્ચઈ જં ણં અભ્માણં, અભ્મરૂક્ષાણં જહા તતિયસપ્પ જાવ અમોહાણં પરિણામપચ્ચઈ ણં વંધે સમુપ્પજ્જઈ, જહન્નેણં એકં સમયં ઉક્કોસેણં છમ્માસા । સેત્તં પરિણામપચ્ચઈ । સેત્તં સાદીય-વીસસાવંધે । સેત્તં વીસસાવંધે ।

૧૦. [પ્ર૦] સે કિં તં પયોગવંધે ? [૩૦] પયોગવંધે તિવિદે પ્ણત્તે, તં જહા-અણાઈપ્પ વા અપ્પજ્જવસિપ્પ, સાઈપ્પ ઘા અપ્પજ્જવસિપ્પ, સાઈપ્પ વા સપ્પજ્જવસિપ્પ । તત્થ ણં જે સે અણાઈપ્પ અપ્પજ્જવસિપ્પ સે ણં અટ્ટુપ્પહં જીવમટ્ટુપ્પપ્પસાણં, તત્થ વિ ણં તિપ્પહં તિપ્પહં અણાઈપ્પ અપ્પજ્જવસિપ્પ, સેસાણં સાઈપ્પ । તત્થ ણં જે સે સાઈપ્પ અપ્પજ્જવસિપ્પ સે ણં સિદ્ધાણં । તત્થ ણં જે સે સાઈપ્પ સપ્પજ્જવસિપ્પ સે ણં ચઉદ્ધિદે પ્ણત્તે, તં જહા-આલાવણવંધે, અલ્હિયાવણવંધે, સરીરવંધે, સરીરપ્પયોગવંધે ।

સાદિ વિસસાવંધ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાદિવિસસાવંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે— ૧ *વંધનપ્રત્યયિક, ૨ ભાજનપ્રત્યયિક અને ૩ પરિણામપ્રત્યયિક.

વંધનપ્રત્યયિક
વંધ.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વંધનપ્રત્યયિક [સાદિ વંધ] કેવા પ્રકારે છે ? [૩૦] દ્વિપ્રદેશિક, ત્રિપ્રદેશિક, ચાવદ્ દશપ્રદેશિક, સંઘ્યાતપ્રદેશિક, અસંઘ્યાતપ્રદેશિક અને અનંતપ્રદેશિક પરમાણુ પુદ્ગલસ્કંધોનો વિષમ સ્થિતિ (ચિકાશ) વડે, વિષમ રૂક્ષતા વડે અને વિષમ સ્થિતિ-રૂક્ષતા વડે વંધનપ્રત્યયિક વંધ થાય છે. તે જઘ્ણ્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંઘ્ય કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે વંધનપ્રત્યયિક વંધ કહ્યો.

ભાજનપ્રત્યયિક
વંધ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભાજનપ્રત્યયિક વંધ કેવા પ્રકારે હોય ? [૩૦] જૂની મદિરાનો, જૂના ગોઝનો અને જુના ચોખાનો ભાજન પ્રત્યયિક વંધ થાય છે. તે જઘ્ણ્યથી અનંતમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ સંઘ્યાત કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે ભાજનપ્રત્યયિક વંધ કહ્યો.

પરિણામપ્રત્યયિક
વંધ.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પરિણામપ્રત્યયિક વંધ કેવા પ્રકારે છે ? [૩૦] વાદઝાઓનો, અભ્રવૃક્ષોનો જેમ તૃતીય શતકમાં કહ્યું છે તેમ ચાવદ્ અમોઘોનો પરિણામપ્રત્યયિક વંધ ઉત્પન્ન થાય છે. તે જઘ્ણ્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી છ માસ સુધી રહે છે, એ પ્રમાણે પરિણામપ્રત્યયિકવંધ, સાદિ વિસસાવંધ અને વિસસાવંધ કહ્યો.

પ્રયોગવંધ.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રયોગવંધ કેવા પ્રકારે છે ? [૩૦] પ્રયોગવંધ ત્રણ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ અનાદિ અપર્યવસિત, ૨ સાદિ અપર્યવસિત અને ૩ સાદિ સપર્યવસિત પ્રયોગવંધ. તેમાં જે અનાદિ અપર્યવસિતવંધ છે તે જીવના આઠ મધ્યપ્રદેશોનો હોય છે, તે આઠ પ્રદેશોમાં પણ ત્રણ ત્રણ પ્રદેશોનો જે વંધ તે અનાદિ અપર્યવસિત વંધ છે. બાકીના સર્વપ્રદેશોનો સાદિ સપર્યવસિત (સાન્ત) વંધ છે. તેમાં સાદિ અપર્યવસિત વંધ સિદ્ધના જીવ પ્રદેશોનો છે. સાદિક સપર્યવસિત વંધ ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ આલાવણવંધ, ૨ આલીનવંધ, ૩ શરીરવંધ અને ૪ શરીરપ્રયોગવંધ.

૬. * ૧ સ્થિતિવાદિ ગુણદ્વારા દ્વિપ્રદેશિક, ચાવદ્ અનંતપ્રદેશિક પરમાણુઓનો વંધ થાય તે વંધનપ્રત્યયિક. ૨ ભાજન એટલે આધાર, તે નિમિત્તે જે વંધ થાય તે ભાજનપ્રત્યયિક. ૩ પરિણામ એટલે રૂપાન્તર, તે નિમિત્તે જે વંધ થાય તે પરિણામપ્રત્યયિક.

૮. † એક ભાજનમાં રહેલી જૂની મદિરા ઘટ્ટ થાય છે અને જૂના ગોઝ તથા જૂના ચોખાનો પિંડ થાય છે તે ભાજનપ્રત્યયિક વંધ જાણવો—ટીકા.

૯. ‡ મગ. દ્વિ. સં. શ. ૩ ડ. ૭ પૃ. ૧૧૨ સૂ. ૩.

૧૦. ¶ પ્રયોગવંધ એટલે જીવના વ્યાપાર વડે જીવ પ્રદેશોનો અને ઔદારિકાદિ શરીરના પુદ્ગલોનો જે વંધ થાય તે. તેના ચાર ભાગ થાય છે. તેમાં અહીં બીજા ભાગને છોડીને ત્રણ ભાગ લાગુ પડે છે. તેમાં અસંઘ્યાતપ્રદેશિક જીવના જે મધ્ય પ્રદેશો છે તેનો અનાદિ અપર્યવસિત વંધ છે. કારણ કે ય્યારે જીવ કેવલિ સમુદ્ઘાત વચ્ચે સમગ્ર લોકને વ્યાપીને રહે છે ત્યારે પણ તે તેવીજ સ્થિતિમાં રહે છે, પણ બીજા જીવ પ્રદેશોમાં વિપરિવર્તન થતું હોવાથી તેઓનો અનાદિ અનંત વંધ નથી. તેની સ્થાપના:-[::] આ ચાર પ્રદેશોની ઉપર બીજા ચાર પ્રદેશો આવેલા છે. એવી રીતે સમુદાયથી આઠ પ્રદેશોનો વંધ કહેલો છે. તે આઠ પ્રદેશોમાં પણ કોઈ પણ એક પ્રદેશનો તેની પાસે રહેલા બે પ્રદેશો અને ઉપર કે નીચે રહેલા એક પ્રદેશ સાથે એમ ત્રણ ત્રણ પ્રદેશ સાથે અનાદિ અપર્યવસિત વંધ છે—ટીકા.

§ ૧ રજ્જુ વગેરેથી તૃણાદિનો વંધ તે આલાવણ વંધ. ૨ એક પદાર્થનો બીજા પદાર્થની સાથે લાચ વગેરેથી વંધ થવો તે આલીનવંધ. ૩ સમુદ્ઘાત કરવામાં વિસ્તારેત અને સંકોચિત જીવપ્રદેશોના સંવંધથી તૈજસાદિ શરીર પ્રદેશોનો સંવંધ તે શરીરવંધ. અથવા સમુદ્ઘાત કરવામાં 'સંકુચિત થયેલા આત્મપ્રદેશોનો સંવંધ તે શરીરવંધ' એમ અન્ય આચાર્ય માને છે. ૪ ઔદારિકાદિ શરીરના વ્યાપારથી શરીરના પુદ્ગલોને પ્રહણ કરવારૂપ વંધ તે શરીરપ્રયોગવંધ—ટીકા.

११. [प्र०] से किं तं आलावणबंधे ? [उ०] आलावणबंधे जं णं तणभाराण वा, कट्टभाराण वा, पत्तभासण वा, पलालभाराण वा, वेल्लभाराण वा वेत्तलता-वाग-वरत्त-रज्जु-वल्लि-कुस-दम्भमादीपहिं आलावणबंधे समुप्पज्जइ, जहभेणं अंतोमुहुत्तं, उक्कोसेणं संखेज्जं कालं, सेत्तं आलावणबंधे ।

१२. [प्र०] से किं तं अल्लियावणबंधे ? [उ०] अल्लियावणबंधे चउद्विहे पन्नत्ते, तं जहा-लेसणाबंधे, उच्चयबंधे, समुच्चयबंधे, साहणणाबंधे ।

१३. [प्र०] से किं तं लेसणाबंधे ? [उ०] लेसणाबंधे जं णं कुट्टाणं, कोट्टिमाणं, खंभाणं, पासायाणं, कट्टाणं, चम्माणं, घडाणं, पडाणं, कडाणं छुरा-चिक्खल्ल-सिलेस-लक्ख-महुसित्थमाईपहिं लेसणपहिं बंधे समुप्पज्जइ, जहभेणं अंतोमुहुत्तं उक्कोसेणं संखेज्जं कालं । सेत्तं लेसणाबंधे ।

१४. [प्र०] से किं तं उच्चयबंधे ? [उ०] उच्चयबंधे जं णं तणरासीण वा, कट्टरासीण वा, पत्तरासीण वा, तुसरासीण वा, भुसरासीण वा, गोमयरासीण वा, अवगररासीण वा उच्चत्तेणं बंधे समुप्पज्जइ, जहभेणं अंतोमुहुत्तं उक्कोसेणं संखेज्जं कालं, सेत्तं उच्चयबंधे ।

१५. [प्र०] से किं तं समुच्चयबंधे ? [उ०] समुच्चयबंधे जं णं अगड-तडाग-नदी-दह-वापी-पुक्खरिणी-दीहियाणं गुंजालियाणं, सराणं, सरपंतियाणं सरसरपंतियाणं, बिलपंतियाणं, देवकुल-संभ-प्यव-थूम-खाइयाणं, परिहाणं, पागार-ट्टालग-चरिय-दार-गोपुर-तोरणाणं, पासाय-घर-सरण-लेण-आवणाणं, सिंघाडग-तिय-चउक्क-चच्चर-चउमुह-महापहमादीणं, छुहा-चिक्खल्ल-सिलेस-समुच्चरणं बंधे समुप्पज्जइ, जहभेणं अंतोमुहुत्तं उक्कोसेणं संखेज्जं कालं । सेत्तं समुच्चयबंधे ।

१६. [प्र०] से किं तं साहणणाबंधे ? [उ०] साहणणाबंधे दुविहे पन्नत्ते, तं जहा-देससाहणणाबंधे य सव्वसाहणणाबंधे य ।

११. [प्र०] आलापन बन्ध केवा प्रकारनो छे ? [उ०] आलापन बन्ध घासना भाराओनो, लाकडाना भाराओनो, पांदडाना भाराओनो, पलालना भाराओनो अने वेलाना भाराओनो नेतरनी वेल, छाल, वाधरी, दोरडा, वेल, कुश अने डाम आदिथी आलापनबन्ध थाय छे. ते जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त अने उत्कृष्टथी संख्यात काल सुधी रहे छे. ए प्रमाणे आलापनबन्ध कह्यो.

आलापनबन्ध.

१२. [प्र०] आलीनबन्ध केवा प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] आलीनबन्ध चार प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे—१ श्लेषणाबन्ध, २ उच्चयबन्ध, ३ समुच्चयबन्ध अने ४ संहननबन्ध.

आलीनबन्ध.

१३. [प्र०] श्लेषणाबन्ध केवा प्रकारनो होय ? [उ०] शिखरोनो, कुट्टिमोनो (फरस बंधीनो) स्तंभोनो, प्रासादोनो, लाकडाओनो, चामडानो, घडाओनो, कपडाओनो अने सादडीओनो चूनावडे, कचरावडे, श्लेष-वज्रलेप-वडे, लाखवडे, मीण-इत्यादि श्लेषण द्रव्योवडे श्लेषणाबन्ध थाय छे. ते जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त, अने उत्कृष्टथी संख्यातकाल सुधी रहे छे. ए प्रमाणे श्लेषणाबन्ध कह्यो.

श्लेषणाबन्ध.

१४. [प्र०] उच्चयबन्ध केवा प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] तृणराशिनो, काष्ठराशिनो, पत्रराशिनो, तुषराशिनो, भुसानी राशिनो, छाणना ढगलानो अने कचराना ढमलानो उच्चपणे जे बन्ध थाय छे ते उच्चयबन्ध छे. ते जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त, अने उत्कृष्टथी संख्येयकाल सुधी रहे छे. ए प्रमाणे उच्चयबन्ध कह्यो.

उच्चयबन्ध.

१५. [प्र०] समुच्चयबन्ध केवा प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] कुन्ना, तळाव, नदी, द्रह, वापी, पुष्करिणी, दीर्घिका, गुंजालिका, सरोवरो, सरोवरनी श्रेणि, मोटा सरोवरनी पंक्ति, बिलनी श्रेणि, देवकुल, सभा, परब, स्तूप, खाइओ, परिघो, किल्लाओ, कांगराओ, चरिको, द्वार, गोपुर, तोरण, प्रासाद, घर, शरण, लेण (गृहविशेष) हाटो, शृंगाटकाकारमार्ग, त्रिकमार्ग, चतुष्कमार्ग, चत्वरमार्ग, चतुर्मुखमार्ग अने राजमार्गादिनो चुनाद्वारा, कचराद्वारा अने श्लेषना (वज्रलेपना) समुच्चय वडे जे बंध थाय छे ते समुच्चयबन्ध. ते जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त, अने उत्कृष्टथी संख्येयकाल सुधी रहे छे. ए प्रमाणे समुच्चयबन्ध कह्यो.

समुच्चयबन्ध.

१६. [प्र०] संहननबन्ध केवा प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] संहननबन्ध बे प्रकारनो कह्यो छे; ते आ प्रमाणे—*देश संहनन बन्ध अने सर्वसंहनन बन्ध.

संहननबन्ध.

१ सभा-पव्व-थू-ग, सभा-पव्व-थू-ड ।

१६. * १ कोइ वस्तुना देशथी-अंशथी कोइ वस्तुना देशनो-अंशनो शकटादिना अवयवोनी पेठे संहनन एटले परस्पर संबन्धरूप बन्ध ते देश-संहननबन्ध. २ क्षीरनीरादिनी पेठे सर्वात्मसंबन्धरूप बंध ते सर्वसंहननबन्ध—टीका.

૧૭. સે કિં તં દેસસાહણનાબંધે ? [૩૦] દેસસાહણનાબંધે જં ણં સગંડ-રહ-જાણ-જુગ્ગ-ગિલ્હિ-ચિલ્હિ-સીય-સંવેમાળી-લોહી-લોહકડાહ-કહુચ્છય-આસણ-સયણ-સ્થંભ-મંડમતોવગરણમાર્દ્ય દેસસાહણનાબંધે સમુપ્પજ્જહ, જહધેણં અંતોમુહુષં ઉક્કોસેર્ણ સંલેક્કં કાલં । સેત્તં દેસસાહણનાબંધે ।

૧૮. [પ્ર૦] સે કિં તં સહસાહણનાબંધે ? [૩૦] સહસાહણનાબંધે સે ણં સ્ત્રીરોદગમાર્દ્યં । સેત્તં સહસાહણનાબંધે, સેત્તં સાહણનાબંધે, સેત્તં અલ્હિયાવણબંધે ।

૧૯. [પ્ર૦] સે કિં તં સરીરબંધે ? [૩૦] સરીરબંધે ડુવિહે પણ્ણત્તે, તં જહા-પુહ્પઓગપચ્છઇય ય પહુપ્પન્નઓગપચ્છઇય ય ।

૨૦. [પ્ર૦] સે કિં તં પુહ્પઓગપચ્છઇય ? [૩૦] પુહ્પઓગપચ્છઇય જં ણં નેરહયાણં સંસારવત્થાણં સહ્વજીવાણં તત્થ તત્થ તેસુ તેસુ કારણેસુ સમોહ્ણમાણાણં જીવપ્પણ્ણાણં વંધે સમુપ્પજ્જહ । સેત્તં પુહ્પઓગપચ્છઇય ।

૨૧. [પ્ર૦] સે કિં તં પહુપ્પન્નઓગપચ્છઇય ? [૩૦] પહુપ્પન્નઓગપચ્છઇય જં ણં કેવલનાણિસ્સ અણગારસ્સ કેવલિ-સમુઘ્ધાણં સમોહયસ્સ તાઓ સમુઘ્ધાયાઓ પઢિનિયત્તમાણસ્સ અંતરા મંથે વટ્ટમાણસ્સ તેયાકમ્માણં વંધે સમુપ્પજ્જહ; કિં કારણં ? તાહે સે પપ્પસા યગત્તીગયા ય ભવંતિ । સેત્તં પહુપ્પન્નઓગપચ્છઇય । સેત્તં સરીરબંધે ।

૨૨. [પ્ર૦] સે કિં તં સરીરપ્પઓગવંધે ? [૩૦] સરીરપ્પઓગવંધે પંચવિહે પણ્ણત્તે, તં જહા-ઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે, વેડધ્વિયસરીરપ્પઓગવંધે, આહારગસરીરપ્પઓગવંધે, તેયાસરીરપ્પઓગવંધે, કમ્માસરીરપ્પઓગવંધે ।

૨૩. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કતિવિહે પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પણ્ણત્તે, તં જહા-પંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે, વેદ્ધિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે, જાવ પંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે ।

દેશસંહનનબંધ.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેશસંહનન બંધ કેવા પ્રકારનો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ગાઢા, રથ, યાન (નાના ગાઢા) *યુગ્યવાહન ગિલ્હિ (હાથીની અંબાડી), ચિલ્હિ (પલાણ), શિવિકા, અને સ્યન્દમાની (પુરુષપ્રમાણ વાહનવિશેષ), તેમજ લોઢી, લોઢાના કડાયા, કાઢછા, આસન, શયન, સ્તંભો, માંડ (માટીના વાસણ) પાત્ર અને નાનાપ્રકારના ઉપકરણ-ઇત્યાદિ પદાર્થોનો જે સંબંધ થાય છે તે દેશ સંહનનબંધ છે. તે જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત, અને ઉન્કુષ્ટથી સંલ્લેય કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે દેશસંહનન બંધ કહ્યો.

સર્વસંહનનબંધ.

૧૮. [પ્ર૦] સર્વસંહનન બંધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દૂધ અને પાણી ઇત્યાદિનો સર્વસંહનન બંધ કહ્યો છે. એ પ્રમાણે સર્વસંહનન બંધ કહ્યો. એ રીતે આલીનબંધ પણ કહ્યો.

શરીરબંધ.

૧૯. [પ્ર૦] શરીરબંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] શરીરબંધ બે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧) પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક અને ૨) પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક.

પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક
બંધ.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક શરીરબંધ કેવા પ્રકારનો છે ? [૩૦] તે તે સ્થલે તે તે કારણોને લીધે સમુદ્ઘાત કરતા નૈરયિકો અને સંસારાવસ્થાવાળા સર્વ જીવોના જીવપ્રદેશોનો જે બંધ થાય છે તે પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ છે. એ પ્રમાણે પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ કહ્યો.

પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક
બંધ.

૨૧. [પ્ર૦] પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] કેવલિસમુદ્ઘાત વડે સમુદ્ઘાત કરતા અને તે સમુદ્ઘાતથી પાછા ફરતા, વચ્ચે મંથાનમાં વર્તતા કેવલજ્ઞાની અનગારના તૈજસ અને કાર્મણ શરીરનો જે બંધ થાય તે પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ કહેવાય છે. તૈજસ અને કાર્મણ શરીરનો બંધ શાથી થાય છે ? તે વચ્ચે તે આત્મપ્રદેશો સંઘાતને પામે છે. [અને તે પ્રદેશોને અનુસરીને તૈજસ અને કાર્મણનો પણ બંધ થાય છે.] એ પ્રમાણે પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ કહ્યો, એ પ્રમાણે શરીરબંધ કહ્યો.

શરીરપ્રયોગબંધ.

૨૨. [પ્ર૦] શરીરપ્રયોગ બંધ કેવા પ્રકારે કહ્યો છે ? [૩૦] શરીરપ્રયોગ બંધ પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧) ઔદારિકશરીરપ્રયોગબંધ, ૨) વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ, ૩) આહારકશરીરપ્રયોગબંધ, ૪) તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ અને ૫) કાર્મણશરીરપ્રયોગબંધ.

ઔદારિકશરીરપ્રયોગ
બંધ.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગબંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગબંધ પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે—૧) કેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબંધ, ૨) દ્વીન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબંધ, ૩) ધાવત્ પંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબંધ.

૧ - માણિયા-લો-ગ, હુ । ૨ - રૂથાણં ક । ૩ - નિયત્તેમા- ઘ । ૪ ભવંતિષિ ણ । ૫ તેદ્ધિયં, પ્પત્તિદિયં, પંચિદિયં ઓરાલિયં ક ।

૧૭. * યુગ્ય એટલે ગોહદેશમાં પ્રસિદ્ધ બે હાથ પ્રમાણ વૈદિકાયુક્ત જંપાન—ટીકા.

૧૯. † ૧ પૂર્વપ્રયુક્ત પ્રયોગ-વેદના કષાયાદિ સમુદ્ઘાતરૂપ જીવોનો વ્યાપાર, તે નિમિત્તે થયેલો જીવપ્રદેશોનો કે તદાધિત તૈજસ-કાર્મણ શરીરનો બંધ તે પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ. ૨ વર્તમાન કાલે કેવલી સમુદ્ઘાતરૂપ જીવવ્યાપારથી થયેલો તૈજસ-કાર્મણનો શરીરનો બંધ તે પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક બંધ.

૨૪. [પ્ર૦] ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કતિવિહે પ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પ્ણત્તે, તં જહા—પુઢવિક્કાઇયર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે, ઇવં ઇણં અમિલાવેણં મેદો જહા ઓગાહણસંઠાણે ઓરાલિયસરીરસ્સ તહા માણિયલ્લો, જાવ ઇજ્જત્તાગન્નવકંતિયમણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ય, અપ્પજ્જત્તાગન્નવકંતિયમણુસ્સ— જાવ બંધે ય ।

૨૫. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [૩૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સદ્દચ્ચયાપ્પમાદપ્પચ્ચયા કમ્મં ચ જોગં ચ મ્મં ચ આઠયં ચ પહુચ્ચ ઓરાલિયસરીરપ્પઓગનામકમ્મસ્સ ઉદ્દણં ઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ।

૨૬. [પ્ર૦] ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [૩૦] ઇવં ચેવ, પુઢવિક્કાઇયર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ઇવં ચેવ, ઇવં જાવ વ્ણસ્સહ્કાઇયા, ઇવં વેદ્દિયા, ઇવં તેદ્દિયા, ઇવં ચઠ્ઠરિદિયા ।

૨૭. [પ્ર૦] તિરિક્કવજોણિયપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [૩૦] ઇવં ચેવ ।

૨૮. [પ્ર૦] મણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [૩૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સદ્દચ્ચયાપ્પમાદપ્પચ્ચયા જાવ આઠયં ચ પહુચ્ચ મણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગનામકમ્મસ્સ ઉદ્દણં ।

૨૯. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કિં દેસબંધે, સલ્લબંધે ? [૩૦] ગોયમા ! દેસબંધે વિ, સલ્લબંધે વિ ।

૩૦. [પ્ર૦] ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કિં દેસબંધે, સલ્લબંધે ? [૩૦] ઇવં ચેવ, ઇવં પુઢવિક્કાઇયા, ઇવં જાવ— [પ્ર૦] મણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે ! કિં દેસબંધે, સલ્લબંધે ? [૩૦] ગોયમા ! દેસબંધે વિ, સલ્લબંધે વિ ।

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—પૃથિવીકાયિકાઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગબંધ; ઇ પ્રમાણે ઇ અમિલાવથી જેમ *‘અવગાહનાસંસ્થાન’ પદમાં ઔદારિક શરીરનો મેદ કહ્યો છે તેમ અહીં કહેવો; યાવત્ પર્યાત્તર્ગમ્મજનમણુપ્પંચેન્દ્રિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ અને અપર્યાત્તર્ગમ્મજનમણુપ્પંચેન્દ્રિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ.

ઈર્ગિદિયઓદારિક-
શરીરપ્પઓગબંધ.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્પઓગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જીવની સ્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્દ્રવ્યતાથી, પ્રમાદહેતુથી, કર્મ, યોગ, (કાયયોગ) મ્મ અને આયુષ્યને આશ્રયી ઔદારિકશરીરપ્પઓગનામકર્મના ઉદયથી ઔદારિકશરીરપ્પઓગબંધ થાય છે.

ઔદારિકશરીરપ્પઓગ-
બંધ કયા કર્મના
ઉદયથી થાય છે ?

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈર્ગિદિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [૩૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. પૃથિવીકાયિકાઈર્ગિદિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ ઇ પ્રમાણે જાણવો. ઇ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાયિકાઈર્ગિદિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ, તથા વેદ્દિય, ત્રીદ્રિય અને ચઠ્ઠરિદિય ઔદારિકશરીરપ્પઓગબંધ જાણવો.

ઈર્ગિદિયઓદારિક-
શરીરપ્પઓગબંધ.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચેન્દ્રિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [૩૦] પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મણુપ્પંચેન્દ્રિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સ્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્દ્રવ્યતાથી, તેમ પ્રમાદહેતુથી, યાવત્ આયુષ્યને આશ્રયી મણુપ્પંચેન્દ્રિયઓદારિકશરીરપ્પઓગનામકર્મના ઉદયથી મણુપ્પંચેન્દ્રિય-ઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ થાય છે.

પંચેન્દ્રિયઓદારિક-
શરીરપ્પઓગબંધ-
મણુપ્પઓદારિક-
શરીરપ્પઓગબંધ.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્પઓગબંધનો શું દેશબંધ છે કે સર્વબંધ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દેશબંધ પ્ણ છે અને સર્વબંધ પ્ણ છે.

ઔદારિકશરીર-
પ્પઓગબંધ દેશ કે
સર્વબંધ છે ?

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈર્ગિદિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધ શું દેશબંધ છે કે સર્વબંધ છે ? [૩૦] પૂર્વેના પેઠે જાણવું. ઇ પ્રમાણે યાવત્— [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મણુપ્પંચેન્દ્રિયઓદારિકશરીરપ્પઓગબંધનો શું દેશબંધ છે કે સર્વબંધ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દેશબંધ પ્ણ છે અને સર્વબંધ પ્ણ છે.

ઈર્ગિદિયઓદારિક-
શરીરપ્પઓગબંધ-
મણુપ્પ ઔદારિક
શરીરપ્પઓગબંધ.

૧ -નામાકમ્મ- ક, -નામાપ્ કમ્મ- હ. ૨ -પ્પયોગ ઇવં ક, પ્પયોગબંધે વિ ઇવં હ. ૩ પમાદ-જાવ ક. ૪ નામાપ્ હ.

૨૪. * પ્રજ્ઞા ૦ પદ ૨૧. પ. ૪૦૮-૧. પં. ૧.

૨૫. † વીર્યાન્તરાય કર્મના ક્ષયોપશમ વડે ઉત્પન્ન થયેલી શક્તિ તે સ્વીર્યતા, મનોયોગાદિનો વ્યાપાર તે સયોગતા, તથાવિધ પુદ્ગલાદિ દ્રવ્ય તે સદ્દ્રવ્યતા, પ્રમાદ, ઈર્ગિદિયજાતિનામ વગેરે કર્મ, યોગ-કાયયોગાદિ, તિર્યંચાદિ મ્મ અને તિર્યંચાદિકના આયુષ્ણના લીધે ઉદયપ્રાપ્ત ઔદારિકશરીરપ્પઓગનામકર્મથી ઔદારિકશરીરપ્પઓગબંધ થાય છે.—ટીકા.

૨૯. ‡ જેમ ઘૃતાદિકથી મરેલી અને તપી ગયેલી કઢાઈમાં નાંખેલો અપૂ (પુણો) પ્રથમ સમયે ઘૃતાદિકને કેવલ પ્રહ્ણ કરે, અને બાકીના સમયે પ્રહ્ણ કરે અને છોડે, તેમ આ જીવ જ્યારે પૂર્વેના શરીરને છોડીને નીજું શરીર પ્રહ્ણ કરે ત્યારે પ્રથમ સમયે ઉત્પત્તિસ્થાનને રહેલા શરીરયોગ્ય પુદ્ગલોને કેવલ પ્રહ્ણ કરે છે, માટે આ સર્વબંધ છે; ત્યાર પછી દ્વિતીયાદિ સમયે (શરીરપ્રાયોગ્ય પુદ્ગલોને) પ્રહ્ણ કરે છે અને છોડે છે માટે તે દેશબંધ છે, તેથી ઔદારિકશરીરનો દેશબંધ પ્ણ હોય છે અને સર્વબંધ પ્ણ હોય છે.—ટીકા.

३१. [प्र०] ओरालियसरीररूपयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देस-बंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं तिन्नि पलिओवमाइं समयऊणाइं ।

३२. एगिंदियओरालियसरीररूपयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देस-बंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं बावीसं वाससहस्साइं समयऊणाइं ।

३३. [प्र०] पुढविकाइयएगिंदियपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहन्नेणं खुद्दागभवग्गहणं तिसम-यऊणं, उक्कोसेणं बावीसं वाससहस्साइं समयूणाइं; एवं सध्वबंधो एकं समयं, देसबंधो जेसिं नत्थि वेउच्चियसरीरं तेसिं जहन्नेणं खुद्दागभवग्गहणं तिसमयूणं, उक्कोसेणं जा जस्स ठिती सा समयूणा कायघा । जेसिं पुण अत्थि वेउच्चियसरीरं तेसिं देसबंधो जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं जा जस्स ठिती सा समयूणा कायघा, जाव मणुस्साणं देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं तिन्नि पलिओवमाइं समयूणाइं ।

३४. [प्र०] ओरालियसरीरबंधंतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबन्धन्तरं जहन्नेणं खुद्दागभवग्गहणं तिसमयऊणं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं पुषकोडिसमयाहियाइं; देसबंधंतरं जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं तिसमयाहियाइं ।

३५. [प्र०] एगिंदियओरालियपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सध्वबंधंतरं जहन्नेणं खुद्दागभवग्गहणं तिसमयूणं, उक्कोसेणं बावीसं वाससहस्साइं समयाहियाइं; देसबंधंतरं जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं अंतोमुहुत्तं ।

औदारिक शरीर-
पयोगबन्धनो काल.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! *सर्वबन्ध एक समय, अने देशबन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्ट एक समय न्यून त्रण पत्योपम सुधी होय छे.

एकेन्द्रिय.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्ध एकसमय, अने देशबन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्ट एक समय न्यून बावीश हजार वर्ष सुधी होय छे.

पृथिवीकायिक.

३३. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध संबंधे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्ध एक समय, अने देशबन्ध जघन्यथी त्रण समय न्यून क्षुल्लक भव पर्यन्त, अने उत्कृष्ट एक समय न्यून बावीश हजार वर्ष सुधी होय छे. ए प्रमाणे सर्वजीवो नो सर्वबन्ध एक समय छे, अने देशबन्ध जेओने वैक्रियशरीर नथी तेओने जघन्यथी त्रण समय न्यून क्षुल्लक भव पर्यन्त होय छे, अने उत्कृष्टथी जेटली जेनी आयुष्यस्थिति छे, तेथी एक समय न्यून करवो. जेओने वैक्रियशरीर छे तेओने देशबन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी जेटलुं जेनुं आयुष्य छे तेटलामांथी एक समय न्यून जाणवो, ए प्रमाणे यावद् मनुष्यो नो देशबन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी एक समय न्यून त्रण पत्योपम सुधी जाणवो.

औदारिक शरीर-
बन्धना अन्तरनो
काल.

३४. [प्र०] हे भगवन् ! औदारिक शरीरना बन्धनुं अन्तर कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी त्रण समय न्यून क्षुल्लक भवग्रहण पर्यन्त छे, अने उत्कृष्टथी त्रिसमयाधिक पूर्वकोटी अने तेत्रीश सागरोपम छे. अने देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी त्रण समय अधिक तेत्रीश सागरोपम छे.

एकेन्द्रिय.

३५. [प्र०] एकेन्द्रियऔदारिकशरीरबन्धसंबंधे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओना सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी त्रण समय न्यून क्षुल्लक भव पर्यन्त, अने उत्कृष्टथी समयाधिक बावीश हजार वर्ष सुधी होय छे. देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी अंतर्मुहूर्त सुधीनुं छे.

१ समयूणाइं क । २ जस्स उक्कोसिया ठि-क-घ विनाऽन्यत्र । ३ -बंधंतरे णं क विनाऽन्यत्र । ४ ति उक्को-क । ५ समयऊणं क ।

३१. * पुछाना दृष्टान्तथी सर्वबन्ध एकसमय छे. अने ज्यारे वायुकायिक के मनुष्यादि वैक्रिय शरीर करीने अने तेने छोडीने औदारिक शरीरनो एक समय सर्वबन्ध करे अने पुनः तेनो देशबन्ध करी एक समय पछी तुरतज मरण पामे त्यारे जघन्यथी एक समय देशबन्ध होय छे. औदारिकशरीर-वाळानी त्रण पत्योपम उत्कृष्ट स्थिति छे, तेमां प्रथम समये तेओ सर्वबन्धक छे, अने पछी एक समय न्यून त्रण पत्योपम सुशी देशबन्धक छे.-टीका.

३३. † जे पृथिवीकायिक जीव त्रण समयनी विप्रहगतिए उत्पन्न थयो छे ते त्रीजे समये सर्वबन्धक छे, अने बाकीना समये क्षुल्लकभवप्रमाणं पीताना जघन्य आयुपर्यन्त देशबन्धक होय छे. माटे 'ते त्रणसमयन्यून क्षुल्लकभवपर्यन्त जघन्यथी देशबन्धक होय' एम कह्युं छे.-टीका.

३४. ‡ कोइ जीव मनुष्यादिगतिमां अविप्रहगतिए आवी अने त्यां प्रथम समये सर्वबन्धक थईने पूर्वकोटि वर्ष पर्यन्त त्यां रही तेत्रीश सागरोपमनी स्थितिवाळो नारक के सर्वार्थसिद्ध देव थाय, अने पछी ते त्रण समयनी विप्रहगतिए औदारिकशरीरधारी थाय, त्यां विप्रहगतिना बे समय अनाहारक होय अने त्रीजे समये ते औदारिक शरीरनो सर्वबन्धक थाय, हवे तेमां विप्रहगतिना बे समय अनाहारक छे तेमांथी एक समय पूर्वकोटीना सर्वबन्धस्थाने प्रक्षिप्त करीए तेथी पूर्वकोटी पूर्ण थइ अने एक समय अधिक थयो. ए रीते सर्वबन्धनुं उत्कृष्ट अन्तर समयाधिक पूर्वकोटि अने तेत्रीश सागरोपम थाय छे.-टीका.

૩૬. [પ્ર૦] પુઢવિક્કાઇયર્ણિદિયપુચ્છા । [૩૦] સદ્વંધંતરં જહેવ ઈર્ણિદિયસ્સ તહેવ ધાણિયદ્ધં, દેસવંધંતરં જહન્નેણં એકં સમયં, ઉક્કોસેણં તિચ્છિ સમયા । જહા પુઢવિક્કાઇયાણં એવં જાવ ચ્ચરિદિયાણં વાઝકાઇયવજ્જાણં, નવરં સદ્વંધંતરં ઉક્કોસેણં જા જસ્સ ઠિત્તી સા સમયાહિયા કાયદ્ધા । વાઝકાઇયાણં સદ્વંધંતરં જહન્નેણં ખુઢ્ઢાગભવગ્ગહણં તિસમયૂણં, ઉક્કોસેણં તિચ્છિ વાસસહસ્સાઇં સમયાહિયાઇં । દેસવંધંતરં જહન્નેણં એકં સમયં ઉક્કોસેણં અંતોમુહુત્તં ।

૩૭. [પ્ર૦] પંચિદિયતિરિચ્છવજોણિયઓરાલિયપુચ્છા । [૩૦] સદ્વંધંતરં જહન્નેણં ખુઢ્ઢાગભવગ્ગહણં તિસમયૂણં, ઉક્કોસેણં પુલ્લકોડી સમયાહિયા । દેસવંધંતરં જહા ઈર્ણિદિયાણં તહા પંચિદિયતિરિચ્છવજોણિયાણં, એવં મણુસ્સાણ વિ નિરવસેસં ધાણિયદ્ધં જાવ ઉક્કોસેણં અંતોમુહુત્તં ।

૩૮. [પ્ર૦] જીવસ્સ ણં મંતે ! ઈર્ણિદિયત્તે, નોઈર્ણિદિયત્તે, પુણરવિ ઈર્ણિદિયત્તે ઈર્ણિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધંતરં કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્વંધંતરં જહન્નેણં દો ખુઢ્ઢાઈં ભવગ્ગહણાઈં તિસમયૂણાઈં, ઉક્કોસેણં દો સાગરો-વમસહસ્સાઈં સંઘેજવાસમન્નહિયાઈં । દેસવંધંતરં જહન્નેણં ખુઢ્ઢાઈં ભવગ્ગહણં સમયાહિયં, ઉક્કોસેણં દો સાગરોવમસહસ્સાઈં સંઘે-જવાસમન્નહિયાઈં ।

૩૯. [પ્ર૦] જીવસ્સ ણં મંતે ! પુઢવિક્કાઇયત્તે, નોપુઢવિક્કાઇયત્તે, પુણરવિ પુઢવિક્કાઇયત્તે પુઢવિક્કાઇયર્ણિદિયઓરાલિયસરી-રપ્પઓગવંધંતરં કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્વંધંતરં જહન્નેણં દો ખુઢ્ઢાઈં ભવગ્ગહણાઈં તિસમયૂણાઈં એવં ચેવ, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં-અણંતા ઈસ્સપ્પિણી-ઓસપ્પિણીઓ કાલઓ, ચેત્તઓ અણંતા લોગા-અસંઘેજ્જા પોગ્ગલપરિયટ્ઠા, તે ણં

૩૬. [પ્ર૦] પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયના ઔદારિકશરીરબન્ધસંબંધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓના સર્વબન્ધનું અન્તર જેમ એકેન્દ્રિયોને કહ્યું તેમ કહેવું; અને દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી ત્રણ સમય સુધીનું હોય છે. જેમ પૃથ્વીકાયિકને કહ્યું તેમ વાયુકાયિક સિવાય યાવત્ ચ્ચરિન્દ્રિય સુધીના જીવોને જાણવું, પણ ઉત્કૃષ્ઠથી સર્વબન્ધનું અન્તર જેટલી જેની આયુષ્ય સ્થિતિ હોય તેટલી એક સમય અધિક કરવી. (અર્થાત્ સર્વબન્ધનું અન્તર સમયાધિક આયુષ્યની સ્થિતિ પ્રમાણે જાણવું.) વાયુકાયિકના સર્વબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સમયાધિક ત્રણ હજાર વર્ષ સુધી જાણવું. તેઓના દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મૂર્ત પર્યન્ત જાણવું.

૩૭. [પ્ર૦] પંચેન્દ્રિયતિર્યચ્છના ઔદારિક શરીરબન્ધના અન્તર સંબંધે પ્રશ્ન [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓના સર્વબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવપર્યન્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સમયાધિક પૂર્વે કોટિ હોય છે. દેશબન્ધનું અન્તર જેમ એકેન્દ્રિયોને કહ્યું છે તે પ્રકારે સર્વે પંચેન્દ્રિય તિર્યચ્છોને જાણવું. એ પ્રમાણે મનુષ્યોને પણ સમગ્ર જાણવું, યાવત્ ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મૂર્ત છે.

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કોઈ જીવ એકેન્દ્રિયપણામાં હોય, અને પછી તે એકેન્દ્રિય સિવાય બીજી કોઈ જાતિમાં જાય, અને પુનઃ એકેન્દ્રિયપણામાં આવે તો એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધનું અન્તર કાલથી કેટલું હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી સર્વબન્ધનું અન્તર * ત્રણ સમય ન્યૂન બે ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા વર્ષ અધિક બે હજાર સાગરોપમ છે. તથા દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય અધિક ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાત વર્ષ અધિક બે હજાર સાગરોપમ છે.

૩૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કોઈ જીવ પૃથિવીકાયપણામાં હોય, ત્યાંથી પૃથિવીકાય સિવાયના બીજા જીવોમાં ઉત્પન્ન થાય અને પુનઃ તે પૃથિવીકાયમાં આવે તો પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધનું અન્તર કેટલું હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સર્વબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એ રીતે ત્રણ સમય ન્યૂન બે ક્ષુલ્લક ભવ પર્યન્ત છે, અને ઉત્કૃષ્ઠથી કાલની અપેક્ષા † અનન્તકાલ-અનન્ત

પંચેન્દ્રિય તિર્યચ્છના ઔદારિક શરીર-બન્ધનું અન્તર.

એકેન્દ્રિયઔદારિક શરીરના મયોબ-બન્ધનું અન્તર.

પૃથિવીકાયિક-ઔદારિક શરીર-બન્ધનું અન્તર.

૧ ખુઢ્ઢાગ-હ । ૨ એવં ચેવ ક । ૩ ઓસપ્પિણી ઓ કા-ક ।

૩૮. * કોઈ એકેન્દ્રિય જીવ ત્રણ સમયની વિપ્રહગતિવડે ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં બે સમય અનાહારક રહે અને ત્રીજે સમયે સર્વબન્ધ કરે, પછી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવ પ્રમાણ આયુષ્ પૂર્ણ કરી એકેન્દ્રિય સિવાય બીજી જાતિમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં પણ ક્ષુલ્લક ભવની સ્થિતિ પૂર્ણ કરી પુનઃ અવિપ્રહ ગતિ વડે એકેન્દ્રિય જાતિમાં ઉપજે અને પ્રથમ સમયે સર્વબન્ધક થાય, ત્યારે ત્રણ સમય ન્યૂન બે ક્ષુલ્લક ભવ સર્વબન્ધનું જઘન્ય અન્તર હોય. કોઈ પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિય જીવ ઋજુગતિથી ઉત્પન્ન થાય અને પ્રથમ સમયે સર્વબન્ધક થાય ત્યાં બાવીશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ પૂર્ણ કરી મરીને ત્રસકાયિકમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં પણ સંખ્યાતવર્ષાધિક બે હજાર સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ઠ કાયસ્થિતિને પૂરી કરી પુનઃ એકેન્દ્રિયપણે ઉત્પન્ન થઈને સર્વબન્ધક થાય ત્યારે ઉપર કહેલું સર્વબન્ધનું ઉત્કૃષ્ઠ અન્તર થાય. અહીં સર્વબન્ધના સમય હીન એકેન્દ્રિયની ઉત્કૃષ્ઠ ભવસ્થિતિનો ત્રયકાયની કાયસ્થિતિમાં પ્રક્ષેપ કરીએ તો પણ સંખ્યાતા વર્ષ જ થાય, કેમકે સંખ્યાતાના સંખ્યાત ભેદ છે.-ટીકા.

૩૯. † કાલની અપેક્ષા અનન્ત કાલ છે-એટલે અનન્ત કાલના સમયોને ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણીના સમયોથી અપહારતા અનન્ત ઉત્સર્પિણી અવ-સર્પિણી થાય. ક્ષેત્રની અપેક્ષા અનન્ત લોક-એટલે અનન્તકાલના સમયોને લોકાકાશના પ્રદેશો વડે અપહારતા અનન્ત લોક થાય. અહીં વનસતિની કાય-સ્થિતિ અનન્તકાલની હોવાથી તે અપેક્ષા સર્વબન્ધનું ઉત્કૃષ્ઠ અન્તર અનન્ત કાલ છે.-ટીકા.

પોગ્ગલપરિચ્છા આવલિયાપ અસંલ્લેજ્જમાગો । દેસબંધંતરં જહ્વેણં યુદ્ધાગં ભવગ્ગહણં સમયાહિયં, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં જાવ આવલિયાપ અસંલ્લેજ્જમાગો । જહ્વા પુદ્ધિક્કાહયાણં પવં વણસ્સહકાહયાવજ્જાણં જાવ મણુસ્સાણં । વણસ્સહકાહયાણં દોલ્લિ યુદ્ધાઈં પવં ચેવ, ઉક્કોસેણં અસંલ્લેજ્જાં કાલં—અસંલ્લેજ્જાઓ ઉસપ્પિણી—ઓસપ્પિણીઓ કાલઓ, સ્વેત્તઓ અસંલ્લેજ્જા લોગા, પવં દેસબંધંતરં પિ ઉક્કોસેણં પુદ્ધિક્કાલો ।

૪૦. [પ્ર૦] યપ્પસિ ણં મંતે ! જીવાણં ઓરાલિયસરીરસ્સ દેસબંધગાણં, સદ્ધવંધગાણં, અવંધગાણં ય કયરે કયરે— જાવ વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્ધત્થોવા જીવા ઓરાલિયસરીરસ્સ સદ્ધવંધગા, અવંધગા વિસેસાહિયા, દેસબંધગા અસંલ્લેજ્જગુણા ।

૪૧. [પ્ર૦] વેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કત્તિવિદ્દે પલ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદ્દે પળ્લત્તે, તં જહ્વા—પર્મિદિયવે-ઉધિયસરીરપ્પઓગવંધે ય પંચેદિયવેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે ય ।

૪૨. [પ્ર૦] જહ્વે પર્મિદિયવેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે કિં વાડકાહયાપર્મિદિયસરીરપ્પઓગવંધે ય, અવાડકાહયાપર્મિદિયસરીર-પ્પઓગવંધે ? [ઉ૦] પવં યપ્પણં અમિલાવેણં જહ્વા ઓગાહણસંઠાણે વેડધિયસરીરભેદો તહ્વા માણિયણ્ણો, જાવ પજ્જત્તસદ્ધટ્ઠસિદ્ધ-અણુત્તરોવવાહયાકપ્પાતીયવેમાણિયદેવપંચિદિયવેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે ય, અપજ્જત્તસદ્ધટ્ઠસિદ્ધ— જાવ પઓગવંધે ય ।

૪૩. [પ્ર૦] વેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દપ્પણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સહ્વયાપ જાવ આડયં વા લલ્લિં વા પડુચ્ચ વેડધિયસરીરપ્પઓગનામાપ કમ્મસ્સ ઉદ્દપ્પણં વેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે ।

૪૪. [પ્ર૦] વાડકાહયાપર્મિદિયવેડધિયસરીરપ્પઓગપુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સહ્વયાપ પવં ચેવ જાવ લલ્લિં પડુચ્ચ વાડકાહયાપર્મિદિયવેડધિય— જાવ વંધે ।

૪૫. [પ્ર૦] રયણપ્પમાપુદ્ધવિનેરહયાપર્મિદિયવેડધિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દપ્પણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સહ્વયાપ જાવ આડયં વા પડુચ્ચ રયણપ્પમાપુદ્ધવિ— જાવ વંધે, પવં જાવ અહે સત્તમાપ ।

ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી છે, ક્ષેત્રથી અનન્તલોક—અસંલ્લય પુદ્ગલપરાવર્ત છે, અને તે પુદ્ગલપરાવર્ત આવલિકાના અસંલ્લયાતમા ભાગના (સમય) તુલ્ય છે. તથા દેશબંધનું અન્તર જઘન્યથી સમયાધિક ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અનન્ત કાલ, યાવત્ આવલિકાના અસંલ્લયાતમા ભાગના સમય તુલ્ય અસંલ્લય પુદ્ગલપરાવર્ત છે. જેમ પૃથિવીકાયિકોને કહ્યું તેમ વનસ્પતિકાયિક સિવાય વાકીના યાવદ્ મનુષ્ય સુધીના જીવો માટે જાણવું. વનસ્પતિકાયિકોને સર્વબંધનું અન્તર જઘન્યથી કાલની અપેક્ષા એ પ્રમાણે [ત્રણ સમય ન્યૂન] વે ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અસંલ્લયકાલ—અસંલ્લય ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી સુધી છે, ક્ષેત્રથી અસંલ્લય લોક છે; દેશબંધનું અન્તર જઘન્યથી એ પ્રમાણે (સમયાધિક ક્ષુલ્લક ભવ) જાણવું. અને ઉત્કૃષ્ઠથી પૃથિવીકાયના સ્થિતિકાલ (અસંલ્લય ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી) સુધી જાણવું.

૪૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ ઔદારિક શરીરના દેશબંધક, સર્વબંધક અને અબંધક જીવોમાં કયા જીવો કોનાથી યાવદ્ વિશે-ષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૌથી થોડા જીવો ઔદારિક શરીરના સર્વબંધક છે, તેથી અબંધક જીવો વિશેષાધિક છે, અને તેથી દેશબંધક જીવો અસંલ્લયાત ગુણ છે.

૪૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરનો પ્રયોગબંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ અને પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ.

૪૨. [પ્ર૦] જો એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ છે તો શું વાયુકાયિક એકેન્દ્રિયશરીરપ્રયોગબંધ છે કે વાયુકાયિક મિત્ર એકેન્દ્રિય શરીરપ્રયોગબંધ છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે એ અમિલાપથી જેમ *‘અવગાહનાસંસ્થાન’પદમાં વૈક્રિય શરીરનો ભેદ કહ્યો છે તેમ કહેવો; યાવત્ પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક કલ્પાતીત વૈમાનિકદેવ પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ અને અપર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક—યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ.

૪૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સવીર્યતા, સયોગતા અને સદ્વ્યતાથી યાવદ્ આયુષ્ અને લલ્લિને આશ્રયી વૈક્રિયશરીરપ્રયોગ નામકર્મના ઉદયથી વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ થાય છે.

૪૪. [પ્ર૦] વાયુકાયિકએકેન્દ્રિયવૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સવીર્યતા, સયોગતા અને સદ્વ્યતાથી પૂર્વની પેટે યાવદ્ લલ્લિને આશ્રયી વાયુકાયિકએકેન્દ્રિયવૈક્રિયશરીરપ્રયોગ નામકર્મના ઉદયથી યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ થાય છે.

૪૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપંચેન્દ્રિયવૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સવીર્યતા, સયોગતા અને સદ્વ્યતાથી યાવદ્ આયુષ્યને આશ્રયી રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપંચેન્દ્રિયશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી યાવદ્ વૈક્રિય શરીરપ્રયોગબંધ થાય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ નીચે સાતમી નરકપૃથ્વી સુધી જાણવું.

૧ તં ચેવ ક્ક । ૨-૩-પ્પમપુદ્ધવિ- ક્ક ।

* ૪૨. પ્રજ્ઞા ૦ પદ. ૨૧. પ. ૪૧૪-૨. પં. ૫.

ઔદારિક શરીરના સર્વબંધક, દેશબંધક અને અબંધકનું અવગણન.

વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ.

વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ?

વાયુકાયિકએકેન્દ્રિય શરીરપ્રયોગબંધ.

નૈરયિકવૈક્રિય શરીરપ્રયોગબંધ.

४६. [प्र०] तिरिक्खजोणियपंचिदियवेउधियसरीरपुच्छा । [उ०] गोयमा ! वीरिय० जहा वाउक्काइयाणं, मणुस्सपंचिदिय-
वेउधिय० एवं चेव । असुरकुमारभवनवासिदेवपंचेदियवेउधिय० जहा रयणप्पभापुढविनेरइयाणं, एवं जाव थणियकुमारा,
एवं वाणमंतरा, एवं जोइसिया, एवं सोहम्मकप्पोचया वेमाणिया, एवं जाव अच्चुयगेवेज्जकप्पातीया वेमाणियां, अणुत्तरो-
ववाइयकप्पातीया वेमाणिया एवं चेव ।

४७. [प्र०] वेउधियसरीरप्पओगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे, सध्वबंधे ? [उ०] गोयमा ! देसबंधे वि, सध्वबंधे वि ।
वाउक्काइयपंगिदिय० एवं चेव, रयणप्पभापुढविनेरइया एवं चेव, एवं जाव अणुत्तरोववाइया ।

४८. [प्र०] वेउधियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे जहण्णेणं एकं समयं,
उक्कोसेणं दो समयया । देसबंधे जहण्णेणं एकं समयं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं समयूणाइं ।

४९. [प्र०] वाउक्काइयपंगिदियवेउधियपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहण्णेणं एकं समयं,
उक्कोसेणं अंतोमुहुत्तं ।

५०. [प्र०] रयणप्पभापुढविनेरइयपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहण्णेणं दसवाससहस्ताइं
तिसमयऊणाइं, उक्कोसेणं सागरोवमं समयूणं, एवं जाव अहे सत्तमा, नवरं देसबंधे जस्स जा जहन्निया ठिती सा तिसम-
यूणा कायवा, जाव उक्कोसिभा सा समयूणा । पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं मणुस्साण य जहा वाउक्काइयाणं, असुरकुमार-
नागकुमार० जाव अणुत्तरोववाइयाणं जहा नेरइयाणं; नवरं जस्स जा ठिती सा भाणियवा, जाव अणुत्तरोववाइयाणं सध्वबंधे
एकं समयं, देसबंधे जहण्णेणं एकत्तीसं सागरोवमाइं तिसमऊणाइं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं समयूणाइं ।

५१. [प्र०] वेउधियसरीरप्पओगबंधंतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधंतरं जहण्णेणं एकं
समयं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-अणंताओ- जाव आवलियाए असंखेज्जइभागो; एवं देसबंधंतरं पि ।

४६. [प्र०] तिर्यचयोनिक पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सवीर्यता, सयोगता अने सद्रव्यताथी
पूर्ववत् जेम वायुकायिकोने कहुं तेम जाणवुं. मनुष्य पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध पण ए प्रमाणे जाणवो. असुरकुमार भवनवासीदेव
पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध रत्नप्रभापृथिवीना नैरयिकनी पेठे जाणवो. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं. ए रीते वानव्यंतर,
ज्योतिषिक, सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक यावद् अच्युत, अने प्रैवेयक कल्पातीत वैमानिकोने जाणवुं. तथा अनुत्तरौपपातिककल्पातीत
वैमानिकोने पण ए प्रमाणे जाणवा.

तिर्यचयोनिकवैक्रिय
शरीरप्रयोगबन्ध.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं शुं देशबन्धं छे के सर्वबन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! ते देशबन्धं पण छे
अने सर्वबन्धं पण छे. ए प्रमाणे वायुकायिकेकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं तथा रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं जाणवो.
ए प्रमाणे यावद् अनुत्तरौपपातिक देवो सुधी जाणवुं.

देशबन्धं जने सर्व-
बन्धं.

४८. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं कालथी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धं जघन्यथी एक समय, अने
उत्कृष्टथी *बे समय सुधी होय. तथा देशबन्धं जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्तीस सागरोपम सुधी होय.

वैक्रियशरीरप्रयोग-
बन्धकाल.

४९. [प्र०] वायुकायिकेकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धं एक समय, अने देशबन्धं
जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टथी अन्तर्मुहूर्त सुधी होय छे.

वायुकायिक वैक्रिय-
शरीरप्रयोगबन्धनो
काल.

५०. [प्र०] रत्नप्रभानैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धं एक समय, अने देशबन्धं जघन्यथी
त्रण समय उणा दशहजार वर्ष सुधी होय, तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून एक सागरोपम सुधी होय. ए प्रमाणे यावत् नीचे सातमी
नरकपृथ्वी सुधी जाणवुं. परन्तु देशबन्धने विषे जेनी जे जघन्य स्थिति होय तेने एक समय न्यून करवी, अने यावत् जेनी उत्कृष्ट स्थिति
होय ते पण समय न्यून करवी. पञ्चेन्द्रिय तिर्यच अने मनुष्यने वायुकायिकनी पेठे जाणवुं. असुरकुमार, नागकुमार, यावद् अनुत्तरौपपा-
तिक देवोने नारकनी पेठे जाणवा; परन्तु जेनी जे स्थिति (आयुष्य) होय ते कहेवी, यावद् अनुत्तरौपपातिकोनी सर्वबन्धं एक समय,
अने देशबन्धं जघन्यथी त्रण समय न्यून एकत्तीस सागरोपम सुधीनो होय छे; तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्तीस सागरोपम सुधीनो छे.

रत्नप्रभा नैरयिक-
वैक्रियशरीरप्रयोग-
बन्धकाल.

५१. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरना प्रयोगबन्धनुं अन्तर कालथी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर
जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी अनंतकाल-अनन्त उत्सर्पिणी अवसर्पिणी, यावद् आवलिकाना असंख्यातमा भागना समय तुल्य असंख्य
पुद्गल परावर्त सुधी होय छे. ए प्रमाणे देशबन्धनुं अन्तर पण जाणवुं.

वैक्रियशरीरप्रयोग-
बन्धनुं अन्तर.

१ -नेरइया एवं क विनाऽन्यत्र । २ -या णेयवा ड । ३ एवं चेव अणु- ड विनाऽन्यत्र । ४ सत्तमाए क-घ विना । ५ समऊणा घ ।
६ जस्स जा उक्कोसा क-ड विनाऽन्यत्र । ७ -बंधंतरे णं क विनाऽन्यत्र ।

४८. * औदारिकशरीरी वैक्रियशरीर करतो प्रथम समये सर्वबन्धक थईने मरण पामी देव के नारक थाय त्यारे प्रथम समये सर्वबन्ध करे, माटे
वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनो सर्वबन्ध उत्कृष्टथी बे समय होय. तथा औदारिकशरीरी वैक्रिय शरीर करतो प्रथम समये सर्वबन्ध करी बीजे समये देशबन्धक
थाय अने तरत ज मरण पामे माटे देशबन्ध जघन्यथी एक समय होय छे.-टीका.

४६. [प्र०] तिरिक्खजोणियपंचिदियवेउद्वियसरीरपुच्छा । [उ०] गोयमा ! वीरिय० जहा वाउक्काइयाणं, मणुस्सपंचिदिय-
वेउद्विय० एवं चेव । असुरकुमारभवनवासिदेवपंचिदियवेउद्विय० जहा रयणप्पभापुढविनेरइयाणं, एवं जाव थणियकुमार,
एवं वाणमंतरा, एवं जोइसिया, एवं सोहम्मकप्पोवया वेमाणिया, एवं जाव अच्चुयगेवेज्जकप्पातीया वेमाणियां, अणुत्तरो-
ववाइयकप्पातीया वेमाणिया एवं चेव ।

४७. [प्र०] वेउद्वियसरीरप्पओगबंधे णं मंते ! किं देसबंधे, सध्वबंधे ? [उ०] गोयमा ! देसबंधे वि, सध्वबंधे वि ।
वाउक्काइयपंगिदिय० एवं चेव, रयणप्पभापुढविनेरइया एवं चेव, एवं जाव अणुत्तरोववाइया ।

४८. [प्र०] वेउद्वियसरीरप्पयोगबंधे णं मंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे जहन्नेणं एकं समयं,
उक्कोसेणं दो समयया । देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं समयूणाइं ।

४९. [प्र०] वाउक्काइयपंगिदियवेउद्वियपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं,
उक्कोसेणं अंतोमुहुत्तं ।

५०. [प्र०] रयणप्पभापुढविनेरइयपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहन्नेणं दसवाससहस्साइं
तिसमयऊणाइं, उक्कोसेणं सागरोवमं समयूणं, एवं जाव अहे सत्तमा, नवरं देसबंधे जस्स जा जहन्निया ठिती सा तिसम-
यूणा कायवा, जाव उक्कोसिआ सा समयूणा । पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं मणुस्साण य जहा वाउक्काइयाणं, असुरकुमार-
नागकुमार० जाव अणुत्तरोववाइयाणं जहा नेरइयाणं; नवरं जस्स जा ठिती सा भाणियवा, जाव अणुत्तरोववाइयाणं सध्वबंधे
एकं समयं, देसबंधे जहन्नेणं एकत्तीसं सागरोवमाइं तिसमऊणाइं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं समयूणाइं ।

५१. [प्र०] वेउद्वियसरीरप्पओगबंधंतरं णं मंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधंतरं जहन्नेणं एकं
समयं, उक्कोसेणं अणंतं कालं—अणंताओ— जाव आवलियाए असंखेज्जइभागो; एवं देसबंधंतरं पि ।

४६. [प्र०] तिर्यचयोनिक पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वीर्यता, सयोगता अने सद्रव्यताधी
पूर्ववत् जेम वायुकायिकोने कहुं तेम जाणवुं. मनुष्य पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध पण ए प्रमाणे जाणवो. असुरकुमार भवनवासीदेव
पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध रत्नप्रभापृथिवीना नैरयिकनी पेठे जाणवो. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं. ए रीते वानन्यंतर,
ज्योतिषिक, सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक यावद् अच्युत, अने प्रैवेयक कल्पातीत वैमानिकोने जाणवुं. तथा अनुत्तरौपपातिककल्पातीत
वैमानिकोने पण ए प्रमाणे जाणवा.

तिर्यचयोनिकवैक्रिय
शरीरप्रयोगबन्ध.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं शुं देशबन्धं छे के सर्वबन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! ते देशबन्धं पण छे
अने सर्वबन्धं पण छे. ए प्रमाणे वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं तथा रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं जाणवो.
ए प्रमाणे यावद् अनुत्तरौपपातिक देवो सुधी जाणवुं.

देशबन्धं अने सर्व-
बन्धं.

४८. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धं कालधी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धं जघन्यथी एक समय, अने
उत्कृष्टथी *बे समय सुधी होय. तथा देशबन्धं जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्तीश सागरोपम सुधी होय.

वैक्रियशरीरप्रयोग-
बन्धकाल.

४९. [प्र०] वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धं एक समय, अने देशबन्धं
जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टथी अन्तर्मुहूर्तं सुधी होय छे.

वायुकायिक वैक्रिय-
शरीरप्रयोगबन्धनो
काल.

५०. [प्र०] रत्नप्रभानैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धं एक समय, अने देशबन्धं जघन्यथी
त्रण समय उणा दशहजार वर्षं सुधी होय, तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून एक सागरोपम सुधी होय. ए प्रमाणे यावत् नीचे सालमी
नरकपृथ्वी सुधी जाणवुं. परन्तु देशबन्धने विषे जेनी जे जघन्य स्थिति होय तेने एक समय न्यून करवी, अने यावत् जेनी उत्कृष्ट स्थिति
होय ते पण समय न्यून करवी. पञ्चेन्द्रिय तिर्यच अने मनुष्यने वायुकायिकनी पेठे जाणवुं. असुरकुमार, नागकुमार, यावद् अनुत्तरौपपा-
तिक देवोने नारकनी पेठे जाणवा; परन्तु जेनी जे स्थिति (आयुष्य) होय ते कहेवी, यावद् अनुत्तरौपपातिकोने सर्वबन्धं एक समय,
अने देशबन्धं जघन्यथी त्रण समय न्यून एकत्तीश सागरोपम सुधीनो होय छे; तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्तीश सागरोपम सुधीनो छे.

रत्नप्रभा नैरयिक-
वैक्रियशरीरप्रयोग-
बन्धकाल.

५१. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरना प्रयोगबन्धनुं अन्तर कालधी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर
जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी अनंतकाल—अनन्त उत्सर्पिणी अवसर्पिणी, यावद् आवलिकाना असंख्यातमा भागना समय तुल्य असंख्य
पुद्गल परावर्त सुधी होय छे. ए प्रमाणे देशबन्धनुं अन्तर पण जाणवुं.

वैक्रियशरीरप्रयोग-
बन्धनुं अन्तर.

१ -नेरइया एवं क विनाऽन्यत्र । २ -या णेयवा ङ । ३ एवं चेव अणु- ङ विनाऽन्यत्र । ४ सत्तमाए क-घ विना । ५ समऊणा घ ।
६ जस्स जा उक्कोसा क-ङ विनाऽन्यत्र । ७ -बंधंतरे णं क विनाऽन्यत्र ।

४८. * औदारिकशरीरी वैक्रियशरीर करतो प्रथम समये सर्वबन्धक थईने मरण पामी देव के नारक थाय ल्यारे प्रथम समये सर्वबन्ध करे, माटे
वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनो सर्वबन्ध उत्कृष्टथी बे समय होय. तथा औदारिकशरीरी वैक्रिय शरीर करतो प्रथम समये सर्वबन्ध करी बीजे समये देशबन्धक
थाय अने तरत ज मरण पामे माटे देशबन्ध जघन्यथी एक समय होय छे.—टीका.

चमाईं वासपुहत्तमम्भहियाईं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-वणस्सइकालो; देसबंधंतरं जहण्णेणं वासपुहुत्तं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-वणस्सइकालो; एवं जाव अचुए । नवरं जस्स जा ठिती सा सैवबंधंतरं जहण्णेण वासपुहत्तमम्भहिया कायद्वा, सेसं तं चेव ।

५७. [प्र०] गेवेज्जकप्पातीय-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सद्धबंधंतरं जहण्णेण वावीसं सागरोवमाईं वासपुहत्तमम्भहियाईं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-वणस्सइकालो । देसबंधंतरं जहण्णेणं वासपुहुत्तं, उक्कोसेणं वणस्सइकालो ।

५८. [प्र०] जीवस्स णं भंते ! अणुत्तरोववाइय-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सद्धबंधंतरं जहण्णेणं एक्कीसं सागरोवमाईं वासपुहत्तमम्भहियाईं, उक्कोसेणं संखेज्जाईं सागरोवमाईं । देसबंधंतरं जहण्णेणं वासपुहुत्तं, उक्कोसेणं संखेज्जाईं सागरोवमाईं ।

५९. [प्र०] एप्पसि णं भंते ! जीवाणं वेउद्धियसरीरस्स देसबंधगाणं, सद्धबंधगाणं, अवंधगाणं य कयरे कयरेहिंतो जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धथोवा जीवा वेउद्धियसरीरस्स सद्धबंधगा, देसबंधगा असंखेज्जगुणा, अवंधगा अणंतगुणा ।

६०. [प्र०] आहारगसरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! एगागारे पण्णत्ते ।

६१. [प्र०] जइ एगागारे पण्णत्ते किं मणुस्साहारगसरीरप्पओगबंधे, अमणुस्साहारगसरीरप्पओगबंधे ? [उ०] गोयमा ! मणुस्साहारगसरीरप्पओगबंधे, नो अमणुस्साहारगसरीरप्पओगबंधे । एवं एएणं अभिलावेणं जहा ओगाहणसंठाणे जाव इद्धिपत्तपमत्तसंजयसम्मदिट्ठिपत्तसंखेज्जवासाउयकम्मभूमगव्वकंतिमणुस्साहारगसरीरप्पओगबंधे, णो अणिट्ठिपत्तपमत्त० जाव आहारगसरीरप्पओगबंधे ।

६२. [प्र०] आहारगसरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदएणं ? [उ०] गोयमा ! वीरिय-सजोग-सइधयाए जाव लंदि च पडुच्च आहारगसरीरप्पओगणामाए कम्मस्स उदएणं आहारगसरीरप्पओगबंधे ।

गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी *वर्षपृथक्त्व अधिक अद्वार सागरोपम, अने उत्कृष्ट अनंतकाल-वनस्पतिकालपर्यन्त होय. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व, अने उत्कृष्ट अनंतकाल-वनस्पतिकाल होय. ए प्रमाणे यावद् अच्युत देवलोकपर्यन्त जाणवुं, परन्तु सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी जेनी जे स्थिति होय ते वर्षपृथक्त्व अधिक करवी. बाकी बंधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं.

५७. [प्र०] ग्रैवेयक कल्पातीत वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धना अन्तर संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व अधिक वावीस सागरोपम, अने उत्कृष्टथी अनंतकाल-वनस्पतिकाल सुधी होय. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व अने उत्कृष्टथी वनस्पतिकाल जाणवो.

५८. [प्र०] हे भगवन् ! अनुत्तरीपपातिकदेवसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व अधिक एकत्रीश सागरोपम, अने उत्कृष्टथी संख्यात सागरोपम छे. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व, अने उत्कृष्टथी संख्यात सागरोपम होय छे.

५९. [प्र०] हे भगवन् ! ए वैक्रियशरीरना देशबंधक, सर्वबंधक अने अवंधक जीवोमां कया जीवो कया जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! वैक्रियशरीरना सर्वबंधक जीवो सौथी थोडा छे, तेथी देशबन्धको असंख्यातगुणा छे, अने तेथी अबन्धको अनन्तगुणा छे.

६०. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरनो प्रयोगबन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! एक प्रकारनो कह्यो छे.

६१. [प्र०] जो (आहारकशरीरप्रयोगबन्ध) एक प्रकारनो कह्यो छे तो शुं ते मनुष्योने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध छे के मनुष्य-शिवाय बीजा जीवोने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध छे ? [उ०] हे गौतम ! मनुष्योने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होय छे, पण मनुष्य शिवाय बीजा जीवोने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होतो नथी. ए प्रमाणे ए अभिलापथी 'अवगाहनासंस्थान' पदमां कहा प्रमाणे यावद् ऋद्धिप्राप्त प्रमत्तसंयत सम्यग्दृष्टि पर्याप्त संख्यात वर्षना आयुष्वाळा कर्मभूमिमां उत्पन्न थएला गर्भज मनुष्यने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होय छे, पण ऋद्धिने अप्राप्त प्रमत्तसंयतने यावद् आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होतो नथी.

६२. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी होय छे ? [उ०] हे गौतम ! सवीर्यता, सयोगता अने सद्रव्यताथी यावद् लब्धिने आश्रयी आहारकशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होय छे.

ग्रैवेयककल्पातीत.

अनुत्तरीपपातिक.

अवधदुरत्व.

आहारकशरीरप्रयोगबन्ध.

आहारकशरीरप्रयोगबन्ध मनुष्य के ते शिवाय बीजाने होय

आहारक शरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी होय ?

१-पुहुत्तम-ग । २-अच्युता क । ३-बंधंतरे क । ४-पुहुत्त ग-ड । ५-भूमिगव्व-ग, भूमिगव्व-ड । ६-लंदि वा ड ।

५६. * आनतकल्पनो कोई देव अद्वार सागरोपमना आयुषवाळो उरपत्तिने प्रथम समये सर्वबन्धक होय, अने त्यांथी च्यवीने वर्षपृथक्त्व आयुषपर्यन्त मनुष्यमां रहीने पुनः तेज आनत कल्पमां उत्पन्न थईने प्रथम समये सर्वबन्धक थाय, तेथी सर्वबन्धनुं जघन्य अन्तर वर्षपृथक्त्व अधिक अद्वार सागरोपम जाणवुं-टीका.

५८. † अनुत्तरीपपातिकने विषे उत्कृष्ट सर्वबंधान्तर अने देशबंधान्तर संख्याता सागरोपम छे, कारण के त्यांथी च्यवीने अनन्तकाल संसारमां भ्रमण करतो नथी-टीका.

६१. ‡ प्रज्ञा० पद. २१ प. ४२३-१. पं-११.

६३. [प्र०] आहारगसरीररूपयोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे सध्वबंधे ? [उ०] गोयमा ! देसबंधे वि सध्वबंधे वि ।

६४. [प्र०] आहारगसरीररूपयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधे एक्कं समयं, देसबंधे जहण्णेणं अंतोमुहुत्तं, उक्कोसेण वि अंतोमुहुत्तं ।

६५. [प्र०] आहारगसरीररूपयोगबंधंतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सध्वबंधंतरं जहण्णेणं अंतो-मुहुत्तं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-अणंताओ उस्सप्पिणी-ओसप्पिणीओ कालओ, खेत्तओ अणंता लोया-अवहुपोगलपरियहं देसुणं । एवं देसबंधंतरं पि ।

६६. [प्र०] एएसि णं भंते ! जीवाणं आहारगसरीरस्स देसबंधगाणं, सध्वबंधगाणं, अबंधगाण य कयरे कयरेहिंते जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सध्वयोवा जीवा आहारगसरीरस्स सध्वबंधगा, देसबंधगा संखेज्जगुणा, अबंधगा अणंदगुणा ।

६७. [प्र०] तेयासरीररूपयोगबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] ! गोयमा पंचविहे पण्णत्ते, तं जहा-एगिंदियते-यासरीररूपयोगबंधे, बेह्दियतेयासरीररूपयोगबंधे, जाव पंचिंदियतेयासरीररूपयोगबंधे ।

६८. [प्र०] एगिंदियतेयासरीररूपयोगबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] एवं एणं अभिलावेणं भेदो जहा ओगाह-णसंठाणे, जाव पज्जत्तासच्चट्टसिद्धअणुत्तरोववाइयकप्पातीतवेमाणियदेवपंचिंदियतेयासरीररूपयोगबंधे य, अपज्जत्तासच्चट्टसिद्ध-अणुत्तरोववाइय० जाव बंधे य ।

६९. [प्र०] तेयासरीररूपयोगबंधे णं भंते कस्स कम्मस्स उदएणं ? [उ०] गोयमा ! वीरिय-सजोग-सहस्रयाए जाव आउयं च पडुच्च तेयासरीररूपयोगनामाए कम्मस्स उदएणं तेयासरीररूपयोगबंधे ।

७०. [प्र०] तेयासरीररूपयोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे, सध्वबंधे ? [उ०] गोयमा ! देसबंधे, नो सध्वबंधे ।

देशबन्ध अने सर्व-
बन्ध.

६३. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरप्रयोगबन्धं शुं देशबन्धं छे के सर्वबन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्धं पणं छे, अने सर्वबन्धं पणं छे.

आहारक शरीरप्र-
योगबन्धनो काल.

६४. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरप्रयोगबन्धं कालथी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! तेनो सर्वबन्धं एकं समयं, अने देशबन्धं जघन्यथी अन्तर्मुहूर्तं अने उक्कथी पणं अंतर्मुहूर्तं सुधी होय छे.

अन्तर.

६५. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरना प्रयोगबन्धनुं अंतरं कालथी केटलं होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेना सर्वबन्धनुं अन्तरं जघन्यथी अंतर्मुहूर्तं, अने उक्कथी कालनी अपेक्षाए अनंतकाल—अनंत उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी होय छे. क्षेत्रथी अनंतलोक—काइक न्यून अर्धपुद्गल परावर्तं छे. ए प्रमाणे देशबन्धनुं अन्तरं पणं जाणवुं.

देशबन्धक, सर्वबन्धक
अने अबन्धकनुं
यावद् पर्याप्तसर्वार्थ-
सिद्ध.

६६. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरना देशबन्धक, सर्वबन्धक अने अबन्धक जीवोमां कया जीवो कया जीवोथी यावद् विशेषा-धिकं छे ? [उ०] हे गौतम ! सौथी थोडा जीवो आहारकशरीरना सर्वबन्धकं छे, तेथी देशबन्धक संख्यात गुणा छे, अने तेथी अबन्धक जीवो अनन्तगुणा छे.

तैजसशरीरप्रयोग-
बन्ध.

६७. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्धं केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे—१ एकेन्द्रिय तैजसशरीरप्रयोगबन्ध, २ द्वीन्द्रिय तैजसशरीरप्रयोगबन्ध, ३ त्रीन्द्रिय तैजसशरीरप्रयोगबन्ध, यावत् ५ पंचेन्द्रिय तैजसशरीरप्रयोगबन्ध.

एकेन्द्रिय.

६८. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियतैजसशरीरप्रयोगबन्धं केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] ए अभिलापथी ए प्रमाणे जेम *'अवगाहनासंस्थान'मां भेदं कह्यो छे तेम अहीं पणं कहेवो, यावद् पर्याप्त सर्वार्थसिद्ध अनुत्तरौपपातिक कल्पातीत वैमानिक देवपंचेन्द्रिय तैजसशरीरप्रयोगबन्ध अने अपर्याप्तसर्वार्थसिद्ध अनुत्तरौपपातिक यावद् तैजसशरीरप्रयोगबन्धं छे.

यावद् पर्याप्तसर्वार्थ-
सिद्ध.

तैजस शरीरप्रयो-
गबन्ध कया कर्मना
उदयथी ?

६९. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्धं कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! संवीर्यता, सयोगता अने सद्भव्यताथी यावद् आयुष्यने आश्रयं तैजसशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी तैजसशरीरनो प्रयोगबन्धं थाय छे.

देशबन्ध के सर्वबन्ध ?
सर्वबन्ध नथी.

७०. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्धं शुं देशबन्धं छे के सर्वबन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्धं छे पणं सर्वबन्धं नथी.

१ -पयोगबंधंतरे ग-घ-ङ ।

६८. * प्रहा० पद. २१. प. ४२६-१. पं. ३.

७१. [प्र०] तेयासरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! दुविहे पन्नत्ते, तं जहा—अणाइए वा अपज्जवसिए, अणाइए वा सपज्जवसिए ।

७२. [प्र०] तेयासरीरप्पओगबंधंतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! अणाइयस्स अपज्जवसियस्स नत्थि अंतरं, अणाइयस्स सपज्जवसियस्स नत्थि अंतरं ।

७३. [प्र०] एएसि णं भंते ! जीवाणं तेयासरीरस्स देसबंधगाणं, अबंधगाण य कयरे कयरेहिंतो जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धत्थोवा जीवा तेयासरीरस्स अबंधगा, देसबंधगा अणंतगुणा ।

७४. [प्र०] कम्मासरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] गोयमा ! अट्टविहे पणत्ते, तं जहा—नाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पओगबंधे, जाव अंतराइयकम्मासरीरप्पओगबंधे ।

७५. [प्र०] णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदरणं ? [उ०] गोयमा ! नाणपडिणीययाए णाणणिण्हवणयाए, णाणंतराएणं, णाणप्पदोसेणं, णाणञ्जासायणयाए, णाणविसंवादणाजोगेणं णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पओगनामाए कम्मस्स उदरणं णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पओगबंधे ।

७६. [प्र०] दरिसणावरणिज्जकम्मासरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदरणं ? [उ०] गोयमा ! दंसणपडिणीययाए, एवं जहा णाणावरणिज्जं, नवरं दंसणनामं घेत्तद्धं, जाव दंसणविसंवादणाजोगेणं दंसणावरणिज्जकम्मासरीरप्पओगनामाए कम्मस्स उदरणं जाव पओगबंधे ।

७७. [प्र०] सायावेयणिज्जकम्मासरीरप्पओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदरणं ? [उ०] गोयमा ! पाणाणुकंपयाए, भूयाणुकंपयाए, एवं जहा सत्तमसए दुस्समाउहेसए जाव अपरियावणयाए सायावेयणिज्जकम्मासरीरप्पओगनामाए कम्मस्स उदरणं सायावेयणिज्जकम्मा० जाव बंधे ।

७१. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध वे प्रकारनो कह्यो छे. ते आ प्रमाणे—१ अनादि अपर्यवसित अने २ अनादि सपर्यवसित.

तैजसशरीरप्रयोग-
बन्धनो काल.

७२. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! अनादि अपर्यवसित अने अनादि सपर्यवसित ए बन्धे प्रकारना तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर नथी.

तैजसशरीरप्रयोग-
बन्धनुं अन्तर.

७३. [प्र०] हे भगवन् ! ए तैजसशरीरना देशबन्धक अने अबन्धक जीवोमां कया जीवो कया जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! तैजसशरीरना अबन्धक जीवो सौथी थोडा छे, तेथी देशबन्धक जीवो अनन्तगुण छे.

७४. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मणशरीरप्रयोगबन्ध केटल प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे—ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध, यावद् अन्तरायकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध.

कर्मणशरीर प्रयोग-
बन्ध.

७५. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्ञाननी प्रत्यनीकताथी, ज्ञाननो अपलाप करवाथी, ज्ञाननो अन्तराय—विघ्न करवाथी, ज्ञाननो प्रद्वेष करवाथी, ज्ञाननी अत्यन्त आशातना करवाथी, ज्ञानना विसंवादन योगथी अने ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

ज्ञानावरणीय कर्म-
णशरीर प्रयोगबन्ध
कया कर्मना उदयथी
थाय छे ?

७६. [प्र०] हे भगवन् ! दर्शनावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! दर्शननी प्रत्यनीकताथी—इत्यादि जेम ज्ञानावरणीयना कारणो कह्या छे तेम दर्शनावरणीय माटे जाणवां; परन्तु [ज्ञानावरणीयस्थाने] 'दर्शनावरणीय' कहैवुं, यावद् दर्शन विसंवादनयोगथी, तथा दर्शनावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी दर्शनावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

दर्शनावरणीयकर्म-
णशरीरप्रयोगबन्ध.

७७. [प्र०] हे भगवन् ! सातावेदनीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! प्राणीओ उपर अनुकम्पा करवाथी, भूतो उपर अनुकंपा करवाथी—इत्यादि जेम *सप्तम शतकना दुःषमा उद्देशकमां कह्युं छे तेम कहैवुं, यावद् तेओने परिताप नहि उत्पन्न करवाथी, अने सातावेदनीयकर्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी सातावेदनीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

सातावेदनीय-

१- पपयोगबंधंतरे णं क विनाऽन्यत्र । २-सायणाए ग । ३-नाम घे- ग-घ । ४-दसमोद्दे- क विनाऽन्यत्र ।

७७. * भग० खं. ३. अ. ७. अ. ६. प. ११. म. १०.

૭૮. [પ્ર૦] અસાયાવેયગિજ્જ-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પરદુષ્ણણયાપ, પરસોયણયાપ, જહા સત્તમસપ્ ધુસ્સમાઉદ્દેસપ, જાથ પરિયાઘણયાપ અસાયાવેયગિજ્જકમ્મા૦ જાવ પઓગબંધે ।

૭૯. [પ્ર૦] મોહગિજ્જકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તિલ્લકોહયાપ, તિલ્લમાણયાપ, તિલ્લમાયયાપ, તિલ્લોમયાપ, તિલ્લવંસણમોહગિજ્જયાપ, તિલ્લચરિત્તમોહગિજ્જયાપ મોહગિજ્જકમ્માસરીરપ્પઓગ૦ જાવ પઓગબંધે ।

૮૦. [પ્ર૦] નેરહયાઉયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! મહારંભયાપ, મહાપરિગ્ગહયાપ, કુણિમાહારેણં, પંચિવિયવહેણં નેરહયાઉયકમ્માસરીરપ્પઓગનામાપ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં નેરહયાઉયકમ્માસરીર૦ જાવ પઓગબંધે ।

૮૧. [પ્ર૦] તિરિલ્લજોણિયાઉઅકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! માહલ્લયાપ, નિયડિલ્લયાપ, અલિયવયણેણં, કૂલ્લુ-લ-કૂલ્લમાણેણં તિરિલ્લજોણિયાઉઅકમ્મા૦ જાવ પઓગબંધે ।

૮૨. [પ્ર૦] મણુસ્સાઉયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પગ્ગમ્મહયાપ, પગ્ગવિણીયયાપ, સાણુકોસણયાપ, અમ્મચ્છ-રિયાપ મણુસ્સાઉયકમ્મા૦ જાવ પઓગબંધે ।

૮૩. [પ્ર૦] દેવાઉયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સરાગસંજમેણં, સંજમાસંજમેણં, ઘાલતલોકમ્મેણં, અકામનિજ્જરાપ્પ દેવાઉયકમ્માસરીર૦ જાવ પઓગબંધે ।

૮૪. [પ્ર૦] સુમનામકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! કાઉજ્જુયયાપ, માહુજ્જુયયાપ, માસુજ્જુયયાપ, અવિસંવાદણ-જોગેણં સુમનામકમ્માસરીર૦ જાવ પઓગબંધે ।

૮૫. [પ્ર૦] અસુમનામકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! કાયઅણુજ્જુયયાપ, જાવ વિસંવાયણાજોગેણં અસુમનામકમ્મા૦ જાવ પઓગબંધે ।

અસાતાવેવનીવ.

૭૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બીજાને દુઃખ દેવાથી, બીજાને શોક ઉત્પન્ન કરવાથી—ઇત્યાદિ જેમ *સત્તમ શતકના દુઃખમા ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ યાવદ્ બીજાને પરિતાપ ઉપજાવવાથી અને અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે.

મોહનીય.

૭૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તીવ્રક્રોધ કરવાથી, તીવ્ર માન કરવાથી, તીવ્ર માયા (કપટ) કરવાથી, તીવ્ર લોભ કરવાથી, તીવ્ર દર્શનમોહનીયથી, તીવ્ર ચારિત્રમોહનીયથી તથા મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે.

નારકાયુષ્.

૮૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મહાઆરમ્ભથી, મહાપરિપ્રહથી, માંસાહાર કરવાથી, પંચેન્દ્રિય જીવોનો વધ કરવાથી તથા નારકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી નારકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે.

તિર્યંચયોનિકાયુષ્.

૮૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યંચયોનિકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! માયિક-પણાથી, કપટીપણાથી, ધોટું બોલવાથી, ધોટાં તોલાં અને ધોટાં માપથી તથા તિર્યંચયોનિકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી તિર્યંચયોનિકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે.

મનુષ્યાયુષ્.

૮૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રકૃતિની ભદ્ર-તાથી, પ્રકૃતિના વિનીતપણાથી, દયાલુપણાથી, અમત્સરિપણાથી તથા મનુષ્યાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મનુષ્યાયુષ્કાર્મણ-શરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે.

દેવાયુષ્.

૮૩. [પ્ર૦] દેવાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સરાગસંયમથી, સંયમાસંયમ-(દેશવિરતિ)થી, અજ્ઞા-નતપકર્મથી, અકામનિર્જરાથી તથા દેવાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી દેવાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે.

શુભનામ.

૮૪. [પ્ર૦] શુભનામકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાયની સરલતાથી, ભાવની સરલતાથી, માષાની સરલતાથી અને યોગના અવિસંવાદનપણાથી—એકતાથી તથા શુભનામકાર્મણશરીરપ્રયોગનામ કર્મના ઉદયથી યાવત્ પ્રયોગબન્ધ થાય છે.

અશુભનામ.

૮૫. [પ્ર૦] અશુભનામકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાયની વક્રતાથી, ભાવની વક્રતાથી, માષાની વક્રતાથી, અને યોગના વિસંવાદનપણાથી—ભિન્નતાથી અશુભનામકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી યાવત્ પ્રયોગબન્ધ થાય છે.

* ૭૮. ભગ૦ સં. ૩. શ. ૭. ૩. ૬. પૃ. ૨૦. સુ. ૧૬.

૧ દસમોદે-ક વિનાઽન્યત્ર । ૨ -સરીરપ્પઓગબંધે ણં મંતે પુચ્છા ક વિનાઽન્યત્ર ।

८६. [प्र०] उच्चागोयकम्मासरीर-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जातिअमदेणं, कुलअमदेणं, बलअमदेणं, रूपअमदेणं, तवअमदेणं, सुयअमदेणं, लामअमदेणं, इस्सरियअमदेणं उच्चागोयकम्मासरीर० जाव पयोगबंधे ।

८७. [प्र०] नीयागोयकम्मासरीर-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जातिमदेणं, कुलमदेणं, बलमदेणं, जाव इस्सरियमदेणं नीयागोयकम्मासरीर० जाव पयोगबंधे ।

८८. [प्र०] अंतराह्यकम्मासरीर-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दाणंतरापणं, लामंतरापणं, भोगंतरापणं, उवभोगंतरापणं, वीरियंतरापणं अंतराह्यकम्मासरीरप्ययोगनामाए कम्मस्स उदपणं अंतराह्यकम्मासरीरप्ययोगबंधे ।

८९. [प्र०] णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्ययोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे, सव्वबंधे ? [उ०] गोयमा ! देसबंधे, णो सव्वबंधे, एवं जाव अंतराह्यं ।

९०. [प्र०] णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्ययोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! दुविहे पण्णसे, तं जहा—अणादीए एवं जहा तेयगस्स संचिट्ठणा तहेव, एवं जाव अंतराह्यस्स ।

९१. [प्र०] णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्ययोगबंधेतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! अणाह्यस्स, एवं जहा तेयगसरीरस्स अंतरं तहेव, एवं जाव अंतराह्यस्स ।

९२. [प्र०] एएसि णं भंते ! जीवाणं णाणावरणिज्जस्स कम्मस्स देसबंधगणं, अबंधगण य कयरे कयरे० जाव ? [उ०] सप्पाबहुगं जहा तेयगस्स, एवं आउयवज्जं जाव अंतराह्यस्स ।

९३. [प्र०] आउयस्स पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सव्वत्थोवा जीवा आउयस्स कम्मस्स देसबंधगा, अबंधगा संखेज्जगुणा ।

८६. [प्र०] उच्चगोत्रकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जातिमद न करवाथी, कुलमद न करवाथी बलमद न करवाथी, रूपमद न करवाथी, तपमद न करवाथी, श्रुतमद न करवाथी, लाममद न करवाथी अने ऐश्वर्यमद न करवाथी, तथा उच्चगोत्रकर्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी उच्चगोत्रकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

उच्चगोत्र-

८७. [प्र०] नीचगोत्रकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जातिमद करवाथी, कुलमद करवाथी, बलमद करवाथी, यावद् ऐश्वर्यमद करवाथी तथा नीचगोत्रकर्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी नीचगोत्रकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

नीचगोत्र-

८८. [प्र०] अंतरायकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! दाननो अन्तराय करवाथी, लामनो अन्तराय करवाथी, भोगनो अन्तराय करवाथी, उपभोगनो अन्तराय करवाथी अने वीर्यनो अन्तराय करवाथी तथा अन्तरायकर्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी अन्तरायकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

अन्तराय-

८९. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध शुं देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्ध छे, पण सर्वबन्ध नथी. ए प्रमाणे यावद् अन्तरायकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध सुधी जाणवुं.

ज्ञानावरणीयनो देशबन्ध के सर्वबन्ध ?

९०. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्ध बे प्रकारनो कह्यो छे; ते आ प्रमाणे—अनादि सपर्यवसित (सान्त) अने अनादि अपर्यवसित (अनन्त). ए प्रमाणे यावत् जेम तैजस शरीरनो स्थितिकाल कह्यो छे तेम अहीं पण कहेवो, ए प्रमाणे यावद् अन्तराय कर्मनो स्थितिकाल जाणवो.

ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्धनो काल.

९१. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! अनादि अनंत अने अनादि सांत छे. जे प्रमाणे तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर कह्युं (सू. ७२.) ते प्रमाणे अहीं पण कहेवुं. ए प्रमाणे यावद् अन्तरायकर्मणशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर जाणवुं.

ज्ञानावरणीयकर्मणशरीर प्रयोगबन्धनुं अन्तर.

९२. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीय कर्मना देशबन्धक अने अबन्धक जीवोमां क्या जीवो क्या जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] जेम तैजस शरीरनुं अल्पबहुत्व कह्युं (सू. ७३.) तेम अहीं पण जाणवुं. ए प्रमाणे आयुषकर्म शिवाय यावत् अन्तराय कर्म सुधी जाणवुं.

देशबन्धक अने अबन्धकनुं अल्पबहुत्व-

९३. [प्र०] आयुषकर्म संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! आयुषकर्मना देशबन्धक जीवो सौधी थोडा छे, अने तेनाथी अबन्धक जीवो संख्यातगुण छे.

आयुष कर्मना देशबन्धक अने अबन्धक जीवोनुं अल्पबहुत्व-

१ अणाह्य सपज्जवत्तिए, अणाह्य अपज्जवत्तिए वा एवं -ग-घ । २ जहेव ड । ३-यकम्मस्स ग-ड । ४-सरे णं क विनाअन्यत्र ।

५ आउयपु-क ।

૧૪. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ સહ્વંધે સે ણં મંતે ! વેઝહિયસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ ।

૧૫. [પ્ર૦] આહારગસરીરસ્સ કિં વંધપ અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ અવંધપ ।

૧૬. [પ્ર૦] તેયાસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! વંધપ, નો અવંધપ ।

૧૭. [પ્ર૦] જહ વંધપ કિં દેસવંધપ સહ્વંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! દેસવંધપ, નો સહ્વંધપ ।

૧૮. [પ્ર૦] કમ્માસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] જહેવ તેયગસ્સ, જાવ દેસવંધપ, નો સહ્વંધપ ।

૧૯. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ દેસવંધે સે ણં મંતે ! વેઝહિયસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । एवं जहेव सव्वबंधेणं भणियं तहेव देसबंधेण वि भाणियच्चं जाव कम्मगस्स ।

૨૦. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેઝહિયસરીરસ્સ સહ્વંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । આહારગસરીરસ્સ एवं चेव, तेयगस्स कम्मगस्स य जहेव ओरालिएणं समं भणियं तहेव भाणियच्चं जाव देसबंधप, नो सव्वबंधप ।

૨૦૧. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેઝહિયસરીરસ્સ દેસવંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । एवं जहेव सव्वबंधेणं भणियं तहेव देसबंधेण वि भाणियच्चं जाव कम्मगस्स ।

૨૦૨. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! આહારગસરીરસ્સ સહ્વંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । एवं वेउहियस्स वि, तेया-कम्माणं जहेव ओरालिएणं समं भणियं तहेव भाणियच्चं ।

શરીરવન્ધનો પરસ્પર સંબન્ધ.

ઔદારિક શરીરના
સર્વવન્ધ સાથે વૈ-
ક્રિયશરીરવન્ધનો
સંબન્ધ.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને ઔદારિકશરીરનો સર્વવન્ધ છે તે જીવ શું વૈક્રિયશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે વન્ધક નથી; પણ અવન્ધક છે.

આહારક શરીર-
વન્ધનો સંબન્ધ.

૧૫. [પ્ર૦] ઔદારિકશરીરનો સર્વવન્ધક શું આહારકશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે.

તૈજસશરીરનો
સંબન્ધ.

૧૬. [પ્ર૦] તૈજસશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે તૈજસશરીરનો વન્ધક છે પણ અવન્ધક નથી.

દેશવન્ધક કે સર્વ-
વન્ધક ?

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે (તૈજસ શરીરનો) વન્ધક છે તો શું દેશવન્ધક છે કે સર્વવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે દેશવન્ધક છે, પણ સર્વવન્ધક નથી.

કાર્મણશરીરનો
સંબન્ધ.

૧૮. [પ્ર૦] કાર્મણશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તૈજસ શરીરની પેઠે યાવત્ કાર્મણશરીરનો દેશવન્ધક છે પણ સર્વવન્ધક નથી.

ઔદારિક શરીરના
દેશવન્ધ સાથે
વૈક્રિય શરીરનો
સંબન્ધ.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને ઔદારિકશરીરનો દેશવન્ધ છે તે જીવ શું વૈક્રિયશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. ए प्रमाणे जेम सर्ववन्धना प्रसंगे कह्युं, तेम अहीं देशवन्धना प्रसंगे पण यावत् कार्मण शरीर सुधी कहेवुं.

વૈક્રિય શરીરના
સર્વવન્ધ સાથે ઔદારિક
શરીરનો સંબન્ધ.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને વૈક્રિયશરીરનો સર્વવન્ધ છે તે જીવ શું ઔદારિકશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. ए प्रमाणे आहारकशरीर माटे पण जाणवुं, तैजस अने कार्मण शरीरने जेम औदारिक शरीरनी साथे कह्युं तेम वैक्रियशरीरनी साथे पण कहेवुं, यावद् देशवन्धक છે પણ સર્વવન્ધક નથી.

દેશવન્ધ સાથે ઔદારિક
શરીરવન્ધનો
સંબન્ધ.

૨૦૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને વૈક્રિયશરીરનો દેશવન્ધ છે તે જીવ શું ઔદારિક શરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. ए प्रमाणे जेम [वैक्रियशरीरना] सर्वबंधना प्रसंगे कह्युं तेम अहीं देशवन्धना प्रसंगे पण यावत् कार्मणशरीर सुधी कहेवुं.

આહારક શરીરના
સર્વવન્ધ સાથે ઔદારિક
શરીરવન્ધનો

૨૦૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને આહારકશરીરનો સર્વવન્ધ હોય તે જીવ શું ઔદારિકશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. ए प्रमाणे वैक्रियशरीरने पण जाणवुं. अने जेम तैजस अने कार्मण शरीरने औदारिक

१०३. [प्र०] जस्स णं भंते ! आहारगसरीरस्स देसबंधे से णं भंते ! ओरालियसरीरस्स० ? [उ०] एवं जहा आहारगस्स सध्वबंधेणं भणियं तथा देसबंधेण वि भाणियधं, जाव कम्मगस्स ।

१०४. [प्र०] जस्स णं भंते ! तेयासरीरस्स देसबंधे से णं भंते ! ओरालियसरीरस्स किं बंधय, अबंधय ? [उ०] गोयमा ! बंधय वा, अबंधय वा ।

१०५. [प्र०] जइ बंधय किं देसबंधय, सध्वबंधय ? [उ०] गोयमा ! देसबंधय वा सध्वबंधय वा ।

१०६. [प्र०] वेउद्वियसरीरस्स किं बंधय, अबंधय ? [उ०] एवं चेव, एवं आहारगसरीरस्स वि ।

१०७. [प्र०] कम्मगसरीरस्स किं बंधय, अबंधय ? [उ०] गोयमा ! बंधय, नो अबंधय ।

१०८. [प्र०] जइ बंधय किं देसबंधय, सध्वबंधय ? [उ०] गोयमा ! देसबंधय, नो सध्वबंधय ।

१०९. [प्र०] जस्स णं भंते ! कम्मसरीरस्स देसबंधे से णं भंते ! ओरालियस्स० ? [उ०] जहा तेयगस्स वत्तध्या भणिया तथा कम्मगस्स वि भाणियध्या, जाव तेयासरीरस्स जाव देसबंधय, नो सध्वबंधय ।

११०. [प्र०] एएसि णं भंते ! सध्वजीवाणं ओरालिय-वेउद्विय-आहारग-तेया-कम्मसरीरगाणं देसबंधगाणं सध्वबंधगाणं अबंधगाणं य कयरे कयरोहिंते जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सध्वत्थोवा जीवा आहारगसरीरस्स सध्वबंधगा, तस्स चेव देसबंधगा संखेज्जगुणा । वेउद्वियसरीरस्स सध्वबंधगा असंखेज्जगुणा, तस्स चेव देसबंधगा असंखेज्जगुणा । तेया-कम्मगाणं अबंधगा अणंतगुणा दोण्ह वि तुल्ला । ओरालियसरीरस्स सध्वबंधगा अणंतगुणा, तस्स चेव अबंधगा विसेसाहिया, तस्स चेव देसबंधगा असंखेज्जगुणा । तेया-कम्मगाणं देसबंधगा विसेसाहिया; वेउद्वियसरीरस्स अबंधगा विसेसाहिया, आहारगसरीरस्स अबंधगा विसेसाहिया । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए नवमो उद्देशो समत्तो ।

१०३. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीवने आहारक शरीरनो देशबन्ध छे ते जीव शुं औदारिक शरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम आहारक शरीरना सर्वबन्ध साथे कहुं छे तेम देशबन्धनी साथे पण यावत् कार्मणशरीर सुधी कहवुं.

१०४. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीवने तैजसशरीरनो देशबन्ध छे ते जीव शुं औदारिक शरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! बन्धक पण छे अने अबन्धक पण छे.

१०५. [प्र०] जो ते जीव [औदारिक शरीरनो] बन्धक छे तो शुं देशबन्धक छे के सर्वबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते देशबन्धक पण छे अने सर्वबन्धक पण छे.

१०६. [प्र०] ते जीव शुं वैक्रियशरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] पूर्वनी पेटे जाणवुं, ए प्रमाणे आहारक शरीर माटे पण जाणवुं.

१०७. [प्र०] ते जीव शुं कार्मण शरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! बन्धक छे, पण अबन्धक नथी.

१०८. [प्र०] जो [कार्मण शरीरनो] बन्धक छे तो शुं देशबन्धक छे के सर्वबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्धक छे, पण सर्वबन्धक नथी.

१०९. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीवने कार्मणशरीरनो देशबन्ध छे ते जीव शुं औदारिकनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] जेम तैजसशरीरनी वक्तव्यता कही, तेम कार्मण शरीरनी पण वक्तव्यता कहेवी, यावत् तैजसशरीरनो देशबन्धक छे, पण सर्वबन्धक नथी.

११०. [प्र०] हे भगवन् ! औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तैजस अने कार्मणशरीरना देशबन्धक, सर्वबन्धक अने अबन्धक एवा सर्व जीवोमां कया जीवो कया जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! १ सौथी थोडा जीवो आहारक शरीरना सर्वबन्धक छे, २ तेथी तेना देशबन्धक संख्यातगुणा छे, ३ तेथी वैक्रियशरीरना सर्वबन्धक असंख्यातगुणा छे, ४ तेथी तेना देशबन्धक जीवो असंख्यातगुणा छे, ५ तेथी तैजस अने कार्मण शरीरना अबन्धक जीवो अनंतगुण अने परस्पर तुल्य छे. ६ तेथी औदारिक शरीरना सर्वबन्धक जीवो अनंत गुण छे, ७ तेथी तेना अबन्धक जीवो विशेषाधिक छे, ८ तेथी तेना देशबन्धक जीवो असंख्येयगुणा छे, ९ तेथी तैजस अने कार्मण शरीरना देशबन्धक जीवो विशेषाधिक छे, १० तेथी वैक्रिय शरीरना अबन्धक जीवो विशेषाधिक छे, ११ तेथी आहारक शरीरना अबन्धक जीवो विशेषाधिक छे. हे भगवन् ! ते एम ज छे, हे भगवन् ! ते एम ज छे [एम कही भगवान् गौतम ! यावद् विहरे छे.]

अष्टम शतके नवम उद्देशक समाप्त.

आहारक शरीरना देशबन्ध साथे औदारिक शरीरनो संबन्ध. तैजस शरीरना देशबन्धक साथे औदारिक शरीरनो संबन्ध औदारिक शरीरनो देशबन्धक के सर्वबन्धक । वैक्रियशरीरनो बन्धक के अबन्धक ।

कार्मण शरीरनो बन्धक के अबन्धक । देशबन्धक के सर्वबन्धक ।

कार्मण शरीरना देशबन्धक साथे औदारिक शरीरबन्धनो संबन्ध.

शरीरना देशबन्धक, सर्वबन्धक अने अबन्धकनुं अस्पष्टत्व.

दसमो उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे नगरे जाव एवं वयासी, अन्नउत्थिया णं भंते ! एवं आइक्खंति, जाव एवं परूवेति—“एवं खलु १ सीलं सेयं, २ सुयं सेयं, ३ सुयं सेयं, सीलं सेयं;” से कहमेयं भंते ! एवं ? [उ०] गोयमा ! जं णं ते अन्नउत्थिया एवं आइक्खंति, जाव जे ते एवं आहंसु, मिच्छा ते एवं आहंसु; अहं पुण गोयमा ! एवं आइक्खामि, जाव परूवेमि—एवं खलु मए चत्तारि पुरिसजाया पन्नत्ता, तं जहा—१ सीलसंपन्ने णामं एगे णो सुयसंपन्ने, २ सुयसंपन्ने नामं एगे नो सीलसंपन्ने, ३ एगे सीलसंपन्ने वि सुयसंपन्ने वि, ४ एगे णो सीलसंपन्ने नो सुयसंपन्ने । तत्थ णं जे से पढमे पुरिसजाए से णं पुरिसे सीलवं असुयवं; उवरए, अविन्नायधम्मे; एस णं गोयमा ! मए पुरिसे देसाराहए पन्नत्ते । तत्थ णं जे से दोब्बे पुरिसजाए से णं पुरिसे असीलवं सुयवं; अणुवरए, विन्नायधम्मे; एस णं गोयमा ! मए पुरिसे देसविराहए पन्नत्ते । तत्थ णं जे से तब्बे पुरिसजाए से णं पुरिसे सीलवं सुयवं; उवरए, विन्नायधम्मे; एस णं गोयमा ! मए पुरिसे सव्वाराहए पन्नत्ते । तत्थ णं जे से चउत्थे पुरिसजाए से णं पुरिसे असीलवं असुतवं; अणुवरए, अविण्णायधम्मे; एस णं गोयमा ! मए पुरिसे सव्वविराहए पन्नत्ते ।

२. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! आराहणा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा आराहणा पण्णत्ता, तं जहा—नाणा-राहणा, दंसणाराहणा, चरित्ताराहणा ।

दशम उद्देशक.

‘शीलज श्रेय छे’ इ-
त्यादि अन्य तीर्थि-
कोनुं मन्तव्य.

‘शीलसंपन्न छे पण
श्रुतसंपन्न नथी’—
इत्यादि चतुर्थी.

देशाराधक.

देशविराधक.

सर्वाराधक.

सर्वविराधक.

१. [प्र०] *राजगृह नगरमां यावद् [गौतम] ए प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! अन्यतीर्थिको ए प्रमाणे कहे छे, यावद् ए प्रमाणे प्ररूपे छे—“ए रीते खरेखर १ शील ज श्रेय छे, २ श्रुत ज श्रेय छे, ३ [शीलनिरपेक्ष ज] श्रुत श्रेय छे, अथवा [श्रुतनिरपेक्ष ज] शील श्रेय छे, तो हे भगवन् ! ए प्रमाणे केम होइ शके ? [उ०] हे गौतम ! ते अन्यतीर्थिको जे ए प्रमाणे कहे छे, यावत् तेओए जे ए प्रमाणे कह्युं छे ते तेओए मिथ्या कह्युं छे. हे गौतम ! हुं वळी आ प्रमाणे कह्युं छुं, यावत् प्ररूपुं छुं, ए प्रमाणे में चार प्रकारना पुरुषो कहा छे, ते आ प्रमाणे—१ एक शीलसंपन्न छे पण श्रुतसंपन्न नथी, २ एक श्रुतसंपन्न छे पण शीलसंपन्न नथी, ३ एक शीलसंपन्न छे अने श्रुतसंपन्न पण छे, ४ एक शीलसंपन्न नथी तेम श्रुतसंपन्न पण नथी. तेमां जे प्रथम प्रकारनो पुरुष छे ते शीलवान् छे पण श्रुतवान् नथी. ते उपरत (पापादिकथी निवृत्त) छे, पण धर्मने जाणतो नथी. हे गौतम ! ते पुरुषने में देशाराधक कहा छे. तेमां जे बीजो पुरुष छे ते पुरुष शीलवाळो नथी, पण श्रुतवाळो छे. ते पुरुष अनुपरत (पापथी अनिवृत्त) छतां पण धर्मने जाणे छे. हे गौतम ! ते पुरुषने में देशविराधक कहा छे. तेमां जे त्रीजो पुरुष छे ते शीलवाळो छे अने श्रुतवाळो पण छे. ते पुरुष [पापथी] उपरत छे अने धर्मने जाणे छे. हे गौतम ! ते पुरुषने में सर्वाराधक कहा छे. तेमां जे चोथो पुरुष छे ते शीलथी अने श्रुतथी रहित छे, ते पापथी उपरत नथी अने धर्मथी अज्ञात छे. हे गौतम ! ए पुरुषने हुं सर्वविराधक कह्युं छुं.

आराधना.

आराधनाना प्रकार.

२. [प्र०] हे भगवन् ! आराधना केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारनी आराधना कही छे; ते आ प्रमाणे—१ ज्ञानाराधना, २ दर्शनाराधना अने ३ चारित्राराधना.

१. * केटला एक अन्यतीर्थिको एम माने छे के शील—प्राणातिपातादि विरमणरूप क्रिया मात्र श्रेय छे; ज्ञाननुं कइ पण प्रयोजन नथी, केमके ते चेष्टारहित छे. बीजा ज्ञानमात्रथी फलसिद्धि माने छे, कारण के ज्ञानरहित क्रियावाळने फलसिद्धि धती नथी, तेथी तेओ कहे छे के श्रुत—ज्ञानज श्रेय छे. अन्य परस्पर निरपेक्ष श्रुत अने शीलथी अभीष्टार्थसिद्धि माने छे—एटले तेओ क्रियारहित ज्ञान, अथवा ज्ञानरहित क्रियाथी अभीष्ट सिद्धि माने छे, केमके बभेमाना प्रत्येक पुरुषनी पवित्रतानुं कारण छे. तेथी एम कहे छे के ३ शील अथवा ४ श्रुत श्रेय छे.—टीका.

२. † १ ज्ञानाराधना—योगकाले अध्ययन, विनय, बहुमान—इत्यादि अष्टविध ज्ञानाचारनुं निरतिचारपणे परिपालन करवुं. २ दर्शनाराधना—दर्शन एटले सम्यक्त्व, तेना निःशंकितादि आठ प्रकारना आचारनुं पालन करवुं. ३ चारित्राचार—निरतिचारपणे पंचसमित्यादि चारित्राचारनुं पालन.

૩. [પ્ર૦] ણાણારાહણા ણં મંતે ! કતિવિદ્ધા પ્ણન્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદ્ધા પ્ણન્તા, તં જહા-ઉક્કોસિયા, મજ્ઞિમા, જહણ્ણા ।

૪. [પ્ર૦] દંસણારાહણા ણં મંતે કતિવિદ્ધા ? [ઉ૦] પવં ચેવ તિવિદ્ધા વિ, પવં ચરિત્તારાહણા વિ ।

૫. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! ઉક્કોસિયા ણાણારાહણા તસ્સ ઉક્કોસિયા દંસણારાહણા, જસ્સ ઉક્કોસિયા દંસણારાહણા તસ્સ ઉક્કોસિયા ણાણારાહણા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ ઉક્કોસિયા ણાણારાહણા તસ્સ દંસણારાહણા ઉક્કોસા વા અજહણ્ણુક્કોસા વા; જસ્સ પુણ ઉક્કોસિયા દંસણારાહણા તસ્સ ણાણારાહણા ઉક્કોસા વા, જહણ્ણા વા, અજહણ્ણમણ્ણુક્કોસા વા ।

૬. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ઉક્કોસિયા ણાણારાહણા તસ્સ ઉક્કોસિયા ચરિત્તારાહણા, જસ્સુક્કોસિયા ચરિત્તારાહણા તસ્સુક્કોસિયા ણાણારાહણા ? [ઉ૦] જહા ઉક્કોસિયા ણાણારાહણા ય દંસણારાહણા ય મણિયા તહા ઉક્કોસિયા ણાણારાહણા ય ચરિત્તારાહણા ય મણિઅઘ્ઘા ।

૭. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! ઉક્કોસિયા દંસણારાહણા તસ્સ ઉક્કોસિયા ચરિત્તારાહણા, જસ્સુક્કોસિયા ચરિત્તારાહણા તસ્સુક્કોસિયા દંસણારાહણા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ ઉક્કોસિયા દંસણારાહણા તસ્સ ચરિત્તારાહણા ઉક્કોસા વા, જહણ્ણા વા અજહણ્ણમણ્ણુક્કોસા વા; જસ્સ પુણ ઉક્કોસિયા ચરિત્તારાહણા તસ્સ દંસણારાહણા નિયમા ઉક્કોસા ।

૮. [પ્ર૦] ઉક્કોસિયં ણં મંતે ! ણાણારાહણં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં સિજ્ઞતિ, જાવ અંતં કરેતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અત્થેગદ્દે તેણેવ ભવગ્ગહણેણં સિજ્ઞતિ, જાવ અંતં કરેતિ; અત્થેગતિપ દોષેણં ભવગ્ગહણેણં સિજ્ઞતિ, જાવ અંતં કરેતિ; અત્થે-ગતિપ કપ્પોવપ્પસુ વા કપ્પાતીપ્પસુ વા ઉવવજ્ઞતિ ।

૯. [પ્ર૦] ઉક્કોસિયં ણં મંતે ! દંસણારાહણં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં ? [ઉ૦] પવં ચેવ ।

૧૦. [પ્ર૦] ઉક્કોસિયં ણં મંતે ! ચરિત્તારાહણં આરાહેત્તા ? [ઉ૦] પવં ચેવ, નવરં અત્થેગતિપ કપ્પાતીપ્પસુ ઉવવજ્ઞતિ ।

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનારાધના કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે-ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ અને જઘન્ય.

જ્ઞાનારાધના.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનારાધના કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે ત્રણ પ્રકારની કહી છે. એ રીતે ચારિત્ર-રાધના પણ ત્રણ પ્રકારની જાણવી.

દર્શનારાધના.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય ? જે જીવને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તે જીવને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે જીવને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ અને મધ્યમ દર્શનારાધના હોય, વળી જેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ, જઘન્ય અને મધ્યમ જ્ઞાનારાધના હોય.

ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ દર્શના-રાધનાનો સંબન્ધ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય તેને ચારિત્રની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય ? જે જીવને ચારિત્રની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય તેને જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય ? [ઉ૦] જેમ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને દર્શનારાધનાનો સંબન્ધ કહ્યો તેમ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધનાનો સંબન્ધ કહેવો.

ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્ર-ારાધનાનો સંબન્ધ.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના હોય ? જેને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ, જઘન્ય અને મધ્યમ ચારિત્રારાધના હોય. તથા જેને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના હોય તેને અવશ્ય ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય.

ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ ચારિ-ત્રારાધનાનો સંબન્ધ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેટલાક જીવો તેજ ભવમાં સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો નાશ કરે; કેટલાક જીવો બે ભવમાં સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો નાશ કરે; અને કેટલાક જીવો કલ્પોપપન્ન દેવલોકોમાં અથવા કલ્પાતીત દેવલોકોમાં ઉત્પન્ન થાય.

ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધક કેટલા ભવ પછી મોક્ષે જાય ?

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વની પેટે જાણવું.

ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધક ક્યારે મોક્ષે જાય ?

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ કર્યા પછી જીવો સિદ્ધ થાય ? [ઉ૦] પૂર્વની પેટે જાણવું, પરન્તુ કેટલાક જીવો કલ્પાતીત દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય.

ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધક ક્યારે મોક્ષે જાય ?

૧૧. [પ્ર૦] મજ્જિમિયં ણં મંતે ! ણાણારાહણં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં સિજ્જતિ, જાવ અંતં કરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અત્યેગતિપ્પ દોષ્ષેણં ભવગ્ગહણેણં સિજ્જહ, જાવ અંતં કરેતિ; તચ્ચં પુણ ભવગ્ગહણં નાહક્કમહ ।

૧૨. [પ્ર૦] મજ્જિમિયં ણં મંતે ! દંસણારાહણં આરાહેત્તાં ? [૩૦] एवं चेव, एवं मज्झिमियं चरित्ताराहणं पि ।

૧૩. [પ્ર૦] જહ્મિયં ણં મંતે ! નાણારાહણં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં સિજ્જતિ, જાવ અંતં કરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અત્યેગતિપ્પ તચ્ચેણં ભવગ્ગહણેણં સિજ્જહ, જાવ અંતં કરેદ; સત્ત-ઠ્ઠુ ભવગ્ગહણારં પુણ નાહક્કમહ । एवं दंसणाराहणं पि, एवं चरित्ताराहणं पि ।

૧૪. [પ્ર૦] કતિવિહે ણં મંતે ! પોગ્ગલપરિણામે પ્પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પોગ્ગલપરિણામે પ્પણ્ણત્તે, તં જહ્મા-વન્નપરિણામે, ગંધપરિણામે, રસપરિણામે, ફાસપરિણામે, સંઠાણપરિણામે ।

૧૫. [પ્ર૦] વન્નપરિણામે ણં મંતે ! કહ્વિહે પ્પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પ્પણ્ણત્તે, તં જહ્મા-કાલવન્નપરિણામે, જાવ સુક્કિલ્લવન્નપરિણામે । एवं पपणं अभिलावेणं गंधपरिणामे दुविहे, रसपरिणामे पंचविहे, फासपरिणामे अट्टुविहे ।

૧૬. [પ્ર૦] સંઠાણપરિણામે ણં મંતે ! કહ્વિહે પ્પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પ્પણ્ણત્તે, તં જહ્મા-પરિમંડલસંઠાણપરિણામે, જાવ આયતસંઠાણપરિણામે ।

૧૭. [પ્ર૦] ય્ગે મંતે ! પોગ્ગલત્થિકાયપ્પસે કિં દ્ધં, દ્ધદેસે, દ્ધદ્દાઈ, દ્ધદ્દેસા; ઉદાહુ દ્ધં ચ દ્ધદેસે ય, ઉદાહુ દ્ધં ચ દ્ધદેસા ય, ઉદાહુ દ્ધદ્દાઈ ચ દ્ધદેસે ય, ઉદાહુ દ્ધદ્દાઈ ચ દ્ધદેસા ય ? [૩૦] ગોયમા ! સિય દ્ધં, સિય દ્ધદેસે; નો દ્ધદ્દાઈ, નો દ્ધદેસા, નો દ્ધં ચ દ્ધદેસે ય, જાવ નો દ્ધદ્દાઈ ચ દ્ધદેસા ય ।

જ્ઞાનની મધ્યમારા-
ધના આરાધક ક્યારે
મોક્ષે જાય ?

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનની મધ્યમ આરાધનાને આરાધી કેટલા ભવ પ્રહણ કર્યા પછી જીવ સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કેટલાક જીવો વે ભવ પ્રહણ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો નાશ કરે, પણ ત્રીજા ભવને અતિક્રમે નહીં.

દર્શન અને ચારિત્રની
મધ્યમારાધનાનો
આરાધક ક્યારે
મોક્ષે જાય ?

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ મધ્યમ દર્શનારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ પ્રહણ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વની પેટે જાણવું. એ પ્રમાણે ચારિત્રની મધ્યમ આરાધનાને માટે જાણવું.

જ્ઞાનની અધન્ય આ-
રાધનાનો આરાધક
ક્યારે મોક્ષે જાય ?
૯ પ્રમાણે દર્શનારા-
ધના અને ચારિત્ર-
રાધના.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધન્ય જ્ઞાનારાધનાને આરાધી જીવ કેટલા ભવ પ્રહણ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કેટલાક જીવ ત્રીજા ભવમાં સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરે, પણ સાત આઠ ભવથી વધારે ભવો ન કરે. એ પ્રમાણે દર્શનારાધના અને ચારિત્રારાધના માટે પણ જાણવું.

પુદ્ગલપરિણામ.

પુદ્ગલપરિણામના
પ્રકાર.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલનો પરિણામ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે,—વર્ણપરિણામ, ગન્ધપરિણામ, રસપરિણામ, સ્પર્શપરિણામ અને સંસ્થાનપરિણામ.

વર્ણપરિણામ, ગન્ધપ-
રિણામ, રસપરિણામ
અને સ્પર્શપરિણામ.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વર્ણપરિણામ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—
૧ કાલોવર્ણપરિણામ, યાવત્ ૫ શુક્લવર્ણપરિણામ. એ પ્રમાણે એ અભિલાપથી વે પ્રકારનો ગન્ધપરિણામ, પાંચ પ્રકારનો રસપરિણામ, અને આઠ પ્રકારનો સ્પર્શપરિણામ જાણવો.

સંસ્થાનપરિણામ.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંસ્થાનપરિણામ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ પરિમંડલ સંસ્થાનપરિણામ, યાવત્ ૫ આયત સંસ્થાનપરિણામ.

પુદ્ગલસિકાયનો
૫૬ પ્રદેશ.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ (પરમાણુ) ૧ શું દ્રવ્ય છે, ૨ દ્રવ્યદેશ છે, ૩ દ્રવ્યો છે, ૪ દ્રવ્યદેશો છે, ૫ અથવા દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશ છે, ૬ અથવા દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશો છે, ૭ અથવા દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશ છે, ૮ કે દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશો છે ! [૩૦] હે ગૌતમ ! તે કથંચિદ્ દ્રવ્ય છે, કથંચિદ્ દ્રવ્યદેશ છે, પણ દ્રવ્યો નથી, દ્રવ્યદેશો નથી, દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશ નથી, યાવત્ દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશો નથી.

૧૬. * ૧ પરિમંડલ-બલયાકારપરિણામ, ૨ વૃત્તાકાર, ૩ શ્વેત, ૪ ચતુરસ્ર અને ૫ આયતસંસ્થાન પરિણામ-એ પાંચ પ્રકારે સંસ્થાનપરિણામ છે.

१८. [प्र०] दो भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा किं दधं, दधदेसे-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सिय दधं, सिय दधदेसे, सिय दधद्वइं, सिय दधदेसा; सिय दधं च दधदेसे य, नो दधं च दधदेसा य; सेसा पडिसेहेयवा ।

१९. [प्र०] तिन्नि भंते ! पोग्गलत्थिकायपयसा किं दधं दधदेसे-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सिय दधं, सिय दधदेसे, एवं सत्त भंगा भाणियवा, जाव सिय दधद्वइं च दधदेसे य, नो दधद्वइं च दधदेसा य ।

२०. [प्र०] चत्तारि भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा किं दधं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सिय दधं, सिय दधदेसे; अट्ट वि भंगा भाणियवा, जाव सिय दधद्वइं च दधदेसा य; जहा चत्तारि भणिया एवं पंच, छ, सत्त, जाव असंखेज्जा ।

२१. [प्र०] अणंता भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा किं दधं ? [उ०] एवं चेव, जाव सिय दधद्वइं च दधदेसा य ।

२२. [प्र०] केवतिया णं भंते ! लोयागासपपसा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! असंखेज्जा लोयागासपपसा पन्नत्ता ।

२३. [प्र०] एगमेगस्स णं भंते ! जीवस्स केवइया जीवपपसा पणत्ता ? [उ०] गोयमा ! जावतिया लोयागासपपसा, एगमेगस्स णं जीवस्स एवतिया जीवपपसा पणत्ता ।

२४. [प्र०] कैति णं भंते ! कम्मपगडीओ पणत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! अट्ट कम्मपगडीओ पणत्ताओ, तं जहा-नाणावरणिज्जं, जाव अंतराइयं ।

२५. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! कति कम्मपगडीओ पणत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! अट्ट, एवं सद्यजीवाणं अट्ट कम्मपगडीओ ठावेयवाओ जाव वेमाणियाणं ।

२६. [प्र०] नाणावरणिज्जस्स णं भंते ! कम्मस्स केवतिया अविभागपलिच्छेदा पणत्ता ? [उ०] गोयमा ! अणंता अवि-भागपलिच्छेदा पणत्ता ।

१८. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलस्तिकायना वे प्रदेशो शुं द्रव्यं छे के द्रव्यदेश छे ? इत्यादि पूर्वोक्त प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! कथं-चित् द्रव्यं छे, २ कथंचित् द्रव्यदेश छे, ३ कथंचित् द्रव्यो छे, ४ कथंचित् द्रव्यदेशो छे, ५ कथंचित् द्रव्यं अने द्रव्यदेश छे, पण द्रव्यं अने द्रव्यदेशो नथी, वाकीना विकल्पो नो प्रतिषेध करवो.

वे प्रदेशो.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलस्तिकायना त्रण प्रदेशो शुं द्रव्यं छे, द्रव्यदेश छे ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! १ कथंचित् द्रव्यं छे, २ कथंचित् द्रव्यदेश छे, ३ प्रमाणे सात भांगाओ कहेवा, यावत् कथंचित् द्रव्यो अने द्रव्यदेश छे, पण द्रव्यो अने द्रव्यदेशो नथी.

त्रण प्रदेशो.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलस्तिकायना चार प्रदेशो शुं द्रव्यं छे ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! १ कथंचित् द्रव्यं छे, २ कथंचित् द्रव्यदेश छे-इत्यादि आठ भांगा कहेवा, यावत् द्रव्यो अने द्रव्यदेशो छे, जेम चार प्रदेशो कहा तेम पांच, छ, सात यावद् असंख्येय प्रदेशो पण कहेवा.

चार प्रदेशो.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलस्तिकायना अनन्त प्रदेशो शुं द्रव्यं छे ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] पूर्व प्रमाणेज जाणवुं, यावत् कथंचित् द्रव्यो अने द्रव्यदेशो छे.

अनन्त प्रदेशो.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! लोकाकाशना प्रदेशो केटला कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! असंख्य प्रदेशो कहा छे.

लोकाकाशना
प्रदेशो.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक जीवना केटला जीवप्रदेशो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! जेटला लोकाकाशना प्रदेशो कहा छे तेटला एक एक जीवना प्रदेशो कहा छे.

एक जीवना प्रदेशो.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मप्रकृतिओ केटली कही छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ कर्मप्रकृतिओ कही छे. ते आ प्रमाणे-ज्ञाना-चरणीय, यावद् अन्तराय.

कर्मप्रकृति.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने केटली कर्मप्रकृतिओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ कर्मप्रकृतिओ कही छे. ९ प्रमाणे सर्वजीवोने यावद् वैमानिकोने आठ कर्मप्रकृतिओ कहेवी.

नैरयिकोने यावद्
वैमानिकोने कर्मप्र-
कृति.

२६. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मना केटला अविभाग परिच्छेदो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! अनन्त *अविभागपरिच्छेदो कहा छे.

ज्ञानावरणीय कर्मना
अविभाग परिच्छेद-

१ पुच्छा तहेव क । २ एतावतिया ग । ३ कइविहा णं छ ।

१६. * जेना केवलज्ञानिनी प्रज्ञाथी पण विभाग न करपी शक्य एवा सूक्ष्म अंशोने अविभागपरिच्छेद कहेवाय छे. से कर्मपरमाणुओनी अपेक्षाए अथवा ज्ञानना जेटला अविभाग परिच्छेदोनुं थाच्छादन कर्युं छे तेनी अपेक्षाए अनन्त छे.-टीका.

૨૭. [૩૦] નૈરઙ્ગ્યણં મંતે ! ણાણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ કેવતિયા અવિભાગપલિચ્છેદા પ્ણસ્તા ? [૩૦] ગોયમા ! અણંતા અવિભાગપલિચ્છેદા પ્ણસ્તા; एवं सद्यजीवाणं, जाव-[प्र०] वेमाणियाणं पुच्छा । [३०] गोयमा ! अणंता अविभागपलि-
च्छेदा प्णसता, एवं जहा णाणावरणिज्जस्स अविभागपलिच्छेदा भाणिया तहा अट्टण्ह वि कम्मपगडीणं भाणियद्वा, जाव
वेमाणियाणं अंतराइयस्स ।

૨૮. [૩૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! જીવસ્સ ઇગમેગે જીવપપ્સે ણાણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ કેવતિપહિં અવિભાગપલિચ્છે-
દેહિં આવેદિય-પરિવેદિય ? [૩૦] ગોયમા ! સિય આવેદિય-પરિવેદિય, સિય નો આવેદિય-પરિવેદિય, જહ આવેદિય-પરિવે-
દિય નિયમા અણંતેહિં ।

૨૯. [૩૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! નેરઙ્ગ્યસ્સ ઇગમેગે જીવપપ્સે ણાણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ કેવદ્દિપહિં અવિભાગપલિ-
ચ્છેદેહિં આવેદિય-પરિવેદિય ? [૩૦] ગોયમા ! નિયમં અણંતેહિં, જહા નેરઙ્ગ્યસ્સ एवं जाव वेमाणियस्स; नवरं मणुसस्स
જહા જીવસ્સ ।

૩૦. [૩૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! જીવસ્સ ઇગમેગે જીવપપ્સે દરિસણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ કેવદ્દિપહિં ? [૩૦] एवं
जहेव नाणावरणिज्जस्स तहेव दंडगो भाणियद्वा जाव वेमाणियस्स; एवं जाव अंतराइयस्स भाणियद्वा, नवरं वेयणिज्जस्स, आउ-
यस्स, णामस्स, गोयस्स-एएसिं चउण्ह वि कम्माणं मणुसस्स जहा नेरइयस्स तहा भाणियद्वा, सेसं तं चेव ।

૩૧. [૩૦] જસ્સ ણં મંતે ! ણાણાવરણિજ્જં તસ્સ દરિસણાવરણિજ્જં, જસ્સ દંસણાવરણિજ્જં તસ્સ નાણાવરણિજ્જં ? [૩૦]
गोयमा ! जस्स णं णाणावरणिज्जं तस्स दंसणावरणिज्जं नियमं अत्थि, जस्स णं दरिस्सणावरणिज्जं तस्स वि नाणावरणिज्जं
નિયમં અત્થિ ।

૩૨. [૩૦] જસ્સ ણં મંતે ! ણાણાવરણિજ્જં તસ્સ વેયણિજ્જં, જસ્સ વેયણિજ્જં તસ્સ ણાણાવરણિજ્જં ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ
णाणावरणिज्जं तस्स वेयणिज्जं नियमं अत्थि, जस्स पुण वेयणिज्जं तस्स णाणावरणिज्जं सिय अत्थि, सिय नत्थि ।

નૈરયિક.

૨૭. [૩૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને જ્ઞાનાવરણીયકર્મના અવિભાગપરિચ્છેદો કેટલા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અનન્ત અવિભા-
ગપરિચ્છેદો કહ્યા છે. એ પ્રમાણે સર્વજીવોને-જાણવું; યાવદ્ [૩૦] વૈમાનિકો સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદો
કહ્યા છે. જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના અવિભાગપરિચ્છેદો કહ્યા તેમ આઠે કર્મપ્રકૃતિના અવિભાગપરિચ્છેદો અન્તરાયકર્મ પર્યન્ત યાવદ્ વૈમાનિ-
કોને કહેવા.

જીવનો એક એક
પ્રદેશ કેટલા જ્ઞાના-
વરણીય કર્મના પરિ-
ચ્છેદોથી આવેદિય
છે ?

૨૮. [૩૦] હે ભગવન્ ! એક એક જીવનો એક એક જીવપ્રદેશ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના કેટલા અવિભાગપરિચ્છેદો (અંશોથી)
આવેદિય-પરિવેદિય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કદાચિત્ આવેદિય-પરિવેદિય હોય, અને કદાચિત્ *આવેદિય-પરિવેદિય ન હોય. જો આવે-
દિય-પરિવેદિય હોય તો તે અવશ્ય અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદો વડે આવેદિય-પરિવેદિય હોય.

એક એક નૈરયિકનો
એક એક જીવપ્રદેશ.

૨૯. [૩૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિક જીવનો એક એક જીવપ્રદેશ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના કેટલા અવિભાગપરિચ્છેદો વડે
આવેદિય-પરિવેદિય હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અવશ્ય તે અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદો વડે આવેદિય-પરિવેદિય હોય. જેમ નૈરયિકો માટે
કહ્યું તેમ યાવદ્ વૈમાનિકોને કહેવું, પરન્તુ મનુષ્યને જીવની પેઠે કહેવું.

દર્શનાવરણીયના
કેટલા પરિચ્છેદોથી
વેદિય છે ?

૩૦. [૩૦] હે ભગવન્ ! એક એક જીવનો એક એક જીવ પ્રદેશ દર્શનાવરણીય કર્મના કેટલા અવિભાગપરિચ્છેદો વડે આવેદિય
પરિવેદિય હોય ? [૩૦] જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સંબન્ધે દંડક કહ્યો તેમ અહીં પણ યાવદ્ વૈમાનિકને કહેવો, યાવત્ અન્તરાયકર્મ-
પર્યન્ત કહેવું. પણ વેદનીય, આયુષ્, નામ અને ગોત્ર-એ ચાર કર્મો માટે જેમ નૈરયિકોને કહ્યું તેમ મનુષ્યોને કહેવું, બાકી બધું પૂર્વ પ્રમા-
ણે જ જાણવું.

જ્ઞાનાવરણીય અને
દર્શનાવરણીયનો
સંબન્ધ.

૩૧. [૩૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને શું દર્શનાવરણીય કર્મ છે, જેને દર્શનાવરણીય કર્મ છે તેને શું જ્ઞાના-
વરણીય કર્મ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને અવશ્ય દર્શનાવરણીય હોય છે, જેને દર્શનાવરણીય છે તેને પણ અવશ્ય
જ્ઞાનાવરણીય હોય છે.

જ્ઞાનાવરણીય અને
વેદનીયનો સંબન્ધ.

૩૨. [૩૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે, તેને શું વેદનીય હોય છે, જેને વેદનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય હોય છે ? [૩૦] હે
ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને અવશ્ય વેદનીય હોય છે, અને જેને વેદનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય.

૨૮. * કેવલજ્ઞાનિની અપેક્ષા આવેદિય-પરિવેદિય ન હોય, કેમકે તેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ક્ષીણ થયેલું હોવાથી જ્ઞાનાવરણીયના તાગપરિચ્છેદો
વડે તેના પ્રદેશોને પરિવેદન હોતું નથી, અને ઇતર જીવોના પ્રદેશો અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદોથી પરિવેદિય છે.—ટીકા.

૩૩. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં, જસ્સ મોહણિજ્ઞં તસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; જસ્સ પુણ મોહણિજ્ઞં તસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં નિયમં અત્થિ ।

૩૪. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ આડયં ? [૩૦] एवं जहा वेयणिज्जेण समं भणियं तथा आउएण वि समं भाणियध्वं, एवं नामेण वि, एवं गोएण वि समं; अंतराएण समं जहा दरिसणावरणिज्जेण समं तद्देव नियमं परोप्परं भाणियध्वाणि ।

૩૫. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દરિસણાવરણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં, જસ્સ વેયણિજ્ઞં તસ્સ દરિસણાવરણિજ્ઞં ? [૩૦] જહા નાણાવરણિજ્ઞં ઉવરિમેહિં સત્તહિં કમ્મેહિં સમં ભણિયં તહા દરિસણાવરણિજ્ઞં પિ ઉવરિમેહિં છાહિં કમ્મેહિં સમં ભાણિયધ્વં, જાવ અંતરાહણં ।

૩૬. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં, જસ્સ મોહણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ વેયણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; જસ્સ પુણ મોહણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં નિયમં અત્થિ ।

૩૭. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજ્ઞં તસ્સ આડયં ? [૩૦] एवं एयाणि परोप्परं नियमं, जहा आउएण समं एवं नामेण वि गोएण वि समं भाणियध्वं ।

૩૮. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજ્ઞં તસ્સ અંતરાહયં—પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ વેયણિજ્ઞં તસ્સ અંતરાહયં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; જસ્સ પુણ અંતરાહયં તસ્સ વેયણિજ્ઞં નિયમં અત્થિ ।

૩૯. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! મોહણિજ્ઞં તસ્સ આડયં, જસ્સ ણં મંતે ! આડયં તસ્સ મોહણિજ્ઞં ? [૩૦] ગોયમા જસ્સ મોહણિજ્ઞં તસ્સ આડયં નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુણ આડયં તસ્સ પુણ મોહણિજ્ઞં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; एवं नामं गोयं अंतराहयं च भाणियध्वं ।

૪૦. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! આડયં તસ્સ નામં—પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દો વિ પરોપ્પરં નિયમં, एवं गोत्तेण वि समं भाणियध्वं ।

૩૩. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने ज्ञानावरणीय छे तेने शुं मोहनीय छे, जेने मोहनीय छे तेने ज्ञानावरणीय छे ? [३०] हे गौतम ! जेने ज्ञानावरणीय छे तेने मोहनीय कर्म कदाच होय अने कदाच न होय. पण जेने मोहनीय छे तेने अवश्य ज्ञानावरणीय कर्म होय छे.

જ્ઞાનાવરણીય અને મોહનીય કર્મનો સંબંધ.

૩૪. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने ज्ञानावरणीय कर्म छे तेने शुं आयुष् कर्म छे ?—इत्यादि [३०] जेम वेदनीय कर्म साथे कहुं तेम आयुष्नी साथे पण कहेवुं. ए प्रमाणे नाम अने गोत्र कर्मनी साथे पण जाणवुं. जेम दर्शनावरणीय साथे कहुं तेम अन्तराय कर्म साथे अवश्य परस्पर कहेवुं.

જ્ઞાનાવરણીય અને આયુષ્કર્મનો સંબંધ.

૩૫. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने दर्शनावरणीयकर्म छे तेने शुं वेदनीय छे, जेने वेदनीय छे तेने दर्शनावरणीय छे ? [३०] जेम ज्ञानावरणीय कर्म उपरना सात कर्मों साथे कहुं छे तेम दर्शनावरणीय कर्म पण उपरना छ कर्मों साथे कहेवुं, अने ए प्रमाणे यावद् अन्तराय कर्म साथे कहेवुं.

દર્શનાવરણીય અને વેદનીયનો સંબંધ.

૩૬. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने वेदनीय छे तेने शुं मोहनीय छे, जेने मोहनीय छे तेने वेदनीय छे ? [३०] हे गौतम ! जेने वेदनीय छे, तेने मोहनीय कदाच होय अने कदाच न होय. पण जेने मोहनीय छे तेने अवश्य वेदनीय छे.

વેદનીય અને મોહનીયનો સંબંધ.

૩૭. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने वेदनीय छे तेने शुं आयुष् कर्म होय ? [३०] ए प्रमाणे ए बने परस्पर अवश्य होय. जेम आयुष्नी साथे कहुं तेम नाम अने गोत्रनी साथे पण कहेवुं.

૩૮. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने वेदनीय कर्म छे तेने शुं अन्तराय होय—इत्यादि प्रश्न. [३०] हे गौतम ! जेने वेदनीय छे तेने अन्तराय कर्म कदाच होय अने कदाच न होय. पण जेने अन्तराय कर्म छे तेने अवश्य वेदनीय कर्म होय.

વેદનીય અને અન્તરાયનો સંબંધ.

૩૯. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने मोहनीय छे तेने शुं आयुष् होय, जेने आयुष् छे तेने शुं मोहनीय होय ? [३०] हे गौतम ! जेने मोहनीय छे तेने अवश्य आयुष् होय, जेने आयुष् छे तेने मोहनीय कर्म कदाच होय अने कदाच न होय. ए प्रमाणे नाम, गोत्र अने अन्तरायकर्म कहेवुं.

મોહનીય અને આયુષ્કર્મનો સંબંધ.

૪૦. [પ્ર૦] हे भगवन् ! जेने आयुष् कर्म छे तेने नाम कर्म होय ?—इत्यादि प्रश्न. [३०] हे गौतम ! ते बने परस्पर अवश्य होय, ए प्रमाणे गोत्र साथे पण कहेवुं.

આયુષ્ અને નામકર્મનો સંબંધ.

४१. [प्र०] जस्स णं भंते ! आउयं तस्स अंतराइयं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स आउयं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि, सिय नत्थि; जस्स पुण अंतराइयं तस्स आउयं नियमं अत्थि ।

४२. [प्र०] जस्स णं भंते ! नामं तस्स गोयं, जस्स णं गोयं तस्स णं णामं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स णं णामं तस्स नियमा गोयं, जस्स णं गोयं तस्स नियमा नामं; दो वि एए परोप्परं नियमा अत्थि ।

४३. [प्र०] जस्स णं भंते ! णामं तस्स अंतराइयं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स नामं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि, सिय नत्थि; जस्स पुण अंतराइयं तस्स णामं नियमा अत्थि ।

४४. [प्र०] जस्स णं भंते ! गोयं तस्स अंतराइयं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स णं गोयं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि, सिय नत्थि; जस्स पुण अंतराइयं तस्स गोयं नियमं अत्थि ।

४५. [प्र०] जीवे णं भंते ! किं पोग्गली, पोग्गले ? [उ०] गोयमा ! जीवे पोग्गली वि, पोग्गले वि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘जीवे पोग्गली वि पोग्गले वि’ ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए छत्तेणं छत्ती, दंडेणं दंडी, घडेणं घडी, पडेणं पडी, करेणं करी, एवामेवं गोयमा ! जीवे वि सोइंदिय-चक्खिंदिय-घाणिंदिय-जिम्भिंदिय-फासिंदियाइं पडुच्च पोग्गली, जीवं पडुच्च पोग्गले; से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘जीवे पोग्गली वि, पोग्गले वि’ ।

४६. [प्र०] नेरइए णं भंते ! किं पोग्गली० ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव वेमाणिए, नवरं जस्स जइ इंदियाइं तस्स तइ वि भाणियव्वाइं ।

४७. [प्र०] सिद्धे णं भंते ! किं पोग्गली, पोग्गले ? [उ०] गोयमा ! नो पोग्गली, पोग्गले । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘जाव पोग्गले’ ? [उ०] गोयमा ! जीवं पडुच्च, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘सिद्धे नो पोग्गली, पोग्गले । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए दसमो उद्देशो समत्तो ।

समत्तं अट्टमं सयं ।

आयुष्कर्म अने अन्तराय कर्मनो संबन्ध.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! जेने आयुष् छे तेने अन्तराय कर्म होय ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेने आयुष् छे तेने अन्तराय कदाच होय अने कदाच न होय, पण जेने अन्तराय कर्म छे तेने अवश्य आयुष् कर्म होय.

नामकर्म अने गोत्र कर्मनो संबन्ध.

४२. [प्र०] हे भगवन् ! जेने नाम कर्म छे, तेने शुं गोत्र कर्म होय, जेने गोत्र कर्म छे तेने नाम कर्म होय-प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेने नाम कर्म छे तेने अवश्य गोत्रकर्म होय; अने जेने गोत्रकर्म छे तेने अवश्य नामकर्म होय. ए बन्ने कर्मो परस्पर अवश्य होय.

नामकर्म अने अन्तराय कर्मनो संबन्ध.

४३. [प्र०] हे भगवन् ! जेने नाम कर्म छे तेने शुं अंतराय कर्म होय, अने जेने अंतराय कर्म छे तेने शुं नाम कर्म होय ? [उ०] हे गौतम ! जेने नामकर्म छे तेने अंतराय कदाच होय अने कदाच न होय, पण जेने अंतराय कर्म छे तेने अवश्य नामकर्म होय.

गोत्रकर्म अने अन्तराय कर्मनो संबन्ध.

४४. [प्र०] हे भगवन् ! जेने गोत्रकर्म छे तेने शुं अंतराय कर्म होय ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेने गोत्रकर्म छे तेने अन्तराय कर्म कदाच होय अने कदाच न होय, पण जेने अन्तराय कर्म छे तेने अवश्य गोत्रकर्म होय.

जीव पुद्गली के पुद्गल.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीव पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के ‘जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे’ ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ एक पुरुष छत्रवडे छत्री, दंडवडे दंडी, घटवडे घटी, पटवडे पटी अने करवडे करी कहेवाय छे तेम जीव पण श्रोत्रेन्द्रिय, चक्षुरिन्द्रिय, घ्राणेन्द्रिय, जिह्वेन्द्रिय अने स्पर्शेन्द्रियने आश्रयी पुद्गली कहेवाय छे, अने जीवने आश्रयी पुद्गल कहेवाय छे. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के ‘जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे.’

नैरयिको पुद्गली के पुद्गल ?

४६. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिक पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! ते पूर्वनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने पण कहेवुं; परन्तु तेमां जे जीवोने जेटली इन्द्रियो होय तेने तेटली कहेवी.

सिद्धो पुद्गली के पुद्गल ?

४७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं सिद्धो पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गली नथी, पण पुद्गल छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छे के सिद्धो यावत् पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवने आश्रयी [पुद्गल] कहुं छुं. ते हेतुथी एम कहेवाय छे के सिद्धो पुद्गली नथी, पण पुद्गल छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

अष्टम शतके दशम उद्देशक समाप्त.

नवमं सयं

१. १ जंबुद्वीवे २ जोइस ३० अंतरदीवा ३१ असोच्च ३२ गंगेय ।
३३ कुंडगामे ३४ पुरिसे णवमम्मि सतंमि चोत्तीसा ॥

पढमो उद्देशो ।

२. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समयणं मिहिला णामं णैगरी होत्था । वण्णओ । म्हाणिभहे चैतिय । वण्णओ । सामी समोसडे, परिस्ता णिग्गता, जाव भगवं गोयमे पज्जुवासमाणे एवं वेदासी-कहि णं भंते ! जंबुद्वीवे दीवे, किंसंठिय णं भंते ! जंबुद्वीवे दीवे ? [उ०] एवं जंबुद्वीवपन्नत्ती भाणियथा, जाव एवामेव सपुद्दावरेणं जंबुद्वीवे दीवे चोइस सलिला सयसइस्सा छप्पन्नं च सहस्सा भवंतीति मफ्खायां । सेवं भंते !, सेवं भंते ! त्ति ।

इति नवमसए पढमो उद्देशो समत्तो ।

नवम शतक.

१. [उद्देशक संग्रह-] १ जंबूद्वीप, २ ज्योतिष्क, ३-३० अठ्यावीश अन्तर्द्वीपो, ३१ असोच्चा, ३२ गांगेय, ३३ कुंडग्राम अने ३४ पुरुष-ए संबन्धे नवमा शतकमां चोत्रीश उद्देशको छे. [१ जंबूद्वीप संबन्धे प्रथम उद्देशक छे, २ ज्योतिषिक देव संबन्धे बीजो उद्देशक छे, ३-३० अठ्यावीश अन्तर्द्वीपोना त्रीजांथी आरंभी त्रीश उद्देशको छे, ३१ असोच्चा-‘सांभळ्या शिवाय-धर्मने पामे’-इत्यादि विषे एकत्रीशमो उद्देशक छे, गांगेय अनगारना प्रश्न विषे बत्रीशमो उद्देशक छे, ब्राह्मणकुंडग्राम संबन्धे तेत्रीशमो उद्देशक छे, अने पुरुषने हणनार संबन्धे चोत्रीशमो उद्देशक छे.]

प्रथम उद्देशक.

२. ते काले-ते समये मिथिला नामे नगरी हती. वर्णन. त्यां मणिभद्र चैत्य हतुं. वर्णन. त्यां महावीरस्वामी समोसर्था. पर्षद् [वां-दवाने] नीकळी. यावद् भगवान् गौतमे पर्युपासना करता आ प्रमाणे पूछ्युं-हे भगवन् ! जंबूद्वीप कये स्थळे छे ? हे भगवन् ! जंबूद्वीप केवा आकारे रहेलो छे ? [उ०] अहीं *जंबूद्वीपप्रज्ञप्ति कहेवी, यावद् ‘जंबूद्वीप नामे द्वीपमां पूर्वे अने पश्चिम चौद लाख अने छप्पन हजार नदीओ छे’ तेम कह्युं छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे [एम कही भगवान् गौतम यावत् विहरे छे.]

जंबूद्वीप.

नवम शतके प्रथम उद्देशक समाप्त

१ सय चठसीसा ग-घ । २ मयरी ग-ङ । ३ भाणभ- ख-ग-घ । ४ वेइए ग-घ-ङ । ५ वयासी ग-घ-ङ ।

२. * जंबूद्वीप० प. १५. १-३०८. १.

बिओ उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वैयासी-जंबुद्वीचे णं भंते ! दीवे केवइया चंदा पभासिसु वा, पभासंति वा, पभासि-
स्संति वा ? [उ०] एवं जहा जीवाभिगमे, जाव-“एगं च सयसहस्सं तेत्तीसं खलु भवे सहस्साइं । नव य सया पन्नासा तारा-
गणकोडाकोडीणं” ॥ सोभं सोभिसु, सोभंति, सोभिस्संति ।

२. [प्र०] लवणे णं भंते ! समुहे केवतिया चंदा पभासिसु वा, पभासंति वा, पभासिस्संति वा ? [उ०] एवं जहा
जीवाभिगमे, जाव ताराओ । धायइसंडे, कालोदे, पुष्करवरे, अम्भितरपुष्करवरे, मणुस्सखेत्ते-एएसु सधेसु जहा जीवाभिगमे,
जाव-“एगससीपरिवारो तौरागणकोडिकोडीणं” ।

३. [प्र०] पुष्करोदे णं भंते ! समुहे केवइया चंदा पभासिसु वा० ३ ? [उ०] एवं सधेसु दीव-समुहेसु ज्योतिसि-
याणां भाणियधं, जाव सयंभूरमणे, जाव सोभं सोभिसु वा, सोभंति वा, सोभिस्संति वा । सेवं भंते !, सेवं भंते ! स्ति ।

नवमसए बीओ उद्देशो समत्तो ।

द्वितीय उद्देशक.

जंबुद्वीपमा चंद्रोनो
प्रकाश.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतम स्वामीए] ए प्रमाणे प्रश्न कर्यो के-हे भगवन् ! जंबुद्वीप नामना द्वीपमां केटला चंद्रोए
प्रकाश कर्यो, केटला प्रकाश करे छे अने केटला प्रकाश करशे ? [उ०] ए प्रमाणे जेम *जीवाभिगम सूत्रमां कहुं छे तेम जाणवुं, यावत्
‘एक लाख, तेत्तीश हजार, नवसो ने पचास कोडाकोडि ताराना समूहे शोभा करी, शोभा करे छे अने शोभा करशे’ त्यां सुधी जाणवुं.

लवण समुद्रमां
चंद्रोनो प्रकाश.
धातकिखंड कालोद,
पुष्करवर अने अम्भ्य-
न्तर पुष्करार्ध.

२. [प्र०] हे भगवन् ! लवण समुद्रमां केटला चंद्रोए प्रकाश कर्यो, केटला प्रकाश करे छे अने केटला प्रकाश करशे ? [उ०] ए
प्रमाणे जेम जीवाभिगम सूत्रमां कहुं छे तेम तारानी हकीकत सूधी सर्व जाणवुं. धातकिखंड, कालोदधि, पुष्करवर द्वीप, अम्भ्यन्तर पुष्करार्ध
अने मनुष्यक्षेत्रमां-ए सर्व स्थले जीवाभिगम सूत्रमां कहुया प्रमाणे यावत् “एक चंद्रनो परिवार कोटाकोटि तारागणो होय छे” त्यां सूधी
सर्व जाणवुं.

पुष्करोद समुद्र.
जावत् सयंभूरमण
समुद्र.

३. [प्र०] हे भगवन् ! पुष्करोद समुद्रमां केटला चंद्रोए प्रकाश कर्यो ?—इत्यादि [उ०] ए रीते [जीवाभिगम सूत्रमां कहुया
प्रमाणे] सर्व द्वीप अने समुद्रोमां ज्योतिष्कोनी हकीकत यावत् ‘सयंभूरमणसमुद्रमां छे यावत् शोभ्या, शोभे छे अने शोभशे’ त्यां सुधी
कहेवी. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे, [एम कही यावद् भगवान् गौतम विहरे छे.]

नवम शतके द्वितीय उद्देशक समाप्त.

१ वदासी क, वदासि ख । २ अस्या गाथाया पूर्वाधे नास्ति क-ख-ङ । ३ धायतिसं- क-ख । ४ -कोडिको- ङ । ५ जोइसं भा-
क-ख । ६ सयंभूर- क-ङ ।

१. * जीवा० प्रति. ३ ट. २ प. ३०८-१. २. † जीवा० प्रति. ३ उ. २ प. ३०३-१. ३३५-२. ३. ‡ जीवा० प्रति. ३ ट. २ प. ३४८.
१-३६७. २.

तइओ उद्देसो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वैयासी-कहि णं भंते ! दाहिणिल्लाणं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे नामं दीवे पन्नत्ते ?
 [उ०] गोयमा ! जंबुदीवे दीवे मंदरस्स पद्यस्स दाहिणेणं चुल्लहिमवंतस्स वासहरपद्यस्स पुरत्थिमिल्लाओ चरिमंताओ लवणसमुदं उत्तरपुरत्थिमेणं तिन्नि जोयणसयाइं ओगाहिच्चा एत्थ णं दाहिणिल्लाणं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे नामं दीवे पण्णत्ते । गोयमा ! तिन्नि जोयणसयाइं आयाम-विक्खंभेणं णं एगूणवन्ने जोयणसए किंचिविसेसुणे परिक्खेवेणं पन्नत्ते । से णं एगाए पउमवरवेइयाए एगेण य वणसंडेणं सव्वओ समंता संपरिक्खत्ते, दोण्ह वि पमाणं वन्नओ य एवं एएणं कमेणं एवं जहा जीवाभिगमे जाव 'सुद्धदंतदीवे,' जाव 'देवलोगपरिग्गहा णं ते मणुया पण्णत्ता' समणाउसो ! । पधं अट्ठावीसंपि अंतरदीवा सएणं सएणं आयाम-विक्खंभेणं भाणियद्धा, नवरं दीवे दीवे उद्देसओ, एवं सध्वे वि अट्ठावीसं उद्देसगो । सेवं भंते !, सेवं भंते ! ति ।

नवमसयस्स तीसइमो उद्देसो समत्तो ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतमे] यावत् ए प्रमाणे पूछुं—हे भगवन् ! दक्षिण दिशाना एकोरुक मनुष्योनो एकोरुक नामे द्वीप क्यां कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जंबूद्वीप नामना द्वीपमां आवेला मंदरपर्वत (मेरुपर्वत) नी दक्षिणे चुल्ल (क्षुद्र) हिमवंत नामे वर्षधर पर्वतना पूर्वना छेडाथी ईशान कोणमां त्रणसो योजन लवणसमुद्रमां गया पछी ए स्थळे दक्षिण दिशाना एकोरुक मनुष्योनो एकोरुक नामे द्वीप कह्यो छे. हे गौतम ! ते द्वीपनी लंबाइ अने पहोळ्वाइ त्रणसो योजन छे, अने तेनो परिक्षेप (परिधि) नवसो ओगण पचास योजनथी काइक न्यून छे. ते द्वीप एक पन्नवरवेदिका अने एक वनखंडथी चारे बाजु विटाएल छे. ए वन्नेनुं प्रमाण तथा वर्णन ए प्रमाणे ए क्रम वडे जेम *जीवाभिगमसूत्रमां कह्युं छे तेम यावत् 'सुद्धदंत द्वीप छे, यावद् हे आयुष्मान् श्रमण ! ए द्वीपना मनुष्यो मरीने देवगतिमां उपजे छे' त्यांसुथी जाणवुं. ए प्रमाणे पोत पोतानी लंबाइ, अने पहोळ्वाइथी अट्ठावीश अंतरद्वीपो कहेवा; परन्तु एक एक द्वीपे एक एक उद्देशक जाणवो. ए प्रमाणे बधा मळीने अट्ठावीश उद्देशको कहेवा. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

अट्ठावीश अण्ड-
द्वीपो.

नवम शतके त्रीशमो उद्देशक समाप्त.

१ वदासि क-ख । २ एगूरु- क-ड । एगूरु- क-ख । ३ अयं पाठो नास्ति क-ख-ड । ४ एकोण- ग-घ, एकाव-ड । ५-परिगहिया णं ग-घ । ६-वीसं अ- घ,-मीस वि ड । ७ 'भाणियद्धा' इत्यधिकः पाठः ग-घ ।

१. * जीवा० प्रति. ३ उ. १ पृ. १४४-२-१५६-१.

एगतीसइमो उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा, केवलिसावगस्स वा, केवलिसावियाए वा, केवलिउवासगस्स वा, केवलिउवासियाए वा, तप्पक्खियस्स वा, तप्पक्खियसावगस्स वा, तप्पक्खियसावियाए वा, तप्पक्खिय-उवासगस्स वा, तप्पक्खियउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए ? [उ०] गोयमा ! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव तप्पक्खियउवासियाए वा अत्येगतिए केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, अत्येगतिए केवलिपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘असोच्चा णं जाव नो लभेज्जा सवणयाए’ ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं णाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा, जाव तप्पक्खियउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, जस्स णं नाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से णं असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव तप्पक्खियउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए । से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘तं चेव जाव ‘नो लभेज्जा सवणयाए’ ।

२. [प्र०] असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव तप्पक्खियउवासियाए वा केवलं बोहिं बुज्जेज्जा ? [उ०] गोयमा ! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव अत्येगतिए केवलं बोहिं बुज्जेज्जा, अत्येगतिए केवलं बोहिं णो बुज्जेज्जा ! [प्र०] से केणट्टेणं

एकत्रीशमो उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [भगवान् गौतमे] आ प्रमाणे पूछ्युं—हे भगवन् ! केवलि पासेथी, *केवलिना श्रावक पासेथी, केवलिनी श्राविका पासेथी, केवलिना उपासक पासेथी, केवलिनी उपासिका पासेथी, केवलिना पाक्षिक (स्वयंबुद्ध) पासेथी, केवलिना पाक्षिक श्रावक पासेथी, केवलिना पाक्षिकनी श्राविका पासेथी, केवलिना पक्षना उपासक पासेथी अने केवलिना पाक्षिकनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना जीवने केवलज्जानीए कहेलै धर्मना श्रवणनो-ज्ञाननो लाभ थाय ? [उ०] हे गौतम ! केवलि पासेथी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना पण कोइ जीवने केवलिए कहेला धर्मश्रवणनो लाभ थाय अने कोइ जीवने लाभ न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छे के सांभळ्या विना यावत् [धर्म] श्रवणनो लाभ न थाय ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवे ज्ञानाव-णीय कर्मनो क्षयोपशम करेलो छे ते जीवने केवलि पासेथी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना पण केवलिए कहेला धर्मश्रवणनो लाभ थाय, अने जे जीवे ज्ञानावणीय कर्मनो क्षयोपशम कर्यो नथी ते जीवने केवलि पासेथी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना केवलिए कहेल धर्मने सांभळ्यानो लाभ न थाय. हे गौतम ! ते हेतुथी एम कह्युं छे के, तेने यावत् ‘श्रवणनो लाभ न थाय.’

बोधि. २. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी [धर्म] सांभळ्या विना कोइ जीव शुद्ध बोधि-सम्यग्दर्शनने अनुभवे ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना पण कोइ जीव शुद्ध सम्यग्दर्शनने अनुभवे.

१. * जेणे केवलज्जानीने स्वयं पूछ्युं छे, अथवा तेमनी पासेथी सांभळ्युं छे ते केवलिश्रावक. केवलज्जानीनी उपासना करता केवलीए धन्यने कहेलें जेणे सांभळ्युं होय ते केवलिउपासक. केवलिनो पाक्षिक एटले स्वयंबुद्ध.—टीका.

† अहीं श्रवण श्रुतज्ञानरूप जाणवुं, अर्थात् केवलज्जानीवगेरे पासेथी सांभळ्या शिवाय कोइ जीवने धर्मनो बोधि थाय, धन्यया सांभळ्या विना पोतानी मेळे बोधि पामेळाने श्रवण शीरिते थाय ?

केवल्यादिपासे
सांभळ्या शिवाय
कोइ जीवने धर्मनो
बोधि थाय के न
थाय ?—इत्यादि.

भंते! जाव नो बुज्जेज्जा? [उ०] गोयमा! जस्स णं दरिसणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलं बोहिं बुज्जेज्जा; जस्स णं दरिसणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे णो कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलं बोहिं णो बुज्जेज्जा; से तेणट्टेणं जाव णो बुज्जेज्जा ।

३. [प्र०] असोच्चा णं भंते! केवलिस्स वा, जाव तप्पक्खिग्रउवासियाए वा केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वज्जा? [उ०] गोयमा! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा अत्थेगतिए केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वज्जा; अत्थेगतिए केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं नो पव्वज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं जाव नो पव्वज्जा? [उ०] गोयमा! जस्स णं धम्मंतराइयाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवति से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वज्जा; जस्स णं धम्मंतराइयाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवति से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव मुंडे भवित्ता जाव णो पव्वज्जा, से तेणट्टेणं गोयमा! जाव नो पव्वज्जा ।

४. [प्र०] असोच्चा णं भंते! केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा? [उ०] गोयमा! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा अत्थेगतिए केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा, अत्थेगतिए केवलं बंभचेरवासं नो आवसेज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं भंते! एवं बुच्चइ—'जाव नो आवसेज्जा'? [उ०] गोयमा! जस्स णं चरित्तावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा; जस्स णं चरित्तावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव नो आवसेज्जा, से तेणट्टेणं जाव नो आवसेज्जा ।

५. [प्र०] असोच्चा णं भंते! केवलिस्स वा जाव केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा? [उ०] गोयमा! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा अत्थेगतिए केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा; अत्थेगतिए केवलेणं संजमेणं नो संजमेज्जा । [प्र०] से

अने कोइ जीव शुद्ध सम्यग्दर्शनने न अनुभवे. [प्र०] हे भगवन्! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, यावत् [शुद्ध सम्यग्दर्शनने] न अनुभवे? [उ०] हे गौतम! जे जीवे दर्शनावरणीय (दर्शनमोहनीय) कर्मनो क्षयोपशम कय्यो छे ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना शुद्ध सम्यग्दर्शनने अनुभवे; अने जे जीवे दर्शनावरणीय कर्मनो क्षयोपशम कय्यो नथी, ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना शुद्ध सम्यग्दर्शनने न अनुभवे. माटे हे गौतम! ते हेतुथी एम कह्युं छे के—यावत् 'सांभब्ब्या विना शुद्ध सम्यक्त्वने अनुभवे नहि.'

बोधिनो हेतु.

३. [प्र०] हे भगवन्! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी सांभब्ब्या विना पण कोइ जीव मुंड—दीक्षित थइने अगारवास—गृहवास—त्यजी शुद्ध अनगारिकपणाने—प्रव्रज्याने स्वीकारे? [उ०] हे गौतम! केवली पासेथी यावत् तेना पक्षनी उपासिका-पासेथी सांभब्ब्या विना कोइ जीव मुंड थइने गृहवास त्यजी शुद्ध अनगारिकपणाने स्वीकारे, अने कोइ जीव मुंड थइ गृहवास त्यजी अनगारिकपणाने न स्वीकारे. [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो के, 'यावत् न स्वीकारे'? [उ०] हे गौतम! जे जीवे धर्मांतरायिक—चारित्र धर्ममां अन्तरायभूत—चारित्रावरणीय कर्मनो क्षयोपशम कय्यो छे ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना पण मुंड थइने अगारवास त्यजी शुद्ध अनगारिकपणाने स्वीकारे, अने जे जीवे धर्मांतरायिक कर्मनो क्षयोपशम कय्यो नथी ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना यावत् मुंड थइने यावत् न स्वीकारे. माटे हे गौतम! ते हेतुथी एम कह्युं छे के 'यावत् न स्वीकारे.'

प्रव्रज्या-

प्रव्रज्यानो हेतु.

४. [प्र०] हे भगवन्! केवली पासेथी, यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी सांभब्ब्या विना कोइ जीव शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण करे? [उ०] हे गौतम! केवली पासेथी, यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी सांभब्ब्या विना पण कोइ जीव शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण करे, अने कोइ जीव शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण न करे. [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो के—'यावत् ब्रह्मचर्यवासने धारण न करे'? [उ०] हे गौतम! जे जीवे चारित्रावरणीय कर्मनो क्षयोपशम कय्यो छे ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना पण शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण करे, अने जे जीवे चारित्रावरणीय कर्मनो क्षयोपशम नथी कय्यो ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण न करे. माटे हे गौतम! ते हेतुथी एम कह्युं छे के 'यावत् ब्रह्मचर्यवासने धारण न करे.'

ब्रह्मचर्य-

ब्रह्मचर्यवासनो हेतु.

५. [प्र०] हे भगवन्! केवली पासेथी यावत् सांभब्ब्या विना कोइ जीव शुद्ध संयमवडे संयमयतना करे? [उ०] हे गौतम! केवली पासेथी यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी सांभब्ब्या विना पण 'कोइ जीव शुद्ध संयमवडे *संयमयतना करे, अने कोइ जीव न करे. [प्र०] हे भगवन्! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, यावत् संयमयतना न करे? [उ०] हे गौतम! जे जीवे यतनावरणीय

संयम-

संयमनो हेतु-

१ आगाराओ घ-ङ । २ केवलि- जाव क-ख ।

५. * अहिं संयम-चारित्रनो स्वीकार करीने तेना दोषने त्यागकरवारूप प्रयत्नविशेष करवो ते संयमयतना.

† चारित्रविषे वीर्य प्रवृत्ति ते यतना, तेने आच्छादन करनार कर्म यतनावरणीय-वीर्यान्तराय कर्म-कहेवाय छे-टीका.

१७ भ० सू०

કેળટ્ટેણં જાવ નો સંજમેજ્ઞા ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ ણં જયણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવહ ણં અસોચ્છા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્ઞા; જસ્સ ણં જયણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે નો કહે ભવહ સે ણં અસોચ્છા કેવલિસ્સ વા જાવ નો સંજમેજ્ઞા; સે તેણટ્ટેણં ગોયમા ! જાવ અત્થેગતિય નો સંજમેજ્ઞા ।

૬. [પ્ર૦] અસોચ્છા ણં મંતે ! કેવલિસ્સ વા જાવ ઉવાસિયાય વા કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્ઞા ? [૩૦] ગોયમા ! અસોચ્છા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ અત્થેગતિય કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્ઞા, અત્થેગતિય કેવલેણં જાવ નો સંવરેજ્ઞા । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં જાવ નો સંવરેજ્ઞા ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ ણં અજ્ઞવસાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવહ સે ણં અસોચ્છા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્ઞા; જસ્સ ણં અજ્ઞવસાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે નો કહે ભવહ સે ણં અસોચ્છા કેવલિસ્સ વા જાવ નો સંવરેજ્ઞા, સે તેણટ્ટેણં જાવ નો સંવરેજ્ઞા ।

૭. [પ્ર૦] અસોચ્છા ણં મંતે ! કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં આભિણિવોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા ? [૩૦] ગોયમા ! અસોચ્છા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ ઉવાસિયાય વા અત્થેગતિય કેવલં આભિણિવોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા, અત્થેગતિય કેવલં આભિણિવોહિયનાણં નો ઉપ્પાડેજ્ઞા । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં જાવ નો ઉપ્પાડેજ્ઞા ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ ણં આભિણિવોહિયનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવહ સે ણં અસોચ્છા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં આભિણિવોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા; જસ્સ ણં આભિણિવોહિયનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે નો કહે ભવહ સે ણં અસોચ્છા કેવલિસ્સ વા, જાવ કેવલં આભિણિવોહિયનાણં નો ઉપ્પાડેજ્ઞા; સે તેણટ્ટેણં જાવ નો ઉપ્પાડેજ્ઞા ।

૮. [પ્ર૦] અસોચ્છા ણં મંતે ! કેવલિં જાવ કેવલં સુચનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા ? [૩૦] એવં જહા આભિણિવોહિયનાણસ્સ વત્તધયા મણિયા તહા સુચનાણસ્સ વિ મણિયધ્વા; નવરં સુચનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે મણિયધ્વે । એવં એવ કેવલં ઓહિનાણં મણિયધ્વં, નવરં ઓહિનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે મણિયધ્વે । એવં કેવલં મણપજ્જવનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા, નવરં મણપજ્જવનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે મણિયધ્વે ।

કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના કરે, અને જે જીવે યતનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના ન કરે, માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે, યાવત્ 'કોઈ સંયમ ન કરે.'

સંવર.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ સંવરવડે સંવર-આસ્રવનો રોધ-કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ કોઈ જીવ શુદ્ધ સંવરવડે આસ્રવને રોકે, અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સંવરવડે આસ્રવને ન રોકે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી કહો છો કે- 'યાવત્ સંવર ન કરે' ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે જીવે અધ્યવસાનાવરણીય (ભાવચારિત્રાવરણીય) કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ શુદ્ધ સંવરવડે સંવર-આસ્રવનો રોધ-કરી શકે, અને જે જીવે અધ્યવસાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો તે જીવ કેવલી પાસેથી સાંભળ્યા વિના સંવર ન કરી શકે; માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે- 'યાવત્ સંવર ન કરે'.

સંવરનો હેતુ.

આભિનિવોધિક જ્ઞાન.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ આભિનિવોધિક જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના પણ કોઈ જીવ શુદ્ધ આભિનિવોધિક જ્ઞાન ઉપજાવી શકે, અને કોઈ જીવ શુદ્ધ આભિનિવોધિક જ્ઞાન ન ઉપજાવી શકે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે- 'યાવત્ ન ઉપજાવી શકે' ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે જીવે આભિનિવોધિક જ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ શુદ્ધ આભિનિવોધિકજ્ઞાન ઉપજાવી શકે, અને જે જીવે આભિનિવોધિક જ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો નથી તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ આભિનિવોધિકજ્ઞાન ન ઉપજાવી શકે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે- 'યાવત્ ન ઉપજાવી શકે'.

આભિનિવોધિક જ્ઞાનનો હેતુ.

શ્રુતજ્ઞાન.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ શ્રુતજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરી શકે ? [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ આભિનિવોધિકજ્ઞાનની હકીકત કહી, તેમ શ્રુતજ્ઞાનની પણ જાણવી; પરંતુ અહીં શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કહેવો. એ પ્રમાણે શુદ્ધ અવધિજ્ઞાનની પણ હકીકત કહેવી, પણ ત્યાં અવધિજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કહેવો; એ રીતે શુદ્ધ મન:પર્યવજ્ઞાન પણ ઉત્પન્ન કરે, પરંતુ મન:પર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કહેવો.

અવધિજ્ઞાન અને મન:પર્યવજ્ઞાન.

९. [प्र०] असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव तप्पविस्सयउवासियाए वा केवलनाणं उप्पाडेज्जा ? [उ०] एवं चेव, नवरं केवलनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खए भाणियथे, सेसं तं चेव; से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जाव केवलनाणं उप्पाडेज्जा ।

१०. [प्र०] असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव तप्पविस्सयउवासियाए वा केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, केवलं वोहिं वुज्जेज्जा, केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पट्टएज्जा, केवलं वंभचेरवासं आवसेज्जा, केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा, केवलेणं संवरेणं संवरेज्जा, केवलं आभिणिबोहियनाणं उप्पाडेज्जा; जाव केवलं मणपज्जवनाणं उप्पाडेज्जा, केवलनाणं उप्पाडेज्जा ? [उ०] गोयमा ! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा अत्येगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, अत्येगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए; अत्येगइए केवलं वोहिं वुज्जेज्जा, अत्येगतिए केवलं वोहिं णो वुज्जेज्जा; अत्येगतिए केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पट्टएज्जा, अत्येगतिए जाव नो पट्टएज्जा; अत्येगतिए केवलं वंभचेरवासं आवसेज्जा, अत्येगतिए केवलं वंभचेरवासं नो आवसेज्जा; अत्येगतिए केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा, अत्येगतिए केवलेणं संजमेणं नो संजमेज्जा; एवं संवरेणं वि; अत्येगतिए केवलं आभिणिबोहियनाणं उप्पाडेज्जा, अत्येगतिए जाव नो उप्पाडेज्जा; एवं जाव मणपज्जवनाणं, अत्येगतिए केवलनाणं उप्पाडेज्जा, अत्येगतिए केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-असोच्चा णं तं चेव जाव अत्येगतिए केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं णाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ, जस्स णं दरिसणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ, जस्स णं धम्मंतराइयाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ, एवं चरित्तावरणिज्जाणं, जयणावरणिज्जाणं, अज्झवसाणावरणिज्जाणं, आभिणिबोहियणाणावरणिज्जाणं, जाव मणपज्जवनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ; जस्स णं केवलनाणावरणिज्जाणं जाव खए नो कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए, केवलं वोहिं नो वुज्जेज्जा, जाव केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा । जस्स णं नाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवति, जस्स णं दरिसणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ, जस्स णं धम्मंतराइयाणं, एवं जाव जस्स णं केवलनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खए कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, केवलं वोहिं वुज्जेज्जा, जाव केवलनाणं उप्पाडेज्जा ।

९. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी [सांभळ्या विना कोइ जीव] केवलज्ञानने उत्पन्न करी शके ? [उ०] पूर्वनी पेठे जाणवुं, परन्तु अहीं 'केवलज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षय' कहेवो. बाकी वधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के 'यावत् केवलज्ञानने पण उत्पन्न करी शके.'

केवलज्ञान.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना पण शुं कोइ जीव केवलज्ञानीए कहेला धर्मने श्रवण करे-जाणे, शुद्ध सम्यक्त्वनो अनुभव करे, मुंड थइने अगारवास त्यजी शुद्ध अनगारिकपणाने स्वीकारे, शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण करे, शुद्ध संयमवडे संयमयतना-करे, शुद्ध संवरवडे संवर-आस्रवनो रोध-करे, शुद्ध आभिनिबोधिकज्ञान उत्पन्न करे, यावत् शुद्ध मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न करे अने शुद्ध केवलज्ञान उत्पन्न करे ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेथी यावत् तेनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना पण कोइ जीव केवलज्ञानीए कहेला धर्मने जाणे अने कोइ जीव केवलि कहेला धर्मने न जाणे, कोइ जीव शुद्ध सम्यक्त्वनो अनुभव करे अने कोइ जीव शुद्ध सम्यक्त्वनो अनुभव न करे; कोइ जीव मुंड थइने आगारवास त्यजी शुद्ध अनगारपणुं स्वीकारे अने कोइ जीव न स्वीकारे; कोइ जीव शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण करे अने कोइ जीव शुद्ध ब्रह्मचर्यवासने धारण न करे; कोइ जीव शुद्ध संयम वडे संयमयतना करे अने कोइ जीव शुद्ध संयमवडे संयम न करे; ए प्रमाणे संवरने विपे पण जाणवुं; कोइ जीव शुद्ध आभिनिबोधिकज्ञानने उत्पन्न करे अने कोइ जीव यावद् न उत्पन्न करे; ए प्रमाणे यावत् मनःपर्यवज्ञान सुधी जाणवुं, कोइ जीव केवलज्ञान उपजावे अने कोइ जीव केवलज्ञान न उपजावे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के- 'धर्मने सांभळ्या शिवाय ते प्रमाणे यावत् कोइ जीव केवलज्ञान न उत्पन्न करे ? [उ०] हे गौतम ! १ जे जीवे ज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, २ जेणे दर्शनावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, ३ जेणे धर्मांतरायिक कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, ४ ए प्रमाणे चारित्रावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, ५ यतनावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, ६ अध्यवसानावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, ७ आभिनिबोधिकज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, यावत् १० मनःपर्यवज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम नथी कर्यो, अने ११ जेणे केवलज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षय नथी कर्यो ते जीव केवलज्ञानी पासेथी यावत् सांभळ्या विना केवलज्ञानीए कहेला धर्मने सांभळ्याने प्राप्त न करे, अर्थात् न जाणे, शुद्ध सम्यक्त्वनो अनुभव न करे, यावत् केवलज्ञानने न उत्पन्न करे. तथा जे जीवे ज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम कर्यो छे, जेणे दर्शनावरणीय कर्मोन्नो क्षयोपशम कर्यो छे, जेणे धर्मांतरायिक कर्मोन्नो क्षयोपशम कर्यो छे, ए प्रमाणे यावत् जेणे केवलज्ञानावरणीय कर्मोन्नो क्षय कर्यो छे ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना पण केवलि कहेल धर्मने जाणे, शुद्ध सम्यक्त्वनो अनुभव करे अने यावत् केवलज्ञानने उत्पन्न करे.

धर्मबोध, शुद्धसम्यक्त्वनो अनुभव वनेरे.

केवल्यादितुं वचन सांभळ्या शिवाय कोई धर्मादिकने प्राप्त करे तेनो हेतु-

११. तस्स णं भंते ! छट्ठंछट्टेणं अणिविखत्तेणं तवोकम्मेणं उड्डं बाहाओ पंगिज्झिय पंगिज्झिय सुराभिमुहस्स आयावण-भूमीय आयावेमाणस्स पंगतिभहयाय, पंगइउवसंतयाय, पंगतिपयणुकोह-माण-माया-लोभयाय, मिउमइवसंपन्नयाय, अल्लीण-याय, भहयाय, विणीययाय, अन्नया कयावि सुभेणं अज्झवसाणेणं, सुभेणं परिणामेणं, लेस्साहिं विसुज्झमाणीहिं विसुज्झमाणीहिं तयावरणिजाणं कम्माणं खओवसमेणं ईहा-उपोह-मगणगवेसणं करेमाणस्स विब्भंगे नामं अघ्राणे समुप्पज्झइ, से णं तेणं विब्भंगनाणेणं समुप्पन्नेणं जहत्तेणं अंगुलस्स असंखेज्जतिभागं, उक्कोसेणं असंखेज्जाइं जोयणसहस्साइं जाणइ, पासइ; से णं तेणं विब्भंगनाणेणं समुप्पन्नेणं जीवे वि जाणइ, अजीवे वि जाणइ, पासंडत्थे, सारंभे, सपरिग्गहे, संकिलिस्समाणे वि जाणइ, विसु-ज्झमाणे वि जाणइ, से णं पुद्दामेव सम्मत्तं पडिवज्झइ, सम्मत्तं पडिवज्जित्ता समणधम्मं रोएति, समणधम्मं रोएत्ता चरित्तं पडिवज्जति, चरित्तं पडिवज्जित्ता लिंगं पडिवज्झइ, तस्स णं तेहिं मिच्छत्तपज्जवेहिं परिहायमाणेहिं परिहायमाणेहिं सम्मदंसण-पज्जवेहिं परिवह्माणेहिं परिवह्माणेहिं से विब्भंगे अघ्राणे सम्मत्तपरिग्गहिणं खिप्पामेव ओही परावत्तइ ।

१२. [प्र०] से णं भंते ! कतिसु लेस्सासु होज्जा ? [उ०] गोयमा ! तिसु विसुद्धलेस्सासु होज्जा, तं जहा-तेउले-स्साय, पद्दलेस्साय, सुक्कलेस्साय ।

१३. [प्र०] से णं भंते ! कतिसु णाणेषु होज्जा ? [उ०] गोयमा ! तिसु आभिणिबोहियनाण-सुयणाण-ओहिनाणेषु होज्जा ।

१४. [प्र०] से णं भंते ! किं सजोगी होज्जा, अजोगी होज्जा ? [उ०] गोयमा ! सजोगी होज्जा, नो अजोगी होज्जा ।

१५. [प्र०] जइ सजोगी होज्जा, किं मणजोगी होज्जा, वइजोगी होज्जा, कायजोगी होज्जा ? [उ०] गोयमा ! मणजोगी वा होज्जा, वइजोगी वा होज्जा, कायजोगी वा होज्जा ।

१६. [प्र०] से णं भंते ! किं सागारोवउत्ते होज्जा, अणागारोवउत्ते वा होज्जा ? [उ०] गोयमा ! सागारोवउत्ते वा होज्जा, अणागारोवउत्ते वा होज्जा ।

१७. [प्र०] से णं भंते ! कयरम्मि संघयणे होज्जा ? [उ०] गोयमा ! वइरोसहनारायसंघयणे होज्जा ।

केवलप्रमुखना
वचनने साभिल्या
शिवाय सम्यक्त्वादि
कने स्वीकारे.

विभंगज्ञाननी उत्प-
त्ति.

सम्यग्दर्शननी प्राप्ति.
चारित्रनो स्वीकार.

अवधिज्ञाननी
व्यवृत्ति.
लेख्या.

ज्ञान.

योग.

मनयोगी-इत्यादि.

उपयोग.

संघयण.

११. ते जीवने निरंतर छट्ट छट्टना तप करवापूर्वक सूर्यनी सामे उंचा हाथ राखी राखीने आतापना भूमिमां आतापना लेता, प्रकृतिना भद्रपणाथी, प्रकृतिना उपशांतपणाथी, स्वभावथी क्रोध, मान, माया अने लोभ घणा ओला थयेलो होवाथी, अत्यंत मार्दव-नम्रताने प्राप्त थयेलो होवाथी, आलीनपणाथी, भद्रपणाथी अने विनीतपणाथी अन्य कोइ दिवसे शुभ अध्यवसायवडे, शुभ परिणामवडे, विशुद्ध लेख्याओवडे तदावरणीय (विभंगज्ञानावरणीय) कर्मोना क्षयोपशमथी, ईहा, अपोह, मार्गणा अने गवेपणा करता विभंग नामे अज्ञान उत्पन्न थाय छे. ते उत्पन्न थएल विभंगज्ञान वडे जघन्यथी अंगुलनो असंख्यातमो भाग अने उत्कृष्ट असंख्येय हजार योजनोने जाणे छे अने जुए छे; उत्पन्न थएला विभंगज्ञान वडे ते जीवोने पण जाणे छे अने अजीवोने पण जाणे छे; पाखंडी, आरंभवाळा, परिग्रहवाळा अने संकेशने प्राप्त थयेलो जीवोने पण जाणे छे अने विशुद्ध जीवोने पण जाणे छे; ते विभंगज्ञानी पहेलांज सम्यक्त्वने प्राप्त करे छे; प्राप्त करी श्रमण-धर्म उपर रुचि करे छे, रुचि करी चारित्रने स्वीकारे छे. चारित्रने स्वीकारी लिंगवेषने स्वीकारे छे; पछी ते विभंगज्ञानिना मिथ्यात्वपर्यायो क्षीण थता थता अने सम्यग्दर्शन पर्यायो वधता वधता ते विभंग अज्ञान सम्यक्त्व युक्त थाय छे, अने शीघ्र अवधिरूपे परावर्तन पामे छे.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! ते अवधिज्ञानी जीव केटली लेख्याओमां होय ? [उ०] हे गौतम ! त्रण विशुद्ध लेख्याओमां होय. ते आ प्रमाणे—तेजोलेख्या, पद्दलेख्या अने शुक्कलेख्या.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अवधिज्ञानी] जीव केटला ज्ञानोमां होय ? [उ०] हे गौतम ! आभिनिबोधिकज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञान—ए त्रण ज्ञानोमां होय.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अवधिज्ञानी] सयोगी (मनोयोगादिसहित) होय के अयोगी होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सयोगी होय पण अयोगी न होय.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते सयोगी होय तो शुं मनयोगी होय, वचनयोगी होय के काययोगी होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनयोगी होय, वचनयोगी होय अने काययोगी पण होय.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते साकार-ज्ञानउपयोगवाळो होय के अनाकार-दर्शनउपयोगवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते साकारउपयोगवाळो पण होय अने अनाकारउपयोगवाळो पण होय.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! ते कया संघयणमां होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वज्ररुधभनाराचसंघयणवाळो होय.

१ - गिहते क, गिहते ख । २ पगती-क-ख । ३ पगई-क-ख । ४ भल्लीवण- । ५ लेसासु क-ख । ६ -जोगी वा उ ।

१८. [प्र०] से णं भंते ! कयरम्मि संठाणे होज्जा ? [उ०] गोयमा ! छण्हं संठाणाणं अन्नयरे संठाणे होज्जा ।
१९. [प्र०] से णं भंते ! कयरम्मि उच्चत्ते होज्जा ? [उ०] गोयमा ! जहण्णेणं सत्तरयणीय, उक्कोसेणं पंचधणुसतिप होज्जा ।
२०. [प्र०] से णं भंते ! कयरम्मि आउप होज्जा ? [उ०] गोयमा ! जहण्णेणं सातिरेगट्टवासाउप, उक्कोसेणं पुधकोडी-आउप होज्जा ।
२१. [प्र०] से णं भंते ! किं सवेदप होज्जा, अवेदप होज्जा ? [उ०] गोयमा ! सवेदप होज्जा, नो अवेदप होज्जा ।
२२. [प्र०] जइ सवेदप होज्जा किं इत्थिवेदप होज्जा, पुरिसवेदप होज्जा, पुरिस-नपुंसगवेदप होज्जा; नपुंसगवेदप होज्जा ? [उ०] गोयमा ! नो इत्थिवेदप होज्जा, पुरिसवेदप वा होज्जा, नो नपुंसगवेदप होज्जा, पुरिस-नपुंसगवेदप वा होज्जा ।
२३. [प्र०] से णं भंते ! किं सकसाई होज्जा अकसाई होज्जा ? [उ०] गोयमा ! सकसाई होज्जा, नो अकसाई होज्जा ।
२४. [प्र०] जइ सकसाई होज्जा से णं भंते ! कतिसु कसापसु होज्जा ? [उ०] गोयमा ! चउसु संजलणकोह-माण-माया-लोभेसु होज्जा ।
२५. [प्र०] तस्स णं भंते ! केवइया अज्झवसाणा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! असंखेज्जा अज्झवसाणा पण्णत्ता ।
२६. [प्र०] ते णं भंते ! किं पसत्था, अप्पसत्था ? [उ०] गोयमा ! पसत्था, नो अप्पसत्था ।
२७. से णं भंते ! तेहिं पसत्थेहिं अज्झवसाणेहिं वड्ढमाणेहिं अणंतेहिं नेरइयभवग्गहणेहिंतो अप्पाणं विसंजोपइ, अणंतेहिं तिरिक्खजोणिय- जाव विसंजोपइ, अणंतेहिं मणुस्सभवग्गहणेहिंतो अप्पाणं विसंजोपइ, अणंतेहिं देवभवग्गहणेहिंतो अप्पाणं विसं-जोपइ; जाओ वि य से इमाओ नेरइय-तिरिक्खजोणिय-मणुस्स-देवगतिनामाओ चत्तारि उत्तरपयडीओ, तासिं च णं उवग्ग-

१८. [प्र०] हे भगवन् ! ते कया संस्थानमां होय ? [उ०] हे गौतम ! तेने छ संस्थानमांनुं कोइ पण एक संस्थान होय. संस्थान.
१९. [प्र०] हे भगवन् ! ते केटली उंचाइवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते जघन्यथी सात हाथ अने उक्कृष्टथी पांचसो धनु- उंचाइवाळो होय. उंचाइ.
२०. [प्र०] हे भगवन् ! ते केटला आयुषवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते जघन्यथी काइक वधारे आठ वर्ष, अने उक्कृष्टथी पूर्वकोटिआयुषवाळो होय. आयुष.
२१. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते वेदसहित होय के वेदरहित होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वेदसहित होय पण वेदरहित न होय. वेद.
२२. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते वेदसहित होय तो शुं १ स्त्रीवेदवाळो होय, २ पुरुषवेदवाळो होय, ३ नपुंसकवेदवाळो होय के ४* पुरुषनपुंसकवेदवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! स्त्रीवेदवाळो न होय, पण पुरुषवेदवाळो होय; नपुंसकवेदवाळो न होय, पण पुरुषनपुंसकवेदवाळो होय. पुरुषवेदादि.
२३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते (अवधिज्ञानी) सकषायी होय के अकषायी होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सकषायी होय, पण कषायरहित न होय. कषाय.
२४. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते कषायवाळो होय तो तेने केटला कषायो होय ? [उ०] हे गौतम ! तेने संज्वलनक्रोध, मान, माया अने लोभ-ए चार कषाय होय. संज्वलनक्रोधादि.
२५. [प्र०] हे भगवन् ! तेने केटला अध्यवसायो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! तेने असंख्याता अध्यवसायो कहा छे. अध्यवसायो.
२६. [प्र०] हे भगवन् ! ते अध्यवसायो प्रशस्त होय के अप्रशस्त होय ? [उ०] हे गौतम ! प्रशस्त अध्यवसायो होय, पण अप्र- प्रशस्त अध्यवसाय.
२७. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) वृद्धि पामता प्रशस्त अध्यवसायोवडे अनंत नारकना भवोथी पोताना आत्माने विमुक्त करे, अनंत तिर्यचोना भवोथी आत्माने विमुक्त करे, अनंत मनुष्यभवोथी आत्माने विमुक्त करे, अने अनंत देवभवोथी आत्माने विमुक्त करे. तया तेनी जे आ नरकगति, तिर्यचगति, मनुष्यगति अने देवगति नामे चार उत्तर प्रकृतिओ छे, तेनी अने बीजी प्रकृतिओना आधारभूत अनंतानुबंधी क्रोध, मान, माया अने लोभनो क्षय करे, तेनो क्षय करीने अप्रत्याख्यान कषायरूप क्रोध, मान, माया अने लोभनो क्षय करे, क्षय करीने प्रत्याख्यानावरण क्रोध, मान, माया अने लोभनो क्षय करे, तेनो क्षय करी संज्वलन क्रोध, मान, माया अने लोभनो क्षय करे. नारक, तिर्यच, देव अने मनुष्य भवोथी मुक्ति.
- अनन्तानुबंध्यादि- कषायनो क्षय.

१ वड्ढमाणेहिं थ ।

२२. * लिंगनां छेद करवा वगैरेथी नपुंसक थयेलो-अर्थात् कृत्रिम नपुंसक थयेलो होय ते पुरुषनपुंसक कहैवाय छे-टीका.

हिए अणंताणुबंधी कोह-माण-माया-लोभे खवेइ, अणं० खवेइत्ता अपच्चक्खाणकसाए कोह-माण-माया-लोभे खवेइ, अपच्च० खवेइत्ता पच्चक्खाणावरणकोह-माण-माया-लोभे खवेइ, पच्च० खवेइत्ता संजलणकोह-माण-माया-लोभे खवेइ, संज० खवेइत्ता पंचविहं नाणा-वरणिजं, नवविहं दरिसणावरणिजं, पंचविहं अंतराइयं, तालमत्थाकडं च णं मोहणिजं कट्टु कैम्मरयविकिरणकरं अपुष्पकरणं अणुपविट्टुस्स अणंते अणुत्तरे निद्धाघाए निरावरणे कसिणे पडिपुण्णे केवलवरणाण-दंसणे समुप्पन्ने ।

२८. [प्र०] से णं भंते ! केवलपन्नत्तं धम्मं आघवेज्ज वा, पन्नवेज्ज वा, परूवेज्ज वा ? [उ०] णो तिणट्ठे समट्ठे, णणत्थ एगणाएण वा, एगवागरणेण वा ।

२९. [प्र०] से णं भंते ! पन्नावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ? [उ०] णो इणट्ठे समट्ठे, उवदेसं पुण करेजा ।

३०. [प्र०] से णं भंते ! सिज्जति, जाव अंतं करेति ? [उ०] हंता सिज्जति, जाव अंतं करेति ।

३१. [प्र०] से णं भंते ! किं उहं होज्जा, अहे होज्जा, तिरियं होज्जा ? [उ०] गोयमा ! उहं वा होज्जा, अहे वा होज्जा, तिरियं वा होज्जा; उहं होज्जमाणे सद्दावइ-वियडावइ-गंधावइ-मालवंतपरियाएसु वट्टवेयइपुष्पएसु होज्जा; साहरणं पडुच्च सोमणसवणे वा होज्जा, पंडगवणे वा होज्जा; अहे होज्जमाणे गड्ढाए वा, दरीए वा होज्जा; साहरणं पडुच्च पायाले वा, भवणे वा होज्जा; तिरियं होज्जमाणे पन्नरससु कम्मभूमीसु होज्जा; साहरणं पडुच्च अट्टाइज्जदीव-समुद्-तदेकदेसभाए होज्जा ।

३२. [प्र०] ते णं एगसमए णं केवतिया होज्जा ? [उ०] गोयमा ! जहण्णेणं एक्को वा, दो वा, तिप्पि वा; उक्कोसेणं इस्स, से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘असोच्चा णं केवलस्स वा जाव अत्थेगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, अत्थेगतिए असोच्चा णं केवलि० जाव नो लभेज्जा सवणयाए, जाव अत्थेगतिए केवलनाणं उप्पाडेज्जा, अत्थेगतिए केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा’ ।

क्षय करे, पछी पांच प्रकारे ज्ञानावरणीय कर्म, नव प्रकारे दर्शनावरणीय कर्म, पांच प्रकारे अंतराय कर्म, तथा मोहनीय कर्मने छे—दायेल मस्तकवाळा ताडवृक्षना समान [क्षीण] करीने कर्म रजने विखेरी नांखनार अपूर्व करणमां प्रवेश करेला एवा तेने अनंत, अनुत्तर, व्याघातरहित, आवरणरहित, सर्व पदार्थने ग्रहण करनार, प्रतिपूर्णा, श्रेष्ठ एवं केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थाय छे.

अश्रुत्वा केवली
धर्मोपदेश न करे.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! ते [केवलज्ञानी] केवलिए कहेल धर्मने कहे, जणावे अने प्ररूपे ? [उ०] हे गौतम ! ते अर्थ योग्य नथी, परन्तु एक न्याय-उदाहरण अने एक [प्रश्ना] उत्तर शिवाय. [अर्थात् ते अश्रुत्वा केवली एक उदाहरण या एक प्रश्ना उत्तर शिवाय धर्मनो उपदेश न करे.]

प्रत्रज्या न आपे.

२९. [प्र०] हे भगवन् ! ते [केवली] कोइने प्रत्रज्या आपे, मुंडे-दीक्षा आपे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी, पण मात्र [‘अमुकनी पासे प्रत्रज्या ग्रहण करो’ एवो] उपदेश करे.

सिद्ध थाय.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अंत करे ? [उ०] हा, सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अंत करे.

ऊर्ध्व, अधो अने
तिर्यग् लोकमां होय.
ऊर्ध्वलोकमां वृत्त
वैताड्यामां होय.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) ऊर्ध्वलोकमां होय, अधोलोकमां होय के तिर्यग् लोकमां होय ? [उ०] हे गौतम ! ते ऊर्ध्वलोकमां पण होय, अधोलोकमां पण होय अने तिर्यग् लोकमां पण होय. जो ते ऊर्ध्वलोकमां होय तो शब्दापाति, विकटापाति, गंधापाति, अने माल्यवंत नामे वृत्तवैताड्य पर्वतोमां होय. तथा संहरणने आश्रयी सौमनस्यवनमां के पांडुकवनमां होय. जो ते अधोलोकमां होय तो गर्ती—अधोलोकग्रामादिमां के गुफामां होय, तथा संहरणने आश्रयी पातालकलशमां के भवनमां (भवनवासि देवोना रहेठाणमां) होय, जो ते तिर्यग्लोकमां होय तो ते पंदर कर्मभूमिमां होय, अने संहरणने आश्रयी अढी द्वीप अने समुद्रोना एक भागमां होय.

अधोलोकयासा-
दिमां होय.
तिर्यग्लोकमां पंदर
कर्मभूमिमां होय.

ते एक समये केटला
होय ?

३२. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अश्रुत्वा केवलज्ञानी] एक समये केटला होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यथी एक, बे, त्रण अने उत्कृष्टथी दस होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के, केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना कोइ जीवने केवलिए कहेल धर्म-श्रवणनो लाभ थाय अने केवली पासेथी सांभळ्या सिवाय कोइ जीवने केवलप्रणीत धर्म श्रवणनो लाभ न थाय; यावत् कोइ जीव केवलज्ञानने उत्पन्न करे अने कोइ जीव केवलज्ञानने न उत्पन्न करे.

१-अर्थ पाठो नास्ति क-ख । २-क्खाणावरणे को-ड । ३-खणे को-ख-ड । ४-विकरण-घ ।

३३. सोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा, जाव तप्पक्खियउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए ? [उ०] गोयमा ! सोच्चा णं केवलिस्स वा, जाव अत्थेगतिए केवलिपन्नत्तं धम्मं, एवं जा चेव असोच्चाए वत्तइया सां चेव सोच्चाए वि भाणियद्वा, नवरं अभिलावो 'सोच्चे'त्ति, सेसं तं चेव निवरसेसं, जाव जस्स णं मणपज्जवनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवति, जस्स णं केवलनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खए कडे भवइ से णं सोच्चा केवलिस्स वा, जाव उवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, केवलं बोहिं बुज्जेज्जा, जाव केवलनाणं उप्पाडेज्जा ।

३४. [प्र०] तस्स णं अट्टमंअट्टमेणं अणिक्खित्तेणं तवोकम्मेणं अप्पाणं भावेमाणस्स पगइमइयाए, तहेव जाव गवेसणं करेमाणस्स ओहिणाणे समुप्पज्जइ, से णं तेणं ओहिणाणेणं समुप्पत्तेणं जहण्णेणं अंगुलस्स असंखेज्जतिभागं, उक्कोसेणं असंखेज्जाइं अलोए लोयप्पमाणमेत्ताइं खंडाइं जाणइ, पासइ ।

३५. [प्र०] से णं भंते ! कतिसु लेस्तासु होज्जा ? [उ०] गोयमा ! छसु लेस्तासु होज्जा, तं जहा—कण्हलेस्ताए, जाव सुक्कलेस्ताए ।

३६. [प्र०] से णं भंते ! कतिसु णाणेसु होज्जा ? [उ०] गोयमा ! तिसु वा, चउसु वा होज्जा; तिसु होज्जमाणे तिसु आभिणिबोहियनाण—सुयनाण—ओहिणाणेसु होज्जा, चउसु होज्जमाणे आभिणिबोहियनाण—सुयणाण—ओहिणाण—मणपज्जवणाणेसु होज्जा ।

३७. [प्र०] से णं भंते ! किं सजोगी होज्जा, अजोगी होज्जा ? [उ०] एवं जौगो, उवओगो, संघयणं, संठाणं, उच्चत्तं, आउयं च एयाणि सद्वाणि जहा असोच्चाए तहेव भाणियद्वाणि ।

३८. [प्र०] से णं भंते ! किं सवेदए ? पुच्छा [उ०] गोयमा ! सवेदए वा होज्जा, अवेदए वा होज्जा ।

३३. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी [धर्म] सांभळीने कोइ जीव केवलिप्ररूपित धर्म प्राप्त करे ? [उ०] हे गौतम ! केवलज्ञानी पासेथी यावत् सांभळीने कोइ जीव केवलिप्ररूपित धर्मने प्राप्त करे अने कोइ जीव न करे. ए प्रमाणे यावत् 'असोच्चा'नी जे वक्तव्यता छे ते ज वक्तव्यता 'सोच्चा' ने पण कहेवी. परन्तु अहीं 'सोच्चा' एवो पाठ कहेवो. ब्राकी सर्व पूर्वे क्हा प्रमाणे जाणहुं. यावत् जे जीवे मनःपर्यवज्ञानावरणीय कर्मोनी क्षयोपशम कर्यो छे, अने जे जीवे केवलज्ञानावरणीय कर्मोनी क्षय कर्यो छे ते जीवने केवली पासेथी यावत् तेनी उपासिका पासेथी केवलीए कहेल धर्मनो लाभ थाय, अने ते शुद्ध सम्यक्त्वनो अनुभव करे, यावत् केवलज्ञानने प्राप्त करे.

केवल्यदि पासेथी धर्म सांभळीने कोई धर्मने पासे अने कोइ न पासे इत्यादि.

३४. (केवलज्ञानी वगैरे पासेथी धर्म सांभळीने सम्यग्दर्शनादि जेने प्राप्त थयेल छे एवा) तेने निरन्तर अट्टम तप करवा कडे आत्माने भावित करता, प्रकृतिनी भद्रताथी तेमज यावत् मार्गनी गवेषणा करता अवधिज्ञान उत्पन्न थाय छे. अने ते उत्पन्न थएल अवधिज्ञान कडे जघन्यथी अंगुलनो असंख्यातमो भाग, अने उत्कृष्टथी अलोकने विषे लोकप्रमाण असंख्य खंडोने जाणे छे अने जुए छे.

केवल्यदिपासेथी धर्म भवण करीने सम्यग्दर्शनादियुक्त जीवने अवधिज्ञानादिनी प्राप्ति.

३५. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अवधिज्ञानी] जीव केटली लेस्याओमां वर्ततो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते *छ ए लेस्यामां वर्ततो होय छे, ते आ प्रमाणे—कण्हलेस्या, यावत् शुक्कलेस्या.

लेस्या.

३६. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अवधिज्ञानी] केटलां ज्ञानमां वर्ततो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते त्रण के चार ज्ञानमां होय. जो त्रण ज्ञानमां होय तो आभिनिबोधिक ज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञानमां होय, जो चार ज्ञानमां होय तो ते आभिनिबोधिकज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान अने मनःपर्यवज्ञानमां होय.

ज्ञान.

३७. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अवधिज्ञानी] सयोगी होय के अयोगी होय ? [उ०] पूर्वे क्हा प्रमाणे योग, उपयोग, संघयण, संस्थान, उंचाइ, अने आयुष् ए बधा जेम 'असोच्चा' ने क्हा (सू० १२-२०) तेम अहीं कहेवां.

योग.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) शुं वेदसहित होय—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! वेदसहित होय के वेदरहित पण होय.

वेद.

१ जधेव क-ख । २ सधेव क-ख । ३ जोगोवओ- ग-घ-ङ् ।

३५. *यद्यपि त्रण प्रशस्त एवी भावलेस्यामां ज ज्ञान प्राप्त थाय छे, तो पण इत्येस्यानी अपेक्षाए छ ए लेस्यामां ते अवधिज्ञानी होय छे.—टीका.

३९. [प्र०] जइ अवेदए होज्जा किं उवसंतवेदए होज्जा, खीणवेदए होज्जा ? [उ०] गोयमा ! नो उवसंतवेदए होज्जा, खीणवेदए होज्जा ।

४०. [प्र०] जइ सवेदए होज्जा किं इत्थीवेदए होज्जा, पुरिसवेदए होज्जा, नपुंसगवेदए होज्जा, पुरिस-नपुंसगवेदए होज्जा ? [उ०] गोयमा ! इत्थीवेदए वा होज्जा, पुरिसवेदए वा होज्जा, पुरिस-नपुंसगवेदए वा होज्जा ।

४१. [प्र०] से णं भंते ! किं सकसाई होज्जा, अकसाई होज्जा ? [उ०] गोयमा ! सकसाई वा होज्जा, अकसाई वा होज्जा ।

४२. [प्र०] जइ अकसाई होज्जा किं उवसंतकसाई होज्जा, खीणकसाई होज्जा ? [उ०] गोयमा ! नो उवसंतकसाई होज्जा, खीणकसाई होज्जा ।

४३. [प्र०] जदि सकसाई होज्जा से णं भंते ! कतिसु कसाएसु होज्जा ? [उ०] गोयमा ! चउसु वा तिसु वा दोसु वा एक्कम्मि वा होज्जा । चउसु होज्जमाणे चउसु संजलणकोह-माण-माया-लोभेसु होज्जा, तिसु होज्जमाणे तिसु-संजलणमाण-माया-लोभेसु होज्जा, दोसु होज्जमाणे दोसु-संजलणमाया-लोभेसु होज्जा, एगम्मि होज्जमाणे एगम्मि-संजलणलोभे होज्जा ।

४४. [प्र०] तस्स णं भंते ! केवतिया अज्झवसाणा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! असंखेज्जा; एवं जहा असोच्चाए तद्देव जाव केवलवरनाण-दंसणे समुप्पज्जइ ।

४५. [प्र०] से णं भंते ! केवलपन्नत्तं धम्मं आघवेज्ज वा, पन्नवेज्ज वा, परूवेज्ज वा ? [उ०] हंता, आघवेज्ज वा, पन्नवेज्ज वा, परूवेज्ज वा ।

४६. [प्र०] से णं भंते ! पन्नावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ? [उ०] हंता, गोयमा ! पन्नावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ।

४७. [प्र०] तस्स णं भंते ! सिस्सा वि पन्नावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ? [उ०] हंता, पन्नावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ।

उपशांतवेद के क्षीणवेद होय ?

३९. [प्र०] हे भगवन् ! जो वेदरहित होय तो शुं ते उपशांतवेदवाळो होय के क्षीणवेदवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! उपशांतवेदवाळो न होय, पण क्षीणवेदवाळो होय.

स्त्रीवेदादि.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! जो वेदरहित होय तो शुं ते स्त्रीवेदवाळो होय, पुरुषवेदवाळो होय, नपुंसकवेदवाळो होय के पुरुष-नपुंसकवेदवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते स्त्रीवेदवाळो होय, पुरुषवेदवाळो होय के पुरुषनपुंसकवेदवाळो पण होय.

सकषायी के अकषायी ।

४१. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) शुं सकषायी होय के अकषायी होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सकषायी होय के अकषायी पण होय.

उपशांत के क्षीणकषायी ?

४२. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते अकषायी होय तो शुं उपशांतकषायी होय के क्षीणकषायी होय ? [उ०] हे गौतम ! उपशांतकषायी न होय, पण क्षीणकषायी होय.

केटला कषायो होय ?

४३. [प्र०] हे भगवन् ! जो सकषायी होय तो ते केटला कषायोमां होय ? [उ०] हे गौतम ! ते चार कषायोमां, प्रण कषायोमां, वे कषायोमां के एक कषायोमां होय. जो चार कषायोमां होय तो संज्वलन क्रोध, मान, माया अने लोभमां होय. जो त्रण कषायोमां होय तो संज्वलन मान, माया अने लोभमां होय. जो वे कषायोमां होय तो संज्वलन माया अने लोभमां होय. अने जो एक कषायोमां होय तो एक संज्वलन लोभमां होय.

अध्यवसायो.

४४. [प्र०] हे भगवन् ! तेने केटलां अध्यवसायो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! तेने असंख्यात अध्यवसायो कहा छे. ए प्रमाणे जेम 'असोच्चा' ने कह्युं (सू. २५) तेम यावत् 'तेने श्रेष्ठ केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थाय छे' त्यां सुधी कहेवुं.

धर्मोपदेश.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवलज्ञानी) केवलिए कहेला धर्मने कहे, जणावे, प्ररूपे ? [उ०] हा, गौतम ! ते (केवलिप्रहस धर्मने) कहे, जणावे, अने प्ररूपे.

प्रव्रज्या आपे.

४६. [प्र०] हे भगवन् ! ते कोइने प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! ते प्रव्रज्या आपे-दीक्षा आपे.

तेना शिष्यो पण प्रव्रज्या आपे.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! तेना (सोच्चा केवलिना) शिष्यो पण प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! तेना शिष्यो पण प्रव्रज्या आपे-दीक्षा आपे.

४८. [प्र०] तस्स णं भंते ! पसिस्सा वि पद्दावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ? [उ०] हंता, पद्दावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ।
 ४९. [प्र०] से णं भंते ! सिज्झति, बुज्झति, जाव अंतं करेइ ? [उ०] हंता, सिज्झति, जाव अंतं करेति ।
 ५०. [प्र०] तस्स णं भंते ! सिस्सा वि सिज्झंति, जाव अंतं करेति ? [उ०] हंता, सिज्झंति, जाव अंतं करेति ।
 ५१. [प्र०] तस्स णं भंते ! पसिस्सा वि सिज्झंति, जाव अंतं करेति ? [उ०] एवं चेव जाव अंतं करेति ।
 ५२. [प्र०] से णं भंते ! किं उहं होज्जा ? [उ०] जहेव असोच्चाए, जाव तदेकदेसभाए होज्जा ।
 ५३. [प्र०] ते णं भंते ! एगसमए णं केवइया होज्जा ? [उ०] गोयमा ! जहनेणं एक्को वा, दो वा, तिवि वा, उक्को-
 सेणं अट्टसयं; से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चति—‘सोच्चा णं केवलिसस वा, जाव केवलिउवासियाए वा, जाव अत्थेगतिए
 केवलनाणं उप्पाडेज्जा, अत्थेगतिए केवलनाणं णो उप्पाडेज्जा’ । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

नवमसए एगतीसइमो उद्देशो समत्तो ।

४८. [प्र०] हे भगवन् ! तेना प्रशिष्यो पण प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे. प्रशिष्यो पण
प्रव्रज्या आपे.
सिद्ध थाय.
४९. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) सिद्ध थाय, बुद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो अन्त करे ? [उ०] हा गौतम ! ते सिद्ध
थाय, यावत् सर्व दुःखो नाश करे. शिष्यो पण
सिद्ध थाय.
५०. [प्र०] हे भगवन् ! तेना शिष्यो पण सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो अंत करे ? [उ०] हा, गौतम ! सिद्ध थाय, यावत् सर्व
दुःखो नाश करे. प्रशिष्यो पण
सिद्ध थाय.
५१. [प्र०] हे भगवन् ! तेना प्रशिष्यो पण सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो अन्त करे ? [उ०] ए प्रमाणे यावत् सर्व दुःखो
अन्त करे. शुं ऊर्ध्वलोकमां होय
इत्यादि.
५२. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) शुं ऊर्ध्वलोकमां होय—इत्यादि प्रश्न. [उ०] जेम ‘असोच्चा’ केवली संबंघे कहुं (सू.
३१.) ते प्रमाणे जाणुं, यावत् [अदी द्वीप समुद्र के] तेना एक भागमां होय. एकसमयमां
संख्या.
५३. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) एक समयमां केटला होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक समयमां जघन्यथी एक, बे के
त्रण होय, अने उक्कथथी एक सो आठ होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के, ‘केवली पासेथी यावत् केवलिनी उपासिका-
पासेथी सांभलीने यावत् कोइ जीव केवलज्ञानने उपजावे अने कोइ जीव केवलज्ञानने न उपजावे.’ हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् !
ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

नवम शतके एकत्रीशमो उद्देशक समाप्त.

बत्तीसइमो उद्देशो.

१. तेणं कालेणं तेणं समपणं वाणियग्गामे णामं नयरे होत्था, । वन्नओ । दूतिपलासए चेइए । सामी समोसडे । परिस्ता निग्गया । धम्मो कहिओ । परिस्ता पडिगया । तेणं कालेणं तेणं समपणं पासावच्चिज्जे गंगेय णामं अणगारे जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अदूरसामंते ठिश्चा समणं भगवं महावीरं एवं वेदासी-

२. [प्र०] संतरं भंते! नेरइया उववज्जंति, निरंतरं नेरइया उववज्जंति? [उ०] गंगेया! संतरं पि नेरइया उववज्जंति, निरंतरं पि नेरइया उववज्जंति ।

३. [प्र०] संतरं भंते! असुरकुमारा उववज्जंति, निरंतरं असुरकुमारा उववज्जंति? [उ०] गंगेया! संतरं पि असुरकुमारा उववज्जंति, निरंतरं पि असुरकुमारा उववज्जंति; एवं जाव थणियकुमारा ।

४. [प्र०] संतरं भंते! पुढविकाइया उववज्जंति, निरंतरं पुढविकाइया उववज्जंति? [उ०] गंगेया! नो संतरं पुढविकाइया उववज्जंति, निरंतरं पुढविकाइया उववज्जंति; एवं जाव वणस्सइकाइया, वेइंदिया जाव वेमाणिया एते जहा णेरइया ।

५. [प्र०] संतरं भंते! नेरइया उव्वट्ठंति, निरंतरं नेरइया उव्वट्ठंति? [उ०] गंगेया! संतरं पि नेरइया उव्वट्ठंति, निरंतरं पि नेरइया उव्वट्ठंति; एवं जाव थणियकुमारा ।

बत्तीसइमो उद्देशक.

वाणियग्गाम.

१. ते काले, अने ते समये वाणियग्गाम नामे नगर हतुं. वर्णन. दूतिपलास नामे चैल हतुं. श्रीमहावीर स्वामी समवसर्या. पर्षद् वांदवा निकली. धर्मोपदेश कर्यो. पर्षद् विसर्जित थइ. ते काले-ते समये श्रीपार्श्वप्रभुना शिष्य गांगेय नामे अनगार ज्यां श्रमण भगवान् महावीर विराजमान हता त्यां आव्या, आवीने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे थोडे दूर बेसीने तेणे श्रमण भगवंत महावीरने ए प्रमाणे कथुं-

गांगेयना प्रश्नो.

२. [प्र०] हे भगवन्! नैरयिको *सांतर (अन्तरसहित) उत्पन्न थाय छे के निरंतर (अन्तर शिवाय) उत्पन्न थाय छे? [उ०] हे गांगेय! नैरयिको सांतर पण उत्पन्न थाय छे अने निरंतर पण उत्पन्न थाय छे.

नैरयिको सान्तर के निरंतर उत्पन्न थाय छे?

असुरकुमार.

३. [प्र०] हे भगवन्! असुरकुमारो सांतर उत्पन्न थाय छे के निरंतर उत्पन्न थाय छे? [उ०] हे गांगेय! असुरकुमारो सांतर पण उत्पन्न थाय छे, अने निरंतर पण उत्पन्न थाय छे. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

पृथिवीकायिको. वेइन्द्रियो यावत् वैमानिको.

४. [प्र०] हे भगवन्! पृथिवीकायिक जीवो सान्तर उत्पन्न थाय छे के निरंतर उत्पन्न थाय छे? [उ०] हे गांगेय! पृथिवीकायिक जीवो सान्तर उत्पन्न थता नथी, पण निरंतर उत्पन्न थाय छे. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिक जीवो सुधी जाणवुं. वेइन्द्रिय जीवोयी मांडी यावत् वैमानिको नैरयिकोनी पेठे (सू० २) जाणवा.

नैरयिको अने यावत् स्तनितकुमारुं सान्तर अने निरंतर च्यवन.

५. [प्र०] हे भगवन्! नैरयिको सांतर च्यवे छे के निरंतर च्यवे छे? [उ०] हे गांगेय! नैरयिको सांतर पण च्यवे छे अने निरंतर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमार सुधी जाणवुं.

१ अयं पाठो नास्ति घ । २ -पलासे चे- घ-ड । ३ -गच्छइत्ता ग-घ-ड । ४ वयासी ग-घ-ड । ५ सांतरं क-ख । ६ उववट्ठं- घ ।

२. * जे उत्पत्तिमां समयादिकालतुं अन्तर-व्यवधान होय ते सान्तर कहेवाय छे. तेमां एकेन्द्रियो प्रतिसमय उत्पन्न थता होवाथी तेओ सान्तर उत्पन्न थतां नथी, पण निरंतर उपजे छे. ते शिवाय बीजा जीवोनी उत्पत्तिमां अन्तरनो संभव होवाथी तेओ सान्तर अने निरंतर-ए च्यवे प्रकारे उपजे छे. —टीका.

६. [प्र०] संतरं भंते ! पुढविकाइया उच्चटंति-पुच्छा । [उ०] गंगेया ! णो संतरं पुढविकाइया उच्चटंति, निरंतरं पुढविकाइया उच्चटंति; एवं जाव वणस्सइकाइया नो संतरं, निरंतरं उच्चटंति ।

७. [प्र०] संतरं भंते ! बेइंदिया उच्चटंति, निरंतरं बेइंदिया उच्चटंति ? [उ०] गंगेया ! संतरं पि बेइंदिया उच्चटंति, निरंतरं पि बेइंदिया उच्चटंति; एवं जाव वाणमंतरा ।

८. [प्र०] संतरं भंते ! जोइसिया चयंति-पुच्छा । [उ०] गंगेया ! संतरं पि जोइसिया चयंति, निरंतरं पि जोइसिया चयंति; एवं जाव वेमाणिया वि ।

९. [प्र०] कइविहे णं भंते ! पवेसणए पन्नत्ते ? [उ०] गंगेया ! चउविहे पवेसणए पन्नत्ते, तं जहा-नेरइयपवेसणए, तिरिक्खजोणियपवेसणए, मणुस्सपवेसणए, देवपवेसणए ।

१०. [प्र०] नेरइयपवेसणए णं भंते ! कइविहे पन्नत्ते ? [उ०] गंगेया ! सत्तविहे पन्नत्ते, तं जहा-रयणप्पभापुढविनेरइयपवेसणए, जाव अहेसत्तमापुढविनेरतियपवेसणए ।

११. [प्र०] एगे णं भंते ! नेरइए नेरइयपवेसणएणं पविसमाणे किं रयणप्पभाए होज्जा, सक्करप्पभाए होज्जा, जाव अहेसत्तमाए होज्जा ? [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा, जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ।

१२. [प्र०] दो भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा, जाव अहेसत्तमाए होज्जा ? [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा, जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए होज्जा; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होज्जा; जाव एगे रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुय-

६. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीवो सांतर च्यवे छे ? -इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! पृथिवीकायिक जीवो निरंतर च्यवे छे पण सांतर च्यवता नथी. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिक जीवो सान्तर च्यवता नथी, पण निरन्तर च्यवे छे.

पृथिवीकायिकायिकुं
सान्तर के निरन्तर
च्यवता.

७. [प्र०] हे भगवन् ! बेइन्द्रिय जीवो सांतर च्यवे छे के निरंतर च्यवे छे ? [उ०] हे गांगेय ! बेइन्द्रिय जीवो सांतर पण च्यवे छे अने निरंतर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावद् वानव्यन्तर सुधी जाणवुं.

बेइन्द्रियादि.

८. [प्र०] हे भगवन् ! ज्योतिषिक देवो सांतर च्यवे छे ? -इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ज्योतिषिक देवो सांतर पण च्यवे छे अने निरंतर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावद् वैमानिक देवो सुधी जाणवुं.

ज्योतिषिक.

९. [प्र०] हे भगवन् ! *प्रवेशनक (उत्पत्ति) केटला प्रकारे कहेल छे ? [उ०] हे गांगेय ! प्रवेशनक चार प्रकारे कहां छे. ते आ प्रमाणे-१ नैरयिकप्रवेशनक, २ तिर्यचयोनिकप्रवेशनक, ३ मनुष्यप्रवेशनक अने ४ देवप्रवेशनक.

प्रवेशनक.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनक केटला प्रकारे कह्युं छे ? [उ०] हे गांगेय ! सात प्रकारे कह्युं छे. ते आ प्रमाणे-१ रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, यावद् ७ अधःसप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेशनक.

नैरयिकप्रवेशनक.

११. [प्र०] हे भगवन् ! एक नारक जीव नैरयिकप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करतो शुं १ रत्नप्रभापृथिवीमां होय, २ शर्कराप्रभापृथिवीमां होय के यावद् ७ अधःसप्तमपृथिवीमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! ते १ रत्नप्रभापृथिवीमां पण होय, यावद् ७ अधःसप्तमपृथिवीमां पण होय.

एक नैरयिक.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! वे नारको नैरयिकप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करता शुं रत्नप्रभापृथिवीमां उत्पन्न थाय के यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गांगेय ! ते बने १ रत्नप्रभापृथिवीमां होय, के यावद् ७ अधःसप्तमनरकपृथिवीमां होय. १ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक वालुकाप्रभापृथिवीमां होय. यावत् ६ एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक अधःसप्तमनरकपृथिवीमां होय. [३ एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक पंकप्रभापृथिवीमां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक धूमप्रभापृथिवीमां होय. ५ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःप्रभापृथिवीमां होय.

वे नैरयिक.

१ तिरियजो- ग-घ ।

९. * बीजी गतिमांथी च्यवीने विजातीय गतिमां जीवने प्रवेश-उत्पाद थवो ते प्रवेशनक कहेवाय छे.—टीका.

११. † अहीं एक नारकना रत्नप्रभादि सात पृथिवीने आश्रयी सात विकल्प थाय छे.

१२. ‡ वे नारकोना अठ्यावीश विकल्पो थाय छे. तेमां एक एक पृथिवीमां बने नारकोनी उत्पत्तिने आश्रयी सात भांगा थाय छे, तथा वे पृथिवीने विषे एक एक नारकनी उत्पत्ति बडे द्विकसंयोगी एकवीश भांगा थाय छे.

¶ मूळ सूत्रपाठमां नहि आपेला भंगो आवा [ ] कोष्ठकनी अंदर आपेला छे. अहीं बीजा भंगथी मांढी छटा भंगसुधीना भंगो आप्या छे.

प्यभाए होजा; जाव अहवा एगे सक्करप्यभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे वालुयप्यभाए एगे पंकप्यभाए होजा; एवं जाव अहवा एगे वालुयप्यभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । एवं एकेका पुढवी छड्डेयद्या, जाव अहवा एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ।

१३. [प्र०] तिन्नि भंते ! नेरहया नेरह्यपवेसणएणं पचिसमाणा किं रयणप्यभाए होजा, जाव अहेसत्तमाए होजा ? [उ०] गंगेया ! रयणप्यभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्यभाए दो सक्करप्यभाए होजा; जाव अहवा एगे रयणप्यभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्यभाए एगे सक्करप्यभाए होजा; जाव अहवा दो रयणप्यभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे सक्करप्यभाए दो वालुयप्यभाए होजा; जाव अहवा एगे सक्करप्यभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो सक्करप्यभाए एगे वालुयप्यभाए होजा; जाव अहवा दो सक्करप्यभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । एवं जहा सक्करप्यभाए वत्तन्नया भणिया, तहा सच्चपुढवीणं भाणियच्चं, जाव अहवा दो तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ।

६ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःतमःप्रभापृथिवीमां होय. ए रीते रत्नप्रभा साथे छ विकल्प थाय छे.] १ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक वालुकाप्रभापृथिवीमां होय. यावत् ५ अथवा एक शर्कराप्रभामां होय अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. [२ एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक पंकप्रभापृथिवीमां होय, ३ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक धूमप्रभापृथिवीमां होय, ४ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःप्रभापृथिवीमां होय, ५ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःतमापृथिवीमां होय. ए प्रमाणे पांच विकल्प शर्कराप्रभा साथे थाय छे.] १ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक पंकप्रभामां होय. [२ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक धूमप्रभामां होय, ३ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय.] ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. ए प्रमाणे आगल आगलनी एक एक पृथिवी छोडी देवी, यावत् एक तमामां होय अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [एटले वालुकाप्रभा साथे चार विकल्प थाय छे. १ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने एक धूमप्रभामां होय. २ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय, ३ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने एक तमः-तमामां होय. ए रीते पंकप्रभा साथे त्रण विकल्प थाय छे. १ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय, २ अथवा एक धूम-प्रभामां होय अने एक तमःतमामां होय. ए प्रमाणे धूमप्रभा साथे बे विकल्प थाय छे. १ अथवा एक तमःप्रभामां होय अने एक तमतमाप्र-भामां होय. ए रीते तमःप्रभा साथे एक विकल्प थाय छे*]

१३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता त्रण नैरयिको शुं रत्नप्रभामां होय के यावत् अधःसप्तम पृथिवीमां होय ? [उ०] हे गंगेय ! ते त्रण नैरयिको १† रत्नप्रभामां पण होय अने यावत् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. १‡ अथवा एक रत्नप्रभामां अने बे शर्कराप्रभामां होय. यावत् ६ एक रत्नप्रभामां होय अने बे अधःसप्तम नरकमां होय. [ए प्रमाणे १-२ ना रत्नप्रभानी साथे अनुक्रमे बीजी नरकपृथिवीओनो संयोग करतां छ विकल्प थाय.] १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामां होय. यावत् ६ बे रत्नप्रभामां होय अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय [ए प्रमाणे २-१ ना बीजा छ विकल्पो थाय.] १ अथवा एक शर्कराप्रभामां अने बे वालुकाप्रभामां होय. यावत् ५ अथवा एक शर्कराप्रभामां अने बे अधःसप्तम नरकमां होय. [ए रीते १-२ ना पांच विकल्प थाय.] १ अथवा बे शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. यावत् ५ अथवा बे शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [ए प्रमाणे २-१ ना पांच विकल्प थाय.] जेम शर्कराप्रभानी वक्तव्यता कही तेम साते पृथिवीओनी कहेवी. [ते आ प्रमाणे-१ एक वालुकाप्रभामां अने बे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक वालुकाप्रभामां अने बे तमतमापृथिवीमां होय. एवी रीते १-२ ना चार विकल्प थाय. १ अथवा बे वालुकाप्रभामां होय अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ बे वालुकाप्रभामां होय अने एक तमतमामां होय. ए प्रमाणे २-१ ना चार विकल्प थाय. १ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने बे धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ३ एक पंकप्र-भामां होय अने बे तमःतमाप्रभामां होय. ए रीते १-२ ना त्रण विकल्प थाय. १ अथवा बे पंकप्रभामां होय अने एक धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ३ बे पंकप्रभामां होय अने एक तमतमामां होय. ए रीते २-१ ना त्रण विकल्प थाय. १ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने बे तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने बे तमतमाप्रभामां होय. एम १-२ ना बे विकल्पो थाय. १ अथवा बे धूमप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा बे धूमप्रभामां होय अने एक तमतमामां होय. एम २-१ ना बे विकल्प थाय. १ अथवा एक तमःप्रभामां होय अने बे तमःतमाप्रभामां होय.] यावत् १ अथवा बे तमःप्रभामां होय अने एक तमतमाप्रभामां होय. [एम १-२, २-१ ना बे विकल्प थाय.]

१२. * ए प्रमाणे बे नैरयिकोने आश्रयी द्विकसंयोगी ६-५-४-३-२-१ भांगा मळीने एकवीश भांगाओ थाय छे, तेनी साथे एकसंयोगी सात भांगा मेळवतां कुल अठ्यावीश भांगा थाय छे.

१३. † त्रणे नैरयिको रत्नप्रभादि साते नरकपृथिवीमां उत्पन्न थाय, माटे त्रण नैरयिकोने आश्रयी एकसंयोगी सात विकल्पो थाय छे.

‡ त्रण नैरयिकना द्विकसंयोगी १-२ अने २-१-ए बे विकल्प थाय छे. तेमां १-२ ना रत्नप्रभानी साथे बीजी बधी पृथिवीओनो अनुक्रमे योग करतां छ विकल्पो थाय, अने तेवी रीते २-१ ना पण छ विकल्पो मळीने चार विकल्पो थाय. शर्कराप्रभा साथे पांच पांच मळीने दश, वालुकाप्रभा साथे आठ, पंक-प्रभा साथे छ, धूमप्रभा साथे चार, अने तमःप्रभा साथे बे-ए प्रमाणे द्विकसंयोगी बेंताळीश भांगाओ थाय छे.

त्रण नैरयिको.
एकसंयोगी सात
विकल्पो.
द्विकसंयोगी बेंता-
ळीश विकल्पो.

एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होजा; अहवा एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे पंकप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे धूमप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ।

१४. [प्र०] चत्तारि मंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होजा ?—पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा ।

अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि सक्करप्पभाए होजा; अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा दो रयणप्पभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे सक्करप्पभाए तिन्नि वालुयप्पभाए होजा; एवं जहेव रयणप्पभाए उवरिमाहिं समं चारियं तहा सक्करप्पभाए वि उवरिमाहिं समं चारेयधं; एवं एक्केकाए समं चारेयधं, जाव अहवा तिन्नि तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ६३ ।

अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए दो वालुयप्पभाए होजा; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए दो पंकप्पभाए होजा; एवं जाव एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए

अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. [एम पंक० साथे त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. [धूम० साथे एक विकल्प थयो. १५—१०—६—३—१—ए बधा मळीने त्रिकसंयोगी पांतीस विकल्प थया. ए प्रमाणे त्रण नैरयिकोने आश्रयी एक संयोगी ७, द्विकसंयोगी ४२, अने त्रिकसंयोगी ३५ मळीने कुल ८४ विकल्प थाय छे.]

चार नैरयिको.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता चार नैरयिको शुं रत्नप्रभामां होय ?—इत्यादि प्रश्न [उ०] हे गांगेय ! ते चारे १ रत्नप्रभामां पण होय, अने यावत् ७ अधःसत्तम पृथिवीमां पण होय. [ए प्रमाणे एकसंयोगी सात विकल्प थया.]

द्विकसंयोगी त्रैसठ विकल्पो.

१ *अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण शर्कराप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [एम १—३ ना छ विकल्प थया.] १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने बे शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा बे रत्नप्रभामां अने बे अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [ए प्रमाणे बीजी रीते २—२ ना छ विकल्प थया.] १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने एक अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [ए बीजी रीते ३—१ ना छ विकल्प थया. ए प्रमाणे रत्नप्रभानी साथे अटार विकल्प थाय छे.] १ अथवा एक शर्कराप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभानो उपरनी नरकपृथिवीओ साथे संचार (योग) कर्यो तेम शर्कराप्रभानो पण उपरनी नरकपृथिवीओ साथे संचार करवो. एवी रीते एक एक नरक पृथिवीओ साथे योग करवो. यावत् अथवा त्रण तमामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय.

द्विकसंयोगी विकल्पो.

१ †अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने बे वालुकाप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने बे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने बे अधःसत्तम नरकपृथिवीमां होय. [ए रीते १—१—२ ना

१ वालुयाए ङ । २ पंकाए ङ । ३ धूमाए ङ । ४ जाव अहवा ए-ङ ।

१४. * चार नैरयिकना १-३, २-२, ३-१-ए प्रमाणे द्विकयोगी त्रण विकल्प थाय छे. तेमां रत्नप्रभा साथे बाकीनी पृथिवीओनो योग करता १-३ ना छ भांगा, ए प्रमाणे २-२ ना छ, अने ३-१ ना छ-ए रीते अटार भांगा थाय छे. शर्कराप्रभानी साथे ते प्रमाणे त्रण विकल्पना ५-५-५ मळीने पंदर विकल्प थाय छे. एम वालुकाप्रभानी साथे ४-४-४ मळीने बार विकल्प, पंकप्रभानी साथे ३-३-३ मळीने नव विकल्प, धूमप्रभानी साथे २-२-२ मळीने छ विकल्प अने तमःप्रभानी साथे १-१-१ मळीने त्रण विकल्प-सर्वे मळीने द्विकसंयोगी ६३ विकल्पो थाय छे. तेमां रत्नप्रभाना अटार भांगाओ उपर मूल अनुवादमां कथा छे. ए प्रमाणे शर्कराप्रभा साथे आगळनी पृथिवीओनो योग करता १-३ ना पांच विकल्प थाय छे. जेम के एक शर्करामां अने त्रण वालुकामां होय. ए रीते २-२ ना पण पांच विकल्प थाय छे. जेम के बे शर्करामां अने बे वालुकामां होय. ते प्रमाणे ३-१ ना पण पांच विकल्प थाय. जेम के त्रण शर्करामां अने एक वालुकामां होय. आ रीते शर्कराप्रभाना पंदर विकल्प थाय. वालुकाप्रभा साथे पंकप्रभादि पृथिवीओनो योग करतां चार विकल्पो थाय, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणतां बार विकल्प थाय. तेमज पंकप्रभा साथे धूमप्रभादिनो योग करतां त्रण विकल्प थाय, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणतां नव विकल्प थाय. धूमप्रभा साथे तमःप्रभादिनो योग करतां बे विकल्प थाय, तेने त्रण विकल्प साथे गुणतां छ विकल्प थाय. तमःप्रभा साथे तमःतमःप्रभानो योग करतां एक विकल्प थाय, तेने पूर्वना त्रण विकल्प साथे गुणतां त्रण विकल्प थाय. ए रीते आगळनी पृथिवीओनो योग करतां उपर कथा प्रमाणे रत्नप्रभाना १८, शर्कराना १५, वालुकाना १२, पंकप्रभाना ९, धूमप्रभाना ६, अने तमःप्रभाना ३ विकल्पो मळीने चार नैरयिकना द्विकसंयोगी त्रैसठ विकल्पो (भांगाओ) थाय छे.

† चार नैरयिकना त्रिकसंयोगी १०५ विकल्पो थाय छे, ते आ प्रमाणे—चार नैरयिकना १-१-२, १-२-१ अने २-१-१-ए त्रण विकल्प थाय छे. हवे रत्नप्रभा अने शर्कराप्रभा साथे वालुकाप्रभादि आगळनी नरकपृथिवीओनो योग करतां पांच भांगा थाय छे, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणता पंदर भांगा थाय. एज प्रकारे त्रणे विकल्पना रत्नप्रभा अने वालुकाप्रभा ए बनेनो बाकीनी बीजी पृथिवीओ साथे संयोग करतां कुल बार विकल्प थाय, रत्नप्रभा अने

एने वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एने रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए एने अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा दो रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने अहेसत्तमाए होजा । अहवा एने रयणप्पभाए एने वालुयप्पभाए दो पंकप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एने रयणप्पभाए एने वालुयप्पभाए दो अहेसत्तमाए होजा । एवं एणं गमणं जहा तिण्हं तियंसंजोगो तहा भाणियंठो; जाव अहवा दो धूमप्पभाए एने तमाए एने अहेसत्तमाए होजा १०५ ।

अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने वालुयप्पभाए एने पंकप्पभाए होजा १; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने वालुयप्पभाए एने धूमप्पभाए होजा २; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने वालुयप्पभाए एने तमाए होजा ३; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने वालुयप्पभाए एने अहेसत्तमाए होजा ४; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने पंकप्पभाए एने धूमप्पभाए होजा ५; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने पंकप्पभाए एने तमाए होजा ६; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने पंकप्पभाए एने अहेसत्तमाए होजा ७; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने धूमप्पभाए एने तमाए होजा ८; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने धूमप्पभाए एने अहेसत्तमाए होजा ९; अहवा एने रयणप्पभाए एने सक्करप्पभाए एने तमाए एने अहेसत्तमाए होजा १०; अहवा एने रयणप्पभाए एने वालुयप्पभाए एने पंकप्पभाए एने धूमप्पभाए होजा ११; अहवा एने रयणप्पभाए एने वालुयप्पभाए एने पांच विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ एक रत्तप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. [एम १-२-१ ना पांच विकल्प थया.] अथवा बे रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ बे रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. [ए रीते २-१-१ ना पांच विकल्प थया, अने त्रणे विकल्पना मळीने पंदर विकल्पो थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने बे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने बे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ए प्रमाणे ए पाठवडे जेम त्रण नैरयिकनो त्रिकसंयोग कह्यो तेम चार नैरयिकोनो पण त्रिकसंयोग कहेवो. यावत् अथवा १०५ बे धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय.

१ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ४ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. [चार विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ३ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [ए त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक अधः सप्तम नरकमां होय. [त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [बे विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [एक विकल्प थयो.] १

चतुःसंयोगी
३५ विकल्पयो.

१ घ विनाऽन्यत्र जाव अ- । २ तियासंजो- क, तियजो- घ । ३ एवं जाव अहवा ङ । ४ अहेसत्तमाए हो- ङ ।

पंकप्रभा ए बनेनो वाकीनी नरकपृथिवी साथे संयोग करवाथी नव विकल्पो थाय, रत्तप्रभा अने धूमप्रभा ए बनेनो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करता छ विकल्पो थाय, तथा रत्तप्रभा अने तमःप्रभा ए बनेनो तमःतमःप्रभा साथे संयोग करता त्रण विकल्प थाय. ए प्रमाणे रत्तप्रभाना संयोगवाळा १५, १२, -९, ६ अने ३ विकल्पो मळीने कुल पीस्ताळीश विकल्पो थाय छे. वळी पूर्वोक्त त्रण विकल्पानो शर्कराप्रभा अने वालुकाप्रभानो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करवाथी चार विकल्प थाय, तेज प्रमाणे शर्कराप्रभा अने पंकप्रभानो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करता नव विकल्पो थाय, शर्करा अने धूमप्रभानो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करता छ विकल्प थाय, शर्कराप्रभा अने तमःप्रभानो तमःतमःप्रभा साथे संयोग करता त्रण विकल्पो थाय. १२-९-६-३ ए सर्व विकल्पो मळीने शर्कराप्रभाना संयोगवाळा कुल त्रीश विकल्पो थाय छे. हवे पूर्वोक्त त्रण विकल्पानो वालुका अने पंकप्रभानो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करता नव विकल्प थाय छे. वालुका अने धूमप्रभानो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करता छ विकल्पो थाय छे, वालुका अने तमःप्रभानो तमःतमःप्रभा साथे संयोग करता त्रण विकल्प थाय छे. ९-६-३ ए बधा मळीने वालुकाप्रभाना संयोगवाळा अठार विकल्पो थाय छे. पंकप्रभा अने धूमप्रभानो वाकीनी पृथिवीओ साथे संयोग करता पूर्वोक्त त्रण विकल्पना छ विकल्पो थाय छे, पंकप्रभा अने तमःप्रभानो तमःतमःप्रभा साथे संयोग करता त्रण विकल्पो थाय छे. सर्व मळीने पंकप्रभाना संयोगवाळा नव विकल्पो थाय छे. हवे धूमप्रभा, तमःप्रभा तथा तमःतमःप्रभानो संयोग करता पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे वाकीनी त्रण विकल्प थाय छे. ए प्रकारे ४५, ३०, १८, ९, ३-ए बधा मळीने एकसो ने पांच विकल्प थाय छे.

पंकपभाए एगे तमाए होजा १२; अहवा एगे रयणपभाए एगे वालुयपभाए एगे पंकपभाए एगे अहेसत्तमाए होजा १३; अहवा एगे रयणपभाए एगे वालुयपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए होजा १४; अहवा एगे रयणपभाए एगे वालुयपभाए एगे धूमपभाए एगे अहेसत्तमाए होजा १५; अहवा एगे रयणपभाए एगे वालुयपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा १६; अहवा एगे रयणपभाए एगे पंकपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए होजा १७; अहवा एगे रयणपभाए एगे पंकपभाए एगे धूमपभाए एगे अहेसत्तमाए होजा १८; अहवा एगे रयणपभाए एगे पंकपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा १९; अहवा एगे रयणपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा २०; अहवा एगे सक्करपभाए एगे वालुयपभाए एगे पंकपभाए एगे धूमपभाए होजा २१ । एवं जहा रयणपभाए उवरिमाओ पुढवीओ चारियाओ तथा सक्करपभाए चि उवरिमाओ चौरियद्याओ; जाव अहवा एगे सक्करपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ३० । अहवा एगे वालुयपभाए एगे पंकपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए होजा ३१; अहवा एगे वालुयपभाए एगे पंकपभाए एगे धूमपभाए एगे अहेसत्तमाए होजा ३२; अहवा एगे वालुयपभाए एगे पंकपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ३३; अहवा एगे वालुयपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ३४; अहवा एगे पंकपभाए एगे धूमपभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ३५ ।

१५. [प्र०] पंच भंते ! नेरइया नेरइयवेसणएणं पविसमाणा किं रयणपभाए होजा-पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणपभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा ।

अहवा एगे रयणपभाए चत्तारि सक्करपभाए होजा; जाव अहवा एगे रयणपभाए चत्तारि अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणपभाए तिन्नि सक्करपभाए होजा; एवं जाव अहवा दो रयणपभाए तिन्नि अहेसत्तमाए होजा । अहवा तिन्नि

अथवा एक रत्तप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्तप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [वे विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [एक विकल्प थयो.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [एक विकल्प थयो. ए प्रमाणे बधा मळीने रत्तप्रभाना संयोगवाळा ४-३-३-३-२-१-२-१-१-वीश विकल्प थया.] १ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्तप्रभापृथिवीनो बीजी उपरनी पृथिवीओ साथे संचार (योग) कर्यो, तेम शर्कराप्रभा पृथिवीनो पण बीजी बधी उपरनी पृथिवीओ साथे योग करवो; *यावत् १० अथवा एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [शर्कराना संयोगवाळा दश विकल्प थया.] १ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ३ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ४ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [ए प्रमाणे वालुकाप्रभाना संयोगवाळा चार विकल्प थया.] १ अथवा एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. [ए प्रमाणे २०-१०-४-१ मळीने चतुःसंयोगी पांतीश विकल्प थया. अने सर्व मळीने चार नैरयिकने आश्रयी एकसंयोगी ७, द्विकसंयोगी ६३, त्रिकसंयोगी १०५ अने चतुःसंयोगी ३५ बधा मळीने बसो दस विकल्पो थाय छे.]

पांच नैरयिक.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! पांच नैरयिको नैरयिकप्रवेशनवडे प्रवेश करता शुं रत्तप्रभामां होय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गंगेय ! १ रत्तप्रभामां पण होय, अने यावत् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. [ए प्रमाणे एक संयोगी सात विकल्प थया.]

द्विकसंयोगी
८४ विकल्पो.

** १ अथवा एक रत्तप्रभामां अने चार शर्कराप्रभामां होय. यावत् ६ अथवा एक रत्तप्रभामां अने चार अधःसप्तम नरकमां होय. [ए प्रमाणे 'एक अने चार' विकल्पना रत्तप्रभा साथे बीजी पृथ्वीओनो योग करता छ भांगा थाय.] १ अथवा वे रत्तप्रभामां अने

१ संचारिया- छ । २ उच्चरिय- छ । ३ ग-घ-ङ विना नान्यत्र ।

* १४. शर्कराप्रभाना संयोगवाळा बीजाधी मांडीने दशम विकल्प सुधी आ प्रमाणे— २ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभापृथिवीमां होय. ३ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. (त्रण विकल्प थया.) १ एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय ३ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. (त्रण विकल्प थया.) १ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ३ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. (ए त्रण विकल्प थया.) अथवा १० एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक तमःप्रभामां होय.

** १५. पांच नैरयिकना द्विकसंयोगी १-४, २-३, ३-२, ४-१-ए चार विकल्प थाय छे, तेने रत्तप्रभाना द्विकसंयोगी छ विकल्प साथे गुणतां चोवीश भांगा थाय. शर्कराप्रभाना उपरनी पृथिवीओ साथे द्विकसंयोगी पांच विकल्प थाय, तेने पूर्वोक्त चार विकल्प साथे गुणतां वीश भांगा थाय. तेनी रीते

रयणप्पभाए दो सकरप्पभाए होजा; एवं जाव अहेसत्तमाए होजा । अहवा चत्तारि रयणप्पभाए एगे सकरप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा चत्तारि रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे सकरप्पभाए चत्तारि वालुयप्पभाए होजा । एवं जहा रयणप्पभाए समं उवरिमपुढवीओ चारियाओ तथा सकरप्पभाए वि समं चारेयघाओ; जाव अहवा चत्तारि सकरप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा; एवं एक्केकाए समं चारेयघाओ; जाव अहवा चत्तारि तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ।

अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सकरप्पभाए तिन्नि वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सकरप्पभाए तिन्नि अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए दो सकरप्पभाए दो वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव त्रण शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा बे रत्नप्रभामां अने त्रण अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [ए रीते 'बे ने त्रण' विकल्पना छ भांगा थया.] १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने बे शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ त्रण रत्नप्रभामां अने बे अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [ए रीते 'त्रण ने बे' विकल्पना छ भांगा थया.] १ अथवा चार रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा चार रत्नप्रभामां अने एक अधःसत्तम पृथिवीमां पण होय. [एम 'चार ने एक' विकल्पना छ, अने बधा मळीने रत्नप्रभाना संयोगवाळा चोवीश विकल्प थया.] १ अथवा एक शर्कराप्रभामां अने चार वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभानी साथे बीजी उपरनी नरक पृथिवीओनो योग कर्यो, तेम शर्कराप्रभानी साथे उपरनी नरक पृथिवीओनो संयोग करवो. यावत् २० अथवा चार शर्कराप्रभामां अने एक अधःसत्तम पृथिवीमां होय. ए प्रमाणे [वालुकाप्रभा वगेरे] एक एक पृथिवीनी साथे योग करवो. यावत् अथवा चार तमामां अने एक अधःसत्तम पृथिवीमां होय.

१ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने त्रण अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [ए प्रमाणे 'एक एक ने त्रण' विकल्पने आश्रयी पांच भांगा थया.] १ अथवा एक

त्रिकसंयोगी
२१० विकल्पो.

१ दोषि छ । २ संचारि- छ । ३ उच्चारिय- छ ।

वालुकाप्रभाना उपरनी पृथिवीओ साथे चार विकल्प थाय, तेने उपर कहेला चार विकल्प साथे गुणतां सोल विकल्प थाय. पंकप्रभाना धूमप्रभादि पृथिवीओ साथे त्रण विकल्प थाय, तेने पूर्वना चार विकल्पे गुणतां बार विकल्प थाय. धूमप्रभानी साथे तमःप्रभादिनो योग करता बे विकल्प थाय, तेने पूर्वना चार विकल्पे गुणतां आठ विकल्प थाय. तमःप्रभा साथे तमतमानो योग करतां पूर्वना चार विकल्पना चार विकल्पो थाय. ए रीते २४, २०, १६, १२, ८ अने ४-ए बधा मळीने द्विकसंयोगी ८४ विकल्पो थाय छे.

* १५. पांच नैरयिकना त्रिकसंयोगी छ विकल्प थाय छे, जेम्के-१-१-३, १-२-२, २-१-२, १-३-१, २-२-१, ३-१-१. हवे छान नरकना त्रिकसंयोगी पांतीश भंगो थाय छे, ते प्रत्येकनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पने जोडता पांच नारकोने आश्रयी त्रिकसंयोगी बसो ने दश भांगा थाय छे.

१ रत्नप्रभा,	शर्कराप्रभा,	वालुकाप्रभा.	१ रत्नप्रभा,	वालुकाप्रभा,	तमःतमःप्रभा.
२ " "	" "	पंकप्रभा.	१० " "	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.
३ " "	" "	धूमप्रभा.	११ " "	" "	तमःप्रभा.
४ " "	" "	तमःप्रभा.	१२ " "	" "	तमःतमःप्रभा.
५ " "	" "	तमःतमःप्रभा.	१३ " "	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.
६ " "	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा.	१४ " "	" "	तमःतमःप्रभा.
७ " "	" "	धूमप्रभा.	१५ " "	तमःप्रभा,	" "
८ " "	" "	तमःप्रभा.			

आ पंदर भांगाओने पूर्वोक्त छ विकल्पो साथे जोडता रत्नप्रभाना संयोगवाळा नेवुं विकल्पो थाय छे.

१ शर्कराप्रभा,	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा.	६ शर्कराप्रभा,	पंकप्रभा,	तमःप्रभा.
२ " "	" "	धूमप्रभा.	७ " "	" "	तमःतमःप्रभा.
३ " "	" "	तमःप्रभा.	८ " "	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.
४ " "	" "	तमःतमःप्रभा.	९ " "	" "	तमःतमःप्रभा.
५ " "	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.	१० " "	तमःप्रभा,	तमःतमःप्रभा.

आ दश भांगाओनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो योग करवाधी शर्कराप्रभाना संयोगवाळा साठ विकल्पो थाय छे.

१ वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.	४ वालुकाप्रभा,	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.
२ " "	" "	तमःप्रभा.	५ " "	" "	तमःतमःप्रभा.
३ " "	" "	तमःतमःप्रभा.	६ " "	तमःप्रभा,	" "

आ छ भांगाओनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो योग करतां वालुकाप्रभाना संयोगवाळा छत्रीश विकल्पो थाय छे.

१ पंकप्रभा,	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.	३ पंकप्रभा,	तमःप्रभा,	तमःतमःप्रभा.
२ " "	" "	तमःतमःप्रभा.			

आ त्रण भांगाओनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो संयोग करतां पंकप्रभाना संयोगवाळा अठार विकल्पो थाय छे.

१ धूमप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.

आ छेला भांगांनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो योग करतां धूमप्रभाना संयोगवाळा छ विकल्पो थाय छे. ९०, ६०, ३६, १८, अने ६-ए बधा मळीने पांच नैरयिकोने आश्रयी त्रिकसंयोगी बसो दस विकल्पो थाय छे.

अहवा एगे रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए दो वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा दो रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि सक्करप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहेसत्तमाए । अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए तिन्नि पंकप्पभाए होजा । एवं एणं कमेणं जहा चउण्हं तियासंजोगो भणितो तहा पंचण्ह वि तियासंजोगो भाणियधो; नवरं तत्थ एणो संचारिजइ, इह दोन्नि, सेसं तं चव, जाव अहवा तिन्नि धूमप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ।

अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए दो पंकप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए दो वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होजा; एवं जाव अहेसत्तमाए । अहवा एगे रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होजा; एवं जाव अहवा दो रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए दो धूमप्पभाए होजा;

रत्तप्रभामां वे शर्कराप्रभामां अने वे वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्तप्रभामां वे शर्कराप्रभामां अने वे अधःसप्तम नरकमां होय. ['एक बे बे' ना विकल्पने आश्रयी ए पांच भंग थया.] १ अथवा वे रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने वे वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा वे रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने वे अधःसप्तम नरकमां होय. ['बे एक बे' विकल्पने आश्रयी ए पांच भंग थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां त्रण शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्तप्रभामां त्रण शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. ['एक त्रण एक' ने आश्रयी पांच भंग थया.] १ अथवा वे रत्तप्रभामां वे शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ वे रत्तप्रभामां वे शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. ['बे बे एक' ने आश्रयी पांच भंग थया.] १ अथवा त्रण रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा त्रण रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. ['त्रण एक एक' नी अपेक्षाए पांच भंग थया.] (३०). १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने त्रण पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी जेम चार नैरयिकोनो त्रिकसंयोग कहो तेम पांच नैरयिकोनो पण त्रिकसंयोग कहेवो. परन्तु त्यां एकनो संचार कराय छे, अहीं वेनो संचार करवो. बाकी सर्व पूर्वोक्त जाणवुं; यावत् अथवा त्रण धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (२१०).

१ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने वे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने वे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [ए चार विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां वे वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां वे वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. [४ भंग.] १ अथवा एक रत्तप्रभामां वे शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक रत्तप्रभामां वे शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. [४ भंग.] १ अथवा वे रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा वे रत्तप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक

* चतुःसंयोगी विकल्पोनी रीति आ प्रमाणे छे—पांच नैरयिकोना चतुःसंयोग '१-१-१-२' '१-१-२-१' '१-२-१-१' २-१-१-१ ए चार प्रकारे थाय छे. तेने सात नरकना चतुःसंयोगी पांतीश भंगोनी साये जोडता १४० विकल्पो थाय छे. ते आ प्रमाणे—

१ रत्तप्रभा,	शर्कराप्रभा,	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा.	११ रत्तप्रभा,	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.
२ " "	" "	" "	धूमप्रभा.	१२ " "	" "	" "	तमःप्रभा.
३ " "	" "	" "	तमःप्रभा.	१३ " "	" "	" "	तमःतमःप्रभा.
४ " "	" "	" "	तमःतमःप्रभा.	१४ " "	" "	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.
५ " "	" "	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.	१५ " "	" "	" "	तमःतमःप्रभा.
६ " "	" "	" "	तमःप्रभा.	१६ " "	" "	तमःप्रभा,	" "
७ " "	" "	" "	तमःतमःप्रभा.	१७ " "	पंकप्रभा,	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.
८ " "	" "	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.	१८ " "	" "	" "	तमःतमःप्रभा.
९ " "	" "	" "	तमःतमःप्रभा.	१९ " "	" "	तमःप्रभा,	" "
१० " "	" "	तमःप्रभा,	तमःतमःप्रभा.	२० " "	धूमप्रभा,	" "	" "

आ वीश भंगोनी साये पूर्वोक्त चार विकल्पोनी संयोग करतां रत्तप्रभाना संयोगवाळा एंशी विकल्पो थाय छे.

एवं जहा चउण्हं चउक्कसंजोगो भणियो तथा पंचण्ह वि चउक्कसंजोगो भाणियघो, नवरं अब्महियं एगो संचारेयघो, एवं जाव अहवा दो पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ।

अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए होज्जा १; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे तमाए होज्जा २; अहवा एगे रयणप्पभाए जाव एगे पंकप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा ४; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ५; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ६; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा ७; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ८; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए वालुकाप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकपृथिवीमां होय. [४ भंग.] १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने बे धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम चार नैरयिकोनो चतुःसंयोग कखो, तेम पांच नैरयिकोनो पण चतुःसंयोग कहेवो. परन्तु अहीं एकनो अधिक संचार (योग) करवो. ए प्रमाणे यावत् अथवा बे पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसत्तम नरकपृथिवीमां होय.

अथवा १ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां अने एक अधःसत्तम पृथिवीमां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. ६ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. ७ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ८ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां

पंचसंयोगी २१
विकल्पो.

१ शर्कराप्रभा, वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा.	६ शर्कराप्रभा, वालुकाप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.
२ " " " " तमःप्रभा.	७ " " पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा.
३ " " " " तमःतमःप्रभा.	८ " " " " तमःतमःप्रभा.
४ " " " " धूमप्रभा, तमःप्रभा.	९ " " " " तमःप्रभा, "
५ " " " " तमःतमःप्रभा.	१० " " " " धूमप्रभा, "

आ दस भंगो साथे पूर्वोक्त चार विकल्पोनो संयोग करवाथी शर्कराप्रभाना संयोगवाळा चालीश विकल्पो थाय छे.

१ वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा.	३ वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.
२ " " " " तमःतमःप्रभा.	४ " " " " धूमप्रभा, "

आ चार भंगोनी साथे पूर्वोक्त चार विकल्पोनो संयोग करवाथी वालुकाप्रभाना संयोगवाळा सोळ विकल्पो थाय छे.

पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.

आ एक भंग साथे पूर्वोक्त चार विकल्पोनो संयोग करवाथी पंकप्रभाना संयोगवाळा चार भांगा थाय छे. एटले ८०, ४०, १६ अने ४ ए बधा मळीने पांच नारकोना चतुःसंयोगी एकसो चालीश विकल्पो थाय छे.

पांच संयोगी विकल्पो दशनि छे—पांच नैरयिकोनो पांचसंयोगी १-१-१-१-१ ए प्रमाणे एकज विकल्प थाय छे, तेथी ते द्वारा सात नरकपृथिवीना पांच संयोगी २१ विकल्पो थाय छे. ते आ प्रमाणे—

१ रत्नप्रभा, शर्कराप्रभा, वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा.	९ रत्नप्रभा, शर्कराप्रभा, पंकप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.
२ " " " " " " तमःप्रभा.	१० " " " " " " " "
३ " " " " " " तमःतमःप्रभा.	११ " " वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा.
४ " " " " " " धूमप्रभा, तमःप्रभा.	१२ " " " " " " " "
५ " " " " " " तमःतमःप्रभा.	१३ " " " " " " " "
६ " " " " " " तमःप्रभा, " "	१४ " " " " " " " "
७ " " " " " " पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा.	१५ " " " " " " " "
८ " " " " " " " " " " " "	

पूर्वोक्त एक विकल्पना योगे रत्नप्रभाना संयोगवाळा उपर कहेला पंदर विकल्पो थाय छे.

१ शर्कराप्रभा, वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा.	४ शर्कराप्रभा, वालुकाप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.
२ " " " " " " " " " " " "	५ " " " " " " " " " " " "
३ " " " " " " " " " " " "	

पूर्वोक्त एक विकल्पना योगे शर्कराप्रभाना संयोगवाळा उपरना पांच विकल्प थाय छे.

१ वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.

ए प्रमाणे वालुकाप्रभाना संयोगवाळा एक विकल्प थाय छे. १५, ५ अने १-ए बधा मळीने पंचसंयोगी एकवीश विकल्पो थाय छे. ७, ८४, २१०, १४०, अने २१ ए सर्वे मळीने पांच नैरयिकना कुल चारसो ने बासठ विकल्पो थाय छे.

होज्जा ९; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १०; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा ११; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुय-
प्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १२; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्प-
भाए एगे तमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १३; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए एगे
अहेसत्तमाए होज्जा १४; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे पंकप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा १५; अहवा एगे सक्करप्पभाए
एगे वालुयप्पभाए जाव एगे तमाए होज्जा १६; अहवा एगे सक्करप्पभाए जाव एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेस-
त्तमाए होज्जा १७; अहवा एगे सक्करप्पभाए जाव एगे पंकप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १८; अहवा एगे सक्क-
रप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १९; अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए
जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा २०; अहवा एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा २१ ।

१६. [प्र०] छब्भंते ! नेरइया नेरइयप्पवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा-पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्प-
भाए वा होज्जा, जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ।

अहवा एगे रयणप्पभाए पंच सक्करप्पभाए होज्जा; अहवा एगे रयणप्पभाए पंच वालुयप्पभाए होज्जा; जाव अहवा
एक धूमप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. ९ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने
एक तमःतमःप्रभामां होय. १० अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय.
११ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमामां होय. १२ अथवा एक रत्नप्रभामां एक
वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. १३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक
पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसत्तममां होय. १४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां
अने एक अधःसत्तममां होय. १५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक पंकप्रभामां यावत् एक अधःसत्तममां होय. १६ अथवा एक शर्कराप्र-
भामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक तमामां होय. १७ अथवा एक शर्कराप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधः-
सत्तममां होय. १८ अथवा एक शर्कराप्रभामां यावद् एक पंकप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसत्तममां होय. १९ अथवा एक शर्करा-
प्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसत्तममां होय. २० अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां
यावत् एक अधःसत्तममां होय. २१ अथवा एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसत्तममां होय.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! छ नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय !
तेओ १ रत्नप्रभामां पण होय, ७ यावत् अधःसत्तम पृथिवीमां पण होय. [एक संयोगी सात विकल्प थया.]

१ *अथवा एक रत्नप्रभामां अने पांच शर्कराप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां अने पांच वालुकाप्रभामां पण होय. यावत् ६

१ धूमाए रा । २ तमाए क । ३ धूमप्पभाए घ, तमाए क-ङ । ४ रतणप्प- क । ५ -प्पभाए वा हो- घ-ङ ।

* १६. द्विकसंयोगी विकल्पोनी रीति आ प्रमाणे छे-छ नैरयिकोना द्विकसंयोगी पांच विकल्पो थाय छे-२-४, ३-३, ४-२, १-५ अने ५-१.
ए पांच विकल्पोने सात नरकना द्विकसंयोगी एकवीश भंगोनी साथे गुणता १०५ भंगो थाय छे. ते आ प्रमाणे—

१	रत्नप्रभा,	शर्कराप्रभा.	४	रत्नप्रभा,	धूमप्रभा.
२	"	वालुकाप्रभा.	५	"	तमःप्रभा.
३	"	पंकप्रभा.	६	"	तमःतमःप्रभा.
ए छ भंगोनी साथे पूर्वोक्त पांच विकल्पोने गुणवाथी रत्नप्रभाना संयोगवाळा त्रीश विकल्प थाय छे.					
१	शर्कराप्रभा,	वालुकाप्रभा.	४	शर्कराप्रभा,	तमःप्रभा.
२	"	पंकप्रभा.	५	"	तमःतमःप्रभा.
३	"	धूमप्रभा.			
ए पांच भंगो साथे पूर्वोक्त पांच विकल्पोने गुणतां शर्कराप्रभाना संयोगवाळा पचीश विकल्प थाय छे.					
१	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा.	३	वालुकाप्रभा,	तमःप्रभा.
२	"	धूमप्रभा.	४	"	तमःतमःप्रभा.
ए चार भंगोनी साथे पूर्वोक्त पांच विकल्पोने गुणतां वालुकाप्रभाना संयोगवाळा वीश विकल्पो थाय छे.					
१	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.	३	पंकप्रभा,	तमःतमःप्रभा.
२	"	तमःप्रभा.			
ए त्रण भंगोनी साथे पूर्वोक्त पांच विकल्पोने गुणाकार करवाथी पंकप्रभाना संयोगवाळा पंदर विकल्प थाय छे.					
१	धूमप्रभा,	तमःप्रभा.	२	धूमप्रभा,	तमःतमःप्रभा.
ए बे भंगोनी साथे पूर्वोक्त पांच विकल्पोने गुणतां धूमप्रभाना संयोगवाळा दस विकल्प थाय छे.					
१	तमःप्रभा,	तमःतमःप्रभा.			
ए एक भांगा साथे पूर्वोक्त पांच विकल्पोने गुणतां तमःप्रभाना संयोगवाळा पांच विकल्प थाय छे. ए वधा ३०-२५-१५-१०-५ मळीने छ नैर- यिकोना द्विकसंयोगी एकसोने पांच विकल्पो थाय छे.					

छ नैरयिको.

द्विकसंयोगी
१०५ विकल्पो.

एगो रयणप्पभाए पंच अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा दो रयणप्पभाए चत्तारि सक्करप्पभाए होज्जा; जाव अहवा दो रयणप्पभाए चत्तारि अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा तिन्नि रयणप्पभाए तिन्नि सक्करप्पभाए, एवं एएणं कमेणं जहा पचण्हं दुयासंजोगो तद्दा छण्ह वि भाणियघो, नवरं एक्को अब्भहिओ संचारेयघो, जाव अहवा पंच तमाए एगो अहेसत्तमाए होज्जा ।

अहवा एगो रयणप्पभाए एगो सक्करप्पभाए चत्तारि वालुयप्पभाए होज्जा; अहवा एगो रयणप्पभाए एगो सक्करप्पभाए चत्तारि पंकप्पभाए होज्जा, एवं जाव अहवा एगो रयणप्पभाए एगो सक्करप्पभाए चत्तारि अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा एगो रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए तिन्नि वालुयप्पभाए होज्जा, एवं एएणं कमेणं जहा पंचण्हं तियासंजोगो भणियो तद्दा छण्ह वि भाणियघो, नवरं एक्को अहिओ उच्चारेयघो, सेसं तं चेव । चउक्कसंजोगो वि तद्देव, पंचगसंजोगो वि तद्देव, नवरं एक्को अब्भहिओ संचारेयघो, जाव पच्छिमो भंगो, अहवा दो वालुयप्पभाए एगो पंकप्पभाए एगो धूमप्पभाए एगो तमाए एगो अहेसत्तमाए होज्जा ।

अहवा एगो रयणप्पभाए एगो सक्करप्पभाए जाव एगो तमाए होज्जा; अहवा एगो रयणप्पभाए जाव एगो धूमप्पभाए एगो अहेसत्तमाए होज्जा; अहवा एगो रयणप्पभाए जाव एगो पंकप्पभाए एगो तमाए एगो अहेसत्तमाए होज्जा; अहवा एगो रयणप्पभाए जाव एगो वालुयप्पभाए एगो धूमप्पभाए जाव एगो अहेसत्तमाए होज्जा; अहवा एगो रयणप्पभाए एगो सक्करप्पभाए एगो

अथवा एक रत्नप्रभामां अने पांच अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने चार शर्कराप्रभामां होय. यावद् ६ अथवा बे रत्नप्रभामां अने चार अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने त्रण शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रम वडे जेम पांच नैरयिकोनो द्विकसंयोग क्खो तेम छ नैरयिकोनो पण क्खेवो. परन्तु अहीं एक अधिक गणवो. यावत् १०५ अथवा पांच तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय.

* १ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने चार वालुकाप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने चार पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने चार अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी जेम पांच नैरयिकोनो त्रिकसंयोग क्खो तेम छ नैरयिकोनो पण त्रिकसंयोग क्खेवो, परन्तु विशेष ए छे के तेमां एक नैरयिक अधिक क्खेवो, अने बाकी बहुं पूर्ववत् जाणवुं.

त्रिकसंयोगी
विकल्पो.

ते प्रमाणे छ नारकोनो चतुःसंयोग अने पंचसंयोग पण जाणवो. परन्तु तेमां एक नैरयिक अधिक गणवो. यावत् छेछो भंग-- अथवा बे वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक तमःतमःप्रभामां होय.

चतुःसंयोग अने
पंचसंयोग.

१ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावत् एक तमामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तममां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय. ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां

छसंयोगी विकल्पो.

१ सक्कराए ग । २ दुयसं-ड । ३ तियसं-ड । ४ अब्भहिओ ड । ५ पंचकसं-क ।

* १६. त्रिकसंयोगी विकल्पोनी रीति आ प्रमाणे छे-छ नैरयिकोना १-१-४, १-२-३, २-१-३, १-३-२, २-२-२, ३-१-२, १-४-१, २-३-१, ३-२-१, अने ४-१-१ ए प्रमाणे त्रिकसंयोगी दश विकल्पो थाय छे. हवे सात नरकपृथिवीना त्रिकसंयोगी ३५ विकल्पो थाय छे, ते पांच नैरयिकोना त्रिकसंयोगी विकल्प प्रसंगे (पृ. १४५) दर्शाव्या छे. तेनी साथे उपर क्खेला दश विकल्पोने गुणतां ३५० भंगो थाय छे.

† छ नैरयिकना चतुःसंयोगी दश विकल्पो थाय छे, ते आ प्रमाणे-१-१-१-३, १-१-२-२, १-२-१-२, २-१-१-२, १-१-३-१, १-२-२-१, २-१-२-१, १-३-१-१, २-२-१-१, ३-१-१-१. हवे रत्नप्रभादि सात नरकना चतुःसंयोगी पांचोश विकल्पो थाय छे, ते पांच नैरयिकना चतुःसंयोगी भांगाओना कथन प्रसंगे (पृ. १४६) दर्शाविला छे, तेनी साथे उपर क्खेला दश विकल्पोने गुणतां छ नैरयिकना चतुःसंयोगी ३५० भांगाओ थाय छे.

छ नैरयिकना पंचसंयोगी पांच विकल्पो थाय छे--१-१-१-१-२, १-१-१-२-१, १-१-२-१-१, १-२-१-१-१, २-१-१-१-१. हवे जे सात नरकपृथिवीना पंचसंयोगी एकवीश विकल्पो थाय छे. ते (पृ. १४७) दर्शाविला छे. तेने उपर क्खेला पांच विकल्पो साथे गुणतां छ नैरयिकोना सात नरकपृथिवीने आश्रयी पंचसंयोगी १०५ विकल्पो थाय छे.

१ रत्नप्रभा, शर्करा, वालुकाप्रभा, पंकप्रभा, धूम, तमःप्रभा.	५ रत्नप्रभा, शर्कराप्रभा, पंकप्रभा, धूमप्रभा, तमःप्रभा, तमःतमःप्रभा.
२ " " " " " तमःतमःप्रभा.	६ " वालुकाप्रभा, " " " "
३ " " " " तमःप्रभा, "	७ शर्कराप्रभा, " " " "
४ " " " धूमप्रभा, "	

ए प्रमाणे छ नैरयिकोनो छसंयोगी एकज विकल्प थाय छे. ते द्वारा सात नरक पृथिवीना छ संयोगी सात विकल्प थाय छे. ए प्रमाणे छ नैरयिकोना एक संयोगी ७, द्विकसंयोगी १०५, त्रिकसंयोगी ३५०, चतुःसंयोगी ३५०, पंचसंयोगी १०५, अने छ संयोगी ७ सर्व मळो ९२४ विकल्पो थाय छे.

पंकप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए, जाव एगे अहेसत्तमाए होजा ।

१७. [प्र०] सत्त भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा० पुच्छ । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए छ सक्करप्पभाए होजा । एवं एणं कमेणं जहा छण्हं दुयासंजोगो तहा सत्तण्ह वि भाणियधं, नवरं एगो अब्भहिओ संचारिजइ, सेसं तं चेव । तियासंजोगो, चउक्कसंजोगो, पंचसंजोगो, छक्कसंजोगो य छण्हं जहा तहा सत्तण्ह वि भाणियधं, नवरं एक्केको अब्भहिओ संचारेयधो, जाव छक्कसंजोगो । अहवा दो सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा ।

१८. [प्र०] अट्ट भंते ! नेरतिया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा० पुच्छ । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए सत्त सक्करप्पभाए होजा । एवं दुयासंजोगो, जाव छक्कसंजोगो य जहा सत्तण्हं भणितो तहा अट्टण्ह वि भाणियधो, नवरं एक्केको अब्भहिओ संचारेयधो, सेसं तं चेव, जाव छक्कसंजोगस्स । अहवा तिन्नि

एक पंकप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय. ६ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय. ७ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय.

सात नैरयिको.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! सात नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता [शुं रत्नप्रभामां होय ?] इत्यादि संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! [ते साते नैरयिको] रत्नप्रभामां पण होय अने यावद् अधःसत्तम नरकपृथिवीमां पण होय. [एक संयोगी सात विकल्प थया.]

द्विकसंयोगी
विकल्पो.

त्रिकसंयोग, चतुःसं-
योग, पंचसंयोग
अने छ संयोग.
सप्त संयोगी विकल्पो.

* अथवा एक रत्नप्रभामां अने छ शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी जेम छ नैरयिकोनी द्विकसंयोग कह्यो तेम सात नैरयिकोनी पण जाणवो. पण विशेष ए छे के एक नैरयिकोनी अधिक संचार करवो, बाकी बधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. जेम छ नैरयिकोनी त्रिकसंयोग, चतुःसंयोग, पंचसंयोग अने षट्संयोग कह्यो तेम सात नैरयिकोनी पण जाणवो; परन्तु विशेष ए छे के एक एक नैरयिकोनी अधिक संचार करवो, यावत् षट्संयोग—‘अथवा वे शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय’ ल्यांसुधी जाणवुं [सप्तसंयोगी एक विकल्प—] अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय.

आठ नैरयिको.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! आठ नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ रत्नप्रभामां पण होय; यावद् ७ अधःसत्तम पृथिवीमां पण होय. §

द्विकसंयोगी
विकल्पो.

अथवा १ ‘एक रत्नप्रभामां अने सात शर्कराप्रभामां होय.’ ए प्रमाणे जेम सात नैरयिकोनी **द्विकसंयोग, †त्रिकसंयोग, ‡चतुष्कसंयोग,

१ रत्न-क । २ चउक्कसं-क । ३ पंचासं-क । ४ छक्कासं-क । ५ छक्कसं-क । ६ छक्कासं-क । ७ छक्कसं-क ।

१७. * सात नैरयिकोनी द्विकसंयोगी छ विकल्प थाय छे, जेम के, १-६, २-५, ३-४, ४-३, ५-२, ६-१. ते छ विकल्पवडे पूर्वे कहेला सात नरकना द्विकसंयोगी एकवीश भांगाने गुणतां सात नैरयिकोनी द्विकसंयोगी १२६ भांगा थाय छे.

† सात नैरयिकोनी त्रिकसंयोगी पंदर विकल्पो थाय छे—१-१-५, १-२-४, २-१-४, १-३-३, २-२-३, ३-१-३, १-४-२, २-३-२, ३-२-२, ४-१-२, १-५-१, २-४-१, ३-३-१, ४-२-१, ५-१-१. हवे सात नरक पृथिवीना त्रिकसंयोगी ३५ विकल्पो पूर्वे (पृ० १४१.) जणाव्या छे, तेनी साथे उपर कहेला पंदर विकल्पोने गुणतां ५२५ भंगो थाय छे.

‡ सात नैरयिकोनी चतुःसंयोगी १-१-१-४-इत्यादि वीश विकल्पो थाय छे, तेने पूर्वे जणावेला (पृ० १४३.) सात नरक पृथिवीना चतुःसंयोगी पांतीश भांगा साथे गुणतां ७०० विकल्पो थाय छे.

§ सात नैरयिकोनी पंचसंयोगी १-१-१-१-३ इत्यादि पंदर विकल्पो थाय छे, तेने सात नरकना पूर्वे जणावेला (पृ० १४७.) पंचसंयोगी एकवीश विकल्पोनी साथे गुणतां ३१५ विकल्पो थाय छे.

¶ सात नैरयिकोनी षट्संयोगी १-१-१-१-१-२ इत्यादि छ विकल्प थाय छे. तेने पूर्वे कहेला (पृ० १४९.) सात नरकपृथिवीना छसंयोगी सात विकल्पोनी साथे गुणतां ४२ विकल्पो थाय छे.

सातसंयोगी एक विकल्पने सात नरकपृथिवी साथे गुणतां सात विकल्प थाय छे. ७-१२६-५२५-७००-३१५-४२-१ सवे मळीने सात नैरयिकोनी १७१६ विकल्पो थाय छे.

१८. § ए प्रमाणे आठ नैरयिकोनी एक संयोगी सात विकल्पो थया.

** आठ नैरयिकोनी १-७ इत्यादि द्विकसंयोगी सात विकल्प थाय छे, तेने पूर्वे कहेला (पृ. १३९. सू. १२) सात नरकना द्विकसंयोगी एकवीश भंगो साथे गुणतां १४७ भांगा थाय छे.

†† आठ नैरयिकोनी १-१-६ इत्यादि त्रिकसंयोगी एकवीश विकल्पो थाय छे. तेने पूर्वे जणावेला (पृ० १४१.) सात नरकना त्रिकसंयोगी पांतीश भंगो साथे गुणता ७३५ विकल्पो थाय छे.

‡‡ आठ नैरयिकोनी १-१-१-५ इत्यादि चतुःसंयोगी ३५ विकल्पो थाय छे. तेने पूर्वे कहेला (पृ० १४३.) सात नरकना चतुःसंयोगी ३५ भांगानी साथे गुणतां १२२५ विकल्पो थाय छे.

सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा; अहवा एगे रयणप्पभाए जाव एगे तमाए दो अहेसत्तमाए होज्जा; अहवा एगे रयणप्पभाए जाव दो तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा । एवं संचारेयधं, जाव अहवा दो रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ।

१९. [प्र०] नव भंते ! नेरतिया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा; जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा । अहवा एगे रयणप्पभाए अट्ट सक्करप्पभाए होज्जा । एवं दुयासंजोगो, जाव सत्तगसंजोगो य जहा अट्टण्हं भणियं तथा नवण्हं पि भाणियधं; नवरं एक्केक्को अब्भहिओ संचारेयधो, सेसं तं चेव । पच्छिमो आलावगो—अहवा तिभि रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ।

२०. [प्र०] दस भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा; जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा । अहवा एगे रयणप्पभाए नव सक्करप्पभाए होज्जा । एवं दुयासंजोगो जाव सत्तसंजोगो य जहा

*पंचसंयोग अने षट्संयोग कह्यो तेम आठ नैरयिकोनो पण कह्यो. परन्तु विशेष ए के एक एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो. बाकी बंधुं छसंयोग सुधी पूर्व प्रमाणे जाणवुं. [छेल्लो विकल्प—] अथवा त्रण शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय.

यावत् षट्संयोगी विकल्पो.

१ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक तमामां अने बे अधःसत्तम पृथिवीमां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् बे तमामां अने एक अधःसत्तम पृथिवीमां होय. ए प्रमाणे सर्वत्र संचार करवो. यावत् ७ अथवा बे रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावत् एक अधःसत्तम पृथिवीमां होय. [ए प्रमाणे ७, १४७, ७३५, १२२५, ७३५, १४७ अने ७. ए बधा मळीने आठ जीवने आश्रयी ३००३ विकल्पो थाय छे.]

सत्तसंयोगी विकल्प.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! नव नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते नव नैरयिको १ रत्नप्रभामां होय, अने ए प्रमाणे यावत् ७ अधःसत्तम पृथिवीमां पण होय.†

नव नैरयिको.

अथवा 'एक रत्नप्रभामां अने आठ शर्कराप्रभामां पण होय' इत्यादि आठ नैरयिकोनो जेम 'द्विकसंयोग [त्रिकसंयोग, **चतुष्क-संयोग, †पंचसंयोग, ††षट्संयोग,] यावत् †‡सत्तकसंयोग. कह्यो तेम नव नैरयिकोनो पण कह्यो. परन्तु विशेष ए छे के एक एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो. बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. तेनो छेल्लो भांगो—अथवा त्रण. रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुका-प्रभामां यावत् एक अधःसत्तम नरकमां होय.

द्विकसंयोगी विकल्पो.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! दश नैरयिकोनैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं १ रत्नप्रभामां होय के यावत् ७ अधःसत्तम पृथिवीमां होय ! [उ०] हे गांगेय ! ते दश नैरयिको १ रत्नप्रभामां पण होय, अने ए प्रमाणे यावत् ७ अधःसत्तम पृथिवीमां पण होय.††

दश नैरयिको.

* १८. आठ नैरयिकोना १-१-१-१-५ इत्यादि पंचसंयोगी ३५ विकल्पो थाय छे, तेने सात नरकना पंचसंयोगी २१ भांगानी साथे गुणतां ७३५ विकल्पो थाय.

† आठ संख्यानां छसंयोगी १-१-१-१-१-३ इत्यादि २१ विकल्पो थाय छे, तेने पूर्वे कहेला (पृ. १४९.) सात नरकना छसंयोगी सात भांगा साथे गुणतां १४७ विकल्पो थाय.

‡ आठ संख्याना सात संयोगी सात विकल्प थाय छे, तेने सात नरकना सात संयोगी एक विकल्पनी साथे गुणतां सात भंग थाय. एप्रमाणे ७-१४७-७३५-१२२५-७३५-१४७-७ सर्व मळीने आठ नैरयिकोना सात नरकने आश्रयी ३००३ भांगा थाय छे.

१९. † नव नैरयिकोना आश्रयी एक संयोगी सात विकल्पो थया.

‡ नव संख्याना द्विकसंयोगी आठ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना द्विकसंयोगी एकवीश विकल्पनी साथे गुणतां १६८ भांगा थाय छे.

§ नव संख्याना १-१-७ इत्यादि त्रिकयोगी २८ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना त्रिकसंयोगी पांतीश विकल्पनी साथे गुणतां ९८० भांगा थाय छे.

** नव संख्याना चतुष्कयोगी १-१-१-६ इत्यादि ५६ विकल्प थाय, तेने सात नरकना चतुःसंयोगी ३५ विकल्प साथे गुणता १९६० भांगा थाय छे.

†† नव संख्याना १-१-१-१-५ इत्यादि पंचयोगी ७० विकल्पो थाय, तेने सात नरकना पंचसंयोगी एकवीश भांगा साथे गुणतां १४७० विकल्पो थाय छे.

‡‡ नव संख्याना षट्संयोगी १-१-१-१-१-४ इत्यादि ५६ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना छसंयोगी सात विकल्पनी साथे गुणतां ३९२ भांगा थाय छे.

§§ नव संख्याना सप्तयोगी १-१-१-१-१-३ इत्यादि २८ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना सप्तसंयोगी एक विकल्पनी साथे गुणतां २८ भांगा थाय छे. ए प्रमाणे ७-१६८-९८०-१९६०-१४७०-३९२-२८ मळीने पांच हजारने पांच विकल्पो थाय छे.

§§ २०. दश नारकना एक योगी सात विकल्प थाय.

નવપ્હં; નવરં એકેકો અબ્મહિઓ સંચારેયદ્વો, સેસં તં ચેવ । અપચ્છિમંઆલાવગો—અહવા ચત્તારિ રયણપ્પમાય એને સક્કરપ્પમાય જાવ એને અહેસત્તમાય હોજ્જા ।

૨૧. [પ્ર૦] સંખેજ્જા મંતે ! નેરહયા નેરહયપ્પવેસણણં પવિસમાણાં પુચ્છા । [૩૦] ગંગેયા ! રયણપ્પમાય ઘા હોજ્જા; જાવ અહેસત્તમાય વા હોજ્જા । અહવા એને રયણપ્પમાય સંખેજ્જા સક્કરપ્પમાય હોજ્જા; એવં જાવ અહવા એને રયણપ્પમાય સંખેજ્જા અહેસત્તમાય હોજ્જા । અહવા દો રયણપ્પમાય સંખેજ્જા સક્કરપ્પમાય હોજ્જા; એવં જાવ અહવા દો રયણપ્પમાય સંખેજ્જા અહેસત્તમાય હોજ્જા । અહવા તિન્નિ રયણપ્પમાય સંખેજ્જા સક્કરપ્પમાય હોજ્જા । એવં એણં કમેણં એકેકો સંચારેયદ્વો, જાવ અહવા દસ રયણપ્પમાય સંખેજ્જા સક્કરપ્પમાય હોજ્જા । એવં જાવ અહવા દસ રયણપ્પમાય સંખેજ્જા અહેસત્તમાય હોજ્જા । અહવા સંખેજ્જા

દ્વિકસંયોગાદિ
વિકલ્પો.

અથવા એક રત્નપ્રમામાં અને નવ શર્કરાપ્રમામાં હોય—ઇત્યાદિ *દ્વિકસંયોગ [તથા †ત્રિકસંયોગ, ‡ચતુષ્કસંયોગ, §પંચકસંયોગ, ¶ષ્ટ્કસંયોગ] યાવત્ §સપ્તકસંયોગ જેમ નવ નારકનો કહ્યો તેમ દસ નૈરયિકનો પણ જાણવો. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે એક એક નૈરયિકનો અધિક સંચાર કરવો. બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. તેનો છેલ્લો ભંગ—અથવા ચાર રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામાં યાવત્ એક અધઃસત્તમ-નરકમાં હોય.

સંખ્યાતનૈરયિકો.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંખ્યાતા નૈરયિકો નૈરયિકપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતા શું રત્નપ્રમામાં હોય ? ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગાંગેય ! **સંખ્યાતા નૈરયિકો ૧ રત્નપ્રમામાં પણ હોય અને યાવત્ ૭ અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં પણ હોય. [એક સંયોગી સાત વિકલ્પ થયા.]

દ્વિકસંયોગી
વિકલ્પો.

૧ અથવા એક રત્નપ્રમામાં હોય અને સંખ્યાતા શર્કરાપ્રમામાં હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૬ એક રત્નપ્રમામાં હોય અને સંખ્યાતા અધઃ-સત્તમ પૃથિવીમાં પણ હોય. [છ વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા બે રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા શર્કરાપ્રમામાં હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૬ બે રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં પણ હોય. [છ વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા ત્રણ રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા શર્કરાપ્રમામાં હોય. એ

* દશ સંખ્યાના ૧-૯ ઇત્યાદિ દ્વિકયોગી નવ વિકલ્પો થાય, તેને સાત નરકના દ્વિકસંયોગી એકવીશ ભાંગ સાથે ગુણતાં ૧૮૯ વિકલ્પો થાય છે.

† દશ સંખ્યાના ૧-૧-૮ ઇત્યાદિ ત્રિકયોગી ૩૬ વિકલ્પો થાય છે. તેની સાથે સાત નરકના ત્રિકસંયોગી પાંત્રીશ વિકલ્પોને ગુણતાં ૧૨૬૦ ભાંગ થાય છે.

‡ દશ સંખ્યાના ચતુષ્કયોગી ૧-૧-૧-૭ ઇત્યાદિ ૮૪ વિકલ્પો થાય, તેની સાથે સાત નરકના ૩૫ ભાંગને ગુણતાં ૨૯૪૦ ભાંગ થાય છે.

§ દશસંખ્યાના પંચયોગી ૧-૧-૧-૧-૬ ઇત્યાદિ ૧૨૬ વિકલ્પો થાય, તેને સાત નરકના પંચસંયોગી એકવીશ ભાંગની સાથે ગુણતાં ૨૬૪૬ ભાંગ થાય છે.

¶ દશસંખ્યાના ષ્ઠ્કયોગી ૧-૧-૧-૧-૧-૫ ઇત્યાદિ ૧૨૬ વિકલ્પો થાય છે, તેની સાથે સાત નરકના છસંયોગી સાત વિકલ્પોની સાથે ગુણતાં ૮૮૨ ભાંગ થાય છે.

§ દશ સંખ્યાના સપ્તયોગી ૧-૧-૧-૧-૧-૧-૪ ઇત્યાદિ ૮૪ વિકલ્પો થાય. અને સાત નરકનો સપ્તસંયોગી એકજ ભાંગો થાય છે, માટે એકની સાથે ગુણતાં પણ ૮૪ ભાંગ થાય છે. એ પ્રમાણે ૭-૧૮૯-૧૨૬૦-૨૯૪૦-૨૬૪૬-૮૮૨-૮૪ સર્વે મઠીને દશ નૈરયિકના ૮૦૦૮ વિકલ્પો થાય છે.

૨૧. ** અહિં અગ્નિયારથી માંડીને શીર્ષપ્રહેલિકા સુધીની સંખ્યાને સંખ્યાતા જાણવા. તેમાં એકયોગી સાત જ વિકલ્પ થાય છે. દ્વિકસંયોગમાં સંખ્યાતાનાં બે વિભાગ કરતાં એક અને સંખ્યાતા, બે અને સંખ્યાતા, યાવત્ દશ અને સંખ્યાતા—એ રીતે દશ વિકલ્પ, તથા 'સંખ્યાતા' અને સંખ્યાતા મઠીને અગ્નિયાર વિકલ્પો થાય છે. અને તે વિકલ્પો ઉપરની રત્નપ્રમાદિ પૃથિવી સાથે એકથી આરંભી સંખ્યાત સુધીના અગ્નિયાર પદનો સંચાર કરવાથી અને નીચેની શર્કરાપ્રમાદિ સાથે કેવલ 'સંખ્યાત'પદનો સંચાર કરવાથી થાય છે. એથી વિપરીત ઉપરની પૃથિવી સાથે 'સંખ્યાત'પદનો અને નીચેની પૃથિવી સાથે એકાદિ પદનો સંચાર કરવાથી જે ભાંગ થાય તે અહિં વિવક્ષિત નથી. અર્થાત્—એક રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા શર્કરાપ્રમામાં, એક રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા વાલુકાપ્રમામાં હોય—ઇત્યાદિ વિકલ્પો કરવા, પણ સંખ્યાતા રત્નપ્રમામાં અને એક શર્કરાપ્રમામાં, સંખ્યાતા રત્નપ્રમામાં અને એક વાલુકાપ્રમામાં હોય—ઇત્યાદિ વિકલ્પો ન કરવા, કેમકે પૂર્વના સૂત્રોમાં આજ ક્રમ વિવક્ષિત છે. આગળના સૂત્રોમાં દશ વગેરે રાશિઓના બે ભાગ કરી એકાદિ લઘુ સંખ્યાઓને પૂર્વે મૂકી છે, અને નવાદિ મોટી સંખ્યાઓને પછી મૂકી છે, અર્થાત્ 'એક રત્નપ્રમામાં અને નવ શર્કરાપ્રમામાં'—એ પ્રમાણે કહ્યું છે. પણ 'નવ રત્નપ્રમામાં અને એક શર્કરાપ્રમામાં'—એવા કોઈ વિકલ્પો જણાવ્યા નથી. એ પ્રમાણે અહિં પણ ઉપરની નરકપૃથિવી સાથે એકાદિ સંખ્યાનો, અને નીચેની નરકપૃથિવી સાથે સંખ્યાતરાશિનો સંચાર કરવો. તેમાં પાછલની નરકપૃથિવી સાથેની સંખ્યાતરાશિમાંથી એકાદિ સંખ્યાને ઓછી કરવામાં આવે તોપણ સંખ્યાત રાશિનું સંખ્યાતપણું કાયમ રહે છે. તેમાં રત્નપ્રમાની સાથે એકથી આરંભી સંખ્યાત સુધીના અગ્નિયાર પદનો અને બાકીની પૃથિવીઓ સાથે અનુક્રમે 'સંખ્યાત'પદનો સંચાર કરતાં છાસઠ ભાંગ થાય છે—

એક.	સંખ્યાતા.	એક.	સંખ્યાતા.
૧ રત્ન.	શર્કરા.	૪ રત્ન.	ધૂમ.
૨ „	વાલુકા.	૫ „	તમા.
૩ „	પંક.	૬ „	તમતમા.

આ પ્રમાણે બે અને સંખ્યાતા—ઇત્યાદિ દશ વિકલ્પના વીજા સાઠ ભાંગ મઠીને રત્નપ્રમાના સંયોગવાલા ૬૬ ભાંગ જાણવા. શર્કરાપ્રમાનો બાકીની નરકપૃથિવીઓ સાથે યોગ કરતાં પાંચ વિકલ્પ થાય, તેને પૂર્વેક અગ્નિયાર વિકલ્પ સાથે ગુણતાં શર્કરાપ્રમાના સંયોગવાલા ૫૫ વિકલ્પો થાય છે. તે પ્રકારે વાલુકાપ્રમાના ચુમ્માઠીસ, પંકપ્રમાના તેત્રીશ, ધૂમપ્રમાના બાવીશ અને તમઃપ્રમાના અગ્નિયાર વિકલ્પો થાય છે. બધા મઠીને દ્વિકસંયોગી બસોને એકત્રીસ વિકલ્પ થાય છે.

રયણપ્પમાપ સંખેજ્ઞા સક્કરપ્પમાપ હોજ્ઞા; જાવ અહવા સંખેજ્ઞા રયણપ્પમાપ સંખેજ્ઞા અહેસત્તમાપ હોજ્ઞા । અહવા ય્ગે સક્કર-
પ્પમાપ સંખેજ્ઞા વાલુયપ્પમાપ હોજ્ઞા, એવં જહા રયણપ્પમા ઉવરિમપુઠ્ઠવીહિં સમં ચારિયા એવં સક્કરપ્પમા વિ ઉવરિમપુઠ્ઠવીહિં
સમં ચારેયઘ્ઠા, એવં એકેક્કા પુઠ્ઠવી ઉવરિમપુઠ્ઠવીહિં સમં ચારેયઘ્ઠા; જાવ અહવા સંખેજ્ઞા તમાપ સંખેજ્ઞા અહેસત્તમાપ હોજ્ઞા ।
અહવા ય્ગે રયણપ્પમાપ ય્ગે સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા વાલુયપ્પમાપ હોજ્ઞા; અહવા ય્ગે રયણપ્પમાપ ય્ગે સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા
પંકપ્પમાપ હોજ્ઞા; જાવ અહવા ય્ગે રયણપ્પમાપ ય્ગે સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા અહેસત્તમાપ હોજ્ઞા । અહવા ય્ગે રયણપ્પમાપ ય્ગે
સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા વાલુયપ્પમાપ હોજ્ઞા; જાવ અહવા ય્ગે રયણપ્પમાપ ય્ગે સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા અહેસત્તમાપ હોજ્ઞા । અહવા
ય્ગે રયણપ્પમાપ તિન્નિ સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા વાલુયપ્પમાપ હોજ્ઞા; એવં ય્પ્પણં કમેણં એકેક્કો સંચારેયઘ્ઠો; અહવા ય્ગે રય-
ણપ્પમાપ સંખેજ્ઞા સક્કરપ્પમાપ સંખેજ્ઞા વાલુયપ્પમાપ હોજ્ઞા; જાવ અહવા ય્ગે રયણપ્પમાપ સંખેજ્ઞા વાલુયપ્પમાપ સંખેજ્ઞા

પ્રમાણે એ ક્રમથી એક એક નૈરયિકનો અધિક સંચાર કરવો. યાવત્ ૧ અથવા દસ રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા શર્કરાપ્રમામાં હોય. એ પ્રમાણે
યાવત્ ૬ અથવા દસ રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૧ અથવા સંખ્યાતા રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા શર્કરાપ્રમામાં
હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૬ અથવા સંખ્યાતા રત્નપ્રમામાં અને સંખ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રમામાં અને
સંખ્યાતા વાલુકામાં હોય. એ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રમાપૃથિવીનો વીજી પૃથિવી સાથે યોગ કર્યો તેમ શર્કરાપ્રમા પૃથિવીનો પણ ઉપરની બધી
પૃથિવીઓ સાથે યોગ કરવો. એ પ્રકારે એક એક પૃથિવીનો ઉપરની પૃથિવીઓ સાથે યોગ કરવો. યાવત્ અથવા સંખ્યાતા તમઃપ્રમામાં અને
સંખ્યાતા અધઃસત્તમ નરકમાં પણ હોય. [એ પ્રમાણે ત્રિકસંયોગી વિકલ્પો થયા.]

૧ *અથવા એક રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામાં અને સંખ્યાતા વાલુકાપ્રમામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામાં અને
સંખ્યાતા પંકપ્રમામાં હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ અથવા એક રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામાં અને સંખ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. અથવા એક

ત્રિકસંયોગી
વિકલ્પો-

૧-પ્પમાપ ડ- ઘ-ઘ । ૨-પુઠ્ઠવીપુઠ્ઠિ ઘ-ઘ । ૩ પુઠ્ઠવીપુઠ્ઠિ ઘ-ઘ ।

* ત્રિકસંયોગમાં 'રત્નપ્રમા, શર્કરાપ્રમા અને વાલુકાપ્રમા'-એ પ્રથમ ત્રિકયોગ છે. અને તેમાં 'એક, એક અને સંખ્યાતા' એ પ્રથમ વિકલ્પ છે. તેમાં
પ્રથમ પૃથિવીમાં એક જીવ અને ત્રીજી પૃથિવીમાં સંખ્યાતા જીવ સ્થાપીને અને બીજી પૃથિવીમાં અનુક્રમે સંખ્યાતા વિન્યાસમાં બેથી માંડીને દસ સુધીની
સંખ્યાનો તથા સંખ્યાતપદનો યોગ કરવાથી પૂર્વના વિકલ્પની સાથે મઠીને અગીયાર વિકલ્પો થાય છે. ત્યાર બાદ વીજી અને ત્રીજી પૃથિવીમાં 'સંખ્યાત'પદ
અને પ્રથમ પૃથિવીમાં બેથી માંડીને સંખ્યાતપદ સુધી સંચાર કરતાં દશ વિકલ્પ થાય છે. સર્વ મઠીને એકવીસ વિકલ્પો થાય છે; તે આ પ્રમાણે—

રત્નપ્રમા.	શર્કરાપ્રમા.	વાલુકા.	રત્નપ્રમા.	શર્કરાપ્રમા.	વાલુકા.
૧.	૧	૧ સંખ્યાતા	૧૧.	૧	૧ સંખ્યાતા
૨.	૧	૨	૧૨.	૨	૨
૩.	૧	૩	૧૩.	૩	૩
૪.	૧	૪	૧૪.	૪	૪
૫.	૧	૫	૧૫.	૫	૫
૬.	૧	૬	૧૬.	૬	૬
૭.	૧	૭	૧૭.	૭	૭
૮.	૧	૮	૧૮.	૮	૮
૯.	૧	૯	૧૯.	૯	૯
૧૦.	૧	૧૦	૨૦.	૧૦	૧૦
			૨૧.	સંખ્યાતા.	૨૧

તે એકવીસ વિકલ્પોની સાથે સાત નરકપૃથિવીના ત્રિકસંયોગી પાંચીસ પદોનો ગુણાકાર કરવાથી ત્રિકસંયોગી સાતસો ને પાંચીસ વિકલ્પો થાય છે.
આદિની ચાર નરકપૃથિવીવડે પ્રથમ ચતુષ્કસંયોગ થાય છે. તેમાં પ્રથમની ત્રણ પૃથિવીમાં 'એક એક અને ચોથી પૃથિવીમાં સંખ્યાતા'—એ પ્રમાણે પ્રથમ
વિકલ્પ થાય છે. ત્યાર બાદ પૂર્વોક્ત ક્રમથી ત્રીજી પૃથિવીમાં બેથી માંડીને સંખ્યાતપદનો સંચાર કરતાં બીજા દશ વિકલ્પો થાય છે. એમ બીજી તથા પ્રથમ
પૃથિવીમાં પણ બેથી માંડીને સંખ્યાતપદનો સંચાર કરતાં વીસ વિકલ્પો થાય, અને બધા મઠીને એકત્રીસ વિકલ્પ થાય. તે એકત્રીસ વિકલ્પોની સાથે સાત
નરકના ચતુષ્કયોગી પાંચીસ પદોનો ગુણાકાર કરતાં ચતુઃસંયોગી એક હજાર પંચાશી વિકલ્પો થાય છે.

આદિની પાંચ પૃથિવીસાથે પ્રથમ પંચસંયોગ થાય છે, અને તેમાં આદિની ચાર પૃથિવીમાં 'એક એક અને પાંચમી પૃથિવીમાં સંખ્યાતા'—એમ પ્રથમ
વિકલ્પ થાય, ત્યાર બાદ પૂર્વોક્ત ક્રમથી ચોથી નરકપૃથિવીમાં અનુક્રમે બેથી માંડીને સંખ્યાત પદ સુધી સંચાર કરવો. એ રીતે બાકીની ત્રીજી, બીજી અને
પ્રથમ પૃથિવીમાં પણ સંચાર કરવો. એમ બધા મઠીને પંચકયોગી એકતાઠીસ વિકલ્પો થાય છે. તેની સાથે સાત નરકપૃથિવીના પંચસંયોગી એકવીસ પદોનો
ગુણાકાર કરવાથી આઠસોને એકસઠ વિકલ્પો થાય છે.

ષટ્કસંયોગમાં પૂર્વોક્ત ક્રમથી એકાવન વિકલ્પો થાય છે, અને તેની સાથે સાત નરકના ષટ્કયોગી સાત પદોનો ગુણાકાર કરવાથી ત્રણસો ને સત્તાવન
વિકલ્પો થાય છે.

સપ્તસંયોગમાં તો પૂર્વોક્ત ભાવનાથી એકસઠ વિકલ્પ થાય છે. એ પ્રમાણે સંખ્યાત નૈરયિકોને આશ્રયી ૭, ૨૩૧, ૭૩૫, ૧૦૮૫, ૮૬૧, ૩૫૭ તથા
૬૧-બધા મઠીને ૩૩૩૭ વિકલ્પો થાય છે.

૨૦ મં. સુ.

अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पभाए संखेजा सक्करप्पभाए संखेजा वालुयप्पभाए होजा; जाव अहवा दो रयणप्पभाए संखेजा सक्करप्पभाए संखेजा अहेसत्तमाए होजा । अहवा तिन्नि रयणप्पभाए संखेजा सक्करप्पभाए संखेजा वालुयप्पभाए होजा; एवं एएणं कमेणं एक्केको रयणप्पभाए संचारेयव्वो; जाव अहवा संखेजा रयणप्पभाए संखेजा सक्करप्पभाए संखेजा वालुयप्पभाए होजा; जाव अहवा संखेजा रयणप्पभाए संखेजा सक्करप्पभाए संखेजा अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए संखेजा पंकप्पभाए होजा; जाव अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए संखेजा अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए दो वालुयप्पभाए संखेजा पंकप्पभाए होजा; एवं एएणं कमेणं तियासंजोगो, चउक्कसंजोगो, जाव सत्तगसंजोगो य जहा दसणहं तहेव भाणियव्वो । पच्छिमो आलावगो सत्तसंजोगस्स—अहवा संखेजा रयणप्पभाए संखेजा सक्करप्पभाए जाव संखेजा अहेसत्तमाए होजा ।

२२. [प्र०] असंखेजा भंते ! नेरइया नेरइयप्पवेसणएणं पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए असंखेजा सक्करप्पभाए होजा; एवं दुयासंजोगो, जाव सत्तगसंजोगो य जहा संखेजाणं भणिओ तहा असंखेजाण वि भाणियव्वो, नवरं 'असंखेजाओ' अब्भहिओ भाणियव्वो, सेसं तं चेव, जाव सत्तगसंजोगस्स पच्छिमो आलावगो—अहवा असंखेजा रयणप्पभाए असंखेजा सक्करप्पभाए जाव असंखेजा अहेसत्तमाए होजा ।

२३. [प्र०] उक्कोसेणं भंते ! नेरइया नेरइयप्पवेसणएणं पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सव्वे वि ताव रयणप्पभाए होजा; अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए य वालुयप्पभाए य होजा; जाव अहवा रयणप्पभाए य अहेसत्तमाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए य वालुयप्पभाए य होजा; एवं जाव अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए य अहेसत्तमाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए वालुयप्पभाए पंकप्पभाए य होजा; जाव अहवा रयणप्पभाए वालुयप्पभाए रत्तप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. अथवा एक रत्तप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां होय. अथवा एक रत्तप्रभामां त्रण शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी एक एक नैरयिकनो संचार करवो. अथवा एक रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. यावद् अथवा एक रत्तप्रभामां संख्याता वालुकाप्रभामां अने संख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां होय. अथवा बे रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. यावद् अथवा बे रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां होय. अथवा त्रण रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी रत्तप्रभामां एक एकनो संचार करवो. यावत् अथवा संख्याता रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. यावद् अथवा संख्याता रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां होय. अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने संख्याता पंकप्रभामां होय. यावद् अथवा एक रत्तप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने संख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां होय. अथवा एक रत्तप्रभामां बे वालुकाप्रभामां अने संख्याता पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग, यावत् सप्तकसंयोग जेम दस नैरयिकनो कव्वो तेम कहेवो. तेनो छेल्लो आलापक—अथवा संख्याता रत्तप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने यावत् संख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां होय.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! असंख्यात नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्तप्रभामां होय ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ रत्तप्रभामां पण होय अने यावत् ७ अधःसत्तमपृथिवीमां पण होय. * १ अथवा एक रत्तप्रभामां अने असंख्याता शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम संख्याता नैरयिकनो द्विकसंयोग, यावत् सप्तकसंयोग कव्वो तेम असंख्यातानो पण कहेवो. पण विशेष ए के अहिं 'असंख्याता' पद कहेवुं. बाकी वधुं तेज प्रमाणे जाणवुं, यावत् छेल्लो आलापक—अथवा असंख्याता रत्तप्रभामां असंख्याता शर्कराप्रभामां यावद् असंख्याता अधःसत्तमपृथिवीमां पण होय.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता नैरयिको उत्कृष्टपदे शुं रत्तप्रभामां होय ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ सर्व नैरयिको उत्कृष्टपदे रत्तप्रभामां होय. [द्विकसंयोगी छ विकल्प—] १ अथवा रत्तप्रभामां अने शर्कराप्रभामां होय. २ अथवा रत्तप्रभा अने वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावद् अथवा ६ रत्तप्रभा अने अधःसत्तमपृथिवीमां पण होय. [त्रिकसंयोगी १५ विकल्प—] १ अथवा रत्तप्रभा शर्कराप्रभा अने वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावद् ५ रत्तप्रभा शर्कराप्रभा अने अधःसत्तमपृथिवीमां होय. ६ अथवा रत्तप्रभा वालुकाप्रभा अने पंकप्रभामां पण होय. यावद् १० अथवा रत्तप्रभा वालुकाप्रभा अने अधःसत्तमपृथिवीमां होय.

१ सक्करप्पभाए छ । २ चउक्कसं-क । ३ सत्तासं-क । ४ सत्तासं-क ।

* असंख्याता नैरयिकोने आश्रयी एकयोगादि विकल्पो आ प्रमाणे छे—७, २५२, ८०५, ११९०, १४५, ३९२, ६७—वधा मळीने ३६५८ विकल्पो थाय छे.

भाए अहेसत्तमाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए पंकप्पभाए धूमप्पभाए होजा, एवं रयणप्पभं अमुयंतेसु जहा तिण्हं तियासंजोगो भणितो तहा भाणियद्धं जाव अहवा रयणप्पभाए तमाए य अहेसत्तमाए य होजा । अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए वालु-
यप्पभाए पंकप्पभाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुयप्पभाए धूमप्पभाए य होजा; जाव अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुयप्पभाए अहेसत्तमाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए पंकप्पभाए धूमप्पभाए य होजा; एवं रयणप्पभं अमुयंतेसु जहा चउण्हं चंडक्कगसंजोगो भणितो तहा भाणियद्धं, जाव अहवा रयणप्पभाए धूमप्पभाए तमाए अहे-
सत्तमाए य होजा । अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुयप्पभाए पंकप्पभाए धूमप्पभाए य होजा १; अहवा रयणप्प-
भाए जाव पंकप्पभाए तमाए य होजा २; अहवा रयणप्पभाए जाव पंकप्पभाए अहेसत्तमाए य होजा ३; अहवा रयणप्प-
भाए सक्करप्पभाए वालुयप्पभाए धूमप्पभाए तमाए य होजा ४; एवं रयणप्पभं अमुयंतेसु जहा पंचण्हं पंचगसंजोगो तहा
भाणियद्धं; जाव अहवा रयणप्पभाए पंकप्पभाए जाव अहेसत्तमाए य होजा; अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए जाव धूमप्प-
भाए तमाए य होजा १; अहवा रयणप्पभाए जाव धूमप्पभाए अहेसत्तमाए य होजा २; अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए
जाव पंकप्पभाए तमाए य अहेसत्तमाए य होजा ३; अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुयप्पभाए धूमप्पभाए तमाए
अहेसत्तमाए य होजा ४; अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए पंकप्पभाए जाव अहेसत्तमाए य होजा ५; अहवा रयणप्पभाए
वालुयप्पभाए जाव अहेसत्तमाए होजा ६; अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए य जाव अहेसत्तमाए य होजा ७ ।

२४. [प्र०] एयस्स णं भंते ! रयणप्पभापुढविनेरइयप्पवेसणगस्स सक्करप्पभापुढवि- जाव अहे सत्तमापुढविनेरइयप्पवे-
सणगस्स कयरे- कयरे जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गंगेया ! सब्बत्थोवे अहेसत्तमापुढविनेरइयपवेसणए, तमापुढविनेरइयप-
वेसणए असंखेज्जगुणे; एवं पडिलोमगं जाव रयणप्पभापुढविनेरइयपवेसणए असंखेज्जगुणे ।

२५. [प्र०] तिरिक्खजोणियपवेसणए णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] गंगेया ! पंचविहे पन्नत्ते, तं जहा-पांगदिय-
तिरिक्खजोणियपवेसणए, जाव पंचिदियतिरिक्खजोणियपवेसणए ।

११ अथवा रत्नप्रभा पंकप्रभा अने धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभाने मुक्या शिवाय त्रण नैरयिकोनो त्रिकसंयोग कह्यो तेम अहीं
कहेवुं. यावद् १५ अथवा रत्नप्रभा, तमःप्रभा अने तमःतमःप्रभामां पण होय.

[चतुःसंयोगी २० विकल्प-] १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा अने पंकप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा
वालुकाप्रभा अने धूमप्रभामां होय. यावत् ४ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां पण होय. ५ अथवा
रत्नप्रभा शर्कराप्रभा पंकप्रभा अने धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे रत्नप्रभाने मुक्या शिवाय जेम चार नैरयिकोनो चतुष्कसंयोग कह्यो छे तेम
अहीं कहेवो. यावद् २० अथवा रत्नप्रभा धूमप्रभा तमःप्रभा अने तमःतमःप्रभामां होय.

[पंचसंयोगी १५ विकल्प-] १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा पंकप्रभा अने धूमप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा यावत्
पंकप्रभा अने तम प्रभामां होय. ३ अथवा रत्नप्रभा यावत् पंकप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ४ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुका-
प्रभा धूमप्रभा अने तमःप्रभामां होय. ए प्रमाणे रत्नप्रभाने छेड्या शिवाय जेम पांच नैरयिकोनो पंचसंयोग कह्यो तेम कहेवो. यावद् १५
अथवा रत्नप्रभा पंकप्रभा यावत् अधःसप्तमपृथिवीमां होय.

[षट्कसंयोगी छ विकल्प-] १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा यावत् धूमप्रभा अने तमःप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा यावद्
धूमप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ३ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा यावत् पंकप्रभा तमःप्रभा अने अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ४
अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा धूमप्रभा तमःप्रभा अने तमःतमःप्रभामां होय. ५ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा पंकप्रभा यावद्
अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ६ अथवा रत्नप्रभा वालुकाप्रभा यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां होय. [सप्तसंयोगी १ विकल्प-] अथवा रत्नप्रभा
शर्कराप्रभा, यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां होय. [ए रीते उत्कृष्ट पदना १-६-१५-२०-१५-६-१ मळी ६४ विकल्पो थाय छे.]

२४. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, शर्कराप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, यावद् अधःसप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेश-
नकमां कया प्रवेशनको कया प्रवेशनकोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! सौथी अल्प अधःसप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेशनक छे,
तेना करतां तमापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक असंख्येयगुण छे. ए प्रमाणे विपरीत क्रमथी यावत् रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक असंख्यातगुण छे.

तिर्यचयोनिकप्रवेशनक.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यचयोनिकप्रवेशनक केटला प्रकारे कह्युं छे ? [उ०] हे गांगेय ! पांच प्रकारे कह्युं छे. ते आ प्रमाणे
-एकेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक, यावत् पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक.

२६. [प्र०] एगे भंते ! तिरिक्खजोणिण् तिरिक्खजोणियप्पवेसणणं पविसमाणे किं एगिदिएसु होज्जा, जाव पंचिदिएसु होज्जा ? [उ०] गंगेया ! एगिदिएसु वा होज्जा; जाव पंचिदिएसु वा होज्जा ।

२७. [प्र०] दो भंते ! तिरिक्खजोणिया० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! एगिदिएसु वा होज्जा, जाव पंचिदिएसु वा होज्जा । अहवा एगे एगिदिएसु होज्जा एगे बेइदिएसु होज्जा, एवं जहा नेरइयप्पवेसणण तहा तिरिक्खजोणियप्पवेसणण वि भाणियध्वे, जाव असंखेज्जा ।

२८. [प्र०] उक्कोसा भंते ! तिरिक्खजोणिया० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सध्वे वि ताव एगिदिएसु होज्जा, अहवा एगिदिएसु वा बेइदिएसु वा होज्जा । एवं जहा नेरतिया चारिया तहा तिरिक्खजोणिया वि चारेयद्धा । एगिदिया अमुयंतेसु दुयासंजोगो, तियासंजोगो, चउक्कसंजोगो, पंचसंजोगो उवउंजिऊण भाणियध्वो, जाव अहवा एगिदिएसु वा, बेइदिय० जाव पंचिदिएसु वा होज्जा ।

२९. [प्र०] एयस्स णं भंते ! एगिदियतिरिक्खजोणियप्पवेसणणस्स, जाव पंचिदियतिरिक्खजोणियप्पवेसणणस्स य कयरे कयरे— जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गंगेया ! सध्वथोवे पंचिदियतिरिक्खजोणियप्पवेसणण, चउरिदियतिरिक्खजोणियप्पवेसणण विसेसाहिण, तेइदिय० विसेसाहिण, बेइदिय० विसेसाहिण, एगिदियतिरिक्ख० विसेसाहिण ।

३०. [प्र०] मणुस्सप्पवेसणण णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ? [उ०] गंगेया ! दुविहे पन्नत्ते, तं जहा— संमुच्छिममणुस्सप्पवेसणण, गम्भवकंतियमणुस्सप्पवेसणण य ।

३१. [प्र०] एगे भंते ! मणुस्से मणुस्सप्पवेसणणं पविसमाणे किं संमुच्छिममणुस्सेसु होज्जा, गम्भवकंतियमणुस्सेसु होज्जा ? [उ०] गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होज्जा, गम्भवकंतियमणुस्सेसु वा होज्जा ।

एक तिर्यचयोनिक-

२६. [प्र०] हे भगवन् ! एक तिर्यचयोनिक जीव तिर्यचयोनिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करतो शुं एकेन्द्रियोमां होय के यावत् पंचेन्द्रियोमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! *१ एक तिर्यचयोनिक जीव एकेन्द्रियोमां होय अने यावत् ५ पंचेन्द्रियोमां पण होय.

द्वे तिर्यचयोनिको-

२७. [प्र०] हे भगवन् ! वे तिर्यचयोनिक जीवो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ एकेन्द्रियोमां पण होय अने यावत् ५ पंचेन्द्रियोमां पण होय. अथवा एक एकेन्द्रियोमां अने एक वेइन्द्रियोमां पण होय. ए प्रमाणे जेम नैरयिकप्रवेशनकमां कहुं तेम तिर्यचयोनिकप्रवेशनकमां यावत् असंख्येय तिर्यचयोनिको सुधी कहेवुं.

यावत् असंख्याता तिर्यचो-

२८. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यचयोनिको उत्कृष्टपणे [शुं एकेन्द्रियोमां होय के यावत् पंचेन्द्रियोमां होय ?] ए प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते वधा एकेन्द्रियोमां होय. अथवा एकेन्द्रियो अने वेइन्द्रियोमां पण होय. ए प्रमाणे जेम नैरयिकोनो संचार कर्यो तेम तिर्यचयोनिकोनो पण संचार करवो. एकेन्द्रियोने मुक्या सिवाय द्विकसंयोग, त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग अने पंचकसंयोग उपयोगपूर्वक कहेवो. यावत् अथवा एकेन्द्रियोमां वेइन्द्रियोमां यावत् पंचेन्द्रियोमां पण होय.

उत्कृष्ट तिर्यच योनिकप्रवेशनक-

२९. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक, यावत् पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनकमां कयुं प्रवेशनक कोनाथी यावत् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक सौथी अल्प छे, तेथी चउरिन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे, तेना करतां त्रीन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे, तेना करतां वेइन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे, अने तेना करतां एकेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे.

तिर्यचयोनिक- प्रवेशनकाल्पवदुत्त-

मनुष्यप्रवेशनक.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यप्रवेशनक केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गांगेय ! वे प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—संमुच्छिममनुष्यप्रवेशनक अने गर्भजमनुष्यप्रवेशनक.

एक मनुष्य-

३१. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यप्रवेशनकवडे प्रवेश करतो एक मनुष्य शुं संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय के गर्भज मनुष्योमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! ते संमूर्च्छिम मनुष्योमां पण होय अने गर्भज मनुष्योमां पण होय.

१-२ बेइदियेसु क। ३ चउक्कासं- क। ४ पंचासं- क।

२६. * यद्यपि अहिं 'एक जीव एकेन्द्रियोमां उत्पन्न थाय' एम कहुं, तेमां ए विचारणीय छे के एकेन्द्रियोमां एक जीव कदापि उत्पन्न थतो नथी, परंतु प्रतिसमय अनन्त जीवो उत्पन्न थाय छे; तोपण विजातीय देवादिभवथी नीकळीने जे एकेन्द्रियोमां उत्पन्न थाय ते प्रवेशनक कहेवाय छे, ते अपेक्षाए एक जीव पण लामे. प्रवेशनक एटले जे विजातीय भवथी आवीने विजातिमां उत्पन्न थाय. सजातीय जीव सजातिमां आवीने उत्पन्न थाय, ते तो तेमां प्रविष्ट छे माटे ते प्रवेशनक न कहेवाय. हवे एक जीव अनुक्रमे एकेन्द्रियादि पांच स्थळे आवी उत्पन्न थाय त्वारे तेना पांच विकल्पो थाय. वे जीवो पण एक एक स्थळे साथे उत्पन्न थाय तो पण पांच ज विकल्पो थाय, अने द्विकसंयोगी दश विकल्पो थाय, हवे त्रणथी मांडीने असंख्यात तिर्यचयोनिकोनुं प्रवेशनक नैरयिकप्रवेशनकनी पेठे जाणवुं, परन्तु नारको सात नरकपृथिवीमां उत्पन्न थाय अने तिर्यचो एकेन्द्रियादि पांच स्थानकोमां उत्पन्न थाय, माटे भांगानी संख्या भिन्न भिन्न थाय, ते बुद्धिमाने खरं विचारी लेवा. यद्यपि अहिं अनन्त एकेन्द्रियो उत्पन्न थाय छे, परन्तु उपर बतावेळं प्रवेशनकनुं लक्षण असंख्यात जीवोमां ज घटी शके छे माटे असंख्यात सुधी प्रवेशनक जाणवुं.

३२. [प्र०] दो भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होजा, गन्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा । अहवा एगे संमुच्छिममणुस्सेसु वा होजा एगे गन्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा, एवं एणं कमेणं जहा नेरदयपवे-
सणए तहा मणुस्सपवेसणए वि भाणियधे, जाव दस ।

३३. [प्र०] संखेजा भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होजा, गन्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा । अहवा एगे संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गन्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा; अहवा दो संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गन्भवकंतियमणुस्सेसु होजा; एवं एकेकं उस्तारितेसु जाव अहवा संखेजा संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गन्भवकंतियमणुस्सेसु होजा ।

३४. [प्र०] असंखेजा भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सधे वि ताव संमुच्छिममणुस्सेसु होजा । अहवा असंखेजा संमुच्छिमणुस्सेसु एगे गन्भवकंतियमणुस्सेसु होजा; अहवा असंखेजा संमुच्छिममणुस्सेसु दो गन्भवकंतियमणु-
स्सेसु होजा; एवं जाव असंखेजा संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गन्भवकंतियमणुस्सेसु होजा ।

३५. [प्र०] उक्कोसा भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सधे वि ताव संमुच्छिममणुस्सेसु होजा, अहवा समु-
च्छिममणुस्सेसु य गन्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा ।

३६. [प्र०] एयस्स णं भंते ! संमुच्छिममणुस्सपवेसणगस्सं गन्भवकंतियमणुस्सपवेसणगस्स य कयरे कयरे- जाव
विसेसाहिया ? [उ०] गंगेया ! सध्वत्थोवे गन्भवकंतियमणुस्सपवेसणए, संमुच्छिममणुस्सपवेसणए असंखेजागुणे ।

३७. [प्र०] देवपवेसणए णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] गंगेया ! चउध्विहे पन्नत्ते, तं जहा-भवनवासिदेवपवे-
सणए, जाव वेमाणियदेवपवेसणए ।

३८. [प्र०] एगे भंते ! देवे देवपवेसणएणं पविसमाणे किं भवनवासीसु होजा, वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिएसु
होज्जा ? [उ०] गंगेया ! भवनवासीसु वा होजा, वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिएसु वा होजा ।

३२. [प्र०] हे भगवन् ! वे मनुष्यो मनुष्यप्रवेशनकवडे प्रवेश करता-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! वे मनुष्यो संमूर्च्छिम मनु-
ष्योमां पण होय अने गर्भज मनुष्योमां पण होय. अथवा एक संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने एक गर्भजमनुष्योमां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी
जेम नैरयिकप्रवेशनक कहुं तेम मनुष्यप्रवेशनक पण यावद् दश मनुष्यो सुधी कहेवुं.

वे मनुष्यो.

दश मनुष्यो.

३३. [प्र०] हे भगवन् ! संख्याता मनुष्यो मनुष्यप्रवेशनकवडे प्रवेश करता-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! तेओ संमूर्च्छिम
मनुष्योमां पण होय अने गर्भज मनुष्योमां पण होय. अथवा एक संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमां होय. अथवा वे
संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमां होय. ए प्रमाणे एक एक वधारता यावद् अथवा संख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमां अने
संख्याता गर्भज मनुष्योमां होय.

संख्याता मनुष्यो.

३४. [प्र०] हे भगवन् ! असंख्याता मनुष्यो संवन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बधा संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय. अथवा असंख्याता
संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने एक गर्भज मनुष्योमां होय. अथवा असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने वे गर्भज मनुष्योमां होय. ए
प्रमाणे यावत् असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमां होय.

असंख्याता मनुष्यो.

३५. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यो उत्कृष्टपणे [कया प्रवेशनकमां होय ?] ए संवन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते वधाय संमू-
च्छिम मनुष्योमां होय. अथवा संमूर्च्छिम मनुष्यो अने गर्भज मनुष्योमां पण होय.

उत्कृष्ट मनुष्य-
प्रवेशनक.

३६. [प्र०] हे भगवन् ! संमूर्च्छिममनुष्यप्रवेशनक अने गर्भजमनुष्यप्रवेशनकमां कयुं प्रवेशनक कोनाथी यावद् विशेषाधिक छे ?
[उ०] हे गांगेय ! सौथी अल्प गर्भजमनुष्य प्रवेशनक छे, अने संमूर्च्छिम मनुष्यप्रवेशनक असंख्येयगुण छे.

मनुष्यप्रवेशनक
अल्पवहुत्व.

देवप्रवेशनक.

३७. [प्र०] हे भगवन् ! देवप्रवेशनक केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गांगेय ! चार प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे—१
भवनवासिदेवप्रवेशनक, यावद् ४ वैमानिकदेवप्रवेशनक.

देवप्रवेशनकका
प्रकार.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! एक देव देवप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करतो शुं भवनवासिमां होय, वानव्यंतरमां होय, ज्योतिषिकमां होय के
वैमानिकमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! १ भवनवासिमां होय, २ वानव्यंतर, ३ ज्योतिषिक अने ४ वैमानिकमां पण होय.

एक देव.

३९. [प्र०] दो भंते ! देवा देवपवेसणपणं० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! भवणवासीसु वा होज्जा, वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिएसु वा होज्जा । अहवा एगे भवणवासीसु एगे वाणमंतरेसु होज्जा, एवं जहा तिरिक्खजोणियपवेसणए तहा देवपवेसणए वि भाणियधे, जाव असंखेज्ज त्ति ।

४०. [प्र०] उक्कोसा भंते ! पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सधे वि ताव जोइसिएसु होज्जा, अहवा जोइसिय-भवणवासीसु य होज्जा, अहवा जोइसिय-वाणमंतरेसु य होज्जा, अहवा जोइसिय-वेमाणिएसु य होज्जा, अहवा जोइसिएसु य भवणवासीसु य वाणमंतरेसु य होज्जा, अहवा जोइसिएसु य भवणवासीसु य वेमाणिएसु य होज्जा, अहवा जोइसिएसु य वाणमंतरेसु य वेमाणिएसु य होज्जा ।

४१. [प्र०] एयस्स णं भंते ! भवणवासिदेवपवेसणगस्स, वाणमंतरदेवपवेसणगस्स, जोइसियदेवपवेसणगस्स, वेमाणिय-देवपवेसणगस्स य कयरे कयरे- जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गंगेया ! सधत्थोवे वेमाणियदेवपवेसणए, भवणवासिदेवपवेसणए असंखेज्जगुणे, वाणमंतरदेवपवेसणए असंखेज्जगुणे, जोइसियदेवपवेसणए संखेज्जगुणे ।

४२. [प्र०] एयस्स णं भंते ! नेरइयपवेसणगस्स तिरिक्खजोणिय० मणुस्स० देवपवेसणगस्स य कयरे कयरे- जाव विसेसाहिए वा ? [उ०] गंगेया ! सधत्थोवे मणुस्सपवेसणए, नेरइयपवेसणए असंखेज्जगुणे, देवपवेसणए असंखेज्जगुणे, तिरिक्खजोणियपवेसणए असंखेज्जगुणे ।

४३. [प्र०] संतरं भंते ! नेरइया उववज्जंति निरंतरं नेरइया उववज्जंति, संतरं असुरकुमारा उववज्जंति निरंतरं असुरकुमारा उववज्जंति, जाव संतरं वेमाणिया उववज्जंति निरंतरं वेमाणिया उववज्जंति, संतरं नेरइया उववज्जंति निरंतरं नेरइया उववज्जंति, जाव संतरं वाणमंतरा उववज्जंति निरंतरं वाणमंतरा उववज्जंति, सांतरं जोइसिया चयंति निरंतरं जोइसिया चयंति, सांतरं वेमाणिया चयंति निरंतरं वेमाणिया चयंति ? [उ०] गंगेया ! संतरं पि नेरइया उववज्जंति निरंतरं पि नेरइया उववज्जंति, जाव संतरं पि थणियकुमारा उववज्जंति निरंतरं पि थणियकुमारा उववज्जंति; नो संतरं पुढविक्काइया उववज्जंति निरंतरं पुढविक्काइया उववज्जंति, एवं जाव वणस्सइकाइया, सेसा जहा नेरइया, जाव संतरं पि वेमाणिया उववज्जंति निरंतरं

वे देवो.

३९. [प्र०] हे भगवन् ! वे देवो देवप्रवेशनकवडे प्रवेश करता-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते वे देवो १ भवनवासिमां होय, २ वानव्यंतर, ३ ज्योतिष्क अने ४ वैमानिकमां पण होय. अथवा एक भवनवासिमां होय अने एक वानव्यंतरमां होय. ए प्रमाणे जेम तिर्यचयोनिकप्रवेशनक कहुं छे तेम देवप्रवेशनक पण यावद् असंख्याता देवो सुधी जाणवुं.

उत्कृष्टदेवप्रवेशनक.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! देवो उत्कृष्टपणे [कया प्रवेशनकमां होय ?]-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बधा ज्योतिष्कमां होय. अथवा ज्योतिष्क अने भवनवासिमां होय. अथवा ज्योतिष्क अने वानव्यंतरमां होय. अथवा ज्योतिष्क अने वैमानिकमां होय. अथवा ज्योतिष्क, भवनवासी अने वानव्यंतरमां होय. अथवा ज्योतिष्क, भवनवासी अने वैमानिकमां होय. अथवा ज्योतिष्क, वानव्यंतर अने वैमानिकमां होय. अथवा ज्योतिष्क, भवनवासी, वानव्यंतर अने वैमानिकमां होय.

देवप्रवेशनकतुं
अस्पष्टत्व.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! भवनवासिदेवप्रवेशनक, वानव्यंतरदेवप्रवेशनक, ज्योतिष्कदेवप्रवेशनक अने वैमानिकदेवप्रवेशनकमां कयुं प्रवेशनक कया प्रवेशनकथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! वैमानिकदेवप्रवेशनक सौथी अल्प छे, तेना करतां असंख्येयगुण भवनवासिदेवप्रवेशनक छे, तेथी असंख्येयगुण वानव्यंतरदेवप्रवेशनक छे, अने तेनाथी ज्योतिष्कदेवप्रवेशनक संख्यातगुण छे.

सर्व प्रवेशनकतुं
अस्पष्टत्व.

४२. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनक, तिर्यचयोनिकप्रवेशनक, मनुष्यप्रवेशनक अने देवप्रवेशनकमां कयुं प्रवेशनक कया प्रवेशनकथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! सौथी अल्प मनुष्यप्रवेशनक छे, तेथी नैरयिकप्रवेशनक असंख्यात गुण छे, तेना करतां असंख्यातगुण देवप्रवेशनक छे अने तेनाथी असंख्यातगुण तिर्यचयोनिकप्रवेशनक छे.

उत्पाद अने उद्वर्तना.

नैरयिकोनी
सान्तर अने
निरन्तर उत्पाद
अने उद्वर्तना.

४३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको सान्तर (अन्तरसहित) उत्पन्न थाय छे के निरन्तर (अन्तररहित) उत्पन्न थाय छे ! असुरकुमारो सान्तर उत्पन्न थाय छे के निरन्तर उत्पन्न थाय छे ? यावत् वैमानिक देवो सान्तर उत्पन्न थाय छे के निरन्तर उत्पन्न थाय छे ? नैरयिको सान्तर उद्वर्ते छे-नीकळे छे के निरन्तर उद्वर्ते छे ? यावत् वानव्यंतरो सांतर उद्वर्ते छे के निरन्तर उद्वर्ते छे ? ज्योतिष्को सान्तर च्यवे छे के निरन्तर च्यवे छे ? अने वैमानिको सान्तर च्यवे छे के निरन्तर च्यवे छे ? [उ०] हे गांगेय ! नैरयिको सान्तर उत्पन्न थाय छे अने निरन्तर पण उत्पन्न थाय छे. यावत् स्तनितकुमारो सान्तर अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. पृथिवीकायिको सान्तर उत्पन्न थता नथी पण निरन्तर उत्पन्न थाय छे. ए प्रमाणे यावत् वनरपतिवायिको पण निरन्तर उत्पन्न थाय छे. तथा बाकीना बधा जीवो नैरयिकोनी पेठे सान्तर

१ सांतरं सर्वत्र क । २ उववज्जंति सर्वत्र घ, कचित् क; 'उववज्जंति' कपुस्तके बहशा: पाठ: समुपलभ्यते ।

पि वेमाणिया उव्वज्जंति; संतरं पि नेरइया उव्वट्ठंति निरंतरं पि नेरइया उव्वट्ठंति, एवं जाव थणियकुमारा । नो संतरं पुढ-
विकाइया उव्वट्ठंति निरंतरं पुढविकाइया उव्वट्ठंति, एवं जाव वणस्सइकाइया, सेसा जहा नेरइया, नवरं जोइसिय—वेमाणिया
चयंति अभिलावो, जाव संतरं पि वेमाणिया चयंति निरंतरं पि वेमाणिया चयंति ।

४४. [प्र०] संतो भंते ! नेरइया उव्वज्जंति, असतो भंते ! नेरइया उव्वज्जंति ? [उ०] गंगेया ! सतो नेरइया उव्व-
ज्जंति, नो असतो नेरइया उव्वज्जंति; एवं जाव वेमाणिया ।

४५. [प्र०] सतो भंते ! नेरइया उव्वट्ठंति, असतो नेरइया उव्वट्ठंति ? [उ०] गंगेया ! सतो नेरइया उव्वट्ठंति, नो असतो
नेरइया उव्वट्ठंति; एवं जाव वेमाणिया, नवरं जोइसिय—वेमाणिएसु चयंति भाणियधं ।

४६. [प्र०] सओ भंते ! नेरइया उव्वज्जंति, असतो भंते नेरइया उव्वज्जंति; सतो असुरकुमारा उव्वज्जंति, जाव
सतो वेमाणिया उव्वज्जंति, असतो वेमाणिया उव्वज्जंति; सतो नेरतिया उव्वट्ठंति, असतो नेरइया उव्वट्ठंति; सतो असुरकु-
मारा उव्वट्ठंति, जाव सतो वेमाणिया चयंति, असतो वेमाणिया चयंति ? [उ०] गंगेया ! सतो नेरइया उव्वज्जंति, नो असओ
नेरइया उव्वज्जंति; सओ असुरकुमारा उव्वज्जंति, नो असतो असुरकुमारा उव्वज्जंति; जाव सओ वेमाणिया उव्वज्जंति, नो
असतो वेमाणिया उव्वज्जंति; सतो नेरतिया उव्वट्ठंति, नो असतो नेरतिया उव्वट्ठंति; जाव सतो वेमाणिया चयंति, नो
असतो वेमाणिया चयंति । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चति—सतो नेरतिया उव्वज्जंति, नो असतो नेरइया उव्वज्जंति;
जाव सओ वेमाणिया चयंति, नो असओ वेमाणिया चयंति ? [उ०] से णूणं गंगेया ! पासेणं अरइया पुरिसादाणीएणं
सासए लोए बुइए अणादीए अणवयग्गे, जहा पंचमसए, जाव 'जे लोक्कइ से लोए', से तेणट्ठेणं गंगेया ! एवं बुच्चइ—जाव
सतो वेमाणिया चयंति, नो असतो वेमाणिया चयंति ।

४७. [प्र०] सयं भंते ! एवं जाणइ, उदाहु असयं, असोष्ठा एते एवं जाणइ, उदाहु सोष्ठा; 'सतो नेरइया उव्वज्जंति,
नो असतो नेरइया उव्वज्जंति; जाव सओ वेमाणिया चयंति नो असओ वेमाणिया चयंति' ? [उ०] गंगेया ! सयं एते एवं

अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. यावद् वैमानिको पण सान्तर अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. नैरयिको सान्तर अने निरन्तर उद्वर्ते छे. ए
प्रमाणे यावद् स्तनितकुमारो जाणवा. पृथिवीकायिको सान्तर उद्वर्तता नथी पण निरन्तर उद्वर्ते छे. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिको पण
जाणवा. बाकीना बधा जीवो नैरयिकोनी पेटे सान्तर अने निरन्तर उद्वर्ते छे. पण विशेष ए छे के 'ज्योतिषिको अने वैमानिको च्यवे छे'
एम पाठ कहेवो. ए प्रमाणे यावद् वैमानिको सान्तर अने निरन्तर च्यवे छे.

४४. [प्र०] हे भगवन् ! सद्—विद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय छे के असद्—अविद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे
गंगेय ! सद्—विद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय छे, पण असद् नैरयिको उत्पन्न थता नथी. ए प्रमाणे यावद् वैमानिक पर्यन्त जाणवुं.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! विद्यमान नैरयिको उद्वर्ते छे के अविद्यमान नैरयिको उद्वर्ते छे ? [उ०] हे गंगेय ! विद्यमान नैरयिको उद्वर्ते
छे पण अविद्यमान नैरयिको उद्वर्तता नथी. ए प्रमाणे यावद् वैमानिको सुधी जाणवुं. विशेष ए छे के ज्योतिष्क अने वैमानिकोमां 'च्यवे छे'
एवो पाठ कहेवो.

४६. [प्र०] हे भगवन् ! सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे के असद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे ? सद् असुरकुमारो उत्पन्न थाय छे के
असद् असुरकुमारो उत्पन्न थाय छे ? ए प्रमाणे यावत् सद् वैमानिको उत्पन्न थाय छे के असद् वैमानिको उत्पन्न थाय छे ? सद् नैरयिको
उद्वर्ते छे के असद् नैरयिको उद्वर्ते छे ? सद् असुरकुमारो उद्वर्ते छे के असद् असुरकुमारो उद्वर्ते छे ? ए प्रमाणे यावत् सद् वैमानिको च्यवे
छे के असद् वैमानिको च्यवे छे ? [उ०] हे गंगेय ! सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न थता नथी. सद् असुरकुमारो
उत्पन्न थाय छे पण असद् असुरकुमारो उत्पन्न थता नथी. ए प्रमाणे यावत् सद् वैमानिको उत्पन्न थाय छे पण असद् वैमानिको उत्पन्न थता
नथी. सद् नैरयिको उद्वर्ते छे पण असद् नैरयिको उद्वर्तता नथी. यावद् सद् वैमानिको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी. [प्र०]
हे भगवन् ! एम शा हेतुधी कहो छो के सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न थता नथी. ए प्रमाणे यावत् सद् वैमा-
निको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी ? हे भगवन् ! शुं ते निश्चित छे ? [उ०] हे गंगेय ! खरेखर पुरुषादानीय अर्हत् श्रीपा-
र्श्वनाथे "लोकने शास्वत, अनादि अने अनन्त कहो छे—" इत्यादि "पांचमा शतकमां कहा प्रमाणे जाणवुं. यावत् जे अवलोकी शकाय—
जाणी शकाय ते लोक, ते हेतुधी हे गंगेय ! एम कहुं छे के, सद् वैमानिको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! आप स्वयं आ प्रमाणे जाणो छो, के अस्वयं जाणो छो ? सांभळ्या शिवाय ए प्रमाणे जाणो
छो अथवा सांभळीने जाणो छो के 'सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न थता नथी, यावत् सद्

विद्यमान नैरयिको
उत्पन्न थाय छे
के अविद्यमान !
सद् नैरयिको
उद्वर्ते छे के असद् ?

सद् नैरयिकादिना
उत्पाद अने उद्वर्तना-
संबन्धे प्रश्न.

सद् नैरयिकादिना
उत्पाद अने उद्व-
र्तनानो हेतु.

आप स्वयं जाणो छो
के अस्वयं जाणो छो ?

१ संतो क-घ, ० जो ड । २ भणइए ड ।

४६ * भग० खं. २ श. ५ उ. ९ घृ. २४९.

जाणामि, नो असयं; असोच्चा एते एवं जाणामि, नो सोच्चा 'सतो नेरइया उववज्जंति, नो असओ नेरइया उववज्जंति; जाव सतो वेमाणिया चयंति, नो असतो वेमाणिया चयंति' । [प्र०] से केणट्टेणं भंते! एवं बुच्चति-तं चेव, जाव 'नो असतो वेमा-
णिया चयंति' ? [उ०] गंगेया! केवली णं पुंरत्थियेणं मियं पि जाणइ, अमियं पि जाणइ; दाहिणेणं एवं जहा संहुद्देसए,
जाव निब्बुडे नाणे केवलिस्स; से तेणट्टेणं गंगेया! एवं बुच्चइ 'तं चेव जाव नो असतो वेमाणिया चयंति' ।

४८. [प्र०] सयं भंते! नेरइया नेरइएसु उववज्जंति, असयं नेरइया नेरइएसु उववज्जंति? [उ०] गंगेया! सयं नेर-
इया नेरइएसु उववज्जंति, नो असयं नेरइया नेरइएसु उववज्जंति [प्र०] से केणट्टेणं भंते! एवं बुच्चइ-जाव उववज्जंति?
[उ०] गंगेया! कम्मोदएणं, कम्मगुरुयत्ताए, कम्मभारियत्ताए, कम्मगुरुसंभारियत्ताए; असुभाणं कम्माणं उदएणं, असुभाणं
कम्माणं विवागेणं, असुभाणं कम्माणं फलविवागेणं सयं नेरइया नेरइएसु उववज्जंति, नो असयं नेरइया नेरइएसु उववज्जंति;
से तेणट्टेणं गंगेया! जाव उववज्जंति ।

४९. [प्र०] सयं भंते! असुरकुमारा० पुच्छ। [उ०] गंगेया! सयं असुरकुमारा जाव उववज्जंति, नो असयं असुर-
कुमारा जाव उववज्जंति । [प्र०] से केणट्टेणं तं चेव जाव उववज्जंति? [उ०] गंगेया! कम्मोदएणं, कम्मोवसमेणं, कम्मविग-
तीए, कम्मविसोहीए, कम्मविसुद्धीए; सुभाणं कम्माणं उदएणं, सुभाणं कम्माणं विवागेणं, सुभाणं कम्माणं फलविवागेणं सयं
असुरकुमारा असुरकुमारत्ताए उववज्जंति, नो असयं असुरकुमारा जाव उववज्जंति; से तेणट्टेणं जाव उववज्जंति, एवं जाव
धणियकुमारा ।

५०. [प्र०] सयं भंते! पुढविकाइया० पुच्छ। [उ०] गंगेया! सयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति, नो असयं पुढवि-
काइया जाव उववज्जंति । [प्र०] से केणट्टेणं जाव उववज्जंति? [उ०] गंगेया! कम्मोदएणं, कम्मगुरुयत्ताए, कम्मभारि-
यत्ताए, कम्मगुरुसंभारियत्ताए सुभा-सुभाणं कम्माणं उदएणं, सुभा-सुभाणं कम्माणं विवागेणं, सुभा-सुभाणं कम्माणं फल-

वैमानिको च्यवे छे, पण असद् वैमानिको च्यवता नथी? [उ०] हे गांगेय! हुं ए वधुं स्वयं जाणुं छुं, पण अस्वयं (बीजानी सहायथी)
जाणतो नथी. वली सांभळ्या विना आ प्रमाणे जाणुं छुं, पण सांभळीने जाणतो नथी के 'सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे, पण असद् नैर-
यिको उत्पन्न थता नथी, यावत् सद् वैमानिको च्यवे छे, पण असद् वैमानिको च्यवता नथी.' [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो
के, 'हुं स्वयं जाणुं छुं-इत्यादि पूर्वोक्त यावत् असद् वैमानिको च्यवता नथी' ? [उ०] हे गांगेय! केवलज्ञानी पूर्वमां मित (मर्यादित) पण
जाणे, अने अमित (अमर्यादित) पण जाणे, तथा दक्षिणमां पण ए प्रमाणे जाणे. ए प्रमाणे जेम 'शब्द उद्देशकमां कहुं छे तेम जाणुं,
यावत् 'केवलिनं ज्ञान निरावरण होय छे,' माटे हे गांगेय! ते हेतुथी एम कहुं छुं के 'हुं स्वयं जाणुं छुं-इत्यादि यावद् असद् वैमानिको
च्यवता नथी.'

४८. [प्र०] हे भगवन्! नैरयिको नैरयिकमां स्वयं उत्पन्न थाय छे के अस्वयं उत्पन्न थाय छे. [उ०] हे गांगेय! नैरयिको नैर-
यिकमां स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण अस्वयं उत्पन्न थता नथी. [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो के 'स्वयं यावद् उत्पन्न थाय छे' !
[उ०] हे गांगेय! कर्मना उदयथी, कर्मना गुरुपणाथी, कर्मना भारेपणाथी, कर्मना अत्यन्त भारेपणाथी, अशुभ कर्मोना उदयथी, अशुभ
कर्मोना विपाकथी अने अशुभ कर्मोना फल-विपाकथी नैरयिको नैरयिकोमां स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण नैरयिको नैरयिकोमां अस्वयं उत्पन्न
थता नथी; ते हेतुथी हे गांगेय! एम कहेवाय छे के यावत् 'तेओ स्वयं उत्पन्न थाय छे.'

४९. [प्र०] हे भगवन्! असुरकुमारो स्वयं [असुरकुमारपणे उत्पन्न थाय छे!] इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय! असुरकुमारो
स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण अस्वयं उत्पन्न थता नथी. [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो के तेओ 'स्वयं यावद् उत्पन्न थाय छे' !
[उ०] हे गांगेय! कर्मना उदयथी, [अशुभ] कर्मना उपशमथी, अशुभ कर्मना अभावथी, कर्मनी विशोधिथी, कर्मनी विशुद्धिथी, शुभ
कर्मोना उदयथी, शुभ कर्मोना विपाकथी अने शुभ कर्मोना फल-विपाकथी असुरकुमारो असुरकुमारपणे स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण असुर-
कुमारो असुरकुमारपणे अस्वयं उत्पन्न थता नथी. माटे हे गांगेय! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के, यावत् 'उत्पन्न थाय छे.' ए प्रमाणे यावत्
स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

५०. [प्र०] हे भगवन्! पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे!-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय! पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय
छे पण अस्वयं उत्पन्न थता नथी. [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो के 'पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे' ! [उ०] हे
गांगेय! कर्मना उदयथी, कर्मना गुरुपणाथी, कर्मना भारथी, कर्मना अत्यन्त भारथी, शुभ अने अशुभ कर्मोना उदयथी, शुभ अने अशुभ

१-पुरच्छिमेणं घ-ङ् । २ सगडुहे-क-ग-घ-ङ् ।

४७ * भग० २ घ. ६ उ. ४ पृ. १७०.

नैरयिको स्वयं उपजे
छे के अस्वयं उपजेछे!

असुरकुमारो.

पृथिवीकायिको.

विवागेणं सयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति, नो असयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति, से तेणट्टेणं जाव उववज्जंति । एवं जाव मणुस्सा । वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया जहा असुरकुमारा । से तेणट्टेणं गंगेया ! एवं बुच्चति-सयं वेमाणिया जाव उववज्जंति, नो असयं जाव उववज्जंति ।

५१. तप्पमिति च णं से गंगेये अणगारे समणं भगवं महावीरं पच्चमिजाणइ सध्वणुं, सध्वदरिंसि । तप णं से गंगेये अणगारे समणं भगवं महावीरं तिकखुत्तो आयाहिण-पयाहिणं करेइ, २ करेत्ता वंदइ नमंसइ, वंदित्ता णमंसित्ता एवं वयासी-इच्छामि णं भंते ! तुब्भं अंतियं चाउज्जामाओ धम्माओ पंचमहइइयं, एवं जहा कालासवेसियपुत्तो तदेव भाणियधं, जाव सध्वदुक्खप्पहीणे । सेवं भंते !, सेवं भंते ! त्ति ।

नवमसए गंगेयो बचीसइमो उद्देशो समचो ।

कर्मोना विपाकधी, अने शुभाशुभ कर्मोना फलविपाकधी पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण यावद् अस्वयं उत्पन्न थता नथी. माटे हे गांगेय ! ते हेतुथी एम कहं छुं के-यावत् 'पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे.' ए प्रमाणे यावत् मनुष्यो सुधी जाणवुं. जेम असुरकुमारोने कहं तेम वानव्यंतर, ज्योतिषिक अने वैमानिको संबन्धे कहेवुं. माटे हे गांगेय ! ते हेतुथी एम कहं छुं के-यावत् 'वैमानिको स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण अस्वयं उत्पन्न थता नथी.'

५१. त्यार पछी श्रीगांगेय अनगर श्रमण भगवान् महावीरने सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी जाणे छे. त्यारबाद ते गांगेय अनगर श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार आदक्षिणा प्रदक्षिणा करे छे, करीने वांदि छे, नमे छे; वांदिने, नमीने तेणे एम कहं के-हे भगवन् ! तमारी पासे चार महाव्रत धर्मधी पांच महाव्रतधर्मने ग्रहण करवा इच्छं छुं. ए प्रमाणे वधुं *कालासवेसिक पुत्रनी पेठे यावत् ते 'सर्वदुःखधी मुक्त थया' ल्यां सुधी कहेवुं. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे.

गांगेय भगवान् महावीरने सर्वज्ञ माने छे, अने दीक्षा ग्रहण करी निर्वाण पाने छे.

नवम शतके बत्रीशमो गांगेय उद्देशक समाप्त.

तेत्तीसइमो उद्देशो.

१. [प्र०] तेणं कालेणं, तेणं समणं माहणकुंडगामे नयरे होत्था । वन्नओ । बहुसालप चेतिप । वन्नओ । तत्थ णं माहणकुंडगामे नयरे उसभदत्ते नामं माहणे परिचसइ; अहे, दित्ते, वित्ते, जाव अपरिभूय; रिउधेद-जजुधेद-सामवेद-अथ-धणवेद- जहा खंदओ, जाव अन्नेसु य बहुसु वंभन्नपसु सुपरिनिट्ठिय समणोवासप अंभिगयजीवाऽजीवे, उवलद्धपुण्ण-पावे, जाव अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तस्स णं उसभदत्तस्स माहणस्स देवाणंदा नामं माहणी होत्था, सुकुमालपाणि-पाया, जाव पियदंसणा, सुरूवा समणोवासिया अंभिगयजीवा-जीवा, उवलद्धपुण्ण-पावा जाव विहरइ । तेणं कालेणं, तेणं समणं सामी समोसडे । परिसा जाव पज्जुवासति । तैप णं से उसभदत्ते माहणे इमीसे कहाप उवलद्धट्टे समाणे हट्ट-जाव हियेप, जेणेव देवाणंदा माहणी तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता देवाणंदं माहणिं एवं वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिय ! समणे भगवं महावीरे आदिगरे, जाव सधणू, सधदरिसी, आगासगणं चक्केणं जाव सुहंसुहेणं विहरमाणे बहुसालप चेइए अहापडिरूवं जाव विहरति । तं महाफलं खलु देवाणुप्पिय ! तद्दारूवाणं अरहंताणं भगवंताणं नामगोयस्स वि सवणयाप, किमंग पुण अभि-गमण-वंदण-नमंसण-पडिपुच्छण-पज्जुवासणयाप, एगस्स वि आयरियस्स धम्मियस्स सुवयणस्स सवणयाप, किमंग पुण विउलस्स अट्टस्स गहणयाप, तं गच्छामो णं देवाणुप्पिय ! समणं भगवं महावीरं वंदामो नमंसामो, जाव पज्जुवासामो; एयं णं इहभवे य, परभवे य हियाप सुहाप खमाप निस्सेयाप आणुगामियत्ताप भविस्सइ । तप णं सा देवाणंदा माहणी उसभ-

तेत्तीसमो उद्देशक.

ब्राह्मणकुंडग्राम.

ऋषभदत्त.

देवानंदा.

महावीरस्वामी
समोसर्था.

बहुशालक. चैत्य.

१. ते काले, ते समये ब्राह्मणकुंडग्राम नामे नगर हतुं. वर्णन. बहुशालक नामे चैत्य हतुं. वर्णन. ते ब्राह्मणकुंडग्राम नामे नगरमां ऋषभदत्त नामे ब्राह्मण रहेतो हतो. ते आढ्य-धनिक, तेजस्वी, प्रसिद्ध अने यावत् अपरिभूत-कोइथी पराभव न पामे तेवो हतो. वळी ते ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद अने अथर्ववेदमां निपुण अने *स्कंदक तापसनीं पेटे यावत् ब्राह्मणोना बीजा घणा नयोमां कुशल हतो. ते श्रमणोना उपासक, जीवाजीव तत्त्वने जाणनार, पुण्य-पापने ओळखनार अने यावत् आत्माने भावित करतो विहरतो हतो. ते ऋषभदत्त ब्राह्मणने देवानंदा नामे ब्राह्मणी स्त्री हती. तेना हाथ पग सुकुमाल हता, यावत् तेनुं दर्शन प्रिय हतुं अने तेनुं रूप सुन्दर हतुं. वळी श्रमणोनी उपासिका [देवानंदा] जीवाजीव अने पुण्यपापने जाणती विहरती हती. ते काले, ते समये महावीरस्वामी समोसर्था. पर्वत् यावत् पर्युपासना करे छे. त्थार पछी ते ऋषभदत्त ब्राह्मण श्रमण भगवान् महावीरना आगमननी आ वात जाणीने खुश थयो, यावत् उल्लसित हृदयवाळो थयो, अने ज्यां देवानंदा ब्राह्मणी हती त्यां आव्यो. त्यां आवीने तेणे देवानंदा ब्राह्मणीने आ प्रमाणे कहुं के-हे देवानुप्रिये ! ए प्रमाणे अहीं तीर्थनी आदि करनार यावत् सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी श्रमण भगवान् महावीर आकाशमां रहेला चक्रवडे यावत् सुखपूर्वक विहार करता बहुशालक नामे चैत्यमां योग्य अवग्रहने ग्रहण करीने यावत् विहरे छे. हे देवानुप्रिये ! यावत् तेवा प्रकारना अर्हत भगवंतना नाम -गोत्रना पण श्रवणथी मोटुं फल प्राप्त थाय छे, तो वळी तेओना अभिगमन (सामा जवुं), वंदन, नमन, प्रतिप्रच्छन अने पर्युपासन कर-वाथी फल थाय तेमां शुं कहेवुं ? तथा एक पण आर्य अने धार्मिक सुवचनना श्रवणथी मोटुं फल थाय छे, तो वळी विपुल अर्थने ग्रहण करवावडे महाफल थाय तेमां शुं कहेवुं ? माटे हे देवानुप्रिये ! आपणे जइए अने श्रमण भगवंत महावीरने वन्दन-नमन करीए, यावत् तेमनी पर्युपासना करीए. ए आपणने आ भवमां तथा परभवमां हित, सुख, संगतता, निःश्रेयस अने शुभ अनुबंधने माटे थशे. ज्यारे ते

१ -ग्रामे णामं न- ड । २ अहिग- क । ३ तते णं क । ४ दिदप क । ५ महफलं क । ६ जाव तहा- ग-घ । ७ अरिहं-ग-घ । ८ एयं णे इ- क, एयं णो इ- ड ।

१. * भग. खं. १ श. २ उ. १ पृ. २३१.

દ્વત્તેણં માહણેણં एवं बुत्ता समाणी हट्ट- जाव हिदया, करयल- जाव कट्टु उसभदत्तस्स माहणस्स एयमट्टं विणएणं पडि-
सुणेइ ।

૨. તપ ણં સે ઉસમદત્તે માહણે કોહુંવિયપુરિસે સદ્દાવેદ, કોહુંવિયપુરિસે સદ્દાવેત્તા एवं बैयासी-खिप्पामेव मो देवा-
णुप्पिया ! लहुकरणजुत्त-जोइय-समखुरवालिहाण-समलिहियसिगोहिं, जंबूणयामयकलावजुत्त-पैतिविसिद्वेहिं, रययामयघंटा-
सुत्तरज्जुयपवरकंचणनत्थपग्गहोग्गहियपहिं, नीलुप्पलकयामेलपहिं, पवरगोणजुवाणपहिं णाणामणि-रयणघंटियाजालपरिगयं,
सुजायजुग-जोत्तरज्जुयजुग-पसत्थसुविरचियनिमियं, पवरलक्खणोववेयं धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्टवेह, उवट्टवेत्ता
मम एतमाणत्तियं पच्चप्पिणह । तप णं ते कोहुंविउरिसा उसभदत्तेणं माहणेणं एवं बुत्ता समाणा हट्ट- जाव हियया, करयल-
एवं सामी तहत्ताणए विणएणं वयणं जाव पडिसुणेत्ता खिप्पामेव लहुकरणजुत्त- जाव धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्टवेत्ता
जाव तमाणत्तियं पच्चप्पिणंति ।

૩. તપ ણં સે ઉસમદત્તે માહણે પહાપ, જાવ અપ્પમહગ્ધામરણાલંકિયસરીરે સ્સાતો ગિહાતો પડિણિપ્પમતિ, પડિણિ-
ક્ખમિત્તા જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ધમ્મિય જાણપ્પવરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, ઉવાગચ્છિત્તા ધમ્મિયં જાણપ્પવરં
દૂરુદ્દે । તપ ણં સા દેવાણંદા માહણી અંતો અંતેઉરંસિ પહાતા; કયવલિકમ્મા, કયકોઉય-મંગલ-પાયચ્છિત્તા, કિંચ વર-
પાદપત્તણેઉર-મણિમેહલા-હારરચિત-ઉચ્ચિકકડગ-હુંહુગ-एकावली-कंठसुत्त-उरत्थगेवेज-सोणिसुत्तग-णाणामणि-रयण-
भूसणविराइयंगी, चीणंसुयवत्थपवरपरिहिया, दुग्गलसुकुमालउत्तरिजा, सवोतुयसुरभिकुसुमवरियसिरया, वरचंदणवंदिता,
वराभरणभूसितंगी, कालागरुधूवधूविया, सिरिसमाणवेसा, जाव अप्पमहग्घाभरणालंकियसरीरा, बहुहिं खुजाहिं, चिलाति-

ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને ૧ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે ખુશ થઈ, અને યાવત્ ઉલ્હસિતહૃદયવાળી થઈને પોતાના કરતલને યાવત્
મસ્તકે અંજલિરૂપે કરી ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણના ૧ કથનને વિનયપૂર્વક સ્વીકારે છે.

૨. ત્યારવાદ તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ પોતાના કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેઓને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે—હે દેવાનુ-
પ્રિયો ! જલદી ચાલવાવાળા, પ્રશસ્ત અને સદૃશરૂપવાળા, સમાન સ્ત્રી અને પુચ્છવાળા, સમાન ઊગેલા શિંગડાવાળા, સોનાના કલાપ—આ-
મરણોથી યુક્ત, ચાલવામાં ઉત્તમ, રૂપાની ઘંટડીઓથી યુક્ત, સુવર્ણમય સુતરની નાથવડે બાંધેલા, નીલ કમળના શિરોપેચવાળા જે ઉત્તમ
યુવાન બલ્લદોથી યુક્ત; અનેક પ્રકારની મણિમય ઘંટડીઓના સમૂહથી વ્યાપ્ત, ઉત્તમ કાષ્ઠમય ધોંસરૂ અને જોતરની જે દોરીઓ ઉત્તમ રીતે
જેમાં ગોઠવેલી છે એવા; પ્રવરલક્ષણયુક્ત, ધાર્મિક, શ્રેષ્ઠ યાન—રથને તૈયાર કરી હાજર કરો અને આ મારી આજ્ઞા પાછી આપો. જ્યારે તે
ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણે તે કૌટુંબિક પુરુષોને એમ કહ્યું ત્યારે તેઓએ ખુશ થઈ યાવત્ આનંદિતહૃદયવાળા થઈ, મસ્તકે કરતલને જોડી એમ કહ્યું
કે—‘હિ સ્વામિન્ ! ૧ પ્રમાણે આપની આજ્ઞા માન્ય છે’. એમ કહી વિનયપૂર્વક વચનને સ્વીકારી જલદી ચાલવાવાળા જે બલ્લદોથી જોડેલા,
યાવત્ ધાર્મિક અને પ્રવર યાનને (રથને) શીઘ્ર હાજર કરીને યાવત્ આજ્ઞાને પાછી આપે છે.

૩. ત્યારવાદ તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ સ્નાન કરી યાવત્ અલ્પ અને મહામૂલ્યવાળાં આમરણોથી પોતાના શરીરને અલંકૃત કરી પોતાના
ઘરથી બહાર નિકળે છે. બહાર નિકળીને જે ટેકાણે બહારની ઉપસ્થાન શાળા છે, અને જ્યાં ધાર્મિક યાનપ્રવર છે ત્યાં આવીને તે રથ
ઉપર ચઢે છે. ત્યારવાદ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી અંદર અંત:પુરમાં સ્નાન કરી, બલિકર્મ—પૂજા કરી, કૌતુક—(મથીતિલક) મંગલ અને
પ્રાયશ્ચિત્ત કરી, પગમાં પહેરેલા સુંદર નૂપુર, મણિનો કંદોરો, હાર, પહેરેલાં ઉચિત કાઢાં, વીંટીઓ, વિચિત્રમણિમય એકાવલી (એકસર-
વાળા) હાર, કંઠસૂત્ર, છાતીમાં રહેલા પ્રૈવેયક (લાંબા હાર), કટીસૂત્ર, અને વિચિત્રમણિ તથા રત્નોના આભૂષણથી શરીરને સુશોભિત કરી,
ઉત્તમ ચીનાંશુક વસ્ત્રને પહેરી, ઉપર સુકુમાલ રેશમી વસ્ત્રને ઓઢી, બધી ઋતુના સુગંધી પુષ્પોથી પોતાના કેશને ગુંથી, કપાળમાં ચંદન લગાવી,
ઉત્તમ આભૂષણથી શરીરને શણગારી, કાલાગરુના ધૂપવડે સુગંધિત થઈ, લક્ષ્મીસમાનવેશવાળી, યાવત્ અલ્પ અને મહામૂલ્યવાળાં આમરણોથી
શરીરને અલંકૃત કરી, ઘણી કુન્ડા દાસીઓ, ચિલાતદેશની દાસીઓ, યાવત્ અનેક દેશ વિદેશથી આવીને એકઠી થયેલી, પોતાના દેશના
પહેરવેશ જેવા વેશને ધારણ કરનારી, ઇંગિતવડે—આકૃતિવડે—ચિન્તિત અને ઇષ્ટ અર્થને જાણનારી, કુશલ અને વિનયવાળી દાસીઓના
પરિવારસહિત, તેમજ પોતાના દેશની દાસીઓ, સોજાઓ, વૃદ્ધ કંચુકિઓ અને માન્ય પુરુષોના વૃન્દ સાથે તે દેવાનંદા પોતાના અંત:પુરથી
નિકળે છે. નિકળીને જ્યાં બહારની ઉપસ્થાન શાળા છે અને જ્યાં ધાર્મિક યાન પ્રવર (શ્રેષ્ઠ રથ) ઉભો છે ત્યાં આવે છે. આવીને યાવત્ તે
ધાર્મિક ઉત્તમ રથ ઉપર ચઢે છે. ત્યારવાદ તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની સાથે ધાર્મિક અને શ્રેષ્ઠ યાન (રથ) ઉપર ચઢીને
પોતાના પરિવારની સાથે બ્રાહ્મણકુંડપ્રામ નામે નગરના મધ્યભાગમાંથી નિકળે છે. નિકળીને જે સ્થળે મહાશાલક ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં

૧ હિયયા ગ-ઘ-હ । ૨ સદ્દાવિયત્તા ગ-ઘ । ૩ વદાસિ ક । ૪ પરિવિ ગ-ઘ-હ । ૫-યલ-જાવ હ । ૬ તહસ્તિ માણા-ગ-ઘ । ૭ સ-
યાઓ હ । ૮ -ક્ષમહ્ત્તા હ । ૯ કિંતે ક, કિંચિ ગ । ૧૦ હારવિરાહ-ગ । ૧૧ સહુ-પ-ક, સહુ હ । ૧૨-ગુરુધૂ-ગ-ઘ ।

ચાહિં, ણાણાદેસ-વિદેસપરિપિંડિયાહિં, સદેસનેવત્થગહિયવેસાહિં, ઇંગિત-ચિતિત-પત્થિયવિયાણિયાહિં, કુસલાહિં, વિળ્લીયાહિં, ચેહિયાચ્ચકવાલ-વરિસધર-થેરકંચુહ્જ-મહત્તરગવંદપરિચિલ્લતા અંતેઉરાઓ નિગ્ગચ્છતિ, નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ ઘાહિરિયા ઉચ્છાણ-સાલા, જેણેવ ધમ્મિય જાણપ્પવરે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ઉવાગચ્છિત્તા જાવ ધમ્મિય જાણપ્પવરં દુરુદા । તપ્પ ણં સે ઉસમદત્તે માહણે દેવાણંદાપ્પ માહણીય સહ્ધિ ધમ્મિય જાણપ્પવરં દુરુદે સમાણે ણિયગપરિયાલસંપરિવુદે માહણકુંડગ્ગામં નગરં મજ્જમજ્જેણં નિગ્ગ-ચ્છહ; નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ ઘડુસાલપ્પ ચેહ્પ તેણેવ ઉવાગચ્છહ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા હંત્તાદીપ્પ તિત્થકરાતિસપ્પ પાસહ, પાસિત્તા ધમ્મિય જાણપ્પવરં ઠવેહ; ઠવિત્તા ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પેચ્છોરુહહ, પચ્છોરુહિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં પંચવિહેણં અભિગ્ગ-મેણં અભિગ્ગચ્છતિ; તં જહા-સચ્ચિત્તાણં દ્વણાણં વિઉસરણયાપ્પ, એવં જહા વિતિયસપ્પ, જાવ તિવિહાપ્પ પજ્જુવાસણયાપ્પ પજ્જુવા-સતિ । તપ્પ ણં સા દેવાણંદા માહણી ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પેચ્છોરુહહ, ધ૦ ૨ પચ્છોરુહિત્તા વહ્ધિં ખુજ્જાહિં, જાવ મહત્તરગ-વંદપરિચિલ્લતા સમણં ભગવં મહાવીરં પંચવિહેણં અભિગ્ગમેણં અભિગ્ગચ્છહ, તં જહા-સચ્ચિત્તાણં દ્વણાણં વિઉસરણયાપ્પ, અચ્ચિત્તાણં દ્વણાણં અવિમોચણયાપ્પ, વિણયોણયાપ્પ ગાયલટ્ટીપ્પ, ચષ્ણુપ્પાસે અંજલિપ્પગ્ગહેણં, મણરસ પરાત્તીભાવકરણેણં, જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિવચ્છુત્તો આયાહિણ-પયાહિણં કરેહ, કરિત્તા વંદહ, નમંસહ, વંદિત્તા નમંસિત્તા ઉસમદત્તં માહણં પુરઓ કટ્ટુ ટ્ટિયા ચેવ સપરિવારા સુસ્સુસમાણી, ણમંસમાણી અંભિમુદ્દા વિણપ્પણં પંજ-લિઉડા જાવ પજ્જુવાસહ ।

૪. તપ્પ ણં સા દેવાણંદા માહણી આગયપ્પહયા, પ્પુયલોયણા, સંવરિયવલયવાહા, કંચુયપરિચિલ્લિત્તિયા ધારાહયક-લંબગં પિવ સમૂસવિયરોમકૂવા સમણં ભગવં મહાવીરં અણિમિસાપ્પ દિટ્ટીપ્પ દેહમાણી દેહમાણી ચિટ્ટતિ ।

૫. [પ્ર૦] મંતે ! ત્તિ ભગવં ગોયમે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદતિ, ણમંસતિ, વંદિત્તા, ણમંસિત્તા એવં વયાસી-કિં ણં મંતે ! એસા દેવાણંદા માહણી આગયપ્પહયા, તં ચેવ જાવ રોમકૂવા દેવાણુપ્પિયં અણિમિસાપ્પ દિટ્ટીપ્પ દેહમાણી ૨ ચિટ્ટતિ ? [૩૦] ગોયમાદિ ! સમણે ભગવં મહાવીરે ભગવં ગોયમં એવં વયાસી-એવં સ્વલ્લુ ગોયમા ! દેવાણંદા માહણી મમં અમ્મગા, અહં ણં દેવાણંદાપ્પ માહણીય અત્તપ્પ; તપ્પ ણં સા દેવાણંદા માહણી તેણં પુણ્ણપુત્તસિણેહરાણેણં આગયપ્પહયા, જાવ સમૂસવિયરોમકૂવા મમં અણિમિ-સાપ્પ દિટ્ટીપ્પ દેહમાણી ૨ ચિટ્ટહ । તપ્પ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે ઉસમદત્તસ્સ માહણસ્સ દેવાણંદાપ્પ માહણીય તીસે ય મહત્તિ-મહાલિયાપ્પ ઇસિપરિસાપ્પ જાવ પરિસા પહિગયા ।

આવી તીર્થકરના છત્રાદિક અતિશયોને જુદા છે; જોઈને ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ રથને ઉભો રાખે છે. ઉભો રાખી તેના ઉપરથી નીચે ઉતરે છે. ઉતરીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે પાંચ પ્રકારના અભિગમવડે જાય છે. તે આ પ્રમાણે-‘સચ્ચિત્ત દ્રવ્યોનો ત્યાગ કરવો’-ઇત્યાદિ *બીજા શતકમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ત્રણ પ્રકારની ઉપાસનાવડે ઉપાસે છે. તે દેવાણંદા બ્રાહ્મણી પણ ધાર્મિક યાનપ્રવરથી નીચે ઉતરે છે, ઉતરીને ઘણી કુબ્જદાસીઓના યાવત્ માન્ય પુરુષના સમૂહથી પરિવૃત્ત થઈને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે પાંચ પ્રકારના અભિગમવડે જાય છે. તે આ પ્રમાણે—૧ સચ્ચિત્ત દ્રવ્યનો (ફલાદિનો) ત્યાગ કરવો. ૨ અચ્ચિત્ત દ્રવ્યનો (આભરણાદિનો) ત્યાગ નહિ કરવો, ૩ વિનયથી શરીરને અવ-નત કરવું, ૪ ભગવંતને ચક્ષુથી જોતાં અંજલિ કરવી. અને ૫ મનની એકાગ્રતા કરવી. ૬ પાંચ અભિગમ વડે જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરે છે. કરીને વાંદે છે, નમે છે. વાંદી અને નમી ઋષભદત્ત બ્રાહ્મ-ણને આગળ કરી પોતાના પરિવારસહિત ઉભી રહીને શુશ્રૂષા કરતી, નમતી અભિમુખ રહીને વિનયવડે હાથ જોડી યાવત્ ઉપાસના કરે છે,

૪. સ્યારવાદ તે દેવાણંદા બ્રાહ્મણીને પાનો ચલ્લો-તેના સ્તનમાંથી દૂધની ધારા છૂટી, તેના લોચનો આનંદાશ્રુથી ભિનાં થયાં, તેની હર્ષથી એકદમ પુલ્કતી મુજાઓને તેના કઢાઓએ રોકી, [હર્ષથી શરીર પ્રપુલ્કિત થતાં] તેનો કંચુક વિસ્તીર્ણ થયો, મેઘની ધારાથી વિકસિત થયેલા કદંબપુષ્પની પેટે તેના રોમકૂપ ઉભાં થયા, અને તે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને અનિમિષ દૃષ્ટિથી જોતી જોતી ઉભી રહી.

૫. [પ્ર૦] ત્યારે ‘ભગવન્’ ! એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાંદે છે, નમે છે. વાંદીને-નમીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-હે ભગવન્ ! આ દેવાણંદા બ્રાહ્મણીને પાનો કેમ ચલ્લો, અર્થાત્ તેના સ્તનમાંથી દૂધની ધારા કેમ વછૂટી ઇત્યાદિ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ તેને રોમાંચ કેમ થયો ? અને દેવાણુપ્પિય તરફ અનિમિષ નજરે જોતી જોતી કેમ ઉભી છે ? [૩૦] ‘હે ગૌતમ !’ એમ કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહા-વીરે ભગવંત ગૌતમને આ પ્રમાણે કહ્યું-હે ગૌતમ ! ૬ પ્રમાણે ચરેચર આ દેવાણંદા બ્રાહ્મણી મારી માતા છે, હું દેવાણંદા બ્રાહ્મણીનો પુત્ર છું. માટે તે દેવાણંદા બ્રાહ્મણીને પૂર્વના પુત્રલ્લેહાનુરાગથી પાનો ચલ્લો, અને તેના રોમકૂપ ઉભા થયા, અને મારી સામું અનિમિષ નજરથી જોતી ઉભી છે. સ્યારવાદ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ, દેવાણંદા બ્રાહ્મણી અને અત્યંત મોટી ઋષિ પર્યદને ધર્મ કહ્યો. યાવત્ પર્યદ પાછી ગઈ,

દેવાણંદાના સ્તનમાંથી
દૂધની ધારા કેમ છૂટી?

ભગવાને કહી દૂધની
ધારા છૂટી.

૧ દેસીહિં ગ-ઘ । ૨-યાહિ ય ચે- ગ-ઘ । ૩ હત્તાતીપ્પ ક । ૪ -રુમહ ક । ૫-મુહી ક । ૬ કલંબપુષ્પાણં પિ વ હ ।
૭ -પુષ્પિપ્પ કવિનાડન્યત્ર । ૮ વદાસિ ક । ૯ -પણ્ણયા ક ।

૩. * ભગ. સં. ૧ શ. ૨ ડ, ૫ પૃ. ૨૦૯.

૬. તપ ણં સે ઉસમદત્તે માહણે સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્છા નિસમ્મ દ્વુદ્ધા તુદ્ધા ઉદ્ધા, ૨ ઉદ્ધા સમણં ભગવં મહાવીરં તિષ્ણુત્તો જાવ નમંસિત્તા एवं वदासी-एवमेयं भंते !, तहमेयं भंते ! जहा खंदओ, जाव से जहेयं तुम्हे वदह त्ति कट्टु उत्तरपुरत्थिमं विसिभागं अवक्कमति, अवक्कमित्ता सयमेव आभरण-महा-उलंकारं ओमुयइ, सय- २ ओमुइत्ता सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेति, २ करित्ता जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उचागच्छइ, २ उचागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिष्णुत्तो आयाहिणं पयाहिणं, जाव नमंसित्ता एवं वयासी-आलिच्चे णं भंते ! लोए, पलिच्चे णं भंते ! लोए, आलिच्चेपलिच्चे णं भंते ! लोए जराए मरणेण च, एवं एएणं कमेणं जहा खंदओ तहेव पइओ, जाव सामाहयमाइयाइं एकारस अंगाइं अहिज्जइ, जाव वइहिं चउत्थ-उट्ट-ट्टम-वसम- जाव विचिस्सेहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भायेमाणे वइइं वासाइं सामणपरियागं पाउणइ, २ पाउणिच्चा मासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसेति, २ झूसिच्चा सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेदेति, २ छेदिच्चा जस्सट्ठाए कीरति नग्गभावो जाव तमट्ठं आराहेइ, २ आराहेत्ता जाव सधदुक्खप्पहीणे ।

૭. તપ ણં સા દેવાણંદા માહણી સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્છા નિસમ્મ દ્વુદ્ધા તુદ્ધા સમણં ભગવં મહાવીરં તિષ્ણુત્તો આયાહિણ-પયાહિણં, જાવ નમંસિત્તા एवं वयासी-एवमेयं भंते, तहमेयं भंते ! एवं जहा उसमदत्तो तहेव जाव धम्मं आइक्खियं । तप णं समणे भगवं महावीरे देवाणंदं माहणिं सयमेव पइवेति, सयमेव पइाविच्चा सयमेव अज्ज-चंदणाए अज्जाए सीसिणिच्चाए वलयइ । तप णं सा अज्जचंदणा अज्जादेवाणंदामाहणिं सयमेव पइवेति, सयमेव मुंडावेति, सयमेव सेहावेति । एवं जहेव उसमदत्तो तहेव अज्जचंदणाए अज्जाए इमं एयारुवं धम्मियं च उवदेसं संमं संपडिवज्जइ, तमाणाए त्हा गच्छइ, जाव संजमेणं संजमति । तप णं सा देवाणंदं अज्जा अज्जचंदणाए अज्जाए अंतियं सामाहयमाइयाइं एकारस अंगाइं अहिज्जइ, सेसं तं चेव, जाव सधदुक्खप्पहीणा ।

૮. તસ્સ ણં માહણકુંડગામસ્સ નગરસ્સ પશ્ચિમિયેણં પરથ ણં ક્ષત્રિયકુંડગામે નામં નયરે દ્વોત્થા । વન્નઓ । તત્થ ણં ક્ષત્રિયકુંડગામે નયરે જમાલી નામં ક્ષત્રિયકુમારે પરિવસइ, અટ્ટે, વિત્તે, જાવ અપરિભૂતે, ઉપ્પિ પાસાયવરણય ફુટ્ટમાણેહિં

૬. ત્યારપછી તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે ધર્મને સાંભળી, હૃદયમાં ધારણ કરી સુશ થયો, તુષ્ટ થયો, અને તેણે ઉમા થઈને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી, યાવત્ નમસ્કાર કરી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે.’-ઈત્યાદિ *સ્કંદક તાપસના પ્રકરણમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ‘જે તમે કહો છો તે એમજ છે’ એમ કહી તે [ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ] ઈશાન દિશા તરફ જાય છે, ત્યાં જઈને પોતાની મેઢે આભરણ, માલા અને અલંકારને ઉતારે છે, ઉતારીને પોતાની મેઢે પંચમુષ્ટિક લોચ કરે છે. લોચ કરીને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમી તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે ભગવન્ ! જરા અને મરણથી આ લોક ચોતરફ પ્રજ્વલિત થયેલો છે, હે ભગવન્ ! આ લોક અત્યંત પ્રજ્વલિત થયેલો છે, હે ભગવન્ ! લોક ચોતરફ અને અત્યંત પ્રજ્વલિત થયેલો છે.-એ પ્રમાણે એ ક્રમથી સ્કંદકતાપસની પેઠે તેણે પ્રવ્રજ્યા લીધી, યાવત્ સામાયિકાદિ અગીયાર અંગોનું અધ્યયન કરે છે, યાવત્ ઘણા ઉપવાસ, છટ્ટ, અઠ્ઠમ અને દશમ યાવત્ વિચિત્ર તપકર્મ વડે આત્માને ભાવિત કરતો તે ઘણા વરસ સુધી સાધુપણાના પર્યાયને પાળે છે. પાળીને માસિકી સંલેખનાવડે આત્માને ઘાસિત કરીને સાઠ મહાને અનશન કરવાવડે વ્યતીત કરીને જેને માટે નમ્મભાવ-નિર્પ્રન્યપણાનો સ્વીકાર કર્યો હતો, યાવત્ તે નિર્વાણરૂપ અર્થને આરાધે છે, તે અર્થને આરાધી ત્યાર બાદ યાવત્ સર્વદુઃખથી મુક્ત થાય છે.

ઋષભદત્તે પ્રવ્રજ્યા
લીધી.

૭. હવે તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે ધર્મને સાંભળી, હૃદયમાં અવધારી આનન્દિત અને સંતુષ્ટ થઈ, અને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમસ્કાર કરી આ પ્રમાણે બોલી-‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે,’-એ પ્રમાણે ઋષભદત્તની જેમ યાવત્ તેણે ભગવંત કથિત ધર્મ કહ્યો. ત્યારબાદ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પોતે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને દીક્ષા આપે છે, દીક્ષા આપીને પોતે આર્યચંદના નામે આર્યાને શિષ્યાપણે સોંપે છે. ત્યારબાદ તે આર્યચંદના આર્યા પોતેજ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને દીક્ષા આપે છે, સ્વયમેવ મુંડે છે, સ્વયમેવ શિક્ષા આપે છે. એ પ્રમાણે દેવાનંદા ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની પેઠે આર્યચંદનાના આ આવા પ્રકારના ધાર્મિક ઉપદેશને સમ્યક્ પ્રકારે સ્વીકાર કરે છે, અને તેની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે છે, યાવત્ સંયમવડે પ્રવર્તે છે. ત્યારપછી દેવાનંદા આર્યા આર્યચંદના આર્યાની પાસે સામાયિકાદિ અગીયાર અંગોનું અધ્યયન કરે છે. બાકીનું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ તે [દેવાનંદા] સર્વદુઃખથી મુક્ત થાય છે.

દેવાનંદાની પ્રવચ્ચા.

૮. હવે તે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગરની પશ્ચિમ દિશાએ એ સ્થળે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગર હતું. વર્ણન. તે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરમાં જમાલિ નામનો ક્ષત્રિયકુમાર રહેતો હતો. તે આઢ્ય-ધ્નિક, તેજસ્વી અને યાવત્ જેનો પરાભવ ન થઈ શકે એવો (સમર્થ) હતો. તે પોતાના

ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ.
જમાલિનું વર્ણન.

૧ કમેણં इमं ज- ग-घ । २ -हेत्ता तपण-से ग-घ । ३ इह-तुहा ग-घ । ४ -णंदं मा- ग-घ । ५ तह घ-उ । ६ एष-च्छिमेणं उ ।

૬. * ભગ. ધ. ૧ શ. ૨ ડ. ૧ પૃ. ૨૩૮. | ભગ. ધ. ૧ શ. ૨ ડ. ૨ પૃ. ૨૩૯-૨૪૨.

મુદંગમત્યપર્દિં વત્તીસતિવદ્રેહિં ણાડપર્દિં ણાણાવિહવરતરૂણીસંપવર્તેહિં ઉવનચ્ચિજ્જમાણે ઉવનચ્ચિજ્જમાણે, ઉવગિજ્જમાણે ઉવગિજ્જમાણે, ઉવલાલિજ્જમાણે ઉવલાલિજ્જમાણે, પાઉસ-વાસારત્ત-સરદ-દ્દેમંત-વસંત-ગિમ્હપજ્જંતે છવ્વિ ઉઠ્ઠ જહાવિભવેણ માણ-માણે, કાલં ગાલેમાણે, દ્દે સદ્-ફરિસ-રસ-રૂવ-ગંધે પંચવિદ્દે માણુસ્સપ કામભોગે પચ્છણુબ્બવમાણે વિહરતિ । તપ્પ ણં સ્વત્તિ-ચકુંડગ્ગામે નયરે સિંઘાડગ-તિક-ચવક-ચચ્ચર- જાવ વહુજ્જણસદ્દે ઇ વા જહા ઉવવાઇપ્પ જાવ એવં પલ્લવેર, એવં પરૂવેર, એવં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! સમણે ભગવં મહાવીરે આદિગરે, જાવં સઘણ્ણુ સઘદ્દરિસી માહણકુંડગ્ગામસ્સ નગરસ્સ બહિયા વહુસાલપ્પ ચેઇપ્પ અહાપડિરૂવં જાવ વિહરતિ । તં મહ્પ્પલં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! તહારૂવાણં ઐરહંતાણં ભગવંતાણં જહા ઉવવાઇપ્પ, જાવ પ્રગામિમુદ્દે સ્વત્તિચકુંડગ્ગામં નયરં મજ્જંમજ્જેણં નિર્ગચ્છતિ, નિર્ગચ્છિત્તા જેણેવ માહણકુંડગ્ગામે નયરે જેણેવ વહુસાલપ્પ ચેઇપ્પ, એવં જહા ઉવવાઇપ્પ, જાવ તિવિદ્દાપ્પ પજ્જુવાસણયાપ્પ પૈજ્જુવાસતિ । તપ્પ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિચકુમારસ્સ તં મહ્પ્પ-યાજ્જણસદ્દં વા જાવ જ્જણસન્નિવાયં વા સુણમાણસ્સ વા પાસમાણસ્સ વા અયં પયારૂવે અજ્જત્થિપ્પ જાવ સમુપ્પજ્જિત્થા— “કિં ણં અજ્જ સ્વત્તિચકુંડગ્ગામે નયરે ઇંદમદ્દે ઇ વા, સંદમદ્દે ઇ વા, મુગુંદમદ્દે ઇ વા, ણાગમદ્દે ઇ વા, જખ્ખમદ્દે ઇ વા, ભૂયમદ્દે ઇ વા, ફૂવમદ્દે ઇ વા, તડાગમદ્દે ઇ વા, નર્મમદ્દે ઇ વા, દ્દહમદ્દે ઇ વા, પલ્લવમદ્દે ઇ વા, રખ્ખમદ્દે ઇ વા, ચેઇયમદ્દે ઇ વા, ધૂંમમદ્દે ઇ વા, જં ણં એવં વહુવે ઉમ્મા, મોગા, રાઇન્ના, ઇપ્પલાગા, ણાતા, કોરન્ના, સ્વત્તિયા, સ્વત્તિયપુત્તા, મડા, મડપુત્તા, જહા ઉવવાઇપ્પ, જાવ સંત્થવાહ્પ્પમિતયો પ્પહાયા, કયલિકમ્મા જહા ઉવવાઇપ્પ, જાવ નિર્ગચ્છંતિ” એવં સંપેદ્દેર, એવં સંપેદ્દિત્તા કંચુદ્દજ્જપુરિસં સહાવેતિ, કં ૨ સહાવિત્તા એવં વદાસી—કિં ણં દેવાણુપ્પિયા ! અજ્જ સ્વત્તિચકુંડગ્ગામે નયરે ઇંદમદ્દે ઇ વા, જાવ નિર્ગચ્છંતિ । તપ્પ ણં સે કંચુદ્દજ્જપુરિસે જમાલિણા સ્વત્તિચકુમારેણં એવં વુત્તે સમાણે દ્દટ્ટ-તુદ્દે સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ આગમણગદ્દિ-ચવિણિચ્છપ્પ કરયલ— જમાલિં સ્વત્તિચકુમારં જપ્પેણં વિજ્જપેણં વદ્દાવેર, વદ્દાવિત્તા એવં વયાસી—ણો સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અજ્જ સ્વત્તિચકુંડગ્ગામે નયરે ઇંદમદ્દે ઇ વા, જાવ નિર્ગચ્છંતિ; એવં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અજ્જ સમણે ભગવં મહાવીરે જાવ સઘણ્ણુ,

ઉત્તમ પ્રાસાદ ઉપર જેમાં મૃદંગો વાગે છે એવા, અને અનેક પ્રકારની સુંદર યુવતિઓવડે ભજવાતા વત્રીશ પ્રકારના નાટકોવડે (નૃત્યને અનુસારે) હસ્તાપાદાદિ અવયવોને નચાવતો ૨, સ્તુતિ કરાતો ૨, અલ્પનત્ત ખુશ કરાતો ૨ પ્રાવૃષ્, વર્ષા, શરદ, હૈમંત, વસંત, અને પ્રીષ્મ પર્યંત એ છપ્પ ઋતુઓમાં પોતાના વૈભવ પ્રમાણે સુખનો અનુભવ કરતો ૨, સમયને ગાલ્લતો, મનુષ્યસંબંધી પાંચ પ્રકારના ઇષ્ટ શબ્દ, સ્પર્શ, રસ, રૂપ અને ગન્ધરૂપ કામભોગોને અનુભવતો વિહરે છે. સ્વારવાદ ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામના નગરમાં શૃંગાટક, ત્રિક, ચતુષ્ક અને ચત્વરમાં યાવત્ ઘણા માણસોનો કોલાહલ થતો હતો—ઇત્યાદિ *ઔપપાતિક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે કહેવું; યાવત્ ઘણાં માણસો પરસ્પર એ પ્રમાણે જણાવે છે, યાવત્ એ પ્રમાણે પ્રરૂપે છે કે—હે દેવાનુપ્રિયો ! એ પ્રમાણે ચરેચર તીર્થની આદિના કરનારા, યાવત્ સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર આ બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરની બહાર બહુશાલ નામના ચૈત્યમાં યથાયોગ્ય અવગ્રહને પ્રહણ કરી યાવત્ વિહરે છે, તો હે દેવાનુપ્રિયો ! તેવા પ્રકારના અર્હત્ ભગવંતના નામગોત્રના શ્રવણમાત્રથી પળ મોટું ફલ ધાય છે—ઇત્યાદિ *ઔપપાતિક સૂત્રને અનુસારે વર્ણન કરવું. યાવત્ તે જનસમૂહ એક દિશા તરફ જાય છે, અને ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરના મધ્યભાગમાંથી બહાર નિકળે છે, નિકળીને જ્યાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગર છે, અને જ્યાં બહુશાલક ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે. એ પ્રમાણે બધું ઔપપાતિક સૂત્રને અનુસારે કહેવું, યાવત્ ત્રણ પ્રકારની પર્યુપાસના કરે છે. સ્વાર પછી તે ઘણા મનુષ્યના શબ્દને યાવત્ જનના કોલાહલને સાંભળીને અને અવધારીને ક્ષત્રિયકુમાર જમાલિના મનમાં આવા પ્રકારનો આ વિચાર યાવત્ ઉત્પન્ન થયો—‘શું આજે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરમાં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ છે, સ્કન્દનો ઉત્સવ છે, વાસુદેવનો ઉત્સવ છે, નાગનો ઉત્સવ છે, યક્ષનો ઉત્સવ છે, ભૂતનો ઉત્સવ છે, કૂવાનો ઉત્સવ છે, તલ્લાવનો ઉત્સવ છે, નદીનો ઉત્સવ છે, દ્રહનો ઉત્સવ છે, પર્યતનો ઉત્સવ છે, વૃક્ષનો ઉત્સવ છે, ચૈત્યનો ઉત્સવ છે યા સ્તૂપનો ઉત્સવ છે, કે જેથી એ બધા ઉપકુલના, મોગકુલના, રાજન્યકુલના, ઇક્ષ્વાકુકુલના, જ્ઞાતકુલના અને કુરુવંશના ક્ષત્રિયો, ક્ષત્રિયપુત્રો, મટો, અને મટપુત્રો, ઇત્યાદિ ઔપપાતિકસૂત્રને અનુસારે કહેવું, યાવત્ સાર્થવાહ પ્રમુખ જ્ઞાન કરી, બલિકર્મ (પૂજા) કરી ઇત્યાદિ †ઔપપાતિકસૂત્રમાં વર્ણન કર્યા પ્રમાણે યાવત્ બહાર નિકળે છે ! એમ વિચાર કરે છે. વિચાર કરીને જમાલિ કંચુકિને બોલાવે છે, બોલાવીને તેને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! શું આજે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામના નગરમાં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ છે કે યાવત્ આ બધા નગર બહાર નિકળે છે ? જ્યારે તે જમાલિ નામના ક્ષત્રિયકુમારે તે કંચુકિ પુરુષને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે હર્ષિત અને સંતુષ્ટ થયો, અને તે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના આગમનનો નિશ્ચય કરીને હાથ જોડી જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારને જય અને વિજય વડે વધાવે છે. વધાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! આજે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરમાં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ છે—ઇત્યાદિ તેથી યાવત્ બધા નીકળે છે, એમ નથી, પણ હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર યાવત્ સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી

૧ અરિહંતાણં ગ । ૨ નિર્ગચ્છંતિ ડ । ૩ પજ્જુવાસઇ ડ । ૪ ધૂવમ-ક-હ । ૫ -પ્પમિપ્પ ન-ઘ । ૬ -ણામેણં સ-હ ।
 ૭ -વિણિચ્છિપ્પ ઘ । ૮ -ચ્છતિ ક-હ ।

૮. * ઔપપાતિક. પ. ૫૭-૧. † ઔપપાતિક. પ. ૫૭-૨. ‡ ઔપપાતિક. પ. ૫૯-૨. § ઔપપાતિક. પ. ૫૮-૧.

મેયં મંતે !, તહમેયં મંતે !, અવિતહમેયં મંતે !, અસંદિહમેયં મંતે !, જાવ સે જહેયં તુબ્મે વદહ, જં નવરં દેવાણુપ્પિયા !
અમ્માપિયરો આપુચ્છામિ, તપ્પ ણં અહં દેવાણુપ્પિયાણં અંતિયં મુંડે ભવિત્તા અંગારાઓ અણગારિયં પવ્વયામિ । અહાસુહં દેવાણુ-
પ્પિયા ! મા પડિવંધં ।

૧૧. તપ્પ ણં સે જમાલી ક્ષત્તિયકુમારે સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં એવં વુત્તે સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે સમણં ભગવં મહાવીરં
તિક્કલુત્તો જાવ નમંસિત્તા તામેવ ચાઉગ્ગંટં આસરહં દુરુહેદ્દ, દુરુહિત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયાઓ બહુસાલાઓ
ચેદ્દયાઓ પડિનિક્કલમદ્દ, પડિનિક્કલમિત્તા સકોરંટં જાવ ધરિજ્જમાણે ણં મહયામહચ્છડગર- જાવ પરિક્કલ્લે, જેણેવ ક્ષત્તિયકું-
ડગ્ગામે નયરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, ઉવાગચ્છિત્તા ક્ષત્તિયકુંડગ્ગામં નયરં મહ્મંજ્જેણં, જેણેવ સપ્પ મેદ્દે, જેણેવ આહિરિયા ઉવટ્ટાણ-
સાલા તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, ઉવાગચ્છિત્તા તુરપ્પ નિગિણ્ણદ્દ, નિગિણ્ણિત્તા રહં ઠવેદ્દ, ઠવિત્તા રહાઓ પચ્ચોરુહદ્દ, રહાઓ પચ્ચોરુહિત્તા
જેણેવ અન્નિતરિયા ઉવટ્ટાણસાલા, જેણેવ અમ્મા-પિયરો તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, ઉવાગચ્છિત્તા અમ્મા-પિયરો જપ્પણં વિજ્જપ્પણં વદ્ધાવેદ્દ,
જપ્પણં ૨ વદ્ધાવિત્તા એવં વયાસી-એવં ક્કલુ અમ્મ-તાઓ ! મપ્પ સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મે નિસંતે, સે વિ ય
મે ધમ્મે ઇચ્છિપ્પ, પડિચ્છિપ્પ, અભિરુદ્ધપ્પ । તપ્પ ણં તં જમાલિ ક્ષત્તિયકુમારં અમ્મા-પિયરો એવં વયાસી-ધમ્મે સિ ણં તુમં જાયા !
કયત્થે સિ ણં તુમં જાયા !, કયપુન્ને સિ ણં તુમં જાયા !, કયલક્કલ્લણે સિ ણં તુમં જાયા ! જં ણં તુમે સમણસ્સ ભગવઓ
મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મે નિસંતે, સે વિ ય ધમ્મે ઇચ્છિપ્પ, પડિચ્છિપ્પ, અભિરુદ્ધપ્પ ।

૧૨. તપ્પ ણં સે જમાલિક્ષત્તિયકુમારે અમ્મા-પિયરો દોષં પિ એવં વયાસી-એવં ક્કલુ મપ્પ અમ્મ-તાઓ ! સમણસ્સ ભગ-
વઓ મહાવીરસ્સ અંતિય ધમ્મે નિસંતે, જાવ અભિરુદ્ધપ્પ । તપ્પ ણં અહં અમ્મ-તાઓ ! સંસારમહાવિગ્ગે, મીતે જામ્મ-જરા-
મરણેણં, તં ઇચ્છામિ ણં અમ્મ-તાઓ ! તુબ્મેદ્દિ અબ્ભણુન્નાપ્પ સમાણે સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં મુંડે ભવિત્તા
અંગારાઓ અણગારિયં પવ્વદ્ધપ્પ ।

પ્રવચન ઉપર રુચિ કરું છું, અને હે ભગવન્ ! નિર્ગ્રંથના પ્રવચનાનુસારે વર્તવાને તૈયાર થયો છું. વહી હે ભગવન્ ! જે તમે ઉપદેશો છો તે
નિર્ગ્રંથ પ્રવચન એમ જ છે, હે ભગવન્ ! તેમજ છે. હે ભગવન્ ! સત્ય છે, હે ભગવન્ ! અસંદિગ્ધ (નિશ્ચિત) છે, પરન્તુ હે દેવાનુપ્રિય !
મારા માતા પિતાની રજા માગીને હું આપ દેવાનુપ્રિયની પાસે મુંડ-દીક્ષિત થઈ ગૃહવાસનો ત્યાગ કરી અનગારિકપણને સ્વીકારવા ઇચ્છું છું.
હે દેવાનુપ્રિય ! જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિવંધ ન કરો.'

૧૧. જ્યારે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે જમાલિને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર
પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમસ્કાર કરીને ચારવંટાવાળા અશ્વરથ ઉપર ચઢે છે, ચઢીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી અને બહુશાલક
ચૈત્યથી નીકળે છે. નીકળીને માથે ધરાંતા યાવત્ કોરંટપુષ્પની માલાવાળા છંત્રસહિત, મોટા સુમટોના સમૂહથી વીંટાયલો તે જમાલિ જ્યાં
ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગર છે ત્યાં આવે છે. આવીને ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરની મધ્યભાગમાં થઈને જે સ્થળે પોતાનું ઘર છે અને જ્યાં બહા-
રની ઉપસ્થાનશાળા છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને ઘોડાઓને રોકીને રથને ઉમો રાસે છે. ઉમો રાખીને રથથી નીચે ઉતરે છે. ઉતરીને જ્યાં
અંદરની ઉપસ્થાનશાળા છે, જ્યાં માતા-પિતા (બેઠા) છે ત્યાં આવે છે, આવીને માતા-પિતાને જય અને વિજયથી વધાવે છે. વધાવીને તે
જમાલિને આ પ્રમાણે કહ્યું-હે માતા પિતા ! એ પ્રમાણે મેં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર પાસેથી ધર્મ સાંભળ્યો છે, તે ધર્મ મને ઇષ્ટ છે,
અત્યંત ઇષ્ટ છે, અને તેમાં મારી અભિરુચિ થઈ છે. સ્વારપછી તે જમાલિ કુમારને તેના માતા પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું-હિં પુત્ર ! તું ધન્ય
છે, હે પુત્ર ! તું કૃતાર્થ છે, હે પુત્ર ! તું કૃતપુણ્ય છે અને હે પુત્ર ! તું કૃતલક્ષણ છે કે જે તેં શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી ધર્મને
સાંભળ્યો છે, અને તે ધર્મ તને પ્રિય છે, અત્યંત પ્રિય છે અને તેમાં તારી અભિરુચિ થઈ છે.'

જમાલિ.

૧૨. પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારે વીજીવાર પળ પોતાના માતા-પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-હે માતા-પિતા ! એ પ્રમાણે મેં
શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી ધર્મ સાંભળ્યો છે, યાવત્ તેમાં મારી અભિરુચિ થઈ છે. તેથી હે માતા-પિતા ! હું સંસારના ભયથી ઉદ્દિગ્ન
થયો છું, જન્મ જરા અને મરણથી ભય પામ્યો છું, તેથી હે માતા-પિતા ! તમારી આજ્ઞાથી હું શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે દીક્ષા લેઈને,
ગૃહવાસનો ત્યાગ કરી, અનગારિકપણને ગ્રહણ કરવા ઇચ્છું છું.

૧ આગારા- ગ-ઘ-ઙ । ૨ પવ્વજામિ ક્ક । ૩ અંતિયં ક્ક । ૪ -રુતિત્તે ક્ક । ૫ -ભયઉ- ગ-હ । ૬ અમ્મણમરણેણં ક્ક-મ ।

૭ આગારાઓ ઘ હ ।

१३. तप णं सा जमालिस्स खत्तियकुमारस्स माता तं अणिट्ठं, अकंतं, अप्पियं, अमणुत्तं, अमणामं, असुयपुत्तं गिरं सोष्ठा, निसम्म, सेयागयरोमकूवपगलंतविलीणगत्ता, सोगभरपवेवियंगमंगी, नित्तेया, दीण-विमणवयणा, करयलमलियच्च कमलमाला, तक्खणओलुग्गदुवलसरीरलायन्नसुधनिच्छाया, गयसिरीया, पसिदिलभूसण-पडंतखुण्णियसंचुन्नियधवलवलय-पम्मट्टउत्तरिजा, मुच्छावसणट्टचेतगरुई, सुकुमालविकिन्नकेसहत्था, परसुणिकत्त व चंपगलया, निवत्तमहे व इंदलट्ठी, विमु-क्कसंधिवंधणा कोट्टिमतलंसि धसत्ति सध्वेगेहिं संनिवडिया । तप णं सा जमालिस्स खत्तियकुमारस्स माया सैसंभमोवत्तियाप तुरियं कंचणभिगारसुहविण्णियसीयलविमलजलधारपरिसिच्चमाणनिव्वावियगायलट्ठी, उक्खेवय-तालियंट-वीयणगजणियवा-यणं, संफुसिएणं अंतेउरपरिजणेणं आसासिया समाणी, रोयमाणी, कंदमाणी, सोयमाणी, विलवमाणी जमालिं खत्तियकुमारं एवं वयासी-तुमं सि णं जाया ! अहं एगे पुत्ते इट्ठे, कंते, पिय, मणुत्ते, मणामे, थेजे, वेसासिए, संमते, बहुमप, अणुमप भंडकरंडगसमाणे, रयणे रयणभूए, जीविउसविये, हियेयनंदिजणणे, उंबेरपुष्कमिव दुल्लभे सचणयाप, किमंग ! पुण पास-णयाप, तं नो खलु जाया ! अहं इच्छामो तुम्भं खणमवि विप्पयोगं, तं अच्छाहि ताव जाया ! जाव ताव अहं जीवामो, तओ पच्छा अहंहेहिं कालगएहिं समाणेहिं परिणयवये, वड्ढियकुलवंसतंतुकज्जम्मि निरवयक्खे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं मुंडे भवित्ता आगाराओ अणगारियं पव्वइहिसि ।

१४. तप णं जमाली खत्तियकुमारे अम्मा-पियरो एवं वयासी-तहा वि णं तं अम्म-ताओ ! जं णं तुम्भे मम एवं वदह, तुमं सि णं जाया ! अहं एगे पुत्ते इट्ठे कंते चेव, जाव पव्वइहिसि; एवं खलु अम्म-ताओ ! माणुस्सए भवे अणेगजाइ-जरा-मरण-रोग-सारीर-माणसपकामदुक्ख-वेयण-वसणसतोवह्वाभिभूए, अधुए, अणितिए, असासए, संज्जन्मरागसरिसे, जलवुव्वुदसमाणे, कुसग्गजलविंदुसन्निभे, सुविणगदंसणोवमे, विज्जुलयाचंचले, अणिच्चे, सडण-पडण-विद्धंसणधम्मे, पुद्धिं वा पच्छा वा अवस्स विप्पजहियेचे भविस्सइ; से केस णं जाणइ अम्मताओ ! के पुद्धिं गमणयाप, के पच्छा गमणयाप ? तं इच्छामि णं अम्म-ताओ ! तुम्भेहिं अब्भणुत्ताप समाणे समणस्स जाव- पव्वइत्तए ।

१३. त्पारवाद जमालि क्षत्रियकुमारनी माता अनिष्ट, अकांत, अप्रिय, अमनोझ, मनने न गमे तेवी अने पूर्वे नहीं सांभलेली एवी वाणीने सांभळी अने अवधारीने रोमकूपथी झरता परसेवाथी भीना शरीरवाळी थइ, शोकना भारथी तेनां अंगो अंग कंपवा लाग्यां, ते निस्तेज थई, तेनुं मुख दीन अने शोकातुर थयुं, करतलवडे चोळ्यालेली कमलमालानी पेटे तेनुं शरीर तत्काळ ग्लान अने दुर्बल थयुं. ते लावण्यशून्य, प्रभारहित अने शोभाविनानी थइ गइ. तेना आमूषणो ढीळां थइ गयां, अने तेथी तेना निर्मल वलयो पडी गयां अने भांगीने चूर्ण थइ गया. तेनुं उत्तरीय वख शरीर उपरथी सरी गयुं, अने मूर्खीवडे तेनुं चैतन्य नष्ट थयुं होवाथी ते भारे शरीरवाळी थइ गई. तेनो सुकुमाल केशपाश विखराइ गयो. कुहाडीना घाथी छेदाएली चंपकलतानी पेटे अने उत्सव पूरो थता इन्द्रध्वजदंडनी जेम तेनां संधिवंधनो शिथिल थइ गयां, अने ते फरसबंधी उपर सर्वे अंगोवडे 'धस्' दइने नीचे पडी गइ. त्पार पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारनी माताना शरीरने [दासीवडे] व्याकुलचित्ते त्पराथी ढळाता सोनाना कलशना मुखथी नीकळेलेली शीतल अने निर्मल जलधाराना सिंचनवडे स्वस्थ कर्युं, अने ते उत्क्षेपक (वांसना बनेल), तालवृंत (ताडना पांडडाना बनेल) पंखा अने वीजणाना जलविन्दुसहित पवनवडे अंतः-पुरना माणसोथी आश्वासनने प्राप्त थइ. रोती, आक्रंदन करती, शोक करती अने विलाप करती ते जमालि क्षत्रियकुमारनी माता ए प्रमाणे कहेवा लागी- 'हे जात ! तुं अमारे इष्ट, कांत, प्रिय, मनोझ, मन गमतो, आधारभूत, विश्वासपात्र, संमत, बहुमत, अनुमत, आभरणनी पेटी जेवो, रत्नस्वरूप, रत्नना जेवो, जीवितना उत्सव समान अने हृदयने आनंदजनक एकज पुत्र छे. वळी उंबराना पुण्यनी पेटे तारा नामनुं श्रवण पण दुर्लभ छे, तो तारुं दर्शन दुर्लभ होय एमां शुं कहेवुं ? माटे हे पुत्र ? खरेखर अमे तारो एक क्षण पण वियोग इच्छता नथी. तेथी हे पुत्र ! ज्यां सुधी अमे जीवीए छीए त्यांसुधी तुं रहे. अने अमे कालगत थया पछी वृद्धावस्थामां कुलवंशतन्तुनी वृद्धि करीने निरपेक्ष एयो तुं श्रमण भगवंत महावीरनी पासे दीक्षा ग्रहण करी गृहवासनो त्याग करी अनगारिकपणाने स्वीकारजे.'

१४. त्पार पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारे पोताना माता-पिताने आ प्रमाणे कहुं के- 'हे माता-पिता ! हम्णां मने जे तमे ए प्रमाणे कहुं के-हे पुत्र ! तुं अमारे इष्ट तथा कांत एक पुत्र छे-इत्यादि यावत् अमारा कालगत थया पछी तुं प्रव्रज्या लेजे.' पण हे माता-पिता ! ए प्रमाणे खरेखर आ मनुष्यभव अनेक जन्म, जरा, मरण अने रोगरूप शारीर अने मानसिक दुःखोनी अत्यन्त वेदनाथी अने सैकडो व्यसनोथी पीडित, अघ्रुव, अनिल्य, अने अशाश्वत छे, तेम संध्याना रंग जेवो, पाणीना परपोटा जेवो, डाभनी अणी उपर रहेल जलविन्दु जेवो, खमदर्शनना समान, विजळीनी पेटे चंचल अने अनिल्य छे. सडवुं, पडवुं अने नाश पामवो ए तेनो धर्म छे. पहेलां के पछी तेनो अवश्य त्याग करवानो छे; तो हे माता-पिता ! ते कोण जाणे छे के-कोण पूर्वे जशे, अने कोण पछी जशे ? माटे हे माता-पिता ! हुं तमारी अनुमतिथी श्रमण भगवंत महावीरनी पासे यावत् प्रव्रज्या ग्रहण करवाने इच्छुं छुं.

१ नियत्त ध्व-ग-घ-ङ । २-मोयत्तियाप ग-घ-ङ । ३-परिसिच्चमाण-ग । ४ जीवियउरसविए ङ । ५ हिययानंदि-घ, हियनंदि-ङ । ६ पुष्कं पिव क-ङ । ७-णयवओ क-ङ । ८ अहं क ।

૧૫. તપ્ નં તં જમાલિં ક્ષત્રિયકુમારં અમ્મા-પિયરો એવં વયાસી-૨મં ચ તે જાયા ! સરીરગં પંવિસિદ્ધરૂવ-લક્ષણ-
ચંજનગુણોવચેયં, ઉત્તમબલ-વીરીય-સત્તજુત્તં, વિષ્ણાણવિયક્ષણં, સંસોહગગુણસૈમુસ્સિયં અભિજાયમહક્ષમં, વિવિહવાહિ-
રોગરહિયં, નિરુવહય-ઉદત્ત-લટ્ટં, પંચિદિયપટ્ટપદમજોષ્ણત્યં, અણેગઉત્તમગુણેહિં સંજુત્તં, તં અણુહોદિ તાથ જાયા ! નિયગ-
સરીરરૂવ-સોહગ-જોષ્ણગુણે, તઓ પચ્છા અણુભૂય નિયગસરીરરૂવ-સોહગજોષ્ણગુણે અમ્હેહિં કાલગપ્હિં સમાણેહિં
પરિણયવયે, વદિયકુલવંસતંતુકજ્જમ્મિ નિરવયથલે સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં મુંડે ભવિત્તા આગારાઓ અણગા-
રિયં પથ્થહિસિ ।

૧૬. તપ્ નં સે જમાલી ક્ષત્રિયકુમારે અમ્મા-પિયરો એવં વયાસી-તહા વિ નં તં અમ્મ-યાઓ ! જં નં તુચ્ચે મમં એવં
વદહ-૨મં ચ નં તે જાયા ! સરીરગં તં ચેવ જાવ પથ્થહિસિ; એવં સલુ અમ્મ-યાઓ ! માણુસ્સગં સરીરં દુક્ખાયયણં, વિવિ-
હવાહિસયસંનિકેતં, અટ્ટિયકટ્ટટ્ટિયં, છિરા-પ્હારુજાલબોણજ્જસંપિણજ્જં, મટ્ટિયમંડં વ દુચ્ચલં, અસુહસંકિલિદ્ધં, અણિટ્ટવિયસન્ન-
કાલસંઠપ્પયં, જરાકુણિમ-અજ્જરઘરં વ સડળ-પડળ-વિદ્ધંસણધમ્મં, પુઠ્ઠિં વા પચ્છા વા અવસ્સં વિપ્પજહિયથ્થં ભવિસ્સહ; સે કે
સ નં જાણતિ અમ્મયાઓ ! કે પુઠ્ઠિં તં ચેવ જાવ પથ્થહિત્તપ્ ।

૧૭. તપ્ નં તં જમાલિં ક્ષત્રિયકુમારં અમ્મા-પિયરો એવં વયાસી-૨માઓ ય તે જાયા ! વિપુલકુલબાલિયાઓ સરિસિ-
યાઓ, સરિત્તયાઓ, સરિથયાઓ, સરિસલાવન્ન-રૂવ-જોષ્ણગુણોવચેયાઓ, સરિસપ્હિંતો કુલેહિંતો આણિપહ્લિયાઓ ફલાકુ-
સલ-સથકાલલાલિય-સુહોચિયાઓ, મહવગુણજુત્ત-નિઉણવિણઓવયારપંડિય-વિયક્ષણાઓ, મંજુલ-મિય-મહુરમણિય-
વિહસિય-વિપ્પેક્ષિયગતિ-વિલાસ-ચિટ્ટિયવિસારદાઓ, અવિકલકુલ-સીલસાલિણીઓ, વિસુદ્ધકુલ-વંસસંતાણતંતુવદ્ધણ-
પ્પગન્નવયમાવિણીઓ, મણાણુકૂલ-હિયદ્ધિચિયાઓ, અટ્ટ તુજ્જ ગુણવલ્લહાઓ, ઉત્તમાઓ, નિચ્ચં ભાવાણુરત્તસઘંસુંદરીઓ મારિ-
યાઓ; તં મુંજાહિ તાથ જાયા ! પતાહિં સદ્ધિં વિઉલે માણુસ્સપ્ કામમોગે, તઓ પચ્છા મુત્તમોગી, વિસયવિગયવોચ્છિન્નકો-
ઉહલ્લે અમ્હેહિં કાલગપ્હિં જાવ પથ્થહિસિ ।

માતા-પિતા.

૧૫. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને તેના માતા પિતા આ પ્રમાણે કહ્યું કે-“હે પુત્ર ! આ તારું શરીર ઉત્તમ રૂપ, લક્ષણ,
વ્યંજન (મસ, તલ વગેરે) અને ગુણોથી યુક્ત છે, ઉત્તમ બલ, વીર્ય અને સત્ત્વસહિત છે, વિજ્ઞાનમાં વિચક્ષણ છે, સૌભાગ્ય ગુણથી ઉન્નત છે,
કુલીન છે, અલ્પન્ત સમર્થ છે, અનેક પ્રકારના વ્યાધિ અને રોગથી રહિત છે, નિરુપહત, ઉદાત્ત, અને મનોહર છે, પટુ (ચતુર) એવી
પાંચ ઇન્દ્રિયોથી યુક્ત અને ઉગતી યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલું છે, અને એ શિવાય બીજા અનેક ઉત્તમ ગુણોથી ભરપૂર છે. માટે હે પુત્ર ! જ્યાં
સુધી તારા પોતાના શરીરમાં રૂપ, સૌભાગ્ય તથા યૌવનાદિ ગુણો છે ત્યાંસુધી તેનો તું અનુભવ કર, અને અનુભવ કરી અમો કાલગત થયા
પછી વૃદ્ધાવસ્થામાં કુલવંશરૂપ તન્તુની વૃદ્ધિ કરીને નિરપેક્ષ એવો તું શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પાસે દીક્ષા લઈને ગૃહવાસનો ત્યાગ કરી અન-
ગારિકપણાને સ્વીકારજે.

જમાલિ.

૧૬. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા-પિતાને એ પ્રમાણે કહ્યું કે-“હે માતા-પિતા ! તે બરોબર છે, પણ જે તમે
મને એ પ્રમાણે કહ્યું કે-“હે પુત્ર ! આ તારું શરીર [ઉત્તમરૂપ, લક્ષણ વ્યંજન અને ગુણોથી યુક્ત છે] ઇત્યાદિ યાવત્ [અમારા કાલગત થયા
પછી] તું દીક્ષા લેજે.” પણ એ રીતે તો હે માતા-પિતા ! ખરેખર આ મનુષ્યનું શરીર દુઃખનું ઘર છે, અનેક પ્રકારના સેંકડો વ્યાધિઓનું
સ્થાન છે, અસ્થિરૂપ લાકડાનું બનેલું છે, નાડીઓ અને સ્નાયુના સમૂહથી અલ્પન્ત વિંટાળ છે, માટીના વાસણની પેઠે દુર્બલ છે, અશુ-
ચિથી ભરપૂર છે, જેનું શુશ્રૂષા કાર્ય હમેશાં ચાલુ છે. જીર્ણ મૃતક અને જીર્ણ ઘરની પેઠે સડવું, પડવું અને નાશ પામવો-એ તેના સહજ
ઘર્મો છે. વઠ્ઠી એ શરીર પહેલાં કે પછી અવદ્ય છોડવાનું છે. તો હે માતા-પિતા ! તે કોણ જાણે છે કે કોણ પહેલાં [જશે અને કોણ
પછી જશે. ?] ઇત્યાદિ.

માતા-પિતા.

૧૭. ત્યારપછી તેના માતા-પિતાએ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-“હે પુત્ર ! આ તારે આઠ સ્ત્રીઓ છે, તે વિશાલ
કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલી અને બાલ્યાઓ છે, તે સમાન ત્વચાવાળી, સમાન ઉમરવાળી, સમાન લાવણ્ય, રૂપ અને યૌવનગુણથી યુક્ત છે; વઠ્ઠી
તે સમાન કુલથી આળેલી, કલામાં કુશલ, સર્વકાલ લાલિત અને સુખને યોગ્ય છે; તે માર્દવગુણથી યુક્ત, નિપુણ, વિનયોપચારમાં પંડિત
અને વિચક્ષણ છે; સુંદર મિત, અને મધુર બોલવામાં, તેમજ હારણ, વિપ્રેક્ષિત, (કટાક્ષ દષ્ટિ), ગતિ, વિલાસ અને સ્થિતિમાં વિશારદ છે;
ઉત્તમ કુલ અને શીલથી સુશોભિત છે; વિશુદ્ધ કુલરૂપ વંશતંતુની વૃદ્ધિ કરવામાં સમર્થ યૌવનવાળી છે; મનને અનુકૂલ અને હૃદયને ઇષ્ટ છે;
વઠ્ઠી ગુણો વડે પ્રિય અને ઉત્તમ છે, તેમજ હમેશાં ભાવમાં અનુરક્ત અને સર્વ અંગમાં સુંદર છે. માટે હે પુત્ર ! તું એ સ્ત્રીઓ સાથે મનુષ્યસંબન્ધી
વિશાલ કામમોગોને મોગવ અને ત્યાર પછી મુક્તમોગી થઈ વિપયની ઉત્સુકતા દૂર થાય ત્યારે અમારા કાલગત થયા પછી યાવત્ તું દીક્ષા લેજે.”

૧૮. તપ ણં સે જમાલી સ્ત્રિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं घयासी-तहा वि णं तं अम्म-याओ ! जं णं तुब्भे मम एवं चयह-इमाओ ते जाया ! विपुलकुल- जाव पव्वइहिसि; एवं खलु अम्म-याओ ! माणुस्सगा कामभोगा असुरं, असासया, चंतासवा, पित्तासवा, खेलासवा, सुक्कासवा, सोणियासवा, उच्चार-पासवण-खेल-सिघाणग-वंत-पित्त-पूय-सुक्क-सोणिय-समुभवा, अमणुन्नदुरूव-मुत्त-पूइय-पुरिसपुञ्जा, मयगंधुस्सास-असुभनिस्सासउव्वेयणगा, बीमत्था, अप्पकालिया, लहूसगा, कलमलाहियासदुक्खबहुजणसाहारणा, परिकिलेसकिच्छदुक्खसज्जा, अबुहजणणिसेविया, सदा साहुगरहणिज्जा, अणंतसंसारवद्वणा, कडुगफलचिवागा चुडल्लिच्च अमुच्चमाणदुक्खाणुवंधिणो, सिद्धिगमणविग्घा; से के स णं जाणइ अम्म-याओ ! के पुंवि गमणयाए के पच्छा ? तं इच्छामि णं अम्म-याओ ! जाव पव्वइत्तए ।

૧૯. તપ ણં તં જમાલિં સ્ત્રિયકુમારં અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-इमे य ते जाया ! अज्जय-पज्जय-पिउपज्जयागए सुवहुहिरन्ने य, सुवन्ने य, कंसे य, दूसे य, विउलघण-कणग- जाव संतसारसावपज्जे, अलाहि जाव आसत्तमाओ कुल-वंसाओ पकामं दाउं, पकामं भोत्तुं, परिभाएउं, तं अणुहोहि ताव जाया ! विउले माणुस्सए इह्दि-सकारसमुदए, तओ पच्छा अणुहूयकल्लाणे, वड्डियकुलवंस- जाव पव्वइहिसि ।

૨૦. તપ ણં સે જમાલી સ્ત્રિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-तहा वि णं तं अम्म-याओ ! जं णं तुब्भे मम एवं चयह-इमं च ते जाया ! अज्जग-पज्जग- जाव पव्वइहिसि; एवं खलु अम्म-याओ ! हिरन्ने य, सुवन्ने य, जाव सावपज्जे अग्गिसाहिए, चोरसाहिए, रायसाहिए, मच्चुसाहिए, दाइयसाहिए, अग्गिसामन्ने जाव दाइयसामन्ने, अधुवे, अणितिए, असासए, पुंवि वा पच्छा वा अवस्स विप्पजहियव्वे भविस्सइ, से केस णं जाणइ तं चेव जाव पव्वइत्तए ।

૨૧. તપ ણં તં જમાલિં સ્ત્રિયકુમારં અમ્મા-યાઓ જાહે નો સંચાવંતિ વિસયાણુલોમાહિં વહૂહિં આઘવણાહિ ય, પન્ન-વણાહિ ય, સન્નવણાહિ ય, વિન્નવણાહિ ય આઘવેત્તए वा, पन्नवेत्तए वा, सन्नवेत्तए वा, विन्नवेत्तए वा, ताहे વિસયપડિકૂલાહિં

૧૮. ત્યારપછી તે જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે માતા-પિતા ! હમણા તમે જે મને કહ્યું કે-હે પુત્ર ! તારે વિશાલ કુલમાં [ઉત્પન્ન થયેલી આ આઠ સ્ત્રીઓ છે]-इत्यादि यावत् तुं दीक्षा लेजे, તે ઠીક છે. પણ હે માતા-પિતા ! એ પ્રમાણે ચરેચર મનુષ્યસંબંધી કામભોગો અશુચિ અને અશાશ્વત છે; વાત, પિત્ત, શ્લેષ્મ, વીર્ય અને લોહીને ફરવાવાળા છે; વિષ્ટા, મૂત્ર, શ્લેષ્મ, નાસિકાનો મેલ, વમન, પિત્ત, પરુ, શુક્ર અને શોણિતથી ઉત્પન્ન થયેલાં છે; વઢી તે અમનોદ્ધ, ચરાવ મૂત્ર અને દુર્ગન્ધી વિષ્ટાથી ભર-પુર છે; મૃતકના જેવી ગંધવાળા ઉચ્છ્વાસથી અને અશુભ નિઃશ્વાસથી ઉદ્દેગને ઉત્પન્ન કરે છે, વીમત્સ, અલ્પકાલસ્થાયી, હલકા, અને કાલમલ-(શરીરમાં રહેલ એક પ્રકારના અશુભ દ્રવ્ય)ના સ્થાનરૂપ હોવાથી દુઃખરૂપ અને સર્વ મનુષ્યોને સાધારણ છે; શારીરિક અને માનસિક અત્યંત દુઃખવડે સાધ્ય છે; અજ્ઞાન જનથી સેવાળ છે; સાધુ પુરુષોથી હંમેશાં નિંદનીય છે; અનંત સંસારની વૃદ્ધિ કરનારા છે, પરિણામે કટુકફલવાળા છે, બલ્લા ઘાસના પૂળાની પેઠે ન મુક્તી શકાય તેવા દુઃખાનુબંધી અને મોક્ષમાર્ગમાં વિઘ્નરૂપ છે. વઢી હે માતા-પિતા ! તે કોણ જાણે છે કે કોણ પહેલાં જશે અને કોણ પછી જશે ? માટે હે માતા-પિતા ! હું યાવદ્ દીક્ષા લેવાને ઇચ્છું છું.’

૧૯. ત્યારપછી તે જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારને તેના માતા-પિતાએ આ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે પુત્ર ! આ અર્ચા (પિતામહ), પર્યા (પ્રપિતામહ) અને પિતાના પર્યા-(પ્રપિતામહ-) થકી આવેલું ઘણું હિરણ્ય, સુવર્ણ, કાંસ્ય, વજ્ર, વિપુલ ધન, કનક યાવત્ સારભૂત દ્રવ્ય વિદ્યમાન છે, અને તે તારે સાત પેઢી સુધી પુષ્કલ દાન દેવાને પુષ્કલ ભોગવવાને અને વહેંચવા માટે પૂરતું છે. માટે હે પુત્ર ! મનુષ્ય-સંબંધી વિપુલ ઋદ્ધિ અને સન્માનને ભોગવ, અને ત્યારપછી સુખનો અનુભવ કરી, અને કુલવંશને વધારી યાવત્ તું દીક્ષા લેજે.’

૨૦. ત્યારબાદ જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા-પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે માતા-પિતા ! તમે જે એ પ્રમાણે કહ્યું કે, ‘હે પુત્ર ! આ હિરણ્યાદિ દ્રવ્ય તારા પિતામહ અને પ્રપિતામહથી યાવત્ આવેલું છે, इत्यादि यावत् तुं दीक्षा लेजे. એ ઠીક છે, પણ હે માતા-પિતા ! એ પ્રમાણે ચરેચર તે હિરણ્ય, સુવર્ણ, યાવત્ સર્વ સારભૂત દ્રવ્ય અગ્નિને સાધારણ છે, ચોરને સાધારણ છે, રાજાને સાધારણ છે, મૃત્યુને સાધારણ છે, દાયાદ (માયાત) ને સાધારણ છે, અગ્નિને સામાન્ય છે, યાવદ્ દાયાદને સામાન્ય છે. વઢી તે અધુવ, અનિલ્ય, અને અશાશ્વત છે. પહેલાં કે પછી તે અવશ્ય છોડવાનું છે, તો કોણ જાણે છે કે પહેલાં કોણ જશે અને પછી કોણ જશે ? इत्यादि यावत् હું વ્રતજ્યા લેવાને ઇચ્છું છું.’

૨૧. જ્યારે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને તેના માતા પિતા વિષયને અનુકૂલ એવી ઘણી ઉક્તિઓ, પ્રજ્ઞાઓ, સંજ્ઞાઓ અને વિજ્ઞાઓથી કહેવાને, જણાવવાને, સમજાવવાને, વિનવવાને સમર્થ ન થયા ત્યારે તેઓએ વિષયને પ્રતિકૂલ, અને સંયમને વિષે મય અને ઉદ્દેગ કરનારી

जमालि.

मनुष्यसंबन्धी कामभोगो अशुचिं અને અશાશ્વત છે इत्यादि.

मात-पिता.

हिरण्यादिनि उप-सोग कर-इत्यादि-

जमालि.

हिरण्यादि अनिय અને અશાશ્વત છે.

मात-पिता.

સંજમમયુદ્ધેયણકરાદિ પન્નવણાદિ પન્નવેમાપ્યા एवं वयासी-एवं खलु जाया ! गिग्गंथे पावयणे सच्च, अणुत्तरे, केवले जहा आवस्सए, जाव सच्चदुक्खणं अंतं करेति । अहीव एगंतदिट्ठीए, खुरो इव एगंतधाराए, लोहमया जवा चावेयघा, बालुयाकवले इव निस्साए, गंगा वा महानदी पडिसोयगमणयाए, मंहासमुदो वा भुयाहिं दुत्तरो; तिक्खं कमियघं, गढयं लंवेयघं, असि-धारणं वतं चरियघं । नो खलु कप्पइ जाया ! समणाणं निग्गंथाणं अहाकम्मिए इ वा, उद्देसिए इ वा, मिस्सजाए इ वा, उज्जोयरए इ वा, पूहए इ वा, कीते इ वा, पामिच्चे इ वा, अछेजे इ वा, अणिसट्ठे इ वा, अभिहडे इ वा, कंतारभत्ते इ वा, दुब्बिक्खभत्ते इ वा, गिलाणभत्ते इ वा, व्हलियाभत्ते इ वा, पाहुणगभत्ते इ वा, सेज्जायरपिंडे इ वा, रायपिंडे इ वा, मूलभोयणे इ वा, कंदभोयणे इ वा, फलभोयणे इ वा, बीयभोयणे इ वा, हरियभोयणे इ वा भुत्तए वा पायए वा । तुंमं सि च णं जाया ! सुहसमुच्चिए, णो चेव णं दुहसमुच्चिए; नालं सीयं, नालं उण्हं, नालं खुहा, नालं पिवासा, नालं चोरा, नालं वाला, नालं वंसा, नालं मसगा, नालं वाइय-पित्थिय-सेंभिय-सन्निवाइए विविहरोगायंके, परिस्सहोवसग्गे उदिन्ने अहियासेत्तए । तं नो खलु जाया ! अम्हे उ इच्छामो तुब्भं खणमवि विप्पयोगं, तं अच्छाहि ताव जाया ! जाव ताव अम्हे जीवामो; तओ पच्छा अम्हेहिं जाव पव्वइहिसि;

૨૨. તપ ણં સે જમાલી સ્ત્રિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-तहा वि णं तं अम्म-याओ ! जं णं तुब्भे ममं एवं वदह, एवं खलु जाया ! निग्गंथे पावयणे सच्च, अणुत्तरे, केवले तं चेव जाव पव्वइहिसि; एवं खलु अम्मयाओ ! निग्गंथे पावयणे कीवाणं, कायरणं, कापुरिस्ताणं, इहलोगपडिबद्धाणं, परलोगपरंमुहाणं, विसयतिसियाणं दुरणुचरे पागयजणस्स, धीरस्स, निच्छियस्स, ववसियरस्स नो खलु एत्थं किंचि वि दुक्करं करणयाए, तं इच्छामि णं अम्म-याओ ! तुब्भोहिं अब्भणु-

નિર્ગન્થ પ્રવચન
છત્ત છે.

एवी उक्तिओथी समजावता आ प्रमाणे कहुं के हे पुत्र ! ए प्रमाणे खरेखर निर्ग्रन्थ प्रवचन सत्य, अनुत्तर अने अद्वितीय छे. इत्यादि *आवश्यक सूत्रमां कहा। प्रमाणे यावत् ते सर्व दुःखोनो नाश करनारुं छे. परन्तु ते सर्पनी पेटे एकांत-निश्चितदृष्टिवालुं, अस्त्रानी पेटे एकांत धारवालुं, लोढाना जवने चाववानी पेटे दुष्कर, अने वेळुना कोळीयानी पेटे निःस्वाद छे, वळी ते गंगा नदीना सामे प्रवाहे जवानी पेटे, अने बे हाथथी समुद्र तरवाना जेवुं ते प्रवचननुं अनुपालन मुस्कल छे. तीक्ष्ण खड्गादि उपर चालवाना जेवुं [दुष्कर] छे, मोटी शिलाने उचकवा बरोबर छे अने तरवारनी धारा समान व्रतनुं आचरण करवानुं छे. हे पुत्र ! श्रमण निर्ग्रन्थेने १ आधाकार्मिक, २ औदेशिक, ३ मिश्रजात, ४ अघ्यवपूरक, ५ पूतिकृत, ६ क्रीत, ७ प्रामिल्य, ८ अच्छेघ, ९ अनिःसृष्ट, १० अभ्याहृत, ११ कांतारभक्त, १२ दुर्मिक्षभक्त, १३ ग्लानभक्त, १४ वार्दलिकाभक्त, १५ प्राघूर्णकभक्त, १६ शय्यातरपिंड अने १७ राजपिंड, तेमज मूलनुं भोजन, कंदनुं भोजन, फलनुं भोजन, बीजनुं भोजन अने हरित-(लीलीवनस्पति) नुं भोजन खावुं के पीवुं कल्पतुं नथी. वळी हे पुत्र ! तुं सुखने योग्य छो पण दुःखने योग्य नथी. तेमज टाढ, तडका, भुख, तरश, चोर, श्वापद, डांस अने मच्छरना उपद्रवोने, तथा वातिक, पैत्तिक, श्लैष्मिक अने संनिपातजन्य विविध प्रकारना रोगो अने तेना दुःखोने, तेमज परीषह अने उपसर्गोने सहवाने तुं समर्थ नथी. माटे हे पुत्र ! अमे तारो वियोग एक क्षण पण इच्छता नथी; तेथी ज्यांसुधी अमे जीविए त्यांसुधी तुं रहे अने अमारा कालगत थया पछी यावत् तुं दीक्षा लेजे.

વચ્છા-

૨૨. સ્વારપછી તે જમાલી નામે ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા-પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે—હે માતા-પિતા ! તમે મને જે એ પ્રમાણે કહ્યું કે—હે પુત્ર ! નિર્ગ્રન્થપ્રવચન સત્ય, અનુત્તર અને અદ્વિતીય છે—ઈત્યાદિ યાવત્ અમારા કાલગત થયા પછી તું દીક્ષા લેજે. તે ઠીક છે, પણ હે માતા-પિતા ! એ પ્રમાણે ખરેખર નિર્ગ્રન્થ પ્રવચન ક્ષીબ-મન્દશક્તિવાળા, કાયર અને હલકા પુરુષોને, તથા આ લોકમાં આસક્ત, પરલોકથી પરાહ્મુખ એવા વિષયની તૃષ્ણાવાળા સામાન્ય પુરુષોને (તેનું અનુપાલન) દુષ્કર છે; પણ ધીર, નિશ્ચિત અને પ્રયત્નવાન પુરુષને તેનું અનુપાલન જરા પણ દુષ્કર નથી. માટે હે માતા-પિતા ! હું તમારી અનુમતિથી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે યાવત્ દીક્ષા લેવાને

૧ સમુદ્દે હ વા ગ, સમુદ્દે વ્વા ઘ, સમુદ્દો જ્વ ઙ । ૨ મિસ્સાજા-હ । ૩ ઉજ્જોયરપ્ ગ-ઘ-હ । ૪ તુમં ચ ણં ગ-ઘ । ૫ જાવ અ-હ । ૬ અમ્હેહિં કાલગપ્પહિં -હ ।

૨૧. * “इणमेव गिग्गंथं पावयणं सच्चं, अणुत्तरं, केवलियं, पडिपुन्नं नेआउयं, संसुद्धं, सल्लगतणं, सिद्धिमग्गं, मुत्तिमग्गं, निज्जाणमग्गं, निव्वाणमग्गं अमित्तहं, अविंसंधि, सब्बदुक्खप्पहीणमग्गं । इत्थं ठिआ जीवा सिज्जांति, बुज्जांति, मुच्चंति, परिनिव्वायंति, सब्बदुक्खाणमंतं करंति” ।

(आवश्यकप्रतिक्रमण सूत्र-३०-३३.)

अर्थ—आज निर्ग्रन्थप्रवचन सत्य, अनुपम, अद्वितीय, परिपूर्ण, न्याययुक्त, शुद्ध, शास्यने कापनार, सिद्धिमार्ग, मुक्तिमार्ग, नियोगमार्ग, अने निर्वाणमार्गरूप छे. तेमज ते असत्यरहित, निरन्तर अने सर्वदुःखना नाशनुं कारण छे. तेनामां तत्पर थयेला जीवो सिद्ध थाय छे, बुद्ध थाय छे, मुक्त थाय छे, निर्वाणने प्राप्त थाय छे अने सर्वदुःखोनो नाश करे छे.

† साधुઓને પિંઢના બેતાલીશ દોષો હોય છે. સોઠ ઉદ્દગમદોષ, સોઠ ઉત્પાદનાદોષ. અને દશ ઇષ્ણાદોષ. તેમાં આધાકાર્મિકાદિ સોઠ ઉદ્દમદોષો છે. તેમાંના ‘આધાકાર્મિક’થી માંડીને ‘અભ્યાહૃત’સુધીના દશ દોષો છે. જુઓ-પ્રવચનસારોદ્ધાર ગાથા. ૫૬૫.

आप समाणे समणस्स भगवओ महावीरस्स जाव पच्चइत्तए। तए णं तं जमालिं खत्तियकुमारं अम्मा-पियरो जाहे नो संचापंति विसयाणुलोमाहि य, विसयपडिकूलाहि य बहूहि आघवणाहि य, पन्नवणाहि य आघवित्तए वा, जाव विन्नवित्तए वा, ताहे अकामादं चेव जमालिस्स खत्तियकुमारस्स निक्खमणं अणुमञ्चित्था ।

२३. तए णं तस्स जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया कोडुंबियपुरिसे सदावेइ, सदावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! खत्तियकुंडग्गामं नयरं सन्भितरबाहिरियं आसिय-संमज्जि-ओवलित्तं जहा उववाइए, जाव पच्चप्पिणंति । तए णं से जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया दोच्चं पि कोडुंबियपुरिसे सदावेइ, सदावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! जमालिस्स खत्तियकुमारस्स महत्थं, महग्घं, महरिहं विपुलं निक्खमणाभिसेयं उवट्टवेह । तए णं ते कोडुंबियपुरिसा तहेव जाव पच्चप्पिणंति । तए णं तं जमालिं खत्तियकुमारं अम्मा-पियरो सीहासनवरंसि पुरत्थाभिमुहं निसीयावेंति, निसीयावेत्ता अट्टसएणं सोवण्णियाणं कलसाणं, एवं जहा रायप्पसेणइज्जे, जाव अट्टसएणं भोमेज्जाणं कलसाणं सविट्ठिय जाव महया रवेणं महया महया निक्खमणाभिसेणेणं अभिसिंचंति ।

२४. म० २ अभिसिंचित्ता करयल- जाव जएणं विजएणं वद्धावेंति, ज० २ वद्धावित्ता एवं वयासी-भण जाया ! किं देमो, किं पयच्छामो, किणा वा ते अट्टो ? तए णं से जमाली खत्तियकुमारे अम्मा-पियरो एवं वयासी-इच्छामि णं अम्म-याओ ! कुत्तियावणाओ रयहरणं चं पडिग्गहं चं आणिउं कासवगं च सदाविउं । तए णं से जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिता कोडुंबियपुरिसे सदावेइ, को० २ सदावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! सिरिघराओ तिन्नि सयसहस्साए ग्हाय दोहिं सयसहस्सेणं कुत्तियावणाओ रयहरणं चं पडिग्गहं चं आणेह, सयसहस्सेणं कासवगं सदावेह । तए णं ते कोडुंबियपुरिसा जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिउणा एवं बुत्ता समाणा हट्ट-तुट्ट- करयल- जाव पडिसुणेत्ता खिप्पामेव सिरिघराओ तिन्नि सयसहस्साइ, तहेव जाव कासवगं सदावेंति । तए णं से कासवए जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिउणा कोडुंबियपुरिसेहिं सदाविए समाणे हट्टे तुट्टे ण्हाए कयबलिकम्मे जाव सरीरे, जेणेव जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया तेणेव

इच्छुं छुं. ज्यारे जमालि क्षत्रियकुमारने तेना माता-पिता विषयने अनुकूल तथा विषयने प्रतिकूल एवी घणी उक्तिओ, प्रज्ञप्तिओ, संज्ञप्तिओ अने विनतिओथी कहेवाने यावत् समजाववाने शक्तिमान् न थया त्यारे वगर इच्छाए तेओए जमालि क्षत्रियकुमारने दीक्षा लेवानी अनुमति आपी.

दीक्षानुमति.

२३. त्यार पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषोने बोलव्या. अने बोलवीने एम कहुं के—'हे देवानुप्रियो ! शीघ्र आ क्षत्रियकुंडग्राम नगरनी बहार अने अंदर पाणीथी छंटकाव करावो, वाळीने साफ करावो, अने लीपावो'-इत्यादि जेम* औपपातिक सूत्रमां कहुं छे तेम करीने यावत् ते कौटुंबिक पुरुषो आज्ञा पाछी आपे छे. त्यारबाद फरीने पण जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषोने बोलव्या, अने बोलवीने आ प्रमाणे कहुं के—'हे देवानुप्रियो ! जलदी जमालि क्षत्रियकुमारनो महार्थ, महामूल्य, महापूज्य अने मोटो दीक्षानो अभिषेक तैयार करो.' त्यारबाद ते कौटुंबिक पुरुषो कह्या प्रमाणे करीने आज्ञा पाछी आपे छे. त्यारबाद जमालि क्षत्रियकुमारने तेना माता-पिता उत्तम सिंहासनमां पूर्व दिशा सन्मुख बेसारे छे, अने बेसारीने एकसो आठ सोनाना कलशोथी-इत्यादि राजप्रश्रीयसूत्रमां कह्या प्रमाणे यावत् एकसोने आठ माटीना कलशोथी सर्व ऋद्धिवडे यावद् मोटा शब्दवडे मोटा २ निष्क्रमणाभिषेकथी तेनो अभिषेक करे छे.

जमालिनी दीक्षा

२४. अभिषेक कर्या बाद ते जमालि क्षत्रियकुमारना माता-पिता हाथ जोडी यावत् तेने जय अने विजयथी वधावे छे. वधावीने तेओए आ प्रमाणे कहुं के—'हे पुत्र ! तुं कहे के तने अमे शुं दइए, शुं आपीए, अथवा तारे कांइ प्रयोजन छे ? त्यारे ते जमालि क्षत्रियकुमारने पोताना माता-पिताने आ प्रमाणे कहुं के—'हे माता-पिता ! हुं कुत्रिकापणथी एक रजोहरण अने एक पात्र मंगाववा तथा एक हजामने बोलववा इच्छुं छुं. त्यारे ते जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषोने बोलव्या अने बोलवीने कहुं के—'हे देवानुप्रियो ! शीघ्र आपणा खजानामांथी त्रण लाख (सोनैया) ने लइने तेमांथी वे लाख (सोनैया) वडे कुत्रिकापणथी एक रजोहरण अने एक पात्र लावो, तथा एक लाख सोनैया आपीने एक हजामने बोलवो. ज्यारे जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए ते कौटुंबिक पुरुषोने ए प्रमाणे आज्ञा करी त्यारे तेओ खुश थया, तुष्ट थया, अने हाथ जोडीने यावत् पोताना स्वामीनुं वचन स्वीकारीने तुरतज खजानामांथी त्रण लाख सुवर्णमुद्रा लइने यावत् हजामने बोलवे छे, त्यारबाद जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषो द्वारा बोलवेलो ते हजाम खुश थयो, तुष्ट थयो,

१ बहूहि य आ-ग-ड । २ अकामए चे-ग । ३ अट्टसयाणं ड । ४-सिंचइ ग-घ । ५ वा क । ६-वा क । ७-णुप्पिये । ८ बुत्ते समाणे ड । ९-तुट्टा घ । १० हट्टतुट्टे क ।

२३. * औपपातिक. प. ६१-२.

† राजप्रश्रीय प. १००-१. पं ८.

२४. ‡ कु-पृथिवी, त्रिक-त्रण, आपण-हाट; स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरूप त्रण लोकमां रहेली वस्तुने मळवाना स्थान-हाटने कुत्रिकापणं कहे छे—टीका.

ઉવાગચ્છતિ, ઉવાગચ્છિતા કરચલ- જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ પિયરં જણેણં વિજણેણં ચદ્ધાવેદ; જ૦ ૨ ઘદ્ધાવિત્તા एवं वयासी-संदिसंतु णं देवाणुप्पिया ! जं मण करणिज्जं ? तए णं से जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स पिया तं कासवगं एवं वयासी- -तुमं देवाणुप्पिया ! जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स परेणं जत्तेणं चउरंगुलवज्जे 'निक्खमणपाओग्गे अग्गकेसे कप्पेहि । तए णं से कासवे जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स पिउणा एवं बुत्ते समाणे हट्ठ-तुट्ठ- करचल- जाव एवं सामी ! तंहत्ताणाए विणएणं वयणं पडिसुणेइ, पडिसुणिता सुरभिणा गंधोदएणं हत्थ-पादे पक्खालेइ, पक्खालिता सुद्धाए अट्टपडलाए पोत्तीए मुहं बंधइ, मुहं बंधिता जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स परेणं जत्तेणं चउरंगुलवज्जे 'निक्खमणपाओग्गे अग्गकेसे कप्पेइ । तए णं सा जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स माया हंसलक्खणेणं पैडसाडएणं अग्गकेसे पडिच्छइ, अ० २ पडिच्छिता सुरभिणा गंधोदएणं पक्खालेइ, सुरभि० २ पक्खालिता अग्गेहिं वरेहिं गंधेहिं, मल्लेहिं अच्चेति, अग्गेहिं० २ अच्चिता सुद्धे वत्थे बंधइ, सु० २ बंधिता रयणकरंडंगंसि पक्खिवति, पक्खिविता हार-वारिधार-सिंदुवार-छिन्नमुत्तावल्लिप्पगासाइं सुयवियोगदुसहाइं अंसुइं विणि- -म्मुयमाणी २ एवं वयासी-एस णं अहं जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स बहूसु तिहीसु य पव्वणीसु य उस्सवेसु य जप्पेसु य छणेसु य अपच्छिमे दरिसणे भविस्सतीति कट्ठ ऊंसीसगमूले उवेति ।

૨૫. તપ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ અમ્મા-પિયરો 'દોષં પિ ઉત્તરાવક્રમણં સીહાસણં ર્યાવેતિ, દોષં પિ ૨ ર્યાવિત્તા જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ સેયા-પીયરેહિં કલસેહિં પ્હેવેતિ, સેયા૦ ૨ પ્હેવિત્તા પમ્હલસુકુમાલાપ સુરમીપ ગંધકાસાઈપ ગાયાઈ લ્હેતિ, પ૦ ૨ લ્હેતિ સરસેણં ગોસીસચંદણેણં ગાયાઈ અણ્ણિપંતિ, સ૦ ૨ અણ્ણિપિત્તા નાસાનિ- -સ્સાસવાયવોજ્જં, ચક્કુહરં, વન્ન-ફરિસજુત્તં, હયલાલાપેલવાડતિરેગં, ધવલં, કણગલ્લિતંતકમ્મં, મહરિહં, હંસલક્ખણપડસાડગં પરિહિંતિ, પરિહિત્તા હારં પિણેદ્દેતિ, પિણદ્ધિત્તા અદ્ધહારં પિણેદ્દેતિ, પિણદ્ધિત્તા एवं જહા સૂરિયામ્મસ્સ અલંકારો તહેવ જાવ ચિત્તં રયણસંકહુકહં મડહં પિણિદ્ધંતિ; કિં बहुणा ? गंधिम-वेदिम-पूरिम-संघातिमेणं चउद्विहेणं मल्लेणं कप्परुक्खगं पिक्ख अलंकिय-विभूसियं करेति । तए णं से जमालिस्स स्वत्तियकुमारस्स पिया कोडुंबियपुरिसे सद्दावेइ, सद्दावित्ता एवं वयासी- -खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! अणेगखंससयसणिणविट्ठं, लीलट्टियसालभंजियागं जहा रायप्पसेणइज्जे विमाणवण्णओ, जाव मणि-

નહાયો, અને બલિકર્મ (દેવપૂજા) કરી, યાવત્ તેણે પોતાનું શરીર શણગાર્યું, અને પછી જ્યાં જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારનો પિતા છે ત્યાં તે આવે છે. આવીને હાથ જોડીને જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાને જય અને વિજયથી વધાવે છે; વધાવ્યા પછી તે હજામ આ પ્રમાણે બોલ્યો કે- 'હે દેવાનુપ્રિય! જે મારે કરવાનું હોય તે ફરમાવો'. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાએ તે હજામને આ પ્રમાણે કહ્યું કે- 'હે દેવાનુપ્રિય! જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના અત્યંત યત્નપૂર્વક ચાર અંગુલ મૂકીને નિષ્ક્રમણને (દીક્ષાને) યોગ્ય આગળના વાલ કાપી નાખ. ત્યાર- પછી જ્યારે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાએ તે હજામને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે ખુશ થયો, તુષ્ઠ થયો અને હાથ જોડીને એ પ્રમાણે બોલ્યો- 'હે સ્વામિન્! આજ્ઞા પ્રમાણે કરીશ' એમ કહીને વિનયથી તે વચનનો સ્વીકાર કરે છે. સ્વીકાર કરીને સુગંધી ગંધોદકથી હાથ પગને ધુએ છે, ધોઈને શુદ્ધ આટ પડવાલા વસ્ત્રથી મોઢાને બાંધી અત્યંત યત્નપૂર્વક જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના નિષ્ક્રમણ યોગ્ય અગ્રકેશો ચાર આંગળ મૂકીને કાપે છે. ત્યાર પછી જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની માતા હંસના જેવા શ્વેત પટશાટકથી તે અગ્રકેશોને ગ્રહણ કરે છે. ગ્રહણ કરીને તે અગ્રકેશોને સુગંધી ગંધોદકથી ધુએ છે. ધોઈને ઉત્તમ અને પ્રધાન ગંધ તથા માલાવહે પૂજે છે. પૂજીને શુદ્ધ વસ્ત્રવહે બાંધે છે. બાંધીને રતના કરંડિયામાં મૂકે છે. ત્યાર પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની માતા હાર, પાળીની ધારા, સિંદુવારના પુષ્પો અને તૂટી ગઈ મોતીની માલ્યા જેવાં પુત્રના વિયોગથી દુઃસહ આંસુ પાડતી આ પ્રમાણે બોલી કે- 'આ કેશો અમારા માટે ઘણી તિથિઓ, પર્વણીઓ, ઉત્સવો, યજ્ઞો, અને મહોત્સવોમાં જમાલિકુમારના વારંવારં દર્શનરૂપ થશે' એમ ધારી તેને ઓશીકાના મૂલમાં મૂકે છે.

૨૫. ત્યાર બાદ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના માતા-પિતા પુનઃ ઉત્તર દિશા સન્મુખ બીજું સિંહાસન મૂકાવે છે. મૂકાવીને ફરીવાર જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને સોના અને રૂપાના કલશો વહે ન્હવરાવે છે. ન્હવરાવીને સુરભિ, દશાવાલી અને સુકુમાલ સુગંધી ગંધકાષાય (ગન્ધપ્રધાન લાઘુ વસ્ત્ર વહે તેનાં અંગોને લુંછે છે, અને અંગોને લુંછીને સરસ ગોશીર્ષ ચંદનવહે ગાત્રનું વિલેપન કરે છે. વિલેપન કરીને નાસિકાના નિઃશ્વાના વાયુથી ડહી જાય એવું હલકું, આંખને ગમે તેવું સુંદર, વર્ણ અને સ્પર્શથી સંયુક્ત, ઘોડાની લાલ કરતાં પણ વધારે નરમ, ધોલું, સોનાના કસવી છેડાવાળું, મહામૂલ્યવાળું, અને હંસના ચિહ્નયુક્ત એવું પટશાટક (રેશમી વસ્ત્ર) પહેરાવે છે. પહેરાવીને હાર અને અર્ધહારને પહેરાવે છે. એ પ્રમાણે જેમ 'સૂર્યામ્ના અલંકારનું વર્ણન કરેલું છે તેમ અહિં કરવું, યાવત્ વિચિત્ર રત્નોથી જડેલા ઉત્કૃષ્ટ મુકુટને પહેરાવે

૧-પઓને ગ-ઘ-હ । ૨ પહિકપ્પેહિ ઘ । ૩ તહત્તાણા વિ-ક । ૪-પઓને ગ-ઘ-હ । ૫ પરિસા-મ । ૬ ચમરેહિં ક । ૭ સુદ્ધ- -વથેણં ઘ, સુદ્ધેણં વથેણં હ । ૮-વારિધારા ગ-ઘ । ૯ ઓસીસગ-મ । ૧૦ દોષં ઉત્ત-ક । ૧૧ સીયાપી-ક-ઘ, સેયપી-હ । ૧૨ નાણેહિંતિ ગ-ઘ । ૧૩ નાણેહિત્તા ગ-ઘ । ૧૪ પિણિહેતિ, પિણિહિત્તા ક । ૧૫ -પહેતિ, -પહેતા ક ।

दयणघंटियाजालपरिक्खित्तं पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं उवट्टवेह, उवट्टवेत्ता मम पयमाणत्तियं पच्चप्पिणह । तप णं ते कोडुं-
बियपुरिसा जाव पच्चप्पिणंति । तप णं से जमाली खत्तियकुमारे केसालंकारेणं, बत्थालंकारेणं, मल्लालंकारेणं, आमरणा-
लंकारेणं चउद्विहेणं अलंकारेणं अलंकारिण समणे पडिपुञ्जालंकारे सीहासणाओ अब्भुट्टेह, सिहासणाओ अब्भुट्टिता सीयं
अणुप्पदाहिणीकरेमाणे सीयं दुरुहइ, दुरुहत्ता सीहासणवरंसि पुरत्थाऽभिमुहे सन्निसन्ने । तप णं तस्स जमालिस्स खत्तिय-
कुमारस्स माता ण्हाया, कय—(बलिकम्मा) जाव —सरीरा हंसलक्खणं पडसाडगं गहाय सीयं अणुप्पदाहिणीकरेमाणी
सीयं दुरुहइ, सीयं दुरुहत्ता जमालिस्स खत्तियकुमारस्स दाहिणे पासे भद्दासणवरंसि सन्निसन्ना । तप णं तस्स जमालिस्स-
खत्तियकुमारस्स अम्मधाती ण्हाया, जाव —सरीरा रयहरणं पडिग्गहं च गहाय सीयं अणुप्पदाहिणीकरेमाणी सीयं दुरु-
हइ, सीयं दुरुहत्ता जमालिस्स खत्तियकुमारस्स वामे पासे भद्दासणवरंसि सन्निसन्ना । तप णं तस्स जमालिस्स खत्तिय-
कुमारस्स पिट्ठओ एगा वरतरुणी सिंगारागारचारुवेसा संगयगय— जाव रूव—जोव्वण—विलासकलिया सुंदरथण— हिम—
रयय—कुमुद—कुंदे—दुप्पगासं सकोरंटमल्लदामं धवलं आयवत्तं गहाय सलीलं उवरि धारेमाणीओ धारेमाणीओ चिट्ठति ।
तप णं तस्स जमालिस्स उभओ पासिं दुवे वरतरुणीओ सिंगारागारचारु— जाव —कलियाओ, णाणामणि—कणग—रयण—
विमलमहरिहतवणिज्जु—जलविचित्तदंडाओ, चिल्लियाओ, संखं—क—कुंदे—दु—दगरय—अमयमहिय—फेणपुंजसन्निकासाओ धव-
लाओ चामराओ गहाय सलीलं वीयमाणीओ वीयमाणीओ चिट्ठति । तप णं तस्स जमालिस्स खत्तियकुमारस्स उत्तरपुर-
त्थिमेणं एगा वरतरुणी सिंगारागार— जाव —कलिया सेतं रययामयं विमलसलिलपुणं मत्तगयमहामुहाकितिसमाणं
भिगारं गहाय चिट्ठइ । तप णं तस्स जमालिस्स खत्तियकुमारस्स दाहिणपुरत्थिमेणं एगा वरतरुणी सिंगारागार— जाव
—कलिया चित्तकणगदंडं तालवेटं गहाय चिट्ठइ । तप णं तस्स जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया कोडुंबियपुरिसे सद्दावेइ
को० २ सद्दावित्ता एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! सरिसयं, सरित्तयं, सरिधयं, सरिसलावन्न—रूव—जोव्वण—
शुणोववेयं, एगाभरण—वसणगहियनिज्जोयं कोडुंबियवरतरुणसहस्सं सद्दावेह । तप णं ते कोडुंबियपुरिसा जाव पडिसुणित्ता
खिप्पामेव सरिसयं, सरित्तयं, जाव सद्दावेति । तप णं ते कोडुंबियपुरिसा जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिडणा कोडुंबि-
यपुरिसेहिं सद्दाविया समाणा हट्ट—तुट्ट—ण्हाया, कयबलिकम्मा, कयकोउय—मंगल—पायच्छित्ता, एगाभरण—वसणगहिय-

छे. वधारे शुं कहेवुं ? पण ग्रंथिम—गुथेली, वेष्टिम—वींटेली, पूरिम—पूरेली अने संघातिम—परस्पर संघात वडे तैयार थयेली चारे
प्रकारनी माळाओ वडे कल्पवृक्षनी पेठे ते जमालि कुमारेने अलंकृत—विभूषित करे छे. ल्यार बाद ते जमालि क्षत्रियकुमारना पिता
कौटुंबिक पुरुषोने बोलावे छे. अने बोलावीने तेणे आ प्रमाणे कहुं के—‘हि देवानुप्रियो ! शीघ्र सेंकडो स्तंभोवडे सहित लीलापूर्वक
पुतलीओधी युक्त—इत्यादि *राजप्रश्रीयसूत्रमां विमाननुं वर्णन कर्युं छे तेवी यावत् मणिरत्तनी घंटिकाओना समूह युक्त, हजार
पुरुषोधी उंचकी शकाय तेवी शीत्रिका—पालखीने तैयार करो अने तैयार करीने मारी आज्ञा पाछी आपो.’ ल्यारबाद ते कौटुंबिक पुरुषो यावत्
आज्ञाने पाछी आपे छे. ल्यार पछी ते जमालि क्षत्रियकुमार केशालंकार, वखालंकार माल्यालंकार अने आभरणालंकार ए, चार प्रकारना
अलंकारथी अलंकृत थइ प्रतिपूर्ण अलंकारथी विभूषित थइ सिहासनथी उठे छे. उठीने ते शिबिकाने प्रदक्षिणा दइने तेना उपर चढे छे.
चढीने उत्तम सिंहासन उपर पूर्व दिशा सन्मुख बेसे छे. ल्यारपछी ते जमालि क्षत्रियकुमारनी माता खान करी बलिकर्म करी यावत्
शरीरने अलंकृत करी, हंसना चिहवाळा पटशाटकने लइ शिबिकाने प्रदक्षिणा करी तेना उपर चढे छे; अने चढीने ते जमालि क्षत्रिय-
कुमारने जमणे पडखे उत्तम भद्रासन उपर बेठी. पछी जमालि क्षत्रियकुमारनी धावमाता खान करी यावत् शरीरने शणगारी रजोहरण
अने पात्रने लइ ते शिबिकाने प्रदक्षिणा करी तेना उपर चढे छे, अने चढीने जमालि क्षत्रियकुमारने डावे पडखे उत्तम भद्रासन
उपर बेठी. ल्यारपछी ते जमालि क्षत्रियकुमारनी पाछळ मनोहर आकार अने सुंदर पहेरवेशवाळी, संगतगतिवाळी यावत् रूप अने
यौवनना विलासथी युक्त, सुंदर स्तनवाळी एक युवती हिम, रजत, कुमुद, मोगरानुं फुल अने चंद्रसमान कोरंटकपुष्पनी माळायुक्त, धोलुं
छत्र हाथमां लइ तेने लीलापूर्वक धारण करती उभी रहे छे. ल्यारपछी ते जमालिने बने पडखे शृंगारना जेवा मनोहर आकारवाळी
अने सुंदर वेषवाळी उत्तम बे युवती स्त्रीओ यावत् अनेक प्रकारना मणि, कनक, रत्न अने विमल, महामूल्य तपनीय (रक्त सुवर्ण—)
थी बनेला, उज्ज्वल विचित्र दंडवाळां, दीपतां, शंख, अंक, मोगराना फुल, चंद्र, पाणीना त्रिन्दु अने मथेल अमृतना फीणना समान
धोळां चामरोने ग्रहण करी लीलापूर्वक वीजती उभी रहे छे. पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारनी उत्तरपूर्व दिशाए शृंगारना गृह जेवी उत्तम
वेषवाळी यावत् एक उत्तम स्त्री श्वेत रजतमय, पवित्र पाणीथी भरेला अने उन्मत्त हस्तीना मोटा मुखना आकारवाळा कलशने ग्रहण
करीने यावत् उभी रहे छे. ल्यार पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारनी दक्षिणपूर्व शृंगारना गृहरूप उत्तम वेषवाळी यावत् एक उत्तम स्त्री

નિજોયા જેણેવ જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પિયા તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા કરયલ— જાવ વદ્ધાવેત્તા યથં વયાસી-સંદિસંતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! જં અર્હેહિં કરણિજ્ઞં । તપ ણં સે જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પિયા તં કોડુંબિયવર- સરુણસહસ્સં પિં એવં વયાસી-તુંબે ણં દેવાણુપ્પિયા ! પ્હાયા કયવલિકમ્મા જાવ-ગહિયનિજ્જોગ્ગા જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમાર- સ્સ સીયં પરિવહહ । તપ ણં તે કોડુંબિયપુરિસા જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ જાવ પડિસુણિત્તા પ્હાયા જાવ -ગહિય- નિજ્જોગા જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ સીયં પરિવહંતિ । તપ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પુરિસસહસ્સવાહિણિં સીયં દુરુદ્ધસ્સ સમાણસ્સ તપ્પદમયાપ ઇમે અટ્ટ-ટ્ટ મંગલગા પુરઓ અહાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા; તં જહા-સોત્થિય-સિરિવચ્છ- જાવ -દપ્પણા; તદાણંતરં ચ ણં પુત્તકલસભિંગારં જહા ઉવવાપ્પ, જાવ -ગગણતલમણુલિહંતી પુરઓ અહાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા, એવં જહા ઉવવાપ્પ તદેવ ભાણિયથં, જાવ-આલોયં ચ કરેમાણા જયજયસહં ચ પડંજમાણા પુરઓ અહાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા । તદાણંતરં ચ ણં બહવે ડગ્ગા ભોગા જહા ઉવવાપ્પ જાવ મહાપુરિસવગ્ગુરાપરિવિચ્છિત્તા, જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પુરઓ ય મગ્ગતો ય પાસઓ ય અહાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા ।

૨૬. તપ ણં સે જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પિયા પ્હાયા કૈયવલિકમ્મા જાવ -વિભૂસિપ હત્થિવચ્છંધવરગપ સકોરંટ- મહ્હદામેણં છત્તેણં ધરિજ્જમાણેણં સેયવરચામરાહિં ઉદ્ધુદ્ધમાણીહિં ઉદ્ધુદ્ધમાણીહિં હય-ગય-રહ-પવરજોહકલિયાપ ચાડરંગિણીપ સેણાપ સાંદ્ધિ સંપરિવુડે, મહયામહચ્છડગર- જાવ -પરિવિચ્છિત્તે જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પિટ્ટઓ અણુગચ્છહ । તપ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ ખત્તિયકુમારસ્સ પુરઓ મહં આસા, આસવરા, ઉમઓ પાસિં ણાગા, ણાગવરા, પિટ્ટઓ રહા, રહસંગેહી । તપ ણં સે જમાલી ખત્તિયકુમારે અબ્ભુમ્મતભિંગારે, પરિગહિયતાલિયંટે, ડસવિયસેતછત્તે, પવીડિયસેતચામરબાલવીયણાપ, સવિહીપ જાવ ણાદિતરવેણં, તયાણંતરં ચ ણં બહવે લંટ્ટિમ્માહા કુંતંતગ્ગાહા જાવ પુંત્થયમ્માહા, જાવ ધીણમ્માહા; તયાણંતરં ચ ણં અટ્ટસયં

વિચિત્ર સોનાના દંડવાળા વિંજણાને લઈને ઉભી રહે છે, પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાં કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવ્યા અને બોલ- વીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! શીખ્ર સરસા, સમાનત્ત્રચાવાળા, સમાનઉમરવાળા, સમાનલાવણ્ય, રૂપ અને યૌવન ગુણ- યુક્ત, અને એક સરસા આભરણ અને વસ્ત્રરૂપ પરિકરવાળા એક હજાર ઉત્તમ યુવાન કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવો’. પછી તે કૌટુંબિક પુરુ- ષોએ યાવત્ પોતાના સ્વામીનું વચન સ્વીકારીને જલદી એક સરસા અને સરસી ત્ત્રચાવાળા યાવત્ એક હજાર પુરુષોને બોલાવ્યા. સ્વારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાં કૌટુંબિક પુરુષોદ્વારા બોલાવેલા તે કૌટુંબિક પુરુષો હર્ષિત અને તુષ્ટ થયા. જ્ઞાન કરી, બલિકર્મ (પૂજા) કરી, કૌતુક અને મંગલરૂપ પ્રાયશ્ચિત્ત કરી, એકસરસા ઘરેણાં અને વસ્ત્રરૂપ પરિકરવાળા થઈને તેઓ જ્યાં જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતા છે ત્યાં આવે છે. આવીને હાથ જોડી યાવત્ વધાવી તેઓએ આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે દેવાનુપ્રિય ! જે કાર્ય અમારે કરવાનું હોય તે પ્રમાણે.’ પછી તે જમાલિકુમારના પિતાં તે હજાર કૌટુંબિક ઉત્તમ યુવાન પુરુષોને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! જ્ઞાન કરી, બલિકર્મ કરી અને યાવત્ એક સરસા આભરણ અને વસ્ત્રરૂપપરિકરવાળા તમે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની શિબિકાને ઉપાડો.’ પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાનું વચન સ્વીકારી જ્ઞાન કરેલા યાવત્ સરસો પહેરવેષ ધારણ કરેલા તે કૌટુંબિક પુરુષો જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની શિબિકા ઉપાડે છે. પછી જ્યારે તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર હજાર પુરુષોથી ઉપાડેલી શીબિકામાં બેઠો સ્વારે સૌ પહેલાં આ આઠ આઠ મંગલો આગલ અનુક્રમે ચાલ્યા. તે આ પ્રમાણે ૧ સ્વસ્તિક, ૨ શ્રીવત્સ, યાવત્ ૮ દર્પણ. તે આઠ મંગલ પછી પૂર્ણ કલશ ચાલ્યો- ‘સ્વાદિ* ઔપપાતિકસૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ગગન તલનો સ્પર્શ કરતી એવી વૈજયંતી-ધ્વજા આગલ અનુક્રમે ચાલી-‘સ્વાદિ †ઔપપાતિકસૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ જય જય શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા તેઓ આગલ અનુક્રમે ચાલ્યા. સ્વારપછી ઘણા ઉપકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા, મોગકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા પુરુષો ઔપપાતિકસૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ મોટા પુરુષો રૂપી વાગુરાથી વીંટાયેલા જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની આગલ, પાછલ અને પડલ અનુક્રમે ચાલ્યા.

૨૬. સ્વારપછી તે જમાલિકુમારના પિતા જ્ઞાન કરી, બલિકર્મ કરી યાવત્ વિભૂષિત થઈ હાથીના ઉત્તમ સ્કંધ ઉપર ચઢી, કોરંટક પુષ્પની માળા યુક્ત, [મસ્તકે] ધારણ કરાતા છત્રસહિત, બે શ્વેત ચામરોથી વીંજાતા ૨, ઘોડા, હાથી, રથ અને પ્રવર યોધાઓ સહિત ચતુરંગિણી સેના સાથે પરિવૃત્ત થઈ, મોટા સુમટના વૃન્દથી યાવત્ વીંટાયેલા જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની પાછલ ચાલે છે, સ્વારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની આગલ મોટા અને ઉત્તમ ઘોડાઓ, અને બન્ને પડલે ઉત્તમ હાથીઓ, પાછલ રથો અને રથનો સમૂહ ચાલ્યો. સ્વાર બાદ તે જમાલિકુમાર સર્વ ઋદ્ધિસહિત યાવત્ વાદિત્રના શબ્દસહિત ચાલ્યો. તેની આગલ કલ્પશ અને તાલવૃન્તને લઈને પુરુષો ચાલતા હતા, તેના ઉપર ઉંચે શ્વેત છત્ર ધારણ કરાયું હતું, અને તેના પડલે શ્વેત ચામર અને નાના પંખાઓ વીંજાતા હતા. સ્વાર પછી કેટલાક લોક-

૧ તુજ્ઞે ણં ઘ-હ । ૨ પાસઓ ય ક-ગ । ૩ કય-જાવ ક-હ । ૪-કુમારસ્સ । ૫ -ધીયણીપ ગ-ઘ-હ । ૬ તયાણંતરં ક । ૭-મ્માહા ગ-હ ।

* ઔપપા. પ. ૬૯-૧

† ઔપપા. પ. ૬૯-૧

ગયાણં, અટ્ટસયં તુર્યાણં, અટ્ટસયં રહ્યાણં; તદાણંતરં ચ ણં લડડ—અસિ—કોતહૃથાણં બહૂણં પાયત્તાણીણં પુરઓ સંપટ્ટિયં, તયાણંતરં ચ ણં બહુવે રાઈસર—તલવર—જાવ સત્યવાહપ્પમિયઓ પુરઓ સંપટ્ટિયા ળંતિયકુંડગામં નયરં મજ્ઞંમજ્ઞેણં જેણેવ માહણકુંડગામે નયરે, જેણેવં બહુસાલપ ચેઇપ, જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ પાહારેથ ગમણાપ ।

૨૭. તપ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ સ્વત્તિયકુંડગામં નયરં મજ્ઞંમજ્ઞેણં નિગ્ગચ્છમાણસ્સ સિંઘાડગ—તિય—ચ—
ઉક્ક— જાવ પહેસુ બહુવે અત્થતિયા, જહા ઉવવાઇપ, જાવ અભિનંદિતા ય અમિત્યુણંતા ય एवं વયાસી—‘જય જય ણંદા ! ધમ્મેણં,
જય જય નંદા ! તવેણં, જય જય નંદા ! મહં તે અમગ્ગોહિ ણાણ—દંસણ—ચરિત્તમુત્તમેહિ, અજિયાદં જિણાહિ રંદિયાદં, જીયં ચ
પાલેહિ સમણધમ્મં; જિયવિગ્ધો વિ ય વસાહિ તં દેવ ! સિદ્ધિમજ્ઞે, ણિહ્ણાહિ ય રાગ—દોસમજ્ઞે તવેણ ધિતિધણિયવદ્ધકચ્છે,
મહાહિ ય અટ્ટ કમ્મસત્તુ જ્ઞાણેણં ઉત્તમેણં સુક્કેણં, અપ્પમત્તો હરાહિ આરાહણપડાગં ચ ધીર ! તેલોક્કરંગમજ્ઞે, પાવય વિતિ-
મિરમણુત્તરં કેવલં ચ ણાણં, મચ્છ ય મોક્કં પરં પદં જિણવરોવદિટ્ટેણં સિદ્ધમગ્ગેણં અકુડિલેણં, હંતા પરીસહચમૂં, અમિભવિય
મામકંટકોવસગ્ગાણં, ધમ્મે તે અવિગ્ધમત્થુ’ત્તિ કટ્ટુ અભિનંદંતિ ય અમિત્યુણંતિ ય ।

તપ ણં સે જમાલી સ્વત્તિયકુમારે નયણમાલાસહસ્સેહિં પિચ્છિજ્જમાણે પિચ્છિજ્જમાણે एवं જહા ઉવવાઇપ કુણિઓ, જાવ
ણિગ્ગચ્છતિ; ણિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ માહણકુંડગામે નયરે જેણેવ બહુસાલપ ચેઇપ તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, ઉવાગચ્છિત્તા છત્તાદીપ તિત્થગરા-
તિસપ પાસઇ, પાસિત્તા પુરિસસહસ્સવાહિણિં સીયં ઠવેદ, પુરિસસહસ્સવાહિણીઓ સિયાઓ પંચોરુહઇ । તપ ણં તં જમાલિ
સ્વત્તિયકુમારં અમ્મા—પિયરો પુરઓ કાડં જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં
તિક્કુત્તો જાવ નમંસિત્તા एवं વયાસી—एवं સ્વલુ ભંતે ! જમાલી સ્વત્તિયકુમારે અમ્હં एणे पुत्ते इट्टे कंते, જાવ કિમંગ ! પુણ
પાસણયાપ, સે જહા ણામપ ઉપ્પલે ઇ વા, પડમે ઇ વા, જાવ સંહસ્સપત્તે ઇ વા પંકે જાપ જલે સંબુદ્ધે ણો’સ્વલિપ્પતિ પંકરણં,

હીવાળા, માલાવાળા, યાવત્ પુસ્તકવાળા યાવત્ વીણાવાળા પુરુષો ચાલ્યા. સ્યારપછી એકસો આઠ હાથી, એકસો આઠ ઘોડા અને એકસો
આઠ રથો ચાલ્યા, સ્યારપછી લોકડી, તરવાર અને માલાને પ્રહણ કરી મોટું પાયદળ આગળ ચાલ્યું, સ્યારપછી ઘણા યુવરાજો,
ધનિકો, તલવરો, યાવત્ સાર્થવાહ પ્રમુખ આગળ ચાલ્યા. યાવત્ ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરની વચ્ચે થઈને જ્યાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગર છે, જ્યાં
બહુશાલક ચૈલ્ય છે અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં જવાનો વિચાર કર્યો.

૨૭. સ્યારપછી ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરની વચોવચ નિકળતા તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને શૃંગાટક, ત્રિક, ચતુષ્ક યાવત્ માર્ગેમાં ઘણા
ધનના અર્થિઓ, કામના અર્થિઓ—इत्यादि *औपपातिकसूत्रमां कहा। प्रमाणे यावत् अभिनंदन आपता, स्तुति करता आ प्रमाणे कहुं
के—‘हे नंद—आनन्ददायक ! तारो धर्म वडे जय थाओ, हे नन्द ! तारो तपवडे जय थाओ, हे नन्द ! तारुं भद्र थाओ, अभम—अखंडित
अने उत्तम ज्ञान, दर्शन अने चारित्र वडे अजित एवी इन्द्रियोने तुं जित, अने जीतिने श्रमण धर्मतुं पालन कर. हे देव ! विप्रोने जीती
तुं सिद्धिगतिमां निवास कर. धैर्यरूप कच्छने मजबूत बांधीने तपवडे रागद्वेषरूप मल्लोનો घात कर. उत्तम शुद्ध ध्यानवडे अष्टकर्मरूप
शत्रुनुं मर्दन कर. वळी हे धीर ! तुं अप्रमत्त थइ त्रणलोकरूप रंगमंडप मध्ये आराधनापताकाने प्रहण करी निर्मळ अने अनुत्तर एवा
केवलज्ञानने प्राप्त कर, अने जिनवरे उपदेशेल सरल सिद्धिमार्गवडे परमपदरूप मोक्षने प्राप्त कर. परीषहरूप सेनाने हणीने इन्द्रियोने
प्रतिकूल उपसर्गोनो पराजय कर. तने धर्ममां अविघ्न थाओ’—ए प्रमाणे तेओ अभिनंदन आपे छे अने स्तुति करे छे.

સ્યારવાદ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર હજારો નેત્રોની માલાઓથી ચારંવાર જોવાતો —इत्यादि †औपपातिकसूत्रमां कूणिकना प्रसंगे कहुं
छे तेम अहिं जाणवुं; यावत् ते [जमालि] नीकळे छे. नीकळीने ज્યાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગર છે, જ્યાં બહુશાલ નામે ચૈલ્ય છે ત્યાં આવે
છે. ત્યાં આવીને તીર્થકરના છત્રાદિક અતિશયોને જુપ છે, જોઈને હજાર પુરુષોથી વહન કરાતી તે શિબિકાને ઉમી રાખે છે. ઉમી રાખીને
તે શિબિકા થકી નીચે ઉતરે છે. સ્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને આગળ કરી તેના માતા—પિતા જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં
આવે છે. ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમી તેઓ આ પ્રમાણે બોલ્યા કે—‘हे भगवन् ! ए प्रमाणे
खरेखरं आ जमालि क्षत्रियकुमार अमारे एक इष्ट अने प्रिय पुत्र छे, जेतुं नाम श्रवण पण दुर्लभ छे, तो दर्शन दुर्लभ होय तेमां शुं
कहेवुं ? जेम कोइ एक कमळ, पद्म, यावत् सहस्रपत्र कादवमां उत्पन्न थाय, अने पाणीमां वधे, तोपण ते पंकनी रजथी तेम जलना कणथी
लेपातुं नथी; ए प्रमाणे आ जमालि क्षत्रियकुमार पण कामधकी उत्पन्न थयो छे अने भोगोधी वृद्धि पाम्यो छे, तो पण ते कामरजथी

૧ સંપટ્ટિયા ક-હ। ૨ જાવ ણાદિતરવેણં સ્વત્તિય-ગ-ઘ । ૩ -તિરાચ-હ । ૪ અમિત્યુણંતિ ગ । ૫ જિયાદં ગ-હ । ૬ ણિધય ક ।
૭ -અલ્લકચ્છો ક । ૮ -વાહિણીં સીયં ઘ । ૯ -રુભતિ ક । ૧૦ ગચ્છઇ ગ-ઘ-હ । ૧૧ પડમસહસ્સ-ગ-ઘ ।

૨૭. * ઔપપા. પ. ૭૩-૧.

† ઔપપા. પ. ૭૫-૧.

૨૩ મં. ૬૦

णोऽवलिप्पइ जलरणं, एवामेव जमाली वि खत्तियकुमारे कामोहिं जाए, भोगेहिं संबुद्धे णो विलिप्पइ कामरणं, णो विलिप्पइ भोगरणं, णो विलिप्पइ मित्त-णाइ-णियगसयण-संबंधिपरिजणेणं । एस णं देवाणुप्पिया ! संसारभयुद्धिगे भीए जम्मण-मरणेणं; देवाणुप्पियाणं अंतिए मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पंघतेति; तं एयं णं देवाणुप्पियाणं अम्हे सीसभिक्खं दलयामो, पडिच्छंतु णं देवाणुप्पिया ! सीसभिक्खं ।

२८. तए णं समणे भगवं महावीरे जमालिं खत्तियकुमारं एवं वयासी-अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पडिबंधं । तए णं से जमाली खत्तियकुमारे समणेणं भगवया महावीरेणं एवं बुत्ते समाणे हट्ट-तुट्टे समणं भगवं महावीरं तिवखुत्तो जाव नमंसित्ता उत्तरंपुरस्थिमं दिसिभागं अवक्कमइ, अवक्कमित्ता सयमेव आभरण-मल्ला-लंकारं ओमुयइ । तए णं सा जमालिस्स खत्तियकुमारस्स माया हंसलवखणेणं पडसाडएणं आभरण-मल्ला-लंकारं पडिच्छति, आ० २ पडिच्छित्ता हार-वारि- जाव विणिम्भुयमाणी विणिम्भुयमाणी जमालिं खत्तियकुमारं एवं वयासी-घडियव्वं जाया ! जइयव्वं जाया ! परिक्रमियव्वं जाया ! अस्सिं च णं अट्टे, णो पैमाएतव्वं ति कट्टु जमालिस्स खत्तियकुमारस्स अम्मा-पियरो समणं भगवं महावीरं वंदंति, णमंसंति, वंदित्ता णमंसित्ता जामेव दिसं पाउब्भूया तामेव दिसं पडिगया ।

२९. तए णं से जमाली खत्तियकुमारे सयमेव पंचमुट्टियं लोयं करेइ, करित्ता जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, एव जहा उसमदत्तो तहेव पइइओ; नवरं पंचहिं पुरिससपाहिं सदिं तहेव जाव सामाइयमाइयाहिं एकारस अंगाइं अहिज्झइ, सा० २ अहिज्झित्ता बहहिं चउत्थ-छट्ट-ट्टम- जाव -मासद्ध-मासखमणेहिं विचिचेहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ।

३०. तए णं से जमाली अणगारे अन्नया कयाइ जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं वंदइ, नमंसइ, वंदित्ता, नमंसित्ता एवं वयासी-इच्छामि णं मंते ! तुम्हेहिं अब्भणुत्ताए समाणे पंचहिं अणगारसपाहिं सदिं बहिया जणवयविहारं विहरित्ताए । तए णं समणे भगवं महावीरे जमालिस्स अणगारस्स एयमट्टं णो आढाइ, णो

अने भोगरजथी लेपातो नथी, तेमज मित्र, ज्ञाति, पोताना स्वजन, संबन्धी अने परिजनथी पण लेपातो नथी. हे देवानुप्रिय ! आ जमालि क्षत्रियकुमार संसारना भयथी उद्विग्न थयो छे, जन्म मरणथी भयभीत थयो छे, अने देवानुप्रिय एवा आपनी पासे मुंड-दीक्षित थइने अगारवासथी अनगारिकपणाने स्वीकारवाने इच्छे छे. तो देवानुप्रियने अमे आ शिष्यरूपी भिक्षा आपीए छीए. तो हे देवानुप्रिय ! आप आ शिष्यरूप भिक्षानो स्वीकार करो'.

२८. ल्यारे श्रमण भगवंत महावीरे ते जमालि क्षत्रियकुमारने आ प्रमाणे कह्युं के-‘हे देवानुप्रिय ! जेम सुख उपजे तेम करो, प्रतिबन्ध न करो’. ल्यारे श्रमण भगवान् महावीरे जमालि क्षत्रियकुमारने ए प्रमाणे कह्युं ल्यारे ते हर्षित थइ, तुष्ट थइ, यावत् श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करी यावद् नमस्कार करी, उत्तरपूर्व दिशा तरफ जाय छे. जइने पोतानी मेळे आभरण, माला अने अलंकार उतारे छे. पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारनी माता हंसना चिह्नवाळां पटशाटकथी आभरण, माला अने अलंकारोने ग्रहण करे छे. ग्रहण करीने हार अने पाणीनी धारा जेवा आंसु पाडती २ तेणे पोताना पुत्र जमालिने आ प्रमाणे कह्युं के-‘हे पुत्र ! संयमने विषे प्रयत्न करजे, हे पुत्र ! यत्न करजे, हे पुत्र ! पराक्रम करजे, संयम पाळवामां प्रमाद न करीश. ए प्रमाणे (कहीने) ते जमालि क्षत्रियकुमारना माता-पिता श्रमण भगवंत महावीरने वांटे छे, नमे छे; वांटी अने नमीने जे दिशाथी तेओ आल्या हंता ते दिशाए पाछा गया.

२९. ल्यारपछी ते जमालि क्षत्रियकुमार पोतानी मेळे पंच मुष्टिक लोच करे छे, करीने ज्यां श्रमण भगवान् महावीर छे त्यां आवे छे, आवीने *ऋषभदत्त ब्राह्मणनी पेटे तेणे प्रव्रज्या लीधी. परन्तु जमालि क्षत्रियकुमारे पांचसो पुरुषो साथे प्रव्रज्या लीधी-इत्यादि सर्व जाणवुं. यावत् ते जमालि अनगार सामायिकादि अगीआर अंगोने भणे छे. भणीने घणा चतुर्थ भक्त, छट्ट, अट्टम, अने यावत् मासार्ध तथा मासक्षमणरूप विचित्र तपकर्मवडे आत्माने भावित करता विहरे छे.

३०. ल्यार बाद अन्य कोइ दिवसे ते जमालि अनगार ज्यां श्रमण भगवान् महावीर छे त्यां आवे छे, आवीने श्रमण भगवंत महावीरने वांटे छे, नमे छे. वांटी अने नमीने तेणे आ प्रमाणे कह्युं के-‘हे भगवन् ! तमारी अनुमतिथी-हुं पांचसे अनगारनी साथे बहारना देशोमां विहार करवाने इच्छुं छुं.’ ल्यारे श्रमण भगवान् महावीरे जमालि अनगारनी आ वातनो आदर न कर्यो, स्वीकार न कर्यो,

१ पवइत्तए छ । २-तव्वत्ति क-ड । ३-वंदइ णमंसइ ग-घ । ४-५ दिसि ग-घ । ६ खत्तिए घ । ७ उवागच्छित्ता एं ग-घ-ड । ८ जाव सव्वं सा-घ ।

२९. * जुओ-भग. खं ३. श. ९-उ-३३ पृ. ६.

परिजाणह, तुसिणीए संचिद्रुह । तए णं से जमाली अणगारे समणे भगवं महावीरं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी-इच्छामि णं भंते । तुम्हेहि अन्नपुत्राए समाणे पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं जाव विहरित्तए । तए णं समणे भगवं महावीरे जमालिस्स अणगारस्स दोच्चं पि, तच्चं पि एयमट्टं णो आढाइ, जाव तुसिणीए संचिद्रुह । तए णं से जमाली अणगारे समणं भगवं महावीरं वंदइ, णमंसइ, वंदित्ता, णमंसित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ, बहुसालाओ चेइयाओ पडिनिक्खमइ, पडिनिक्खमित्ता पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं वहिया जणवयविहारं विहरइ ।

३१. तेणं कालेणं, तेणं समएणं सावत्थी नामं नयरी होत्था, वण्णओ; कोट्टए चेइए, वन्नओ, जाव वणसंडस्स । तेणं कालेणं, तेणं समएणं चंपा नामं नयरी होत्था, वन्नओ । पुण्णभइ चेइए, वन्नओ, जाव पुढविसिलापट्टओ । तए णं से जमाली अणगारे अन्नया कयाइं पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिवुडे पुट्टाणुपुट्टिं चरमाणे, गामाणुग्गामं दूइजमाणे जेणेव सावत्थी नयरी, जेणेव कोट्टए चेइए तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हइ, अ० २ ओगिण्हित्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तए णं समणे भगवं महावीरे अन्नया कयाइं पुट्टाणुपुट्टिं चरमाणे, जाव सुहंसुहेणं विहरमाणे जेणेव चंपा नयरी, जेणेव पुण्णभइ चेइए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हति, अ० २ ओगिण्हित्ता संजमेणं, तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ।

३२. तए णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स तेहिं अरसेहि य, विरसेहि य, अंतेहि य, पंतेहि य, लूहेहि य, तुच्छेहि य, कालाइकंतेहि य, पमाणाइकंतेहि य, सीएहि य पाण-भोयणेहिं अन्नया कयाइं सरीरगंसि विउले रोगातंके पाउभूए, उज्जले, विउले, पगाडे, ककसे, कडुए, चंडे, दुक्खे, दुग्गे, तिक्खे, दुरहियासे । पित्तज्वरपरिगतसरीरे, दाहवुक्कंतिए या वि विहरइ । तए णं से जमाली अणगारे वेयणाए अभिभूए समाणे समणे णिग्गंथे सद्दावेति, स० २ सद्दावित्ता एवं वयासी-तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! मम सेज्जासंधारगं संधरइ । तए णं ते समणा णिग्गंथा जमालिस्स अणगारस्स एतमट्टं विणएणं पडिसुणेंति, पडिसुणित्ता जमालिस्स अणगारस्स सेज्जासंधारगं संधरंति । तए णं से जमाली अणगारे बलियतरं वेदणाए अभिभूए समाणे दोच्चं पि समणे निग्गंथे सद्दावेइ, सद्दावित्ता दोच्चं पि एवं वयासी-ममं णं देवाणुप्पिया ! सेज्जासंधारए णं किं कडे, कज्जइ ?*

परन्तु मौन रखा. ल्यार पछी ते जमालि अनगारे श्रमण भगवंत महावीरने बीजी वार, त्रीजी वार पण ए प्रमाणे कहुं के-हे भगवन् ! तमारी अनुमतिथी हुं पांचसो साधु साथे यावत् विहार करवाने इच्छुं छुं.' पछी श्रमण भगवान् महावीरे जमालि अनगारनी आ वातनो बीजी वार, त्रीजी वार पण आदर न कर्यो, यावत् मौन रखा. ल्यारवाद जमालि अनगार श्रमण भगवंत महावीरने वांटे छे, नमे छे. वांटीने-नमीने श्रमण भगवंत महावीर पासेथी अने बहुशाल नामे चैत्यथी नीकळे छे, नीकळीने पांचसो साधुओनी साथे बहारना देशोमां विहार करे छे.

३१. ते काले अने ते समये श्रावस्ती नामे नगरी हती. *वर्णन. ल्यां कोष्ठक नामे चैत्य हतुं. †वर्णन यावत् वनखंड सुधी जाणवुं. ते काले अने ते समये चंपा नामे नगरी हती, वर्णन. पूर्णभद्र चैत्य हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्ट हतो. हवे अन्य कोइ दिवसे ते जमालि अनगार पांचसो साधुओना परिवारनी साथे अनुक्रमे विहार करता, एक गामथी बीजे गाम जता ज्यां श्रावस्ती नामे नगरी छे, अने ज्यां कोष्ठक चैत्य छे ल्यां आवे छे. ल्यां आवीने यथायोग्य अवग्रहने ग्रहण करीने संयम अने तपवडे आत्माने भावित करता विहारे छे. ल्यारवाद अन्य कोइ दिवसे श्रमण भगवान् महावीर अनुक्रमे विचरता यावत् सुखपूर्वक विहार करता ज्यां चंपानगरी छे, अने ज्यां पूर्णभद्र चैत्य छे ल्यां आवे छे, आवीने यथायोग्य अवग्रहने ग्रहण करी संयम अने तपवडे आत्माने भावित करता विचरे छे.

३२. हवे अन्य कोइ दिवसे ते जमालि अनगारने रसरहित, विरस, अन्त, प्रान्त, रुक्ष (लुखा) तुच्छ, कालातिक्रांत, (मुख तरसनो काल वीती गया पछी) प्रमाणातिक्रांत (प्रमाणथी वधारे के ओछा) शीत पान-भोजनथी शरीरमां मोटो व्याधि पेदा थयो, ते व्याधि अत्यन्त दाह करनार, विपुल, सल्ल, कर्कश, कटुक, चंड, (भयंकर) दुःखरूप, कष्टसाध्य, तीव्र अने असह्य हतो, तेनुं शरीर पित्तज्वरथी व्याप्त होवाथी ते दाहयुक्त हतो. हवे ते जमालि अनगार वेदनाथी पीडित थयेले पोताना श्रमण निर्ग्रथोने बोलवे छे. बोलवीने तेणे ए प्रमाणे कहुं के-हे देवानुप्रियो ! तमे मारे सुवा माटे संस्तारक (शय्या) पाथरो'. ल्यारवाद ते श्रमण निर्ग्रथो जमालि अनगारनी आ वातनो विनयपूर्वक स्वीकार करे छे, स्वीकारीने जमालि अनगारने सुवा माटे संस्तारक पाथरे छे. ज्यारे ते जमालि अनगार अत्यंत वेदनाथी व्याकुल थयो ल्यारे फरीथी श्रमण निर्ग्रथोने बोलव्या अने बोलवीने फरीथी तेणे आ प्रमाणे कहुं के-हे देवानुप्रियो ! मारे माटे

१ कयावि घ । २ तुज्जे णं घ-ड । ३ अयमट्टं घ-ड । * एवं वुत्ते समाणे समणा निग्गंथा एवं विति-भो सामी ! कीरइ' इत्यधिक्य पाठः ग-घ ।

३१. * जुओ उववाइअ चंपानगरीतुं वर्णन. प. १-१.

† जुओ उववाइअ पूर्णभद्रचैत्यतुं वर्णन. प. ४-२.

श्रावस्ती नगरी.
कोष्ठक चैत्य. चंपा-
नगरी, पूर्णभद्रचैत्य-
श्रावस्ती.
कोष्ठकचैत्य.

તતે ણં તે સમણા ણિગ્ગંથા જમાલિ અણગારં एवं वयासी-णो खलु देवाणुप्पिया णं सेज्जासंधारण कडे, कज्जइ । तए णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था-जं णं समणे भगवं महावीरे एवं आइक्खइ, जाव एवं परू-वेइ-एवं खलु चलमाणे चलिए, उदीरिज्जमाणे उदीरीए, जाव निज्जरिज्जमाणे णिज्जिन्ने; तं णं मिच्छा; इमं च णं पच्चक्खमेव दीसइ सेज्जासंधारण कज्जमाणे अकडे, संथरिज्जमाणे असंथरिए; जम्हा णं सेज्जासंधारण कज्जमाणे अकडे, संथरिज्जमाणे असंथरिए तम्हा चलमाणे वि अचलिए, जाव निज्जरिज्जमाणे वि अणिज्जिन्ने, एवं संपेहेइ, संपेहिता समणे णिग્गंથે સદ્ધાવેइ, સમ ૦ ૨ સદ્ધાવિત્તા एवं वयासी-जं णं देवाणुप्पिया ! समणे भगवं महावीरे एवं आइक्खइ, जाव परूवेइ-एवं खलु चलमाणे चलिए, तं चेव सधं जाव णिज्जरमाणे अणिज्जिन्ने । तए णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स एवं आइक्खमाणस्स जाव परूवेमाणस्स अत्थे-गईया समणा णिग્गंથા एयમટ્ટું સદ્ધંતિ, પત્તિયંતિ, રોયંતિ, અત્થેગઈયા સમણા ણિગ્ગંથા एयमट्टुं नो सद्दंति, नो पत्तियंति, नो रोयंति । तत्थ णं जे ते समणा णिग્गંથા જમાલિસ્સ અણગારસ્સ एयमट्टुं सद्दंति, पत्तियंति, रोयंति ते णं जमालिं चेव अણગારં ઉવસંપજ્જિત્તા ણં વિહરંતિ; તત્થ ણં જે તે સમણા ણિગ્ગંથા જમાલિસ્સ અણગારસ્સ एयं अट्टुं णो सद्दंति, णो पत्तियंति, णो रोयंति ते णं जमालिस्स अणगारस्स अंतियाओ, कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमित्ता पुद्धानुपुधिं चरमाणे गामाणुग्गामं दूइज्जमाणे जेणेव चंपा नयरी, जेणेव पुण्णभदे चेइए, जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छंति; उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, करित्ता वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता समणं भगवं महावीरं उवसंपज्जित्ता णं विहरंति ।

૩૩. તપ ણં સે જમાલી અણગારે અન્નયા કેયાવિ તાઓ રોગાયંકાઓ વિપ્પમુકે, હૈટ્ટે જાપ, અરોણ બલિયસરીરે, સાવ-ત્થીઓ નયરીઓ કોટ્ટયાઓ ચેइयाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमित्ता पुद्धानुपुधिं चरमाणे, ગામાણુગ્ગામં દૂइज्जमाणे जेणेव चंपा नयरी, जेणेव पुण्णभदे चेइए, जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अदूरसामंते ठिच्चा समणं भगवं महावीरं एवं वयासी-जहा णं देवाणुप्पियाणं वहवे अंतेवासी समणा णिगग्गंथा

સંસ્તારક કર્યો છે કે કરાય છે ?' સ્વાર પછી તે શ્રમણ નિર્મળ્યો જમાલિ અનગારને એમ કહ્યું કે—'દેવાનુપ્રિયને માટે શય્યાસંસ્તારક કર્યો નથી, પણ કરાય છે'. સ્વાર પછી તે જમાલિ અનગારને આ આવા પ્રકારનો સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે—'શ્રમણ ભગવંત મહાવીર જે એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરૂપે છે કે, ચાલતું હોય તે ચાલ્યું કહેવાય, ઉદીરાતું હોય તે ઉદીરાયું કહેવાય, યાવત્ નિર્જરાતું હોય તે નિર્જરાયું કહેવાય, તે મિથ્યા છે. કારણ કે આ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે કે, શય્યા સંસ્તારક કરાતો હોય ત્યાં સુધી તે કરાયો નથી, પથરાતો હોય ત્યાં સુધી તે પથરાયો નથી; જે કારણથી આ શય્યા-સંસ્તારક કરાતો હોય ત્યાં સુધી તે કરાયો નથી, પથરાતો હોય ત્યાં સુધી તે પથરાયેલો નથી; તે કારણથી ચાલતું હોય ત્યાં સુધી તે ચલિત નથી, પણ અચલિત છે; યાવત્ નિર્જરાતું હોય ત્યાં સુધી તે નિર્જરાયું નથી પણ અનિર્જરિત છે' એ પ્રમાણે વિચાર કરે છે. વિચાર કરીને તે જમાલિ અનગાર શ્રમણ નિર્મળ્યોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—'હૈ દેવાનુપ્રિયો ! શ્રમણ ભગવંત મહાવીર જે આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરૂપે છે કે—'खरेखर ए प्रमाणे "चालतुं ते चलित कहेवाय"—इत्यादि, पूर्ववत् सर्व कहेवुं, यावत् निर्जरातुं होय ते निर्जरित नथी, पण अनिर्जरित छे.' જ્યારે જમાલિ અનગાર એ પ્રમાણે કહેતા હતા, યાવત્ પ્રરૂપણા કરતા હતા, સ્વારે કેટલાએક શ્રમણ નિર્મળ્યો એ વાતને શ્રદ્ધાપૂર્વક માનતા હતા, તેની પ્રતીતિ કરતા હતા, રુચિ કરતા હતા; અને કેટલાક શ્રમણ નિર્મળ્યો એ વાત માનતા ન હોતા, તથા તેની પ્રતીતિ અને રુચિ કરતા ન હોતા. તેમાં જે શ્રમણ નિર્મળ્યો તે જમાલિ અનગારના આ મન્તવ્યની શ્રદ્ધા કરતા હતા, પ્રતીતિ કરતા હતા અને રુચિ કરતા હતા તેઓ તે જમાલિ અનગારને આશ્રયી વિહાર કરે છે. અને જે શ્રમણ નિર્મળ્યો જમાલિ અનગારના એ મન્તવ્યમાં શ્રદ્ધા કરતા ન હોતા, પ્રતીતિ કરતા ન હોતા અને રુચિ કરતા ન હોતા તેઓ જમાલિ અનગારની પાસેથી કોષ્ટક ચૈલ્ય થકી બહાર નીકળે છે, અને બહાર નીકળીને અનુક્રમે વિચરતા, એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરતા જ્યાં ચંપા નગરી છે, જ્યાં પૂર્ણમદ્ર ચૈલ્ય છે, અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરે છે, કરીને વાંદે છે; નમે છે, અને વાંદી-નમીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની નિશ્રાણ વિહાર કરે છે.

૩૩. સ્વાર પછી કોઈ એક દિવસે તે જમાલિ અનગાર પૂર્વોક્ત રોગના દુઃખથી વિમુક્ત થયો, દૃષ્ટ, રોગરહિત અને બલવાન્ શરીર-ઘાલો થયો. અને શ્રાવસ્તી નગરીથી અને કોષ્ટક ચૈલ્યથી બહાર નીકળી અનુક્રમે વિચરતા પ્રામાનુપ્રામ વિહાર કરતા જ્યાં ચંપાનગરી છે, જ્યાં પૂર્ણમદ્ર ચૈલ્ય છે, અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની અત્યન્ત દૂર નહિ તેમ અત્યન્ત પાસે નહિ, તેમ ઉભા રહીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું—'जेम देवानुप्रियना घणा शिष्यो श्रमण निर्मल्यो छयस्य

छउमत्था भवेत्ता छउमत्थावक्रमणेणं अवकंता, णो खलु अहं तहा छउमत्थे भवित्ता छउमत्थावक्रमणेणं अवकंते; अहं णं उप्पन्नानाण-दंसणधरे अरहा जिणे केवली भवित्ता केवलिवक्रमणेणं अवकंते ।

३४. तप णं भगवं गोयमे जमालिं अणगारं एवं वयासी-नो खलु जमाली ! केवलिस्स णाणे वा दंसणे वा सेलंसि वा थंभंसि वा थुंभंसि वा आवरिज्जइ वा णिवारिज्जइ वा; जदि णं तुमं जमाली ! उप्पन्नानाण-दंसणधरे अरहा जिणे केवली भवित्ता केवलिवक्रमणेणं अवकंते, तो णं इमाइं दो वागरणाइं वागरेहि-सासए लोए जमाली ! असासए लोए जमाली ! सासए जीवे जमाली ! असासए जीवे जमाली ? । तप णं से जमाली अणगारे भगवया गोयमेणं एवं वुत्ते समाणे संकिए कंखिए जाव कलुससमावन्ने जाए या वि होत्था, णो संचायति भगवओ गोयमस्स किंचि वि पमोक्खं आइक्खित्तए, तुसिणीए संचिदुइ ।

३५. 'जमालि'त्ति समणे भगवं महावीरे जमालिं अणगारं एवं वयासी-अत्थि णं जमाली ! ममं बहवे अंतेवासी समणा णिग्गंथा छउमत्था, जे णं पभू एयं वागरणं वागरित्तए, जहा णं अहं, नो चेव णं एयप्पगारं भासं भासित्तए, जहा णं तुमं । सासए लोए जमाली ! 'जं ण कंदायि णासि, ण कंयाइ ण भवति, ण कंयाइ ण भविस्सइ; भुवि च, भवइ य, भवि-स्सइ य; धुवे, णितिए, सासए, अक्खए, अच्चए, अवट्टिए णिच्चे । असासए लोए जमाली ! 'जं ओसप्पिणी भवित्ता उस्सप्पिणी भवइ, उस्सप्पिणी भवित्ता ओस्सप्पिणी भवइ । सासए जीवे जमाली ! जं न कयायि णासि, जाव णिच्चे । असासए जीवे जमाली ! जं णं नेरइए भवित्ता तिरिक्खजोणिए भवइ, तिरिक्खजोणिए भवित्ता मणुस्से भवइ, मणुस्से भवित्ता देवे भवइ ।

३६. तप णं से जमाली अणगारे समणस्स भगवतो महावीरस्स एवं आइक्खमाणस्स, जाव एवं परूवेमाणस्स एयं अहं नो सदहति, णो पत्तियइ, णो रोएइ; एयमट्ठं असइहमाणे, अपत्तियमाणे, अरोएमाणे दोच्चं पि समणस्स भगवओ महा-वीरस्स अंतियाओ आयाए अवकमइ, दोच्चं पि आयाए अवकमित्ता बहूहिं असन्नावुब्भावणाहिं मिच्छत्ताभिणिवेसेहि य अप्पाणं च परं च तदुमयं च बुग्गाहेमाणे, बुप्पाएमाणे बहूइं वासाइं सामन्नपरियागं पाउणइ, पाउणित्ता अज्जमासियाए संलेहणाए अत्ताणं

होइने छमस्थ विहारथी विहरी रहा छे; पण हुं तेम छमस्थ विहारथी विहरतो नथी. हुं तो उत्पन्न थयेला ज्ञान अने दर्शन धारण करनारो अहंन्, जिन अने केवली थइने केवलिविहारथी विचरु छुं.

३७. ल्यारपछी भगवंत गौतमे ते जमालि अनगारने आ प्रमाणे कह्युं के- 'हे जमालि ! खरेखर ए प्रमाणे केवलिनुं ज्ञान के दर्शन पर्वतथी स्तंभथी के स्तूपथी आवृत थतुं नथी, तेम निवारित थतुं नथी. हे जमालि ! जो तुं उत्पन्न थयेला ज्ञान, दर्शनने धारण करनार अहंन्, जिन अने केवली थइने केवलिविहारथी विचरे छे तो आ बे प्रश्नो नो उत्तर आप. [प्र०] हे जमालि ! १ लोक शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? हे जमालि ! २ जीव शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? ज्यारे भगवंत गौतमे ते जमालि अनगारने पूर्व प्रमाणे पूछ्युं ल्यारे ते शंकित अने कांक्षित थयो, यावत् कलुषितपरिणामवाळो थयो. ज्यारे ते (जमालि) भगवंत गौतमना प्रश्नो नो कांइ पण उत्तर आपवा समर्थ न थयो ल्यारे तेणे मौन धारण कर्युं.

भगवान् गौतमना जमालिने प्रश्नो.

लोक शाश्वत छे के अशाश्वत ? जीव शाश्वत छे के अशाश्वत ? जमालि उत्तर आपवा अस-मर्थ थयो.

३८. पछी श्रमण भगवान् महावीरे 'हे जमालि !' एम कहीने ते जमालि अनगारने आ प्रमाणे कह्युं के- 'हे जमालि ! मारे घणा श्रमण निर्ग्रंथ शिष्यो छमस्थ छे, तेओ मारी पेठे आ प्रश्नो नो उत्तर आपवा समर्थ छे. पण जेम तुं कहे छे तेम 'हुं सर्वज्ञ अने जिन छुं' एवी भाषा तेओ बोलता नथी. हे जमालि ! लोक शाश्वत छे, कारण के 'लोक कदापि न हतो' एम नथी, 'कदापि लोक नथी' एम नथी, अने 'कदापि लोक नहि हशे' एम पण नथी. परन्तु लोक हतो, छे अने हशे. ते ध्रुव, नियत, शाश्वत, अक्षत, अव्यय, अवस्थित अने नित्य छे. वळी हे जमालि ! लोक अशाश्वत पण छे, कारण के अवसर्पिणी थइने उत्सर्पिणी थाय छे. उत्सर्पिणी थइने अवसर्पिणी थाय छे. हे जमालि ! जीव शाश्वत छे, कारण के ते 'कदापि न हतो' एम नथी, 'कदापि नथी' एम नथी अने, 'कदापि नहि हशे' एम पण नथी, जीव यावद् नित्य छे. वळी हे जमालि ! जीव अशाश्वत पण छे, कारण के नैरयिक थइने तिर्यचयोनिक्क थाय छे, तिर्यच-योनिक्क थइने मनुष्य थाय छे, अने मनुष्य थइने देव थाय छे.

भगवान् महावीर-ना उत्तरो.

लोक शाश्वत छे.

लोक अशाश्वत छे.

जीव शाश्वत छे.

जीव अशाश्वत छे.

३९. ल्यारपछी ते जमालि अनगार आ प्रमाणे कहेता, यावत् ए प्रकारे प्ररूपणा करता श्रमण भगवान् महावीरनी आ वातनी श्रद्धा करतो नथी, प्रतीति करतो नथी, रुचि करतो नथी, अने आ बाबतनी अश्रद्धा करतो, अप्रतीति करतो अने अरुचि करतो पोते बीजी वार पण श्रमण भगवंत महावीर पासेथी नीकळे छे. नीकळीने घणा असद्-असत्य भावने प्रकट करवा वडे अने मिथ्यात्वना अभिनिवेश वडे पोताने, परने तथा बज्जेने भ्रान्त करतो अने मिथ्याज्ञानवाळा करतो घणा वरस सुधी श्रमण पर्यायने पाळे छे, पाळीने अर्धमासिकसं-

झूसेइ, झूसित्ता तीसं भत्ताइं अणसणाए छेदेति, तीसं० २ छेदेत्ता तस्स ट्ठाणस्स अणालोइय-पडिक्कंते कालमासे कालं किच्चा लंतए कप्पे तेरससागरोवमठितीएसु देवकिब्बिसिएसु देवेसु देवकिब्बिसियत्ताए उववन्ने ।

३७. [प्र०] तए णं भगवं गोयमे जमालिं अणगारं कालगयं जाणित्ता जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता णमंसित्ता एवं वयासी-एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी कुसिस्से जमाली नामं अणगारे, से णं भंते ! जमाली अणगारे कालमासे कालं किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ? [उ०] गोयमादी ! समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं एवं वयासी-एवं खलु गोयमा ! ममं अंतेवासी कुसिस्से जमाली नामं अणगारे से णं तदा मम एवं आइक्खमाणस्स ४ एयं अट्ठं णो सदइइ ३, एयं अट्ठं असइइमाणे ३ दोच्चं पि ममं अंतियाओ आयाए अवक्कमइ, दोच्चं० २ अवक्कमित्ता बह्हिं असब्भावुब्भावणाहिं तं चेव जाव देवकिब्बिसियत्ताए उववन्ने ।

३८. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! देवकिब्बिसिया पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा देवकिब्बिसिया पण्णत्ता, तं जहा-तिपलिओवमट्ठिइया, तिसागरोवमट्ठिइया, तेरससागरोवमट्ठिइया ।

३९. [प्र०] कहिं णं भंते ! तिपलिओवमट्ठिइया देवकिब्बिसिया परिवसंति ? [उ०] गोयमा ! उप्पि जोइसियाणं, हिट्ठिं सोहम्मी-साणेसु कप्पेसु, एत्थ णं तिपलिओवमट्ठितिया देवकिब्बिसिया परिवसंति ।

४०. [प्र०] कहिं णं भंते ! तिसागरोवमट्ठिइया देवकिब्बिसिया परिवसंति ? [उ०] गोयमा ! उप्पि सोहम्मी-साणाणं कप्पाणं, हिट्ठिं सणकुमार-माहिंदेसु कप्पेसु, एत्थ णं तिसागरोवमट्ठिइया देवकिब्बिसिया परिवसंति ।

४१. [प्र०] कहिं णं भंते ! तेरससागरोवमट्ठिइया देवकिब्बिसिया देवा परिवसंति ? [उ०] गोयमा ! उप्पि बंभलोगस्स कप्पस्स हिट्ठिं लंतए कप्पे, एत्थ णं तेरससागरोवमट्ठिइया देवकिब्बिसिया देवा परिवसंति ।

लेखनावडे आत्माने-शरीरने कृश करीने अनशनवडे त्रीश भक्तोने पूरा करीते पापस्थानकने आलोच्या के प्रतिक्रम्या सिवाय भरण समये काल करीने लान्तक देवलोकने विषे तेर सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवोमां किल्बिषिक देव पणे उत्पन्न थयो.

३७. पछी ते जमालि अनगारने कालगत थयेला जाणीने भगवान् गौतम ज्यां श्रमण भगवान् महावीर छे ल्यां आवे छे. आवीने श्रमण भगवान् महावीरने वादे छे, नमे छे. वादी-नमीने ते आ प्रमाणे बोल्या के-‘हे भगवन् ! ए प्रमाणे देवानुप्रिय एवा आपनो अंतेवासी कुशिष्य जमालि नामे अनगार हतो, ते काळ समये काळ करीने क्यां गयो-क्यां उत्पन्न थयो ? [उ०] ‘हे गौतमादि !’ ए प्रमाणे कहीने श्रमण भगवंत महावीरे भगवान् गौतमने आ प्रमाणे कहुं के-‘हे गौतम ! मारो अंतेवासी कुशिष्य जमालि नामे अनगार हतो ते ज्यारे हुं ए प्रमाणे वहेता हतो, यावत् प्ररूपणा करतो हतो ल्यारे ते आ बाबतनी श्रद्धा करतो नहोतो, प्रतीति के रुचि करतो नहोतो. आ बाबतनी श्रद्धा, प्रतीति के रुचि न करतो फरीथी मारी पासेथी नीकळीने घणा असद्भूत-मिथ्या भावोने प्रकट करवावडे-इत्यादि यावत् किल्बिषिकदेवपणे उत्पन्न थयो छे.

किल्बिषिकदेवनी स्थिति.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! किल्बिषिक देवो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारना किल्बिषिक देवो कहा छे. ते आ प्रमाणे-त्रण पल्योपमनी स्थितिवाळा, त्रण सागरोपमनी स्थितिवाळा अने तेर सागरोपमनी स्थितिवाळा.

किल्बिषिक देवोनी निवास.

३९. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण पल्योपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवो कये ठेकाणे रहे छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्योतिष्कदेवोनी उपर अने सौधर्म अने ईशानदेवलोकनी नीचे त्रण पल्योपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवो रहे छे.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवो क्यां रहे छे ? [उ०] हे गौतम ! सौधर्म अने ईशान देवलोकनी उपर तथा सनत्कुमार अने माहेन्द्र देवलोकनी नीचे त्रण सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवो रहे छे.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! तेर सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवो क्यां रहे छे ? [उ०] हे गौतम ! ब्रह्मलोकनी उपर अने ल्यांतक कल्पनी नीचे तेर सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवो रहे छे.

४२. [प्र०] देवकिञ्चिसिया णं भंते ! केसु कम्मादाणेषु देवकिञ्चिसियत्ताए उववत्तारो भवन्ति ? [उ०] गोयमा ! जे इमे जीवा आयरियपडिणीया, उवज्झायपडिणीया, कुलपडिणीया, गणपडिणीया, संघपडिणीया; आयरिय-उवज्झायाणं अयस-करा, अवन्नकरा, अकित्तिकरा, बहूहिं असम्भावुम्भावणाहिं, मिच्छत्ताभिनिवेशेहि य अप्पाणं परं च तदुभयं च बुग्गाहेमाणा, वुप्पाएमाणा बहूइं वासाइं सामन्नपरियागं पाउणंति, पाउणिन्ता तस्स ट्ठाणस्स अणालोइयपडिक्कंता कालमासे काल किष्वा अन्नयरेसु देवकिञ्चिसिएसु देवकिञ्चिसियत्ताए उववत्तारो भवन्ति; तं जहा-तिपलिओवमट्ठितिएसु वा, तिसागरोवमट्ठितिएसु वा, तेरससागरोवमट्ठितिएसु वा ।

४३. [प्र०] देवकिञ्चिसिया णं भंते ! ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं, भवक्खएणं, ठिईक्खएणं अणंतरं चयं चइत्ता कहिं गच्छंति, कहिं उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! जाव चत्तारि पंच नेरइय-तिरिक्खजोणिय-मणुस्स-देवभवग्गहणाइं संसारं अणुपरियट्ठित्ता तओ पच्छा सिज्झंति, वुज्झंति, जाव अंतं करेति; अत्थेगइया अणादीयं अणवद्दमं दीहमद्दं चाउरंत-संसारकंतरं अणुपरियट्ठंति ।

४४. [प्र०] जमाली णं भंते ! अणगारे अरसाहारे, विरसाहारे, अंताहारे, पंताहारे, लूहाहारे, तुच्छाहारे, अरसजीवी, विरसजीवी, जाव तुच्छजीवी, उवसंतजीवी, पसंतजीवी, विविचजीवी ? [उ०] हंता, गोयमा ! जमाली णं अणगारे अरसाहारे, विरसाहारे, जाव विविचजीवी ।

४५. [प्र०] जति णं भंते ! जमाली अणगारे अरसाहारे, विरसाहारे, जाव विविचजीवी कम्हां णं भंते ! जमाली अणगारे कालमासे कालं किष्वा लंतए कप्पे तेरससागरोवमट्ठितिएसु देवकिञ्चिसिएसु देवेषु देवकिञ्चिसियत्ताए उववत्तरे ? [उ०] गोयमा ! जमाली णं अणगारे आयरियपडिणीए, उवज्झायपडिणीए; आयरिय-उवज्झायाणं अयसकारए, अवन्नकारए, जाव

४२. [प्र०] हे भगवन् ! किल्बिषिक देवो क्या कर्मना निमित्ते किल्बिषिकदेवपणे उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवो आचार्यना प्रत्यनीक (द्वेषी), उपाध्यायना प्रत्यनीक, कुलप्रत्यनीक, गणप्रत्यनीक अने संघना प्रत्यनीक होय, तथा आचार्य अने उपाध्यायना अयश करनारा, अवर्णवाद करनारा अने अकीर्ति करनारा होय, तथा घणा असल्ल अर्थने प्रगट करवाथी अने मिथ्या कदाप्रहथी पोताने, परने अने बन्नेने भ्रान्त करता, दुर्बोध करता, घणा वरस सुधी साधुपणाने पाळे, अने पाळीने ते अकार्य स्थाननुं आलोचन के प्रतिक्रमण करी सिवाय मरणसमये काल करीने कोइ पण किल्बिषिक देवोमां किल्बिषिकदेवपणे उत्पन्न थाय छे. ते आ प्रसाणे—त्रण पल्योपमनी स्थितिवाळां, त्रण सागरोपमनी स्थितिवाळां, के तेर सागरोपमनी स्थितिवाळां. [उत्पन्न थाय.]

क्या कर्मथी किल्बिषिकदेव पणे उपजे ?

४३. [प्र०] हे भगवन् ! ते किल्बिषिक देवो आयुष्यनो क्षय थवाथी, भवनो क्षय थवाथी, स्थितिनो क्षय थवाथी, तरत ते देवलोकथी च्यवीने क्यां जाय-क्यां उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! ते किल्बिषिक देवो *नारक, तिर्यंच, मनुष्य अने देवना चार के पांच भवो करी, एटलो संसार भ्रमण करीने ल्यारपछी सिद्ध थाय, बुद्ध थाय अने यावद् दुःखोनो नाश करे. अने केटलाक किल्बिषिक देवो तो अनादि, अनंत अने दीर्घमार्गवाळा चारगति संसाराटवीमां भय्या करे.

किल्बिषिक देवो मरीने क्यां उपजे ?

४४. [प्र०] हे भगवन् ! जुं जमालि नामे अनगार रसरहित आहार करतो, विरसाहार करतो, अंताहार करतो, प्रांताहार करतो, रूक्षाहार करतो, तुच्छाहार करतो, अरसजीवी, विरसजीवी, यावत् तुच्छजीवी, उपशांतजीवनवाळो, प्रशांतजीवनवाळो, पवित्र अने एकान्त जीवनवाळो हतो ? [उ०] हे गौतम ! हा, जमालि नामे अनगार अरसाहारी, विरसाहारी यावद् पवित्रजीवनवाळो हतो.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! जो जमालि नामे अनगार अरसाहारी, विरसाहारी अने यावद् पवित्र जीवनवाळो हतो तो हे भगवन् ! ते जमालि अनगार मरणसमये काल करीने लांतक देवलोकमां तेर सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिषिक देवोमां किल्बिषिक देवपणे केम उत्पन्न थयो ? [उ०] हे गौतम ! ते जमालि अनगार आचार्यनो अने उपाध्यायनो प्रत्यनीक हतो, तथा आचार्य अने उपाध्यायनो अयश करनार अवर्णवाद करनार हतो यावद् ते [मिथ्या अभिनिवेश वडे पोताने, परने अने उभयने भ्रान्त करतो] दुर्बोध करतो, यावत् घणा

१ इमे आय-क-उ । २ -देवत्ताए क-उ ।

४३. * यद्यपि 'किल्बिषिक मरीने क्यां उत्पन्न थाय ?' ए प्रश्नना उत्तरमां नारक, तिर्यंच, मनुष्य अने देवना चार पांच भवप्रहण करीने मोक्षे जाय' एम कथुं छे, ते सामान्य कथन छे. अन्यथा देव अने नारक मरीने देव के नारक न थाय, परन्तु दुरत तो मनुष्य के तिर्यंचमां उत्पन्न भइने पछी नारक के देवमां उत्पन्न थाय. -टीका

वुप्पापमाणे, जाव बहूइं वासाइं सामन्नपरियागं पाउणति, पाउणित्ता अद्धमासियाए संलेहणाए तीसं भत्ताइं अणसणाए छेदेति, तीसं २ छेदेत्ता तस्स ट्ठाणस्स अणालोइयपडिक्कंते कालमासे कालं किष्वा लंतए कप्पे जाव उववन्ने ।

४६. [प्र०] जमाली णं भंते ! देवत्ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं जाव कहिं उववज्जिहिति ? [उ०] गोयमा ! चत्तारि, पंच तिरिक्खजोणिय—मणुस्स—देवभवग्गहणाइं संसारं अणुपरियट्ठित्ता तओ पच्छा सिज्जिहिति, जाव अंतं काहिति । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

नवमसए तेत्तीसइमो उद्देशो समत्तो ।

वरस सुधी श्रमणपणाने पाळीने अर्धमासिक संलेखना बडे शरीरने कृश करीने त्रीश भक्तीने अनशन बडे पूरा करीने ते स्थानकने आलोच्या के प्रतिक्रम्या सिवाय काळसमये काळ करीने लांतक कल्पमां यावद् उत्पन्न थयो.

४६. [प्र०] हे भगवन् ! ते जमालि नामे देव देवपणाथी, देवलोकथी पोताना आयुषनो क्षय थया बाद यावत् क्यां उत्पन्न थशे ? [उ०] हे गौतम ! तिर्यन्वयोनिक, मनुष्य, अने देवना चार पांच भवो करी—एटलो संसार भमी—स्यार पळी ते सिद्ध थशे, यावत् सर्व दुःखोनो नाश करशे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवंत गौतम यावत् बिहरे छे.]

नवम शते तेत्तीशमो उद्देशक समाप्त.

चौत्तीसइमो उद्देशो.

१. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समएणं रायगिहे जाव एवं वयासी-पुरिसे णं भंते ! पुरिसं हणमाणे किं पुरिसं हणइ, नोपुरिसं हणइ ? [उ०] गोयमा ! पुरिसं पि हणइ, नोपुरिसे वि हणति । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-पुरिसं पि हणइ, जाव नोपुरिसे वि हणइ ? [उ०] गोयमा ! तरस णं एवं भवइ-एवं खलु अहं एगं पुरिसं हणामि, से णं एगं पुरिसं हणमाणे अणेगे जीवे हणइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-पुरिसं पि हणइ, जाव नोपुरिसे वि हणइ ।

२. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! आसं हणमाणे किं आसं हणइ, नोआसे वि हणइ ? [उ०] गोयमा ! आसं पि हणइ, नोआसे वि हणइ । [प्र०] से केणट्टेणं ? [उ०] अट्टो तहेव, एवं हर्त्थि, सीहं, वग्धं जाव चिंतलंगं । *एए सव्वे इक्कगमा ।

३. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! अन्नयरं तसं पाणं हणमाणे किं अन्नयरं तसं पाणं हणइ, नोअन्नतरे तसे पाणे हणइ ? [उ०] गोयमा ! अन्नयरं पि तसं पाणं हणइ, णोअन्नयरे वि तसे पाणे हणइ । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-अन्नयरं पि तसं पाणं, नोअन्नयरे वि तसे पाणे हणइ [उ०] गोयमा ! तरस णं एवं भवइ-एवं खलु अहं एगं अन्नयरं तसं पाणं हणामि, से णं एगं अन्नयरं तसं पाणं हणमाणे अणेगे जीवे हणइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! तं चेव । एए सव्वे वि एक्कगमा ।

चौत्रीशमो उद्देशक.

१. [प्र०] ते काले-ते समये राजगृह नगरमां [भगवान् गौतमे] यावत् ए प्रमाणे पुच्छुं के-हे भगवन् ! कोइ पुरुष पुरुषनो घात करतो शुं पुरुषनो ज घात करे के नोपुरुषनो घात करे ? [उ०] हे गौतम ! पुरुषनो पण घात करे अने नोपुरुषनो (पुरुष शिवाय बीजा जीवोने) पण घात करे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के-पुरुषनो घात करे अने यावत् नोपुरुषनो पण घात करे ? [उ०] हे गौतम ! ते घात करनारना मनमां तो एम छे के 'हुं एक पुरुषने हणुं छुं', पण ते एक पुरुषने हणतो बीजा अनेक जीवोने हणे छे; माटे ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहुं छुं छे के ते पुरुषने पण हणे अने यावत् नोपुरुषोने पण हणे.

पुरुषने हणतो पुरुषने हणे के नो-पुरुषने हणे ! पुरुष अने नोपुरुषनो घात करे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! अश्वने हणतो कोइ पुरुष शुं अश्वने हणे के नोअश्वोने (अश्व शिवाय बीजा जीवोने) पण हणे ! [उ०] हे गौतम ! ते अश्वने पण हणे अने नोअश्वोने पण हणे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो ? [उ०] हे गौतम ! उत्तर पूर्ववत् जाणवो. ए प्रमाणे हस्ती, सिंह, बाघ तथा यावत् चिल्लक संबन्धे पण जाणवुं. ए बधानो एक सरखो पाठ जाणवो.

अश्वने हणतो अश्वने के नोअश्वोने हणे !

३. [प्र०] हे भगवन् ! कोइ पुरुष कोइ एक त्रस जीवने हणतो शुं ते त्रस जीवने हणे के ते शिवाय बीजा त्रस जीवोने पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ते कोइ एक त्रस जीवने पण हणे, अने ते शिवाय बीजा त्रस जीवोने पण हणे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के 'ते कोइ एक त्रस जीवने हणे अने ते शिवाय बीजा त्रस जीवोने पण हणे' ? [उ०] हे गौतम ! ते हणनारना मनमां ए प्रमाणे होय छे के 'हुं कोइ एक त्रस जीवने हणुं छुं', पण ते कोइ एक त्रस जीवने हणतो ते शिवाय बीजा अनेक त्रस जीवोने हणे छे. माटे हे गौतम ! इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं. ए बधाना एक सरखा पाठ कहेवा.

असुक त्रसने हणतो तेने हणे के बीजा त्रसोने पण हणे !

१ -चिल्ललंगं ग-घ-ङ । * 'एए सव्वे इक्कगमा' इत्यधिकः पाठो ग पुस्तक एव । २-३ तरुपा-घ ।

४. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! इस्सि हणमाणे किं इस्सि हणइ, नोइस्सि हणइ ? [उ०] गोयमा ! इस्सि पि हणइ नोइस्सि पि हणइ । [प्र०] से कणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ—जाव नोइस्सि पि हणइ ? [उ०] गोयमा ! तस्स णं एवं भवइ—एवं खलु अहं एगं इस्सि हणामि, से णं एगं इस्सि हणमाणे अणंते जीवे हणइ, से तेणट्ठेणं निष्खेवो ।

५. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! पुरिसं हणमाणे किं पुरिसवेरेणं पुट्ठे, नोपुरिसवेरेणं पुट्ठे ? [उ०] गोयमा ! निर्यमं ताव पुरिसवेरेणं पुट्ठे, अहवा पुरिसवेरेण य णोपुरिसवेरेण य पुट्ठे, अहवा पुरिसवेरेण य नोपुरिसवेरेहि य पुट्ठे; एवं आसं, एवं जाव चिँत्तलंगं, जाव अहवा चिँत्तलावेरेण य णोचिँत्तलावेरेहि य पुट्ठे ।

६. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! इस्सि हणमाणे किं इस्सिवेरेणं पुट्ठे, नोइस्सिवेरेणं पुट्ठे ? [उ०] गोयमा ! निर्यमं ताव इस्सिवेरेण य नोइस्सिवेरेहि य पुट्ठे ।

७. [प्र०] पुँढविकाइए णं भंते ! पुँढविकाइयं चेव आणमइ वा, पाणमति वा, ऊससति वा, नीससइ वा ? [उ०] हंता, गोयमा ! पुँढविकाइए पुँढविकाइअं चेव आणमति वा, जाव नीससति वा ।

८. [प्र०] पुँढविकाइए णं भंते ! आउक्काइयं आणमं(म)ति, जाव नीससं(स)ति वा ? [उ०] हंता, गोयमा ! पुँढविकाइए चेव आउक्काइयं आणमं(म)ति, जाव नीससं(स)ति वा; एवं तेउक्काइयं, वाउक्काइयं, एवं वणस्सइक्काइयं ।

९. [प्र०] आउक्काइए णं भंते ! पुँढविकाइयं आणमति वा, पाणमति वा ? [उ०] एवं चेव ।

ऋषिने हणतो
ऋषिने हणे के ते
शिवाय बीजाने
हणे ?

४. [प्र०] हे भगवन् ! ऋषिने हणतो कोई पुरुष शुं ऋषिने हणे के ऋषि शिवाय बीजाने पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ऋषिने हणे अने ऋषि शिवाय बीजाने पण हणे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छे के यावद् ऋषि शिवाय बीजाने पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ते हणनारना मनमां एम होय छे के 'हुं एक ऋषिने हणुं छुं', पण ते एक ऋषिने हणतो *अनंत जीवोने हणे छे. ते हेतुथी एम कहेवाय छे—इत्यादि उपसंहार जाणवो.

पुरुषने हणनार
पुरुषना वैरथी
बन्धाय के नो-
पुरुषना वैरथी
बन्धाय ?

५. [प्र०] हे भगवन् ! कोई पुरुष बीजा पुरुषने हणतो शुं पुरुषना वैरथी बन्धाय के नोपुरुषना (पुरुष शिवाय बीजा जीवोना) वैरथी बन्धाय ? [उ०] हे गौतम ! ते अवश्य पुरुषना वैरथी बन्धाय, १ अथवा †पुरुषना वैरथी अने नोपुरुषना वैरथी बन्धाय, २ अथवा पुरुषना वैरथी अने नोपुरुषना वैरोथी बन्धाय. ए प्रमाणे अश्वसंबन्धे अने यावत् चिल्लक संबन्धे पण जाणवुं. यावत् अथवा चिल्लकना वैरथी अने नोचिल्लकना वैरोथी बन्धाय.

ऋषिना वैरथी के
नोऋषिना वैरोथी
बन्धाय ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! ऋषिनो वध करनार पुरुष शुं ऋषिना वैरथी बन्धाय के नोऋषिना वैरथी बन्धाय ? [उ०] हे गौतम ! ते अवश्य †ऋषिना वैरथी अने नोऋषिना वैरोथी बन्धाय.

पृथिवीकायिक
पृथिवीकायिकने
आसोच्छ्वासरूपे
ग्रहण करे अने मूके ?

७. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीव पृथिवीकायिकने आनप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] हे गौतम ! हा, पृथिवीकायिक जीव पृथिवीकायिकने आनप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके.

पृथिवीकायिक
अष्कायिकने
ग्रहण करे अने
मूके ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीव अष्कायिकने आणप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] हा, गौतम ! पृथिवीकायिक अष्कायिकने आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे, यावत् मूके. ए प्रमाणे अग्निकाय, वायुकायिक अने वनस्पतिकायिकसंबन्धे प्रश्नो करवा.

अष्कायिक पृथि-
वीकायिकने ग्रह-
ण करे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! अष्कायिक जीव पृथिवीकायिकने आनप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] ए रीते पूर्व प्रमाणे जाणवुं.

१ अणंता जीवा क-ग-ड । २ नियमा घ, नियमेणं ड । ३ चिल्लगं ग-घ-ड । ४-५ चिल्लगावे- ग-घ-ड । ६ नियमा घ । ७-काइया ग-घ-ड । ८-कायं घ । ९-मंति पाणमंति वा ऊससंति नीससंति वा ग-घ-ड । १०-मंति वा ग-घ-ड । ११-संति वा क-ग-घ-ड ।

४. * “ऋषिनो वध करनार कोई पुरुष ऋषिने हणे अने ते शिवाय बीजा जीवोने पण हणे” ते संबन्धे टीकाकार भा प्रमाणे खुलासो करे छे— “ऋषिनो हणनार पुरुष ऋषिनो घात करता ते शिवाय बीजा अनन्त जीवोना घात करे, कारण के ऋषि जीवतो होय तो अनेक प्राणियोने प्रतिबोध करे, अने तेओ प्रतिबोध पामीने अनुक्रमे मोक्षे जाय, मुक्त जीवो तो अनन्त जीवोना अहिंसक छे, अने ते अनन्त जीवोनी अहिंसामां ऋषि कारण छे माटे ऋषिनो वध करनार तेनी अने बीजा अनन्त जीवोनी हिंसा करे छे.”—टीका.

५. † पुरुषने हणनार पुरुषे पुरुषनो घात करेलो होवाथी तेना पापथी ते अवश्य बन्धाय, पण ज्यारे ते तेम करता बीजा कोई एक प्राणीनी हिंसा करे त्यारे ते नोपुरुषवैरथी पण बन्धाय, अने अनेक प्राणियोनी हिंसा करे तो नोपुरुषवैरोथी बन्धाय.

६. ‡ ऋषिनो घात करनार पुरुष ऋषिना वैरथी अने नोऋषिना वैरोथी बन्धाय. भा पक्षमां भा एकज भंग जाणवो.

१०. [प्र०] आउक्काइए णं भंते ! आउक्काइयं चेव आणमति वा ? [उ०] एवं चेव; एवं तेउ—वाउ—वणस्सइकाइयं ।

११. [प्र०] तेउक्काइए णं भंते ! पुढविकाइयं आणमति वा ? [उ०] एवं, जाव वणस्सइकाइए णं भंते ! वणस्सइकाइयं चेव आणमति वा ? [उ०] तहेव ।

१२. [प्र०] पुढविकाइए णं भंते ! पुढविकाइयं चेव आणममाणे वा, पाणममाणे वा, ऊससमाणे वा, णीससमाणे वा करकिरिप ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिप, सिय चउकिरिप, सिय पंचकिरिप ।

१३. [प्र०] पुढविकाइए णं भंते ! आउक्काइयं आणममाणे वा ? [उ०] एवं चेव; एवं जाव वणस्सइकाइयं, एवं आउक्काइएण वि सधे वि भाणियघा, एवं तेउक्काइएण वि, एवं वाउक्काइएण वि । जाव [प्र०] वणस्सइकाइए णं भंते ! वणस्सइकाइयं चेव आणममाणे वा—पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिप, सिय चउकिरिप, सिय पंचकिरिप ।

१४. [प्र०] वाउक्काइए णं भंते ! रुक्खस्स मूलं पचालेमाणे वा पवाडेमाणे वा कतिकिरिप ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिप, सिय चउकिरिप, सिय पंचकिरिप; एवं कंदं, एवं जाव [प्र०] बीयं पचालेमाणे वा पुच्छा ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिप, सिय चउकिरिप, सिय पंचकिरिप । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

नवमसए चोत्तीसइमो उद्देशो समत्तो ।

नवमं सयं समत्तं ।

१०. [प्र०] हे भगवन् ! अप्कायिक जीव अप्कायिकने आनप्राणरूपे—श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] पूर्वं प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे तेजःकाय, वायुकाय अने वनस्पतिकाय संबन्धे पण जाणवुं.

अप्कायिक अप्कायिकने ग्रहण करे अने मूके ?

११. [प्र०] हे भगवन् ! अग्निक्कायिक जीव पृथिवीक्कायिकने आनप्राणरूपे—श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? ए प्रमाणे यावत् [प्र०] हे भगवन् ! वनस्पतिकायिक जीव वनस्पतिकायिकने आनप्राणरूपे—श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] उत्तर पूर्ववत् जाणवुं.

तेजःकायिक पृथिवीकायिकने ग्रहण करे अने मूके ?

१२. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीक्कायिक जीव पृथिवीक्कायिकने आनप्राणरूपे—श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करतो अने मूकतो केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कदाच* त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो अने कदाच पांचक्रियावाळो होय.

पृथिवीक्कायिकने क्रियावाळो.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीक्कायिक जीव अप्कायिकने आनप्राणरूपे—श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करतो [केटली क्रियावाळो होय ?] [उ०] इत्यादि पूर्वं प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिक संबन्धे पण जाणवुं. तथा ए प्रमाणे अप्कायिकनी साथे सर्व पृथिवीकायादिकनो संबन्ध कहेवो. तेज प्रकारे तेजःकायिक अने वायुकायिकनी साथे सर्वनो संबन्ध कहेवो. यावत् [प्र०] हे भगवन् ! वनस्पतिकायिक जीव वनस्पतिकायिकने आनप्राणरूपे—श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करतो [अने मूकतो केटली क्रियावाळो होय ?] [उ०] हे गौतम ! ते कदाच त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो अने कदाच पांचक्रियावाळो पण होय.

वायुकायिकने क्रिया.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! वायुकायिक जीव वृक्षना मूळने कंपावतो के पाडतो केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो होय, कदाच चारक्रियावाळो होय अने कदाच पांचक्रियावाळो पण होय. ए प्रमाणे यावत् कंद संबन्धे जाणवुं. ए प्रमाणे यावत् [प्र०] बीजने कंपावतो—इत्यादि संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो अने कदाच पांचक्रियावाळो होय. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

नवमशते चोत्तीसमो उद्देशक समाप्त.

नवम शतक समाप्त.

१२. * पृथिवीक्कायिकादि जीव पृथिवीक्कायिकादिकने श्वासोच्छ्वासरूपे ग्रहण करतां ज्यारे तेने पीडा उत्पन्न न करे ल्यारे तेने कायिकी इत्यादि त्रण क्रिया होय, ज्यारे पीडा करे ल्यारे पारितापनिकी सहित चार क्रिया, अने घात करे ल्यारे प्राणातिपातिकीयुक्त पांच क्रिया होय.—टीकाकार.

१४. † वृक्षना मूळने कंपावतुं के पाडतुं ते नशीना कांडा उपर रहेला वृक्षोना मूळ पृथ्वीथी ढंकायेला न होय ल्यारे संभवे छे.—टीकाकार.

दसमं सयं

१. १ 'दिसि २ संवुडअणगारे ३ आयह्ठी ४ सामहत्थि ५ देवि ६ सभा ।
७-२८ उत्तरअंतरदीवा दसमम्मि सयंमि चउत्तीसा ॥
२. [प्र०] रायगिहे जाव एवं घयासी-किमियं भंते ! 'पईणा'ति पबुच्चइ ? [उ०] गोयमा ! जीवा चेव अजीवा नेष ।
३. [प्र०] किमियं भंते ! 'पईणा'ति पबुच्चइ ? [उ०] गोयमा ! एवं चेव, एवं दाहिणा, एवं उदीणा, एवं उद्दा, एवं अहो वि ।
४. [प्र०] कति णं भंते ! दिसाओ पन्नत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! दस दिसाओ पन्नत्ताओ, तं जहा-१ पुरत्थिमा, २ पुरत्थिमदाहिणा, ३ दाहिणा, ४ दाहिणपच्चत्थिमा, ५ पच्चत्थिमा, ६ पच्चत्थिमुत्तरा, ७ उत्तरा, ८ उत्तरपुरत्थिमा, ९ उद्दा, १० अहो ।

दशम शतक.

१. [उद्देशक संग्रह-] १ दिशा, २ संवृत अनगार, ३ आत्मऋद्धि, ४ श्यामहस्ती, ५ देवी, ६ सभा अने ७-३४ उत्तर दिशाना अन्तरद्वीपो-ए संबन्धे दशमां शतकमां चोत्रीश उद्देशको छे. [१ दिशा संबन्धे प्रथम उद्देशक, २ संवृत (संवरयुक्त) अनगारादि विषे बीजो उद्देशक, ३ आत्म ऋद्धि-पोतानी शक्ति-थी देवो देवावासोने उल्लंघन करे'-इत्यादि संबन्धे त्रीजो उद्देशक, ४ श्यामहस्ति नामे श्रीमहावीरना शिष्यना प्रश्न संबन्धे चोथो उद्देशक, ५ देवी-चमरादि इन्द्रनी अग्रमहिषी-संबन्धे पांचमो उद्देशक, ६ सभा-सुधर्मा-समा-संबन्धे छट्ठो उद्देशक अने ७-३४ उत्तर दिशाना अठ्यावीश अन्तरद्वीपो संबन्धी सातथी चोत्रीश उद्देशको छे.]

प्रथम उद्देशक.

पूर्वादि दिशाओ.

२. [प्र०] राजगृह नगरमां [गौतम] यावत् आ प्रमाणे बोल्या—हे भगवन् ! आ पूर्वदिशा ए श्नुं कहेवाय छे ! [उ०] हे गौतम-1. ते *जीवरूप अने अजीवरूप कहेवाय छे.

३. [प्र०] हे भगवन् ! आ पश्चिम दिशा ए श्नुं कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वनी पेटे जाणवुं. ए प्रमाणे दक्षिण दिशा, उत्तर दिशा, ऊर्ध्वदिशा, अने अधोदिशा संबन्धे पण जाणवुं.

दिशामोना प्रसार.

४. [प्र०] हे भगवन् ! केटली दिशाओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! दश दिशाओ कही छे; ते आ प्रमाणे-१ पूर्व, २ पूर्वदक्षिण (अग्नि कोण), ३ दक्षिण, ४ दक्षिणपश्चिम (नैऋत कोण), ५ पश्चिम, ६ पश्चिमोत्तर (वायव्य कोण), ७ उत्तर, ८ उत्तरपूर्व (ईशान कोण), ९ ऊर्ध्व अने १० अधो दिशा.

१ दिस सं-जं । २ चोत्तीसा क । ३ पईणाति ग । ४ पईणाति घ । ५ दाहिणाप-ग ।

२. * प्राची एटले पूर्व दिशा जीवरूप छे, केमके त्यां एकेन्द्रशादिक जीवो रहेला छे, अने पुद्गलास्तिकाय वगेरे अजीव पदार्थ रहेला छे माटे अजीवरूप पण छे.—टीका.

५. [प्र०] एयासि णं भंते ! देसण्हं दिसाणं कति नामधेजा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! देस णामधेजा पणत्ता, तं जहा-१ इदा २ अग्गेयी ३ जमा य नेरई वारुणी य वायदा । सोमा ईसाणी य विमला य तमा य धोद्धवा ।

६. [प्र०] इदा णं भंते ! दिसा किं १ जीवा, २ जीवदेसा, ३ जीवपपसा, ४ अजीवा, ५ अजीवदेसा, ६ अजीवप-
देसा ? [उ०] गोयमा ! जीवा वि, तं चेव जाव अजीवपपसा वि । जे जीवा ते णियमा एगिदिया, बेइदिया, जाव पंचिदिया,
अणिदिया । जे जीवदेसा ते नियमा एगिदियदेसा, जाव अणिदियदेसा । जे जीवपपसा ते एगिदियपपसा बेइदियपपसा,
जाव अणिदियपपसा । जे अजीवा ते दुविहा पन्नत्ता, तं जहा-रूविअजीवा य अरूविअजीवा य । जे रूविअजीवा ते चउद्धिहा
पन्नत्ता; तं जहा-खंधा, खंधदेसा, खंधपपसा, परमाणुपोगला । जे अरूविअजीवा ते सत्तविहा पन्नत्ता, तं जहा-१ नोधम्म-
त्थिकाए धम्मत्थिकायस्स देसे, २ धम्मत्थिकायस्स पपसा, ३ नोधम्मत्थिकाए अधम्मत्थिकायस्स देसे, ४ अधम्मत्थि-
कायस्स पपसा, ५ नोआगासत्थिकाए आगासत्थिकायस्स देसे, ६ आगासत्थिकायस्स पपसा, ७ अद्दासमए ।

७. [प्र०] अग्गेयी णं भंते ! दिसा किं जीवा, जीवदेसा, जीवपपसा-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! १ णोजीवा जीवदेसा
वि, २ जीवपपसा वि; १ अजीवा वि, २ अजीवदेसा वि, ३ अजीवपपसा वि । जे जीवदेसा ते नियमा एगिदियदेसा ।
१ अहवा एगिदियदेसा य बेइदियस्स देसे, २ अहवा एगिदियदेसा य बेइदियस्स देसा य, ३ अहवा एगिदियदेसा य
बेइदियाण य देसा । १ अहवा एगिदियदेसा य तेइदियस्स देसे अ । एवं चेव तियभंगो भाणियद्वो । एवं जाव अणिदियाणं
तियभंगो । जे जीवपपसा ते नियमा एगिदियपपसा । अहवा एगिदियपपसा य बेइदियस्स पपसा, अहवा एगिदियपपसा य

५. [प्र०] हे भगवन् ! ए दश दिशाओना केटलां नाम कहां छे ? [उ०] हे गौतम ! दश नाम कहां छे. ते आ प्रमाणे-१ *ऐन्द्री
(पूर्व), २ आग्नेयी (अग्नि कोण), ३ याम्या (दक्षिण), ४ नैर्ऋती (नैर्ऋतकोण), ५ वारुणी (पश्चिम), ६ वायव्या, ७ सोम्या
(उत्तर), ८ ऐशानी (ईशान कोण), ९ विमला (उर्ध्व दिशा), अने १० तमा (अधो दिशा). ए दिशाना नामो अनुक्रमे जाणवां.

दिशाओना दश
नाम-

६. [प्र०] हे भगवन् ! ऐन्द्री (पूर्व) दिशा शुं १ जीवरूप छे, २ जीवना देशरूप छे के जीवना प्रदेशरूप छे ? अथवा १ अजीव
रूप छे, २ अजीवना देशरूप छे के ३ अजीवना प्रदेशरूप छे ? [उ०] हे गौतम ! ऐन्द्री दिशा जीवरूप छे-इत्यादि पूर्व प्रमाणे यावत्
अजीवप्रदेशरूप पण छे. तेमां जे जीवो छे ते अवश्य एकेन्द्रिय, बेइन्द्रिय, यावत् पंचेन्द्रिय, तथा अनिन्द्रिय (सिद्धो) छे. जे जीवना
देशो छे ते अवश्य एकेन्द्रिय जीवना देशो छे, यावद् अनिन्द्रिय-मुक्तजीवना देशो छे. जे जीवप्रदेशो छे ते अवश्य एकेन्द्रिय जीवना प्रदेशो छे,
बेइन्द्रियजीवना प्रदेशो छे, यावद् अनिन्द्रिय (मुक्त) जीवना प्रदेशो छे. वली जे अजीवो छे ते बे प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-एक
रूपिअजीव अने अरूपिअजीव. तेमां जे रूपिअजीवो छे ते चार प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-१ स्कंध, २ स्कंध देश, ३ स्कंधप्र-
देश अने ४ परमाणु पुद्गल. तथा जे अरूपिअजीवो छे ते सात प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-१ नोधर्मास्तिकायरूप धर्मास्तिकायनो
देश, २ धर्मास्तिकायना प्रदेशो, ३ नोधर्मास्तिकायरूप अधर्मास्तिकायनो देश, ४ अधर्मास्तिकायना प्रदेशो, ५ नो आकाशास्तिकायरूप
आकाशास्तिकायनो देश, ६ आकाशास्तिकायना प्रदेशो, अने ७ अद्दासमय (काळि).

ऐन्द्री दिशा
जीवरूप छे
इत्यादि.

७. [प्र०] हे भगवन् ! आग्नेयी दिशा (अग्निकोण) शुं १ जीवरूप छे, २ जीवदेशरूप छे के ३ जीवप्रदेशरूप छे-इत्यादि
प्रश्न करवो. [उ०] हे गौतम ! १ नोजीवरूप जीवना देश अने २ जीवना प्रदेशरूप छे, ३ अजीवरूप छे, ४ अजीवना देशरूप छे
अने ५ अजीवना प्रदेशरूप पण छे. तेमां जे जीवना देशो छे ते अवश्य एकेन्द्रिय जीवना देशो छे, १ अथवा एकेन्द्रियोना देशो अने
बेइन्द्रियजीवो देश छे, २ अथवा एकेन्द्रियोना देशो अने बेइन्द्रियना देशो छे; ३ अथवा एकेन्द्रियोना देशो अने बेइन्द्रियोना देशो छे.
१ अथवा एकेन्द्रियोना देशो अने त्रीन्द्रियनो देश छे-इत्यादि पूर्व प्रमाणे अहिं त्रण विकल्पो जाणवा. ए प्रमाणे यावद् अनिन्द्रिय सुधी त्रण
विकल्पो-भांगा कहेवा. तेमां जे जीवना प्रदेशो छे. ते अवश्य एकेन्द्रियोना प्रदेशो छे, १ अथवा एकेन्द्रियोना प्रदेशो अने बेइन्द्रियना प्रदेशो
छे, २ अथवा एकेन्द्रियोना प्रदेशो अने बेइन्द्रियोना प्रदेशो छे. ए प्रमाणे सर्वत्र प्रथम भांगा सिवाय बे भांगा जाणवा, ए प्रमाणे यावद्

आग्नेयी दिशा.

१ दसज्ञं ग । २ बोधवा ग । ३-गिदियस्स देसा क । ४-देसा, घ । ५-गिदियस्स दे-घ ।

५. * इन्द्र तेनो स्वामी छे, माटे ते ऐन्द्री दिशा कहेवाय छे, ए प्रमाणे अग्नि, मम, नैर्ऋति, वरुण, वायु, सोम अने ईशान देवो स्वामी होवाथी आग्नेयी
अग्नेरे तेना गुणनिष्पन्न नामो छे. प्रकाशयुक्त होवाथी ऊर्ध्व दिशाने विमला अने अन्धकारयुक्त होवाथी अधो दिशाने तमा कहेवाय छे.—टीका.

६. † प्राचीदिशा अखंड धर्मास्तिकायरूप नथी, परन्तु तेन देश अने असंख्यात प्रदेशरूप छे, माटे ते नोधर्मास्तिकायरूप छे. ए प्रमाणे ते नोधर्मा-
स्तिकाय रूप छे.—इत्यादि पण जणवुं.

७. ‡ आग्नेयी दिशा जीवरूप नथी, कारणके दरेक विदिशाओनो व्याप्त एक प्रदेशरूप छे, अने एक प्रदेशमां जीवनो समावेश यतो नथी, केवल
तेनी अवगाहना अवश्यप्रदेशरूप छे.—टीकाकार.

શેઈંદિયાણ ય પપ્સા । एवं आइल्लुविरहिओ जाव आर्णिदियाणं । जे अजीवा ते दुविहा पन्नत्ता; तं जहा—रूविअजीवा य अरूविअजीवा य । जे रूविअजीवा ते चउद्विहा पन्नत्ता, तं जहा—खंधा, जाव परमाणुपोग्गला । जे अरूविअजीवा ते सत्तविहा पन्नत्ता, तं जहा—१ नोधम्मत्थिकाय धम्मत्थिकायस्स देसे, २ धम्मत्थिकायस्स पपसा, एवं अहमत्थिकायस्स वि, जाव ६ आगासत्थिकायस्स पपसा, ७ अद्दासमय । विदिसासु नत्थि जीवा; देसे भंगो य होइ सव्वत्थ ।

૮. [પ્ર૦] જમા ણં મંતે ! દિસા કિં જીવા ? [૩૦] જહા ઇદા તહેવ નિરવસેસા । નેરઈ ય જહા અગ્ગેયી । વારુણી જહા ઇંદા । વાયઘા જહા અગ્ગેયી । સોમા જહા ઇંદા । ઈસાણી જહા અગ્ગેયી । વિમલાય જીવા જહા અગ્ગેયીપ । અજીવા જહા ઇંદા । एवं तमाप वि, नवरं अरूवी छद्विहा, अद्दासमयो न भन्ति ।

૯. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! સરીરા પ્પણ્ણસા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચ સરીરા પ્પણ્ણસા, તં જહા—૧ ઓરાલિય, જાવ ૫ કમ્મપ ।

૧૦. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પ્પન્નત્તે ? [૩૦] एवं ओगाहणासंठाणं निरसेसं भाणियधं, जाव, 'अप्पा-बहुगं'ति । सेवं मंते !, सेवं मंते ! त्ति ।

દસમસણ પઠમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

અનિદ્રિય સુધી જાણવું. હવે જે અજીવો છે તે બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—રૂપિઅજીવ અને બીજા અરૂપિઅજીવ. જે રૂપિઅજીવો છે તે ચાર પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ સ્કંધો, યાવત્ ૪ પરમાણુપુદ્ગલો. તથા જે અરૂપિઅજીવો છે તે સાત પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ નોધર્માસ્તિકાયરૂપ ધર્માસ્તિકાયનો દેશ, ૨ ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો; ૧ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાય સંબંધે પળ જાણવું; યાવત્ આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશો અને અદ્દાસમય. વિદિશાઓમાં જીવો નથી, માટે સર્વત્ર દેશવિષયક ભાંગો જાણવો.

યામ્યા દિશા.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! યામ્યા (દક્ષિણ) દિશા સું જીવરૂપ છે—ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ એન્દ્રી દિશા સંબંધે કહ્યું (સૂ. ૬) તેમ સર્વ અહીં જાણવું. જેમ આગ્નેયી દિશા સંબંધે કહ્યું (સૂ. ૭) તે પ્રમાણે નૈર્ઋતી દિશા માટે જાણવું. જેમ એન્દ્રી દિશા સંબંધે કહ્યું તેમ વારુણી (પશ્ચિમ) દિશા માટે જાણવું. વાયવ્યદિશાને આગ્નેયીની પેઠે જાણવું. એન્દ્રીની પેઠે સોમ્યા અને આગ્નેયીની પેઠે એશાની દિશા જાણવી. તથા વિમલા—ઊર્ધ્વદિશા—માં જેમ આગ્નેયીમાં જીવો કહ્યા તેમ જીવો અને એન્દ્રીમાં અજીવો કહ્યા તેમ અજીવો જાણવા. ૧ પ્રમાણે તમા—અધોદિશા—ને વિષે પળ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ ૧ છે કે, *તમા દિશામાં અરૂપિઅજીવો છ પ્રકારના છે, કારણ કે ત્યાં અદ્દાસમય (કાલ) નથી.

શરીરના પ્રકાર.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શરીરો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! શરીરો પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ઔદારિક, [૨ વૈક્રિય, ૩ આહારક, ૪ તૈજસ] યાવત્ ૫ કાર્મણ.

ઔદારિક શરીરના પ્રકાર.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિક શરીર કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અહિં સર્વ 'અવગાહનાસંસ્થાન' પદ અલ્પ-બહુત્વ સુધી કહેવું. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, ૧ ભગવન્ ! તે એમજ છે, [એમ કહી યાવત્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે]

દશમશતે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧—સંઠાણપદે ત્તિ—જા ।

૮. * સમયનો વ્યવહાર ગતિમાન્ સૂર્યના પ્રકાશ ઉપર અવલંબિત છે, તે (ગતિમાન્ સૂર્યનો પ્રકાશ) તમાને વિષે નથી માટે ત્યાં અદ્દાસમય (કાલ) નથી. યદ્યપિ વિમલાને વિષે પળ ગતિમાન્ સૂર્યનો પ્રકાશ નહિ હોવાથી સમયના વ્યવહારનો સંભવ નથી, તો પળ મેહપર્વતના સ્ફટિકકાંડને વિષે ગતિમાન્ સૂર્યના પ્રકાશનો સંક્રમ થાય છે; તેથી ત્યાં સમયવ્યવહાર હોઈ શકે છે.—ટીકાકાર.

૧૦. † પ્રજ્ઞા ૦ પદ. ૨૧. પ. ૪૦૭. ૨-૪૩૩. ૨.

बीओ उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-संबुडस्स णं भंते ! अणगारस्स वीयीपंथे ठिच्चा पुरओ रूवाइं निज्जायमाणस्स, मग्गओ रूवाइं अवयक्खमाणस्स, पासओ रूवाइं अवलोपमाणस्स, उहं रूवाइं आलोपमाणस्स, अहे रूवाणि आलोपमाणस्स तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! संबुडस्स णं अणगारस्स वीयीपंथे ठिच्चा जाव तस्स णं णो इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जति । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-जाव संपराइया किरिया कज्जति ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा० एवं जहा सत्तमसए पढमो-हेसए जाव से णं उस्सुत्तमेव रीयति से तेणट्टेणं जाव से संपराइया किरिया कज्जइ ।

२. [प्र०] संबुडस्स णं भंते ! अणगारस्स अवीयीपंथे ठिच्चा पुरओ रूवाइं निज्जायमाणस्स जाव तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ ? पुच्चा [उ०] गोयमा ! संबुड० जाव तस्स णं इरियावहिया किरिया कज्जइ, नो संपराइया किरिया कज्जइ । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ ? [उ०] जहा सत्तमे सए सत्तमोहेसए, जाव से णं अद्वासुत्तमेव रीयति से तेणट्टेणं जाव नो संपराइया किरिया कज्जइ ।

३. [प्र०] कइविहा णं भंते ! जोणी पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा जोणी पणत्ता, तं जहा-सीया, उस्सिणा, सीतोसिणा; एवं जोणीपयं निरसेसं भाणियच्चं ।

द्वितीय उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतम] ए प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! वीचिमार्गमां-कषायभावमां-रहीने आगळ रहेलां रूपोने जोता, पाळळना रूपोने देखता, पडखेना रूपोने अवलोकता, ऊंचेना रूपोने आलोकता अने नीचेना रूपोने अवलोकता संबृत (संवरयुक्त) अनगारने शुं ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! वीचिमार्गमां (कषायभावमां) रहीने यावत् रूपोने जोता संबृत अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया न लागे, पण सांपरायिकी क्रिया लागे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के संबृत अनगारने यावत् सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ क्षीण थया होय तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे-इत्यादि सप्तम शतकना प्रथम उद्देशकमां कहा प्रमाणे यावत् 'ते संबृत अनगार सूत्र विरुद्ध वर्ते छे' त्यांसुधी कहेवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी तेने यावत् सांपरायिकी क्रिया लागे छे.

कषायभावमां रहेला संबृत साधुने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया लागे !

२. [प्र०] हे भगवन् ! अवीचिमार्गमां-अकषायभावमां-रहीने आगळना रूपोने जोता, यावत् अवलोकता संबृत अनगारने शुं ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! यावत् अकषायभावमां रहीने आगळ रूपोने जोता यावत् ते संबृत अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे, पण सांपरायिकी क्रिया न लागे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के ते अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे पण सांपरायिकी क्रिया न लागे ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ क्षीण थया छे तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे छे-इत्यादि जेम सप्तम शतकना प्रथम उद्देशकमां (उ० १. सू० १८.) कहुं छे तेम अही पण यावत् 'ते अनगार सूत्रानुसारे वर्ते छे' त्यांसुधी कहेवुं, हे गौतम ! ते हेतुथी तेने यावत् सांपरायिकी क्रिया लागती नथी.

अकषायभावमां रहेला साधुने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया ऐर्यापथिकी अथवा सांपरायिकी क्रियानो हेतु.

३. [प्र०] हे भगवन् ! योनि केटल प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! योनि त्रण प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे- शीत, उष्ण अने शीतोष्ण. ए प्रमाणे अही सप्तम योनिपद कहेवुं.

बोनि.

१. * भग. ख. ३. श. ७ उ. १ पृ. ५ सू. १८.

३. † प्रज्ञा. पद १ प. २२४. २-२२७.

४. [प्र०] कइविहा णं भंते ! वेयणा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा वेयणा पण्णत्ता, तं जहा—सीया, उसिणा, सीओसिणा । एवं वेयणापयं निरवसेसं भाणियच्चं, जाव [प्र०] 'नेरइया णं भंते ! किं दुषखं वेयणं वेदंति, सुहं वेयणं वेदंति, अदुषखमसुहं वेयणं वेदंति ? [उ०] गोयमा ! दुषखं पि वेयणं वेदंति, सुहं पि वेयणं वेदंति, अदुषखमसुहं पि वेयणं वेदंति' ।

५. मासियं णं भंते ! भिक्खुपडिमं पडिवन्नस्स अणगारस्स निच्चं वोसट्ठे काए, चियत्ते देहे—एवं मासिया भिक्खुपडिमा निरवसेसा भाणियच्चं, जहा दसाहिं, जाव 'आराहिया भवइ' ।

६. भिक्खू य अन्नयरं अकिच्चट्टाणं पडिसेवित्ता से णं तरस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिकंते कालं करेइ, नत्थि तरस्स आराहणा, से णं तरस्स ठाणस्स आलोइय—पडिकंते कालं करेइ अत्थि तरस्स आराहणा । भिक्खू य अन्नयरं अकिच्चट्टाणं पडिसेवित्ता तरस्स णं एवं भवइ—'पच्छा वि णं अहं चरिमकालसमयंसि एयस्स ठाणस्स आलोएस्सामि, जाव पडिकमिस्सामि, से णं तरस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिकंते जाव नत्थि तरस्स आराहणा, से णं तरस्स ठाणस्स आलोइय—पडिकंते कालं करेइ अत्थि तरस्स आराहणा । भिक्खू य अन्नयरं अकिच्चट्टाणं पडिसेवित्ता तरस्स णं एवं भवइ—'जइ ताव समणोवासगा वि काल-मासे कालं किच्चा अन्नयरेसु देवलोएसु देवत्ताए उववत्तारो भवंति, किमंग ! पुण अहं अणपन्नियदेवत्तणंपि नो लमिस्सामि'त्ति कट्ठु से णं तरस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिकंते कालं करेइ नत्थि तरस्स आराहणा, से णं तरस्स ठाणस्स आलोइय—पडिकंते कालं करेइ अत्थि तरस्स आराहणा । सेवं भंते !, सेवं भंते ! त्ति ।

दसमसए वीओ उद्देशो समत्तो ।

वेदनाया प्रकार.
नैरयिकोने वेदना.

४. [प्र०] हे भगवन् ! वेदना केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! वेदना ऋण प्रकारनी कही छे, ते आं प्रमाणे— शीत, उष्ण अने शीतोष्ण. ए प्रमाणे अहीं संपूर्ण *वेदनापद कहेवुं. यावत्—[प्र०] 'हे भगवन् ! नैरयिको शुं दुःखपूर्वक वेदना वेदे छे, सुखपूर्वक वेदना वेदे छे के सुख—दुःख शिवाय वेदना वेदे छे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिको दुःखपूर्वक वेदना वेदे छे, सुखपूर्वक वेदना वेदे छे अने सुखदुःख शिवाय पण वेदना वेदे छे.

भिक्षु प्रतिमा.
आराधना.

५. [प्र०] हे भगवन् ! जे अनगारे मासिक भिक्षु प्रतिमाने स्वीकारेली छे, अने हंमेशां शरीरना ममत्वनो त्याग कर्यो छे—देहनो त्याग कर्यो छे—इत्यादि मासिक भिक्षु प्रतिमानो संपूर्ण विचार अहिं दशाश्रुत स्कंधमां बतव्या प्रमाणे यावत् [बारमी प्रतिमा] 'आराधी होय छे' स्यांसुधी जाणवो.

६. जो ते भिक्षु कोइ एक अकृत्यस्थानने सेवीने अने ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन तथा प्रतिक्रमण कर्यो विना काल करे तो तेने आराधना थती नथी, परन्तु जो ते ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन अने प्रतिक्रमण करीने काल करे तो तेने आराधना थाय छे. वळी कदाच कोइ भिक्षुए अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्युं होय, पछी तेना मनमां एम विचार थाय के 'हुं मारा अंतकालना समये ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन करीश, यावत् तपरूप प्रायश्चित्तनो स्वीकार करीश,' ल्यार पछी ते भिक्षु ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन के प्रतिक्रमण कर्यो विना मरण पामे तो तेने आराधना थती नथी, अने जो ते भिक्षु ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन अने प्रतिक्रमण करी काल करे तो तेने आराधना थाय छे. वळी कोइ भिक्षु कोइ एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन करी पछी मनमां एम विचारे के, 'जो श्रमणोपासको पण मरणसमये काल करीने कोइ एक देवलोकमां देवपणे उत्पन्न थाय छे, तो शुं हुं अणपन्निकदेवपणुं पण नहि पामुं,' एम विचारीने ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन के प्रतिक्रमण कर्यो विना जो काल करे तो तेने आराधना थती नथी, अने जो ते अकृत्यस्थानने आलोची तथा प्रतिक्रमी पछी काल करे तो तेने आराधना थाय छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे, [एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

दशमशते द्वितीय उद्देशक समाप्त.

१ जाव द-घ, जहा दसा जा-ड । २ चरम-घ । ३ पडिवज्जिस्सामि घ । ४ अन्नपन्निय-रा-घ ।

४. * प्रज्ञा० पद ३५ ए ५५३. २—५५७.

ततीओ उद्देसो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-आइहीप णं भंते ! देवे जाव चत्तारि, पंच देवावासंतराहं वीतिकंते, तेण परं परिहीप ? [उ०] हंता, गोयमा ! आयहीप णं तं चेव, एवं असुरकुमारे वि । नवरं असुरकुमारावासंतराहं, सेसं तं चेव । एवं एयणं कमेणं जाव थणियकुमारे, एवं वाणमंतरे, जोइस-वेमाणिए, जाव तेण परं परिहीप ।

२. [प्र०] अप्पहीप णं भंते ! देवे से मह्हियस्स देवस्स मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] णो इणट्ठे समट्ठे ।

३. [प्र०] समिहीप णं भंते ! देवे सैमहीयस्स देवस्स मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] णो इणट्ठे समट्ठे; पमत्तं पुण वीइवपज्जा ।

४. [प्र०] से णं भंते ! किं विमोहित्ता पभू, अविमोहित्ता पभू ? [उ०] गोयमा ! विमोहित्ता पभू, नो अविमोहित्ता पभू ।

५. [प्र०] से भंते ! किं पुं विमोहित्ता पच्छा वीइवपज्जा, पुं वीतीवइत्ता पच्छा विमोहेज्जा ? [उ०] गोयमा ! पुं विमोहित्ता पच्छा वीइवपज्जा, णो पुं वीतीवइत्ता पच्छा विमोहेज्जा ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतम] यावत् आ प्रमाणे बोल्या के-हे भगवन् ! शुं देव पोतानी शक्तिवडे यावत् चार पांच देवावासोने उल्लंघन करे, अने स्यारपछी बीजानी शक्तिवडे उल्लंघन करे ? [उ०] हा, गौतम ! पोतानी शक्तिवडे चार पांच देवावासोनुं उल्लंघन करे-इत्यादि पूर्व प्रमाणे कहेवुं. ए प्रमाणे असुरकुमार संबन्धे पण जाणवुं, परन्तु ते आत्मशक्तिथी असुरकुमारोना आवासोनुं उल्लंघन करे. बाकी सर्व पूर्व प्रमाणे जाणवुं. ए रीते आ अनुक्रमधी यावत् स्तनितकुमार, वानव्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिक सुधी जाणवुं. तेओ यावत् चार पांच देवावासोनुं उल्लंघन करे अने स्यारपछी आगळ परनी शक्तिथी उल्लंघन करे? सांसुधी जाणवुं.

राजगृह नगर.
देव आत्मशक्तिथी
चार पांच देवावा-
सोने उल्लंघे !

२. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पक्रद्धिक-अल्पशक्तिवाळो देव महर्द्धिक-महा शक्तिवाळा देवनी वच्चे थइने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. [अर्थात् ते वचोवच थइने न जाय.]

अल्पद्धिक देव मह-
द्धिक देवनी वचोवच
थइने जाय !

३. [प्र०] हे भगवन् ! समद्धिक-समानशक्तिवाळो-देव समानशक्तिवाळा देवनी वच्चे थइने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. पण जो ते प्रमत्त (असावधान) होय तो तेनी वच्चे थइने जाय.

समद्धिक देव सम-
द्धिक देवनी वचोवच
थइने जाय !

४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते देव सामेना देवने विमोह पमाडीने जइ शके, के विमोह पमाड्या सिवाय जइ शके ? [उ०] हे गौतम ! ते देव सामेना देवने विमोह पमाडीने जइ शके, पण विमोह पमाड्या सिवाय न जइ शके.

मोह पमाडीने
जइ शके के ते शि-
वाय जाय !

५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते देव पहेलां विमोह पमाडीने पछी जाय के पहेलां जइने पछी विमोह पमाडे ? [उ०] हे गौतम ! ते देव पहेलां विमोह पमाडीने पछी जाय, पण पहेलां जइने पछी विमोह न पमाडे.

मोह पमाडीने जाय
के जइने मोह पमाडे !

६. [प्र०] महिद्वीप णं भंते ! देवे अप्पहियस्स देवस्स मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] हंता, वीइवपज्जा ।

७. [प्र०] से भंते ! किं विमोहित्ता पभू, अविमोहेत्ता पभू ? [उ०] गोयमा ! विमोहेत्ता वि पभू, अविमोहेत्ता वि पभू ।

८. [प्र०] से भंते ! किं पुर्वि विमोहित्ता पच्छा वीइवपज्जा, पुर्वि वीइवइत्ता पच्छा विमोहेत्ता ? [उ०] गोयमा ! पुर्वि वा विमोहेत्ता पच्छा वीइवपज्जा, पुर्वि वा वीइवइत्ता पच्छा विमोहेत्ता ।

९. [प्र०] अप्पहिय णं भंते ! असुरकुमारे महहियस्स असुरकुमारस्स मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] णो इण्ठे समट्ठे । एवं असुरकुमारेण वि तिन्नि आलावगा भाणियद्धा जहा ओहिण्णं देवेणं भणिया । एवं जाव थणियकुमारेणं, वाणमं-तर-जोइसिय-वेमाणियणं एवं चेव ।

१०. [प्र०] अप्पहिय णं भंते ! देवे महिद्वियाए देवीए मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] णो इण्ठे समट्ठे ।

११. [प्र०] समहिय णं भंते ! देवे समहियाए देवीए मज्झमज्जेणं ? [उ०] एवं तहेव देवेणं य देवीए य दंडओ भाणियद्धो, जाव वेमाणियाए ।

१२. [प्र०] अपहिया णं भंते ! देवी महहियस्स देवस्स मज्झमज्जेणं ? [उ०] एवं एसो वि ततिओ दंडओ भाणियद्धो, जाव [प्र०] 'महिद्विया वेमाणिणी अप्पहियस्स वेमाणियस्स मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] हंता, वीइवपज्जा' ।

१३. [प्र०] अप्पहिया णं भंते ! देवी महहियाए देवीए मज्झमज्जेणं वीइवपज्जा ? [उ०] णो इण्ठे समट्ठे । एवं समहिया देवी समहियाए देवीए तहेव, महिद्विया वि देवी अप्पहियाए देवीए तहेव, एवं एक्केके तिन्नि तिन्नि आलावगा

महर्दिक देव अल्प-
र्दिक देवनी वच्चे
थइने जाय ?
महर्दिक देव अल्प-
र्दिकने मोह पमा-
डीने जाय के ते
शियाय जाय ?
महर्दिक देव मोह
पमाडीने जाय के जइ-
ने मोह पमाडे ?
असुरकुमार.

६. [प्र०] हे भगवन् ! महर्दिक-महाशक्तिवाळो देव अल्पशक्तिवाळा देवनी वचोवच थइने जाय ? [उ०] हा, गौतम ! जाय.

७. [प्र०] हे भगवन् ! ते महर्दिक देव शुं ते अल्पशक्तिवाळा देवने विमोह पमाडीने जइ शके के विमोह पमाड्या विना जइ शके ? [उ०] हे गौतम ! विमोह पमाडीने पण जइ शके अने विमोह पमाड्या विना पण जइ शके.

८. [प्र०] हे भगवन् ! ते महर्दिक देव शुं पूर्वे विमोह पमाडीने पछी जाय के पूर्वे जाय अने पछी विमोह पमाडे ? [उ०] हे गौतम ! ते महर्दिक देव पहेलां विमोह पमाडीने पछी जाय, के पहेलां जइने पछी विमोह पमाडे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पशक्तिवाळो असुरकुमार महाशक्तिवाळा असुरकुमारनी वचोवच थइने जइ शके ? [उ०] हे गौतम ! आ अर्थ योग्य नथी. ए प्रमाणे सामान्य देवनी पेठे असुरकुमारना पण *त्रण आलापक कहेवा. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमार सुधी कहेवुं. तथा वानव्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिक देवोने पण ए प्रमाणे कहेवुं.

अल्पर्दिक देव मह-
र्दिक देवनी वच्चे
थइने जाय ?

१०. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पशक्तिवाळो देव महाशक्तिवाळी देवनी वचोवच थइने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी; अर्थात् न जाय.

समर्दिक देव सम-
र्दिक देवनी वच्चे
थइने जाय ?

११. [प्र०] हे भगवन् ! समानशक्तिवाळो देव समानशक्तिवाळी देवनी वचोवच थइने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे पूर्वनी पेठे देवनी साथे देवनी दंडक कहेवो, यावत् वैमानिक सुधी जाणवुं.

अल्पर्दिक देवी मह-
र्दिक देवनी वच्चे
थइने जाय ?
महर्दिक वैमानिक
देवी.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पशक्तिवाळी देवी. महाशक्तिवाळा देवनी वचोवच थइने जाय ? [उ०] हे गौतम ! न जाय, ए प्रमाणे अही त्रीजो दंडक पूर्व प्रमाणे कहेवो; यावत्-[प्र०] हे भगवन् ! महाशक्तिवाळी वैमानिक देवी अल्पशक्तिवाळा वैमानिक देवनी वचोवच थइने जाय ? [उ०] हा, गौतम ! जाय.

अल्पर्दिक देवी मह-
र्दिक देवनी वच्चे
थइने जाय ?
समर्दिक देवी सम-
र्दिक देवनी साथे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पशक्तिवाळी देवी मोटी शक्तिवाळी देवनी वचोवच थइने जाय ? [उ०] हे गौतम ! आ अर्थ योग्य नथी. ए प्रमाणे समानशक्तिवाळी देवनी समानशक्तिवाळी देवी साथे, तथा महाशक्तिवाळी देवनी अल्पशक्तिवाळी देवी साथे ते प्रमाणे आलापक कहेवा, अने ए रीते एक एकना त्रण त्रण आलापक कहेवा. यावत्-[प्र०] हे भगवन् ! मोटीशक्तिवाळी वैमानिक देवी अल्पशक्तिवाळी

१ से णं भं-घ । २-कुमारे वि घ । ३-कुमारणं घ । ४ देवीण य ग-घ ।

१. * १ अल्पर्दिक साथे महर्दिक, २ समर्दिक साथे समर्दिक, अने महर्दिक साथे अल्पर्दिकना-त्रण आलापक जाणवा.

ભાણિયવા, જાવ-[પ્ર૦] 'મહદ્વિયા ણં મંતે! ઘેમાણિણી અપ્પદ્વિયાય ઘેમાણિણીય મઙ્ગમઙ્ગેણં વીદ્વપ્પજ્ઞા ? [૩૦] હંતા, વીદ્વ-
પ્પજ્ઞા' । સા મંતે! કિં વિમોહિત્તા પમ્મૂ ? તહેવ જાવ 'પુદ્ધિં વા વીદ્વહિત્તા પ્પજ્ઞા વિમોહેજ્ઞા' । એ ચત્તારિ દંડગા ।

૧૪. [પ્ર૦] આસસ્સ ણં મંતે! ધાવમાણસ્સ કિં 'હુ હુ'ત્તિ કરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! આસસ્સ ણં ધાવમાણસ્સ દ્વિય-
યસ્સ ય જગયસ્સ ય અંતરા પ્પથ ણં કંકડપ્પ નામં વાપ સમુચ્છદ્ધ, જેણં આસસ્સ ધાવમાણસ્સ 'હુ હુ'ત્તિ કરેદ્ધ ।

૧૫. [પ્ર૦] અહ મંતે! આસહસ્સામો, સહસ્સામો, ચિટ્ઠિસ્સામો, નિસ્સિહસ્સામો, તુયદ્વિસ્સામો; "આમંતણી આણવણી
જાયણી તદ્ધ પુચ્છણી ય પ્પણવણી । પ્પચ્ચક્ખાણી ભાસા ભાસા હ્ચ્છાણુલોમા ય ॥ અણભિગ્ગહિયા ભાસા ભાસા ય અભિગ્ગહમ્મિ
ચોદ્ધવા । સંસયકરણી ભાસા વોયડમ્મોયડા ચેવ" ॥ પ્પણવણી ણં ઇસા ભાસા, ન ઇસા ભાસા મોસા ? હંતા, ગોયમા !
આસહસ્સામો, તં ચેવ જાવ ન ઇસા ભાસા મોસા । સેવં મંતે !, સેવં મંતે ! ત્તિ ।

દસમે સર્ગ તૃતીયો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

બૈમાનિક દેવીની વચોવચ થઈને જાય ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! જાય; યાવત્-[પ્ર૦] 'હે ભગવન્ ! શું તે મહાશક્તિવાળી દેવી વિમોહ પમાડીને
જઈ શકે [કે વિમોહ પમાડ્યા વિના જઈ શકે ? વળી પહેલાં વિમોહ પમાડે, અને પછી જાય કે પહેલાં જાય અને પછી વિમોહ પમાડે ?
[૩૦] હે ગૌતમ] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ 'પૂર્વે જાય અને પછીથી વિમોહ પમાડે' ત્યાં સુધી કહેવું. એ પ્રમાણે એ *ચાર દંડક કહેવા.

મદાર્થિક વૈમાનિક
દેવી અસ્પર્ધિક દેવીની
સાથે.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યારે ઘોડો દોડતો હોય ત્યારે તે 'હુ હુ' શબ્દ કેમ કરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્યારે ઘોડો દોડતો
હોય છે ત્યારે હૃદય અને યકૃત્ (લીલ્હર)-ની વચ્ચે કર્કટનામે વાયુ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેથી ઘોડો દોડતો હોય છે ત્યારે તે 'હુ હુ'
શબ્દ કરે છે,

મહાશક્તિ દેવી મોહ
પમાડીને જાય કે તે
શિવાય ?
દોડતા ઘોડાને 'હુ
હુ' શબ્દ કેમ થાય
છે ?

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! 'અમે આશ્રય કરીશું, શયન કરીશું, ઉભા રહીશું, બેસીશું, (પથારીમાં) આઝોટશું—હત્યાદિ ભાષા *
"૧ આમંત્રણી, ૨ આજ્ઞાપની, ૩ યાચની, ૪ પ્રચ્છની, ૫ પ્રજ્ઞાપની, ૬ પ્રત્યાહવાની, ૭ હ્ચ્છાણુલોમા, ૮ અનભિગૃહીત, ૯ અભિગૃહીત, ૧૦
સંસયકરણી, ૧૧ વ્યાકૃતા, અને ૧૨ અવ્યાકૃતા ભાષા છે." તેમાંની આ પ્રજ્ઞાપની ભાષા કહેવાય ? અને એ ભાષા મૃષા (અસત્ય) ન કહે-
વાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! 'આશ્રય કરીશું'—હત્યાદિ ભાષા પૂર્વવત્ કહેવાય, પણ મૃષા ભાષા ન કહેવાય. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે
ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહરે છે.]

ભાષાના
ચાર પ્રકાર.

દશમશતે તૃતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ કંકડપ્પ ગ । ૨ નિસહસ્સામો ગ ।

૧૩. * ૧ સામાન્ય દેવ સાથે દેવીનો દંડક, ૨ દેવ સાથે દેવનો દંડક, ૩ દેવી સાથે દેવનો દંડક, ૪ દેવી સાથે દેવીનો દંડક.—એ ચાર દંડક
જાણવા.

૧૫. * ૧ સંબોધન કરવાપૂર્વક બોલાતી ભાષા તે આમંત્રણી, ૨ આજ્ઞાપૂર્વક બોલાતી ભાષા તે આજ્ઞાપની. જેમ કે 'ઘટ કર'. ૩ કોઈ પણ વસ્તુની યાચના
કરવી તે યાચની. ૪ અજ્ઞાત અથવા સંદિગ્ધ અર્થનો પ્રશ્ન કરવો તે પ્રચ્છની. ૫ ઉપદેશ આપવારૂપ તે પ્રજ્ઞાપની. ૬ નિષેધ કરવો તે પ્રત્યાહવાની. ૭ હ્ચ્છાણે
અનુકૂળ ભાષા તે હ્ચ્છાણુલોમા. ૮ અર્થના અભિપ્રદ-નિશ્ચય શિવાય બોલાય તે અનભિગૃહીતા. જેમકે 'તને ઠીક લાગે તે કર'. ૯ અર્થના નિશ્ચયપૂર્વક બોલાય
તે અભિગૃહીતા. જેમકે 'આ પ્રમાણે કર'. ૧૦ અર્થનો સંસય કરનારી તે સંસયકરણી, જેમકે સંન્ધવશબ્દ પુરુષ, લવણ અને ઘોડાના અર્થનો સંસય ઉત્પન્ન કરે
છે. ૧૧ લોકપ્રસિદ્ધશબ્દાર્થવાળી ભાષા તે વ્યાકૃતા. ૧૨ અને ગંભીરશબ્દાર્થવાળી ભાષા તે અવ્યાકૃતા.—ટીકા. જુઓ પ્રજ્ઞાપના ભાષાવદ પ૦ ૨૫૬-૧ પં. ૯.

चतुर्थ उद्देशक.

१. तेषां कालेणं, तेषां समपणं वाणियग्गामे नयरे होत्था, वण्णओ । दूतिपलासए चेइए । सामी समोसढे । जाव परिसा पडिगया । तेषां कालेणं, तेषां समपणं समणस्स भगवओ महावीरस्स जेट्ठे अंतेवासी इंदभूई नामं अणगारे, जाव उड्डंजाणू जाव विहरति । तेषां कालेणं, तेषां समपणं समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतेवासी सामहत्थी नामं अणगारे पगहभ-इए, जहा रोहे, जाव उड्डंजाणू जाव विहरइ । तए णं से सामहत्थी अणगारे जायसहे जाव उट्ठाए उट्ठेइ, उट्ठित्ता जेणेव भगवं गोयमे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता भगवं गोयमं तिवखुत्तो जाव पज्जवासमाणे एवं वयासी ।

२. [प्र०] अत्थि णं भंते ! चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो तायत्तीसगा देवा ? [उ०] हंता, अत्थि । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ—'चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो तायत्तीसगा देवा' ? [उ०] तायत्तीसगा देवा एवं खलु सामहत्थी—तेषां कालेणं तेषां समपणं इहेव जंबुदीवे दीवे भारहे वासे कायंदी नामं नयरी होत्था । वन्नओ । तत्थ णं कायं-दीए नयरीए तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासया परिवसंति, अह्हा, जाव अपरिभूता अभिगयजीवाजीवा, उवलद्धपुण्ण-पावा, वन्नओ, जाव विहरंति । तए णं ते तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासया पुंथिं उग्गा उग्गविहारी, संविग्गा, संवि-ग्गविहारी भवित्ता, तओ पच्छा पासत्था, पासत्थविहारी, ओसत्ता, ओसत्तविहारी, कुसीला, कुसीलविहारी, अहाच्छंदा, अहाच्छंदविहारी बहूइं वासाइं समणोवासगपरियागं पाउणंति । पाउणित्ता अद्धमासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसंति, अत्ताणं

चतुर्थ उद्देशक.

वाणियग्गाम.
दूतिपलासचैत्य.
श्यामहस्ती अनगार.

१. ते काले—ते समये वाणियग्गाम नामे नगर हतुं. वर्णन. त्यां दूतिपलास नामे चैत्य हतुं. त्यां भगवान् महावीर स्वामी समोसर्वा. परिषद् धर्मोपदेश श्रवण करीने पाछी गइ. ते काले—ते समये श्रमण भगवंत महावीरना मोटा शिष्य इंदभूति नामे अनगार यावद् ऊर्ध्व-जानु (जेना टीचण उभा छे एवा) यावद् विहरे छे. ते काले—ते समये श्रमण भगवान् महावीरना शिष्य श्यामहस्ती नामे अनगार हता. जे *रोह नामे अनगारनी पेठे भद्रप्रकृतिना यावद् ऊर्ध्वजानु विहरता हता. त्थार पछी श्रद्धावाळा ते श्यामहस्ती अनगार यावत् उभा थइने ज्यां भगवान् गौतम छे त्यां आवे छे, आवीने भगवान् गौतमने त्रणवार प्रदक्षिणा करी, वंदी, नमी अने पर्युपासना करता आ प्रमाणे बोल्या—

चमरेन्द्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे ?
श्यामहस्ती देवो छे ?
संबन्ध.

२. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारना इन्द्र चमरने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हा, चमरेन्द्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के असुरकुमारना इंद्र चमरने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे श्यामहस्ती ! ते त्रायस्त्रिशक देवो नो संबन्ध आ प्रमाणे छे—ते काले—ते समये आ जंबूद्वीपमां, भारतवर्षमां काकंदी नामे नगरी हती, वर्णन. ते काकंदी नगरीमां परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश श्रमणोपासक गृहपतिओ रहेता हता, जेओ धनिक, यावत् अपरिभूत (जेनो पराभव न थइ शके एवा समर्थ) हता, जीवाजीवने जाणनारा, अने पुण्य पापना ज्ञाता तेओ यावद् विहरे छे. त्थारपछी ते परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश श्रमणोपासक

१ कुमारस्स ता-घ । २ तायत्तीसं क । ३ साहाया क ।

१. * भग० खं. १ श. १ व. ६ पृ. १६७.

शूसेत्ता तीसं भत्ताइं अणसणाए छेदेंति, छेदित्ता तस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिकंता कालमासे कालं किच्चा चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररन्नो तायत्तीसगदेवत्ताए उववन्ना ।

३. [प्र०] जप्पभिइं च णं भंते ! ते कायंदगा तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासगा चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो तायत्तीसगदेवत्ताए उववन्ना तप्पभिइं च णं भंते ! एवं बुच्चइ—‘चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररन्नो तायत्तीसगा देवा ? तए णं भगवं गोयमे सामहत्थिणा अणगारेणं एवं वुत्ते समाणे संकिए, कंखिए, वितिगिच्छिए उट्टाए उट्टेइ । उट्टाए उट्टित्ता सामहत्थिणा अणगारेणं सद्धिं जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ । तेणेव उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं वंदइ, नमंसइ । वंदित्ता, नमंसित्ता एवं वयासी—

४. [प्र०] अत्थि णं भंते ! चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररन्नो तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] हंता, अत्थि । से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—एवं तं चेव सव्वं भाणियव्वं, जाव ‘तप्पभिइं च णं एवं बुच्चइ—चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] णो इणट्टे समट्टे, गोयमा ! चमरस्स णं असुरिंदस्स असुरकुमाररन्नो तायत्तीसगाणं देवाणं सासए नामधेज्जे पण्णत्ते; जं न कयाइं नासी, न कयाइ न भवइ, ण कयाइ ण भविस्सई; जाव णिच्चे अट्ठोच्छित्तिनयट्टयाए, अत्ते चयंति, अत्ते उववज्जंति ।

५. [प्र०] अत्थि णं भंते ! बलिस्स वइरोयणिंदस्स वइरोयणरन्नो तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] हंता, अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘बलिस्स वइरोयणिंदस्स जाव तायत्तीसगा देवा २’ ? [उ०] एवं खलु गोयमा ! तेणं कालेणं, तेणं समणं इहेव जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे बिभेले णामं सन्निवेशे होत्था । वन्नओ । तत्थ णं बिभेले सन्निवेशे जहा चमरस्स जाव उववन्ना । [प्र०] जप्पभिइं च णं भंते ! बिभेला तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासगा बलिस्स वइरोयणिंदस्स सेसं तं चेव जाव निच्चे अट्ठोच्छित्तिनयट्टयाए, अत्ते चयंति, अत्ते उववज्जंति ।

गृहपतिओ पूर्वे उग्र, उग्रविहारी (उग्रचर्यावाळा) * संविग्र अने संविग्रविहारी हता, पण पाळळथी पासत्था, पासत्थविहारी (पासत्थानी चर्यावाळा) अवसन्न, अवसन्नविहारी, कुशील, कुशीलविहारी, यथाछंद, अने यथाछंदविहारी थईने तेओ घणा वरससुधी श्रमणोपासकना पर्यायने पाळे छे, पाळीने अर्धमासिक संखेलनावडे आत्माने सेवीने त्रीश भक्तोने अनशनपणे व्यतीत करीने ते प्रमादस्थाननुं आलोचन अने प्रतिक्रमण कर्या विना काल समये काल करी तेओ असुरेंद्र, असुरकुमार राजा चमरना त्रायस्त्रिशकदेवपणे उत्पन्न थया.

३. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारथी मांडीने ते काकंदीना रहेनारा अने परस्पर सहाय करनारा, तेत्रीश श्रमणोपासको असुरेंद्र, असुरकुमारराजा चमरना त्रायस्त्रिशकदेवपणे उत्पन्न थया ल्यारथी एम कहेवाय छे के असुरेंद्र, असुरकुमारराजा चमरने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? (अर्थात् ते पूर्वे त्रायस्त्रिश देवो न होता ?). ज्यारे ते श्यामहस्ती अनगारे भगवंत गौतमने ए प्रमाणे कहुं, ल्यारे भगवान् गौतम शंकित, कांक्षित अने अत्यन्त संदिग्ध थया, अने तेओ उभा थईने ते श्यामहस्ती अनगारनी साथे ज्यां श्रमण भगवान् महावीर हता त्यां आवे छे त्यां आवीने श्रमण भगवान् महावीरने वादी अने नमीने आ प्रमाणे बोल्या—

४. [प्र०] हे भगवन् ! असुरेंद्र, असुरकुमारना राजा चमरने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हा, गौतम ! छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के ते चमरने त्रायस्त्रिशक देवो छे ?—इत्यादि पूर्वे कहेलो त्रायस्त्रिशक देवो नो सर्व संबन्ध कहेवो; यावत् काकंदीना रहेनारा श्रमणोपासको त्रायस्त्रिशकदेवपणे उत्पन्न थया छे ल्यारथी शुं एम कहेवाय छे के चमरने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? (ते पूर्वे शुं नहोता ?) [उ०] हे गौतम ! ते अर्थ योग्य नथी, पण असुरेंद्र असुरकुमारना राजा चमरना त्रायस्त्रिशक देवोना नामो शाश्वत कव्हा छे, जेथी तेओ कदी न हतां एम नथी, कदी न हसे एम नथी; कदी नथी एम पण नथी. यावत् [तेओ नित्य छे, अव्युच्छित्तिनय—(द्रव्यार्थिकनय—) नी अपेक्षाए अन्य च्यवे छे अने अन्य उत्पन्न थाय छे. [पण तेओनो विच्छेद थतो नथी.]

५. [प्र०] हे भगवन् ! वैरोचनेंद्र, वैरोचनराजा बलिने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के वैरोचनेंद्र बलिने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! बलिना त्रायस्त्रिशक देवो नो संबन्ध आ प्रमाणे छे—ते काले—ते समये जंबुद्वीपना भारतवर्षमां विभेल नामे संनिवेश (कस्वो) हतो. वर्णन. ते विभेल सन्निवेशमां परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश श्रमणोपासको रहेता हता. इत्यादि जेम चमरेन्द्रना संबन्धे कहुं तेम अहीं पण जाणवुं. यावत् तेओ त्रायस्त्रिशकदेवपणे उत्पन्न थया. ज्यारथी मांडीने ते विभेल संनिवेशना परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश गृहपतिओ श्रमणोपासको वैरोचनेंद्र बलिना त्रायस्त्रिशकदेवपणे उत्पन्न थया—इत्यादि पूर्वोक्त सर्व हकीकत यावत् ‘तेओ नित्य छे, अव्युच्छित्तिनयनी अपेक्षाए अन्य च्यवे छे अन्य उत्पन्न थाय छे’ त्यांसुधी जाणवी.

२. * संविग्र—मोक्ष मेळव्वा तत्पर थयेला, अथवा संसारथी भयभीत थयेला, संविग्रविहारी—मोक्षने अनुकूल चर्यावाळा.

† ज्ञानादिथी बाह्य ते पासत्था, हमेशां पासत्थाना आचारवाळा ते पासत्थविहारी. अवसन्न—थाकी गयेला, आळसथी सम्यक् अनुष्ठानने बरोबर नहि करनार, अर्थात् जन्मथी मांडीने शिथीलाचारी. कुशील—ज्ञानादि आचारनी विराधना करनार; हमेशां ज्ञानादिआचारना विराधक ते कुशीलविहारी. यथाछन्द—आगमने परतन्न नहि होवाथी स्वच्छन्दी, अने हमेशां स्वच्छन्दी ते यथाछन्दविहारी.—टीका.

बलीन्द्रने त्रायस्त्रिशक देवो हेतु.

६. [प्र०] अत्थि णं भंते ! धरणस्स णागकुमारिदस्स णागकुमाररण्णो तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं जाव तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] गोयमा ! धरणस्स नागकुमारिदस्स नागकुमाररण्णो तायत्तीसगाणं देवाणं सासए नामधेजे पण्णत्ते, जं न कयाई नासी, जाव अन्ने चयंति, अन्ने उववज्जंति । एवं भूयाणंदस्स वि, एवं जाव महाघोसस्स ।

७. [प्र०] अत्थि णं भंते ! सक्कस्स देविदस्स, देवरन्नो पुच्छा । [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं जाव तायत्ती-सगा देवा २ ? [उ०] एवं खलु गोयमा ! तेणं कालेणं, तेणं समयणं इहेव जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे पलासए नामं सन्निवेसे होत्था । वन्नओ । तत्थ णं पलासए सन्निवेसे तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासया जहा चमरस्स जाव विहरंति । तए णं ते तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासया पुंघि पि पच्छा वि उग्गा, उग्गविहारी, संविग्गा, संविग्गविहारी बहूई वासाई समणोवासगपरियागं पाउणित्ता मासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसेंति, झूसित्ता सट्ठि भत्ताइ अणसणाए छेदेंति, छेदित्ता आलोइय-पडिक्कंता, समाहिपत्ता कालमासे कालं किच्चा जाव उववन्ना । जप्पभिइं च णं भंते ! पालासिगा तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासगा, सेसं जहा चमरस्स जाव अन्ने उववज्जंति ।

८. [प्र०] अत्थि णं भंते ! ईसाणस्स० ? [उ०] एवं जहा सक्कस्स, नवरं चंपाए णयरीए जाव उववन्ना । जप्पभिइं च णं भंते ! चंपिज्जा तायत्तीसं सहाया, सेसं तं चेव, जाव अन्ने उववज्जंति ।

९. [प्र०] अत्थि णं भंते ! सणकुमारस्स देविदस्स देवरन्नो पुच्छा । [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं ? [उ०] जहा धरणस्स तहेव, एवं जाव पाणयस्स, एवं अच्चुयस्स, जाव अन्ने उववज्जंति । सेवं भंते ! सेवं भंते ! स्ति ।

दसमसए चउत्थो उद्देशो समत्तो ।

धरणेन्द्रने त्रायस्त्रि-
शक देवो.

६. [प्र०] हे भगवन् ! नागकुमारना इंद्र अने नागकुमारना राजा धरणेने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के धरणेन्द्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! नागकुमारना इंद्र अने नागकुमारना राजा धरणना त्रायस्त्रिशक देवोना नामो शाश्वत कक्षा छे, जेथी तेओ कदापि न हता एम नथी, कदापि नथी एम नथी, अने कदापि न हशे एम पण नथी. यावत् अन्य च्यवे छे अने अन्य उपजे छे. ए प्रमाणे भूतानंद अने यावत् महाघोष इन्द्रना त्रायस्त्रिशक देवो संबन्धे पण जाणवुं.

शक्रेन्द्रने त्रायस्त्रि-
शक देवो.

७. [प्र०] हे भगवन् ! देवेन्द्र देवराज शक्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हा गौतम ! छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के देवेन्द्र देवराज शक्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! शक्रना त्रायस्त्रिशक देवोना संबन्ध आ प्रमाणे छे—ते काले—ते समये आ जंबुद्वीपना भारतवर्षमां पलाशक नामे संनिवेश हतो. वर्णन. ते पलाशक नामे संनिवेशमां परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश श्रमणोपासको रहेता हता—इत्यादि जेम चमर संबन्धे कहुं ते प्रमाणे यावत् तेओ विचरे छे. ल्यारपछी परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश गृहपति श्रमणोपासको पहेलं अने पछी उग्र, उग्रविहारी, संविग्र अने संविग्रविहारी यइने घणा वर्ष सुधी श्रमणोपासकपर्यायने पालीने मासिक संलेखनावडे आत्माने सेवे छे, सेवीने साठ भक्तो अनशन वडे व्यतीत करीने आलोचन, प्रतिक्रमण करीने समाधिने प्राप्त थाय छे, अने मरणसमये काल करी यावत् त्रायस्त्रिशकदेवपणे उत्पन्न थाय छे. ज्यारथी आरंभीने पलाशक संनिवेशना निवासी परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश गृहपतिओ श्रमणोपासको शक्रना त्रायस्त्रिशकपणे उत्पन्न थया इत्यादि सर्व वृत्तान्त चमरेन्द्रना प्रमाणे यावत् 'अन्य छे च्यवे छे अने अन्य उत्पन्न थाय छे' ल्यांसुधी जाणवो.

ईशानेन्द्रने त्राय-
स्त्रिशक देवो.

८. [प्र०] हे भगवन् ! ईशान इंद्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] शक्रनी पेठे ईशानेन्द्रने पण जाणवुं; परन्तु विशेष ए छे के ते गृहपतिओ श्रमणोपासको पलाशक संनिवेशने बदले चंपानगरीमां उत्पन्न थयेलां छे. 'ज्यारथी चंपाना निवासी त्रायस्त्रिशकपणे उत्पन्न थया'—इत्यादि पूर्वोक्त सर्व वृत्तान्त यावत् 'अन्य उपजे छे' ल्यांसुधी जाणवो.

सनत्कुमारने त्राय-
स्त्रिशक देवो.

९. [प्र०] हे भगवन् ! देवोना राजा देवेन्द्र सनत्कुमारने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हा, गौतम ! छे. [प्र०] हे भगवन् ! आप ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के सनत्कुमार देवेन्द्रने त्रायस्त्रिशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम धरणेन्द्र संबन्धे कहुं ते प्रमाणे अहीं जाणवुं. ए रीते यावत् प्राणतथी मांडीने अच्युतपर्यन्त यावत् 'बीजा उत्पन्न थाय छे' ल्यांसुधी कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम विहरे छे.]

दशमशते चतुर्थ उद्देशक समाप्त.

पंचमओ उद्देशो.

१. [प्र०] तेणं कालेणं, तेणं समणं रायगिहे णामं नयरे । गुणसिलए चेइए । जाव परिखा पडिगया । तेणं कालेणं, तेणं समणं समणस्स भगवओ महावीरस्स बहवे अंतेवासी थेरा भगवंतो जाइसंपन्ना, कुलसंपन्ना, जहा अट्टमे सए सत्तमुद्दे-सए जाव विहरंति । तए णं ते थेरा भगवंतो जायसड्ढा, जायसंसया, जहा गोयमसामी, जाव पज्जुवासमाणा एवं वयासी—

२. [प्र०] चमरस्स णं भंते ! असुरिंदस्स असुरकुमाररओ कति अग्गमहिसीओ पन्नत्ताओ ? [उ०] अज्जो ! पंच अग्गमहिसीओ पन्नत्ताओ, तं जहा—१ काली, २ रायी, ३ रयणी, ४ विज्जु, ५ मेहा । तत्थ णं एगमेगाए देवीए अट्ट-ट्ट देवीसह-स्स परिवारो पन्नत्तो ।

३. [प्र०] पभू णं भंते ! ताओ एगमेगा देवी अन्नाइं अट्ट-ट्ट देवीसहस्साइं परिवारं विउच्चित्तए ? [उ०] एवामेव सपु-घावरेणं चत्तालीसं देवीसहस्सा, सेत्तं तुडिए ।

४. [प्र०] पभू णं भंते ! चमरे असुरिंदे असुरकुमारराया चमरचंचाए रायहाणीए, सभाए सुहम्माए, चमरंसि सीहा-सणंसि तुडिणं सद्धिं दिव्वाइं भोगभोगाइं भुंजमाणे विहरित्तए ? [उ०] णो इणट्टे समट्टे । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘नो पभू चमरे असुरिंदे चमरचंचाए रायहाणीए जाव विहरित्तए ? [उ०] अज्जो ! चमरस्स णं असुरिंदस्स असुरकुमाररओ चमरचंचाए रायहाणीए, सभाए सुहम्माए, माणवए चेइयखंभे वहरामएसु गोल-वट्ट-समुग्गएसु बहूओ जिणसकहाओ

पंचम उद्देशक.

१. ते काले—ते समये राजगृह नामे नगर हतुं, अने त्यां गुणसिल नामे चैत्य हतुं. [श्रमण भगवान् महावीर समोसर्था.] यावत् सभा [धर्मश्रवण करीने] पाछी गइ. ते काले—ते समये श्रमण भगवान् महावीरना घणा शिष्यो पूज्य स्थविरो जातिसंपन्न—इत्यादि जेम आठमां शतकना सातमां *उद्देशकमां कहुं छे तेम यावत् विहरे छे. त्यार पछी ते स्थविर भगवंतो जाणवानी श्रद्धावाळा यावत् संशयवाळा धईने गौतमस्वामीनी पेठे पर्युपासना करता आ प्रमाणे बोल्या.

राजगृह नगर. गुण-शीलचैत्य.

२. [प्र०] हे भगवन् ! असुरेद्र असुरकुमारना राजा चमरने केठली अग्रमहिषीओ (पट्टराणीओ) कही छे ? [उ०] हे आर्यो ! चमरेन्द्रने पांच पट्टराणीओ कही छे, ते आ प्रमाणे—काली रायी, रजनी, विबुत् अने मेधा. तेमांनी एक एक देवीने आठ आठ हजार देवीओनो परिवार कह्यो छे.

चमरेन्द्रने अग्रमहि-षीओ.

३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते एक एक देवी आठ आठ हजार देवीओना परिवारने विकुर्ववा समर्थ छे ? [उ०] हे आर्यो ! हा, ए प्रमाणे पूर्वापर बधी मळीने [पांच पट्टराणीओनो परिवार] चालीश हजार देवीओ छे अने ते त्रुटिक (वर्ग) कहेवाय छे.

अग्रमहिषीओनो परिवार.

४. [प्र०] हे भगवन् ! असुरेद्र अने असुरकुमारनो राजा चमर पोतानी चमरचंचा नामनी राजधानीमां सुधर्मा सभामां चमर नामे सिंहासनमां बेसी ते त्रुटिक (छीओना परीवार) साथे भोगववा लायक दिव्यभोगोने भोगववाने समर्थ छे ? [उ०] हे आर्यो ! ए अर्थ योग्य नथी. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कही छो के चमरचंचा राजधानीमां ते असुरेद्र अने असुरकुमारनो राजा चमर दिव्य भोगोने भोगववा समर्थ नथी ? [उ०] हे आर्यो ! असुरेद्र अने असुरकुमारना राजा चमरनी चमरचंचा नामनी राजधानीमां सुधर्मा

चमरेन्द्र पोतानी स-भामां देवीओ साथे भोगो भोगववा स-मर्थ छे ? हेतु.

સન્નિવિવ્ત્તાઓ ચિદ્વૃત્તિ; જાઓ ણં ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરજ્ઞો અન્નેસિં ચ વહૂણં અસુરકુમારાણં દેવાણ ય દેવીણ ય અન્નણિજ્ઞાઓ, વંદણિજ્ઞાઓ, નમંસણિજ્ઞાઓ, પૂયણિજ્ઞાઓ, સક્કારણિજ્ઞાઓ, સમ્માણણિજ્ઞાઓ, કહ્લાણં, મંગલં, દેવયં, વેદ્યં પજ્જુવાસણિજ્ઞાઓ મવંતિ, તેસિં પણિહાય નો પમ્મૂ, સે તેણદ્દેણં અજ્ઞો ! एवं बुद्धइ-‘नो पभू चमरे असुरिंदे जाव चमरचंचाय जाव विहरित्तप’ । [પ્ર૦] પમ્મૂ ણં અજ્ઞો ! ચમરે અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા ચમરચંચાય રાયહાણીય, સમાય સુહમ્માય, ચમરંસિ સીહાસણંસિ ચડસટ્ટીય સામાણિયસાહસ્સીહિં, તાયત્તીસાય જાવ અન્નેસિં ચ વહૂણં અસુરકુમારેહિં દેવેહિ ય, દેવીહિ ય સદ્ધિં સંપરિકુડે મહયાહય- જાવ મુંજમાણે વિહરિત્તપ ? [૩૦] કેવલં પરિયારિહીય, નો ચેવ ણં મેહુણવત્તિયં ।

૫. [પ્ર૦] ચમરસ્સ ણં મંતે ! અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરજ્ઞો સોમસ્સ મહારજ્ઞો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ કણગા, ૨ કણગલતા, ૩ ચિત્તગુત્તા, ૪ વસુંધરા । તત્થ ણં ઇગમેગાય દેવીય ઇગમેગંસિ. દેવીસહસ્સં પરિવારે પ્ણત્તે [પ્ર૦] પમ્મૂ ણં તાઓ ઇગમેગાય દેવીય અન્નં ઇગમેગં દેવીસહસ્સં પરિયારં વિડધિત્તપ ? [૩૦] ઇવામેવ સપુદ્ધાવરેણં ચત્તારિ દેવીસહસ્સા । સેસં તુડિય ।

૬. [પ્ર૦] પમ્મૂ ણં મંતે ! ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરજ્ઞો સોમે મહારાયા સોમાય રાયહાણીય, સમાય સુહમ્માય, સોમંસિ સીહાસણંસિ તુડિયણં ? [૩૦] અવસેસં જહા ચમરસ્સ, નવરં પરિવારો જહા સૂરિયામસ્સ, સેસં તં ચેવ, જાવ ણો ચેવ ણં મેહુણવત્તિયં ।

૭. [પ્ર૦] ચમરસ્સ ણં મંતે ! જાવ રજ્ઞો જમસ્સ મહારજ્ઞો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] ઇવં ચેવ, નવરં જમાય રાયહાણીય, સેસં જહા સોમસ્સ, ઇવં વરુણસ્સ વિ, નવરં વરુણાય રાયહાણીય; ઇવં વેસમણસ્સ વિ, નવરં વેસમણાય રાયહાણીય; સેસં તં ચેવ, જાવ મેહુણવત્તિયં ।

નામે સમામાં માણવક ચૈત્યસ્તંભને વિષે વજ્રમય અને ગોલ-વૃત્ત ડાબડામાં નાંચેલાં જિનના ઘણાં અસ્થિઓ (હાડકાંઓ) છે, જે અસુરેંદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરને તથા બીજા ઘણા અસુરકુમાર દેવોને અને દેવીઓને અર્ચનીય, વંદનીય, નમસ્કાર કરવા યોગ્ય, પૂજવા-યોગ્ય, સત્કાર કરવા યોગ્ય અને સંમાન કરવા યોગ્ય છે, તથા કલ્યાણ અને મંગલરૂપ દેવ ચૈત્યની પેઠે ઉપાસના કરવા યોગ્ય છે, માટે તે જિનના અસ્થિઓના પ્રણિધાનમાં [સંનિધાનમાં] તે અસુરેંદ્ર પોતાની રાજધાનીમાં યાવત્ [ભોગો ભોગવવા] સમર્થ નથી. તેથી હે આર્યો ! એમ કહેવાય છે કે ચમર અસુરેંદ્ર યાવત્ ચમરચંચા રાજધાનીમાં યાવત્ [તે દેવીઓ સાથે દિવ્ય ભોગો] ભોગવવા સમર્થ નથી. પણ હે આર્યો ! તે અસુરેંદ્ર અસુરકુમારરાજા ચમર ચમરચંચા નામે રાજધાનીમાં, સુધર્મા સમામાં, ચમરનામે સિંહાસનમાં બેસી ચોસઠ હજાર સામાનિક દેવો, ત્રાયસ્ત્રિંશક દેવો, અને બીજા ઘણા અસુરકુમાર દેવો તથા દેવીઓ સાથે પરિવૃત્ત થઈ મોટા અને નિરન્તર ધતા નાટ્ય, ગીત, અને વાદિત્રોના શબ્દો વડે કેવલ પરિવારની ઋદ્ધિથી ભોગો ભોગવવા સમર્થ છે, પરન્તુ મૈથુનનિમિત્તક ભોગો ભોગવવા સમર્થ નથી.

ચમરેન્દ્રના સોમ
લોકપાલને પટ્ટરા-
ણીઓ.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારના ઇંદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરના [લોકપાલ] સોમ મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્યો ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-કનકા, કનકલતા, ચિત્રગુતા અને વસુંધરા. ત્યાં એક એક દેવીને એક એક હજાર દેવીનો પરિવાર છે. તેઓમાંની એક એક દેવી એક એક હજાર હજાર દેવીના પરિવારને વિકુર્વી શકે છે. એ પ્રમાણે પૂર્વાપર બધી મઠ્ઠીને ચાર હજાર દેવીઓ થાય છે. તે ત્રુટિક (દેવીઓનો વર્ગ) કહેવાય છે.

સોમ લોકપાલ પો-
તાની સમામાં દેવીઓ
સાથે ભોગ ભોગવવા
સમર્થ છે ?

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારના ઇંદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરના [લોકપાલ] સોમ નામે મહારાજા પોતાની સોમા નામે રાજધાનીમાં સુધર્મા સમામાં સોમનામે સિંહાસનમાં બેસી તે ત્રુટિક (દેવીઓના વર્ગ) સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ છે ? [૩૦] ચમરના સંબંધે કહ્યું છે તે સર્વ અહીં પણ જાણવું. પરન્તુ તેનો પરિવાર *સૂર્યામની પેઠે જાણવો. અને બાકીનું સર્વ પૂર્વ પ્રમાણે કહેવું, યાવત્ તે દેવીઓ સાથે પોતાની સોમા રાજધાનીમાં મૈથુનનિમિત્તક ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.

ચમરને અગ્ગમહિસીઓ.
બહીન્દ્રને અગ્ગમહી-
ણીઓ.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ચમરના [લોકપાલ] ચમર નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્યો ! પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ એ છે કે [ચમર લોકપાલને] ચમર નામે રાજધાની છે. બાકી બધું સોમની પેઠે જાણવું. તથા એ પ્રમાણે-વરુણના સંબંધે પણ જાણવું, પરન્તુ તેને વરુણા રાજધાની છે. તે પ્રમાણે વૈશ્રમણને પણ જાણવું. પરન્તુ તેને વૈશ્રમણા રાજધાની છે. બાકી સર્વ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ તેઓ મૈથુનનિમિત્તે ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.

૮. [પ્ર૦] બલિસ્સ ણં મંતે ! વહરોયણિદસ્સ પુચ્છા । [૩૦] અજ્ઞો ! પંચ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ સુમા, ૨ નિહુમા, ૩ રંમા, ૪ નિરંમા, ૫ મદના । તત્થ ણં ઇગમેગાય દેવીય અટ્ટ-ટ્ટ૦, સેસં જહા ચમરસ્સ, નવરં બલિચંચાપ રાયઃ હાણીય, પરિવારો જહા મોહસેય સેસં તં ચેવ, જાવ મેહુણવત્તિયં ।

૯. [પ્ર૦] બલિસ્સ ણં મંતે ! વહરોયણિદસ્સ, વહરોયણરણ્ણો સોમસ્સ મહારણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ । તં જહા-૧ મીણગા, ૨ સુમદ્દા, ૩ વિજયા, ૪ અસણી । તત્થ ણં ઇગમેગાય દેવીય, સેસં જહા ચમરસોમસ્સ ઇવં જાવ વેસમણસ્સ ।

૧૦. [પ્ર૦] ધરણસ્સ ણં મંતે ! નાગકુમારિદસ્સ નાગકુમારરણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] અજ્ઞો ! છ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ ઇલા, ૨ સુક્કા, ૩ સતારા, ૪ સોદામિણી, ૫ ઇદ્દા, ૬ ઘણવિજ્ઞુયા । તત્થ ણં ઇગમેગાય દેવીય છ છ દેવીસહસ્સા પરિવારો પ્પણ્ણત્તો ।

૧૧. [પ્ર૦] પમૂ ણં તાઓ ઇગમેગા દેવી અન્નાઇં છ છ દેવિસહસ્સાઇં પરિયારં વિઝઞ્ઞિત્તપ ? [૩૦] ઇવામેવ સપુણ્ણાવરેણં છત્તીસાઇં દેવિસહસ્સાઇં, સેસં તુઢિય । [પ્ર૦] પમૂ ણં મંતે ! ધરણે ૦ ? [૩૦] સેસં તં ચેવ, નવરં ધરણાય રાયહાણીય, ધરણસિ સીહાસણંસિ, સઓ પરિવારો, સેસં તં ચેવ ।

૧૨. [પ્ર૦] ધરણસ્સ ણં મંતે ! નાગકુમારિદસ્સ લોગપાલસ્સ કાલવાલસ્સ મહારણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ અસોગા, ૨ વિમલા, ૩ સુપ્પમા, ૪ સુદંસણા । તત્થ ણં ઇગમેગાય, અવસેસં જહા ચમરલોગપાલાણં । ઇવં સેસાણં તિણ્ણ વિ ।

૧૩. [પ્ર૦] મૂયાણિદસ્સ મંતે ! પુચ્છા । [૩૦] અજ્ઞો ! છ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ રૂયા, ૨ રૂયંસા, ૩ સુરૂયા, ૪ રૂયગાવતી, ૫ રૂયકંતા, ૬ રૂયપ્પમા । તત્થ ણં ઇગમેગાય દેવીય અવસેસં જહા ધરણસ્સ ।

૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વૈરોચનેન્દ્ર બલિને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્ય ! પાંચ પટ્ટરાણીઓ કહી છે; તે આ પ્રમાણે -શુમા, નિહુમા, રંમા, નિરંમા અને મદના. તેમાંની એક એક દેવીને આઠ આઠ હજાર દેવીઓનો પરિવાર હોય છે-ઇત્યાદિ સર્વ ચમરેન્દ્રની પેઠે જાણવું; પરન્તુ બલિ નામે ઇન્દ્રને બલિચંચા નામે રાજધાની છે. અને તેનો પરિવાર તૃતીય શતકના પ્રથમ *ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવો, બાકી સર્વ પૂર્વપ્રમાણે જાણવું. યાવત્ તે મૈથુનનિમિત્તે ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.

બલિનેન્દ્રને અગ્ગમહિસીઓ.

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વૈરોચનેન્દ્ર વૈરોચનરાજા બલિના [લોકપાલ] સોમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્ય ! ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-મૈનકા, સુમદ્રા, વિજયા અને અશની. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે બધું ચમરના સોમ નામે લોકપાલની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈશ્રમણ સૂઘી જાણવું.

બલિના લોકપાલ સોમને અગ્ગમહિસીઓ.

૧૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નાગકુમારના ઇન્દ્ર અને નાગકુમારના રાજા ધરણને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્ય ! તેને છ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-ઇલા, શુક્કા, સતારા, સૌદામિણી, ઇન્દ્રા અને ઘનવિધુત્. તેમાં એક એક દેવીને છ છ હજાર દેવીઓનો પરિવાર કહ્યો છે.

ધરણેન્દ્રને અગ્ગમહિસીઓ.

૧૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તેમાંની એક એક દેવી અન્ય છ છ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વી શકે ? [૩૦] તેઓ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે પૂર્વાપર સર્વ મળીને છત્રીશ હજાર દેવીઓને વિકુર્વવા સમર્થ છે. એ પ્રમાણે તે ત્રુટિક (દેવીઓનો સમૂહ) કહ્યો. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! હું ધરણેન્દ્ર પોતાની ધરણા નામે રાજધાનીમાં ધરણ નામે સિંહાસનમાં બેસી પોતાના પરિવાર દેવીઓ સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ છે ઇત્યાદિ ? [૩૦] બાકી સર્વ પૂર્વેવત્ જાણવું, [અર્થાત્ મૈથુનનિમિત્તે ત્યાં ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.]

ધરણેન્દ્રની દેવીઓનો પરિવાર.

૧૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નાગકુમારના ઇન્દ્ર ધરણના લોકપાલ કાલવાલ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્ય ! ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે; તે આ પ્રમાણે-અશોકા, વિમલા, સુપ્રમા અને સુદર્શના. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે ચમરના લોકપાલોની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે બાકીના ત્રણે લોકપાલો સંબંધે જાણવું.

ધરણના લોકપાલ કાલવાલને અગ્ગમહિસીઓ.

૧૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! મૂતાનેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [૩૦] હે આર્ય ! છ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-રૂપા, રૂપાંશા, સુરૂપા, રૂપકાવતી, રૂપકાંતા અને રૂપપ્રમા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર ઇત્યાદિ સર્વ ધરણેન્દ્રની પેઠે જાણવું.

મૂતાનેન્દ્રને અગ્ગમહિસીઓ.

૧૪. [પ્ર૦] ભૂયાણંદસ્સ ણં મંતે ! નાગવિત્તસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—૧ સુણંદા, ૨ સુમદ્દા, ૩ સુજાયા, ૪ સુમણા । તત્થ ણં પગમેગાયઠ અવસેસં જહા ચમરલોગપાલાણં । एवं सेसाणं तिण्णं वि लो गपालाणं । जे दाहिणिह्हा इंदा तेसिं जहा धरणिंदस्स, लो गपालाण वि तेसिं जहा धरणस्स लो गपालाणं । उत्तरिह्हाणं इंदाणं जहा भूयाणंदस्स, लो गपालाण वि तेसिं जहा भूयाणंदस्स लो गपालाणं, नवरं इंदाणं सधेसिं पयहाणीओ सीहासणाणि य सरिसणामगाणि; परियारो जहा तहए सए पदमे उद्देसए । लो गपालाणं सधेसिं रायहाणीओ सीहासणाणि य सरिसणामगाणि, परियारो जहा चमरस्स लो गपालाणं ।

૧૫. [પ્ર૦] કાલસ્સ ણં મંતે ! પિસાવિંદસ્સ પિસાયરણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—૧ કમલા, ૨ કમલપ્પમા, ૩ ઉપ્પલા, ૪ સુદંસણા । તત્થ ણં પગમેગાય દેવીપ પગમેગા દેવિસહસ્સં, સેસં જહા ચમરલોગપાલાણં । પરિવારો તહેવ, ણવરં કાલાપ રાયહાણીપ, કાલંસિ સીહાસણંસિ, સેસં તેં ચેવ, एवं महाकालस्स वि ।

૧૬. [પ્ર૦] સુરૂવસ્સ ણં મંતે ! ભૂતિંદસ્સ ભૂતરણ્ણો પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તેં જહા—૧ રૂવવદ્દે, ૨ વહુરૂવા, ૩ સુરૂવા, ૪ સુભગા । તત્થ ણં પગમેગાય, સેસં જહા કાલસ્સ । एवं पडिरूवस्स वि ।

૧૭. [પ્ર૦] પુણ્ણમહસ્સ ણં મંતે ! જવિહ્હંદસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ; તં જહા—૧ પુહ્ણા, ૨ વહુપુત્તિયા, ૩ ઉત્તમા, ૪ તારયા । તત્થ ણં પગમેગાય, સેસં જહા કાલસ્સ । एवं माणिमहस्स वि ।

૧૮. [પ્ર૦] મીમસ્સ ણં મંતે ! રવ્વહિંસિંદસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તેં જહા—૧ પડમા, ૨ પડમાવતી, ૩ કણગા, ૪ રયણપ્પમા । તત્થ ણં પગમેગાય, સેસં જહા કાલસ્સ । एवं महाभीमस्स वि ।

ભૂતાનેન્દ્રના લોકપા-
લોને અગ્ગમહિસીઓ.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભૂતાનેન્દ્રના લોકપાલ નાગવિત્તને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે—સુનંદા, સુમદ્દા, સુજાતા અને સુમના. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે બધું ચમરેન્દ્રના લોકપાલોની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે બાકી રહેલા ત્રણે લોકપાલોના સંબંધે જાણવું. જે દક્ષિણ દિશિના ઇન્દ્રો છે તેઓને ધરણેન્દ્રની પેઠે (સૂ. ૧૦.) જાણવું, અને તેઓના લોકપાલોને પણ ધરણેન્દ્રના લોકપાલોની પેઠે જાણવું. તથા ઉત્તર દિશિના ઇન્દ્રોને ભૂતાનેન્દ્રની પેઠે (સૂ. ૧૩.) જાણવું. તેઓનાં લોકપાલોને પણ ભૂતાનેન્દ્રના લોકપાલોની પેઠે જાણવું; પરન્તુ વિશેષ એ છે કે સર્વે ઇન્દ્રોની રાજધાનીઓ અને સિંહાસનો ઇન્દ્રના સમાન નામે જાણવાં. અને તેઓનો પરિવાર *તૃતીય શતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે સમજવો. તથા બધા લોકપાલોની રાજધાનીઓ અને સિંહાસનો પણ તેઓનાં સમાન નામે જાણવાં. અને તેઓનો પરિવાર ચમરેન્દ્રના લોકપાલોના પરિવારની પેઠે જાણવો.

કાલેન્દ્રને અગ્ગ-
મહિસીઓ.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પિશાચના ઇન્દ્ર અને પિશાચના રાજા કાલને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે—કમલા, કમલપ્રમા, ઉપ્પલા અને સુદર્શના. તેમાંની એક એક દેવીને એક એક હજાર દેવીનો પરિવાર છે, બાકી બધું ચમરના લોકપાલોની પેઠે જાણવું, અને પરિવાર પણ તેજ પ્રમાણે જાણવો. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે કાલા નામે રાજધાની અને કાલ નામે સિંહાસન જાણવું. તથા બાકી બધું પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. એ પ્રમાણે મહાકાલસંબંધે પણ જાણવું.

સુરૂપેન્દ્રને અ-
ગ્ગમહિસીઓ.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભૂતના ઇન્દ્ર અને ભૂતના રાજા સુરૂપને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—રૂપવતી, વહુરૂપા, સુરૂપા, અને સુભગા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે કાલેન્દ્રની પેઠે જાણવું. અને એજ પ્રમાણે પ્રતિરૂપેન્દ્ર સંબંધે પણ જાણવું.

પૂર્ણમદ્રને અ-
ગ્ગમહિસીઓ.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! યક્ષના ઇન્દ્ર પૂર્ણમદ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—પૂર્ણા, વહુપુત્રિકા, ઉત્તમા અને તારકા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે કાલેન્દ્રની પેઠે જાણવું, અને એ પ્રમાણે માણિમદ્ર સંબંધે પણ જાણવું.

રાક્ષસના ઇન્દ્ર મીમને
અગ્ગમહિસીઓ.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રાક્ષસના ઇન્દ્ર મીમને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—પદ્મા, પદ્માવતી, કનકા અને રત્નપ્રમા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે સર્વે કાલેન્દ્રની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે મહામીમન્દ્ર સંબંધે પણ જાણવું.

૧ વસુમતી ક ।

૧૪. * મગઠ દિ. સં. શઠ ૩ ઉ૦ ૧ પૃ. ૧.

१९. [प्र०] किन्नरस्स णं भंते ! पुच्छा । अज्जो ! चत्तारि अग्गमहिस्सीओ पन्नत्ताओ, तं जहा-१ वडेंसा, २ केतुमती, ३ रतिसेणा, ४ रद्विपिया । तत्थ णं, सेसं तं चेव, एवं किंपुरिसस्स वि ।

२०. [प्र०] सप्पुरिसस्स णं पुच्छा । [उ०] अज्जो ! चत्तारि अग्गमहिस्सीओ पन्नत्ताओ, तं जहा-१ रोहिणी, २ नवमिया, ३ हिरी, ४ पुष्पवती । तत्थ णं पगमेगाए, सेसं तं चेव, एवं महापुरिसस्स वि ।

२१. [प्र०] अतिकायस्स णं पुच्छा । [उ०] अज्जो ! चत्तारि अग्गमहिस्सीओ पन्नत्ताओ, तं जहा-१ भुयंगा, २ भुयगवती, ३ महाकच्छा, ४ फुडा । तत्थ णं सेसं तं चेव, एवं महाकायस्स वि ।

२२. [प्र०] गीयरइस्स णं पुच्छा । [उ०] अज्जो ! चत्तारि अग्गमहिस्सीओ पन्नत्ताओ, तं जहा-१ सुघोसा, २ विमला, ३ सुस्सरा, ४ सरस्सई । तत्थ णं सेसं तं चेव । एवं गीयजसस्स वि । सद्धेसि एएसि जहा कालस्स, नवरं सरिसनामि-याओ रायहाणीओ सीहासणाणि य, सेसं तं चेव ।

२३. [प्र०] चंदस्स णं भंते ! जोइसिदस्स जोइसरण्णो पुच्छा । [उ०] अज्जो ! चत्तारि अग्गमहिस्सीओ पन्नत्ताओ, तं जहा-१ चंदप्पभा, २ दोसिणाभा, ३ अच्चिमाली, ४ पभंकरा । एवं जहा जीवाभिगमे जोइसियउद्देसए तहेव सूरस्स वि १ सूरप्पभा, २ आयवाभा, ३ अच्चिमाली, ४ पभंकरा । सेसं तं चेव, जाव नो चेव णं मेहुणवत्तियं ।

२४. [प्र०] इंगालस्स णं भंते ! महग्गहस्स कति अग्गमहिस्सीओ पुच्छा । [उ०] अज्जो ! चत्तारि अग्गमहिस्सीओ पण-त्ताओ, तं जहा-१ विजया, २ वैजयंती, ३ जयंती, ४ अपराजिया । तत्थ णं पगमेगाए देवीए सेसं तं चेव चंदस्स, नवरं इंगालवडेंसए विमाणे, इंगालगंसि सीहासणंसि, सेसं तं चेव, एवं वियालगस्स वि । एवं अट्टासीतीए वि महागहाणं भाणियद्धं, जाव भावकेउस्स, नवरं वडेंसगा सीहासणाणि य सरिसनामगाणि, सेसं तं चेव ।

१९. [प्र०] हे भगवन् ! किंनरेन्द्रने केटली पट्टराणीओ कही छे ? [उ०] हे आर्य ! तेने चार पट्टराणीओ कही छे, ते आ प्रमाणे -अवर्तसा, केतुमती, रतिसेना अने रतिप्रिया. तेओनां एक एकनो परिवार वगरे पूर्वे कइया प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे किंपुरुषेन्द्र संबन्धे पण जाणवुं.

किंनरेन्द्रने अग्र-महिषीओ.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! सत्पुरुषेन्द्रने केटली पट्टराणीओ कही छे ? [उ०] हे आर्य ! तेने चार पट्टराणीओ कही छे. ते आ प्रमाणे-रोहिणी, नवमिका, ही अने पुष्पवती. तेमां एक एकनो परिवार वगरे बंधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे महापुरुषेन्द्र संबन्धे पण जाणवुं.

सत्पुरुषेन्द्रने अग्र-महिषीओ.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! अतिकायेन्द्रने केटली पट्टराणीओ कही छे ? [उ०] हे आर्य ! तेने चार पट्टराणीओ कही छे, ते आ प्रमाणे-भुयंगा, भुयगवती, महाकच्छा अने स्फुटा. तेमां एक एकनो परिवार वगरे बंधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे महाकायेन्द्र संबन्धे पण जाणवुं.

अतिकायेन्द्रने अग्रमहिषीओ.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! गीतरतीन्द्रने केटली पट्टराणीओ होय छे ? [उ०] हे आर्य ! तेने चार पट्टराणीओ होय छे, ते आ प्रमाणे -सुघोसा, विमला, सुस्सरा अने सरस्वती. तेमां एक एकनो परिवार वगरे बंधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे गीतयश इन्द्र संबन्धे पण समजवुं. आ सर्व इन्द्रोने बाकीनुं सर्व कालेन्द्रनी पेठे जाणवुं; परन्तु विशेष ए छे के, राजधानीओ अने सिंहासनो इन्द्रना समान नामे जाणवां, बाकी सर्व पूर्वनी पेठे जाणवुं.

गीतरतीन्द्रने अग्रमहिषीओ.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! ज्योतिष्कना इन्द्र अने ज्योतिष्कना राजा चन्द्रने केटली पट्टराणीओ कही छे ? [उ०] हे आर्य ! तेने चार पट्टराणीओ कही छे, ते आ प्रमाणे-चन्द्रप्रभा, ज्योत्स्नाभा, अर्चिमाली अने प्रभंकरा-इत्यादि जेम *जीवाभिगमसूत्रमां ज्योतिष्कना उद्देशकमां कइवुं छे तेम जाणवुं. सूर्यसंबन्धे पण बंधुं तेमज जाणवुं. सूर्यने चार पट्टराणीओ छे, ते आ प्रमाणे-सूर्यप्रभा, आतपाभा, अर्चिमाली अने प्रभंकरा-इत्यादि सर्व पूर्वोक्त कहेवुं, यावत् तेओ पोतानी राजधानीमां सिंहासनने विषे मैथुननिमित्ते भोगो भोगवी शकता नथी.

चन्द्रने अग्रमहिषीओ.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! अंगार नामना महाग्रहने केटली पट्टराणीओ कही छे ? [उ०] हे आर्य ! तेने चार पट्टराणीओ कही छे, ते आ प्रमाणे-विजया, वैजयंती, जयंती अने अपराजिता. तेमां एक एक देवीनो परिवार वगरे बंधुं चन्द्रनी पेठे जाणवुं परन्तु विशेष ए छे के, अंगारावतंसकनामना विमानमां अने अंगारक नामना सिंहासनने विषे यावत् मैथुननिमित्ते भोगो भोगवता नथी. बाकी सर्व पूर्ववत् जाणवुं. तथा ए प्रमाणे यावत् व्याल नामे ग्रहसंबन्धे पण जाणवुं. एम अठ्याशी महाग्रहो माटे यावत् भावकेतु ग्रह सुधी कहेवुं. परन्तु विशेष ए छे के, अवतंसको अने सिंहासनो इन्द्रना समान नामे जाणवां. बाकी बंधुं पूर्वप्रमाणे जाणवुं.

अंगारग्रहने अग्रमहिषीओ.

१ सुभगा क । २ भुयंग-घ ।

२३. * जीवाभि० प्र० ३ उ० २ प० ३८३-१.

૨૫. [પ્ર૦] સક્કસ્સ ણં મંતે ! દેવિંદસ્સ દેવરત્તો પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્જો ! અટ્ટ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા— ૧ પડમા, ૨ સિવા, ૩ સેયા, ૪ અંજૂ, ૫ અમલા, ૬ અચ્છરા, ૭ નવમિયા, ૮ રોહિણી । તત્થ ણં યગમેગાપ્પ દેધીપ્પ સોલસ સોલસ દેવીસહસ્સા પરિવારો પળ્લત્તો । [પ્ર૦] પમ્મૂ ણં તાઓ યગમેગા દેવી અન્નાઇં સોલસ સોલસ દેવિસહસ્સાઇં પરિયારં વિઝઘિત્તપ્પ ? [ઉ૦] યવામેવ સપુદ્ધાવરેણં અટ્ટાવીસુત્તરં દેવિસયસહસ્સં પરિયારં વિઝઘિત્તપ્પ, સેત્તં તુહિપ્પ ।

૨૬. [પ્ર૦] પમ્મૂ ણં મંતે ! સક્કે દેવિંદે દેવરાયા સોહમ્મે કપ્પે, સોહમ્મવડેંસપ્પ વિમાણે, સમાપ્પ સુહમ્માપ્પ, સક્કસિ સીહાસણંસિ તુહિપ્પણં સદ્ધિં, સેત્તં જહા ચમરસ્સ, નવરં પરિયારો જહા મોઝદેસપ્પ ।

૨૭. [પ્ર૦] સક્કસ્સ ણં દેવિંદસ્સ દેવરત્તો સોમસ્સ મહારણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્જો ! ચત્તારિ- અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—૧ રોહિણી, ૨ મદ્દના, ૩ ચિત્તા, ૪ સોમા । તત્થ ણં યગમેગા, સેત્તં જહા ચમરલોગપા- ઠાણં, નવરં સયંપમે વિમાણે, સમાપ્પ સુહમ્માપ્પ, સોમંસિ સીહાસણંસિ, સેત્તં તં ચેવ, યવં જાવ-વેસમણસ્સ, નવરં વિમાણાઇં જહા તતિયસપ્પ ।

૨૮. [પ્ર૦] ઈસાણસ્સ ણં મંતે ! પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્જો ! અટ્ટ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—૧ કપ્પહા, ૨ કપ્પહરાઈ, ૩ રામા, ૪ રામરવિચ્ચયા, ૫ વસુ, ૬ વસુગુત્તા, ૭ વસુમિત્તા, ૮ વસુંધરા । તત્થ ણં યગમેગાપ્પ સેત્તં જહા સક્કસ્સ ।

૨૯. [પ્ર૦] ઈસાણસ્સ ણં મંતે ! દેવિંદસ્સ સોમસ્સ મહારત્તો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્જો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ । તં જહા—૧ પુહવી, ૨ રાઈ, ૩ રયણી, ૪ વિજ્જૂ । તત્થ ણં, સેત્તં જહા સક્કસ્સ લોગપાલાણં, યવં જાવ વરુણસ્સ, નવરં વિમાણા જહા ચઝત્થસપ્પ, સેત્તં તં ચેવ, જાવ નો ચેવ ણં મેહુવવત્તિયં । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

દસમસપ્પ પંચમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

શક્રને અગ્ગમહિ-
ધીઓ.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવના ઇન્દ્ર દેવના રાજા શક્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને આઠ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—પદ્મા, શિવા, શ્રેયા, અંજુ, અમલા, અપ્સરા, નવમિકા અને રોહિણી. તેમાંની એક એક દેવીનો સોઠ સોઠ હજાર દેવીઓનો પરિવાર હોય છે. તેમાંની એક એક દેવી બીજી સોઠ સોઠ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વી શકે છે. એ પ્રમાણે પૂર્વાપર મઠ્ઠીને એક લાખ અને અઠ્યાવીશ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વવા સમર્થ છે. એ પ્રમાણે ત્રુટિક (દેવીઓનો સમૂહ) કહ્યો.

શક્ર સુધર્મા સમા-
ર્મા દેવીઓ સાથે
ભોગ ભોગવવા
સમર્થ છે ?

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્ર સૌધર્મ દેવલોકમાં સૌધર્માવતંસક વિમાનમાં સુધર્મા સમાને ત્રિષે અને શક્ર નામે સિંહાસનમાં બેસી તે ત્રુટિક (દેવીઓના સમૂહ) સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! બાકી સર્વ ચમરેન્દ્રની પેઠે જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તેનો પરિવાર *તૃતીયશતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવો.

શક્રના લોકપાલ
સોમને અગ્ગમહિ-
ધીઓ.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્રના (લોકપાલ) સોમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—રોહિણી, મદના, ચિત્રા અને સોમા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે ચમરેન્દ્રના લોકપાલોની પેઠે જાણવો; પરન્તુ વિશેષ એ છે કે સ્વયંપ્રભ નામે વિમાનમાં, સુધર્મા સમામાં અને સોમ નામના સિંહાસનમાં બેસીને મૈથુનનિમિત્તે દેવીઓની સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી—ઈલાદિ સર્વ પૂર્વવત્ જાણવું. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈશ્રમણ સુધી જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તેમના વિમાનો *તૃતીયશતકમાં કહ્યા પ્રમાણે કહેવાં.

ઈશાનેન્દ્રને અગ્ગ-
મહિધીઓ.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈશાનેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને આઠ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—કૃષ્ણા, કૃષ્ણરાજિ, રામા, રામરક્ષિતા, વસુ, વસુગુપ્તા, વસુમિત્રા અને વસુંધરા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે બધું શક્રની પેઠે જાણવું.

ઈશાનના લો-
કપાલ સોમને
અગ્ગમહિધીઓ.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ ઈશાનના [લોકપાલ] સોમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—પૃથિવી, રાત્રી, રજની, અને વિશુત્. તેમાં એક એકનો પરિવાર વગેરે બાકી બધું શક્રના લોકપાલોની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે યાવદ્ વરુણ સુધી જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે ત્રીજા શતકમાં કહ્યા પ્રમાણે વિમાનો કહેવા, બાકી બધું પૂર્વની પેઠે જાણવું. યાવદ્ તે મૈથુનનિમિત્તે [રાજધાનીમાં પોતાના સિંહાસન ઉપર બેસીને] ભોગ ભોગવતા નથી. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.

દશમ શતે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૨૬. * ભગ. સં. ૨ શ. ૩ ઉ. ૧ પૃ. ૧૬.

૨૯. † ભગ. સં. ૨ શ. ૪ ઉ. ૧-૮ પૃ. ૧૩૦.

છટ્ઠો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કહિ ણં મંતે ! સકસ્સ દેવિંદસ્સ દેવરણ્ણો સમા સુહમ્મા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જંબુદ્વીવે વીવે મંદરસ્સ પલ્લવસ્સ દાહિણેણં હમીસે રયણ્ણપ્પભાપ્પ એવં જહા રાયપ્પસેણદ્દજ્જે, જાવ પંચ વડેંસગા-પણ્ણત્તા, તં જહા—૧ અસોગવડેંસપ્પ, જાવ મજ્જે ૫ સોહમ્મવડેંસપ્પ । સે ણં સોહમ્મવડેંસપ્પ મહાવિમાણે અદ્ધતેરસજોયણસમ્પસહસ્સાણં આયામવિક્કંભેણં, “એવં જહ સૂરિયામે તહેવ માણં, તહેવ ઉવવાઓં । સકસ્સ ય અભિસેઓ તહેવ જહ સૂરિયામસ્સ ॥ અલંકારઅષ્ઠણિયા તહેવ જાવ આય-રક્ક ત્તિ” દો સાગરોવમાહં ઠિતી ।

[પ્ર૦] સક્કેણં મંતે ! દેવિંદે દેવરાયા કેમહિદ્ધિપ્પ, જાવ કેમહાસોક્કલે । [ઉ૦] ગોયમા ! મહિદ્ધિપ્પ, જાવ મહાસોક્કલે । સે ણં તત્થ ચત્તીસાપ્પ વિમાણાવાસસયસહસ્સાણં જાવ વિહરણ્ણ, એવં મહિદ્ધિપ્પ જાવ મહાસોક્કલે સક્કે દેવિંદે દેવરાયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

દસમસપ્પ છટ્ઠો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

ષષ્ઠ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્રની સુધર્મા નામે સમા ક્યાં કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપમાં મેરુ પર્વતની દક્ષિણે આ રત્નપ્રભાપૃથિવીના [બહુ સમ અને રમણીય ભૂમિભાગની ઉંચે ઘણા કોટાકોટિ યોજન દૂર સૌધર્મ નામે દેવલોકને વિષે] ઇત્યાદિ *શાયપસેણીય' સૂત્રમાં કહ્યાં પ્રમાણે યાવત્ પાંચ અવતંસક વિમાનો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—અશોકાવતંસક, યાવત્ વચ્ચે સૌધર્માવતંસક છે. તે સૌધર્માવતંસક નામે મહા વિમાનની લંબાઈ અને પહોળાઈ સાઢા બાર લાખ યોજન છે. શક્રનું પ્રમાણ, ઉપપાત (ઉપજલું), અભિષેક, અલંકાર અને અર્ચનિકા (પૂજા)—ઇત્યાદિ યાવત્ આત્મરક્ષકો *સૂર્યામ દેવની પેઠે જાણવા. તેની સ્થિતિ (આયુષ) વે સાગરોપમની છે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્ર કેવી મહાઋદ્ધિવાલો છે, કેવા મહાસુખવાલો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે મહાઋદ્ધિવાલો યાવત્ મહાસુખવાલો બત્રીશ લાખ વિમાનોનો સ્વામી થઈને યાવત્ વિહરે છે, ૧ પ્રમાણે મહાઋદ્ધિવાલો અને મહાસુખવાલો તે દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્ર છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે.]

દશમ શતે ષષ્ઠ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ —મહિદ્ધિયા —ક । ૨ —સોવલા ક ।

૧. *જુઓ અવતસંકવિમાનનું વર્ણન રાયપ૦ ૫૦ ૫૧. † જુઓ રાયપ૦ ૫૦ ૧૭-૧૧૨.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कहि णं भंते! उत्तरिह्णं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे नामं दीवे पण्णत्ते ? [उ०] एवं जहा जीवाभिगमे तद्देव निरवसेसं, जाव सुद्धदंतदीवो त्ति । एए अट्टावीसं उद्देशगा भाणियद्वा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति जाव विहरति ।

दसमसए सत्तमादि चोत्तीसद्दमपज्जन्ता अट्टावीसं उद्देशा समत्ता ।
समत्तं दसमं सयं ।

उद्देशक ७-३४.

१. [प्र०] हे भगवन्! उत्तरमां, रहेनारा एकोरुक मनुष्यो नो एकोरुक नामे द्वीप कये स्थले क्खो छे ? [उ०] हे गौतम *जीवामिग-मसूत्रमां क्ख्या प्रमाणे सर्व द्विपो संबन्धे यावत् सुद्धदंतद्वीप सुधी क्खेवुं. ए प्रमाणे प्रत्येक द्वीप संबन्धे एक एक उद्देशक क्खेवो. एम अठ्ठ्यावीस उद्देशको क्खेवा. हे भगवन्! ते एमज छे, हे भगवन्! ते एमज छे. [एम क्खी भगवान् गौतम यावत् विहरे छे.]

दशम शते ७-३४ उद्देशको समाप्त.

दशम शतक समाप्त.

एकारसं सयं ।

१. उत्पल सालु पलासे कुंभी नाली य पउम कप्रीय ।
नलिन सिव लोग काला-लभिय दस दो य एकारे ॥

ढमो उद्देशो ।

२. तेणं कालेणं तेणं समपणं रायगिहे जाव पज्जुवासमाणे एवं वयासि-[प्र०] उत्पले णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे
अणेगजीवे ? [उ०] गोयमा ! एगजीवे, णो अणेगजीवे । तेण परं जे अणे जीवा उचवज्जंति तेणं णो एगजीवे, अणेगजीवे ।

एकादश शतक.

१. [उद्देश संग्रह-] १ उत्पल, २ शालुक, ३ पलाश, ४ कुंभी, ५ नाडीक, ६ पद्म, ७ कर्णिका, ८ नलिन, ९ शिवराजर्षि,
१० लोक, ११ काल, अने १२ आलमिक-ए संबन्धे अगीयारमां शतकमां बार उद्देशको छे. [उत्पल-अमुक जातना कमल-संबन्धे
प्रथम उद्देशक, शालुक-उत्पलकन्द-संबन्धे बीजो उद्देशक, पलाश-खाखरा-ना वृक्ष संबन्धे त्रीजो उद्देशक, कुंभी वनस्पति संबन्धे चोयो
उद्देशक, नाडीक वनस्पति संबन्धे पांचमो उद्देशक, पद्म-अमुक जातना कमल-विषे छहो उद्देशक, कर्णिका संबन्धे सातमो उद्देशक,
नलिन-अमुक प्रकारना कमल-संबन्धे आठमो उद्देशक, शिवराजर्षि संबन्धे नवमो उद्देशक, लोकने विषे दशमो उद्देशक, कालसंबन्धे अगीआरमो
उद्देशक, अने आलमिक-आलमिकानगरीमां करेला प्रश्न-संबन्धे बारमो उद्देशक.-ए प्रमाणे अगीयारमां शतकमां बार उद्देशको छे.]

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] ते काले-ते समये राजगृह नगरने विषे पर्युपासना करता [गौतम] आ प्रमाणे बोल्यो-हे भगवन् ! उत्पल शुं एक
जीववाळुं छे के अनेकजीववाळुं छे ? [उ०] हे गौतम ! ते एक जीववाळुं छे, पण अनेक जीववाळुं नथी. त्वार पछी ज्यारे ते उत्पलने
विषे बीजा जीयो-जीवाश्रित पांढडा वगैरे अवयवो-उगे छे त्वारे ते उत्पल एक जीववाळुं नथी, पण अनेक जीववाळुं छे.

उत्पल.
उत्पल एकजीवी छे
के अनेक जीवी छे !

* प्रथम उद्देशकार्थसंग्रह गाथा—“१ उचवाओ २ परिमाणं ३ अपहार-४ उंचाई ५ ज्ञानावरणादिकर्मनो बन्ध, ६ वेदक, ७ उदय, ८ उदीरणाए ९ लेखा १० दिट्टी य
११ नाणे य ॥ १२ जोगु-१३ वओगे १४ वध-१५ रसमाई १६ ऊसासगे १७ य आहारे । १८ विरह १९ किरिया २० बन्धे २१ सन्न-२२ कसायि-
२३ स्थि-२४ बन्धे य ॥ २५ सखि-२६ दिय-२७ अणुबन्धे २८ संवेहा-२९ हार-३० ठिह-३१ समुग्घाए । ३२ चयणं ३३ मूलादीसु य उचवाओ
सव्वजीवाणं ॥”

संग्रह गाथानो अर्थ—१ उपपात, २ परिमाण, ३ अपहार, ४ उंचाई, ५ ज्ञानावरणादिकर्मनो बन्ध, ६ वेदक, ७ उदय, ८ उदीरणा, ९ लेखा, १० दृष्टि
(सम्यग्दृष्टि, मिश्रदृष्टि अने मिथ्यादृष्टि), ११ ज्ञान, १२ योग, १३ उपयोग, १४ वर्ण, १५ रसादि १६ उच्छ्वासक, १७ आहार, १८ विरति, १९ क्रिया,
२० बन्धक, २१ संज्ञा, २२ कषाय, २३ बीजेदादि, २४ समुद्घात, २५ संज्ञी, २६ इन्द्रिय, २७ अनुबन्ध, २८ संवेध, २९ आहार, ३० स्थिति,
३१ समुद्घात, ३२ चयन, अने ३३ सर्व जीवोनो मूलादिमां उपपात—एरीते प्रथम उद्देशकना ३३ द्वारो जणाव्या छे.

૩. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા કઓર્હિતો ઉવવજ્ઞંતિ ? કિં નેરર્પર્હિતો ઉવવજ્ઞંતિ, તિરિ૦ મણુ૦ દેવેર્હિતો ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો નેરતિર્પર્હિતો ઉવવજ્ઞંતિ, તિરિર્ખજોણિર્પર્હિતો વિ ઉવવજ્ઞંતિ મણુસ્સેર્હિતો૦ દેવેર્હિતો વિ ઉવવજ્ઞંતિ ।
 ૫. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા પગસમર્પ ણં કેવદ્ધા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્મ્નેણં ઈકો વા દો વા તિમ્મિ વા, ઉક્કોસેણં સંખેજ્ઞા વા અસંખેજ્ઞા વા ઉવવજ્ઞંતિ ।

૫. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા સમર્પ ૨ અવહીરમાણા ૨ કેવતિકાલેણં અવહીરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! તે ણં અસંખેજ્ઞા સમર્પ ૨ અવહીરમાણા ૨ અસંખેજ્ઞાઈં ઉસ્સપ્પિણિઓસપ્પિણીઈં અવહીરંતિ, નો ચેવ ણં અવહિયા સિયા ।

૬. [પ્ર૦] તેસિ ણં મંતે ! જીવાણં કેમહાલિઆ સરીરોગાહણા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્મ્નેણં અંગુલસ્સ અસંખેજ્ઞાઈ-ભાગં, ઉક્કોસેણં સાતિરેગં જોયણસહસ્સં ।

૭. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા ણાણાવરણિજ્ઞસ્સ કમ્મસ્સ કિં બંધગા અબંધગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો અબંધગા, બંધર્પ વા, બંધગા વા । ઈવં જાવ અંતરાઈઅસ્સ ।

૮. [પ્ર૦] નવરં આઉઅસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! ૧ બંધર્પ વા, ૨ અબંધર્પ વા, ૩ બંધગા વા, ૪ અબંધગા વા, ૫ અહવા બંધર્પઅ અબંધર્પ અ, ૬ અહવા બંધર્પ અ અબંધગા ય, ૭ અહવા બંધગા ય અબંધર્પ અ, ૮ અહવા બંધગા ય અબંધગા ય । ઈતે અટ્ટ મંંગા ।

૯. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા ણાણાવરણિજ્ઞસ્સ કમ્મસ્સ કિં વેદગા અવેદગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો અવેદગા, વેદર્પ વા વેદગા વા । ઈવં જાવ અંતરાઈઅસ્સ ।

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [ઉત્પલ્લામાં] તે જીવો ક્યાંથી આવીને ઉપજે છે—શું નૈરયિકથી, તિર્યંચથી, મનુષ્યથી કે દેવથી આવીને ઉપજે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જીવો નૈરયિકથી આવીને ઉપજતા નથી, પણ તિર્યંચથી, મનુષ્યથી કે દેવથી આવીને ઉપજે છે. જેમ પ્રજ્ઞાપનાસૂત્રનાં *વ્યુત્ક્રાંતિપદમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે વનસ્પતિકાયિકોમાં યાવત્ ઈશાન દેવલોક સુધીના જીવોનો ઉપપાત કહેવો.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે જીવો [ઉત્પલ્લામાં] એક સમયમાં કેટલા ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાત કે અસંખ્યાતા જીવો એક સમયમાં ઉત્પન્ન થાય.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલ્લાના જીવો સમયે સમયે કાઢવામાં આવે તો કેટલે કાલે તે પૂરા કાઢી શકાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જો તે જીવો સમયે સમયે અસંખ્ય કાઢવામાં આવે, અને તે અસંખ્ય ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાલ સુધી કાઢવામાં આવે તો પણ તે પૂરા કાઢી શકાય નહીં.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્પલ્લાના જીવોની કેટલી મોટી શરીરાવગાહના કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્ય—ઓછામાં ઓછી—અંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલી, અને ઉત્કૃષ્ટ કઈક અધિક હજાર યોજન હોય છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે જીવો શું જ્ઞાનાવરણીય કર્મના બંધક છે કે અબંધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના અબંધક નથી, પણ બંધક છે. અથવા ઈએક જીવ બંધક છે અને અનેક જીવો પણ બંધક છે. ઈ પ્રમાણે યાવદ્ અંતરાયકર્મ સંબંધે પણ જાણવું.

૮. [પ્ર૦] પરન્તુ આયુષકર્મના સંબંધે પ્રશ્ન કરવો. [હે ભગવન્ ! શું તે ઉત્પલ્લાના જીવો આયુષકર્મના બંધક છે કે અબંધક છે ?] [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ [ઉત્પલ્લનો] એક જીવ બંધક છે, ૨ એક જીવ અબંધક છે, ૩ અનેક જીવો બંધક છે, ૪ અનેક જીવો અબંધક છે, ૫ અથવા એક બંધક અને એક અબંધક છે, ૬ અથવા એક બંધક અને અનેક અબંધક છે, ૭ અથવા અનેક બંધક અને એક અબંધક છે, ૮ અથવા અનેક બંધક અને અનેક અબંધક છે. ઈ પ્રમાણે ઈ આઠ ભાંગા જાણવા.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલ્લાના જીવો જ્ઞાનાવરણીયકર્મના વેદક છે કે અવેદક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ અવેદક નથી, પણ એક જીવ વેદક છે અથવા અનેક જીવો અવેદક છે. ઈ પ્રમાણે યાવદ્ અંતરાય કર્મ સુધી જાણવું.

૩. * પ્રજ્ઞા૦ પદ ૬ પ૦ ૨૦૪.

૭. † ઉત્પલ્લને પ્રારંભમાં જ્યારે એકજ પાંદડું હોય છે ત્યારે તેમાં એક જીવ હોવાથી એક જીવ જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મનો બંધક કહેવાય છે, પરન્તુ જ્યારે અનેક પાંદડા થાય છે ત્યારે તેમાં અનેક જીવો હોવાથી અનેક જીવો બંધક કહેવાય છે.—ટીકા.

ઉપપાત—જીવો
 ઉત્પલ્લામાં ક્યાંથી
 આવીને ઉપ-
 જે છે ?

પરિમાણ—એક સમય-
 માં કેટલા ઉપજે ?

અવહાર—પ્રતિસમય
 કાઢવામાં આવે તો
 ચયારે છાલી થાય ?

શરીરાવગાહના.

જ્ઞાનાવરણીયાદિ
 કર્મના બંધક.

આયુષ કર્મના બં-
 ધક.

જ્ઞાનાવરણીયાદિક
 કર્મના વેદક.

१०. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं सायावेयगा असायावेयगा ? [उ०] गोयमा ! सायावेदए वा, असायावेयए वा अट्ट भंगा ।

११. [प्र०] ते णं भंते ! णाणावरणिज्जस्स कम्मस्स किं उदई अणुदई ? [उ०] गोयमा ! णो अणुदई, उदई वा, उद-इणो वा । एवं जाव अंतराइअस्स ।

१२. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा णाणावरणिज्जस्स कम्मस्स किं उदीरगा अणुदीरगा ? [उ०] गोयमा ! नो अणुदीरगा, उदीरए वा, उदीरगा वा । एवं जाव अंतराइअस्स । नवरं वेयणिज्जा-उपसु अट्ट भंगा ।

१३. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं कण्हलेसा, नीललेसा, तेउलेसा ? [उ०] गोयमा ! कण्हलेसे वा, जाव तेउलेसे वा, कण्हलेस्सा वा नीललेस्सा वा काउलेस्सा वा तेउलेस्सा वा । अहवा कण्हलेसे य नीललेस्से य, एवं एए दुयासंजोग-तिया-संजोग-चउकसंजोगेणं असीती भंगा भवंति ।

१४. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सम्महिट्ठी, मिच्छादिट्ठी, सम्मामिच्छादिट्ठी ? [उ०] गोयमा ! नो सम्महिट्ठी, नो सम्मामिच्छादिट्ठी, मिच्छादिट्ठी वा मिच्छादिट्ठिणो वा ।

१५. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] गोयमा ! नो नाणी, अन्नाणी वा, अन्नाणिणो वा ।

१६. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं मणजोगी, वयजोगी, कायजोगी ? [उ०] गोयमा ! णो मणजोगी, णो वयजोगी, कायजोगी वा, कायजोगिणो वा ।

१०. [प्र०] हे भगवन् ! ते [उत्पलना] जीवो साताना वेदक छे के असाताना वेदक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते जीवो साताना वेदक छे अने असाताना पण वेदक छे. अहीं पूर्व प्रमाणे आठ भांगा कहेवा.

११. [प्र०] हे भगवन् ! ते [उत्पलना] जीवो ज्ञानावरणीय कर्मना उदयवाळा छे के अनुदयवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानावरणीयकर्मना अनुदयवाळा नथी, पण एक जीव उदयवाळो छे अथवा अनेक जीवो उदयवाळा छे. ए प्रमाणे यावत् अंतरायकर्म संबन्धे जाणवुं.

ज्ञानावरणीयादि कर्मनो उदय.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [उत्पलना] जीवो ज्ञानावरणीयकर्मना उदीरक छे के अनुदीरक छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अनुदीरक नथी, पण एक जीव उदीरक छे, अथवा अनेक जीवो उदीरक छे. ए प्रमाणे यावत् अंतरायकर्म सुधी जाणवुं परन्तु विशेष ए छे के वेदनीयकर्म अने आयुषकर्ममां पूर्ववत् (सू० ८) आठ भांगा कहेवा.

उदीरक.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [उत्पलना] जीवो कृष्णलेश्यावाळा, नीललेश्यावाळा, कापोतलेश्यावाळा के तेजोलेश्यावाळा होय ? [उ०] हे गौतम ! एक जीव कृष्णलेश्यावाळो, यावत् एक तेजोलेश्यावाळो होय, अथवा अनेक जीवो कृष्णलेश्यावाळा, नीललेश्यावाळा, कापोतलेश्यावाळा अने तेजोलेश्यावाळा होय, अथवा एक कृष्णलेश्यावाळो अने एक नीललेश्यावाळो होय. ए प्रमाणे द्विकसंयोग, त्रिकसंयोग अने चतुष्कसंयोग वडे सर्व मळीने *एंशी भांगा कहेवा.

लेश्या.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [उत्पलना] जीवो सम्यग्दृष्टि छे, मिथ्यादृष्टि छे, के सम्यग्मिथ्यादृष्टि छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ सम्यग्दृष्टि नथी, सम्यग्मिथ्यादृष्टि नथी, पण एक जीव मिथ्यादृष्टि छे, अथवा अनेक जीवो मिथ्यादृष्टिओ छे.

दृष्टि-सम्यग्दृष्टि छे के मिथ्यादृष्टि !

१५. [प्र०] हे भगवन् ! ते [उत्पलना] जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! ते ज्ञानी नथी, पण एक अज्ञानी छे, अथवा अनेक अज्ञानीओ छे.

ज्ञान-ज्ञानी के अज्ञानी !

१६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [उत्पलना] जीवो मनयोगी, वचनयोगी के काययोगी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ मनयोगी नथी, वचनयोगी नथी, पण एक काययोगी छे अथवा अनेक काययोगिओ छे.

योग-मनयोगी वचनयोगी के काययोगी !

१३. * उत्पल वनस्पतिकारिक होवाथी तेमां प्रथमनी चार लेश्याओ होय छे. एकयोगे एक जीवना चार तथा अनेक जीवना चार भांगा मळीने तेओना आठ भांगा थाय छे. द्विकसंयोगमां एक अने अनेकनी चउभंगी थाय छे. कृष्णादि चार लेश्याना छ द्विकसंयोग थाय छे, तेने पूर्वोक्त चउभंगी साथे गुणतां द्विकयोगी चोवीश विकल्पो थाय छे. चार लेश्याना त्रिकयोगी आठ विकल्प थाय छे, तेने पूर्वोक्त चउभंगी साथे गुणतां त्रिकसंयोगी बत्तीश विकल्पो थाय छे, अने चतुःसंयोगे सोळ विकल्पो थाय छे, सर्व मळीने एंशी भांगा थाय छे.

૧૭. [પ્ર૦] તે પ્રં મંતે ! જીવા કિં સાગારોવઉત્તા, આણાગારોવઉત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સાગારોવઉત્તે વા, અણાગારોવઉત્તે વા અદ્દ મંગા ।

૧૮. [પ્ર૦] તેસિ ણં મંતે ! જીવાણં સરીરગા કતિવન્ના, કતિગંધા, કતિરસા, કતિફાસા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવન્ના, પંચરસા, દુગંધા અદ્દફાસા પન્નત્તા । તે પુણ અપ્પણા અવન્ના, અગંધા, અરસા, અફાસા પન્નત્તા ।

૧૯. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા કિં ઉસ્સાસગા, નિસ્સાસગા, ણોડસ્સાસનિસ્સાસગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઉસ્સાસપ વા, નિસ્સાસપ વા, ણોડસ્સાસનિસ્સાસપ વા; ઉસ્સાસગા વા, નિસ્સાસગા વા, ણોડસ્સાસનિસ્સાસગા વા; અહ્વા ઉસ્સાસપ ય નિસ્સાસપ ય, અહ્વા ઉસ્સાસપ ય ણોડસ્સાસનિસ્સાસપ ય, અહ્વા નિસ્સાસપ ય ણોડસ્સાસનિસ્સાસપ ય; અહ્વા ઉસ્સાસપ ય નિસ્સાસપ ય ણોડસ્સાસનિસ્સાસપ ય । અદ્દ મંગા । પપ છવીસં મંગા મવંતિ ।

૨૦. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા કિં આહારગા, અણાહારગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ણો અણાહારગા, આહારપ વા, અણાહારપ વા પવં અદ્દ મંગા ।

ઉપયોગ-સાકાર ઉપ-
યોગી કે અનાકાર
ઉપયોગી ?

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું તે [ઉત્પલના] જીવો સાકાર ઉપયોગવાળા છે કે અનાકાર ઉપયોગવાળા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એક જીવ સાકાર ઉપયોગવાળો છે, અથવા એક જીવ અનાકારઉપયોગવાળો છે—ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે (સૂ૦ ૮) આઠ ભાગા કહેવા.

શરીરના વર્ણાદિ.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે [ઉત્પલના] જીવોના શરીરો કેટલા વર્ણવાળાં, કેટલા ગંધવાળાં, કેટલા રસવાળાં અને કેટલા સ્પર્શવાળાં કહ્યાં છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ વર્ણવાળાં, પાંચ રસવાળાં, બે ગંધવાળાં અને આઠ સ્પર્શવાળાં કહ્યાં છે. અને જીવો પોતે વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ રહિત છે.

ઉચ્છ્વાસક, નિઃશ્વાસ-
ક અને અનુચ્છ્વાસક-
નિઃશ્વાસક.

૧૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું તે [ઉત્પલના] જીવો ઉચ્છ્વાસક (શ્વાસ લેનારા) છે, નિઃશ્વાસક (શ્વાસ મૂકનારા) છે કે અનુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક (શ્વાસ નહિ લેનારા અને નહિ મૂકનારા) હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! *૧ કોઈ એક ઉચ્છ્વાસક છે, ૨ કોઈ એક નિઃશ્વાસક છે, અને ૩ કોઈ એક અનુચ્છ્વાસકનિઃશ્વાસક પળ છે. ૪ અથવા અનેક જીવો ઉચ્છ્વાસક છે, ૫ અનેક નિઃશ્વાસક છે, અને ૬ અનેક અનુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક પળ છે. ૧-૪ અથવા એક ઉચ્છ્વાસક, અને એક નિઃશ્વાસક છે, ૧-૪ અથવા એક ઉચ્છ્વાસક અને એક અનુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક છે, ૧-૪ અથવા એક નિઃશ્વાસક અને એક અનુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક છે, ૧-૮ અથવા એક ઉચ્છ્વાસક, એક નિઃશ્વાસક અને એક અનુચ્છ્વાસકનિઃશ્વાસક છે.—૯ પ્રમાણે આઠ ભાગા કરવા. ૯ સર્વ મલીને છવીસ ભાગા થાય છે.

આહારક કે અનાહાર-
ક ?

૨૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું તે [ઉત્પલના] જીવો આહારક છે કે અનાહારક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સઘળા અનાહારક નથી, પણ એક આહારક છે, અથવા એક અનાહારક છે.—ઇત્યાદિ આઠ ભાગા અહીં કહેવા.

૧૧. * એક અને અનેકના એકલ યોગે છ ભાગા, દ્વિકયોગે બાર ભાગા, અને ત્રિકયોગે આઠ ભાગા થાય છે. તેમાં એકલ યોગે છ ભાગા કહેલા છે. દ્વિકયોગે બાર ભાગા આ પ્રમાણે—

	ઉ. નિ.	ઉ. અનુ.	નિ. અનુ.
૧—એક	૧—૧	૧—૧	૧—૧
	૧—૨	૧—૨	૧—૨
૨—અનેક	૨—૧	૨—૧	૨—૧
	૨—૨	૨—૨	૨—૨

ત્રિકયોગે આઠ ભાગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે—

ઉ.	નિ.	અનુ.
૧.	૧.	૧.
૧.	૧.	૨.
૧.	૨.	૧.
૧.	૨.	૨.
૨.	૧.	૧.
૨.	૧.	૨.
૨.	૨.	૧.
૨.	૨.	૨.

વધા મલીને ૨૬ ભાગા થાય છે.

२१. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं विरता, अविरता, विरताविरता ? [उ०] गोयमा ! नो विरता नो विरयाविरया, अविरप वा अविरया वा ।

२२. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सकिरिया अकिरिया ? [उ०] गोयमा ! णो अकिरिया, सकिरिप वा, स-किरिया वा ।

२३. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सत्तविहबंधगा अट्टविहबंधगा ? [उ०] गोयमा ! सत्तविहबंधप वा, अट्टविहबंधप वा । अट्ट मंगा ।

२४. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं आहारसन्नोवउत्ता, भयसन्नोवउत्ता, मेहुणसन्नोवउत्ता, परिग्गहसन्नोवउत्ता ? [उ०] गोयमा ! आहारसन्नोवउत्ता वा असीती मंगा ।

२५. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं कोहकसायी, माणकसायी, मायाकसायी, लोभकसायी ? [उ०] असीती मंगा ।

२६. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं इत्थिवेदगा, पुरिसवेदगा, नपुंसगवेदगा ? [उ०] गोयमा ! नो इत्थिवेदगा, नो पुरि-सवेदगा, नपुंसगवेदप वा, नपुंसगवेदगा वा ।

२७. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं इत्थिवेदबंधगा, पुरिसवेदबंधगा, नपुंसगवेदबंधगा ? [उ०] गोयमा ! इत्थिवेदबंधप वा, पुरिसवेदबंधप वा, नपुंसगवेदबंधप वा छवीसं मंगा ।

२८. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं सञ्जी, असञ्जी ? [उ०] गोयमा ! णो सञ्जा, असञ्जी वा असञ्जिणो वा ।

२९. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सइंदिया अणंदिया ? [उ०] गोयमा ! णो अणंदिया, सइंदिप वा, सइंदिया वा ।

२१. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो सर्वविरति छे, अविरति छे के विरताविरत (देशविरति) छे ? [उ०] हे गौतम ! ते सर्वविरति नथी, विरताविरत (देशविरति) नथी, पण एक जीव अविरति छे, अथवा अनेक जीवो अविरति छे.

सर्वविरति, अविरति के देशविरति छे ?

२२. [प्र०] हे भगवन् ! ते उत्पलना जीवो शुं सक्रिय छे के अक्रिय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अक्रिय नथी पण तेमानो एक जीव सक्रिय छे अथवा अनेक जीवो सक्रिय छे.

सक्रिय के अक्रिय ?

२३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो सात प्रकारे कर्मना बंधक छे के आठ प्रकारे कर्मना बंधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते जीवो सात प्रकारे कर्मना बंधक छे, अथवा आठ प्रकारे बंधक छे. अहीं आठ भांगा कहेवा.

सातविधबंधक के अष्टविधबंधक ?

२४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [उत्पलना] जीवो आहारसंज्ञाना उपयोगवाळा, भयसंज्ञाना उपयोगवाळा, मैथुनसंज्ञाना उपयोग-वाळा, के परिग्रहसंज्ञाना उपयोगवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ आहारसंज्ञाना उपयोगवाळा छे—इत्यादि *एंशी भांगा कहेवा.

आहारादि संज्ञाओ.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो क्रोधकषायवाळा, मानकषायवाळा, मायाकषायवाळा के लोभकषायवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! अहीं पण एंशी भांगा कहेवा.

कषाय.

२६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो स्त्रीवेदवाळा, पुरुषवेदवाळा के नपुंसकवेदवाळा होय ? [उ०] हे गौतम ! ते स्त्रीवे-दवाळा नथी, पुरुषवेदवाळा नथी, पण एक जीव नपुंसकवेदवाळा के अनेक नपुंसकवेदवाळा होय.

वेद.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो स्त्रीवेदना बंधक, पुरुष वेदना बंधक के नपुंसक वेदना बंधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते स्त्रीवेदना बंधक, पुरुषवेदना बंधक अथवा नपुंसकवेदना बंधक छे. अहीं पण छवीश[†] भांगा कहेवा.

वेदना बन्धक.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलजीवो संज्ञी छे के असंज्ञी छे ? [उ०] हे गौतम ! ते संज्ञी नथी, एक असंज्ञी छे, अथवा अनेक असंज्ञीओ छे.

संज्ञी के असंज्ञी ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलजीवो इंद्रियसहित छे के इंद्रियरहित छे ? [उ०] हे गौतम ! ते इंद्रियरहित नथी, पण एक जीव इंद्रियवाळा छे, अथवा अनेक जीवो इंद्रियवाळा छे.

संन्द्रिय के अनि-न्द्रिय ?

२४. * छेइयाद्वारनी पेटे अहिं पण एंशी भांगा कहेवा. जुओ सू० १३ जुं टीप्पन.

२७. † अहिं पण एक अने अनेकना उच्छ्वासकादिनी पेटे छवीश भांगा कहेवा. जुओ सू० १९ जुं टीप्पन.

૩૦. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવેતિ કાલતો કેવચિરં હોદ્દ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્વનેણં અંતોમુહુત્તં, ઉક્કોસેણં અસં-
સેજ્જં કાલં ।

૩૧. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે પુઢવિજીવે, પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ કેવતિયં કાલં સેવેજ્જા ? કેવતિયં કાલં ગતિ-
રાગતિ કરેજ્જા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ભવાદેસેણં જહ્વનેણં દો ભવગ્ગહણાઈ, ઉક્કોસેણં અસંસેજ્જાઈ ભવગ્ગહણાઈ । કાલાદેસેણં જહ્વ-
નેણં દો અંતોમુહુત્તા, ઉક્કોસેણં અસંસેજ્જં કાલં, પવતિયં કાલં સેવેજ્જા-પવતિયં કાલં ગતિરાગતિ કરેજ્જા ।

૩૨. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે, આઠજીવે૦ [ઉ૦] एवं चेवं, एवं जहा पुढविजीवे भणिए तथा, जाव षाड-
जीवे भाणियत्ते ।

૩૩. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે સે વણસ્સહજીવે, સે પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ કેવહ્યં કાલં સેવેજ્જા-કેવતિયં કાલં
ગતિરાગતિ કરેજ્જા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ભવાદેસેણં જહ્વનેણં દો ભવગ્ગહણાઈ ઉક્કોસેણં અણંતાઈ ભવગ્ગહણાઈ, કાલાદેસેણં જહ્વ-
નેણં દો અંતોમુહુત્તા, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં તરુકાલં, પવહ્યં કાલં સેવેજ્જા, પવહ્યં કાલં ગતિરાગતિ કરેજ્જા ।

૩૪. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે બેહંદિયજીવે પુણરવિ ઉપ્પલજીવે તિ કેવહ્યં કાલં સેવેજ્જા-કેવહ્યં કાલં ગતિ-
રાગતિ કરેજ્જા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ભવાદેસેણં જહ્વનેણં દો ભવગ્ગહણાઈ, ઉક્કોસેણં સંસેજ્જાઈ ભવગ્ગહણાઈ, કાલાદેસેણં જહ્વનેણં
દો અંતોમુહુત્તા, ઉક્કોસેણં સંસેજ્જં કાલં, પવતિયં કાલં સેવેજ્જા-પવતિયં કાલં ગતિરાગતિ કરેજ્જા । एवं तेहंदियजीवे, एवं
चउरिंदियजीवे वि ।

૩૫. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે પવેંદિયતિરિષ્ણજોણિયજીવે પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા !
ભવાદેસેણં જહ્વનેણં દો ભવગ્ગહણાઈ, ઉક્કોસેણં અટ્ટ ભવગ્ગહણાઈ, કાલાદેસેણં જહ્વનેણં દો અંતોમુહુત્તાઈ, ઉક્કોસેણં પુષ્કોહિ-
પુહુત્તં, પવતિયં કાલં સેવેજ્જા-પવતિયં કાલં ગતિરાગતિ કરેજ્જા । एवं मणुस्सेण वि समं जाव पवतियं कालं गतिरा-
गतिं करेज्जा ।

અનુબન્ધ-ઉત્પલનો
જીવ ઉત્પલપણે ક્યા
સુધી રહે ?

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલનો જીવ ઉત્પલપણે કાલથી ક્યાસુધી રહે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત સુધી અને
ઉત્કૃષ્ઠથી અસંખ્ય કાલ સુધી રહે.

સંવેધ-ઉત્પલનો
જીવ પૃથિવીમાં આવી
ઉત્પલમાં આવે ત્યારે
કેટલો કાલ ગમના-
ગમન કરે ?

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલનો જીવ પૃથિવીકાયિકમાં આવે, અને ફરીથી પાછો ઉત્પલમાં આવે - એ પ્રમાણે કેટલો કાલ
સેવે-કેટલો કાલ સુધી ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ભવની અપેક્ષા જઘન્યથી* બે ભવ અને ઉત્કૃષ્ઠથી અસંખ્યાત ભવ સુધી
ગમનાગમન કરે, કાલની અપેક્ષા જઘન્યથી બે અંતર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અસંખ્યકાલ; એટલો કાલ સેવે-તેટલો કાલ ગમનાગમન કરે.

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલનો જીવ અધ્યાયિકપણે ઉપજે અને ફરીથી તે પાછો ઉત્પલમાં આવે, એ પ્રમાણે કેટલો કાલ
ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. જેમ પૃથિવીના જીવ સંવન્ધે (સૂ. ૩૧) કહ્યું તેમ યાવત્ વાયુના જીવ સુધી કહેવું.

ઉત્પલનો જીવ વન-
સ્પતિમાં જઈને પુનઃ
ઉત્પલમાં આવે ત્યારે
તે કેટલો કાલ
ગમનાગમન કરે ?

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલનો જીવ વનસ્પતિમાં આવે, અને તે ફરીથી ઉત્પલમાં આવે એ પ્રમાણે કેટલો કાલ સેવે-કેટલો
કાલ ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ભવની અપેક્ષા જઘન્યથી બે ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અનંત ભવ સુધી ગમનાગમન કરે. કાલની
અપેક્ષા જઘન્યથી બે અંતર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અનંત કાલ-વનસ્પતિકાલ પર્યન્ત; એટલો કાલ સેવે-એટલો કાલ ગમનાગમન કરે.

ઉત્પલનો જીવ બેદ-
ન્દ્રિયમાં જઈને
ઉત્પલપણે ઉપજે
ત્યારે કેટલો કાલ
જાય ?

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલનો જીવ બેદન્દ્રિયમાં આવે, અને તે ફરીથી ઉત્પલપણે ઉપજે; એ પ્રમાણે તે કેટલો કાલ સેવે-
કેટલો કાલ ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ભવની અપેક્ષા જઘન્યથી બે ભવ, ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા ભવો; તથા કાલની અપેક્ષા જઘ-
ન્યથી બે અંતર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતો કાલ; એટલો કાલ સેવે-એટલો કાલ ગમનાગમન કરે. એ પ્રમાણે ત્રીન્દ્રિયપણે, અને ચતુ-
રિન્દ્રિયજીવપણે ગમનાગમન કરવામાં પૂર્વવત્ કાલ જાણવો.

ઉત્પલનો જીવ પં-
ચેન્દ્રિય તિર્યક ધરને
ઉત્પલમાં આવે ત્યારે
કેટલો કાલ જાય ?

૩૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્પલનો જીવ પંચેન્દ્રિયતિર્યચ્ચયોનિકપણે ઉપજે અને તે ફરીથી ઉત્પલપણે ઉપજે, એમ કેટલો કાલ
ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ભવની અપેક્ષા જઘન્યથી બે ભવ, ઉત્કૃષ્ઠથી આઠ ભવો, કાલની અપેક્ષા જઘન્યથી બે અંતર્મુહૂર્ત, અને
ઉત્કૃષ્ઠથી પૂર્વકોટિપૃથક્વ; એટલો કાલ સેવે-એટલો કાલ ગમનાગમન કરે. એ પ્રમાણે ઉત્પલનો જીવ મનુષ્ય સાથે પણ યાવત્ એટલો કાલ
ગમનાગમન કરે.

૩૧. * પ્રથમ ભવ પૃથિવીકાયિકપણે અને બીજો ઉત્પલપણે, ત્યારપછી મનુષ્યાદિ ગતિમાં આવે-ટીકા.

३६. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किमाहारमाहारंति ? [उ०] गोयमा ! द्वाओ अणंतपदेसियाहं द्वाहं, एवं जहा आहार-
हेसए वणस्सइकाइयाणं आहारो तहेव जाव सच्चपणयाए आहारमाहारंति । णवरं नियमा छदिंसि सेसं तं चेव ।

३७. [प्र०] तेषि णं भंते ! जीवाणं केवइयं कालं ठिई पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! जहभेणं अंतोमुहुत्तं, उकोसेणं इस
वाससहस्साइं ।

३८. [प्र०] तेषि णं भंते ! जीवाणं कति समुग्घाया पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तओ समुग्घाया पन्नत्ता । तं जहा-
वेदणासमुग्घाए, कसायसमुग्घाए, मारणंतियसमुग्घाए ।

३९. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा मारणंतियसमुग्घाएणं किं समोहता मरंति, असमोहता मरंति ? [उ०] गोयमा ! समो-
हता वि मरंति, असमोहता वि मरंति ।

४०. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा अणंतरं उच्चट्टिता कहिं गच्छंति—कहिं उववज्जंति ? किं नेरइपसु उववज्जंति, तिरिक्ख-
जोणिपसु उववज्जंति ? एवं जहा वक्कंतीए उच्चट्टणाए वणस्सइकाइयाणं तहा भाणियधं ।

४१. [प्र०] अह भंते ! सधे पाणा, सधे भूता, सधे जीवा, सधे सत्ता, उप्पलमूलत्ताए, उप्पलकंदत्ताए, उप्पलनाल-
त्ताए, उप्पलपत्तत्ताए, उप्पलकेसरत्ताए, उप्पलकन्नियत्ताए, उप्पलधिभुगत्ताए उववन्नपुष्ठा ? [उ०] हन्ता, गोयमा ! असतिं,
अहुवा अणंतखुत्तो । सेवं भंते ! सेवं भंते त्ति ।

पदमो उप्पलउद्देशओ समत्तो

३६. [प्र०] हे भगवन् ! ते उत्पलना जीवो कया पदार्थनो आहार करे ? [उ०] हे गौतम ! ते जीवो द्रव्यधी अनन्तप्रदेशिक
द्रव्यो नो आहार करे, इत्यादि सर्व *आहारक उद्देशकमां वनस्पतिकायिको नो आहार क्खो छे ते प्रमाणे यावत् 'तेओ सर्वात्मना—सर्व
प्रदेशोए आहार करे छे,' त्यां सुधी कहेवुं, परन्तु एटलो विशेष छे के तेओ अवश्य छए दिशीनो आहार करे छे, बाकी वहुं पूर्व
प्रमाणे जाणवुं.

आहार.

३७. [प्र०] हे भगवन् ! ते उत्पलना जीवोनी स्थिति (आयुष) केटला काल सुधी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यधी अंतमु-
हूर्त्त, अने उक्कष्टधी दस हजार वर्षनी स्थिति कही छे.

आयुष.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! ते उत्पलना जीवोने केटला समुद्घातो क्खो छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण समुद्घातो क्खो छे,
ते आ प्रमाणे—वेदनासमुद्घात, कपायसमुद्घात अने मारणांतिकसमुद्घात.

समुद्घात.

३९. [प्र०] हे भगवन् ! ते [उत्पलना] जीवो मारणांतिक समुद्घात वडे समवहत (समुद्घातने प्राप्त) थइने मरे, के असमवहत
(समुद्घातने प्राप्त थया शिवाय) मरे ? [उ०] हे गौतम ! ते समवहत थइने पण मरे अने असमवहत थइने पण मरे.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! ते उत्पलना जीवो मरीने तरत क्यां जाय ?—क्यां उत्पन्न थाय ? शुं नैरयिकोमां उत्पन्न थाय, तिर्यचयोनि-
कोमां उत्पन्न थाय, मनुष्योमां उत्पन्न थाय के देवोमां उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! प्रज्ञापना सूत्रना व्युत्क्रांतिपदमां उद्वर्तना प्रकरणमां
वनस्पतिकायिकोने क्खो प्रमाणे अही पण कहेवुं.

व्यवह.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! सर्व प्राणो, सर्व भूतो, सर्व जीवो अने सर्व सत्त्वो उत्पलना मूलपणे, कंदपणे, नालपणे, पांदडापणे, केस-
रपणे, कर्णिकापणे अने धिभुग (पांदडानुं उत्पत्ति स्थान) पणे पूर्व उत्पन्न थया छे ? [उ०] हा, गौतम ! जीवो अनेकवार अथवा अनन्त-
वार पूर्व उत्पन्न थया छे. हे भगवन् ! ते एमज छे. हे भगवन् ! ते एमज छे.

सर्व जीवोनुं उत्पल-
पणे उपजवुं.

एकादश शते प्रथम उत्पलोद्देशक समाप्त.

३६. * प्रज्ञा० पद २० उ० १ प० ४९८-५०५.

३८. † समुद्घात माटे जुओ प्रज्ञा० पद ३६ प० ५५८.

४०. ‡ प्रज्ञा० पद ६ प० २०४.

बीओ उद्देशो.

१. [प्र०] सालुप णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे अणेगजीवे ? [उ०] गोथमा ! एगजीवे । एवं उप्पलुहेसगवत्तधया अपरिसेसा भाणियघा जाव 'अणंतखुत्तो'; नवरं सरीरोगाहणा जहणेणं अंगुलस्स असंखेज्जभागं, उक्कोसेणं धणुपुट्टं । सेसं तं चेव । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

बीओ उद्देशो समाप्तो ।

द्वितीय उद्देशक.

शालक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एक पांडडावाळो शालक (उत्पलकन्द) शुं एक जीववाळो छे के अनेक जीववाळो छे ? [उ०] हे गौतम ! ते एक जीववाळो छे; ए प्रमाणे उत्पलोद्देशकनी सघळी वक्तव्यता कहेवी, यावद् 'अनन्तवार उत्पन्न थया छे.' परन्तु विशेष ए छे के, शालकना शरीरनी अवगाहना जघन्यथी अंगुलना असंख्यातमा भाग जेटली, अने उत्कृष्ट धनुषपृथक्त्व छे, बाकी वधुं पूर्ववत्त जाणवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादशशते द्वितीयोद्देशक समाप्त.

तईओ उद्देसो ।

१. [प्र०] पलासे णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे अणेगजीवे ? [उ०] एवं उप्यलुद्देसगवत्तधया अपरिसेसा माणियथा । नवरं सरीरोगाहणा जह्नेणं अंगुलस्स असंखेज्जभागं, उक्कोसेणं गाउयपुहुत्ता, देवा एपसु चेव न उववज्जंति ।

२. [प्र०] लेसासु ते णं भंते ! जीवा किं कण्हलेसे, नीललेसे, काउलेसे ? [उ०] गोयमा ! कण्हलेस्से वा नीललेस्से वा काउलेस्से वा छवीसं भंगा । सेसं तं चेव । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

तईओ उद्देसो समत्तो ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! पलाशवृक्ष [प्रारंभमा] एक पांदडावाळो होय आरे शुं एक जीववाळो होय के अनेक जीववाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! *उत्पलउद्देशकनी बधी वक्तव्यता अहीं कहेवी. परन्तु विशेष ए छे. के, पलाशना शरीरनी अवगाहना जघन्यथी अंगुलनो असंख्यातमो भाग अने उत्कृष्ट गाउपृथक्त्व छे. वळी देवो च्यवीने ए पलाशवृक्षमां उत्पन्न थता नथी.

पलाश.

२. [प्र०] लेस्याद्वारमां हे भगवन् ! शुं पलाशवृक्षना जीवो कृष्णलेस्यावाळा, नीललेस्यावाळा के कापोतलेस्यावाळा होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कृष्णलेस्यावाळा, नीललेस्यावाळा के कापोतलेस्यावाळा होय, ए प्रमाणे छवीश भांगा कहेवा. बाकी बधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादश शते तृतीय उद्देशक समाप्त.

१. * भग० खं० ३ श० ११ उ० १ सू० १.

२. † अदिं एक अने अनेकना उच्छ्वासकादिनी पेठे २६ भांगा जाणवा. जुओ भग० खं० ३ श० ११ उ० १ सू० ११ उं टीप्पन.

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] कुंभिय णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे अणेगजीवे ? [उ०] एवं जहा पत्तासुहेसए तहा माणियहे । नवरं
ठिती जहणेणं भंतोसुहुत्तं, उळोसेणं वासपुहुत्तं । सेसं तं चेव । सेवं भंते । सेवं भंते ! ति ।

चउत्थो उद्देशो समाप्तो ।

चतुर्थं उद्देशक

कुंभिक- १. [प्र०] हे भगवन् ! एक पांदावाळो कुंभिक (वनस्पतिविशेष) अं एक जीववाळो होय के अनेकजीववाळो होय ? [उ०]
हे गौतम ! ए प्रमाणे *पत्ताशोदशकमां क्क्या प्रमाणे बहुं कहेतुं, परन्तु विशेष ए छे के कुंभिकनी स्थिति (आयु) सम्यक्की अंतर्मुहूर्त, अने
उत्कृष्ट वर्षपुण्यत्व—वे वर्षी. नव वर्ष—सुधीनी होय छे. बाकी बहुं पूर्वे क्क्या प्रमाणे जाणवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते
एमज छे.

एकादशशते चतुर्थं उद्देशक समाप्त.

पंचमो उद्देशो ।

१. नाद्रिय णं भंते ! एगपस्य किं एगजीवे अणेगजीवे ? [उ०] एवं कुंभिउद्देशगवत्तवया . निरवसेसं भाणियथा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! सि ।

पंचमो उद्देशो समत्तो

पंचम उद्देशक

१. [प्र०] हे भगवन् ! एकपादडावाळो नाडिक (वनस्पतिविशेष) शुं एक जीवाळो छे के अनेकजीवाळो छे ! [उ०] हे गौतम ! कुंभिक उद्देशकनी (उ० ४ सू० १) बघी वक्तव्यता अहीं कहेवी. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

नाडिक.

एकादश शते पंचम उद्देशक समाप्त.

छट्ठो उद्देशो ।

१. [प्र०] पउमे णं भंते । एगपत्तए किं एगजीवे, अणेगजीवे ? [उ०] एवं उप्पलुहेसंगपत्तच्चया निरुवसेसा माणियघा ।
सेवं भंते । सेवं भंते । त्ति ।

छट्ठो उद्देशो समाप्तो ।

षष्ठ उद्देशकं.

पद्य.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एक पांदावाळुं पञ्च शुं एक जीववाळुं होय के अनेक जीववाळुं होय ? [उ०] हे गौतम ! उत्पल उद्देश
कर्मा (उ० १ सू० १) कख्या प्रमाणे बधुं कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादश शते षष्ठ उद्देशक समाप्त.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कस्मिन् णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवं, अणेगजीवे ? [उ०] एवं चेव निरवसेसं भाणियद्धं । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमो उद्देशो समत्तो ।

सत्तम उद्देशक

१. [प्र०] हे भगवन् ! एक पांदडावाळी कर्णिका शुं एक जीववाळी छे के अनेक जीववाळी छे ? [उ०] हे गौतम ! बधुं पूर्वं प्रमाणे कहेबुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

कर्णिका.

एकादश शते सत्तम उद्देशक समाप्त.

अट्टमो उद्देशो ।

१. [प्र०] नलिणे णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे, अणेगजीवे ? [उ०] एवं सेव निरखसेसं जाव 'अपंतपुत्तो' । सेवं भंते ! सेवं भंते ! चि ।

अट्टमो उद्देशो समत्तो ।

अष्टम उद्देशक.

नलिन.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एकपत्रवालुं नलिन (कमलविशेष) शुं एकजीववालुं छे के अनेकजीववालुं छे ? [उ०] हे गौतम ! ए बधुं पूर्व प्रमाणे (उ० १ सू० १) यावत् 'सर्वे जीवो अनंतवार उत्पन्न थया छे' त्यासुषी कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादश शते अष्टम उद्देशक समाप्त.

नवमो उद्देशी ।

१. तेषां कालेणं तेषां समपणं हत्थिनागपुरे णामं णगरे होत्था । वन्नओ । तस्स णं हत्थिनागपुरस्स नगरस्स वहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभागे पत्थ णं सहसंबवणे णामं उज्जाणे होत्था । सद्धोदुयपुप्फ-फलसमिद्धे, रम्मे, णंदणवणसन्निप्पगासे, सुहसीतलच्छाप, मणोरमे, सादुप्फले, अकंदप्प, पासादीप, जाव-पडिरूवे । तत्थ णं हत्थिनापुरे णगरे सिवे नामं राया होत्था । महयाहिमवंतं वन्नओ । तस्स णं सिवस्स रन्नो धारिणी णामं देवी होत्था । सुकुमालं वन्नओ । तस्स णं सिवस्स रन्नो पुत्ते धारिणीप अत्तप सिवभद्दे णामं कुमारे होत्था । सुकुमालं जहा सूरियकंते, जावप-चुवेक्खमाणे २ विहरति ।

२. तए णं तस्स सिवस्स रन्नो अन्नया कया वि पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि रज्जधुरं चित्तेमाणस्स अयमेयारूवे अज्जत्थिप जाव समुप्पज्जित्था-‘अत्थि ता मे पुरा पोरणाणं० जहा तामलिस्स, जाव-पुत्तेहिं वद्धामि, पसूहिं वद्धामि, रज्जेणं वद्धामि, एवं रट्टेणं, बलेणं, वाहणेणं, कोसेणं, कोट्टागारेणं, पुरेणं, अंतेउरेणं वद्धामि; विपुलधण-कणग-रयणं० जाव संतसारसावपज्जेणं अतीय २ अभिवद्धामि, तं किं णं अहं पुरा पोरणाणं० जाव एगंतसोक्खयं उब्बेहमाणे विहरामि ? तं जाव ताव अहं हिरण्णेणं वद्धामि, तं चेव जाव अभिवद्धामि, जाव मे सामंतरायाणो वि वसे वट्टंति, तावता मे सेयं कल्लं पादुप्पभाताप जाव जलंतं सुबहुं लोही-लोहकडाह-कडुच्छुयं तंविंयं तावसभंडं घडावेत्ता सिवभद्दं कुमारं रज्जे ठावेत्ता तं सुबहुं लोही-लोहकडाह-कडु-

नवम उद्देशक.

१. ते काले-ते समये हस्तिनापुर नामे नगर हतुं. वर्णन. ते हस्तिनापुर नगरनी बहार उत्तरपूर्व दिशामां-ईशानकोणमां-सह-साम्रवन नामे उद्यान हतुं. ते उद्यान सर्व ऋतुना पुष्प अने फलथी समृद्ध, रम्य अने नंदनवन समान हतुं. तेनी छाया सुखकारक अने शीतल हती, ते मनोहर, स्वादिष्टफलाळुं, कंटकरहित, प्रसन्नता आपनार, यावत् प्रतिरूप-सुन्दर-हतुं. ते हस्तिनापुर नगरमां शिव नामे राजा हतो, ते मोटा हिमाचल पर्वतनी पेठे (सर्व राजाओमां) श्रेष्ठ हतो, [इत्यादि राजानुं वर्णन कहेवुं.] ते शिव राजाने धारिणी नामे पट्टराणी हती, तेना हाथ पग सुकुमाल हता, [इत्यादि स्त्रीनुं वर्णन कहेवुं]. ते शिवराजाने धारिणी राणीथी उत्पन्न थयेलो शिवभद्र नामे पुत्र हतो, तेना हाथ पग सुकुमाल हता-इत्यादि कुमारनुं वर्णन सूर्यकांत राजकुमारनी पेठे* कहेवुं. यावत् ते कुमार [राज्य, राष्ट्र, सैन्या-दिने] जोतो जोतो विहरे छे.

अध्वरप-
हस्तिनापुर-

शिवराजा-

शिवभद्रपुत्र-

२. हवे कोइ एक दिवसे शिवराजाने पूर्वरात्रिना पाछला भागमां राज्यकारभारनो विचार करता आ आवो अध्वरसाय-संकल्प उत्पन्न थयो के मारा पूर्व पुण्यकर्मेनो प्रभाव छे, इत्यादि तामलि तापसनी पेठे कहेवुं, जे यावत् हुं पुत्रोवडे, पशुओवडे, राज्यवडे, राष्ट्र-वडे, बलवडे, वाहनवडे, कोशवडे, कोष्ठागारवडे, पुरवडे अने अन्तःपुरवडे वृद्धि पामुं छुं. वळी पुष्कल धन, कनक, रत्न यावत् सारभूत द्रव्यवडे अतिशय अत्यंत वृद्धि पामुं छुं, तो शुं हवे हुं मारा पूर्व पुण्यकर्मेना फलरूप एकान्त सुखने भोगवतो ज विहरुं ? ते माटे ज्यांसुधी हुं हिरण्यथी वृद्धि पामुं छुं, यावत् पूर्वे कक्षा प्रमाणे वृद्धि पामुं छुं, ज्यांसुधी सामंत राजाओ मारे तावे छे, त्यांसुधी मारे काले प्रातःकाळे

शिवराजानो संकल्प.

१. * सूर्यकान्तकुमारनुं वर्णन जुओ राजप्र० प० ११५.

२. † तामलि तापसना संकल्पनुं वर्णन जुओ मग० खं० २ ख० ३ उ० १ पृ० २५.

ચ્છુયં તંચિયં તાવસમંડગં ગદાય જે ઇમે ગંગાકુલે વાણપત્યા તાવસા ભવંતિ, તં જંહા-હોત્તિયા, પોત્તિયા, જહા ઉવવાઇપ જાવ-કટ્ટુસોલ્લિયં પિવ અપ્પાણં કરેમાણા વિહરંતિ, તત્થ ણં જે તે દિસાપોક્સી તાવસા તેસિં અંતિયં મુંડે ભવિત્તા દિસાપોક્ષિય-તાવસત્તાપ પધ્દત્તપ્પ । પધ્દત્તે વિ ય ણં સમાણે અયમેયારૂવં અભિગ્ગહં અભિગિણ્હિસ્સામિ-‘કપ્પહ મે જાવજીવાપ્ છટ્ટું-છટ્ટેણં અણિક્ષિત્તેણં દિસાચક્કવાલેણં તવોકમ્મેણં ઉહં વાહાઓ પગિજ્ઞિય ૨ જાવ વિહરિત્તપ્પ’ ત્તિ કટ્ટુ પવં સંપેહેતિ ।

૩. સંપેહેત્તા કહલં જાવ જલંતે સુવહું લોહી-લોહ૦ જાવ ઘડાવેત્તા કોડુંબિયપુરિસે સદાવેદ, સદાવેત્તા પવં વયાસિ-‘લિપ્પામેવ મો ! દેવાણુપ્પિયા ! હત્થિનાગપુરં નગરં સંભિતર-વાહિરિયં આસિય૦’ જાવ તમાણત્તિયં પચ્છપ્પિણંતિ । તપ્પ ણં સે સિવે રાયા દોચ્ચં પિ કોડુંબિયપુરિસે સદાવેતિ, સદાવેત્તા પવં વયાસિ-‘લિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! સિવમહસ્સ કુમારસ્સ મહત્થં ૩ વિઝલં રાયાભિસેયં ઉવટ્ટવેહ’ । તપ્પ ણં તે કોડુંબિયપુરિસા તહેવ ઉવટ્ટવેતિ । તપ્પ ણં સે સિવે રાયા અણેગગણના-યગ-દંડનાયગ૦ જાવ-સંધિપાલસદ્ધિં સંપરિવુડે સિવમહં કુમારં સીહાસણવરંસિ પુરત્થામિમુહં ણિસિયાવેતિ । ણિસિયાવેત્તા અટ્ટસપ્પણં સોવન્નિયાણં કલસાણં જાવ-અટ્ટસપ્પણં મોમેજ્ઞાણં કલસાણં સઘિટ્ટીપ્પ જાવ-રવેણં મહયા ૨ રાયાભિસેગેણં અભિ-સિંચતિ । મ૦ ૨ પમ્હલસુકુમાલાપ્પ સુરમીપ્પ ગંધકાસાઈપ્પ ગાયાઈ લૂહેતિ । પમ્હલ૦ ૨ સરસેણં ગોસીસેણં પવં જહેવ જમા-લિસ્સ અલંકારો તહેવ જાવ-કપ્પરુક્કગં પિવ અલંકિય-વિમ્મુસિયં કરેતિ । કરિત્તા કરયલ૦ જાવ-કટ્ટુ સિવમહં કુમારં જ્ઞણં વિજણં વદ્ધાવેતિ । જણં ૨ તાહિં ઇટ્ટાહિં કંતાહિં પિયાહિં જહા ઉવવાઇપ્પ કૂણિયસ્સ જાવ-પરમાડં પાલયાહિ, ઇટ્ટુજણસંપરિવુડે હત્થિનાગપુરસ્સ નગરસ્સ અન્નેસિં ચ વહૂણં ગામા-ગર-નગર૦ જાવ વિહરાહિ’ તિ કટ્ટુ જયજયસદ્ધં પડંજતિ । તપ્પ ણં સે સિવમહે કુમારે રાયા જાતે । મહયા હિમવંત૦ વન્નઓ જાવ-વિહરહ્ ।

૪. તપ્પ ણં સે સિવે રાયા અન્નયા કયાઈ સોમણંસિ તિહિ-કરણ-દિવસ-મુહુત્ત-નક્ષત્તંસિ વિપુલં અસણ-પાણ-લા-ઇમ-સાઇમં ઉવક્કહાવેતિ । ઉવક્કહાવેત્તા મિત્ત-નાઇ-નિયગ૦ જાવ-પરિજણં રાયાણો ય લક્ષિયા આમંતેતિ । આમંતેત્તા તઓ

સૂર્ય દેદીપ્યમાન થયે છત્તે ઘણી લોહીઓ, લોહના કડાયાં, કડછા અને ત્રાંબાના વીજા તાપસના ઉપકરણોને ઘડાવીને શિવમદ્ર કુમારને રાજ્યમાં સ્થાપીને ઘણી લોહીઓ, લોહના કડાયાં, કડછા અને ત્રાંબાના તાપસના ઉપકરણો લઈને, જે આ ગંગાને કાંઠે વાનપ્રસ્થ તાપસી રહે છે, તે આ પ્રકારે-અગ્નિહોત્રી, પોતિક-વસ્ત્ર ધારણ કરનારા-ઇત્યાદિ *‘ઉવવાઇઅ’ સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-જેઓ કાઠ્યથી શરીરને તપાવતા વિચરે છે, તે તાપસોમાં જે તાપસો દિશાપ્રોક્ષક (પાણી વડે દિશાને પૂજી ફલ પુષ્પાદિ પ્રહણ કરનારા) છે, તેઓની પાસે મારે મુંડ થઈને દિક્પ્રોક્ષકતાપસપણે પ્રવ્રજ્યા અંગીકાર કરવી શ્રેય છે, પ્રવ્રજ્યા પ્રહણ કરીને હું આ આવા પ્રકારનો અભિપ્રહ પ્રહણ કરીશ, તે આ પ્રકારે-યાવજીવ નિરંતર છઠ્ઠ છઠ્ઠ કરવાથી દિક્-ચક્રવાલ તપકર્મ વડે ડંચા હાથ રાખીને રહેવું મને કલ્પે-૯ પ્રમાણે તે શિવરાજા વિચારે છે.

૩. ૯ પ્રમાણે વિચારીને આવતી કાલે પ્રાતઃકાલે સૂર્ય દેદીપ્યમાન છત્તે, અનેક પ્રકારના લોહી, કડાયા વગેરે તાપસના ઉપકરણો તૈયાર કરાવી પોતાના કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે. બોલાવીને તેણે તેઓને આ પ્રમાણે કહ્યું-હે દેવાનુપ્રિયો ! શીઘ્ર આ હસ્તિનાપુર નગરની બાહર અને અંદર જલ છંટકાવી સાફ કરાવો-ઇત્યાદિ યાવત્ તેમ કરી તેઓ તેની આજ્ઞાને પાછી આપે છે. સ્યારપછી તે શિવરાજા ફરીને પળ તે કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-હે દેવાનુપ્રિયો ! શીઘ્ર શિવમદ્ર કુમારના મહાઅર્થવાઙ્ચ યાવત્ વિપુલ રાજ્યાભિષેકની તૈયારી કરો. સ્યારબાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો તે પ્રમાણે યાવત્ રાજ્યાભિષેકની તૈયારી કરે છે, સ્યારપછી તે શિવરાજા અનેક ગણનાયક, દંડનાયક, યાવત્ સંધિપાલના પરિવારયુક્ત શિવમદ્ર કુમારને ઉત્તમ સિંહાસન ઉપર પૂર્વ દિશા સન્મુખ બેસાડે છે, બેસાડીને એકસો સાઠ સોનાના કલશોવડે, યાવત્ એકસો આઠ માટીના કલશોવડે, સર્વ ઋદ્ધિથી યાવત્ વાદિત્રાદિકના શબ્દોવડે મોટા રાજ્યાભિષેકથી અભિષેક કરે છે. સ્યારપછી પાંપણ જેવા સુકુમાલ અને સુગંધિ ગંધવસ્ત્રવડે તેનાં શરીરને સાફ કરે છે, સાફ કરીને સરસ ગોશીર્ષચંદન વડે લેપ કરી યાવત્ જેમ †જમાલિનું વર્ણન કર્યું છે તેમ કલ્પવૃક્ષની પેઠે તેને અલંકૃત-વિમ્મુષિત કરે છે. સ્યારપછી હાથ જોડી શિવમદ્ર-કુમારને જય અને વિજયથી વધાવે દે; વધાવીને ઇષ્ટ, કાન્ત, પ્રિય વાણીવડે આશીર્વાદ આપતા ઔપપાતિક સૂત્રમાં કોણિક રાજા સંબન્ધે કહ્યા પ્રમાણે ‡ તેઓ ૯ કહ્યું-યાવત્ તું દીર્ઘાયુષી થા, અને ઇષ્ટ જનના પરિવારયુક્ત હસ્તિનાપુર નગર અને વીજા અનેક ગ્રામ, આકર તથા નગરોનું સ્વામિપુત્રું મોગવ-ઇત્યાદિ કહીને તેઓ જય જય શબ્દ બોલે છે. સ્યાર બાદ તે શિવમદ્ર કુમાર રાજા થયો, તે મોટા હિમાચલની પેઠે સર્વ રાજાઓમાં મુખ્ય થઈને યાવત્ વિહરે છે, અહીં શિવમદ્રરાજાનું વર્ણન કરવું.

૪. સ્યારપછી તે શિવરાજા અન્ય કોઈ દિવસે પ્રશસ્ત તિથિ, કરણ, દિવસ અને નક્ષત્રના યોગમાં વિપુલ અશન, પાન, લાદિમ અને સ્લાદિમ વસ્તુઓને તૈયાર કરાવે છે, તૈયાર કરાવી મિત્ર, જ્ઞાતિ, યાવત્ પોતાના પરિજનને, રાજાઓને અને ક્ષત્રિયોને આમન્ત્રણ કરે

૨. * તાપસોનું વર્ણન જુઓ ઉવવાઇઅ ૫૦ ૧૦-૧.

૩. † જમાલિનું વર્ણન જુઓ મગ૦ સં૦ ૩ ઘ૦ ૧ ઉ૦ ૩૩ પૃ૦ ૧૫૪.

‡ કોણિકનું વર્ણન જુઓ ઉવવાઇઅ ૫૦ ૭૩-૧.

ચચ્છા ણ્દ્યાપ જાવ-સરીરે ભોયણવેલાય ભોયણમંડવંસિ સુહાસણવરગપ તેગં મિત્ત-નાતિ-નિયગસયણ૦ જાવ-પરિજણેણં રાયહિ
ય ચત્તિપહિ ય સાર્દિ વિપુલં અસણ-પાણ-ચાદમ-સાદમં એવં જહા તામલી જાવ-સકારેતિ, સંમાણેતિ । સકારેત્તા સંમાણેત્તા
તં મિત્ત-નાતિ૦ જાવ-પરિજણં રાયાણો ય ચત્તિપ ય સિવભદ્રં ચ રાયાણં આપુચ્છહ । આપુચ્છિત્તા સુબહું લોદી-લોદકડાહ-
કહુચ્છુયં જાવ-મંડગં ગદ્દાય જે ઇમે ગંગાકૂલગા વાણપત્યા તાવસા ભવંતિ, તં ચેવ જાવ તેસિ અંતિયં મુંડે ભવિત્તા દિસાપો-
વિચ્ચયતાવસત્તાપ પવ્વહપ । પવ્વહપ વિ ય ણં સમાણે અયમેયારૂવં અભિગ્ગહં અભિગિણ્દહિતિ-‘કપ્પહ મે જાવજ્ઞીવાપ છટ્ટું’ તં
ચેવ જાવ અભિગ્ગહં અભિગિણ્દહિતિ, અભિગિણ્દહિત્તા પદમં છટ્ટુવ્વમણં ઉવસંપજિત્તા ણં વિહરહ ।

૫. તપ ણં સે સિવે રાયરિસી પદમછટ્ટુવ્વમણપારણગંસિ આયાવણભૂમીપ પચ્ચોરુહદ, પચ્ચોરુહિત્તા વાગલવત્થનિયરથ્થે
જેણેવ સપ ઉડપ તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા કિદ્દિણસંકાદયગં ગિણ્દહિતિ, ગિણ્દહિત્તા પુરત્થિમં દિસં પોષ્કેતિ,
‘પુરત્થિમાપ દિસાપ સોમે મહારાયા પદ્ધાણે પત્થિયં અભિરવ્વચ્ચ સિવે રાયરિસી, અભિરવ્વિચ્ચતા જાણિ ય તત્થ કંદાણિ ય
મૂલાણિ ય તયાણિ ય પત્તાણિ ય પુપ્પાણિ ય ફલાણિ ય વીયાણિ ય હરિયાણિ ય તાણિ અણુજાણુ’ ત્તિ કંદુ પુરત્થિમં દિસં
પસરતિ, પુર૦ ૨ જાણિ ય તત્થ કંદાણિ ય જાવ-હરિયાણિ ય તાઈ ગેણ્દહિતિ, ગિણ્દહિત્તા કિદ્દિણસંકાદયં ભરેહ, કિદ્દિ૦ ૨
દ્દમ્મે ય કુસે ય સમિહાઓ ય પત્તામોડં ચ ગિણ્દહિતિ, ગિણ્દહિત્તા જેણેવ સપ ઉડપ તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ઉવાગચ્છિત્તા કિદ્દિણસં-
કાદયગં ઠવેતિ, કિદ્દિ૦ ૨ વેદિ વહેતિ, વે૦ ૨ ઉવલેવણ-સંમજ્જણં કરેહ, ઉ૦ ૨ દ્દમ્મ-કલસાહત્થગપ જેણેવ ગંગા મહા-
નદી તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તેણેવ૦ ૨ ગંગામહાનદી ઓગાહેતિ, ગંગા૦ ૨ જલમજ્જણં કરેહ, જલ૦ ૨ જલકીડં કરેહ, જલ૦ ૨
જલામિસેયં કરેતિ, જલા૦ ૨ આયંતે ચોક્ખે પરમસુદ્ધમૂવ દેવય-પિત્તિકયકજ્જે દ્દમ્મ-કલસાહત્થગપ ગંગાઓ મહાનદીઓ પચ્ચુત્તરહ,
ગંગાઓ૦ ૨ જેણેવ સપ ઉડપ તેણેવ ઉવાગચ્છહ, તેણેવ૦ ૨ દ્દમ્મેહિ ય કુસેહિ ય વાલુયાપહિ ય વેતિ રપ્પતિ, વેતિ રપ્પત્તા
સરપણં અરણિં મહેતિ, સર૦ ૨ અગ્ગિ પાડેતિ, ૨ અગ્ગિ સંધુકેહ, ૨ સમિહાકટ્ટાઈં પવિચ્ચવહ, સમિહા૦ ૨ અગ્ગિ ઉજ્જાલેહ,
અગ્ગિ૦ ૨ “અગ્ગિસ્સ દાહિણે પાસે, સત્તંગાઈં સમાદેહ । [તં જહા-] સકહં વક્કલં ઠાણં, સિજ્જા મંડં કમંડલું ॥ દંડદારં તહ-

છે, આમન્ત્રણ કરી સ્વાર બાદ સ્નાન કરી યાવત્ શરીરને અલંકૃત કરી ભોજનવેલાય ભોજનમંડપમાં ઉત્તમ સુલાસન ઉપર વેસી મિત્ર, જ્ઞાતિ
અને પોતાના સ્વજન યાવત્ પરિજન સાથે તથા રાજા અને ક્ષત્રિયો સાથે વિપુલ અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ ભોજન કરી *તામલિ-
તાપસની પેઠે યાવત્ તે શિવરાજા બધાઓનો સત્કાર કરે છે, સન્માન કરે છે, સત્કાર અને સન્માન કરીને મિત્ર, જ્ઞાતિ, પોતાના સ્વજન,
યાવત્ પરિજનની તથા રાજાઓ, ક્ષત્રિયો અને શિવભદ્ર રાજાની રજા મારે છે. રજા મારીને અનેક પ્રકારના લોદી, લોદાના કડાયાં, કાડછા
યાવત્ તાપસના ઉચિત ઉપકરણો લઈને ગંગાને કાંઠે જે આ વાનપ્રસ્થ તાપસો રહે છે-ઈત્યાદિ સર્વે પૂર્વવત્ જાણવું, યાવત્ તે દિશાપ્રોક્ષક
તાપસોની પાસે દીક્ષિત થઈ દિશાપ્રોક્ષકતાપસરૂપે પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરી પ્રવ્રજિત થઈને તે આ પ્રકારનો અભિગ્રહ ધારણ કરે છે-‘મારે યાવ-
જ્ઞીવ નિરંતર છટ્ટુ છટ્ટુનો તપ કરવો કલ્પે’-ઈત્યાદિ પૂર્વવત્ અભિગ્રહ ગ્રહણ કરીને પ્રથમ છટ્ટુ તપનો સ્વીકાર કરી વિહરે છે.

શિવરાજાધિનો
અભિગ્રહ.

૫. સ્વારબાદ પ્રથમ છટ્ટુ તપના પારણાના દિવસે તે શિવ રાજર્ષિ આતાપના ભૂમિથી નીચે આવે છે, નીચે આવીને વલ્કલના વચ્ચે પહેરી
ખ્યાં પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી કિદ્દિન (વાંસનું પાત્ર) અને કાવડને ગ્રહણ કરે છે, ગ્રહણ કરી પૂર્વ દિશાને પ્રોક્ષિત
કરી ‘પૂર્વ દિશાના સોમ મહારાજા ધર્મસાધનમાં પ્રવૃત્ત થયેલા શિવ રાજર્ષિનું રક્ષણ કરો, અને પૂર્વ દિશામાં રહેલા કંદ, મૂલ, છાલ, પાંદડા,
પુષ્પ, ફલ, બીજ અને હરિત-લીલી વનસ્પતિને લેવાની અનુજ્ઞા આપો’-એમ કહી તે શિવ રાજર્ષિ પૂર્વ દિશા તરફ જાય છે, જઈને ત્યાં રહેલા
કંદ, યાવત્-લીલી વનસ્પતિને ગ્રહણ કરીને પોતાની કાવડ ભરે છે. સ્વાર પછી દર્મ, કુશ, સમિધ-કાષ્ઠ અને જ્ઞાડની શાખાને મરડી પાંદ-
ડાઓને લે છે; લેઈને જ્યાં પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવે છે, આવીને કાવડને નીચે મૂકે છે, મૂકીને વેદિકાને પ્રમાર્જિત કરે છે; પછી વેદિ-
કાને [છાણ પાણીવડે] લીંપી શુદ્ધ કરે છે. સ્વારબાદ ડામ અને કલશને હાથમાં લઈ જ્યાં ગંગા મહાનદી છે, ત્યાં આવીને ગંગા મહા-
નદીમાં પ્રવેશ કરે છે, પ્રવેશ કરી ઢુબકી મારે છે, જલક્રીડા કરે છે, અને સ્નાન કરે છે, પછી આચમન કરી ચોક્ખા થઈ-પરમ પવિત્ર
થઈ દેવતા અને પિતૃકાર્ય કરી ડામ અને પાણીનો કલશ હાથમાં લઈ ગંગા મહાનદીથી વહાર નીકળીને જ્યાં પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવે
છે, આવીને ડામ, કુશ અને વાલુકા વડે વેદિને બનાવે છે, બનાવી મથનકાષ્ઠવડે અરણિને ઘસે છે, ઘસીને અગ્નિ પાડે છે, પાડીને અગ્નિને
સંસ્ક્રાવાવે છે, પછી તેમાં સમિધના કાષ્ઠોને નાંખી તે અગ્નિને પ્રજ્વલિત કરે છે, અને અગ્નિની દક્ષિણ બાજુએ આ સાત વસ્તુઓ મુકે છે, તે આ
ગ્રમાણે-“૧ સકથા (ઉપકરણવિશેષ), ૨ વલ્કલ, ૩ દીપ, ૪ શય્યાના ઉપકરણ, ૫ કમંડલ, ૬ દંડ અને ૭ આત્મા (પોતે). ૯ સર્વને

૪. * તામલિતાપસનું વર્ણન જુઓ ભગ. સં. ૨ શ. ૩ ઉ. ૧.૫૦. ૨૬.

† ગંગાને કિનારે રહેતા તાપસીનું વર્ણન જુઓ ઉવવાહ. ૫. ૧૦-૧.

છપ્પાણં અહે તાઈં સમાદહે ।” મહુણા ય ઘણ ય તંદુલેહિ ય અર્ગિંગ હુણદ, અર્ગિંગ હુણિત્તા ચરં સાહેદ, વરં સાહેત્તા વર્લિં
વદસ્સદેવં કરેદ, વર્લિં ૨ અતિહિપૂયં કરેદ, અતિહિ ૨ તઓ પચ્છા અપ્પણા આહારમાહારેતિ ।

૬. તપ ણં સે સિવે રાયરિસી દોષં છટ્ટુક્કમણં ઉવસંપજ્જિત્તા ણં વિહરદ । તપ ણં સે સિવે રાયરિસી દોષે છટ્ટુક્ક-
મણપારણગંસિ આયાવણભૂમીઓ પચ્છોરુહદ, આયાવણ ૨ ઇવં જહા પદમપારણગં, નવરં દાહિણગં દિસં પોષ્ણેતિ, દાહિણ ૨
દાહિણાપ દિસાપ જમે મહારાયા પત્થાણે પત્થિયં સેસં તં ચેવ આહારમાહારેદ । તપ ણં સે સિવે રાયરિસી તથ્થં
છટ્ટુક્કમણં ઉવસંપજ્જિત્તા ણં વિહરતિ । તપ ણં સે સિવે રાયરિસી સેસં તં ચેવ નવરં પચ્છિમાપ દિસાપ વરુણે મહારાયા
પત્થાણે પત્થિયં સેસં તં ચેવ જાવ આહારમાહારેદ । તપ ણં સે સિવે રાયરિસી ચઉત્થં છટ્ટુક્કમણં ઉવસંપજ્જિત્તા ણં વિહરદ,
તપ ણં સે સિવે રાયરિસી ચઉત્થછટ્ટુક્કમણ ૦ ઇવં તં ચેવ, નવરં ઉત્તરદિસં પોષ્ણેદ, ઉત્તરાપ દિસાપ વેસમણે મહારાયા પત્થાણે
પત્થિયં અમિરક્કહ સિવં, સેસં તં ચેવ જાવ—તઓ પચ્છા અપ્પણા આહારમાહારેદ ।

૭. તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ છટ્ટંછટ્ટેણં અનિચ્છિત્તેણં દિસાચ્ચક્રવાલેણં જાવ—આયાવેમાણસ્સ પરામહ્યાપ
જાવ—વિણીયયાપ અન્નયા કયા વિ તયાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં ક્ષઓવસમેણં ઈહા—પોહ—મગ્ગણ—ગવેસણં કરેમાણસ્સ વિભંગે નામં
અન્નાણે સમુપ્પન્ને । સે ણં તેણં વિભંગનાણેણં સમુપ્પન્નેણં પાસદ્ અર્સિસ લોપ સત્ત દીવે સત્ત સમુદ્દે, તેણ પરં ન જાણતિ ન પાસતિ ।

૮. તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અયમેવારુવે અન્મત્થિપ જાવ સમુપ્પજ્જિત્થા—‘અત્થિ ણં મમં અહિસેસે નાણ—દંસણે
સમુપ્પન્ને, ઇવં સ્સલુ અર્સિસ લોપ સત્ત દીવા સત્ત સમુદ્દા, તેણ પરં વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય, ઇવં સંપેહેદ, ઇવં ૨ આયા-
વણભૂમીઓ પચ્છોરુહદ, આ ૨ વાગલવત્થનિયત્થે જેણેવ સપ્પ ઉડ્ડપ તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ૨ સુવહું લોહી—લોહકડાહ-
કડુચ્છુયં જાવ—મંડગં કિટ્ઠિણસંકાદ્દયં ચ ગેણદ્દ, ૨ જેણેવ હત્થિણાપુરે નગરે જેણેવ તાવસાવસહે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ૨
મંડનિક્કેવં કરેદ, મંડ ૨ હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગ—તિગ ૦ જાવ—પહેસુ વહુ જણસ્સ પવમાહિષ્ણદ, જાવ—ઇવં પરુવેદ—
‘શ્વત્થિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! મમં અતિસેસે નાણ—દંસણે સમુપ્પન્ને, ઇવં સ્સલુ અર્સિસ લોપ જાવ દીવા ય સમુદ્દા ય’ । તપ ણં તસ્સ

ઠકા કરે છે.” પછી મધ, ઘી અને ચોખા વડે અગ્નિમાં હોમ કરે છે, હોમ કરીને ચરુ—બલિ તૈયાર કરે છે, અને બલિથી વૈશ્વદેવની પૂજા
કરે છે, સ્વારવાદ અતિથિની પૂજા કરી તે શિવ રાજર્ષિ પોતે આહાર કરે છે.

૬. સ્વારવાદ તે શિવરાજર્ષિ પરીવાર છટ્ટ તપ કરીને વિહરે છે, પછી તે શિવરાજર્ષિ આતાપનાભૂમિથી ઉતરી વલ્કલનું વહ્ણ પહેરે છે,
ઇત્યાદિ બધું પ્રથમ પારણાની પેઠે જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે બીજા પારણા વખતે દક્ષિણ દિશાને પ્રોક્ષિત કરે—પૂજે, તેમ વરીને એમ
કહે કે ‘દક્ષિણ દિશાના (લોકપાલ) યમ મહારાજા પ્રસ્થાન—પરલોકસાધન—માં પ્રવૃત્ત થયેલા શિવરાજર્ષિનું રક્ષણ કરો’ ઇત્યાદિ સર્વ
પૂર્વવત્ કહેવું, યાવત્ પોતે આહાર કરે છે. પછી તે શિવરાજર્ષિ ત્રીજા છટ્ટ તપને સ્વીકારી વિહરે છે, તેના પારણાની બધી હકિકત પૂર્વની
પેઠે જાણવી, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, પશ્ચિમ દિશાનું પ્રોક્ષણ—પૂજન—કરે, અને એમ કહે કે પશ્ચિમ દિશાના (લોકપાલ) વરુણ મહારાજા
પ્રસ્થાન—પરલોક સાધનમાં પ્રવૃત્ત થયેલા શિવ રાજર્ષિનું રક્ષણ કરો, બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ સ્વાર પછી તે આહાર કરે. પછી
તે શિવરાજર્ષિ ચોથા છટ્ટના તપને સ્વીકારી વિહરે છે—ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ જાણવું. પરન્તુ (ચોથે પારણે) ઉત્તર દિશાને પૂજે છે, અને એમ કહે
છે કે ‘ઉત્તર દિશાના (લોકપાલ) વૈશ્રમણ મહારાજા ધર્મસાધનમાં પ્રવૃત્ત થયેલા શિવરાજર્ષિનું રક્ષણ કરો, બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું
યાવત્ સ્વાર પછી પોતે આહાર કરે છે.

શિવરાજર્ષિને
વિભંગજ્ઞાન.

૭. એ પ્રમાણે નિરંતર છટ્ટ છટ્ટના તપ કરવાથી દિક્કચક્રવાલ તપ કરતા, યાવત્ આતાપના લેતા તે શિવરાજર્ષિને પ્રકૃતિની ભદ્રતા
અને યાવત્ વિનીતતાથી અન્ય કોઈ દિવસે તેના આવરણભૂત કર્મોના ક્ષયોપશમ થવાથી ઈહા, અપોહ, માર્ગણા અને ગવેષણ કરતા વિભંગ નામે
જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. પછી તે ઉત્પન્ન થયેલા તે વિભંગજ્ઞાન વડે આ લોકમાં સાત દ્વીપો અને સાત સમુદ્રો જુદા છે, તે પછી આગળ જાણતા
નથી, કે જોતા નથી.

શિવરાજર્ષિનો સાત
દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો
જ્ઞાનો અધ્યવસાય.

૮. સ્વારવાદ તે શિવરાજર્ષિને આ આવા પ્રકારનો અધ્યવસાય ઉત્પન્ન થયો કે, ‘મને અતિશયવાલું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે,
અને એ પ્રમાણે આ લોકમાં સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો છે, અને સ્વાર પછી દ્વીપો અને સમુદ્રો નથી’—એમ વિચારે છે, વિચારીને આતાપના ભૂમિથી
નીચે ઉતરે છે, અને વલ્કલનાં વહ્ણો પહેરી જ્યાં પોતાની શુંપડી છે ત્યાં આવી અનેક પ્રકારના લોટી, લોટાના કડાયાં અને કડછા યાવત્
બીજા ઉપકરણો અને કાવડને ગ્રહણ કરે છે, અને જ્યાં હસ્તિનાપુર નગર છે અને જ્યાં તાપસોનું યાવત્ આશ્રમ છે ત્યાં આવે છે, આવીને
ઉપકરણ વગેરેને મૂકે છે, અને હસ્તિનાપુર નગરમાં શૃંગાટક, ત્રિક, યાવત્ રાજમાર્ગોમાં ઘણા માણસોને એમ કહે છે, યાવત્ એમ પ્રરૂપે છે
કે, ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિશયવાલું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે, અને આ લોકમાં એ પ્રમાણે સાત દ્વીપો અને સાત સમુદ્રો છે,’

સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગ-તિગં જાવ-પહેસુ વહુ જાણો અન્નમન્નસ્સ પવમાદ્કલ્લહ, જાવ પરુવેદ-‘પવં સલુ દેવાણુપ્પિયા ! સિવે રાયરિસી પવં આદ્કલ્લહ, જાવ પરુવેદ-અત્થિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! મમં અતિસેસે નાણદંસણે, જાવ તેણ પરં વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય’ । સે કહમેયં મન્ને પવં ?

૯. તેણં કાલેણં તેણં સમપ્પણં સામી સમોસદ્દે, પરિસા જાવ પડિગયા । તેણં કાલેણં તેણં સમપ્પણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ જેદ્દે અંતેવાસી જહા વિતિયસપ્પ નિયંતુદ્દેસપ્પ જાવ અડમાણે વહુજણસદ્દં નિસામેદ્દ, વહુજણો અન્નમન્નસ્સ પવં આદ્કલ્લહ, પવં જાવ પરુવેદ-‘પવં સલુ દેવાણુપ્પિયા ! સિવે રાયરિસી પવં આદ્કલ્લહ, જાવ પરુવેદ-અત્થિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! તં ચેવ જાવ વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય’ । સે કહમેયં મન્ને પવં ?

૧૦. તપ્પ ણં ભગવં ગોયમે વહુજણસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ જાવ-સદ્દે જહા નિયંતુદ્દેસપ્પ જાવ તેણ પરં વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય, સે કહમેયં મંતે ! પવં ? ગોયમાદિ ! સમણે ભગવં મહાવીરે ભગવં ગોયમં પવં ચયાસી-જન્નં ગોયમા ! સે વહુજણે અન્નમન્નસ્સ પવમાતિકલ્લહ, તં ચેવ સદ્દં માણિયદ્દં, જાવ-મંડનિકલ્લેવં કરેતિ, હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગં તં ચેવ જાવ વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય । તપ્પ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ તં ચેવ સદ્દં માણિયદ્દં જાવ તેણ પરં વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય, તપ્પ ણં મિચ્છા । અહં પુણ ગોયમા ! પવમાદ્કલ્લમિ, જાવ પરુવેમિ-‘પવં સલુ જંબુ-દ્વીવાદીયા દીવા લવણાદીયા સમુદ્દા સંઠાણઓ પ્પગવિહિવિહાણા, વિત્થારઓ અપેગવિહિવિહાણા પવં જહા જીવાભિગમે જાવ-સયંભૂરમણપજ્જવસાણા અસ્સિ તિરિયલોપ અસંલેજ્જે દીવસમુદ્દે પન્નત્તે સમણાસો !

૧૧. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! જંબુદ્વીવે દીવે દવાદં સવન્નાદં પિ અવન્નાદં પિ સગંધાદં પિ અગંધાદં પિ સરસાદં પિ અરસાદં પિ સફાસાદં પિ અફાસાદં પિ અન્નમન્નવદ્દાદં અન્નમન્નપુટ્ટાદં જાવ-ઘડત્તાપ્પ ચિટ્ટંતિ ? [ઉ૦] ઠંતા અત્થિ ।

ત્યારબાદ તે શિવરાજર્ષિ પાસેથી એ પ્રકારનું વચન સાંભળી, અવધારી હસ્તિનાપુર નગરમાં શૃંગાટક, ત્રિક, યાવદ્ રાજમાર્ગોમાં ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે-યાવદ્ એમ પ્રરૂપે છે-હે દેવાનુપ્રિયો ! શિવરાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે-યાવત્ પ્રરૂપે છે કે હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિ-શયવાલું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે, યાવત્ એ પ્રમાણે આ લોકમાં સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો છે, ત્યાર પછી નથી, તે એમ કેવી રીતે હોય ?

૯. તે કાલે-તે સમયે મહાવીર સ્વામી સમોસર્યા, પર્ષદ્ પળ પાછી ગઈ. તે કાલે-તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના મોટા શિષ્ય ઇંદ્રભૂતિ નામે અનગાર વીજા શતકના નિર્મળ્યોદ્દેશકમાં *વર્ણવ્યા પ્રમાણે યાવત્ ભિક્ષાએ જતા ઘણા માણસોનો શબ્દ સાંભળે છે-વહુ માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે-યાવત્ પ્રરૂપે છે કે હે દેવાનુપ્રિયો ! શિવ રાજર્ષિ એમ કહે છે-યાવત્ એમ પ્રરૂપે છે-હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિશયવાલું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે, અને યાવત્ સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો છે, ત્યાર પછી દ્વીપો અને સમુદ્રો નથી, તો એ પ્રમાણે કેમ હોય ?

૧૦. [પ્ર૦] ત્યાર પછી ભગવાન્ ગૌતમે ઘણા માણસો પાસે આ વાત સાંભળી, અવધારી શ્રદ્ધાવાળા થઈ નિર્મળ્ય ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને પૂછ્યું-હે ભગવન્ ! શિવરાજર્ષિ કહે છે કે-‘યાવત્ સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર છે, ત્યાર પછી કાંઈ નથી’ તો એ પ્રમાણે કેમ હોઈ શકે ? [ઉ૦] ‘હે ગૌતમ ! એમ કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ગૌતમને આ પ્રમાણે કહ્યું-હે ગૌતમ ! ઘણા માણસો જે પરસ્પર એ પ્રમાણે કહે છે-‘આદિ વધું કહેવું, યાવદ્ તે શિવરાજર્ષિ પોતાના ઉપકરણો મૂકે છે અને હસ્તિનાપુર નગરમાં જઈ શૃંગાટક, ત્રિક અને વહુ પ્રકારના માર્ગોમાં આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ સાત દ્વીપો અને સમુદ્રો છે ત્યાર પછી નથી, ત્યારબાદ તે શિવરાજર્ષિની પાસે આ વાત સાંભળી અને અવધારી હસ્તિનાપુર નગરમાં માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે-‘યાવત્ સાત દ્વીપ અને સમુદ્રો છે, તે પછી કાંઈ નથી’ ઇત્યાદિ, તે નિઘ્યા (અસત્ય) છે. હે ગૌતમ ! હું એ પ્રમાણે કહું છું, યાવત્ પ્રરૂપું છું-એ પ્રમાણે જંબુદ્વીપાદિ દ્વીપો અને લવણાદિ સમુદ્રો વધા [વૃત્તાકારે હોવાથી] આકારે એક સરખા છે, પણ વિશાલતાએ દ્વિગુણ દ્વિગુણ વિસ્તારવાળા હોવાથી અનેક પ્રકારના છે-ઇત્યાદિ સર્વ ! ‘જીવાભિગમ’માં કહ્યા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! આ તિર્યગ્લોકમાં સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રપર્યન્ત અસંખ્યાત દ્વીપો અને સમુદ્રો કહ્યા છે.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપમાં વર્ણવાળાં, વર્ણરહિત, ગંધવાળાં, ગંધરહિત, રસવાળાં, રસરહિત, સ્પર્શવાળાં અને સ્પર્શરહિત દ્રવ્યો અન્યોન્ય વદ્ધ, અન્યોન્ય સ્પૃષ્ટ યાવદ્ અન્યોન્ય સંબદ્ધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! હા, છે.†

શિવરાજર્ષિ સંમત સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર સંબન્ધે પ્રશ્ન.

વર્ણરહિત અને વર્ણાદિસહિત દ્રવ્યો.

૧ * ભગવાન્ ગૌતમનું વર્ણન જુઓ ભગ. સં. ૧ શ. ૨ ઉ. ૫ પૃ. ૨૮૦.

† જુઓ ભગ. સં. ૧ પૃ. ૨૮૧.

૧૦ † દ્વીપ અને સમુદ્રોનું વર્ણન જુઓ જીવાભિ. પ્રતિ. ૩ ઉ. ૧ પ. ૧૭૬-૧.

૧૨. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! લવણસમુદ્દે દદ્ધાઈં સવન્નાઈં પિ અવન્નાઈં પિ સમંધાઈં અગંધાઈં પિ સરસાઈં પિ અરસાઈં પિ સફાસાઈં પિ અફાસાઈં પિ અન્નમન્નવદ્ધાઈં અન્નમન્નપુદ્ધાઈં જાવ-ઘડત્તાપ ચિદ્દંતિ ? [૩૦] હંતા અત્થિ ।

૧૩. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! ધાયદ્ધસંડે દીવે દદ્ધાઈં સવન્નાઈં પિ એવં ચેવ, એવં જાવ-સયંભૂરમણસમુદ્દે ? [૩૦] જાવ હંતા અત્થિ ।

૧૪. તપ ણં સા મહતિમહાલિયા મહચ્ચપરિસા સમણસ્સ ભગવન્નો મહાવીરસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્ચા, નિસમ્મ હટ્ટ-તુટ્ટા સમણં ભગવં મહાવીરં વંદદ્ધ નમંસદ્ધ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જામેવ દિસં પાઠ્ઠભૂયા તામેવ દિસં પડ્ડિગયા ।

૧૫. તપ ણં હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગં જાવ-પહેસુ બહુજ્જણો અન્નમન્નસ્સ એવમાદ્ધવ્વદ્ધ, જાવ પરુવેદ-જન્નં 'દેવાણુપ્પિયા ! સિવે રાયરિસી એવમાદ્ધવ્વદ્ધ, જાવ પરુવેદ-અત્થિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! મમં અતિસેસે નાણે જાવ-સમુદ્ધા ય', તં નો ઇણ્ટ્ઠે સમટ્ટે, સમણે ભગવં મહાવીરે એવમાદ્ધવ્વદ્ધ, જાવ પરુવેદ-એવં ધલુ પ્યસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ છટ્ટંછટ્ટેણં તં ચેવ જાવ-મંડનિક્કલેવં કરેદ્ધ, મંડનિક્કલેવં કરેત્તા હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગં જાવ-સમુદ્ધા ય । તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિ-સિસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્ચા નિસમ્મ જાવ-સમુદ્ધા ય તણ્ણં મિચ્છા, સમણે ભગવં મહાવીરે એવમાદ્ધવ્વદ્ધ-એવં ધલુ જંબુદ્ધીવા-દીયા દીવા લવણાદીયા સમુદ્ધા તં ચેવ જાવ અસંલેજ્જા દીવસમુદ્ધા પન્નત્તા સમણાઠ્ઠસો !

૧૬. તપ ણં સે સિવે રાયરિસી બહુજ્જણસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્ચા નિસમ્મ સંકિપ્પ કંઠિપ્પ વિત્તિગિચ્છિપ્પ મેદસમાવન્ને કલુસસમાવન્ને જાપ યાવિ હોત્થા । તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ સંકિયસ્સ કંઠિયસ્સ જાવ-કલુસસમાવન્નસ્સ સે વિભંગે અન્નાણે ધિપ્પામેવ પરિવડ્ડિપ્પ ।

૧૭. તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અયમેયારૂવે અન્નત્થિપ્પ જાવ સમુપ્પજ્જિત્થા-‘એવં ધલુ સમણે ભગવં મહાવીરે આદિગરે તિત્થગરે જાવ-સલ્લન્ન સલ્લદરિસી આગાસગણં ચક્કેણં જાવ સહસંવવણે ઠ્ઠજ્જાણે અહાપડ્ડિરૂવં જાવ વિહરદ્ધ, તં મહા-ફલં ધલુ તહારૂવાણં અરહંતાણં ભગવંતાણં નામગોયસ્સ જહા ઠ્ઠવાદ્ધ જાવ-ગહણયાપ, તં ગચ્છામિ ણં સમણં ભગવં મહાવીર, વંદામિ જાવ પજ્જુવાસામિ, એવં ણે ઇહભવે ય પરભવે ય જાવ ભવિસ્સદ્ધત્તિકટ્ટુ એવં સંપેહેતિ ।

લવણસમુદ્રમાં
દ્રવ્યો.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લવણ સમુદ્રમાં વર્ણવાળાં, વર્ણવિનાના, ગંધવાળાં, ગંધ વિનાના, રસવાળાં, રસવિનાના, સ્પર્શવાળાં ને સ્પર્શ વિનાના દ્રવ્યો અન્યોન્ય વદ્ધ, અન્યોન્ય સ્પૃષ્ઠ, યાવત્ અન્યોન્ય સંવદ્ધ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા, છે.

ધાતકિ સંક્રમાં
દ્રવ્યો.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધાતકિસંક્રમાં અને એ પ્રમાણે યાવત્ સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રમાં વર્ણવાળાં ને વર્ણરહિત ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત દ્રવ્યો પરસ્પર સંવદ્ધ છે ઇત્યાદિ યાવત્ ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા, છે ત્યાં સુધી જાણવું.

૧૪. ત્યારબાદ તે અત્યંત મોટી અને મહત્વયુક્ત પરિપદ્ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પાસેથી એ અર્થ સાંભળી અને અવધારી હૃદય તુષ્ટ થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાંદી નમી જે દિશામાંથી આવી હતી તે દિશામાં ગઈ.

શિવરાજર્ષિનું
કથન યથાર્થ નથી.

૧૫. ત્યારબાદ હસ્તિનાપુર નગરમાં શૃંગાટક યાવત્ બીજા માર્ગોમાં ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરૂપે છે કે હૈ દેવાનુપ્રિયો ! શિવરાજર્ષિ જે એમ કહે છે-‘યાવત્ પ્રરૂપે છે-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિશયવાળું જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, યાવત્ બીજા દ્વીપ-સમુદ્રો નથી;’ તે તેનું કથન યથાર્થ નથી. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરૂપે છે કે-છટ્ટં છટ્ટના તપને નિરંતર કરતાં શિવરાજર્ષિ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ પોતાના ઉપકરણો મૂકીને હસ્તિનાપુર નામના નગરમાં શૃંગાટક યાવત્ બીજા માર્ગોમાં એ પ્રમાણે કહે છે-‘યાવત્ સાત દ્વીપ-સમુદ્રો છે, બીજા નથી. ત્યારબાદ તે શિવરાજર્ષિની પાસે એ વાત સાંભળીને અવધારીને ઘણા માણસો એમ કહે છે-‘શિવરાજર્ષિ જે કહે છે કે માત્ર સાત દ્વીપ સમુદ્રો છે’ તે મિથ્યા છે, યાવત્ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર એ પ્રમાણે કહે છે કે-‘હે આયુષ્મન્ શ્રમણ જંબુદ્વીપાદિ દ્વીપો અને લવણાદિ સમુદ્રો એક સરસા આકારે છે-ઇત્યાદિ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ અસંલ્યાતા દ્વીપ-સમુદ્રો કહ્યા છે.

મહાવીરસ્વામીનું
કથન-અસંલ્યાત
દ્વીપ-સમુદ્રો.

શિવરાજર્ષિ શંકિત
થયા.

૧૬. ત્યાર બાદ તે શિવરાજર્ષિ ઘણા માણસો પાસેથી એ વાતને સાંભળીને અને અવધારીને શંકિત, કાંક્ષિત, સંદિગ્ધ, અનિશ્ચિત અને કલુષિત ભાવને પ્રાપ્ત થયા, અને શંકિત, કાંક્ષિત, સંદિગ્ધ, અનિશ્ચિત અને કલુષિત ભાવને પ્રાપ્ત થયેલા શિવરાજર્ષિનું વિભંગ નામે અજ્ઞાન તરતજ નાશ પામ્યું.

શિવરાજર્ષિનો મહા-
વીરસ્વામી પાસે
આવધારનો સંકલ્પ.

૧૭. ત્યાર પછી તે શિવરાજર્ષિને આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્ ઉત્પન્ન થયો-‘એ પ્રમાણે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર ધર્મની આદિ કરનારા, તીર્થંકર, યાવત્ સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી છે; અને તેઓ આકાશમા ચાલતા ધર્મચક્રવર્તી યાવત્ સહસ્ત્રામ્રવન નામે ઉચ્ચાનમાં યથાયોગ્ય અવગ્રહ ગ્રહણ કરી યાવત્ વિહરે છે. તો તેવા પ્રકારના અરિહંત ભગવંતોના નામગોત્રનું શ્રવણ કરવું તે મહા ફલવાળું છે, તો અભિગમન વંદનાદિ માટે તો શું કહેવું ?-ઇત્યાદિ *ઔપપાતિક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ એક આર્ય ધાર્મિક સુવચનનું શ્રવણ કરવું મહા ફલવાળું છે, તો તેના વિપુલ અર્થનું અવધારણ કરવા માટે તો શું કહેવું ? તેથી હું શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરની પાસે જાઉં, વાંદુ અને નમું, યાવત્ તેઓની પર્યુપાસના કરું, એ મને આ ભવમાં અને પરભવમાં યાવત્ શ્રેયને માટે ધરશે’ એમ વિચારે છે.

१८. एवं २ ता जेणेव तावसावसहे तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छिता तावसावसहं अणुप्पविसति, ता० २ सुबहुं लोही-लोहकडाह० जाव किट्ठिणसंकातिगं च गेणहइ, गेण्हिता तावसावसहाओ पडिनिक्खमति, ताव० २ पडिवडियवि-
भंगे इत्थिणागपुरं नगरं मज्झमज्जेणं निग्गच्छइ, निग्गच्छिता जेणेव सहसंबवणे उज्जाणे, जेणेव समणे भगवं महावीरे, तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छिता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, वंदति नमंसति, वंदिता नमंसिता नच्चासन्ने नाइदूरे जाव- पंजलिउडे पज्जुवासइ । तए णं समणे भगवं महावीरे सिवस्स रायरिसिस्स तीले य महतिमहालि-
याए० जाव-आणाय आराहए भवइ ।

१९. तए णं से सिवे रायरिसी समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा, निसम्म जहा खंदओ, जाव उत्तरपुरच्छिमं दिसीभागं अवक्कमइ, २ सुबहुं लोही-लोहकडाह०जाव-किट्ठिणसंकातिगं एगंते एडेइ, ए० २ सयमेव पंचमु-
ट्टियं लोयं करेति, सयमे० २ समणं भगवं महावीरं एवं जहेव उसभदत्ते तहेव पवइओ, तहेव इक्कारस अंगाइं अहिज्जति, तहेव सधं जाव-सधदुक्खप्पहीणे ।

२०. [प्र०] 'भंते'त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदिता नमंसिता एवं वयासी-जीवा णं भंते ! सिज्झमाणा कयरंमि संघयणे सिज्झंति ? [उ०] गोयमा ! वयरोसभणारायसंघयणे सिज्झंति । एवं जहेव उववाइए तहेव "संघ-
यणं संठाणं उच्चत्तं आउयं च परिवसणा" । एवं सिद्धिगंडिया निरवसेसा भाणियद्धा, जाव-"अच्चावाहं सोक्खं अणुहोति सासयं सिद्धा" ॥ सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ॥ सिवो समत्तो ।

एकारससए नवमो उद्देशो समत्तो ।

१८. ए प्रमाणे विचार करी ज्यां तापसोनो मठ छे त्यां आवे छे. आवी तापसोना मठमां प्रवेश करी घणी लोढी, लोढाना कडाया यवत् कावड वगेरे उपकरणोने लेइ तापसोना आश्रमथी नीकळे छे. नीकळीने विभंगज्ञानरहित ते शिवराजर्षि हस्तिनापुर नगरनी वचो-
वच्च थईने ज्यां सहस्राश्रवन नामे उद्यान छे, ज्यां श्रमण भगवान् महावीर छे त्यां आवे छे. आवीने श्रमण भगवान् महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करीने वांदे छे अने नमे छे. वांदी अने नमीने तेओथी बहु नजीक नहीं अने बहुदूर नहीं तेम उभा रही यावत् हाय जोडी ते शिवराजर्षि श्रमण भगवंत महावीरनी उपासना करे छे. त्थार बाद ते शिवराजर्षिने अने मोटामा मोटी पर्षदने श्रमण भगवंत महावीर धर्मकथा कहे छे. अने यावत् ते शिवराजर्षि आज्ञाना आराधक थाय छे.

शिवराजर्षिनुं महा-
वीरस्वामी पासे
भागधन.

१९. पछी ते शिवराजर्षि श्रमण भगवान् महावीरनी पासेथी धर्मने सांमळी अने अवधारी *स्कंदकना प्रकरणमां कह्या प्रमाणे यावत् ईशान कोण तरफ जइ घणी लोढी, लोढाना कडाया यावत् कावड वगेरे तापसोचित उपकरणोने एकांत जग्याए मूके छे. मूकीने पोतानी मेळे पंच मुष्टि लोच करी, श्रमण भगवंत महावीर पासे †ऋषभदत्तनी पेठे प्रव्रयानो स्वीकार करे छे, अने ते प्रमाणे अग्यार अंगोनुं अध्ययन करे छे, तथा एज प्रमाणे यावत् ते शिवराजर्षि सर्व दुःखथी मुक्त थाय छे.

शिवराजर्षिनी दीक्षा.

२०. 'हे भगवन् ! एम कही भगवान् गौतम श्रमण भगवंत महावीरने वांदे छे अने नमे छे, वांदी अने नमीने भगवंत गौतमे आ प्रमाणे पूछ्युं—[प्र०] "हे भगवन् ! सिद्ध यता जीवो कया संघयणमां सिद्ध थाय ? [उ०] हे गौतम ! जीवो वज्रऋषभनाराच संघयणमां सिद्ध थाय"—इत्यादि †औपपातिकसूत्रमां कह्या प्रमाणे "संघयण, संस्थान, उंचाइ, आयुष, परिवसना (वास)"—अने ए प्रमाणे आखी †सिद्धिगंडिका कहेवी; यावत् ‡याबाध (दुःखरहित) शाश्वत सुखने सिद्धो अनुभवे छे. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे' एम कही यावद् विहरे छे.

एकादश शते शिवनामे नवम उद्देशक समाप्त.

१९ * जुओ भग० खं० १ श० २ उ० १ पृ० २३८.

† ऋषभदत्तनी प्रव्रज्या जुओ भग० खं० ३ श० १ उ० ३३ पृ० १६५.

२० † सिद्धना स्वरूपनुं वर्णन जुओ औपपा० प० ११२-१.

‡ औपपातिक सूत्रने अन्ते सिद्धना स्वरूपनुं वर्णन करनार "कहिं पडिहया सिद्धा०" इत्यादि बावीश गाथाना प्रकरणने सिद्धिगंडिका कहे छे.

दसमो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं वयासी-कतिविहं ण भत । लोप पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउधिहे लोप पन्नत्ते, तंजहा-द्वलोप, खेत्तलोप, काललोप, भावलोप ।

२. [प्र०] खेत्तलोप णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! तिविहे पन्नत्ते, तंजहा-१ अहोलोयखेत्तलोप, २ तिरियलोयखेत्तलोप, ३ उह्लोयखेत्तलोप ।

३. [प्र०] अहोलोयखेत्तलोप णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! सत्तविहे पन्नत्ते, तंजहा-रयणप्पभापुढवि अहोलोयखेत्तलोप, जाव-अहेसत्तमापुढविअहोलोयखेत्तलोप ।

४. [प्र०] तिरियलोयखेत्तलोप णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! असंखेज्जविहे पन्नत्ते, तंजहा-जंघुदीवं दीवे तिरियलोयखेत्तलोप, जाव-सयंभूरमणसमुद्दे तिरियलोयखेत्तलोप ।

५. [प्र०] उह्लोगखेत्तलोप णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! पन्नरसविहे पन्नत्ते, तंजहा-सोहम्मकप्पउह्लो-गखेत्तलोप, जाव-अच्चुयउह्लोप, गेवेज्जविमाणउह्लोप, अनुत्तरविमाण० ईसिपम्भारपुढविउह्लोगखेत्तलोप ।

६. [प्र०] अहोलोगखेत्तलोप णं भंते ! किसंठिप पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! तप्पागारसंठिप पन्नत्ते ।

दशम उद्देशक.

लोकना प्रकार.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [गौतम] यावद् आ प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! लोक केटल प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम लोक चार प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-१ द्रव्यलोक, २ क्षेत्रलोक, ३ काललोक अने ४ भावलोक.

क्षेत्रलोकना प्रकार.

२. [प्र०] हे भगवन् ! क्षेत्रलोक केटल प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-१ अधो-लोकक्षेत्रलोक, २ तिर्यग्लोकक्षेत्रलोक अने ३ ऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक.

अधोलोकक्षेत्र-
लोकना प्रकार.

३. [प्र०] हे भगवन् ! अधोलोकक्षेत्रलोक केटल प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! सात प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-१ रत्नप्रभापृथिवीअधोलोकक्षेत्रलोक, यावत् ७ अधःसप्तमपृथिवीअधोलोकक्षेत्रलोक.

तिर्यग् क्षेत्रलोक.

४. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यग्लोकक्षेत्रलोक केटल प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! असंख्य प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-जंघुदीपतिर्यग्लोकक्षेत्रलोक, यावत् स्वयंभूरमणसमुद्रतिर्यग्लोकक्षेत्रलोक.

ऊर्ध्वलोकक्षेत्र-
लोकना प्रकार.

५. [प्र०] हे भगवन् ! ऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक केटल प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! पंदर प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-१ सौधर्मकल्पऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक, यावद् १२ अच्युतकल्पऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक, १३ प्रैवेयकविमानऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक, १४ अनुत्तरविमानऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक अने १५ ईषत्पाग्भारपृथिवीऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक.

अधोलोकक्षेत्र-
संस्थान.

६. [प्र०] हे भगवन् ! अधोलोकक्षेत्रलोक केवा संस्थाने छे ? [उ०] हे गौतम ! अधोलोक त्रापाने आकारे छे.

७. [प्र०] तिरियल्लोयखेत्तल्लोय णं भंते ! किंसंठिय पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! ष्णल्लरिसंठिय पन्नत्ते ।

८. [प्र०] उह्ल्लोयखेत्तल्लोय-पुच्छा [उ०] उह्ल्लमुधंगाकारसंठिय पन्नत्ते ।

९. [प्र०] लोय णं भंते ! किंसंठिय पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! सुपह्णुगसंठिय लोय पन्नत्ते, तंजहा-तेह्णु विच्छिन्ने, मज्जो संखिन्ने, जहा सत्तमसय पदमुहेसय जाव अंतं करेति ।

१०. [प्र०] अलोय णं भंते ! किंसंठिय पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! ह्युसिरगोलसंठिय पन्नत्ते ।

११. [प्र०] अहेल्लोगखेत्तल्लोय णं भंते ! किं जीवा, जीवदेसा, जीवपपसा ? [उ०] एवं जहा इदा विसा तहेव निरवसेसं माणियधं, जाव-अद्दासमय ।

१२. [प्र०] तिरियल्लोयखेत्तल्लोय णं भंते ! किं जीवा० ? [उ०] एवं चेव, एवं उह्ल्लोयखेत्तल्लोय वि, नवरं अरुवी छच्चिहा, अद्दासमओ नत्थि ।

१३. [प्र०] लोय णं भंते किं जीवा० ? [उ०] जहा वितियसय अत्थिउहेसय लोयागासे, नवरं अरुवी सत्तविहा, जाव-अहम्मत्थिकायस्स पपसा, नोआगासत्थिकाय, आगासत्थिकायस्स देसे, आगासत्थिकायपपसा, अद्दासमय, सेसं तं चेव ।

१४. [प्र०] अलोय णं भंते ! किं जीवा० ? [उ०] एवं जहा अत्थिकायउहेसय अलोयागासे, तहेव निरवसेसं जाव-अणंतभागूणे ।

७. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यग्लोकक्षेत्रलोक केवा संस्थाने छे ? [उ०] हे गौतम ! ते झालरने आकारे छे.

तिर्यग्लोकं
संस्थान.

८. [प्र०] हे भगवन् ! ऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक केवा आकारे छे ? [उ०] हे गौतम ! उभा मृदंगने आकारे छे.

ऊर्ध्वलोकं
संस्थान.

९. [प्र०] हे भगवन् ! लोक केवा आकारे संस्थित छे ? [उ०] हे गौतम ! लोक सुप्रतिष्ठकने आकारे संस्थित छे, ते आ प्रमाणे-
“नीचे पहोल्लो, मध्यभागमां संक्षिप्त-संकीर्ण”-इत्यादि *सातमा शतकना प्रथम उद्देशकमां कह्या प्रमाणे कहेवुं. [ते लोकने उत्पन्न ज्ञान दर्शनने धारण करनारा केवलज्ञानी जाणे छे अने त्यार पछी सिद्ध थाय छे] यावद् ‘सर्व दुःखोनो अन्त करे छे’.

लोकं संस्थान.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! अलोक केवा आकारे कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! अलोक पोला गोळाने आकारे कह्यो छे.

अलोकं संस्थान.

११. [प्र०] हे भगवन् ! अधोलोकक्षेत्रलोक शुं जीवरूप छे, जीवदेशरूप छे, जीवप्रदेशरूप छे इत्यादि ? [उ०] हे गौतम ! जेम
† ऐन्द्री दिशा संबन्धे कहुं छे ते प्रमाणे सर्व अहिं जाणवुं, यावद् ‘अद्दासमय (काल) रूप छे’.

अधोलोक जीव-
रूप छे इत्यादि प्रश्न.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यग्लोक शुं जीवरूप छे इत्यादि ? [उ०] पूर्ववत् जाणवुं. ए प्रमाणे ऊर्ध्वलोकक्षेत्रलोक संबन्धे पण
जाणवुं; परन्तु विशेष ए छे के ऊर्ध्वलोकमां अरूपी द्रव्य छ प्रकारे छे, कारण के त्यां अद्दा समय नयी.

तिर्यग्लोक जीव-
रूप छे इत्यादि.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! लोक शुं जीव छे इत्यादि ? [उ०] बीजा शतकना [अस्तिउद्देशकमां लोकाकाशने विषे कहुं छे ते
प्रमाणे अहिं जाणवुं. परन्तु विशेष ए छे के अहिं अरूपी सात प्रकारे जाणवा, †यावद् ४ ‘अधर्मास्तिकायना प्रदेशो, ५ नोआकाशास्तिकाय-
रूप, आकाशास्तिकायनो देश, ६ आकाशास्तिकायना प्रदेशो अने ७ अद्दासमय. बाकी पूर्वे कह्या प्रमाणे जाणवुं.

लोक जीवरूप छे
इत्यादि.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! अलोक शुं जीव छे इत्यादि ? [उ०] जेम ‡अस्तिकायउद्देशकमां अलोकाकाशने विषे कहुं छे ते प्रमाणे
बधुं अहिं जाणवुं, यावत् ते [सर्वाकाशना] ‘अनन्तमा भाग न्यून छे’.

अलोकाकाश जीव-
रूप छे इत्यादि.

१ * लोकं संस्थान जुधो भग० खं० ३ श० ७ उ० १ पृ० २.

११ † जुधो ऐन्द्रीदिशासंबन्धे प्रश्न भग० खं० ३ श० १० उ० १ पृ० १८९.

१३ ‡ भग० खं० १ श० २ उ० १० पृ० ३१० सू० ६६.

१३ † १ धर्मास्तिकाय, २ धर्मास्तिकायना प्रदेशो, ३ अधर्मास्तिकाय, ४ अधर्मास्तिकायना प्रदेशो, ५ आकाशास्तिकायनो देश, ६ आकाशास्तिकायना प्रदेशो, अने ७ काल.—ए अरूपीना सात प्रकार छे. तेमां प्रथम धर्मास्तिकाय छे. कारण के ते संपूर्ण लोकने विषे विद्यमान छे. धर्मास्तिकायनो देश नथी, केमके लोकमां अखंड धर्मास्तिकाय छे. तथा अधर्मास्तिकायना प्रदेशो छे, कारण के अधर्मास्तिकाय ते प्रदेशोना समुदायरूप छे. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना पण के मेद जाणवा. आकाशास्तिकाय नथी, कारण के लोकमां तेनो एक भाग छे, अने तेथीज आकाशास्तिकायनो देश छे. आकाशास्तिकायना प्रदेशो छे. तथा काल द्रव्य छे.—टीका.

१४ ‡ भग० खं० १ श० २ उ० १० पृ० ३१० सू० ६७.

૧૫. [પ્ર૦] અહેલોગલ્લેત્તલોગસ્સ ણં મંતે ! ઇગંમિ આગાસપપ્સે કિં જીવા, જીવદેસા, જીવપ્પપ્સા, અજીવા, અજીવદેસા, અજીવપ્પપ્સા ? [૩૦] ગોયમા ! નો જીવા, જીવદેસા વિ, જીવપ્પપ્સા વિ, અજીવા વિ, અજીવદેસા વિ, અજીવપ્પપ્સા વિ । જે જીવદેસા તે નિયમા ૧ ઇર્ગિદિયદેસા, ૨ અહવા ઇર્ગિદિયદેસા ય બેહંદિયસ્સ દેસે, ૩ અહવા ઇર્ગિદિયદેસા ય બેહંદિયાણ ય દેસા । ઇવં મજ્જિલ્લવિરહિઓ જાવ-અર્ગિદિપ્પસુ, જાવ-અહવા ઇર્ગિદિયદેસા ય અર્ગિદિયદેસા ય । જે જીવપ્પપ્સા તે નિયમા ૧ ઇર્ગિદિયપ્પપ્સા, ૨ અહવા ઇર્ગિદિયપ્પપ્સા ય વેંદિયસ્સ પ્પપ્સા, ૩ અહવા ઇર્ગિદિયપ્પપ્સા ય બેહંદિયાણ ય પ્પપ્સા, ઇવં આલ્લવિરહિઓ જાવ પંચિદિપ્પસુ, અર્ગિદિપ્પસુ તિયમંગો । જે અજીવા તે દુવિહા પ્પપ્પત્તા, તંજહા-રૂવી અજીવા ય અરૂવી અજીવા ય । રૂવી તહેવ, જે અરૂવી અજીવા તે પંચવિહા પ્પપ્પત્તા, તંજહા-૧ નોધમ્મત્થિકાપ ધમ્મત્થિકાયસ્સ દેસે, ૨ ધમ્મત્થિકાયસ્સ પ્પપ્સે, ઇવં ૪ અહમ્મત્થિકાયસ્સ વિ, ૫ અદ્દાસમપ ।

૧૬. [પ્ર૦] તિરિયલોગલ્લેત્તલોગસ્સ ણં મંતે ! ઇગંમિ આગાસપપ્સે કિં જીવા ? [૩૦] ઇવં જહા અહેલોગલ્લેત્તલોગસ્સ તહેવ, ઇવં ઉહ્લોગલ્લેત્તલોગસ્સ વિ, નવરં અદ્દાસમઓ નત્થિ, અરૂવી ચઠ્ઠિહા । લોગસ્સ જહા અહેલોગલ્લેત્તલોગસ્સ ઇગંમિ આગાસપપ્સે ।

૧૭. [પ્ર૦] અલોગસ્સ ણં મંતે ! ઇગંમિ આગાસપપ્સે પુચ્છા [૩૦] ગોયમા ! નો જીવા, નો જીવદેસા, તં ચેવ જાવ અણંતેહિ અગુરુલ્લહુયગુણેહિ સંજુત્તે સદ્દાગાસસ્સ અણંતમાગુણે ।

૧૮. દ્વઓ ણં અહેલોગલ્લેત્તલોગ અણંતાઈં જીવદદ્દાઈં, અણંતાઈં અજીવદદ્દાઈં, અણંતા જીવાજીવદદ્દા । ઇવં તિરિયલોગલ્લેત્તલોગ વિ, ઇવં ઉહ્લોગલ્લેત્તલોગ વિ । દ્વઓ ણં અલોગ ણેવત્થિ જીવદદ્દા, નેવત્થિ અજીવદદ્દા, નેવત્થિ જીવાજીવદદ્દા, ઇગે

અધોલોકના એક આકાશપ્રદેશમાં શું જીવો છે ?

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધોલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશપ્રદેશમાં શું ૧ જીવો, ૨ જીવના દેશો, ૩ અજીવો, ૪ અજીવોના દેશો અને ૫ અજીવના પ્રદેશો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જીવો નથી, પણ જીવોના દેશો, જીવોના પ્રદેશો, અજીવો, અજીવના દેશો અને અજીવના પ્રદેશો છે. તેમાં સ્થાં જે જીવોના દેશો છે તે અવશ્ય ૧ એકેન્દ્રિયજીવોના દેશો છે ૨ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના દેશો અને બેન્દ્રિય જીવોના દેશ છે, ૩ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના દેશો અને બેન્દ્રિયોના દેશો છે. એ પ્રમાણે *મધ્યમ ભંગરહિત વાકીના વિકલ્પા યાવદ્ અનિન્દ્રિયો-સિદ્ધો સંબન્ધે જાણવા. યાવદ્ 'એકેન્દ્રિયોના દેશો અને અનિન્દ્રિયોના દેશો' છે, તથા સ્થાં જે જીવના પ્રદેશો છે તે અવશ્ય એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો છે, ૧ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો અને એક બેન્દ્રિય જીવના પ્રદેશો છે, ૨ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો અને બેન્દ્રિયોના પ્રદેશો છે. એ પ્રમાણે યાવત્ પંચેન્દ્રિય અને અનિન્દ્રિયો સંબન્ધે પ્રથમ ભંગ શિવાય ત્રણ ભાંગા જાણવા. તથા સ્થાં જે અજીવો છે તે બે પ્રકારના કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે-રૂપિઅજીવ અને અરૂપિઅજીવ. તેમાં રૂપિઅજીવો પૂર્વ પ્રમાણે જાણવા. અને જે અરૂપિઅજીવો છે તે પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ નોધર્માસ્તિકાય ધર્માસ્તિકાયનો દેશ, ૨ ધર્માસ્તિકાયનો પ્રદેશ, એ પ્રમાણે ૪ અધર્માસ્તિકાય સંબન્ધે પણ જાણવું. અને ૫ અદ્દા સમય.

તિર્યગ્લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં શું જીવો છે ?

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં શું જીવો છે ? [૩૦] જેમ અધોલોકક્ષેત્રલોકના સંબન્ધે કહ્યું તેમ અહીંં બધું જાણવું. એ પ્રમાણે ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશ પ્રદેશને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, સ્થાં અદ્દાસમય નથી, માટે અરૂપી ચાર પ્રકારના છે, લોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં અધોલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં જેમ કહ્યું છે તેમ જાણવું.

અલોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જીવો હોય ?

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલોકના એક આકાશ પ્રદેશ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! સ્થાં 'જીવો નથી, જીવ દેશો નથી'—ઇત્યાદિ પૂર્વેની પેઠે [સૂ. ૧૪] કહેવું, યાવત્ અલોક અનન્ત અગુરુલ્લહુગુણોથી સંયુક્ત છે અને સર્વાકાશના અનંતમા ભાગે ન્યૂન છે.

દ્રવ્યોના અધોલોકક્ષેત્રલોકના વિચાર.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દ્રવ્યથી અધોલોકક્ષેત્રલોકમાં અનન્ત જીવ દ્રવ્યો છે, અનંત અજીવ દ્રવ્યો છે અને અનંત જીવાજીવ દ્રવ્યો છે. એ પ્રમાણે તિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોકમાં તથા ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોકમાં પણ જાણવું. દ્રવ્યથી અલોકમાં જીવ દ્રવ્યો નથી, અજીવ દ્રવ્યો નથી અને જીવાજીવ દ્રવ્યો નથી, પણ એક અજીવદ્રવ્યનો દેશ છે, યાવત્ સર્વાકાશના અનંતમા ભાગે ન્યૂન છે. કાલથી અધોલોકક્ષેત્રલોક કોઈ

૧૫ * શ૦ ૧૦ ૩૦ ૧ પ્રદર્શિત એકેન્દ્રિય જીવોના દેશો અને બેન્દ્રિય જીવોના દેશો-એ મધ્યમ ભાંગો હોતો નથી, કારણકે એક આકાશપ્રદેશમાં એક બેન્દ્રિય જીવોના ઘણા દેશો સંભવિત નથી.

† નોધર્માસ્તિકાય-અધોલોકના એક આકાશપ્રદેશમાં સંપૂર્ણ ધર્માસ્તિકાય નથી. પણ તેનો દેશ અને પ્રદેશ હોય છે તેથી તેને નોધર્માસ્તિકાયરૂપ કહેલ છે.

अजीवद्वन्द्वेसे जाव सद्वागासअणंतभागूणे । कालओ णं अहेलोगखेत्तलोए न कयाइ नासि, जाव निचे, एवं जाव अलोगे । भावओ णं अहेलोगखेत्तलोए अणंता वन्नपज्जवा, जहा खंदए, जाव अणंता अगुरुयलहुयपज्जवा, एवं जाव लोए । भावओ णं अलोए नेवत्थि वन्नपज्जवा, जाव नेवत्थि अगुरुयलहुयपज्जवा, एगे अजीवद्वन्द्वेसे, जाव अणंतभागूणे ।

१९. [प्र०] लोए णं भते ! के महालय पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! अयन्नं जंबुद्वीवे दीवे सव्वदीव० जाव-परिक्खेवेणं । तेणं कालेणं तेणं समएणं छ देवा महिद्धिया जाव-महेसवखा जंबुद्वीवे दीवे मंदरे पव्वए मंदरचूलियं सव्वओ समंता संपरिक्खित्ता णं चिट्ठेज्जा, अहेणं चत्तारि दिसाकुमारीओ महत्तरियाओ चत्तारि बलिपिंडे गहाय जंबुद्वीवस्स दीवस्स चउसु वि दिसासु बहियाऽभिमुहीओ ठिच्चा ते चत्तारि बलिपिंडे जमगसमगं बहिगाभिमुहे पक्खिक्खेज्जा, पभू णं गोयमा ! ताओ एगमेगे देवे ते चत्तारि बलिपिंडे धरणितलमसंपत्ते खिप्पामेव पडिसाहरित्तए, ते णं गोयमा ! देवा ताए उक्किट्ठाए जाव देवगईए एगे देवे पुरच्छाभिमुहे पयाते, एवं दाहिणाभिमुहे, एवं पच्चथाभिमुहे, एवं उत्तराभिमुहे, एवं उट्ठामि० एगे देवे अहोभिमुहे पयाए, तेणं कालेणं तेणं समएणं वाससहस्साउए दारए पयाए, तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो पहीणा भवन्ति, णो चेव णं ते देवा लोगंतं संपाउणंति । तए णं तस्स दारगस्स आउए पहीणे भवन्ति, णो चेव णं जाव संपाउणंति, तए णं तस्स दारगस्स अट्ठिमिज्जा पहीणा भवन्ति, णो चेव णं ते देवा लोगंतं संपाउणंति । तए णं तस्स दारगस्स आसत्तमे वि कुलवंसे पहीणे भवन्ति, णो चेव णं ते देवा लोगंतं संपाउणंति । तए णं तस्स दारगस्स नामगोए वि पहीणे भवन्ति, णो चेव णं ते देवा लोगंतं संपाउणंति, तेसि णं भंते । देवाणं किं गए बहुए अगएवहुए ? गोयमा ! गए बहुए नो अगए बहुए, गयाउ से अगए असंखेज्जइभागे, अगयाउ से गए असंखेज्जगुणे, लोए णं गोयमा ! ए महालय पन्नत्ते ।

२०. [प्र०] अलोए णं भंते ! के महालय पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! अयणं समयखेत्ते पणयालीसं जोयणसयसहस्साइं आयामविक्खभेणं, जहा खंदए, जाव-परिक्खेवेणं । तेणं कालेणं तेणं समएणं दस देवा महिद्धिया तहेव जाव-संपरिक्खित्ता णं संचिट्ठेज्जा, अहे णं अट्ठ दिसाकुमारीओ महत्तरियाओ अट्ठ बलिपिंडे गहाय माणुसुत्तरस्स पव्वयस्स चउसु वि दिसासु चउसु

दिवस न हतो एम नथी, यावत् नित्यं छे. ए प्रमाणे यावत् अलोक जाणवो. भावथी अधोलोकक्षेत्रलोकमां 'अनंत वर्ण पर्यवो छे'-इत्यादि जेम *स्कंदकना अधिकारमां कहुं छे तेम जाणवुं, यावद् अनंत अगुरुलघुपर्यवो छे. ए प्रमाणे यावत् लोक सुधी जाणवुं. भावथी अलोकमां वर्णपर्यवो नथी, यावत् अगुरुलघुपर्यवो नथी, पण एक अजीवद्रव्यनो देश छे अने ते सर्वाकाशना अनंतमा भागे न्यून छे.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! लोक केटलो मोटो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! आ जंबूद्वीप नामे द्वीप सर्वे द्वीपो अने समुद्रोनी अभ्यन्तर छे, यावत् परिधि युक्त छे. ते काले-ते समये महर्षिक अने यावत् महासुखवाळा छे देवो जंबूद्वीपमां मेरुपर्वतने विषे मेरुपर्वतनी चूलिकाने चारे तरफ वींटाइने उभा रहे, अने नीचे मोटी चार दिक्कुमारीओ चार बलिपिंडने ग्रहण करीने जंबूद्वीपनी चारे दिशामां बहार मुख राखीने उभी रहे, पछी तेओ ते चारे बलिपिंडने एक साथे बाहेर पैके, तोपण हे गौतम ! तेमांनो एक एक देव ते चार बलिपिंडने पृथिवी उपर पड्या पहेलां शीघ्र ग्रहण करवा समर्थ छे. हे गौतम ! एवी गतिवाळा ते देवोमांथी एक देव उत्कृष्ट यावद् स्वरित देवगतिवडे पूर्व दिशा तरफ गयो, ए प्रमाणे एक दक्षिण दिशा तरफ गयो, ए प्रमाणे एक पश्चिम दिशामां, एक उत्तर दिशामां, एक ऊर्ध्व दिशामां अने एक देव अधोदिशामां गयो. हवे ते काले, ते समये हजार वर्षना आयुषवाळो एक बाळक उत्पन्न थयो, ल्यार पछी ते बाळकना मातापिता मरण पाव्या, तोपण तेटला वखत सुधी पण ते गएला देवो लोकना अंतने प्राप्त करी शकता नथी. ल्यार बाद ते बाळकनुं आयुष क्षीण थयुं-पूरुं थयुं, तोपण ते देवो लोकान्तने प्राप्त करी शकता नथी. पछी ते बाळकना अस्थि अने मज्जा नाश पाव्या, तोपण ते देवो लोकना अंतने पामी शकता नथी, ल्यार बाद सात पेढी सुधी तेना कुलवंश नष्ट थया, तोपण ते देवो लोकांतने प्राप्त करी शकता नथी. पछी ते बाळकनुं नामगोत्र पण नष्ट थयुं तोपण ते देवो लोकना अंतने पामी शकता नथी. [प्र०] जो एम छे तो हे भगवन् ! ते देवोए ओळंगेळो मार्ग घणो छे के ओळंग्या विनानो मार्ग घणो छे ? [उ०] हे गौतम ! ते देवो वडे ओळंगायेळ-गमन करायेळ-क्षेत्र वधारे छे, पण नहि ओळंगायेळ-नहि गमन करायेळुं क्षेत्र वधारे नथी. गमन करायेला क्षेत्रधी नहि गमन करायेळुं क्षेत्र असंख्यातमा भागे छे. अने नहि गमन करायेलां क्षेत्रधी गमन करायेळुं क्षेत्र असंख्यात गुण छे. हे गौतम ! लोक एटलो मोटो कह्यो छे.

लोकनो विस्तार.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! अलोक केटलो मोटो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! 'आ मनुष्यक्षेत्र लंबाइ अने पहोळाइमां पीस्ताळीश

लोकनो विस्तार.

१८ * जुओ स्कंदकना अधिकारमां लोकना स्वरूपनु वर्णन. भग० खं० १ श० २ उ० १ पृ० २३५.

† चार स्पर्शवाळा पुद्गलस्कन्धो तथा अरूपी द्रव्यमां अगुरुलघु पर्यायो होय छे, अने ते द्रव्यो अलोकमां नहि होवाथी त्यां अगुरुलघुपर्यायो नथी-टीका.

१९ † त्रण लाख, सोल हजार, बसो सत्यावीश योजन, त्रण कोश, एकसो अख्यावीश धनुष अने कंदक अधिक साडा तेर आंगळ-एटली जंबूद्वीपनी परिधि छे-टीका.

વિ વિદિસાસુ બહિયામિમુહીઓ ઠિચ્છા તે અદ્દુ થલિપિંડે જમગસમગં બહિયામિમુહીઓ પવિલ્લેજ્જા, પમ્મુ ણં ગોયમા ! તઓ ઘમ-
ન્નેને દેવે તે અદ્દુ થલિપિંડે ધરણિતલમસંપન્ને સ્વિપ્પામેવ પડિસાહરિત્તપ્પ; તે ણં ગોયમા ! દેવા તાપ્પ ઉક્કિટ્ટાપ્પ જાવ દેવગર્હિય
લોગંતે ઠિચ્છા અસન્ભાવપદ્દવપ્પાપ્પ ઘમે દેવે પુરુચ્છામિમુહે પયાપ્પ, ઘમે દેવે દાહિણપુરુચ્છામિમુહે પયાપ્પ, ઘમં જાવ-ઉત્તરપુ-
રુચ્છામિમુહે, ઘમે દેવે ઉદ્દામિમુહે, ઘમે દેવે અહોમિમુહે પયાપ્પ । તેણં કાલેણં તેણં સમપ્પણં વાસસયસહસ્સાઉપ્પ દારપ્પ પયાપ્પ ।
તપ્પ ણં તસ્સ દારગસ્સ અમ્માપિયરો પહીણા મવંતિ, નો ચેવ ણં તે દેવા અલોયંતં સંપાડણંતિ, તં ચેવ જાવ-તેસિં ણં દેવાણં
કિં ગપ્પ વહુપ્પ અગપ્પ વહુપ્પ ? ગોયમા ! નો ગપ્પ વહુપ્પ અગપ્પ વહુપ્પ, ગયાઉ સે અગપ્પ અણંતગુણે, અગયાઉ સે ગપ્પ અણંતભાગે,
અલોપ્પ ણં ગોયમા ! ઇમહાલપ્પ પન્નત્તે ।

૨૧. [પ્ર૦] લોગસ્સ ણં મંતે ! ઇમંમિ આગાસપ્પસે જે ઇમંમિદિયપ્પસા જાવ-પંચિદિયપ્પસા અણિદિયપ્પસા અન્નમન્ન-
વદ્દા, અન્નમન્નપુટ્ટા, જાવ-અન્નમન્નસમમરઘડત્તાપ્પ ચિટ્ટંતિ ? અત્થિ ણં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પા-
યંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેતિ ? [ઉ૦] ણો તિણ્ટ્ઠે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! ઇવં વુચ્છઇ-લોગસ્સ ણં ઇમંમિ આગાસપ્પસે જે
ઇમંમિદિયપ્પસા જાવ ચિટ્ટંતિ, ણત્થિ ણં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ કિંચિ આવાહં વા જાવ કરેતિ ?, [ઉ૦] ગોયમા ! સે જહાનામ્પ
નટ્ટિયા સિયા સિંગારાગારચ્ચાસ્સે, જાવ-કલિયા રંગટ્ટાણંસિ જણસયાઉલંસિ જણસયસહસ્સાઉલંસિ બચ્ચીસહવિહસ્સ નટ્ટસ્સ
અન્નયરં નટ્ટવિહિં ઉચ્ચંસેજ્જા, સે નૂણં ગોયમા ! તે પેચ્છગા તં નટ્ટિયં અણિમિસાપ્પ દિટ્ટીપ્પ સવ્વઓ સમંતા સમમિલોપંતિ ? હંતા
સમમિલોપંતિ, તાઓ ણં ગોયમા ! દિટ્ટીઓ તંસિ નટ્ટિયંસિ સવ્વઓ સમંતા સંનિપડિયાઓ ?, હંતા સન્નિપડિયાઓ, અત્થિ ણં
ગોયમા ! તાઓ દિટ્ટીઓ તીસે નટ્ટિયાપ્પ કિંચિ વિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાપંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેતિ ?, ણો તિણ્ટ્ઠે સમટ્ટે ।
અહવા સા નટ્ટિયા તાસિં દિટ્ટીણં કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાપંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેદ ? ણો તિણ્ટ્ઠે સમટ્ટે । તાઓ વા
દિટ્ટીઓ અન્નમન્નાપ્પ દિટ્ટીપ્પ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાપંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેન્તિ ?, ણો તિણ્ટ્ઠે સમટ્ટે । સે તેણટ્ટેણં
ગોયમા ! ઇવં વુચ્છઇ-તં ચેવ જાવ છવિચ્છેદં વા કરેતિ ।

લાલ્લ યોજન છે'—ઇત્યાદિ જેમ *સ્કંદકના અધિકારમાં કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્ તે પરિધિયુક્ત છે. તે કાલે—તે સમયે દસ મહર્ષિક
દેવો પૂર્વની પેઠે તે મનુષ્ય લોકની ચારે બાજુ વીંટાઈને ઉભા રહે. તેની નીચે મોટી આઠ દિક્કુમારીઓ આઠ બલિપિંડને લેઈને માનુષોત્તર
પર્વતની ચારે દિશામાં અને ચારે વિદિશામાં બાહ્યામિમુખ ઉભી રહે અને તે આઠ બલિ પિંડને લઈને એકજ સાથે માનુષોત્તર પર્વતની બાહ્ય-
રની દિશામાં ફેંકે, તો હે ગૌતમ ! તેમાંનો કોઈ પણ એક દેવ તે આઠ બલિપિંડોને પૃથિવી ઉપર પડ્યા પહેલાં શીઘ્ર સંહરવા સમર્થ છે. હે
ગૌતમ ! તે દેવો ઉત્કૃષ્ટ, યાવત્ ત્વરિત દેવગતિથી લોકના અંતમાં ઉભા રહી અસત્ કલ્પના વડે એક દેવ પૂર્વ દિશા તરફ જાય, એક દેવ
દક્ષિણપૂર્વ તરફ જાય, અને એ પ્રમાણે યાવત્ એક દેવ પૂર્વ તરફ જાય, વહી એક દેવ ઊર્ધ્વ દિશા તરફ જાય, અને એક દેવ અધોદિશા
તરફ જાય; તે કાલે—તે સમયે લાલ્લ વર્ષના આયુષવાલા એક બાલકનો જન્મ થાય, પછી તેના માતાપિતા મરણ પામે તોપણ તે દેવો અલો-
કના અન્તને પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી—ઇત્યાદિ પૂર્વે કહેલું. અહીં કહેવું. યાવત્ [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે દેવોનું ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર બહુ છે કે
નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર બહુ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓનું ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર બહુ નથી, પણ નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર બહુ છે. ગમન
કરાયેલા ક્ષેત્ર કરતાં નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર અનન્તગુણ છે, અને નહિ ગમન કરાયેલા ક્ષેત્ર કરતાં ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર અનન્તમે ભાગે છે.
હે ગૌતમ ! અલોક એટલો મોટો કહ્યો છે.

લોકના એક આકાશ
પ્રદેશમાં જીવના
પ્રદેશો પરસ્પર સંબદ્ધ
છે અને એક વીજાને
મીઠા ઉત્પન્ન કરે ?

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જે એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો છે, યાવત્ પંચેન્દ્રિયના પ્રદેશો અને અનિ-
ન્દ્રિયના પ્રદેશો છે તે શું બધા પરસ્પર સંબદ્ધ છે, અન્યોઽન્ય સૃષ્ટ છે, યાવત્ અન્યોન્ય સંબદ્ધ છે ? વહી હે ભગવન્ ! તે બધા પરસ્પર એક;
વીજાને કાંઈ પણ આવાધા (પીડા) વ્યાબાધા (વિશેષ પીડા) ઉત્પન્ન કરે, તથા અવયવનો છેદ કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યથાર્થ
નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહ્યો છો કે લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જે એકેન્દ્રિયના પ્રદેશો યાવત્ રહે છે, અને
તે પરસ્પર એક વીજાને કાંઈ પણ આવાધા વા વ્યાબાધા કરતા નથી ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ શૃંગારના આકાર સહિત સુન્દર વેષવાલી અને
સંગીતાદિને વિષે નિપુણતાવાલી કોઈ એક નર્તકી હોય અને તે સેંકડો અથવા લાલ્લો માણસોથી ભરેલા રંગસ્થાનમાં બત્રીશ પ્રકારના નાટ્ય-
માંનું કોઈ એક પ્રકારનું નાટ્ય દેખાડે તો હે ગૌતમ ! તે પ્રેક્ષકો શું તે નર્તકીને અનિમેષ દૃષ્ટિથી ચોતરફ જુએ ? હા, ભગવન્ ! જુએ. તો
હે ગૌતમ ! તે પ્રેક્ષકોની દૃષ્ટિઓ શું તે નર્તકીને વિષે ચારે બાજુથી પડેલી હોય છે ? હા, પડેલી હોય છે. હે ગૌતમ ! પ્રેક્ષકોની તે દૃષ્ટિઓ
તે નર્તકીને કાંઈ પણ આવાધા વા વ્યાબાધા ઉત્પન્ન કરે, અથવા તેના અવયવનો છેદ કરે ? હે ભગવન્ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. અથવા તે;
નર્તકી તે પ્રેક્ષકોની દૃષ્ટિઓને કાંઈ પણ આવાધા કે વ્યાબાધા ઉત્પન્ન કરે અથવા તેના અવયવનો છેદ કરે ? એ અર્થ યથાર્થ નથી. અથવા
તે દૃષ્ટિઓ પરસ્પર એક વીજા દૃષ્ટિઓને કાંઈપણ આવાધા કે વ્યાબાધા ઉત્પન્ન કરે, અથવા તેના અવયવનો છેદ કરે ? એ અર્થ યથાર્થ નથી.
અર્થાત્ ન કરે, તે હેતુથી એમ કહેવાય છે કે પૂર્વોક્ત યાવત્ અવયવનો છેદ કરતા નથી.

૨૨. [પ્ર૦] લોગસ્સ ણં મંતે ! ણગંમિ આગાસપ્પ જહ્નપ્પ જીવપ્પસાણં, ઉક્કોસપ્પ જીવપ્પસાણં, સદ્ધજીવાણ ય કયરે કયરેઃ જાવ વિસેસાહિયા ઘા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સવત્થોઘા લોગસ્સ ણગંમિ આગાસપ્પસે જહ્નપ્પ જીવપ્પસા, સદ્ધજીવા અસંસેજ્જગુણા, ઉક્કોસપ્પ જીવપ્પસા વિસેસાહિયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! સ્તિ ।

एकारससए दसमोद्देशो समत्तो ।

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જઘન્યપદે રહેલા જીવપ્રદેશો, ઉત્કૃષ્ટપદે રહેલા જીવપ્રદેશો અને સર્વ જીવોમાં કોણ કોના કરતાં યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જઘન્ય પદે રહેલા જીવપ્રદેશો સૌથી યોડા છે, તેના કરતાં સર્વ જીવો અસંખ્યાત ગુણ છે, અને તે કરતાં પણ ઉત્કૃષ્ટ પદે રહેલા જીવપ્રદેશો વિશેષાધિક છે. હૈ ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્ વિહરે છે.

એક આકાશ પ્રદેશમાં જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ પદે રહેલા જીવ પ્રદેશો તથા સર્વ જીવોનું અવપમત્વ.

एकादश शते दशम उद्देश समाप्त.

एकारसमो उद्देशो ।

१. तेषां कालेणं तेषां समरणं वाणियगामे णामं नगरे होत्था, वन्नओ । दूतिपलासए चेइए, वन्नओ । जाव-पुढवि-सिलापट्टओ । तत्थ णं वाणियगामे नगरे सुदंसणे णामं सेट्टी परिवसइ, अहे, जाव-अपरिभूए समणोवासए अभिगयजीवा-जीवे जाव-विहरइ । सामी समोसडे, जाव-परिसा पज्जुवासइ । तए णं से सुदंसणे सेट्टी इमीसे कहाए लद्धट्टे समाणे हट्ट-तुट्टे णहाए कय-जाव-पायच्छित्ते सञ्चालंकारविभूसिए साओ गिहाओ पडिनिक्खमइ, साओ० २ सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं पायविहारचारेणं महयापुरिसवग्गुरापरिक्खित्ते वाणियगामं नगरं मज्झं-मज्झेणं णिग्गच्छइ, णिग्गच्छित्ता जेणेव दूतिपलासे चेइए जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ । तेणेव० २ समणं भगवं महावीरं पंचविहेणं अभिगमेणं अभिगच्छति, तंजहा-सच्चित्तानं द्दघाणं० जहा उंसभदत्तो, जाव-तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवासइ । तए णं समणे भगवं महावीरे सुदंसणस्स सेट्टिस्स तीसे य महतिमहालयाए जाव-आराहए भवइ । तए णं से सुदंसणे सेट्टी समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा, निसम्म हट्ट-तुट्ट० उट्टाए उट्टेइ, उट्टाए० २ -त्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो जाव-नमंसित्ता एवं वयासी—

२. [प्र०] कइविहे णं भंते ! काले पन्नत्ते ? [उ०] सुदंसणा ! चउच्चिहे काले पन्नत्ते, तंजहा-१ पमाणकाले, २ अहा-उनिव्वत्तिकाले, ३ मरणकाले, ४ अद्दाकाले ।

अगीयारमो उद्देशक.

१. ते काले, ते समये वाणियग्राम नामे नगर हतुं. वर्णन. दूतिपलाशक चैत्य हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्ट हतो. ते वाणि-ज्यग्राम नगरमां सुदर्शन नामे शेठ रहेतो हतो; ते आढ्य-धनिक, यावत् अपरिभूत-कोइथी परामव न पामे तेवो, जीवा-जीव तत्त्वनो ज्ञाण-नार श्रमणोपासक हतो. त्यां महावीर स्वामी समवसर्या. यावत् पर्षद्-जनसमुदाये पर्युपासना करे छे. त्यार बाद महावीर स्वामी आव्यानी आ वात सांभळी सुदर्शन शेठ हर्षित अने संतुष्ट थया, अने खान करी, बलिकर्म यावत् मंगलरूप प्रायश्चित्त करी, सर्व अलंकारधी विभूषित थइ, पोताना घेरथी बहार नीकळे छे, बहार नीकळीने माथे धारण कराता कोरंटकपुष्पनी माळावाळा छत्र सहित पगे चालीने घणा मनुष्योना समुदायरूप वागुग-बन्धनधी विंटायेला ते सुदर्शन शेठ वाणियग्राम नगरनी वच्चोवच्च थईने नीकळे छे. नीकळीने ज्यां दूतिप-लाश चैत्य छे, अने ज्यां श्रमण भगवंत महावीर छे त्यां आवे छे, आवीने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे पांच प्रकारना अभिगमवडे जाय छे, ते अभिगमो आ प्रमाणे छे-१ 'सच्चित्त द्रव्योनो त्याग करवो'-इत्यादि जेम "ऋषभदत्तना प्रकरणमां कह्युं छे तेम अहीं जाणवुं, यावत् ते सुदर्शन शेठ त्रण प्रकारनी पर्युपासना वडे पर्युपासे छे. त्यार पछी श्रमण भगवंत महावीरे ते सुदर्शन शेठने अने ते मोटामा मोटी सभाने धर्मकथा कही, यावत् ते सुदर्शन शेठ आराधक थाय छे. त्यार पछी सुदर्शन शेठ श्रमण भगवंत महावीर पासेथी धर्म सांभळी अने अवधारी हर्षित अने संतुष्ट थइ उभा थाय छे, उभा थइने श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करी, यावद् नमस्कार करी तेणे आ प्रमाणे पूछ्युं—

२. [प्र०] हे भगवन् ! काल केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे सुदर्शन ! काल चार प्रकारनो कह्यो छे; ते आ प्रमाणे-१ प्रमाणकाल, २ यथायुर्निवृत्तिकाल, ३ मरणकाल अने ४ अद्दाकाल.

१. * भग० खं० ३ श० ९ उ० ३३ पृ० १६४.

૩. [પ્ર૦] સે કિં તં પમાણકાલે ? [૩૦] પમાણકાલે દુવિદ્ધે પન્નત્તે, તં—જહા—દિવસપ્પમાણકાલે, રાહ્પ્પમાણકાલે ય । ચ્ચપોરિસિય દિવસે ચ્ચપોરિસિયા રાઈ ભવઈ । ઉક્કોસિઆ અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ, જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ ।

૪. [પ્ર૦] જદા ણં મંતે ! ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ, તદા ણં કતિભાગમુહુત્ત-ભાગેણં પરિહાયમાણી ૨ જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ ? જદા ણં જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ, તદા ણં કતિભાગમુહુત્તભાગેણં પરિવહ્માણી ૨ ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ ? [૩૦] સુદંસણા ! જદા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ તદા ણં બાવીસસયભાગમુહુત્તભાગેણં પરિહાયમાણી ૨ જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ । જદા ણં જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ તથા ણં બાવીસસયભાગમુહુત્તભાગેણં પરિવહ્માણી ૨ ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમ-મુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ ।

૫. [પ્ર૦] કદા ણં મંતે ! ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ રાઈય વા પોરિસી ભવઈ, કદા વા જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ ? [૩૦] સુદંસણા ! જદા ણં ઉક્કોસપ અદ્ધારસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, જહ્નિયા દુવાલ-સમુહુત્તા રાઈ ભવઈ તદા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ પોરિસી ભવઈ, જહ્નિયા તિમુહુત્તા રાઈય પોરિસી ભવઈ । જયા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધારસમુહુત્તિયા રાઈ ભવતિ, જહ્નિય દુવાલસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, તદા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા રાઈય પોરિસી ભવઈ, જહ્નિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ પોરિસી ભવઈ ।

૬. [પ્ર૦] કદા ણં મંતે ! ઉક્કોસપ અદ્ધારસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, જહ્નિયા દુવાલસમુહુત્તા રાઈ ભવઈ, કદા વા ઉક્કો-સિયા અદ્ધારસમુહુત્તા રાઈ ભવતિ, જહ્નિય દુવાલસમુહુત્તે દિવસે ભવતિ ? [૩૦] સુદંસણા ! આસાદપુન્નિમાપ ઉક્કોસપ અદ્ધાર-સમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, જહ્નિયા દુવાલસમુહુત્તા રાઈ ભવઈ । પોસસ્સ પુન્નિમાપ ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધારસમુહુત્તા રાઈ ભવઈ, જહ્નિય દુવાલસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ ।

૭. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! દિવસા ય રાઈઓ ય સમા ચેવ ભવન્તિ ? [૩૦] હન્તા, અત્થિ ।

૮. [પ્ર૦] કદા ણં મંતે ! દિવસા ય રાઈઓ ય સમા ચેવ ભવન્તિ ? [૩૦] સુદંસણા ! ચિત્તા—સોયપુન્નિમાસુ ણં પત્થ ણં

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રમાણકાલ કેટલા પ્રકારે છે ? [૩૦] પ્રમાણકાલ બે પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે—દિવસપ્રમાણકાલ અને રાત્રીપ્રમાણકાલ, અર્થાત્ ચાર પૌરુષીના—પ્રહરનો દિવસ થાય છે, અને ચાર પૌરુષીની રાત્રી થાય છે. અને ઉત્કૃષ્ટ—મોટામા મોટી સાડા ચાર મુહૂર્તની પૌરુષી દિવસની, અને રાત્રિની થાય છે. તથા જઘન્ય—ન્હાનામાં ન્હાની પૌરુષી દિવસ અને રાત્રિની ત્રણ મુહૂર્તની થાય છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યારે દિવસે કે રાત્રીએ સાડા ચાર મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી હોય છે ત્યારે તે મુહૂર્તના કેટલા ભાગ ઘટતી ઘટતી દિવસે અને રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી થાય ? અને જ્યારે દિવસે કે રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની ન્હાનામાં ન્હાની પૌરુષી હોય છે ત્યારે તે મુહૂર્તના કેટલા ભાગ વધતી વધતી દિવસ અને રાત્રીની સાડાચાર મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી થાય ? [૩૦] હે સુદર્શન ! જ્યારે દિવસે અને રાત્રીએ સાડાચાર મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી હોય છે ત્યારે તે મુહૂર્તના એકસો બાવીશમા ભાગ જેટલી ઘટતી ઘટતી દિવસ અને રાત્રીની જઘન્ય ત્રણ મુહૂર્તની પૌરુષી થાય છે, અને જ્યારે દિવસે અને રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી હોય છે ત્યારે મુહૂર્તના એકસો બાવીશમા ભાગ જેટલી વધતી વધતી દિવસે અને રાત્રીએ સાડાચાર મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી થાય છે.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યારે દિવસે અને રાત્રીએ સાડાચાર મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી હોય, અને જ્યારે દિવસે અને રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી હોય ? [૩૦] હે સુદર્શન ! જ્યારે અદારમુહૂર્તનો મોટો દિવસ હોય અને બાર મુહૂર્તની ન્હાની રાત્રી હોય ત્યારે સાડાચાર મુહૂર્તની દિવસની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી હોય છે, અને રાત્રીની ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી હોય છે. તથા જ્યારે અદારમુહૂર્તની મોટી રાત્રી હોય અને બાર મુહૂર્તનો ન્હાનો દિવસ હોય ત્યારે સાડા ચાર મુહૂર્તની રાત્રિની ઉત્કૃષ્ટ પૌરુષી હોય છે, અને ત્રણ મુહૂર્તની દિવસની જઘન્ય પૌરુષી હોય છે.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અદાર મુહૂર્તનો મોટો દિવસ, અને બાર મુહૂર્તની ન્હાની રાત્રી જ્યારે હોય ? તથા અદાર મુહૂર્તની મોટી રાત્રી અને બાર મુહૂર્તનો ન્હાનો દિવસ જ્યારે હોય ? [૩૦] હે સુદર્શન ! આષાઢપૂર્ણિમાને વિષે અદાર મુહૂર્તનો મોટો દિવસ હોય છે, અને બાર મુહૂર્તની ન્હાની રાત્રી હોય છે. તથા પોષમાસની પૂર્ણિમાને સમયે અદાર મુહૂર્તની મોટી રાત્રી અને બાર મુહૂર્તનો ન્હાનો દિવસ હોય છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દિવસ અને રાત્રી એ બન્ને સરખાં હોય ? [૩૦] હા, હોય.

૮. [પ્ર૦] જ્યારે (દિવસ અને રાત્રી) સરખાં હોય ? [૩૦] હે સુદર્શન ! જ્યારે ચૈત્રી પૂનમ અને આસો માસની પૂનમ હોય ત્યારે

दिवसा य राईओ य समा चेव भवन्ति, पन्नरसमुहुत्ते दिवसे पन्नरसमुहुत्ता राई भवइ । चउभागमुहुत्तमागूणा चउमुहुत्ता दिवसस्स वा राईए वा पोरिसी भवइ । सेत्तं पमाणकाले ।

९. [प्र०] से किं तं अहाउनिव्वत्तिकाले ? [उ०] अहाउनिव्वत्तिकाले जन्नं नेरइएण वा तिरिक्खजोणिपण वा मणुस्सेण वा देवेण वा अहाउयं निव्वत्तियं सेत्तं पालेमाणे अहाउनिव्वत्तिकाले ।

१०. [प्र०] से किं तं मरणकाले ? [उ०] जीवो वा सरीराओ सरीरं वा जीवाओ सेत्तं मरणकाले ।

११. [प्र०] से किं तं अद्धाकाले ? [उ०] अद्धाकाले अणेगविहे पन्नत्ते । से णं समयट्टयाए आवलियट्टयाए जाव-उस्सपिणीट्टयाए । एस णं सुदंसणा ! अद्धादोहारच्छेदेणं छिज्जमाणी जाहे विभागं नो हव्वमागच्छइ सेत्तं समय । समयट्टयाए असंखेज्जाणं समयणं समुदयसमिइसमागमेणं सा एगा 'आवलिय' त्ति पवुच्चइ । संखेज्जाओ आवलियाओ जहा सालिउद्देसप जाव-सागरोवमस्स उ एगस्स भवे परिमाणं ।

१२. [प्र०] एएहि णं भंते ! पलिओवम-सागरोवमेहिं किं पयोयणं ? [उ०] सुदंसणा ! एएहिं पलिओवम-सागरोवमेहिं नेरइय-तिरिक्खजोणिय-मणुस्स-देवाणं आउयाइं मविज्जंति ।

१३. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! केवइयं कालं ठिई पन्नत्ता ? [उ०] एवं ठिइपदं निरवसेसं भाणियच्चं जाव-अजहन्नमणुको-सेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिति पन्नत्ता ।

१४. [प्र०] अत्थि णं भंते ! एएसिं पलिओवमसागरोवमाणं खएति वा अवचएति वा ? [उ०] हन्ता, अत्थि ।

१५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं वुच्चइ 'अत्थि णं एएसिं णं पलिओवम-सागरोवमाणं जाव-अवचएति वा' ? [उ०] एवं खलु सुदंसणा ! तेणं कालेणं तेणं समयणं हत्थिणागपुरे नामं नगरे होत्था, वन्नओ । सहसंबवणे उज्जाणे, वन्नओ । तत्थ णं हत्थिणागपुरे नगरे बले नामं राया होत्था, वन्नओ । तस्स णं बलस्स रन्नो पभावई णामं देवी होत्था । सुकुमाल० वन्नओ, जाव-विहरइ । तए णं सा पभावई देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिसगंसि वासघरंसि अग्निभतरओ सचित्तकम्मे, बाहिरओ

दिवस अने रात्री ए बन्ने सरखां होय छे. ल्यारे पंदर मुहूर्तनो दिवस होय छे अने पंदर मुहूर्तनी रात्री होय छे. अने ते दिवस अने रात्रीनी मुहूर्तना चोथा भागे न्यून चार मुहूर्तनी पौरुषी होय छे. ए प्रमाणे प्रमाणकाल कह्यो.

९. [प्र०] हे भगवन् ! यथायुर्निवृत्तिकाल केवा प्रकारे कहेलो छे ? [उ०] जे कोइ नैरयिक, तिर्यचयोनिक, मनुष्य के देवे पोते जेवुं आयुष्य बांध्युं छे ते प्रकारे तेनुं पालन करे ते यथायुर्निवृत्तिकाल कहेवाय छे.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! मरणकाल ए शुं छे ? [उ०] (ज्यारे) शरीरथी जीवनो अथवा जीवथी शरीरनो वियोग थाय (ल्यारे) ते मरणकाल कहेवाय छे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! अद्धाकाल ए केटला प्रकारे छे ? [उ०] अद्धाकाल अनेक प्रकारनो कह्यो छे; समयरूपे, आवलिकारूपे, अने यावद् उत्सर्पिणीरूपे. हे सुदर्शन ! कालना बे भाग करवा छतां ज्यारे तेना बे भाग न ज थइ शके ते काल समयरूपे समय कहेवाय छे. असंख्येय समयोनो समुदाय मळवाथी एक आवलिका थाय छे. संख्यात आवलिकानो [एक उच्छ्वास] थाय छे-इत्यादि बंधुं* शालि उद्देशकमां कहा प्रमाणे यावत् सागरोपमना प्रमाण सुधी जाणवुं.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! ए पल्योपम अने सागरोपमरूपनुं शुं प्रयोजन छे ? [उ०] हे सुदर्शन ! ए पल्योपम अने सागरोपम वडे नैरयिक, तिर्यचयोनिक, मनुष्य तथा देवोनो आयुषोनुं माप करवामां आवे छे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोनी स्थिति (आयुष) केटला काल सुधीनी कही छे ? [उ०] अहीं 'संपूर्ण स्थितिपद कहेवुं, यावद् ' [पर्याप्त सर्वार्थसिद्ध देवोनी] उत्कृष्ट नहि अने जघन्य नहि एवी तेत्रीश सागरोपमनी स्थिति कही छे' ल्यां सुधी जाणवुं.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! ए पल्योपम तथा सागरोपमनो क्षय के अपचय थाय छे ? [उ०] हा, थाय छे.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के पल्योपम अने सागरोपमनो यावत् अपचय थाय छे ? [उ०] हे सुदर्शन ! ए प्रमाणे खरेखर ते काले, ते समये हस्तिनागपुर नामे नगर हतुं. वर्णन. ल्यां सहस्राश्रवन नामे उद्यान हतुं. वर्णन. ते हस्तिनागपुर नगरमां बल नामे राजा हतो. वर्णन. ते बल राजाने प्रभावती नामे राणी हती. तेना हाथ पग सुकुमाल हता-इत्यादि वर्णन जाणवुं. यावत् ते विहरती हती. ल्यार बाद अन्य कोइ पण दिवसे तेवा प्रकारना, अंदर चित्रवाळा, बहारथी धोळेला, घसेला अने सुंवाळा करेला, जेनो

हस्तिनागपुर.
बलराजा.
भावती राणी.
वासयूह.

११. * भग० खं० २ श० ६ उ० ७ पृ० ३२१.

१३. † प्रहा० पद ४ प० १६८-१७८.

દૂમિય-ઘટ્ટ-મટ્ટે, વિચિત્તજલોગ-ચિહ્નિયતલે, મણિ-રયણપણાસિયંધયારે, બહુસમ-સુવિભક્તદેસમાપ, પંચવન્ન-સરસ-સુરમિ-મુક્કપુષ્પપુંજોવયારકલિપ, કાલાગુરુપવર-કુંદુરુક્ક-તુરુક્કધૂવમઘમઘંતગંધુદ્રુયામિરામે, સુગંધિ-વરગંધિપ, ગંધવદ્ધિભૂપ તંસિ ત્વારિસગંસિ સયણિજંસિ સાલિંગવદ્ધિપ, ઉમઓવિન્બોયણે, દુહઓ ઉન્નપ, મજ્જે ણય-ગંભીરે, ગંગાપુલિનવાલુયજ્જાલસાલિસપ, ઉવચિય-લોમિય-દુગુલ્લપટ્ટપડિચ્છાયણે, સુવિરદયરયત્તાણે, રત્તંસુયસંબુપ, સુરમ્મે, આણગ-રૂય-વૂર-ળવનીય-તૂલફાસે, સુગંધવરકુસુમ-સુન્ન-સયણોવયારકલિપ, અદ્ધરત્તકાલસમયંસિ સુત્ત-જાગરા ઓહીરમાણી ૨ અયમેયારૂવં ઓરાલં, કલ્હાણં, સિવં, ધન્નં, મંગલ્લં, સસ્સિરિયં મહાસુવિણં પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધા ।

૧૬. હાર-રયય-ક્ષીરસાગર-સસંકફિરણ-દગરય-રયયમહાસેલ-પંડુરતરોરુરમણિજ્જ-પેચ્છણિજ્જં, ધિર-લટ્ટ-પડટ્ટ-વટ્ટ-પીવર-સુસિલિટ્ટ-વિસિટ્ટ-તિવસદાદાવિડંબિયમુહં, પરિકમ્મિયજ્જકમલકોમલ-માહાસોમંતલટ્ટુટ્ટં, રત્તુપ્પલપત્તમહા-સુકુમાલતાલુજીહં, મૂસાગયપવરકણગતાવિઅઆવત્તાયંત-વટ્ટ-તડિવિમલસરિસનયણં, વિસાલપીવરોરું, પડિપુન્નવિપુલસંધં, મિહવિસયસુહુમલવલ્લણ-પસત્થ-વિચ્છિન્ન-કેસરસહોવસોમિયં, ઝસિય-સુનિમિય-સુજાય-અપ્પોહિઅલંગૂલં, સોમં, સોમા-કારં, લીલાયંતં, જંભાયંતં, નહયલાઓ ઓવયમાણં, નિયયવયણમતિવયંતં, સીહં સુવિણે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધા ।

૧૭. તપ ણં સા પમાવતી દેવી અયમેયારૂવં ઓરાલં જાવ-સસ્સિરિયં મહાસુવિણં પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધા સમાણી હટ્ટ-તુટ્ટ-જાવ-હિયયા ધારાહયકલંબપુષ્પગં પિવ સમૂસિયરોમકૂવા તં સુવિણં ઓગિણ્હતિ, ઓગિણ્હત્તા સયણિજ્જાઓ અબ્બુદ્ધેહ, સય ૦ ૨ અતુરિયમચવલમસંમંતાપ અવિલંબિયાણ રાયહંસસરિસીપ ગઈપ જેણેવ બલસ્સ રજ્જો સયણિજ્જે તેણેવ ઉવાગચ્છેહ, તેણેવ ૦ ૨ બલં રાયં તાહિં હટ્ટાહિં કંતાહિં પિયાહિં મણુઝાહિં મણામાહિં ઓરાલાહિં કલ્હાણાહિં સિવાહિં ધન્નાહિં મંગલ્લાહિં સસ્સિરી-યાહિં મિય-મહુર-મંજુલાહિં ગિરાહિં સંલવમાણી ૨ પડિબોહેતિ, પડિ ૦ ૨ બલેણં રજ્જા અબ્બુણ્ણાયા સમાણી નાણામણિ-રયણમત્તિચિત્તંસિ મહાસણંસિ ણિસીયતિ, ણિસિયિત્તા આસત્થા વીસત્થા સુહાસણવરગયા બલં રાયં તાહિં હટ્ટાહિં કંતાહિં જાવ-સંલવમાણી ૨ एवं वयासी—

ઉપરનો ભાગ વિવિધ ચિત્રયુક્ત અને નીચેનો ભાગ સુશોભિત છે એવા, મણિ અને રત્નના પ્રકાશથી અંધકારરહિત, બહુ સમાન અને સુવિભક્ત ભાગવાળા, મુકેલા પાંચ વર્ણના સરસ અને સુગંધી પુષ્પપુંજના ઉપચાર વડે યુક્ત, ઉત્તમ કાલાગુરુ, કીન્દરુ અને તુરુક્ક-શિલારસના ધૂ-પથી ચોતરફ ફેલાયેલા સુગંધના ઉદ્ભવથી સુંદર, સુગંધિ પદાર્થોથી સુવાસિત થયેલા, સુગંધિ દ્રવ્યની ગુટિકા જેવા તે વાસધરમાં તકીયાસ-હિત, માથે અને પગે ઓશીકાવાળી, બન્ને બાજુપ ઉંચી, વચમાં નમેલી અને વિશાલ, ગંગાના કિનારાની રેતીના *અવદાલ સરસી (અલંત કોમલ), મરેલા ક્ષૌમિક-રેશમી દુકૂલના પટ્ટથી આચ્છાદિત, રજ્જાણથી (ઉડતી ધૂલને અટકાવનાર વસ્ત્રથી) ઢંકાયેલી, રક્તાંશુક-મચ્છરદાની સહિત, સુરમ્ય, આજિનક (એક જાતનું ચામડાનું કોમલ વસ્ત્ર), રૂ, વરુ, માલ્લણ અને આકાશના રૂના સમાન સ્પર્શવાળી, સુગંધિ ઉત્તમ પુષ્પો, ચૂર્ણ, અને બીજા શયનોપચારથી યુક્ત એવી શય્યામાં કંઈક સુતી અને જાગતી નિદ્રા લેતી લેતી પ્રમાવતી દેવી અર્ધ-રાત્રીના સમયે આ એવા પ્રકારના, ઉદાર, કલ્યાણ, શિવ, ધન્ય, મંગલકારક અને શોભા યુક્ત મહાસ્વપ્ને જોઈને જાગી.

૧૬. મોતીના હાર, રજત, ક્ષીરસમુદ્ર, ચંદ્રના કિરણ, પાણીના વિંદુ અને રૂપાના મોટા પર્વત જેવા ધોળા, વિશાળ, રમણીય અને દર્શનીય, સ્થિર અને સુંદર પ્રકોષ્ટવાળા, ગોળ, પુષ્ટ, સુશ્લિષ્ટ, વિશિષ્ટ, અને તીક્ષ્ણ દાઢોવડે પાડેલા મુખવાળા, સંસ્કારિત ઉત્તમ કમલના જેવા કોમલ, પ્રમાણયુક્ત અને અલ્પનત સુશોભિત ઓષ્ટવાળા, રાતા કમલના પત્રની જેમ અલંત કોમલ તાલુ અને જીભવાળા, મૂષામાં રહેલા, અગ્નિથી તપાવેલ અને આવર્ત કરતા ઉત્તમ સુવર્ણના સમાન વર્ણવાળી ગોળ અને વિજળીના જેવી નિર્મલ આંખવાળા, વિશાલ અને પુષ્ટ જંઘા-વાળા, સંપૂર્ણ અને વિપુલ સ્કંધવાળા, કોમલ, વિશદ-સ્પષ્ટ, સૂક્ષ્મ, અને પ્રશસ્ત, લક્ષણવાળી વિસ્તીર્ણ કેસરાની છટાથી સુશોભિત, ઊંચા કરેલા, સારીરીતે નીચે નમાવેલા, દુન્દર અને પૃથિવી ઉપર પછાડેલ પૂછડાથી યુક્ત, સૌમ્ય, સૌમ્ય આકારવાળા, લીલા કરતા, બગાસાં ખાતા અને આકાશ થકી ઉતરી પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતા સિંહને સ્વપ્નમાં જોઈ તે પ્રમાવતી દેવી જાગી.

૧૭. સ્યાર બાદ તે પ્રમાવતી દેવી આ આવા પ્રકારના ઉદાર યાવત્ શોભાવાળા મહાસ્વપ્ને જોઈને જાગી અને હર્ષિત તથા સંતુષ્ટ હૃદયવાળી થઈ, યાવત્ મેઘની ધારથી વિકસિત થયેલા કદંબકના પુષ્પની પેટે રોમાંચિત થયેલી [પ્રમાવતી દેવી] તે સ્વપ્નનું સ્મરણ કરે છે, સ્મરણ કરીને પોતાના શયનથી ઉઠી ત્વરાવિનાની, ચપલતારહિત, સંભ્રમવિના, વિલંબરહિત પગે રાજહંસસમાન ગતિવડે જ્યાં બલ-રાજાનું શયનગૃહ છે ત્યાં આવે છે, આવીને ઇષ્ટ, કાંત, પ્રિય, મનોહ્ર, મનગમતી, ઉદાર, કલ્યાણ, શિવ, ધન્ય, મંગલ્ય, સૌન્દર્યયુક્ત, સિત્, મધુર અને મંજુલ-કોમલ વાણીવડે બોલતી ૨ તે બલ રાજાને જગાડે છે. સ્યાર બાદ તે બલ રાજાની અનુમતિથી વિચિત્ર મણિ અને રત્નોની રચના વડે વિચિત્ર મદ્રાસનમાં બેસે છે. સુખાસનમાં બેઠેલી સ્વસ્થ અને શાન્ત થયેલી તે પ્રમાવતી દેવી ઇષ્ટ, પ્રિય, યાવત્ મધુર વાણીથી બોલતાં ૨ આ પ્રમાણે કહ્યું—

૧૫. * પગ મૂકવાથી નીચે સરી જવાય એવી રેતાલ જમીનને અવદાલ કહે છે.

શય્યા.

મહાસ્વપ્ને જોઈ
પ્રમાવતી જાગી.

સિંહનું વર્ણન.

સિંહને સ્વપ્નમાં
જોઈને જાગી.

બલરાજાના શયન-
ગૃહ તરફ આવે છે.

૧૮. एवं खलु अहं देवाणुप्पिया ! अज्ज तंसि तारिसंगंसि सयणिज्जंसि सालिंगणं तं चेव जाव-नियगवयणमइवयंतं सीहं सुविणे पासित्ता णं पडिबुद्धा, तण्णं देवाणुप्पिया ! पयस्स ओरालस्स जाव-महासुविणस्स के मन्ने कल्लाणे फलवित्तिविसेसे भविस्सइ ? तप णं से बले राया पभावईए देवीए अंतियं पयमट्टं सोच्चा निसम्म हट्ट-तुट्टं जाव-हयद्वियप धाराहयनीवसु-रभिकुसुमचंचुमालइयतणुयऊसवियरोमकूवे तं सुविणं ओगिणहइ, ओगिण्हत्ता ईहं पविस्सइ, ईहं पविसित्ता अप्पणो साभा-विणं मइपुव्वणं बुद्धिविन्नाणेणं तस्स सुविणस्स अत्थोग्गहणं करेइ, तस्स २-त्ता पभावइं देविं ताहिं इट्ठाहिं कंताहिं जाव-मंगल्लाहिं मिय-मधुर-सस्सिरि ० संलघमाणे २ एवं वयासी—

૧૯. ओराले णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, कल्लाणे णं तुमे जाव-सस्सिरीए णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, आरोग-तुट्ठि-दीहाउ-कल्लाण-मंगल्लकारेण णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, अत्थलाभो देवाणुप्पिए ! भोगलाभो देवाणुप्पिए ! पुत्तलाभो देवाणु-प्पिए ! रज्जलाभो देवाणुप्पिए ! एवं खलु तुमं देवाणुप्पिए ! णवण्हं मासाणं बहुपडिपुव्वणं अद्धट्टमाणराइदियाणं विइकंताणं अम्हं कुलकेउं, कुलदीवं, कुलपव्वयं, कुलवडेंसयं, कुलतिलगं, कुलकित्तिकरं, कुलनंदिकरं, कुलजसकरं, कुलाधारं, कुलपायवं, कुलविवद्वणकरं, सुकुमालपाणि-पायं, अहीणपडिपुव्वणंपंचिदियसरीरं, जाव-सस्सिसोमाकारं, कंतं, पियदंसणं, सुखं, देवकुमा-रसमण्णमं दारगं पयाहिसि ।

૨૦. से वि य णं दारए उम्मुक्कवालभावे विन्नायपरिणयमित्ते जोव्वणगमणुप्पत्ते सूरे वीरे विक्कंते वित्थिन्न-विउलवल-वाहणे रज्जवई राया भविस्सइ । तं उराले णं तुमे जाव-सुमिणे दिट्ठे, आरोग-तुट्ठि ० जाव-मंगल्लकारेण णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे त्ति कट्टु पभावतिं देविं ताहिं इट्ठाहिं जाव-वग्गुहिं दोच्चं पि तच्चं पि अणुबूहति । तप णं सा पभावती देवी बलस्स रत्तो अंतियं पयमट्टं सोच्चा निसम्म हट्ट-तुट्टं ० करयल ० जाव एवं वयासी-‘एवमेयं देवाणुप्पिया ! तहमेयं देवाणुप्पिया ! अवितहमेयं देवाणुप्पिया ! असंदिद्धमेयं देवाणुप्पिया ! इच्छियमेयं देवाणुप्पिया ! पडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया ! इच्छियपडिच्छि-यमेयं देवाणुप्पिया ! से जहेयं तुज्जे वदह’त्ति कट्टु तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ, पडिच्छित्ता बलेणं रत्ता अब्भणुन्नाया समाणी णाणामणि-रयणभत्तिचित्ताओ भद्दासणाओ अब्भुट्ठेइ, अब्भुट्ठेत्ता अतुरियमचवल ० जाव गतीए जेणेव सए सयणिज्जे तेणेव

૧૮. हे देवानुप्रिय ! ए प्रमाणे खरेखर में आजे ते तेवा प्रकारनी अने तकीयावाळी शय्यामां [सुतां जागतां] इत्यादि पूर्वोक्त जाणवुं, यावत् मारा पोताना मुखमां प्रवेश करता सिंहने स्वप्नमां जोइने जागी. तो हे देवानुप्रिय ! ए उदार यावत् महास्वप्ननुं बीजुं शुं कल्याणकारक फल अथवा वृत्तिविशेष थशे ? स्यार पछी ते बल राजा प्रभावती देवी पासेथी आ वात सांभळीने, अवधारी हर्षित, तुष्ट, यावत् आल्हादयुक्त हृदयवाळो थयो, मेघनी धाराथी विकसित थयेला सुगंधि कदंब पुष्पनी पेठे जेनुं शरीर रोमांचित थयेलुं छे अने जेनी रोमराजी उभी थयेली छे, एवो बलराजा ते स्वप्ननो अवग्रह-सामान्य विचार-करे छे, पछी ते स्वप्नसंबन्धी ईहा (विशेष विचार) करे छे. तेम करीने पोताना स्वाभाविक, मतिपूर्वक बुद्धिविज्ञानथी ते स्वप्नना फलनो निश्चय करे छे. पछी इष्ट, कांत, यावत् मंगलयुक्त, तथा मित, मधुर अने शोभायुक्त वाणीथी संलाप करता २ ते बल राजाए आ प्रमाणे कहुं—

स्वप्ननुं फल.

૧૯. हे देवी ! तमे उदार स्वप्न जोयुं छे, हे देवी ! तमे कल्याणकारक स्वप्न जोयुं छे, यावत् हे देवी ! तमे शोभायुक्त स्वप्न जोयुं छे, तथा हे देवी ! तमे आरोग्य, तुष्टि, दीर्घायुष, कल्याण अने मंगलकारक स्वप्न जोयुं छे. हे देवानुप्रिये ! तेथी अर्थनो लाभ थशे, हे देवानुप्रिये ! भोगनो लाभ थशे, हे देवानुप्रिये ! पुत्रनो लाभ थशे, हे देवानुप्रिये ! राज्यनो लाभ थशे, हे देवानुप्रिये ! खरेखर तमे नव मास संपूर्ण थया बाद साडा सात दिवस विला पछी आपणा कुलमां ध्वजसमान, कुलमां दीवासमान, कुलमां पर्वतसमान, कुलमां शेखरसमान, कुलमां तिल पसमान, कुलनी कीर्ति करनार, कुलने आनंद आपनार, कुलनो जश करनार, कुलना आधारभूत, कुलमां वृक्ष-समान, कुलनी वृद्धिकरनार, सुकुमाल हाथपगवाळा, खोडरहित अने संपूर्ण पंचेन्द्रिययुक्त शरीरवाळा, यावत् चंद्रसमान सौम्यआकार-वाळा, प्रिय, जेनुं दर्शन प्रिय छे एवा, सुन्दररूपवाळा, अने देवकुमार जेवी कांतिवाळा पुत्रने जन्म आपशो.

૨૦. अने ते बालक पोतानुं बालकपणुं मूकी, विज्ञ अने परिणत-मोटो थईने युवावस्थाने पामी शूर, वीर, पराक्रमी, विस्तीर्ण अने विपुल बल तथा वाहनवाळो, राज्यनो धणी राजा थशे. हे देवी ! तमे उदार स्वप्न जोयुं छे, हे देवी ! तमे आरोग्य, तुष्टि अने यावत् मंगलकारक स्वप्न जोयुं छे’—एम कही ते बल राजा इष्ट यावद् मधुर वाणीथी प्रभावती देवीनी बीजी वार अने त्रीजी वार ए प्रमाणे प्रशंसा करे छे. स्यार बाद ते प्रभावती देवी बल राजानी पासेथी ए पूर्वोक्त वात सांभळीने, अवधारीने हर्षवाळी अने संतुष्ट थइ हाथ जोडी आ प्रमाणे बोली—‘हे देवानुप्रिय ! तमे जे कहो छो ते एज प्रमाणे छे, हे देवानुप्रिय ! तेज प्रमाणे छे, हे देवानुप्रिय ! ए सत्य छे, हे देवानुप्रिय ! ए संदेहरहित छे, हे देवानुप्रिय ! मने इच्छित छे, हे देवानुप्रिय ! ए में स्वीकारेलुं छे, हे देवानुप्रिय ! ए मने इच्छित अने स्वीकृत छे’ एम कही स्वप्ननो सारी रीते स्वीकार करे छे, स्वीकार करीने बल राजानी अनुमतिथी अनेक जातनां मणि अने रत्ननी

प्रभावती देवी
स्वप्नना फलनो
स्वीकार करे छे।

ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સયણિજ્ઞસિ નિસીયતિ, નિસીયત્તા ઇવં વયાસી—‘મા મે સે ઉત્તમે પદાણે મંગલે સુવિણે અન્નેદિં પાવસુમિણેદિં પડિહમ્મિસ્સદ્’ ત્તિ કદ્દુ દેવ—ગુરુજણસંવદ્ધાર્દિં પસત્થાર્દિં મંગલાર્દિં ધમ્મિયાર્દિં કદ્દાર્દિં સુવિણજાગરિયં પડિજાગરમાણી ૨ વિહરતિ ।

૨૧. તપ ણં સે બલે રાયા કોડુંબિયપુરિસે સદ્દાવેદ, સદ્દાવેત્તા ઇવં વયાસી—‘સ્થિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! અજ્ઞ સવિ-
સેસં વાહિરિયં ઉવટ્ટાણસાલં ગંધોદયસિત્ત—સુદ્ધઅ—સંમજ્જિઓ—વલિત્તં સુગંધવરપંચવન્નપુપ્ફોવયારકલિયં કાલાગુરુપવર—કુંદુ-
રુક્કઠં જાવ—ગંધવટ્ટિભૂયં કરેદ્દ ય કરાવેદ્દ ય, કરેત્તા કરાવેત્તા સીહાસણં રપદ્દ, સીહાસણં રયાવેત્તા મમેતં જાવ—પચ્ચપ્પિણહ ।
તપ ણં તે કોડુંબિયઠં જાવ—પડિસુણેત્તા સ્થિપ્પામેવ સવિસેસં વાહિરિયં ઉવટ્ટાણસાલં જાવ—પચ્ચપ્પિણંતિ ।

૨૨. તપ ણં સે બલે રાયા પચ્ચૂસકાલસમયંસિ સયણિજ્ઞાઓ અબ્બુદ્દેદ્દ, સયઠં ૨ —ત્તા પાયપીઠાઓ પચ્ચોરુહદ્દ, પાયઠં ૨
—હિત્તા જેણેવ અટ્ટણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, અટ્ટણસાલં અણુપવિસદ્દ, જહા ઉવવાદ્દેવ તદ્દેવ અટ્ટણસાલા તદ્દેવ મજ્જણઘરે જાવ
—સસિધ્ધ પિયદંસણે નરવદ્દે મજ્જણઘરાઓ પડિનિક્કમ્મદ્દ, પડિનિક્કમ્મિત્તા જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છિદ્દ,
તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સીહાસણવરંસિ પુરત્થાભિમુદ્દે નિસીયદ્દ નિસીયત્તા અપ્પણો ઉત્તરપુરત્થિમે દિસીમાપ અટ્ટ મદ્દાસણાર્દિં
સેયવત્થપચ્ચત્થુયાર્દિં સિદ્ધત્થમકયમંગલોચયારાર્દિં રયાવેદ્દ, રયાવેત્તા અપ્પણો અદૂરસામંતે ણાણામણિરયણમંડિયં, અહિયપેચ્છ-
ણિજ્ઞં, મહ્ગ્ધ—વરપટ્ટણુગયં, સળ્હપટ્ટવહુમત્તિસયચિત્તતાણં, ર્દિહામિય—ઉસમઠં જાવ—મત્તિમિત્તં, અન્નિતરિયં જવણિયં અંછાવેદ્દ,
અંછાવેત્તા નાણામણિ—રયણમત્તિચિત્તં અત્થરય—મડયમસૂરગોત્થયં, સેયવત્થપચ્ચત્થુયં, અંગસુહફાસુયં, સુમડયં પમાવતીપ
દેવીપ મદ્દાસણં રયાવેદ્દ, રયાવેત્તા કોડુંબિયપુરિસે સદ્દાવેદ, સદ્દાવેત્તા ઇવં વયાસી—

૨૩. ‘સ્થિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! અટ્ટંગમહાનિમિત્તસુત્ત—ત્થધારણ, વિવિદ્દસત્થકુસલે, સુવિણલક્ષણપાઠપ સદ્દાવેદ’
તપ ણં તે કોડુંબિયપુરિસા જાવ—પડિસુણેત્તા વલસ્સ રત્તો અંતિયાઓ પડિનિક્કમ્મદ્દ, પડિનિક્કમ્મિત્તા સિઘં તુરિયં ચવલં ચંડં
વેદ્દયં હત્થિણપુરં ણગરં મજ્ઞંમજ્ઞેણં જેણેવ તેસિં સુવિણલક્ષણપાઠગાણં ગિહાર્દિં તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા તે સુવિ-

રચના વડે વિચિત્ર ઇવા મદ્દાસનથી ઉઠે છે, ઉઠીને ત્વરા વિના, ચપલતારહિત યાવદ્ ગતિ વડે [તે પ્રભાવતી દેવી] જ્યાં પોતાની શય્યા છે
ત્યાં આવી શય્યા ઉપર બેસે છે, બેસીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—‘આ મારું ઉત્તમ, પ્રધાન અને મંગલરૂપ સ્વપ્ન બીજા પાપસ્વપ્નોથી ન હણાઓ’
એમ કહીને તે પ્રભાવતી દેવી દેવ અને ગુરુ સંબન્ધી, પ્રશસ્ત, મંગલરૂપ અને ધાર્મિક કથાઓવડે સ્વપ્ન જાગરણ કરતી કરતી વિહરે છે.

૨૧. સ્વાર બાદ તે બલ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિયો ! આજે તમે જલ્દી બહારની ઉપસ્થા-
નશાલને સવિશેષપણે ગંધોદકવડે છાંટી, વાઢી અને છાણથી લીંપીને સાફ કરો. તથા સુગંધી અને ઉત્તમ પાંચ વર્ણના પુષ્પોથી શણગારો,
વઢી ઉત્તમ કાલાગુરુ અને કીંદરુના ધૂપથી યાવદ્ ગંધવર્તિભૂત—સુગંધી ગુટિકા સમાન કરો, કરાવો, અને સ્વારપછી ત્યાં સિંહાસન મૂકાવો,
સિંહાસન મૂકાવીને આ મારી આજ્ઞા યાવત્ પાછી આપો.’ સ્વાર બાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ આજ્ઞાનો સ્વીકાર કરી તુરતજ સવિશેષપણે
બહારની ઉપસ્થાન શાલને સાફ કરીને યાવત્ આજ્ઞા પાછી આપે છે.

૨૨. સ્વાર બાદ તે બલ રાજા પ્રાતઃકાલ સમયે પોતાની શય્યાથી ઉઠીને પાદપીઠથી ઉતરી જ્યાં વ્યાયામશાળા છે ત્યાં આવે છે.
આવીને વ્યાયામશાળામાં પ્રવેશ કરે છે, સ્વાર પછી તે સ્નાનગૃહમાં જાય છે. વ્યાયામશાળા અને સ્નાનગૃહનું વર્ણન *ઔપપાતિક સૂત્રમાં
કહ્યા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ ચંદ્રની પેઠે જેનું દર્શન પ્રિય છે એવો તે બલ નરપતિ સ્નાનગૃહથી બહાર નીકળે છે, બહાર નીકળીને જ્યાં
બહારની ઉપસ્થાનશાળા છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને પૂર્વદિશા સન્મુખ ઉત્તમ સિંહાસનમાં બેસે છે. સ્વાર બાદ પોતાનાથી ઉત્તરપૂર્વદિશામાં
—રૂંશાન કોણમાં ધોળા વસ્ત્રથી આચ્છાદિત અને સરસવ વડે જેનો મંગલોપચાર કરેલો છે એવા આઠ મદ્દાસનો મૂકાવે છે. સ્વાર બાદ પોતા-
નાથી ધોળે દૂર અનેક પ્રકારના મણિ અને રત્નોથી સુશોભિત, અધિક દર્શનીય, કીંમતી, મોટા શહેરમાં બનેલી, સૂક્ષ્મ સૂતરના સેંકડો કારી-
ગરીવાળા વિચિત્રતાવાળા, તથા ર્દિહામૃગ અને બલ્લદ વગેરેની કારીગરીથી વિચિત્ર ઇવી અંદરની જવનિકાને—પડદાને યાવે છે, યાવેડીને
[જવનિકાની અંદર] અનેક પ્રકારના મણિ અને રત્નોની રચના વડે વિચિત્ર, ગાદી અને કોમલ ગાલમસૂરીયાથી ઢંકાયેલું, શ્વેત વસ્ત્રવડે
આચ્છાદિત, શરીરને સુખકર સ્પર્શવાળું તથા સુકોમલ ઇવું એક મદ્દાસન પ્રભાવતી દેવી માટે મૂકાવે છે. સ્વાર પછી તે બલ રાજાએ કૌટુંબિક
પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—

૨૩. ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે શીઘ્ર જાઓ, અને અટ્ટંગ મહાનિમિત્તના સૂત્ર અને અર્થને ધારણ કરનારા, અને વિવિધ શાસ્ત્રમાં કુશલ
એવા સ્વપ્નના લક્ષણ પાઠકોને બોલવો.’ સ્વાર બાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ આજ્ઞાનો સ્વીકાર કરીને બલ રાજાની પાસેથી નીકળે છે;
નીકળીને સરવર, ચપલપણે, જ્ઞપાટાબંધ અને વેગસહિત હસ્તિનાપુર નગરની વચોવચ જ્યાં સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોના ઘરો છે, ત્યાં જઈને સ્વપ્નલક્ષ-

વ્યાયામશાળા
અને સ્નાનગૃહમાં
પ્રવેશ.

સ્વપ્નપાઠકોને બોલા-
વવાની આજ્ઞા.

ળલક્ષણપાઠ્ય સદાવેતિ । તપ ણં તે સુવિળલક્ષણપાઠ્યા બલસ્સ રત્નો કોડુંવિયપુરિસેહિં સદાવિયા સમાણા હટ્ટ-તુટ્ટ૦ પ્હાયા કય૦ જાવ-સરીરા સિદ્ધત્થગ-હરિયાલિયાકયમંગલમુદ્રાણા સપહિં ૨ ગેહેહિંતો ણિમ્મચ્છંતિ, સપહિં ૨-ચ્છિત્તા હત્થિયાપુરં નગરં મજ્જંમજ્જેણં જેણેવ બલસ્સ રત્નો ભવણવરવડેસપ તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા ભવણવરવડેસગપડિદુધારંસિ યગઓ મિલંતિ, યગઓ મિલિત્તા જેણેવ બાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા કરયલ૦ બલરાયં જપણં વિજપણં વદ્ધાવેતિ । તપ ણં તે સુવિળલક્ષણપાઠ્યા બલેણં રત્ના વંદિય-પૂઠ્ઠ-સક્કારિઅ-સંમાણિઆ સમાણા પત્તેયં ૨ પુવ્વત્થેસુ મહાસણેસુ નિસીયંતિ । તપ ણં સે બલે રાયા પમાવતિં દેવિં જવણિયંતરિયં ઠાવેદ્, ઠાવેત્તા પુપ્પ-ફલ પડિપુવ્વહત્થે પરેણં વિણપણં તે સુવિળલક્ષણપાઠ્યા પવં વયાસી-‘પવં ખલુ દેવાણુપ્પિયા! પમાવતી દેવી અજ્જ તંસિ તારિસગંસિ વાસઘરંસિ જાવ-સીહં સુવિણે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધા, તણ્ણં દેવાણુપ્પિયા! પયસ્સ ઓરાલસ્સ જાવ કેમન્ને કલ્લાણે ફલવિત્તિ-વિસેસે ભવિસ્સદ્’? તપ ણં સુવિળલક્ષણપાઠ્યા બલસ્સ રત્નો અંતિયં પયમટ્ટં સોચ્ચા નિસમ્મ હટ્ટ-તુટ્ટ૦ તં સુવિણં ઓગિણ્હદ્, ઓગિણ્હિત્તા ઈહં અણુપ્પવિસદ્, અણુપ્પવિસિત્તા તસ્સ સુવિણસ્સ અત્થોગ્ગહણં કરેદ્, તસ્સ૦ ૨-ત્તા અન્નમન્નેણં સદ્ધિં સંચાલેતિ, સંચાલેત્તા તસ્સ સુવિણસ્સ લદ્ધટ્ટા ગહિયટ્ટા પુચ્છિયટ્ટા વિણિચ્છિયટ્ટા અભિગયટ્ટા બલસ્સ રત્નો પુરઓ સુવિણસત્થાઈં ઉચ્ચારે-માણા ૨ પવં વયાસી-‘પવં ખલુ દેવાણુપ્પિયા! અહં સુવિણસત્થંસિ બાયાલીસં સુવિણા, તીસં મહાસુવિણા, ધાવત્તરિ સન્નસુ-વિણા વિટ્ટા । તત્થણં દેવાણુપ્પિયા! તિત્થગરમાયરો વા ચક્કવટ્ટિમાયરો વા તિત્થગરંસિ વા ચક્કવટ્ટિસિ વા ગબ્ભં વક્કમમાણંસિ યપ્પાસિં તીસાપ મહાસુવિણાણં ઇમે ચોદ્સ મહાસુવિણે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । તં જહા-“ગય-વસદ્-સીહ-અભિસેય-વામ-સસિ-દિણયરં જ્ઞયં કુંભં । પડમસર-સાગર-વિમાણ-ભવણ-રયણુચ્ચય-સિહિં ચ” ॥ વાસુદેવમાયરો વા વાસુદેવંસિ ગબ્ભં વક્કમમાણંસિ યપ્પાસિં ચોદ્સપહં મહાસુવિણાણં અન્નયરે સત્ત મહાસુવિણે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । બલદેવમાયરો વા બલદે-વંસિ ગબ્ભં વક્કમમાણંસિ યપ્પાસિં ચોદ્સપહં મહાસુવિણાણં અન્નયરે ચત્તારિ મહાસુવિણે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । મંડલિયમાયરો વા મંડલિયંસિ ગબ્ભં વક્કમમાણંસિ યપ્પાસિં ણં ચડ્ડસપહં મહાસુવિણાણં અન્નયરં યગં મહાસુવિણં પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । ઇમે ય ણં દેવાણુપ્પિયા! પમાવતીપ દેવીપ યગે મહાસુવિણે વિટ્ટે, તં ઓરાલે ણં દેવાણુપ્પિયા! પ્રમાવતીપ દેવીપ સુવિણે વિટ્ટે, જાવ-આરોગ્ગ-તુટ્ટિ૦ જાવ-મંગલ્લકારણ ણં દેવાણુપ્પિયા! પ્રમાવતીપ દેવીપ સુવિણે વિટ્ટે, અત્થલાભો દેવાણુપ્પિય! મોગ-

ળપાઠકોને બોલાવે છે. જ્યારે તે બલ રાજાના કૌટુંબિક પુરુષો તે સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોને બોલાવ્યા ત્યારે તેઓ પ્રસન્ન થયા, તુષ્ટ થયા અને સ્નાન કરી બલિકર્મ કરી યાવત્ શરીરને અલંકૃત કરી, મસ્તકે સર્ષપ અને લીલી ધરોનું મંગલ કરી પોત પોતાના ઘેરથી નીકળે છે, નીકળીને હસ્તિનાગપુર નગરની વચ્ચે થઈ જ્યાં બલ રાજાનું ઉત્તમ મહાલય છે, ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને શ્રેષ્ઠ મહાલયના દ્વાર પાસે તે સ્વપ્નપાઠકો એકઠા થાય છે, એકઠા થઈને જ્યાં બહારની ઉપસ્થાનશાલા છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી હાથ જોડી બલ રાજાને જય અને વિજયથી વધાવે છે. ત્યાર બાદ તે બલ રાજા વાંદેલ, પૂજેલ, સત્કારેલ અને સન્માનિત કરેલ તે સ્વપ્નલક્ષણપાઠકો પૂર્વે ગોઠવેલા મદ્રા-સનો ઉપર બેસે છે. ત્યાર પછી તે બલ રાજા પ્રમાવતી દેવીને જવનિકાની-પહાડની અંદર બેસાડે છે. ત્યાર બાદ પુષ્પ અને ફલથી પરિપૂર્ણ હસ્તવાલા તે બલ રાજા અતિશય વિનયપૂર્વક તે સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો! આ પ્રમાણે યાવત્ પ્રમા-વતી દેવી તે તેવા પ્રકારના વાસગૃહમાં યાવત્ સ્વપ્નમાં સિંહને જોઈને જાગેલી છે, તો હે દેવાનુપ્રિયો! આ ઉદાર એવા સ્વપ્નનું યાવત્ બીજું કયું કલ્યાણરૂપ ફલ અને વૃત્તિવિશેષ થશે. ત્યાર પછી તે સ્વપ્નલક્ષણપાઠકો બલ રાજાની પાસેથી એ વાત સાંભળી તથા અવધારી સુશ અને સંતુષ્ટ થઈ તે સ્વપ્ન સંબંધે સામાન્ય વિચાર કરે છે, સામાન્ય વિચાર કરી તેનો વિશેષ વિચાર કરે છે, અને પછી તે સ્વપ્નના અર્થનો નિશ્ચય કરે છે, અને ત્યાર બાદ તેઓ પરસ્પર સાથે વિચારણા કરે છે. ત્યાર પછી તે સ્વપ્નના અર્થને સ્વયં જાણી, બીજા પાસેથી પ્રહ્ણ કરી, તે સંબંધી શંકાને પૂછી, અર્થનો નિશ્ચય કરી અને સ્વપ્નના અર્થને અવગત કરી બલ રાજાની આગળ સ્વપ્નશાસ્ત્રોનો ઉચ્ચાર કરતાં તેઓ આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય! આ પ્રમાણે યાવત્ અમારા સ્વપ્નશાસ્ત્રમાં બેતાલ્લીશ સામાન્ય સ્વપ્નો, અને ત્રીશ મહાસ્વપ્નો મળીને કુલ બહો-તેર જાતના સ્વપ્નો કહેલા છે. તેમાં હે દેવાનુપ્રિય! તીર્થકરની માતાઓ કે ચક્રવર્તિની માતાઓ જ્યારે તીર્થકર કે ચક્રવર્તી ગર્ભમાં આવીને ઉપજે ત્યારે એ ત્રીશ મહાસ્વપ્નોમાંથી આ ચૌદ સ્વપ્નોને જોઈને જાગે છે, તે ચૌદ સ્વપ્નો આ પ્રમાણે છે- “૧ હાથી, ૨ બલ્લ, ૩ સિંહ, ૪ લક્ષ્મીનો અમિષેક, ૫ પુષ્પમાળા, ૬ ચંદ્ર, ૭ સૂરજ, ૮ ધ્વજા, ૯ કુંભ, ૧૦ પદ્મસરોવર, ૧૧ સમુદ્ર, ૧૨ વિમાન અથવા ભવન, ૧૩ રત્નો ઢગલો અને ૧૪ અગ્નિ” વળી વાસુદેવની માતાઓ જ્યારે વાસુદેવ ગર્ભમાં આવે ત્યારે એ ચૌદ મહાસ્વપ્નોમાંના કોઈ પણ સાત મહાસ્વપ્નો જોઈને જાગે છે. તથા બલદેવની માતાઓ જ્યારે બલદેવ ગર્ભમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે એ ચૌદ મહાસ્વપ્નોમાંના કોઈ પણ ચાર મહાસ્વપ્નોને જોઈને જાગે છે. માંડલિક રાજાની માતાઓ જ્યારે માંડલિક રાજા ગર્ભમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે એ ચૌદ મહાસ્વપ્નોમાંના કોઈ એક મહાસ્વપ્ન જોઈને જાગે

૨૩. * જો તીર્થકર દેવલોકથી આવીને ઉપજે તો તેની માતા સ્વપ્નમાં વિમાન જુએ અને નરકથી આવીને ઉપજે તો તેની માતા સ્વપ્નમાં ભવન જુએ-ટીકા.

लामो देवाणुप्पिय ! पुत्तलामो देवाणुप्पिय ! रज्जलामो देवाणुप्पिय ! एवं खलु देवाणुप्पिय ! पभावती देवी नवण्हं मासाणं बहुपडिपुत्ताणं जाव—धीतिकंताणं तुम्हं कुलकेउं जाव—पयाहिति । से वि य णं दारय उम्मुक्कबालभावे जाव—रज्जवई राया भविस्सइ, अणगारे वा भावियप्पा । तं ओराले णं देवाणुप्पिया ! पभावतीए देवीए सुविणे दिट्ठे, जाव—आरोग्ग—तुट्ठि—शीहाउअ—कल्लाणं जाव—दिट्ठे ।

२४. तए णं से बले राया सुविणलक्खणपाढगाणं अंतिए एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठ—तुट्ठं करयलं जाव—कट्ठु ते सुविणलक्खणपाढगे एवं वयासी—‘एवमेयं देवाणुप्पिया ! जाव—से जहेयं तुम्मे वदह’त्ति कट्ठु तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ, तं० २—च्छित्ता सुविणलक्खणपाढए विउलेणं असण—पाण—खाइम—साइम—पुप्फ—वत्थ—गंध—मल्लालंकारेणं सक्कारेति, सम्माणेति, सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता विउलं जीवियारिहं पीइदाणं दलयति, विउलं २—यित्ता पडिविसज्जेति, पडिविसज्जेत्ता सीहासणाओ अब्भुट्ठेइ, सी० २—त्ता जेणेव पभावती देवी तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता पभावति देविं ताहिं इट्ठाहिं कंताहिं जाव—संलवमाणे २ एवं वयासी—‘एवं खलु देवाणुप्पिया ! सुविणसत्थंसि वायालीसं सुविणा तीसं महासुविणा बावत्तरि सधसुविणा विट्ठा । तत्थ णं देवाणुप्पिय ! तित्थगरमायरो वा चक्कवट्ठिमायरो वा तं चेव जाव अन्नयरं एगं महासुविणं पासित्ता णं पडि—चुज्जंति । इमे य णं तुमे देवाणुप्पिय ! एगे महासुविणे दिट्ठे, तं ओराले णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, जाव—रज्जवई राया भविस्सइ, अणगारे वा भावियप्पा, तं ओराले णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, जाव—दिट्ठे, त्ति कट्ठु पभावति देविं ताहिं इट्ठाहिं कंताहिं जाव—दोच्चं पि तच्चं पि अणुवूहइ ।

२५. तए णं सा पभावती देवी बलस्स रत्तो अंतियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठ—तुट्ठं करयलं जाव—एवं वयासी—‘एवमेयं देवाणुप्पिया ! जाव—तं सुविणं सम्मं पडिच्छति, तं० २—च्छित्ता बलेणं रत्ता अब्भणुत्ताया समाणी नाणामणि—रयण—भत्तिचित्तं जाव अब्भुट्ठेति । अतुरियमच्चवलं जाव—गतीए जेणेव सए भवणे तेणेव उवागच्छइ, ते० २—च्छित्ता सयं भवणमणुपविट्ठा ।

२६. तए णं सा पभावती देवी ण्हाया कयबलिकम्मा जाव—सव्वालंकारविभूसिया तं गम्भं णाइसीएहिं नाइउण्हेहिं नाइतिचेहिं नाइकडुपहिं नाइकसाएहिं नाइअंविरेहिं नाइमहुरेहिं उउभयमाणसुहेहिं भोयण—च्छायण—गंध—मल्लेहिं जं तस्स छे. तो हे देवानुप्रिय ! आ प्रभावती देवीए एक महास्वप्न जोयुं छे, हे देवानुप्रिय ! प्रभावती देवीए उदार स्वप्न जोयुं छे, यावत् आरोग्य, तुष्टि यावत् मंगल करनार स्वप्न जोयुं छे. तेथी हे देवानुप्रिय ! तमने अर्थलाभ थशे, भोगलाभ थशे, पुत्रलाभ थशे अने राज्यलाभ थशे. तथा हे देवानुप्रिय ! ए प्रमाणे खरेखर प्रभावती देवी नव मास संपूर्ण थया पछी अने साडा सात दिवस विल्या पछी तमारा कुलमां ध्वज समान एवा यावत् पुत्रनो जन्म आपशे. अने ते पुत्र पण बाल्यावस्था मूकी मोटो थशे ल्यारे ते यावद् राज्यनो पति राजा थशे, अथवा भावितात्मा साधु थशे. तेथी हे देवानुप्रिय ! प्रभावती देवीए उदार स्वप्न जोयुं छे, यावत् आरोग्य, तुष्टि, दीर्घायुष तथा कल्याण करनार स्वप्न जोयुं छे.

२७. ल्यार बाद ते बलराजा स्वप्नलक्षणपाठको पासेथी ए वातने सांभळी अने अवधारी हर्षित, अने संतुष्ट थयो, अने हाथ जोडी यावत् तेणे स्वप्नलक्षणपाठकोने आ प्रमाणे कहुं—‘हे देवानुप्रियो ! आ ए प्रमाणे छे के, यावत् जे तमे कहो छो’—एम कही ते स्वप्नोने सारी रीते स्वीकार करे छे. ल्यार बाद स्वप्नलक्षणपाठकोनो पुष्कल अशन, पान, खादिम, सांदिम, पुष्प, वस्त्र, गंध, माला अने अलंकारो बडे सत्कार करे छे, सन्मान करे छे, तेम करीने जीविकाने उचित घणुं प्रीतिदान आपे छे; अने प्रीतिदान आपीने ते स्वप्नलक्षणपाठकोने रजा आपे छे. ल्यार पछी पोताना सिंहासनथी उठे छे, उठीने ज्यां प्रभावती देवी छे त्यां आवी प्रभावती देवीने तेणे ते प्रकारनी इष्ट, मनोहर यावत् मधुर वाणीवडे संलप करता करता आ प्रमाणे कहुं—हे देवानुप्रिये ! ए प्रमाणे खरेखर स्वप्नशास्त्रमां बेंताळीश साधारण स्वप्नो, अने त्रीश महास्वप्नो तथा वधा मळोने बहोतेर स्वप्नो देखाड्या छे. तेमां हे देवानुप्रिये ! तीर्थकरनी माताओ के चक्रवर्तिनी माताओ—इत्यादि पूर्ववत् कहेतुं, यावत् कोइ एक महास्वप्नने जोइने जागे छे. हे देवानुप्रिये ! तमे आ एक महास्वप्न जोयुं छे, हे देवी ! तमे उदार स्वप्न जोयुं छे, यावद् ते राज्यनो पति राजा थशे के भावितात्मा अनगर थशे. हे देवि ! तमे उदार स्वप्न जोयुं छे, यावत् मंगलकर स्वप्न जोयुं छे, एम कही प्रभावती देवीनी ते प्रकारनी इष्ट, कांत, प्रिय एवी यावद् मधुर वाणीवडे बे वार अने त्रण वार पण प्रशंसा करे छे.

२८. ल्यार बाद ते प्रभावती देवी बल राजानी पासेथी ए वातने सांभळीने अवधारीने हर्षवाळी, अने संतुष्ट थइ यावत् हाथ जोडी आ प्रमाणे बोली—‘हे देवानुप्रिय ! ए ए प्रमाणे ज छे’ यावद् एम कही यावत् ते स्वप्नने सारी रीते ग्रहण करे छे. ल्यार पछी बल राजानी अनुमतिथी अनेक प्रकारना मणि अने रत्ननी कारीगरीथी युक्त तथा विचित्र एवा ते भद्रासनथी उठी त्वरारहित, अचपलपणे यावत् हंस—समानगति बडे ज्यां पोतानुं भवन छे त्यां आवी तेणे पोताना भवनमां प्रवेश कर्यो.

२९. ल्यार बाद ते प्रभावती देवी ज्ञान करी, बलिकर्म—देवपूजा करी, यावत् सर्वे अलंकारथी विभूषित थइ ते गर्भने अतिशीत नहिं, अतिउष्ण नहिं, अति तिक्त नहिं, अतिकटु नहिं, अति तुरा नहिं, अतिखाटां नहिं, अने अतिमधुर नहिं एवा, तथा दरेक ऋतुमां

મગ્નસ્સ હિયં મિતં પત્યં ગન્મપોસર્ણં તં દેસે ય કાલે ય આહારમાહારેમાણી વિવિત્તમડપદિં સયણા-સર્ણેદિં પદરિક્કસુદ્દાપ મ્પાણુકૂલાપ વિહારભૂમીપ પસત્યદોહલા સંપુન્નદોહલા સમ્માણિયદોહલા અધિમાણિયદોહલા વોચ્છિન્નદોહલા વવળીયદોહલા ચવગયરોગ-મોહ-મય-પરિત્તાસા તં ગન્મં સુહં-સુદેહં પરિવહતિ । તપ ણં સા પમાવતી દેવી નવવ્હં માસાણં બહુપડિપુન્નાણં અદ્દટ્ટમાણરાઈંદિયાણં વીતિકંતાણં સુકુમાલપાણિ-પાયં અહીણપડિપુન્નપાંચિદિયસરીરં લક્ષ્ણ-વંજણગુણોવવેયં જાવ-સસિસો-માકારં કંતં પિયદંસર્ણં સુરૂવં દારયં પયાયા ।

૨૭. તપ ણં તીસે પમાવતીપ દેવીપ અંગપડિયારિયાઓ પમાવતિં દેવિં પસૂયં જાણેત્તા જેણેવ બલે રાયા તેણેવ ઉવાગ-ચ્છન્તિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા કરયલં જાવ-બલં રાયં જયેણં વિજણં વદ્ધાવેતિ, જણં વિજણં વદ્ધાવેત્તા एवं વયાસી-‘ર્ણવં જલુ દેવાણુપ્પિયા ! પમાવતીપિયદ્દુયાપ પિયં નિવેદેમો, પિયં મે ભવડ’ । તપ ણં સે બલે રાયા અંગપડિયારિયાણં અંતિયં પ્રયમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ હટ્ટ-તુટ્ટં જાવ-ધારાહયળીવં જાવ-રોમકૂવે તાસિં અંગપડિયારિયાણં મડવજ્જં જહામાલિયં ઓમોયં વલયતિ, દલયિત્તા સેતં રયયામયં વિમલસલિલપુન્નં ભિંગારં ચ ગિણ્દહ, ગિણ્દિત્તા મત્થપ ધોવહ, મત્થપ ધોવિત્તા વિડલં જીવિયારિહં પીદ્દાણં દલયતિ, પીદ્દાણં દલયિત્તા સક્કારેતિ સમ્માણેતિ ।

૨૮. તપ ણં સે બલે રાયા કોડુંબિયપુરિસે સદાવેદ, સદાવેત્તા एवं વયાસી-‘ખિન્નામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! હત્થિણાપુરે નયરે ચારગસોહણં કરેહ, ચારગં ૨-કરેત્તા માણુમ્માણવહ્ણં કરેહ, માં કરેત્તા ૨ હત્થિણાપુરં નગરં સન્નિતરવાહિરિયં આસિય-સંમજ્જિઓ-વલિત્તં જાવ-કરેહ કારવેહ, કરેત્તા ય કારવેત્તા ય જૂયસહસ્સં વા ચક્કસહસ્સં વા પૂયામદ્દામહિમસક્કારં વા ઉસ્સવેહ, ૨ મમેતમાણત્તિયં પચ્છપ્પિણહ’ । તપ ણં તે કોડુંબિયપુરિસા બલેણં રચ્છા एवं વુત્તાં જાવ-પચ્છપ્પિણંતિ । તપ ણં સે બલે રાયા જેણેવ અટ્ટણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા તં ચેવ જાવ મજ્જણઘરાઓ પડિનિષ્વમ્મહ, પડિનિ-ષ્વમિત્તા ઉસ્સુકં ઉક્કરં ઉક્કિટ્ટં અદિજ્જં અમિજ્જં અમડપ્પવેસં અદંડકોડંડિમં અધરિમં ગણિયાવરનાડહ્જ્જકલિયં અણેગતાલા-ચરાણુચરિયં અણુદ્દુયમુદ્દં અમિલાયમલ્લદામં પમુદ્દયપક્કીલિયં સપુરજ્જણાણવયં દસદિવસે ઠિદ્ધવડિયં કરેતિ । તપ ણં સે બલે રાયા દસાહિયાપ ઠિદ્ધવડિયાપ વટ્ટમાણીપ સદ્દપ ય સાહસ્સિપ ય સયસાહસ્સિપ ય જાપ ય દાપ ય માપ ય દલમાણે ય દવા વેમાણે ય, સપ ય સાહસ્સિપ ય સયસાહસ્સિપ ય લંબે પડિચ્છેમાણે પડિચ્છાવેમાણે एवं વિહરહ । તપ ણં તસ્સ દારગસ્સ

મોગવતાં સુખકારક એવા મોજન, આચ્છાદન, ગંધ અને માલા વડે તે ગર્ભને હિતકર, મિત, પથ્ય અને પોષણરૂપ છે તેવા આહારને યોગ્ય દેશ અને યોગ્ય કાલે પ્રહણ કરતી, તથા પવિત્ર અને કોમલ શયન અને આસનવડે એકાન્તમાં સુખરૂપ અને મનને અનુકૂલ એવી વિહારભૂમિવડે પ્રશસ્ત દોહદવાળી, સંપૂર્ણ દોહદવાળી, સન્માનિત દોહદવાળી, જેનો દોહદ તિરસ્કાર પામ્યો નથી એવી, દોહદરહિત, દૂર થયેલા દોહદવાળી, તથા રોગ, મોહ, મય અને પરિત્રાસ રહિત તે ગર્ભને સુખપૂર્વક ધારણ કરે છે. ત્યાર બાદ તે પ્રમાવતી દેવીએ નવ માસ પૂર્ણ થયા પછી અને સાઢા સાત દિવસ વીલ્યા પછી સુકુમાલહાય-પગવાળા અને દોષરહિત પ્રતિપૂર્ણપંચેન્દ્રિય યુક્ત શરીરવાળા, તથા લક્ષણ, વ્યંજન અને ગુણથી યુક્ત, યાવત્ ચંદ્રસમાનસૌમ્ય આકારવાળા, કાંત, પ્રિયદર્શન અને સુંદર રૂપવાળા પુત્રને જન્મ આપ્યો.

૨૭. ત્યાર બાદ તે પ્રમાવતી દેવીની સેવા કરનાર દાસીઓએ તેને પ્રસવ થયેલો જાણી જ્યાં બલ રાજા છે ત્યાં આવી હાય જોડી યાવત્ બલ રાજાને જય અને વિજયથી વધાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે યેરેયે પ્રમાવતી દેવીની પ્રીતિ માટે આ (પુત્રજન્મરૂપ) પ્રિય નિવેદન કરીએ છીએ, અને તે આપને પ્રિય થાઓ.’ ત્યાર બાદ તે બલ રાજા શરીરની શુશ્રૂષા કરનાર દાસીઓ પાસેથી એ વાત સાંભળી અવધારીને હર્ષિત અને સંતુષ્ટ થઈ યાવત્ મેઘની ધારાથી સિંચાયલા કદંબકના પુષ્પની પેઠે યાવત્ રોમાંચિત થઈ તે અંગરક્ષિકા દાસીઓને મુકુટ સિવાય પહરેલ સર્વ અલંકાર આપે છે. આપીને તે રાજા શ્વેત રજતમય અને નિર્મલ પાળીથી ભરેલા કલશને લઈ તે દાસી-ઓના મસ્તક ધુએ છે, મસ્તકને ધોઈને તેઓને જીવિકાને ઉચિત ઘણું પ્રીતિદાન આપી સત્કાર અને સન્માન કરી વિસર્જિત કરે છે.

૨૮. ત્યાર બાદ તે બલ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! તમે શીઘ્ર હસ્તિનાપુર નગરમાં કેદી-ઓને મુક્ત કરો, મુક્ત કરીને માન (માપ) અને ઉન્માનને (તોલાને) વધારો; ત્યાર બાદ હસ્તિનાગપુર નગરની બહાર અને અંદરના ભાગમાં છંટકાવ કરો, સાફ કરો, સંમાર્જિત કરો અને લીંપો; તેમ કરી અને કરાવીને સહસ્ત્ર યુવોનો અને સહસ્ત્ર ચત્રોનો પૂજા, મહામહિમા અને સત્કાર કરો, એ પ્રમાણે કરી મારી આ આજ્ઞા પાછી આપો. ત્યાર બાદ તે બલ રાજાના કહેવા પ્રમાણે કરી તે કૌટુંબિક પુરુષો તેની આજ્ઞા પાછી આપે છે. ત્યાર પછી તે બલ રાજા જ્યાં વ્યાયામશાલા છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને-ઈત્યાદિ પૂર્વવત્ કહેવું. યાવત્ જ્ઞાનગૃહથી બહાર નીકળી જકાત રહિત, કરરહિત, પ્રધાન, [વિક્રયનો નિષેધ કરેલો હોવાથી] આપવા યોગ્ય વસ્તુ રહિત, માપવા યોગ્ય વસ્તુરહિત, મેયરહિત, સુમટના પ્રવેશરહિત, દંડ તથા કુદંડરહિત, [ઋણ મુક્ત કરેલું હોવાથી] અધરિમયુક્ત-દેવારહિત, ઉત્તમ ગણિકાઓ અને નાટ-કીયાઓથી યુક્ત, અનેક તાલાનુચરો વડે યુક્ત, નિરંતર વાગતાં મૃદંગોસહિત, તાજા પુષ્પોની માલા યુક્ત, પ્રમોદ સહિત, અને ક્રીડા યુક્ત એવી સ્થિતિપતિતા-પુત્રજન્મમહોત્સવ પ્ર અને દેશના લોકો સાથે મળીને દસ દિવસ સ્વધી કરે છે. ત્યાર બાદ દસ દિવસ સુધી સ્થિતિપ-

પુત્રજન્મ.

વધાવણી.

પુત્રજન્મોત્સવ.

अम्मा-पियरो पढमे दिवसे ठिइवडियं करेइ, तइए दिवसे चंदसूरदंसणियं करेइ, छट्टे दिवसे जागरियं करेइ, एक्कारसमे दिवसे वीतिकंते निव्वत्ते असुइजायकम्मकरणे संपत्ते चारसाहदिवसे विउलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडाविंति, उवक्खडावेत्ता जहा सिवो जाव-खत्तिए य आमंतेति, आ० २ तओ पच्छा ण्हाया कय० तं चेव जाव सकारंति सम्माणंति, २ तस्सेव मित्त-णाति-जाव-रारिण य खत्तियाण य पुरओ अज्जय-पज्जय-पिउपज्जयागयं बहुपुरिसपरंपरप्परूढं कुलाणुरूढं कुलसरिसं कुलसंताणंतुवद्धणकरं अयमेयारूढं गोत्रं गुणनिष्फन्नं नामधेज्जं करेति-‘जम्हा णं अम्हं इमे दारए बलस्स रत्तो पुत्ते पभाव-तीए देवीए अत्तए, तं होउ णं अम्हं एयस्स दारगस्स नामधेज्जं महव्वले,’ तए णं तरस्स दारगस्स अम्मापियरो नामधेज्जं करेति ‘महव्वले’त्ति ।

२९. तए णं से महव्वले दारए पंचधाईपरिग्गहिप, तंजहा-खीरधाईए, एवं जहा दढपइत्ते, जावं-निवाय-निवाघायंसि सुहंसुहेणं परिवह्वति । तए णं तस्स महव्वलस्स दारगस्स अम्मा-पियरो अणुपुत्तेणं ठितिवडियं वा चंदसूरदंसावणियं वा जागरियं वा नामकरणं वा परंगामणं वा पयचंक्रमणं वा जेमासणं वा पिंडवद्धणं वा पज्जपावणं वा कण्णवेहणं वा संवच्छर-पडिलेहणं वा चोलोयणं च उवणयणं च अन्नाणि य बहूणि गब्भाधाण-जम्मणमादियाइं कोउयाइं करेति ।

३०. तए णं तं महव्वलं कुमारं अम्मापियरो सातिरेगट्टवासगं जाणित्ता सोभणंसि तिहि-करण-नक्खत्त-मुहुत्तंसि० एवं जहा दढप्पइत्तो, जाव-अलं भोगसमत्थे जाए थावि होत्था । तए णं तं महव्वलं कुमारं उम्मुक्कवालभावं जाव-अलं भोगसमत्थं विजाणित्ता अम्मा-पियरो अट्ट पासायवडेंसए करेति, अब्भुग्गय-मूसिय-पहसिए इव वन्नओ जहा रायप्पसेणइज्जे, जाव-पडि-रूवे, तेसि णं पासायवडेंसगाणं बहुमज्झदेसभागे एत्थ णं महेगं भवणं करेति अणेगखंभसयसंनिविट्टं, वन्नओ जहा रायप्पसेण-इज्जे पेच्छाघरमंडवंसि जाव-पडिरूवे ।

तिता-उत्सव चालु हती ल्यारे ते बल राजा सो रूपियाना, हजार रूपियाना अने लाख रूपियाना खर्चवाळ भागो, दानो अने द्रव्यना अमुक भागोने देतो अने देवरावतो तथा सो रूपियाना, हजार रूपियाना तथा लाख रूपियाना लाभने मेळवतो, मेळवावतो ए प्रमाणे रहै छे. ल्यार बाद ते छोकराना मातापिता प्रथम दिवसे स्थितिपतिता-कुलनी मर्यादा प्रमाणे क्रिया करे छे; त्रीजे दिवसे चंद्र अने सूर्यनुं दर्शन करावे छे, छट्टे दिवसे धर्मजागरण करे छे अने अग्यारमो दिवस वीत्या बाद अशुचि जातकर्म करवानुं निवृत्त थया पछी बारमे दिवसे पुष्कळ अशन, पान, खादिम अने स्वादिम पदार्थोने तैयार करावे छे, अने जेम *शिव राजा संबन्धे कहुं तेम क्षत्रियोने आमंत्रे छे. ल्यार पछी स्नान तथा बलिकर्म करी इत्यादि पूर्वोक्त यावत् सत्कार अने सन्मान करी तेज मित्र, ज्ञाति यावत् राजन्य अने क्षत्रियोनी समक्ष अर्या-पिता, पर्या-पितामह अने पिताना पण पितामहथी, घणा पुरुषोनी परंपराथी वधेलं, कुलने योग्य, कुलने उचित अने कुलरूपसंतान-तंतुने वधारनार आ आवा प्रकारनुं, गुणयुक्त अने गुणनिष्पन्न नाम पाडे छे. जेथी अमारो आ छोकरो बल राजानो पुत्र अने प्रभावती देवीनो आत्मज छे, माटे ते अमारा आ पुत्रनुं नाम ‘महाबल’ हो. ल्यार बाद ते छोकराना माता पिता तेनुं ‘महाबल’ एवुं नाम करे छे.

पुत्रनुं नाम पाडवुं.

२९. ल्यार पछी ते महाबल नामे पुत्रनुं पांच धावो वडे पालन करायुं. ते पांच धावो आ प्रमाणे छे-१ क्षीरधात्री, ए प्रमाणे बधुं इददप्रतिज्ञनी पेठे जाणवुं. यावत् ते कुमार वायुरहित अने निर्व्याघात-अडचणरहित स्थानमां अत्यंत सुखपूर्वक वृद्धि पामे छे. पछी ते महाबलना मातापिताए जन्मना दिवसथी मांडी अनुक्रमे स्थितिपतिता, सूर्यचंद्रनुं दर्शन, धर्मजागरण, नामकरण, मांखोडीया चालवुं, पगे चालवुं, जमाडवुं, कोळीआ वधारवा, बोलाववुं, कान विंघाववा, वर्षगांठ करवी, चूडा-शिखा रखाववी, उपनयन-शीखववुं ए बधां अने ए शिवाय बीजा घणा गर्भाधान, जन्म वगेरे कौतुको करे छे.

पांच धावोवडे पुत्र पालन.

३०. ल्यार पछी ते महाबल कुमारने तेना मातापिता आठ वरसथी अधिक उमरनो जाणी प्रशस्त तिथि, करण, नक्षत्र अने मुहूर्तमां [कलाचार्य पासे भणवा मांकले छे]-इत्यादि ए प्रमाणे बधुं १ इददप्रतिज्ञनी पेठे कहेवुं, यावत् ते महाबल कुमार विषयोपभोगने समर्थ थयो. ल्यार बाद ते महाबल कुमारनो बालभाव व्यतीत थयो जाणी, यावत् तेने विषयोपभोगने योग्य जाणी तेना माता पिता तेने माटे आठ श्रेष्ठ प्रासादो तैयार करावे छे, ते प्रासादो अतिशय उंचा अने [श्वेत वर्णना होवाथी] जाणे हसता होयनी-इत्यादि वर्णनई राजप्रश्नीयसूत्रमां कह्या प्रमाणे जाणवुं. यावत् ते प्रासादो अत्यंत सुंदर छे, ते प्रासादोना बराबर मध्यभागमां एक मोटुं भवन तैयार करावे छे, ते भवन सेंकडो थांभला उपर रहेलुं छे-इत्यादि वर्णन ईराजप्रश्नीय सूत्रमां कह्या प्रमाणे प्रेक्षागृह अने मंडपना वर्णननी पेठे जाणवुं, यावत् ते सुन्दर हतुं.

महाबल कुमारने भणवा मोकलवो.

२८ * भग० श० ११ उ० ९ पृ० २२२.

२९ † पांच धावोना नामो आ प्रमाणे छे-१ क्षीरधात्री (दूध पानारी), २ मज्जनधात्री (स्नान करावनारी), ३ मंडनधात्री (अलंकार पहारावनारी), ४ क्रीडा करावनारी धात्री, अने ५ अंकधात्री-खोळांमां बेसाहनार. ‡ जुओ इददप्रतिज्ञसंबन्धे राजप्र० १४७-१,२.

३० १ † जुओ राजप्र० ५० १४७-२. ‡ जुओ राजप्र० ५० ८५-२. § प्रेक्षागृह मंडपनुं वर्णन जुओ राजप्र० ५० ३५-१.

३१. तप णं तं महाबलं कुमारं अम्मा-पियरो अद्यया कया वि सोभणंसि तिहि-करण-दिवस-नक्खत्त-मुहुत्तसि
वहायं कयबलिकम्मं कयकोउय-मंगलपायच्छित्तं सधालंकारविभूसियं पमक्खणग-ण्हाण-गीय-वाइय-पसाहण-टुंगतिलग-कं-
कणअविहववहुउवणीयं मंगलसुजंप्पिहि य धरकोउयमंगलोवयारकयसंतिकम्मं सरिसयाणं सरित्तयाणं सरिद्धयाणं सरिसला-
धन्न-रूव-जोषणगुणोववेयाणं विणीयाणं कयकोउय-मंगलपायच्छित्तणं सरिसएहिं रायकुलोहिंतो आणिल्लियाणं अट्टण्हं रायवर-
कन्नाणं पगदिवसेणं पाणिं गिण्हाविसु ।

३२. तप णं तस्स महाबलस्स कुमारस्स अम्मा-पियरो अयमेयारूवं पीइदाणं दलयंति, तं जहा-अट्ट हिरण्णकोडीओ,
अट्ट सुवन्नकोडीओ, अट्ट मउडे मउडप्पवरे, अट्ट कुंडलजुए कुंडलजुयप्पवरे, अट्ट हारे हारप्पवरे, अट्ट अद्धहारे अद्धहारप्पवरे,
अट्ट पगावलीओ पगावलिप्पवराओ, एवं मुक्तावलीओ, एवं कणगावलीओ, एवं रयणावलीओ, अट्ट कडगजोए कडगजोय-
प्पवरे, एवं तुडियजोए, अट्ट खोमजुयलाइं खोमजुयलप्पवराइं, एवं वडगजुयलाइं, एवं पट्टजुयलाइं, एवं दुगुल्लजुयलाइं,
अट्ट सिरीओ, अट्ट हिरीओ, एवं धिईओ, किस्तीओ, बुद्धीओ, लच्छीओ, अट्ट नंदाइं, अट्ट महाइं, अट्ट तले तलप्पवरे,
सधरयणामए, णियगवरभचणकेऊ अट्ट झए झयप्पवरे, अट्ट वये वयप्पवरे, दसगोसाहस्सिएणं वणं, अट्ट नाडगाइं नाड-
गप्पवराइं वत्तीसबद्धेणं नाडणं, अट्ट आसे आसप्पवरे, सधरयणामए, सिरिधरपडिरूवए, अट्ट हत्थी हत्थिप्पवरे, सधरयणा-
मए सिरिधरपडिरूवए, अट्ट जाणाइं जाणप्पवराइं, अट्ट जुगाइं जुगप्पवराइं, एवं सिवियाओ, एवं संदमाणीओ, एवं गिल्लीओ,
थिल्लीओ, अट्ट वियडजाणाइं वियडजाणप्पवराइं, अट्ट रहे पारिजाणिए, अट्ट रहे संगामिए, अट्ट आसे आसप्पवरे, अट्ट हत्थी
हत्थिप्पवरे, अट्ट गामे गामप्पवरे, दसकुलसाहस्सिएणं गामेणं, अट्ट दासे दासप्पवरे, एवं चेव दासीओ, एवं किंकरे, एवं
कंचुइजे, एवं वरिसधरे, एवं महत्तरए, अट्ट सोवन्निए ओलंबणदीवे, अट्ट रुपामए ओलंबणदीवे, अट्ट सुवन्नरुपामए ओलं-
बणदीवे, अट्ट सोवन्निए उक्कचणदीवे, अट्ट पंजरदीवे, एवं चेव तिन्नि वि, अट्ट सोवन्निए थाले, अट्ट रुपमए थाले, अट्ट सुवन्न-
रुपमए थाले, अट्ट सोवन्नियाओ पत्तीओ ३, अट्ट सोवन्नियाइं थासयाइं ३, अट्ट सोवन्नियाइं मल्लगाइं ३, अट्ट सोवन्नियाओ
तलियाओ ३, अट्ट सोवन्नियाओ कावइआओ ३, अट्ट सोवन्निए अवपडए ३, अट्ट सोवन्नियाओ अवयक्काओ ३,
अट्ट सोवणिए पायपीडए ३, अट्ट सोवन्नियाओ भिसियाओ ३, अट्ट सोवन्नियाओ करोडियाओ ३, अट्ट सोवन्निए पल्लंके ३,

महाबलं पाणि-
प्रहण.

३१. त्पार पछी बीजा कोइ एक दिवसे शुभ तिथि, करण, दिवस, नक्षत्र अने मुहूर्तमां जेणे ज्ञान, बलिकर्म-पूजा, रक्षा आदि
कौतुक अने मंगलरूप प्रायश्चित्त कर्युं छे एवा महाबल कुमारने सर्व अलंकारथी विभूषित करी अने सधवा छीओए करेला अभ्यंजन-
विलेपन, ज्ञान, गीत, वादित्त, मंडन, आठ अंगमां तिलक अने कंकण पहरेवाी मंगल अने आशीर्वादपूर्वक उत्तम रक्षा बगेरे कौतुकरूप
अने सरसव बगेरे मंगलरूप उपचार वडे शांतिकर्म करी, योग्य, समानत्वचावाळी, समान उमरवाळी, समान लवण्य, रूप, यौवन अने
गुणोथी युक्त, विनीत, जेणे कौतुक अने मंगलरूप प्रायश्चित्त करेलुं छे एवी, समान राजकुलथी आणेवी एवी, उत्तम, राजानी आठ श्रेष्ठ
कन्याओनुं एक दिवसे पाणिग्रहण कराव्युं.

प्रीतिदान.

३२. त्पार पछी ते महाबल कुमारना माता पिता एवा प्रकारनुं आ प्रीतिदान आपे छे, ते आ प्रमाणे-आठ कोटि हिरण्य, आठ कोड
सोनैया, मुकुटोमां उत्तम एवा आठ मुकुट, कुंडलयुगलमां उत्तम एवी आठ कुंडलनी जोडी, हारोमां उत्तम एवा आठ हार, अर्धहारमां श्रेष्ठ एवा आठ
अर्धहार, एकसरा हारमां उत्तम एवा आठ एकसरा हार, एज प्रमाणे मुक्तावलीओ, कनकावलीओ अने रत्नावलीओ जाणवी; कडा युगलमां
उत्तम एवा आठ कडानी जोडी, ए प्रमाणे तुडिय-बाजुबंधनी जोडी, रेशमी वस्त्र युगलमां उत्तम एवा आठ रेशमी वस्त्रनी जोडी, ए प्रमाणे
सूतराउ वस्त्रनी जोडीओमां उत्तम एवी आठ सूतराउ वस्त्रनी जोडीओ, ए प्रमाणे टसरनी जोडीओ, पट्टयुगलो, दुकूलयुगलो, आठ श्री, आठ ही,
ए प्रमाणे धी, कीर्ति, बुद्धि, अने लक्ष्मी देवीओनी प्रतिमा जाणवी. आठ नंदो, आठ भद्रो, ताडमां उत्तम एवा आठ तालवृक्ष-ए सर्व रत्नमय
जाणवा. पोताना भवनना केतु-चिह्नरूप ध्वजमां उत्तम एवा आठ ध्वजो, दस हजार गायोनुं एक व्रज-गोकुल थाय छे, तेवा गोकुलमां उत्तम
एवा आठ गोकुलो, नाटकोमां उत्तम अने बत्रीश माणसोथी भजवी शकाय एवा आठ नाटको, घोडाओमां उत्तम एवा आठ घोडा, आ बधुं रत्न-
मय जाणवुं. भांडागार समान हाथीओमां उत्तम एवा आठ रत्नमय हाथीओ, भांडागार समान सर्वरत्नमय यानोमां श्रेष्ठ एवा आठ यानो, *युग्य-
मां उत्तम आठ युग्यो (अमुक जातना वाहनो), ए प्रमाणे शिविका, स्वदंमानिका, ए प्रमाणे गिल्ली, (हाथीनी उपरनी अंबाडी), थिल्लिओ
(घोडाना आडा पलाणो), विकट यानोमां (उघाडा वाहनोमां) प्रधान एवा आठ विकट यानो, आठ पारियानिक (क्रीडानां) रथो, संग्रामने
योग्य एवा आठ रथो, अश्वोमां उत्तम एवा आठ अश्व, हाथीओमां उत्तम एवा आठ हाथीओ, ग्रामोमां उत्तम एवा आठ गामो, जेमां दस हजार
कुलो रहे ते एक गाम कहेवाय छे. दासोमां उत्तम एवा आठ दासो, एज प्रमाणे दासीओ, ए प्रमाणे किंकरो, ए प्रमाणे कंचुकिओ, ए प्रमाणे
वर्षधरो, (अंतःपुरना रक्षक खोजाओ) ए प्रमाणे महत्तरको (वडाओ), आठ सोनाना, आठ रुपाना तथा आठ सोना-रुपाना अवलंबन

अट्ट सोवन्नियाओ पडिसेजाओ ३, अट्ट हंसासणाई, अट्ट कौंचासणाई, एवं गरुडासणाई, उन्नयासणाई, पणयासणाई, वीहा-
सणाई, भद्रासणाई, पक्खासणाई, मगरासणाई, अट्ट पउमासणाई, अट्ट दिसासोवत्थियासणाई, अट्ट तेहसमुग्गे, जहा रायप्प-
सेणहज्जे, जाव-अट्ट सरिसवसमुग्गे, अट्ट खुजाओ, जहा उववाइप, जाव-अट्ट पारिसीओ, अट्ट छत्ते, अट्ट छत्तधारिओ चेडीओ,
अट्ट चामराओ, अट्ट चामरधारीओ चेडीओ, अट्ट तालियंटे, अट्ट तालियंठधारीओ चेडीओ, अट्ट करोडियाधारीओ चेडीओ, अट्ट
क्षीरधातीओ, जाव-अट्ट अंकधातीओ, अट्ट अंगमदियाओ, अट्ट उम्मदियाओ, अट्ट ण्हावियाओ, अट्ट पसाहियाओ, अट्ट घन्न-
गपेसीओ, अट्ट चुन्नगपेसीओ, अट्ट कोट्टागारीओ, अट्ट दवकारीओ, अट्ट उवत्थाणियाओ, अट्ट नाडइज्जाओ, अट्ट कोट्टुंबिणीओ,
अट्ट महाणसिणीओ, अट्ट भंडागारिणीओ, अट्ट अज्जाधारिणीओ, अट्ट पुण्णधरणीओ, अट्ट पाणिघरणीओ, अट्ट बलिकारीओ,
अट्ट सेज्जाकारीओ, अट्ट अर्द्धितरियाओ पडिहारीओ, अट्ट वाहिरियाओ पडिहारीओ, अट्ट मालाकारीओ, अट्ट पेसणका-
रीओ, अन्नं वा सुवहुं हिरन्नं वा सुवन्नं वा कंसं वा दूसं वा विउलधण-कणग०जाव-संतसारसावएज्जं, अलाहि जाव आस-
त्तमाओ कुलवंसाओ पकामं दाउं, पकामं भोत्तुं, पकामं परिभाएउं । तए णं से महब्बले कुमारे एगमेगाए भज्जाए एगमेगं
हिरन्नकोडिं दलयति, एगमेगं सुवन्नकोडिं दलयति, एगमेगं मउडं मउडप्पवरं दलयति, एवं तं चेव सव्वं जाव-एगमेगं
पेसणकारिं दलयति, अन्नं वा सुवहुं हिरन्नं वा जाव-परिभाएउं । तए णं से महब्बले कुमारे उप्पि पासायवरगए जहा जमाली
जाव-विहरति ।

३३. तेणं कालेणं तेणं समएणं विमलस्स अरहओ पओप्पए धम्मघोसे नामं अणगारे जाइसंपन्ने, वन्नओ जहा केसि-
सामिस्स, जाव पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिबुडे पुट्टाणुपुट्टिं चरमाणे गामाणुग्गामं दूतिज्जमाणे जेणेव हत्थिणागपुरे

दीपो (हांडीओ), आठ सोनाना, आठ रुपाना अने आठ सोना-रुपाना उत्कंचनदीपो (दंडयुक्त दीवाओ), ए प्रमाणे त्रणे जातना पंजर-
दीपो-फानसो, आठ सोनाना, आठ रुपाना अने आठ सोना-रुपाना थालो, आठ सोनानी, आठ रुपानी अने आठ सोना-रुपानी पात्रीओ,
(नाना पात्रो), ए प्रमाणे त्रणे जातना आठ स्थासको-तासको, आठ मल्लको-चपणीया, आठ तलिका-रकेबीओ, आठ कलाचिका-चमचा,
आठ तावेथाओ, आठ तवीओ, आठ पादपीठ-(पग मूकवाना बाजोठ), आठ भिसिका-(अमुक प्रकारना आसनो), आठ करोटिका (अमुक
जातना पात्रो, लोटा अथवा कचोला), आठ पलंग, आठ प्रतिशय्या (दोयणी प्रमुख नानी वीजी शय्याओ), आठ हंसासनो, आठ कौंचासनो,
ए प्रमाणे गरुडासनो, उंचा आसनो, नीचा आसनो, दीर्घासनो, भद्रासनो, पक्षासनो, मकरासनो, आठ पद्मासनो, आठ दिक्खस्तिकासनो, आठ
तेलना डाबडा-इत्यादि बंधुं *राजप्रश्रीय सूत्रमां कह्वा प्रमाणे कहेवुं, यावद् आठ सरसवना डाबडा, आठ कुब्ज दासीओ-इत्यादि बंधुं औप-
यातिक सूत्रमां कह्वा प्रमाणे कहेवुं, यावत् आठ पारसिक देशनी दासीओ; आठ छत्रो, आठ छत्र धरनारी दासीओ, आठ चामरो, आठ चामर
धरनारी दासीओ, आठ पंखा, आठ पंखा वीजनारी दासीओ, आठ करोटिका-तांबूलना करंडिया-ने धारण करनारी दासीओ, आठ क्षीरधात्रीओ
(दूध पानारी धावो), यावद् आठ अंकधात्रीओ, (खोल्लामां रमाडनारी धावो) आठ अंगमर्दिकाओ, -शरीरनुं अल्प मर्दन करनारी दासीओ,
आठ उन्मर्दिकाओ (अधिक मर्दन करनारी दासीओ), आठ स्नान करावनारी दासीओ, आठ अलंकार पहेरावनारीओ, आठ चंदन घसनारीओ,
आठ तांबूल चूर्ण पीसनारीओ, आठ कोष्ठागारनुं रक्षण करनारी, आठ परिहास करनारी, आठ सभामां पासे रहेनारी, आठ नाटक करनारीओ,
आठ कौटुंबिकीओ-साथे जनारी दासीओ, आठ रसोइ करनारी, आठ भंडागारनुं रक्षण करनारी, आठ मालणो, आठ पुष्प धारण करनारी,
आठ पाणी लावनारी, आठ बलि करनारी, आठ पथारी तैयार करनारी, आठ अंदरनी अने आठ बहारनी प्रतिहारीओ, आठ माला करनारीओ,
आठ पेषण करनारी, अने ए शिःय बीजुं घणुं हिरण्य, सुवर्ण, कांसुं, वस्त्र तथा विपुल धन, कनक, यावत् विद्यमान सारभूत धन आप्युं,
जे सात पेढी सुधी इच्छापूर्वक आपवा अने भोगवचाने परिपूर्ण हंतुं. त्वार बाद ते महाबल कुमार दरेक स्त्रीने एक एक हिरण्यकोटि, एक
एक सुवर्णकोटि अने मुकुटोमां उत्तम एक एक मुकुट आपे छे. ए प्रमाणे पूर्वोक्त सर्व वस्तुओ एक एक आपे छे, यावत् एक एक पेषण
करनारी दासी तथा बीजुं पण घणुं हिरण्य यावद् वहेंची आपे छे. त्वार पछी ते महाबल कुमार उत्तम प्रासादमां उपर वेसीं जमालिनी पेठे
यावद् विहरे छे.

३३. ते काले-ते समये विमलनाथ तीर्थकरना प्रपौत्र-प्रशिष्य धर्मघोष नामे अनगार हता, ते जातिसंपन्न हता-इत्यादि वर्णन
केशी स्वामीनी पेठे जाणवुं, यावत् तेओ पांचसो साधुना परिवारनी साथे अनुक्रमे एक गामथी बीजे गाम विहार करता, ज्यां हस्तिनागपुर
नामे नगर छे, अने ज्यां सहस्राश्रवन नामे उद्यान छे त्यां आवे छे, आवीने यथा योग्य अवग्रहने ग्रहण करी संयम अने तपवडे आत्माने

धर्मघोष अनगारनुं
आगमन.

३२ * जुओ राजप्रश्रीय प० ६८-१. † जुओ औपपा० प० ७६-२. ‡ जमालिनुं वर्णन जुओ भग० खं० ३ श० ९ उ० ३३ पृ० १६६.
३३ † जुओ राजप्र० प० ११८-१.

નગરે, જેણેવ સહસંબચણે ઉજાણે, તેણેવ ઉચાગચ્છદ, ઉચાગચ્છિના અહાપડિરૂવં ઉગ્ગહં ઓગિણ્હતિ, ઓગિણ્હિત્તા સંજમેણં તવસા અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરતિ । તપ ણં હૃત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાહમ-તિયં જાવ-પરિસા પજ્જુવાસહ ।

૩૪. તપ ણં તસ્સ મહવ્વલસ્સ કુમારસ્સ તં મહયાજ્ઞણસદં વા જણવૂહં વા પવં જહા જમાલી તહેવ ચિંતા, તહેવ કચુ-
 ઇજ્જપુરિસં સહાવેતિ, કંચુઇજ્જપુરિસો વિ તહેવ અક્ષાતિ, નવરં ધમ્મઘોસસ્સ અણગારસ્સ આગમ્મણગહિયવિણિચ્છપ કરયલં
 જાવ-નિમ્મગ્ગચ્છહ । एवं खलु देवाणुप्पिया ! विमलस्स अरहओ पउप्पप धम्मघोसे नामं अणगारे, सेसं तं चेव, जाव-सो वि
 तहेव रहवरेणं निमगच्छति । धम्मकहा जहा केसिसामिस्स । सो वि तहेव अम्मा-पियरो आपुच्छह, नवरं धम्मघोसस्स अण-
 गारस्स अंतियं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पघइत्तए, तहेव वुत्तपडिबुत्तया, नवरं इमाओ य ते जाया ! विउलरायकुल-
 बालियाओ कलां, सेसं तं चेव जाव-ताहे अकामाइं चेव महव्वलकुमारं एवं वयासी-‘तं इच्छामो ते जाया ! एगदिवसम-
 वि रज्जसिर्णिं पासित्तए’ । तप णं से महव्वले कुमारे अम्मा-पियराण वयणमणुयत्तमाणे तुसिणीए संबिद्धुति । तप णं से बले
 राया कोडुंबियपुरिसे सहावेह, एवं जहा सिवभइस्स तहेव रायाभिसेओ भाणियघो, जाव-अभिसिंचति । करयलपरिग्गहियं
 महव्वलं कुमारं जणं विजणं वद्धावेत्ति, जणं विजणं वद्धावित्ता जाव-एवं वयासी-‘भण जाया ! किं देमो, किं पय-
 च्छामो’, सेसं जहा जमालिस्स तहेव, जाव-तप णं से महव्वले अणगारे धम्मघोसस्स अणगारस्स अंतियं सामाइयमाइयाइं
 चोइस पुष्पाइं अहिज्जति, अहिज्जिता वहुहिं चउत्थं जाव-विचित्तेहिं तवोकम्मोहिं अप्पाणं भावેમાણે बहुપડિપુष्पाइं दुवालस
 वासाइं सामन्नपरियागं पाउणति, बहु २-णिन्ता मासियाए संलेहणाए सट्ठि भत्ताइं अणसणाए ० आलोइयपडिक्कंते समाहि-
 पत्ते कालमासे कालं किच्चा उह्वं चंदम-सूरियं ० जहा अम्मडो, जाव बंभलोए कप्पे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अत्थेगतियाणं
 देवाणं दस सागरोवमाइं ठिती पण्णत्ता, तत्थ णं महव्वलस्स वि दस सागरोवमाइं ठिती पण्णत्ता । से णं तुमं सुदंसणा !
 बंभलोगे कप्पे दस सागरोवमाइं दिष्वाइं भोगभोगाइं भुंजमाणे विहरित्ता ताओ चेव देवलोगाओ आउक्खएणं ३ अणंतरं चयं
 चइत्ता इहेव वाणियग्गामे नगरे सेट्ठिकुलंसि पुत्तत्ताए पच्चायाए ।

भावित करता यावद् विहरे છે. તે સમયે હસ્તિનાગપુર નગરમાં શૃંગાટક, ત્રિક- [વગેરે માર્ગોમાં ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે]
 યાવત્ પરિષદ્ ઉપાસના કરે છે.

૩૪. ત્યાર બાદ તે મહાબલ કુમાર ઘણા માણસોના શબ્દને, જનના કોલાહલને સાંભળી એ પ્રમાણે યાવત્ *જમાલિની પેઠે જાણવું,
 યાવત્ તે મહાબલ કુમાર કંચુકી પુરુષને બોલવે છે, અને કંચુકી પુરુષ પણ તેજ પ્રમાણે કહે છે, પરન્તુ એટલે વિશેષ છે કે તે કંચુકી
 ધર્મઘોષ મુનિના આગમનનો નિશ્ચય જાણીને હાથ જોડીને યાવત્ નીકળે છે. એ પ્રમાણે હે દેવાનુપ્રિય ! વિમલનાથ અરિહંતના પ્રશિષ્ય ધર્મઘોષ નામે
 અનગાર અહીં આવ્યા છે—ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ તે મહાબલ કુમાર પણ ઉત્તમ રથમાં બેસીને વાંદવા નીકળે છે. ધર્મકથા કેશિ-
 સ્વામિની પેઠે જાણવી. મહાબલ કુમાર પણ તે પ્રમાણે માતાપિતાની રજા માગે છે, પરન્તુ તે ‘ધર્મઘોષ અનગારની પાસે દીક્ષા લઈ અગારથી—ગૃહ-
 વાસથકી અનગારિકપણું લેવાને ઇચ્છું છું’ એમ કહે છે—ઇત્યાદિ ઉક્તિ અને પ્રત્યુક્તિ તે પ્રમાણે (જમાલિના ચરિતમાં વર્ણવ્યા પ્રમાણે) જાણવી.
 પરન્તુ હે પુત્ર ! [આ તારી છીઓ] વિપુલ એવા રાજકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલી બાલઓ છે, વળી તે કલાઓમાં કુશલ છે—ઇત્યાદિ બધું પૂર્વ પ્રમાણે
 જાણવું. યાવત્ માતાપિતાએ ઇચ્છા વિના તે મહાબલ કુમારને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે પુત્ર ! એક દિવસ પણ તારી રાજ્યલક્ષ્મીને જોવા અમે ઇચ્છી-
 ઇછીએ,’ ત્યારે તે મહાબલ કુમાર માતાપિતાના વચનને અનુસરીને ચૂપ રહ્યો. પછી તે બલ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવ્યા—ઇત્યાદિ {શિવભદ્રની
 પેઠે રાજ્યાભિષેક જાણવો, યાવત્ રાજ્યાભિષેક કર્યો, અને હાથ જોડીને મહાબલ કુમારને જય અને વિજયવડે વધાવી યાવત્ આ પ્રમાણે કહ્યું—
 ‘હે પુત્ર ! કહે કે તને શું દરૂએ, તને શું આપીએ,’ ઇત્યાદિ બાકીનું બધું જમાલિની પેઠે જાણવું; યાવત્ ત્યાર પછી તે મહાબલ અનગાર ધર્મઘોષ
 અનગારની પાસે સામાયિકાદિ ચઉદ પૂર્વોને મળે છે, મળીને ઘણા ચતુર્થ ભક્ત, યાવત્ વિચિત્ર તપકર્મવડે આત્માને ભાવિત કરીને સંપૂર્ણ બાર
 વર્ષ શ્રમણ પર્યાયને પાળે છે, પાલીને માસિક સંલેખનાવડે નિરાહારપણે સાઠ ભક્તોને વીતાવી, આલેચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધિને પ્રાપ્ત
 થઈ મરણ સમયે કાલ કરી ઊર્ધ્વ લોકમાં ચંદ્ર અને સૂર્યની ઉપર બહુ દૂર ફાંચાઈને પેઠે યાવત્ બ્રહ્મલોક કલ્પમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયો. સ્વાં
 કેટલાક દેવોની સ્થિતિ દસ સાગરોપમની કહેલી છે. તેમાં મહાબલ દેવની પણ દસ સાગરોપમની સ્થિતિ કહેલી છે. હે સુદર્શન ! તું તે
 બ્રહ્મલોક કલ્પમાં દસ સાગરોપમ સુધી દિવ્ય અને ભોગ્ય એવા ભોગોને ભોગવી તે દેવલોકથી આયુષનો, ભવનો અને સ્થિતિનો ક્ષય થયા પછી
 તુરતજ જ્યવી અહીંજ વાણિજ્યપ્રાપ્ત નામના નગરમાં શ્રેષ્ઠિના કુલમાં પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો છે.

મહાબલ કુમારનું
 વંદન કરવા માટે
 જહું. દીક્ષા લેવાની
 રજા માગવી.

મહાબલ કુમારને
 રાજ્યાભિષેક અને
 દીક્ષા.

મહાદેવલોકમાં વધ-
 જાય અને ત્યાંથી
 જ્યવી સુદર્શન
 એથીપણે ઉપજહું.

૩૪ * જુઓ મગ ૦ સં ૩ શ ૦ ૧ ૩૦ ૩૩ પૃ ૦ ૧૬૬.

† જુઓ રાજપ્ર ૦ ૫ ૦ ૧૨૦-૧.

‡ જુઓ મગ ૦ સં ૩ શ ૦ ૧ ૩૦ ૩૩ પૃ ૦ ૧૬૯-૧૭૨.

§ જુઓ મગ ૦ સં ૩ શ ૦ ૧ ૧ ૩૦ ૧ પૃ ૦ ૨૨૨.

¶ મગ ૦ સં ૩ શ ૦ ૧ ૩૦ ૩૩ પૃ ૦ ૧૭૩.

§ જુઓ ઔપપા ૦ અંબડાધિકાર ૫ ૦ ૧૭-૨.

३५. तए णं तुमे सुदंसणा ! उम्मुक्कवालभावेणं विघ्नायपरिणयमेत्तेणं जोवणगमणुप्पत्तेणं तहारुवाणं थेराणं अंतियं केवल्लिपत्ते धम्मे निसंते, सेऽवि य धम्मे इच्छिए, पडिच्छिए, अभिरुइए; तं सुट्ठु णं तुमं सुदंसणा ! इदारिं पकरेसि । से तेणट्ठेणं सुदंसणा ! एवं बुच्चइ-अत्थि णं एतेसिं पलिओवम-सागरोवमाणं खयेति वा अवचयेति वा । तए णं तस्स सुदंसणस्स सेट्ठिस्स समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म सुभेणं अज्झवसाणेणं सुभेणं परिणामेणं लेसाहिं विसुज्झमाणीहिं तयावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमेणं ईहा-पोह-मग्गण-गवेसणं करेमाणस्स सत्रीपुव्वजातीसरणे समुप्पत्ते, एयमट्ठं सम्मं अभिसमेति । तए णं से सुदंसणे सेट्ठी समणेणं भगवया महावीरेणं संभारियपुव्वभवे दुगुणाणीयसङ्खसंवेगे आणंदं-सुपुन्ननयणे समणं भगवं महावीरं तिवखुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेति, आ० २-रेत्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी-एवमेयं भंते ! जाव से जहेयं तुज्जे वदह'त्ति कट्टु उत्तरपुरच्छिमं दिसीभागं अवक्कमइ, सेसं जहा उसभदत्तस्स, जाव-सधदुक्खप्पहीणे; नवरं चोइस पुच्चाइं अहिज्जइ, बहुपडिपुच्चाइं दुवालस वासाइं सामन्नपरियागं पाउणइ, सेसं तं चेव । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति । महब्बलो समत्तो ।

एकारसमे सए एकारसमो उद्देशो समत्तो ।

३५. स्यार बाद हे सुदर्शन ! बालपणाने वीतावी विज्ञ अने मोटो थइ, यौवनने प्राप्त थइ तें तेवा प्रकारना स्थविरोनी पासे केवल्लिए कहे-लो धर्म सांभळ्यो, अने ते धर्म पण तने इच्छित अने स्वीकृत थयो, तथा तेना उपर तने अभिरुचि थइ. हे सुदर्शन ! हाल तुं जे करे छे ते सारुं करे छे. ते माटे हे सुदर्शन ! एम कहेवाय छे के ए पत्योपम अने सागरोपमनो क्षय अने अपचय थाय छे. स्यार बाद श्रमण भगवंत महावीरनी पासेथी धर्मने सांभळी, अवधारी ते सुदर्शन शेठने शुभ अध्यवसायवडे, शुभ परिणामवडे अने विशुद्ध लेस्याओथी तदावरणीय कर्मोनो क्षयोपशम थवाथी ईहा, अपोह, मार्गणा अने गवेषणा करतां संज्ञिरूप पूर्व जन्मनुं स्मरण उत्पन्न थयुं, अने तेथी भगवंते कहेला आ अर्थने सारी रीते जाणे छे. स्यार बाद ते सुदर्शन शेठने श्रमण भगवंत महावीरे पूर्वभव संभारेले होवाथी वेवडी श्रद्धा अने संवेग उत्पन्न थयो, तेनां लोचन आनंदाश्रुथी परिपूर्ण थया, अने तेणे श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार आदक्षिण प्रदक्षिणा करी, वांदी अने नमीने आ प्रमाणे कह्युं-हे भगवन् ! तमे जे कहो छो ते एज प्रमाणे छे-यावत् एम कही ते सुदर्शन शेठ उत्तरपूर्व (ईशान) दिशा तरफ गया. बाकी बधुं *ऋषभदत्तनी पेटे जाणवुं, यावत् ते सुदर्शन शेठ सर्व दुःखथी रहित थया. परन्तु विशेष ए छे के ते पूरां चौद पूर्वो भणे छे, अने संपूर्ण बार वरस सुधी श्रमणपर्यायने पाळे छे. बाकी बधु पूर्व प्रमाणे जाणवुं. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे-एम कही यावद विहरे छे.

सुदर्शन शेठने
जातिस्मरण.

सुदर्शन शेठनी
प्रब्रध्या.

एकादश शते महाबल नाम एकादश उद्देशक समाप्त.

बारसमो उद्देशो ।

१. तेणं कालेणं तेणं समपणं आलभिया नामं नगरी होत्था । वन्नओ । संखवणे चेइए । वन्नओ । तत्थ णं आलभियाए नगरीए बहवे इसिभइपुत्तपामोक्खा समणोवासया परिवसंति, अह्हा, जाव-अपरिभूया, अभिगयजीवा-जीवा जाव-विहरंति । तए णं तेसिं समणोवासयाणं अन्नया कया वि एगयओ सहियाणं समुवागयाणं संनिविट्ठाणं सन्निसन्नाणं अयमेयारूवे मिहो कहासमुल्लावे समुप्पज्जित्था-देवलोगेसु णं अज्जो ! देवाणं केवतियं कालं ठिती पण्णत्ता ? तए णं से इसिभइपुत्ते समणोवासए देवट्ठितीगहियट्ठे ते समणोवासए एवं वयासी-देवलोएसु णं अज्जो ! देवाणं जहण्णेणं दसवाससहस्ताइं ठिती पण्णत्ता, तेण परं समयाहिया, दुसमयाहिया, जाव-दससमयाहिया, संखेज्जसमयाहिया, असंखेज्जसमयाहिया, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोव-माइं ठिती पण्णत्ता । तेण परं वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य । तए णं ते समणोवासया इसिभइपुत्तस्स समणोवासगस्स एव-माइक्खमाणस्स जाव-एवं परूवेमाणस्स एयमट्ठं नो सहहंति, नो पत्तियंति, नो रोयंति, एयमट्ठं असहहमाणा अपत्तियमाणा, अरोपमाणा जामेव दिसं पाउन्भूया तामेव दिसं पडिगया ।

२. तेणं कालेणं तेणं समपणं समणे भगवं महावीरे जाव-समोसडे, जाव-परिसा पज्जुवासइ । तए णं ते समणोवासया इमीसे कहाए लद्धट्ठा समाणा हट्ठ-तुट्ठा एवं जहा तुंगिउद्देशए जाव पज्जुवासंति । तए णं समणे भगवं महावीरे तेसिं सम-णोवासगाणं तीसे य महति० धम्मकहा, जाव-आणाए आराहए भवइ ।

बारसो उद्देशक.

आलभिका नगरी.
शंखवन चैल.
ऋषिभद्रप्रमुख
श्रमणोपासको.
श्रमणोपासकोनो
वार्तालाप.
देवलोकमां देवोनी
स्थिति.
जघन्यस्थिति.
उत्कृष्टस्थिति.

१. ते काले-ते समये आलभिका नामे नगरी हती. वर्णन. शंखवन नामे चैल हतुं. वर्णन. ते आलभिका नगरीमां ऋषिभद्रपुत्र प्रमुख घणा श्रमणोपासको-श्रावको रहेता हता. तेओ धनिक यावद् कोइधी पराभव न पामे तेवा अने जीवा-जीव तत्त्वने जाणनारा हता. स्यार बाद बीजा कोइ एक दिवसे एकत्र मळेला, आवेला, एकठा थयेला अने बेठेला ते श्रमणोपासकोनो आ आवा प्रकारनो वार्तालाप थयो-‘हे आर्य ! देवलोकमां देवोनी केटला काल सुधी स्थिति कही छे’ ? स्यार बाद देवस्थिति संबन्धे सत्य हकीकत जाणनार ऋषिभद्रपुत्रे ते श्रम-णोपासकोने आ प्रमाणे कह्युं-‘हे आर्य ! देवलोकमां देवोनी जघन्य स्थिति दस हजार वर्षनी कही छे, स्यार पछी एकसमय अधिक, वे समय अधिक, यावद् दश समय अधिक, संख्यात समयाधिक, अने असंख्य समयाधिक करतां उत्कृष्ट तेत्रीश सागरोपमनी स्थिति कही छे. स्यार पछी देवो अने देवलोको व्युच्छिन्न थाय छे (अर्थात् तेनाधी उपरनी स्थितिना देवो अने देवलोको नथी.) स्यार पछी ए प्रमाणे कहेतां, यावत् एम प्ररूपणा करता ते श्रमणोपासको ऋषिभद्रपुत्र श्रमणोपासकना आ अर्थनी श्रद्धा करता नथी, प्रतीति करता नथी अने रुचि करता नथी. ए अर्थनी श्रद्धा, प्रतीति अने रुचि नहि करता तेओ जे दिशाधी आन्या हता तेज दिशा तरफ पाछा गया.

२. ते काले-ते समये श्रमण भगवंत महावीर यावत् समवसर्था, यावत् परिषद तेमनी उपासना करे छे. स्यार बाद ते श्रमणोपा-सको [श्री महावीर स्वामी आन्यानी] आ बात सांभळी, हर्षित अने संतुष्ट थया-इत्यादि *तुंगिक उद्देशकनी पेठे जाणवुं, यावत् तेओ पर्युपासना करे छे. स्यार पछी श्रमण भगवंत महावीरे ते श्रमणोपासकोने तथा अत्यन्त मोटी ते पर्यदने धर्मकथा कही. यावत् तेओ आज्ञाना आराधक थया.

३. तए णं ते समणोवासया समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा निसम्म हट्ट-तुट्टा उट्टाय उट्टेइ, उ० २-त्ता समणं भगवं महावीरं वंदन्ति, नमंसन्ति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वदासी- [प्र०] एवं खलु भंते ! इसिभइपुत्ते समणो-वासए अहं एवं आइक्खइ, जाव-परूवेइ-देवलोगेसु णं अज्जो ! देवाणं जहन्नेणं दस वाससहस्साइं ठिती पन्नत्ता, तेण परं समयाहिया, जाव-तेण परं वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य, से कहमेयं भंते ! एवं ? [उ०] 'अज्जो'त्ति समणे भगवं महावीरे ते समणोवासए एवं वयासी-जन्नं अज्जो ! "इसिभइपुत्ते समणोवासए तुज्झं एवं आइक्खइ, जाव-परूवेइ-देवलोगेसु णं अज्जो ! देवाणं जहन्नेणं दस वाससहस्साइं ठिई पन्नत्ता, तेण परं समयाहिया, जाव-तेण परं वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य," सच्चे णं एसमट्टे, अहं पुण अज्जो ! एवमाइक्खामि, जाव-परूवेमि- 'देवलोगेसु णं अज्जो ! देवाणं जहन्नेणं दस वाससहस्साइं तं चेव जाव-तेण परं वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य,' सच्चे णं एसमट्टे । तए णं ते समणोवासगा समणस्स भगवओ महा-वीरस्स अंतियं एयमट्टं सोच्चा निसम्म समणं भगवं महावीरं वंदन्ति नमंसन्ति; वंदित्ता नमंसित्ता जेणेव इसिभइपुत्ते सम-णोवासए तेणेव उवागच्छन्ति, उवागच्छित्ता इसिभइपुत्तं समणोवासगं वंदन्ति नमंसन्ति, वंदित्ता, नमंसित्ता एयमट्टं सम्मं विणएणं भुज्जो २ खामेत्ति । तए णं ते समणोवासया पसिणाइं पुच्छन्ति, प० २-च्छित्ता अट्टाइं परियादियन्ति, अ० २-इत्ता समणं भगवं महावीरं वंदन्ति नमंसन्ति, वं० २-त्ता जामेव दिसं पाउञ्चूया तामेव दिसं पडिगया ।

४. [प्र०] 'भंते'त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वंदइ, णमंसइ, वं० २-त्ता एवं वयासी-पभू णं भंते ! इसि-भइपुत्ते समणोवासए देवाणुप्पियाणं अंतियं मुंडे भवित्ता आगाराओ अणगारियं पवइत्तए ? [उ०] गोयमा ! णो तिणट्टे, समट्टे । गोयमा ! इसिभइपुत्ते समणोवासए वहुहिं सीलघय-गुणघय-वेरमण-पच्चक्खाण-पोसहोववासेहिं अहापरिग्गहिहिं तवो-कम्मोहिं अप्पाणं भावेमाणे वहुइं वासाइं समणोवासगपरियागं पाउणिहिति, व० २-णित्ता मासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसे-हिति, मा० २-सेत्ता साट्टं भत्ताइं अणसणाए छेदेहिति, २ आलोइयपडिक्कते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा सोहम्मे कप्पे अरुणाभे विमाणे देवत्ताए उववज्जिहिति । तत्थ णं अत्येगतियाणं देवाणं चत्तारि पलिओवमाइं ठिती पणत्ता । तत्थ णं इसिभइपुत्तस्स वि देवस्स चत्तारि पलिओवमाइं ठिती भविस्सति ।

५. [प्र०] से णं भंते ! इसिभइपुत्ते देवे तातो देवलोगाओ आउक्खएणं भव० ठिइक्खएणं जाव-कहिं उववज्जिहिति ?

३. ल्यार पछी ते श्रमणोपासको श्रमण भगवंत महावीर पासेधी धर्मने सांभळी, अवधारी, हर्षित अने संतुष्ट थया, अने प्रयत्थी उमा थइ श्रमण भगवंत महावीरने वांदी अने नमीने आ प्रमाणे कहुं- 'हे भगवन् ! ए प्रमाणे खरेखर ऋषिभद्रपुत्र श्रमणोपासक अमने ए प्रमाणे कहे छे, यावत् प्ररूपे छे के, हे आर्य ! देवलोकमां देवोनी जघन्य स्थिति दस हजार वर्षनी कही छे, अने ते पछी समयाधिक यावद् उत्कृष्ट स्थिति [तेत्रीश सागरोपमनी कही छे], अने पछी देवो अने देवलोक व्युच्छिन्न थाय छे, तो हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे केवी-रीते होय ? [उ०] 'हे आर्यो ! ए कही श्रमण भगवंत महावीरे ते श्रमणोपासकोने आ प्रमाणे कहुं- 'हे आर्यो ! ऋषिभद्रपुत्र श्रमणोपासक जे तमने आ प्रमाणे कहे छे, यावत् प्ररूपे छे के, देवलोकमां देवोनी जघन्य स्थिति दस हजार वर्षनी छे, अने ते पछी समयाधिक करता-इत्यादि कहेवुं, यावत् ल्यार पछी देवो अने देवलोक व्युच्छिन्न थाय छे. ए वात साची छे. हे आर्यो ! हुं पण एज प्रमाणे कहुं छुं, यावत् प्ररूपुं छुं के देवलोकमां देवोनी स्थिति जघन्य दस हजार वर्षनी छे-इत्यादि पूर्वोक्त कहेवुं, यावत् ल्यार बाद देवो अने देवलोक व्युच्छिन्न थाय छे, ए अर्थ सत्य छे. ल्यार बाद ते श्रमणोपासको श्रमण भगवंत महावीरनी पासेधी ए वात सांभळी अने अवधारी श्रमण भगवंत महावीरने वांदी, नमी ज्यां ऋषिभद्रपुत्र श्रमणोपासक छे त्यां आवे छे, आवीने ऋषिभद्रपुत्र श्रमणोपासकने वांदी तथा नमी ए अर्थने (सत्य वातने न मानवारूप अपराधने) सारी रीते विनयपूर्वक वारंवार खमावे छे. ल्यार बाद ते श्रमणोपासको तेने प्रश्नो पूछे छे, अने पूछी अर्थने प्रहण करे छे, प्रहण करी श्रमण भगवंत महावीरने वांदी नमी जे दिशाधकी आव्या हता, पाछा तेज दिशा तरफ गया.

देवोनी स्थिति.

४. [प्र०] 'हे भगवन् ! ए प्रमाणे कही भगवान् गौतमे श्रमण भगवंत महावीरने वांदी अने नमस्कार करी आ प्रमाणे कहुं- 'हे भगवन् ! श्रमणोपासक ऋषिभद्रपुत्र आप देवानुप्रियनी पासे दीक्षा लइ गृहवासनो त्याग करी अनगारिकपणाने लेवाने समर्थ छे ? [उ०] हे गौतम ! आ अर्थ यथार्थ नथी; पण हे गौतम ! श्रमणोपासक ऋषिभद्रपुत्र घणा शीलव्रत, गुणव्रत, विरमणव्रत, प्रत्याख्यान अने पौपधो-पवासो वंडे तथा यथायोग्य स्वीकारेळ तपकर्म वडे आत्माने भावित करतो घणां वरसो सुधी श्रमणोपासकपर्यायने पाळी, मासिक संलेखनावडे आत्माने सेवी, साठ भक्तो निराहारपणे वीतावी आलोचन अने प्रतिक्रमण करी, समाधिने प्राप्त थइ मरण समये काल करी सौधर्मकल्पमां अरुणाभ नामे विमानमां देवपणे उत्पन्न थशे. त्यां केटलाक देवोनी चार पत्योपमनी स्थिति कही छे; तेमां ऋषिभद्रपुत्र देवनी पण चार पत्योपमनी स्थिति हशे.

ऋषिभद्रपुत्र
अनगारिकपणाने
लेवाने समर्थ छे ?

५. [प्र०] हे भगवन् ! पछी ते ऋषिभद्रपुत्र देव ते देवलोकधी आयुपनो क्षय थया पछी, भवनो क्षय थया पछी, अने स्थितिनो

३२ भ० सू०

ऋषिभद्रपुत्र
देवलोकधी व्यती
थया जये ?

[३०] गोयमा ! महाविदेहे वासे सिद्धिहिति, जाव-अंतं काहेति । 'सेवं भंते ! सेवं भंते' ! त्ति भगवं गोयमे जाव अप्पाणं भावे-माणे विहरइ । तप णं समणे भगवं महावीरे अत्रया कया वि आलभियाओ नगरीओ संखवणाओ चेइयाओ पडिनिक्खमह, पडिनिक्खमिच्चा बहिया जणवयविहारं विहरइ ।

६. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समपणं आलभिया नामं नगरी होत्था । वन्नओ । तत्थ णं संखवणे णामं चेइए होत्था । वन्नओ । तस्स णं संखवणस्स चेइयस्स अदूरसामंते पोग्गले नामं परिघायए परिवसति, रिउधेद-जजुधेद० जाव-नएसु सुपरि-निट्टिए छट्ठं-छट्ठेणं अणिविखत्तेणं तवोकम्मेणं उड्डं वाहाओ० जाव-आयावेमाणे विहरति । तप णं तस्स पोग्गलस्स छट्ठं-छट्ठेणं जाव-आयावेमाणस्स पगतिभइयाए जहा सिवस्स जाव-विन्भंगे नामं अन्नाणे समुप्पन्ने । से णं तेणं विन्भंगेणं नाणेणं समुप्पन्नेणं बंभलोए कप्पे देवाणं ठिठिं जाणति पासति । तप णं तस्स पोग्गलस्स परिघायगस्स अयमेयारूवे अब्भत्थिए जाव-समुप्प-ज्जित्था-अत्थि णं ममं अइसेसे नाण-दंसणे समुप्पन्ने, देवलोएसु णं देवाणं जहन्नेणं दसवाससहस्साइं ठिठी पण्णत्ता, तेण परं समयाहिया, दुसमयाहिया जाव-असंखेज्जसमयाहिया, उक्कोसेणं दससागरोवमाइं ठिठी पण्णत्ता, तेण परं वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य'-एवं संपेहेति, एवं संपेहेत्ता आयावणभूमीओ पच्चोखइ, आ० २-हिच्चा तिदंडकुंडिया जाव-धाउरत्ताओ य गेण्हइ, गेण्हत्ता जेणेव आलंभिया नगरी, जेणेव परिघायगावसहे, तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता भंडनिक्खेवं करेति, भं० २-रेत्ता आलंभियाए नगरीए सिंघाडग० जाव-पहेसु अन्नमन्नस्स एवमाइक्खइ, जाव-परूवेइ-अत्थि णं देवाणुप्पिया ! ममं अतिसेसे नाण-दंसणे समुप्पन्ने, देवलोएसु णं देवाणं जहन्नेणं दसवाससहस्साइं, तहेव जाव-वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य । तप णं आलंभियाए नगरीए एएणं अभिलावेणं जहा सिवस्स, तं चेव जाव से कहमेयं मन्ने एवं ? सामी समोसदे, जाव-परिसा पडिगया । भगवं गोयमे तहेव भिक्खायरियाए तहेव बहुजणसइं निसामेइ, तहेव० २-त्ता तहेव सधं भाणियधं, जाव-अहं पुण गोयमा ! एवं आइक्खामि, एवं भासामि, जाव परूवेमि-देवलोएसु णं देवाणं जहन्नेणं दस वाससहस्साइं ठिठी पण्णत्ता, तेण परं समयाहिया, दुसमयाहिया, जाव-उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिठी पण्णत्ता, तेण परं वोच्छिन्ना देवा य देवलोगा य ।

७. [प्र०] अत्थि णं भंते ! सोहम्मे कप्पे द्वाइं सवन्नाइं पि अवन्नाइं पि ? [३०] तहेव जाव-हंता अत्थि, एवं ईसाणे

सिद्धिपद पामणे.

क्षय थया बाद यावत् क्यां उत्पन्न थशे ? [३०] हे गौतम ! महाविदेह क्षेत्रमां सिद्धिपद पामणे, यावत् सर्व दुःखोनी अन्त-नाश करणे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे-एम कही भगवान् गौतम यावत् आत्माने भावित करता विहरे छे. त्थार बाद श्रमण भगवंत महावीर अन्य कोइ दिवसे आलभिका नगरीथी अने शंखवन नामे चैत्यथी नीकळी बहारना देशोमां विचरे छे.

६. [प्र०] ते काले-ते समये आलभिका नामे नगरी हती. वर्णन. त्यां शंखवन नामे चैत्य हतुं. वर्णन. ते शंखवन चैत्यनी थोडे दूर पुद्रल नामे परिव्राजक रहेतो हतो. ते ऋग्वेद, यजुर्वेद अने यावत् बीजा ब्राह्मण संबन्धी नयोमां कुराल हतो. ते निरंतर छट्ट छट्टनो तप करवापूर्वक उंचा हाथ राखीने यावत् आतापना लेतो हतो. त्थार बाद ते पुद्रल परिव्राजकने निरन्तर छट्ट छट्टना तप करवापूर्वक यावत् आतापना लेता प्रकृतिनी सरलताथी *शिव परिव्राजकनी पेटे यावत् विभंग नामे अज्ञान उत्पन्न थयुं, अने ते उत्पन्न थयेला विभंगज्ञानवडे ब्रह्मलोक कल्पमां रहेला देवोनी स्थिति जाणे छे अने जुए छे. पछी ते पुद्रल परिव्राजकने आवा प्रकारनो आ संकल्प यावत् उत्पन्न थयो- 'मने अतिशयवाळुं ज्ञान अने दर्शन उत्पन्न थयुं छे, देवलोकमां देवोनी जघन्य स्थिति दस हजार वर्षनी छे, अने पछी एक समय अधिक, बे समय अधिक, यावत् असंख्य समय अधिक करतां उत्कृष्टथी दस सागरोपमनी स्थिति कही छे. त्थार पछी देवो अने देवलोको व्युच्छिन्न थाय छे'-एम विचार करे छे, विचारीने आतापनाभूमिथी नीचे उतरी त्रिदंड, कुंडिका, यावत् भगवां वन्नोने ग्रहण करी ज्यां आलभिका नगरी छे, अने ज्यां तापसेना आश्रमो छे त्यां आवे छे, आवीने पोताना उपकरणो मूकी आलभिका नगरीमां शृंगाटक, त्रिक, यावत् बीजा मार्गोमां एक बीजाने ए प्रमाणे कहे छे, यावत् प्ररूपे छे- 'हे देवानुप्रिय ! मने अतिशयवाळुं ज्ञान अने दर्शन उत्पन्न थयुं छे, अने देवलोकमां देवोनी जघन्य स्थिति दस हजार वर्षनी छे'-इत्यादि पूर्वोक्त कहेवुं, त्थार पछी देवो अने देवलोको व्युच्छिन्न थाय छे.' त्थार बाद 'आलभिका नगरीमां'-ए अभिलाषथी जेम शिव राजर्षि माटे पूर्वे कहुं [श० ११ उ० ९ सू० ८] तेम अहीं कहेवुं, यावत् ए प्रमाणे केवी रीते होय ? हवे महावीर स्वार्थां समग्रसर्थां अने यावत् परिषद् वादीने विसर्जित थइ. भगवान् गौतम तेज प्रमाणे भिक्षाचर्या माटे नीकळ्या अने तेओ घणा माणसोनी शब्द सांभळे छे-इत्यादि बधुं पूर्ववत् कहेवुं, यावत् हे गौतम ! हुं पण ए प्रमाणे कहुं छुं, बोळं छुं, यावत् प्ररूपुं छुं के देवलोकमां देवोनी जघन्य स्थिति दस हजार वर्षनी कही छे, अने त्थार पछी एक समय अधिक, द्विसमयाधिक यावत् उत्कृष्टथी तेत्रीश सागरोपम स्थिति कही छे, अने त्थार बाद देवो अने देवलोको व्युच्छिन्न थाय छे.

७. [प्र०] हे भगवन् ! सौधर्मकल्पमां वर्णसहित अने वर्णरहित द्रव्यो छे ?-इत्यादि पूर्ववत् प्रश्न. [३०] हे गौतम ! हा, छे. ए प्रमाणे

५. * जुओ मग० खं० ३ श० ११ उ० ९ पृ० २२४.

વિ, एवं जाव अच्चुप, एवं गेवेज्जविमाणेसु, अणुत्तरविमाणेसु वि, ईसिपग्भाराप वि जाव-हंता अत्थि । तए णं सां महवि-
महालिया जाव-पडिगया ।

૮. તપ ણં આલંભિયાપ નગરીપ સિંઘાડગ-તિય૦ અવસેસં જહા સિવસ્સ, જાવ-સઘ્વદુક્કલ્પદ્વીપે, નવરં તિદંડ-કુંડિયં
જાવ-ધાઝરત્તવત્થપરિહિપ પરિવડિયવિબ્ભંમે આલંભિયં નગરં મજ્ઞં-મજ્ઞેણં નિમ્મગ્ગલ્લત્તિ, જાવ-ઉત્તરપુરચ્છિમં દિસીભાગં અવ-
ક્કમત્તિ, અવક્કમિત્તા તિદંડકુંડિયં ચ જહા લંદઓ, જાવ પઘ્વઇઓ સેસં જહા સિવસ્સ, જાવ-“અઘ્વાવાહં સોક્કલં અણુમવંતિ
સાસયં સિદ્ધા” । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

दुवालसमो उद्देशो समत्तो ।

समत्तं एगारसमं सयं ।

યાવદ્ ઈશાન દેવલોકમાં પણ જાણવું. તે પ્રમાણે યાવદ્ અચ્યુતમાં, પ્રૈવેયકવિમાનમાં, અનુત્તરવિમાનમાં અને ઈષ્ટપ્રાગ્ભારા પૃથિવીમાં (સિદ્ધ-
શિલામાં) પણ વર્ણસહિત અને વર્ણરહિત દ્રવ્યો છે. સ્વાર વાદ તે અત્યન્ત મોટી પરિષદ્ યાવદ્ વિસર્જિત થઈ.

૮. પછી આલમ્બિકા નગરીમાં શૃંગાટક, ત્રિક-વગેરે માર્ગોમાં ઘણા માણસોને એમ કહે છે ઇત્યાદિ *શિવ રાજર્ષિની પેઠે કહેવું, યાવત્
તે સર્વ દુઃખથી રહિત થયા. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, ત્રિદંડ, કુંડિકા યાવદ્ ગેરુથી રંગેલા વસ્ત્રને પહેરી વિભંગજ્ઞાન રહિત થયેલો તે પુદ્ગલ
પરિવ્રાજક આલમ્બિકા નગરીની વચ્ચે થઈને નીકળે છે. નીકળીને યાવદ્ ઉત્તરપૂર્વ (ઈશાન) દિશા તરફ જઈ સ્કંદકની પેઠે તે પુદ્ગલ પરિ-
વ્રાજક ત્રિદંડ, કુંડિકા યાવદ્ મૂકી પ્રવ્રજિત થાય છે. વાકી વધું શિવરાજર્ષિની પેઠે યાવદ્ ‘સિદ્ધો અઠ્યાવાધ અને શાશ્વત સુખને અનુભવે
છે’ સ્વાંસુધી જાણવું. ‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે’—એમ કહી યાવદ્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.

વર્ણ-
સહિત-

एकादश शते द्वादश उद्देशक समाप्त.

एकादश शतक समाप्त.

दुवालसमं सयं ।

१ संखे २ जयंति ३ पुढवि ४ पोग्गल ५ अइवाय ६ राहु ७ लोणे य ।
८ नागे य ९ देव १० आया बारसमसए दसुहेसा ॥ १ ॥

पढमो उद्देशो ।

१. तेणं कालेणं तेणं समएणं सावत्थी नामं नगरी होत्था, वन्नओ । कोट्टए चेइए, वन्नओ । तत्थ णं सावत्थीए नगरीए बहवे संखप्पामोक्खा समणोवासगा परिवसंति, अट्ठा, जाव-अपरिभूया अभिगयजीवाजीवा जाव विहरंति । तस्स णं संखस्स समणोवासगस्स उप्पला नामं भारिया होत्था, सुकुमाल० जाव-सुरूवा समणोवासिया अभिगयजीवा-जीवा जाव-विहरए । तत्थ णं सावत्थीए नगरीए पोक्खली नामं समणोवासए परिवसइ, अट्ठे, अभिगय० जाव-विहरए । तेणं कालेणं तेणं समएणं सामी समोसट्ठे । परिस्ता निग्गया, जाव-पज्जुवासइ । तए णं ते समणोवासगा इमीसे कहाए जहा आलंभियाए जाव-पज्जुवासंति । तए णं समणे भगवं महावीरे तेसिं समणोवासगाणं तीसे यं महति० धम्मकहा, जाव-परिस्ता पडिगया । तए णं ते समणो-वासगा समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा निसम्म हट्टुत्तु० समणं भगवं महावीरं वंदंति, नमंसंति, वंदिसा

बारमुं शतक.

[उद्देशक संग्रह-] १ शंख, २ जयंती, ३ पृथिवी, ४ पुद्गल, ५ अतिपात, ६ राहु, ७ लोक, ८ नाग, ९ देव अने १० आत्मा-ए विषयो संबन्धे दश उद्देशको बारमा शतकमां कहेवामां आवशे.

प्रथम उद्देशक.

श्रावस्ती नगरी.
शंखप्रमुख श्रमणो-
पासको.
शंखने उपला स्त्री
हती.
पुष्कलिश्रमणो-
पासक.

१. ते काले, ते समये श्रावस्ती नामनी नगरी हती. वर्णन. कोष्ठक नामे चैत्य हतुं. वर्णन. ते श्रावस्ती नगरीमां शंखप्रमुख घणा श्रमणोपासको रहेता हता, तेओ धनिक यावद् अपरिभूत-कोइथी पराभव न पामे तेवा अने जीवाजीव तत्त्वने जाणनारा हता. ते शंख नामना श्रमणोपासकने उत्पला नामे स्त्री हती, ते सुकुमाल हाथपगवाळी, यावत् सुरूपा अने जीवाजीव तत्त्वने जाणनारी श्रमणोपासिका यावद् विहरती हती. ते श्रावस्ती नगरीमां पुष्कली नामे श्रमणोपासक रहेतो हतो, ते धनिक अने जीवाजीव तत्त्वनो ज्ञाता हतो. ते काले, ते समये त्यां महावीर स्वामी समवसर्या, परिषद् वांदवाने नीकळी, यावत् ते पर्युपासना करे छे. त्यार बाद ते श्रमणोपासको भगवंत आ-व्यानी आ वात सांभळी *आलभिका नगरीना श्रावकोनी पेठे यावत् पर्युपासना करे छे. त्यार बाद श्रमण भगवंत महावीरे ते श्रमणोपास-कोने तथा ते अत्यंत मोटी सभाने धर्मकथा कही, यावत् सभा पाळी गई. पळी ते श्रमणोपासकोए श्रमण भगवंत महावीर पासेथी धर्म सां-भळी, अवधारी हर्षित अने संतुष्ट थई श्रमण भगवंत महावीरने वांधा अने नमन कर्युं; वांदीने, नमीने प्रश्नो पूछ्या, प्रश्नो पूछीने तेना

नमंसित्ता पासिणाइं पुच्छंति प० २—च्छित्ता अट्टाईं परियादियंति, अ० २—यित्ता उट्टाप उट्टेंति, उ० २—त्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमित्ता जेणेव सावत्थी नगरी तेणेव पहारेत्थ गमणाए ।

२. तए णं से संखे समणोवासए ते समणोवासए एवं वयासी—‘तुज्जे णं देवाणुप्पिया ! विउलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडावेह, तए णं अह्मे तं विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं आसाएमाणा विसाएमाणा परिभाएमाणा परिभुंजे-माणा पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणा विहरिस्सामो । तए णं ते समणोवासगा संखस्स समणोवासगस्स एयमट्ठं विणएणं पडिसुणेंति । तए णं तस्स संखस्स समणोवासगस्स अयमेयारूवे अब्भत्थिए जाव—समुप्पज्जित्था—‘नो खलु मे सेयं तं विउलं असणं जाव—साइमं आसाएमाणस्स ४ पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणस्स विहरित्तए, सेयं खलु मे पोसहसालाए पोस-हियस्स बंभचारिस्स उम्मुक्कमणि—सुवन्नस्स ववगयमाला—वन्नग—विलेवणस्स निक्खित्तसत्थ—मुसलस्स एगस्स अविइयस्स द्धमसंथारोवगयस्स पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणस्स विहरित्तएत्ति कट्ठु एवं संपेहेति, संपेहेत्ता जेणेव सावत्थी नगरी, जेणेव सए गिहे, जेणेव उप्पला समणोवासिया, तेणेव उवागच्छइ, ते० २—च्छित्ता उप्पलं समणोवासियं आपुच्छइ, आपुच्छित्ता जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छइ, ते० २—च्छित्ता पोसहसालं अणुपविस्सइ, अणुपविस्सित्ता पोसहसालं एमज्जइ, पो० २—जित्ता उच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेइ, उ० २—हित्ता द्धमसंथारगं संथरति, द्धम० २—रित्ता द्धमसंथारगं दुरूहइ, द० २ दुरूहित्ता पोसहसालाए पोसहिए बंभयारी जाव—पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणे विहरति ।

३. तए णं ते समणोवासगा जेणेव सावत्थी नगरी जेणेव साइं २ गिहाइं, तेणेव उवागच्छंति, ते० २—च्छित्ता विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडावेत्ति, उवक्खडावेत्ता अन्नमन्नं सहावेत्ति, अ० २—वेत्ता एवं वयासी—‘एवं खलु देवाणु-प्पिया ! अह्मेहिं से विउले असण—पाण—खाइम—साइमे उवक्खडाविए, संखे य णं समणोवासए नो हव्वमागच्छइ, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अह्मं संखं समणोवासगं सहावेत्तए ।

४. तए णं से पोक्खली समणोवासए ते समणोवासए एवं वयासी—‘अच्छइ णं तुज्जे देवाणुप्पिया ! सुनिव्वया वीसत्था, अह्मं संखं समणोवासगं सहावेमि’त्ति कट्ठु तेसिं समणोवासगाणं अंतियाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमित्ता सावत्थीए नगरीए मज्झं—मज्झेणं जेणेव संखस्स समणोवासगस्स गिहे, तेणेव उवागच्छइ, ते० २—च्छित्ता संखस्स समणो-वासगस्स गिहं अणुपविट्ठे ।

५. तए णं सा उप्पला समणोवासिया पोक्खलिं समणोवासयं एज्जमाणं पासइ, पासित्ता हट्टुट्टु० आसणाओ अब्भु अर्थे प्रहण कर्या, अर्थे प्रहण करी अने उभा थई श्रमण भगवंत महावीर पासेथी अने कोष्ठक नामे चैत्यथी नीकळीने तेओए श्रावस्ती नगरी तरफ जवानो विचार कर्यो.

२. पछी ते शंख नामे श्रमणोपासके ए बधा श्रमणोपासकोने आ प्रमाणे कहुं के हे देवानुप्रियो ! तमे पुष्कळ अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारने तैयार करावो, पछी आपणे पुष्कळ अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारनो आखाद लेता, विशेष खाद लेता, परस्पर देता अने खाता पाक्षिक पोषधनुं अनुपालन करता विहरीशुं. ल्यार पछी ते श्रमणोपासकोए शंख नामना श्रमणोपासकनुं वचन विनयपूर्वक स्वीकार्युं. ल्यार बाद ते शंख नामे श्रमणोपासकने आवा प्रकारनो आ संकल्प यावद् उत्पन्न थयो—‘अशन, यावत् खादिम आहा-रनो आखाद लेता, विखाद लेता, परस्पर आपता अने खाता पाक्षिक पोषधने प्रहण करीने रहेवुं मने श्रेयस्कर नथी, पण मारी पोषधशा-लामां ब्रह्मचर्यपूर्वक, मणि अने सुवर्णनो त्याग करी माला, उद्वर्तन अने विलेपनने छोडी शस्त्र अने मुसल वगेरेने मूकीने तथा डाभना संथारा सहित्त मारे एकलाने—बीजानी सहाय शिवाय—पोषधनो स्वीकार करी विहरवुं श्रेय छे.’ एम विचार करी, श्रावस्ती—नगरीमां ज्यां पोतानुं घर छे, अने ज्यां उत्पला श्रमणोपासिका रहे छे, त्यां आवी उत्पला श्रमणोपासिकाने पछी, ज्यां पोषधशाला छे त्यां जइ, पोषधशा-लामां प्रवेश करी, पोषधशालाने प्रमार्जी निहार अने पेशाव करवानी जग्याने प्रतिलेही—तपासीने डाभनो संथारो पाथरी तेना उपर बेठो, बेसीने पोषधशालामां पोषधप्रहण करी ब्रह्मचर्यपूर्वक यावत् पाक्षिक पोषधनुं पालन करे छे.

३. ल्यार बाद ते श्रमणोपासकोए श्रावस्ती नगरीमां पोतपोताने घेर जइ, पुष्कळ अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारने तैयार करावी परस्पर एक बीजाने बोलावी आ प्रमाणे कहुं—‘हे देवानुप्रियो ! आपणे पुष्कळ अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारने तैयार करावेलो छे, पण ते शंख श्रमणोपासक जलदी आव्या नहि, माटे हे देवानुप्रियो ! आपणे शंख श्रमणोपासकने बोलाववा श्रेयस्कर छे.

४. ल्यार बाद ते पुष्कली नामना श्रमणोपासके ते श्रमणोपासकोने आ प्रमाणे कहुं—‘हे देवानुप्रियो ! तमे शांतिपूर्वक विसामो ल्यो, अने हुं शंख श्रमणोपासकने बोलावुं छुं, एम कही श्रमणोपासकोनी पासेथी नीकळी श्रावस्ती नगरीना मध्य भागमां ज्यां शंख श्रमणोपास-कनुं घर छे, त्यां जइ तेणे शंख श्रमणोपासकना घरमां प्रवेश कर्यो.

५. पछी ते [शंख श्रावकनी पत्नी] उत्पला श्रमणोपासिका ते पुष्कलि श्रमणोपासकने आवतो जोइ, हर्षित अने संतुष्ट थई पो-

शंखनो संकल्प-
पद्यनादिनो आहार
करता पाक्षिक पोषध
लेवो मने श्रेयस्कर
नथी.

भोजन माटे शंख
श्रमणोपासकने बो-
लाववा श्रेय छे.

पुष्कलि शंखने बो-
लाववा पाप छे.

ટુંદ, આ૦ ૨—તા સત્ત—કુ પયાઈ અણુગચ્છદ, અણુગચ્છિતા પોષ્કલિં સમળોવાસગં વંદતિ, નમંસતિ, વંદિતા નમંસિતા આસ-
ળેણં ઉવનિમંતેદ, આ૦ ૨—તા એવં વયાસી—‘સંદિસતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! કિમાગમણપ્પયોયણં ? તપ ણં સે પોષ્કલી સમળો-
વાસપ ઉપ્પલં સમળોવાસિયં એવં વયાસી—કહિંદ્રં દેવાણુપ્પિયા ! સંલે સમળોવાસપ ? તપ ણં સા ઉપ્પલા સમળોવાસિયા
પોષ્કલિં સમળોવાસયં એવં વયાસી—એવં ચલુ દેવાણુપ્પિયા ! સંલે સમળોવાસપ પોસહસાલાપ પોસહિપ ધંમચારી જાવ—વિહરદ ।

૬. તપ ણં સે પોષ્કલી સમળોવાસપ જેણેવ પોસહસાલા, જેણેવ સંલે સમળોવાસપ તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે૦ ૨—ચ્છિતા
ગમળાગમળાપ પડિક્કમદ, ગ૦ ૨—મિત્તા સંલં સમળોવાસગં વંદતિ નમંસતિ, વંદિતા નમંસિતા એવં વયાસી—‘એવં ચલુ દેવા-
ણુપ્પિયા ! અમ્હેહિં સે વિડલે અસળે૦ જાવ—સાદમ્મે ઉવક્કહાવિપ, તં ગચ્છામો ણં દેવાણુપ્પિયા ! તં વિડલં અસળં જાવ—સાદમ્મં
આસાપમાળા જાવ—પડિજાગરમાળા વિહરમો ।

૭. તપ ણં સે સંલે સમળોવાસપ પોષ્કલિં સમળોવાસગં એવં વયાસી—‘ળો ચલુ કપ્પદ દેવાણુપ્પિયા ! તં વિડલં અસળં
પાળં ચાદમ્મં સાદમ્મં આસાપમાળસ્સ જાવ—પડિજાગરમાળસ્સ વિહરિત્તપ, કપ્પદ મે પોસહસાલાપ પોસહિયસ્સ જાવ—વિહરિ-
ત્તપ, તં હંદેણં દેવાણુપ્પિયા ! તુમ્મે તં વિડલં અસળં પાળં ચાદમ્મં સાદમ્મં આસાપમાળા જાવ વિહરદ ।

૮. તપ ણં સે પોષ્કલી સમળોવાસપ સંલસ્સ સમળોવાસગસ્સ અંતિયાઓ પોસહસાલાઓ પડિનિક્કમદ, પડિનિક્કમિત્તા
સાવર્તિથ નગરિં મજ્ઞં—મજ્ઞેણં જેણેવ તે સમળોવાસગા તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે૦ ૨—ચ્છિતા તે સમળોવાસપ એવં વયાસી—‘એવં ચલુ
દેવાણુપ્પિયા ! સંલે સમળોવાસપ પોસહસાલાપ પોસહિપ જાવ—વિહરદ, તં હંદેણં દેવાણુપ્પિયા ! તુમ્મે વિડલં અસળં ૪ જાવ
વિહરદ, સંલે ણં સમળોવાસપ નો હદ્ધમાગચ્છદ । તપ ણં તે સમળોવાસગા તં વિડલં અસળં ૪ આસાપમાળા જાવ—વિહરંતિ ।

૯. તપ ણં તસ્સ સંલસ્સ સમળોવાસગસ્સ પુઘરત્તા—વરત્તકાલસમયંસિ ધમ્મજાગરિયં જાગરમાળસ્સ અયમેચારુવે જાવ
—સમુપ્પજિત્થા—‘સેયં ચલુ મે કલ્લં જાવ—જલંતે સમળં ભગવં મહાવીરં વંદિતા નમંસિતા જાવ—પજ્જુવાસિત્તા તઓ પડિનિય-
ત્તસ્સ પવિચ્ચયં પોસહં પારિત્તપ’ત્તિ કટ્ટુ એવં સંપેહેતિ, એવં સંપેહેત્તા કલ્લં જાવ જલંતે પોસહસાલાઓ પડિનિક્કમમિ, પડિ-
નિક્કમિત્તા સુદ્ધપ્પાવેસાદં મંગહ્લાદં વત્થાદં પવરપરિહિપ સયાઓ ગિહાઓ પડિનિક્કમમિ, સ૦ ૨—મિત્તા પાદવિહારચારેણં
સાવર્તિથ નગરિં મજ્ઞંમજ્ઞેણં જાવ—પજ્જુવાસતિ, અભિગમો નતિથ ।

તાના આસનથી ઉઠી, સાત આઠ પગલાં તેની સામે જઈ પુષ્કલિ શ્રમળોપાસકને વાંદી અને નમી આસનવડે ઉપનિયંત્રણ કર્યા બાદ
આ પ્રમાણે બોલી—‘હે દેવાનુપ્રિય ! કહો, કે તમારા આગમનનું શું પ્રયોજન છે ? ત્યારે તે પુષ્કલિ શ્રમળોપાસકે તે ઉત્પલ શ્રમળોપાસિકાને
આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! શંખ શ્રમળોપાસક ક્યાં છે ? ત્યાર બાદ તે ઉત્પલ શ્રમળોપાસિકાએ તે પુષ્કલિ શ્રમળોપાસકને આ પ્રમાણે
કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! ચરેચર શંખ શ્રમળોપાસક પોષધશાલામાં પોષધ પ્રહણ કરી બ્રહ્મચારી થઈને યાવદ્ વિહરે છે.’

૬. ત્યાર બાદ તે પુષ્કલિ શ્રમળોપાસકે જ્યાં પોષધશાલા છે, અને જ્યાં શંખ શ્રમળોપાસક છે ત્યાં આવી, ગમનાગમનને (જતાં આ-
વતાં કોઈ જીવની હિંસા કરી હોય તેને) પ્રતિક્રમી શંખ શ્રમળોપાસકને વાંદી અને નમીને તેને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! આ પ્રમાણે
ચરેચર અમે ઘળો અશન, યાવત્—સ્વાદિમ આહાર તૈયાર કરાવ્યો છે, તો હે દેવાનુપ્રિય ! આપણે જઈએ, અને પુષ્કલ અશન, યાવત્—સ્વાદિમ
આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવત્—પોષધનું પાલન કરતા વિહરીએ.

૭. ત્યાર બાદ તે શંખ શ્રમળોપાસકે તે પુષ્કલિ શ્રમળોપાસકને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! પુષ્કલ અશન, પાન, આદિમ
અને સ્વાદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવત્ પોષધનું પાલન કરી વિહરવું મને યોગ્ય નથી, મને તો પોષધશાલામાં પોષધયુક્ત થઈને યાવત્—
વિહરવું યોગ્ય છે. માટે હે દેવાનુપ્રિય ! તમે ઇચ્છા પ્રમાણે ઘળા અશન, પાન, આદિમ અને સ્વાદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવદ્ વિહરો.’

૮. ત્યાર બાદ તે પુષ્કલિ શ્રમળોપાસક શંખ શ્રમળોપાસકની પાસેથી પોષધશાલામાંથી બહાર નીકળી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાં
જ્યાં તે શ્રમળોપાસકો છે ત્યાં આવ્યો, અને ત્યાં આવી તે શ્રમળોપાસકને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! આ પ્રમાણે ચરેચર શંખ શ્રમળો-
પાસક પોષધશાલામાં પોષધ પ્રહણ કરીને યાવદ્ વિહરે છે. [તેણે કહ્યું છે કે—] ‘હે દેવાનુપ્રિય ! તમે ઇચ્છા મુજબ ઘળા અશન, પાન,
આદિમ અને સ્વાદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવત્ વિહરો, શંખ શ્રમળોપાસક તો શીઘ્ર નહિ આવે’. ત્યાર બાદ તે શ્રમળોપાસકો તે વિપુલ
અશન, પાન, આદિમ અને સ્વાદિમ આહારને આસ્વાદતા યાવદ્—વિહરે છે.

૯. ત્યાર બાદ મધ્ય રાત્રિના સમયે ધર્મ જાગરણ કરતા તે શંખ શ્રમળોપાસકને આવા પ્રકારનો આ વિચાર યાવત્ ઉત્પન્ન થયો—
‘આવતી કાલે યાવત્ સૂર્ય ઉગવાના સમયે શ્રમળ ભગવંત મહાવીરને વાંદી, નમી યાવત્ પર્યુપાસના કરી ત્યાંથી પાછા આવીને પાશ્વિક પોષધ
પારવો શ્રેયસ્કર છે’—એમ વિચાર કરે છે, એમ વિચારી આવતી કાલે યાવત્ સૂર્યોદય સમયે પોષધશાલાથી બહાર નીકળી શુદ્ધ, બહાર
જવા યોગ્ય તથા મંગલરૂપ વસ્ત્રો ઉત્તમ રીતે પહેરી પોતાના ઘરથી બહાર નીકળી પળે ચાલી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાં થઈને જાય છે,
યાવત્ પર્યુપાસના કરે છે. અહિં [પોષધયુક્ત હોવાથી] તેને *અભિગમો નથી.

૧ * પાંચ અભિગમ સંબન્ધે જુઓ મળ૦ સં૦ ૧ શ૦ ૨ ઉ૦ ૫ પ૦ ૨૭૯.

શંખે કહ્યુંકે-આહાર-
નો આસ્વાદ લેતા
પોષધનું પાલન
કરવું મને યોગ્ય
નથી.

શંખનો મહાવીર
સ્વામિને વંદન કર-
વાનો સંકલ્પ.

શંખ ભગવંતને
વંદન કરવા જાય છે.

१०. तप णं ते समणोवासगा कल्लं पादु० जाव—जलंते ण्हाया कयवलिकम्मा जाव—सरीरा सण्हिं २ गेहेद्धितो पडि-
निक्खमंति, स० २—मिच्चा एगयओ मिलायंति, एगयओ मिलायित्ता सेसं जहा पढमं जाव—पज्जुवासंति । तप णं समणे
भगवं महावीरे तेसिं समणोवासगाणं तीसे य धम्मकहा, जाव—आणाए आराहए भवति । तप णं ते समणोवासगा समणस्स
भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा निसम्म हट्टुत्तु उट्टाप उट्टेति, उ० २—ट्टेत्ता समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति,
वंदित्ता नमंसित्ता जेणेव संखे समणोवासए तेणेव उवागच्छन्ति, ते० २—च्छित्ता संखं समणोवासयं एवं वयासी—‘तुमं देवा-
णुप्पिया ! हिज्जो अम्हे अप्पणा चेव एवं वयासी, तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! विउलं असणं० जाव—विहरिस्सामो, तप णं तुमं
पोसहसालाप जाव विहरिए, तं सुट्ठु णं तुमं देवाणुप्पिया ! अम्हे हीलसि । ‘अज्जोत्ति समणे भगवं महावीरे ते समणोवासए
एवं वयासी—‘मा णं अज्जो ! तुज्जे संखं समणोवासगं हीलह, निंदह, खिसह, गरहह, अवमन्नह, संखे णं समणोवासए पिय-
धम्मे चेव, हट्ठधम्मे चेव, सुदक्खुजागरियं जागरिए ।

११. [प्र०] ‘भंते’त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी—कहविहा णं
भंते ! जागरिया पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा जागरिया पण्णत्ता, तंजहा—बुद्धजागरिया, अबुद्धजागरिया, सुदक्खु-
जागरिया । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘तिविहा जागरिया पण्णत्ता, तंजहा—बुद्धजागरिया, अबुद्धजागरिया, सुदक्खु
जागरिया’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे अरिहंता भगवंतो उप्पन्ननाण—दंसणधरा जहा खंदए जाव—सवधू सच्चदरिसी, एए णं बुद्धा
बुद्धजागरियं जागरंति । जे इमे अणगारा भगवंतो ईरियासमिया भासासमिया जाव—गुत्तवंभचारी एए णं अबुद्धा अबुद्ध-
जागरियं जागरंति । जे इमे समणोवासगा अभिगयजीवा—जीवा जाव—विहरन्ति, एते णं सुदक्खुजागरियं जागरंति, से तेणट्टेणं
गोयमा ! एवं बुच्चइ ‘तिविहा जागरिया जाव—सुदक्खुजागरिया’ ।

१२. [प्र०] तप णं से संखे समणोवासए समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी—कोह-
वसट्टे णं भंते ! जीवे किं बंधइ, किं पकरेति, किं चिणाति, किं उवचिणाति ? संखा ! कोहवसट्टे णं जीवे आउयवज्जाओ सत्त
कम्मपगडीओ सिद्धिलबंधणवद्धाओ—एवं जहा पढमसए असंबुडस्स अणगारस्स जाव—अणुपरियट्टइ ।

१०. ल्यार बाद [पूर्वे कहेला] ते श्रमणोपासको आवती काले यावत् सूर्योदय समये स्नान करी, बलिर्कर्म करी यावत् शरीरने अलं-
कृत करी पोत पोताना वरथी नीकळी एक स्थळे भेगा थाय छे, एक स्थळे भेगा थइने—इत्यादि बंधुं *प्रथम निर्गमवत् जाणवुं, यावत् (भगवंत
महावीरनी पासे जइ) तेमनी पर्युपासना करे छे. ल्यार बाद श्रमण भगवंत महावीरे ते श्रमणोपासकोने तथा ते सभाने धर्मकथा कही. यावत्
‘ते आज्ञाना आराधक थाय छे’ ल्यां सुधी जाणवुं. ल्यार बाद ते श्रमणोपासको श्रमण भगवंत महावीरनी पासेथी धर्मने सांभळी, अव-
धारी, हट्ट अने तुष्ट थया, अने उभा थइ श्रमण भगवंत महावीरने वांटी, नमी, ज्यां शंख श्रमणोपासक छे ल्यां आव्या; आवीने शंख श्रम-
णोपासकने तेओए एम कहुं के—‘हे देवानुप्रिय ! तमे गइ काले अमने एम कहुं हतुं के, ‘हे देवानुप्रियो ! तमे पुष्कळ अशानादि आहारने
तैयार करावो, यावद्—आपणे विहरीशुं, ल्यार बाद तमे पोषधशालामां यावद् विहर्या, तो हे देवानुप्रिय ! तमे अमारी ठीक हीलना (हांसी)
करी.’ पछी ‘हे आर्यो !’ एम कही श्रमण भगवंत महावीरे ते श्रमणोपासकोने आ प्रमाणे कहुं—‘हे आर्यो !’ तमे शंख श्रमणोपासकनी हीलना,
निंदा, खिसना, गर्हा अने अवमानना न करो, कारण के ते शंख श्रमणोपासक धर्मने विषे प्रीतिवाळो अने दृढतावाळो छे, तथा तेणे
[प्रगाद अने निद्राना त्यागथी] सुदृष्टि—ज्ञानीनुं जागरण करेल छे.

वीजा श्रमणोपासको
पण वांढवा जाय छे-

शंखनी निन्दा न
करो.

जागरिकाना
प्रकार.

११. [प्र०] ‘भगवन्’ ! ए प्रमाणे कही भगवान् गौतम श्रमण भगवंत महावीरने वांटे छे, नमे छे, वांटी अने नमी तेणे आ प्रमाणे
कहं—‘हे भगवन् ! जागरिका केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! जागरिका त्रण प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे—१ बुद्धजाग-
रिका, २ अबुद्धजागरिका अने ३ सुदर्शनजागरिका. [प्र०] हे भगवन् ! तमे ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के ‘जागरिका त्रण प्रकारनी
छे, ते आ प्रमाणे—बुद्धजागरिका, अबुद्धजागरिका अने सुदर्शनजागरिका’ ? [उ०] हे गौतम ! जे उत्पन्न थयेला ज्ञान अने दर्शनना धारण
करनारा आ अरिहंत भगवंतो छे—इत्यादि स्क्कंदकना अधिकारमां कहा प्रमाणे सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी छे—ए बुद्धो [केवलज्ञानवडे] बुद्धजा-
गरिका जागे छे. जे आ भगवंत अनगारो ईर्यासमितियुक्त, भासासमितियुक्त अने यावत्—गुप्त ब्रह्मचारी छे, तेओ [केवलज्ञानी नहि होवा-
थी] अबुद्ध छे अने तेओ अबुद्धजागरिका जागे छे. तथा जे आ श्रमणोपासको जीवाजीवने जाणनारा छे, यावत् एओ [सम्यग्दर्शनी
होवाथी] सुदर्शनजागरिका जागे छे. माटे ते हेतुथी हे गौतम ! ए प्रमाणे कहं छे के जागरिका त्रण प्रकारनी छे, यावत् सुदर्शनजागरिका छे.

१२. [प्र०] ल्यार बाद ते शंख श्रमणोपासके श्रमण भगवंत महावीरने वांटी, नमी आ प्रमाणे कहं—हे भगवन् ! ‘क्रोधने वश
होवाथी पीडित थयेलो जीव शुं वांढे, शुं वरे, शेनो चय करे अने शेनो उपचय करे ? [उ०] हे शंख ! क्रोधने वश थवाथी पीडित
थयेलो जीव आयुष सिवायनी सात कर्मप्रकृतिओ शिथिल बन्धनथी वांढेली होय तो कठिन बन्धनवाळी करे—इत्यादि सर्वे प्रथम शत-
कमां कहेला संवररहित अनगारनी पेटे जाणवुं, यावत् ते [संवररहित साधु] संसारमां भमे छे.

क्रोधनी म्याकुल
थयेलो जीव शुं वांढे ?

१३. [प्र०] माणवसट्टे णं भंते ! जीवे एवं चेच, एवं मायावसट्टेऽवि । एवं लोभवसट्टेऽवि, जाव-अणुपरिबद्ध ।

१४. तए णं ते समणोवासगा समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं एयमट्ठं सोष्ठा निसम्म मीया तत्था तसिया संसारभउच्चिग्गा समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता जेणेव संखे समणोवासए तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता संखं समणोवासगं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता एयमट्ठं सम्मं विणएणं भुज्जो २ खामेति । तए णं ते समणोवासगा सेसं जहा आलंभियाए जाव-पडिगया ।

१५. [प्र०] 'भंते'त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी-पभू णं भंते ! संखे समणोवासए देवाणुप्पियाणं अंतियं० [उ०] सेसं जहा इत्तिभइपुत्तस्स, जाव-अंतं काहेति । सेवं भंते ! सेवं भंते ! च्छि जाव-विहरइ ।

पढमो उद्देशो समत्तो ।

मानी जीव शुं बांधे ?

१३. [प्र०] हे भगवन् ! मानने वश थवाथी पीडित थयेले जीव शुं बांधे-इत्यादि प्रश्न. [उ०] पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं, अने एज प्रमाणे मायाने वश थवाथी पीडित थयेला अने लोभने वश थवाथी पीडित थयेला जीव संबन्धे पण जाणवुं; यावत् ते संसारमां भमे छे.

१४. त्थार बाद ते श्रमणोपासको श्रमण भगवंत महावीर पासेथी ए प्रमाणे वात सांभळी, अवधारी भय पाम्या, त्रास पाम्या, त्रसित थया अने संसारना भयथी उद्विग्न थया. तथा तेओ श्रमण भगवंत महावीरने वांदी, नमी ज्यां शंख श्रमणोपासक छे त्यां जइ शंख श्रमणोपासकने वांदी, नमी ए (अविनयरूप) अर्थने सारी रीते विनयपूर्वक वारंवार खमावे छे. त्थार बाद ते श्रमणोपासको यावत् पाछा गया. तेनो बाकी रहेलो वृत्तांत *आलभिकाना श्रमणोपासकोनी पेठे जाणवो.

शंख प्रव्रज्या प्रवण करवा समर्थ छे ?

१५. [प्र०] 'भगवन्' ! एम कही भगवान् गौतमे श्रमण भगवंत महावीरने वांदी, नमी आ प्रमाणे कहुं-हे भगवन् ! ते शंख श्रमणोपासक आप देवानुप्रियनी पासे प्रव्रज्या लेवाने समर्थ छे ? [उ०] बाकी बंधुं ! ऋषिभद्रपुत्रनी पेठे जाणवुं. यावत्-ते सर्व दुःखोनो अन्त करशे. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, एम कही विहरे छे.

द्वादशशते प्रथम उद्देशक समाप्त.

१४ * आलभिकाना श्रमणोपासक संबन्धे जुओ भग० खं० ३ श० ११ उ० १२ पृ० २४८.

१५ † ऋषिभद्रपुत्रनो संबन्धे जुओ भग० खं० ३ श० ११ उ० १२ पृ० २४८.

बीओ उद्देशो ।

१. तेणं कालेणं तेणं समणं कोसंबी नामं नगरी होत्था । वन्नओ । चंदोवतरणे चेइए । वन्नओ । तत्थ णं कोसंबीए नगरीए सहस्साणीयस्स रत्तो पोत्ते सयाणीयस्स रत्तो पुत्ते चेडगस्स रत्तो नत्तुए मिगावतीए वेचीए अत्तए जयंतीए समणो-वासियाए भत्तिज्जए उदायणे नामं राया होत्था । वन्नओ । तत्थ णं कोसंबीए नयरीए सहस्साणीयस्स रत्तो सुण्हा सयाणीयस्स रत्तो भज्जा चेडगस्स रत्तो धूया उदायणस्स रत्तो माया जयंतीए समणोवासियाए भाउज्जा मिगावती नामं देवी होत्था । व-न्नओ, सुकुमाल० जाव-सुरूवा समणोवासिया जाव-विहरइ । तत्थ णं कोसंबीए नगरीए सहस्साणीयस्स रत्तो धूया सयाणी-यस्स रत्तो भगिणी उदायणस्स रत्तो पिडच्छा मिगावतीए देवीए नणंदा वेसालीसावयाणं अरहंताणं पुषसिज्जायरी जयंती नामं समणोवासिया होत्था, सुकुमाल० जाव-सुरूवा अभिगय० जाव विहरइ ।

२. तेणं कालेणं तेणं समणं सामी समोसडे । जाव-परिस्ता पज्जुवासइ । तए णं से उदायणे राया इमीसे क्हाए लख्खडे समाणे हट्ट-तुट्टे कोडुंबियपुरिसे सहावेइ, को० २-त्ता एवं वयासी-‘खिप्पामेव भो देवानुप्पिया ! कोसंबि नगरिं सम्भितर-बाहिरियं० एवं जहा कूणिओ तहेव सधं जाव-पज्जुवासइ । तए णं सा जयंती समणोवासिया इमीसे क्हाए लख्खटा समाणी हट्ट-तुट्टा जेणेव मियावती देवी तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता मियावतिं देविं एवं वयासी-एवं जहा नवमसए उस्-

द्वितीय उद्देशकः.

१. ते काले, ते समये कौशांबी नामे नगरी हती. वर्णन. चन्द्रावतरण चैत्य हतुं. वर्णन. ते कौशांबी नगरीमां सहस्रानीक राजानो पौत्र, शतानीक राजानो पुत्र, चेटक राजानी पुत्रीनो पुत्र, मृगावती देवीनो पुत्र, अने जयंती श्रमणोपासिकानो भत्रीजो उदायन नामे राजा हतो. वर्णन. ते कौशांबी नगरीमां सहस्रानीक राजानां पुत्रनी पत्नी, शतानीक राजानी पत्नी, चेटक राजानी पुत्री, उदायन राजानी माता अने जयंती श्रमणोपासिकानी भोजाइ मृगावती नामे देवी हती. सुकुमाल हाथपगवाळी-इत्यादि वर्णन जाणवुं, यावत् सुरूपवाळी अने श्रम-णोपासिका हती. वळी ते कौशांबी नगरीमां जयंती नामे श्रमणोपासिका हती, जे सहस्रानीक राजानी पुत्री, शतानीक राजानी भगिनी, उदायन राजानी फोइ, मृगावती देवीनी नणंद अने श्रमण भगवंत महावीरना साधुओनी प्रथम शय्यातर (वसति आपनार) हती. ते सुकुमाल, यावत् सुरूपा अने जीनाजीवने जाणनारी यावद् विहरती हती.

२. ते काले, ते समये महावीर स्वामी समवसर्या, यावत् पर्वत् पर्युपासना करे छे. त्यार बाद ते उदायन राजा आ (श्रमण भग-वंत महावीर पधार्यानी) वात सांभळी ह्छ तुष्ट थयो, अने तेणे कौटुंबिक पुरुषोने बोलावी आ प्रमाणे क्खुं-‘हे देवानुप्पियो ! शीम्रज कौशांबी नगरीने बहार अने अंदर साफ करावो’-इत्यादि बधुं *कूणिक राजानी पेठे कहेवुं, यावत्-ते पर्युपासना करे छे. त्यार बाद (श्रमण भगवंत महावीर पधार्यानी) आ वात सांभळी ते जयंती श्रमणोपासिका ह्छ अने तुष्ट थइ, अने ज्यां मृगावती देवी छे त्यां आवी तेणे मृगा-वती देवीने आ प्रमाणे क्खुं-ए प्रमाणे नवम शतकमां †श्रुषभदत्तना प्रकरणमां क्हा प्रमाणे जाणवुं, यावत् [श्रमण भगवंत महावीरनुं दर्शन आपणा कल्याण माटे] थयो. त्यार बाद जेम †देवानंदाए श्रुषभदत्तना वचननो खीकार कर्यो तेम मृगावती देवीए ते जयंती श्रमणो-

कौशांबी नगरी-

श्रमण राजा-

जयंती श्रमणो-
पासिका-

१ चंदोवतरणे छ । २ संजहा-सुकु-छ । ३ जयंती स-छ ।

२ * उववा० प० १३-२. † भग० खं० ३ छ० ९ उ० ३३ पृ० १६२. ‡ भग० खं० ३ छ० ९ उ० ३३ पृ० १६२.
३३ म० छ०

મદત્તો જાવ-મવિસ્સહ । તપ ણં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાપ જહા દેવાણંદા જાવ-પહિસુણેતિ । તપ ણં સા મિયાવતી દેવી કોહુંવિયપુરિસે સહાવેદ, કો ૦ ૨-ત્તા એવં વયાસી-‘વિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! લહુકરણ-જુત્તજોહ્ય ૦ જાવ-ધમ્મિયં જાણપ્પવરં જુત્તામેવ ઉવટ્ટવેહ’ જાવ-ઉવટ્ટવેતિ, જાવ-પચ્છપ્પિણંતિ । તપ ણં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાપ સદ્ધિ પ્હાયા કયવલિકમ્મા જાવ-સરીરા વહ્હિં ખુજ્જાહિં જાવ-અંતેરરાઓ નિગ્ગચ્છતિ, અં ૦ ૨-ચ્છિત્તા જેણેવ વાહિ-રિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ધમ્મિયં જાણપ્પવરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે ૦ ૨-ચ્છિત્તા ૦ ૨ જાવ-દુરુદા । તપ ણં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાપ સદ્ધિ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં દુરુદા સમાણી નિયગપરિયાલ ૦ જહા ઉસમદત્તો જાવ-ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પચ્ચોરુહહ । તપ ણં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાપ સદ્ધિ વહ્હિં ખુજ્જાહિં જહા દેવાણંદા જાવ-વંદહ નમંસહ, ઉદાયણં રાયં પુરઓ કટ્ટુ ઠિતિયા ચેવ જાવ પજ્જુવાસહ । તપ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે ઉદાયણસ્સ રહ્નો મિયાવર્ષેપ દેવીય જયંતીય સમણોવાસિયાપ તીસે ય મહત્તિમહા ૦ જાવ ધમ્મં પરિકહેદ, જાવ પરિસા પહિગયા, ઉદાયણે પહિગપ, મિયાવતી દેવી વિ પહિગયા ।

૩. તપ ણં સા જયંતી સમણોવાસિયા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્ચા નિસમ્મ હટ્ટ-તુટ્ટા સમણં ભગવં મહાવીરં વંદહ, નમંસહ, વંદિત્તા, નમંસિત્તા એવં વયાસી-[પ્ર ૦] કહ્હન્નં મંતે ! જીવા ગરુયત્તં હહ્મમાગચ્છન્તિ ? [ઉ ૦] જયંતી ! પાણાહવાણં, જાવ-મિચ્છાદંસણસહ્ણેણં, એવં ચલુ જીવા ગરુયત્તં હહ્મમાગચ્છન્તિ । એવં જહા પદમસપ જાવ-વીર્વયંતિ ।

૪. [પ્ર ૦] મવસિદ્ધિયત્તણં મંતે ! જીવાણં કિં સમાવઓ પરિણામઓ ? [ઉ ૦] જયંતી ! સમાવઓ, જો પરિણામઓ ।

૫. [પ્ર ૦] સઘેવિ ણં મંતે ! મવસિદ્ધિયા જીવા સિજ્ઞિસ્સંતિ ? [ઉ ૦] હંતા ! જયંતી ! સઘેવિ ણં મવસિદ્ધિયા જીવા સિજ્ઞિસ્સંતિ ।

૬. [પ્ર ૦] જહ ણં મંતે ! સઘે વિ મવસિદ્ધિયા જીવા સિજ્ઞિસ્સંતિ, તમ્હા ણં મવસિદ્ધિયવિરહિય લોપ મવિસ્સહ ? [ઉ ૦] ણો તિણ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર ૦] સે કેણં આહવાણં અટ્ટેણં મંતે ! એવં ચુચ્છદ-‘સઘે વિ ણં મવસિદ્ધિયા જીવા સિજ્ઞિસ્સંતિ, જો

જયંતી મૃગાવતી સહિત ભગવંતને વંદન કરવા જાય છે.

પાસિકાના વચનનો સ્વીકાર કર્યો, ત્યાર પછી તે મૃગાવતી દેવીએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ દેવાનુપ્રિયો! વેગવાલું, જોતરસહિત યાવત્ ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ યાન જોડીને જલદી હાજર કરો,’ યાવત્-તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ હાજર કરે છે, અને તેની આજ્ઞા પાછી આપે છે. ત્યાર બાદ તે મૃગાવતી દેવી તે જયંતી શ્રમણોપાસિકાની સાથે જ્ઞાન કરી, બલિકર્મ-પૂજા કરી, યાવત્-શરીરને શણગારી ધણી કુબ્જ દાસીઓ સાથે યાવત્ અંત:પુરથી બહાર નીકળે છે, નીકળી જ્યાં બહારની ઉપસ્થાનશાલા છે, અને જ્યાં ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ વાહન તૈયાર ઉભું છે, ત્યાં આવી યાવત્ તે વાહન ઉપર ચઢી. ત્યાર બાદ જયંતી શ્રમણોપાસિકાની સાથે ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ યાન ઉપર ચઢેલી તે મૃગાવતી દેવી પોતાના પરિવારયુક્ત *ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની પેઠે યાવત્-તે ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ વાહનથી નીચે ઉતરે છે. પછી જયંતી શ્રમણોપાસિકાની સાથે તે મૃગાવતી દેવી ધણી કુબ્જ દાસીઓના પરિવાર સહિત દેવાનંદાની પેઠે યાવત્ વાંદી, નમી ઉદાયન રાજાને આગળ કરી ત્યાંજ રહી-નેજ યાવત્ પર્યુપાસના કરે છે. ત્યાર બાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે ઉદાયન રાજાને, મૃગાવતી દેવીને, જયંતી શ્રમણોપાસિકાને અને તે અલ્યન્ત મોટી પરિષદને યાવત્ ધર્મોપદેશ કર્યો, યાવત્ પરિષદ પાછી ગઈ, ઉદાયન રાજા અને મૃગાવતી દેવી પણ પાછા ગયા.

જયંતીના પ્રશ્નો.

જીવો શાથી મારે-પણ પામે ?

૩. ત્યાર બાદ તે જયંતી શ્રમણોપાસિકા શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી ધર્મને સાંભળી, અવધારી હૃષ્ટ અને તુષ્ટ થઈ, શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાંદી, નમી આ પ્રમાણે બોલી કે-[પ્ર ૦] હે ભગવન્ ! જીવો શાથી ગુરુત્વ-મારેપણું પામે ? [ઉ ૦] હે જયંતી ! જીવો પ્રાણા-તિપાતથી-જીવહિંસાથી યાવત્ મિથ્યાદર્શનશલ્યથી, એ પ્રમાણે ચરેચર જીવો મારેકર્મપણું પ્રાપ્ત કરે છે. એ પ્રમાણે જેમ પ્રથમ શતકનાં કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્ તેઓ મોક્ષે જાય છે.

મવ્યપણું સ્વાભાવિક છે કે પરિણામ-જન્ય છે ?

૪. [પ્ર ૦] હે ભગવન્ ! જીવોનું મવસિદ્ધિકપણું સ્વભાવથી છે કે પરિણામથી છે ? [ઉ ૦] હે જયંતી ! મવસિદ્ધિક જીવો સ્વભાવથી છે, પણ પરિણામથી નથી.

સર્વે મવ્યજીવો મોક્ષ જશે ? તો શું લોક મવ્ય રહિત થશે ?

૫. [પ્ર ૦] હે ભગવન્ ! સર્વે મવસિદ્ધિક જીવો સિદ્ધ થશે ? [ઉ ૦] હે જયંતી ! હા, સર્વે મવસિદ્ધિક જીવો સિદ્ધ થશે.

૬. [પ્ર ૦] હે ભગવન્ ! જો સર્વે મવસિદ્ધિકો સિદ્ધ થશે તો આ લોક મવસિદ્ધિક જીવો રહિત થશે ? [ઉ ૦] તે અર્થ યથાર્થ નથી, અર્થાત્ બધા મવસિદ્ધિકો સિદ્ધ થાય તોપણ મવસિદ્ધિક વિનાનો લોક નહિં થાય. [પ્ર ૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે તમે શા હેતુથી કહો છો

૨ * મગ ૦ સં ૦ ૩ શ ૦ ૧ ઉ ૦ ૩૩ પૃ ૦ ૧૬૪.

† મગ ૦ સં ૦ ૩ પૃ ૦ ૧૬૪.

૩ † મગ ૦ સં ૦ ૧ શ ૦ ૧ ઉ ૦ ૧ પૃ ૦ ૧૧૧.

૪ † સ્વાભાવિક ભાવને સ્વભાવ કહે છે, જેમ પુદ્ગલને વિષે મૂર્તવ સ્વાભાવિક ભાવ છે. રૂપાન્તરને પરિણામ કહે છે, જેમ શાલ્ક્ય, યૌવન, વૃદ્ધત્વ વગેરે પરિણામથી થયેલા ભાવો છે.

चेव णं भवसिद्धिविरहिण लोप भविस्सइ ? [उ०] जयंती ! से जहानामए सघागाससेढी सिया, अणादीया अणवदग्गा परिक्खा परिवुडा, सा णं परमाणुपोगलमेत्तेहिं खंडेहिं समए २ अवहीरमाणी २ अणंताहिं ओसप्पिणी—अवसप्पिणीहिं अवहीरंति, नो चेव णं अवहिया सिया, से तेणट्टेणं जयंती ! एवं बुच्चइ—‘सधे वि णं भवसिद्धिया जीवा सिद्धिस्संति, नो चेव णं भवसिद्धिविरहिण लोप भविस्सइ ।

७. [प्र०] सुत्तत्तं भंते ! साहू, जागरियत्तं साहू ? [उ०] जयंती ! अत्थेगइयाणं जीवाणं सुत्तत्तं साहू, अत्थेगतियाणं जीवाणं जागरियत्तं साहू । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ ‘अत्थेगइयाणं जाव—साहू’ ? [उ०] जयंती ! जे इमे जीवा अहम्मिया अहम्माणुया अहम्मिटा अहम्मवखाई अहम्मपलोइ अहम्मपलज्जमाणा अहम्मसमुदायारा अहम्मेणं चेव चित्ति कप्पेमाणा विहरंति, एप्पसि णं जीवाणं सुत्तत्तं साहू । एए णं जीवा सुत्ता समाणा नो बहूणं पाणाणं भूयाणं जीवाणं सत्ताणं दुक्खणयाए सोयणयाए जाव—परियावणयाए वट्टंति, एए णं जीवा सुत्ता समाणा अप्पाणं वा परं वा तदुभयं वा नो बहूहिं अहम्मियाहिं संजोयणाहिं संजोयत्तारो भवंति, एप्पसि जीवाणं सुत्तत्तं साहू । जयंती ! जे इमे जीवा धम्मिया धम्माणुया जाव—धम्मेणं चेव चित्ति कप्पेमाणा विहरंति एप्पसि णं जीवाणं जागरियत्तं साहू । एए णं जीवा जागरा समाणा बहूणं पाणाणं जाव—सत्ताणं अदुक्खणयाए, जाव—अपरियावणयाए वट्टंति, ते णं जीवा जागरमाणा अप्पाणं वा परं वा तदुभयं वा बहूहिं धम्मियाहिं संजोयणाहिं संजोयत्तारो भवंति । एए णं जीवा जागरमाणा धम्मजागरियाए अप्पाणं जागरइत्तारो भवंति, एप्पसि णं जीवाणं जागरियत्तं साहू; से तेणट्टेणं जयंती ! एवं बुच्चइ—‘अत्थेगइयाणं जीवाणं सुत्तत्तं साहू, अत्थेगइयाणं जीवाणं जागरियत्तं साहू’ ।

८. [प्र०] बलियत्तं भंते ! साहू, दुब्बलियत्तं साहू ? [उ०] जयंती ! अत्थेगइयाणं जीवाणं बलियत्तं साहू, अत्थेगइयाणं जीवाणं दुब्बलियत्तं साहू । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—जाव साहू ? [उ०] जयंती ! जे इमे जीवा अहम्मिया जाव—विहरंति, एप्पसि णं जीवाणं दुब्बलियत्तं साहू । एए णं जीवा एवं जहा सुत्तस्स तहा दुब्बलियत्तस्स वत्तधया भाणियद्धा । बलियस्स जहा जागरस्स तहा भाणियद्धं, जाव संजोयत्तारो भवंति, एप्पसि णं जीवाणं बलियत्तं साहू, से तेणट्टेणं जयंती ! एवं बुच्चइ—तं चेव जाव—साहू ।

के ‘बधाय पण भवसिद्धिको सिद्ध थशे, अने लोक भवसिद्धिक जीवोथी रहित नहीं थाय’ ? [उ०] हे जयंती ! जेमके सर्वाकाशनी श्रेणी होय, ते अनादि, अनंत, बन्ने बाजुए परिमित अने बीजी श्रेणीओथी परिचूत होय, तेमांथी समये समये एक परमाणु पुद्गलमात्रखंडो काढतां काढतां अनन्त उत्सर्पिणी अने अनन्त अवसर्पिणी सुधी काढीए तोपण ते श्रेणि खाली थाय नहीं; ते प्रमाणे हे जयंती ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के, बधाय भवसिद्धिक जीवो सिद्ध थशे, तो पण लोक भवसिद्धिक जीवो विनानो थशे नहि.

७. [प्र०] हे भगवन् ! सुतेलापणुं सारुं के जागरितत्त्व—जागेलापणुं सारुं ? [उ०] हे जयंती ! केटलाक जीवोनुं सूतेलापणुं सारुं, अने केटलाक जीवोनुं जागेलापणुं सारुं. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी तमे एम कहो छो के ‘केटलाक जीवोनुं सूतेलापणुं सारुं अने केटलाक जीवोनुं जागेलापणुं सारुं ? [उ०] हे जयंती ! जे आ जीवो अधार्मिक, अधर्मने अनुसरनारा, जेने अधर्म प्रिय छे एवा, अधर्म कहेनारा, अधर्मने ज जोनारा, अधर्ममां आसक्त, अधर्माचरण करनारा अने अधर्मधीज आजीविकाने करता विहरे छे, ए जीवोनुं सूतेलापणुं सारुं छे. जो ए जीवो सूतेला होय तो बहु प्राणोना, भूतोना, जीवोना तथा सत्त्वोना दुःख माटे, शोक माटे, यावत्—परिताप माटे थता नथी, वळी जो ए जीवो सूतेला होय तो पोताने, वीजाने के बन्नेने घणी अधार्मिक संयोजना वडे जोडनारा होता नथी, माटे ए जीवोनुं सूतेलापणुं सारुं छे. तथा हे जयंती ! जे आ जीवो धार्मिक अने धर्मानुसारी छे, यावत्—धर्मवडे आजीविका करता विहरे छे, ए जीवोनुं जागेलापणुं सारुं छे; जो ए जीवो जागता होय तो ते घणा प्राणीओना यावत्—सत्त्वोना अदुःख (सुख) माटे यावत्—अपरिताप (शान्ति) माटे वर्ते छे, वळी ते जीवो जागता होय तो पोताने, परने अने बन्नेने घणी धार्मिक संयोजना (क्रिया) साथे जोडनारा थाय छे, तथा ए जीवो जागता होय तो धर्मजागरिकावडे पोताने जागृत राखे छे, माटे ए जीवोनुं जागेलापणुं सारुं छे, ते हेतुथी हे जयंती ! एम कहेवाय छे के, ‘केटलाक जीवोनुं सूतेलापणुं सारुं अने केटलाक जीवोनुं जागेलापणुं सारुं छे’.

८. [प्र०] हे भगवन् ! सबलपणुं सारुं के दुर्बलपणुं सारुं ? [उ०] हे जयंती ! केटलाक जीवोनुं सबलपणुं सारुं अने केटलाक जीवोनुं दुर्बलपणुं सारुं. [प्र०] हे भगवन् ! तमे ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, ‘केटलाक जीवोनुं सबलपणुं सारुं अने केटलाक जीवोनुं दुर्बलपणुं सारुं’ ? [उ०] हे जयंती ! जे आ जीवो अधार्मिक छे, अने यावद् अधर्मवडे आजीविका करता विहरे छे, ए जीवोनुं दुर्बलपणुं सारुं, जो ए जीवो दुबला होय तो कोइ जीवना दुःख माटे थता नथी—इत्यादि ‘सूतेला’नी पेठे दुर्बलपणानी वक्तव्यता कहेवी, अने ‘जागता’नी पेठे सबलपणानी वक्तव्यता कहेवी; यावत्—धार्मिक क्रिया—संयोजनावडे जोडनारा थाय छे, माटे ए जीवोनुं बलवानपणुं सारुं छे, ते हेतुथी हे जयंती ! एम कहेवाय छे के—इत्यादि केटलाक जीवोनुं बलवानपणुं अने केटलाक जीवोनुं दुर्बलपणुं सारुं छे.

सूतापणुं सारुं के
जागतापणुं सारुं

सबलपणुं सारुं के
दुर्बलपणुं सारुं

९. [प्र०] दक्खत्तं भंते ! साहू, आलसियत्तं साहू ? [उ०] जयंती ! अत्थेगतियाणं जीवाणं दक्खत्तं साहू, अत्थेगति-याणं जीवाणं आलसियत्तं साहू । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुद्धइ—तं चेव जाव साहू ? [उ०] जयंती ! जे इमे जीवा अहम्मिया जाव—विहरंति, एएसि णं जीवाणं आलसियत्तं साहू । एए णं जीवा आलसा समाणा नो बहूणं, जहा सुत्ता आलसा भाणियघा, जहा जागरा तहा दक्खा भाणियघा, जाव संजोएत्तारो भवंति । एए णं जीवा दक्खा समाणा बहूहिं आयरियवे-यावच्चेहिं, जाव—उवज्जाय०, थेर०, तवस्सि०, गिलाण०, सेह०, कुल०, गण०, संघ०, साहम्मियवेयावच्चेहिं अत्ताणं संजो-एत्तारो भवंति, एएसि णं जीवाणं दक्खत्तं साहू, से तेणट्टेणं तं चेव जाव साहू ।

१०. [प्र०] सोइंदियवसट्टे णं भंते ! जीवे किं वंघइ ? [उ०] एवं जहा कोहवसट्टे तहेव जाव—अणुपरियट्टइ । एवं चर्खिखदियवसट्टे वि, एवं जाव फासिंदियवसट्टे वि, जाव—अणुपरियट्टइ ।

११. तए णं सा जयंती समणोवासिया समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं एयसट्टं सोच्चा निसम्म इट्ट—तुट्टा सेखं जहा देवाणंदा तहेव एवइया, जाव सधुदुक्खप्पहीणा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! ति ।

वीओ उद्देशो समत्तो ।

दक्षत्व सारं के आळ-
सुपणं सारं ?

९. [प्र०] हे भगवन् ! दक्षपणुं—उच्चमीपणुं सारं के आळसुपणुं सारं ? [उ०] हे जयंती ! केटलाक जीवोनुं दक्षपणुं सारं अने केटलाक जीवोनुं आळसुपणुं सारं. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छे—इत्यादि तेज प्रमाणे कहेवुं. [उ०] हे जयंती ! जे आ जीवो अधार्मिक [अधर्मानुसारी] यावद् विहरे छे, ए जीवोनुं आळसुपणुं सारं छे. ए जीवो जो आळसु होय तो घणा जीवोना दुःख माटे यथा नथी—इत्यादि बधुं 'सूतेला'नी पेठे कहेवुं, तथा 'जागेला'नी पेठे दक्ष—उच्चमी जाणवा, यावत्—[धार्मिक प्रवृत्तिओ साथे] जोड-नारा थाय छे. वळी ए जीवो दक्ष होय तो आचार्य, उपाध्याय, स्थविर, तपस्वी, ग्लान, शैक्ष (नव दीक्षित), कुल, गण, संघ, अने साध-र्मिकना घणा वैयावच्च—सेवा—साथे आत्माने जोडनारा थाय छे. तेथी ए जीवोनुं दक्षपणुं सारं छे. माटे हे जयंती ! ते हेतुथी एम कहुं छुं—इत्यादि तेज प्रमाणे कहेवुं, यावत् केटलाएक जीवोनुं दक्षपणुं सारं छे.

ओशेन्द्रियवशात्
शुं करे ?

१०. [प्र०] हे भगवन् ! ओशेन्द्रियने वश थवाथी पीडित थयेलो जीव शुं बांधे ? [उ०] हे जयंती ! जेम क्रोधने वश थयेलो जीव संबन्धे कहुं तेम अही पण जाणवुं, यावत् ते संसारमां भमे छे. ए प्रमाणे चक्षुइन्द्रियने वश थयेलो अने यावत् स्पर्शेन्द्रियवश थयेलो जीव संबन्धे पण जाणवुं, यावत् ते संसारमां भमे छे.

अयंतीए प्रव्रज्या
ग्रहण करी.

११. त्थार बाद ते जयंती श्रमणोपासिका श्रमण भगवंत महावीर पासेथी ए वात सांभळी, हृदयमां अवधारी, हर्षवाळी अने संतुष्ट थई—इत्यादि (बाकी) बधुं *देवानंदानी पेठे जाणवुं. यावत् तेणे प्रव्रज्या ग्रहण करी अने सर्व दुःखथी मुक्त थई. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे.

द्वादशशते द्वितीय उद्देशक समाप्त.

तईओ उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं धयासी-कइ णं मंते ! पुढवीओ पण्णत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! सत्त पुढवीओ पण्णत्ताओ, संजहा-पढमा, दोष्ठा, जाव-सत्तमा ।

२. [प्र०] पढमा णं मंते ! पुढवी किंनामा, किंगोत्ता पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! घम्मा नामेणं, रयणप्पभा गोसेणं, एवं जहा जीवाभिगमे पढमो नेरइयउद्देशओ सो चेव निरवसेसो भाणियद्धो, जाव अप्पावहुयं ति । सेवं मंते ! सेवं मंते ! सि ।

तईओ उद्देशो समत्तो ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतमे] यावद्-आ प्रमाणे पूळ्युं-हे भगवन् ! केटली पृथिवीओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! सात पृथिवीओ कही छे, ते आ प्रमाणे-प्रथमा, द्वितीया यावत्-सप्तमी.

पृथिवीओना प्रकार.

२. [प्र०] हे भगवन् ! प्रथम पृथिवी कया नामवाळी अने कया गोत्रवाळी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! प्रथम पृथिवीनुं नाम 'घम्मा' छे अने गोत्र रत्तप्रभा छे-ए प्रमाणे * 'जीवाभिगम' सूत्रमां प्रथम नैरयिक उद्देशक कह्यो छे ते बधो यावद्-अल्पबहुत्व सूधी अहिं कहेवो. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे.

प्रथमपृथिवीना नाम अने गोत्र.

द्वादशशते तृतीय उद्देशक समाप्त.

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं वयासी-दो भंते ! परमाणुपोग्गला एगयओ साहस्रंति, एगयओ साहस्रिणत्ता किं भवति ? [उ०] गोयमा ! दुप्पसिप खंधे भवइ, से भिज्जमाणे दुहा कज्जइ, एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ परमाणुपोग्गले भवइ ।

२. [प्र०] तिप्पि भंते ! परमाणुपोग्गला एगयओ साहस्रंति, साहस्रिणत्ता किं भवति ? [उ०] गोयमा ! तिप्पसिप खंधे भवति । से भिज्जमाणे दुहा वि तिहा वि कज्जइ, दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुप्पसिप खंधे भवइ, तिहा कज्जमाणे तिप्पिण परमाणुपोग्गला भवंति ।

३. [प्र०] चत्तारि भंते ! परमाणुपोग्गला एगयओ साहस्रंति ? जाव-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! चउपसिप खंधे भवइ, से भिज्जमाणे दुहा वि तिहा वि चउहा वि कज्जइ, दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिप्पसिप खंधे भवइ, अहवा दो दुप्पसिप खंधा भवंति । तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दुप्पसिप खंधे भवइ, चउहा कज्जमाणे चत्तारि परमाणुपोग्गला भवंति ।

४. [प्र०] पंच भंते ! परमाणुपोग्गला-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पंचपसिप खंधे भवइ । से भिज्जमाणे दुहाऽवि तिहाऽवि चउहाऽवि पंचहाऽवि कज्जइ, दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ चउपसिप खंधे भवइ, अहवा एगयओ दुप-

चतुर्थ उद्देशक.

बे परमाणुओ
एकरूपे एकठा
थईने शुं थाय ?

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावद्-आ प्रमाणे पूछ्युं-हे भगवन् ! बे परमाणुओ एकरूपे एकठा थाय, अने एकरूपे एकठा थईने पछी तेनुं शुं थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेनो द्विप्रदेशिक स्कंध थाय, अने जो तेनो मेद थाय तो तेना बे विभाग थाय-एक तरफ एक परमाणुपुद्गल रहे, अने बीजी तरफ एक (बीजो) परमाणुपुद्गल रहे. [ ] [ ]

त्रण परमाणुओ.

२. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण परमाणुपुद्गलो एकरूपे एकठा थाय ? अने एकठा थईने तेनुं शुं थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेनो त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. जो तेनो मेद-वियोग थाय तो तेना बे के त्रण विभाग थाय, जो बे विभाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, अने बीजी तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध रहे. [ ] [ ] . तथा जो तेना त्रण विभाग थाय तो त्रण परमाणुपुद्गल रहे. [ ] [ ] [ ] .

चार परमाणुओ.

३. [प्र०] हे भगवन् ! चार परमाणुपुद्गलो एकरूपे एकठा थाय ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय, अने जो ते स्कंधनो मेद थाय तो तेना बे, त्रण अने चार भाग थाय. जो बे भाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कंध रहे. [ ] [ ] . अथवा बे द्विप्रदेशिक स्कंध रहे. [ ] [ ] . जो त्रण भाग थाय तो एक तरफ बे छुटा परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध रहे. [ ] [ ] [ ] . जो चार भाग थाय तो जूदा चार परमाणुपुद्गल रहे. [ ] [ ] [ ] [ ] .

पांच परमाणुओ.

४. [प्र०] हे भगवन् ! पांच परमाणुओ एकरूपे एकठा थाय ? [अने पछी शुं थाय ?] इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पंचप्रदेशिक स्कंध थाय. जो ते मेदाय तो तेना बे, त्रण, चार अने पांच विभाग थाय. जो तेना बे विभाग थाय तो एक तरफ एक परमाणु

एसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ तिप्पएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो दुपएसिया खंधा भवन्ति; चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुप्पएसिए खंधे भवति, पंचहा कज्जमाणे पंच परमाणुपोग्गला भवन्ति ।

५. [प्र०] छभन्ते ! परमाणुपोग्गला—पुच्छा । [उ०] गोयमा ! छप्पएसिए खंधे भवइ; से भिज्जमाणे दुहाऽवि तिहाऽवि जाव—छध्दिहाऽवि कज्जइ; दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुप्पएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; अहवा दो तिपएसिया खंधा भवन्ति; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा तिन्नि दुपएसिया खंधा भवन्ति; चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुप्पएसिया खंधा भवन्ति; पंचहा कज्जमाणे एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे भवति; छहा कज्जमाणे छ परमाणुपोग्गला भवन्ति ।

६. [प्र०] सत्त भन्ते ! परमाणुपोग्गला—पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सत्तपएसिए खंधे भवइ; से भिज्जमाणे दुहाऽवि जाव—सत्तहाऽवि कज्जइ; दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुप्पएसिए खंधे, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ तिप्पएसिए खंधे एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवन्ति; अहवा एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले,

पुद्गल अने एक तरफ चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••••]. अथवा एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [••••]. जो तेना त्रण विभाग थाय तो एक तरफ बे परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•], [••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ जुदा जुदा बे द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय. [•] [••] [••]. जो तेना चार विभाग थाय तो एक तरफ जुदा त्रण परमाणुओ अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [••]. जो तेना पांच विभाग थाय तो जुदा पांच परमाणुओ थाय. [•] [•] [•] [•] [•].

५. [प्र०] हे भगवन् ! छ परमाणुपुद्गलो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! षट्प्रदेशिक स्कंध थाय. जो तेनो भेद थाय तो तेना बे, त्रण, चार, पांच के छ विभाग थाय. जो तेना बे भाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ एक पंचप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••••] अथवा एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ एक चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [••••]. अथवा बे त्रिप्रदेशिक स्कंधो थाय. [•••] [•••]. जो तेना त्रण भाग थाय तो एक तरफ जुदा जुदा बे परमाणुपुद्गल अने एक तरफ एक चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••] [•••]. अथवा त्रण द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय. [••] [••] [••]. जो तेना चार भाग थाय तो एक तरफ जुदा त्रण परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [•••]. अथवा एक तरफ बे परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ द्विप्रदेशिक बे स्कंधो थाय [•] [•] [••] [••]. जो तेना पांच भाग थाय तो एक तरफ जुदा चार परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [•] [••]. जो तेना छ भाग थाय तो जुदा जुदा छ परमाणु पुद्गलो थाय. [•] [•] [•] [•] [•] [•].

छ परमाणुओ.

६. [प्र०] हे भगवन् ! सात परमाणुपुद्गलो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सप्तप्रदेशिक स्कंध थाय. जो तेना विभाग थाय तो बे, त्रण, चावत् सात विभाग थाय छे. जो बे विभाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ छप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•••••]. अथवा एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [•••••]. अथवा एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय. [•••] [••••]. जो तेना त्रण भाग थाय तो एक तरफ बे परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय [•] [•] [•••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ द्विप्रदेशिक अने चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••] [••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ बे त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•••] [•••]. अथवा एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [••] [•••]. जो तेना चार भाग थाय तो एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ एक चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [••••]. अथवा

सात परमाणुओ.

एगयओ तिन्नि दुपएसिया खंधा भवति; पंचहा कज्जमाणे एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुपएसिया खंधा भवति; छहा कज्जमाणे एगयओ पंच परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे भवइ; सत्तहा कज्जमाणे सत्त परमाणुपोग्गला भवति ।

७. [प्र०] अट्ट भंते ! परमाणुपोग्गला-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! अट्टपएसिए खंधे भवइ; जाव-दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ सत्तपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ तिपएसिए खंधे एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा दो चउप्पएसिया खंधा भवति; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला भवति, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुप्पएसिए खंधे, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिपएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवति, चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दोन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; अहवा चत्तारि दुपएसिया खंधा भवति; पंचहा कज्जमाणे एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ तिन्नि दुपएसिया खंधा भवति; छहा कज्जमाणे एगयओ पंच परमाणुपोग्गला, एगयओ

एक तरफ बे परमाणुपुद्गले, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [••] [•••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ त्रण द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय. [•] [••] [••] [••]. जो तेना पांच विभाग थाय तो जुदा चार परमाणुपुद्गले, अने एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [•] [•••]. अथवा एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गले अने एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय. [•] [•] [•] [••] [••]. जो तेना छ भाग थाय तो एक तरफ जुदा पांच परमाणुपुद्गले अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [•] [•] [••]. तथा जो तेना सात भाग थाय तो जुदा जुदा सात परमाणुपुद्गले थाय. [•] [•] [•] [•] [•] [•] [•].

आठ परमाणुओ.

७. [प्र०] हे भगवन् ! आठ परमाणुपुद्गले संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! आठ प्रदेशानो एक स्कंध थाय. [जो तेना विभाग थाय तो बे, त्रण, चार, पांच, छ, सात के आठ विभाग थाय.] यावत् तेना बे विभाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ सात प्रदेशानो एक स्कंध थाय छे. [•] [••••••]. अथवा एक तरफ बे प्रदेशानो एक स्कंध अने एक तरफ छ प्रदेशानो एक स्कंध थाय छे. [••] [••••••]. अथवा एक तरफ त्रण प्रदेशानो एक स्कंध अने एक तरफ पांच प्रदेशानो एक स्कंध थाय छे. [•••] [••••••]. अथवा चार चार प्रदेशाना बे स्कंध थाय छे. [••••] [••••••]. जो तेना त्रण विभाग थाय तो एक तरफ जुदा बे परमाणुपुद्गले अने एक तरफ छ प्रदेशानो एक स्कंध थाय छे. [•] [••] [••••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय छे. [•] [••] [••••••] अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय छे. [•] [•••] [••••••]. अथवा एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो अने एक चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय छे. [••] [••] [••••••]. अथवा एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ बे त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय छे. [••] [•••] [••••••]. जो तेना चार विभाग थाय तो एक तरफ जुदा त्रण परमाणुपुद्गले अने एक तरफ पांच प्रदेशानो एक स्कंध थाय छे. [•] [•] [•] [••••••]. अथवा एक तरफ जुदा बे परमाणुपुद्गले, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक चार प्रदेशानो स्कंध थाय छे. [•] [•] [••] [••••••]. अथवा एक तरफ बे परमाणुपुद्गले अने एक तरफ बे त्रिप्रदेशिक स्कंधो थाय छे. [•] [•] [•••] [••••••] अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो अने एक त्रिप्रदेशिक एक स्कंध थाय छे. [•] [••] [••] [••••••]. अथवा चार द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय छे. [••] [••] [••] [••]. तेना पांच विभाग थाय तो एक तरफ जुदा चार परमाणु पुद्गले, अने एक तरफ एक चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय छे. [•] [•] [•] [•] [••••••]. अथवा एक तरफ त्रण परमाणुओ अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय छे. [•] [•] [•] [••] [••••••]. अथवा एक तरफ बे परमाणुपुद्गले, एक तरफ त्रण द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय छे. [•] [•] [••] [••] [••••••]. जो तेना छ विभाग थाय तो एक तरफ जुदा पांच परमाणुपुद्गले अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय छे. [•] [•] [•] [•] [•] [•••]. अथवा एक तरफ चार परमाणुपुद्गले अने एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय छे. [•] [•] [•] [•] [••] [••] जो तेना सात विभाग थाय तो एक तरफ जुदा

तिप्पसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुपएसिया खंधा भवन्ति; सत्तहा कज्जमाणे एग-
यओ छ परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे भवइ; अट्टहा कज्जमाणे अट्ट परमाणुपोग्गला भवंति ।

८. [प्र०] नव भंते ! परमाणुपोग्गला-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जाव-नवविहा कज्जंति; दुहा कज्जमाणे एगयओ परमा-
णुपोग्गले, एगयओ अट्टपएसिए खंधे भवति; एवं एक्केकं संचारंतेहिं जाव-अहवा एगयओ चउप्पएसिए खंधे, एगयओ पंचपए-
सिए खंधे भवति; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ सत्तपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपो-
ग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिप्पसिए खंधे,
एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो चउप्पएसिया खंधा भवंति; अहवा एगयओ दुपए-
सिए खंधे, एगयओ तिप्पसिए खंधे, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा तिन्नि तिप्पसिया खंधा भवंति; चउट्टहा कज्जमाणे
एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे,
एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ तिप्पसिए खंधे, एगयओ चउप्पएसिए खंधे
भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ
परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ दो तिप्पसिया खंधा भवंति; अहवा एगयओ तिन्नि दुप्पसिया खंधा,
एगयओ तिप्पसिए खंधे भवति; पंचहा कज्जमाणे एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला; एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा
एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ तिन्नि परमाणुपो-
ग्गला, एगयओ दो तिप्पसिया खंधा भवंति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ

छ परमाणुपुद्गले अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	•	•	•	•	••
---	---	---	---	---	---	----

. जो तेना आठ विभाग
थाय तो जुदा जुदा आठ परमाणुपुद्गले थाय छे.

•	•	•	•	•	•	•	•
---	---	---	---	---	---	---	---

.

८. [प्र०] हे भगवन् ! नव परमाणुपुद्गले संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! नवप्रदेशनो एक स्कंध थाय छे; अने जो तेना विभाग
करवामां आवे तो [बे, त्रण, चार, पांच, छ, सात, आठ के] यावत् नव विभाग थाय छे. तेना जो बे विभाग थाय तो एक तरफ एक पर-
माणुपुद्गल अने एक तरफ एक अष्टप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•••••
---	-------

. ए प्रमाणे एक एकनो संचार करवो; यावत्-अथवा एक
तरफ एक चार प्रदेशनो स्कंध अने एक तरफ पांच प्रदेशनो स्कंध थाय छे.

••	•••
----	-----

. जो तेना त्रण भाग करवामां आवे तो एक
तरफ बे परमाणुपुद्गले, अने एक तरफ एक सप्तप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	•••••
---	---	-------

. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल,
एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध, अने एक तरफ छप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	••	•••••
---	----	-------

. अथवा एक तरफ एक परमाणु, एक
तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध, अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	••	•••
---	----	-----

. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ
बे चतुष्प्रदेशिक स्कंधो थाय छे.

•	••	••
---	----	----

. अथवा एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध, एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध अने एक
तरफ चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय छे.

••	••••	••
----	------	----

. अथवा त्रण त्रिप्रदेशिक स्कंधो थाय छे.

••	••	••
----	----	----

. तेना चार भाग
थाय तो एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गले अने एक तरफ छप्रदेशनो एक स्कंध थाय छे.

•	•	•	•••••
---	---	---	-------

. अथवा एक तरफ बे
परमाणुपुद्गले, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	••	•••••
---	---	----	-------

. अथवा एक तरफ बे परमाणु-
पुद्गले, एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ चारप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	••	••
---	---	----	----

. अथवा एक तरफ एक
परमाणु पुद्गल, एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो, अने एक तरफ चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	••	••	••
---	----	----	----

. अथवा एक
तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ बे त्रिप्रदेशिक स्कंधो थाय छे.

•	••	••••	••••
---	----	------	------

.
अथवा एक तरफ त्रण द्विप्रदेशिक स्कंधो अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

••	••	••	••••
----	----	----	------

. पांच भाग थाय
तो एक तरफ जुदा चार परमाणुओ अने एक तरफ एक पंचप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	•	•	•••••
---	---	---	---	-------

. अथवा एक तरफ
अष्ट परमाणुओ अने एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ चतुष्प्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	•	•	••	••
---	---	---	---	----	----

. अथवा
एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गले अने एक तरफ बे त्रिप्रदेशिक स्कंधो थाय छे.

•	•	•	••	••
---	---	---	----	----

. अथवा एक तरफ बे
परमाणुपुद्गले, एक तरफ बे द्विप्रदेशिक स्कंधो अने एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय छे.

•	•	••	••	••••
---	---	----	----	------

. अथवा एक
तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ चार द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय छे.

•	••	••	••	••
---	----	----	----	----

. जो तेना छ भाग करवामां
आवे तो एक तरफ पांच परमाणुपुद्गले अने एक तरफ एक चतुष्प्रदेशिक स्कंध होय छे.

•	•	•	•	•	••
---	---	---	---	---	----

 अ-
थवा एक तरफ चार परमाणुपुद्गले, एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध होय छे.

•	•	•	•
---	---	---	---

नव परमाणुओ-

તિપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ ચત્તારિ દુપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; છહા કજ્જમાણે ઇગયઓ પંચ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ ચત્તારિ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ તિપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ તિષ્ઠિ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ તિષ્ઠિ દુપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; સત્તહા કજ્જમાણે ઇગયઓ છ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ તિપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ પંચ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ દો દુપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; અટ્ટહા કજ્જમાણે ઇગયઓ સત્ત પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; નયહા કજ્જમાણે નચ પરમાણુપોગ્ગલા ભવંતિ ।

૯. [પ્ર૦] દસ ભંતે ! પરમાણુપોગ્ગલા—[૩૦] જાવ—દુહા કજ્જમાણે ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ નવપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ અટ્ટ પ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; एवं एकैकं संचारेयद्धं ति, જાવ—અહવા દો પંચ પ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; તિહા કજ્જમાણે ઇગયઓ દો પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ અટ્ટપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ સત્તપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ તિપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ છપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ પંચપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ દો ચડપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; અહવા ઇગયઓ દો તિપ્પસિયા સ્કંધા, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; ચહા કજ્જમાણે ઇગયઓ તિષ્ઠિ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ સત્તપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ દો પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ છપ્પસિય સ્કંધે ભવદ્; અહવા ઇગયઓ દો પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ તિપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ પંચપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ દો પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ દો ચડપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ દુપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ તિપ્પસિય સ્કંધે, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ તિષ્ઠિ તિપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; અહવા ઇગયઓ તિષ્ઠિ દુપ્પસિયા સ્કંધા, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સ્કંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ તિષ્ઠિ તિપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ । અહવા ઇગયઓ દો દુપ્પસિયા સ્કંધા, ઇગયઓ દો તિપ્પસિયા સ્કંધા ભવંતિ; પંચહા કજ્જમાણે ઇગયઓ ચત્તારિ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ છપ્પસિય સ્કંધે

□□ □□□. અથવા એક તરફ ત્રણ પરમાણુઓ અને એક તરફ ત્રણ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો હોય છે. □□ □□ □□ □□ □□ □□. જો તેના સાત ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ છ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□ □□ □□ □□. અથવા એક તરફ પાંચ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ બે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો હોય છે. □□ □□ □□ □□ □□ □□. આઠ ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ સાત પરમાણુઓ અને એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક એક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□ □□ □□ □□ □□ □□. જો તેના નવ ભાગ કરવામાં આવે તો જુદા નવ પરમાણુઓ હોય છે. □□ □□ □□ □□ □□ □□ □□ □□.

ચચ પરમાણુ.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દશ પરમાણુઓ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] (તેનો એક દશપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. અને જો તેના વિભાગ કરવામાં આવે તો બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત, આઠ, નવ અને દશ વિભાગ થાય છે.) યાવત્ બે ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ એક પરમાણુ અને એક તરફ નવ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. □□ □□□□. અથવા એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ અષ્ટપ્રદેશિક એક સ્કંધ હોય છે. □□ □□□□. એ પ્રમાણે એક એકનો સંચાર કરવો; યાવત્—અથવા બે પંચપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. □□ □□ □□. જો તેના ત્રણ વિભાગ કરવામાં આવે તો એકતરફ બે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક આઠ પ્રદેશનો સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, અને એક તરફ સત્તપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક છ પ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ બે ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધો હોય છે. □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ બે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધો અને એક તરફ એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□□□. તેના ચાર વિભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો, અને એક તરફ સત્તપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ બે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ છપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ બે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક પંચપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. □□ □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ બે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ બે ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધો હોય છે. □□ □□ □□ □□□□. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, એક તરફ

૧ સંચારતેણં ક સંચારિતિ હ ।

સિપ સંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ સંઁજ્ઞા સંઁજ્ઞપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અસંઁજ્ઞપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા સંઁજ્ઞા અસંઁજ્ઞપપસિયા સંધા ભવતિ । અસંઁજ્ઞહા કજ્ઞમાણે અસંઁજ્ઞા પરમાણુપોગ્ગલા ભવંતિ ।

૧૨. [પ્ર૦] અણંતા ણં મંતે ! પરમાણુપોગ્ગલા જાવ-કિં ભવતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; સે મિજ્ઞમાણે ઢુહાઽવિ તિહાઽવિ જાવ-દસહાઽવિ સંઁજ્ઞા-અસંઁજ્ઞા-અણંતહાઽવિ કજ્ઞહ । ઢુહા કજ્ઞમાણે ઇગયઓ પરમાણુપો-ગ્ગલે ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; જાવ-અહવા ઢો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । તિહા કજ્ઞમાણે ઇગયઓ ઢો પર-માણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ ઢુપપસિપ, ઇગયઓ અણંતપ-પસિપ સંધે ભવતિ; જાવ-અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ અસંઁજ્ઞપપસિપ સંધે, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ ઢો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવા ઇગયઓ ઢુપપસિપ સંધે, ઇગયઓ ઢો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ, ઇવં જાવ-અહવા ઇગયઓ ઢસપપસિપ સંધે, ઇગયઓ ઢો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવા ઇગયઓ સંઁજ્ઞપપસિપ સંધે, ઇગયઓ ઢો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવા ઇગયઓ અસંઁજ્ઞપપસિપ સંધે ઇગયઓ ઢો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવા તિન્નિ અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । ચઢહા કજ્ઞમાણે ઇગયઓ તિન્નિ પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; ઇવં ચઢકસંજોગો, જાવ-અસંઁજ્ઞગસંજોગો, પટે સઘે જઢેવ અસંઁજ્ઞાણં મણિયા તઢેચ અણંતાણઽવિ મણિયઘં, નવરં ઇકં અણંતગં અમ્મહિયં મણિયઘં, જાવ-અહવા ઇગયઓ સંઁજ્ઞા સંઁજ્ઞપપસિયા સંધા, ઇગ-યઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ સંઁજ્ઞા અસંઁજ્ઞપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા સંઁજ્ઞા અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । અસંઁજ્ઞહા કજ્ઞમાણે ઇગયઓ અસંઁજ્ઞા પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ અસંઁજ્ઞા ઢુપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; જાવ-અહવા ઇગયઓ અસં-ઁજ્ઞા સંઁજ્ઞપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા ઇગયઓ અસંઁજ્ઞા અસંઁજ્ઞપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિપ સંધે ભવતિ; અહવા અસંઁજ્ઞા અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । અણંતહા કજ્ઞમાણે અણંતા પરમાણુપોગ્ગલા ભવંતિ ।

અસંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા ઇક તરફ સંઁજ્ઞાતા સંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધો અને ઇક તરફ ઇક અસંઁજ્ઞપ્રદેશાત્મક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા સંઁજ્ઞાતા અસંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. જો તેના અસંઁજ્ઞ વિભાગ કરવામાં આવે તો અસંઁજ્ઞ પરમાણુપુઢ્ઢલો ઢાય છે.

અનન્ત પરમાણુઓ.

૧૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અનન્ત પરમાણુપુઢ્ઢલો ઇકઠા ઢાય અને ઇકઠા ઢયા પછી તેનું શું ઢાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેનો અનન્તપ્રદે-શાત્મક સ્કન્ધ ઢાય. જો તેના વિભાગ ઢાય તો બે, ત્રણ, ઢાવત્ ઢસ, સંઁજ્ઞાત, અસંઁજ્ઞાત અને અનન્ત વિભાગ ઢાય. બે વિભાગ કરવામાં આવે તો ઇક તરફ પરમાણુપુઢ્ઢલ અને ઇક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. [•] [અનં•]. ઢાવત્-અથવા બે અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. [અનં•] [અનં•]. જો તેના ત્રણ વિભાગ કરવામાં આવે તો ઇક તરફ બે પરમાણુપુઢ્ઢલો અને ઇક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. [•] [•] [અનં•]. અથવા ઇકતરફ ઇક પરમાણુ, ઇક તરફ ઇક ઢ્વિપ્રદેશિક સ્કન્ધ અને ઇક તરફ ઇક અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. [•] [••] [અનં•]. ઢાવત્-અથવા ઇક તરફ ઇક પરમાણુપુઢ્ઢલ, ઇક તરફ અસંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધ અને ઇક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. [•] [અસં•] [અનં•]. અથવા ઇક તરફ ઇક પરમાણુ, અને ઇક તરફ બે અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. [•] [અનં•] [અનં•]. અથવા ઇક તરફ ઇક ઢ્વિપ્રદેશિક સ્કન્ધ અને ઇક તરફ બે અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. [••] [અનં•] [અનં•]. ઇ પ્રમાણે ઢાવત્-અથવા ઇક તરફ ઇક ઢશપ્રદેશિક સ્કન્ધ અને ઇક તરફ બે અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. [:::] [અનં•] [અનં•]. અથવા ઇક તરફ ઇક સંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધ અને ઇક તરફ બે અનન્ત પ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. [સં•] [અનં•] [અનં•]. અથવા ઇક તરફ ઇક અસંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધ અને ઇક તરફ બે અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. [અસં•] [અનં•] [અનં•]. જો તેના ચાર મણ કરવામાં આવે તો ઇક તરફ ત્રણ પરમાણુઓ અને ઇક તરફ ઇક અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. [•] [•] [•] [અનં•]-ઇ પ્રમાણે ચતુષ્ક-સંયોગ, ઢાવત્-સંઁજ્ઞાતસંયોગ કઢેવો. ઇ મઢા સંયોગો અસંઁજ્ઞાતની પેઠે અનન્તને પણ કઢેવા; પરન્તુ ઇક 'અનન્ત' શબ્ઢ અધિક કઢેવો; ઢાવત્-અથવા ઇક તરફ સંઁજ્ઞાતા સંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધો અને ઇક તરફ ઇક અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા ઇક તરફ સંઁજ્ઞાતા અસંઁજ્ઞપ્રદેશિક સ્કન્ધો અને ઇક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા સંઁજ્ઞાતા અનંતપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. જો તેના અસંઁજ્ઞાતા વિભાગ કરી ઇ તો ઇક તરફ અસંઁજ્ઞાત પરમાણુપુઢ્ઢલો અને ઇક તરફ ઇક અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા ઇક તરફ અસંઁજ્ઞાત ઢ્વિપ્રદેશિક સ્કન્ધો અને ઇક તરફ ઇક અનન્ત પ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે, ઢાવત્-અથવા ઇક તરફ અસંઁજ્ઞાતા સંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધો અને ઇક તરફ ઇક અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા ઇક તરફ અસંઁજ્ઞાતા અસંઁજ્ઞાતપ્રદેશિક સ્કન્ધો અને ઇક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ હોય છે. અથવા અસંઁજ્ઞાતા અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધો હોય છે. જો તેના અનન્ત વિભાગ કરવામાં આવે તો અનન્ત પરમાણુપુઢ્ઢલો ઢાય છે.

१३. [प्र०] एएसि णं भंते ! परमाणुपोग्गलाणं साहणणा-भेदाणुवाएणं अणंताणंता . पोग्गलपरियट्ठा समणुगंतवा भवंतीति मक्खाया ? [उ०] हंता, गोयमा ! एसि णं परमाणुपोग्गलाणं साहणणा० जाव-मक्खाया !

१४. [प्र०] कइविहे णं भंते ! पोग्गलपरियट्ठे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! सत्तविहे पोग्गलपरियट्ठे पण्णत्ते, तंजहा-१ ओरालियपोग्गलपरियट्ठे, २ वेउच्चियपोग्गलपरियट्ठे, ३ तेयापोग्गलपरियट्ठे, ४ कम्मापोग्गलपरियट्ठे, ५ मणपोग्गलपरियट्ठे, ६ वइपोग्गलपरियट्ठे, ७ आणापाणुपोग्गलपरियट्ठे ।

१५. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! कतिविहे पोग्गलपरियट्ठे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! सत्तविहे पोग्गलपरियट्ठे पण्णत्ते, तंजहा-१ ओरालियपोग्गलपरियट्ठे, २ वेउच्चियपोग्गलपरियट्ठे, जाव- ७ आणापाणुपोग्गलपरियट्ठे; एवं जाव-वेमाणियाणं ।

१६. [प्र०] एगमेगस्स णं भंते ! नेरइयस्स केवइया ओरालियपोग्गलपरियट्ठा अतीता ? [उ०] अणंता, [प्र०] केवइया पुरेक्खडा ? [उ०] कस्सइ अत्थि, कस्सइ नत्थि; जस्सत्थि जहन्नेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा वा असंखेज्जा वा अणंता वा ।

१७. [प्र०] एगमेगस्स णं भंते ! असुरकुमारस्स केवतिया ओरालियपोग्गल० ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव-वेमाणियस्स ।

१८. [प्र०] एगमेगस्स णं भंते ! नेरइयस्स केवतिया वेउच्चियपोग्गलपरियट्ठा अतीता ? [उ०] अणंता; एवं जहेव ओरालियपोग्गलपरियट्ठा तहेव वेउच्चियपोग्गलपरियट्ठाऽवि भाणियत्था, एवं जाव वेमाणियस्स, एवं जाव-आणापाणुपोग्गलपरियट्ठा, एते एगत्तिया सत्त दंडगा भवंति ।

१९. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! केवतिया ओरालियपोग्गलपरियट्ठा अतीता ? [उ०] गोयमा ! अणंता, केवइया पुरेक्खडा ? [उ०] अणंता, एवं जाव-वेमाणियाणं, एवं वेउच्चियपोग्गलपरियट्ठाऽवि, एवं जाव-आणापाणुपोग्गलपरियट्ठा, जाव-वेमाणियाणं, एवं एए पोहत्तिया सत्त चउच्चीसत्तिदंडगा ।

१३. हे भगवन् ! ए परमाणुपुद्गलोना संयोग अने भेदना संबन्धी अनन्तान्त पुद्गलपरिवर्तो जाणवा योग्य छे माटे कहा छे ? [उ०] हा, गौतम ! संयोग अने भेदना योग्यी ए परमाणुपुद्गलोना अनन्तान्त पुद्गलपरिवर्तो जाणवा योग्य छे माटे कहा छे.

अनन्तान्त पुद्गलपरिवर्तो.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलपरिवर्तो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गलपरिवर्तो सात प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-१ औदारिकपुद्गलपरिवर्त, २ वैक्रियपुद्गलपरिवर्त, ३ तैजसपुद्गलपरिवर्त, ४ कार्मणपुद्गलपरिवर्त, ५ मनपुद्गलपरिवर्त, ६ वचनपुद्गलपरिवर्त अने ७ आनप्राणपुद्गलपरिवर्त.

पुद्गलपरिवर्तना प्रकार.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने केटला प्रकारना पुद्गलपरिवर्तो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने सात पुद्गलपरिवर्तो कहा छे, ते आ प्रमाणे-१ औदारिकपुद्गलपरिवर्त, २ वैक्रियपुद्गलपरिवर्त, यावद् ७ आनप्राणपुद्गलपरिवर्त. ए प्रमाणे यावद्-वैमानिको सुधी जाणवुं.

नैरयिकोने पुद्गलपरिवर्तो.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिकने केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्तो अतीत-थया छे ? [उ०] हे गौतम ! अनन्त थया छे. [प्र०] केटला थनारा छे ? [उ०] कोइने थवाना होय छे अने कोइने नथी; जेने थवाना छे तेने जघन्यथी एक, वे के त्रण थवाना छे; अने उक्कृष्टथी संख्याता, असंख्याता के अनन्ता थवाना होय छे.

एक नैरयिकने औदारिकपुद्गलपरिवर्तो.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक असुरकुमारने केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्तो थया छे ? [उ०] ए प्रमाणे-उपर कहा प्रमाणे जाणवुं, ए प्रमाणे यावद् वैमानिक सुधी जाणवुं.

असुरकुमारने औदारिकपुद्गलपरिवर्तो.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिकने केटला वैक्रियपुद्गलपरिवर्तो थया छे ? [उ०] अनन्ता थया छे. ए प्रमाणे जेम औदारिकपुद्गलपरिवर्त संबन्धे कहुं तेम वैक्रियपुद्गलपरिवर्त संबन्धे पण जाणवुं. यावद् वैमानिक सुधी कहेवुं. ए प्रमाणे यावद् आनप्राणपुद्गलपरिवर्त संबन्धे पण जाणवुं. ए प्रमाणे एक एकने आश्रयी सात दंडको थाय छे.

एक नैरयिकने वैक्रियपुद्गलपरिवर्तो.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्तो थया छे ? [उ०] हे गौतम ! अनन्ता थया छे. [प्र०] केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्तो थवाना छे ? [उ०] अनन्ता थवाना छे. ए प्रमाणे यावद् वैमानिको सुधी जाणवुं. ए रीते वैक्रियपुद्गलपरिवर्तो, यावद् आनप्राणपुद्गलपरिवर्तो संबन्धे पण यावद् वैमानिको सुधी जाणवुं. एम [सात पुद्गलपरिवर्त संबन्धे] बह्वचनने आश्रयी सात दंडको [नैरयिकादि] चोवीश दंडके कहेवा.

नैरयिकोने पुद्गलपरिवर्तो.

૨૦. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! નેરહ્યસ્સ નેરહ્યત્તે કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્દા અતીતાં ? [ઉ૦] નત્થિ
 ઇકો વિ । [પ્ર૦] કેવતિયા પુરેક્કહા ? [ઉ૦] નત્થિ ઇકો વિ ।

૨૧. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! નેરહ્યસ્સ અસુરકુમારત્તે કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્દા [ઉ૦] एवं चेव, एवं
 जाव-थणियकुमारत्ते जहा असुरकुमारत्ते ।

૨૨. [પ્ર૦] ઇગમેસ્સ ણં મંતે ! નેરહ્યસ્સ પુઢવિક્કાહ્યત્તે કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્દા અતીતા ? [ઉ૦] અણંતા,
 [પ્ર૦] કેવતિયા પુરેક્કહા ? [ઉ૦] કસ્સહ અત્થિ, કસ્સહ નત્થિ; જસ્સત્થિ તસ્સ જહ્વેણં ઇકો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં
 સંલેજ્જા વા અસંલેજ્જા વા અણંતા વા, एवं जाव-मणुस्सत्ते, वाणमंतर-जौहसिय-वेमाणियत्ते जहा असुरकुमारत्ते ।

૨૩. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! અસુરકુમારસ્સ નેરહ્યત્તે કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્દા ? [ઉ૦] एवं जहा नेर-
 ह्यस्स वत्तव्या भणिया, तथा असुरकुमारस्स वि भाणियद्वा, जाव-वेमाणियत्ते, एवं जाव-थणियकुमारस्स, एवं पुढविक्का-
 ह्यस्स वि, एवं जाव-वेमाणियस्स, सर्वेसिं इको गमो ।

૨૪. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ ણં મંતે ! નેરહ્યસ્સ નેરહ્યત્તે કેવતિયા વેઝઘ્વિયપોગ્ગલપરિયદ્દા અતીતા ? [ઉ૦] અણંતા,
 [પ્ર૦] કેવતિયા પુરેક્કહા ? [ઉ૦] ઇકોત્તરિયા જાવ-અણંતા વા, एवं जाव-थणियकुमारत्ते ।

૨૫. [પ્ર૦] પુઢવીકાહ્યત્તે પુચ્છા । [ઉ૦] નત્થિ ઇકોઽવિ, [પ્ર૦] કેવતિયા પુરેક્કહા ? [ઉ૦] નત્થિ ઇકોઽવિ, एवं
 जत्थ वेउच्चियसरीरं अत्थि तत्थ पणुत्तरिओ, जत्थ नत्थि तत्थ जहा पुढविकाह्यत्ते तथा भाणियद्वा, जाव-वेमाणियस्स
 वेमाणियत्ते । तेयापोग्गलपरियद्दा, कम्मापोग्गलपरियद्दा य सवत्थ इकोत्तरिया भाणियद्वा; मणपोग्गलपरियद्दा सव्वेसु पंचि-
 दिपसु पणोत्तरिया, विगालिदिपसु नत्थि । वइपोग्गलपरियद्दा एवं चेव, नवरं एगिदिपसु नत्थि भाणियद्वा । आणापाणुपोग्गल-
 परियद्दा सवत्थ इकोत्तरिया, जाव वेमाणियस्स वेमाणियत्ते ।

एक नैरयिकने नैर-
 यिकपणामां औदा-
 रिकपुद्गलपरिवर्त.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિકને નૈરયિકપણામાં કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો અતીત-થયા છે ? [ઉ૦] તેઓને એક
 પણ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત થયો નથી. [પ્ર૦] કેટલા ઔદારિક પુદ્ગલપરિવર્તો થવાના છે ? [ઉ૦] તેઓને એક પણ થવાનો નથી.

एक नैरयिकने असु-
 रपणामां औदारिक-
 पुद्गलपरिवर्त.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિકને અસુરકુમારપણામાં કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો થયા છે ? [ઉ૦] ઉપર કહ્યા પ્રમાણે
 જાણવું, એ પ્રમાણે જેમ અસુરકુમારપણામાં કહ્યું તેમ યાવત્ સ્તનિતકુમારપણામાં પણ જાણવું.

एक नैरयिकने पृथि-
 वीकायपणामां औदा-
 रिकपुद्गलपरिवर्त.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિકને પૃથિવીકાયપણામાં કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો થયા છે ? [ઉ૦] અનન્તા થયા છે.
 [પ્ર૦] કેટલા થવાના છે ? [ઉ૦] કોઈને થવાના છે અને કોઈને થવાના નથી, જેને થવાના છે તેને જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ થવાના છે
 અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંહ્યાતા, અસંહ્યાતા કે અનન્તા થવાના છે, એ પ્રમાણે યાવત્ મનુષ્યપણામાં પણ જાણવું. તથા વાનવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને
 વૈમાનિકપણામાં જેમ અસુરકુમારપણામાં કહ્યું તેમ જાણવું.

एक असुरकुमारने
 नैरयिकपणामां औदा-
 रिकपुद्गलपरिवर्त.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક અસુરકુમારને નૈરયિકપણામાં કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો અતીત-થયા છે ? [ઉ૦] જેમ નૈર-
 યિકની વક્તવ્યતા કહી તેમ અસુરકુમારની પણ વક્તવ્યતા કહેવી. એ પ્રમાણે યાવત્-વૈમાનિકપણામાં કહેવું. એ પ્રમાણે યાવત્-સ્તનિતકુમાર
 સુધી કહેવું. એ પ્રમાણે પૃથિવીથી આરંભી યાવત્ વૈમાનિકસુધી બધાઓને એક ગમ-પાઠ કહેવો.

एक नैरयिकने नैर-
 यिकपणामां वैक्रिय-
 पुद्गलपरिवर्त.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિકને નૈરયિકપણામાં કેટલા વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તો થયા છે ? [ઉ૦] અનન્તા થયા છે. [પ્ર૦]
 કેટલા થવાના છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એકથી માંડીને યાવત્ અનન્તા થવાના છે. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિતકુમારપણામાં જાણવું.

नैरयिकने पृथिवीका-
 यिकपणामां वैक्रिय-
 पुद्गलपरिवर्त.

૨૫. [પ્ર૦] પૃથિવીકાયિકપણામાં પ્રશ્ન.—એક એક નૈરયિકને પૃથિવીકાયિકપણામાં વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તો કેટલા થયા છે ? [ઉ૦]
 એક પણ નથી. [પ્ર૦] કેટલા થવાના છે ? [ઉ૦] એક પણ નથી. એ પ્રમાણે જે જીવોને વૈક્રિયશરીર છે તેઓને એકાદિ પુદ્ગલપરાક
 જાણવા, અને જેઓને વૈક્રિયશરીર નથી તેઓને પૃથિવીકાયિકપણામાં કહ્યું છે તેમ કહેવું, યાવત્ વૈમાનિકને વૈમાનિકપણામાં કહેવું. તૈજસ-
 પુદ્ગલપરિવર્તો અને કાર્મણપુદ્ગલપરિવર્તો સર્વત્ર એકથી માંડીને અનન્તસુધી કહેવા. મન:પુદ્ગલપરિવર્તો બધા પંચેન્દ્રિયોમાં એકથી આરંભી [અ-
 નન્ત સુધી] કહેવા. તે (મન:પુદ્ગલપરિવર્તો) વિકલેન્દ્રિયોમાં નથી. વચનપુદ્ગલપરિવર્તો પણ એ પ્રમાણે જાણવા; પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તે
 એકેન્દ્રિય જીવોમાં નથી. આસોચ્છાસપુદ્ગલપરિવર્તો બધા જીવોમાં એકથી માંડીને વધારે જાણવા; યાવત્-વૈમાનિકને વૈમાનિકપણામાં કહેવું.

२६. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! नेरइयत्ते केवतिया ओरालियपोग्गलपरियट्टा- अतीता ? [उ०] नत्थि एक्कोऽवि । [प्र०] केवइया पुरेक्खडा ? [उ०] नत्थि एक्को वि, एवं जाव-थणियकुमारस्ते ।

२७. [प्र०] पुढविकाइयत्ते पुच्छा । [उ०] अणंता । [प्र०] केवइया पुरेक्खडा ? [उ०] अणंता, एवं जाव-मणुस्सत्ते । घाण-मंतर-जोइसिय-वेमाणियत्ते जहा नेरइयत्ते, एवं जाव-वेमाणियस्स वेमाणियत्ते, एवं सत्त वि पोग्गलपरियट्टा भाणियट्टा; जत्थ अत्थि तत्थ अतीता वि पुरेक्खडा वि अणंता भाणियट्टा, जत्थ नत्थि तत्थ दोऽवि नत्थि भाणियट्टा । जाव-[प्र०] वेमा-णियाणं वेमाणियत्ते केवतिया आणापाणुपोग्गलपरियट्टा अतीया ? [उ०] अणंता । [प्र०] केवतिया पुरेक्खडा ? [उ०] अणंता ।

२८. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘ओरालियपोग्गलपरियट्टे ओरालियपोग्गलपरियट्टे’ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं जीवेणं ओरालियसरीरे वट्टमाणेणं ओरालियसरीरपायोग्गाइं दद्धाइं ओरालियसरीरत्ताए गहियाइं, बद्धाइं, पुट्टाइं, कडाइं, पट्ट-वियाइं, निविट्टाइं, अभिनिविट्टाइं, अभिस्समन्नागयाइं, परियादियाइं, परिणामियाइं, निज्जिन्नाइं, निसिरियाइं, निसिट्टाइं भवंति; से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘ओरालियपोग्गलपरियट्टे ओरालियपोग्गलपरियट्टे’ । एवं वेउच्चियपोग्गलपरियट्टेऽवि, नवरं वेउच्चियसरीरे वट्टमाणेणं वेउच्चियसरीरपायोग्गाइं, सेसं तं चेव सद्धं, एवं जाव-आणापाणुपोग्गलपरियट्टे, नवरं आणा-पाणुपायोग्गाइं सद्धद्धाइं आणापाणुत्ताए सेसं तं चेव ।

२९. [प्र०] ओरालियपोग्गलपरियट्टे णं भंते ! केवइकालस्स निव्वत्तिज्जइ ? [उ०] गोयमा ! अणंताहिं उरस्सप्पिणि-ओरस्सप्पिणीहिं एवतिकालस्स निव्वत्तिज्जइ; एवं वेउच्चियपोग्गलपरियट्टे वि, एवं जाव-आणापाणुपोग्गलपरियट्टेऽवि ।

३०. [प्र०] एयस्स णं भंते ! ओरालियपोग्गलपरियट्टेनिव्वत्तणाकालस्स, वेउच्चियपोग्गल०, जाव-आणापाणुपोग्गलप-रियट्टेनिव्वत्तणाकालस्स कयरे-कयरोहिंतो जाव-विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धत्थोवे कम्मगपोग्गलपरियट्टेनिव्वत्त-

२६. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने नैरयिकपणामां केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्तो व्यतीत थया छे ? [उ०] एक पण व्यतीत थयेल नथी. [प्र०] केटला थवाना छे ? [उ०] एक पण थवानो नथी. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारपणामां जाणवुं.

नैरयिकोने नैरयिक-पणामां केटला औदा-रिकपुद्गलपरिवर्त व्यतीत थया छे ? नैरयिकोने पृथिवी-कायिकपणामां औदा-रिकपुद्गलपरिवर्त.

२७. [प्र०] पृथिवीकायिकपणामां प्रश्न. (नैरयिकोने पृथिवीकायिकपणामां केटला औदारिकपुद्गलपरिवर्तो व्यतीत थया छे ?) [उ०] अनन्ता व्यतीत थया छे. [प्र०] केटला थवाना छे ? [उ०] अनन्ता थवाना छे. ए प्रमाणे यावत्-मनुष्यपणामां जाणवुं. तथा जेम नैर-यिकपणामां कहुं छे तेम वानव्यन्तर, ज्योतिष्क अने वैमानिकपणामां कहेवुं. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकने वैमानिकपणामां कहेवुं. ए रीते साते पुद्गलपरिवर्तो कहेवा; ज्यां होय छे त्यां अतीत-थयेल अने पुरस्कृत-भावी पण अनन्ता कहेवा, अने ‘ज्यां नथी त्यां अतीत अने भावी बन्ने पण नथी-’ एम कहेवुं. यावद्-[प्र०] वैमानिकोने वैमानिकपणामां केटला आनप्राणपुद्गलपरिवर्तो थयेल छे ? [उ०] अनन्ता थयेल छे. [प्र०] केटला थवाना छे ? [उ०] अनन्ता थवाना छे.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! ‘औदारिकपुद्गलपरिवर्त औदारिकपुद्गलपरिवर्त’-एम शा हेतुथी कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! औदा-रिकशरीरमां वर्तता जीवे औदारिकशरीरने योग्य द्रव्यो औदारिकशरीरपणे ग्रहण करेलां छे, स्पर्शलां छे, करेलां छे, स्थिर करेलां छे, स्थापन करेलां छे, अभिनिविष्ट-सर्वथा लागेलां छे, सर्वथा प्राप्त थयेलां छे, सर्व अवयववडे ग्रहण करायेलां छे, परिणाम घामेलां छे, निर्जरायेलां छे, जीवप्रदेशथी नीकलेलां छे, अने जीवप्रदेशथी जूदा थयेलां छे, माटे ते हेतुथी हे गौतम ! एम ‘औदारिकपुद्गलपरिवर्त औदारिकपुद्गलपरिवर्त’ कहेवाय छे. ए प्रमाणे वैक्रियपुद्गलपरिवर्त पण जाणवो. परन्तु विशेष ए छे के, वैक्रियशरीरमां वर्तता जीवे वैक्रियशरीरने योग्य पुद्गलो कहेवा, बाकी बधुं तेज प्रमाणे कहेवुं. ए प्रमाणे यावद् आनप्राणपुद्गलपरिवर्त सुधी जाणवुं; विशेष ए छे के, त्यां ‘आनप्राणयोग्य सर्व द्रव्यो आनप्राणपणे ग्रहणां छे’ इत्यादि कहेवुं, बाकी बधुं पूर्वनी पेटेज जाणवुं.

औदारिकपुद्गलपरि-वर्त शा हेतुथी कहेवाय ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! औदारिकपुद्गलपरिवर्त केटला काले नीपजे ? [उ०] हे गौतम ! अनन्त उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणीवडे-एटला काले-औदारिकपुद्गलपरिवर्त नीपजे. ए प्रमाणे वैक्रियपुद्गलपरिवर्त पण जाणवो. ए प्रमाणे यावत् आनप्राणपुद्गलपरिवर्त पण जाणवो.

औदारिकपुद्गलपरि-वर्तनो निष्पत्तिकाल.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! ए औदारिकपुद्गलपरिवर्तना निष्पत्तिकालमां, वैक्रियपुद्गलपरिवर्तना निष्पत्तिकालमां, यावद्-आनप्राणपुद्गलप-रिवर्तना निष्पत्तिकालमां कयो काल कोनाथी (अल्प), यावत् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वथी थोडो कार्मणपुद्गलपरिवर्तनो निष्पत्ति-काल छे, तेनाथी अनन्तरुण तैजसपुद्गलपरिवर्तनो निष्पत्तिकाल छे, तेनाथी अनन्तरुण औदारिकपुद्गलपरिवर्तनो निष्पत्तिकाल छे, तेनाथी

औदारिकादिपुद्गलप-रिवर्तकालनुं अल्प-वहुत्व.

ળાકાલે, તેયાપોગ્ગલપરિયટ્ટનિઘ્નત્તણાકાલે અણંતગુણે, ઓરાલિયપોગ્ગલ૦ અણંતગુણે, આળાપાણુપોગ્ગલ૦ અણંતગુણે, મળપો-
ગ્ગલ૦ અણંતગુણે, વહ્પોગ્ગલ૦ અણંતગુણે, વેડઘ્વિયપોગ્ગલપરિયટ્ટનિઘ્નત્તણાકાલે અણંતગુણે ।

૩૧. [પ્ર૦] ઈપ્પસિ ણં મંતે ! ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયટ્ટાણં જાવ-આળાપાણુપોગ્ગલપરિયટ્ટાણ ય કચરે કચરેહિંતો જાવ-
વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘ્વત્થોવા વેડઘ્વિયપોગ્ગલપરિયટ્ટા, વહ્પો૦ અણંતગુણા, મળપો૦ અણંતગુણા, આળાપા-
ણુપો૦ અણંતગુણા, ઓરાલિયપો૦ અણંતગુણા, તેયાપો૦ અણંતગુણા, કમ્મગપો૦ અણંતગુણા । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ! સ્તિ મગવં
જાવ-વિહરદ ।

દ્વાદશ શતે ચતુર્થ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

આનપ્રાણપુદ્ગલનો નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે, તેનાથી મનઃપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે, તેનાથી વચનપુદ્ગલપરિવર્તનો
નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે, અને તેનાથી વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે.

પુદ્ગલપરિવર્તનું અલ્પ-
વહુત્વ.

૩૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત, યાવદ્-આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત-એઓમાં પરસ્પર કયા પુદ્ગલપરિવર્ત કોનાથી યાવદ્-
વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૌથી થોડા વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા વચનપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા
મનઃપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા તૈજ-
સપુદ્ગલપરિવર્તો છે, અને તેનાથી અનન્તગુણ કાર્મણપુદ્ગલપરિવર્તો છે. ‘હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે’-એમ
કહી યાવદ્-મગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.

દ્વાદશ શતે ચતુર્થ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

પંચમો ઉદ્દેસઓ ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ-એવં વયાસી-અહ મંતે ! ૧ પાણાશ્વાપ, ૨ મુસાવાપ, ૩ અદિન્નાદાણે, ૪ મેહુણે, ૫ પરિ-
મગ્હે-એસ ણં કતિવન્ને, કતિગંધે, કતિરસે, કતિફાસે પળ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવન્ને, ડુગંધે, પંચરસે, ચડફાસે,
પળ્ણત્તે ॥

૨. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ કોહે, ૨ કોવે, ૩ રોસે, ૪ દોસે, ૫ અક્ષમા, ૬ સંજલણે, ૭ કલહે, ૮ ચંડિકે, ૯ મંડણે,
૧૦ વિવાદે-એસ ણં કતિવન્ને, જાવ-કતિફાસે પળ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવન્ને, ડુગંધે, પંચરસે, ચડફાસે પળ્ણત્તે ॥

૩. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ માણે, ૨ મદે, ૩ દળ્ણે, ૪ થંમે, ૫ ગણે, ૬ અસુક્કોસે, ૭ પરપરિવાપ, ૮ ઉક્કાસે, ૯ અવ-
ક્કાસે, ૧૦ ઉચ્ચતે, ૧૧ ઉન્નામે, ૧૨ ડુન્નામે-એસ ણં કતિવન્ને ૪ ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવન્ને, જહા કોહે તહેવ ॥

પંચમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ગૌતમ] યાવત્-આ પ્રમાણે વોલ્યાં કે હે મગવન્ ! ૧ *પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન,
૪ મૈથુન અને ૫ પરિમ્મહ-એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, કેટલા ગન્ધવાળા, કેટલા રસવાળા અને કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ !
તે પાંચ વર્ણવાળા, બે ગન્ધવાળા, પાંચ રસવાળા અને ચાર સ્પર્શવાળા કહ્યા છે.

પ્રાણાતિપાતવગેરે કે-
ટલા વર્ણાદિયુક્ત છે ?

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ૧ ક્રોધ, ૨ કોપ, ૩ રોષ, ૪ દોષ, ૫ અક્ષમા, ૬ સંજલન, ૭ કલહ, ૮ ચાંડિક્ય (રૌદ્રાકાર), ૯ મંડન
(દંડાદિથી યુદ્ધ કરવું) અને ૧૦ વિવાદ-એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ વર્ણવાળા,
બે ગન્ધવાળા, પાંચ રસવાળા અને ચાર સ્પર્શવાળા કહ્યા છે.

ક્રોધાદિ કેટલા ક-
ર્ણાદિ સહિત છે ?

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ૧ માન, ૨ મદ, ૩ દર્પ, ૪ સ્તંભ, ૫ ગર્વ, ૬ અત્યુક્કોશ, ૭ પરપરિવાદ, ૮ ઉત્કર્ષ, ૯ અપકર્ષ, ૧૦
ઉચ્ચત (ઉચ્ચ), ૧૧ ઉન્નામ અને ૧૨ ડુર્નામ-એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ
વર્ણવાળા-ઇત્યાદિ જેમ ક્રોધ સંબન્ધે કહ્યું તેમ અહિં જાણવું.

માન વગેરે કેટલા
વર્ણાદિયુક્ત છે ?

૧ * પ્રાણાતિપાત—જીવહિંસાથી ઉત્પન્ન થયેલું કર્મ અથવા જીવહિંસાને ઉત્પન્ન કરનાર ચારિત્રમોહનીય-કર્મ ઉપચારથી પ્રાણાતિપાત કહેવાય છે. એ
રીતે મૃષાવાદાદિ સંબન્ધે પણ જાણવું. અને તે કર્મ પુદ્ગલરૂપ હોવાથી તેને વર્ણાદિક હોય છે, માટે તેને પાંચ વર્ણ વગેરે કહ્યા છે—ટીકા.

૨ † ક્રોધના પરિણામને ઉત્પન્ન કરનાર કર્મને ક્રોધ કહે છે. તેમાં ૧ ક્રોધ સામાન્ય નામ છે અને ક્રોપાદિ તેના વિશેષવાચી નામો છે. ૨ ક્રોધના
ઉદયથી સ્વભાવથી ચલિત થવું તે ક્રોપ, ૩ ક્રોધની પરંપરા તે રોષ, ૪ પોતાને અથવા પરને દુઃખ આપવું તે દોષ, અથવા અપ્રીતિમાત્ર તે દ્વેષ, ૫ બીજાને કરેલા
અપરાધને સહન ન કરવો તે અક્ષમા, ૬ વારંવાર ક્રોધથી બલ્લવું તે સંજલન, ૭ મોટેથી વૂમ પાઠી પરસ્પર અનુચિત બોલવું તે કલહ, ૮ રૌદ્રાકાર ધારણ કરવો
તે ચાંડિક્ય, ૯ દંડાદિથી યુદ્ધ કરવું તે મંડન અને ૧૦ પરસ્પર વિરોધથી ઉત્પન્ન થયેલા વચનો તે વિવાદ. અથવા આ વધા ક્રોધના એકાર્થક શબ્દો છે—ટીકા.

૩ ‡ માનના પરિણામને ઉત્પન્ન કરનાર કર્મને માન કહેવાય છે. તેમાં ૧ માન સામાન્ય નામ છે અને મદાદિ તેના વિશેષવાચી નામો છે, ૨ મદ-દર્પ, ૩
દર્પ-દસપણું, ૪ સ્તંભ-અનમનસ્વભાવ, ૫ ગર્વ-અહંકાર, ૬ અત્યુક્કોશ-બીજાથી પોતાની ઉત્કૃષ્ટતા બતાવવી, ૭ પરપરિવાદ-પરનિન્દા, ૮ ઉત્કર્ષ-માનથી પોતાની
કે પરની ક્રિયાને ઉત્કૃષ્ટ કરવી, અથવા અભિમાનથી પોતાની સમૃદ્ધિ વગેરેને પ્રકટ કરવી, ૯ અપકર્ષ-અભિમાનથી પોતાના અથવા પરના કોઈ પણ કાર્યથી
ઘન્ય પડવું, અથવા અભિમાનથી અપ્રકટ રહેવું, ૧૦ ઉચ્ચત-પૂર્વે પ્રવૃત્ત નમનનો ત્યાગ કરવો, અથવા ઉચ્ચ-અભિમાનથી નીતિનો ત્યાગ કરવો; ૧૧ ઉન્નામ-
નમેલાને અભિમાનથી ન નમવું અને ૧૨ ડુર્નામ-મદથી દુશ્ચરીતે નમવું. અહિં સ્તંભાદિક માનના કાર્ય છે. અથવા આ વધા શબ્દો માનના એકાર્થવાચક છે—ટીકા.

૪. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ માયા, ૨ ઉવહી, ૩ નિયડી, ૪ વલયે, ૫ ગહણે, ૬ ણૂમે, ૭ કક્કે, ૮ કુરૂપ, ૯ જિમ્હે, ૧૦ કિલ્લિસે, ૧૧ આચરણયા, ૧૨ ગૂહણયા, ૧૩ વંચણયા, ૧૪ પલિંચણયા, ૧૫ સાતિજોગે ય-એસ ણં કતિવચ્ચે ૪ પન્નસે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવચ્ચે, જહેવ કોહે ।

૫. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ લોમે, ૨ ઇચ્છા, ૩ મુચ્છા, ૪ કંસા, ૫ ગેહી, ૬ તપ્પહા, ૭ મિજ્ઞા, ૮ અમિજ્ઞા, ૯ આસા-સણયા, ૧૦ પત્થણયા, ૧૧ લાલપ્પણયા, ૧૨ કામાસા, ૧૩ મોગાસા, ૧૪ જીવિયાસા, ૧૫ મરણાસા, ૧૬ નંદીરાગે-એસ ણં કતિવચ્ચે ૪ ? [૩૦] જહેવ કોહે ।

૬. [પ્ર૦] અહ મંતે ! પેજે, દોસે, કલહે, જાવ-મિચ્છાદંસણસલ્હે-એસ ણં કતિવચ્ચે ? [૩૦] જહેવ કોહે તહેવ ચડપાસે ।

૭. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ પાળાહવાયવેરમણે, જાવ-૫ પરિગ્ગહવેરમણે, ૬ કોહવિવેગે જાવ-૧૮ મિચ્છાદંસણસલ્હવિવેગે-એસ ણં કતિવચ્ચે, જાવ-કતિપાસે પણ્ણસે ? [૩૦] ગોયમા ! અવચ્ચે, અગંધે, અરસે, અપાસે પણ્ણસે ।

૮. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ ઉપ્પત્તિયા, ૨ વેણહયા, ૩ કમ્મિયા, ૪ પરિણામિયા-એસ ણં કતિવચ્ચા ? [૩૦] તં ચેવ જાવ-અપાસા પન્નસા ।

માયા. ૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ *માયા, ૨ ઉપધિ, ૩ નિક્કતિ, ૪ વલય-વક્રતાજનનસ્વભાવ, ૫ ગહન, ૬ નૂમ, ૭ કલ્ક, ૮ કુરૂપા ૯ જિહ્વાતા, ૧૦ કિલ્લિષ, ૧૧ આદરણતા (આચરણતા), ૧૨ ગૂહનતા, ૧૩ વંચનતા, ૧૪ પ્રતિકુંચનતા, ૧૫ સાતિયોગ-એ બધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ બધા પાંચ વર્ણવાળા-ઇત્યાદિ ક્રોધની પેઠે જાણવા.

લોભ. ૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ લોભ, ૨ ઇચ્છા, ૩ મૂર્છા, ૪ કાંક્ષા, ૫ ગૃહ્ણિ, ૬ તૃષ્ણા, ૭ મિધ્યા, ૮ અમિધ્યા, ૯ આશંસના, ૧૦ પ્રાર્થના, ૧૧ લાલપનતા, ૧૨ કામાશા, ૧૩ મોગાશા, ૧૪ જીવિતાશા, ૧૫ મરણાશા અને ૧૬ નંદિરાગ-એ બધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ક્રોધની પેઠે (સૂ. ૨) જાણવું.

રાગ દ્વેષ વગેરે કેટલા વર્ણાયુક્ત છે ? ૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ પ્રેમ-રાગ, ૨ દ્વેષ, ૩ કલહ, યાવત્-૮ મિધ્યાદર્શનશલ્ય-એ બધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] ક્રોધની પેઠે તે બધા ચાર સ્પર્શવાળા છે.

પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ કેટલા વર્ણાયુક્ત છે ? ૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ પ્રાણાતિપાતવિરમણ, યાવત્-૫ પરિગ્રહવિરમણ, ૬ ક્રોધનો ભાગ, યાવત્-૧૮ મિધ્યાદર્શનશલ્યનો ભાગ-એ બધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્ કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વર્ણ વિનાના, ગંધ વિનાના, રસ વિનાના અને સ્પર્શ વિનાના કહ્યા છે.

ચારપ્રકારની મતિ. ૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ ઐત્પત્તિકી (સ્વાભાવિક ઉત્પન્ન થયેલી), ૨ વૈનયિકી (ગુરુના વિનય-શાસ્ત્રાભ્યાસદ્વારા થયેલી બુદ્ધિ), ૩ કાર્મિકી (કર્મદ્વારા થયેલી) અને ૪ પારિણામિકી (લાંબા કાલ સુધી પૂર્વાપર અર્થના અવલોકનાદિકથી ઉત્પન્ન થયેલી) બુદ્ધિ-એ કેટલા વર્ણવાળી, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળી કહી છે ? [૩૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્-સ્પર્શરહિત કહી છે.

૪ * ૧ માયા સામાન્યવાચક નામ છે અને ઉપધિઆદિ તેના મેદો છે. ૨ ઉપધિ-છેતરવા યોગ્ય મનુષ્યની પાસે જવાના કારણભૂત ભાવ, ૩ નિક્કતિ-આદર કરવા વહે બીજાને છેતરવું, અથવા પૂર્વકૃત માયાને ઢાંકવા બીજી માયા કરવી, ૪ વલય-જે ભાવ વહે વલયની પેઠે વક્ર વચન કે છેદ્યા પ્રવર્તે તે ભાવ, ૫ ગહન-બીજાને છેતરવા માટે ગહનના જેવી-ન સમજી શકાય તેવી-વચનગાલ, ૬ નૂમ-બીજાને ઠગવા નીચતાનો અથવા નીચ સ્થાનનો આશ્રય કરવો, ૭ કલ્ક-હિંસાદિનિમિત્તે પરને છેતરવાનો અભિપ્રાય, ૮ કુરૂપ-નિન્દિતરીતે મોહ પમાદનાર અભિપ્રાય, ૯ જિહ્વાતા-બીજાને છેતરવાની બુદ્ધિથી કાર્યમાં મન્દતાનું અવલંબન કરાય તે, ૧૦ કિલ્લિષ-જે માયાથી અર્હિંજ કિલ્લિષકના જેવો થાય તે, ૧૧ આદરણતા-(આચરણતા) જે માયાવિશેષથી કોઈ વળ વસ્તુનો આદર કરે તે આદરણતા, અથવા બીજાને છેતરવા વિવિધ ક્રિયાનું આચરણ કરવું તે આચરણતા, ૧૨ ગૂહનતા-પોતાના સ્વરૂપને છુપાવવું, ૧૩ વંચનતા-પરને છેતરવું, ૧૪ પ્રતિકુંચનતા-સરલપણે કહેલા વચનનું સંકેત કરવું, ૧૫ સાતિયોગ-ઉત્તમ દ્રવ્યની સાથે હીન દ્રવ્યનો યોગ કરવો. અથવા આ બધા માયાના એકાર્થક શબ્દો છે ટીકા.

૫ † ૧ લોભ સામાન્યવાચી નામ છે અને ઇચ્છાદિક તેના વિશેષ મેદો છે, ૨ ઇચ્છા-અભિલાષ, ૩ મૂર્છા-સંરક્ષણ કરવાની નિરન્તર અભિલાષા, ૪ કાંક્ષા-અપ્રાપ્ત પદાર્થની ઇચ્છા, ૫ ગૃહ્ણિ-પ્રાપ્ત અર્થમાં આસક્તિ, ૬ તૃષ્ણા-પ્રાપ્ત પદાર્થનો વ્યથ ન થાય તેવી ઇચ્છા, ૭ મિધ્યા-વિષયોનું ધ્યાન, એકાગ્રતા, ૮ અમિધ્યા-અદ્ભ આપ્રહ, ચલાયમાન ચિત્તની સ્થિતિ, ૯ આશંસના-પોતાને ઇષ્ટ અર્થની ઇચ્છા, ૧૦ પ્રાર્થના-બીજા માટે ઇષ્ટ અર્થની માગણી, ૧૧ લાલપનતા-અસ્વસ્ત શોભાથી પ્રાર્થના કરવી, ૧૨ કામાશા-ઇષ્ટ શબ્દ અને રૂપ પ્રાપ્તિની સંભાવના, ૧૩ મોગાશા-ઇષ્ટ ગંધાદિ પ્રાપ્તિની સંભાવના, ૧૪ જીવિતાશા-જીવિતવ્યની પ્રાપ્તિની સંભાવના, ૧૫ મરણાશા-કોઈક અવસ્થામાં મરણ પ્રાપ્તિની સંભાવના, ૧૬ નંદીરાગ-છતી સમૃદ્ધિનો રાગ થવો-ટીકા.

૭ ‡ પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ જીવના ઉપયોગસ્વરૂપ છે, અને જીવનો ઉપયોગ અમૂર્ત હોવાથી તે વર્ણાદિરહિત કહ્યા છે.

૮ ¶ ૧ ઉત્પત્તિ એ જ એવું પ્રયોજન છે, પરન્તુ જેને શાબ્દ, કર્મ અને અભ્યાસાદિની અપેક્ષા નથી તે ઐત્પત્તિકી બુદ્ધિ કહેવાય છે. ૨ જેમાં વિનય-ગુરુસેવા કારણભૂત છે તે વૈનયિકી બુદ્ધિ, તે જીવનો સ્વભાવ હોવાથી અમૂર્ત છે અને તેથી તે વર્ણાદિરહિત છે. ૩ પ્રમાણે અવગ્રહાદિ અને યથાનાદિ પ્રતિપાદક સૂત્રો જાણવા.

૧૫. [પ્ર૦] મણુસ્સાણં પુચ્છા । [૩૦] ઓરાલિય-વેડધિય-આહારગ-તેયગાં પડુચ્ચ પંચવન્ના, જાવ-અટ્ટુફાસા પળ્ણસા, કમ્મગં જીવં ચ પડુચ્ચ જહા નેરહયાણં, વાળમંતર-જોહસિય-વેમાણિયાં જહા નેરહયા । ધમ્મત્થિકાપ, જાવ-પોગ્ગલત્થિકાપ-પ્પ સઘ્ઘે અવન્ના, જાવ-અફાસા, નવરં પોગ્ગલત્થિકાપ પંચવન્ને, પંચરસે, ડુગંધે, અટ્ટુફાસે પળ્ણસે । ણાણાવરણિજ્ઞે, જાવ-અંતરાહપ્-પ્પયાણિ ચડફાસાણિ ।

૧૬. [પ્ર૦] કળ્હલેસા ણં મંતે ! કહવન્ના-પુચ્છા । [૩૦] દઘ્ઘલેસં પડુચ્ચ પંચવન્ના, જાવ-અટ્ટુફાસા પળ્ણસા, ભાવલેસં પડુચ્ચ અવન્ના ધ, એવં જાવ સુક્કલેસા । સમ્મહિદ્ધિ ૩, ચક્કુહંસણે ધ, આભિણિબોહિયણાણે ૫ જાવ-વિભંગ્ગણાણે, આહારસન્ના, જાવ-પરિગ્ગહસન્ના-પ્પયાણિ અવન્નાણિ ધ । ઓરાલિયસરીરે, જાવ-તેયગસરીરે-પ્પયાણિ અટ્ટુફાસાણિ । કમ્મગસરીરે ચડફાસે, મળજોગે, વયજોગે ય ચડફાસે, કાયજોગે અટ્ટુફાસે । સાગારોવઓગે ય અણાગારોવઓગે ય અવન્ના ।

૧૭. [પ્ર૦] સઘ્ઘદ્ઘા ણં મંતે ! કતિવન્ના-પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! અત્થેગતિયા સઘ્ઘદ્ઘા પંચવન્ના, જાવ-અટ્ટુફાસા પળ્ણસા, અત્થેગતિયા સઘ્ઘદ્ઘા પંચવન્ના, ચડફાસા પળ્ણસા, અત્થેગતિયા સઘ્ઘદ્ઘા પગવળ્ણા, પગગંધા, પગરસા, ડુફાસા પળ્ણસા, અત્થેગદ્ઘયા સઘ્ઘદ્ઘા અવન્ના, જાવ-અફાસા પળ્ણસા । એવં સઘ્ઘપ્પસા વિ, સઘ્ઘપ્પજ્જવા વિ, તીયદ્ઘા અવન્ના, જાવ-અફાસા પળ્ણસા, એવં અણાગયદ્ઘા વિ, એવં સઘ્ઘદ્ઘા વિ ।

૧૮. [પ્ર૦] જીવે ણં મંતે ! ગબ્ભં વક્કમમાણે કતિવન્નં, કતિગંધં, કતિરસં, કતિફાસં પરિણામં પરિણમહ ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવન્નં, પંચરસં, ડુગંધં, અટ્ટુફાસં પરિણામં પરિણમહ ।

૧૯. [પ્ર૦] કમ્મઓ ણં મંતે ! જીવે નો અકમ્મઓ વિમત્તિભાવં પરિણમહ, કમ્મઓ ણં જપ્પ નો અકમ્મઓ વિમત્તિભાવં પરિણમહ ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! કમ્મઓ ણં તં ચેવ જાવ-પરિણમહ, નો અકમ્મઓ વિમત્તિભાવં પરિણમહ । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે'ત્તિ ।

મનુષ્યો.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યો કેટલા વર્ણવાળા કહ્યા છે?—ઇત્યાદિ. [૩૦] ઔદારિક, વૈક્રિય, આહારક અને તૈજસ પુદ્ગલોની અપેક્ષા પાંચ વર્ણવાળા, યાવત્—આઠ સ્પર્શવાળા કહ્યા છે, કાર્મણપુદ્ગલ અને જીવની અપેક્ષા નૈરયિકોની પેઠે (સૂ. ૧૩.) જાણવા. જેમ નૈરયિકો કહ્યા તેમ વાનવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિકો કહેવા. ધર્માસ્તિકાપ અને યાવત્—પુદ્ગલાસ્તિકાપ—એ બધા વર્ણરહિત છે, યાવત્ સ્પર્શરહિત છે; પણ વિશેષ એ છે કે, પુદ્ગલાસ્તિકાપ પાંચ વર્ણવાળો, પાંચ રસવાળો, બે ગંધવાળો અને આઠ સ્પર્શવાળો હોય છે. ૧ જ્ઞાનાવરણીય, યાવદ્—૮ અંતરાય કર્મ—એ બધાં ચાર સ્પર્શવાળાં છે.

વાનવ્યંતરાદિ.
ધર્માસ્તિકાપાદિ.

જ્ઞાનાવરણાદિ.

કૃષ્ણલેહ્યાદિ.
સમ્યગ્દષ્ટ્યાદિ.

ઔદારિકાદિ શરીર.
સાકારોપયોગ અને
અનાકારોપયોગ.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કૃષ્ણલેહ્યા કેટલા વર્ણવાળી છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ *દ્રવ્યલેહ્યાની અપેક્ષા પાંચ વર્ણવાળી, યાવદ્—આઠ સ્પર્શવાળી કહી છે અને ભાવલેહ્યાની અપેક્ષા વર્ણાદિરહિત છે. એ પ્રમાણે યાવત્—શુક્લલેહ્યા સુધી જાણવું. ૧ સમ્યગ્દષ્ટિ, ૨ મિથ્યાદષ્ટિ, ૩ સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ, ૪—૭ ચક્ષુદર્શન વગેરે ચાર દર્શન, ૮—૧૨ આભિનિબોધિક (મતિજ્ઞાન) વગેરે પાંચ જ્ઞાન, યાવદ્—વિભંગ્ગજ્ઞાન, આહારસંજ્ઞા, યાવત્—પરિગ્ગહસંજ્ઞા—એ બધાં વર્ણાદિરહિત છે. ઔદારિક શરીર, યાવત્—તૈજસ શરીર—એ બધાં—આઠ સ્પર્શવાળાં છે. કાર્મણશરીર, મનોયોગ અને વચ્ચનયોગ ચાર સ્પર્શવાળા છે, કાયયોગ આઠ સ્પર્શવાળો છે, સાકારોપયોગ અને અનાકારોપયોગ—એ બંને વર્ણાદિરહિત છે.

સર્વદ્રવ્યો.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બધાં દ્રવ્યો કેટલા વર્ણવાળાં છે?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! સર્વ દ્રવ્યોમાંના કેટલાક પાંચ વર્ણવાળાં, યાવદ્—આઠ સ્પર્શવાળાં છે, અને કેટલાક પાંચ વર્ણવાળાં અને ચાર સ્પર્શવાળાં છે. તથા સર્વ દ્રવ્યોમાંના કેટલાક એક વર્ણવાળાં, એક ગંધવાળાં, એક રસવાળાં અને બે સ્પર્શવાળાં છે, બહુ સર્વ દ્રવ્યોમાંના કેટલાક વર્ણરહિત, યાવદ્—સ્પર્શરહિત છે. એ પ્રમાણે સર્વ પ્રદેશો, સર્વ પર્યાયો અને અતીતકાલ પણ વર્ણરહિત, યાવત્ સ્પર્શરહિત કહ્યા છે. એ પ્રમાણે ભવિષ્યકાલ અને સર્વકાલ પણ જાણવો.

ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થતો
જીવ.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થતો જીવ કેટલા વર્ણવાળા, કેટલા ગંધવાળા, કેટલા રસવાળા અને કેટલા સ્પર્શવાળા પરિણામવડે પરિણમે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે પાંચ વર્ણવાળા, પાંચ રસવાળા, બે ગંધવાળા અને આઠ સ્પર્શવાળા પરિણામવડે પરિણમે.

જીવ અને જગત્ ક-
ર્મથી વિવિધરૂપે પરિ-
ણમે છે ?

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ કર્મવડે વિવિધરૂપે—મનુષ્ય—તિર્યંચાદિ અનેકરૂપે—પરિણમે છે ? કર્મ શિવાય વિવિધરૂપે પરિણમતો નથી ? તથા જગત્ કર્મવડે વિવિધરૂપે પરિણમે છે ? કર્મ વિના પરિણમતું નથી ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! કર્મથી જીવ અને જગત્—જીવનો સમૂહ વિવિધરૂપે પરિણમે છે, કર્મ વિના પરિણમતું નથી. 'હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે'—એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્ વિહરે છે.

દ્વાદશ શતે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૬ * લેહ્યાના બે પ્રકાર છે—દ્રવ્ય અને ભાવ. તેમાં દ્રવ્યલેહ્યા બાહ્યપુદ્ગલપરિણામરૂપ હોવાથી તેને પાંચવર્ણ, યાવત્—આઠ સ્પર્શ હોય છે, અને ભાવલેહ્યા આંતરપરિણામરૂપ હોવાથી વર્ણાદિરહિત છે—ટીકા.

छट्ठओ उद्देसओ ।

१. रायगिहे जाव-एवं घयासी-बहुजणे णं मंते ! अन्नमन्नस्स एवमाइक्खति, जाव-एवं परूवेइ-‘एवं खलु राहु चंदं गेण्हति, एवं’ २, से कहमेयं मंते ! एवं ? [३०] गोयमा ! जन्नं से बहुजणे अन्नमन्नस्स० जाव-मिच्छं ते एवमार्हंसु, अहं पुण गोयमा ! एवमाइक्खामि, जाव एवं परूवेमि-‘एवं खलु राहु देवे महिहीए, जाव-महेसक्खे, वरवत्थधरे, वरमल्लधरे, वरगंध-धरे, वराभरणधारी, राहुस्स णं देवस्स नव नामधेज्जा पण्णत्ता, तंजहा-सिंधाडए १, जडिलए २, खत्तए ३, खरए ४, दहुरे ५, मगरे ६, मच्छे ७, कच्छमे ८, कण्हसप्पे ९ । राहुस्स णं देवस्स विमाणा पंचवन्ना पण्णत्ता, तंजहा-किण्हा, नीला, लोहिया, हालिहा, सुक्खिला । अत्थि कालए राहुविमाणे खंजणवन्नामे पण्णत्ते, अत्थि नीलए राहुविमाणे लाउयवन्नामे पण्णत्ते, अत्थि लोहिए राहुविमाणे मंजिद्वन्नामे पण्णत्ते, अत्थि पीतए राहुविमाणे हालिद्वन्नामे पण्णत्ते, अत्थि सुक्खिलए राहुविमाणे भासरासिवन्नामे पण्णत्ते । जया णं राहु आगच्छमाणे वा गच्छमाणे वा विउच्चमाणे वा परियारेमाणे वा चंदलेस्सं पुरत्थिमेणं आवरेत्ता णं पञ्चत्थिमेणं वीतीवयइ तदा णं पुरत्थिमेणं चंदे उवदंसेति, पञ्चत्थिमेणं राहु, जदा णं राहु आगच्छमाणे वा गच्छ-माणे वा विउच्चमाणे वा परियारेमाणे वा चंदलेस्सं पञ्चत्थिमेणं आवरेत्ता णं पुरत्थिमेणं वीतीवयति तदा णं पञ्चत्थिमेणं चंदे उवदंसेति, पुरत्थिमेणं राहु, एवं जहा पुरत्थिमेणं पञ्चत्थिमेणं य दो आलावगा भणिया तहा दाहिणेण य उत्तरेण य दो आलावगा भाणियघ्वा, एवं उत्तरपुरत्थिमेणं दाहिणपञ्चत्थिमेणं य दो आलावगा भाणियघ्वा, एवं दाहिणपुरत्थिमेणं उत्तरपञ्चत्थिमेणं य दो आलावगा भाणियघ्वा, एवं चेव जाव-तदा णं उत्तरपञ्चत्थिमेणं चंदे उवदंसेति, दाहिणपुरत्थिमेणं राहु । जदा णं राहु आग-

षष्ठ उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां (भगवान् गौतम) यावत्-आ प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! घणा माणसो परस्पर ए प्रमाणे कहे छे, यावत्-ए प्रमाणे प्ररूपे छे के ‘ए प्रमाणे खरेखर राहु चंद्रने प्रसे छे, ए प्रमाणे खरेखर राहु चंद्रने प्रसे छे’; हे भगवन् ! एवी रीते केम होय ? [३०] हे गौतम ! बहु माणसो परस्पर जे कहे छे ते यावत् ए प्रमाणे मिथ्या-असत्य कहे छे. हे गौतम ! हुं तो आ प्रमाणे कहं छुं, यावत्-आ प्रमाणे प्ररूपं छुं-ए प्रमाणे खरेखर राहु महर्धिक, (महाऋद्धिवाळो) यावत्-महासुखवाळो, उत्तम वल्लो, उत्तम माला, उत्तम सुगंध अने उत्तम आभूषण धारण करनार देव छे, ते राहुदेवना नव नामो कह्या छे, ते आ प्रमाणे-१ शृंगाटक, २ जटिलक, ३ क्षत्रक, ४ खर, ५ दर्दुर, ६ मकर, ७ मरस्य, ८ कच्छप अने ९ कृष्णसर्प. ते राहुदेवना विमानो पांच वर्णवाळ कह्या छे, ते आ प्रमाणे-१ काळ, २ नीला (लीला), ३ लाल, ४ पीळा अने ५ शुक्र. तेमां राहुनुं जे काळुं विमान छे ते खंजन-काजळना जेवा वर्णवाळुं छे, जे नील (लीलुं) विमान छे ते काचा तुंबडाना वर्ण जेवुं छे, जे लाल वर्णनुं राहुनुं विमान छे ते मजिठना वर्ण जेवुं छे, जे पीळुं राहुनुं विमान छे ते हळदरना वर्ण जेवुं छे, अने जे धोलुं विमान छे ते राखना ढगलाना वर्ण जेवुं कह्युं छे. ज्यारे आवतो के जतो, विकुर्वणा करतो के काम-क्रीडा करतो राहु पूर्वमां रहेला चंद्रना प्रकाशने आवरीने पश्चिम तरफ जाय त्यारे पूर्वमां चंद्र पोताने देखाडे छे, अर्थात् चन्द्र पूर्वमां देखाय छे, अने पश्चिममां राहु पोताने देखाडे छे, अर्थात् राहु पश्चिममां देखाय छे. ज्यारे आवतो के जतो, विकुर्वणा करतो के काम-क्रीडा करतो राहु पश्चिममां चंद्रना प्रकाशने आवरीने पूर्व तरफ जाय त्यारे पश्चिममां चंद्र पोताने देखाडे छे, अने पूर्वमां राहु पोताने देखाडे छे. ए प्रमाणे जेम पूर्व अने पश्चिमना बे आलापक कह्या तेम दक्षिण अने उत्तरना बे आलापक कहेवा, ए प्रमाणे उत्तर-पूर्व (ईशान कोण) अने दक्षिण-पश्चिमना (नैऋत कोणना) बे आलापक कहेवा. ए प्रमाणे दक्षिण-पूर्व (अग्निकोण) अने उत्तर-पश्चिमना (वायव्य कोणना) बे आलापक कहेवा. ए रीते यावत्-त्यारे उत्तर-पश्चिम-(वायव्य कोण) मां चन्द्र पोताने

राहु चन्द्रने प्रसे छे-
ते संबन्धे प्रक.

राहु देवतुं वर्णन.

राहुना नामो.

राहुना विमानो.

राहु आवतो के जतो
चन्द्रना प्रकाशने
आवरे छे.

च्छमाणे वा गच्छमाणे वा विउधमाणे वा परियारेमाणे वा चंदलेस्स आवरेमाणे २ चिट्ठति तदा णं मणुस्सलोए मणुस्सा वदंति—
‘एवं खलु राहु चंदं गेण्हति, एवं०’ २ । जदा णं राहु आगच्छमाणे ४ चंदस्स लेस्स आवरेत्ता णं पासेणं वीइवयइ तदा णं
मणुस्सलोए मणुस्सा वदंति—‘एवं खलु चंदेणं राहुस्स कुच्छी भिन्ना, एवं०’ २ । जदा णं राहु आगच्छमाणे वा ४ चंदस्स
लेस्स आवरेत्ता णं पच्चोसक्कइ तदा णं मणुस्सलोए मणुस्सा वदंति—‘एवं खलु राहुणा चंदे वंते, एवं०’ २ । जदा णं राहु आगच्छ-
माणे वा ४ जाव-परियारेमाणे वा चंदलेस्सं अहे सपक्खि सपडिदिस्सि आवरेत्ता णं चिट्ठति तदा णं मणुस्सलोए मणुस्सा
वदंति—‘एवं खलु राहुणा चंदे घत्थे एवं०’ २ ।

२. [प्र०] कतिविहे णं भंते ! राहु पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे राहु पन्नत्ते, तंजहा-धुवराहु य पधराहु य । तत्थ
णं जे से धुवराहु से णं बहुलपक्खस्स पाडिवए पन्नरसतिभागेणं पन्नरसतिभागं चंदस्स लेस्स आवरेमाणे २ चिट्ठति, तंजहा-
पदमाए पदमं भागं, बितियाए वितियं भागं, जाव-पन्नरसेसु पन्नरसमं भागं, चरिमसमये चंदे रत्ते भवति, अवसेसे समये
चंदे रत्ते य विरत्ते यं भवति; तमेव सुक्कपक्खस्स उवदंसेमाणे २ चिट्ठति, पदमाए पदमं भागं, जाव-पन्नरसेसु पन्नरसमं भागं,
चरिमसमये चंदे विरत्ते भवइ, अवसेसे समये चंदे रत्ते य विरत्ते य भवइ । तत्थ णं जे से पधराहु से जह्जेणं छण्हं मासाणं
उक्कोसेणं बायालीसाए मासाणं चंदस्स, अडयालीसाए संवच्छराणं सुरस्स ।

३. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘चंदे ससी’ २ ? [उ०] गोयमा ! चंदस्स णं जोइस्सिदस्स जोइसरओ मियंके
विमाणे कंता देवा, कंताओ देवीओ, कंताइं आसन-सयण-खंभ-भंडमत्तोवगरणाइं, अप्पणा वि य णं चंदे जोइस्सिदे जोइस-
राया सोमे कंते सुभए पियदंसणे सुरूवे, से तेणट्टेणं जाव-ससी ।

४. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘सूरे आइच्चे, सूरे० २’ २ ? [उ०] गोयमा ! सूरादिया णं समया इ वा आवलिया
इ वा जाव-उस्सप्पिणी इ वा अवसप्पिणी इ वा, से तेणट्टेणं जाव-आइच्चे ।

देखाडे छे, अने दक्षिण-पूर्वमां (अग्निकोणमां) राहु पोताने देखाडे छे. वळी ज्यारे आवतो के जतो, विकुर्वणा करतो के कामक्रीडा करतो
राहु चंद्रनी ज्योत्स्नानुं आवरण करतो २ स्थिति करे, ल्यारे मनुष्यलोकमां मनुष्यो कहे छे के, ‘ए प्रमाणे खरेखर राहु चंद्रने प्रसे छे.’ ए
प्रमाणे ज्यारे राहु आवतो के जतो, विकुर्वणा करतो के कामक्रीडा करतो चंद्रना प्रकाशने आवरीने पासे थइने जाय ल्यारे मनुष्यलोकमां
मनुष्यो कहे छे के—‘ए प्रमाणे खरेखर चंद्रे राहुनी कुक्षि भेदी’ २, अर्थात् राहुनी कुक्षिमां प्रवेश कर्यो. ए प्रमाणे आवतो के जतो, विकु-
र्वणा करतो के कामक्रीडा करतो राहु ज्यारे चंद्रनी लेक्ष्याने ढांकीने पाछो वळे ल्यारे मनुष्य लोकमां मनुष्यो कहे छे के, ‘ए प्रमाणे खरेखर
राहुए चंद्रने वस्यो’. वळी ए प्रमाणे ज्यारे राहु आवतो के यावत्-कामक्रीडा करतो चंद्रना प्रकाशने नीचेथी, चारे दिशाथी अने चारे वि-
दिशाथी आवरीने-ढांकीने रहे ल्यारे मनुष्यलोकमां मनुष्यो कहे छे के—‘ए प्रमाणे खरेखर राहुए चंद्रने प्रस्यो.’

राहुना प्रकार.

२. [प्र०] हे भगवन् ! राहु केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! राहु वे प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-धुवराहु
(निल्यराहु) अने पर्वराहु. तेमां जे धुवराहु छे ते कृष्णपक्षना पडवाथी मांडीने [प्रतिदिवस] पोताना पन्नरमा भागवडे चन्द्रलेक्ष्या-चंद्रबिम्ब-
संवन्धी पन्नरमा भागने ढांकतो २ रहे छे, ते आ प्रमाणे-एकमने दिवसे प्रथम भागने ढांके छे, बीजना दिवसे बीजा भागने ढांके छे, ए
प्रमाणे यावद्-अमावास्थाने दिवसे चंद्रना पंदरमा भागने ढांके छे; अने कृष्णपक्षने छेछे समये चंद्र रक्त-सर्वथा आच्छादित थाय छे अने
वाकीना समये चंद्र रक्त-अंशथी आच्छादित अने विरक्त-अंशथी अनाच्छादित होय छे. शुक्लपक्षना प्रतिपदथी आरंभी (प्रतिदिवस) तेज
चंद्रनी लेक्ष्याना पंदरमा भागने देखाडतो २ रहे छे. ते आ प्रमाणे-पडवाने विषे पहेला भागने देखाडे छे, यावत् पूर्णिमाने विषे पंदरमा-
भागने देखाडे छे. शुक्लपक्षना छेवटना समये चंद्र विरक्त-राहुथी सर्वथा मुक्त होय छे, अने वाकीना समये चंद्र रक्त-आच्छादित अने
विरक्त-अनाच्छादित होय छे. तेमां जे पर्वराहु छे ते ओछामां ओछां छ मासे (चंद्रने के सूर्यने) ढांके छे. अने वधारेमां वधारे बैताळीश-
मासे चंद्रने अने वधारेमां वधारे अडताळीश वरसे सूर्यने ढांके छे.

राहु चंद्रने अने सूर्यने वधारे ढांके ?

शा हेतुथी चंद्रने ससी (सश्री) शोभायुक्त कहेवाय छे ?

३. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी चंद्रने ‘ससी’ सश्री-ए प्रमाणे कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्योतिष्कना इंद्र अने ज्योतिष्कना
राजा चंद्रना मृगांक (मृगना चिह्नवाळा) विमानमां मनोहर देवो, मनोहर देवीओ, मनोहर आसन, शयन, स्तंभ तथा सुंदर पात्र वगैरे
उपकरणो छे, तथा ज्योतिष्कनो राजा अने ज्योतिष्किक इंद्र चंद्र पोते पण सौम्य, कांत, सुभग, प्रियदर्शन अने सुरूप छे, ते माटे चंद्र
ससी-सश्री-शोभासहित कहेवाय छे.

शा हेतुथी सूर्यने आदित्य कहेवाय छे ?

४. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी सूर्यने आदित्य (आदिमां थयेलो) एम कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! संमयो, आवलिकाओ,
यावत्-उत्सर्पिणीओ अने अवसर्पिणीओना आदिभूत-कारण-सूर्य छे, माटे आदित्य-आदिमां थनार कहेवाय छे. [अर्थात् अहोरात्रादिक कालना
समय-आवलिका-अने मुहूर्तादि भेदो सूर्यनी अपेक्षाए थाय छे; माटे सूर्यने अहोरात्रादि कालनो आदिभूत होवाथी आदित्य कहेवाय छे.]

५. [प्र०] चंद्रस्स णं भंते ! जोइसिंदस्स जोइसरन्नो कति अग्गमहिस्सीओ पण्णत्ताओ ? [उ०] जहा दसमसप जाव-णो चेव णं मेहुणवत्तियं । सूस्स वि तहेव ।

६. [प्र०] चंदिम-सूरिया णं भंते ! जोइसिंदा जोइसरायाणो केरिसप कामभोगे पच्चणुभवमाणा विहरंति ? [उ०] गोयमा ! से जहानामप केइ पुरिसे पढमजोवणुट्टाणबलत्थे पढमजोवणुट्टाणबलत्थाप भारियाप सद्धि अचिरवत्तविवाहकज्जे, अत्थगवेसणयाप सोलसवासविप्पवासिए, से णं तओ लद्धे, कयकज्जे, अणहसमग्गे पुणरवि नियगगिहं इध्ममागए, ण्हाए कयवलिकम्मे, कयकोउय-मंगलपायच्छित्ते, सघालंकारविभूसिए, मणुञ्जं थालिपागसुद्धं अट्टारसवंजणाकुलं भोयणं भुत्ते समाणे, तंसि तारिसंगंसि वासघरंसि, वन्नओ महब्बले कुमारे, जाव-सयणोवयारकलिए ताए तारिसियाए भारियाए सिंगारागारचारु-वेसाए जाव-कलियाए अणुरत्ताए अविरत्ताए मणाणुकूलाए सद्धि इट्ठे सहे फरिसे जाव-पंचविहे माणुस्सए कामभोगे पच्चणु-भवमाणे विहरेजा, से णं गोयमा ! पुरिसे विउसमणकालसमयंसि केरिसयं सायासोफ्खं पच्चणुभवमाणो विहरति ? ओरालं समणाउसो ! तस्स णं गोयमा ! पुरिस्स कामभोगेहिंतो वाणमंतराणं देवाणं एत्तो अणंतगुणविसिद्धतरा चेव कामभोगा, वाणमंतराणं देवाणं कामभोगेहिंतो असुरिंदवज्जियाणं भवणवासीणं देवाणं एत्तो अणंतगुणविसिद्धतरा चेव कामभोगा; असुरि-दवज्जियाणं भवणवासियाणं देवाणं कामभोगेहिंतो असुरकुमाराणं देवाणं एत्तो अणंतगुणविसिद्धतरा चेव कामभोगा; असुरकु-माराणं देवाणं कामभोगेहिंतो गहगण-नक्खत्त-तारारूवाणं जोतिसियाणं देवाणं एत्तो अनंतगुणविसिद्धतरा चेव कामभोगा; गहगण-नक्खत्त-जाव-कामभोगेहिंतो चंदिम-सूरियाणं जोतिसियाणं जोतिसराईणं एत्तो अणंतगुणविसिद्धतरा चेव कामभोगा; चंदिम-सूरिया णं गोयमा ! जोतिसिंदा जोतिसरायाणो एरिसे कामभोगे पच्चणुभवमाणा विहरंति । 'सेवं भंते ! सेवं भंते' स्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं जाव-विहरइ ।

छट्ठओ उद्देशओ समत्तो ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! ज्योतिषिकना इंद्र अने ज्योतिषिकना राजा चंद्रने केटली पट्टराणीओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम "दशम शतकमां कहुं छे तेम अहीं जाणवुं, यावत्-[पोतानी राजधानीमां सिंहासन विषे जिनना अस्थिओनुं संनिधान होवाथी] 'मैथुन निमित्ते देवीओ साथे भोग भोगववा समर्थ नथी' त्यां सुधी जाणवुं, तथा सूर्य संबंधे पण तेज प्रमाणे जाणवुं.

चंद्रने अग्रमहि-
पीओ.

६. [प्र०] हे भगवन् ! ज्योतिषिकना इंद्र अने राजा, चंद्र अने सूर्य केवा प्रकारना कामभोगेने भोगवता विहरे छे ? [उ०] जेम प्रथम युवावस्थाना प्रारंभमां बलवान् कोइ एक पुरुषे प्रथम उगती युवावस्थामां बलवाली भार्या साथे ताजोज विवाह कर्यो, अने पत्नी ते धन मेळववा माटे सोळवरस गृभी परदेश गयो, अने ते धनने मेळवी, कार्य समाप्त करी समस्त विघ्नरहितपणे पाछो पोताने घेर तुरत आव्यो, खान करी, बलिकर्म-पूजा करी, कौतुक अने मंगलरूप प्रायश्चित्त करी तथा सर्वालंकारथी विभूषित थई मनोन्न, अने स्थालीमां पाक करवा वडे शुद्ध तथा अदार प्रकारना व्यंजन-शाकादिथी युक्त भोजन कर्या बाद महाबल उद्देशकमां वासगृहनुं वर्णन कर्युं छे तेवा प्रकारना-शयनो-पचार युक्त वासगृहमां यावत्-तेवा प्रकारनी उत्तम शृंगारना गृहरूप सुंदर वेपवाळी, यावत्-कलित-कलयुक्त, अनुरक्त, अत्यन्त रागयुक्त, अने मनने अनुकूल एवी स्त्री साथे इष्ट शब्द, स्पर्श यावत्-पांच प्रकारना मनुष्य संबंधी कामभोगेने भोगवतो विहरे छे, हे गौतम ! हने ते पुरुष वेदोपशमनना-विकार शांतिना-समये केवा प्रकारना सुखने भोगवे ? हे आयुष्मन् श्रमण ! ते पुरुष उदार सुखने अनुभवे. हे गौतम ! ते पुरुषना कामभोगो करतां वानव्यंतर देवोने अनंतगुण विशिष्टतर कामभोगो होय छे. वानव्यंतर देवोना कामभोगोथी असु-रेन्द्र सिवायना भवनवासी देवोने अनंतगुण विशिष्टतर कामभोगो होय छे, असुरेन्द्र सिवाय भवनवासी देवोना कामभोगो करतां असु-रकुमार देवोना कामभोगो अनंतगुण विशिष्टतर होय छे, असुरकुमार देवोना कामभोगो करतां अनंतगुण विशिष्टतर कामभोगो ज्योतिषिक देवरूप ग्रहगण, नक्षत्र अने ताराओने होय छे. ज्योतिषिक देवरूप ग्रहगण, नक्षत्र अने ताराओना कामभोगो करतां अनंतगुण विशि-ष्टतर कामभोगो ज्योतिषिकना इंद्र अने ज्योतिषिक देवोना राजा चंद्र तथा सूर्यने होय छे. हे गौतम ! ज्योतिषिकना इंद्र, अने ज्योतिषिकना राजा चंद्र अने सूर्य आवा प्रकारना कामभोगेने अनुभवता विहरे छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे' एम कही भगवान् गौतम श्रमण भगवंत महावीरने (वांटी अने नमी) यावत् विहरे छे.

सूर्य अने चन्द्र केवा
प्रकारना कामभोगो
भोगवे छे ?

द्वादश शते षष्ठ उद्देशक समाप्त.

५ * भग० खं० ३.श० १० उ० १० पृ० २०३ सू० २३.

६ † भग० खं० ३.श० ११-उ० ११ पृ० २३६ सू० १५.

‡ अहिं कामभोगोना सुखने-सुखाभासने उदार सुख तरीके कहुं ते प्राकृत जननी दृष्टिए समजवुं, वास्तविक रीते तो ते दुःखरूप ज छे.—अनुवादक.
३९ भ० सू०

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समणं जाव-एवं घयासी-केमहालयं णं भंते ! लोए पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! महतिमहालयं लोए पन्नत्ते, पुरत्थिमेणं असंखेज्जाओ जोयणकोडाकोडीओ, दाहिणेणं असंखिज्जाओ एवं चेव, एवं पच्चत्थिमेणं वि, एवं उत्तरेणं वि, एवं उड्डं पि, अहे असंखेज्जाओ जोयणकोडाकोडीओ आयाम-विक्खंभेणं ।

२. [प्र०] एयंसि णं भंते ! एमहालगंसि लोगंसि अत्थि केइ परमाणुपोग्गलमेत्ते वि पपसे, जत्थ णं अयं जीवे न जाय वा, न मए वा वि ? [उ०] गोयमा ! नो इणट्ठे समट्ठे । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुद्धइ-‘एयंसि णं एमहालगंसि लोगंसि नत्थि केइ परमाणुपोग्गलमेत्ते वि पपसे, जत्थ णं अयं जीवे ण जाय वा, न मए वा वि’ ? [उ०] गोयमा ! सेजहानामए-केइ पुरिसे अयासयस्स एगं महं अयावयं करेज्जा; से णं तत्थ जहत्थेणं एगं वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं अयासहस्सं पक्खि-वेज्जा, ताओ णं तत्थ पउरगोयराओ पउरपाणियाओ जहत्थेणं एगाहं वा दुयाहं वा तियाहं वा उक्कोसेणं छम्मासे परिवसेज्जा, अत्थि णं गोयमा ! तस्स अयावयस्स केइ परमाणुपोग्गलमेत्ते वि पपसे, जे णं तासिं अयाणं उच्चारेण वा पासवणेण वा खेलेण वा सिंघाणएण वा वंतेण वा पित्तेण वा पूएण वा सुक्केण वा सोणिणएण वा चम्मोहिं वा रोमेहिं वा सिंगेहिं वा खुरेहिं वा नहेहिं वा अणकंतपुवे भवइ ? णो तिणट्ठे समट्ठे, होज्जा वि णं गोयमा ! तस्स अयावयस्स केइ परमाणुपोग्गलमेत्ते वि पपसे, जे णं तासिं अयाणं उच्चारेण वा जाव-णहेहिं वा अणकंतपुवे, णो चेव णं एयंसि एमहालगंसि लोगंसि लोगस्स य सासयं भावं, संसारस्स य अणादिभावं, जीवस्स य णिच्चभावं, कम्मबहुत्तं, जम्मण-मरणबाहुल्लं च पडुच्च नत्थि केइ परमाणुपोग्गलमेत्ते वि पपसे, जत्थ णं अयं जीवे न जाय वा न मए वा वि, से तेणट्ठेणं तं चेव जाव-न मए वा वि ।

सप्तम उद्देशक.

लोकसुं महत्त्व.

१. [प्र०] ते काले-ते समये यावद्-[भगवान् गौतम] आ प्रमाणे बोल्या के-हे भगवन् ! लोक केटलो मोटो कहो छे ? [उ०] हे गौतम ! लोक अस्यन्त मोटो कहो छे; ते पूर्वं दिशाए असंख्य कोटाकोटी योजन छे, दक्षिण दिशाए ए प्रमाणे असंख्याता कोटाकोटी योजन छे, ए प्रमाणे पश्चिम दिशाए अने उत्तर दिशाए छे. तथा एज प्रमाणे ऊर्ध्व-उपर अने नीचे पण असंख्य कोटाकोटी योजन आयाम-लंबाइ अने विक्कंभ-विस्तारथी छे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! आ एवडा मोटा लोकमां एवो कोइ परमाणुपुद्गलना जेटलो पण प्रदेश छे के, ज्यां आ जीव उत्पन्न थयो न होय, अने मरण पाम्यो पण न होय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ यथार्थ नथी. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छे के-‘आ एवडा मोटा लोकमां एवो कोइ परमाणुपुद्गलमात्र पण प्रदेश नथी, के ज्यां आ जीव उत्पन्न थयो न होय अने मर्यो न होय’ ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ एक पुरुष सो बकरीने माटे एक मोटो अजावज-बकरीनो बाडो-करे, तथा तेमां ओछामां ओछी एक, बे के व्रण अने वधारेमां वधारे एक हजार बकरीओ नांखे, अने ते बाडामां घणुं पाणी अने घणुं गोचर-चरवानुं स्थळ-होवाथी ते बकरीओ जघन्यथी एक दिवस, बे दिवस के व्रण दिवस अने उरुकुथी छ मास सुधी रहे, तो हे गौतम ! ते बाडानो एवो कोइ परमाणुपुद्गल मात्र प्रदेश होय के जे ते बकरीओनी लिडिओथी, मूत्रथी, श्लेष्मथी, नाकनां मळथी, वमनथी, पित्तथी, शुक्रथी, लोहिथी, चामडाथी, रोमथी, शिंगडाथी, खरीथी अने नखथी पूर्वं स्पर्श न करायेलो होय ? [हे भगवन् !] ए अर्थ यथार्थ नथी. हे गौतम ! कदाच कोइ एक परमाणुपुद्गल मात्र प्रदेश होय के जे ते बकरीओनी लीडोओथी, यावत् नखोथी पूर्वं स्पर्श न करायेलो होय. तो पण आ एवडा मोटा लोकमां लोकना शश्रत भावने लइने, संसारना अनादिपणाने लीवे, जीवना नित्य भावने आश्रयी, अने कर्मनी बहुलताने अने जन्म तथा मरणनी बहुलताने अपेक्षी एवो कोइ परमाणुपुद्गल मात्र प्रदेश नथी के ज्यां आ जीव न जन्म्यो होय के न मर्यो होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी पूर्वोक्त यावत्-‘ते मर्यो न होय.’

૩. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! પુઢવીઓ પળ્ણત્તાઓ ? [૩૦] ગોયમા ! સત્ત પુઢવીઓ પળ્ણત્તાઓ, જહા પઢમસપ પંચમઝ-હેસપ તદ્દેવ આવાસા ઠાવેયઘા, જાવ-અણુત્તરવિમાણેત્તિ, જાવ-અપરાજિપ સઘટ્ટસિઘે ।

૪. [પ્ર૦] અયં ણં મંતે ! જીવે ઈમીસે રયળ્ણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ યગમેગંસિ નિરયાવાસંસિ પુઢવિકાઠયત્તાપ, જાવ-વળસ્સહકાઠયત્તાપ, નરગત્તાપ, નેરયત્તાપ ઉવવન્નપુઘે ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! અસહં, અઢુવા અણં-તલ્હુત્તો ।

૫. [પ્ર૦] સઘજીવા વિ ણં મંતે ! ઈમીસે રયળ્ણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ ણિરયા૦ [૩૦] તં ચેવ જાવ-અણંતલ્હુત્તો ।

૬. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે સઙ્કરપ્પમાપ પુઢવીપ પળ્ણવીસા૦ [૩૦] યવં જહા રયળ્ણપ્પમાપ તદ્દેવ ઢો આલાવગા માણિં-યઘા, યવં જાવ-ધૂમપ્પમાપ ।

૭. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે તમાપ પુઢવીપ પંચૂળે નિરયાવાસસયસહસ્સે યગમેગંસિ૦ [૩૦] સેસં તં ચેવ ।

૮. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે અઢેસત્તમાપ પુઢવીપ પંચસુ અણુત્તરેસુ મહતિમહાલપસુ મહાનિરપ્પસુ યગમેગંસિ નિરયાવા-સંસિ૦ [૩૦] સેસં જહા રયળ્ણપ્પમાપ ।

૯. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે ચઝસટ્ટીપ અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સેસુ યગમેગંસિ અસુરકુમારાવાસંસિ પુઢવિકાઠય-ત્તાપ, જાવ-વળસ્સહકાઠયત્તાપ દેવંત્તાપ દેવિત્તાપ આસળ-સયળ-મંઢમત્તોવગરણત્તાપ ઉવવન્નપુઘે ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! જાવ-અણંતલ્હુત્તો । સઘજીવા વિ ણં મંતે ! યવં ચેવ, યવં જાવ-થળિયકુમારેસુ । નાણત્તં આવાસેસુ, આવાસા પુઘમળિયા ।

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીઓ કેટલી કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સાત પૃથિવીઓ કહી છે, અહીં પ્રથમ શતકના પંચમ *ઉદ્દે-શકમાં કહ્યા પ્રમાણે નરકાદિના આવાસો કહેવા, એ પ્રમાણે યાવત્-અનુત્તરવિમાન, યાવત્-અપરાજિત અને સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી જાણવું.

નરકપૃથિવી.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ આ રત્નપ્રમા પૃથિવીમાં અને તેના ત્રીસ લાખ નરકાવાસોમાંના એક એક નરકાવાસમાં પૃથ્વીકાયિક-કપળે, યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપળે, નરકપળે, નૈરયિકપળે, પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! અનેકવાર અથવા અનંતવાર પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે.

આ જીવ રત્નપ્રમાના એક એક નરકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકાદિપળે ઉત્પન્ન થયો છે !

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વે જીવો પળ આ રત્નપ્રમા પૃથિવીમાં અને તેના ત્રીસ લાખ નરકાવાસમાંના [એક એક નરકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકપળે, યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપળે યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે ? [૩૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે ત્યાં અનેકવાર અથવા] યાવત્-અનંતવાર પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે.

સર્વે જીવો.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ શર્કરાપ્રમાના પચીસ લાખ નરકાવાસમાંના એક એક નરકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકપળે યાવત્ વન-સ્પતિકાયિકપળે યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે ? [૩૦] જેમ રત્નપ્રમાના બે આલાપક કહ્યા તેમ શર્કરાપ્રમાના પળ [એક જીવ અને સર્વે જીવ આશ્રયી] બે આલાપક કહેવા. એ પ્રમાણે યાવત્-ધૂમપ્રમા સુધી આલાપક કહેવા.

શર્કરાપ્રમાના નર-કાવાસમાં પૃથિવીકા-યિકાદિપળે ઉત્પન્ન થયો છે !

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ તમાપૃથિવીમાંના પાંચ ન્યૂન એક લાખ નિરયાવાસમાંના એક એક નરકાવાસમાં [પૃથિવીકાયિકપળે યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપળે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે ?] [૩૦] બાકી બધું પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું.

તમા પૃથિવી.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીના પાંચ અનુત્તર અને અલ્પન્ત મ્હોટા નરકાવાસોમાંના એક એક નરકા-વાસમાં પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? [૩૦] બાકી બધું રત્નપ્રમાની પેઠે જાણવું.

સત્તમ પૃથિવીમાં પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે !

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અસુરકુમારોના ત્રીસઠ લાખ અસુરકુમારાવાસોમાંના એક એક અસુરકુમારાવાસમાં પૃથિવીકાયિકપળે, યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપળે, દેવપળે, દેવીપળે, આસન, શયન અને પાત્ર વગેરે ઉપકરણપળે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયે છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! યાવત્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયે છે. સર્વે જીવો એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્-‘સ્તનિતકુમારો’ સુધી જાણવું, પરન્તુ તેઓના આવાસોની સંખ્યામાં મેઢ છે, અને એ આવાસો પૂર્વે કહેલા છે.

અસુરકુમાર.

૧૦. [પ્ર૦] અયં ણં મંતે ! જીવે અસંખેજ્જેસુ પુઢવિક્કાહયાવાસસયસહસ્સેસુ ઇગમેગંસિ પુઢવિક્કાહયાવાસંસિ પુઢવિક્કાહ-
યત્તાપ જાવ-વણસ્સહકાહયત્તાપ ઉવવન્નપુઢ્વે ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! જાવ-અણંતલુત્તો । एवं सद्यजीवा वि, एवं जाव-वण-
स्सहकाहयसु ।

૧૧. [પ્ર૦] અયં ણં મંતે ! જીવે અસંખેજ્જેસુ વેદિયાવાસસયસહસ્સેસુ ઇગમેગંસિ વેદિયાવાસંસિ પુઢવિક્કાહયત્તાપ, જાવ-
વણસ્સહકાહયત્તાપ, વેદિયત્તાપ ઉવવન્નપુઢ્વે ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! જાવ-લુત્તો । सद्यजीवा वि णं एवं चेव, एवं जाव-मणु-
स्सेसु, नवरं तेंदियसु जाव-वणस्सहकाहयत्ताप तेंदियत्ताप, चउरिंदियसु चउरिंदियत्ताप, पंचिंदियतिरिक्खजोणिपसु
पंचिंदियतिरिक्खजोणियत्ताप, मणुस्सेसु मणुस्सत्ताप, सेसं जहा वेंदियाणं, षाणमंतर-जोइसिय-सोहम्मी-साणाण य जहा
असुरकुमारणं ।

૧૨. [પ્ર૦] અયં ણં મંતે ! જીવે સણંકુમારે કપ્પે ધારસસુ વિમાણાવાસસયસહસ્સેસુ ઇગમેગંસિ વેમાણિયાવાસંસિ પુઢ-
વિક્કાહયત્તાપ૦ [૩૦] સેસં જહા અસુરકુમારણં જાવ-અણંતલુત્તો, નો ચેવ ણં દેવિત્તાપ, एवं सद्यजीवा वि; एवं जाव-आणय
-पाणसु, एवं आरण-ञ्चएसु वि ।

૧૩. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે તિસુ વિ અદ્ધારસુત્તરેસુ ગેવિજ્જવિમાણાવાસસયેસુ૦ [૩૦] एवं चेव ।

૧૪. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે પંચસુ અણુત્તરવિમાણેસુ ઇગમેગંસિ અણુત્તરવિમાણંસિ પુઢવિ૦ [૩૦] तद्देव जाव-
अणंतलुत्तो, नो चेव णं देवत्ताप वा देवीत्ताप वा, एवं सद्यजीवा वि ।

૧૫. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે સદ્ધજીવાણં માહત્તાપ, પિતિત્તાપ, માહત્તાપ, મગિણિત્તાપ, મજ્જત્તાપ, પુત્તત્તાપ, ધૂય-
ત્તાપ, સુણહત્તાપ ઉવવન્નપુઢ્વે ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! असहं, अदुवा अणंतलुत्तो ।

૧૬. [પ્ર૦] સદ્ધજીવા વિ ણં મંતે ! इमस्स जीवस्स माहत्ताप जाव-उववन्नपुढ्वा ? [३०] हंता गोयमा ! जाव-
अणंतलुत्तो ।

પૃથિવીકાયિકાવાસ-
માં પૂર્વે ઉત્પન્ન
થયો છે ?

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અસંખ્યાતા લાખ પૃથિવીકાયિકાવાસમાંના એક એક પૃથિવીકાયિકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકાપણે
યાવદ્-વનસ્પતિકાયિકાપણે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! યાવદ્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે; એ પ્રમાણે સર્વે જીવો પણ
જાણવા. એ પ્રમાણે યાવદ્-વનસ્પતિકાયિકામાં પણ જાણવું.

વેદિયાવાસમાં પૂર્વે
ઉત્પન્ન થયો છે ?

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અસંખ્યાતા લાખ વેદિયાવાસમાંના એક એક વેદિયાવાસમાં પૃથિવીકાયિકાપણે, યાવદ્-
વનસ્પતિકાયિકાપણે અને વેદિયપણે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! ત્યાં યાવદ્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે. સર્વે જીવો પણ એ
પ્રમાણે જાણવા, એ પ્રમાણે યાવદ્-મનુષ્યોમાં જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, તે વેદિયોમાં યાવદ્-વનસ્પતિકાયિકાપણે, યાવદ્ તે વેદિયપણે;
ચરિંદિયોમાં ચરિંદિયપણે, પંચેદિયતિર્યચ્ચયોનિકોમાં પંચેદિયતિર્યચ્ચયોનિકાપણે, અને મનુષ્યોમાં મનુષ્યપણે ઉત્પત્તિ જાણવી. બાકી બધું
વેદિયોની પેઠે જાણવું. જેમ અસુરકુમારો સંબંધે કહ્યું તેમ વાનવ્યંતર, ઝ્યોતિષ્ક, સૌધર્મ અને ઈશાનમાં પણ જાણવું.

સનત્કુમારવસ્થામાં.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ સનત્કુમાર કલ્પમાં તેના બાર લાખ વિમાનાવાસમાંના એક એક વૈમાનિકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકાપણે,
યાવદ્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [૩૦] બાકીનું બધું અસુરકુમારોની પેઠે (સૂ. ૯) યાવદ્-‘અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે’ ત્યાં સુધી જાણવું. પણ
ત્યાં દેવીપણે ઉત્પન્ન થયો નથી. એ પ્રમાણે સર્વે જીવો સંબંધે પણ જાણવું. એ પ્રમાણે યાવદ્-આનત અને પ્રાણતમાં તથા આરણ-અચ્યુતમાં
પણ જાણવું.

ત્રૈવેયક વિમાના-
વાસમાં.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ ત્રણસોને અઢાર ત્રૈવેયક વિમાનાવાસમાંના એક એક આવાસમાં પૃથિવીકાયિકાપણે, યાવદ્-પૂર્વે
ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [૩૦] એ પ્રમાણે જાણવું. (યાવદ્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે.)

અણુત્તર વિમાના-
વાસમાં.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ પાંચ અણુત્તર વિમાનોમાંના એક એક અણુત્તર વિમાનમાં પૃથિવીકાયિકાપણે, (યાવદ્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો
છે ?) [૩૦] તે પ્રમાણે યાવદ્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે, પણ દેવપણે અને દેવીપણે ઉત્પન્ન થયો નથી. એ પ્રમાણે સર્વે જીવો પણ જાણવા.

આ જીવ સર્વ જીવોના
માતા પિતા શ્યાદિ
સંબંધરૂપે ઉત્પન્ન
થયો છે ?

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ સર્વ જીવોના માતાપણે, પિતાપણે, માઈપણે, બહેનપણે, સ્ત્રીપણે, પુત્રપણે, પુત્રી અને પુત્રવધૂપણે પૂર્વે
ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! અનેકવાર, અથવા અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે.

સર્વ જીવો આ જીવના
માતા શ્યાદિ સંબ-
ધરૂપે ઉત્પન્ન
થયા છે ?

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વે જીવો પણ આ જીવના માતાપણે, યાવદ્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! યાવદ્-અનેક-
વાર અથવા અનંતવાર ઉત્પન્ન થયા છે.

१७. [प्र०] अयणं भंते ! जीवे सद्यजीवाणं अरिक्ताय, वैरियक्ताय, घातगक्ताय, बध्गक्ताय, पडिणीयक्ताय, पद्दामिक्ताय उववन्नपुष्पे ? [उ०] हंता गोयमा ! जाव-अणंतखुत्तो ।

१८. [प्र०] सद्यजीवा वि णं भंते !० [उ०] एवं चेव ।

१९. [प्र०] अयन्नं भंते ! जीवे सद्यजीवाणं रायक्ताय, जुवरायक्ताय, जाव-सत्थवाहक्ताय उववन्नपुष्पे ? [उ०] हंता गोयमा ! असत्तिं, जाव-अणंतखुत्तो । सद्यजीवाणं एवं चेव ।

२०. [प्र०] अयन्नं भंते ! जीवे सद्यजीवाणं दासक्ताय, पेसक्ताय, भयगक्ताय, भाद्दल्लगक्ताय, भोगपुरिसक्ताय, सीसक्ताय, वेसक्ताय उववन्नपुष्पे ? [उ०] हंता गोयमा ! जाव-अणंतखुत्तो । एवं सद्यजीवा वि अणंतखुत्तो । 'सेवं भंते ! सेवं भंते'त्ति जाव-विहरइ ।

सत्तमो उद्देशओ समत्तो ।

१७. [प्र०] हे भगवन् ! आ जीव सर्व जीवोना शत्रुपणे, वैरिपणे, घातकपणे, बधकपणे, प्रत्यनीकपणे अने शत्रुना मित्रपणे पूर्वे उत्पन्न थएलो छे ? [उ०] हा, गौतम ! यावद्-अनंतवार उत्पन्न थयो छे.

आ जीव सर्व जीवना शत्रुरूपे उत्पन्न थयो छे ?

१८. [प्र०] हे भगवन् ! वधा य जीवो (आ जीवना वैरिपणे यावत्-पूर्वे उत्पन्न थएला छे ?) [उ०] ए प्रमाणे जाणवुं.

सर्व जीवो.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! आ जीव सर्व जीवोना राजातरीके, युवराजतरीके यावत्-सार्थवाहतरीके पूर्वे उत्पन्न थएलो छे ? [उ०] हा गौतम ! अनेकवार अथवा अनंतवार उत्पन्न थयो छे. ए प्रमाणे सर्व जीवो संबंधे पण जाणवुं.

आ जीव सर्व जीवना राजा तरीके उत्पन्न थयेल छे ?

२०. [प्र०] हे भगवन् ! आ जीव सर्व जीवोना दासपणे प्रेष्य-चाकरपणे, भृतकपणे, भागीदारपणे, भोगपुरुषपणे (बीजाए उपार्जेला धननो भोग करनारपणे), शिष्यपणे, अने शत्रुपणे पूर्वे उत्पन्न थएलो छे ? [उ०] हा गौतम ! यावद्-अनंतवार उत्पन्न थयो छे, ए प्रमाणे सर्व जीवो पण यावद् अनंतवार उत्पन्न थयो छे. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.'-एम कही यावद्-विहरे छे.

आ जीव सर्व जीवोना दासरूपे उत्पन्न थयेल छे ?
सर्व जीवो.

द्वादश शते सप्तम उद्देशक समाप्त.

अट्टमो उद्देशओ

१. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समपणं जाव-एवं वयासी-देवे-णं भंते ! महिहीए जाव-महेसकखे अणंतरं चयं चरसा बिसरीरेसु नागेसु उववजेजा ? [उ०] हंता गोयमा ! उववजेजा ।
२. [प्र०] से णं तत्थ अच्चिय-वंदिय-पूइय-सक्कारिय-सम्माणिए दिव्हे सधे सच्चोवाए संनिहियपाडिहेरे यावि भवेजा ? [उ०] हंता, भवेजा ।
३. [प्र०] से णं भंते ! तओहिंतो अणंतरं उच्चट्टिता सिज्जेजा, बुज्जेजा, जाव-अंतं करेजा ? [उ०] हंता सिज्जेजा, जाव-अंतं करेजा ।
४. [प्र०] देवे णं भंते ! महिहीए एवं चेव जाव-बिसरीरेसु मणीसु उववजेजा । [उ०] एवं चेव जहा नागाणं ।
५. [प्र०] देवे णं भंते ! महिहीए जाव-बिसरीरेसु रुक्खेसु उववजेजा ? [उ०] हंता, उववजेजा एवं चेव, नवरं इमं . नागासं-जाव-सनिहियपाडिहेरे लाउल्लोइयमहिते यावि भवेजा ? हंता भवेजा, सेसं तं चेव जाव-अंतं-करेजा ।

अष्टम उद्देशक.

ऋद्धिवाळो देव
ने मात्र बेशरीर-
नागोमां उपजे ?

१. [प्र०] ते काले, ते समये, [भगवान् गौतम] यावद्-आ प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! महाऋद्धिवाळो यावद्-महासुखवाळो देव च्यवीने-मरण पामीने तुरतज मात्र *बे शरीरनेज धारण करनारा नागोमां, (सर्प अथवा हाथीमां) उत्पन्न थाय ? [उ०] हा गौतम ! उत्पन्न थाय.

शागना जन्ममां
वंत पूजित थाय ?

२. [प्र०] हे भगवन् ! त्यां ते नागनां-जन्ममां अर्चित, वंदित, पूजित, सत्कारित, सम्मानित, दिव्य, प्रधान, सत्य, सत्यावपातरूप (जेनी सेवा सफल छे एवो) ते संसारनो अन्त करे, अने पासे रहेला [पूर्वना संबन्धी देवोए] जेनुं प्रतिहार कर्म करुं छे एवो थाय ? [उ०] हा थाय.

३. [प्र०] ते त्यांथी मरण पामीने सिद्ध थाय, बुद्ध थाय, यावद्-संसारनो अन्त करे ? [उ०] हा, सिद्ध थाय, यावद्-अन्त करे.

शरीरवाळा मणि-
मां उत्पन्न थाय ?

४. [प्र०] हे भगवन् ! महर्षिक देव-ए प्रमाणे यावद्-बे शरीरवाळा मणिमां उत्पन्न थाय ? [उ०] ए प्रमाणे नागनी पेटे जाणवुं.

शरीरवाळा वृक्षमां
उत्पन्न थाय ?

५. [प्र०] हे भगवन् ! महर्षिक यावद्-महासौख्यवाळो देव बे शरीरनेज धारण करनारा वृक्षोमां उत्पन्न थाय ? [उ०] हा, गौतम ! उत्पन्न थाय-इत्यादि पूर्व प्रमाणे जाणवुं. परन्तु एटलो विशेष छे के 'जे वृक्षमां ते उत्पन्न थाय ते वृक्ष यावत्-समीपमां रहेला' देवकृत प्रातिहार्यवाळुं थाय, तथा [ते वृक्ष] छाणथी लीपेल अने खडीथी धोळेल होय, बाकी बधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं, यावद्-'ते संसारनो अन्त करे.'

१ * जेवो नागनुं शरीर छोडीने मनुष्यशरीरने पामी मोक्ष प्राप्त करशे ते मात्र बे शरीरने धारण करनारा नागो कहेवाय छे.

५ † प्रतिहारकर्म-पासे रही तेनुं रक्षणादि कार्य करवुं.

‡ देवाविष्ठित विशिष्ट वृक्षो बद्धपीठवाळा होय छे, तेनी तेनी पीठ-चोतरो छाणवगेरैथी लीपेल अने खडी वगेरैथी धोळेल होय छे-टीका.

६. [प्र०] अह भंते ! गोलंगूलवसमे, कुकुडवसमे, मंडुक्कवसमे-एष णं निस्सीला निच्चया निग्गुणा निम्मेरा निप्पण-क्खाण-पोसहोववासा कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाय पुढवीए उक्कोसेणं सागरोवमट्टितीयंसि नरगंसि नेरइयत्ताए उववजेज्जा ? [उ०] समणे भगवं महावीरे चागरेइ-‘उववज्जमाणे उववजे’त्ति वत्तच्चं सिया ।

७. [प्र०] अह भंते ! सीहे वग्घे जहा उस्स(ओस)प्पिणीउद्देशए जाव-परस्सरे-एष णं निस्सीला० [उ०] एवं चेव जाव-वत्तच्चं सिया ।

८. [प्र०] अह भंते ! ढंके कंके विलए मग्गुए सिखी-एष णं निस्सीला० [उ०] सेसं तं चेव जाव-वत्तच्चं सिया । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते !’ त्ति जाव-विहरइ ।

अट्ठमो उद्देशो समाप्तो ।

६. [प्र०] हे भगवन् ! वानरवृषभ-मोटो वानर, मोटो कुकडो, अने मोटो देडको-ए बधा शीलरहित, व्रतरहित, गुणरहित, मर्या-दारहित, प्रत्याख्यान अने पौषधोपवासरहित मरणसमये काल करी आ रत्नप्रभा पृथिवीमां उत्कृष्टथी सागरोपमनी स्थितिवाळा नरकमां नेर-यिकपणे उत्पन्न थाय ? [उ०] श्रमण भगवंत महावीर कहे छे के [हा नैरयिकरूपे. उत्पन्न थाय,] कारण के ‘जे उपजतुं होय ते ‘उत्पन्न थयुं’ एम कहेवाय.

वानर वगेरे जीवो
रत्नप्रभामां उत्पन्न
थाय !

७. [प्र०] हे भगवन् ! सिंह, बाघ-वगेरे !अवसर्पिणी उद्देशकमां कह्या प्रमाणे यावत्-परासर-ए बधा शीलरहित-इत्यादि यावत् [उ०] पूर्वं प्रमाणे जाणवुं.

सिंह वगेरे एव नैर-
यिक पणे उपजे !

८. [प्र०] हे भगवन् ! कागडो, गीध, वीलक, देडको अने मोर-ए बधा शीलरहित-इत्यादि प्रश्न. [उ०] उत्तर पूर्ववत् जाणवुं. हे भगवन् ! ‘ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही यावद्-विहरे छे.

काक वगेरे-

द्वादशशते अष्टम उद्देशक समाप्त.

६ * जे समये वानरादि छे ते समये ते नारकरूपे नथी, माटे ते नारकरूपे केम उत्पन्न थाय ! आ प्रश्ना उत्तरमां भगवान् महावीर कहे छे के ‘जे उपजतुं होय ते उत्पन्न थएछें’ एम कहेवाय, माटे वानरादि नारकरूपे जे उत्पन्न थवाना छे ते उत्पन्न थएला एम कहेवाय-टीका.

७ † जुओ भग० खं० ३ श० ७ उ० ६ पृ० २२ सू० २२.

નવમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કહિવિહા ણં મંતે ! દેવા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિહા દેવા પળ્ણત્તા, તંજહા-૧ ભવિયદ્વદેવા, ૨ નરદેવા, ૩ ધમ્મદેવા, ૪ દેવાધિદેવા, ૫ ભાવદેવા ।

૨. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्धइ-भवियद्वददेवा भवियद्वददेवा ? [उ०] गोयमा ! जे भविप पंचिन्द्रियतिरिक्ख-जोगिप वा मणुस्से वा देवेसु उवचञ्चित्तप से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुद्धइ-‘भवियद्वददेवा २’ ।

૩. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्धइ-‘नरदेवा नरदेवा’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे रायाणो चाउरंतचक्रवट्टी उप्पन्न-समस्तचक्ररयणप्पहाणा नवनिहिपइणो समिद्धकोसा बत्तीसंरायवरसहस्साणुयातमग्गा सागरवरमेहलाहिवइणो मणुस्सिदा, से तेणट्टेणं जाव-‘नरदेवा २’ ।

૪. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्धइ-‘धम्मदेवा धम्मदेवा’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे अणगारा भगवंतो इरियास-मिया, जाव-गुत्तबंभयारी, से तेणट्टेणं जाव-‘धम्मदेवा २’ ।

નવમ ઉદ્દેશક.

દેવોના મભ્યદેવાદિ પ્રકાર.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેવો પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧* મભ્ય-દ્રવ્યદેવ, ૨ નરદેવ, ૩ ધર્મદેવ, ૪ દેવાધિદેવ અને ૫ ભાવદેવ.

મભ્યદ્રવ્યદેવ કહેવાનું કારણ.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી ‘મભ્યદ્રવ્યદેવ’ ‘મભ્યદ્રવ્યદેવ’-એમ કહો છો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે પંચેન્દ્રિયતિર્યચ્યો-નિક કે મનુષ્ય દેવોમાં ઉત્પન્ન થવાને મભ્ય-યોગ્ય છે, તે માટે તે ‘મભ્યદ્રવ્યદેવ’ ૨ કહેવાય છે.

નરદેવ.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી ‘નરદેવ’ ‘નરદેવ’-એમ કહો છો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે આ રાજાઓ ચાર દિશાના અન્તના સ્વામી ચક્રવર્તીઓ છે, જેને સમસ્ત રાજાઓમાં પ્રધાન ચક્રવર્તી ઉત્પન્ન થયું છે એવા, નવ નિધિના સ્વામીઓ, સમૃદ્ધ મંડારવાલ્ય, જેઓનો માર્ગ બત્રીસ હજાર રાજાઓ વડે અનુસરાય છે એવા, મહાસાગરરૂપ ઉત્તમ મેખલાપર્યન્ત પૃથ્વીના પતિ અને મનુષ્યના ઈન્દ્રો છે તે માટે ‘નરદેવો’ ‘નરદેવો’-એમ કહેવાય છે.

ધર્મદેવ.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી ‘ધર્મદેવ’ ‘ધર્મદેવ’-એમ કહો છો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે આ અનગાર ભગવંતો, ઈર્યાસમિતિવાલ્ય યાવદ્-ગુપ્ત બ્રહ્મચારી છે, માટે તે હેતુથી ‘ધર્મદેવ’ ‘ધર્મદેવ’-એમ કહેવાય છે.

૧ * મભ્યદ્રવ્યદેવ—અર્હિ દ્રવ્યશબ્દ અપ્રાધાન્યવાચક છે, મૂતકાલમાં દેવત્વપર્યાયને પ્રાપ્ત થયેલા અથવા મભિષ્ય કાલમાં દેવપણને પામનાર, વર્તમાનમાં દેવના ગુણથી શૂન્ય હોવાથી અપ્રધાન એવા દ્રવ્યદેવ કહેવાય છે, તેમાં મભિષ્યમાં દેવપણને પ્રાપ્ત થનાર મભ્યદ્રવ્યદેવ કહેવાય છે. ૨ નરદેવ—મનુષ્યોમાં દેવની પેઠે આરાધવા લાયક નરદેવ કહેવાય છે. ૩ ધર્મદેવ—શુભાદિ ધર્મવડે દેવો જેવા, અથવા જેને ધર્મ પ્રધાન છે એવા ‘ધાર્મિક દેવોને’ ધર્મદેવ કહે છે. ૪ દેવાધિદેવ—પારમાર્થિક દેવપણું હોવાથી સામાન્ય દેવો કરતાં અધિક-શ્રેષ્ઠ દેવાધિદેવ કહેવાય છે, અથવા દેવાતિદેવ પણ કહે છે. ૫ ભાવદેવ—દેવગણાદિ કર્મના ઉદયથી દેવપણાનો અનુભવ કરનાર ભાવદેવ કહેવાય છે.

५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘देवाधिदेवा देवाधिदेवा’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे अरिहंता भगवंतो उत्पन्न-नाण—इंसणधरा जाव—सच्चदरिसी, से तेणट्टेणं जाव—‘देवाधिदेवा’ २ ।

६. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘भावदेवा भावदेवा’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे भवणवइ—वाणमंतर—जोइस—वेमाणिया देवा देवगतिनामगोयाइं कम्माइं वेदेति, से तेणट्टेणं जाव—‘भावदेवा’ २ ।

७. [प्र०] भवियद्वदेवा णं भंते ! कओहिंतो उववज्जंति, किं नेरइएहिंतो उववज्जंति, तिरिक्ख० मणुस्स० देवेहिंतो उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! नेरइएहिंतो उववज्जंति, तिरि० मणु० देवेहिंतो वि उववज्जंति, भेदो जहा वक्कंतीए सघेसु उववा-प्यघा जाव—‘अणुत्तरोववाइय’त्ति, नवरं असंखेज्जवासाउयअकम्मभूमगअंतरदीवगसद्धुसिद्धवज्जं जाव—अपराजियदेवेहिंतो वि उववज्जंति, णो सच्चदुसिद्धदेवेहिंतो उववज्जंति ।

८. [प्र०] नरदेवा णं भंते ! कओहिंतो उववज्जंति ? किं नेरतिप०—पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरतिपहिंतो वि उवव-ज्जंति, नो तिरि०, नो मणु०, देवेहिंतो वि उववज्जंति ।

९. [प्र०] जइ नेरइएहिंतो उववज्जंति किं रयणप्पभापुढविनेरइएहिंतो उववज्जंति, जाव—अहेसत्तमपुढविनेरइएहिंतो उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! रयणप्पभापुढविनेरइएहिंतो उववज्जंति, नो सक्कर० जाव—नो अहेसत्तमपुढविनेरइएहिंतो उववज्जंति ।

१०. [प्र०] जइ देवेहिंतो उववज्जंति किं भवणवासिदेवेहिंतो उववज्जंति, वाणमंतर० जोइसिय० वेमाणियदेवेहिंतो उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! भवणवासिदेवेहिंतो वि उववज्जंति, वाणमंतर०, एवं सच्चदेवेसु उववाप्यघा, वक्कंतीभेदेणं जाव—सच्चदुसिद्धत्ति ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी ‘देवाधिदेव’ ‘देवाधिदेव’ कहेवाय छे ? [उ] हे गौतम ! जे आ अरहित—भगवंतो उत्पन्न थवेल्ला ज्ञान अने दर्शनने धारण करनारा यावद्—सर्वदर्शी छे, ते हेतुथी यावद् ‘देवाधिदेव’ ‘देवाधिदेव’ कहेवाय छे.

देवाधिदेव.

६. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी ‘भावदेव’ ‘भावदेव’ कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! जे आ भवनपतिओ, वानव्यंतरो, ज्योतिष्को अने वैमानिक देवो देवगति-संबन्धी नाम अने गोत्र कर्मोने वेदे छे, ते माटे ‘भावदेव’ ‘भावदेव’ कहेवाय छे.

भावदेव.

७. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवो क्यांथी आवीने उत्पन्न थाय ? शुं नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय, तिर्यंचोथी आवीने उत्पन्न थाय, मनुष्योथी आवीने उत्पन्न थाय, के देवोथी आवीने उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिकोथी आवी उत्पन्न थाय, तिर्यंचोथी, मनुष्योथी, अने देवोथी पण आवीने उत्पन्न थाय. अहीं *व्युत्क्रान्ति पदमां कह्या प्रमाणे भेद-विशेषता कहेवी, अने तेओनी सर्वने विषे उत्पत्ति कहेवी, यावत्—अनुत्तरौपपातिक सुधी कहेवुं, परन्तु विशेष ए छे के, असंख्यात वर्णना आयुष्यवाळा जीवो, अकर्म-भूमिना जीवो, अंतरद्वीपना जीवो अने सर्वार्थसिद्ध वर्जिने यावद्—अपराजित देवोथी आवीने उत्पन्न थाय छे. पण सर्वार्थसिद्धना देवो उत्पन्न थता नथी.

भव्यद्रव्यदेवो क्यांथी आवीने उपजे ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! नरदेवो क्यांथी आवीने उत्पन्न थाय ?—शुं नैरयिकोथी, तिर्यंचोथी, मनुष्योथी के देवोथी आवीने उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिको अने देवोथी आवीने उत्पन्न थाय छे, पण तिर्यंच अने मनुष्योथी आवीने उत्पन्न थता नथी.

नरदेवो क्यांथी आवीने उपजे ?

९. [प्र०] जो तेओ नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय तो शुं रत्नप्रभाना नैरयिकोथी आवीने (नरदेवो) उत्पन्न थाय के यावद्—अधः-रा । पृथ्वीना नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ रत्नप्रभाना नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय, पण शर्कराप्रभाथी अ. तीने न उत्पन्न थाय, यावद्—अधःसप्तमपृथ्वीना नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न न थाय.

रत्नप्रभादिमांथी कइ नरक पृथिवीथी आवी उपजे ?

१०. [प्र०] जो तेओ देवोथी आवी (नरदेवो) उत्पन्न थाय तो शुं भवनवासी देवोथी आवी उत्पन्न थाय के वानव्यंतर, ज्यो-तिष्क अने वैमानिक देवोथी आवी उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ भवनवासी देवोथी पण आवी उत्पन्न थाय, तथा वानव्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिक देवोथी पण आवी उत्पन्न थाय. ए प्रमाणे सर्व देवो संबन्धे व्युत्क्रान्ति पदमा कहेली विशेषतापूर्वक यावत् सर्वार्थ-सिद्ध सुधी उपपात कहेवो.

शुं भवनवासीयादि देवोमांथी क्यांथी देवोथी आवी उपजे ?

११. [प्र०] धम्मदेवा णं भंते ! कओहिंतो उववज्जंति ? किं नेरइएहिंतो ? [उ०] एवं वक्कंतीभेदेणं सव्वेसु उववाए-यव्वा जाव—सव्वट्टसिद्धत्ति । नवरं तमा—अहेसत्तमाए नो उववाओतेउ—वाउ—असंखिज्जवासाउयअकम्मभूमग—अंतरदीवगवज्जेसु ।

१२. [प्र०] देवाधिदेवा णं भंते ! कतोहिंतो उवउज्जंति, किं नेरइएहिंतो उववज्जंति ? पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरइए-हिंतो उववज्जंति, नो तिरि० नो मणु० देवेहिंतो वि उववज्जंति ।

१३. [प्र०] जइ नेरइएहिंतो० [उ०] एवं तिसु पुढवीसु उववज्जंति, सेसाओ खोडेयव्वाओ ।

१४. [प्र०] जइ देवेहिंतो० [उ०] वेमाणिपसु सव्वेसु उववज्जंति जाव—सव्वट्टसिद्धत्ति, सेसा खोडेयव्वा ।

१५. [प्र०] भावदेवा णं भंते ! कओहिंतो उववज्जंति ? [उ०] एवं जहा वक्कंतीए भवणवासीणं उववाओ तहा भाणियव्वो ।

१६. [प्र०] भवियतव्वदेवाणं भंते ! केवतियं कालं ठिती पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! जह्वेणं अंतोमुहुत्तं, उक्कोसेणं तिस्सि पलिओवमाइं ।

१७. [प्र०] नरदेवाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जह्वेणं सत्त वाससयाइं, उक्कोसेणं चउरासीई पुव्वसयसहस्साइं ।

१८. [प्र०] धम्मदेवाणं भंते ! पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जह्वेणं अंतोमुहुत्तं, उक्कोसेणं देसूणा पुव्वकोडी ।

परदेव कयांथी आवी उपजे ?

११. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मदेवो कयांथी आवी उत्पन्न थाय ! शुं नैरयिकोथी, [तिर्यचोथी, मनुष्योथी के देवोथी आवी] उत्पन्न थाय ? [उ०] ए प्रमाणे वधुं *व्युत्क्रांति पदमां कहेला भेद—विशेषवडे यावत्—सर्वार्थसिद्ध सुधी सर्वथकी उपपाद कहेवो, परन्तु विशेष ए छे के, तमःप्रभा अने अत्रःसत्तमपृथ्वीथी, तथा तेजःकाय, वायुकाय, असंख्यवर्षना आयुष्यवाळा कर्मभूमिजो, अकर्मभूमिजो अने अंतरद्वीपज मनुष्य तथा तिर्यचोथी आवी धर्मदेवो उत्पन्न न थाय. [अर्थात्—ए सिवाय बाकीना स्थानथी आवी धर्मदेव थाय.]

देवाधिदेव कयांथी आवी उपजे ?

१२. [प्र०] हे भगवन् ! देवाधिदेवो कयांथी आवी उत्पन्न थाय—शुं नैरयिकोथी आवी उत्पन्न थाय—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! नैरयिकोथी आवी उत्पन्न थाय छे, तिर्यच अने मनुष्योथी आवी उत्पन्न थता नथी, पण देवो थकी आवीने उत्पन्न थाय छे.

रत्नप्रभादि नरक पृथिवीमाथी कइ नरक पृथिवीथी आवी उपजे ?

१३. [प्र०] जो नैरयिकोथी आवी (देवाधिदेव) उत्पन्न थाय [तो शुं रत्नप्रभाना नैरयिकथी आवी उत्पन्न थाय]—इत्यादि प्रश्न. [उ०] ए प्रमाणे प्रथम त्रण पृथिवीथी आवी [देवाधिदेव] उत्पन्न थाय छे. बाकीनी पृथिवीओनो प्रतिषेध करवो.

देवोमां सर्व वैमानिक देवोथी आवीने उपजे.

१४. [प्र०] जो तेओ देवोथी आवी उत्पन्न थाय तो शुं भवनपति वगोरेथी आवी उत्पन्न थाय ? [उ०] सर्व वैमानिक देवोथी, यावत्—सर्वार्थसिद्धथी आवी उत्पन्न थाय. बाकीना देवोनो निषेध करवो.

भावदेवो कयांथी आवी उपजे ?

१५. [प्र०] हे भगवन् ! भावदेवो कयांथी आवी उत्पन्न थाय ? [उ०] जेम *व्युत्क्रांतिपदमां भवनवासिओनो उपपात कह्यो छे तेम अहिं कहेवो.

भव्यद्रव्यदेवनी स्थिति.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवोनी केटला काळ सुधी स्थिति कही छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओनी ओछामां ओछी अन्त-मुहूर्त अने वधारेमां वधारे त्रण पल्योपमनी स्थिति कही छे.

नरदेवनी स्थिति.

१७. [प्र०] नरदेवो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओनी जघन्य स्थिति सातसो वर्षनी अने उत्कृष्ट चोराशीलाख पूर्वनी स्थिति कही छे.

धर्मदेवनी स्थिति.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मदेवो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओनी जघन्य स्थिति अन्तमुहूर्तनी, अने उत्कृष्ट देशोनपूर्वको-टिनी कही छे.

११ * प्रज्ञा० पद ६ प० २१५.

† तमःप्रभा पृथिवीथी नीकलेलाने मनुष्यपणुं प्राप्त थाय, पण चारित्र प्राप्त भतुं नथी, तथा सातमी नरकपृथिवी, तेजःकाय, वायुकाय, असंख्यवर्षना आयुषवाळा कर्मभूमिज, अकर्मभूमिज अने अन्तद्वीपज मनुष्य अने तिर्यचो—थकी नीकलेलाने मनुष्यपणाना अभाव थकी चारित्र होतुं नथी, तेथी त्यांथी नीकळी तेओ धर्मदेव (चारित्रयुक्त अनगर) थता नथी—टीका.

‡ प्रथम त्रण नरकपृथिवीथकी नीकलेला तीर्थकरणे उपजे छे, पण नीचेनी चार पृथिवीथी नीकलेळा तीर्थकरो थता नथी, माटे बाकीनी चार पृथिवीनो प्रतिषेध करवो—टीका.

¶ प्रज्ञा० पद ६ प० २११. घणा स्थानोथी आवी भवनपतिदेवपणे उपजे छे, कारणके असंज्ञी पण तेमां उत्पन्न थाय छे, माटे भवनपति संबन्धे उपपात कह्यो छे—टीका.

§ अन्तमुहूर्तना आयुषवाळो पंचेन्द्रिय तिर्यच देवपणे उपजे, माटे भव्यद्रव्यदेवनी जघन्य स्थिति अन्तमुहूर्तनी कही छे, तेमज त्रण पल्योपमनी स्थितिवाळा उत्तरकुरु आदिना मनुष्यो अने तिर्यचो देवपणे उत्पन्न थाय माटे उत्कृष्ट त्रण पल्योपमनी स्थिति कही छे—टीका.

|| चक्रवर्तिनी जघन्य स्थिति सातसो वर्षनी होय छे, जेमके ब्रह्मदत्तनी, अने उत्कृष्ट स्थिति चोराशी लाख पूर्वनी होय छे, जेमके भरतनी.

|| कोईपण मनुष्य अन्तमुहूर्त आयुष बाकी होय त्यारे चारित्रनो स्वीकार करे, तेनी अपेक्षाए धर्मदेवनी जघन्य स्थिति अन्तमुहूर्तनी, अने जे बंधक न्यून पूर्वकोटि वर्षपर्यन्त चारित्र पालन करे तेनी अपेक्षाए उत्कृष्ट स्थिति जाणवी—टीका.

१९. [प्र०] देवाधिदेवाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं वावत्तरिं वासाइं, उक्कोसेणं चउरासीइं पुव्वसयसहस्साइं ।

२०. [प्र०] भावदेवाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं दस वाससहस्साइं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ।

२१. [प्र०] भवियदधदेवा णं भंते ! किं एगत्तं पभू विउच्चित्तए, पुहुत्तं पभू विउच्चित्तए ? [उ०] गोयमा ! एगत्तं पि पभू विउच्चित्तए, पुहुत्तं पि पभू विउच्चित्तए, एगत्तं विउच्चमाणे एगिदियरूवं वा जाव-पंचिदियरूवं वा, पुहुत्तं विउच्चमाणे एगिदियरूवाणि वा जाव-पंचिदियरूवाणि वा, ताइं संखेज्जाणि वा असंखेज्जाणि वा, संबद्धाणि वा असंबद्धाणि वा, सरिसाणि वा असरिसाणि वा विउच्चंति, विउच्चित्ता तओ पच्छा अण्णो जहिच्छियाइं कज्जाइं करेति, एवं नरदेवा वि, एवं धम्मदेवा वि ।

२२. [प्र०] देवाधिदेवाणं पुच्छा, [उ०] गोयमा ! एगत्तं पि पभू विउच्चित्तए, पुहुत्तं पि पभू विउच्चित्तए, नो चेव णं संपत्तीए विउच्चिसु वा, विउच्चित्ति वा, विउच्चिस्संति वा ।

२३. [प्र०] भावदेवाणं पुच्छा [उ०] जहा भवियदधदेवा ।

२४. [प्र०] भवियदधदेवा णं भंते ! अणंतरं उच्चट्ठित्ता कहिं गच्छंति ? कहिं उव्वज्जंति ? किं नेरइएसु उव्वज्जंति ? जाव-देवेषु उव्वज्जंति ? [उ०] गोयमा ! नो नेरइएसु उव्वज्जंति, नो तिरि०, नो मणु०, देवेषु उव्वज्जंति, जइ देवेषु उव्वज्जंति सधदेवेषु उव्वज्जंति जाव-सधइसिद्धत्ति ।

२५. [प्र०] नरदेवा णं भंते ! अणंतरं उच्चट्ठित्ता-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरइएसु उव्वज्जंति, नो तिरि०, नो मणु०, णो देवेषु उव्वज्जंति, जइ नेरइएसु उव्वज्जंति०, सत्तसु वि पुढवीसु उव्वज्जंति ।

२६. [प्र०] धम्मदेवा णं भंते ! अणंतरं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नो नेरइएसु उव्वज्जेज्जा, नो तिरि०, नो मणु०, देवेषु उव्वज्जंति ।

१९. [प्र०] देवाधिदेव संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओनी जघन्य स्थिति बहोंतर वर्षनी, अने उत्कृष्ट स्थिति चोरा-शीलाख पूर्वनी कही छे.

देवाधिदेवनी स्थिति.

२०. [प्र०] भावदेवोनी स्थिति संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओनी जघन्य स्थिति दशहजार वर्षनी, अने उत्कृष्ट स्थिति तेत्रीश सागरोपमनी कही छे.

भावदेवनी स्थिति.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवो एक रूप विकुर्ववाने समर्थ छे के अनेकरूपो विकुर्ववाने समर्थ छे ? [उ०] हे गौतम ! [भव्यद्रव्यदेव वैक्रियलब्धिसंपन्न मनुष्य के तिर्यंच] एक रूप विकुर्ववाने पण समर्थ छे अने अनेकरूपो पण विकुर्ववाने समर्थ छे. एक रूपने विकुर्वतो एक एकेन्द्रियरूपने यावत्-एक पंचेन्द्रियरूपने विकुर्वे छे, अथवा अनेक रूपोने विकुर्वतो अनेक एकेन्द्रियरूपोने के अनेक पंचेन्द्रियरूपोने विकुर्वे छे, ते रूपो संख्याता के असंख्याता, संबद्ध के असंबद्ध, समान के असमान विकुर्वे छे, विकुर्व्या पछी पोतानां यथेष्ट कार्यो करे छे. ए प्रमाणे नरदेव अने धर्मदेव संबन्धे पण जाणवुं.

भव्यद्रव्यदेवनी विकुर्वणा शक्ति.

२२. [प्र०] देवाधिदेवो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओ एक रूप विकुर्ववाने पण समर्थ छे, अने अनेक रूप विकुर्ववाने पण समर्थ छे. पण तेणे [औत्सुक्यना अभावधी शक्ति छातां] संप्राप्तिवडे (करवावडे) वैक्रियरूप विकुर्वुं नथी, विकुर्वता नथी अने विकुर्वेशे पण नहि.

देवाधिदेवनी विकुर्वणा शक्ति.

२३. [प्र०] भावदेवसंबन्धे प्रश्न. [उ०] जेम भव्यद्रव्यदेवो संबन्धे (सू० २१) कहुं तेम भावदेवसंबन्धे पण जाणवुं.

भावदेवनी विकुर्वणा शक्ति.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवो तुरतज मरण पामी क्यां जाय-क्यां उत्पन्न थाय ? शुं नैरयिकोमां उपजे, यावद्-देवोमां उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिकोमां, तिर्यंचोमां के मनुष्योमां उत्पन्न थता नथी, पण देवोमां उत्पन्न थाय छे. जो देवोमां उत्पन्न थाय तो ते सर्वदेवोमां उत्पन्न थाय, यावत् सर्वार्थसिद्धमां उत्पन्न थाय.

भव्यद्रव्यदेवो मरण पामी क्यां जाय ?

२५. [प्र०] हे भगवन् ! नरदेवो अन्तररहित-तुरतज मरण पामी क्यां उत्पन्न थाय-ए प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! *नैरयिकोमां उत्पन्न थाय, पण तिर्यंच, मनुष्य के देवमां उत्पन्न न थाय, जो नैरयिकोमां उत्पन्न थाय तो साते नरकपृथिवीमां उत्पन्न थाय.

नरदेव मरण पामी क्यां उपजे ?

२६. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मदेवो तुरतज मरण पामी क्यां उत्पन्न थाय-ए प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिकोमां, तिर्यंचोमां के मनुष्योमां उत्पन्न थता नथी, पण देवोमां उत्पन्न थाय छे.

धर्मदेव मरण पामी क्यां जाय ?

२५ * यद्यपि कोईक चक्रवर्तिओ देवमां उत्पन्न थाय छे, परन्तु ते नरदेवपणुं छोडी अने धर्मदेवपणुं पामीने उपजे छे, कामभोगोनी त्याग कर्या शिवाय नरदेव अवस्थामां तो ते नैरयिकोमां उपजे छे.

२७. [प्र०] जइ देवेषु उववज्जंति किं भवणवासि-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नो भवणवासिदेवेषु उववज्जंति, नो वाणमं-
तरं, नो जोइसियं, वेमाणियदेवेषु उववज्जंति, सव्वेषु वेमाणिएसु उववज्जंति जाव-सव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववाइएसु-जाव
उववज्जंति, अत्थेगइया सिज्जंति, जाव-अंतं करंति ।

२८. [प्र०] देवाधिदेवा अणंतरं उव्वट्टिता कहिं गच्छंति, कहिं उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! सिज्जंति, जाव-अंतं
करंति ।

२९. [प्र०] भावदेवा णं भंते ! अणंतरं उव्वट्टिता-पुच्छा । [उ०] जहा वक्कंतीए असुरकुमारणं उव्वट्टणा तहा भाणियवा ।

३०. [प्र०] भवियदधदेवे णं भंते ! 'भवियदधदेवे'त्ति कालओ केवचिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं अंतोमुहुत्तं,
उक्कोसेणं तिन्नि पलिओवमाइं, एवं जहेव ठिई सचेव खंचिट्टणा चि जाव-भावदेवस्स, नवरं धम्मदेवस्स जहन्नेणं पक्कं समयं,
उक्कोसेणं देसूणा पुव्वकोडी ।

३१. [प्र०] भवियदधदेवस्स णं भंते ! केवतियं कालं अंतरं होइ ? [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं दसवाससहस्साइं अंतो-
मुहुत्तमव्वहियाइं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-वणस्सइकालो ।

३२. [प्र०] नरदेवाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं सातिरेणं सागरोवमं, उक्कोसेणं अणंतं कालं-अवहं पोग्गलप-
रियइं देसूणं ।

धर्मदेवो कया देवोमां
उत्पन्न थाय ?

२७. [प्र०] जो तेओ (धर्मदेवो) देवोमां उत्पन्न थाय तो शुं भवनवासी देवोमां उत्पन्न थाय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम !
भवनवासिदेवोमां, वानव्यंतरोमां अने ज्योत्स्किोमां उत्पन्न थता नथी, पण वैमानिक देवोमां उत्पन्न थाय छे. सर्व वैमानिकोमां, यावत्-सर्वा-
र्थसिद्ध अनुत्तरौपपातिक देवोमां यावद्-उत्पन्न थाय छे, अने केटलाक सिद्ध थाय छे, यावत्-सर्व दुःखोनो नाश करे छे.

देवाधिदेवो मरण
पामी कयां जाय ?

२८. [प्र०] हे भगवन् ! देवाधिदेवो अन्तररहित-तुरतज मरण पामी कयां जाय-कयां उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ सिद्ध
थाय, यावत्-सर्व दुःखोनो अन्त करे.

भावदेव मरण पामी
कयां जाय ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! भावदेवो तुरतज मरण पामी कयां जाय-ए प्रश्न. [उ०] *जेम 'व्युत्क्रांति' पदमां असुरकुमारोनी उद्वर्तना
कही छे तेम अहिं भावदेवोनी पण उद्वर्तना कहेवी.

भव्यद्रव्यदेवोनी
स्थिति.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवो 'भव्यद्रव्यदेवरूपे' कालथी कयांसुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यथी अंतर्मुहूर्त अने
उत्कृष्टथी त्रण पत्योपम सुधी होय. ए प्रमाणे जेम भवस्थिति कही तेम संस्थिति पण यावद्-भावदेव सुधी जाणवी. परन्तु धर्मदेव जघन्य
एक समय सुधी अने उत्कृष्ट कईक न्यून पूर्वकोटि वर्ष सुधी होय.

भव्यद्रव्यदेवने केट-
ला कालनुं अन्तर
होय ?

३१. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवने परस्पर केटला कालनुं अंतर होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्य अंतर्मुहूर्त अधिक
दशहजार वर्ष, अने उत्कृष्ट अनंतकाल-वनस्पतिकाल पर्यन्त अन्तर होय.

नरदेवने परस्पर के-
टलुं अन्तर होय ?

३२. [प्र०] हे भगवन् ! नरदेवने परस्पर केटलुं अन्तर होय-ए प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जघन्य कांइक अधिक एक सागरोपम,
अने उत्कृष्ट अनंतकाल-कांइक न्यून अर्धपुद्गलपरिवर्त पर्यन्त अन्तर होय.

२९ * प्रज्ञा० पद ६ प० २१५-१.

३० † अशुभ भावने प्राप्त कयां पछी शुभ भावने एक समय मात्र प्राप्त करी तुरतज मरण पामे ते अपेक्षाए धर्मदेवनी जघन्य स्थिति एक समयनी
जाणवी.

३१ ‡ कोई भव्यद्रव्यदेव थईने दशहजारवर्षेनी स्थितिवाळा व्यन्तरादिमां उत्पन्न थाय, अने त्यांथी मरी शुभ पृथ्वी आदिमां जई त्यां अन्तर्मुहूर्त रहीने
पुनः भव्यद्रव्यदेव तरीके उपजे-एरीते अन्तर्मुहूर्त अधिक दशहजार वर्षनुं अन्तर होय. अहिं कोई शंका करे छे के "देवपणाथी च्यवी तुरतज भव्यद्रव्यदेव तरीके
उत्पत्तिनो संभव होवाथी दश हजार वर्षनुं अन्तर होय, पण अन्तर्मुहूर्त अधिक केम होय" ? अहिं समाधान करे छे- 'सर्वजघन्य आयुषवाळो देव च्यवी शुभ
पृथिव्यादिमां उत्पन्न थई भव्यद्रव्यदेवमां उपजे छे'-आवो प्राचीन टीकाकारनो आशय जणाय छे, ते मतने अनुसरी उपर कहेलुं अन्तर होय छे-बीजा तेनुं
समाधान आ प्रमाणे आपे छे-"जेणे देवनुं आयुष बांधेलुं छे ते अहिं भव्यद्रव्यदेव तरीके इष्ट छे, तेथी दशहजारवर्षेनी स्थितिवाळा देवभवथी च्यवी भव्य-
द्रव्यदेवपणे उपपन्न थाय अने अन्तर्मुहूर्त पछी आयुषनो बन्ध करे ल्यारे पूर्वे कहेलुं अन्तर घटे. भव्यद्रव्यदेव मरी देव थई त्यांथी च्यवी वनस्पत्यादिकने
विषे अनन्तकाल पर्यन्त रही पुनः भव्यद्रव्यदेव थाय-ते अपेक्षाए उत्कृष्ट अन्तर जाणुं.

३२ ¶ नरदेव-चक्रवर्ती कामभोगीमां आसक्त थई प्रथम नरकपृथिवीमां जघन्य सागरोपम आयुष भोगवी पुनः चक्रवर्ती थाय, अने ज्यांसुधी चक्रवर्त
उत्पन्न न थाय तेटला काल अधिक एक सागरोपम जघन्य अन्तर होय. कोई सम्यग्दृष्टिज चक्रवर्तीपणुं पामे, अने ते उत्कृष्ट कईक न्यून अर्ध पुद्गलपरिवर्त संसार
भ्रमण करी पुनः सम्यक्त्व पामी छेवटे नरदेवत्व पामी मोक्षे जाय, ते अपेक्षाए नरदेवनुं उत्कृष्ट अन्तर होय-टीका.

३३. [प्र०] धम्मदेवस्स णं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं पलिओवमपुहुत्तं, उक्कोसेणं अणंतं कालं, जाव—अवहं पोग्ग-
लपरियहं देस्सुणं ।

३४. [प्र०] देवाधिदेवाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नत्थि अंतरं ।

३५. [प्र०] भावदेवस्स णं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं अंतोमुहुत्तं, उक्कोसेणं अणंतं कालं—वणस्सइकालो ।

३६. [प्र०] एएसि णं भंते ! भवियदधदेवाणं, नरदेवाणं, जाव—भावदेवाण य कयरे कयरेहिंतो जाव—विसेसाहिया
वा ? [उ०] गोयमा ! सधत्थोवा नरदेवा, देवाधिदेवा संखेज्जगुणा, धम्मदेवा संखेज्जगुणा, भवियदधदेवा असंखेज्जगुणा,
भावदेवा असंखेज्जगुणा ।

३७. [प्र०] एएसि णं भंते ! भावदेवाणं भवणवासीणं, वाणमंतराणं, जोइसियाणं, वेमाणियाणं सोहम्मगाणं, जाव—अच्चु-
यगाणं, गेवेज्जगाणं, अणुत्तरोववाइयाण य कयरे कयरेहिंतो जाव—विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सधत्थोवा अणुत्तरोववाइया
भावदेवा, उचरिमगेवेजा भावदेवा संखेज्जगुणा, मज्झिमगेवेजा संखेज्जगुणा, हेट्टिमगेवेजा संखेज्जगुणा, अच्चुए कप्पे देवा संखे-
ज्जगुणा, जाव—आणयकप्पे देवा संखेज्जगुणा, एवं जहा जीवाभिगमे तिविहे देवपुरिसे अप्पावहुयं जाव—जोतिसिया भावदेवा
असंखेज्जगुणा । 'सेवं भंते ! सेवं भंते' ! त्ति ।

नवमो उद्देशो समप्तो.

३३. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मदेवने परस्पर केटलुं अन्तर होय. ए प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जघन्यथी *पल्योपमपृथक्त्व (बेथी
नव पल्योपम) अने उक्कष्ट अनंतकाल—कइक न्यून अपार्ध पुद्गलपरिवर्त पर्यन्त अन्तर होय.

धर्मदेवने परस्पर के
टलुं अन्तर होय ।

३४. [प्र०] हे भगवन् ! देवाधिदेवने परस्पर केटलुं अन्तर होय—ए संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेने । अंतर नथी.

देवाधिदेवने अन्तर-

३५. [प्र०] भावदेवना परस्पर अन्तर संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जघन्यथी अंतर्मुहूर्त अने उक्कष्ट अनंतकाल—वनस्पतिकाल
पर्यन्त अन्तर होय.

भावदेवतुं अन्तर-

३६. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवो, नरदेवो, यावद्—भावदेवोमांना कोण कोनाथी यावद्—विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम !
सौथी थोडा नरदेवो छे, ते करतां देवाधिदेवो संख्यातगुण छे, तेथी धर्मदेवो संख्यातगुण छे, ते करतां भव्यद्रव्यदेवो असंख्यातगुण छे
अने तेथी भावदेवो असंख्यातगुण छे.

भव्यद्रव्यदेवादिनुं
परस्पर अल्पबहुत्व-

३७. [प्र०] हे भगवन् ! भावदेवो—भवनवासी, वानव्यंतर, ज्योतिष्क, वैमानिक, सौधर्म, ईशान यावद्—अच्युतक, प्रैवेयक तथा
अनुत्तरौपपातिक—एओमांना कोण कोनाथी यावद्—विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वथी थोडा अनुत्तरौपपातिक भावदेवो छे, ते करतां
उपरना प्रैवेयक भावदेवो संख्यातगुण छे, ते करतां मध्यम प्रैवेयक भावदेवो संख्यातगुण छे, तेथी अधस्तन प्रैवेयक भावदेवो संख्यातगुण
छे, ते करतां अच्युत कल्पना देवो संख्यातगुण छे, यावद्—आनतकल्पना देवो संख्यातगुण छे. ए प्रमाणे जेम †'जीवाभिगम'सूत्रमां
त्रिविध जीवना अधिकारमां देवपुरुषोतुं अल्पबहुत्व कहुं छे तेम अहीं पण यावद्—'ज्योतिष्क भावदेवो असंख्येयगुण छे' त्यां सुधी कहेवुं.
'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे' [एम कही—भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

भावदेवतुं अल्पबहुत्व-

द्वादश शते नवम उद्देशक समाप्त.

३३ * कोईक धर्मदेव—चारित्रयुक्त साधु सौधर्म देवलोकमां पल्योपमपृथक्त्वना आयुषवाळो देव घई त्यांथी कयनी पुनः मनुष्यपुं पानी भाठ वई
पछी चारित्र स्वीकारे, ते अपेक्षाए काईक अधिक पल्योपमपृथक्त्व अन्तर होय—टीका.

३४ † देवाधिदेव मोक्षे जाय छे तेथी तेओने अन्तर होतुं नथी—टीका.

३७ † जीवाभि० प्रति० २ प० ७१-१.

દસમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કદ્વિહા ણં મંતે ! આયા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અદ્વિહા આયા પળ્ણત્તા, તંજહા-૧ દ્વિયાયા, ૨ કસાયાયા, ૩ યોગાયા, ૪ ઉવઓગાયા, ૫ ણાણાયા, ૬ દંસણાયા, ૭ ચરિત્તાયા, ૮ વીરિયાયા ।

૨. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દ્વિયાયા તસ્સ કસાયાયા, જસ્સ કસાયાયા તસ્સ દ્વિયાયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ દ્વિયાયા તસ્સ કસાયાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુણ કસાયાયા તસ્સ દ્વિયાયા નિયમં અત્થિ ।

૩. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દ્વિયાયા તસ્સ જોગાયા ? [ઉ૦] एवं जहा द्विआया कसायाया मणिया तथा द्विआया जोगाया भाणियघ्घा ।

૪. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દ્વિયાયા, તસ્સ ઉવઓગાયા-एवं सध्दथ पुच्छा भाणियघ्घा । [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ દ્વિયાયા તસ્સ ઉવઓગાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ વિ ઉવઓગાયા તસ્સ વિ દ્વિયાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ દ્વિયાયા તસ્સ ણાણાયા મય-

દશમ ઉદ્દેશક.

આત્માના
પ્રકાર-

૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આત્મા કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ પ્રકારના આત્મા છે, તે આ પ્રમાણે—*૧ દ્રવ્યાત્મા, ૨ કષાયાત્મા, ૩ યોગાત્મા, ૪ ઉપયોગાત્મા, ૫ જ્ઞાનાત્મા, ૬ દર્શનાત્મા, ૭ ચારિત્રાત્મા અને ૮ વીર્યાત્મા.

દ્રવ્યાત્મા અને
કષાયાત્માનો
સંબન્ધ.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને શું કષાયાત્મા હોય અને જેને કષાયાત્મા હોય તેને શું દ્રવ્યાત્મા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને કષાયાત્મા કદાચિત્ હોય અને કદાચિત્ ન હોય, પણ જેને કષાયાત્મા હોય, તેને તો અવશ્ય દ્રવ્યાત્મા હોય.

દ્રવ્યાત્મા અને
યોગાત્માનો સંબન્ધ.

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને યોગાત્મા હોય ? [અને જેને યોગાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા હોય ?] [ઉ૦] ए प्रमाणे जेम द्रव्यात्मा અને કષાયાત્માનો સંબન્ધ કહ્યો તેમ દ્રવ્યાત્મા અને યોગાત્માનો સંબન્ધ કહેવો.

દ્રવ્યાત્મા અને
ઉપયોગાત્માનો
સંબન્ધ.

૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને ઉપયોગાત્મા હોય ? [અને જેને ઉપયોગાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા હોય ?] ए प्रमाणे सर्वत्र प्रश्न करवो. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને ઉપયોગાત્મા અવશ્ય હોય, અને જેને ઉપયોગાત્મા હોય તેને પણ

૧ * ઉપયોગલક્ષણ આત્મા એક પ્રકારે છે, તો પણ અમુક વિશેષતાને લીધે તેના આઠ પ્રકાર છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ત્રિકાલવર્તી આત્મા દ્રવ્ય તે દ્રવ્યાત્મા, તે સર્વે જીવોને હોય છે, ૨ ક્રોધાદિકષાયયુક્ત આત્મા તે કષાયાત્મા, તે સકષાયી જીવોને હોય છે, પણ ઉપશાન્તકષાય અને ક્ષીણકષાયને હોતો નથી, ૩ મન, વચન અને કાયવ્યાપારવાહ્યાને યોગાત્મા હોય છે, ૪ સાકાર અને નિરાકાર ઉપયોગવાહ્યા સિદ્ધ અને સંસારી સર્વે જીવોને ઉપયોગાત્મા હોય છે, ૫ સમ્યગ્ વિશેષાવબોધરૂપ જ્ઞાનાત્મા સર્વે સમ્યગ્દૃષ્ટિને હોય છે, ૬ સામાન્યઅવબોધરૂપ દર્શનાત્મા સર્વે જીવોને હોય છે, ૭ ચારિત્રાત્મા વિરતિવાહ્યાને હોય છે, ૮ અને વીર્યાત્મા કરણવીર્યવાહ્યા સર્વે સંસારી જીવોને હોય છે-ટીકા.

૨ † અહિં દ્રવ્યાત્મા-આદિ આઠ પદોની સ્થાપના કરવી, તેમાં પ્રથમ સૂ. ૨-૪ સુધી દ્રવ્યાત્માનો બાકીના કષાયાત્મા બગેરે સાત આત્માની સાથે સંબન્ધ બતાવે છે—જેને દ્રવ્યાત્મલ-જીવલ હોય, તેને કષાયાત્મા કદાચિત્ (સકષાયવસ્થામાં) હોય, અને કદાચિત્ ક્ષીણકષાય અને ઉપશાન્તકષાયવાહ્યાને ન હોય, પણ જેને કષાયાત્મા હોય છે તેને દ્રવ્યાત્મલ-જીવલ અવશ્ય હોય છે, કેમકે જીવલ શિવાય કષાયો હોતા નથી.

૩ ‡ જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને યોગાત્મા સયોગીઅવસ્થામાં હોય છે, અયોગી (યોગરહિત) કેવલી અને સિદ્ધોને યોગાત્મા હોતો નથી, પણ જેને યોગાત્મા હોય તેને અવશ્ય દ્રવ્યાત્મા હોય છે, કેમકે જીવલ શિવાય યોગો હોતા નથી. આ હકીકત પૂર્વસૂત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જાણવી.

૪ § જે જીવને દ્રવ્યાત્મા હોય છે તેને અવશ્ય ઉપયોગાત્મા હોય છે, અને જેને ઉપયોગાત્મા હોય છે તેને અવશ્ય દ્રવ્યાત્મા હોય છે, કેમકે દ્રવ્યાત્મા અને ઉપયોગાત્માનો પરસ્પર નિયત સંબન્ધ છે. સિદ્ધ અને અન્ય સંસારી જીવોને દ્રવ્યાત્મા પણ છે, અને ઉપયોગાત્મા પણ છે; કારણ કે ઉપયોગ એ જીવનું લક્ષણ છે.

णाप जस्स पुण णाणाया तस्स द्विवियाया नियमं अत्थि, जस्स द्विवियाया तस्स दंसणाया नियमं अत्थि, जस्स वि दंसणाया तस्स द्विवियाया नियमं अत्थि, जस्स द्विवियाया तस्स चरित्ताया भयणाप, जस्स पुण चरित्ताया तस्स द्विवियाया नियमं अत्थि, एवं वीरियायाप वि समं ।

५. [प्र०] जस्स णं भंते ! कसायाया तस्स जोगाया-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स कसायाया तस्स जोगाया नियमं अत्थि, जस्स पुण जोगाया तस्स कसायाया सिय अत्थि सिय नत्थि, एवं उवओगायाप वि समं कसायाया नेयघा, कसायाया य णाणाया य परोप्परं दो वि भइयघाओ, जहा कसायाया य उवओगाया य तहा कसायाया य दंसणाया य कसायाया य चरित्ताया य दो वि परोप्परं भइयघाओ, जहा कसायाया य जोगाया य तहा कसायाया य वीरियाया य भाणियघाओ, एवं जहा कसायायाप वत्तघया भणिया तहा जोगायाप वि उवरिमाहिं समं भाणियघाओ । जहा द्विवियायाप वत्तघया भणिया तहा

द्रव्यात्मा अवश्य होय, जेने *द्रव्यात्मा होय तेने ज्ञानात्मा भजनाए-विकल्पे होय, अने जेने ज्ञानात्मा होय तेने द्रव्यात्मा अवश्य होय. जेने द्रव्यात्मा होय तेने दर्शनात्मा अवश्य होय, जेने दर्शनात्मा होय तेने द्रव्यात्मा पण अवश्य होय, जेने द्रव्यात्मा होय तेने चारित्रात्मा भजनाए-विकल्पे होय, अने जेने चारित्रात्मा होय तेने द्रव्यात्मा अवश्य होय. ए प्रमाणे वीर्यात्मानो साथे पण संबन्ध कहेवो.

५. [प्र०] हे भगवन् ! जेने कषायात्मा होय तेने शुं योगात्मा होय ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेने कषायात्मा होय तेने योगात्मा अवश्य होय, अने जेने योगात्मा होय तेने कदाचित् कषायात्मा होय अने कदाचित् न पण होय. ए प्रमाणे उपयोगात्मानो साथे कषायात्मानो संबन्ध जाणवो. तथा कषायात्मा अने ज्ञानात्मा ए बने परस्पर भजनाए-विकल्पे कहेवा. जेम कषायात्मा अने उपयोगात्मानो संबन्ध कहो तेम कषायात्मा अने दर्शनात्मानो संबन्ध कहेवो. तथा कषायात्मा अने चारित्रात्मा-ए बने-परस्पर भजनाए कहेवा. जेम कषायात्मा अने योगात्मा कहा, तेम कषायात्मा अने वीर्यात्मा पण कहेवा. ए प्रमाणे जेम कषायात्मानो साथे इतर [छ] आत्मानो वक्तव्यता कही, तेम उपयोगात्मानो साथे पण उपरना [पांच] आत्मानो वक्तव्यता कहेवी. जेम द्रव्यात्मानो वक्तव्यता कही तेम उपयोगात्मानो

द्रव्यात्मानो ज्ञानात्मानो साथे संबन्ध.
दर्शनात्मा साथे संबन्ध.
चारित्रात्मा साथे संबन्ध.
वीर्यात्मा.
कषायात्मा अने योगात्मानो संबन्ध.

कषायात्मा अने दर्शनात्मानो संबन्ध.

४ * जेने द्रव्यात्मा होय छे तेने ज्ञानात्मा विकल्पे होय छे, जेमके सम्यग्दृष्टिने तत्त्वना विशेषावबोधरूप सम्यग्ज्ञान होय छे, अने मिथ्यादृष्टिने सम्यग्ज्ञान होतुं नथी; पण जेने ज्ञानात्मा होय छे तेने द्रव्यात्मा सिद्धनी पेठे अवश्य होय छे. जेने द्रव्यात्मा होय छे तेने सामान्य अवबोधरूप दर्शनात्मा अवश्य होय छे, जेने सिद्धने केवलदर्शन होय छे, जेने दर्शनात्मा होय छे तेने द्रव्यात्मा पण अवश्य होय छे. जेमके चक्षुदर्शनादिवाक्यने द्रव्यात्मा-जीवत्व होय छे.

† जेने द्रव्यात्मा होय छे तेने चारित्रात्मा भजनाए होय छे, कारण के सिद्ध अथवा विरतिरहितने द्रव्यात्मा छतां पण हिंसादि दोषधी निवृत्तिरूप चारित्रात्मा होतो नथी, अने विरतिवाक्यने होय छे, माटे भजना जाणवी. जेने चारित्रात्मा होय छे तेने द्रव्यात्मा अवश्य होय छे, जेमके चारित्रवाक्यने जीवत्वतुं नियतसाहचर्य होय छे. ए प्रमाणे द्रव्यात्मानो वीर्यात्मानो साथे संबन्ध जाणवो. जेमके द्रव्यात्मानो चारित्रात्मानो साथे भजना अने नियम कहो तेम वीर्यात्मानो साथे पण जाणवुं. ते आ प्रमाणे—जेने द्रव्यात्मा होय छे तेने वीर्यात्मा होतो नथी, जेमके सकरण वीर्यनी अपेक्षाए सिद्धने वीर्यात्मा नथी, बीजा संसारीने होय छे. पण जेने वीर्यात्मा होय छे तेने द्रव्यात्मा अवश्य होय छे. जेमके वीर्यात्मा संसारी जीवोने द्रव्यात्मा होय छे.

५ † हवे कषायात्मानो साथे बीजा छ आत्मानो संबन्ध बतावे छे—जेने कषायात्मा होय छे तेने योगात्मा होय छे, जेमके कोइ पण सकषायी अयोगी (योगरहित) होतो नथी. पण जेने योगात्मा होय छे तेने कषायात्मा कदाच होय के न होय, जेमके सयोगी सकषायी अने अकषायी बने प्रकारना होय छे. ए प्रमाणे उपयोगात्मा पण कहेवो, ते आ प्रमाणे—जेने कषायात्मा होय छे तेने उपयोगात्मा अवश्य होय छे, जेमके उपयोगरहितने (जड पदार्थने) कषायो होतो नथी, पण जेने उपयोगात्मा होय छे तेने कषायात्मा भजनाए होय छे. उपयोगात्मा छतां पण सकषायीने कषायात्मा होय छे, पण वीतरागने कषायो होतो नथी. कषायात्मा अने ज्ञानात्मानो परस्पर भजना जाणवी. जेमके जेने कषायात्मा होय छे तेने ज्ञानात्मा कदाचित् होय छे, अने कदाचित् होतो नथी. कारण के सकषायी सम्यग्दृष्टिने ज्ञानात्मा होय छे, पण मिथ्यादृष्टि सकषायीने ज्ञानात्मा होतो नथी, तथा जेने ज्ञानात्मा होय छे तेने कषायात्मा कदाचित् होय छे, कदाचित् होतो नथी. कारण के ज्ञानीने कषायो होय छे, अने होतो पण नथी.

‡ जेम कषायात्मा अने उपयोगात्मानो संबन्ध कहो, तेम कषायात्मा अने दर्शनात्मानो संबन्ध कहेवो, जेमके जेने कषायात्मा होय छे तेने दर्शनात्मा अवश्य होय छे, दर्शनरहित जड पदार्थने कषायात्मा होतो नथी, पण तेने दर्शनात्मा होय छे, तेने कषायात्मा कदाचित् होय छे अने कदाचित् होतो नथी, जेमके दर्शनवाक्यने कषाय होय छे अने होतो पण नथी.

§ कषायात्मा अने चारित्रात्मा परस्पर भजनाए जाणवा, जेमके जेने कषायात्मा होय छे तेने चारित्रात्मा कदाचित् होय छे, कदाचित् होतो नथी, कारण के सकषायीने प्रमत्त साधुनी पेठे चारित्र होय छे, अने असंयतनी पेठे तेनो अभाव पण होय छे. ते आ प्रमाणे—जेने चारित्रात्मा होय छे तेने कषायात्मा कदाचित् होय छे अने कदाचित् होतो नथी. सामयिकादि चारित्रवाक्यने कषायो होय छे अने यथाव्यातचारित्रवाक्यने तेनो अभाव होय छे. जेम कषायात्मा अने योगात्मा कहा तेम कषायात्मा अने वीर्यात्मानो संबन्ध कहेवो.

॥ ए प्रमाणे योगात्मानो उपयोगात्मा वगेरे उपरना पांच पदो साथे पूर्व प्रमाणे संबन्ध कहेवो, जेने चारित्रात्मा होय छे तेने योगात्मा कदाच सयोग चारित्रवाक्यनी पेठे होय छे अने अयोगीनी पेठे कदाच होतो नथी. पण अन्य वाचनमां आबो पाठ छे 'जस्स चरित्ताया तस्स जोगाया नियमं अत्थि' जेने प्रत्युपेक्षणारूप चारित्रात्मा होय छे तेने योगात्मा अवश्य होय छे—टीका.

॥ हवे उपयोगात्मानो साथे बीजा चार पदोनो संबन्ध अतिदेश द्वारा जाणवे छे.

ઉવયોગાયા વિ ઉવરિહ્યાઈ સમં ભાણિયદ્વા । જસ્સ નાળાયા તસ્સ દંસળાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુળ દંસળાયા તસ્સ ણાળાયા ભયળા, જસ્સ નાળાયા તસ્સ ચરિત્તાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુળ ચરિત્તાયા તસ્સ નાળાયા નિયમં અત્થિ, ણાળાયા વીરિયાયા દો વિ પરોપ્પરં ભયળા । જસ્સ દંસળાયા તસ્સ ઉવરિમાઓ દો વિ ભયળા, જસ્સ પુળ તાઓ તસ્સ દંસળાયા નિયમં અત્થિ । જસ્સ ચરિત્તાયા તસ્સ વીરિયાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુળ વીરિયાયા તસ્સ ચરિત્તાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ ।

૬. [પ્ર૦] યયાસિ ણં મંતે ! દવિયાયાણં, કસાયાયાણં, જાવ-વીરિયાયાણં ય કયરે કયરેહિતો જાવ-વિસેસાહિયા યા ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્ધત્થોવાઓ ચરિત્તાયાઓ, નાળાયાઓ અણંતગુણાઓ, કસાયાઓ અણંતગુણાઓ, જોગાયાઓ વિસેસાહિયાઓ, વીરિયાયાઓ વિસેસાહિયાઓ, ઉવયોગ-દવિય-દંસળાયાઓ તિન્નિ વિ તુહ્યાઓ વિસેસાહિયાઓ ।

૭. [પ્ર૦] આયા મંતે ! નાળે અન્નાળે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા સિય નાળે સિય અન્નાળે, ણાળે પુળ નિયમં આયા ।

૮. [પ્ર૦] આયા મંતે ! નેરહ્યાણં નાળે, અન્ને નેરહ્યાણં નાળે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા નેરહ્યાણં સિય નાળે, સિય અન્નાળે । નાળે પુળ સે નિયમં આયા, एवं જાવ ધણિયકુમારાણં ।

૯. [પ્ર૦] આયા મંતે ! પુઢવિકાહ્યાણં અન્નાળે, અન્ને પુઢવિકાહ્યાણં અન્નાળે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા પુઢવિકાહ્યાણં નિયમં અન્નાળે, અન્નાળે વિ નિયમં આયા, एवं જાવ વળસ્સહ્યાણં, વેહંદિય-તેહંદિય-જાવ-વેમાણિયાણં જહા નેરહ્યાણં ।

૧૦. [પ્ર૦] આયા મંતે ! દંસળે, અન્ને દંસળે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા નિયમં દંસળે, દંસળે વિ નિયમં આયા ।

૧૧. [પ્ર૦] આયા મંતે ! નેરહ્યાણં દંસળે, અન્ને નેરહ્યાણં દંસળે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા નેરહ્યાણં નિયમા દંસળે, દંસળે વિ સે નિયમં આયા, एवं જાવ-વેમાણિયાણં નિરંતરં દંડઓ ।

પણ ઉપરના આત્માઓની સાથે વક્તવ્યતા કહેવી. જેને *જ્ઞાનાત્મા હોય તેને દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય, અને જેને વહી દર્શનાત્મા હોય તેને જ્ઞાનાત્મા ભજનાઈ હોય. જેને જ્ઞાનાત્મા હોય તેને ચારિત્રાત્મા ભજનાઈ હોય—પટલે કદાચિદ્ હોય અને કદાચિદ્ ન હોય, વહી જેને ચારિત્રાત્મા હોય તેને જ્ઞાનાત્મા અવશ્ય હોય. તથા જ્ઞાનાત્મા અને વીર્યાત્મા—૯ બન્ને પરસ્પર ભજનાઈ-વિકલ્પે હોય. જેને દર્શનાત્મા હોય તેને ઉપરના ચારિત્રાત્મા, વીર્યાત્મા ૯ બન્ને ભજનાઈ હોય, વહી જેને તે બન્ને આત્મા હોય તેને દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય. જેને ચારિત્રાત્મા હોય તેને અવશ્ય વીર્યાત્મા હોય, વહી જેને વીર્યાત્મા હોય તેને ચારિત્રાત્મા કદાચિદ્ હોય અને કદાચિદ્ ન હોય.

આત્મા વગેરેનું
અસ્પર્શત્વ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દ્રવ્યાત્મા, કષાયાત્મા, યાવદ્-વીર્યાત્મામાં કયા આત્મા કોનાથી યાવદ્-વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ સૌથી થોડા ચારિત્રાત્મા છે, ૨ તે કરતાં જ્ઞાનાત્મા અનંતગુણ છે, ૩ તેથી કષાયાત્મા અનંતગુણ છે, ૪ તે કરતાં યોગાત્મા વિશેષાધિક છે, ૫ તેથી વીર્યાત્મા વિશેષાધિક છે, ૬ તે કરતાં ઉપયોગાત્મા, દ્રવ્યાત્મા અને દર્શનાત્મા—૯ ત્રણે વિશેષાધિક છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે.

આત્મા જ્ઞાન-
સ્વરૂપ છે કે
અન્યસ્વરૂપ છે ?

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ છે કે અજ્ઞાનસ્વરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આત્મા કદાચિત્ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે, અને કદાચિત્ અજ્ઞાનસ્વરૂપ છે. પણ જ્ઞાન તો અવશ્ય આત્મસ્વરૂપ છે.

ચિકોનો આત્મા.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોનો આત્મા જ્ઞાનરૂપ છે, કે અજ્ઞાનરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકોનો આત્મા કદાચિદ્ જ્ઞાનરૂપ છે, અને કદાચિદ્ અજ્ઞાનરૂપ પણ છે. પરંતુ તેઓનું જ્ઞાન અવશ્ય આત્મરૂપ છે. ૯ પ્રમાણે યાવદ્-સ્તનિતકુમારો સુધી જાણવું.

વિદીકાયિકોનો
આત્મા.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથ્વીકાયિકોનો આત્મા જ્ઞાનરૂપ છે કે અજ્ઞાનરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૃથ્વીકાયિકોનો આત્મા અવશ્ય અજ્ઞાનરૂપ છે, અને તેઓનું અજ્ઞાન પણ અવશ્ય આત્મરૂપ છે. ૯ પ્રમાણે યાવદ્-વનસ્પતિકાયિકો સુધી જાણવું. વેહંદિય, ત્રીન્દ્રિય અને યાવદ્-વૈમાનિકોને નૈરયિકોની પેઠે (સૂ. ૮) જાણવું.

આત્મા દર્શનરૂપ
કે તેથી અન્ય છે ?

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આત્મા દર્શનરૂપ છે કે તેથી દર્શન બીજું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આત્મા અવશ્ય દર્શનરૂપ છે અને દર્શન પણ અવશ્ય આત્મા છે.

ચિકોનો આત્મા.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોનો આત્મા દર્શનરૂપ છે ? કે નૈરયિકોનું દર્શન તેથી અન્ય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકોનો આત્મા અવશ્ય દર્શનરૂપ છે, અને તેઓનું દર્શન પણ અવશ્ય આત્મા છે. ૯ પ્રમાણે યાવદ્-વૈમાનિકો સુધી નિરંતર (ચોવીસ) દંડક કહેવા.

૫ * જ્ઞાનાત્મા સાથે ઉપરના ત્રણ આત્માનો સંબંધ બતાવે છે. † દર્શનાત્મા સાથે ઉપરના બે પદોનો સંબંધ બતાવે છે.

૭ † જ્ઞાન-સમ્યજ્ઞાન અને અજ્ઞાન-મિથ્યાજ્ઞાન પ્રહ્ણ કરવું.

१२. [प्र०] आया भंते ! रयणप्पभापुढवी, अन्ना रयणप्पभा पुढवी ? [उ०] गोयमा ! रयणप्पभा १ सिय आया, २ सिय नोआया, ३ सिय अवत्तच्चं आयाति य नोआयाइ य । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘रयणप्पभा पुढवी सिय आया, सिय नोआया, सिय अवत्तच्चं आताति य नोआताति य’ ? [उ०] गोयमा ! अप्पणो आदिट्ठे १ आया, परस्स आदिट्ठे २ नोआया, ३ तदुभयस्स आदिट्ठे अवत्तच्चं रयणप्पभा पुढवी आयाति य नोआयाति य; से तेणट्टेणं तं चेव जाव—नो-आयाति य ।

१३. [प्र०] आया भंते ! सक्करप्पभा पुढवी ? [उ०] जहा रयणप्पभा पुढवी तहा सक्करप्पभाए वि, एवं जाव—अहे-सत्तमा ।

१४. [प्र०] आया भंते ! सोहम्मो कप्पे पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सोहम्मो कप्पे १ सिय आया, २ सिय नोआया, जाव—नो आयाति य । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! जाव—‘नो आयाति य’ ? [उ०] गोयमा ! अप्पणो आइट्ठे १ आया, परस्स आइट्ठे २ नो आया, तदुभयस्स आइट्ठे ३ अवत्तच्चं आताति य नोआताति य; से तेणट्टेणं तं चेव जाव—‘नोआयाति य’ । एवं जाव—अच्चुए कप्पे ।

१५. [प्र०] आया भंते ! गेविज्जविमाणे, अन्ने गेविज्जविमाणे ? [उ०] एवं जहा रयणप्पभा तहेव, एवं अणुत्तरविमाणा वि, एवं ईसिपम्भारा वि ।

१६. [प्र०] आया भंते ! परमाणुपोग्गले, अन्ने परमाणुपोग्गले ? [उ०] एवं जहा सोहम्मो कप्पे तहा परमाणुपोग्गले वि भाणियधे ।

१७. [प्र०] आया भंते ! दुपपसिए खंधे, अन्ने दुपपसिए खंधे ? [उ०] गोयमा ! दुपपसिए खंधे १ सिय आया, २

१२. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथ्वी आत्मा—सत्स्वरूप छे के अन्य—असत्स्वरूप रत्नप्रभा पृथिवी छे ? [उ०] हे गौतम ! रत्नप्रभा पृथ्वी १ कथंचित् आत्मा—सद्वरूप छे, २ कथंचित् नोआत्मा—असद्वरूप पण छे, अने ३ सद्वरूपे अने असद्वरूपे [उभयथा] कथंचित् अवक्तव्य—कहेवाने अशक्य छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, ‘रत्नप्रभा पृथिवी कथंचिद् आत्मा—सद्वरूप छे, कथंचित् नोआत्मा—असद्वरूप छे, अने सद्वरूपे अने असद्वरूपे ए उभयरूपे कथंचिद् अवक्तव्य छे’ ? [उ०] हे गौतम ! *रत्नप्रभा पृथिवी पोताना आदेशथी—स्वरूपथी आत्मा—विद्यमान छे, परना आदेशथी—पररूपे विवक्षायथी नोआत्मा—अविद्यमान छे, अने उभयना आदेशथी—स्व अने परनी विवक्षायथी आत्मा—सद्वरूपे अने नोआत्मा—असद्वरूपे अवक्तव्य छे. ते हेतुथी पूर्व प्रमाणे कहुं छे तेम आत्मा—सद्वरूपे अने यावद्—नोआत्मा—असद्वरूपे अवक्तव्य छे.

रत्नप्रभा पृथिवी स-
द्वरूप छे के असद्व-
रूप छे ?

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शर्कराप्रभा पृथ्वी आत्मा—सद्वरूप छे ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] जेम रत्नप्रभा पृथ्वी कहो तेम शर्कराप्रभा पृथ्वी संबन्धे पण जाणवुं. ए प्रमाणे यावद्—अधःसप्तम पृथ्वी सुधी जाणवुं.

शर्कराप्रभा पृथिवी.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! सौधर्म देवलोक आत्मा—सद्वरूप छे ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सौधर्म कल्प १ कथंचित् आत्मा—सद्वरूप छे, २ कथंचिद् नोआत्मा—असद्वरूप छे, यावद्—आत्मा—सद्वरूपे अने नोआत्मा—असद्वरूपे कथंचिद् अवक्तव्य छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, ‘ते यावद्—आत्मा अने नोआत्मारूपे अवक्तव्य छे ? [उ०] हे गौतम ! पोताना आदेशथी आत्मा—विद्यमान छे, परना आदेशथी नोआत्मा—अविद्यमान छे, अने बन्नेना आदेशथी अवक्तव्य—आत्मा तथा नोआत्मा रूपे अवाच्य छे, माटे ते हेतुथी इत्यादि पूर्वोक्त यावद्—आत्मा तथा नोआत्मा रूपे अवक्तव्य छे. ए रीते यावद्—अच्युतकल्प पण जाणवी.

सौधर्म देवलोक

१५. [प्र०] हे भगवन् ! भ्रैवेयक विमान आत्मा—विद्यमान छे के तेथी अन्य (अविद्यमान) भ्रैवेयक विमान छे ? [उ०] ए बहुं रत्नप्रभा पृथिवीनी पेठे (सू० १२) जाणवुं, अने ते प्रमाणे अनुत्तर विमान तथा ईषत्प्राग्भारा पृथ्वी (सिद्धशिला) सुधी जाणवुं.

भ्रैवेयक विमान.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! एक परमाणुपुद्गल आत्मा—विद्यमान छे के तेथी अन्य (अविद्यमान) परमाणुपुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम सौधर्मकल्प संबन्धे कहुं (सू० १४) तेम एक परमाणुपुद्गलसंबन्धे पण जाणवुं.

एक परमाणु सद्वरूप
छे के असद्वरूप छे ?

१७. [प्र०] हे भगवन् ! द्विप्रदेशिक स्कंध आत्मा—विद्यमान छे के तेथी अन्य द्विप्रदेशिक स्कंध छे ? [उ०] हे गौतम ! द्विप्रदेशिक

द्विप्रदेशिक स्कंध.

१२ * रत्नप्रभा पृथिवी पोताना वर्णादि पर्याय वडे आत्मा—सद्वरूप छे, परवल्लुना पर्याय वडे नोआत्मा—असद्वरूप छे, अने स्वपरना पर्याय वडे आत्म-स्वरूप के अनात्मस्वरूप ए बन्ने प्रकारे कहेवाने अशक्य छे. ए प्रमाणे परमाणु [सू० १६] सुधी त्रण भांगा थाय छे.

१७ † द्विप्रदेशिक स्कन्धने विषे छ भांगा थाय छे, तेमां प्रथमना त्रण भांगा सकल स्कन्धनी अपेक्षाए थाय छे, अने ते पूर्वे कहेला छे. बाकीना त्रण भांगा देशनी अपेक्षाए छे. द्विप्रदेशिक स्कन्ध होवाथी तेना एक देशनी स्वपर्याय वडे सद्वरूपे विवक्षा करीए अने बीजा देशनी परपर्याय वडे असद्वरूपे विवक्षा करीए तो द्विप्रदेशिक स्कन्ध अनुक्रमे ४ कथंचित् आत्मारूपे अने कथंचित् अनात्मरूपे होय, तथा तेना एक देशनी स्वपर्यायवडे सद्वरूपे विवक्षा करीए अने बीजा देशनी सद्वरूपे अने असद्वरूपे ए उभयरूपे विवक्षा करीए तो ५ कथंचित् आत्मरूप अने अवक्तव्य कहेवाय. तथा ते स्कन्धने एक देश परपर्यायवडे असद्वरूपे विवक्षित करीए अने एक बीजा देशनी उभयरूपे विवक्षा करीए तो ते ६ नोआत्मा अने अवक्तव्य कहेवाय. कथंचित् आत्मा, नोआत्मा अने अवक्तव्य—ए प्रमाणे सातमो भांगो द्विप्रदेशिक स्कन्धने विषे तेना वे अंश होवाथी थतो नथी. त्रिप्रदेशिकादि स्कन्धने विषे तो आ साते भांगा थाय छे.

સિય નોઆયા, ૩ સિય અવત્તઘ્નં આયાઈ ય નોઆયાતિ ય, ૪ સિય આયા ય નોઆયા ય, ૫ સિય આયા ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૬ સિય નોઆયા ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ।

૧૮. [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं तं चेव जाव—‘નોઆયા ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય’ ? [૩૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિટ્ટે ૧ આયા, ૨ પરસ્સ આદિટ્ટે નોઆયા, ૩ તદુભયસ્સ આદિટ્ટે અવત્તઘ્નં દુપ્પસિપ્પ સંધે આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪ દેસે આદિટ્ટે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે અસન્ભાવપજ્જવે દુપ્પસિપ્પ સંધે આયા ય નોઆયા ય, ૫ દેસે આદિટ્ટે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે તદુભયપજ્જવે દુપ્પસિપ્પ સંધે આયા ય અવત્તઘ્નં આયાઈ ય નો આયાઈ ય, ૬ દેસે આદિટ્ટે અસન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે તદુભયપજ્જવે દુપ્પસિપ્પ સંધે નોઆયા ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, સે તેણટ્ટેણં તં ચેવ જાવ—‘નોઆયાતિ ય’ ।

૧૯. [પ્ર૦] આયા મંતે ! તિપ્પસિપ્પ સંધે અન્ને તિપ્પસિપ્પ સંધે ? [૩૦] ગોયમા ! તિપ્પસિપ્પ સંધે ૧ સિય આયા, ૨ સિય નોઆયા, ૩ સિય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪ સિય આયાય નોઆયા ય, ૫ સિય આયા ય નોઆયાઓ ય, ૬ સિય આયાઓ ય નોઆયા ય, ૭ સિય આયા ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૮ સિય આયા ય અવત્તઘ્નં આયાઓ ય નોઆયાઓ ય, ૯ સિય આયાઓ ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૧૦ સિય નોઆયા ય અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૧૧ સિય નોઆયા ય અવત્તઘ્નં આયાઓ ય નોઆયાઓ ય, ૧૨ સિય નોઆયાઓ ય અવત્તઘ્નં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય, ૧૩ સિય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘ્નં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય ।

૨૦. [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध-तिपपसिप संधे सिय आया—एवं चैव उच्चारयेयं जाव—सिय आया य नोआया य अવત્તઘ્નં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ? [૩૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિટ્ટે આયા, ૨ પરસ્સ આદિટ્ટે નોઆયા, ૩ તદુભયસ્સ આદિટ્ટે અવત્તઘ્નં આયાતિ ય નો આયાતિ ય, ૪ દેસે આદિટ્ટે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે અસન્ભાવપજ્જવે તિપ્પસિપ્પ

સ્કંધ ૧ કથંચિત્ આત્મા—વિચમાન છે, ૨ કથંચિદ્—નોઆત્મા—અવિચમાન છે, અને ૩ આત્મા તથા નોઆત્મા રૂપે કથંચિદ્ અવક્તવ્ય છે, ૪ કથંચિદ્ આત્મા છે, અને કથંચિદ્ નોઆત્મા પળ છે, ૫ કથંચિદ્ આત્મા છે, અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૬ કથંચિત્ નોઆત્મા છે, અને આત્મા અને નોઆત્મા—ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે.

આ હેતુથી સ્વરૂપ છે ત્યાંદિ.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के—इत्यादि पूर्वोक्त यावद्—आत्मा अने नोआत्मा—ए उभयरूपे अवक्त्व्य છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ (દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ) પોતાના આદેશથી આત્મા છે, ૨ પરના આદેશથી નોઆત્મા છે, ૩ ઉભયના આદેશથી આત્મા અને નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૪ એક દેશની અપેક્ષા સદ્ભાવપર્યાયની વિવક્ષાથી અને એક દેશની અપેક્ષા અસદ્ભાવપર્યાયની વિવક્ષાથી દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા—વિચમાન, તથા નોઆત્મા—અવિચમાન છે, ૫ એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવ અને અસદ્ભાવ એ બન્ને પર્યાયની અપેક્ષા દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા—વિચમાન અને આત્મા તથા નોઆત્મા ૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે. ૬ એક દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવ અને અસદ્ભાવ—૯ બન્ને પર્યાયની અપેક્ષા તે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્મા—અવિચમાન અને આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે. તે હેતુથી ૯ પ્રમાણે કહ્યું છે કે યાવદ્—નોઆત્મા—અવિચમાન છે.’

ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધના આત્મા—આદિ તેર ભાગા.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! *ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા—વિચમાન છે કે તેથી અન્ય ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ ૧ કથંચિત્ આત્મા—વિચમાન છે, ૨ કથંચિદ્ નોઆત્મા—અવિચમાન છે, ૩ આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે કથંચિદ્ અવક્તવ્ય છે, ૪ કથંચિદ્ આત્મા તથા કથંચિત્ નોઆત્મા છે, ૫ કથંચિદ્ આત્મા તથા નોઆત્માઓ છે, (એકવચન અને બહુવચન.) ૬ કથંચિદ્ આત્માઓ અને નોઆત્મા છે, (બહુવચન અને એકવચન.) ૭ કથંચિદ્ આત્મા અને કથંચિદ્ આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૮ કથંચિદ્ આત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે. ૯ કથંચિદ્ આત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૦ કથંચિદ્ નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૧ કથંચિદ્ નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૯ બન્ને રૂપે અવક્તવ્યો છે, ૧૨ કથંચિદ્ નોઆત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૩ કથંચિદ્ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ બન્ને રૂપે અવક્તવ્ય છે.

આ હેતુથી ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધના આત્મા—આદિ ભાગા ધાય છે ।

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, ‘त्रिप्रदेशिक स्कंध कथंचिद् आत्मा છે—इत्यादि पूर्व प्रमाणे कहेतुं, यावद्—कथंचिद् आत्मा, नोआत्मा અને આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! (ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ) પોતાના આદેશથી ૧ આત્મા છે, ૨ પરના—આદેશથી નોઆત્મા છે, ૩ ઉભયના આદેશથી આત્મા અને નોઆત્મા—૯ ઉભય રૂપે અવક્તવ્ય છે, ૪ એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને એક દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા અને નોઆત્મારૂપ છે, ૫ એક

૧૧ * ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધને વિષે તેર ભાગા ધાય છે. તેમાં પૂર્વે કહેલા સાત ભાગામાંથી આદિના ત્રણ ભાગા સકલ સ્કંધની અપેક્ષા ધાય છે, પછીના બીજા ત્રણ ભાગાના એકવચન અને બહુવચનના મેદ યકી ત્રણ ત્રણ વિકલ્પો ધાય છે, અને સાતમો ભાગો એક જ પ્રકારનો છે.

લંબે આયા ય નોઆયા ય, ૫ દેસે આદિદ્વે સબ્માવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે અસબ્માવપજ્જવા તિપ્પસિણ લંબે આયા ય નોઆયાઓ ય, ૬ દેસા આદિદ્વે સબ્માવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે અસબ્માવપજ્જવે તિપ્પસિણ લંબે આયાઓ ય નોઆયા ય, ૭ દેસે આદિદ્વે સબ્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે તિપ્પસિણ લંબે આયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય, ૮ દેસે આદિદ્વે સબ્માવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે તદુમયપજ્જવા તિપ્પસિણ લંબે આયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય, ૯ દેસા આદિદ્વે સબ્માવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે તિપ્પસિણ લંબે આયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નો આયાઈ ય, ૧૦ દેસે આદિદ્વે અસબ્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે તિપ્પસિણ લંબે નોઆયા ય, અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય, ૧૧ દેસે આદિદ્વે અસબ્માવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે તદુમયપજ્જવા તિપ્પસિણ લંબે નોઆયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય, ૧૨ દેસા આદિદ્વે અસબ્માવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે તિપ્પસિણ લંબે નોઆયાઈ ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નો આયાઈ ય, ૧૩ દેસે આદિદ્વે સબ્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે અસબ્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે તિપ્પસિણ લંબે આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયા ય । સે તેણ્ટેણં ગોયમા ! एवं बुद्धइ—‘તિપ્પસિણ લંબે સિય આયા તં—ચેવ જાવ—નોઆયાઈ ય’ ।

૨૧. [પ્ર૦] આયા મંતે ! ચ્ચુપ્પસિણ લંબે ૦ પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ચ્ચુપ્પસિણ લંબે ૧ સિય આયા, ૨ સિય નોઆયા, ૩ સિય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય, ૪-૭ સિય આયા ય નોઆયા ય ૪, ૮-૧૧ સિય આયા ય અવત્તઘ્ઠં ૪, ૧૨-૧૫ સિય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઠં ૪, ૧૬ સિય આયા ય નો આયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય ૪, ૧૭ સિય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઓ ય નોઆયાઓ ય, ૧૮ સિય આયા ય નોઆયાઓ ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નો આયાઈ ય, ૧૯ સિય આયાઓ ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઠં આયાઈ ય નોઆયાઈ ય ।

૨૨. [પ્ર૦] સે કેણ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्धइ—‘ચ્ચુપ્પસિણ લંબે સિય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઠં—તં ચેવ અટ્ટે પહિ-ઉચ્ચારેયઘ્ઠં ? [૩૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિદ્વે આયા, ૨ પરસ્સ આદિદ્વે નોઆયા, ૩ તદુમયસ્સ આદિદ્વે અવત્તઘ્ઠં આયાઈ

દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશોના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિકસ્કંધ આત્મા તથા નોઆત્માઓ છે, ૬ દેશોના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્માઓ અને નોઆત્મારૂપ છે, ૭ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી ઉભય—સદ્ભાવ તથા અસદ્ભાવ પર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિકસ્કંધ આત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૮ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશોના આદેશથી ઉભયપર્યાયની વિવક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્યો છે, ૯ દેશોના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા ૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે.—૯ ત્રણ ભાંગાઓ જાણવા. ૧૦ દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી ઉભયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા રૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૧ દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશોના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્યો છે, ૧૨ દેશોના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૩ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ (કયંચિદ્) આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે. માટે હે ગૌતમ ! તેં હેતુથી એમ કહ્યું છે કે—‘ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ કયંચિદ્—આત્મા છે—હ્યાદિ યાવદ્—નો આત્મા છે—’ત્યાં સુધી બધું કહેવું.

૨૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ચ્ચુપ્પસિણ સ્કંધ આત્મા—વિધમાન છે કે તેથી અન્ય છે—હ્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! *ચ્ચુપ્પસિણ સ્કંધ ૧ કયંચિદ્ આત્મા છે, ૨ કયંચિદ્ નોઆત્મા છે, ૩ આત્મા અને નોઆત્મા ઉભયરૂપે કયંચિદ્ અવક્તવ્ય છે, ૪-૭ કયંચિદ્ આત્મા અને નોઆત્મા છે ૪, (એકવચન અને બહુવચનના ચાર ભાંગાઓ) ૮-૧૧ કયંચિદ્ આત્મા અને અવક્તવ્ય છે ૪, ૧૨-૧૫ કયંચિદ્ નોઆત્મા અને અવક્તવ્ય છે ૪, ૧૬ કયંચિદ્ આત્મા અને નોઆત્મા તથા આત્મા—નોઆત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૭ કયંચિદ્ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓરૂપે અવક્તવ્યો છે, ૧૮ કયંચિત્ આત્મા નોઆત્માઓ તથા આત્મા અને નોઆત્મા—ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે. ૧૯ કયંચિદ્ આત્માઓ, નોઆત્મા તથા આત્મા અને અનાત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે.

૨૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે ચ્ચુપ્પસિણ સ્કંધ કયંચિત્ આત્મા, નોઆત્મા અને અવક્તવ્ય છે—હ્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે અર્થનો પુનરુચ્ચાર કરી પ્રશ્ન કરવો. [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ પોતાના આદેશથી—સ્વરૂપની વિવક્ષાથી આત્મા છે, ૨ પરના આદેશથી—પરરૂપની વિવક્ષાથી નોઆત્મા છે, ૩ તદુમયના આદેશથી આત્મા અને નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૪ દેશના આદેશથી સદ્ભા-

ચ્ચુપ્પસિણ સ્કંધ-
ના ૧૯ ભાંગાઓ.

શા હેતુથી ‘આત્મા’
હ્યાદિ છે.

૨૧ * ચ્ચુપ્પસિણ સ્કંધને વિષે પણ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધની પેઠે જાણવું, પરંતુ ત્યાં ઓગળીશ ભાંગાઓ થાય છે, તેમાં પ્રથમના ત્રણ ભાંગાઓ સકલ-દેશી-સકલ સ્કંધની અપેક્ષા થાય છે, તે પ્રમાણે વાકીના ચાર ભાંગાના પ્રત્યેકે ચાર ચાર વિકલ્પો થાય છે.

ય નોઆયાતિ ય, ૪ દેસે આદિદ્વે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે અસન્ભાવપજ્જવે ચ્ચુમંગો, સન્ભાવપજ્જવેણ તદુમયેણ ય ચ્ચુમંગો, અસન્ભાવેણ તદુમયેણ ય ચ્ચુમંગો, દેસે આદિદ્વે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે અસન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે ચ્ચુમ્પ્પ-પ્પસિયે ય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઘં આયાતિ ય નો આયાતિ ય ૧૬, દેસે આદિદ્વે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે અસન્ભાવ-પજ્જવે દેસા આદિદ્વે તદુમયપજ્જવા ચ્ચુમ્પ્પસિયે ય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઘં આયાઓ ય નોઆયાઓ ય ૧૭, દેસે આદિદ્વે સન્ભાવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે અસન્ભાવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે ચ્ચુમ્પ્પસિયે ય આયા ય નોઆયાઓ ય અવત્તઘ્ઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ૧૮, દેસા આદિદ્વે સન્ભાવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે અસન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુમયપજ્જવે ચ્ચુમ્પ્પસિયે ય આયાઓ ય નોઆયા ય અવત્તઘ્ઘં આયાતિ ય નો આયાતિ ય ૧૯, સે તેણદ્વેણં ગોયમા ! एवं बुद्धश्च चउप्पसिયે ય આયા સિય નોઆયા સિય અવત્તઘ્ઘં નિચ્ચેવે તે ચેવ મંગા ઉચ્ચારેયઘ્ઘા જાવ-નોઆયાતિ ય ।

૨૩. [પ્ર૦] આયા મંતે ! પંચપ્પસિયે ય આયા ય અવત્તઘ્ઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪-૭ સિય આયા ય નોઆયા ય સિય અવત્તઘ્ઘં ૪, ૮-૧૧ નો-આયા ય અવત્તઘ્ઘેણ ય ૪, તિયગસંજોગે પક્કો ણ પહ્હ ।

૨૪. [પ્ર૦] સે કેણદ્વેણં મંતે ! તે ચેવ પહ્હિઉચ્ચારેયઘ્ઘં । [ઉ૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિદ્વે આયા, ૨ પરસ્સ આદિદ્વે નો-આયા, ૩ તદુમયસ્સ આદિદ્વે અવત્તઘ્ઘં, ૪ દેસે આદિદ્વે સન્ભાવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે અસન્ભાવપજ્જવે-एवं दुयगसंजोगे સઘે પહ્હંતિ તિયગસંજોગે પક્કો ણ પહ્હ । છપ્પસિયસ્સ સઘે પહ્હંતિ । જહા છપ્પસિયે ય આયા જાવ-અણંતપ્પસિયે । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે'ત્થિ જાવ-વિહરતિ ।

बारसमसए दसमो उद्देशो समत्तो ।

समत्तं बारसमं सयं ।

વપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા [એકવચન અને બહુવચનના] ચાર ભાગા થાય છે, સદ્ભાવપર્યાય અને તદુમયની અપેક્ષા ચાર ભાગા થાય છે, તથા અસદ્ભાવ અને તદુમયની અપેક્ષા પણ ચાર ભાગા થાય છે, તથા ૧૬ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા-એ ઉભયરૂપે અવત્તઘ્ઘં છે, ૧૭ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆ-ત્માઓરૂપે અવત્તઘ્ઘં છે, ૧૮ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદે-શથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા, નોઆત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા-ઉભયરૂપે અવત્તઘ્ઘં છે, ૧૯ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ આત્માઓ, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે અવત્તઘ્ઘં છે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહેવાય છે કે, ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ કથંચિદ્ આત્મા છે, કથંચિદ્ નોઆત્મા છે અને કથંચિત્ અવત્તઘ્ઘં છે, —એ નિક્ષેપમાં પૂર્વોક્ત ભાગાઓ યાવદ્—“નો આત્મા છે” ત્યાં સુધી કહેવા.

૧૫ પ્રદેશિક સ્કન્ધ-
ના ૨૨ ભાગાઓ.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા છે, કે તેથી અન્ય પંચપ્રદેશિક સ્કંધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંચપ્રદેશિક સ્કંધ ૧ *કથંચિત્ આત્મા છે, ૨ કથંચિત્ નોઆત્મા છે, અને ૩ આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે કથંચિત્ અવત્તઘ્ઘં છે, ૪ કથંચિત્ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા અને અનાત્મા-ઉભયરૂપે કથંચિત્ અવત્તઘ્ઘં છે. નોઆત્મા અને અવત્તઘ્ઘંવડે એ પ્રમાણે ચાર ભાગા કરવા, ત્રિક સંયો-ગમાં (આઠ ભાગા થાય છે) એક આઠમો ભાગો ઉતરતો નથી, એટલે સાત ભાગાઓ થાય છે. (કુલ મઠીને બાવીશ ભાગાઓ થાય છે.)

૧૬ હેતુથી તે 'આત્મા'
બલાદિરૂપ છે ?

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી (પંચપ્રદેશિક સ્કન્ધ આત્મા છે)—હ્યાદિ પાઠનો પુનઃ ઉચ્ચાર કરવો. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ (પંચપ્રદેશિક સ્કન્ધ) પોતાના આદેશથી આત્મા છે, ૨ પરના આદેશથી નોઆત્મા છે, ૩ તદુમયના-આદેશથી અવત્તઘ્ઘં છે, ૪ દેશના આદે-શથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા કથંચિત્ આત્મા છે અને આત્મા નથી—એ પ્રમાણે ત્રિક-સંયોગમાં સર્વે ભાગા ઉપજે છે, માત્ર ત્રિકસંયોગમાં (આઠમો) એક ભાગો ઉતરતો નથી. ષટ્પ્રદેશિક સ્કન્ધને વિષે સર્વે ભાગાઓ લાગુ પડે છે, જેમ ષટ્પ્રદેશિક સ્કન્ધને વિષે કહ્યું, તેમ યાવત્—અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ સંબંધે જાણવું, 'હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે—' એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્ વિહરે છે.

द्वादश शतके दशम उद्देशक समाप्त.

द्वादश शतक समाप्त.

૨૩ * પંચપ્રદેશિક સ્કન્ધના બાવીશ ભાગા થાય છે, તેમાં આદિના ત્રણ ભાગા પૂર્વે પ્રમાણે સકલાદેશરૂપ છે, ત્યાર પછીના ત્રણ ભાગાના પ્રત્યેકે ચાર ચાર વિકલ્પ થાય છે, અને સાતમા ભાગાના સાત વિકલ્પ થાય છે. ત્રિકસંયોગના મૂલ આઠ ભાગા થાય, તેમાં અર્ધ પ્રથમના સાત ભાગા પ્રહ્ણ કરવા, એક છેલ્લા ભાગાનો અસંભવ હોવાથી તે ન પ્રહ્ણ કરવો. છ પ્રદેશિક સ્કન્ધને વિષે ત્રેવીશ ભાગા થાય છે.—ટીકા.

तेरसमं सयं ।

१. १ पुढवी २ देव ३ मणंतर ४ पुढवी ५ आहारमेव ६ उववाए ।
७ भासा ८ कम ९ अणगारे केयाघडिया १० समुग्घाए ॥

२. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं वयासी-कति णं भंते ! पुढवीओ पक्षत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! सत्त पुढवीओ पक्षत्ताओ, तं जहा-१ रयणप्यभा, जाव-७ अहेसत्तमा ।

३. [प्र०] इमीसे णं भंते ! रयणप्यभाए पुढवीए केवतिया निरयावाससयसहस्सा पणत्ता ? [उ०] गोयमा ! तीसं निरयावाससयसहस्सा पक्षत्ता । [प्र०] ते णं भंते ! किं संखेज्जवित्थडा, असंखेज्जवित्थडा ? [उ०] गोयमा ! संखेज्जवित्थडा वि असंखेज्जवित्थडा वि ।

४. [प्र०] इमीसे णं भंते ! रयणप्यभाए पुढवीए तीसाए निरयावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु नरपसु १ एगसम-एणं केवतिया नेरइया उववज्जंति ? २ केवतिया काउलेस्सा उववज्जंति ? ३ केवइया कण्हपक्खिया उववज्जंति ? ४ केवतिया

त्रयोदशशतक.

१. [उद्देशक संग्रह-] १ नरक पृथ्वी विषे प्रथम उद्देशक, २ देवनी प्ररूपणा संबन्धे बीजो उद्देशक, ३ अनन्तराहार-उपपात क्षेत्रनी प्राप्ति समये तुरतज आहार करनारा-नारक संबन्धे त्रीजो उद्देशक, ४ पृथिवी-नरकपृथिवीनी वक्तव्यता प्रतिपादन करवा माटे चोथो उद्देशक, ५ आहार-नारकादिना आहारनी प्ररूपणा करवा माटे पांचमो उद्देशक, ६ उपपात-नारकादिना उपपात संबन्धे छठो उद्देशक, ७ भाषा संबन्धे सातमो उद्देशक, ८ कर्मनी प्ररूपणा करवा माटे आठमो उद्देशक, ९ अनगार-भावितारमा अनगार वैक्रिय लब्धिना सामर्थ्यथी केयाघडिया-हाथमां दोरडाथी बांधेली घटीका लइने [एवारूपे] आकाशमां गमन करी शके-इत्यादिक अर्थतुं प्रतिपादन करवा माटे नवमो उद्देशक, १० अने समुद्घाततुं प्रतिपादन करवा माटे दशमो उद्देशक-ए प्रमाणे तेरमा शतकने विषे दश उद्देशको कहेवामां आवशे.

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतम] यावत्-ए प्रमाणे बोल्या के-हे भगवन् ! केटली नरक पृथिवीओ कहेली छे ? [उ०] हे गौतम ! सात नरकपृथिवीओ कहेली छे, ते आ प्रमाणे-१ रत्नप्रभा, यावत्-७ अधः सप्तनरकपृथिवी.

नरकपृथिवी.

३. [प्र०] हे भगवन् ! आ रत्नप्रभा नरकपृथिवीने विषे केटला लाख नरकावासो कहेला छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रीश लाख नरकावासो कहेला छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते नरकावासो संख्याता योजन विस्तारवाळा छे के असंख्याता योजन विस्तारवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! संख्याता योजन विस्तारवाळा पण छे अने असंख्याता योजन विस्तारवाळा पण छे.

रत्नप्रभाविषे
नरकावासो.

४. [प्र०] हे भगवन् ! आ रत्नप्रभापृथिवीना त्रीश लाख नरकावासोमांना संख्यातायोजनविस्तारवाळा नरकावासोने विषे एक समये १ केटला नारक जीवो उत्पन्न थाय, २ केटला कापोतलेइयावाळा उत्पन्न थाय, ३ केटला *कृष्णपाक्षिकजीवो उत्पन्न थाय, ४

संख्यातायोजन
विस्तारवाळा नरका-
वासोमां एक समये
नारकादिनो उत्पाद.

१ केयाघडिया क ।

४ * जे जीवोने कंडक न्यून अर्धपुद्गलपरावर्त संसार बाकी होय छे ते शुक्रपाक्षिक, अने तेथी अधिक संसार बाकी होय ते कृष्णपाक्षिक कहेवाय छे.-टीका.

સુક્ષ્મપક્ષિયા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૫ કેવલતિયા સન્ની ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૬ કેવલતિયા અસન્ની ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૭ કેવલતિયા ભવસિદ્ધીયા ઉચ્ચ-
જ્ઞાંતિ ? ૮ કેવલતિયા અભવસિદ્ધીયા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૯ કેવલતિયા આભિણિબોહિયનાણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૦ કેવલતિયા સુયનાણી ઉચ્ચ-
જ્ઞાંતિ ? ૧૧ કેવલતિયા ઓહિનાણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૨ કેવલતિયા મહઅન્નાણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૩ કેવલતિયા સુયઅન્નાણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ?
૧૪ કેવલતિયા વિભંગનાણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૫ કેવલતિયા ચક્ષુદંડસણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૬ કેવલતિયા અચક્ષુદંડસણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ?
૧૭ કેવલતિયા ઓહિદંડસણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૮ કેવલતિયા આહારસન્નોવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૧૯ કેવલતિયા ભયસન્નોવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ?
૨૦ કેવલતિયા મેહુણસન્નોવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૧ કેવલતિયા પરિગ્ગહસન્નોવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૨ કેવલતિયા ઇત્થિવેયગા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ?
૨૩ કેવલતિયા પુરિસવેદગા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૪ કેવલતિયા નપુંસગવેદગા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૫ કેવલતિયા કોહકસાઈ ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૬
જાવ-કેવલતિયા લોમકસાઈ ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૭ કેવલતિયા સોઈદિયઉવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? જાવ-૨૮ કેવલતિયા ફાર્સિદિયોવઉત્તા
ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૨૯ કેવલતિયા નોઈદિયોવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૩૦ કેવલતિયા મળજોગી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૩૧ કેવલતિયા વડજોગી ઉચ્ચ-
જ્ઞાંતિ ? ૩૨ કેવલતિયા કાયજોગી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૩૩ કેવલતિયા સાગારોવઉત્તા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ ? ૩૪ કેવલતિયા અણાગારોવઉત્તા ઉચ્ચ-
જ્ઞાંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઈમીસે ણં રયણપ્પમાપ પુઢવીપ્પ તીસાપ્પ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંલેજ્જવિત્થહેસુ નરપ્પસુ જહલ્લેણં
પ્પકો વા દો વા તિણ્ણિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેજ્જા નેરહયા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, જહલ્લેણં પ્પકો વા દો વા તિણ્ણિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેજ્જા
કાઉલેસ્સા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, જહલ્લેણં પ્પકો વા દો વા તિણ્ણિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેજ્જા કળ્હપક્ષિયા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, એવં સુક્ષ્મપક્ષિયા વિ, એવં
સન્ની, એવં અસન્ની વિ, એવં ભવસિદ્ધીયા, એવં અભવસિદ્ધીયા, આભિણિબોહિયનાણી, સુયનાણી, ઓહિનાણી, મહઅન્નાણી, સુયઅન્નાણી,
વિભંગનાણી એવં ચેવ, ચક્ષુદંડસણી ણ ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, જહલ્લેણં પ્પકો વા દો વા તિણ્ણિ વા ઉક્કોસેણં સંલેજ્જા અચક્ષુદંડસણી ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, એવં
ઓહિદંડસણી વિ, આહારસન્નોવઉત્તા વિ, જાવ-પરિગ્ગહસન્નોવઉત્તા વિ, ઇત્થિવેયગા ન ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, પુરિસવેયગા વિ ન ઉચ્ચજ્ઞાંતિ,
જહલ્લેણં પ્પકો વા દો વા તિણ્ણિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેજ્જા નપુંસગવેદગા ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, એવં કોહકસાઈ, જાવ-લોમકસાઈ; સોઈદિય-
ઉવઉત્તા ન ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, એવં જાવ-ફાર્સિદિઓવઉત્તા ન ઉચ્ચજ્ઞાંતિ, જહલ્લેણં પ્પકો વા દો વા તિણ્ણિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેજ્જા

કેટલા શુક્ષ્મપક્ષિક જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૫ કેટલા સંજ્ઞી જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૬ કેટલા અસંજ્ઞી જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૭ કેટલા ભવસિદ્ધિક
જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૮ કેટલા અભવસિદ્ધિક જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૯ કેટલા આભિણિબોધિકજ્ઞાની-મતિજ્ઞાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૦ કેટલા શ્રુતજ્ઞાની
ઉત્પન્ન થાય, ૧૧ કેટલા અવધિજ્ઞાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૨ કેટલા મતિઅજ્ઞાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૩ કેટલા શ્રુતઅજ્ઞાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૪ કેટલા
વિભંગજ્ઞાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૫ કેટલા ચક્ષુદર્શની ઉત્પન્ન થાય, ૧૬ કેટલા *અચક્ષુદર્શની ઉત્પન્ન થાય, ૧૭ કેટલા અવધિદર્શની ઉત્પન્ન
થાય, ૧૮ કેટલા આહારસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા જીવ ઉત્પન્ન થાય, ૧૯ કેટલા ભયસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૦ કેટલા મૈથુનસં-
જ્ઞાના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૧ કેટલા પરિગ્રહ સંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૨ કેટલા સ્ત્રીવેદી જીવ ઉત્પન્ન થાય, ૨૩
કેટલા પુરુષવેદી ઉત્પન્ન થાય, ૨૪ કેટલા નપુંસકવેદી ઉત્પન્ન થાય, ૨૫ કેટલા ક્રોધકષાયવાળા જીવ ઉત્પન્ન થાય, યાવત્-૨૬ કેટલા
લોમકષાયવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૭ કેટલા શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, યાવત્ ૨૮ કેટલા સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન
થાય, ૨૯ કેટલા નોઈન્દ્રિય (મન)ના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૩૦ કેટલા મનયોગી ઉત્પન્ન થાય, ૩૧ કેટલા વચનયોગી ઉત્પન્ન થાય,
૩૨ કેટલા કાયયોગી ઉત્પન્ન થાય, ૩૩ કેટલા સાકારોપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, અને ૩૪ કેટલા અનાકારોપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય ? [૩૦]
હે ગૌતમ ! આ રત્નપ્રમાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાના સંખ્યાતા યોજનના વિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે ૧ જઘન્યથકી એક, બે કે
ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા નારકો ઉત્પન્ન થાય છે, ૨ જઘન્યથકી એક બે કે ત્રણ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા કાપોતલેશ્યાવાળા ઉત્પન્ન થાય
છે, કારણકે પ્રથમ નરક પૃથિવીમાં કાપોતલેશ્યા હોય છે. ૩ જઘન્યથકી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા કૃષ્ણપક્ષિક જીવો ઉત્પન્ન
થાય છે, એ પ્રમાણે શુક્ષ્મપક્ષિક સંબંધે પણ જાણવું, એ રીતે સંજ્ઞી અને અસંજ્ઞીને પણ કહેવું, એ પ્રમાણે ભવસિદ્ધિક અને અભવસિદ્ધિક જીવો પણ
જાણવા. મતિજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની, મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની, વિભંગજ્ઞાની એ સર્વે એ પ્રમાણેજ ઉત્પન્ન થાય છે. ચક્ષુદર્શનવાળા જીવો
ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યથકી એક, બે અથવા ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા અચક્ષુદર્શનવાળા જીવો ઉત્પન્ન થાય છે. [કારણકે ઉત્પત્તિ સમયે
સામાન્ય ઉપયોગરૂપ અચક્ષુદર્શન છે.] એમ અવધિદર્શનવાળા પણ જાણવા. એ રીતે આહાર સંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા અને યાવત્ પરિગ્રહ
સંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા પણ એ પ્રમાણે ઉત્પન્ન થાય છે. સ્ત્રીવેદવાળા અને પુરુષવેદવાળા જીવો [ભવપ્રત્યય નપુંસકવેદ હોવાથી] ઉત્પન્ન થતા
નથી. જઘન્યથકી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા નપુંસકવેદી ઉત્પન્ન થાય છે. એ પ્રમાણે ક્રોધકષાયી, અને યાવત્ લોમકષાયી
જાણવા. શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થતા નથી, અને યાવત્ સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા પણ ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યથકી એક, બે

૪ * ઈન્દ્રિયો અને મન ક્ષિવાય સામાન્ય ઉપયોગમાત્રને પ્રણ અચક્ષુદર્શન કહે છે, અને તે ઉત્પત્તિસમયે પણ હોય છે તેથી ઉત્તરમાં 'અચક્ષુદર્શની
ઉત્પન્ન થાય છે'—એમ કહ્યું છે.

† યાવત્ શબ્દથી ભયસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા અને મૈથુનસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા જીવો પ્રહણ કરવા.

નોઈંદિઓવઉત્તા ઉવવજ્ઞંતિ, મળજોગી ણ ઉવવજ્ઞંતિ, एवं वइजोगी वि, जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा कायजोगी उववज्ઞંતિ, एवं सागारोवउत्ता वि, एवं अणागारोवउत्ता वि ।

૫. [પ્ર૦] इमीसे णं भंते ! रयणप्पभाए पुढवीए तीसाए निरयावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु नरएसु एगसमएणं केवइया नेरइया उववज्ઞંતિ ? केवतिया काउलेस्सा उववज्ઞंति ? जाव-केवतिया अणागारोवउत्ता उववज्ઞंति ? [उ०] गोयमा ! इमीसे णं रयणप्पभाए पुढवीए तीसाए निरयावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु नरएसु एगसमएणं जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा नेरइया उववज्ઞंति, जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा काउलेस्सा उववज्ઞंति, एवं जाव-सन्नी । असन्नी ण उववज्ઞंति । जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा भवसिद्धीया उववज्ઞंति, एवं जाव-सुयअ-झाणी । विभंगनाणी ण उववज्ઞंति, चक्खुदंसणी ण उववज्ઞंति । जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा अचक्खु-दंसणी उववज्ઞंति, एवं जाव-लोभकसायी । सोईंदिओवउत्ता ण उववज्ઞंति, एवं जाव-फाँसिदियोवउत्ता न उववज्ઞंति । जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा नोईंदियोवउत्ता उववज्ઞंति । मળजोगी न उववज्ઞंति, एवं वइजोगी वि । जइभ्रेणं एको वा दो वा तिभि वा, उकोसेणं संखेज्जा कायजोगी उववज्ઞंति, एवं सागारोवउत्ता वि, अणागारोवउत्ता वि ।

૬. [પ્ર૦] इमीसे णं भंते ! रयणप्पभाए पुढवीए तीसाए निरयावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु नरएसु केवइया नेरइया, पन्नत्ता केवइया काउलेस्सा, जाव-केवतिया अणागारोवउत्ता पन्नत्ता ? केवतिया अणंतरोववन्नगा पन्नत्ता १ ? केवइया परंपरोववन्नगा पन्नत्ता २ ? केवइया अणंतरोवगाढा पन्नत्ता ३ ? केवइया परंपरोवगाढा पन्नत्ता ४ ? केवइया अणंतराहारा पन्नत्ता ५ ? केवतिया परंपराहारा पन्नत्ता ६ ? केवतिया अणंतरपज्जत्ता पन्नत्ता ७ ? केवतिया परंपरपज्जत्ता पन्नत्ता ८ ? केव-तिया चरिमा पन्नत्ता ९ ? केवतिया अचरिमा पन्नत्ता १० ? [उ०] गोयमा ! इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए तीसाए निरयावा-ससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु नरएसु संखेज्जा नेरतिया पन्नत्ता, संखेज्जा काउलेस्सा पन्नत्ता, एवं जाव-संखेज्जा सन्नी पन्नत्ता ।

કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા *નોઈંદ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય છે. મનયોગી અને વચ્ચનયોગી ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યથી એક, બે અને ત્રણ તથા ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા કાયયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય છે. એ પ્રમાણે સાકારોપયોગવાળા અને એ રીતે અનાકારોપયોગવાળા પણ ઉત્પન્ન થાય છે.

૫. [પ્ર૦] हे भगवन् ! आ रत्नप्रभापृथिवीना त्रीश लाख नरकावासोमाना संख्यातायोजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे एक समयमां केटला नारक जीवो उद्वर्ते-मरण पामे, केटला कापोतलेस्यावाळा उद्वर्ते, यावत्-केटला अनाकारोपयोगवाळा उद्वर्ते ? [उ०] हे गौतम ! आ रत्नप्रभा पृथिवीना त्रीश लाख नरकावासोमाना संख्याता योजन विस्तारवाळा नरकावासोमां एक समये जघन्यथी एक, बे के त्रण अने उत्कृष्टथी संख्याता नारको उद्वर्ते, जघन्यथी एक, बे के त्रण अने उत्कृष्टथी संख्याता कापोतलेस्यावाळा उद्वर्ते, ए प्रमाणे यावत्-संज्ञी जीवो सुधी उद्वर्तना जाणवी. असंज्ञी जीवो उद्वर्तता नथी. भवसिद्धिक जीवो जघन्यथी एक, बे के त्रण अने उत्कृष्टथी संख्याता उद्वर्ते છે. ए प्रमाणे-यावत् श्रुतअज्ञानी सुधी जाणवું. વિભંગજ્ઞાની અને ચક્ષુદર્શની ઉદ્વર્તતા નથી. જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા અચક્ષુદર્શની ઉદ્વર્તે છે. એ પ્રમાણે યાવત્ લોભકષાયી જીવો સુધી જાણવું. શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉદ્વર્તતા નથી. એ પ્રમાણે યાવત્-સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા પણ ઉદ્વર્તતા નથી. જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા નોઈંદ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉદ્વર્તે છે. મનયોગી ઉદ્વર્તતા નથી. એ પ્રમાણે વચ્ચનયોગી પણ ઉદ્વર્તતા નથી. કાયયોગી જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા ઉદ્વર્તે છે. એ પ્રમાણે સાકારોપયોગવાળા અને અનાકારોપયોગવાળા પણ જાણવા. [એ પ્રમાણે નારક જીવોને વિષે ઉદ્વર્તનાનું પરિમાણ કહ્યું].

एक समये नारका-दिनी उद्वर्तना.

૬. [પ્ર૦] हे भगवन् ! आ रत्नप्रभापृथिवीना त्रीश लाख नरकावासोमाना संख्याता योजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे १ केटला नारक जीवो कहेला છે ? २ केटला कापोत लेस्यावाळा, यावत्-३९ केटला अनाकारोपयोगवाळा कहेला છે. १ केटला अनन्तरोपपन्न-प्रथम समये उत्पन्न थयेला होय છે, अने केटला परंपरोपपन्न-उत्पत्ति समयनी अपेक्षाए बे इत्यादि समयोने विषे उत्पन्न थयेला होय છે. केटला अनन्त-रावगाढ-विवक्षित क्षेत्रने विषे प्रथम समयमां रहेला છે, केटला परंपरावगाढ-विवक्षित क्षेत्रमां द्वितीयादि समयने विषे रहेला છે, केटला अनन्तराहार-प्रथम समये आहार करवावाळा છે, केटला परंपराहार-द्वितीयादि समये आहार करवावाळा છે, केटला अनन्तरपर्याप्ता-प्रथम समये पर्याप्ता होय છે, अने केटला परंपरपर्याप्ता-द्वितीयादि समये पर्याप्ता होय છે, केटला चरम-जेने छेछो तेज नारकभव बाकी છે एवा होय છે अथवा केटला नारक भवना चरम छेछे समये वर्ते છે, १० अने केटला अचरम-चरमथकी विपरीत होय છે ? [उ०] हे गौतम ! आ रत्नप्रभापृथिवीना त्रीश लाख नरकावासोमाना संख्याता योजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे १ संख्याता नारक जीवो कहेला છે, २

रत्नप्रभामां नारक जीवोनी सत्ता.

* નોઈંદ્રિય-મન, યદાપિ અહિં અપર્યાપ્તાવસ્થામાં મનઃપર્યાપ્તિનો અભાવ હોવાથી દ્રવ્ય મન હોતું નથી, તો પણ ચૈતન્યરૂપ ભાવમન હંમેશાં હોય છે, માટે 'નોઈંદ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય છે'-એમ કહ્યું છે-ટીકા.

† સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસને વિષે સંખ્યાતાજ નારકો સમાહ શકે.

‡ ઉદ્વર્તના પરમવના પ્રથમ સમયને વિષે હોય, અને નારકી અસંજ્ઞાને વિષે ન ઉપજે, માટે અસંજ્ઞા ઉદ્વર્તતા નથી.-ટીકા.

असन्नी सिय अत्थि, सिय नत्थि; जइ अत्थि जइनेणं एको वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा पन्नत्तां । संखेज्जा भवसिद्धीया पन्नत्ता, एवं जाव-संखेज्जा परिग्गहसन्नोवउत्ता पन्नत्ता, इत्थिवेदगा नत्थि, पुरिसवेदगा नत्थि, संखेज्जा जपुंसगवेदगा पन्नत्ता, एवं कोहकसायी वि । मानकसाई जहा असन्नी, एवं जाव-लोभकसायी । संखेज्जा सोईदियोवउत्ता पन्नत्ता, एवं जाव-फासिदियोवउत्ता । नोईदियोवउत्ता जहा असन्नी । संखेज्जा मणजोगी पन्नत्ता, एवं जाव-अणागारोवउत्ता । अणंतरोववन्नगा सिय अत्थि, सिय नत्थि; जइ अत्थि जहा असन्नी । संखेज्जा परंपरोववन्नगा पन्नत्ता । एवं जहा अणंतरोववन्नगा तथा अणंतरोववगाढगा, अणंतराहारगा, अणंतरपजत्तगा, चरिमा । परंपरोवगाढगा, जाव-अचरिमा जहा परंपरोववन्नगा ।

७. [प्र०] इमीसे णं भंते ! रयणप्पभाए पुढवीए तीसाए निरयावाससयसहस्सेसु असंखेज्जवित्थडेसु एगसमएणं केव-तिया नेरइया उववज्जंति, जाव-केवतिया अणागारोवउत्ता उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए तीसाए निरयावाससयसहस्सेसु असंखेज्जवित्थडेसु नरएसु एगसमएणं जइनेणं एको वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं असंखेज्जा नेरइया उववज्जंति । एवं जहेव संखेज्जवित्थडेसु तिन्नि गमगा तथा असंखेज्जवित्थडेसु वि तिन्नि गमगा भाणित्था, नवरं असंखेज्जा भाणियथा, सेसं तं चेव, जाव-असंखेज्जा अचरिमा पन्नत्ता, नाणत्तं लेस्सासु, लेस्साओ जहा पढमसए, नवरं संखेज्जवित्थडेसु वि असंखेज्जवित्थडेसु वि ओहिनाणी ओहिदंसणी य संखेज्जा उच्चट्टवेयथा, सेसं तं चेव ।

८. [प्र०] सक्करप्पभाए णं भंते ! पुढवीए केवतिया निरयावास-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पणवीसं निरयावाससयसहस्सा पणत्ता । [प्र०] ते णं भंते ! किं संखेज्जवित्थडा, असंखेज्जवित्थडा ? [उ०] एवं जहा रयणप्पभाए तथा सक्करप्पभाए वि । नवरं असन्नी तिसु वि गमएसु न भन्नति, सेसं तं चेव ।

संख्याता कापोतलेस्यावाळा कहेला छे, ए प्रमाणे यावत्-संख्याता संज्ञी जीवो कहेला छे. *असंज्ञी जीवो कदाचित् होय छे अने कदाचित् होता नथी. जो होय छे तो जघन्यथी एक, बे के त्रण अने उत्कृष्टथी संख्याता होय छे, संख्याता भवसिद्धिक जीवो कहेला छे, ए प्रमाणे यावत् संख्याता परिग्रहसंज्ञाना उपयोगवाळा कहेला छे; स्त्रीवेदी नथी अने पुरुषवेदी पण नथी, नपुंसकवेदी संख्याता होय छे. ए प्रमाणे क्रोधकषायी पण संख्याता होय छे. मानकषायी असंज्ञीनी पेटे [कदाचित् होय छे अने कदाचित् होता नथी.] ए प्रमाणे यावत्-[माया-कषायी अने] लोभकषायी जाणवा. संख्याता श्रोत्रेन्द्रियना उपयोगवाळा कहेला छे, ए प्रमाणे यावत्-स्पर्शनेन्द्रियना उपयोगवाळा पण कहेला छे. नोईन्द्रियना उपयोगवाळा असंज्ञीनी पेटे जाणवा, संख्याता मनोयोगी कहेला छे, अने ए प्रमाणे यावत् [संख्याता] ३९ अनाकारोपयोगी जाणवा. अनंतरोपपन्न-प्रथम समये उत्पन्न थवावाळा नारको कदाचित् होय छे अने कदाचित् होता नथी. जो होय तो ते असंज्ञीनी पेटे जाणवा. संख्याता परंपरोपपन्न-द्वितीयादि समये उत्पन्न थयेला जाणवा. ए प्रमाणे जेम अनंतरोपपन्न कहेला तेम अनंतरावगाढ अनंतरा-हारक, अनंतरपर्याप्तिक अने चरम-जेने छेळोज नारक भव बाकी छे ते अथवा नारकभवने छेळे समये वर्तता-जाणवा. परंपरावगाढ, यावत्-अचरम सुधी जेम परंपरोपपन्न कहेला तेम कहेवा. [ए प्रमाणे संख्याता योजन विस्तारवाळा नरकावासनी वक्तव्यता कही.]

असंख्ययोजनवाळा
नरकावासोमां नार-
कादिनी उत्पाद.

७. [प्र०] हे भगवन् ! आ रत्नप्रभापृथिवीना त्रीश लाख नरकावासोमांना असंख्यात योजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे एक समये केटला नारको उत्पन्न थाय, यावत्-केटला अनाकारोपयोगवाळा उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! आ रत्नप्रभापृथ्वीना त्रीश लाख नरकावा-सोमांना असंख्यातयोजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे एक समये जघन्यथी एक, बे के त्रण अने उत्कृष्टथी असंख्याता नारको उत्पन्न थाय छे, ए प्रमाणे जेम संख्याता विस्तारवाळा नरकने विषे [उत्पाद, च्यवन अने सत्ता-] ए त्रण आलापक कहेला तेम असंख्यातयोजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे पण त्रण आलापक कहेवा, परन्तु अहिं 'असंख्याता' एवो पाठ कहेवो. बाकी बंधुं पूर्व पेटे जाणवुं. यावत् 'असंख्याता अचरम नारको कहेला छे'-स्यां सुधी कहेवुं. लेस्याने विषे विशेषता छे, अने ते लेस्याओ प्रथम शतकमां कहेला प्रमाणे जाणवी. परन्तु एटलो विशेष छे के संख्यात योजन विस्तारवाळा अने असंख्यात योजन विस्तारवाळा नरकावासोने विषे अवधिज्ञानी अने अवधिदर्शनी संख्याता ज च्यवै छे, एम कहेवुं, बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं.

शर्कराप्रभामां
नरकावासो.

८. [प्र०] हे भगवन् ! शर्कराप्रभा नरक पृथिवीने विषे केटला नरकावासो होय छे-ते संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पचीश लाख नरकावासो होय छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते नरकावासो शुं संख्यातायोजनविस्तारवाळा होय के असंख्यातयोजनविस्तारवाळा होय ? [उ०] ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभा संबन्धे कहुं तेम शर्कराप्रभा संबन्धे जाणवुं, परन्तु [उत्पाद, उद्वर्तना अने सत्ता-] ए त्रणे आलापकने विषे असंज्ञी न कहेवा [कारण के असंज्ञी प्रथम नरकपृथिवीने विषेज उपजे छे.] बाकी बंधुं पूर्व पेटे जाणवुं.

६ * असंज्ञीथकी मरण प्राप्ती जेवो नारकपणे उत्पन्न थया छे, तेवो अपर्याप्तावस्थामां भूतभावनी अपेक्षाए असंज्ञी कहेवाय छे, तेवो अल्प होय छे माटे 'असंज्ञी कदाचित् होय छे अने कदाचित् होता नथी' एम कहुं छे-टीका.

७ † भग० खं० १ श० १ उ० २ पृ० १०४. जुओ प्रज्ञा० लेस्यापद १७ उ० २ प० ३४३-२.

‡ अवधिज्ञानी अने अवधिदर्शनी तीर्थकरादि ज होय, ते थोडा होय माटे ते संख्याताज नीकळे.-टीका.

૧. [પ્ર૦] વાલુયર્પમાય ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પન્નરસ નિરયાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા, સેસં જહા સક્કરપ્પમાય, ણાણત્તં લેસાસુ, લેસાઓ જહા પદમસય ।
૧૦. [પ્ર૦] પંકપ્પમાય ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દ્વસ નિરયાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા, પર્વં જહા સક્કરપ્પમાય, નવરં ઓહિનાણી ઓહિદંસણી ય ન ઉચ્છટ્ટંતિ, સેસં તં ચેવ ।
૧૧. [પ્ર૦] ધૂમપ્પમાય ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તિથિ નિરયાવાસસયસહસ્સા, પર્વં જહા પંકપ્પમાય ।
૧૨. [પ્ર૦] તમાય ણં મંતે ! પુઢવીય કેવતિયા નિરયાવાસ૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! યમે પંચૂણે નિરયાવાસસયસહસ્સે પ્પણત્તે । સેસં જહા પંકપ્પમાય ।
૧૩. [પ્ર૦] અહેસત્તમાય ણં મંતે ! પુઢવીય કતિ અણુત્તરા મહતિમહાલયા મહાનિરયા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચ અણુત્તરા જાવ-અપદ્દુણે । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંખેજ્જવિત્થહા, અસંખેજ્જવિત્થહા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંખેજ્જવિત્થહે ય અસં-ખેજ્જવિત્થહા ય ।
૧૪. [પ્ર૦] અહેસત્તમાય ણં મંતે ! પુઢવીય પંચસુ અણુત્તરેસુ મહતિમહાલયા૦ જાવ-મહાનિરયસુ સંખેજ્જવિત્થહે નરય યગસમયણં કેવતિયા૦ ? [ઉ૦] એવં જહા પંકપ્પમાય, ણવરં તિસુ નાણેસુ ન ઉચ્ચજ્જંતિ, ન ઉચ્છટ્ટંતિ, પન્નત્તા યસુ તહેવ અત્થિ, એવં અસંખેજ્જવિત્થહેસુ વિ, નવરં અસંખેજ્જા માણિયહા ।
૧૫. [પ્ર૦] ઇમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાય પુઢવીય તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થહેસુ નરયસુ કિં સમ્મ-દિટ્ઠી નેરતિયા ઉચ્ચજ્જંતિ, મિચ્છાદિટ્ઠી નેરતિયા ઉચ્ચજ્જંતિ, સમ્મામિચ્છાદિટ્ઠી નેરતિયા ઉચ્ચજ્જંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સમ્મદિટ્ઠી વિ નેરયયા ઉચ્ચજ્જંતિ, મિચ્છાદિટ્ઠી વિ નેરયયા ઉચ્ચજ્જંતિ, નો સમ્મામિચ્છાદિટ્ઠી નેરયયા ઉચ્ચજ્જંતિ ।

૯. [પ્ર૦] વાલુકાપ્રમા સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંદરલાખ નરકાવાસો કહ્યા છે, બાકી બધું શર્કરાપ્રમાની પેઠે જાણવું. પણ લેશ્યાને વિષે *વિશેષતા છે, અને તે પ્રથમ શતકમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવી.

વાલુકાપ્રમાર્મા
નરકાવાસો.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંકપ્રમા નરકને વિષે કેટલા નરકાવાસો કહ્યા છે?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દશ લાખ નરકા-વાસો કહ્યા છે. ૧ પ્રમાણે જેમ શર્કરાપ્રમા સંબન્ધે કહ્યું, તેમ અહિં પણ જાણવું. પરંતુ અહિંથી અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની ચ્યવતા નથી, બાકી બધું પૂર્વની પેઠે જાણવું.

પંકપ્રમાર્મા
નરકાવાસો.

૧૧. [પ્ર૦] ધૂમપ્રમા સંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ લાખ નરકાવાસો કહ્યા છે, ૧ પ્રમાણે જેમ પંકપ્રમા સંબન્ધે કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું.

ધૂમપ્રમાર્મા
નરકાવાસો.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તમા નરકપૃથિવીને વિષે કેટલા નરકાવાસો કહ્યા છે?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ ન્યૂન એક લાખ નરકાવાસો કહ્યા છે. બાકી બધું પંકપ્રમા પેઠે જાણવું.

તમપ્રમાર્મા
નરકાવાસો.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધઃસપ્તમ નરક પૃથિવીને વિષે અનુત્તર અને અલંત મોટા એવા કેટલા મહાનરકાવાસો કહ્યા છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનુત્તર અને મોટા પાંચ નરકાવાસો કહ્યા છે. યાવત્—[૧ કાલ, ૨ મહાકાલ, ૩ રોર, ૪ મહારોર, અને] ૫ અપ્રતિષ્ઠાન. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે નરકાવાસો શું સંખ્યાત યોજનના વિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાત યોજનના વિસ્તારવાળા છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વચ્ચેનો અપ્રતિષ્ઠાન નરકાવાસ સંખ્યાતયોજનના વિસ્તારવાળો છે અને બીજા અસંખ્યાતયોજનના વિસ્તારવાળા છે.

સપ્તમ નરકમાર્મા
નરકાવાસો.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધઃસપ્તમ નરકપૃથિવીના પાંચ અનુત્તર અને અલંત મોટા યાવત્—મહાનરકાવાસોમાંના સંખ્યાત યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસને વિષે એક સમયે કેટલા નારકો ઉત્પન્ન થાય—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] જેમ પંકપ્રમાને વિષે કહ્યું તેમ અહિં જાણવું; પરંતુ ઇટલો વિશેષ છે કે અહિં ત્રણ જ્ઞાનસહિત ઉત્પન્ન થતા નથી, [કેમકે સમ્યક્ત્વભ્રષ્ટ જ અહિં ઉપજે છે.] તેમ ચ્યવતા પણ નથી. તો પણ ૧ પાંચ નરકાવાસોમાં ૧ પ્રમાણે—પ્રથમાદિ નરકપૃથિવીની જેમ ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય છે. ૧ પ્રમાણે અસંખ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે પણ જાણવું, પરંતુ ત્યાં 'અસંખ્યાતા' એવો પાંચ કહેવો.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાંના સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે શું સમ્ય-ગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય, મિથ્યાદષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય કે સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સમ્યગ્દષ્ટિ પણ નારકો ઉપજે, મિથ્યાદષ્ટિ પણ નારકો ઉપજે, પરંતુ સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થતા નથી.

રત્નપ્રમાર્મા
સંખ્યાતાયોજન
વિસ્તારવાળા
નરકાવાસોમાં
સમ્યગ્દષ્ટિ ઘરેરેનો
ઉત્પાદ.

૧ * પ્રથમની બે નરક પૃથિવીમાં કાપોતલેશ્યા હોય છે, ત્રીજી નરકપૃથિવીમાં મિશ્ર-કાપોત અને નીલ બન્ને લેશ્યા છે. ચતુર્થ પૃથિવીમાં નીલલેશ્યા છે, પાંચમી પૃથિવીમાં મિશ્ર-કૃષ્ણ અને નીલ બન્ને લેશ્યા છે, છઠ્ઠી પૃથિવીમાં કૃષ્ણલેશ્યા છે અને સાતમી નરકપૃથિવીમાં પરમકૃષ્ણલેશ્યા છે.

† ભગ૦ ળં૦ ૧ શ૦ ૧ ઉ૦ ૨ પૃ૦ ૧૦૪. જુઓ પ્રશ્ન૦ લેશ્યા પદ ૧૭ ઉ૦ ૨ પ૦ ૩૪૩-૨.

૧૦ † અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની પ્રાયઃ તીર્થકર જ હોય અને ચોથી આદિ નરકપૃથિવીથી નીકળેલા તીર્થકર ન થાય માટે 'અહિંથી અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની ચ્યવતા નથી' એમ કહ્યું છે—ટીકા.

१६. [प्र०] इमीसे णं भंते ! रयणप्पभाय पुढवीप तीसाय. निरयावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु नरपसु किं सम्म-
दिट्ठी नेरइया उच्चट्ठंति ? [उ०] एवं चेव ।

१७. [प्र०] इमीसे णं भंते ! रयणप्पभाय पुढवीप तीसाय. निरयावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडा नरगां किं सम्महि-
ट्ठीहिं नेरइयहिं अविरहिया, मिच्छादिट्ठीहिं नेरइयहिं अविरहिया, सम्मामिच्छदिट्ठीहिं नेरइयहिं अविरहिया वा ? [उ०] गोयमा !
सम्महिट्ठीहिं वि नेरइयहिं अविरहिया, मिच्छादिट्ठीहिं वि नेरइयहिं अविरहिया, सम्मामिच्छादिट्ठीहिं नेरइयहिं अविरहिया
विरहिया वा । एवं असंखेज्जवित्थडेसु वि त्तिन्नि गमगा भाणियथा । एवं सक्करप्पभाय वि, एवं जाव-तमाय वि ।

१८. [प्र०] अहेसत्तमाय णं भंते ! पुढवीप पंचसु अणुत्तरेसु जाव-संखेज्जवित्थडे नरप किं सम्महिट्ठी नेरइया-पुच्छा ।
[उ०] गोयमा ! सम्महिट्ठी नेरइया न उववज्जंति, मिच्छादिट्ठी नेरइया उववज्जंति, सम्मामिच्छदिट्ठी नेरइया न उववज्जंति, एवं
उच्चट्ठंति वि, अविरहिए जहेव रयणप्पभाय । एवं असंखेज्जवित्थडेसु वि त्तिन्नि गमगा ।

१९. [प्र०] से नूणं भंते ! कण्हलेस्से, नीललेस्से, जाव-सुकलेस्से भवित्ता कण्हलेस्सेसु नेरइयसु उववज्जंति ? [उ०] हंता,
गोयमा ! कण्हलेस्से जाव-उववज्जंति । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-कण्हलेस्से जाव-उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! लेस्सट्ठा-
णेसु संकिलिस्समाणेसु २ कण्हलेसं परिणमइ, कण्ह० २-णमित्ता कण्हलेसेसु नेरइयसु उववज्जंति, से तेणट्ठेणं जाव-उववज्जंति ।

२०. [प्र०] से नूणं भंते ! कण्हलेस्से जाव-सुकलेस्से भवित्ता नीललेस्सेसु नेरइयसु उववज्जंति ? [उ०] हंता, गोयमा !
जाव-उववज्जंति । [प्र०] से केणट्ठेणं जाव-उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! लेस्सट्ठाणेसु संकिलिस्समाणेसु वा विसुद्धमाणेसु
वा नीललेस्सं परिणमति, नील० २-णमित्ता नीललेस्सेसु नेरइयसु उववज्जंति, से तेणट्ठेणं गोयमा ! जाव-उववज्जंति ।

२१. [प्र०] से नूणं भंते ! कण्हलेस्से नील० जाव-भवित्ता काउलेस्सेसु नेरइयसु उववज्जंति ? [उ०] एवं जहा नीलले-
स्साय तहा काउलेस्साय वि भाणियथा, जाव-से तेणट्ठेणं जाव-उववज्जंति । 'सेवं भंते ! सेवं भंते ! ति ।

त्रयोदश शतके प्रथम उद्देशक समाप्त.

सम्यग्दृष्टिवगेरेनी
उद्वर्तना.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! आ रत्नप्रभापृथ्वीना त्रीश लाख नरकावासोमांना संख्यातायोजनविस्तारवाळा नरकावासोने विषे शुं सम्य-
ग्दृष्टि नारकी च्यवे ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] पूर्वं प्रमाणे जाणवुं.

सम्यग्दृष्टि वगेरेधी
अविरहित होय.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथ्वीना त्रीश लाख नरकावासोमांना संख्याता योजनविस्तारवाळा नरकावासो शुं सम्यग्दृष्टि नारको
वडे अविरहित-सहित छे, मिध्यादृष्टि नारको वडे अविरहित छे के सम्यग्मिध्यादृष्टि नारको वडे अविरहित छे ? [उ०] हे गौतम ! सम्यग्दृष्टि
नारको वडे अविरहित छे, अने मिध्यादृष्टि नारको वडे अविरहित छे, परन्तु सम्यग्मिध्यादृष्टि नारको वडे कदाचित् अविरहित होय छे अने
कदाचित् विरहित होय छे. ए प्रमाणे असंख्याता योजनविस्तारवाळा नरकोने विषे पण [उत्पाद, उद्वर्तना अने सत्ता संबन्धे] त्रण
आलापकं कहेवा. ए प्रमाणे शर्कराप्रभाने विषे अने यावत्-तमापृथिवी सुधी कहेवुं.

सप्तम नरकमां
सम्यग्दृष्टि वगेरे
उपजे ?

१८. [प्र०] हे भगवन् ! अधःसप्तमपृथ्वीना पांच अनुत्तर नरकावासोमांना यावत्-संख्याता योजनविस्तारवाळा नरकावासने विषे
शुं सम्यग्दृष्टि नारको उत्पन्न थाय ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सम्यग्दृष्टि नारको उत्पन्न थता नथी, पण मिध्यादृष्टि नारको उत्पन्न
थाय छे. सम्यग्मिध्यादृष्टि नारको उत्पन्न थता नथी. [सम्यग्मिध्यादृष्टि काल न करे माटे न उपजे.] ए प्रमाणे उद्वर्तना पण कहेवी.
जेम रत्नप्रभाने विषे सत्ता संबन्धे नारको मिध्यादृष्ट्यादिवडे अविरहित-सहित कहा छे तेम अहिं कहेवुं, ए प्रमाणे असंख्याता योजन-
विस्तारवाळा नरकावासोने विषे पण त्रण आलापको कहेवा.

कृष्णालेश्यावाळो
धईने कृष्णलेश्या-
वाळा नारकोमां
उत्पन्न थाय ?

१९. [प्र०] हे भगवन् ! खरेखर कृष्णलेश्यावाळो, नीललेश्यावाळो, यावत्-शुक्ललेश्यावाळो धईने कृष्णलेश्यावाळा नारकोने विषे
उत्पन्न थाय ? [उ०] हा, गौतम ! कृष्णलेश्यावाळो धईने यावत्-उत्पन्न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुधी आप एम कहो छो के 'कृष्ण-
लेश्यावाळो धईने यावत्-उत्पन्न थाय ?' [उ०] हे गौतम ! लेश्याना स्थानको संकेशने पामतां पामतां कृष्णलेश्यारूपे परिणमे छे, कृष्णलेश्या-
रूपे परिणाम थया बाद ते कृष्णलेश्यावाळा नारकोने विषे उत्पन्न थाय छे, ते कारणधी यावत्-उत्पन्न थाय छे.'

नीललेश्यावाळा
नारकोमां उत्पन्न
थाय ?
तेनो हेतु.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! शुं खरेखर कृष्णलेश्यावाळो, यावत्-शुक्ललेश्यावाळो धईने नीललेश्यावाळा नारकोने विषे उत्पन्न थाय ?
[उ०] हा, गौतम ! यावत्-उत्पन्न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुधी यावत्-उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! लेश्याना स्थानको संकेशने
पामतां अने विशुद्धि पामतां, नीललेश्यारूपे परिणमे छे, नीललेश्यारूपे परिणाम थया बाद नीललेश्यावाळा नारकोमां ते उत्पन्न थाय छे, ते
हेतुधी हे गौतम ! यावत् उत्पन्न थाय छे.

कापोतलेश्यावा-
ळा नारकोमां उपजे ?

२१. [प्र०] हे भगवन् ! खरेखर कृष्णलेश्यावाळो, नीललेश्यावाळो, अने यावत्-[शुक्ललेश्यावाळो धईने] कापोतलेश्यावाळा नारकोने
विषे उत्पन्न थाय ? [उ०] जेम नीललेश्या संबन्धे कहुं, तेम कापोतलेश्या संबन्धे पण यावत्-'ते हेतुधी यावत्-उत्पन्न थाय छे,' त्यां सुधी
कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.'

त्रयोदश शतके प्रथम उद्देशक समाप्त.

बीओ उद्देशो.

१. [प्र०] कइविहा णं भंते ! देवा पण्णत्ता ! [उ०] गोयमा ! चउच्चिहा देवा पण्णत्ता, तंजहा— भवणवासी, २ वाणमंतरा, ३ जोइसिआ, ४ वेमाणिया ।

२. [प्र०] भवणवासी णं भंते ! देवा कतिविहा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! वसविहा पण्णत्ता, तंजहा— १ असुरकुमारा—एवं भेओ जहा वितियसए देवुहेसए, जाव—अपराजिया, सच्चट्टिसिद्धगा ।

३. [प्र०] केवइया णं भंते ! असुरकुमारावाससयसहस्सा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! चोसट्टि असुरकुमारावाससयसहस्सा पण्णत्ता [प्र०] ते णं भंते ! किं संखेज्जवित्थडा, असंखेज्जवित्थडा ? [उ०] गोयमा ! संखेज्जवित्थडा वि, असंखेज्जवित्थडा वि ।

४. [प्र०] चोसट्टीए णं भंते ! असुरकुमारावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु असुरकुमारावासेसु पगसमपणं केवतिया असुरकुमारा उववज्जंति, जाव—केवतिया तेउलेस्सा उववज्जंति, केवतिया कण्हपक्खिया उववज्जंति ? एवं जहा रयणप्पभाए तहेव पुच्छा, तहेव वागरणं, नवरं दोहिं वेदेहिं उववज्जंति, नपुंसगवेयगा न उववज्जंति, सेसं तं चेव । उच्चट्टंगा वि तहेव, नवरं असणी उच्चट्टंति । ओहिनाणी ओहिंसणी य ण उच्चट्टंति, सेसं तं चेव, पण्णत्ता एसु तहेव, नवरं संखेज्जगा इत्थि-

द्वितीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! केटला प्रकारना देवो कहेला छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारना देवो कहेला छे, ते आ प्रमाणे— १ भवनवासी, २ वानव्यंतर, ३ ज्योतिषिक अने ४ वैमानिक.

देवोना प्रकार.

२. [प्र०] हे भगवन् ! भवनवासी देवो केटला प्रकारना कहेला छे ? [उ०] हे गौतम ! दश प्रकारना कहेला छे, ते आ प्रमाणे— १ असुरकुमार—इलादि भेदो बीजा शतकना *देवोद्देशकमां क्ख्वा प्रमाणे यावत् 'अपराजित अने सर्वार्थसिद्ध' पर्यन्त कहेया.

भवनवासी देवोना प्रकार.

३. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारना केटला लाख आवासो क्ख्वा छे ? [उ०] हे गौतम ! चोसठ लाख असुरकुमारना आवासो कहेला छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते असुरकुमारना आवासो संख्याता योजनविस्तारवाळा छे के असंख्यातायोजनविस्तारवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! संख्याता. योजनविस्तारवाळा पण छे अने असंख्यातयोजनविस्तारवाळा पण छे.

असुरकुमारना आवासो.

४. [प्र०] हे भगवन् ! चोसठ लाख असुरकुमारना आवासोमांना संख्यातायोजनविस्तारवाळा असुरकुमारोना आवासोमां एक समये केटला असुरकुमारो उपजे, यावत्—केटला तेजोलेश्यावाळा उत्पन्न थाय, केटला कृष्णपाक्षिक जीवो उत्पन्न थाय ? ए प्रमाणे जेम रत्त-प्रभा संबंधे [उ० १ प्र० ४] प्रश्न कर्यो हतो, तेम अहिं प्रश्न करवो. अने ते प्रकारे उत्तर पण आपवो, परन्तु एटलो विशेष छे के अही वे वेदो सहित उपजे, नपुंसकवेदवाळा न उपजे, बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. उद्वर्तना संबंधे पण तेज प्रमाणे जाणवुं, परन्तु एटलो

असुरकुमारमां उत्पाद.

उद्वर्तना.

२ * भग० खं० १ श० २ उ० ७ पृ० २१५. जुलो जीवा० प्रति० १ प० ४८-१.

३ † असुरकुमारादिना जे भवनो सौथी न्हांना छे, ते जंबूद्वीपना समान छे, मध्यम संख्याता योजनविस्तारवाळा छे अने बाकीना (मोटां) छे ते असंख्ययोजनना विस्तारवाळा छे.

ધેવગા પળ્ણતા, एवं पुरिसवेदगा वि, नपुंसगवेदगा नत्थि । कोहकसाई सिय अत्थि सिय नत्थि, जइ अत्थि जहणेण एको वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा पण्णत्ता । एवं माण० माय० । संखेज्जा लोभकसाई पण्णत्ता, सेसं तं चेव । तिसु वि गमएसु संखेज्जेसु चत्तारि लेस्साओ भाणियघाओ, एवं असंखेज्जवित्थडेसु वि, नवरं तिसु वि गमएसु असंखेज्जा भाणियघा, जाव-असंखेज्जा अचरिमा पण्णत्ता ।

૫. [પ્ર૦] કેવતિયા ણં મંતે ! નાગકુમારાવાસ૦ ? [૩૦] एवं जाव-धणियकुमारा, नवरं जत्थ जत्तिया भवणा ।

૬. [પ્ર૦] કેવતિયા ણં મંતે ! ઘાળમંતરાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા ? [૩૦] गोयमा ! असंखेज्जा घाणमंतरावाससयस-हस्सा पन्नत्ता । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંખેજ્જવિત્થડા, અસંખેજ્જવિત્થડા ? [૩૦] गोयमा ! संखेज्जवित्थडा, नो असंखेज्जवित्थडा ।

૭. [પ્ર૦] સંખેજ્જેસુ ણં મંતે ! ઘાળમંતરાવાસસયસહસ્સેસુ પગસમપ્પણં કેવતિયા ઘાળમંતરા ઉવવજ્જંતિ ? [૩૦] एवं जहा असुरकुमारणं संखेज्जवित्थडेसु तिन्नि गमगा तद्देव भाणियघा घाणमंतराण वि तिन्नि गमगा ।

૮. [પ્ર૦] કેવતિયા ણં મંતે ! જોતિસિયવિમાણાવાસસયસહસ્સા પળ્ણત્તા ? [૩૦] गोयमा ! असंखेज्जा जोइसियवि-माणावाससयसहस्सा पण्णत्ता । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંખેજ્જવિત્થડા૦ ? [૩૦] एवं जहा घाणमंतराणं तहा जोइसियाण वि तिन्नि गमगा भाणियघा, नवरं पगा तेउलेस्सा । उववज्जंतेसु पन्नत्तेसु य असन्नी नत्थि, सेसं तं चेव ।

વિશેષ છે કે અસંજી ઉદ્વર્તે છે—ચ્યવે છે, [કારણ કે ઈશાનદેવલોકસુધીના દેવો પૃથિવીકાયાદિ અસંજીમાં ઉપજે છે.] અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની ત્યાંથી ઉદ્વર્તતા—નીકલ્લતાં નથી, [કારણ કે અસુરકુમારાદિથી નીકલ્લેલા તીર્થકરાદિ ન થાય અને અવધિજ્ઞાન અને અવધિ-દર્શનસહિત તીર્થકરાદિ જ ઉદ્વર્તે.] બાકીનું બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. સત્તાને આશ્રયી પૂર્વે જ કહેલું છે તે પ્રમાણે સર્વ કહેવું. પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે ત્યાં સંખ્યાતા સ્ત્રીવેદવાળા કહેલા છે. એ પ્રમાણે પુરુષવેદવાળા પણ કહેલા છે, નપુંસકવેદવાળા નથી. *ક્રોધકષાયવાળા કદા-ચિત્ત હોય છે અને કદાચિત્ત હોતા નથી. જો હોય છે તો ગધન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાતા હોય છે, એ પ્રમાણે માન અને માયા સંબંધે પણ જાણવું. લોભકષાયવાળા સંખ્યાતા કહેલા છે. [કારણ કે દેવગતિમાં લોભકષાયી ઘણા હોય છે, -તેથી હમેશાં તે સંખ્યાતા જ હોય.] બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. સંખ્યાતાસંબંધે ઉત્પાદ, ઉદ્વર્તના અને સત્તાના ત્રણ આલાપકોને વિષે ચાર લેક્ષ્યાઓ કહેવી. એ પ્રમાણે અસંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા અસુરકુમારાવાસો સંબંધે પણ જાણવું, પરન્તુ ત્રણે આલાપકોને વિષે 'અસંખ્યાતા' પાઠ કહેવો, યાવત્—'અસંખ્યાતા અચરમ કહ્યા' છે.

નાગકુમારાદિના
આવાસો.

૫. [પ્ર૦] हे भगवन्! કેટલા લાખ નાગકુમારના આવાસો કહેલા છે? [૩૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવા. યાવત્—સ્તનિતકુમાર સુધી [ઉત્પાદ, ઉદ્વર્તના અને સત્તા સંબંધે ત્રણ આલાપક] કહેવા, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે જ્યાં જેટલા લાખ ભવનો હોય ત્યાં તેટલા લાખ ભવનો કહેવાં.

વાનવ્યંતર
દેવોના આવાસ.

૬. [પ્ર૦] हे भगवन्! વાનવ્યંતરદેવોના કેટલા લાખ -આવાસો કહેલા છે? [૩૦] हे गौतम! वानव्यंतरदेवोना असंख्याता लाख आवासो कहेला છે. [પ્ર૦] हे भगवन्! તે આવાસો શું સંખ્યાતયોજનવિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાતયોજનવિસ્તારવાળા છે? [૩૦] हे गौतम! संख्यात योजनविस्तारवाळा છે, પણ અસંખ્યાત યોજનવિસ્તારવાળા નથી.

એક સમયે વાનવ્ય-
ન્તર દેવોનો
ઉત્પાદ.

૭. [પ્ર૦] हे भगवन्! સંખ્યાતાલાખ યોજનવિસ્તારવાળા વાનવ્યંતરદેવોના આવાસને વિષે એક સમયે કેટલા વાનવ્યંતરદેવો ઉપજે? [૩૦] जेम असुरकुमारोना संख्याता योजनविस्तारवाळा आवासोने विषे त्रण आलापको कह्या છે તે પ્રમાણે વાનવ્યંતર સંબંધે પણ ત્રણ આલાપકો કહેવા.

જ્યોતિષિક દેવોના
વિમાનાવાસ.

૮. [પ્ર૦] हे भगवन्! જ્યોતિષિક દેવોના કેટલા લાખ વિમાનાવાસો કહ્યા છે? [૩૦] हे गौतम! ज्योतिषिक देवोना असंख्याता लाख विमानावासो कहेलां છે. [પ્ર૦] हे भगवन्! તે વિમાનાવાસો શું સંખ્યાત યોજનવિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાત યોજનવિસ્તારવાળા છે? [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ વાનવ્યંતર દેવો સંબંધે કહ્યું છે, તે પ્રમાણે જ્યોતિષિકોને પણ ત્રણ આલાપકો કહેવા, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે અહિં એક માત્ર તેજોલેક્ષ્યા કહેવી. ઉત્પાદને વિષે અને સત્તાને વિષે અસંજી જીવો ઉપજતા તેમ ઉદ્વર્તતા નથી, બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

૪ * દેવોમાં ક્રોધ, માન અને માયારૂપ કષાયના ઉદયવાળા કોઈક સમયે જ હોય છે, માટે 'કદાચિત્ત હોય છે અને કદાચિત્ત હોતા નથી'—એમ કહ્યું છે; અને લોભકષાયના ઉદયવાળા સર્વદા હોય છે, માટે 'સંખ્યાતા લોભકષાયી હોય છે'—એમ કહ્યું છે.

૫ † અસુરકુમારને ત્રીસઠ લાખ, નાગકુમારને ત્રીસઠ લાખ, સુવર્ણકુમારને બહોતેર લાખ, વાયુકુમારને છઠ્ઠું લાખ, દ્વીપકુમાર, દિકુમાર, સ્વધિકુમાર, વિદ્યુતકુમાર, સ્તનિતકુમાર અને અમ્નિકુમારના પ્રત્યેક યુગલને છોતેર લાખ ભવનો હોય છે.—ટીકા.

९. [प्र०] सोहम्मे णं भंते ! कप्पे केवतिया विमाणावाससयसहस्सा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! बत्तीसं विमाणावास-सयसहस्सा पण्णत्ता । [प्र०] ते णं भंते ! किं संखेज्जवित्थडा, असंखेज्जवित्थडा ? [उ०] गोयमा ! संखेज्जवित्थडा वि असं-खेज्जवित्थडा वि ।

१०. [प्र०] सोहम्मे णं भंते ! कप्पे बत्तीसाए विमाणावाससयसहस्सेसु संखेज्जवित्थडेसु विमाणेसु एगसमएणं केवतिया सोहम्मा देवा उववज्जंति, केवतिया तेउलेस्सा उववज्जंति? [उ०] एवं जहा जोइस्सियाणं तिन्नि गमगा तहेव तिन्नि गमगा भाणि-यद्धा, नवरं तिसु वि 'संखेज्जा' भाणियद्धा, ओहिनाणी ओहिदंसणी य चयावेयद्धा, सेसं तं चेव । असंखेज्जवित्थडेसु एवं चेव तिन्नि गमगा, णवरं तिसु वि गमएसु 'असंखेज्जा' भाणियद्धा । ओहिनाणी य ओहिदंसणी य संखेज्जा चयंति, सेसं तं चेव । एवं जहा सोहम्मे वत्तघया भणिया तहा ईसाणे वि छ गमगा भाणियद्धा । सणकुमारे एवं चेव, नवरं इत्थीवेयगा न उववज्जंति, पन्नत्तेसु य न भण्णंति, असणी तिसु वि गमएसु न भण्णंति, सेसं तं चेव, एवं जाव-सहस्सारे, नाणत्तं विमाणेसु लेस्सासु व, सेसं तं चेव ।

११. [प्र०] आणय-पाणएसु णं भंते ! कप्पेसु केवतिया विमाणावाससया पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! चत्तारि विमा-णावाससया पण्णत्ता । [प्र०] तेणं भंते ! किं संखेज्जवित्थडा, असंखेज्जवित्थडा ? [उ०] गोयमा ! संखेज्जवित्थडा वि, असंखेज्ज-वित्थडा वि । एवं संखेज्जवित्थडेसु तिन्नि गमगा जहा सहस्सारे, असंखेज्जवित्थडेसु उववज्जंतेसु य चयंतेसु य एवं चेव 'संखेज्जा' भाणियद्धा, पन्नत्तेसु असंखेज्जा, नवरं नोईदियोवउत्ता अणंतरोववन्नगा अणंतरोगाढगा अणंतराहारागा अणंतरपज्जत्तगा य एपसिं जह्णेणं एको वा दो वा तिन्नि वा, उकोसेणं संखेज्जा, पन्नत्तेसु असंखेज्जा भाणियद्धा । आरण-सुएसु एवं चेव जहा आणय-पाणएसु, नाणत्तं विमाणेसु, एवं गेवेज्जगा वि ।

९. [प्र०] हे भगवन् ! सौधर्म देवलोकने विषे केटला लाख विमानावासो कहेला छे ? [उ०] हे गौतम ! बत्रीश लाख विमानावासो कहेला छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते विमानावासो शुं संख्याता योजनविस्तारवाळा छे के असंख्यातयोजनविस्तारवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! संख्याता योजनविस्तारवाळा छे अने असंख्यात योजनविस्तारवाळा पण छे.

सौधर्मदेवलोक-
मां विमानावास-

१०. [प्र०] हे भगवन् ! सौधर्म देवलोकने विषे बत्रीश लाख विमानावासोमांना संख्यातायोजन विस्तारवाळा विमानोने विषे एक समये केटला सौधर्म देवो उत्पन्न थाय, केटला तेजोलेख्यावाळा उत्पन्न थाय ? [उ०] जेम ज्योतिषिकोने त्रण आलापको कहां तेम अहिं पण त्रण आलापको कहेवां, परन्तु त्रणे आलापकोमां 'संख्याता' एवो पाठ कहेवो. [अहिंथी नीकळी तीर्थकरादि थाय माटे] 'अवधिज्ञानी अने अवधिदर्शनी च्यवे'—एम कहेवुं, बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. असंख्यातायोजनविस्तारवाळा विमानावासोमां ए प्रमाणे त्रण आलापको कहेवा, परन्तु एटलो विशेष छे के ए त्रणे आलापकोमां 'असंख्याता' एवो पाठ कहेवो. अवधिज्ञानी अने अवधिदर्शनी संख्याता च्यवे छे. [केमके तीर्थकरादिक अवधिज्ञान अने अवधिदर्शन सहित च्यवे अने ते संख्याता होय.] बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे जेम सौधर्म देवलोकनी वक्तव्यता कही, तेम ईशान देवलोकने विषे [त्रण संख्याताना अने त्रण असंख्याताना] ए प्रमाणे छ आलापको कहेवा. सन-त्कुमारने विषे पण एमज जाणवुं, परन्तु एटलो विशेष छे के अहिं छीवेदवाळा उत्पन्न थता नथी, तेम सत्तामां पण होता नथी. त्रणे आला-पकोने विषे असंज्ञी न कहेवा. [कारण के अहिं संज्ञीथी आवी उपजे छे अने संज्ञीने विषे जाय छे.] बाकीनुं बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे यावत्-सहस्रार देवलोक सुधी जाणवुं, परन्तु विमानो अने लेख्याओमां विशेष छे. बाकी बंधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं.

एक समये सौध-
र्मथी मांभीने
सहस्रारक्षणी ई-
वोनो वत्ताद-

११. [प्र०] हे भगवन् ! आनत अने प्राणत देवलोकने विषे केटला शत (सेंकडो) विमानावासो कहेला छे ? [उ०] हे गौतम ! चारसो विमानावासो कहेला छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते विमानावासो शुं संख्याता योजनविस्तारवाळा छे के असंख्यातायोजनविस्तारवाळा छे ? [उ०] हे गौतम ! संख्याता योजन विस्तारवाळा पण छे अने असंख्यातयोजनविस्तारवाळा पण छे. ए प्रमाणे संख्यातायोजनविस्तारवाळा विमानावासोने विषे त्रण आलापको सहस्रार देवलोकनी पेठे कहेवा. *असंख्यात योजनविस्तारवाळा विमानोने विषे उत्पाद अने च्यवन सं-बन्धे ए प्रमाणे 'संख्याता' ज कहेवां; सत्तामां असंख्याता कहेवा; परन्तु एटलो विशेष छे के नोईदिय-मनना उपयोगवाळा, अनन्तरोपपन्नक, अनन्तरावगाढ, अनन्तराहारक अने अनन्तरपर्याप्ता—ए पांच पदने विषे जघन्यथकी एक, बे के त्रण अने उत्कृष्टथी संख्याता उपजे, अने सत्तामां असंख्याता होय—एम कहेवुं. जेम आनत अने प्राणतने विषे कहुं, तेम आरण अने अच्युतने विषे पण ए प्रमाणे जाणवुं, परंतु विमानोनी संख्यामां विशेषता छे. ए प्रमाणे प्रैवेयक संबंधे पण जाणवुं.

आनत अने प्रा-
णत देवलोकमां
विमानावास-

प्रैवेयक.

११ * आनतादि देवलोकमां संख्यातायोजनविस्तारवाळा विमानावासमां उत्पाद, च्यवन अने स्थिति विषे संख्याता देवो होय छे, अने असंख्यात योजनविस्तारवाळा विमानोमां उत्पाद अने च्यवनने विषे संख्याता होय छे, अने स्थिति विषे असंख्याता देवो होय छे, कारण के गर्भज मनुष्य थकी ज आनतादि देवोमां उत्पन्न थाय छे, तथा ते देवो ल्याथी च्यवीने गर्भज मनुष्यमां ज उत्पन्न थाय छे, अने ते संख्याताज होय छे, माटे एक समये संख्यातानो ज उत्पाद अने च्यवन संभव छे, अने तेओनुं आयुष असंख्यवर्षनुं होवाथी तेना जीवनकालमां असंख्य देवो उपजे छे, तेथी स्थितिने विषे असंख्याता देवो होय छे.—टीका.

† अहिं आरण अने अच्युत देवलोकमां त्रणसो विमान छे.

૧૨. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! અણુત્તરવિમાણા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચં અણુત્તરવિમાણા પન્નત્તા । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંખેજ્જવિત્થડા, અસંખેજ્જવિત્થડા ? [૩૦] ગોયમા ! સંખેજ્જવિત્થડે ય અસંખેજ્જવિત્થડા ય ।

૧૩. [પ્ર૦] પંચસુ ણં મંતે ! અણુત્તરવિમાણેસુ સંખેજ્જવિત્થડે વિમાણે યગસમપણં કેવતિયા અણુત્તરોવવાહયા દેવા ઉવવજ્જંતિ, કેવતિયા સુક્કલેસ્સા ઉવવજ્જંતિ—પુચ્છા તદેવ । [૩૦] ગોયમા ! પંચસુ ણં અણુત્તરવિમાણેસુ સંખેજ્જવિત્થડે અણુત્તરવિમાણે યગસમપણં જહન્નેણં પક્કો વા દોવા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંખેજ્જા અણુત્તરોવવાહયા દેવા ઉવવજ્જંતિ, एवं જહા ગેવેજ્જવિમાણેસુ સંખેજ્જવિત્થડેસુ, નવરં કિણ્હપવિચ્ચયા, અભવસિદ્ધિયા, તિસુ અન્નાણેસુ યપ ન ઉવવજ્જંતિ, ન ચ્યંતિ, ન પન્નત્તપસુ માણિયઘા, અચરિમા વિ સ્ખોડિજ્જંતિ, જાવ—સંખેજ્જા ચરિમા પન્નત્તા, સેસં તં ચેવ । અસંખેજ્જવિત્થડેસુ વિ યપ ન મ્મંતિ, નવરં અચરિમા અત્થિ, સેસં જહાં ગેવેજ્જપસુ અસંખેજ્જવિત્થડેસુ જાવ—અસંખેજ્જા અચરિમા પન્નત્તા ।

૧૪. [પ્ર૦] ચોસટ્ટીપ ણં મંતે ! અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થડેસુ અસુરકુમારાવાસેસુ કિં સમ્મદિટ્ટી અસુરકુમારા ઉવવજ્જંતિ, મિચ્છાદિટ્ટી ? [૩૦] एवं જહા રયણપ્પમાપ તિન્નિ આલાવગા મ્મણિયા તદ્દા માણિયઘા । एवं અસંખેજ્જવિત્થડેસુ વિ તિન્નિ ગમગા, एवं જાવ—ગેવેજ્જવિમાણે, અણુત્તરવિમાણેસુ एवं ચેવ, નવરં તિસુ વિ આલાવપસુ મિચ્છાદિટ્ટી સમ્મામિચ્છાદિટ્ટી ય ન મ્મંતિ, સેસં તં ચેવ ।

૧૫. [પ્ર૦] સે નૂળં મંતે ! કપ્પહલેસ્સે, નીલં જાવ—સુક્કલેસ્સે મવિત્તા કપ્પહલેસ્સેસુ દેવેસુ ઉવવજ્જંતિ ? [૩૦] હંતા ગોયમા ! एवं જદેવ નેરયપસુ પદમે ઉદ્દેસપ તદેવ માણિયઘં, નીલલેસાપ વિ જદેવ નેરયણં, જહા નીલલેસાપ एवं જાવ—પમ્પહલેસ્સેસુ, સુક્કલેસ્સેસુ एवं ચેવ, નવરં લેસ્સટ્ટુણેસુ વિસુજ્જમાણેસુ ૨ સુક્કલેસ્સં પરિણમતિ, સુ ૨ પરિણમિત્તા સુક્કલેસ્સેસુ દેવેસુ ઉવવજ્જંતિ । સે તેણદુણં જાવ—ઉવવજ્જંતિ । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે' ! ત્તિ ।

તેરસમસણ વીઓ ઉદ્દેસો સમત્તો

અણુત્તર વિમાનો.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલાં અણુત્તર વિમાનો કહ્યાં છે ? [૩૦] હૈ ગૌતમ ! પાંચ અણુત્તર વિમાનો કહેલાં છે. [પ્ર૦] હૈ ભગવન્ ! તે અણુત્તર વિમાનો સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળાં છે કે અસંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળાં છે ? [૩૦] હૈ ગૌતમ ! *સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળું પણ છે, તેમજ અસંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળું પણ છે.

પાંચ અણુત્તરમાં
૫૪૩ સમયે દેવોના
ઉત્પાદાદિ.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પાંચ અણુત્તર વિમાનોમાંના સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા વિમાનને વિષે એક સમયે કેટલા અણુત્તરોપપાત્રિક દેવો ઉત્પન્ન થાય, કેટલા શુક્કલેસ્સ્યાવાળા ઉત્પન્ન થાય—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન કરવો. [૩૦] હૈ ગૌતમ ! પાંચ અણુત્તરવિમાનોમાં સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા સર્વાર્થસિદ્ધ અણુત્તર વિમાનને વિષે જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ, અને સુક્કલથી સંખ્યાતા અણુત્તરોપપાત્રિક દેવો ઉત્પન્ન થાય છે એ પ્રમાણે જેમ સંખ્યાતા વિસ્તારવાળા પ્રૈવેયક વિમાનો સંબંધે કહ્યું તે પ્રમાણે અહિં કહેવું, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ કે. કૃષ્ણપાક્ષિકો, અમલ્યો અને ત્રણ અજ્ઞાનને વિષે વર્તતાં જીવો અહિં ઉપજતા નથી, ચ્યવતા નથી અને સત્તામાં પણ હોતા નથી—એમ કહેવું. અચરમનો (જેને છેલ્લો અણુત્તર દેવનો ભવ નથી, પણ વધારે ભવો છે તેનો) પણ પ્રતિષેધ કરવો, [કેમકે અણુત્તરસર્વાર્થસિદ્ધને વિષે જે ચરમ હોય તેજ ઉપજે.] યાવત્—ત્યાં 'સંખ્યાતા ચરમ' (જેને છેલ્લો અણુત્તર દેવનો ભવ છે તેઓ) કહેલા છે. વાકી વધું પૂર્વ પેઠે જાણવું. અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળાં અણુત્તર વિમાનોને વિષે પણ પૂર્વોક્ત (કૃષ્ણપાક્ષિકાદિક) ન કહેવાં; પણ ત્યાં અચરમ (જેને તે છેલ્લો ભવ નથી એવા) ઉપજે છે. વાકી જેમ પ્રૈવેયકને વિષે કહ્યું તેમ અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા અણુત્તર વિમાનોને વિષે યાવત્—'અસંખ્યાતા અચરમ કહ્યા છે' ત્યાં સુધી જાણવું.

અસુરકુમારાવાસમાં
સમ્યગ્દષ્ટિયાદિ
ઉપજે !

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચોસઠલાખ અસુરકુમારના આવાસોમાંના સંખ્યાતાયોજન વિસ્તારવાળા અસુરકુમારના આવાસોને વિષે શું સમ્યગ્દષ્ટિ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય, મિધ્યાદષ્ટિ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય, (કે મિશ્રદષ્ટિ ઉત્પન્ન થાય) ? [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રમા સંબંધે ત્રણ આલાપકો કહ્યા (૩૦ ૧ સૂ. ૧૩.) તેમ અહિં પણ કહેવા. એ પ્રમાણે અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા અસુરકુમારોના આવાસોને વિષે પણ સમ્યગ્દષ્ટિ, મિધ્યાદષ્ટિ અને મિશ્રદષ્ટિ સંબંધે એ ત્રણ આલાપકો કહેવા. એ પ્રમાણે યાવત્—પ્રૈવેયક વિમાનને વિષે અને અણુત્તર વિમાનને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે અણુત્તરવિમાનસંબંધે ઉત્પાદ, ચ્યવન અને સત્તાના ત્રણ આલાપકને વિષે મિધ્યાદષ્ટિ અને મિશ્રદષ્ટિ ન કહેવા. વાકી વધું પૂર્વ પેઠે જાણવું.

કૃષ્ણાદિલેસ્સ્યા-
વાળાં યદ્દેને કૃષ્ણ-
લેસ્સ્યાવાળાં દેવોમાં
ઉત્પન્ન થાય ?

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સ્વરેસર કૃષ્ણલેસ્સ્યાવાળા, નીલલેસ્સ્યાવાળા, યાવત્—શુક્કલેસ્સ્યાવાળા યદ્દેને કૃષ્ણલેસ્સ્યાવાળા દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! જેમ નારકો સંબંધે પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં (સૂ. ૧૯) કહ્યું છે તે પ્રમાણે જાણવું. નીલલેસ્સ્યાવાળાને પણ જેમ નારકોને કહ્યું છે તેમ કહેવું. જેમ નીલલેસ્સ્યાવાળાને વિષે કહ્યું છે તેમ યાવત્—પમ્પહલેસ્સ્યાવાળા અને શુક્કલેસ્સ્યાવાળા માટે પણ જાણવું. પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે—લેસ્સ્યાના સ્થાનકો વિશુદ્ધ થતાં થતાં શુક્કલેસ્સ્યારૂપે પરિણમે છે, શુક્કલેસ્સ્યારૂપે પરિણમન થયા પછી શુક્કલેસ્સ્યાવાળા દેવોમાં તે ઉત્પન્ન થાય છે, તે કારણથી હૈ ગૌતમ ! યાવત્ 'ઉત્પન્ન થાય છે.' હૈ ભગવન્ ! તે એમજ છે, હૈ ભગવન્ ! તે એમજ છે.'

ત્રયોદશ શતકે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૨ * તેમાં વધેનું સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન લક્ષ યોજન પ્રમાણ હોવાથી સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળું છે, અને વિજયાદિ ચાર વિમાનો અસંખ્યયોજન-વિસ્તારવાળાં છે.

तईओ उद्देशो ।

१. [प्र०] नेरह्या णं भंते! अणंतराहारा, ततो निव्वत्तणया, पवं परियारणापदं निरवसेसं भाणियच्चं । 'सेवं भंते! सेवं भंते'। चि ।

तेरसमसए तईओ उद्देशो समत्तो.

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन्! नारको [उपजवाना क्षेत्रने प्राप्त यतां] अनन्तराहारी-तुरतज आहार करवावाळा होय? अने ल्यार पछी निर्व-
तेना-शरीरनी उत्पत्ति करे, [ल्यार पछी लोमाहारादिद्वारा पुद्गलो ग्रहण करे, ल्यार पछी इन्द्रियादिरूपे पुद्गलो नो परिणाम करे, ल्यार बाद
परिचारणा-शब्दादि विषयो नो उपभोग-करे, अने ल्यार पछी अनेक प्रकारना रूपो विकुर्वे? [उ०] [हा, गौतम!] इत्यादि प्रज्ञापना सूत्रनुं
*परिचारणा पद समग्र कहेवुं. 'हे भगवन्! ते एमज छे, हे भगवन्! ते एमज छे.'

नारको अनन्तरा-
हारी होय अने
ल्यार बाद अनुक्रमे
परिचारणा करे?

त्रयोदश शतके तृतीय उद्देशक समाप्त.

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] कति णं भंते ! पुढवीओ पन्नत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! सत्त पुढवीओ पण्णत्ताओ, तंजहा-१ रयणप्पमा, जाव-७ अहेसत्तमा ।

२. [प्र०] अहेसत्तमाए णं भंते ! पुढवीए पंच अणुत्तरा महत्तिमहालया जाव-अपइट्ठणे । ते णं णरगा छट्ठीए तमाए पुढवीए नेरपहिंतो १ महंततरा चेव, २ महाविच्छिन्नतरा चेव, ३ महावासतरा चेव, ४ महापइरिक्कतरा चेव; १ णो तहा महापवेसणतरा चेव, २ आइन्नतरा चेव, ३ आउलतरा चेव, ४ अणोमाणतरा चेव । तेषु णं नरपसु नेरतिया छट्ठीए तमाए पुढवीए नेरपहिंतो १ महाकम्मतरा चेव, २ महाकिरियतरा चेव, ३ महासवतरा चेव, ४ महावेयणतरा चेव; नो तहा १ अप्पकम्मतरा चेव, २ अप्पकिरियतरा चेव, ३ अप्पासवतरा चेव, ४ अप्पवेदणतरा चेव; १ अप्पड्डियतरा चेव, २ अप्पजुत्तियतरा चेव; १ नो तहा महड्डियतरा चेव, २ महजुइयतरा चेव । छट्ठीए णं तमाए पुढवीए एगे पंचूणे निरयावाससयसहस्से पण्णत्ते, ते णं नरगा अहेसत्तमाए पुढवीए नेरपहिंतो नो तहा महत्तरा चेव, महाविच्छिन्नतरा चेव ४; महप्पवेसणतरा चेव आइन्नतरा चेव ४ । तेषु णं नरपसु णं नेरतिया अहेसत्तमाए पुढवीए नेरपहिंतो अप्पकम्मतरा चेव अप्पकिरियतरा चेव ४; नो तहा महाकम्मतरा चेव, महाकिरियतरा चेव ४ । महड्डियतरा चेव महाजुइयतरा चेव, नो तहा अप्प-

चतुर्थ उद्देशक.

नरकपृथिवी.

१. [प्र०] हे भगवन् ! केटली नरक पृथिवीओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! *सात पृथिवीओ कही छे. ते आ प्रमाणे-१ रत्तप्रभा, यावत्-७ अधःसत्तम पृथिवी.

१ नैरथिकद्वार.

२. [प्र०] हे भगवन् ! अधःसत्तम नरकपृथिवीमां पांच अनुत्तर अने अत्यन्त मोटा नरकावासो यावत्-‘अप्रतिष्ठान’ सुवी कहेला छे, ते नरकावासो छट्ठी तमःप्रभापृथिवीना नरकावासोथी अत्यन्त मोटा, अतिविस्तारवाळा, घणा अवकाशवाळा; घणाजन रहित अने शून्य छे, परन्तु ते महाप्रवेशवाळा नथी, [अर्थात् छट्ठी नरक पृथिवीमां जेम घणा जीवोनो प्रवेश थाय छे, तेम सत्तम नरकपृथिवीमां घणा जीवोनो प्रवेश यतो नथी.] [घणा नारकोवडे] ते अत्यन्त संकीर्ण अने अत्यन्त व्याप्त नथी, अर्थात् ते नरकावासो घणा विशाल छे. ते नरकावासोमां रहेला नारको छट्ठी तमा पृथिवीना नारकोथी महाकर्मवाळा, महाक्रियावाळा, महाआश्रववाळा अने महावेदनावाळा छे, परन्तु तेओ [छट्ठी नरक पृथिवीनी अपेक्षाए] अल्पकर्मवाळा, अल्पक्रियावाळा, अल्पआश्रववाळा अने अल्पवेदनावाळा नथी. ते नारको अत्यन्त अल्पक्रद्धिवाळा अने अत्यन्त अल्पद्युतिवाळा छे; परन्तु ते महाक्रद्धिवाळा अने महाद्युतिवाळा नथी. छट्ठी तमा नरकपृथिवीमां पांच न्यून एक लाख नरकावासो कहेला छे. ते नरकावासो सातमी नरकपृथिवीना नरकावासो करतां तेवा अत्यन्त मोटा अने महाविस्तारवाळा नथी, परन्तु ते महाप्रवेशवाळा अने नारकोवडे अत्यन्त संकीर्ण छे. ते नरकावासोमां नारको सातमी नरकपृथिवीना नारको करतां अल्पकर्मवाळा अने अल्पक्रियावाळा छे, परन्तु तेवा अत्यन्त महाकर्मवाळा अने महाक्रियावाळा नथी. तेओ सत्तमनरकपृथिवीना नारकोथी महाक्रद्धिवाळा अने महाद्युतिवाळा छे. परन्तु तेथी अल्पक्रद्धिवाळा अने अल्पद्युतिवाळा नथी, छट्ठी तमा नरकपृथिवीना नरकावासो पांचमी धूमप्रभानरकपृथिवीना

१ *आ उद्देशकर्ता १३ द्वारो कहेलां छे, ते आ प्रमाणे-१ नैरथिक, २ स्पर्श, ३ प्रणिधि, ४ निरयान्त, ५ लोकमध्य, ६ दिशा-विदिशाप्रवह, ७ अस्तिकायप्रवर्तन, ८ अस्तिकायप्रदेशस्पर्शना, ९ अवगाहना, १० जीवावगाह, ११ अस्तिकायनिषेदन, १२ बहुसम अने १३ लोकसंस्थान.

હ્રિયતરા ચેવ અપ્પજુહ્યતરા ચેવ । છટ્ટીપ ણં તમાપ પુઢવીપ નરગા પંચમાપ ધૂમપ્પમાપ પુઢવીપ નરપહિતો મહત્તરા ચેવ ૪, નો તહા મહપ્પવેસણતરા ચેવ ૪ । તેસુ ણં નરપ્પસુ નેરતિયા પંચમાપ ધૂમપ્પમાપ પુઢવીપ નેરપ્પહિતો મહાકમ્મતરા ચેવ ૪ નો તહા અપ્પકમ્મતરા ચેવ ૪; અપ્પહ્રિયતરા ચેવ ૨ નો તહા મહહ્રિયતરા ચેવ ૨ । પંચમાપ ણં ધૂમપ્પમાપ પુઢવીપ તિષ્ઠિ નિરયાવાસસયસહસ્સા પત્તત્તા; एवं जहा छट्टीप भणिया एवं सत्त वि पुढवीओ परोप्परं भण्णंति जाव-रयणप्पमंति, जाव-नो तहा महह्रियतरा चेव, अप्पजुत्तियतरा चेव ।

૩. [પ્ર૦] રયણપ્પમાપુઢવિનેરહયા ણં મંતે ! કેરિસયં પુઢવિફાસં પચ્છણુબ્ભવમાણા વિહરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અણિદ્દં, જાવ-અમણામં, एवं जाव-अहेसत्तमपुढविनेरहया, एवं आउफासं, एवं जाव-वणस्सइफासं ।

૪. [પ્ર૦] હમા ણં મંતે ! રયણપ્પમાપુઢવી દોચં સક્કરપ્પમં પુઢવિં પણિદ્દાય સઘ્મમહંતિયા શાહલ્લેણં, સઘ્મસુહિયા સઘ્મ-તૈસુ ? [૩૦] एवं जहा जीवाभिगमे वितिप नेरइयउहेसप ।

૫. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીપ ણિરયપરિસામંતેસુ જે પુઢવિક્કાહયા ? [૩૦] एवं जहा नेरइयउहेसप जाव-अहेसत्तमाप ।

૬. [પ્ર૦] કહિ ણં મંતે ! લોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! હમીસે ણં રયણપ્પમાપ ઉવાસંતરસ્સ અસં-ક્ષેજ્જતિભાગં ઓગાહેત્તા પ્પથ ણં લોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ।

૭. [પ્ર૦] કહિ ણં મંતે ? અહેલોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! ચઉત્થીપ પંકપ્પમાપ પુઢવીપ ઉવાસં-તરસ્સ સાતિરેગં અદ્દં ઓગાહિત્તા પ્પથ ણં અહેલોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ।

નરકાવાસોથી અત્યન્તમોટા છે—ઇત્યાદિ ચાર બોલ કહેવા. પરન્તુ તેની પેઠે તે મહાપ્રવેશવાળા નથી, અર્થાત્ તેમાં ઘણા જીવો પ્રવેશ કરતા નથી. તે નરકાવાસોમાં નારકીઓ પાંચમી ધૂમપ્રમા પૃથિવીના નારકો કરતાં મહાકર્મવાળા છે ૪, પરન્તુ તેવા અલ્પકર્મવાળા નથી—૪, તે અલ્પક્રદ્ધિવાળા છે, પરન્તુ તે પ્રમાણે તે અત્યન્ત મહદ્ધિક નથી. પાંચમી ધૂમપ્રમા નરકપૃથિવીમાં ત્રણ લાખ નરકાવાસો કહેલા છે—ઇત્યાદિ જેમ છટ્ટી તમાપૃથિવી સંબંધે કહ્યું, તેમ સાતે નરકપૃથિવીઓ સંબંધે પરસ્પર યાવત્—‘રત્નપ્રમા’—સુષી કહેવું, યાવત્—તેથી [શર્કરાપ્રમાના નારકો] મહાક્રદ્ધિવાળા નથી, પણ અલ્પદ્યુતિવાળા છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્નપ્રમા પૃથિવીના નારકો કેવા પ્રકારના પૃથિવીના સ્પર્શને અનુભવતા વિહરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! *અનિષ્ઠ, યાવત્—મનને પ્રતિકૂલ—[પૃથિવીના સ્પર્શને અનુભવતા વિહરે છે.] ઇત્યાદિ યાવત્—અધઃસપ્તમ પૃથિવીના નારકો સંબંધે જાણવું, ૧ રીતે [અનિષ્ઠ અને પ્રતિકૂલ] પાણીના સ્પર્શને, †યાવત્—વનસ્પતિના સ્પર્શને (અનુભવતા વિહરે છે.)

૧ સ્વર્ણદાર.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમા પૃથિવી બીજી શર્કરાપ્રમાપૃથિવીની અપેક્ષા જાડાઈમાં સર્વ કરતાં મોટી છે, અને ચારે દિશા લંબાઈ પહોળાઈમાં સર્વથી ન્હાની છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! ઇત્યાદિ—જેમ †જીવાભિગમ સૂત્રના બીજા નૈરયિક ઉદ્દેશકમાં †કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું.

૨ પ્રણિધિદાર.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમા પૃથિવીના નરકાવાસોની આસપાસ જે પૃથિવીકાયિક જીવો છે, યાવત્—વનસ્પતિકાયિક જીવો છે તે [મહાકર્મવાળા અને મહાવેદનાવાળા છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ !] ઇત્યાદિ—જેમ જીવાભિગમ સૂત્રના †નૈરયિક ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ યાવત્—અધઃસપ્તમનરકપૃથિવી સુષી જાણવું.

૪ નિરયાન્તદાર.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકના આયામ—લંબાઈનો મધ્ય ભાગ ક્યાં કહેલો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ રત્નપ્રમા પૃથિવીના આકાશના ખંડનો અસંખ્યાતમો ભાગ ઉલ્લંઘન કર્યા પછી અહિં લોકના આયામનો મધ્યભાગ કહેલો છે.

૫ કોકમધ્યદાર.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્યાં અધોલોકના આયામ—લંબાઈનો મધ્ય ભાગ કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચોથી પંકપ્રમા પૃથિવીના આકાશના ખંડનો કંઈક અધિક અરધો ભાગ ઉલ્લંઘન કર્યા પછી અહિં અધોલોકના આયામનો મધ્ય ભાગ કહેલો છે.

અધોકોકમધ્ય.

૩ * જુઓ જીવા • પ્રતિ • ૩ ૩૦ ૨ ૫૦ ૧૨૫-૧.

† યાવત્ શબ્દથી તેજસ્કાયિક અને વાયુકાયિક પ્રહણ કરવા, વાદર તેજસ્કાયિક માત્ર સમયક્ષેત્રને વિષે જ હોય છે, તેથી અહિં નરકપૃથિવીને વિષે તેનો સદ્ભાવ હોતો નથી, પરન્તુ ત્યાં અભિસમાન ઉષ્ણ અન્ય વસ્તુઓ હોય છે, તેથી ‘તેજસ્કાયિકના સ્પર્શને અનુભવે છે’ એમ કહ્યું છે—ટીકા.

૪ † જીવા • પ્રતિ • ૩ ૩૦ ૨ ૫૦ ૧૨૫-૧.

‡ રત્નપ્રમા પૃથિવી જાડાઈમાં એક લાખ અને એંશીહજાર યોજનપ્રમાણ હોવાથી સર્વ કરતાં મોટી છે, અને શર્કરાપ્રમા એક લાખ અને ત્રીશ હજાર યોજનપ્રમાણ હોવાથી તેનાથી ન્હાની છે. તેમજ રત્નપ્રમા લંબાઈ અને પહોળાઈમાં એક રજુ (રાજ) પ્રમાણ છે તેથી ન્હાની છે, અને શર્કરાપ્રમા તેથી અધિક પ્રમાણ હોવાથી મોટી છે—ટીકા.

૫ † જીવા • પ્રતિ • ૩ ૩૦ ૨ ૫૦ ૧૨૫-૨.

૪૦ મ • સુ •

૮. [પ્ર૦] કહિં ણં મંતે ! ઉદ્ધલોગસ્સ આયામમજ્ઞે પ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! ઉપ્પિ સળ્લકુમાર-માહિંદાણં કપ્પાણં હેટ્ઠિં સંમલોપ કપ્પે રિટ્ઠવિમાણે પત્થઢે પત્થ ણં ઉદ્ધલોગસ્સ આયામમજ્ઞે પ્ણત્તે ।

૯. [પ્ર૦] કહિં ણં મંતે ! તિરિયલોગસ્સ આયામમજ્ઞે પ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! જંબુદ્વીવે દીવે મંદરસ્સ પદ્ધયસ્સ બહુ-મજ્ઞદેસમાપ્પ હમીસે રયણપ્પમાપ્પ પુઢવીપ્પ ઉવરિમહેટ્ઠિલ્લેસુ સુહાગપયરેસુ પત્થ ણં તિરિયલોગસ્સ મજ્ઞે અટ્ટપ્પસિપ્પ ક્યપ્પ પ્ણત્તે, જઓ ણં હમાઓ દસ દિસાઓ પવહંતિ, તંજહા-૧ પુરચ્છિમા, ૨ પુરચ્છિમદાહિણા-પ્વં જહા દસમસપ્પ જાવ-નામધેજ્ઞં તિ ।

૧૦. [પ્ર૦] હંદા ણં મંતે ! દિસા ૧ કિમાદીયા, ૨ કિંપવહા, ૩ કતિપદેસાદીયા, ૪ કતિપદેસુત્તરા, ૫ કતિપદેસિયા, ૬ કિંપજ્જવસિયા, ૭ કિંસંઠિયા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! હંદા ણં દિસા ૧ ક્યગાદીયા, ૨ ક્યગપ્પવહા, ૩ દુપ્પસાદીયા, ૪ દુપ્પસુત્તરા, ૫ લોગં પડુચ્ચ અસંખેજ્જપ્પસિયા, અલોગં પડુચ્ચ અણંતપ્પસિયા, ૬ લોગં પડુચ્ચ સાઈયા સપ્પજ્જવસિયા, અલોગં પડુચ્ચ સાઈયા અપ્પજ્જવસિયા, ૭ લોગં પડુચ્ચ મુરજસંઠિયા, અલોગં પડુચ્ચ સગડુદ્ધિસંઠિયા પન્નત્તા ।

૧૧. [પ્ર૦] અગ્ગેયી ણં મંતે ! દિસા ૧ કિમાદીયા, ૨ કિંપવહા, ૩ કતિપ્પસાદીયા, ૪ કતિપ્પસવિચ્છિન્ના, ૫ કતિપ્પસિયા, ૬ કિંપજ્જવસિયા, ૭ કિંસંઠિયા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! અગ્ગેયી ણં દિસા ૧ ક્યગાદીયા, ૨ ક્યગપ્પવહા, ૩ પ્પગપ્પસાદીયા, ૪ પ્પગપ્પસવિચ્છિન્ના, ૫ અણુત્તરા લોગં પડુચ્ચ અસંખેજ્જપ્પસિયા, અલોગં પડુચ્ચ અણંતપ્પસિયા, ૬ લોગં પડુચ્ચ સાઈયા સપ્પજ્જવસિયા, અલોગં પડુચ્ચ સાઈયા અપ્પજ્જવસિયા, ચ્છિન્નમુત્તાવલિસંઠિયા પ્ણત્તા । જમા જહા હંદા, નેરઈ જહા અગ્ગેયી । પ્વં જહા હંદા તહા દિસાઓ ચત્તારિ, જહા અગ્ગેઈ તહા ચત્તારિ વિ વિદિસાઓ ।

૧૨. [પ્ર૦] વિમલા ણં મંતે ! દિસા કિમાદીયા-પુચ્છા જહા અગ્ગેયીપ્પ । [૩૦] ગોયમા ! વિમલા ણં દિસા ૧ ક્યગાદીયા, ૨ ક્યગપ્પવહા, ૩ ચડપ્પસાદીયા, ૪ દુપ્પસવિચ્છિન્ના, અણુત્તરા લોગં પડુચ્ચ સેસં જહા અગ્ગેયીપ્પ, નવરં ક્યગ-સંઠિયા પ્ણત્તા, પ્વં તમા વિ ।

કર્ણલોકમધ્ય.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્યાં ઉર્ધ્વલોકની લંબાઈનો મધ્યભાગ કહેલો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સનત્કુમાર અને માહેન્દ્ર દેવલોકના ઉપર અને બ્રહ્મદેવલોકની નીચે રિષ્ટ નામે ત્રીજા પ્રતરને વિષે અહિં ઉર્ધ્વલોકના આયામનો મધ્ય ભાગ કહેલો છે.

તિર્યંગલોકમધ્ય.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યંગ લોકના આયામનો મધ્યભાગ ક્યાં કહેલો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જંબુદ્વીપમાં મેરુપર્વતના બરોવર મધ્ય ભાગને વિષે આ રત્નપ્રભા પૃથિવીના ઉપર અને નીચેના ક્ષુદ્ર (સર્વ કરતાં લઘુ) એવા બે પ્રતરો છે, તેને વિષે તિર્યંગલોકના મધ્યભાગરૂપ આઠ પ્રદેશનો રુચક કહેલો છે, જ્યાંથી આ દશ દિશાઓ નીકળે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ પૂર્વદિશા, ૨ પૂર્વદક્ષિણ, -ઇત્યાદિ જેમ દશમ શતકના *પ્રથમ ઉદ્દેશકને વિષે કહ્યું છે તે પ્રમાણે યાવત્ 'દિશાના દશ નામ છે' -ત્યાં સુધી જાણવું.

૬ દિશા-વિદિશા
પ્રવહાર.
એન્દ્રી દિશા ક્યાંથી
નીકળે છે ?

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ એન્દ્રી (પૂર્વ) દિશાની આદિમાં શું છે ? ૨ તે ક્યાંથી નીકળે છે ? ૩ તેની આદિમાં કેટલા પ્રદેશો છે ? ૪ કેટલા પ્રદેશોની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થાય છે ? ૫ તે કેટલા પ્રદેશની છે ? ૬ તેનો અન્ત ક્યાં છે ? અને ૭ તે કેવા આકારે કહેલી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ એન્દ્રી દિશાની આદિમાં રુચક છે, ૨ તે રુચક થકી નીકળે છે, ૩ તેની આદિમાં બે પ્રદેશો છે, ૪ બે પ્રદેશની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થાય છે, ૫ લોકને આશ્રયી તે અસંખ્યાતપ્રદેશવાળી છે, અલોકને આશ્રયી અનન્તપ્રદેશાત્મક છે, ૬ લોકને આશ્રયી આદિ અને અન્તસહિત છે, અને અલોકને આશ્રયી સાદિ અને અનન્ત છે, ૭ લોકને આશ્રયી મુરજ-મૃદંગને આકારે છે, અને અલોકને આશ્રયી ગાડાની ઊધને આકારે કહેલી છે.

આગ્રેયી.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ આગ્રેયી દિશાની આદિમાં શું છે ? ૨ તે ક્યાંથી નીકળે છે ? ૩ તેની આદિમાં કેટલા પ્રદેશો છે ? ૪ તે કેટલા પ્રદેશના વિસ્તારવાળી છે ? ૫ તે કેટલા પ્રદેશની છે ? ૬ તેને અન્તે શું છે ? ૭ અને તે કેવા આકારે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ આગ્રેયી દિશાની આદિમાં રુચક છે, ૨ તે રુચક થકી નીકળે છે, ૩ તેની આદિમાં એક પ્રદેશ છે, ૪ તે એક પ્રદેશના વિસ્તારવાળી છે, ૫ તે ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિરહિત છે, અને લોકને આશ્રયી અસંખ્યાતપ્રદેશાત્મક છે, અલોકને આશ્રયી અનન્ત પ્રદેશાત્મક છે, ૬ લોકને આશ્રયી આદિ અને અન્ત સહિત છે, અને અલોકને આશ્રયી સાદિ અને અનન્ત છે. અને ૭ તે તૂટી ગયેલી મોતીની માલ્લાના આકારે કહેલી છે. યામ્યા (દક્ષિણ) દિશા એન્દ્રી (પૂર્વ) દિશાની પેઠે જાણવી. નૈર્ઋતી આગ્રેયી દિશાની પેઠે જાણવી-ઇત્યાદિ જેમ એન્દ્રી દિશા કહી, તેમ ચારે દિશાઓ અને આગ્રેયી દિશા કહી તેમ ચારે વિદિશાઓ જાણવી.

યામ્યા-દક્ષિણ.
નૈર્ઋતી.

કર્ણદિશા.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિમલા (ઉર્ધ્વ) દિશાની આદિમાં શું છે ? ઇત્યાદિ આગ્રેયીની પેઠે પ્રશ્ન કરવો. [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ વિમલા દિશાની આદિમાં રુચક છે, ૨ તે રુચક થકી નીકળે છે, ૩ તેની આદિમાં ચાર પ્રદેશ છે, ૪ તે બે પ્રદેશના વિસ્તારવાળી છે, ૫ ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ રહિત તે દિશા લોકને આશ્રયી અસંખ્યાતપ્રદેશાત્મક છે. બાકી વધુ આગ્રેયી દિશાને વિષે કહ્યું છે તેમ જાણવું. પરન્તુ એટલો વિશેષ છે કે તે રુચકને આકારે કહેલી છે. એ પ્રમાણે તમા (અધો) દિશા પણ જાણવી.

તમાદિશા.

१३. [प्र०] किमियं भंते ! लोपत्ति पवुच्चइ ? [उ०] गोयमा ! पंचत्थिकाया, एस णं एवतिए लोप त्ति पवुच्चइ, तंजहा—
१ धम्मत्थिकाए, २ अहम्मत्थिकाए, जाव—५ पोग्गलत्थिकाए ।

१४. [प्र०] धम्मत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! धम्मत्थिकाएणं जीवाणं आगमण—गमण—
भासु—म्मेस—मणजोगा—वइजोगा—कायजोगा, जे यावन्ने तहप्पगारा चला भावा सधे ते धम्मत्थिकाए पवत्तंति, गइलक्खणे
णं धम्मत्थिकाए ।

१५. [प्र०] अहम्मत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! अहम्मत्थिकाएणं जीवाणं ठाण—निसीयण—
तुयट्ठण, मणस्स य एगत्तीभावकरणता, जे यावन्ने तहप्पगारा थिरा भावा सधे ते अहम्मत्थिकाए पवत्तंति, ठाणलक्खणे णं
अहम्मत्थिकाए ।

१६. [प्र०] आगासत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं अजीवाण य किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! आगासत्थिकाएणं जीव-
दद्याण य अजीवदद्याण य भायणभूए । “एणेण वि से पुन्ने दोहि वि पुन्ने सयं पि माएज्जा । कोडिसएण वि पुन्ने कोडिसहस्सं
पि माएज्जा ॥” अवगाहणालक्खणे णं आगासत्थिकाए ।

१७. [प्र०] जीवत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! जीवत्थिकाएणं जीवे अणंताणं आभिणिबोहियनाण-
पज्जवाणं, अणंताणं सुयनाणपज्जवाणं—एवं जहा वितियसए अत्थिकायउहेसए जाव—उवओगं गच्छति, उवओगलक्खणे णं जीवे ।

१८. [प्र०] पोग्गलत्थिकाए णं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पोग्गलत्थिकाएणं जीवाणं ओरालिय—वेउधिय—आहारग—तेया—
कम्मए सोइंदिय—चभिंखदिय—घाणिंदिय—जिंभिंदिय—फांसिंदिय—मणजोग—वयजोग—कायजोग—आणापाणूणं च गहणं पवत्तति,
गहणलक्खणे णं पोग्गलत्थिकाए ।

१३. [प्र०] हे भगवन् ! आ लोक केवो कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! आ लोक पंचास्तिकायरूप कहेवाय छे, ते आ प्रमाणे—
१ धर्मास्तिकाय, २ अधर्मास्तिकाय, यावत्—[३ आकाशास्तिकाय ४ जीवास्तिकाय अने] ५ पुद्गलास्तिकाय.

लोक.

१४. [प्र०] धर्मास्तिकाय वडे जीवोनी शी प्रवृत्ति थाय ? [उ०] हे गौतम ! धर्मास्तिकाय वडे जीवोनुं आगमन, गमन, भाषा,
उन्मेष (नेत्रनुं उघडनुं), मनोयोग, वचनयोग अने काययोग प्रवर्ते छे; ते शिवाय बीजा तेवा प्रकारना गमनशील भावो छे, ते सर्व धर्मा-
स्तिकायथी प्रवर्ते छे; केमके गतिलक्षण धर्मास्तिकाय छे.

७ अस्तिकाय-
प्रवर्तनहार.
धर्मास्तिकायवडे
जीवोनुं प्रवर्तन.

१५. [प्र०] अधर्मास्तिकाय वडे जीवोनी शी प्रवृत्ति थाय ? [उ०] हे गौतम ! अधर्मास्तिकाय वडे जीवोनुं उभा रहेवुं, बेसवुं,
सुवुं अने मनने स्थिर करवुं—वगेरे प्रवर्ते छे, ते शिवाय बीजा स्थिर भावो छे ते सर्वे अधर्मास्तिकाय थकी प्रवर्ते छे, केमके स्थितिलक्षण
अधर्मास्तिकाय छे.

अधर्मास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! आकाशास्तिकायवडे जीवोनी अने अजीवोनी शी प्रवृत्ति थाय ? [उ०] हे गौतम ! आकाशास्तिकाय
जीव अने अजीव द्रव्यनो आश्रयरूप छे. अर्थात् तेथी जीव अने अजीवद्रव्यनो अक्काह प्रवर्ते छे. “एक—[परमाणु—]थी के वे—
[परमाणु] थी पूर्ण एक आकाशप्रदेशनी अंदर सो परमाणुओ पण माय, अने सो क्रोड [परमाणुओ] वडे पूर्ण एक आकाशप्रदेशमा
इजार क्रोड [परमाणुओ] पण “माय;” केमके अक्काहनालक्षण आकाशास्तिकाय छे.

आकाशास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! जीवास्तिकायवडे जीवोनुं शुं प्रवर्ते ? [उ०] हे गौतम ! जीवास्तिकायवडे जीव अनन्त आभिनिबोधिक—
मतिज्ञानना पर्यायो, अने अनन्त श्रुतज्ञानना पर्यायोना—इत्यादि जेम बीजा शतकना अस्तिकाय उद्देशकर्मा कहुं छे तेम अहिं कहेवुं,
यावत्—ते [ज्ञान अने दर्शनना] उपयोगने प्राप्त थाय छे, केमके उपयोगलक्षण जीव छे.

जीवास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकाय वडे शुं प्रवर्ते ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गलास्तिकायवडे जीवोने औदारिक, वैक्रिय, आहा-
रक, तैजस, कार्मण, श्रोत्रेन्द्रिय, चक्षुइन्द्रिय, घ्राणेन्द्रिय, रसनेन्द्रिय, स्पर्शनेन्द्रिय, मनोयोग, वचनयोग, काययोग अने श्वासोच्छ्वासनुं ग्रहण
प्रवर्ते छे. केमके ग्रहणलक्षण पुद्गलास्तिकाय छे.

पुद्गलास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१६ * जेम एक ओरडानो आकाश एक बीवाना प्रकाशथी भराय, अने बीजो बीवो करीए तो तेनो प्रकाश पण त्यांज समाय, एम सो के सहस्र बीवानो
प्रकाश पण त्यां ज समाय, पण बहार न नीकळे तेम पुद्गलनो परिणाम विचित्र होवाथी एक, वे, संख्याता, असंख्याता के अनन्त परमाणुथी पूर्ण एक
आकाश प्रदेशमा एकथी मांथीने अनन्त परमाणुओ सुधी त्यां समाय.

१७ † भग० ख० १ श० २ उ० १० पृ० ३०९.

૧૯. [પ્ર૦] एगे भंते ! धम्मत्थिकायपदेसे केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! जहन्नपदे तिहिं, उक्कोसपदे छहिं । [प्र०] केवतिपहिं अहम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! जहन्नपप चउहिं, उक्कोसपप सत्तहिं । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! सत्तहिं । [प्र०] केवतिपहिं जीवत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! अणंतेहिं । [प्र०] केवतिपहिं पोग्गलत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! अणंतेहिं । [प्र०] केवतिपहिं अद्धासमपहिं पुट्टे ? [उ०] सिय पुट्टे सिय नो पुट्टे, जइ पुट्टे नियमं अणंतेहिं ।

૨૦. [પ્ર૦] एगे भंते ! अहम्मत्थिकायपपसे केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! जहन्नपप चउहिं, उक्कोसपप सत्तहिं । [प्र०] केवतिपहिं अहम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] जहन्नपप तिहिं, उक्कोसपप छहिं, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

૨૧. [પ્ર૦] एगे भंते ! आगासत्थिकायपपसे केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] गोयमा ! सिय पुट्टे सिय नो पुट्टे, जइ पुट्टे जहन्नपदे पक्केण वा दोहिं वा तीहिं वा चउहिं वा, उक्कोसपप सत्तहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहिं वि ।

८ अस्तिकायप्रदेश
સ્પર્શનાદ્વાર-
ધર્માસ્તિકાયનો એક
પ્રદેશ ધર્માસ્તિકા-
યાદિ દ્રવ્યના કેટલા
પ્રદેશો વડે સ્પર્શાય ?

૧૯. [પ્ર૦] हे भगवन् ! धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय ? [उ०] हे गौतम ! *जघ-
न्यपदे त्रण प्रदेशोवडे, अने उत्कृष्टपदे छ प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय ? [उ०]
हे गौतम ! जघन्यपदे १ चार, अने उत्कृष्ट पदे सात अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदे-
शोवडे स्पर्शयिलो होय ? [उ०] हे गौतम ! आकाशास्तिकायना सात प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे
स्पर्शयिलो होय ? [उ०] हे गौतम ! जीवास्तिकायना अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय. [प्र०] केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श-
यिलो होय ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गलास्तिकायना अनन्तप्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होय. [प्र०] केटला ॥अद्धा-काल-ना समयोवडे स्पर्शयिलो
होय ? [उ०] कदाचित् कालना समयोवडे स्पर्शयिलो होय अने कदाचित् स्पर्शयिलो न होय. जो स्पर्श करायलो होय तो अवश्य अनन्त-
समयोवडे स्पर्श करायलो होय.

अधर्मास्तिकायનો
એક પ્રદેશ.

૨૦. [પ્ર૦] हे भगवन् ! अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयिलो होય ? [उ०] हे गौतम ! जघ-
न्यपदे १ चार, अने उत्कृष्टपदे सात धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो
होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यपदे त्रण अने उत्कृष्टपदे छ प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय. बाकी बंधु धर्मास्तिकायना प्रदेशानी पेठे कहेवुं.

आकाशास्तिकायનો
એક પ્રદેશ.

૨૧. [પ્ર૦] हे भगवन् ! आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्શ કરાયેલો હોય ? [उ०] हे गौतम !
॥कदाचित् [लोकने आश्रयी] स्पर्श करायेलो होय अने कदाचित् [अलोकने आश्रयी] स्पर्श करायेलो न होय. जो स्पर्श करायेलो होय

૧૯ * અહિં જઘન્યપદ લોકાન્તના કોણને વિષે હોય છે, તે ભૂમિને નજીક ઓરડાના કોણની પેઠે જાણવું. [સ્થાપના]— ત્યાં ધર્માસ્તિકાયના એક
પ્રદેશને ઉપરના એક પ્રદેશ અને પાસેના બે પ્રદેશો—એમ ધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશોની સ્પર્શના હોય છે. અને ઉત્કૃષ્ટપદે ચાર દિશાના ચાર પ્રદેશો
અને ઊર્ધ્વ તથા અધોદિશાના એક એક પ્રદેશ મઠ્ઠીને છ પ્રદેશોની સ્પર્શના હોય છે. સ્થાપના—.

† ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશને જઘન્યપદે જેમ ધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશોની સ્પર્શના કહી છે, તેવી રીતે અધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશોની સ્પર્શના
તથા ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશને સ્થાને રહેલા અધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશોની સ્પર્શના—મઠ્ઠીને ચાર પ્રદેશોની સ્પર્શના હોય છે. અને ઉત્કૃષ્ટપદે છ દિશાના છ
પ્રદેશો અને ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશને સ્થાને રહેલા એક અધર્માસ્તિકાયની પ્રદેશોની એમ સાત પ્રદેશોની સ્પર્શના હોય છે. લોકાન્તે પણ અલોકાકાશ હોવાથી
પૂર્વોક્ત સાત આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશોની સ્પર્શના હોય છે.

‡ એક ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશને વિષે અને તેની પાસે અનન્તજીવના અનન્ત પ્રદેશો વિચાર્યા હોવાથી તે જીવના અનન્ત પ્રદેશો વડે સ્પર્શાયેલ હોય. એ
પ્રમાણે પુદ્ગલાસ્તિકાયના અનન્ત પ્રદેશોવડે પણ સ્પર્શાયેલો હોય.

¶ અદ્વાસમય માત્ર સમયક્ષેત્ર—અઠી દ્વીપમાં હોય છે, તેની બાહરે નથી, કેમકે સમયાદિક કાલ સૂર્યની ગતિદ્વારા નિષ્પન્ન થાય છે, તેથી કદાચિત્ ધર્મા-
સ્તિકાયનો એક પ્રદેશ સ્પર્શાયેલ હોય અને કદાચિત્ ન હોય. જો સ્પર્શાયેલ હોય તો અનન્ત અદ્વાસમયો વડે સ્પર્શાયેલ હોય, કેમકે તે અનાદિ હોવાથી તેને
અનન્ત સમયની સ્પર્શના હોય છે. અથવા વર્તમાનસમયવિશિષ્ટ અનન્ત દ્રવ્યો તે અનન્ત સમય કહેવાય છે, માટે અનન્ત સમયોવડે સ્પૃષ્ટ કહેવાય છે.

૨૦ § અધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશની વાકીના દ્રવ્યોના પ્રદેશોની સાથે સ્પર્શના ધર્માસ્તિકાયપ્રદેશની સ્પર્શનાને અનુસારે જાણવી.

૨૧ ॥ આકાશાસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ લોકને આશ્રયી ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશ વડે સ્પૃષ્ટ હોય છે, અને અલોકને આશ્રયી સ્પૃષ્ટ હતો નથી. જો સ્પૃષ્ટ હોય તો
જઘન્ય પદે ૧ લોકાન્તમાં વર્તમાન ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશ વડે અલોકાકાશના અપ્રમાણમાં વર્તેલો એક આકાશ પ્રદેશ સ્પૃષ્ટ હોય, ૨ વક્રગત આકાશપ્રદેશ ધર્મા-
સ્તિકાયના બે પ્રદેશ વડે સ્પૃષ્ટ હોય, ૩ જે અલોકાકાશના પ્રદેશની આગલ, નીચે અને ઉપર ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો છે તે ધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ
હોય. ૪ લોકાન્તને વિષે છુણામાં રહેલો આકાશપ્રદેશ તે તદાશ્રિત પ્રદેશ, ઉપરના કે નીચેના અને બે દિશામાં રહેલા બે પ્રદેશ—એ રીતે ચાર ધર્માસ્તિકાયના
પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય. ૫ જે આકાશનો પ્રદેશ ઉપરના, નીચેના, બે દિશાના અને ત્યાંજ રહેલો ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશથી સ્પૃષ્ટ હોય તે પાંચ પ્રદેશો વડે
સ્પર્શાય. ૬ જે ઉપર, નીચે, ત્રણ દિશા અને ત્યાંજ રહેલા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો વડે સ્પર્શાય તે છ પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય. ૭ અને જે ઉપર, નીચે, ચાર
દિશામાં અને ત્યાં રહેલા પ્રદેશો વડે સ્પર્શાય તે ધર્માસ્તિકાયના સાત પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય. એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો વડે સ્પર્શના જાણવી.

[प्र०] केवतिर्पहि आगासत्थिकायपपसेहि पुट्टे ? [उ०] छहिं । [प्र०] केवतिर्पहि जीवत्थिकायपपसेहि पुट्टे ? [उ०] सिय पुट्टे सिय नो पुट्टे, जइ पुट्टे नियमं अणंतेहि । एवं पोग्गलत्थिकायपपसेहि वि, अद्दासमपहि वि ।

२२. [प्र०] एगे भंते ! जीवत्थिकायपपसे केवतिर्पहि धम्मत्थिकाय—पुच्छा । [उ०] जइन्नपदे चउहिं, उक्कोसपप सत्तहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहि वि । [प्र०] केवतिर्पहि आगासत्थिकाय—पुच्छा । [उ०] सत्तहिं । [प्र०] केवतिर्पहि जीवत्थि० ? [उ०] सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

२३. [प्र०] एगे भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसे केवतिर्पहि धम्मत्थिकायपपसेहि० ? [उ०] एवं जहेव जीवत्थिकायस्स ।

२४. [प्र०] दो भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिर्पहि धम्मत्थिकायपपसेहि पुट्टा ? [उ०] गोयमा ! जइन्नपप छहिं, उक्कोसपप बारसहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहि वि । [प्र०] केवतिर्पहि आगासत्थिकाय० ? [उ०] बारसहिं, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

२५. [प्र०] तिन्नि भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिर्पहि धम्मत्थिकायपपसेहि पुट्टा ? [उ०] जइन्नपप अट्टहिं, उक्कोसपप सत्तरसहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहि वि । [प्र०] केवतिर्पहि आगासत्थि० ? [उ०] सत्तरसहिं, सेसं जहा धम्म-

तो जघन्यपदे एक, बे, त्रण के चार धर्मास्तिकायना प्रदेशवडे स्पर्श करायेलो होय, अने उत्कृष्टपदे सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोनी साथे पण स्पर्श जाणवो. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] हे गौतम ! छ प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] कदाचित् स्पर्श करायेलो होय अने कदाचित् स्पर्श न करायेलो पण होय. जो स्पर्श करायेलो होय तो अवश्य अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय. ए प्रमाणे पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे अने अद्दा—कालना समयोवडे पण स्पर्शना जाणवी.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! जीवास्तिकायना एक प्रदेश केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय—ए प्रश्न. [उ०] जघन्यपदे चार अने उत्कृष्टपदे सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं.

जीवास्तिकायना एक प्रदेश.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना एक प्रदेश केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] जेम जीवास्तिकायना एक प्रदेश संबन्धे कहुं तेम अहिं जाणवुं.

पुद्गलास्तिकायना एक प्रदेश.

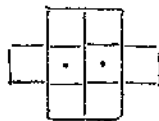
२४. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना बे प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यपदे *छ प्रदेशोवडे, अने उत्कृष्टपदे बार प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्शना जाणवी. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय ? [उ०] बार प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं.

पुद्गलास्तिकायना बे प्रदेशो.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय ? [उ०] जघन्यपदे आठ, अने उत्कृष्टपदे सत्तर प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्श करायेला होय. [प्र०] केटला

पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो.

२४ * अहिं चूर्णिकारुं आवा प्रकारुं व्याख्यान छ—“लोकान्ते द्विप्रदेशिक स्कन्ध एक प्रदेशने अवगाहीने रहेलो छे, तो पण ते प्रदेशने ‘प्रतिद्रव्यनी अवगाहना होय छे’ ए नयमतनी विवक्षाथी अवगाह प्रदेश एक छतां पण भिन्न मानवाथी ते बे प्रदेशो वडे स्पर्शयेलो छे, तथा जे तेनी उपरनो के नीचेनो प्रदेश छे ते पण नयना मतथी बे प्रदेशथी स्पर्शयेलो छे, अने पासेना बे अणुओ एक एक प्रदेशनो स्पर्श करे छे—आ प्रमाणे धर्मास्तिकायना छ प्रदेशो वडे द्व्यणुक स्कन्धनो स्पर्श थाय छे. नयना मतनो आश्रय न करीए तो द्व्यणुक स्कन्धने चार प्रदेशनी जघन्य स्पर्शना होय छे.” वृत्तिकार आ प्रमाणे कहे छे—
“अहिं जे बे बिंदुओ छे ते बे परमाणुओ जाणवा, तेमां आ तरफनो परमाणु आ तरफना धर्मास्तिकायना प्रदेश वडे स्पर्श करायेल होय, अने पेले तरफनो परमाणु पेले तरफना धर्मास्तिकायप्रदेश वडे स्पृष्ट होय—ए प्रमाणे बे प्रदेशो, तथा जे बे प्रदेशोमां बे परमाणुओ स्थापित करेला छे तेनी आगळना बे प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय—ए प्रमाणे चार थया, अने बे अवगाढ प्रदेशनी स्पर्शना होय—ए छ प्रदेशनी स्पर्शना होय. उत्कृष्ट बार प्रदेशनी स्पर्शना होय छे, ते आ प्रमाणे—
दक्षिणनो एक एक मळीने चार प्रदेशनी

द्विप्रदेशावगाढ होवाथी बे प्रदेश, बे उपरना अने बे नीचेना, पासेनां बन्धे, अने उत्तर स्पर्शना होय छे.

२५ † पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशने एक प्रदेशावगाढ छतां पूर्वोक्त नयना मतथी अवगाढ त्रण प्रदेश, नीचेना के उपरना त्रण प्रदेश अने पासेना बे प्रदेश—ए प्रमाणे धर्मास्तिकायना आठ प्रदेशनी स्पर्शना होय छे. अहिं वधा जघन्य पदे विवक्षित परमाणुथी बमणा करी अने बे अधिक करीए एटला प्रदेशोनी स्पर्शना होय छे. अने उत्कृष्टपदे विवक्षित परमाणुथी पांचगुणा करी बे अधिक करीए एटला प्रदेशनी स्पर्शना होय छे. तेमां एक परमाणुने बमणा करीए अने बे सहित करीए एटले जघन्यपदे चार प्रदेशनी स्पर्शना होय, अने उत्कृष्टपदे एक परमाणुने पांच गुणा करीए अने बे सहित करीए एटले सात प्रदेशनी स्पर्शना होय छे. ए प्रमाणे द्व्यणुक—त्र्यणुकादिने विषे जाणवुं—टीका.

त्थिकायस्स । एवं एणं गमेणं भाणियच्चं जाव-दस, नवरं जहन्नपदे दोत्रि पक्खिवियघ्ना, उक्कोसपप पंच । चत्तारि पोग्गल-त्थिकायस्स० जहन्नपप दसहिं, उक्कोसपप बावीसाए । पंच पुग्गल०, जहन्नपप बारसहिं, उक्कोसपप सत्तावीसाए । छ पोग्गल० जहन्नपप चोदसहिं, उक्कोसपप बत्तीसाए । सत्त पोग्गल० जहन्नपप सोलसहिं, उक्कोसपप सत्ततीसाए । अट्ट पोग्गल० जहन्नपप अट्टारसहिं, उक्कोसेणं बायालीसाए । नव पोग्गल० जहन्नपप वीसाए, उक्कोसपप सीयालीसाए । दस पोग्गल० जहन्नपप बावीसाए, उक्कोसपप बावसाए । आगासत्थिकायस्स सच्चत्थं उक्कोसगं भाणियच्चं ।

२६. [प्र०] संखेज्जा भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टा ? [उ०] जहन्नपपदे तेणेव संखेज्जणं दुगुणेणं दुरुवाहिणं, उक्कोसपपदे तेणेव संखेज्जणं पंचगुणेणं दुरुवाहिणं । [प्र०] केवतिपहिं अधम्मत्थिकाय पपसेहिं ? [उ०] एवं चेव । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थिकाय० ? [उ०] तेणेव संखेज्जणं पंचगुणेणं दुरुवाहिणं । [प्र०] केवइपहिं जीवत्थिकाय० ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवइपहिं पोग्गलत्थिकाय० ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवइपहिं अद्दासमपहिं ? [उ०] सिय पुट्टे, सिय नो पुट्टे, जाव-अणंतेहिं ।

२७. [प्र०] असंखेज्जा भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपदेसेहिं० ? [उ०] जहन्नपपदे तेणेव असंखेज्जणं दुगुणेणं दुरुवाहिणं, उक्कोसपपदे तेणेव असंखेज्जणं पंचगुणेणं दुरुवाहिणं, सेसं जहा संखेज्जाणं जाव-नियमं अणंतेहिं ।

२८. [प्र०] अणंता भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिपहिं धम्मत्थिकाय० ? [उ०] एवं जहा असंखेज्जा तहा अणंता ति निरवसेसं ।

आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय ? [उ०] सत्तर प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. बाकी बहुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं. एं प्रमाणे आ पाठ वडे यावत्-दश प्रदेशो सुधी कहेवुं. परन्तु एटलो विशेष छे के जघन्यपदे बेनो अने उत्कृष्टपदे पांचनो प्रक्षेप करवो. चार पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो जघन्यपदे दश अने उत्कृष्टपदे बावीश प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना पांच प्रदेशो जघन्यपदे बार अने उत्कृष्टपदे सत्तावीश प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना छ प्रदेशो जघन्यपदे चौद अने उत्कृष्टपदे बत्तीश प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना सात प्रदेशो जघन्यपदे सोल अने उत्कृष्टपदे साडतीश प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना आठ प्रदेशो जघन्यपदे अटार अने उत्कृष्टपदे बैतालीश प्रदेशोवडे स्पर्शयैला होय. पुद्गलास्तिकायना नव प्रदेशो जघन्यपदे वीश अने उत्कृष्टपदे सुडतालीश प्रदेशोवडे स्पर्शयैला होय. पुद्गलास्तिकायना दश प्रदेशो जघन्यपदे बावीश अने उत्कृष्टपदे बावन प्रदेशोवडे स्पर्शयैला होय. आकाशास्तिकायनुं सर्वत्र *उत्कृष्टपद कहेवुं.

पुद्गलास्तिकायना संख्याता प्रदेशो.

२६. [प्र०] हे भगवन् ! संख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयैला होय ? [उ०] जघन्यपदे तेज संख्याता प्रदेशने बमणा करी बे रूप अधिक करीए, अने उत्कृष्टपदे तेज संख्याता प्रदेशने पांच गुणा करी बे रूप अधिक करीए. [तेटला प्रदेशोवडे स्पर्शयैला होय.] [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयै ? [उ०] ए प्रमाणे [धर्मास्तिकायनी पेटे] जाणवुं. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयैला होय ? [उ०] तेज संख्याताने पांचगुणा करी बे रूप अधिक करीए [तेटला प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय.] [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. [प्र०] केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्शं करायेला होय. [प्र०] केटला अद्दासमयोवडे स्पर्शं करायेला होय ? [उ०] कदाच स्पर्शं करायेला होय, अने कदाच स्पर्शं न करायेला होय, यावत्-अनन्त समयोवडे स्पर्शं करायेला होय.

पुद्गलास्तिकायना असंख्य प्रदेशो.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना असंख्याता प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शं कराय ? [उ०] जघन्यपदे तेज असंख्याताने बमणा करीए अने बे रूप अधिक करीए तेटला प्रदेशोवडे स्पर्शं कराय, अने उत्कृष्टपदे तेज असंख्याताने पांच गुणा करीए, अने बे रूप अधिक करीए एटला प्रदेशोवडे स्पर्शं कराय. बाकी बहुं जेम संख्यातासंबन्धे कहुं तेम अहिं जाणवुं, यावत्-‘अवश्य अनन्त समयोवडे स्पर्शं कराय’ त्यां सुधी जाणवुं.

पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शं कराय ? [उ०] ए प्रमाणे जेम असंख्याता प्रदेश संबन्धे कहुं तेम अनन्ता प्रदेश संबन्धे पण समप्र जाणवुं.

२५ * आकाशास्तिकायनुं उत्कृष्टपद छे, पण जघन्यपद नथी, कारण के आकाश सर्व स्थले विद्यमान छे.—टीका.

२६ † दशथी उपरांत संख्यानी गणना संख्यातामां ज थाय छे. जेमके वीश प्रदेशनो एक स्कन्ध लोकान्तना एक प्रदेशने विषे रहेलो छे, अने ते धम्मक नयना अभिप्रायथी वीश अवगाढ प्रदेशोवडे, अने तेज नयना मतथी उपरना के नीचेना वीश प्रदेशो वडे तथा पासेना बे प्रदेशो वडे—ए प्रमाणे जघन्यपदे बैतालीश प्रदेशोवडे स्पर्शयै. उत्कृष्टपदे निरुपचरित (वास्तविक) वीश अवगाढ प्रदेशोवडे, वीश नीचेना अने वीश उपरना प्रदेशोवडे अने पूर्व अने पश्चिम, ए बच्चे दिशाए वीश वीश प्रदेशोवडे, तथा उत्तर अने दक्षिण बाजु एक एक प्रदेशोवडे—सर्व मळी एकसो बे प्रदेशोवडे स्पर्शयै.—टीका.

२८ ‡ अहिं एटली विशेषता छे के जेम जघन्यपदने विषे उपरना के नीचेना अवगाढ प्रदेशो औपचारिक छे, तेम उत्कृष्ट पदने विषे पण जाणवुं, जेमके अवगाहथी निरुपचरित अनन्त आकाश प्रदेशो होता नथी, पण असंख्याता होय छे.—टीका.

२९. [प्र०] एगे भंते ! अद्वासमय केवतिपहिं धम्मत्थिकायप्पसेहिं पुट्टे ? [उ०] सत्तहिं । [प्र०] केवतिपहिं अहम्मत्थि० ? [उ०] एवं चेव, एवं आगासत्थिकाएहि वि । [प्र०] केवतिपहिं जीवत्थिकाय० ? [उ०] अणंतेहिं, एवं जाव—अद्वासमपहिं ।

३०. [प्र०] धम्मत्थिकाए णं भंते ! केवतिपहिं धम्मत्थिकायप्पसेहिं पुट्टे ? [उ०] नत्थि एक्केण वि । [प्र०] केवतिपहिं अधम्मत्थिकायप्पसेहिं ? [उ०] असंखेज्जेहिं । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थिकायपदेसेहिं ? [उ०] असंखेज्जेहिं । [प्र०] केवतिपहिं जीवत्थिकायप्पसेहिं ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवतिपहिं पोग्गलत्थिकायप्पसेहिं ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवतिपहिं अद्वासमपहिं ? [उ०] सिय पुट्टे, सिय नो पुट्टे, जइ पुट्टे नियमा अणंतेहिं ।

३१. [प्र०] अहम्मत्थिकाए णं भंते ! केवत्तएणं धम्मत्थिकाय० ? [उ०] असंखेज्जेहिं । [प्र०] केवतिपहिं अहम्मत्थि० ? [उ०] णत्थि एक्केण वि, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स । एवं एणं गमएणं सधे वि सट्टाणए नत्थि एक्केण वि पुट्टा । परट्टाणए आदिल्लपहिं तिहिं असंखेज्जेहिं भाणियधं, पच्छिल्लएसु 'अणंता' भाणियधा, जाव—अद्वासमयो त्ति, जाव—[प्र०] केवतिपहिं अद्वासमपहिं पुट्टे ? [उ०] नत्थि एक्केण वि ।

३२. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे धम्मत्थिकायप्पसे ओगाढे, तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायप्पसे ओगाढा ? [उ०] नत्थि एक्को वि । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थिकायप्पसे ओगाढा ? [उ०] एक्को । [प्र०] केवतिया आगासत्थिकायपदेसा० ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! अद्वा—कालनो एक समय केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] *अद्वासमय सात प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेलो होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] उपर प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्शना जाणवी. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय. ए प्रमाणे यावत्—[अनन्त] अद्वासमयोवडे स्पर्शना जाणवी.

कालनो एक समय.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मास्तिकायद्रव्य केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] एक पण प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल न होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] असंख्यात प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] अनन्ता प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय. [प्र०] केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय. [प्र०] केटला अद्वासमयोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] कदाच स्पर्श कारयेल होय अने कदाच स्पर्श कारयेल न होय. जो स्पर्श कारयेल होय तो अवश्य अनन्त समयोवडे स्पर्श कारयेल होय.

धर्मास्तिकायद्रव्य.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! अधर्मास्तिकाय केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] एक पण प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल न होय. बाकी वधुं धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे ए पाठ वडे सर्वे पण स्वस्थानके एक पण प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल नथी, परस्थानके—आदिनां त्रण स्थानके—धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकाय ए त्रण स्थले असंख्याता प्रदेशो वडे स्पर्श कारयेल होय एम कहेवुं. अने पछीना त्रण स्थले 'अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श कारयेल होय'—एम यावत्—अद्वा समय सुधी कहेवुं. यावत्—[प्र०] केटला अद्वा समयोवडे स्पर्श कारयेल होय ? [उ०] एक पण समयोवडे स्पर्श कारयेल न होय.

अधर्मास्तिकाय.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ—रहेलो होय त्यां बीजा केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय

१ अवगाढार.

२९ * अहिं वर्तमानसमयविशिष्ट समयक्षेत्रमां रहेलो परमाणु अद्वासमय तरीके जाणवो, अन्यथा अद्वासमयने धर्मास्तिकायना सात प्रदेश साथे स्पर्शना न होय. अहिं जघन्यपद नथी, केमके अद्वासमय मनुष्यक्षेत्रना मध्यवर्ती छे. जघन्यपदतो लोकांतने विषे संभव छे, अने लोकान्तने विषे काल नथी. अद्वासमयविशिष्ट परमाणुद्रव्य एक धर्मास्तिकायना प्रदेशने विषे अवगाढ छे, अने बीजा तेनी छ दिशाए धर्मास्तिकायना छ प्रदेशो रहेला छे—ए प्रमाणे तेने सात प्रदेशोनी स्पर्शना होय छे.

† अहिं यावत्शब्दधी एक अद्वासमय अनन्त पुद्गलास्तिकायप्रदेशोवडे अने अनन्त अद्वासमयोवडे स्पर्श कारयेल होय, ते आ प्रमाणे—अद्वासमय-विशिष्ट अणुद्रव्य अद्वासमय कहेवाय छे, ते एक अद्वासमय पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशोवडे अने अनन्त अद्वासमय—अद्वासमयविशिष्ट अनन्त परमाणुओवडे स्पर्श कराय छे.

३१ † ज्यां केवल धर्मास्तिकायादि द्रव्यनो तेना प्रदेशोनी साथे स्पर्शनानो विचार थाय ते स्वस्थानक कहेवाय, बीजा द्रव्यना प्रदेशोनी साथे स्पर्शनानो विचार थाय ते परस्थानक कहेवाय. तेमां स्वस्थानके एक पण प्रदेशोवडे स्पृष्ट नथी, अने परस्थानके धर्मास्तिकायादि त्रण सूत्रने विषे असंख्य प्रदेशोवडे स्पृष्ट होय छे, केमके धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने तत्संबद्ध आकाशना असंख्य प्रदेशो छे. जीवादि त्रण सूत्रने विषे अनन्त प्रदेशो वडे स्पृष्ट होय छे. केमके तेओना अनन्त प्रदेशो छे. यावत् एक अद्वासमय केटला अद्वासमयो वडे स्पर्श कारयेल होय ? एक पण अद्वासमय त्रडे स्पर्श कारयेल नथी, कारण के निरूपचरित अद्वासमय एक ज होवाथी तेनी समयान्तरनी साथे स्पर्शना नथी.

[उ०] एको । [प्र०] केवतिया जीवत्थिकायपदेसा ? [उ०] अणंता । [प्र०] केवतिया पोग्गलत्थिकायपदेसा० ? [उ०] अणंता । [प्र०] केवतिया अद्दासमया ? [उ०] सिय ओगाढा सिय नो ओगाढा, जइ ओगाढा अणंता ।

३३. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे अहम्मत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपदेसा ओगाढा ? [उ०] एको । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थि० ? [उ०] नत्थि एको वि । सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

३४. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे आगासत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपदेसा ओगाढा ? [उ०] सिय ओगाढा सिय नो ओगाढा, जइ ओगाढा एको, एवं अहम्मत्थिकायपपसा वि । [प्र०] केवइया आगासत्थिकाय० ? [उ०] नत्थि एको वि । [प्र०] केवतिया जीवत्थि० ? [उ०] सिय ओगाढा सिय नो ओगाढा, जइ ओगाढा अणंता, एवं जाव-अद्दासमया ।

३५. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे जीवत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थि० ? [उ०] एको, एवं अहम्मत्थिकायपदेसा वि । एवं आगासत्थिकायपपसा वि । [प्र०] केवतिया जीवत्थि० ? [उ०] अणंता, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

३६. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे पोग्गलत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] एवं जहा जीवत्थिकायपपसे तहेव निरवसेसं ।

३७. [प्र०] जत्थ णं भंते ! दो पोग्गलत्थिकायपदेसा ओगाढा तत्थ केवतिया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] सिय एको सिय दोन्नि, एवं अहम्मत्थिकायस्स वि, एवं आगासत्थिकायस्स वि, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

३८. [प्र०] जत्थ णं भंते ! तिन्नि पोग्गलत्थिकायपदेसा तत्थ केवइया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] सिय एको, सिय

ज्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां बीजा धर्मास्तिकायादिना केटला प्रदेश अवगाढ होय ?

छे ? [उ०] एक पण प्रदेश अवगाढ नथी. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ-रहेला होय ? [उ०] एक अधर्मास्तिकायनो प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेश अवगाढ होय ? [उ०] एक प्रदेश अवगाढ होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय. [प्र०] केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] अनन्ता प्रदेशो अवगाढ होय. [प्र०] केटला अद्दासमयो अवगाढ होय ? [उ०] अद्दासमयो कदाच अवगाढ होय अने कदाच अवगाढ न होय; जो अवगाढ होय तो अनन्त अद्दासमयो अवगाढ होय.

अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश.

३३. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ-रहेलो होय त्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] त्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] एक पण नथी. बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं.

आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश.

३४. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] त्यां धर्मास्तिकायना प्रदेशो कदाच अवगाढ-रहेला होय, अने कदाच न अवगाढ होय. जो अवगाढ होय तो एक प्रदेश अवगाढ होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशो पण जाणवा. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] एक पण न होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] कदाच अवगाढ होय अने कदाच न अवगाढ होय. जो अवगाढ होय तो अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय. ए प्रमाणे यावत्-अद्दासमय सुधी जाणवुं.

जीवास्तिकायनो एक प्रदेश.

३५. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां जीवास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] त्यां एक प्रदेश अवगाढ होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशो पण जाणवा. आकाशास्तिकायना प्रदेशो पण ए रीते जाणवा. [प्र०] जीवास्तिकायना केटला प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] अनन्ता प्रदेशो अवगाढ होय. बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं.

पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश.

३६. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां धर्मास्तिकायना केटला प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] ए प्रमाणे जेम जीवास्तिकायना प्रदेश संबन्धे कहुं तेम बधुं कहेवुं.

पुद्गलास्तिकायनो वे प्रमाणे.

३७. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां पुद्गलास्तिकायना बे प्रदेशो अवगाढ होय त्यां धर्मास्तिकायना केटला प्रदेशो अवगाढ-रहेला होय ? [उ०] कदाच एक प्रदेश अवगाढ होय, अने कदाच वे प्रदेशो अवगाढ होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकाय संबन्धे पण जाणवुं. ए प्रमाणे आकाशास्तिकाय संबन्धे पण जाणवुं. बाकी बधुं [जीवास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमय संबन्धे] जेम धर्मास्तिकायना प्रदेशनी वक्तव्यतामां कहुं छे तेम पुद्गलास्तिकायना बे प्रदेशनी वक्तव्यताने विषे पण कहेवुं. [अर्थात् तेओना अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय छे.]

पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो अवगाढ-रहेला छे त्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] कदाच एक, कदाच बे अने कदाच त्रण प्रदेशो अवगाढ होय. [कारणके ज्यारे पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो एक आकाशास्ति-

दोत्रि, सिय तिन्नि, एवं अहम्मत्थिकायस्स वि, एवं आगासत्थिकायस्स वि, सेसं जहेव दोण्हं, एवं एक्केको वड्हियघो पपसो आइल्लपहिं तिहिं अत्थिकापहिं, सेसेहिं जहेव दोण्हं जाव-दसण्हं सिय एक्को, सिय दोत्रि, सिय तिन्नि, जाव-सिय दस । संखेज्जाणं सिय एक्को, सिय दोत्रि, जाव-सिय दस, सिय संखेज्जा । असंखेज्जाणं सिय एक्को, जाव-सिय संखेज्जा, सिय असंखेज्जा । जहा असंखेज्जा एवं अणंता वि ।

३९. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे अद्दासमए ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थि० ? [उ०] एक्को । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थि० ? [उ०] एक्को । [प्र०] केवतिया आगासत्थि० ? [उ०] एक्को । [प्र०] केवदया जीवत्थि० ? [उ०] अणंता, एवं जाव-अद्दासमया ।

४०. [प्र०] जत्थ णं भंते ! धम्मत्थिकाए ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपदेसा ओगाढा ? [उ०] नत्थि एक्को वि । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थिकाय० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया आगासत्थि० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया जीवत्थिकाय० ? [उ०] अणंता । एवं जाव-अद्दासमया ।

४१. [प्र०] जत्थ णं भंते ! अहम्मत्थिकाए ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थि० ? [उ०] नत्थि एक्को वि । सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स, एवं सघे, सट्टाणे नत्थि एक्को वि भाणियघं, परट्टाणे आदिल्लगा तिन्नि असंखेज्जा भाणियघा, पच्छिल्लगा तिन्नि अणंता भाणियघा जाव-अद्दासमओ त्ति । जाव-[प्र०] केवतिया अद्दासमया ओगाढा ? [उ०] नत्थि एक्को वि ।

कायना प्रदेशने अवगाहीने रहे स्यारे तेने विषे एक धर्मास्तिकायनो प्रदेश अवगाहीने रहे, स्यारे बे आकाशास्तिकायना प्रदेशने अवगाहीने रहे स्यारे स्यां बे धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहे, अने स्यारे त्रण आकाशास्तिकायना प्रदेशोने अवगाहीने रहे स्यारे स्यां त्रण धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहे.] ए प्रमाणे अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकायना संबन्धे कहेवुं. बाकी जीवास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमयने आश्रयी जेम बे पुद्गलप्रदेशसंबन्धे कहेवुं तेम त्रण पुद्गलप्रदेश संबन्धे पण कहेवुं. [अर्थात्-त्रण पुद्गल प्रदेशने स्थाने अनन्त जीवप्रदेशो, अनन्त पुद्गलपरमाणुओ अने अनन्त अद्दासमय अवगाढ होय.] ए प्रमाणे आदिना त्रण अस्तिकायने विषे एक एक प्रदेश वधारवो, बाकीनाने विषे जेम बे पुद्गलास्तिकायना प्रदेशसंबन्धे कहेवुं तेम यावत्-दश प्रदेश संबन्धे पण कहेवुं. एटले ज्यां पुद्गलास्तिकायना दश प्रदेशो अवगाढ होय स्यां धर्मास्तिकायनो कदाचित् एक प्रदेश, कदाचित् बे प्रदेश, कदाचित् त्रण प्रदेश, यावत्-कदाचित् दश प्रदेशो अवगाढ होय. ज्यां संख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय स्यां धर्मास्तिकायनो कदाचित् एक प्रदेश, कदाचित् बे प्रदेश, यावत्-कदाचित् दश प्रदेशो, यावत्-संख्याता प्रदेशो अवगाढ होय. असंख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो ज्यां अवगाढ-रहेला होय स्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश, यावत्-कदाचित् संख्याता प्रदेशो, अने कदाचित् असंख्याता प्रदेशो अवगाढ होय. जेम असंख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो माटे कहेवुं तेम अनन्त प्रदेशो माटे पण जाणवुं. [अर्थात् ज्यां पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय स्यां धर्मास्तिकायना कदाचित् एक, यावत्-संख्याता अने यावत्-असंख्याता प्रदेशो रहेला होय.]

३९. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां एक अद्दासमय अवगाढ होय स्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] एक प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] एक प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] एक प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशो रहेला होय. ए प्रमाणे यावत् अद्दासमय सुधी जाणवुं. [अर्थात् पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमयो अनन्ता रहेला होय.]

एक अद्दासमय.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां एक धर्मास्तिकाय अवगाढ होय स्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] स्यां धर्मास्तिकायनो एक पण प्रदेश रहेलो न होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशो रहेला होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशो रहेला होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो होय ? [उ०] अनन्ता होय. ए प्रमाणे यावत्-अद्दासमय सुधी जाणवुं.

एक धर्मास्तिकाय.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां एक अधर्मास्तिकाय अवगाढ-रहेलो होय स्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशो रहेला होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेला होय ? [उ०] एक पण प्रदेश न होय. बाकी [आकाशास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमयने] धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं. सर्व धर्मास्तिकायादि द्रव्यने 'स्वस्थानके एक पण प्रदेश नथी'-ए प्रमाणे कहेवुं, अने परस्थानके आदिना त्रण द्रव्यने (धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकायने) 'असंख्याता' कहेवा, अने पाछळना त्रण द्रव्यने 'अनन्ता' यावत्-अद्दासमय सुधी कहेवा. यावत्-[प्र०] केटला अद्दासमय अवगाढ होय ? [उ०] एक पण नथी.

एक अधर्मास्तिकाय.

૪૨. [પ્ર૦] જત્ય ણં મંતે ! યગે પુઢવિક્કાઇપ ઓગાઢે તત્થ ણં કેવતિયા પુઢવિક્કાઇયા ઓગાઢા ? [૩૦] અસંખેજ્ઞા । [પ્ર૦] કેવતિયા આઝકાઇયા ઓગાઢા ? [૩૦] અસંખેજ્ઞા । [પ્ર૦] કેવઇયા તેઝકાઇયા ઓગાઢા ? [૩૦] અસંખેજ્ઞા । [પ્ર૦] કેવઇયા વાઝકાઇયા ઓગાઢા ? [૩૦] અસંખેજ્ઞા । [પ્ર૦] કેવતિયા વણસ્સઇકાઇયા ઓગાઢા ? [૩૦] અણંતા ।

૪૩. [પ્ર૦] જત્ય ણં મંતે ! યગે આઝકાઇપ ઓગાઢે તત્થ ણં કેવતિયા પુઢવિ૦ ? [૩૦] અસંખેજ્ઞા । [પ્ર૦] કેવતિયા આઝ૦ ? [૩૦] અસંખેજ્ઞા । યવં જહેવ પુઢવિક્કાઇયાણં વત્તઘ્ઠતા તહેવ સઘ્ઠેસિં નિરવસેસં મ્હાણિયઘ્ઠં જાવ-વણસ્સઇકાઇયાણં, જાવ- [પ્ર૦] કેવતિયા વણસ્સઇકાઇયા ઓગાઢા ? [૩૦] અણંતા ।

૪૪. [પ્ર૦] યયંસિ ણં મંતે ! ધમ્મત્થિકાય-અધમ્મત્થિકાય-આગાસત્થિકાયંસિ ચક્કિયા કેઈ આસઇત્તપ વા ચિટ્ઠિત્તપ વા નિસીયત્તપ વા તુયટ્ઠિત્તપ વા ? [૩૦] નો ઇણટ્ટે સમટ્ટે, અણંતા પુણં તત્થ જીવા ઓગાઢા । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! યવં બુચ્છઇ-‘યતંસિ ણં ધમ્મત્થિ૦ જાવ-આગાસત્થિકાયંસિ ણો ચક્કિયા કેઈ આસઇત્તપ વા જાવ-ઓગાઢા’ ? [૩૦] ગોયમા ! સે જહાનામપ-કૂઢાગારસાલા સિયા, ડુહઓ લિત્તા, ગુત્તા, ગુત્તડુવારા, જહા રાયપ્પસેણજ્ઞે, જાવ-ડુવારવયણાઈં પિહેઇ, ડુ૦ ૨ પિ-હેત્તા તીસે કૂઢાગારસાલાય વહુમજ્ઞદેસમાય જહ્ઠેણં યક્કો વા ડો વા તિન્નિ વા ઝકોસેણં પદીવસહસ્સં પલીવેજ્ઞા, સે નૂણં ગોયમા ! તાઓ પદીવલેસ્સાઓ અન્નમન્નસંબદ્ધાઓ અન્નમન્નપુટ્ટાઓ જાવ-અન્નમન્નઘડત્તાય ચિટ્ઠંતિ ? હંતા ચિટ્ઠંતિ । ચક્કિયા ણં ગોયમા ! કેઈ તાસુ પદીવલેસ્સાસુ આસઇત્તપ વા જાવ-તુયટ્ઠિત્તપ વા ? મગવં ! ણો તિણટ્ટે સમટ્ટે । અણંતા પુણં તત્થ જીવા ઓગાઢા, સે તેણટ્ટેણં ગોયમા ! યવં બુચ્છઇ-જાવ-‘ઓગાઢા’ ।

૪૫. [પ્ર૦] કહ્ધિ ણં મંતે ! લોપ વહુસમે ? કહ્ધિ ણં મંતે ! લોપ સઘ્ઠવિગ્ગહિપ પ્ણણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! હમીસે રયણ-પ્પમાય પુઢવીપ ઉવરિમહેટ્ટિલ્લેસુ સુહાગપયરેસુ યત્થ ણં લોપ વહુસમે, યત્થ ણં લોપ સઘ્ઠવિગ્ગહિપ પ્ણણત્તે ।

પૃથિવીકાયિક.

૪૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જ્યાં ઇક પૃથિવીકાયિક જીવ અવગાઢ હોય ત્યાં બીજા કેટલા પૃથિવીકાયિક જીવો રહેલા હોય ? [૩૦] અસંખ્યાતા પૃથિવીકાયિકો રહેલા હોય. [પ્ર૦] કેટલા અપ્કાયિક જીવો અવગાઢ હોય ? [૩૦] અસંખ્યાતા જીવો અવગાઢ હોય. [પ્ર૦] કેટલા તેજઃકાયિક જીવો રહેલા હોય ? [૩૦] અસંખ્યાતા રહેલા હોય. [પ્ર૦] કેટલા વાયુકાયિક જીવો રહેલા હોય ? [૩૦] અસંખ્યાતા રહેલા હોય. [પ્ર૦] કેટલા વનસ્પતિકાયિકો રહેલા હોય ? [૩૦] અનન્તા વનસ્પતિકાયિકો રહેલા હોય.

અપ્કાયિક.

૪૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જ્યાં ઇક અપ્કાયિક રહેલો હોય ત્યાં કેટલા પૃથિવીકાયિક જીવો રહેલા હોય ? [૩૦] અસંખ્યાતા રહેલા હોય. [પ્ર૦] કેટલા અપ્કાયિકો રહેલા હોય ? [૩૦] અસંખ્યાતા રહેલા હોય. ઇ પ્રમાણે જેમ પૃથિવીકાયિકની વક્તવ્યતા કહી, તેમ સર્વની સઘઠ્ઠી વક્તવ્યતા યાવત્-વનસ્પતિકાય સુધી કહેવી. યાવત્-[પ્ર૦] કેટલા વનસ્પતિકાયિકો રહેલા હોય ? [૩૦] અનન્તા રહેલા હોય.

૧૧ અસ્તિકાય-
નિષદનદાર.
ધર્માસ્તિકાયાદિ ત્રણ
દ્રવ્યમાં વેસવાને
સમંથે થાય ?

૪૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આ ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, અને આકાશાસ્તિકાયને વિષે કોઈ પુરુષ વેસવાને, ઉભો રહેવાને, નીચે વેસવાને અને આલોટવાને શક્તિમાન્ હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ અર્થ યથાર્થ નથી, પરન્તુ તે સ્થાને તો અનન્તા જીવો અવગાઢ-રહેલા છે. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી ઇમ કહો છો કે આ ‘ધર્માસ્તિકાય, યાવત્-આકાશાસ્તિકાયને વિષે કોઈ પુરુષ વેસવાને શક્તિમાન્ નથી’-ઇત્યાદિ યાવત્-ત્યાં અનન્તા જીવો અવગાઢ-રહેલા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ કોઈ કૂટાગારશાલા હોય, તેને અંદર ને બહાર લીપી હોય, ચારે તરફથી ઢાંકેલી હોય, અને તેનાં વારણાં પણ બન્ધ કર્યાં હોય-ઇત્યાદિ* રાજપ્રશ્નીય સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે તેનું વર્ણન જાણવું, યાવત્-તે કૂટાગાર શાલાના દ્વારના કમાડને વંધ કરી, તે કૂટાગાર શાલાના વરાવર મધ્યમાગમાં જઘ્ઠ્યથી ઇક, વે, ત્રણ અને ઝકુટ્ઠથી ઇક હજાર દીવાઓ સલ્ગાવે. હે ગૌતમ ! સરેસર તે દીવાઓનું તેજ ઘરસ્પર મઠ્ઠીને, પરસ્પર સ્પર્શ કરીને, યાવત્ ઇક બીજા સાથે ઇકરૂપે થઈને રહે ! હા, મગવન્ ! રહે, હે ગૌતમ ! કોઈ પણ પુરુષ તે દીવાઓના તેજમાં વેસવાને યાવત્-અથવા આલોટવાને શક્તિમાન્ થાય ? હે મગવન્ ! ઇ અર્થ યોગ્ય નથી, પણ અનન્તા જીવો ત્યાં અવગાઢ-રહેલા હોય છે, તે માટે હે ગૌતમ ! ઇમ કહેવાય છે કે યાવત્-‘અનન્તા જીવો ત્યાં અવગાઢ હોય છે.’

૨૨ વહુસમદાર.

૪૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! લોકનો વરાવર સમ-(પ્રદેશની વૃદ્ધિ-હાનિરહિત) માગ ક્યાં કહેલો છે ? હે મગવન્ ! લોકનો સર્વથી સંક્ષિપ્ત-સાંકઢો માગ ક્યાં કહેલો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ રત્નપ્રમા પૃથિવીના ઉપર અને નીચેના ક્ષુદ્ર (લઘુ) પ્રતરને વિષે અહિં લોકનો વરાવર સમમાગ કહેલો છે, અને અહિંજ લોકનો સર્વથી સંક્ષિપ્ત (સાંકઢો) માગ કહેલો છે.

૪૪ * કૂટાગારશાલાનું વર્ણન જુઓ-રાજપ્રશ્નીય ૫૦ ૧૩૪.

૪૫ † આ.વજ્ઞે ક્ષુદ્ર પ્રતરોથી આરંભીને ઉપર અને નીચે પ્રતરતી વૃદ્ધિ થાય છે-ટીકા.

४६. [प्र०] कहि णं भंते ! विग्गहविग्गहिए लोप पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! विग्गहकंडए एत्थ णं विग्गहविग्गहिए लोप पण्णत्ते ।

४७. [प्र०] किंसंठिए णं भंते ! लोप पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! सुपइट्टियसंठिए लोप पण्णत्ते, हेट्टा विच्छिन्ने, मज्जे जहा सत्तमसए पढमुद्देसे जाव—‘अंतं करेति’ ।

४८. [प्र०] एयस्स णं भंते ! अहेलोगस्स, तिरियलोगस्स, उह्ललोगस्स य कयरे कयरेहिंतो जाव—विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सव्वथोवे तिरियलोप, उह्ललोप असंखेज्जगुणे, अहेलोप विसेसाहिए । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते’ ! त्ति ।

तेरसमसए चउत्थो उद्देशो समत्तो ।

४६. [प्र०] हे भगवन् ! क्यां विग्रहविग्रहिक—लोकरूप शरीरनो वक्रतायुक्त भाग छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्यां विग्रहकंडक—वक्रता-युक्त अवयव छे (अर्थात् लोकरूप शरीरनो ब्रह्मदेवलोकरूप कोणीनो भाग छे, त्यां प्रदेशानी वृद्धि—हानि होवाथी वक्र अवयव छे) त्यां लोकरूपशरीर वक्रतायुक्त छे. लोकनो वक्रभाग.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! लोकतुं संस्थान केवा प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! लोकतुं सुप्रतिष्ठक—(उंधा वाळेल शरावना उपर मूकेला शरावसंपुट)ने आकारे आ लोक कह्यो छे. नीचे विस्तीर्ण, मध्यमां संक्षिप्त—इत्यादि जेम *सातमा शतकना प्रथम उद्देशकमां कह्या प्रमाणे यावत्—‘संसारनो अन्त करे छे’—त्यां सुधी जाणवुं. ११ संस्थानदार.

४८. [प्र०] हे भगवन् ! आ अधोलोक, तिर्यग्लोक, अने ऊर्ध्वलोकमां कयो लोक कोनाथी यावत्—विशेषाधिक छे ? [उ०] सर्यथी थोडो तिर्यग्लोक छे, तेथी असंख्यातगुण ऊर्ध्वलोक छे अने तेथी विशेषाधिक अधोलोक छे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.’

त्रयोदश शतके चतुर्थ उद्देशक समाप्त.

पंचमो उद्देशो ।

१. [प्र०] नेरह्या णं भंते ! किं सच्चित्ताहारा, अच्चित्ताहारा, मीसाहारा ? [उ०] गोयमा ! नो सच्चित्ताहारा, अच्चित्ताहारा, नो मीसाहारा । एवं असुरकुमारा, पढमो नेरह्यउद्देशओ निरवसेसो भाणियच्चो । 'सेवं भंते ! सेवं भंते' ! त्ति ।

तेरसमसए पंचमो उद्देशओ समत्तो ।

पंचम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको शुं सच्चित्ताहारी छे, अच्चित्ताहारी छे के मिश्राहारी (सचित्त अने अचित्त उभय आहारवाळ) छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ सच्चित्ताहारी नथी, मिश्राहारी नथी, परन्तु अच्चित्ताहारी छे. असुरकुमारो ए प्रमाणे जाणवा. अहीं ['प्रज्ञापना' सूत्रना अठ्यावीशमा आहारपदनो] *प्रथम नैरयिक उद्देशक समप्र कहेवो. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.'— एम कही भगवान् गौतम यावद्—विहरे छे.

त्रयोदश शतके पंचम उद्देशक समाप्त.

छट्टो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव—एवं वयासी—संतरं भंते ! नेरतिया उववज्जंति, निरंतरं नेरह्या उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! संतरं पि नेरह्या उववज्जंति, निरंतरं पि नेरह्या उववज्जंति । एवं असुरकुमारा वि, एवं जहा गंगेये तहेव दो दंडगा जाव— 'संतरं पि वेमाणिया चयंति, निरंतरं पि वेमाणिया चयंति' ।

षष्ठ उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतम] यावत्—आ प्रमाणे बोल्या के—हे भगवन् ! नारको सांतर—समयादिकना अंतर सहित उपजे, के निरन्तर—समयादिकना अंतर रहित उपजे ? [उ] हे गौतम ! नैरयिको सांतर पण उपजे छे, अने निरन्तर पण उपजे छे. असुरकुमारो पण ए प्रमाणे जाणवा, ए प्रमाणे जेम गांगेय उद्देशकमां कहुं छे तेम उत्पाद अने उद्वर्तना संबंधे बे दंडको यावत्—'वैमानिको सांतर पण च्ये छे, अने निरन्तर पण च्ये छे'—त्यां सुधी कहेवा.

१ * प्रज्ञा० पद २८ प० ४९८-२. १ † जुओ भग० खं० ३ श० ९ उ० ३२ पृ० १५८.

२. [प्र०] कहिंशं भंते ! चमरस्त असुरिंदस्त असुररन्नो चमरचंचा नामं आवासे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! जंबुद्वीवे दीवे मंदरस्त पद्मयस्त दाहिणेणं तिरियमसंखेजे दीवसमुद्दे—एवं जहा वितियसए समाउद्देसए वत्तघया सच्चेव अपरिसेखा नेयघा, नवरं इमं नाणत्तं—जाव—तिगिच्छकूडस्स उप्पायपद्मयस्स चमरचंचाए रायहाणीए चमरचंचस्स आवासपद्मयस्स अन्नेसिं च बहूणं सेसं तं चेव जाव—तेरस य अंगुलाइं अङ्गुलं च किंचि विसेसाहिया परिकखेवेणं । तीसे णं चमरचंचाए रायहाणीए दाहिणपच्चच्छिमेणं छक्कोडिसए पणपच्चं च कोडीओ पणतीसं च सयसहस्साइं पन्नासं च सहस्साइं अरुणोदगसमुद्दं तिरियं धीइयइत्ता पत्थ णं चमरस्त असुरिंदस्त असुरकुमाररन्नो चमरचंचे नामं आवासे पण्णत्ते, चउरासीइं जोयणसहस्साइं आयामविक्खंभेणं, दो जोयणसयसहस्सा पन्नाट्ठिं च सहस्साइं छच्च बत्तीसे जोयणसए किंचि विसेसाहिए परिकखेवेणं । से णं एणेणं पागारेणं सच्चओ संमता संपरिक्खत्ते । से णं पागारे दिवहं जोयणसयं उहं उच्चत्तेणं, एवं चमरचंचाए रायहाणीए वत्तघया भाणियघा सभाविहूणा, जाव—चत्तारि पासायपंतीओ ।

३. [प्र०] चमरे णं भंते ! असुरिंदे असुरकुमारराया चमरचंचे आवासे वसहिं उवेति ? [उ०] नो तिण्ठे समट्ठे । [प्र०] से केणं खाइ अट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘चमरचंचे आवासे० ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए—इहं मणुस्सलोगंसि उवगारियलेणाइ वा, उज्जाणियलेणाइ वा, णिज्जाणियलेणाइ वा, वारिधारियलेणाइ वा, तत्थ णं बहवे मणुस्सा य मणुस्सीओ य आसयंति, सयंति—जहा रायप्पसेणइजे जाव—कल्लाणफलवित्तिविसेसं पच्चणुब्भवमाणा विहरंति, अन्नत्थ पुण वसहिं उवेति, एवामेव गोयमा ! चमरस्त असुरिंदस्त असुरकुमाररन्नो चमरचंचे आवासे केवलं किड्ढा—रतिपत्तियं, अन्नत्थ पुण वसहिं उवेति, से तेणट्ठेण जाव—आवासे । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते’ ! ति जाव—विहरइ । तए णं समणे भगवं महावीरे अन्नया कयाइ रायगिहाओ नगराओ गुणसिलाओ जाव—विहरइ ।

२. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारना इन्द्र अने असुरकुमारना राजा चमरनो चमरचंचा नामे आवास कया कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जंबूद्वीप नामे द्वीपमां मेरु पर्वतनी दक्षिणे तिर्यग् असंख्याता द्वीपसमुद्रो उल्लंघीने [अरुणवर द्वीपनी बाह्य वेदिकाना अन्तधी अरुणवर समुद्रमां बेंतालीश लाख योजन गया बाद चमरेन्द्रनो तिगिच्छकूटनामे *उत्पातपर्वत आवे छे, तेनी दक्षिण दिशाए ६५५ क्रोड, ३५ लाख अने पचास हजार योजन अरुणोदक समुद्रमां तीर्छा गया बाद नीचे रत्नप्रभा पृथिवीनी अंदर चालीश हजार योजन जहए एटले चमरेन्द्रनी चमरचंचा नामे राजधानी आवे छे—इत्यादि] बीजा शतकनौ आठमा सभा उद्देशकमां—जे वक्तव्यता कही छे ते समप्र अहिं कहेवी, परंतु तेमां आ विशेष छे के तिगिच्छकूट नामे उत्पात पर्वत, चमरचंचानामे राजधानी, चमरचंच नामे आवासपर्वत, अने बीजा घणाना—इत्यादि बधुं ते प्रमाणे कहेवुं, यावत्—त्रण लाख, सोळ हजार, बसो सत्यावीश योजन [त्रण गाउ, बसो अठ्यावीश धनुष अने कंडक विशेषाधिक] साडा तेर अंगुल—एटली चमरचंचानी परिधि छे. ते चमरचंचा राजधानीथी दक्षिण—पश्चिम दिशाए (नैर्ऋत्य कोणने विषे, छसो पंचावन क्रोड, पांतीश लाख, अने पचास हजार योजन अरुणोदक समुद्रमां तिर्छा गया बाद अहिं असुरकुमारना इन्द्र अने असुरकुमारना राजा चमरनो चमरचंच नामे आवास कह्यो छे. ते लंबाइ अने पहोळाइमां चोराशी हजार योजन छे. तेनी परिधि बे लाख, पांसठ हजार अने छसो बत्तीश योजनथी कंडक विशेषाधिक छे. ते आवास एक प्राकारथी (किल्लाथी) चोतरफ विटाएले छे. ते प्राकार उंचो—उंचाइमां दोढसो योजन छे. ए प्रमाणे चमरचंचा राजधानीनी बधी वक्तव्यता यावत्—“चार प्रासाद पंक्तिओ छे”—त्यां सुधी कहेवी, परंतु [१ सुधर्मासभा, २ उपपातसभा, ३ अभिषेकसभा, ४ अलंकारसभा अने ५ व्यवसायसभा—] ए पांच सभा न कहेवी.

असुरकुमारना चमरेन्द्रनो चमरचंच नामे आवास.

३. [प्र०] हे भगवन् ! असुरेन्द्र असुरकुमारना राजा चमर चमरचंच नामे आवासमां रहे छे ? [उ०] ए अर्थ यथार्थ नथी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छे के, चमरचंच नामे आवासमां—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेवके आ मनुष्यलोकमां उपकारक—पीठवद्ध घरो, उद्यानमां रहेला लोकने उपकारक (नगरप्रवेश गृहो) घरो, नगरनिर्गम—नगरथी बहार नीकळतां प्राप्त थतां घरो अने वारिधारायुक्त (पुनारायुक्त) घरो होय, त्यां घणा पुरुषो अने स्त्रीओ बेसे, सुचे—इत्यादि राजप्रश्नीय सूत्रमां कल्ला प्रमाणे यावत्—‘कल्याणरूप फळ अने वृत्तिविशेषने अनुभवतां रहे छे’ त्यां सुधी कहेवुं, पण त्यां रहेठण करता नथी, अर्थात् पोतानो निवास तो बीजे स्थळे करे छे, ए प्रमाणे हे गौतम ! असुरेन्द्र असुरकुमारना राजा चमरनो चमरचंच नामे आवास केवल क्रीडा अने रति निमित्ते छे, अने बीजे स्थळे ते पोतानो वास करे छे; ते हेतुथी एम कहुं छे के चमरचंच आवासने विषे ते पोतानो वास करतो नथी.’ हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे—एम कही यावद् विहरे छे. त्सारबाद श्रमण भगवंत महावीर अन्य कोइ दिवसे राजगृह नगरथकी अने गुणसिलक चैत्यथकी यावद्—विहार करे छे.

चमरेन्द्र चमरचंच नामे आवासमां रहे छे ?

२ * चमरेन्द्रने तिर्यग्लोकमां जंबु होय त्तारे आ पर्वत उपर आवी उत्पत्तन करे छे माटे ते पर्वतने उत्पातपर्वत कहेवामां आवे छे.—टीका.

† जुओ भग० खं० १ शं० २ उ० ८ पृ० २९७.

३ ‡ राजप्र० प० ७६ सू० ३२.

૪. તેણં કાલેણં તેણં સમપણં ચંપા નામં નયરીં હોત્યા, વન્નઓ । પુન્નમહેં ચેદ્દપ, વન્નઓ । તપે ણં સમણે ભગવં મહા-
વીરે અન્નયા કદાઇ પુઘાણુપુઘિં ચરમાણે જાવ-વિહરમાણે જેણેવ ચંપા નગરી જેણેવ પુન્નમહેં ચેતિપ તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, તેં ૨
-ચ્છિત્તા જાવ-વિહરદ્દ । તેણં કાલેણં તેણં સમપણં સિંધૂસોવીરેસુ જળવપ્પસુ વીતીભય નામં નગરે હોત્યા, વન્નઓ । તસ્સ ણં
વીતીભયસ્સ નગરસ્સ બહિયા ઉત્તરપુરચ્છિમે દિસીમાપ પત્થ ણં મિયવણે નામં ઉજ્જાણે હોત્યા, સઘોડયં વન્નઓ । તત્થ ણં
વીતીભય નગરે ઉદાયણે નામં રાયા હોત્યા, મહયાં વન્નઓ । તસ્સ ણં ઉદાયણસ્સ રજ્જો પમાવતી નામં દેવીં હોત્યા, સુકુ-
માલં વન્નઓ । તસ્સ ણં ઉદાયણસ્સ રજ્જો પુત્તે પમાવતીપ દેવીપ અત્તપ અભીતિનામં કુમારે હોત્યા, સુકુમાલં જહા સિંચ-
મહેં, જાવ-‘પંચુવેક્કમાણે વિહરતિ’ । તસ્સ ણં ઉદાયણસ્સ રજ્જો નિયપ માણિજ્જે કેસીનામં કુમારે હોત્યા, સુકુમાલં જાવ-
સુરુવે । સે ણં ઉદાયણે રાયા સિંધૂસોવીરપ્પામોક્કલાણં સોલસપ્પહં જળવયાણં, વીતીભયપ્પામોક્કલાણં તિપ્પહં તેસટ્ટીણં નગરા-
ગરસયાણં, મહસેણપ્પામોક્કલાણં દસપ્પહં રાઈણં વદ્દમહાણં વિદિસ્સલ્લત્ત-ચામર-વાલવીયણાણં, અન્નેસિં ચ્ચ બહુણં રાઈ-સર-
તલવરં જાવ-સત્થવાહપ્પભિરૂણં આહેવચ્ચં પોરેવચ્ચં જાવ-ફારમાણે, પાલેમાણે સમણોવાસપ અભિગયજીવાજીવે જાવ-વિહરદ્દ ।

૫. તપે ણં સે ઉદાયણે રાયા અન્નયા કયાઇ જેણેવ પોસહસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, જહા સંખે જાવ-વિહરદ્દ । તપે ણં
તસ્સ ઉદાયણસ્સ રજ્જો પુઘરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ ધમ્મજાગરિયં જાગરમાણસ્સ અયમેયારુવે અઘ્મત્થિપ જાવ-સમુપ્પજિત્થા-
‘ધન્ના ણં તે ગામા-ગર-નગર-સેડ-કર્વટ-મંડવ-દ્રોણમુહ-પટ્ટના-સમ-સંવાહસન્નિવેસા, જત્થ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે
વિહરદ્દ, ધન્ના ણં તે રાઈસર-તલવરં જાવ-સત્થવાહપ્પભિરૂઓ, જે ણં સમણં ભગવં મહાવીરં વંદંતિ નમંસંતિ, જાવ-પજ્જુવાસંતિ ।
જ્ઞદ્દ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે પુઘાણુપુઘિં ચરમાણે ગામાણુગામં જાવ-વિહરમાણે ઇહમાગચ્છેજ્જા, ઇહ સમોસરેજ્જા, ઇહેવ વીતી-
ભયસ્સ નગરસ્સ બહિયા મિયવણે ઉજ્જાણે અહાપડિરૂવં ઝગ્ગહં ઝગ્ગિપ્પિહત્તા સંજમેણં તવસા જાવ-વિહરેજ્જા, તો ણં અહં સમણં
ભગવં મહાવીરં વંદેજ્જા, નમંસેજ્જા, જાવ-પજ્જુવાસેજ્જા । તપે ણં સમણે ભગવં મહાવીરે ઉદાયણસ્સ રજ્જો અયમેયારુવં અઘ્મત્થિયં
જાવ-સમુપ્પન્નં વિયાણિત્તા ચંપાઓ નગરીઓ પુન્નમહાઓ ચેદ્દયાઓ પડિનિક્કલમતિ, પડિનિક્કલમિત્તા પુઘાણુપુઘિં ચરમાણે ગામાણુ
જાવ-વિહરમાણે જેણેવ સિંધૂસોવીરે જળવપ્પ જેણેવ વીતીભયે નગરે, જેણેવ મિયવણે ઉજ્જાણે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, તેં ૨-ચ્છિત્તા

ચંપાનગરી.

પૂર્ણમદ્ર ચૈલ.

સિંધૂસૌવીરવેશ.
વીતમય.

ઉદાયન રાજા.
પ્રમાવતી દેવી.

૪. તે કાલે તે સમયે ચંપા નામની નગરી હતી. વર્ણન. પૂર્ણમદ્ર ચૈલ હતું. વર્ણન. ત્યારબાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીર અન્ય કોઈ દિવસે
અનુક્રમે ગમન કરતા, યાવત્-વિહાર કરતા ય્યાં ચંપા નગરી છે, અને ય્યાં પૂર્ણમદ્ર ચૈલ છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને યાવત્-વિહારે છે.
તે કાલે તે સમયે સિંધૂસૌવીરેશને વિષે વીતમય નામે નગર હતું. તે વીતમય નગરની બહાર ઉત્તરપૂર્વ દિશાએ (ઈશાન કોણને વિષે)
મૃગવન નામનું ઉદ્યાન હતું. તે સર્વ ઋતુના પુષ્પાદિકથી સમૃદ્ધ હતું-ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું. તે વીતમય નગરને વિષે ઉદાયન નામે રાજા
હતો, તે મહાહિમવાનુ જેવો-ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું. તે ઉદાયન રાજાને પ્રમાવતી નામની દેવી (રાણી) હતી, તે સુકુમાલહાયપગવાલી-
ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું. તે ઉદાયન રાજાને પ્રમાવતી દેવીથી થયેલો અભીચિ નામે કુમાર હતો. તે સુકુમાલ-ઇત્યાદિ વર્ણન *શિવમદ્રની
પેઠે જાણવું, યાવત્-તે રાજ્યની ચિંતા કરતો વિહારે છે. તે ઉદાયન રાજાને પોતાનો ભાણેજ કેશી નામે કુમાર હતો, તે સુકુમાલહાયપગવાલો
અને યાવત્-સુરુપ હતો. તે ઉદાયન રાજા સિંધૂસૌવીર પ્રમુખ સોલ દેશ, વીતમયપ્રમુખ ત્રણસોને ત્રેસઠ નગર અને આકરનું (સુવર્ણાદિ
ખાણોનું) તથા જેને છત્ર ચામર અને વાલવ્યજન-(વિજણો) આપેલા છે એવા મહાસેન પ્રમુખ દશ મુકુટવદ્દ રાજાઓ, અને એવા બીજા ઘણા
રાજા, યુવરાજ, તલવર (કોટવાલ) યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખનું અધિપતિપણું કરતો, રાજ્યનું પાલન કરતો, જીવાજીવ તત્ત્વને જાણતો,
શ્રમણોનો ઉપાસક થઈને યાવત્-વિહારે છે.

૫. ત્યારબાદ તે ઉદાયન રાજા અન્ય કોઈ દિવસે ય્યાં પોષધશાલા છે ત્યાં આવે છે, અને શંખ શ્રમણોપાસકની પેઠે યાવત્-
વિહારે છે. ત્યારબાદ તે ઉદાયન રાજાને મધ્યરાત્રીને સમયે ધર્મજાગરણ કરતા આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો-‘તે ગામ,
આકર, નગર, સેડ, કર્વટ, મંડવ, દ્રોણમુખ, પટ્ટન, આશ્રમ, સંવાધ અને સન્નિવેશ ધન્ય છે, ય્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર વિચરે છે, તે
રાજા, શેઠ, તલવર યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખ ધન્ય છે, જેઓ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન-નમસ્કાર કરે છે અને યાવત્-પર્યુપાસના
કરે છે. જો શ્રમણ ભગવંત મહાવીર અનુક્રમે વિચરતા એક ગામથી બીજે ગામ જતા, યાવત્-વિહાર કરતા અહિં આવે, અહિં સમોસરે,
અને આ વીતમય નગરની બહાર મૃગવન નામે ઉદ્યાનમાં યથાયોગ્ય અવગ્રહને પ્રહણ કરી સંયમ અને તપવડે આત્માને ભાવિત કરતા
યાવત્-વિચરે તો હું શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન કરું, અને નમસ્કાર કરું, યાવત્-તેમની પર્યુપાસના કરું. ત્યારબાદ શ્રમણ ભગવંત
મહાવીર ઉદાયન રાજાના આવા પ્રકારના ઉત્પન્ન થયેલા આ સંકલ્પને જાણીને ચંપા નગરીથી અને પૂર્ણમદ્ર ચૈલ થકી નીકળે છે, નીકળીને

जाय-विहरति । तप णं वीतीभये नगरे सिंघाडगं जाव-परिसा पज्जुवासइ । तप णं से उदायणे राया इमीसे कदाए लद्धे समाणे हट्टुतुट्टुं कोडुंघियपुरिसे सदावेति, को० २-त्ता एवं वयासी-“खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! वीयीभयं नगरं सग्गि-तरवाहिरियं जहा कूणिओ उववाइए जाव-‘पज्जुवासति’ । पभावतीपामोक्खाओ देवीओ तहेव जाव-पज्जुवासंति । धम्मकहा । तप णं से उदायणे राया समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा निसम्म हट्टु-तुट्टे उट्टाप उट्टेइ, उट्टा० २-त्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो जाव-नमंसित्ता एवं वयासी-‘एवमेयं भंते ! तद्धमेयं भंते ! जाव-से जहेयं तुज्जे वदह’त्ति कट्टु जं नवरं देवाणुप्पिया ! अभीयिकुमारं रज्जे ठावेमि, तप णं अहं देवाणुप्पियाणं अंतिए मुंडे भवित्ता जाव-पघयामि । ‘अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पडिबंधं’ । तप णं से उदायणे राया समणेणं भगवया महावीरेणं एवं वुत्ते समाणे हट्टु-तुट्टे समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता तमेव आभिसेकं हत्थि दूरुहति, दुरूहित्ता समणस्स भगवओ महा-वीरस्स अंतियाओ मियवणाओ उज्जाणाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमित्ता जेणेव वीतीभये नगरे तेणेव पद्दारेत्थ गमणाए ।

६. तप णं तस्स उदायणस्स रज्जे अयमेयारूवे अब्भत्थिए जाव-समुप्पज्जित्था-“एवं खलु अभीयीकुमारे ममं एणे पुत्ते इट्टे कंते, जाव-किमंग पुणं पासणयाए ? तं जदी णं अहं अभीयीकुमारं रज्जे ठावेत्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं मुंडे भवित्ता जाव-पघयामि, तो णं अभीयीकुमारे रज्जे य रट्टे य जाव-जणवए य माणुस्सएसु य कामभोगेसु मुच्छिए, गिद्धे, गट्टिए, अज्जोववन्ने, अणादीयं, अणवदग्गं दीहमज्जं चाउरंतसंसारकंतरं अणुपरियट्टिस्सइ, तं नो खलु मे सेयं अभीयी-कुमारं रज्जे ठावेत्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स जाव-पघइत्तए, सेयं खलु मे णियगं भाइणेज्जं केसि कुमारं रज्जे ठावेत्ता समणस्स भगवओ जाव-पघइत्तए’-एवं संपेहेइ, एवं संपेहेत्ता जेणेव वीतीभये नगरे तेणेव उवागच्छइ, ते० २-गच्छित्ता वीती-भयं नगरं मज्झमज्जेणं जेणेव सए गेहे जेणेव बाहिरिया उवट्टाणसाला, तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता आभिसेकं हत्थि ठवेति, आभि० २-वेत्ता आभिसेक्काओ हत्थीओ पच्चोरुभइ, आ० २-मित्ता जेणेव सीहासणे तेणेव उवागच्छति, ते० २-च्छित्ता

अनुक्रमे गमन करता, एक गामथी वीजे गाम यावत्-विहरता, ज्यां सिंधुसौबीर देश छे, ज्यां वीतभय नगर छे, अने ज्यां मृगवन नामे उद्यान छे त्यां आवे छे, त्यां आवीने यावद्-विहरे छे. ते समये वीतभय नगरमां शृंगाटक-शींगोडाना जेवा त्रिकोण (आकारवाळा)-इत्यादि मार्गोमां [घणा माणसो परस्पर कहे छे के ‘अहिं मृगवन उद्यानमां भगवान् महावीर पधार्या छे’ एम सांभळीने घणा क्षत्रियो वगरे वंदन करवा नीकळे छे इत्यादि] यावद्-परिषद् पर्युपासना करे छे. त्यार पछी भगवान् महावीर आव्यानी आ वातथी विदित थयेला ते उदायन राजाए हर्षित अने संतुष्ट थई कौटुंबिक पुरुषोने बोलावी आ प्रमाणे कहुं के-“हे देवानुप्रियो ! तमे शीघ्र वीतभय नगरने अंदर अने बहार साफ करावो”-इत्यादि बधुं *औपपातिक सूत्रमां कूणिक संबन्धे कहुं छे तेम अहिं पण कहेवुं. यावत्-ते पर्युपासना करे छे. तथा प्रभावती प्रमुख देवीओ पण तेज प्रमाणे यावत्-पर्युपासना करे छे. त्यारवाद [भगवंते] धर्म कथा कही. पछी ते उदायन राजा श्रमण भगवंत महावीरनी पासे धर्मने सांभळी, अवधारी हर्षित अने संतुष्ट थई उठी उभो थाय छे, उभो थइने श्रमण भगवंत महावीरने श्रमणवार प्रदक्षिणा करी यावत्-नमस्कार करीने आ प्रमाणे बोल्यो-‘हे भगवन् ! ए ए प्रमाणे ज छे, हे भगवन् ! ते ते प्रकारे छे’-यावत्-जे प्रकारे आ तमे कहो छो, परन्तु एटलो विशेष छे के, हे देवानुप्रिय ! अभीचिकुमारने राज्यने विषे स्थापन करुं, अने त्यारवाद हुं देवानु-प्रिय एवा आपनी पासे मुंड थईने यावत्-प्रव्रज्यानी स्वीकार करुं. [भगवंते कहुं के] ‘हे देवानुप्रिय ! जेम सुख थाय तेम करो, प्रति-बंध न करो.’ त्यार बाद श्रमण भगवंत महावीरे उदायन राजाने ए प्रमाणे कहुं एटले ते हर्षित अने संतुष्ट थई श्रमण भगवंत महावीरने वंदन अने नमस्कार करे छे, वंदन अने नमस्कार करीने ते अभिषेकने योग्य (पट्ट) हस्ती उपर चढी श्रमण भगवंत महावीरनी पासेथी अने मृगवन नामना उद्यानथी नीकळीने ज्यां वीतभय नामे नगर छे ते तरफ जवानो तेणे विचार कर्यो.

६. त्यार पछी ते उदायन राजाने आवा प्रकारनो आ संकल्प यावत्-उत्पन्न थयो के ‘ए प्रमाणे खरेखर अभीचिकुमार मारे एक पुत्र छे अने ते मने इष्ट अने प्रिय छे, यावत्-तेनुं नाम श्रवण पण दुर्लभ छे, तो पछी तेनुं दर्शन दुर्लभ होय तेमां शुं कहेवुं ? ते माटे जो हुं अभीचिकुमारने राज्यने विषे स्थापीने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे मुंड थई यावत्-प्रव्रज्या ग्रहण करुं, तो अभीचिकुमार राज्य, राष्ट्र, यावत्-जनपदमां अने मनुष्यसंबंधी कामभोगोमां मूर्छित, गृद्ध, ग्रथित अने तल्लीन थई अनादि अनंत अने दीर्घमार्गवाळा चारगति-रूप संसार अटवीने विषे परिश्रमण करशे, ते माटे अभीचिकुमारने राज्यने विषे स्थापन करी श्रमण भगवंत महावीरनी पासे यावत्-प्रव्रज्या लेवी ए श्रेयरूप नथी, परंतु मारे मारा भाणेज केशीकुमारने राज्यने विषे स्थापन करीने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे प्रव्रज्या लेवी श्रेयरूप छे’-ए प्रमाणे विचार करे छे. एम विचारिने ज्यां वीतभय नगर छे, त्यां आवी वीतभय नगरनी वच्चे ज्यां पोतानुं घर छे, अने ध्यां बाहेरनी उपस्थानशाला छे त्यां आवे छे, त्यां आवीने अभिषेकने योग्य-पट्ट हस्तीने उभो राखीने तेना उपरथी नीचे उतरे छे, नीचे उतरीने ज्यां सिंहासन छे, त्यां आवी उत्तम सिंहासन उपर पूर्व दिशासन्मुख बेसे छे, बेसीने कौटुंबिक पुरुषोने बोलावी तेणे ए प्रमाणे

पोताना भाणेज के-
शी कुमारने राख्या-
भिषेक करवानो उरा
यननी संकल्प.

સીંહાસનવરંસિ પુરત્થામિમુદ્દે નિસીયતિ, નિસીદત્તા કોડુંવિયપુરિસે સદાવેતિ; કો૦ ૨—વેત્તા एवं वयासी—‘खिप्पामेव भो देवा-
णुप्पिया ! वीतीभयं नगरं सन्मितरवाहिरियं०’ जाव—पञ्चप्पिणंति । तए णं से उदायणे राया दोच्चं पि कोडुंबियपुरिसे सदा-
वेति, सदावेत्ता एवं वयासी—‘खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! केसिस्स कुमारस्स महत्थं ३—एवं रायाभिसेओ जहा सिवभद्रस्स
कुमारस्स तहेव भाणियच्चो जाव—‘परमाउं पालयाहि, इट्टजणसंपरिबुडे सिंधूसोवीरपामोक्खाणं सोलसण्हं जणवयाणं वीतीभ-
यपामोक्खाणं तिन्नि तेसट्टीणं नगरा—गरसयाणं महसेणपामोक्खाणं दसण्हं राईणं अन्नोसिं च बहूणं राईसर० जाव—कारे-
माणे, पालेमाणे विहराहि’त्ति कट्टु जयजयसहं पउंजंति । तए णं से केसी कुमारे राया जाए, महया० जाव—विहरति ।

७. तए णं से उदायणे राया केसिं रायाणं आपुच्छइ । तए णं से केसी राया कोडुंबियपुरिसे सदावेति—एवं जहा जमा-
लिस्स तहेव सन्मितरवाहिरियं तहेव जाव—निक्खमणाभिसेयं उवट्टवेति । तए णं से केसी राया अणेगगणायग० जाव—संप-
रिबुडे उदायणं रायं सीहासणवरंसि पुरत्थामिमुद्वे निसीयावेति, निसीयावेत्ता अट्टसएणं सोच्चन्नियाणं० एवं जहा जमालिस्स
जाव—एवं वयासी—‘भण सामी ! किं देमो, किं पयच्छामो, किणा वा ते अट्टो’ ? तए णं से उदायणे राया केसिं रायं एवं
वयासी—‘इच्छामि णं देवाणुप्पिया ! कुत्तियावणाओ०’—एवं जहा जमालिस्स, नवरं पउमावती अगगकेसे पडिच्छइ पियवि-
प्पयोगदूसदा । तए णं से केसी राया दोच्चं पि उत्तरावक्कमणं सीहासणं रयावेति, दो० २ रयावेत्ता, उदायणं रायं सेयापीतर्पीहि
कलसेहिं० सेसं जहा जमालिस्स, जाव—सन्निसत्ते, तहेव अम्मधाती, नवरं पउमावती हंसलक्खणं पडसाडगं गहाय सेसं तं
चेव, जाव—सीयाओ पच्चोरुभति, सी० २—भित्ता, जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, ते० २—च्छित्ता समणं भगवं
महावीरं तिक्खुत्तो वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता उत्तरपुरच्छिमं दिसीभागं अवक्कमति, उ० २—अवक्कमित्ता सयमेव
आभरणमल्लालंकारं तं चेव पउमावती पडिच्छति, जाव—‘घडियच्चं सामी ! जाव—नो पमादेयच्चं’ति कट्टु केसी राया पउमावती
य समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसति, वंदित्ता, नमंसित्ता जाव—पडिगया । तए णं से उदायणे राया सयमेव पंचमुट्टियं
लयं० सेसं जहा उसभदत्तस्स, जाव—सच्चदुक्खप्पहीणे ।

कह्युं—‘हे देवानुप्रियो ! शीघ्र वीतभय नगरने बहार अने अंदरथी साफ करावो’—इत्यादि यावत्—तेओ तेम करीने आज्ञा पाळी आपे छे.
त्यारपळी ते उदायन राजाए बीजीवार कौटुंबिक पुरुषोने बोलावीने आ प्रमाणे कह्युं—‘हे देवानुप्रियो ! शीघ्र केशीकुमारनो महाअर्थवाळो
३ विपुल राज्याभिषेक करो’. ए प्रमाणे जेम *शिवभद्रकुमारनो राज्याभिषेक कह्यो छे तेम अहिं ‘दीर्घायुषी थाओ’—त्या सुधी कहेवो.
हवे ते यावत्—इष्टजनथी परिवृत थइ सिंधूसौवीर प्रमुख सोळ देशो, वीतभय प्रमुख त्रणसो त्रेसठ नगरो अने खाणोनु तथा महासेन प्रमुख
दश राजाओ, अन्य बीजा यणा राजा अने युवराज वगैरेनुं स्वामिपणुं यावत्—करतो, पालन करतो विहर’ एम कही ‘जय जय’ शब्द बोले
छे. त्यारे ते केशीकुमार राजा थयो अने ते मोटा हिमवान् पर्वतना जेवो—इत्यादि वर्णन जाणवुं, यावत्—ते विहारे छे.

७. त्यारबाद उदायन राजा केशी राजा पासे [दीक्षा लेवानी] रजा मागे छे, त्यार पळी ते केशीराजा कौटुंबिक पुरुषोने बोलावे छे—
इत्यादि । जेम जमालि संबन्धे कह्युं छे तेम नगरनी बहार अने अंदर साफ करावो—इत्यादि यावत्—निष्क्रमणाभिषेक—दीक्षाभिषेक करे छे. त्यारपळी
अनेक गणनायक वगैरेना परिवार युक्त ते केशी राजा उदायन राजाने उत्तम सिंहासन उपर पूर्वदिशा सन्मुख बेसाडीने एकसो आठ
सोनाना कळशो वडे अभिषेक करे छे—इत्यादि जेम जमालि संबन्धे कह्युं छे तेम कहेवुं, यावत्—ते केशी राजाए ए प्रमाणे कह्युं के—‘हे
स्वामिन् ! अमे शुं दइए, अमे शुं आपीए, अने तभारे शेनुं प्रयोजन छे ? पळी ते उदायन राजाए केशी राजाने ए प्रमाणे कह्युं—‘हे देवानु-
प्रिय ! कुत्रिकापणथी [हुं एक रजोहरण अने एक पात्र] मंगाववा इच्छुं छुं.—इत्यादि जेम जमालि संबन्धे कह्युं तेम अहिं जाणवुं. परन्तु
एटलो विशेष छे के जेने प्रियनो वियोग दुःसह छे एवी पद्मावती अन्नकेशोने ग्रहण करे छे. त्यार बाद केशी राजा बीजीवार पण उत्तर
दिशा तरफ सिंहासन गोठवावीने उदायन राजानो श्वेत अने पीत (सोना—रूपाना) कळशो वडे अभिषेक करे छे. बाकी बधुं जमालिनी
पेटे जाणवुं, यावत्—ते शिविकामां बेठो. ते प्रमाणे धानमाता संबन्धे जाणवुं, परंतु एटलो विशेष छे के अहिं पद्मावती हंसना चिह्नवाळ
रेशमी पटने ग्रहण करी—इत्यादि बाकी बधुं ते प्रमाणे जाणवुं, यावत्—ते उदायन राजा शिविका थकी उतरीने ज्यां श्रमण भगवंत महा-
वीर छे, त्यां आवीने श्रमण भगवंत महावीरने त्रणवार वंदन अने नमस्कार करी उत्तर—पूर्व दिशा—ईशान कोण तरफ जईने पोते ज
आभरण, माला अने अलंकारने मूके छे—इत्यादि पूर्व प्रमाणे कहेवुं, यावत्—पद्मावती तेने ग्रहण करे छे, अने यावत्—[ते बोली के—]
‘हे स्वामिन् ! संयमने विषे प्रयत्न करजो, यावत्—प्रमाद न करशो’—एम कही केशी राजा अने पद्मावती श्रमण भगवंत महावीरने वंदन अने
नमस्कार करे छे. वंदन अने नमस्कार करीने तेओ पोताने स्थानके गया पळी उदायन राजा पोतानी मेळे पंच मुष्टिक लोच करे छे—बाकीनुं
वृतांत १११भदत्तनी पेटे जाणवुं, यावत्—ते सर्व दुःखथी रहित थाय छे.

६ * जुओ शिवभद्रकुमारना राज्याभिषेक संबन्धे भग० खं० ३ श० ११ उ० ९ पृ० २२२.

७ † जुओ—भग० खं० ३ श० ९ उ० ३३ पृ० १५३.

‡ जुओ—भग० खं० ३ श० ९ उ० ३३ पृ० १७३.

§ जुओ—भग० खं० ३

८. तप णं तस्स अभीयिस्स कुमारस्स अन्नदा कयाइ पुच्चरत्तावरत्तकालसमयंसि कुटुंबजागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारूवे अप्पत्थिय जाव-समुप्पज्जित्था-‘एवं खलु अहं उदायणस्स पुत्ते पभावतीए देधीए अत्तए, तप णं से उदायणे राया
ममं अवहाय नियगं भाइणिज्जं केसिकुमारं रज्जे ठावेत्ता समणस्स भगवओ जाव-पन्नइए’-इमेणं पर्यारूवेणं महया अप्पत्थिएणं
मणोमाणसिएणं दुक्खेणं अभिभूए समाणे अंतैउरपरियालसंपरिवुडे सभंडमत्तोवगारणमायाए वीतीभयाओ नयराओ निग्गच्छति,
निग्गच्छित्ता पुद्धानुपुद्धिं चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव चंपा नयरी, जेणेव कूणिए राया, तेणेव उवागच्छइ, ते० २-
च्छित्ता कूणियं रायं उवसंपज्जित्ता णं विहरइ । तत्थ वि णं से विउलभोगसमितिसमन्नागए यावि होत्था । तप णं से अभी-
यीकुमारे समणोवासए यावि होत्था, अभिगय० जाव-विहरइ, उदायणंमि रायरिसिमि समणुवद्धवेरे यावि होत्था । तेणं
कालेणं तेणं समएणं इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए निरयपरिसामंतेसु चोसाट्ठिं असुरकुमारावाससयसहस्सा पन्नत्ता । तप णं से
अभीयीकुमारे बहूइं चासाइं समणोवासगपरियागं पाउणति, पाउणित्ता अद्धमासियाए संलेहणाए तीसं भत्ताइं अणसणाए
छेएइ, छेएत्ता तस्स ठाणस्स अणालोइय-पडिक्कंते कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए निरयपरिसामंतेसु
चोयट्ठीए आयावा० जाव-सहस्सेसु अन्नयरंसि आयावाअसुरकुमारावासंसि आतावाअसुरकुमारदेवत्ताए उववन्नो । तत्थ णं
अत्थेगइयाणं आयावगाणं असुरकुमाराणं देवाणं एगं पलिओवमं ठिई पन्नत्ता, तत्थ णं अभीयिस्स वि देवस्स एगं पलिओवमं
ठिई पणत्ता । [प्र०] से णं भंते ! अभीयीदेवे ताओ देवलोगाओ आउक्खणं ३ अणंतरं उच्चट्ठित्ता कहिं गच्छिहिति, कहिं
उचवज्जिहिति ? [उ०] गोयमा ! महाविदेहे चासे सिज्जिहिति, जाव-अंतं काहिति । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते’ ! ति ।

तेरसमसए छट्ठो उद्देशो समत्तो ।

८. त्थार पछी अन्य कोई दिवसे अभीचिकुमारने मध्यरात्रिने समये कुटुंबजागरण करतां आवा प्रकारनो आ विचार उत्पन्न थयो-
‘ए प्रमाणे खरेखर हुं उदायन राजानो पुत्र अने प्रभादेवीनी कुक्षिथी उत्पन्न थयो हुं, अने ते उदायन राजाए मने छोडी पोताना भाणेज
केसिकुमारने राज्य उपर बेसाडी श्रमण भगवंत महावीरनी पासे यावत्-प्रब्रज्या लीधी’-आवा प्रकारना आ मोटा अप्रीतिरूप मानसिक
आंतर दुःखथी पीडित थएलो ते अभीचिकुमार पोताना अंतःपुरना परिवारसहित पोतानुं भांडमात्रोपकरण-पात्र बगोरे सामग्री लईने नीकळे
छे, नीकळी अनुक्रमे जतां-एक गामथी बीजे गाम जतां ज्यां चंपा नगरी छे, अने ज्यां कूणिक राजा छे त्यां आवी कूणिकनो आश्रय करी
विहरे छे. अने त्यां पण तेने विपुल भोगनी सामग्री प्राप्त थई. पछी ते अभीचिकुमार श्रावक पण थयो, अने जीवाजीवतत्त्वनो ज्ञाता थइ
यावत्-विहरे छे, तो पण ते अभीचिकुमार उदायन राजर्षिने विषे वैरना अनुबन्धथी युक्त हतो. ते काले, ते समये आ रत्नप्रभा पृथिवीना
नरकावासोनी पासे चोसठ लाख असुरकुमारोना आवासो कह्या छे, हवे ते अभीचिकुमार घणा वर्षो सुधी श्रमणोपासक पर्यायने पाळी अर्ध
मासिक संलेखनाथी त्रीश भक्तो अनशनपणे व्यतीत करी, ते पाप स्थानकनी आलोचना अने प्रतिक्रमण कार्य सिवाय मरणसमये कालधर्म
पामी आ रत्नप्रभा पृथिवीना नरकावासोनी पासे चोसठ लाख आयाव (आताप-प्रकाररूप) असुरकुमारावासोमांना कोइ एक आयावरूप
असुरकुमारावासमां आतावरूप असुरकुमार देवपणे उत्पन्न थयो. त्यां केटलाक आयावरूप असुरकुमार देवोनी एक पल्योपम स्थिति कही छे,
अने त्यां अभीचिदेवनी पण एक पल्योपमनी स्थिति कही छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते अभीचिदेव आयुःक्षय थया पछी तथा भवक्षयं
थया पछी मरण पामी क्यां जशे-क्यां उत्पन्न थशे ? [उ०] हे गौतम ! महाविदेह क्षेत्रने विषे सिद्ध थशे, यावत्-सर्व दुःखोनो अंत करशे.
‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही भगवान् गौतम यावत्-विहरे छे.

त्रयोदश शते षष्ठ उद्देशक समाप्त.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं घयासी-आया मंते ! भासा, अन्ना भासा ? [उ०] गोयमा ! नो आया भासा, अन्ना भासा ।
२. [प्र०] रूवि मंते ! भासा, अरूवि भासा ? [उ०] गोयमा ! रूवि भासा, नो अरूवि भासा ।
३. [प्र०] सच्चित्ता मंते ! भासा, अचित्ता भासा ? [उ०] गोयमा ! नो सच्चित्ता भासा, अचित्ता भासा ।
४. [प्र०] जीवा मंते ! भासा, अजीवा भासा ? [उ०] गोयमा ! नो जीवा भासा, अजीवा भासा ।
५. [प्र०] जीवाणं मंते ! भासा, अजीवाणं भासा ? [उ०] गोयमा ! जीवाणं भासा, नो अजीवाणं भासा ।
६. [प्र०] पुष्टि मंते ! भासा, भासिज्जमाणी भासा, भासासमयवीतिकंता भासा ? [उ०] गोयमा ! नो पुष्टि भासा, भासिज्जमाणी भासा, णो भासासमयवीतिकंता भासा ।
७. [प्र०] पुष्टि मंते ! भासा भिज्जति, भासिज्जमाणी भासा भिज्जति, भासासमयवीतिकंता भासा भिज्जति ? [उ०] गोयमा ! नो पुष्टि भासा भिज्जति, भासिज्जमाणी भासा भिज्जति, नो भासासमयवीतिकंता भासा भिज्जति ।

सप्तम उद्देशक.

भासा.
भासा आत्मस्वरूप
छे के तेयी अन्य छे ?
रूपी के अरूपी ?

१. [प्र०] राजगृह नगरमां भगवान् गौतम यावत्-आ प्रमाणे बोल्या के, हे भगवन् ! "भासा ए आत्मा-जीवस्वरूप छे के तेयी अन्य छे ? [उ०] हे गौतम ! भासा ए आत्मा नथी, पण तेयी अन्य (पुद्गलस्वरूप) भासा छे.

रूपी के अरूपी ?

२. [प्र०] हे भगवन् ! भासा रूपी-रूपवाळी छे के अरूपी-रूप विनानी छे ? [उ०] हे गौतम ! भासा (पुद्गलमय होवायी) रूपी छे, पण रूप विनानी नथी.

सच्चित्त के अचित्त ?

३. [प्र०] हे भगवन् ! भासा सच्चित्त-सजीव छे के अचित्त-अजीव छे ? [उ०] हे गौतम ! भासा सच्चित्त नथी, पण अचित्त छे.

जीवस्वरूप के अजीव-
स्वरूप ?

४. [प्र०] हे भगवन् ! भासा जीवस्वरूप-प्राणधारणरूप छे के अजीवस्वरूप छे ? [उ०] हे गौतम ! भासा जीवस्वरूप नथी, पण अजीवस्वरूप छे.

जीवोने भासा के
अजीवोने भासा
होय ?

५. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने भासा होय छे के अजीवोने भासा होय छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवोने भासा होय छे, पण अजीवोने भासा नथी होती.

भासा न्यारे कहेवाय ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं [बोलाया] पूर्वे भासा कहेवाय, बोलाती होय ल्यारे भासा कहेवाय, के बोलाया पछी भासा कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! बोलाया पहिला भासा न कहेवाय, तेमज बोलाया पछी पण भासा न कहेवाय, पण बोलाती होय ल्यारे भासा कहेवाय.

भासा न्यारे मेदाय ?

७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं बोलाया पहिला भासा मेदाय, बोलाती भासा मेदाय, के बोलाया पछी भासा मेदाय ? [उ०] हे गौतम ! बोलाया पहिला भासा न मेदाय, तेमज बोलाया पछी भासा न मेदाय, पण बोलाती होय ल्यारे भासा मेदाय.

१ * जीवथी प्रयोजाय छे, जीवना बन्ध अने मोक्षनुं कारण थाय छे माटे जीवो धर्म होवायी भासा 'आत्मा-जीव'-एम कही सकाय ? अथवा भासा जीवस्वरूप नथी-एम पण कहेवाय ? केमके ते श्रोत्रेन्द्रियमाद्य होवायी मूर्तपणावडे जीव करतां भिन्न छे, माटे संकाशी आ प्रश्न थाय छे. उत्तर-भासा पुद्गलमय होवायी ते आत्मस्वरूप नथी.-टीका.

८. [प्र०] कतिविहा णं भंते! भासा पण्णत्ता? [उ०] गोयमा! चउच्चिहा भासा पण्णत्ता, तंजहा-१ सच्चा, २ मोसा, ३ सच्चामोसा, ४ असच्चामोसा।

९. [प्र०] आया भंते! मणे, अन्ने मणे? [उ०] गोयमा! नो आया मणे, अन्ने मणे। जहा भासा तहा मणे वि, जाव-नो अजीवाणं मणे।

१०. [प्र०] पुंदिं भंते! मणे, मणिज्जमाणे मणे? [उ०] एवं जहेव भासा।

११. [प्र०] पुंदिं भंते! मणे भिज्जति, मणिज्जमाणे मणे भिज्जति, मणसमयवीतिकंते मणे भिज्जति? [उ०] एवं जहेव भासा।

१२. [प्र०] कतिविहे णं भंते! मणे पण्णत्ते? [उ०] गोयमा! चउच्चिहे मणे पन्नत्ते, तंजहा-१ सच्चे, जाव-४ असच्चामोसे।

१३. [प्र०] आया भंते! काये, अन्ने काये? [उ०] गोयमा! आया वि काये, अन्ने वि काये।

१४. [प्र०] रूविं भंते! काये, अरूविं काये?-पुच्छा। [उ०] गोयमा! रूविं पि काये, अरूविं पि काय, एवं एकेके पुच्छा। गोयमा! सच्चित्ते वि काये, अच्चित्ते वि काय। जीवे वि काय, अजीवे वि काय, जीवाण वि काय, अजीवाण वि काय।

१५. [प्र०] पुंदिं भंते! काये?-पुच्छा। [उ०] गोयमा! पुंदिं पि काय, कायिज्जमाणे वि काय, कायसमयवीतिकंते वि काये।

१६. [प्र०] पुंदिं भंते! काये भिज्जति?-पुच्छा। [उ०] गोयमा! पुंदिं पि काय भिज्जति, जाव-काय भिज्जति।

८. [प्र०] हे भगवन्! भाषा केटला प्रकारनी कही छे? [उ०] हे गौतम! भाषा चार प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे-१ सत्य, २ मृषा-असत्य, ३ सत्यमृषा-सत्य ल्यने असत्य मिश्र, अने ४ असत्यामृषा-सत्य पण नहि तेम असत्य पण नहि.

भाषाना प्रकार-

९. [प्र०] मन ए आत्मा छे, के तेथी अन्य मन छे? [उ०] हे गौतम! मन ए आत्मा नथी, पण मन अन्य छे-इत्यादि जेम भाषा संबन्धे कह्युं, तेम मनसंबन्धे पण जाणवुं, यावत्-अजीवोने मन नथी.

मन-
मन आत्मा छे के
तेथी अन्य छे?

१०. [प्र०] हे भगवन्! [मनननी] पूर्वे मन होय, मनन समये मन होय, के मननसमय वीत्या पछी मन होय? [उ०] जेम भाषासंबन्धे कह्युं तेम जाणवुं.

मन क्यारे होय?

११. [प्र०] हे भगवन्! मनननी पूर्वे मन भेदाय, मननसमये मन भेदाय, के मननसमय वीत्या पछी मन भेदाय? [उ०] जेम भाषासंबन्धे कह्युं छे तेम अहि जाणवुं.

मन क्यारे भेदाय?

१२. [प्र०] हे भगवन्! मन केटला प्रकारनुं कह्युं छे? [उ०] हे गौतम! मन चार प्रकारनुं कह्युं छे, ते आ प्रमाणे-१ सत्य, २ असत्य, [३ मिश्र] यावत्-४ असत्यामृषा-सत्य पण नहि अने असत्य पण नहि.

मनना प्रकार-

१३. [प्र०] हे भगवन्! काय-शरीर आत्मा छे के तेथी अन्य-आत्माथी *मिन्न-काय छे? [उ०] हे गौतम! काय आत्मा पण छे, अने आत्माथी मिन्न पण काय छे.

काय आत्मा छे के
तेथी अन्य?

१४. [प्र०] हे भगवन्! काय रूपी छे के अरूपी छे? [उ०] हे गौतम! काय रूपी पण छे अने काय अरूपी पण छे. ए प्रमाणे पूर्ववत् एक एक प्रश्न करवो. हे गौतम! काय सचित्त पण छे अने अचित्त पण छे, काय जीवरूप पण छे अने अजीवरूप पण छे, तथा काय जीवोने होय छे, तेम अजीवोने पण होय छे

रूपी के अरूपी?

१५. [प्र०] हे भगवन्! पूर्वे काय होय?-इत्यादि [पूर्ववत्] प्रश्न. [उ०] हे गौतम! काय-शरीर [जीवोने संबन्ध थया] पूर्वे पण होय, चीयमान-पुद्गलोना ग्रहण समये पण काय होय, अने कायसमय-पुद्गल ग्रहण समय वीत्या पछी पण काय होय.

काय क्यारे होय?

१६. [प्र०] हे भगवन्! काय [जीवे ग्रहण कर्या] पूर्वे भेदाय?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम! पूर्वे पण काय भेदाय, यावत्-[पुद्गल ग्रहण समय वीत्या बाद] पण यावत्-भेदाय.

काय क्यारे भेदाय?

१३ * काय-आत्मस्वरूप छे, केमके काये करेला कर्मनो अनुभव आत्माने थाय छे, अथवा काय आत्माथी मिन्न छे, केमके कायना एक अंशनो छेद ज्ञा छतां पण आत्मानो छेद थतो नथी, माटे आ प्रश्न उपस्थित थाय छे. उत्तर-कथंचित् काय आत्मस्वरूप पण छे, केमके शरीरने स्पर्श थता तेनो आत्माने अनुभव थाय छे, तेमज कथंचिद् आत्माथी मिन्न पण छे, जो अर्थात् अमिन्न होय तो शरीरनो नाश थतां आत्मानो नाश पण थाय-टीका.

१७. [प्र०] कइविहे णं भंते ! काये पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! सत्तविहे काये पन्नत्ते, तंजहा—१ ओराले, २ ओरालि-यमीसप, ३ वेउच्चिए, ४ वेउच्चियमीसप, ५ आहारप, ६ आहारगमीसप, ७ कम्मप ।

१८. [प्र०] कतिविहे णं भंते ! मरणे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचविहे मरणे पण्णत्ते, तंजहा—१ आवीचियमरणे, २ ओहिमरणे, ३ आदितियमरणे, ४ बालमरणे, ५ पंडियमरणे ।

१९. [प्र०] आवीचियमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा—१ द्वावीचिय-मरणे, २ खेत्तावीचियमरणे, ३ कालावीचियमरणे, ४ भवावीचियमरणे, ५ भावावीचियमरणे ।

२०. [प्र०] द्वावीचियमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा—१ नेरइयद्वावीचियमरणे, २ तिरिक्खजोणियद्वावीचियमरणे, ३ मणुस्सद्वावीचियमरणे, ४ देवद्वावीचियमरणे । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘नेरइयद्वावीचियमरणे नेरइयद्वावीचियमरणे’ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं नेरइया नेरइए द्धे वट्टमाणा जाइं द्वाइं नेरइयाउयत्ताए गहियाइं, बद्धाइं, पुट्टाइं, कडाइं, पट्टुवियाइं, निविट्टाइं, अभिनिविट्टाइं, अभिसमन्नागयाइं भवन्ति ताइं द्वाइं आवीचीयमणुसमयं निरंतरं मरन्ति त्ति कट्टु से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ—‘नेरइयद्वावीचियमरणे,’ एवं जाव—देवद्वावीचियमरणे ।

२१. [प्र०] खेत्तावीचियमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा—१ ‘नेरइयखेत्तावीचियमरणे, जाव—४ देवखेत्तावीचियमरणे’ ।

२२. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘नेरइयखेत्तावीचियमरणे नेर० २’ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं नेरइया नेरइयखेत्ते वट्टमाणा जाइं द्वाइं नेरइयाउयत्ताए०—एवं जहेव द्वावीचियमरणे तहेव खेत्तावीचियमरणे वि । एवं जाव—भावावीचियमरणे ।

कायना प्रकार.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! काय केटला प्रकारे कहेल छे ? [उ०] हे गौतम ! काय सात प्रकारे कहेल छे, ते आ प्रमाणे—१ औदारिक, २ औदारिकमिश्र, ३ वैक्रिय, ४ वैक्रियमिश्र, ५ आहारक, ६ आहारकमिश्र, ७ कर्मण.

मरणना प्रकार.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! मरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! मरण पांच प्रकारुं कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ *आवीचिकमरण, २ अवधिमरण, ३ आत्यंतिकमरण, ४ बालमरण, ५ पंडितमरण.

आवीचिकमरणना प्रकार.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! आवीचिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! आवीचिकमरण पांच प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ द्रव्यावीचिकमरण, २ क्षेत्रावीचिकमरण, ३ कालावीचिकमरण, ४ भवावीचिकमरण, अने ५ भावावीचिकमरण.

द्रव्यावीचिकमरणना प्रकार.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! द्रव्यावीचिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ नैरयिकद्रव्यावीचिकमरण, २ तिर्यचयोनिकद्रव्यावीचिकमरण, ३ मनुष्यद्रव्यावीचिकमरण अने ४ देवद्रव्यावीचिकमरण. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी नैरयिकद्रव्यावीचिकमरणने नैरयिकद्रव्यावीचिकमरण कहो छे ? [उ०] हे गौतम ! नारकजीवपणे वर्तता नारकोए जे द्रव्योने नैरयिकआयुषपणे [स्पर्शथकी] ग्रहां छे, [बंधनथी] बांधेलां छे, [प्रदेशथी] पुष्ट कर्यां छे, [विशिष्टरसथी] करेलां छे, [स्थितिबडे] प्रस्थापित कर्यां छे, [जीवप्रदेशोमां] निविष्ट—प्रवेशेलां छे, अभिनिविशिष्ट—अत्यंत गाढ प्रवेशेलां छे, अने अभिसमन्वागत—उदयाभिमुख थयेलां छे, ते द्रव्योने आवीचिक—निरंतर प्रतिसमय मरे छे—छोडे छे, माटे ते हेतुथी हे गौतम ! नैरयिक द्रव्यावीचिकमरण नैरयिकद्रव्यावीचिकमरण कहेवाय छे. ए प्रमाणे [तिर्यचयोनिकद्रव्यावीचिकमरण, मनुष्यद्रव्यावीचिकमरण अने] यावत्—देवद्रव्यावीचिकमरण जाणवुं.

क्षेत्रावीचिकमरण.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! क्षेत्रावीचिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—नैरयिकक्षेत्रावीचिकमरण, २ तिर्यचयोनिकक्षेत्रावीचिकमरण, यावत्—४ देवक्षेत्रावीचिकमरण.

नारकक्षेत्रावीचिकमरण.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे शा हेतुथी नारकक्षेत्रावीचिकमरण नारकक्षेत्रावीचिकमरण कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! नारकक्षेत्रमां वर्तता नारक जीवोए जे द्रव्योने पोते नारकायुषपणे ग्रहण करेलां छे, अने ते [द्रव्योने प्रतिसमय निरंतर मूके छे]—इत्यादि द्रव्यावीचिकमरण संबंधे कहेलुं छे ते अहिं कहेवुं, ते माटे नैरयिकक्षेत्रावीचिकमरण कहेवाय छे. अने ए प्रमाणे यावत्—[कालावीचिकमरण, भवावीचिकमरण, तथा] भावावीचिकमरण पण जाणवुं.

१८ * १ आ—समन्तात्, वीचि—तरंगनी पेटे प्रतिसमय अनुभवाता आयुषकर्मपुद्गलो नो अन्य अन्य आयुषना दलिकना उदय धवा साये क्षय यथो ते आवीचिकमरण; २ अवधि—मर्यादासहित मरण, अर्थात् नरकादि भवना हेतुभूत जे वर्तमान आयुषकर्मना पुद्गलो नो अनुभव करीने मरण पामे, अने पुनः तेज आयुषकर्मना पुद्गलोने आगामी भवमां ग्रहण करीने मरण पामशे ते अवधिमरण कहेवाय छे; कारण के ते द्रव्यनी अपेक्षाए पुनः ते पुद्गलोने ग्रहण करे लां सुधी जीव मरण पामेले छे, वळी परिणामना विचित्रपणाथी ग्रहण करीने छोडेला पुद्गलोनुं पुनः ग्रहण पण संभवे छे; ३ जे नारकादिआयुषकर्मना दलिक भोगवी मरण पामे, अने मरण पामी वळी तेज आयुषकर्मना पुद्गलो नो अनुभव कर्यां शिवाय मरण पामशे एवुं जे मरण ते द्रव्यनी अपेक्षाए अत्यन्तभावीपणाथी आत्यन्तिकमरण कहेवाय छे; ४ अविरतिनुं मरण ते बालमरण; ५ अने सर्वविरतिनुं मरण ते पंडितमरण कहेवाय छे.—टीका.

२३. [प्र०] ओहिमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा—१ दधोहिमरणे; २ खेत्तोहिमरणे, जाव—५ भावोहिमरणे ।

२४. [प्र०] दधोहिमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा—१ नेरइयदधोहिमरणे, जाव—४ देवदधोहिमरणे ।

२५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ नेरइयदधोहिमरणे २ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं नेरइया नेरइयदधे वट्टमाणा जाइं दध्वाइं संपयं मरंति, तेणं नेरइया ताइं दध्वाइं अणागए काले पुणो वि मरिस्संति, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव—दधोहिमरणे । एवं तिरिक्खजोणिय०, मणुस्स०, देवदधोहिमरणे वि । एवं एयणं गमेणं खेत्तोहिमरणे वि, कालोहिमरणे वि, मवोहिमरणे वि, भावोहिमरणे वि ।

२६. [प्र०] आदिंतियमरणे णं भंते ! पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा—१ दध्वादिंतियमरणे, २ खेत्तादिंतियमरणे, जाव—५ भावादिंतियमरणे ।

२७. [प्र०] दध्वादिंतियमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा—१ नेरइयदध्वादिंतियमरणे, जाव—४ देवदध्वादिंतियमरणे ।

२८. [प्र०] से केणट्टेणं भंते एवं बुच्चइ—‘नेरइयदध्वादिंतियमरणे नेर० २’ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं नेरइया नेरइयदधे वट्टमाणा जाइं दध्वाइं संपयं मरंति, तेणं नेरइया ताइं दध्वाइं अणागए काले नो पुणो वि मरिस्संति, से तेणट्टेणं जाव—मरणे । एवं तिरिक्ख०, मणुस्स०, देवाइंतियमरणे, एवं खेत्ताइंतियमरणे वि, एवं जाव—भावाइंतियमरणे वि ।

२९. [प्र०] बालमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुवालसविहे पण्णत्ते, तंजहा—१ वलयमरणं, जहा खंदए, जाव—१२ गद्धपट्टे ।

२३. [प्र०] हे भगवन् ! अवधिमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ द्रव्यावधिमरण, २ क्षेत्रावधिमरण, [३ कालावधिमरण, ४ भवावधिमरण] यावत्—अने ५ भावावधिमरण.

अवधिमरण.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! द्रव्यावधिमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे—१ नैरयिकद्रव्यावधिमरण, २ यावत्—[तिर्यञ्चयोनिकद्रव्यावधिमरण, ३ मनुष्यद्रव्यावधिमरण] अने ४ देवद्रव्यावधिमरण.

द्रव्यावधिमरण.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकद्रव्यावधिमरण शा माटे कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! नारकपणे वर्तता नारक जीवो जे द्रव्योने सांप्रत काले मूके छे, अने वळी ते नारको थइने तेज द्रव्योने भविष्यकाले फरीथी [ग्रहण करीने] पण छोडसे, ते माटे हे गौतम ! नैरयिकद्रव्यावधिमरण कहेवाय छे. ए प्रमाणे तिर्यचयोनिकद्रव्यावधिमरण, मनुष्यद्रव्यावधिमरण अने देवद्रव्यावधिमरण पण जाणवुं. तथा ए पाठ वडे क्षेत्रावधिमरण, कालावधिमरण, भवावधिमरण अने भावावधिमरण जाणवुं.

नैरयिकद्रव्यावधिमरण ना हेतुपी कहेवाय छे !

२६. [प्र०] हे भगवन् ! आत्यंतिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ द्रव्यात्यंतिकमरण, २ क्षेत्रात्यंतिकमरण, यावत्—५ भावात्यंतिकमरण.

आत्यंतिक मरण.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! द्रव्यात्यंतिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ नैरयिकद्रव्यात्यंतिकमरण, अने यावत्—४ देवद्रव्यात्यंतिकमरण.

द्रव्यात्यंतिकमरण.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी ‘नैरयिकद्रव्यात्यंतिकमरण’ २ कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! नारकपणे वर्तता जे नारक जीवो जे द्रव्योने सांप्रत काले छोडे छे, ते नैरयिको ते द्रव्योने भविष्यकाले फरी वार नहि छोडे, हे गौतम ! ते हेतुथी ‘नैरयिकद्रव्यात्यंतिकमरण’ २ कहेवाय छे. ए प्रमाणे तिर्यचयोनिकद्रव्यात्यंतिकमरण, मनुष्यद्रव्यात्यंतिकमरण, अने देवद्रव्यात्यंतिकमरण पण जाणवुं, तथा ए प्रमाणे क्षेत्रात्यंतिकमरण, यावत्—[कालात्यंतिकमरण, भवात्यंतिकमरण अने] भावात्यंतिकमरण जाणवुं.

नैरयिकद्रव्यात्यंतिकमरण शापी कहेवाय छे !

२९. [प्र०] हे भगवन् ! बालमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! बार प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ *वलयमरण,—इत्यादि स्कन्दकना अधिकारसां कक्षा प्रमाणे यावत्—१२ गृध्रस्पृष्टमरण जाणवुं.

बालमरणना प्रकार.

२९ * १ वलयमरण—अत्यन्त क्षुधाशी वलवलता मरण पामवुं, अथवा संयमथी अष्ट थयेलांतुं मरण ते वलन्मरण के वलयमरण कहेवाय छे, १२ गृध्रस्पृष्ट मरण—गीध पक्षीओए अथवा शिकारी पशुओए स्पृष्ट—विदारण करवाथी जे मरण थाय ते. † जुओ भग० खं० १ श० २ उ० १ पृ० २३५.

३०. [प्र०] पंडितमरणे णं भंते ! कइविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे पण्णत्ते, तंजहा-१ पाओवगमणे य २ भत्तपच्चक्खाणे य ।

३१. [प्र०] पाओवगमणे णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे पन्नत्ते, तंजहा-णीहारिमे य अनीहारिमे य, जाव-नियमं अपडिकम्मे ।

३२. [प्र०] भत्तपच्चक्खाणे णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ? [उ०] एवं तं चेवं, नवरं नियमं सपडिकम्मे । 'सेवं भंते ! सेवं भंते !'ति ।

तेरसमसए सत्तमो उद्देशो समत्तो ।

पंडितमरण.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! पंडितमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे-१ पादपोपगमन (पडेल पादप-वृक्षनी पेठे हाल्या चाल्या शिवाय एकज स्थितिमां उपगमन-रहेवुं), २ भक्तप्रत्याख्यान (आहार पाणिनो त्याग करवो).

पादपोपगमन.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! पादपोपगमन मरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारनुं कहुं छे, ते आ प्रमाणे-१ निर्हारिम (वसतिना एक भागमां पादपोपगमन कराय के ज्यांथी मृत कलेवरने बहार काढवुं पडे ते निर्हारिम पादपोपगमन) २ अनिर्हारिम (पर्वतनी गुफामां के तेवा बीजा स्थळे पादपोपगमन करे के ज्यांथी तेनुं मृत कलेवर बहार न काढवुं पडे ते) यावत्-आ बने प्रकारनुं पादपोप गमन मरण अवश्य अप्रतिकर्म (शरीरसंस्काररहित) होय छे.

भक्तप्रत्याख्यान.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! भक्तप्रत्याख्यानरूप मरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] ए प्रमाणे पूर्वे कहा प्रमाणे तेना (निर्हारिम अने अनिर्हारिम ए बे मेद जाणवा) पण विशेष ए छे के आ बने प्रकारनुं भक्तप्रत्याख्यानरूप मरण अवश्य सप्रतिकर्म-शरीरसंस्काररहित होय छे. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'-एम कही विहरे छे.

त्रयोदशशते सप्तम उद्देशक समाप्त.

अट्टमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कति णं भंते ! कम्मपगंडीओ पण्णत्ताओ ? [उ०] गोयमा ! अट्ट कम्मपगंडीओ पण्णत्ताओ, एवं बंधट्टि-उद्देशो भाणियच्चो निरवसेसो जहा पन्नवणाए । 'सेवं भंते ! सेवं भंते !' ति ।

तेरसमसए अट्टमो उद्देशो समत्तो ।

अष्टम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मनी केटली प्रकृतिओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! कर्मनी आठ प्रकृतिओ कही छे, अहिं प्रज्ञापना सूत्रनो *बंधस्थिति नामे संपूर्ण उद्देशक कहवो. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'—एम कही यावत्—विहरे छे.

कर्मप्रकृति.

त्रयोदशशते अष्टम उद्देशक समाप्तः

नवमो उद्देशो ।

१. रायगिहे जाव—एवं वयासी—[प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे केयाघडिय गहाय गच्छेज्जा, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा केयाघडियाकिच्चहत्थगएणं अप्पाणेणं उहं वेहासं उप्पएज्जा ? [उ०] गोयमा ! हंता, उप्पएज्जा ।

२. [प्र०] अणगारे णं भंते ! भावियप्पा केवतियाइं पभू केयाघडियाहत्थकिच्चगयाइं रूवाइं विउच्चित्तए ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए जुवति जुवाणे हत्थेणं हत्थे—एवं जहा तइयसए पंचमुद्देशए जाव—'भो चेव णं संपत्तीए विउच्चिसु वा विउच्चित्ति वा विउच्चिस्संति वा' ।

नवम उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृहमां [भगवान् गौतम] यावत्—आ प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! जेम कोइ एक पुरुष दोरडाथी बांधेली घटिकाने लइने गमन करे, ए प्रमाणे भावितात्मा साधु दोरडाथी बांधेली घटिकानुं कार्य हस्तगत करी [वैक्रियलब्धि एवुं रूप धारण करी] पोते ऊंचे आकाशमां उडे ? [उ०] हा गौतम ! उडे.

वैक्रियशक्तिपी कोइ दोरडाथी बांधेली घटिका लेहने एवा रूपे गमन करे ?

२. [प्र०] हे भगवन् ! भावितात्मा अनगार दोरडाथी बांधेली घटिकाने हाथमां धारण करवारूप केटलां रूपो विकुर्वी शकवाने समर्थ होय ? [उ०] हे गौतम ! 'जेम कोइ एक युवान पुरुष युवति स्त्रीने हाथ वडे आलिगे'—इत्यादि ए प्रकारे तृतीयशतकना पांचमा उद्देशकमां कख्या प्रमाणे यावत्—संप्राप्ति (संपादन) करवावडे तेवां रूपो विकुर्व्या नथी, विकुर्वता नथी अने विकुर्वसे पण नहि.

केटलां रूपो विकुर्वी शके ?

૩. [પ્ર૦] સે જહાનામપ કેદ પુરિસે હિરણ્ણપેલં ગહાય ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ અણગારે વિ ભાવિયપ્પા હિરણ્ણપેલહ્થકિચ્છ-ગપ્પાણેણં ? [ઉ૦] સેસં તં ચેવ, एवं सुवन्नपेलं, एवं रयणपेलं, वहरपेलं, वत्थपेलं, आभरणपेलं, एवं वियलकिङ्गं, सुवकिङ्गं, चम्मकिङ्गं, कंबलकिङ्गं, एवं अयभारं, तंबभारं, तउयभारं, सीसगभारं, हिरण्णभारं, सुवन्नभारं, वहरमारं ।

૪. [પ્ર૦] સે જહાનામપ વગ્ગુલી સિયા, દો વિ પાપ ઉહ્લંચિયા ૨ ઉહ્લંપાદા અહોસિરા ચિટ્ટેજ્ઞા; પવામેવ અણગારે વિ ભાવિયપ્પા વગ્ગુલીકિચ્છગપ્પાણેણં ઉહ્લં વેહાસં ? [ઉ૦] एवं जज्ञोवइयवत्तधया भाणियध्वा, जाव-विउध्विस्संति वा ।

૫. [પ્ર૦] સે જહાનામપ જલોયા સિયા, ઉદગંસિ કાયં ઉધિહિયા ૨ ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ ? [ઉ૦] સેસં જદા વગ્ગુલીપ ।

૬. [પ્ર૦] સે જહાનામપ વીયંવીયગસડણે સિયા, દો વિ પાપ સમતુરંગેમાણે ૨ ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ અણગારે ? [ઉ૦] સેસં તં ચેવ ।

૭. [પ્ર૦] સે જહાનામપ પવિચ્છવિરાલપ સિયા, રુક્ખાઓ રુક્ખં ડેવેમાણે ૨ ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ અણગારે ? [ઉ૦] સેસં તં ચેવ ।

૮. [પ્ર૦] સે જહાનામપ જીવંજીવગસડણે સિયા, દો વિ પાપ સમતુરંગેમાણે ૨ ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ અણગારે ? [ઉ૦] સેસં તં ચેવ ।

૯. [પ્ર૦] સે જહાનામપ હંસે સિયા, તીરાઓ તીરં અભિરમમાણે ૨ ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ અણગારે હંસકિચ્છગપ્પાણેણં ? [ઉ૦] તં ચેવ ।

૧૦. [પ્ર૦] સે જહાનામપ સમુદ્વાયસપ સિયા, વીઈઓ વીઈં ડેવેમાણે ૨ ગચ્છેજ્ઞા, પવામેવ ? [ઉ૦] તહેવ ।

હિરણ્ણની પેટી લેશ્ને ગમન કરે ?

૩. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક પુરુષ હિરણ્ણની પેટીને લઈને ગમન કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ હિરણ્ણની પેટીના કૃત્યને હસ્ત-ગત કરી (એવું રૂપ વિકુર્વી) પોતે ગમનમાં ઉડે ? [ઉ૦] બાકી બધું પૂર્વવત્ જાણવું. એ પ્રકારે સુવર્ણની પેટી, રત્નની પેટી, વજ્રની પેટી, ઘસ્ટની પેટી અને ઘરેણાંની પેટીને લઈને [આકાશમાં ગમન કરે ?] એ પ્રમાણે વિદલકટ-વાંસની સાદડી, શુંબકટ-ધાસની સાદડી, ચર્મકટ, ચામડાથી ભરેલ ધાટલી વગેરે, અને કાંબલકટ-પાથરવાના અનના કાંબલા, તથા લોઢાના ભારને, તાંબાના ભારને, કલડના ભારને, સીસાના ભારને, હિરણ્ણના-રૂપાના ભારને, સુવર્ણના ભારને અને વજ્રના ભારને લઈને પણ ગમન કરે.

વડવાગુલીની પેટે ગમન કરે ?

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કોઈ એક વડવાગુલી હોય અને તે પોતાના વને પગ [વૃક્ષાદિક સાથે] ઊંચા લટકાવી, ઊંચા પગ અને માથું નીચે રાખીને રહે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ વાગુલીના કૃત્યને પ્રાપ્ત થયેલો [અર્થાત્ વાગુલીની પેટે] પોતે આકાશમાં ઊંચે ઉડે ? [ઉ૦] હા, ઉડે. એજ પ્રમાણે યજ્ઞોપવીતની (જનોઈની) વક્ત્રવ્યતા પણ કહેવી. [જેમ કોઈ બ્રાહ્મણ ગઝામાં જનોઈ નાખી ગમન કરે તેમ ભાવિતાત્મા અનગાર તેવું રૂપ વિકુર્વે-ઇત્યાદિ], પરન્તુ (સંપ્રાપ્તિવડે તેવાં રૂપો) વિકુર્વશે નહિ.

જલૌકાની પેટે ગમન કરે ?

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કોઈ એક જલૌકો હોય અને તે પોતાના શરીરને પાણીમાં પ્રેરી પ્રેરીને ગમન કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર તેવું રૂપ વિકુર્વી આકાશમાં ગમન કરે ? [ઉ૦] બાકી બધું વાગુલીની પેટે જાણવું.

બીજંબીજક પક્ષીની પેટે ગમન કરે ?

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કોઈ એક બીજંબીજક પક્ષી હોય, અને તે પોતાના વને પગને ઘોડાની પેટે સાથે ઉપાડતું ગમન કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર [તેવા આકારે આકાશમાં ઉડે ? [ઉ૦] હા, ઉડે.] બાકી બધું પૂર્વની પેટે જાણવું.

વિહાલક પક્ષીની પેટે ગમન કરે ?

૭. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક વિહાલક નામે પક્ષી હોય, અને તે એક વૃક્ષથી બીજા વૃક્ષે જતું, બીજા વૃક્ષથી ત્રીજા વૃક્ષે જતું ગતિ કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર [તેવા આકારે ગમન કરે ? [ઉ૦] હા ગમન કરે.] બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

જીવંજીવક પક્ષીના જેમ ગમન કરે ?

૮. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક જીવંજીવક નામે પક્ષી હોય, અને તે પણ પોતાના વને પગને ઘોડાની પેટે સાથે ઉપાડતું ગતિ કરે, એજ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ પોતે તેવા આકારે આકાશમાં ઉડે ? [ઉ૦] બાકી બધું પૂર્વ પેટે જાણવું.

હંસ પેટે ગતિ કરે ?

૯. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક હંસ હોય અને તે આ કાંઠેથી બીજે કાંઠે રમતો રમતો ગતિ કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ હંસ કૃત્યને પ્રાપ્ત કરી પોતે ગમનમાં [હંસને આકારે ઉડે ?] [ઉ૦] પૂર્વવત્ જાણવું.

સમુદ્રવાયસના આ-કારે ગતિ કરે ?

૧૦. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક સમુદ્રવાયસ (સમુદ્રનો કાગડો) હોય, અને તે એક તરંગથી બીજા તરંગે જતો ગતિ કરે, એ પ્રમાણે [ભાવિતાત્મા સાધુ પોતે એવા આકારે ગમનમાં ગતિ કરે ?] [ઉ૦] તે પ્રમાણે જાણવું.

११. [प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे चकं गहाय गच्छेज्जा, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा चक्रहत्थकिच्चगएणं अप्पाणेणं ? [उ०] सेसं जहा केयाघडियाए; एवं छत्तं, एवं चमरं ।

१२. [प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे रयणं गहाय गच्छेज्जा, एवं चेव, एवं वहरं, वेसलियं, जाव-रिट्ठं, एवं उप्पल-हत्थगं, पउमहत्थगं, कुमुदहत्थगं; एवं जाव-से जहानामए केइ पुरिसे सहस्सपत्तगं गहाय गच्छेज्जा ? [उ०] एवं चेव;

१३. [प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे भिसं अवहालिय २ गच्छेज्जा, एवामेव अणगारे वि भिसकिच्चगएणं अप्पाणेणं ? [उ०] तं चेव ।

१४. [प्र०] से जहानामए मुणालिया सिया, उदगंसि कायं उम्मज्जिय २ चिट्ठिज्जा, एवामेव ? [उ०] सेसं जहा वग्गुलीए ।

१५. [प्र०] से जहानामए वणसंडे सिया, किण्हे, किण्होभासे, जाव-निकुखंभूए, पासादीए ४, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा वणसंडकिच्चगएणं अप्पाणेणं उहं वेहासं उप्पाएज्जा ? [उ०] सेसं तं चेव ।

१६. [प्र०] से जहानामए पुक्खरणी सिया, चउकोणा, समतीरा, अणुपुधसुजाय० जाव-सहुअइयमहुरसरणादिया पासादीया ४, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा पोक्खरणीकिच्चगएणं अप्पाणेणं उहं वेहासं उप्पाएज्जा ? [उ०] हंता उप्पाएज्जा ।

१७. [प्र०] अणगारे णं भंते ! भावियप्पा केवतियाइं पभू पोक्खरणीकिच्चगयाइं रूवाइं विउच्चित्तए ? [उ०] सेसं तं चेव जाव-विउच्चिस्संति वा ।

१८. [प्र०] से भंते ! किं मायी विउच्चति, अमायी विउच्चति ? [उ०] गोयमा ! मायी विउच्चइ, नो अमायी विउच्चइ । मायी णं तस्स टाणस्स अणालोइय० एवं जहा तइयसए चउत्थुइसए जाव-‘अत्थि तस्स आराहणा’-‘सेवं भंते ! सेवं भंते !’सि विहरइ ।

तेरसमसए नवमो उद्देशो समत्तो ।

११. [प्र०] जेम कोइ एक पुरुष चकने लइने गति करे, एज प्रमाणे भावितात्मा अनगार पोते चक्रकृत्यने हस्तगत करीने [एवा आकारे आकाशमां उडे ?] [उ०] बाकी बधुं पूर्वे कहेली दोरडाथी बांधेल घटिकानी पेटे (सू० १) जाणवुं. एज प्रमाणे छत्र तथा चाम-रने लइने गमन करे.

चक्रकृत्य पुरुषनी जेम गति करे !

१२ [प्र०] जेम कोइ एक पुरुष रत्तने लइने गमन करे, ए प्रमाणे वज्र, वैडुर्य, यावत्-रिष्ट (श्यामरत्न), ए प्रमाणे उत्पलने हस्त-गत करी, पद्मने हस्तगत करी, ए प्रमाणे यावत्-कोइ एक पुरुष सहस्रपत्रने लइने गति करे, तेम भावितात्मा अनगार पोते एवा आकारे आकाशमां गति करे ? [उ०] ए प्रमाणे जाणवुं.

रत्तकृत्य पुरुषनी पेटे गति करे !

१३. [प्र०] हे भगवन् ! जेम कोइ एक पुरुष बिसनी-कमळनी डांडलीने तोडी तोडीने गति करे, ते प्रमाणे अनगार पण पोते बिसकृत्यने प्राप्त करी-[एवा प्रकारे] पोते गगनमां गमन करे ? [उ०] पूर्ववत् जाणवुं.

विस.

१४. [प्र०] जेम कोइ एक मृणालिका-कमळनो छोड पाणीमां कायने-पोताना शरीरने डुवाडी डुवाडी [मुख बहार राखी] रहे, ए प्रमाणे भावितात्मा अनगार पोते एवा आकारे गगनमां उडे ? [उ०] बाकी बधुं वागुलीनी पेटे जाणवुं.

मृणालिका.

१५. [प्र०] जेम कोइ एक वनखंड होय, अने ते काळो, काळ प्रकाशवाळो, यावत्-मेघना समूहरूप, प्रसन्नता देनार अने [दर्शनीय] होय, ए ज प्रमाणे भावितात्मा अनगार पण पोते वनखंडना कृत्यने प्राप्त करी अर्थात् एवा आकारे पोते गगनमां उडे ? [उ०] बाकी बधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं.

वनखंड.

१६. [प्र०] जेम कोइ एक पुष्करिणी-वाव होय, अने ते चोखंडी, समान कांठावाळी, जेने अनुक्रमे सुशोभित वप्र-वंडी छे एवी, पोपट वगेरे पक्षीओना मोटा शब्दवाळी, तेओना मधुर स्वरवाळी अने प्रसन्नता आपनार होय, ए प्रमाणे भावितात्मा अनगार पण पुष्करिणीना कृत्यने प्राप्त करी-एवा आकारने विकुर्वी पोते आकाशमां उडे ? [उ०] हा उडे.

पुष्करिणीना आकारे आकाशमां गमन करे !

१७. [प्र०] हे भगवन् ! भावितात्मा अनगार पुष्करिणीना कृत्यने प्राप्त-एवा आकारवाळां केटलां रूपो विकुर्ववाने समर्थ थाय ? [उ०] बाकी पूर्व प्रमाणे जाणवुं, पण ते संप्राप्तिथी यावत्-विकुर्वशे नहि.

केटला रूपो विकुर्वे !

१८. [प्र०] हे भगवन् ! [पूर्वोक्त रूपो] मायावाळो विकुर्वे के मायारहित (अनगार) विकुर्वे ? [उ०] हे गौतम ! मायावाळो विकुर्वे, पण मायारहित साधु न विकुर्वे. मायावाळो साधु विकुर्वेणारूप प्रमाद स्थानकनी आलोचना अने प्रतिक्रमण करी शिवाय काळ करे-इत्यादि *तृतीय शतकना चोथा उद्देशकमां कहा प्रमाणे जाणवुं, यावत्-‘तेने आराधना थाय छे-’ त्यां सुधी कहेवुं. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही [भगवान् गौतम !] यावद्-विहरे छे.

मायारहित के मायारहित विकुर्वे !

त्रयोदशशते नवम उद्देशक समाप्त.

दसमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कति णं मंते ! छाउमत्थियसमुग्घाया पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! छ छाउमत्थिया समुग्घाया पन्नत्ता, तंजहा-
१ वेयणासमुग्घाप, एवं छाउमत्थियसमुग्घाया नेयव्वा, जहा पन्नवणाप, जाव-आहारगसमुग्घायेत्ति । 'सेवं मंते !.सेवं मंते !'
त्ति जाव-विहरति ।

तेरसमसए दसमो उद्देशो समत्तो ।

तेरसमं सयं समत्तं ।

दशम उद्देशक

समुद्घात.
१. [प्र०]-हे भगवन् ! छागस्थिक समुद्घातो केटला क्हा छे ? [उ०] हे गौतम ! छागस्थिक छ समुद्घातो क्हा छे, ते आ
प्रमाणे-१ वेदनासमुद्घात-इत्यादि ए प्रमाणे छागस्थिक समुद्घातो *प्रज्ञापनासूत्रना समुद्घात पदमां क्हा प्रमाणे यावत्-आहारसमुद्घात
सुधी जाणवा. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'-एम कही [भगवान् गौतम]यावद्-विहरे छे.

त्रयोदशशते दशम उद्देशक समाप्त

त्रयोदशशतक समाप्त.

चौदसमं सयं ।

१. १ चर २ उम्माद ३ सरीरे ४ योग्गल ५ अगणीं तथा ६ किमाहारे ।
७ संसिद्ध ८ मंतरे खलु ९ अणगारे १० केवली चैव ॥

पढमो उद्देशो ।

२. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं चयासी-अणगारे णं मंते ! भावियप्पा चरमं देवावासं वीतिकंते, परमं देवावासम-संपत्ते, पत्थ णं अंतरा कालं करेज्जा, तस्स णं मंते ! कहिं गती, कहिं उववाप पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे से तत्थ परिय-स्सओ तल्लेसा देवावासा, तहिं तस्स गई, तहिं तस्स उववाप पन्नत्ते । से य तत्थ गप विराहेज्जा कम्मलेस्सामेव पडिपडति, से य तत्थ गप नो विराहेज्जा, तामेव लेस्सं उवसंपज्जित्ता णं विहरति ।

चतुर्दश शतक.

१. [उद्देशक संग्रह-] १ चरमशब्दसहित होवाथी चरमनामे प्रथम उद्देशक, २ उम्मादना अर्थनो प्रतिपादक होवाथी उम्मादनामे बीजो उद्देशक, ३ शरीरशब्दसहित होवाथी शरीरनामे त्रीजो उद्देशक, ४ पुद्गल-पुद्गलार्थ प्रतिपादित करवाथी पुद्गलनामे चौथो उद्देशक, ५ अग्निशब्दसहित होवाथी अग्निनामे पंचम उद्देशक, ६ किमाहार-(कई दिशाना आहारवाळो होय छे ?) ए प्रश्नयुक्त होवाथी किमाहार-नामे षष्ठ उद्देशक, ७ *'चिरसंसिद्धो सि गोयमा' !-आ पदमां आवेला संश्लिष्टशब्दसहित होवाथी सातमो संश्लिष्ट उद्देशक, ८ नरकपृथिवीना अन्तरने प्रतिपादन करवाथी आठमो अन्तर उद्देशक, ९ प्रारंभमां 'अनगार'-पद होवाथी नवमो अनगार उद्देशक, अने १० आरंभमां 'केवली'-ए पद होवाथी दशमो केवली उद्देशक-[ए प्रमाणे चौदमां शतकमां दश उद्देशको कहेवामां आवशे.]

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतम] यावद्-आ प्रमाणे बोल्या के, हे भगवन् ! भावितात्मा अनगार (साधु) जेणे चरम-छेला देवावासनुं उलंघन कर्युं छे, अने हजी परम-आगळना देवावासने प्राप्त थयो नथी, आ अवसरे ते काल करे-मरण पामे तो हे भगवन् ! तेनी कयां गति थाय अने तेनो कयां उत्पाद थाय ? [उत्तरोत्तर प्रशस्त अध्यवसायस्थानने विषे वर्तमान अनगार चरम-सौधर्मादिदेवलोकना आ छेडे वर्तमान देवावासनी स्थित्यादिना बन्धने योग्य अध्यवसायस्थानने ओळंगी गयो छे, अने परम-उपर रहेला सनत्कुमारादि देवलोकना स्थित्यादिना बन्धने योग्य अध्यवसायने प्राप्त थयो नथी, आ अवसरे काल करे तो ते कयां उपजे ?] [उ०] हे गौतम ! चरम देवावास अने परम देवावासनी पासे ते लेश्यावाळां देवावासो छे त्यां तेनी गति अने त्यां तेनो उत्पाद कहेलो छे. [सौधर्मादिदेवलोक अने सनत्कुमारादि देव-लोकनी पासे ईशानादि देवलोकमां जे लेश्याए साधु मरण पामे ते लेश्यावाळा देवावासोने विषे तेनी गति अने तेनो उत्पाद थाय छे.] ते साधु त्यां जइने पोतानी पूर्व लेश्याने विराधे-छेडे तो ते कर्मलेश्या-भावलेश्याथी पडे छे, अने जो ते त्यां जइने न विराधे तो तेज लेश्यानो आश्रय करी विहरे छे.

भावितारमा अन-
गार जेणे चरम
देवावासनुं उलं-
घन कर्युं छे अने
परम देवावासने
प्राप्त थयो नथी
ते मरीने कयां
उपजे ?

१ * हे गौतम ! तुं लांबा कालथी [मारी साथे] संबन्धवाळो छे.

२ † देव अने नारको द्रव्य लेश्याथी पडतां नथी, भावलेश्याथी पडे छे, कारण के तेने द्रव्यलेश्या अवस्थित होय छे.

३. [प्र०] अणगारे णं भंते ! भावियप्पा चरमं असुरकुमारावासं वीतिकंते, परमं असुर० [उ०] एवं चेव, एवं जाव-धणियकुमारावासं, जोइसियावासं, एवं वेमाणियावासं, जाव-विहरति ।

४. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! कहां सीहा गती, कहां सीहे गतिविसए पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए-केइ पुरिसे तरुणे बलवं जुगवं जाव-निउणसिप्पोवगए आउट्टियं बाहं पसारेजा, पसारियं वा बाहं आउंटेजा, विक्खिण्णं वा मुट्ठिं साहरेजा, साहरियं वा मुट्ठिं विक्खिरेजा, उन्निमिसियं वा अच्चिं णिम्मिसेजा, निम्मिसियं वा अच्चिं उम्मिसेजा, भवे पयारूवे ? णो तिण्ण्टे समट्ठे, नेरइया णं एगसमएण वा दुसमएण वा तिसमएण वा विग्गहेण उववज्जंति; नेरइयाणं गो-यमा ! तहा सीहा गती, तहा सीहे गतिविसए पण्णत्ते; एवं जाव-वेमाणियाणं, नवरं एगिदियाणं चउसमइए विग्गहे भाणि-यधे । सेसं तं चेव ।

५. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं अणंतरोववन्नगा, परंपरोववन्नगा, अणंतरपरंपरअणुववन्नगा ? [उ०] गोयमा ! नेरइया अणंतरोववन्नगा वि, परंपरोववन्नगा वि, अणंतरपरंपरअणुववन्नगा वि [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-जाव-अणंतरपरंपरअणुववन्नगा वि ? [उ०] गोयमा ! जे णं नेरइया पढमसमयोववन्नगा ते णं नेरइया अणंतरोववन्नगा, जे णं नेरइया अपढम-

असुरकुमारावास.

३. [प्र०] हे भगवन् ! भावितात्मा अनगर चरम-आ तरफ छेला असुरकुमारावासने ओळगी गया छे अने परम असुरकुमारावासने प्राप्त थयो नथी, ते जो आ अवसरे मरण पामे तो ते कथां उपजे ? [उ०] ए प्रमाणे जाणवुं. ए रीते यावत्-स्तनितकुमारावास, ज्योतिषिकावास अने वैमानिकावासपर्यन्त यावत्-‘विहरे छे’ त्यां सुधी जाणवुं.

नारकोनी शीघ्र-गति.

४. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोनी केवा प्रकारनी शीघ्र गति कही छे, अने तेओनो केवा प्रकारनी शीघ्र गतिनो विषय (समय) कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ एक पुरुष तरुण, बलिष्ठ, युगवाळो (विशिष्ट बलवाळा सुषमादिकाळमां उत्पन्न थयेलो) अने यावत्-निपुण शिल्पशास्त्रनो ज्ञाता होय; ते पोताना संकुचित हाथने (त्वराथी) पसारे अने पसारेला हाथने संकुचित करे, पसारेली मुठिने संकुचित करे, अने संकोचेली मुठिने पसारे-उघाडे, उघाडेली आंखने मीची दे अने मीचेली आंखने उघाडे, हे गौतम ! (नारकोनी) आवा प्रकारनी-शीघ्रगति अथवा शीघ्र गतिनो विषय होय ? आ अर्थ समर्थ-यथार्थ नथी. नारको एक समयनी (ऋजुगतिवडे) अने बे समय के व्रण समयनी *विग्रहगतिवडे उत्पन्न थाय छे. हे गौतम ! तेवा प्रकारे (एक समय, बे समय के व्रण समयनी) नैरयिकोनी शीघ्रगति अथवा शीघ्रगतिनो विषय कह्यो छे. ए प्रमाणे यावद्-वैमानिको सुधी जाणवुं. परन्तु विशेष ए छे के, एकेन्द्रियोने (उत्कृष्ट) चार समयनी विग्रहगति कहेवी. बाकी (पृथिवीकायिकादि दंडकने विषे) बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं.

नारको अनन्तरो-पपन्न, परंपरोपपन्न के अनन्तरपरंपरानुपपन्न छे ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नैरयिको अनन्तरोपपन्न (जेओनी उत्पत्तिमां समयादिकनुं अन्तर नथी, अर्थात् नारकभवना प्रथम समये उत्पन्न थयेला एवा) छे, परंपरोपपन्न (जेओनी उत्पत्तिने बे-व्रण-इत्यादि समयनी परंपरा थयेली छे तेवा) छे, अनन्तरपरंपरानुपपन्न (जेओनी अनन्तर अने परंपर-ए बन्ने प्रकारनी उत्पत्ति थयेली नथी एवा) छे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिको अनन्तरोपपन्न छे, परंपरोपपन्न छे अने अनन्तरपरंपरानुपपन्न पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कह्यो छे के, नैरयिको यावत्-अनन्तरपरंपरानुपपन्न छे ? [उ०] हे गौतम ! जे नैरयिको प्रथम समये उत्पन्न थया छे तेओ ‘अनन्तरोपपन्न’ कहेवाय छे, जे नैरयिकोनी उत्पत्तिमां प्रथम समय शिवाय द्वितीयादि समयो व्यतीत थया छे तेओ ‘परंपरोपपन्न’ कहेवाय छे अने जे नैरयिको विग्रहगतिने प्राप्त थया छे ते ‘अनन्तरपरंपरानुपपन्न’ कहेवाय छे,

४ * अहिं एक भवथी भवान्तरमां गमनकरवारूप गति जाणवी. नारको नरकगतिमां एक समय, बे समय अने व्रण समयनी गतिवडे उत्पन्न थाय छे. तैमां ऋजुगति एक समयनी होय छे, अने विग्रहगति बे अथवा व्रण समयनी होय छे ते शीघ्रगति कहेवाय छे. बाहुप्रसारणादि गतिनो काल असंख्य सम-यनो छे, तैथी तेवा प्रकारनी गतिने शीघ्रगति न कहेवाय. ल्यारे जीव समश्रेणिए आवेला उत्पत्ति स्थानके जइने उपजे छे ल्यारे तेने ऋजुगति एक समयनी होय छे, पण ज्यारे उत्पत्तिस्थानक समश्रेणिमां होतुं नथी ल्यारे विग्रहगति बे के व्रण समयनी होय छे; अने एकेन्द्रिय जीवने उत्कृष्ट चार समयनी विग्रहगति होय छे; तैमां बे समयनी विग्रहगति आ प्रमाणे-ज्यारे कोइ जीव भरतक्षेत्रनी पूर्व दिशाथी नरकमां पश्चिम दिशाए उत्पन्न थाय, ल्यारे प्रथम समये नीचे आवे, बीजे समये तिर्छी उत्पत्तिस्थानके जाय. ए रीते बे समयनी विग्रहगति जाणवी. व्रण समयनी विग्रहगति आ प्रमाणे-ज्यारे कोइ जीव भरतनी पूर्व दिशाथी नरकमां वायव्य दिशा तरफ उपजे ल्यारे ते एक समये समश्रेणिद्वारा नीचे आवे, बीजे समये तिर्यग् पश्चिम दिशाए जाय, त्रीजा समये तिर्यग् वायव्य दिशाने विषे उत्पत्तिस्थानके जइने उपजे. ए प्रमाणे नारकोनो शीघ्रगतिकाल अथवा आवा प्रकारनी शीघ्रगति कही.

† एकेन्द्रियोने चार समयनी विग्रहगति आ प्रमाणे होय छे-एक समयमां त्रसनाधीथी बहार अधोलोकनी विदिशाथी दिशा तरफ जाय, केमके जीवनी गति श्रेणिने अनुसारे होय छे. बीजा समये लोकना मध्यभागमां प्रवेश करे, त्रीजा समये उंचे (ऊर्ध्वलोकमां) जाय, अने चौथे समये त्रसनाधीथी नीकळी दिशाने विषे व्यवस्थित उत्पत्तिस्थाने जाय. आ वात सामान्यरीते घृणा जीवने आश्रयी कही. अन्यथा एकेन्द्रियने पांच समयनी विग्रहगति संभवे छे. ते आ प्रमाणे—१ त्रसनाधीथी बहार अधोलोकनी विदिशाथी दिशा तरफ जाय, २ बीजा समये लोकमां प्रवेश करे, ३ त्रीजा समये ऊर्ध्वलोकमां जाय, ४ चौथा समये त्यांथी दिशा तरफ जाय, अने ५ पांचमा समये विदिशामां रहेला उत्पत्तिस्थानके जाय. एम पांच समयनी विग्रहगति कही.

समयोवन्नगा ते णं नेरइया परंपरोवन्नगा, जे णं नेरइया विग्गहगइसमावन्नगा ते णं नेरइया अणंतरपरंपरअणुवन्नगा, से तेणट्टेणं जाव—अणुवन्नगा वि, एवं निरंतरं जाव—वेमाणिया ।

६. [प्र०] अणंतरोवन्नगा णं भंते ! नेरइया किं नेरइयाउयं पकरेति, तिरिक्ख०, मणुस्स०, देवाउयं पकरेति ? [उ०] गोयमा ! नो नेरइयाउयं पकरेति, जाव—नो देवाउयं पकरेति ।

७. [प्र०] परंपरोवन्नगा णं भंते ! नेरइया किं नेरइयाउयं पकरेति, जाव—देवाउयं पकरेति ? [उ०] गोयमा ! नो नेरइयाउयं पकरेति, तिरिक्खजोणियाउयं पि पकरेति, मणुस्साउयं पि पकरेति, नो देवाउयं पकरेति ।

८. [प्र०] अणंतरपरंपरअणुवन्नगा णं भंते ! नेरइया किं नेरइयाउयं पकरेति—पुच्छा । [उ०] नो नेरइयाउयं पकरेति, जाव—नो देवाउयं पकरेति, एवं जाव—वेमाणिया, नवरं पंचिदियतिरिक्खजोणिया मणुस्सा य परंपरोवन्नगा चत्तारि वि आउयाइं पकरेति, सेसं तं चव ।

९. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं अणंतरनिग्गया, परंपरनिग्गया, अणंतरपरंपरअनिग्गया ? [उ०] गोयमा ! नेरइया णं अणंतरनिग्गया वि, जाव—अणंतरपरंपरनिग्गया वि । [प्र०] से केणट्टेणं जाव—अणिग्गया वि ? [उ०] गोयमा ! जे णं नेरइया पढमसमयनिग्गया ते णं नेरइया अणंतरनिग्गया, जे णं नेरइया अपढमसमयनिग्गया ते णं नेरइया परंपरनिग्गया, जे णं नेरइया विग्गहगतिसमावन्नगा ते णं नेरइया अणंतरपरंपरअणिग्गया, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव—अणिग्गया वि, एवं जाव—वेमाणिया ।

१० [प्र०] अणंतरनिग्गया णं भंते ! नेरइया किं नेरइयाउयं पकरेति, जाव—देवाउयं पकरेति ? [उ०] गोयमा ! नो नेरइयाउयं पकरेति, जाव—नो देवाउयं पकरेति ।

माटे ते हेतुधी हे गौतम ! नैरयिको पूर्व प्रमाणे यावत्—*‘अनन्तरपरंपरानुपपन्न छे—’त्सां सुधी कहेवुं. ए प्रमाणे निरन्तर यावत्—वैमानिको सुधी कहेवुं.

६. [प्र०] हे भगवन् ! अनन्तरोपपन्न (प्रथम समये उत्पन्न थयेला) नैरयिको शुं नैरयिकनुं आयुष बांधे, तिर्यंचनुं आयुष बांधे, मनुष्यनुं आयुष बांधे, के देवनुं आयुष बांधे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिकनुं आयुष न बांधे, यावत्—देवनुं आयुष पण न बांधे.

अनन्तरोपपन्न नारको आश्रयी आयुषनो बन्ध.

७. [प्र०] हे भगवन् ! परंपरोपपन्न नैरयिको शुं नैरयिकनुं आयुष बांधे, यावत्—देवनुं आयुष बांधे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिकनुं आयुष बांधता नथी, तिर्यंचनुं आयुष बांधे छे, मनुष्यनुं आयुष पण बांधे छे, देवनुं आयुष बांधता नथी.

परंपरोपपन्न नैरयिकोने आयुषनो बन्ध.

८. [प्र०] हे भगवन् ! अनन्तरपरंपरानुपपन्न (विग्रहगतिने प्राप्त थयेला) नैरयिको शुं नैरयिकनुं आयुष बांधे—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिकनुं आयुष न बांधे, यावत्—देवायुष पण न बांधे. ए प्रमाणे यावत् वैमानिको सुधी जाणवुं. परन्तु एटलो विशेष छे के परंपरोपपन्न पंचेन्द्रियतिर्यंचयोनिको अने मनुष्यो चारे प्रकारना आयुष बांधे छे. बाकी बधुं पूर्व प्रमाणे कहेवुं.

अनन्तरपरंपरानुपपन्न नैरयिको.

९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नैरयिको अनन्तरनिर्गत (नरकादिथी नीकळी भवान्तर प्राप्त थयेला जेओने प्रथम समय वर्ते छे, समयादिना अन्तरनो अभाव छे)—परंपरनिर्गत (नरकादिथी नीकळी भवान्तरने प्राप्त थयेला जेओने वे—त्रण—इत्यादि समयोनुं अन्तर छे) अने अनन्तर—परंपरानिर्गत (जेओ नरकथी नीकळी विग्रहगतिमां वर्तता होय छे, अने ज्यां सुधी उत्पत्ति क्षेत्रने प्राप्त न थाय त्यांसुधी ते अनन्तरभावे अने परंपरभावे अनिर्गत एवा) छे ? [उ०] हे गौतम ! नारको अनन्तरनिर्गत पण होय छे, यावत्—अनन्तरपरंपरानिर्गत पण होय छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुधी कहो छो के यावत्—‘नारको अनन्तरपरंपरानिर्गत छे’ ? [उ०] हे गौतम ! जे नैरयिको नरकथी प्रथम समये नीकळेला छे तेओ अनन्तरनिर्गत, जेओ प्रथमसमय व्यतिरिक्त द्वितीयादि समयथी निकळेला छे तेओ परंपरनिर्गत, अने जेओ विग्रहगतिने प्राप्त थयेला छे तेओ अनन्तरपरंपरानिर्गत छे. माटे ते हेतुधी हे गौतम ! एम कहेवाय छे के नैरयिको यावत्—अनन्तरपरंपरानिर्गत छे. ए प्रमाणे यावत्—वैमानिको सुधी [ए त्रण त्रण आलापको] कहेवा.

अनन्तरनिर्गतादि नैरयिको.

नारको अनन्तरनिर्गतादि केम कहेवाय छे !

१०. [प्र०] हे भगवन् ! अनन्तरनिर्गत नारको शुं नरकायुष बांधे, के यावत्—देवायुष बांधे, [उ०] हे गौतम ! तेओ नारकायुष न बांधे, यावत्—देवायुष न बांधे.

अनन्तरनिर्गतादिने आश्रयी आयुषनो बन्ध

५ * जेओनी अनन्तर अने परंपर—ए बन्धे प्रकारनी उत्पत्ति नथी एवा विग्रहगतिमां वर्तमान जीवो ‘अनन्तरपरंपरानुपपन्न’ कहेवाय छे, केमके अनन्तर उत्पत्ति भवना प्रथमसमये होय छे, परंपरोत्पत्ति द्वितीयादि समये होय छे, अने विग्रहगतिमां बन्धे प्रकारनी उत्पत्तिनो अभाव छे.

६ † अहिं अनन्तरोपपन्न अने अनन्तरपरंपरानुपपन्न नैरयिको चारे प्रकारना आयुषनो बन्ध करता नथी, केमके ते अवस्थामां तेवा प्रकारना अभ्यवसायना अभावे सर्व जीवोने आयुषनो बन्ध थतो नथी. पोताना आयुषना तृतीय भागादि बाकी होय ल्यारे आयुषनो बन्ध थाय छे; तेथी परंपरोपपन्न नैरयिको पोताना आयुषना छ मास बाकी होय ल्यारे अने मतान्तरे उत्कृष्टथी छ मास अने जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त बाकी होय ल्यारे भवनिमित्तक तिर्यंच अने मनुष्यायुष बांधे छे, ते शिवाय देव अने नारकना आयुषनो बन्ध करता नथी.—टीका.

११. [प्र०] परंपरनिग्गया णं भंते ! नेरइया किं नेरइयाउयं०-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरइयाउयं पि पकरेंति, जाव-देवाउयं पि पकरेंति ।

१२. [प्र०] अणंतरपरंपरअणिग्गया णं भंते ! नेरइया-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जो नेरइयाउयं पकरेंति, जाव-नो देवाउयं पकरेंति, एवं निरखसेसं जाव-वेमाणिया ।

१३. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं अणंतरखेदोषवन्नगा, परंपरखेदोषवन्नगा, अणंतरपरंपरखेदानुवन्नगा ? [उ०] गोयमा ! नेरइया०, एवं एणं अभिलावेणं तं चेव चत्तारि दंडगा भाणियथा । 'सेवं भंते ! सेवं भंते !'त्ति जाव-विहरइ ।

चौदसमसए पढमो उद्देशो समत्तो ।

परंपरनिर्गत.

११. [प्र०] हे भगवन् ! परंपरनिर्गत नारको शुं नारकायुष बांधे-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओ नारकायुष पण बांधे, यावद्-देवायुष पण बांधे.

अनन्तरपरंपर-
निर्गत.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! अनन्तरपरंपरानिर्गत नारको शुं नारकायुष बांधे?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेओ नारकायुष न बांधे, यावद्-देवायुष पण न बांधे. [कारण के अनन्तरपरंपरानिर्गत नारको विग्रहगतिने विषे होय छे अने त्यां आयुषनो बन्ध थतो नथी.] ए प्रमाणे समग्र यावद्-वैमानिको सुधी जाणवुं.

अनन्तरखेदोष-
पन्न-वगेरे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको शुं अनन्तरखेदोषपन्न (समयादिना अन्तररहित-प्रथम समये जेओनो दुःखयुक्त उत्पाद छे एवा) छे, परंपरखेदोषपन्न (जेओना खेदयुक्त उत्पादमां बे-त्रण इत्यादि समयो थयेला छे एवा) छे के अनन्तरपरंपरखेदानुपन्न (जेओनी उत्पत्ति अनन्तर-तुरतज अने परम्पर खेदवडे नथी तेवा) छे? [उ०] हे गौतम ! ए नैरयिको अनन्तरखेदोषपन्न-इत्यादि त्रणे प्रकारना छे. ए प्रमाणे ए अभिलापथी पूर्व प्रमाणे *चार दंडको कहेवा 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे,' एम कही [भगवान् गौतम] यावद्-विहरे छे.

चतुर्दशशतके प्रथम उद्देशक समाप्त.

१३ * १ खेदोषपन्न दंडक, २ खेदोषपन्नने आश्रयी आयुषना बन्धनो दंडक, ३ खेदनिर्गतदंडक, अने ४ खेदनिर्गतने आश्रयी आयुषना घंघनो दंडक-ए प्रमाणे चार दंडक जाणवा.

बीओ उद्देशो ।

१. [प्र०] कतिविहे णं भंते ! उम्मादे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे उम्मादे पण्णत्ते, तंजहा-जक्खावेसे य मोहणिज्जस्स य कम्मस्स उदण्णं । तत्थ णं जे से जक्खाएसे से णं सुहवेयणतराए चेव सुहविमोयणतराए चेव । तत्थ णं जे से मोहणिज्जस्स कम्मस्स उदण्णं से णं दुहवेयणतराए चेव दुहविमोयणतराए चेव ।

२. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! कतिविहे उम्मादे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुविहे उम्मादे पण्णत्ते, तंजहा-जक्खावेसे य मोहणिज्जस्स य कम्मस्स उदण्णं । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं दुच्चइ-‘नेरइयाणं दुविहे उम्मादे पण्णत्ते, तंजहा-जक्खावेसे य मोहणिज्जस्स जाव-उदण्णं’ ? [उ०] गोयमा ! देवे वा से असुभे पोग्गले पक्खिक्खेज्जा, से णं तेसिं असुभाणं पोग्गलाणं पक्खिक्खणयाए जक्खाएसं उम्मादं पाउणेज्जा, मोहणिज्जस्स वा कम्मस्स उदण्णं मोहणिज्जं उम्मायं पाउणेज्जा, से तेणट्टेणं जाव-उम्माए ।

३. [प्र०] असुरकुमाराणं भंते ! कतिविहे उम्मादे पण्णत्ते ? [उ०] एवं जहेव नेरइयाणं, नवरं देवे वा से महि-
हीयतराए असुभे पोग्गले पक्खिक्खेज्जा, से णं तेसिं असुभाणं पोग्गलाणं पक्खिक्खणयाए जक्खाएसं उम्मादं पाउणेज्जा, मोहणि-
ज्जस्स वा, सेसं तं चेव, से तेणट्टेणं जाव-उदण्णं, एवं जाव-थणियकुमाराणं । पुढविकाइयाणं जाव-मणुस्साणं एएसिं जहा
नेरइयाणं, वाणमंतर-जोइस-वेमाणियाणं जहा असुरकुमाराणं ।

द्वितीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! केटला प्रकारनो उन्माद क्खो छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारनो *उन्माद क्खो छे, ते आ प्रमाणे-१ यक्षणा आवेशरूप, अने २ मोहनीयकर्मना उदयथी थयेलो. तेमां जे यक्षावेशरूप उन्माद छे ते सुखपूर्वक वेदी शकाय अने सुखपूर्वक मूकी शकाय तेवो छे, अने तेमां जे मोहनीयकर्मना उदयथी थयेलो उन्माद छे ते दुःखपूर्वक वेदवा लायक अने दुःखपूर्वक मूकी शकाय तेवो छे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने केटला प्रकारनो उन्माद क्खो छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने बे प्रकारनो उन्माद होय छे, ते आ प्रमाणे-१ यक्षावेशरूप उन्माद अने २ मोहनीयकर्मना उदयथी थयेलो उन्माद. [प्र०] हे भगवन् ! आप एम शा हेतुथी कहो छो के, ‘नैरयिकोने एक यक्षावेशरूप अने बीजो मोहनीयकर्मजन्य एम बे प्रकारनो उन्माद होय छे’ ? [उ०] हे गौतम ! देव ते नैरयिकना उपर अशुभ पुद्गलोनो प्रक्षेप करे अने ते अशुभ पुद्गलोनो प्रक्षेपथी ते नारक यक्षावेशरूप उन्मादने प्राप्त थाय; अने मोहनीय कर्मना उदयथी मोहनीयजन्य उन्मादने पामे; माटे हे गौतम ! ते हेतुथी यावत्-‘मोहनीयजन्य उन्माद क्खो छे.’

३. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारोने केटला प्रकारनो उन्माद क्खो छे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिकनी पेठे यावत् बे प्रकारनो उन्माद क्खो छे. परन्तु विशेष ए छे के तेनाथी महर्द्धिक-महासामर्थ्यवाळो देव ते [असुरकुमारो उपर] अशुभ पुद्गलोनो प्रक्षेप करे, अने ते अशुभ पुद्गलोनो प्रक्षेप करवाथी ते यक्षावेशरूप उन्मादने प्राप्त थाय. अथवा मोहनीयकर्मना उदयथी मोहनीयजन्य उन्मादने प्राप्त थाय. बाकी बधुं पूर्वप्रमाणे ‘ते हेतुथी यावत्-मोहनीयजन्य उन्माद क्खो छे’ त्यां सुधी जाणवुं. ए प्रमाणे यावत्-स्तनितकुमारं सुधी जाणवुं. पृथिवीका-यिकथी आरंभी यावत् मनुष्योने नैरयिकनी पेठे जाणवुं. जेम असुरकुमारोने क्खुं तेम वानव्यंतर, ज्योतिषिक अने वैमानिक संबन्धे पण कहेवुं.

१ * उन्माद-स्पष्ट चेतनानो (विवेकज्ञाननो) भ्रंश, तेना बे प्रकार छे-१-यक्ष-देवविशेषना प्रवेश करवाथी चेतनानो भ्रंश थाय ते यक्षावेशरूप उन्माद, अने मोहनीयकर्मना उदयथी आत्मा पारमार्थिक सद्-असद्ता विवेकथी अष्ट थाय ते मोहनीयजन्य उन्माद. २ मोहनीयजन्य उन्मादना बे मेद छे- १ मिथ्यात्वमोहनीयजन्य अने २ चारित्रमोहनीय जन्य. मिथ्यात्वमोहनीयना उदयथी प्राणी अतत्त्वने तत्त्व माने अने तत्त्वने अतत्त्व माने छे; चारित्रमोहनीयना उदयथी विषयादिनुं स्वरूप जाणतां छतां पण तेमां अज्ञानीनी पेठे वते छे. अथवा वेदमोहनीयना उदयथी हिताहितनुं भान भूली उन्मत्त थाय छे. टीका.

उन्मादना प्रकार.

नारकोनो उन्माद.

नारकोने शा-
तुपी उन्माद
होय ?

असुरकुमारोने
उन्माद.

४. [प्र०] अत्थि णं भंते ! पज्जन्ने कालवासी बुद्धिकायं पक्करोति ? [उ०] हंता अत्थि ।

५. [प्र०] जाहे णं भंते ! सक्के देविंदे देवराया बुद्धिकायं काउकामे भवति से कहमियाणि पक्करोति ? [उ०] गोयमा ! ताहे च्चेव णं से सक्के देविंदे देवराया अम्भितरपरिसाप देवे सद्दावेति, तप णं ते अम्भितरपरिसगा देवा सद्दाविया समाणा मज्झि-मपरिसप देवे सद्दावेति, तप णं ते मज्झिमपरिसगा देवा सद्दाविया समाणा बाहिरपरिसप देवे सद्दावेति, तप णं ते बाहि-रपरिसगा देवा सद्दाविया समाणा बाहिरबाहिरगे देवे सद्दावेति, तप णं ते बाहिरबाहिरगा देवा सद्दाविया समाणा आभि-ओगिप देवे सद्दावेति, तप णं ते जाव-सद्दाविया समाणा बुद्धिकाइप देवे सद्दावेति, तप णं ते बुद्धिकाइया देवा सद्दाविया समाणा बुद्धिकायं पक्करोति, एवं खलु गोयमा ! सक्के देविंदे देवराया बुद्धिकायं पक्करोति ।

६. [प्र०] अत्थि णं भंते ! असुरकुमारा वि देवा बुद्धिकायं पक्करोति ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] किंपत्तियं णं भंते ! असुरकुमारा देवा बुद्धिकायं पक्करोति ? [उ०] गोयमा ! जे इमे अरहंता भगवंता एएसि णं जम्मणमहिमासु वा निक्खमणमहि-मासु वा णाणुप्पायमहिमासु वा परिनिघ्णमहिमासु वा एवं खलु गोयमा ! असुरकुमारा वि देवा बुद्धिकायं पक्करोति, एवं नागकुमारा वि, एवं जाव-थणियकुमारा । वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया एवं च्चेव ।

७. [प्र०] जाहे णं भंते ! ईसाणे देविंदे देवराया तमुक्कायं काउकामे भवति से कहमियाणि पक्करोति ? [उ०] गोयमा ! ताहे च्चेव णं से ईसाणे देविंदे देवराया अम्भितरपरिसाप देवे सद्दावेति, तप णं ते अम्भितरपरिसगा देवा सद्दाविया समाणा एवं जहेव सक्कस्स जाव-तप णं ते आभिओगिया देवा सद्दाविया समाणा तमुक्काइप देवे सद्दावेति, तप णं ते तमुक्काइया देवा सद्दाविया समाणा तमुक्कायं पक्करोति, एवं खलु गोयमा ! ईसाणे देविंदे देवराया तमुक्कायं पक्करोति ।

८. [प्र०] अत्थि णं भंते ! असुरकुमारा वि देवा तमुक्कायं पक्करोति ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] किं पत्तियं णं भंते ! असुरकुमारा देवा तमुक्कायं पक्करोति ? [उ०] गोयमा ! किड्डा-रतिपत्तियं वा पडिणीयविमोहणट्टयाए वा गुत्तीसारक्खणहेउं वा अप्पणो वा सरीरपच्छायणट्टयाए, एवं खलु गोयमा ! असुरकुमारा वि देवा तमुक्कायं पक्करोति, एवं जाव-वेमाणिया । 'सेवं भंते ! सेवं भंते !' ति जाव-विहरइ ।

वीओ उद्देशो समत्तो.

इन्द्र वृष्टि करे !

४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के काले वरसनार पर्जन्य (मिध) वृष्टिकाय (जलसमूह)ने वरसावे ? [अथवा जिन जन्ममहो-त्सवादिकाले वृष्टि करनार पर्जन्य-इन्द्र वृष्टि करे ? [उ०] हा, गौतम ! वृष्टि करे.

इन्द्र वृष्टि केवी रीते करे ?

५. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे देवेन्द्र अने देवनो राजा शक्र वृष्टि करवानी इच्छावाळो होय ल्यारे ते वृष्टि केवी रीते करे ? [उ०] हे गौतम ! [ज्यारे ते वृष्टि करवानी इच्छावाळो होय] ल्यारे देवेन्द्र अने देवनो राजा शक्र अभ्यन्तर परिषदना देवोने बोलावे छे, अने बोलावेला ते अभ्यन्तर परिषदना देवो मध्यम परिषदना देवोने बोलावे छे, मध्यम परिषदना बोलावेला ते देवो बहारनी परिषदना देवोने बोलावे छे, ल्यार पछी बहारनी परिषदना बोलावेला ते देवो बहारबहारना देवोने बोलावे छे, अने बोलावेला ते बहार बहारना देवो आभियोगिक देवोने बोलावे छे, अने बोलावेला ते आभियोगिक देवो वृष्टिकायिक (वृष्टि करनारा) देवोने बोलावे छे, पछी ते बोलावेला वृष्टिकायिक देवो वृष्टि करे छे. ए प्रमाणे हे गौतम ! देवेन्द्र देवनो राजा शक्र वृष्टिकाय करे छे.

शुं असुरकुमार देवो वृष्टि करे छे ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमार देवो पण शुं वृष्टि करे छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, करे छे. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमार देवो शा हेतुथी वृष्टि करे छे ? [उ०] हे गौतम ! जे आ अरिहंत भगवंतो छे, एओना जन्मोत्सवनिमित्ते, दीक्षोत्सवनिमित्ते, ज्ञानोत्पत्तिनिमित्ते अने निर्वाणना उत्सवनिमित्ते ए प्रमाणे असुरकुमार देवो वृष्टि करे छे. ए प्रमाणे नागकुमारो अने यावत्-स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं, वानव्यंतर ज्योतिषिक अने वैमानिक सबन्धे पण ए प्रमाणे जाणवुं.

ईशानेन्द्रादि तम-स्काय करे ?

७. [प्र०] हे भगवन् ! देवेन्द्र जने देवना राजा ईशान ज्यारे तमस्कायने करवाने इच्छे ल्यारे ते तेने केवी रीते करे ? [उ] हे गौतम ! ल्यारे देवेन्द्र अने देवना राजा ईशान अभ्यन्तर परिषदना देवोने बोलावे छे, ल्यार बाद बोलावेला ते अभ्यन्तर परिषदना देवो-इत्यादि पूर्वोक्त बंधु शक्रनी पेटे यावत्-बोलावेला ते आभियोगिक देवो तमस्कायिक (तमस्काय करनार) देवोने बोलावे छे, अने ल्यार पछी बोलावेला ते तमस्कायिक देवो तमस्काय करे छे. हे गौतम ! ए प्रमाणे देवेन्द्र अने देवना राजा ईशान तमस्काय करे छे.

असुरकुमार तम-स्काय करे ? शा हेतुथी तमस्काय करे ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के असुरकुमार देवो पण तमस्कायने करे ? [उ०] हे गौतम ! हा, करे छे [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमार देवो शा हेतुथी तमस्काय करे छे ? [उ०] हे गौतम ! क्रीडा के रतिनिमित्ते, शत्रुने मोहपमाडवा निमित्ते, छूपावेला द्रव्यने साच-ववा निमित्ते अथवा पोताना शरीरने ढांकी देवा निमित्ते हे गौतम ! ते असुरकुमार देवो पण तमस्काय करे छे. ए प्रमाणे यावत्-वैमानिको सुधी जाणवुं. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'-एम कही यावद् [भगवान् गौतम] विहरे छे.

चतुर्दशशतके द्वितीय उद्देशक समाप्त.

तईओ उद्देशो ।

१. देवे णं भंते ! महाकाए महासरीरे अणगारस्स भावियप्पणो मज्झंमज्झेणं वीइवएज्जा ? [उ०] गोयमा ! अत्थेगइए वीइवएज्जा, अत्थेगतिए नो वीइवएज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘अत्थेगतिए वीइवएज्जा, अत्थेगतिए नो वीइवएज्जा’ ? [उ०] गोयमा ! दुविहा देवा पण्णत्ता, तंजहा—मायीमिच्छादिट्टीउववन्नगा य अमायीसम्मदिट्टीउववन्नगा य, तत्थ णं जे से मायीमिच्छादिट्टीउववन्नए देवे से णं अणगारं भावियप्पाणं पासइ, पासित्ता नो वंदति, नो नमंसति, नो सक्कारेति, नो सम्माणेइ, नो कल्लाणं मंगलं देवयं चेइयं जाव—पज्जुवासति, से णं अणगारस्स भावियप्पणो मज्झंमज्झेणं वीइवएज्जा । तत्थ णं जे से अमायीसम्मदिट्टीउववन्नए देवे से णं अणगारं भावियप्पाणं पासइ, पासित्ता वंदति, नमंसति, जाव—पज्जुवासति । से णं अणगारस्स भावियप्पणो मज्झंमज्झेणं नो वीथीवएज्जा, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ—जाव—नो वीइवएज्जा ।

२. [प्र०] असुरकुमारो णं भंते ! महाकाये महासरीरे—? [उ०] एवं चेव, एवं देवदंडओ भाणियव्वो जाव—वेमाणिए ।

३. [प्र०] अत्थि णं भंते ! नेरइयाणं सक्कारे ति वा, सम्माणे ति वा, किइकम्मे इ वा अब्भुट्टाणे इ वा, अंजलिपग्गहे ति वा; आसणाभिग्गहे ति वा, आसणाणुप्पदाणे ति वा, इंतस्स पच्चुग्गच्छणया, ठियस्स पज्जुवासणया, गच्छंतस्स पडिसंसाहणया ? [उ०] नो तिणट्टे समट्टे ।

४. [प्र०] अत्थि णं भंते ! असुरकुमारणं सक्कारे ति वा, सम्माणे ति वा, जाव—पडिसंसाहणया वा ? [उ०] हंता अत्थि, एवं जाव—थणियकुमारणं । पुढविकाइयाणं जाव—चउरिंदियाणं एएसिं जहा नेरइयाणं ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! महाकाय—मोटा परिवारवालो अने मोटा शरीरवालो देव भावितात्मा अनगारनी वच्चे थईने जाय ? [उ०] हे गौतम ! केटला एक देव जाय, अने केटला एक देव न जाय. [प्र०] हे भगवन् ! आप एम शा हेतुथी कहो छो के, ‘केटला एक देव जाय अने केटला एक न जाय’ ? [उ०] हे गौतम ! देवो बे प्रकारना कइया छे, ते आ प्रमाणे—१ मायीमिध्यादृष्टिउपपन्न अने २ अमायीसम्यग्दृष्टिउपपन्न; तेमां जे मायीमिध्यादृष्टिउपपन्न देवो छे ते भावितात्मा अनगारने जुए छे अने जोइने वांदतो नथी, नमतो नथी, सक्कार करतो नथी, सन्मान करतो नथी, अने कल्याणरूप अने मंगलभूत देवचैलनी पेठे यावत्—तेनी पर्युपासना करतो नथी, तेथी ते देव भावितात्मा अनगारनी वच्चे थईने जाय. तेमां जे अमायीसम्यग्दृष्टिउपपन्न देवो छे, ते भावितात्मा अनगारने जुए छे, जोइने वांदे छे, नमे छे, यावत्—तेनी पर्युपासना करे छे, तेथी ते भावितात्मा अनगारनी वच्चे थईने न जाय, माटे ते हेतुथी हे गौतम ! एम कह्युं छे के, ‘कोइ जाय अने कोइ न जाय.’

२. [प्र०] हे भगवन् ! घणा परिवारवाळा अने महाशरीरवाळा असुरकुमारो [भावितात्मा अनगारनी वच्चे थईने जाय ?] इत्यादि प्रश्न. [उ०] पूर्ववत् जाणवुं. ए प्रमाणे *देवदंडक यावत्—वैमानिको सुधी कहेवो.

३. [प्र०] हे भगवन् ! नारकोमां सक्कार (विनय करवाने योग्य व्यक्तिको आदर करवो), सन्मान (तथाविध सेवा करवी) कृति-कर्म (वंदन), अभ्युत्थान (गौरव करवाने लायक व्यक्तिके जोता आसननो त्याग करी उभा थवुं), अञ्जलिकरण (बने हाथ जोडवा), आसनाभिग्रह (आसन आपवुं), आसनानुप्रदान—गौरवने योग्य व्यक्तिमाटे आसनने एक स्थानथी बीजे स्थाने लाववुं, गौरव योग्य मनुष्यनी सामा जवुं, बेठेलानी सेवा करवी, अने जाय ल्यारे तेनी पाछळ जवुं—इत्यादि विनय छे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ समर्थ—युक्त नथी. अर्थात्—नैरयिकोने सक्कारादि विनय नथी.

४. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारोमां सक्कार, सन्मान यावत्—जनारनी पाछळ जवुं—बगेरे विनय छे ? [उ०] हे गौतम ! हा छे. ए प्रमाणे यावत्—स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं. जेम नैरयिकोने कह्युं तेम पृथिवीकायिकथी आरंभी यावत्—चतुरिन्द्रिय जीवो संबन्धे पण जाणवुं.

महाकाय देव भा-
वितात्मा अनगारनी
वच्चे थईने जाय ?

महाकाय असुर-
कुमार भावितात्मा
अनगारनी वच्चे
थईने जाय ?
नारकोमां सक्कारादि
विनय होय छे ?

असुरकुमारोमां
सक्कारादि विनय.

* नारक अने पृथिवीकायिकादि जीवोने उपरना कार्यनो असंभव होवाथी अने मात्र देवोने ज संभव होवाथी आ प्रसंगे मात्र देवदंडक कहेलो छे—टीका.

५. [प्र०] अर्थि णं भंते ! पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं सक्कारे इ वा, जाव-पडिसंसाहणया वा ? [उ०] इंता अत्थि, नो च्चेव णं आसणाभिग्गहे इ वा, आसणाणुप्पयाणे इ वा । मणुस्साणं जाव-वेमाणियाणं जहा असुरकुमारणं ।

६. [प्र०] अण्णहीय णं भंते ! देवे महद्धियस्स देवस्स मज्झंमज्झेणं वीइवपज्जा ? [उ०] नो तिण्ठे समट्ठे ।

७. [प्र०] महद्धीय णं भंते ! देवे समद्धियस्स देवस्स मज्झंमज्झेणं वीइवपज्जा ? [उ०] णो इण्ठे समट्ठे, पमत्तं पुण वीइवपज्जा ।

८. [प्र०] से णं भंते ! किं सत्थेणं अक्कमित्ता पभू, अणक्कमित्ता पभू ? [उ०] गोयमा । अक्कमित्ता पभू, नो अणक्कमित्ता पभू ।

९. [प्र०] से णं भंते ! किं पुंथिं सत्थेणं अक्कमित्ता पच्छा वीयीवपज्जा, पुंथिं वीइवपज्जा पच्छा सत्थेणं अक्कमेज्जा ? [उ०] एवं पण्ण अभिलावेणं जहा दसमसए आइड्डीउद्देसए तहेव निरवसेसं चत्तारि दंडगा भाणियच्चा जाव-‘महद्धिया वेमाणिणी अण्णहियाए वेमाणिणीए’ ।

१०. [प्र०] रयणप्पभापुढविनेरइया णं भंते ! केरिसयं पोग्गलपरिणामं पच्चणुब्भवमाणा विहरंति ? [उ०] गोयमा ! अणिट्ठं, जाव-अमणामं, एवं जाव-अहेसत्तमापुढविनेरइया, एवं वेदणापरिणामं, एवं जहा जीवाभिगमे वितिए नेरइयउद्देसए जाव-[प्र०] अहेसत्तमापुढविनेरइया णं भंते ! केरिसयं परिग्गहसन्नापरिणामं पच्चणुब्भवमाणा विहरंति ? [उ०] गोयमा ! अणिट्ठं, जाव-अमणामं । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते !’ ति ।

चौदसमसए तईओ उद्देसो समत्तो ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिकोमां सत्कार, यावत्-जनारनी पाछळ वळावा जवुं-इत्यादि विनय होय छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, होय छे. परन्तु आसनाभिग्रह-आसन आपवुं, आसनानुप्रदान-आसनने एक स्थानथी बीजे स्थानके लाववुं-इत्यादि विनय होतो नथी. मनुष्यो अने यावद्-वैमानिकोने जेम असुरकुमारने कहुं तेम कहेवुं.

६. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पक्रद्धिवाळो देव महाक्रद्धिवाळा देवनी वच्चे थईने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ समर्थ-यथार्थ नथी.

७. [प्र०] हे भगवन् ! समानक्रद्धिवाळो देव समानक्रद्धिवाळा देवनी वच्चे थईने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ यथार्थ नथी. पण जो ते [समानक्रद्धिवाळो देव] प्रमत्त होय तो तेनी वच्चे थईने जाय.

८. [प्र०] हे भगवन् ! (वच्चे थईने जनार ते देव) शुं शस्त्रथी प्रहार करीने जवा समर्थ थाय के प्रहार कर्या शिवाय जवा समर्थ थाय ? [उ०] हे गौतम ! शस्त्रप्रहार करीने जवा समर्थ थाय, पण प्रहार कर्या शिवाय जवा समर्थ न थाय.

९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [देव] प्रथम शस्त्रप्रहार करे अने पछी जाय के पहेलां जाय अने पछी शस्त्रप्रहार करे ? [उ०] इत्यादि आ प्रकारना अभिलापथी *दशम शतकना आइड्डीअनामे (आत्मर्दिक) उद्देशकमां कहा प्रमाणे समप्रपणे †चार दंडको (†त्रण आलापक-सहित) कहेवा, यावद् ‘मोटी क्रद्धिवाळी वैमानिक देवी अल्पक्रद्धिवाळी वैमानिक देवीनी वच्चे थईने जाय.’

१०. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथिवीना नारको केवा प्रकारना पुद्गलपरिणामने अनुभवता विहरे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अनिष्ट, यावत्-मनने नहि गमता पुद्गलपरिणामने अनुभवता विहरे छे. ए प्रमाणे यावत्-सातमी नरकपृथिवीना नारको सुधी जाणवुं. ए रीते यावत्-वेदनापरिणामने पण अनुभवे छे-इत्यादि जेम जीवाभिगम सूत्रना बीजा †नैरयिक उद्देशकमां कहुं छे ते प्रमाणे अहिं कहेवुं. यावत्-[प्र०] हे भगवन् ! सातमी नरकपृथिवीना नैरयिको केवा प्रकारना परिग्रहसंज्ञापरिणामने अनुभवे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अनिष्ट, यावत्-मनने नहि गमता परिग्रहसंज्ञापरिणामने अनुभव करता विहरे छे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही [भगवान् गौतम] यावद् विहरे छे.

चतुर्दशशते तृतीय उद्देशक समाप्त.

१ * भग० खं० ३ श० १० उ० ३ पृ० १९३.

† अल्पर्दिक अने महर्दिकनो प्रथम आलापक, समर्दिक अने समर्दिकनो बीजो आलापक, तथा महर्दिक अने अल्पर्दिकनो त्रीजो आलापक. तेमां अल्पर्दिक अने महर्दिकनो आलापक तथा समर्दिकालापक-ए वे आलापक साक्षात् कहा छे, केवल समर्दिकालापकने अन्ते बाकीना सूत्रनो अंश आ प्रमाणे जाणवो-“प्रथम शस्त्रथी हणीने जाय, पण पूर्वे जईने पछी न हणे. हे भगवन् ! महर्दिक देव अल्पर्दिक देवना मध्यमां थईने जाय ? हा जाय. ते महर्दिक देव शस्त्रथी हणीने जवा समर्थ होय के हण्या शिवाय जवा समर्थ होय ? हे गौतम ! हणीने पण जवा समर्थ होय अने हण्या शिवाय पण जवा समर्थ होय. हे भगवन् ! पूर्वे शस्त्रवडे हणीने पछी जाय के पूर्वे जईने पछी हणे ? हे गौतम ! पूर्वे शस्त्रवडे हणीने पछी जाय, अथवा पूर्वे जईने पछी शस्त्रवडे हणे.”

‡ १ देव अने देवको प्रथमदंडक, २ देव अने देवी संबन्धे बीजो दंडक, ३ देवी अने देव संबन्धे त्रीजो दंडक, अने ४ देवी अने देवी संबन्धे चोथो दंडक-ए रीते चार दंडक जाणवा.

१० † नैरयिकसंबन्धे हकीकत जीवाभिगमसूत्र प्रति० ३ उ० १-२-३ प० ८९-१२९ सुधीमां छे, परन्तु उपरना सूत्रने लगतो थोडो पाठ मात्र प्रति० ३ नैरयिक उ० ३ प० १२९ मां छे.

पंचेन्द्रिय तिर्य-
चोमां सत्कारादि
विनय होय छे !
अल्पक्रद्धिवाळो
देव महाक्रद्धिवाळा
देवनी वच्चे थईने
जाय !
समानक्रद्धिवाळो
देव समानक्रद्धि-
वाळा देवनी वच्चे
थईने जाय !
वच्चे थईने जनार देव
शस्त्रप्रहार करीने
जाय के कर्या शिवाय
जाय !
प्रथम शस्त्रप्रहार
कर्या पछी जाय के
गया पछी शस्त्रप्र-
हार करे !
नारको केवा प्रका-
रना पुद्गलपरि-
णामने अनुभवे छे !

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] एस णं भंते ! पोग्गले तीतमणंतं सासयं समयं लुक्खी, समयं अलुक्खी, समयं लुक्खी वा अलुक्खी वा ? पुंनि च णं करणेणं अणेगवन्नं अणेगरूवं परिणामं परिणमति ? अहं से परिणामे निज्जिन्ने भवति, तओ पच्छा एगवन्ने एगरूवे सिया ? [उ०] हंता गोयमा ! एस णं पोग्गले तीतं तं चेव जाव-एगरूवे सिया ।

२. [प्र०] एस णं भंते ! पोग्गले पडुप्पन्नं सासयं समयं ? [उ०] एवं चेव, एवं अणागयमणंतं पि ।

३. [प्र०] एस णं भंते ! खंधे तीतमणंतं ? [उ०] एवं चेव, खंधे वि जहा पोग्गले ।

४. [प्र०] एस णं भंते ! जीवे तीतमणंतं सासयं समयं दुक्खी, समयं अदुक्खी, समयं दुक्खी वा अदुक्खी वा ? पुंनि च णं करणेणं अणेगभावं अणेगभूयं परिणामं परिणमइ ? अहं से वेयणिज्जे निज्जिन्ने भवति, तओ पच्छा एगभावे एगभूए सिया ? [उ०] हंता गोयमा ! एस णं जीवे जाव-एगभूए सिया, एवं पडुप्पन्नं सासयं समयं, एवं अणागयमणंतं सासयं समयं ।

चतुर्थ उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! आ पुद्गल [परमाणु के स्कन्ध] अनन्त-अपरिमित अने शाश्वत अतीतकालने विषे एक समय सुधी रूक्षस्पर्शवाळो, एक समय सुधी अरूक्ष-स्निग्धस्पर्शवाळो, तथा एक समय सुधी रूक्ष अने स्निग्ध-बन्ने प्रकारना स्पर्शवाळो हतो ? अने पूर्वे करण-प्रयोगकरण अने विस्त्रसाकरणथी अनेक वर्णवाळा अने [अनेक गन्ध, रस, स्पर्श अने संस्थानना मेदधी] अनेकरूपवाळा परिणामरूपे परिणत थयो हतो ? [परमाणुनो भिन्न भिन्न समये अनेक वर्णादिरूपे परिणाम थाय छे, अने स्कन्धनो एकसमये अनेक वर्णादिरूपे परिणाम थाय छे.] हवे ते अनेक वर्णादिपरिणाम क्षीण थाय सार पछी ते पुद्गल एकवर्णवाळो अने एकरूपवाळो हतो ? [उ०] हा, गौतम ! आ पुद्गल अतीतकालने विषे-इत्यादि यावत्-‘एकरूपवाळो हतो’-त्यां सुधी समग्र पाठ कहेवो.

पुद्गलपरिणाम.
अतीतकालने विषे
एक समयमा पुद्-
गरुनो परिणाम.

२. [प्र०] हे भगवन् ! आ पुद्गल (परमाणु के स्कन्ध) शाश्वत वर्तमान कालने विषे (एक समय सुधी रूक्षस्पर्शवाळो, स्निग्ध-स्पर्शवाळो, तथा स्निग्ध अने रूक्ष-बन्ने स्पर्शवाळो होय ? अने प्रयोग अने विस्त्रसाथी अनेक वर्णादिरूपे परिणत थाय ? ते परिणामना क्षीण थया बाद एकरूपवाळो अने एकरूपवाळो होय ?) [उ०] पूर्वप्रमाणे उत्तर जाणवो, ए प्रमाणे अनागतकाल संबन्धे पण जाणवुं.

वर्तमानकाले
पुद्गलपरिणाम.
अनागतकाल.

३. [प्र०] हे भगवन् ! अनन्त-अपरिमित अने शाश्वत अतीतकालने विषे पुद्गलस्कन्ध (एक समय सुधी रूक्षस्पर्शवाळो, स्निग्ध-स्पर्शवाळो तथा स्निग्ध अने रूक्ष-ए बन्ने स्पर्शवाळो हतो ? अने अनेकवर्ण अने अनेकरूपवाळा परिणामरूपे परिणत थयो हतो ? पछी ते परिणामना क्षीण थयाथी तेनो एकवर्णवाळो अने एकरूपवाळो परिणाम थयो हतो ?) [उ०] ए प्रमाणे जेम पुद्गलसंबन्धे कहुं तेम स्कन्धसंबन्धे पण जाणवुं.

पुद्गलस्कन्ध.

४. [प्र०] हे भगवन् ! आ जीव अनन्त-अपरिमित अने शाश्वत अतातकालने विषे एक समय (दुःखना हेतुथी) दुःखी, एक समय (सुखना हेतुथी) अदुःखी-सुखी, तथा *एक समय [सुख अने दुःखना हेतुथी] दुःखी के सुखी हतो ? अने पूर्वे करणथी-कालस्व-भावादि कारणवडे शुभाशुभकर्मबंधना हेतुभूत क्रियाथी-अनेक प्रकारना सुखिपणुं अने दुःखिपणुं-इत्यादि भाववाळा, अने अनेकरूपवाळा परिणामरूपे परिणत थयो हतो ? सारपछी वेदवा लायक ज्ञानावरणादि कर्मनी निर्जरा थया बाद जीव एकभाववाळो अने एकरूप-वाळो हतो ? [उ०] हा, गौतम ! आ जीव यावत्-एक रूपवाळो हतो. ए प्रमाणे शाश्वत एवा वर्तमानसमयसंबन्धे तथा अनन्त अने शाश्वत भविष्यकाल संबन्धे पण जाणवुं.

अतीत, वर्तमान
अने अनागतकाले
जीवपरिणाम.

* सुख अने दुःखना कारणे एकसमये विद्यमान होय छे, परन्तु सुख अने दुःखतुं वेदन एकसमये होतुं नथी, कारण के जीवने एकसमये एकज उपयोग होय छे.

५. [प०] परमाणुपोग्गले णं भंते ! किं सासप, असासप ? [उ०] गोयमा ! सिय सासप, सिय असासप । [उ०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुद्धइ—‘सिय सासप, सिय असासप’ ? [उ०] गोयमा ! द्दुट्टयाप सासप, वन्नपज्जवेहिं, जाव-फ्फासपज्जवेहिं असासप, से तेणट्टेणं जाव—सिय सासप, सिय असासप ।

६. [प्र०] परमाणुपोग्गले णं भंते ! किं चरिमे, अचरिमे ? [उ०] गोयमा ! द्दुट्टयासेणं नो चरिमे, अचरिमे, खेत्तादेसेणं सिय चरिमे, सिय अचरिमे, कालादेसेणं सिय चरिमे, सिय अचरिमे, भावादेसेणं सिय चरिमे, सिय अचरिमे ।

७. [प्र०] कइविहे णं भंते ! परिणामे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! तुविहे परिणामे पण्णत्ते, तंजहा—जीवपरिणामे य अजीवपरिणामे य । एवं परिणामपयं निरवसेसं भाणियच्चं । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते !’ त्ति जाव—विहरति ।

चौदसमसए चउत्थो उद्देशो समत्तो ।

परमाणुपुद्गल शाश्वत के अशाश्वत ?

५. [प्र०] हे भगवन् ! परमाणुपुद्गल शाश्वत छे के अशाश्वत छे ? [उ०] हे गौतम ! ते कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे. [प्र०] हे भगवन् ! आप एम शा हेतुथी कहो छो के ‘कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे’ ? [उ०] हे गौतम ! द्रव्यार्थरूपे ते परमाणुपुद्गल शाश्वत छे, अने वर्णपर्यायवडे यावत्—स्पर्शपर्यायवडे अशाश्वत छे, माटे ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहुं छे के ‘परमाणुपुद्गल कथंचित् शाश्वत छे अने कथंचित् अशाश्वत छे.’

परमाणु चरम के अचरम ?

६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं परमाणुपुद्गल चरम छे के अचरम छे ? [उ०] हे गौतम ! (परमाणुपुद्गल) द्रव्यनी अपेक्षाए *चरम नथी, पण अचरम छे. क्षेत्रादेशथी कदाचित् चरम छे अने कदाचित् अचरम छे. कालादेशथी कदाचित् चरम छे अने कदाचित् अचरम छे. भावादेशथी कथंचित् चरम अने कथंचित् अचरम छे.

सामान्य परिणाम.

७. [प्र०] हे भगवन् ! परिणाम केटला प्रकारनो कहो छे ? [उ०] हे गौतम ! परिणाम बे प्रकारनो कहो छे, ते आ प्रमाणे—जीवपरिणाम अने अजीवपरिणाम. ए प्रमाणे अहिं [प्रज्ञापना सूत्रनुं] परिणामपद संपूर्ण कहेतुं. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’—एम कही [भगवान् गौतम] यावद् विहरे छे.

चतुर्दशशतके चतुर्थ उद्देशक समाप्त.

६ * जे परमाणु विवक्षित परिणामथी रहित थईने पुनः ते परिणामने पामशे नहि ते परमाणु ते परिणामनी अपेक्षाए चरम कहेवाय छे, अने जे परमाणु पुनः ते परिणामने पामशे ते अपेक्षाए ते अचरम कहेवाय छे. द्रव्यनी अपेक्षाए परमाणु चरम नथी, पण अचरम छे, कारणके द्रव्यथी—परमाणुपरिणामथी रहित थयेलो परमाणु संघातपरिणामने पामी कालान्तरे पुनः परमाणुपरिणामने पामशे. क्षेत्रनी अपेक्षाए परमाणु कथंचित् चरम अने कथंचित् अचरम छे, ते आ प्रमाणे—जे क्षेत्रमां केवलज्ञानी समुद्घातने प्राप्त थयेला छे, अने त्यां जे परमाणु रहेलो छे, हवे समुद्घातने प्राप्त थयेला तेकेवलज्ञानीना संबन्धविशिष्ट ते परमाणु कोइ पण समये ते क्षेत्रनो आश्रय नहि करे, केमके ते केवलीनुं निर्वाण थवाथी ते क्षेत्रमां पुनः कदि आववाना नथी, माटे ए प्रमाणे क्षेत्रथी परमाणु चरम कहेवाय छे, विशेषणरहित क्षेत्रनी अपेक्षाए परमाणु फरी ते क्षेत्रमां अवगाढ थशे, माटे ‘अचरम’ कहेवाय छे. कालनी अपेक्षाए कथंचित् चरम छे अने कथंचित् अचरम छे, ते आ प्रमाणे—जे पूर्वाह्लादि कालने विषे जे केवलीए समुद्घात कयों, ते कालने विषे जे परमाणु रहेलो छे ते परमाणु ते केवलिसमुद्घातविशिष्ट ते फाळने कदि पण प्राप्त नहि करे, कारण के ते केवलज्ञानी मोक्षे जवाथी पुनः समुद्घात करवाना नथी, माटे तेनी अपेक्षाए कालथी चरम, अने विशेषणरहित कालनी अपेक्षाए परमाणु अचरम छे. भावनी अपेक्षाए परमाणु चरम अने अचरम छे. ते आ प्रमाणे—केवलिसमुद्घातने अवसरे जे परमाणु वर्णादिभावविशेषने प्राप्त थयो हतो ते परमाणु विवक्षित केवलिसमुद्घातविशिष्ट वर्णादिपरिणामनी अपेक्षाए चरम छे, कारण के केवलज्ञानीना निर्वाण थवाथी पुनः ते परमाणु विशिष्ट परिणामने प्राप्त नहि थाय. आ व्याख्यान चूर्णिकारना मतने अनुसरी करैलुं छे.—टीका.

७ † द्रव्यनी अवस्थान्तरप्राप्ति ते परिणाम, कहुं छे के—“परिणाम—अर्थान्तरप्राप्ति, द्रव्यनुं सर्वथा एकरूपे अवस्थित रहेतुं, तेमज तेनो सर्वथा नाश थयो ते परिणाम नथी.” तेमां जीवपरिणाम दश प्रकारनो छे—१ गति, २ इन्द्रिय, ३ कषाय, ४ लेश्या, ५ योग, ६ उपयोग, ७ ज्ञान, ८ दर्शन, ९ चारित्र, अने १० वेद. अजीवपरिणाम पण दश प्रकारनो छे—१ बन्धन, २ गति, ३ संस्थान, ४ मेद, ५ वर्ण, ६ गन्ध, ७ रस, ८ स्पर्श, ९ अगुहलपु अने १० शब्दपरिणाम.—टीका.

पंचमो उद्देशो ।

१. [प्र०] नेरइय णं भंते ! अगणिकायस्स मज्झमज्झेणं वीइवपज्जा ? [उ०] गोयमा ! अत्थेगतिप वीइवपज्जा, अत्थेगतिप नो वीइवपज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ- 'अत्थेगइप वीइवपज्जा, अत्थेगतिप नो वीइवपज्जा ?' [उ०] गोयमा ! नेरइया दुविहा पणत्ता, तंजहा-विग्गहगतिसमावन्नगा य अविग्गहगतिसमावन्नगा य, तत्थ णं जे से विग्गहगतिसमावन्नप नेरतिप से णं अगणिकायस्स मज्झमज्झेणं वीइवपज्जा । [प्र०] से णं तत्थ श्रियापज्जा ? [उ०] णो तिणट्टे समट्टे, नो खलु तत्थ सत्थं कमइ । तत्थ णं जे से अविग्गहगइसमावन्नप नेरइय से णं अगणिकायस्स मज्झमज्झेणं णो वीइवपज्जा, से तेणट्टेणं जाव- 'नो वीइवपज्जा' ।

२. [प्र०] असुरकुमारे णं भंते ! अगणिकायस्स पुच्छा । [उ०] गोयमा ! अत्थेगतिप वीइवपज्जा, अत्थेगतिप नो वीइवपज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं जाव-नो वीइवपज्जा ? [उ०] गोयमा ! असुरकुमारा दुविहा पणत्ता, तंजहा-विग्गहगइसमावन्नगा य अविग्गहगइसमावन्नगा य । तत्थ णं जे से विग्गहगइसमावन्नप असुरकुमारे से णं-एवं जह्वेव नेरतिप जाव- 'कमति' । तत्थ णं जे से अविग्गहगइसमावन्नप असुरकुमारे से णं अत्थेगतिप अगणिकायस्स मज्झमज्झेणं वीतीवपज्जा, अत्थेगतिप नो वीइ-

पंचम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! नारक अग्निकायना मध्यभागमां थईने जाय ? [उ०] हे गौतम ! कोइ एक नारक जाय अने कोइ एक नारक न जाय. [प्र०] ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के, 'कोइ एक नारक जाय अने कोइ एक नारक न जाय' ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिको वे प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-विग्रहगतित्ने प्राप्त थयेला, अने अविग्रहगतिसमापन्न-उत्पत्तिकेत्रने प्राप्त थयेला. तेमां जे विग्रहगतित्ने प्राप्त थयेल नारक छे ते अग्निकायना मध्यमां थईने जाय. [प्र०] ते ल्यां बळे ? [उ०] आ अर्थ यथार्थ नथी, केमके तेने *अग्नि-रूप शस्त्र असर करतुं नथी. तेमां जे †अविग्रहगतित्ने प्राप्त थयेल नारक छे ते अग्निकायनी मध्यमां थईने न जाय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं के, 'कोइ एक नारक जाय अने कोइ एक न जाय'

नारक अग्निकायना मध्यभागमां गमन करे !

२. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारो अग्निकायनी वच्चे थईने जाय ?-ए प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! कोइ एक † (असुरकुमार) जाय अने कोइ एक न जाय. [प्र०] हे भगवन् ! एम आप शा हेतुथी कहो छो के, 'कोइ एक जाय अने कोइ एक न जाय' ? [उ०] हे गौतम ! असुरकुमारो वे प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-विग्रहगतित्ने प्राप्त थयेला अने अविग्रहगतित्ने प्राप्त थयेला. तेमां जे विग्रहगतित्ने प्राप्त असुरकुमारो छे-इत्यादि बहुं नारकनी पेठे जाणवुं. यावत्- 'तेने (अग्नि वगेरे) शस्त्र असर करतुं नथी.' तेमां जे अविग्रहगति प्राप्त असुरकुमारो छे तेमांना कोइ एक अग्निनी वच्चे थईने जाय अने कोइ एक न जाय. [प्र०] जे अग्नि वच्चे थईने जाय ते ल्यां बळे ? [उ०] ए

असुरकुमारो.

१. * विग्रहगतित्ने प्राप्त थयेलो जीव कामणशरीरयुक्त होवाथी अने ते सूक्ष्म होवाथी तेने अग्निवगेरे शस्त्र असर करतुं नथी.-टीका.

† अविग्रहगतिसमापन्न-उत्पत्ति क्षेत्रने प्राप्त थयेलो नारक समजवो, 'परन्तु ऋजुगतित्ने प्राप्त थयेलो'-ए अर्थ अहिं विवक्षित नथी, कारण के तेनो अहिं अधिकार नथी, उत्पत्तिकेत्रने प्राप्त थयेलो नारक अग्निकाय मध्ये थईने जतो नथी, केमके नारक क्षेत्रने विषे बादर अग्निकायनो अभाव छे, अने मनु-ध्यक्षेत्रने विषे बादर अग्निकायनो सद्भाव छे.-टीका.

२ † विग्रहगति प्राप्त असुरकुमार विग्रहगति प्राप्त नारकनी पेठे जाणवो, अविग्रहगति प्राप्त-उत्पत्तिकेत्रने प्राप्त थयेल असुरकुमार, के जे मनुष्यलोकमां धांवे ते अग्निनी वच्चे थईने जाय, जे (मनुष्यलोकमां) न आवे ते अग्निकायनी वच्चे थईने न जाय, जे वच्चे थईने जाय छे ते पण बळे नहि, कारण के वै-क्रिय शरीर सूक्ष्म छे अने तेनी गति अति शीघ्र छे.-टीका.

વપજ્ઞા । [પ્ર૦] જે નં વીચીવપજ્ઞા સે નં તત્થ ઢિયાપજ્ઞા ? [ઉ૦] નો તિણટ્ટે સમટ્ટે, નો ઘલુ તત્થ સત્થં કમતિ, સે તેણ-ટ્ટેણં, ઇવં-જાવ ધણિયકુમારે । ઇગિદિયા જહા નેરહયા ।

૩. [પ્ર૦] બેહિદિયા નં મંતે ! અગણિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં ? [ઉ૦] જહા અસુરકુમારે તહા બેહિદિયવિ, નઘરં-[પ્ર૦] જે નં વીચીવપજ્ઞા સે નં તત્થ ઢિયાપજ્ઞા ? [ઉ૦] હંતા ઢિયાપજ્ઞા, સેસં તં ચેવ, ઇવં જાવ-ચઠરિદિય ।

૪. [પ્ર૦] પંચિદિયતિરિક્ખજોણિય નં મંતે ! અગણિકાય-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! અત્થેગતિય વીહવપજ્ઞા, અત્થેગતિય નો વીહવપજ્ઞા । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયા દુવિહા પણ્ણત્તા, તંજહા-વિગ્ગહગતિસમાવણ્ણયા ય અવિગ્ગહગદસમાવણ્ણયા ય । વિગ્ગહગદસમાવણ્ણયા જહેવ નેરહપ, જાવ-'નો ઘલુ તત્થ સત્થં કમહ' । અવિગ્ગહગદસમાવણ્ણયા પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયા દુવિહા પણ્ણત્તા, તંજહા-હિહ્વિપ્પત્તા ય અણિહ્વિપ્પત્તા ય । તત્થ નં જે સે હિહ્વિપ્પત્તે પંચિદિય-તિરિક્ખજોણિય સે નં અત્થેગદપ અગણિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીચીવપજ્ઞા, અત્થેગદપ નો વીચીવપજ્ઞા । [પ્ર૦] જે નં વીચીવ-વપજ્ઞા સે નં તત્થ ઢિયાપજ્ઞા ? [ઉ૦] નો તિણટ્ટે સમટ્ટે, નો ઘલુ તત્થ સત્થં કમહ । તત્થ નં જે સે અણિહ્વિપ્પત્તે પંચિદિય-તિરિક્ખજોણિય સે નં અત્થેગતિય અગણિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીચીવપજ્ઞા, અત્થેગતિય નો વીહવપજ્ઞા । [પ્ર૦] જે નં વીચી-વપજ્ઞા સે નં તત્થ ઢિયાપજ્ઞા ? [ઉ૦] હંતા ઢિયાપજ્ઞા, સે તેણટ્ટેણં જાવ-'નો વીચીવપજ્ઞા' ઇવં મણુસ્સે વિ । વાણમંતર-જો-હસિય-વેમાણિય જહા અસુરકુમારે ।

૫. નેરતિયા વ્સ ઠાણાં પચ્છણુબ્ભવમાણા વિહરંતિ, તંજહા-૧ અણિટ્ટા સહા, ૨ અણિટ્ટા રૂવા, ૩ અણિટ્ટા ગંધા, ૪ અણિટ્ટા રસા, ૫ અણિટ્ટા ફાસા, ૬ અણિટ્ટા ગતી, ૭ અણિટ્ટા ઠિત્તી, ૮ અણિટ્ટે લાવણ્ણે, ૯ અણિટ્ટે જસો-કિત્તી, ૧૦ અણિટ્ટે ઉટ્ટાણ-કમ્મ-વલ-વીરિય-પુરિસકારપરકમે ।

એકેન્દ્રિયો.

અર્થ યથાર્થ નથી. કેમકે તેને અગ્નિ વગેરે શસ્ત્ર અસર કરતું નથી. તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહ્યું છે કે 'કોઈ એક [અસુરકુમાર] જાય અને કોઈ એક ન જાય.' એ પ્રમાણે યાવત્-સ્તનિતકુમારો સુધી જાણવું. એકેન્દ્રિયો 'સંબંધે નૈરયિકની પેઠે જાણવું.

બેહિન્દ્રિય.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બેહિન્દ્રિય જીવો અગ્નિકાયની મધ્યમાં થઈને જાય ? [ઉ૦] જેમ અસુરકુમારો સંબંધે કહ્યું તેમ બેહિન્દ્રિય સંબંધે કહેવું. પરંતુ વિશેષ એ છે કે, [પ્ર૦] 'જે બેહિન્દ્રિય અગ્નિ વચ્ચે થઈને જાય, તે ત્યાં બઢે ? [ઉ૦] હા, તે ત્યાં બઢે'—એમ કહેવું. અને વાકી બધું પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-ચઠરિન્દ્રિય સુધી જાણવું.

પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય ?

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચેન્દ્રિય તિર્યંચોનિક જીવ અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય ?—એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કોઈ એક જાય અને કોઈ એક ન જાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે 'કોઈ એક જાય અને કોઈ એક ન જાય' ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંચેન્દ્રિયતિર્યંચોનિકો બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—વિપ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા અને અવિપ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા. તેમાં જે વિપ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા પંચેન્દ્રિયતિર્યંચોનિકો છે તે નૈરયિકની પેઠે જાણવા, યાવત્-'તેને શસ્ત્ર અસર કરતું નથી.' જે પંચેન્દ્રિયતિર્યંચો અવિપ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા છે તે બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—ઋદ્ધિપ્રાપ્ત (વૈક્રિયલબ્ધિયુક્ત) અને ઋદ્ધિને અપ્રાપ્ત (વૈક્રિયલબ્ધિરહિત). તેમાં જે પંચેન્દ્રિયતિર્યંચો ઋદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલા છે, તેમાંથી કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય અને કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને ન જાય. [પ્ર૦] જે અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય છે તે ત્યાં બઢે ? [ઉ૦] એ અર્થ સમર્થ—યથાર્થ નથી, કેમકે તેને શસ્ત્ર અસર કરતું નથી. તેમાં જે પંચેન્દ્રિય તિર્યંચો ઋદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલા નથી તેમાંથી કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય અને કોઈ એક ન જાય. [પ્ર૦] જે જાય તે બઢે ? [ઉ૦] હા, બઢે; માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે, યાવત્-'કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય અને કોઈ એક ન જાય' એ પ્રમાણે મનુષ્ય સંબંધે પણ જાણવું. જેમ અસુરકુમારો સંબંધે કહ્યું, તેમ વાનરવંતર, જ્યોતિષિક અને વૈમાનિક સંબંધે પણ કહેવું.

નારકો દશ સ્થાનોનો અનુભવ કરે છે.

૫. નારકો દશ સ્થાનોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે—૧ અનિષ્ટ શબ્દ, ૨ અનિષ્ટ રૂપ, ૩ અનિષ્ટ ગંધ, ૪ અનિષ્ટ રસ, ૫ અનિષ્ટ સ્પર્શ; ૬ અનિષ્ટ ગતિ, ૭ અનિષ્ટ સ્થિતિ, ૮ અનિષ્ટ લાવણ્ય, ૯ અનિષ્ટ યશઃકીર્તિ અને ૧૦ અનિષ્ટ ઉત્થાન, કર્મ, બલ, વીર્ય તથા પુરુષકારપરાક્રમ.

૨ * વિપ્રહગતિપ્રાપ્ત એકેન્દ્રિય જીવો અગ્નિ વચ્ચે થઈને જાય, અને સૂક્ષ્મ હોવાથી તે બઢે નહિ. અવિપ્રહગતિપ્રાપ્ત એકેન્દ્રિયો અગ્નિ વચ્ચે થઈને જતા નથી, કારણ કે તેઓ સ્થાવર છે. તેજઃ (અગ્નિ) અને વાયુ ગતિપ્રાપ્ત હોવાથી તેનું અગ્નિમધ્યમાં થઈને જવું સંભવે છે, પરંતુ તે અહિં વિવક્ષિત નથી, અહિં તો સ્થાવરપણાની વિવક્ષા છે અને તેથી તેઓમાં ગતિનો અભાવ છે. તથા વાઘવાદિની પ્રેરણાથી પૃથિવ્યાદિનું અગ્નિમધ્યમાં ગમન સંભવિત છે, પરંતુ અહિં સ્વાતંત્ર્યકૃત ગમન વિવક્ષિત હોવાથી તેનું સ્વતંત્રપણે અગ્નિને વિષે ગમન સંભવિત નથી—ટીકા.

૫ † અનિષ્ટગતિ નારકોની અપ્રજ્ઞસ્તવિદ્યાયોગતિરૂપ કે નરકગતિરૂપ અનિષ્ટ ગતિ, નરકમાં રહેવારૂપ અથવા નરકાયુરૂપ અનિષ્ટ સ્થિતિ, અનિષ્ટ લાવણ્ય-શરીરનો બેહોઠ આકારવિશેષ, અપયશ અને અપકીર્તિરૂપ અનિષ્ટ યશઃકીર્તિ, વીર્યાન્તરાયના ક્ષયોપશમાદિથી ઉત્પન્ન થયેલ ઉત્થાનાદિવીર્યવિશેષ અનિષ્ટ-નિન્દિત છે.

६. असुरकुमारा दस ठाणाईं पञ्चगुम्भवमाणा विहरंति, तंजहा-१ इट्टा सहा, २ इट्टा रूवा, जाव-इट्टे उट्टाण-कम्म-बल-वीरिय-पुरिसकारपरकमे, एवं जाव-धणियकुमारा ।

७. पुढविक्काइया छ ट्टाणाईं पञ्चगुम्भवमाणा विहरंति, तं जहा-इट्टाणिट्टा फासा, इट्टाणिट्टा गती, एवं जाव-परकमे एवं जाव-वणस्सइकाइया ।

८. बेइंदिया सत्त ट्टाणाईं पञ्चगुम्भवमाणा विहरंति, तंजहा-इट्टाणिट्टा रसा, सेसं जहा पंगिवियाणं ।

९. तेंदिया अट्ट ट्टाणाईं पञ्चगुम्भवमाणा विहरन्ति, तं जहा-इट्टाणिट्टा गंधा, सेसं जहा तेंदियाणं ।

१०. चउरिंदिया नव ट्टाणाईं पञ्चगुम्भवमाणा विहरंति, तंजहा-इट्टाणिट्टा रूवा, सेसं जहा तेंदियाणं ।

११. पंचिंदियतिरिक्खजोणिया दस ठाणाईं पञ्चगुम्भवमाणा विहरंति, तंजहा-इट्टाणिट्टा सहा, जाव-परकमे, एवं मणुस्सा वि, वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया जहा असुरकुमारा ।

१२. [प्र०] देवे णं भंते ! महिइणीए जाव-महेसक्खे बाहिरए पोग्गले अपरियाइत्ता पभू, तिरियपच्चयं वा तिरियभिंत्ति वा उल्लंघेत्तए वा पल्लंघेत्तए वा ? [उ०] गोयमा ! णो तिणट्टे समट्टे ।

१३. [प्र०] देवे णं भंते ! महिइणीए जाव-महेसक्खे बाहिरए पोग्गले परियाइत्ता पभू, तिरिय० जाव-पल्लंघेत्तए वा ? [उ०] इत्ता पभू । 'सेवं भंते ! सेवं भंते'त्ति ।

चोदसमसए पंचमो उद्देशो समत्तो.

६. असुरकुमारो दश स्थानोने अनुभवता विहरे छे, ते आ प्रमाणे-१ इष्ट शब्द, २ इष्ट रूप, यावत्-१० इष्ट उत्थान, कर्म, बल, वीर्य अने पुरुषकार पराक्रम-ए प्रमाणे यावत्-स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

असुरकुमारो.

७. पृथिविकायिको छ स्थानोने अनुभवता विहरे छे, ते आ प्रमाणे-१ *इष्टानिष्ट स्पर्श, २ इष्टानिष्ट गति, यावत्-६ 'इष्टानिष्ट पुरुषकार-पराक्रम'-ए प्रमाणे यावत्-वनस्पतिकायिक सुधी जाणवुं.

पृथिवीकायिको.

८. बेइन्द्रिय जीवो सात स्थानोने अनुभवता विहरे छे, ते आ प्रमाणे-१ इष्टानिष्ट रस-इत्यादि समग्र एकेन्द्रियोनी पेटे अहिं कहेवुं.

बेइन्द्रियो.

९. तेइन्द्रिय जीवो आठ स्थानोने अनुभवता विहरे छे, ते आ प्रमाणे-१ इष्टानिष्ट गन्ध-इत्यादि बाकी बधुं बेइन्द्रियोनी पेटे कहेवुं.

तेइन्द्रियो.

१०. चउरिन्द्रिय जीवो नव स्थानोने अनुभवता विहरे छे, ते आ प्रमाणे-१ इष्टानिष्ट रूप-इत्यादि बाकी बधुं तेइन्द्रिय जीवोनी पेटे जाणवुं.

चउरिन्द्रिय जीवो.

११. पंचेन्द्रियतिर्यंचयोनिको दश स्थानकोने अनुभवता विहरे छे, ते आ प्रमाणे-१ इष्टानिष्ट शब्द-इत्यादि यावत्-पराक्रम सुधी कहेवुं. ए प्रमाणे मनुष्यो पण जाणवा. जेम असुरकुमार संबन्धे कह्युं तेम वानव्यंतर, ज्योतिषिक अने वैमानिक संबन्धे कहेवुं.

पंचेन्द्रिय तिर्यंचो.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! मोटी ऋद्धिवालो यावत्-मोटा सुखवालो देव बहारना-भवधारणीय शरीर व्यतिरिक्त पुद्गलोने ग्रहण कर्या शिवाय तिर्छी पर्वतने के तिर्छी [प्राकारनी] भीतने उल्लंघवा के वारंवार उल्लंघवा समर्थ थाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ यथार्थ नथी, [अर्थात् भवधारणीय शरीर व्यतिरिक्त बीजा बहारना पुद्गलोने ग्रहण कर्या शिवाय पर्वतादिने उल्लंघवानुं सामर्थ्य प्रवर्ततुं नथी.]

महर्दिक देव व-
हारना पुद्गलोने
ग्रहण कर्या शिवा-
य पर्वतादिने उ-
ल्लंघी शके ?
बहारना पुद्गलोने
ग्रहण करी पर्वता-
दिने उल्लंघवा स-
मर्थ छे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! मोटी ऋद्धिवालो यावत्-मोटा सुखवालो देव बहारना पुद्गलोने ग्रहण करी तिर्छी [पर्वतने के तिर्छी प्राका-
रनी भीतने उल्लंघवा समर्थ छे ? [उ०] हा, गौतम ! समर्थ छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'-एम कही [भगवान्
गौतम यावद् विहरे छे.]

चतुर्दश शतके पंचम उद्देशक समाप्त.

७ * एकेन्द्रियोनी शुभाशुभ क्षेत्रमां उत्पत्ति थवानो संभव होवाथी तेने साता अने असाताना उदयनो संभव छे माटे तेने इष्टानिष्ट स्पर्शादि होय छे. यद्यपि तेओ स्थावर छे तेथी तेने स्वभावथी गमनरूप गतिनो संभव नथी तो पण तेओमां परप्रेरित गति होय छे, अने ते शुभाशुभरूप होवाथी 'इष्टानिष्ट' कहेवाय छे. इष्टानिष्ट लावण्य मणि अने पत्थरने विषे जाणवुं. स्थावर होवाथी एकेन्द्रियने विषे उत्थानादि होता नथी, परन्तु पूर्वभवमां अनुभवेला उत्थानादिना संस्कारनिमित्ते तेनुं इष्टानिष्टपणं जाणवुं.-टीका.

छठ्ठो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं वयासी-नेरइया णं भंते ! किमाहारा, किपरिणामा, किजोणीया, किठितीया पणत्ता ? [उ०] गोयमा ! नेरइया णं योग्गलाहारा, योग्गलपरिणामा, योग्गलजोणिया; योग्गलट्टितीया, कम्मोवगा, कम्मनियाणा, कम्म-ट्टितीया, कम्मणामेव विप्परियासमेंति, एवं जाव-वेमाणिया ।

२. [प्र०] नेरइया णं भंते ! कि वीचीदद्दाइं आहारेंति अवीचिदद्दाइं आहारेंति ? [उ०] गोयमा ! नेरतिया वीचिदद्दाइं पि आहारेंति, अवीचिदद्दाइं पि आहारेंति । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘नेरतिया वीचि० तं चेव जाव-आहारेंति’ ? [उ०] गोयमा ! जे णं नेरइया एगपएसूणाइं पि दद्दाइं आहारेंति, ते णं नेरतिया वीचिदद्दाइं आहारेंति, जे णं नेरतिया पडि-पुन्नाइं दद्दाइं आहारेंति ते णं नेरइया अवीचिदद्दाइं आहारेंति, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जाव-आहारेंति, एवं जाव-वेमाणिया आहारेंति ।

३. [प्र०] जाहे णं भंते ! सके देविंदे देवराया दिद्दाइं भोगभोगाइं भुंजिउंकामे भवति से कहमियाणिं एकरेंति ? [उ०] गोयमा ! ताहे चेव णं से सके देविंदे देवराया एगं महं नेमिपडिरूवगं विउच्चति, एगं जोयणसयसहस्सं आयाम-विक्खंभेणं, तिन्नि जोयणसयसहस्साइं, जाव-अद्धंगुलं च किंचिविसेसाहियं परिवस्सेवेणं । तस्स णं नेमिपडिरूवगस्स उवरिं बहुसमरम-णिज्जे भूमिभागे पन्नत्ते, जाव-मणीणं फासे, तस्स णं नेमिपडिरूवगस्स बहुमज्झदेसभागे तत्थ णं महं एगं पासायवडेंसगं विउच्चति पंच जोयणसयाइं उहं उच्चत्तेणं, अह्माइज्जाइं जोयणसयाइं विक्खंभेणं, अब्भुग्गय-मूसिय० वन्नओ जाव-पडिरूवं ।

षष्ठ उद्देशक.

नारकोने आहार परिणाम, योनि, स्थिति वगैरे.

१. [प्र०] राजगृहमां [भगवान् गौतम] आ प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! नारको शो आहार करे, अने ते [आहारनो] शो परिणाम थाय, तेनी योनि (उत्पत्तिस्थानक) केवी होय, अने तेनी स्थिति-अवस्थानुं कारण शुं छे ? [उ०] हे गौतम ! नारको पुद्रलनो आहार करे, अने तेनो पुद्रलरूपे परिणाम थाय, [शीत अने उष्ण स्पर्शावाळा] पुद्रलो एज तेनी योनि-उत्पत्तिस्थानक छे, [आयुषकर्मना] पुद्रलो ए तेनी नरकमां स्थितिनुं कारण छे. तथा ते [बन्धद्वारा] कर्मने प्राप्त थयेला छे, ते नारकपणानुं निमित्तभूतकर्मवाळा छे, कर्म-पुद्रलथी तेओनी स्थिति छे, अने कर्मने लीधे अन्य पर्यायने प्राप्त थाय छे. ए प्रमाणे यावद्-वैमानिको सुधी जाणवुं.

नारको वीचि अने अवीचिद्रव्यनो आहार करे छे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! नारको वीचिद्रव्यनो आहार करे छे के अवीचि द्रव्यनो आहार करे छे ? [उ०] हे गौतम ! नारको *वीचिद्रव्यनो पण आहार करे छे अने अवीचिद्रव्यनो पण आहार करे छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के, ‘नारको वीचिद्रव्यो अने अवीचिद्रव्यनो पण आहार करे छे’ ? [उ०] हे गौतम ! जे नारको एक प्रदेश पण न्यून द्रव्यनो आहार करे छे तेओ वीचिद्रव्यनो आहार करे छे, अने जे नैरयिको परिपूर्ण द्रव्यनो आहार करे छे तेओ अवीचि द्रव्यनो आहार करे छे, ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहुं छे के, ‘नारको वीचि तथा अवीचि ए बन्ने प्रकारना द्रव्यनो आहार करे छे.’ ए प्रमाणे यावद्-‘वैमानिको आहार करे छे’ त्यां सुधी जाणवुं.

ज्यारे इन्द्र भोग भोगववा इच्छे ल्यारे ते तेने ते वखते केवी रीते भोगवे ? [उ०] हे गौतम ! ल्यारे ते देवोनो इन्द्र अने देवोनो राजा शक्र एक मोटुं चक्रना जेवुं (वृत्ताकार) स्थान विक्कुवें छे, तेनी लंबाइ अने पहोळाइ एक लाख योजननी अने तेनी परिधि त्रण लाख [सोळ हजार बसो सत्यावीश योजन त्रण क्रोश, एकसो अठ्यावीश धनुष अने कइक अधिक साडातेर] आंगुल छे. ते चक्रना आकारवाळा स्थाननी उपर बरोबर सम अने रमणीय

२ * जेटला पुद्रलद्रव्यना समुदायथी संपूर्ण आहार थाय ते अवीचिद्रव्य, अने संपूर्ण आहारथी एकादिप्रदेश न्यून आहार ते वीचिद्रव्य.

३ † अहिं शक्रने सुधर्मासभा भोगस्थान छे, तो पण ते चक्रना आकारवाळु स्थान विक्कुवें छे ते जिननी आशातनानो त्याग करवा माटे छे. कारण के सुधर्मा सभामां माणवक स्तम्भने विषे डाभडामां जिनना अस्थिओ छे, अने तेनी पासे (मैथुननिमित्त) विषयोपभोग करवानां जिननी आशातना थाय, माटे मैथुन निमित्तक विषयोपभोगमाटे चक्रना आकारवाळुं वीजुं स्थान विक्कुवें छे.-टीका.

તસ્સ પાસાયવર્ડેસગસ્ય ઉલ્હોપ પડમલયામત્તિચિત્તે, જાવ-પડિરૂવે । તસ્સ ણં પાસાયવર્ડેસગસ્ય અંતો ઘટ્ટુસમરમણિજ્ઞે ભૂમિભાગે, જાવ-મણિણં ફાસો, મણિપેદિયા અટ્ટુજોયણિયા જહા વેમાણિયાણં । તીસે ણં મણિપેદિયાપ ઉવરિં મહં પ્પે દેવસ-યણિજ્ઞે વિઝવદ્, સયણિજવન્નઓ, જાવ-પડિરૂવે । તત્થ ણં સે સક્કે દેવિંદે દેવરાયા અટ્ટુહિં અગ્ગમહિસીહિં સપરિવારાર્હિં, દોહિ ય અણિપર્હિં નટ્ટાણિપ્પણ ય ગંધઘ્વાણિપ્પણ ય સંદ્ધિં મહયાહયનટ્ટુઃ જાવ-દિઘ્વાહં ભોગભોગાહં ઘુંજમાણે વિહરદ્ ।

૪. [પ્ર૦] જાહે ઈસાણે દેવિંદે દેવરાયા દિઘ્વાહં ? [૩૦] જહા સક્કે તહા ઈસાણે વિ નિરવસેસં, પ્પવં સણંકુમારે વિ, નવરં પાસાયવર્ડેસઓ છ જોયણસયાહં ઉહં ઉચ્ચત્તેણં, તિન્નિ જોયણસયાહં વિક્ખંભેણં, મણિપેદિયા તહેવ અટ્ટુજોયણિયા । તીસે ણં મણિપેદિયાપ ઉવરિં પ્પત્થ ણં મહેગં સીહાસણં વિઝવદ્ સપરિવારં માણિયદ્ધં । તત્થ ણં સણંકુમારે દેવિંદે દેવરાયા વાવત્તરીપ સામાણિયસાહસ્સીહિં જાવ-ચડહિં વાવત્તરીહિં આયરક્ખદેવસાહસ્સીહિ ય બ્રહ્મિં સણંકુમારકપ્પવાસીહિં વેમાણિપર્હિં દેવેહિ ય દેવીહિ ય સંદ્ધિં સંપરિવુડે મહયાઃ જાવ-વિહરદ્ । પ્પવં જહા સણંકુમારે તહા જાવ-પાણઓ અચ્ચુઓ, નવરં જો જસ્સ પરિવારો સો તસ્સ માણિયદ્ધો, પાસાયવર્ડેસજં સપ્પસુ ૨ કપ્પેસુ વિમાણાણં ઉચ્ચત્તં, અદ્ધદ્ધં વિત્થારો, જાવ-અચ્ચુયસ્સ નવજોયણસયાહં ઉહં ઉચ્ચત્તેણં, અદ્ધપંચમાહં જોયણસયાહં વિક્ખંભેણં, તત્થ ણં ગોયમા ! અચ્ચુપ્પ દેવિંદે દેવરાયા દસહિં સામાણિયસાહસ્સીહિં જાવ-વિહરદ્, સેસં તં ચેવ । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે' ! ત્તિ ।

ચોદસમસા છટ્ટઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ।

ભૂમિભાગ કહેલો છે. [તેનું વર્ણન] યાવત્-‘મનોહ્ર સ્પર્શ હોય છે’ ત્યાં સુધી જાણવું. તે ચક્રાકારવાળા તે સ્થાનની બરોબર મધ્યભાગે એક મોટો પ્રાસાદાવતંસક-ભૂષણરૂપ સુન્દર પ્રાસાદ વિકુર્વે છે. તે ઉંચાઈમાં પાંચસે યોજન ઉંચો અને તેનો વિષ્કંભ-વિસ્તાર અઢીસો યોજનનો છે. તે પ્રાસાદ અમ્યુદ્ગત-અલંત ઉંચો [અને પ્રમાણે પૂંજવડે વ્યાપ્ત હોવાથી જાણે હસતો હોયની.]—ઈત્યાદિ *પ્રાસાદવર્ણન જાણવું, યાવત્-તે પ્રતિરૂપ-સુંદર અને દર્શનીય છે. તથા તે પ્રાસાદાવતંસકનો ઉલ્હોચ-ઉપરનો ભાગ પદ્મ અને લતાઓના ચિત્રામણથી વિચિત્ર અને યાવદ્-દર્શનીય છે. ઘડી તે પ્રાસાદાવતંસકનો અંદરનો ભાગ બરાબર સમ અને રમણીય છે, યાવત્-‘ત્યાં મણિઓનો સ્પર્શ હોય છે’—ત્યાં સુધી વર્ણન જાણવું. ઘડી ત્યાં આઠ યોજન ઉંચી એક મણિપીઠિકા છે, અને તે વૈમાનિકોની મણિપીઠિકા જેવી જાણવી. તે મણિપીઠિકાની ઉપર એક મોટી દેવશય્યા વિકુર્વે છે, તે દેવશય્યાનું વર્ણન યાવત્ ‘પ્રતિરૂપ’ છે ત્યાં સુધી કહેવું. ત્યાં દેવનો ઈન્દ્ર અને દેવનો રાજા શક્ર પોતપોતાના પરિવારયુક્ત આઠ પટ્ટરાણીઓ સાથે ગન્ધર્વાનીક અને નાટ્યાનીક એ બે પ્રકારના અનીકની સાથે મોટેથી આહત-વગાડેલા નાટ્ય, ગીત અને વાદિત્રના શબ્દવડે યાવત્-ભોગવવા યોગ્ય દિવ્ય ભોગોને ભોગવતો વિહરે છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર અને દેવનો રાજા ઈશાન દિવ્ય ભોગોને ભોગવવા ઇચ્છે ત્યારે તે કેવી રીતે ભોગવે ? [૩૦] જેમ શક્ર સંબન્ધે કહ્યું તેમ ઈશાન સંબન્ધે પણ સમગ્ર કહેવું. એ પ્રમાણે સનત્કુમારને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, એ પ્રાસાદાવતંસક ઉંચાઈમાં છસો યોજન અને પહોળાઈમાં ત્રણસો યોજન છે. તથા તે મણિપીઠિકાની ઉપર એક મોટું સિંહાસન સપરિવાર-પોતાના પરિવારને યોગ્ય આસનો સહિત વિકુર્વે છે—ઈત્યાદિ કહેવું. તેમાં દેવેન્દ્ર અને દેવનો રાજા સનત્કુમાર બહોંતેર હજાર સામાનિક દેવો સાથે, યાવત્-બે લાખ અઠ્યાશી હજાર આત્મરક્ષક દેવો સાથે, અને સનત્કુમાર કલ્પમાં રહેનારા ઘણા વૈમાનિક દેવો અને દેવીઓ સાથે પરિવૃત્ત થઈ [મોટા ગીત અને વાદિત્રના] શબ્દોવડે યાવત્-વિહરે છે. એ પ્રમાણે જેમ સનત્કુમાર સંબન્ધે કહ્યું, તેમ યાવત્-પ્રાણત તથા અચ્યુત દેવલોક સુધી જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, જેનો જેટલો પરિવાર હોય તેનો તેટલો અર્હિં કહેવો. પોત પોતાના કલ્પના વિમાનોની ઉંચાઈના જેટલી પ્રાસાદની ઉંચાઈ જાણવી, અને ઉંચાઈના અડધા ભાગ જેટલો તેનો વિસ્તાર જાણવો, યાવત્-અચ્યુત દેવલોકનો પ્રાસાદાવતંસક નવસો યોજન ઉંચો છે, અને સાડા ચારસો યોજન પહોળો છે. તેમાં હે ગૌતમ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ અચ્યુત દશ હજાર સામાનિક દેવો સાથે યાવદ્-વિહરે છે. બાકી બધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. ‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે’—એમ કહી યાવદ્-[ભગવાન્ ગૌતમ] વિહરે છે.

ઈશાનેન્દ્ર ભોગ ભોગવવા ઇચ્છે ત્યારે તે કેવી રીતે ભોગવે ?

ચતુર્દશ શતકે ષષ્ઠ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૩ * પ્રાસાદવર્ણન સંબન્ધે જુઓ-ભગ. ૧ પૃ. ૩૦૦.

૪ † સનત્કુમારેન્દ્ર માત્ર સિંહાસન વિકુર્વે છે, પરન્તુ શક્ર અને ઈશાનની પેઠે દેવશય્યા વિકુર્વતો નથી, કારણ કે તે સર્ષમાત્રથી વિષયોપભોગ કરતો હોવાથી તેને શય્યાનું પ્રયોજન નથી.

‡ સનત્કુમારેન્દ્રનો પરિવાર કહ્યો છે, માહેન્દ્રને સીતેર હજાર સામાનિક દેવો અને બે લાખ એંશી હજાર અંગરક્ષક દેવો હોય છે, મહાદેવલોકને સાઠ હજાર, લાન્તકને પચાસ હજાર, શુકને ચાલીશ હજાર, સહસ્રારને ત્રીશ હજાર, આણત-પ્રાણતને વીશ હજાર અને આરણ-અચ્યુતને દશ હજાર સામાનિક દેવો હોય છે, અને તેથી ચારગુણા આત્મરક્ષક દેવો જાણવા.

¶ સનત્કુમાર અને માહેન્દ્ર દેવલોકના વિમાન છસો યોજન ઉંચા છે, માટે તેના પ્રાસાદની ઉંચાઈ પણ છસો યોજન જાણવી, બ્રહ્મા અને લાન્તકને વિષે સાતસો યોજન, શુક અને સહસ્રારને વિષે આઠસો યોજન, આનત-પ્રાણત અને આરણ-અચ્યુતેન્દ્રના પ્રાસાદો નવસો યોજન ઉંચા છે, અને તેનો વિસ્તાર તેથી અર્ધો છે. યાવત્-અચ્યુતનો નવસો યોજન પ્રાસાદ ઉંચો છે, અને તેનો વિસ્તાર સાડા ચારસો યોજન છે. આ અચ્યુત દેવલોકને વિષે અચ્યુતેન્દ્ર દશ હજાર સામાનિક દેવોની સાથે યાવત્ વિહરે છે. અર્હિં એટલો વિશેષ છે કે સનત્કુમારાર્હિં ઈન્દ્રો સામાનિકાર્હિં દેવોના પરિવાર સહિત ચક્રના આકારવાળા સ્થાનને વિષે જાય છે, કારણ કે તેઓના ગમક સ્પર્શાદિ વિષયોનો ઉપભોગ કરવો અવિરુદ્ધ છે, શક્ર અને ઈશાનેન્દ્ર પરિવાર સહિત ત્યાં જતા નથી, કારણ કે તે કાયસેવી હોવાથી તેઓના સમક્ષ કાયપ્રતિચારણા (કાયદ્વારા વિષયોપભોગ) સેવવો લજ્જનીય અને અનુચિત છે.—ટીકા.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाव-परिसा पडिगया । 'गोयमा' । दी समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं आमंतेत्ता एवं वयासी-
चिर संसिट्ठोऽसि मे गोयमा ! चिरसंथुओऽसि मे गोयमा ! चिरपरिचिओऽसि मे गोयमा ! चिरजुसिओऽसि मे गोयमा !
चिराणुगओऽसि मे गोयमा ! चिराणुवत्ती सि मे गोयमा ! अणंतरं देवलोए अणंतरं माणुस्सए भवे, किं परं ? मरणा कायस्स
भेदा, इओ खुत्ता वो वि तुह्हा एगट्ठा अविसेसमणाणत्ता भविस्सामो ।

२. [प्र०] जहा णं भंते ! वयं एयमट्ठं जाणामो, पासामो, तहा णं अणुत्तरोववाइया वि देवा एयमट्ठं जाणंति, पासंति ?
[उ०] हंता गोयमा ! जहा णं वयं एयमट्ठं जाणामो, पासामो तहा अणुत्तरोववाइया वि देवा एयमट्ठं जाणंति, पासंति ।
[प्र०] से केणट्ठेणं जाव-पासंति ? [उ०] गोयमा ! अणुत्तरोववाइयाणं अणंताओ मणोदच्चवग्गणाओ लद्धाओ, पत्ताओ,
अमिसमन्नागयाओ भवंति, से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जाव-पासंति ।

३. [प्र०] कइविहे णं भंते ! तुल्लए पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! छविहे तुल्लए पण्णत्ते, तंजहा-१ वधतुल्लए, २ खेत्त-
तुल्लए, ३ कालतुल्लए, ४ भवतुल्लए, ५ भावतुल्लए, ६ संठाणतुल्लए ।

सप्तम उद्देशक.

१. राजगृहमां यावत्-परिषद् वांदिने पाछी गई. [भगवान् श्री महावीर स्वामी केवलज्ञाननी अप्राप्तिथी खिन्न थयेला गौतम स्वामीने
आश्वासन आपवा माटे पोतानो तेमनी साथेनो लांबा कालनो परिचय बतावी भविष्यमां पोतानी साथे तेमनी तुल्यता बतावे छे-] श्रमण
भगवंत महावीरे 'हे गौतम !' एम भगवान् गौतमने बोलावी आ प्रमाणे कह्युं-“हे गौतम ! तुं मारी साथे घणां काळ सुची स्नेहयी बंधायेल
छे, हे गौतम ! तें घणा लांबा काळथी [स्नेहने लीधे] मारी प्रशंसा करी छे, हे गौतम ! तारो मारी साथे घणा लांबा काळथी परिचय
छे, हे गौतम ! तें घणा लांबा काळथी मारी सेवा करी छे, हे गौतम ! तुं घणा लांबा काळथी मने अनुसर्यो छे, हे गौतम ! तुं घणा लांबा
काळथी मारी साथे अनुकूलपणे बर्त्यो छे, हे गौतम ! अनन्तर (तुरतना) देवभवमां अने तुरतना मनुष्यभवमां [ए प्रमाणे तारी साथे
संबन्ध छे,] वधारे शुं ! पण मरण पछी शरीरनो नाश थया बाद अहींथी च्यवी आपणे बन्ने सरखा, एकार्थ-एकप्रयोजनवाळा, (अथवा
एक सिद्धिक्षेत्रमां रहेवावाळा) विशेषता अने भेदरहित थईशुं.

२. [प्र०] हे भगवन् ! जेम आपणे बन्ने आ (पूर्वोक्त) अर्थने *जाणीए छीए अने जोइए छीए, तेम अनुत्तरौपपातिक देवो पण
ए वातने जाणे छे अने जुए छे ? [उ०] हा, गौतम ! जेम आपणे बन्ने पूर्वोक्त वातने जाणीए छीए अने जोइए छीए तेम अनुत्तरौपपातिक
देवो पण ए वातने जाणे छे अने जुए छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के 'जेम आपणे जाणीए छीए तेम
अनुत्तरौपपातिक देवो पण जाणे छे अने जुए छे ? [उ०] हे गौतम ! अनुत्तरौपपातिक देवोए मनोद्रव्यनी अनंत वर्गणाओ (अवधिज्ञाननी
लब्धिथी) [ज्ञेयरूपे] मेळवी छे, प्राप्त करी छे, अने [गुण-पर्यायना-ज्ञानथी] व्याप्त करी छे, माटे हे गौतम ! एम कहेवाय छे के ते
(अनुत्तरौपपातिक देवो) जाणे छे अने जुए छे.

३. [प्र०] हे भगवन् ! केटला प्रकारे तुल्य कहेल छे ? [उ०] हे गौतम ! तुल्य छ प्रकारे कहेलुं छे, ते आ प्रमाणे-१ द्रव्यतुल्य,
२ क्षेत्रतुल्य, ३ कालतुल्य, ४ भवतुल्य, ५ भावतुल्य अने ६ संस्थानतुल्य.

२ * गौतमस्वामी महावीर भगवंतने कहे छे-“हुं भविष्यकालमां आपना तुल्यं यदश” एम आप केवलज्ञानथी जाणे छे, अने ते वात हुं आपना
उपदेशी जाणुं हुं, तेम अनुत्तरौपपातिक देवो पण आ वात जाणे छे अने जुए छे ?-ए प्रश्ननो आशय छे-टीका.

केवलज्ञाननी अप्रा-
प्तिथी खिन्न थयेला
गौतम स्वामीने
आश्वासन.

अनुत्तरौपपातिक
देवो जाणे छे अने
जुए छे ?

तुल्यता.

४. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘दधतुल्लप’ २ ? [उ०] गोयमा ! परमाणुपोग्गले परमाणुपोग्गलस्स दधओ तुल्ले, परमाणुपोग्गले.परमाणुपोग्गलवहरित्तस्स दधओ णो तुल्ले, दुपपसिए खंधे दुपपसियस्स खंधस्स दधओ तुल्ले, दुपपसिए खंधे दुपपसियवहरित्तस्स खंधस्स दधओ णो तुल्ले, एवं जाव—दसपपसिए, तुल्लसंखेज्जपपसिए खंधे तुल्लसंखेज्जपपसियस्स खंधस्स दधओ तुल्ले, तुल्लसंखेज्जपपसिए खंधे तुल्लसंखेज्जपपसियवहरित्तस्स खंधस्स दधओ णो तुल्ले, एवं तुल्लअसंखेज्जपपसिए वि, एवं तुल्लअणंतपपसिए वि, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ—‘दधतुल्लप’ २ ।

५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘खेत्ततुल्लप’ २ ? [उ०] गोयमा ! एगपपसोगाढे पोग्गले एगपपसोगाढस्स पोग्गलस्स खेत्तओ तुल्ले, एगपपसोगाढे पोग्गले एगपपसोगाढवहरित्तस्स पोग्गलस्स खेत्तओ णो तुल्ले, एवं जाव—दसपपसो-गाढे, तुल्लसंखेज्जपपसोगाढे तुल्लसंखेज्ज०, एवं तुल्लअसंखेज्जपपसोगाढे वि, से तेणट्टेणं जाव—‘खेत्ततुल्लप’ २ ।

६. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘कालतुल्लप’ २ ? [उ०] गोयमा ! एगसमयठितीए पोग्गले एगसमयठिती-यस्स थ पोग्गलस्स कालओ तुल्ले, एगसमयठितीए पोग्गले एगसमयठितीवहरित्तस्स पोग्गलस्स कालओ णो तुल्ले, एवं जाव—दससमयठितीए, तुल्लसंखेज्जसमयठितीए एवं चेव, एवं तुल्लअसंखेज्जसमयठितीए वि, से तेणट्टेणं जाव—‘कालतुल्लप’ २ ।

७. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘भवतुल्लप’ २ ? [उ०] गोयमा ! नेरइए नेरइयस्स भवट्टयाए तुल्ले, नेरइयवह-रित्तस्स भवट्टयाए नो तुल्ले, तिरिक्खज्जोणिए एवं चेव, एवं मणुस्से, एवं देवे वि, से तेणट्टेणं जाव—‘भवतुल्लप’ २ ।

८. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—‘भावतुल्लप’ २ ? [उ०] गोयमा ! एगगुणकालए पोग्गले एगगुणकालस्स पोग्ग-लस्स भावओ तुल्ले, एगगुणकालए पोग्गले एगगुणकालगवहरित्तस्स पोग्गलस्स भावओ णो तुल्ले, एवं जाव—दसगुणकालए, एवं तुल्लसंखेज्जगुणकालए पोग्गले, एवं तुल्लअसंखेज्जगुणकालए वि, एवं तुल्लअणंतगुणकालए वि, जहा कालए एवं नीलए, लोदि-

४. [प्र०] हे भगवन् ! द्रव्यतुल्य ए ‘द्रव्यतुल्य’ एम केम कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! एक परमाणुपुद्गल बीजा परमाणुपुद्गलनी साथे द्रव्यथी तुल्य छे, पण परमाणुपुद्गल परमाणुपुद्गल शिवायना बीजा पदार्थ साथे द्रव्यथी तुल्य नथी; ए प्रमाणे द्विप्रदेशिक स्कन्ध (बीजा) द्विप्रदेशिक स्कन्धनी साथे द्रव्यथी तुल्य छे, पण द्विप्रदेशिक स्कन्ध द्विप्रदेशिक स्कन्ध शिवायना बीजा पदार्थ साथे द्रव्यथी तुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत्—दशप्रदेशिक स्कन्ध सुधी कहेवुं. तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध (तेना) तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्धनी साथे द्रव्यथी तुल्य छे, पण तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध शिवायना बीजा पदार्थ साथे द्रव्यथी तुल्य नथी, ए प्रमाणे तुल्यअसंख्यात प्रदेशिक स्कन्ध तथा तुल्यअनन्तप्रदेशिक स्कन्ध संबन्धे पण जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते कारणथी द्रव्यतुल्य ए ‘द्रव्य-तुल्य’ कहेवाय छे.

द्रव्यतुल्य.

५. [प्र०] हे भगवन् ! क्षेत्रतुल्य ए ‘क्षेत्रतुल्य’ शा कारणथी कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! आकाशना एक प्रदेशावगाढ—एक प्रदेशमां रहेल पुद्गल द्रव्य एक प्रदेशमां रहेल पुद्गलद्रव्यनी साथे क्षेत्रथी तुल्य कहेवाय छे; पण एक प्रदेशमां रहेल पुद्गलद्रव्य शिवायना द्रव्य साथे क्षेत्रथी तुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत्—दशप्रदेशावगाढ—दश प्रदेशमां रहेल पुद्गल द्रव्य संबन्धे पण जाणवुं. तथा तुल्यसंख्यातप्रदे-शावगाढ स्कन्धनी साथे तुल्यसंख्यातप्रदेशावगाढ स्कन्ध तुल्य होय, ए प्रमाणे तुल्यअसंख्यातप्रदेशावगाढ स्कन्ध संबन्धे पण जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी क्षेत्रतुल्य ए ‘क्षेत्रतुल्य’ कहेवाय छे.

क्षेत्रतुल्य.

६. [प्र०] हे भगवन् ! कालतुल्य ए ‘कालतुल्य’ शा हेतुथी कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! एक समयनी स्थितिवाळुं पुद्गलद्रव्य एक समयनी स्थितिवाळा पुद्गलनी साथे कालथी तुल्य छे. एक समयनी स्थितिवाळुं पुद्गलद्रव्य एक समयनी स्थिति शिवायना पुद्गलद्रव्यनी साथे कालथी तुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत्—दशसमयनी स्थितिवाळा पुद्गलद्रव्य संबन्धे जाणवुं. तुल्यसंख्यातासमयनी स्थितिवाळा अने तुल्य-असंख्यात समयनी स्थितिवाळा पुद्गलद्रव्य संबन्धे पण ए प्रमाणे जाणवुं. ते हेतुथी ए प्रमाणे कालतुल्य ए ‘कालतुल्य’ कहेवाय छे.

कालतुल्य.

७. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी एम कहेवाय छे के—भवतुल्य ए ‘भवतुल्य’ छे ? [उ०] हे गौतम ! नारक जीव नारकनी साथे भवरूपे तुल्य छे, नारक नारक शिवायना बीजा जीव साथे भवरूपे तुल्य नथी. ए प्रमाणे तिर्यचयोनिक, मनुष्य अने देवसंबन्धे पण जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी यावत्—‘भवतुल्य’ कहेवाय छे.

भवतुल्य.

८. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी एम कहेवाय छे के—भावतुल्य ए ‘भावतुल्य’ छे ? [उ०] हे गौतम ! एकगुण काळावर्णवाळुं पुद्गलद्रव्य एकगुण काळावर्णवाळा पुद्गलद्रव्यनी साथे भावथी तुल्य छे, परन्तु एकगुण काळावर्णवाळुं पुद्गलद्रव्य एकगुणकाळा वर्ण शिवायना बीजा पुद्गलद्रव्य साथे भावतुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत् दशगुण काळावर्णवाळा पुद्गल संबन्धे जाणवुं. तुल्यसंख्यातगुणकाळा, तुल्यअसं-

भावतुल्य.

યપ, હાલિદે, સુકિલ્પ, एवं सुभिगंधे, एवं दुग्धिगंधे, एवं तिक्ते, जाव-महुरे, एवं कक्खडे, जाव-लुक्खे, उदइप भावे उदइयस्स भावस्स भावओ तुल्ले, उदइप भावे उदइयभाववइरित्तस्स भावस्स भावओ नो तुल्ले, एवं उवसमिप, खइप, खओ-वसमिप, पारिणामिप । संनिवाइप भावे संनिवाइयस्स भावस्स, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘भावतुल्लप’ २ ।

૯. [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ-‘संठाणतुल्लप’ २ ? [उ०] गोयमा ! परिमंडले संठाणे परिमंडलस्स संठाणस्स संठाणओ तुल्ले, परिमंडलसंठाणवइरित्तस्स संठाणओ नो तुल्ले, एवं वट्टे, तंसे, चउरंसे, आयप, समचउरंसंठाणे समचउरंसस्स संठाणस्स संठाणओ तुल्ले, समचउरंसे संठाणे समचउरंसंठाणवइरित्तस्स संठाणस्स संठाणओ नो तुल्ले, एवं जाव-परिमंडले वि, एवं जाव-हुंडे, से तेणट्टेणं जाव-‘संठाणतुल्लप’ २ ।

૧૦. [પ્ર૦] મત્તપચ્ચક્ખાયપ ણં મંતે ! अणगारे मुच्छिप जाव-अज्झोववन्ने आहारमाहारेति, अहे णं वीससाप कालं करेति, तओ पच्छा अमुच्छिप अगिद्धे जाव-अणज्झोववन्ने आहारमाहारेति ? [उ०] हंता गोयमा ! मत्तपचचक्खायप णं अणगारे तं चेव । [प्र०] से केणट्टेणं भन्ते ! एवं बुच्चइ-‘मत्तपचचक्खायप णं तं चेव’ ? [उ०] गोयमा ! मत्तपचचक्खायप णं अणगारे मुच्छिप जाव-अज्झोववन्ने आहारे भवइ, अहे णं वीससाप कालं करेइ, तओ पच्छा अमुच्छिप जाव-आहारे भवइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव-आहारमाहारेति ।

હ્યાતગુણકાલા અને તુલ્યઅનંતગુણકાલા પુદ્ગલદ્રવ્ય સંબન્ધે પળ એ પ્રમાણે જાણવું. જેમ કાલાવર્ણવાલા પુદ્ગલદ્રવ્ય સંબન્ધે કહ્યું, તેમ નીલ (લીલા) રાતા, પીલા અને શુક્લ પુદ્ગલદ્રવ્ય સંબન્ધે પળ જાણવું. એ પ્રમાણે સુગંધી, દુર્ગંધી, કટુક યાવદ્ મધુર દ્રવ્ય સંબન્ધે તથા કર્કશ (બરસઠ) યાવદ્-રુક્ષ પુદ્ગલદ્રવ્ય સંબન્ધે જાણવું. ઔદયિક ભાવ *ઔદયિક ભાવની સાથે ભાવથી તુલ્ય છે. ઔદયિક ભાવ સિવાયના બીજા ભાવ સાથે ભાવથી તુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે ઔપશમિક, ક્ષાયિક, ક્ષાયોપશમિક તથા પારિણામિક ભાવસંબન્ધે જાણવું. સાંનિપાતિક (અનેક ભાવના મલ્લાવડે થયેલા) ભાવ સાંનિપાતિક ભાવની સાથે ભાવથી તુલ્ય છે. તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે ભાવતુલ્ય એ ‘ભાવતુલ્ય’ છે.

ઔદયિકાદિ ભાવ-
વડે તુલ્ય.

સંસ્થાનતુલ્ય.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે-સંસ્થાનતુલ્ય એ ‘સંસ્થાનતુલ્ય’ છે ? [उ०] हे गौतम ! (१) परिमंडल-संस्थान परिमंडलसंस्थाननी साथे संस्थानवडे तुल्य છે, परिमंडलसंस्थान તે શિવાયના બીજા સંસ્થાનની સાથે સંસ્થાનવડે તુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે (૨) વૃત્ત (ગોળ) સંસ્થાન, (૩) ત્ર્યસ્ર (ત્રિકોણ) સંસ્થાન, (૪) ચતુરસ્ર-ચોરસસંસ્થાન અને (૫) આયત-લાંબું સંસ્થાન પળ જાણવું. તથા સમચતુરસ્ર સંસ્થાન સમચતુરસ્ર સંસ્થાનની સાથે સંસ્થાનથી તુલ્ય છે, પળ સમચતુરસ્ર સિવાયના બીજા સંસ્થાનની સાથે સંસ્થાનથી તુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે ન્યપ્રોધપરિમંડલ, અને યાવત્-હુંડ સંસ્થાન સુધી જાણવું. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી યાવત્-સંસ્થાનતુલ્ય એ ‘સંસ્થાનતુલ્ય’ કહેવાય છે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મત્તપ્રત્યાહ્યાન કરનાર (આહારનો લ્યાગી) અનગાર મૂર્છિત, યાવત્-અત્યન્ત આસક્ત થઈને આહાર કરે, અને પછી સ્વભાવથી કાલ-મારણાંતિક સમુદ્ઘાત કરે, ત્યાર પછી અમૂર્છિત-મૂર્છા વિના, અગૃહ્-લાલ્ચ વિના યાવત્-અનાસક્ત થઈ આહાર કરે ? [उ०] हा, गौतम ! मत्तप्रत्याह्यान करनार अनगार-इत्यादि पूर्व प्रमाणे आहार करे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुથી એમ કહેવાય છે કે મત્તપ્રત્યાહ્યાન કરનાર અનગાર-ઇત્યાદિ [પૂર્વ પ્રમાણે] આહાર કરે ? [उ०] हे गौतम ! मत्तप्रत्याह्यान करनार अनगार (प्रथम) मूर्छित, यावत्-आहारने विषे आसक्त होय છે, ત્યાર પછી સ્વભાવથી તે કાલ-મારણાંતિક સમુદ્ઘાત કરે છે અને ત્યાર બાદ યાવત્ આહારને વિષે અમૂર્છિત-રાગરહિત થઈ આહાર કરે છે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી મત્તપ્રત્યાહ્યાન કરનાર અનગાર પૂર્વ પ્રમાણે યાવત્-‘આહાર કરે છે.’

* ૧ કર્મનો ઉદય, અથવા કર્મના ઉદયથી થયેલો જીવનો પરિણામ તે ઔદયિક ભાવ, ૨ ઉદયપ્રાપ્ત કર્મનો ક્ષય અને ઉદયમાં નહિ પ્રાપ્ત થયેલા કર્મના ઉદયને અમુક કાલસુધી રોકવો તે ઔપશમિક ભાવ એટલે ઉપશમક્રિયા, અથવા કર્મના ઉપશમ વડે થયેલો આત્માનો પરિણામ તે ઔપશમિક ભાવ; ૩ કર્મનો ક્ષય અથવા કર્મના ક્ષય થવા વડે ઉત્પન્ન થયેલો ભાવ-પરિણામ તે ક્ષાયિક ભાવ. ૪ ક્ષય-ઉદય પ્રાપ્ત કર્મના નાશ સાથે ઉપશમ-ઉદયને રોકવો તે ક્ષાયોપશમિક ભાવ, અથવા ક્ષાયોપશમવડે થયેલો જે આત્મપરિણામ તે ક્ષાયોપશમિકભાવ. અહિં ઔપશમિક અને ક્ષાયોપશમિક ભાવની વ્યાખ્યા એક પ્રકારની છે, તો પળ એટલો વિશેષ છે કે ક્ષાયોપશમિક ભાવને વિષે માત્ર વિપાકવેદન નથી, પળ પ્રદેશવેદન છે, અને ઔપશમિક ભાવને વિષે પ્રદેશવેદન પળ નથી. ૫ કર્મના ક્ષયાદિ શિવાય અનાદિ કાલનો સ્વાભાવિક ભાવ તે પારિણામિક ભાવ. ૬ ઔદયિકાદિ બે ત્રણ ભાવોનો સંયોગ તે સાંનિપાતિક ભાવ કહેવાય છે.—ટીકા.

૧ † સંસ્થાન-આકારવિશેષ, તેના બે પ્રકાર છે-૧ જીવસંસ્થાન અને ૨ અજીવસંસ્થાન. તેમાં અજીવસંસ્થાન પાંચ પ્રકારે છે-(૧) પરિમંડલસંસ્થાન પુષીની પેટે બહારથી ગોળ અને મધ્યમાં પોકલ્લ હોય છે. તેના ઘન અને પ્રતરના મેદથી બે પ્રકાર છે. (૨) વૃત્ત-કુંભારના ચક્રની પેટે બહારથી ગોળ અને અંદરથી પોલાણરહિત. તેના ઘન અને પ્રતર-એ બે મેદ છે, વલ્લી એક એકના બન્ને મેદ છે-સમસંહ્યાવાલા પ્રદેશયુક્ત અને વિષમસંહ્યાવાલા પ્રદેશયુક્ત. એ પ્રમાણે (૩) ત્ર્યસ્ર (ત્રિકોણાકાર), (૪) ચતુરસ્ર (ચતુષ્કોણ), (૫) આયત-દંડની પેટે લાંબું, તેના ત્રણ પ્રકાર છે ૧ શ્રેણ્યાયત, ૨ પ્રતરાયત અને ૩ ઘનાયત. વલ્લી એક એકના બે પ્રકાર છે-સમસંહ્યપ્રદેશવાલું અને વિષમસંહ્યપ્રદેશવાલું. આ પાંચ પ્રકારના સંસ્થાન વિશ્રસા અને પ્રયોગથી થાય છે. સંસ્થાનનામકર્મના ઉદયથી જીવોનો આકારવિશેષ થાય તે જીવસંસ્થાન કહેવાય છે. તેના સમચતુરસ્રાદિ છ પ્રકાર છે.—ટીકા.

આહારનો લ્યાગી
અનગાર મૂર્છિત થઈ
આહાર કરે અને
પછી મરણસમુદ્-
ઘાત કરી અનાસક્ત
થઈ આહાર કરે ?
શા હેતુથી એમ કહે-
વાય છે ?

११. [प्र०] अत्थि णं भंते ! लवसत्तमा देवा २ ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं भन्ते ! एवं बुच्चह—‘लवसत्तमा देवा’ २ ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए—केइ पुरिसे तरुणे जाव—निउणसिप्पोवगए सालीण वा, वीहीण वा, गोधूमाण वा, जवाण वा, जवजवाण वा, पक्काणं, परियाताणं, हरियाणं, हरियकंडाणं तिक्खेणं णवपज्जणएणं असिअएणं पडिसाहुरिया २ पडिसंखिविया २ जाव—इणामेव २ त्ति कट्टु सत्त लवए लुपज्जा, जति णं गोयमा ! तेसिं देवाणं एवतियं कालं धाउए पडुपपते तो णं ते देवा तेणं चेव भवग्गहणेणं सिज्झंता जाव अंतं करेता, से तेणट्टेणं जाव—‘लवसत्तमा देवा’ २ ।

१२. [प्र०] अत्थि णं भंते ! ‘अणुत्तरोववाइया देवा’ २ ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चह—‘अणुत्तरोववाइया देवा’ २ ? [उ०] गोयमा ! अनुत्तरोववाइयाणं देवाणं अणुत्तरा सहा, जाव—अणुत्तरा फासा, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चह—जाव—‘अणुत्तरोववाइया देवा’ २ ।

१३. [प्र०] अणुत्तरोववाइया णं भंते ! देवा णं केवतिपणं कम्मावसेसेणं अणुत्तरोववाइयदेवत्ताए उववन्ना ? [उ०] गोयमा ! जावतियं छट्टुभत्तिएणं समणे निग्गंथे कम्मं निज्जेरेति एवतिपणं कम्मावसेसेणं अणुत्तरोववाइया देवा देवत्ताए उववन्ना । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते’ त्ति ।

चौदसमसए सत्तमो उद्देशो समत्तो ।

११. [प्र०] हे भगवन् ! शुं *लवसत्तम देवो ए लवसत्तम देवो छे ? [उ०] हा, गौतम ! छे. [प्र०] हे भगवन् ! लवसत्तम देवो ए ‘लवसत्तम देवो’ एम शा हेतुथी कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई जुवान पुरुष यावत्—निपुण शिल्पनो ज्ञाता होय, अने ते पाकेला, लणवाने योग्य थयेला, पीळा थयेला अने पीळीनाळवाळा शालि, व्रीहि, गहुं, जव अने जवजव (धान्यविशेष) ने [हाषयी] एकठा करी, मुठिवडे प्रहण करी ‘आ काथ्या’ ए प्रमाणे शीप्रतापूर्वक नवीन पाणी चडावेल तीक्ष्ण दातरडावडे सात लव (कोळी) जेटला समयमा कापी नाखे, हे गौतम ! जो ते देवोनुं एटलं (सात लव जेटलं) आयुष्य वधारे होत तो ते देवो तेज भवमां सिद्ध घात, यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करत. माटे ते हेतुथी हे गौतम ! ते लवसत्तम देवो ए ‘लवसत्तम’ एम कहेवाय छे.

लवसत्तम देवो.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! अनुत्तरौपपातिक देवो २ छे ? [उ०] हा गौतम ! छे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी अनुत्तरौपपातिक देवो ‘अनुत्तरौपपातिक’ एम कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! अनुत्तरौपपातिक देवोनी पासे अनुत्तर शब्दो, यावत्—अनुत्तर स्पर्शो होय छे, माटे हे गौतम ! ते हेतुथी यावद् तेओने अनुत्तरौपपातिक देवो कहेवामां आवे छे.

अनुत्तरौपपातिक देवो.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! केटलं कर्म बाकी रहेवाथी अनुत्तरौपपातिक देवो अनुत्तरौपपातिकदेवपणे उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! श्रमण निर्ग्रन्थ छट्टु भक्तवडे जेटला कर्मनी निर्जरा करे तेटलं कर्म बाकी रहेवाथी अनुत्तरौपपातिक देवो अनुत्तरौपपातिकदेवपणे उत्पन्न थाय छे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’—एम कही [भगवान् गौतम] यावद् विहारे छे.

केटलं कर्म बाकी रहेवाथी अनुत्तर देवपणे उत्पन्न थाय ।

चतुर्दश शतके सप्तम उद्देशक समाप्त.

११ * शालि वगैरे धान्यनी एक कोळी लणता जेटले काळ लागे तेने ‘लव’ कहे छे. तेवा सप्तम लव सुधीनुं आयुष ओळुं होवाथी जे विशुद्ध अध्यवसायवाळा मनुष्यो मोक्षे न गया, पण सर्वाथसिद्ध विमानमा उत्पन्न थया ते लवसत्तम देवो कहेवाय छे.—टीका.

અટ્ઠમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] રૂમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાય પુઢવીપ સક્કરપ્પમાય ય પુઢવીપ કેવતિયં અબાહાપ અંતરે પળ્ણસે ? [૩૦] ગોયમા ! અસંલેજ્ઞાઈં જોયણસહસ્સાઈં અબાહાપ અંતરે પળ્ણસે ।

૨. [પ્ર૦] સક્કરપ્પમાય ણં મંતે ! પુઢવીપ વાલુયપ્પમાય ય પુઢવીપ કેવતિયં ? [૩૦] ઇવં ચેવ, ઇવં જાઘ-તમાપ અહેસત્તમાપ ય ।

૩. [પ્ર૦] અહેસત્તમાય ણં મંતે ! પુઢવીપ અલોગસ્સ ય કેવતિયં અબાહાપ અંતરે પળ્ણસે ? [૩૦] ગોયમા ! અસંલેજ્ઞાઈં જોયણસહસ્સાઈં અબાહાપ અંતરે પળ્ણસે ।

૪. [પ્ર૦] રૂમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાય પુઢવીપ જોત્તીસસ્સ ય કેવતિયં-પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! સત્તનઉપ જોયણસય અબાહાપ અંતરે પળ્ણસે ।

૫. [પ્ર૦] જોત્તીસસ્સ ણં મંતે ! સોહમ્મી-સાણાણ ય કપ્પાણં કેવતિયં-પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! અસંલેજ્ઞાઈં જોયણં જાઘ-અંતરે પળ્ણસે ।

૬. [પ્ર૦] સોહમ્મી-સાણાણં મંતે ! સણંકુમાર-માહિંદાણ ય કેવતિયં ? [૩૦] ઇવં ચેવ ।

અષ્ટમ ઉદ્દેશક.

રક્ષપ્રમા અને શર્કરા-
પ્રમાનું અન્તર.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રક્ષપ્રમા પૃથિવી અને શર્કરાપ્રમા પૃથિવીનું અબાધાવડે-વ્યવધાનવડે કેટલું અન્તર કહેલું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અસંલ્યંલાલ યોજન [અબાધાપ] અંતર કહેલું છે.

શર્કરાપ્રમા અને
વાલુકાપ્રમાનું અન્તર.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શર્કરાપ્રમા અને વાલુકાપ્રમા પૃથિવીનું કેટલું અબાધાવડે અંતર કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વવત્ જાણવું. ૯ પ્રમાણે યાવત્-તમા-હટ્ટી નરકપૃથિવી અને અધઃસપ્તમ-સાતમી નરક પૃથિવી સુધી જાણવું.

સપ્તમ નરક પૃથિવી
અને અલોકનું
અન્તર.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાતમી નરક પૃથિવી અને અલોકનું કેટલું અબાધાવડે અંતર કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અસંલ્યં લાલ યોજન અબાધાપ અન્તર કહ્યું છે.

રક્ષપ્રમા અને જ્યોતિષિકનું
અન્તર.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રક્ષપ્રમા પૃથિવી અને જ્યોતિષિકનું (સૂર્ય-ચન્દ્રાદિનું) કેટલું અબાધાવડે અંતર કહ્યું છે-૯મ પ્રશ્ન કરવો. [૩૦] હે ગૌતમ ! સાતસો ને નેવું યોજન અબાધાવડે અંતર કહ્યું છે.

જ્યોતિષિક અને
સૌધર્મ-ઈશાનદેવ-
લોકનું અન્તર.
સૌધર્મ-ઈશાન અને
સનલુકુમાર-માહે-
ન્દ્રનું અન્તર.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યોતિષિક અને સૌધર્મ-ઈશાનકલ્પનું કેટલું અન્તર કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અસંલ્યાતા યોજન યાવત્-અન્તર કહ્યું છે.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૌધર્મ-ઈશાન અને સનલુકુમાર-માહેન્દ્રનું કેટલું અન્તર કહ્યું છે ? [૩૦] પૂર્વપ્રમાણે જાણવું.

૭. [પ્ર૦] સળકુમાર-માર્હિદાણં મંતે ! બંમલોગસ્સ કપ્પસ્સ ય કેવતિયં ? [૩૦] एवं चेव ।

૮. [પ્ર૦] બંમલોગસ્સ ણં મંતે ! લંતગસ્સ ય કપ્પસ્સ કેવતિયં ? [૩૦] एवं चेव ।

૯. [પ્ર૦] લંતયસ્સ ણં મંતે ! મહાસુકસ્સ ય કપ્પસ્સ કેવતિયં ? [૩૦] एवं चेव, एवं મહાસુકસ્સ કપ્પસ્સ સહસ્સારસ્સ ય, एवं સહસ્સારસ્સ આણય-પાણયકપ્પાણં, एवं આણય-પાણયાણ ય કપ્પાણં આરણ-ચુયાણ ય કપ્પાણં, एवं આરણ-ચુયાણં ગેવિજ્જવિમાણાણ ય, एवं ગેવિજ્જવિમાણાણં અણુત્તરવિમાણાણ ય ।

૧૦. [પ્ર૦] અણુત્તરવિમાણાણં મંતે ! ઈસિપ્પમારાય ય પુઢવીપ કેવતિય ?-પુચ્છા [૩૦] ગોયમા ! દુવાલસજોયણે અવાહાય અંતરે પણ્ણત્તે ।

૧૧. [પ્ર૦] ઈસિપ્પમારાય ણં મંતે ! પુઢવીપ અલોગસ્સ ય કેવતિય અવાહાય ?-પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! દેસૂણં જોયણં અવાહાય અંતરે પણ્ણત્તે ।

૧૨. [પ્ર૦] પ્પસ ણં મંતે ! સાલરુક્ખલ્લે ઉપ્પહામિહય, તપ્પહામિહય, દવગ્ગિજાલામિહય કાલમાસે કાલં કિચ્છા કાર્હિ ગચ્છિ-હિતિ, કાર્હિ ઉવવજ્જિહિતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇહેવ રાયગિહે નગરે સાલરુક્ખલ્લત્તાય પચ્ચાયાહિતિ, સે ણં તત્થ અચ્ચિય-વંદિય-પૂહય-સક્કારિય-સમ્માણિય, દિષ્ઠે, સચ્ચે, સચ્ચોવાય, સન્નિહિયપાડિહેરે, લાઉલ્લોહયમહિય યાવિ ભવિસ્સહ, સે ણં મંતે ! તઓ-હિંતો અણંતરં ઉપ્પટ્ઠિત્તા કાર્હિ ગમિહિતિ, કાર્હિ ઉવવજ્જિહિતિ ? [૩૦] ગોયમા ! મહાવિદેહે વાસે સિજ્જિહિતિ, જાવ-અંતં કાહિતિ ।

૧૩. [પ્ર૦] પ્પસ ણં મંતે ! સાલલટ્ઠિયા ઉપ્પહામિહયા, તપ્પહામિહયા, દવગ્ગિજાલામિહયા કાલમાસે કાલં કિચ્છા જાવ-કાર્હિ ઉવવજ્જિહિતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇહેવ જંબુદ્વીપે દીવે મારહે વાસે વિચ્છગિરિપાયમૂલે મહેસરિય નગરીય સામલિરુક્ખલ્લ-ત્તાય પચ્ચાયાહિતિ, સા ણં તત્થ અચ્ચિય-વંદિય-પૂહય-જાવ લાઉલ્લોહયમહિય યાવિ ભવિસ્સહ । સે ણં મંતે ! તઓહિંતો અણંતરં ઉપ્પટ્ઠિત્તા-સેસં જહા સાલરુક્ખલ્લસ્સ, જાવ-અંતં કાહિતિ ।

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સનકુમાર-માહેન્દ્ર અને બ્રહ્મલોક કલ્પનું કેટલું અંતર હોય છે ? [૩૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બ્રહ્મલોક અને લાંતકકલ્પ વચ્ચે કેટલું અંતર છે ? [૩૦] પૂર્વવત્ જાણવું.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લાંતક અને મહાશુક્ર કલ્પનું કેટલું અંતર હોય છે ? [૩૦] પૂર્વવત્ જાણવું. ૯ પ્રમાણે મહાશુક્ર કલ્પ અને સહસ્સારનું અંતર જાણવું, તથા સહસ્સાર અને આનત-પ્રાણતકલ્પોનું, આનત-પ્રાણતકલ્પ અને આરણ=અચ્યુતકલ્પનું, આરણ-અચ્યુતકલ્પ અને પ્રૈવેયકનું, અને પ્રૈવેયક અને અનુત્તરવિમાનનું અંતર પૂર્વવત્ જાણવું.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનુત્તરવિમાન અને ઈષ્ટપ્રાગ્મારા પૃથિવીનું કેટલું અંતર હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! બાર યોજનનું અ-વાધાવહે અંતર કહ્યું છે.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈષ્ટપ્રાગ્મારા પૃથિવી અને અલોકનું કેટલું અવાધાવહે અંતર કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કંઈક ન્યૂન એક યોજન અવાધાવ અંતર છે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [સૂર્યની] ગરમીથી પીડિત થયેલો, તૃષ્ણાથી હળાયેલો અને દાવાનઝની જાઝથી બઢેલો આ શાલવૃક્ષ કાલમાસે-મરણસમયે કાલ કરી ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આજ રાજગૃહ નગરમાં શાલવૃક્ષપણે પરીથી ઉત્પન્ન થશે, અને તે ત્યાં અર્ચિત, વંદિત, પૂજિત, સત્કારિત, સમ્માનિત અને દિવ્ય-પ્રધાનભૂત થશે. તથા સત્પરુપ-સત્યાવપાત-જેની સેવા સફળ થાય છે એવો, [પૂર્વભવસંબન્ધી દેવો] જેનું પ્રતિહારપણું-સાંનિધ્ય કર્યું છે એવો, તથા જેની પીઠ-ચોતરો લીપેલો અને ધોઢેલો છે એવો તે (પૂજનીય) થશે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [તે શાલવૃક્ષ] ત્યાંથી મરણ પામી ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સિદ્ધ થશે, તથા યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૂર્યની ગરમીથી હળાયેલ, તૃષ્ણાથી પીડિત થયેલ તથા દાવાનઝની જાઝથી બઢેલી આ શાલવૃક્ષ-શાલવૃક્ષની ન્હાની શાખાઓ કાલમાસે-મરણ સમયે કાલ કરી ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ જ જંબુદ્વીપના ભારતવર્ષમાં વિન્ધ્યાચલની તઢેટીમાં 'માહેશ્વરી' નગરીમાં તે શાલ્મલી વૃક્ષરુપે ઉત્પન્ન થશે, અને તે ત્યાં અર્ચિત, વંદિત અને પૂજિત થશે, તથા યાવત્-તેનો ચોતરો લીપેલો, ધોઢેલો અને પૂજિત થશે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ત્યાંથી મરણ પામી ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ?-હસ્વાદિ બધું શાલવૃક્ષની પેઠે જાણવું, યાવત્-તે સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

સનકુમાર-માહેન્દ્ર અને મહાદેવલોકનું અંતર.

મહાલોક અને લાંતકનું અંતર.

લાંતક અને મહા-શુક્રનું અંતર.

અનુત્તરવિમાન અને ઈષ્ટપ્રાગ્મારા પૃથિ-વીનું અંતર.

ઈષ્ટપ્રાગ્મારા અને અલોકનું અંતર.

શાલવૃક્ષ મરીને ક્યાં જશે ?

શાલવૃક્ષ.

૧૪. [પ્ર૦] એસ. ણં મંતે ! ઉંબરલદ્વિયા ઉળ્હામિહયા ૩ કાલમાસે કાલં કિચ્ચા જાવ-કર્હિ ઉવવજ્જિહિતિ ? [૩૦] ગોયમા ! હહેવ જંબુદ્વીવે દીવે મારહે વાસે પાડલિપુત્તે નગરે પાડલિશ્વજ્જાપ પચ્ચાયાહિતિ । સે ણં તત્થ અચ્ચિય-વંદિય-જાવ-મવિસ્સતિ । સે ણં મંતે ! અણંતરં ઉણ્હદ્વિત્તા-સેસં તં ચેવ જાવ-અંતં કાહિતિ ।

૧૫. તેણં કાલેણં તેણં સમપણં અમ્મહસ્સ પરિવાયગસ્સ સત્ત અંતેવાસીસયા ગિમ્હકાલસમયંસિં ૦ એવં જહા ઉવવાહપ, જાવ-આરાહગા ।

૧૬. બહુજણે ણં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ એવમાહક્કહ, એવં ખલુ અમ્મહે પરિવાયપ કંપિલ્લપુરે નગરે ઘરસપ, એવં જહા ઉવવાહપ અમ્મહસ્સ વત્તધયા જાવ-દહ્વપ્પહણ્ણો અંતં કાહિતિ ।

૧૭. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! અઘ્ઘાવાહા દેવા ૨ ? [૩૦] હંતા અત્થિ । [પ્ર૦] સે કેણદ્દેણં મંતે ! એવં વુચ્ચદ્દ-‘અઘ્ઘાવાહા દેવા’ ૨ ? [૩૦] ગોયમા ! પમ્મૂ ણં ઇગમેગે અઘ્ઘાવાહે દેવે ઇગમેગસ્સ પુરિસસ્સ ઇગમેગંસિ અચ્છિપત્તંસિ દિઘ્ઘં દેવિહિં, દિઘ્ઘં દેવજ્જુતિં, દિઘ્ઘં દેવાણુમાગં, દિઘ્ઘં ષત્તીસતિવિહં નદ્દવિહિં ઉવદંસેત્તપ, ણો ચેવ ણં તસ્સ પુરિસસ્સ કિંચિ આવાહં વા પવાહં વા ઉપ્પાપ્પદ, હવિચ્છેયં વા કરેતિ, પસુહુમં ચ ણં ઉવદંસેજ્જા, સે તેણદ્દેણં જાવ-‘અઘ્ઘાવાહા દેવા’ ૨ ।

૧૮. [પ્ર૦] પમ્મૂ ણં મંતે ! સક્કે દેવિંદે દેવરાયા પુરિસસ્સ સીસં પાણિણા અસિણોં છિંદિત્તા કમંડલુંમિ પવ્વિલ્લવિત્તપ ? [૩૦] હંતા પમ્મૂ । [પ્ર૦] સે કહમિદાણિં પકરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! છિંદિયા છિંદિયા ચ ણં પવ્વિલ્લવેજ્જા, મિંદિયા મિંદિયા ચ ણં પવ્વિલ્લવેજ્જા, કોદ્દિયા કોદ્દિયા ચ ણં પવ્વિલ્લવેજ્જા, ચુન્નિયા ચુન્નિયા ચ ણં પવ્વિલ્લવેજ્જા, તઓ પચ્છા ચિપ્પામેવ પડિસંઘાપ્પજ્જા, નો ચેવ ણં તસ્સ પુરિસસ્સ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાપ્પજ્જા, હવિચ્છેદં પુણ કરેતિ, પસુહુમં ચ ણં પવ્વિલ્લવેજ્જા ।

ઉંબરવટ્ટિકા મરણ પામી ક્યાં જશે ?

૧૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! [સૂર્યની] ગરમીથી હણાયેલ, તૃષાથી પીડાયેલ અને દવાગ્રિજાલથી બઢી ગયેલ આ ઉંબરવટ્ટિકાની શાખા મરણસમયે કાલ કરી ક્યાં જશે, ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે આજ જંબુદ્વીપના ભારતવર્ષમાં પાટલિપુત્ર નામના નગરમાં પાટલિવૃક્ષપાળે ઉત્પન્ન થશે. અને ત્યાં તે અર્ચિત, વંદિત અને યાવત્-પૂજનીય થશે. [પ્ર૦] તે ત્યાંથી મરણ પામી ક્યાં જશે, ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [૩૦] એ વધું પૂર્વની પેઠે જાણવું, યાવત્-સર્વે દુઃખોનો અન્ત કરશે.

અંબડ પરિત્રાજક

૧૫. તે કાલે, તે સમયે અંબડ પરિત્રાજકના સાતસો શિષ્યો ગ્રીષ્મ કાલના સમયને વિષે વિહાર કરતા-હ્યાદિ બધું *ઔપપાતિક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે અહિં કહેવું. યાવત્-‘તેઓ આરાધક થયા’-ત્યાં સુધી જાણવું.

૧૬. હે મગવન્ ! ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે, ‘અંબડ પરિત્રાજક કાંપિલ્યપુર નગરમાં સો ઘેર જમે છે’-હ્યાદિ બધું †ઔપપાતિક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે અંબડની બધી વક્તવ્યતા કહેવી, યાવત્-‘દૃઢપ્રતિજ્ઞાની પેઠે યાવત્-‘તે સર્વે દુઃખોનો અન્ત કરશે.’

અવ્યાબાધ દેવ.

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું એમ છે કે અવ્યાબાધ દેવો એ ‘અવ્યાબાધ દેવો’ (પીડા નહિ કરનારા) કહેવાય છે ? [૩૦] હા ગૌતમ ! એમ છે. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે અવ્યાબાધ દેવો એ ‘અવ્યાબાધ દેવો’ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એક એક અવ્યાબાધ દેવ એક એક પુરુષની એક એક પાંપણ ઉપર દિવ્ય દેવર્ષિ, દિવ્ય દેવદ્યુતિ, દિવ્ય દેવાનુભાવ અને વત્રીશ પ્રકારના દિવ્ય નાટ્ય-વિધિને બતાવી શકવા સમર્થ છે, પરન્તુ તે પુરુષને સ્વલ્પ કે અધિક દુઃખ થવા દેતો નથી, તેમ તેના અવયવનો છેદ પળ કરતો નથી. એવી સૂક્ષ્મતાપૂર્વક (નાટ્યવિધિ) બતાવી શકે છે, તે હેતુથી અવ્યાબાધ ‡ દેવો એ ‘અવ્યાબાધ’ (પીડા નહિ કરનાર દેવો) એમ કહેવામાં આવે છે.

ઇન્દ્ર કોઈના માથાને તરવારથી કાપી કમંડલુમાં નાંખે તો પળ તેને જરા પણ દુઃખ ન થાય.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! દેવના ઇન્દ્ર અને દેવના રાજા શક્ર (કોઈ) પુરુષના માથાને હાથવડે તરવારથી કાપી નાસ્તી કમંડલુમાં નાંખવા સમર્થ છે ? [૩૦] હા, સમર્થ છે. [પ્ર૦] તે તે વચ્ચે કમંડલુમાં કેવી રીતે નાંખે ? [૩૦] તે શક્ર માથાને છેદી છેદીને, મેદી મેદીને, કૂટી કૂટીને અને ચૂર્ણ કરી કરીને કમંડલુમાં નાંખે, અને ત્યાર પછી તુરતજ (તે માથાના અવયવોને) મેલવે-એકઠા કરે, એટલું સૂક્ષ્મ કરી કમંડલુમાં નાંખે, તેના અવયવોનો છેદ કરે તો પળ તે પુરુષને જરા પણ પીડા ઉત્પન્ન ન થાય.

૧૫ * જુઓ ઔપપા ૦ ૫૦ ૧૩. ‘ગ્રીષ્મકાલે અંબડપરિત્રાજકના સાતસો શિષ્યોએ ગંગાનદીના વન્ને કાંઠા ઉપર આવેલા કાંપિલ્યપુરથી પુરિમતાલ નગર તરફ પ્રયાણ કર્યું. ત્યાર પછી તેઓએ જ્યારે અટવીમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારે પૂર્વે સાથે લીધેલું પાણી થઈ રહ્યું, ત્યાર બાદ તરસથી પીડાયેલા તેઓ પાણીનો આપનાર કોઈ પળ નહિ મળવાથી અદત્તને નહિ ગ્રહણ કરતાં અરિહંતને નમસ્કાર કરવા પૂર્વેક અન્નશન લડીને કાલ કરીને વ્રહ્મદેવ લોકમાં ગયા અને પરલોકના આરાધક થયા.

૧૬ † અંબડપરિત્રાજક વૈક્રિયલન્થિના સામર્થ્યથી મનુષ્યોને વિસ્મય કરવા માટે સો ઘેર જમે છે અને સો ઘેર પોતે રહે છે. જુઓ-ઔપપા ૦ ૫૦ ૧૬.

‡ દૃઢપ્રતિજ્ઞા સંબંધે જુઓ રાજપ્ર ૦ ૫૦ ૧૪૬.

૧૭ § જે પરને પીડા ન કરે તે અવ્યાબાધ. ૧ સારસ્વત, ૨ આદિત્ય, ૩ વહિ, ૪ વરુણ, ૫ મર્દતોય, ૬ તુષિત, ૭ અવ્યાબાધ, ૮ અમ્યર્ચા અને ૯ અ-રિષ્ટ-એ નવ લોકાન્તિક દેવોમાંના સાતમા અવ્યાબાધ નામે લોકાન્તિક દેવ છે. તત્વાર્થસૂત્રમાં વરુણને બદલે અરુણ અને અમ્યર્ચાને બદલે મરુત્ એ નામ આપેલું છે. ‘સારસ્વતા-વિલ્ય-વન્દ્ય-રુણ-મર્દતોય-તુષિતા-અવ્યાબાધ-મરુતોઽરિષ્ટાશ્વ (તત્ત્વા ૦ અ ૪ સૂ ૨૬.)

१९. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जंभया देवा २ ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुष्णइ—‘जंभया देवा’ २ ? [उ०] गोयमा ! जंभगा णं देवा निच्चं पमुइय—पक्कीलिया कंदप्परतिमोहणसीला, जे णं ते देवे कुब्जे पासेज्जा, से णं पुरिसे महंतं अयसं पाउणिज्जा, जे णं ते देवे तुट्टे पासेज्जा, से णं महंतं जसं पाउणेज्जा, से तेणट्टेणं गोयमा ! ‘जंभगा देवा’ २ ।

२०. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! जंभगा देवा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! दसविहा पण्णत्ता, तंजहा—१ अन्नजंभगा, २ पाणजंभगा, ३ वत्थजंभगा, ४ लेणजंभगा, ५ सयणजंभगा, ६ पुष्पजंभगा, ७ फलजंभगा, ८ पुष्प-फलजंभगा, ९ विज्जामंभगा, १० अवियत्तजंभगा ।

२१. [प्र०] जंभगा णं भंते ! देवा कहिं वसहिं उवेंति ? [उ०] गोयमा ! सवेसु चेष दीहवेयइसु, चित्त-विचित्त-जमगपच्चएसु, कंचणपच्चएसु य, एत्थ णं जंभगा देवा वसहिं उवेंति ।

२२. [प्र०] जंभगाणं भंते ! देवाणं केवतियं कालं ठिती पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! पणं पलिओवमं ठिती पण्णत्ता । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते’ ! त्ति जाव-विहरति ।

चौदसमसए अट्टमो उद्देशो समतो ।

१९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जंभक देवो ते जंभक (स्वच्छन्दचारी) देवो छे ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे. [प्र०] हे भगवन् ! क्या हेतुथी जंभकदेवो ए ‘जंभकदेवो’ (स्वच्छन्दचारी देवो) कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! जंभकदेवो हंमेशा प्रमोदवाळा, अत्यन्त क्रीडानील, कंदर्पने विषे रतिवाळा अने मैथुन सेववाना स्वभाववाळा होय छे, जे ते देवोने गुस्से धयेला जुए छे, ते पुरुषो घणो अपयश पामे छे, तथा जेओ ते देवोने तुष्ट धयेला जुए छे तेओ घणो यश पामे छे, माटे हे गौतम ! ते हेतुथी जंभकदेवो ए ‘जंभकदेवो’ एम कहेवाय छे.

जंभक देवो.
जंभक देवो घापी
कहेवाय छे ?

२०. [प्र०] हे भगवन् ! जंभक देवो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! दश प्रकारना कहा छे—१* अन्नजंभक, २ पानजंभक, ३ वत्थजंभक, ४ गृहजंभक, ५ शयनजंभक, ६ पुष्पजंभक, ७ फलजंभक, ८ पुष्प-फलजंभक, ९ विद्याजंभक अने १० अन्य-त्तजंभक.

जंभक देवोना प्रकार

२१. [प्र०] हे भगवन् ! जंभक देवो क्यां वसे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ (जंभकदेवो) बधा दीर्घ वैताढ्योमां, चित्र, विचित्र, यमक अने समक पर्वतोमां तथा कांचनपर्वतोमां वसे छे.

जंभक देवो क्यां
रहे छे ?

२२. [प्र०] हे भगवन् ! जंभक देवोनी स्थिति केटला काळनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! तेनी एक पल्योपमनी स्थिति कही छे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’—एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.

जंभक देवोनी स्थिति.

चतुर्दश शतके अष्टम उद्देशक समाप्त.

२० * भोजनविषे तेनो अभाव करवो के सद्भाव करवो, तेने अल्प करवुं के घणुं करवुं, सरस करवुं के नीरस करवुं—इत्यादि चेष्टा करे ते अन्नजंभक देवो कहेवाय छे. ए प्रमाणे पानादिजंभक देवो पण जाणवा. अन्नादिना विभाग शिवाय सामान्यरूपे जे चेष्टा करे ते अन्यजंभक कहेवाय छे.—टीका.

नवमो उद्देशो ।

१. [प्र०] अणगारे णं भंते ! भावियप्पा अप्पणो कम्मलेस्सं न जाणइ, न पासइ, तं पुण जीवं सरूवि सकम्मलेस्सं जाणइ, पासइ ? [उ०] हंता गोयमा ! अणगारे णं भावियप्पा अप्पणो जाव-पासति ।

२. [प्र०] अत्थि णं भंते ! सरूवी सकम्मलेस्सा पोग्गला ओभासंति ष ? [उ०] हंता अत्थि ।

३. [प्र०] कयरे णं भंते ! सरूवी सकम्मलेस्सा पोग्गला ओभासंति, जाव-पभासेंति ? [उ०] गोयमा ! जाओ इमाओ चंदिम-सूरियाणं देवाणं विमाणोहंतो लेस्साओ बहिया अभिनिस्सडाओ ताओ ओभासंति, पभासेंति, एवं एणं गोयमा ! ते सरूवी सकम्मलेस्सा पोग्गला ओभासेंति ष ।

४. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! किं अत्ता पोग्गला, अणत्ता पोग्गला ? [उ०] गोयमा ! नो अत्ता पोग्गला, अणत्ता पोग्गला !

नवम उद्देशक.

जे भावितात्मा अनगार पोतानी कर्मलेश्याने जाणतो नथी ते सशरीर जीवने जाणे छे ?

१. [प्र०] हे भगवन् ! [संयमभावनावड्डे] * भावितात्मा अनगार जे पोतानी कर्मलेश्याने [विशेषरूपे] जाणतो नथी, अने [सामान्यरूपे] जोतो नथी ते सरूपी-सशरीरी अने कर्म-लेश्यासहित जीवने जाणे अने जुए ? [उ०] हा, गौतम ! भावितात्मा अनगार जे पोताना कर्मसंबन्धी लेश्याने जाणतो अने जोतो नथी ते शरीरसहित अने कर्म-लेश्यावाळा पोताना आत्माने यावत्-जुए छे.

रूपी पुद्गलस्कन्धो प्रकाशित थाय छे ?

२. [प्र०] हे भगवन् ! रूपी-वर्णादियुक्त सकर्मलेश्य-कर्मने योग्य कृष्णादि लेश्याना पुद्गलस्कन्धो प्रकाशित थाय छे ? [उ०] हा, गौतम ! तेवा पुद्गलस्कन्धो प्रकाशित थाय छे.

जे पुद्गलो प्रकाशित थाय छे ते केटला छे ?

३. [प्र०] हे भगवन् ! रूपवाळा अने कर्मने योग्य अथवा कर्मसंबन्धी लेश्याना जे पुद्गलो प्रकाशित थाय छे, यावत् प्रभासित थाय छे ते केटला छे ? [उ०] हे गौतम ! चंद्र अने सूर्यना विमानोधी जे आ बहार नीकळेला लेश्याओ (प्रकाशना पुद्गलो) छे तेओ अवभासित थाय छे, प्रभासित थाय छे, ए प्रमाणे हे गौतम ! ए बधा रूपयुक्त, कर्मने योग्य लेश्यावाळा पुद्गलो प्रकाशित थाय छे.

नैरयिकोने आत्त-सुखोत्पादक पुद्गलो होता नथी.

४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नैरयिकोने आत्त-सुखकारक पुद्गलो होय छे के अनात्त-दुःखकारक पुद्गलो होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने आत्त पुद्गलो नथी पण अनात्त पुद्गलो होय छे.

१ * भावितात्मा अनगार छद्मस्थ होवाथी ज्ञानावरणादि कर्मने योग्य अथवा कर्मसंबन्धी कृष्णादि लेश्याने जाणतो नथी, कारण के कर्मद्रव्य अने लेश्याद्रव्य अतिसूक्ष्म होवाथी छद्मस्थना ज्ञानने अगोचर छे, परन्तु ते कर्म अने लेश्यावाळा तथा शरीरयुक्त आत्माने जाणे छे, कारण के शरीर चक्षुधी प्राण्य होवाथी अने आत्मानो शरीरनी साथे कर्षन्चित् अमेइ होवाथी [तथा ते स्वसंविदित होवाथी] तेने जाणे छे—टीका.

३ † यद्यपि चंद्रादिविमानना पुद्गलो पृथिवीकायिक होवाथी सचेतन छे अने तेथी ते कर्म-लेश्यावाळा छे, पण तेथी नीकळेला प्रकाशना पुद्गलो कर्म-लेश्यावाळा नथी, तोपण तेथी नीकळेला होवाथी प्रकाशना पुद्गलो उपचारथी कर्मलेश्यावाळा कही शक्य छे.—टीका.

५. [प्र०] असुरकुमाराणं भंते ! किं अत्ता पोग्गला, अणत्ता पोग्गला ? [उ०] गोयमा ! अत्ता पोग्गला, णो अणत्ता पोग्गला, एवं जाव-धणियकुमाराणं ।

६. [प्र०] पुढविकाइयाणं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! अत्ता वि पोग्गला, अणत्ता वि पोग्गला । एवं जाव-मणुस्साणं । घाणमंतर-जोइसिय-वेमाणियाणं जहा असुरकुमाराणं ।

७. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! किं इट्ठा पोग्गला, अणिट्ठा पोग्गला ? [उ०] गोयमा ! नो इट्ठा पोग्गला, अणिट्ठा पोग्गला, जहा अत्ता भणिया, एवं इट्ठा वि, कंता वि, पिया वि, मणुत्ता वि भाणियत्ता । एए पंच वंडगा ।

८. [प्र०] वेवे णं भंते ! महहिए जाव-महेसक्खे रूवसहस्सं विउच्चित्ता पभू भासासहस्सं भासित्तए ? [उ०] हंता पभू ।

९. [प्र०] सा णं भंते ! किं एगा भासा भासासहस्सं ? [उ०] गोयमा ! एगा णं सा भासा, णो खलु तं भासासहस्सं ।

१०. तेणं कालेणं, तेणं समयणं भगवं गोयमे अचिरुग्गयं वालसूरियं जासुमणाकुसुमपुंजप्पकासं लोहितगं पासइ, पासित्ता जायसहे जाव-समुप्पन्नकोउहल्ले जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, जाव-नमंसित्ता जाव-एवं वयासी- [प्र०] किमिदं भंते ! सूरिए, किमिदं भंते ! सूरियस्स अट्ठे ? [उ०] गोयमा ! सुभे सूरिए, सुभे सूरियस्स अट्ठे ।

११. [प्र०] किमिदं भंते ! सूरिए, किमिदं भंते ! सूरियस्स पभा ? [उ०] एवं चेव, एवं छाया, एवं लेस्सा ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं असुरकुमारोने आत्त-सुखकारक पुद्गलो होय छे के अनात्त पुद्गलो होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने आत्त पुद्गलो होय छे, पण अनात्त पुद्गलो होता नथी. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

असुरकुमारो आत्त पुद्गलो.

६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं पृथिवीकायिकोने आत्त पुद्गलो होय छे के अनात्त पुद्गलो होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने आत्त पुद्गलो पण होय छे, अने अनात्त पुद्गलो पण होय छे. ए प्रमाणे यावत्-मनुष्यो सुधी जाणवुं. वानव्यंतर, ज्योतिषिक अने वैमानिकोने असुरकुमारोनी पेठे जाणवुं.

पृथिवीकायिकोने आत्त अने अनात्त पुद्गलो.

७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नारकोने इष्ट पुद्गलो होय छे के अनिष्ट पुद्गलो होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने इष्ट पुद्गलो होता नथी, पण अनिष्ट पुद्गलो होय छे. जेम आत्त पुद्गलो संबन्धे कहुं, तेम इष्ट, कांत, प्रिय तथा मनोज्ञ पुद्गलो संबन्धे पण कहेवुं. वळी ए प्रमाणे अहि पांच दंडक कहेवा.

नारकोने इष्ट के अनिष्ट पुद्गलो होय छे ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! महर्द्धिक यावत्-मोटा सुखवाळो देव हजार रूपोने विकुर्वीने हजार भाषा बोलवा समर्थ छे ? [उ०] हा, गौतम ! तेम करवा समर्थ छे.

महर्द्धिक देववुं हजार रूपो विकुर्वीने हजार भाषा बोलवानुं सामर्थ्य.

९. [प्र०] हे भगवन् ! ते एक भाषा छे के हजार भाषा छे ? [उ०] हे गौतम ! ते एक भाषा छे, पण हजार भाषा नथी.

एक भाषा के हजार भाषा ?

१०. ते काले, ते समये भगवंत गौतमे तुरतनो उगेलो अने जासुमणाना पुष्पना पुंज जेवो रातो बालसूर्य जोयो, ते सूर्यने जोइने श्रद्धावाळा, अने यावत्-जेने प्रभनुं कुतहल उत्पन्न थयुं छे एवा भगवंत गौतम स्वामी ज्यां श्रमण भगवंत महावीर छे स्वां आव्या, अने यावत्-नमीने यावत्-आ प्रमाणे बोल्या-[प्र०] हे भगवन् ! सूर्य ए शुं छे अने हे भगवन् ! सूर्यनो अर्थ शो छे ? [उ०] हे गौतम ! सूर्य ए शुभ पदार्थ छे, अने सूर्यनो अर्थ पण शुभ छे.

सूर्यनो अर्थ.

११. [प्र०] हे भगवन् ! सूर्य ए शुं छे अने सूर्यनी प्रभा ए शुं छे ? [उ०] पूर्व प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे छाया-प्रतिबिंब अने लेश्या-प्रकाशना समूह संबन्धे पण जाणवुं.

सूर्यनी प्रभा ए शुं छे ?

९ * एक समये बोलाती सत्यादि कोइ पण प्रकारनी भाषा एक जीवत्व अने एक उपयोग होवाथी ते एक भाषा कहेवाय छे, पण हजार भाषा कहेवाती नथी-टीका.

૧૨. [પ્ર૦] જે દ્રમે મંતે! અજ્ઞાતાપ સમણા નિગ્ગંથા વિહરંતિ, યતે ણં કસ્સ તેયલેસ્સં વીતીવયંતિ ? [૩૦] ગોયમા! માસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે ઘાણમંતરાણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીર્ઠવયંતિ, દુમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે અસુરિદ્વજ્જિયાણં ભવણ-વાસીણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીયીવયંતિ, एवं एपणं अभिलावेणं तिमासपरियाप समणे निगंथे असुरकुमाराणं देवाणं तेयलेस्सं वीर्धयइ, चउम्मासपरियाप समणे निगंथे गहगण-नक्षत्र-तारारूवाणं जोतिसियाणं देवाणं तेयलेस्सं वीतीवयइ, पंचमासपरियाप य समणे निगंथे चंदिम-सूरियाणं जोतिसिदाणं जोतिसरायाणं तेयलेस्सं वीर्धयइ, छमासपरियाप समणे निगंथे सोहम्मી-साणाणं देवाणं०, सत्तमासपरियाप समणे निगंथे सणकुमार-मार्हिदाणं देवाणं०, अट्टमासपरियाप वंभलोग-लंतगाणं देवाणं तेय०, नवमासपरियाप समणे निगंथे महासुक्क-सहस्साराणं देवाणं तेय०, दसमासपरियाप आणय-पाणय-आरण-प्पुयाणं देवाणं०, एक्कारसमासपरियाप गेवेज्जगाणं देवाणं०, बारसमासपरियाप सમણે નિગ્ગંથે અણુત્તરોવવાહયાણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીયીવયંતિ, તેજ પરં સુકે સુક્કામિજાપ ભવિત્તા તઓ પછા સિદ્ધંતિ, જાવ-મંતં કરેતિ । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે' ! ત્તિ જાવ-વિહરંતિ ।

ચોદસમસણ નવમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

શ્રમણોના સુખની
સુખતા.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે આ શ્રમણ નિર્મથો આર્યપણે-પાપકર્મરહિતપણે વિહરે છે, તેઓ કોની તેજોલેશ્યાને-સુખને અતિક્રમે છે ? અર્થાત્-તેમનું સુખ કોનાથી ચડીયાતું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એક માસના દીક્ષા પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ વાનવ્યંતર દેવોની તેજો-લેશ્યાને-સુખને અતિક્રમે છે, (અર્થાત્-વાનવ્યંતર દેવો કરતાં અધિક સુખી છે.) બે માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ અસુરેદ્ર સિવાયના ભવનવાસી દેવોની તેજોલેશ્યાને-સુખને અતિક્રમે છે. એ પ્રમાણે એ પાઠ વડે ત્રણ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ અસુરકુમાર દેવોની તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે, ચાર માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ ગ્રહગણ, નક્ષત્ર અને તારારૂપ જ્યોતિષિક દેવોની તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે, પાંચ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ, જ્યોતિષકનાં ઇન્દ્ર, જ્યોતિષકના રાજા ચંદ્ર અને સૂર્યની તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે, છ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ સૌધર્મ અને ઈશાનવાસી દેવોની [તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે], સાત માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ સનતકુમાર અને માહેન્દ્ર દેવોની, આઠ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ બ્રહ્મલોક અને લાંતક દેવોની, નવ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ મહાશુક્ર અને સહસ્રાર દેવોની તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે, દસ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ આનત, પ્રાણત, આરણ અને અધ્યુત દેવોની તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે, અગીયાર માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ પ્રૈવેયક દેવોની અને બાર માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મથ અનુત્ત-રૌપપાતિક દેવોની તેજોલેશ્યાને અતિક્રમે છે. સ્વાર વાદ શુદ્ધ અને શુદ્ધતર પરિણામવાળો ધરને પછી સિદ્ધ થાય છે, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે છે. 'હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે'—એમ કહી યાવત્ વિહરે છે.

ચતુર્દશ શતકે નવમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

दसमो उद्देशो ।

१. [प्र०] केवली णं भंते ! छउमत्थं जाणइ, पासइ ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ ।
२. [प्र०] जहा णं भंते ! केवली छउमत्थं जाणइ, पासइ, तहा णं सिद्धे वि छउमत्थं जाणइ, पासइ ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ ।
३. [प्र०] केवली णं भंते ! आहोहियं जाणइ, पासइ ? [उ०] एवं चेव । एवं परमाहोहियं, एवं केवलिं, एवं सिद्धं, जाव-जहा णं भंते ! केवली सिद्धं जाणइ, पासइ, तहा णं सिद्धे वि सिद्धं जाणइ, पासइ ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ ।
४. [प्र०] केवली णं भंते ! भासेज्ज वा वागरेज्ज वा ? [उ०] हंता भासेज्ज वा, वागरेज्ज वा ।
५. [प्र०] जहा णं भंते ! केवली भासेज्ज वा वागरेज्ज वा तहा णं सिद्धे वि भासेज्ज वा वागरेज्ज वा ? [उ०] णो तिण्ढे सम्ढे । [प्र०] से केण्ढेणं भंते ! एवं बुद्धइ-‘जहा णं केवली भासेज्ज वा वागरेज्ज वा णो तहा णं सिद्धे भासेज्ज वा वागरेज्ज वा’ ? [उ०] गोयमा ! केवली णं सउट्ठाणे, सकम्मे, सबले, सवीरिण, सपुरिसकारपरकमे, सिद्धे णं अणुट्ठाणे जाव-अपुरिसकारपरकमे, से तेण्ढेणं जाव-वागरेज्ज वा ।
६. [प्र०] केवली णं भंते ! उम्मिसेज्ज वा, निम्मिसेज्ज वा ? [उ०] हंता उम्मिसेज्ज वा, निम्मिसेज्ज वा, एवं चेव, एवं आउट्ठेज्ज वा पसारेज्ज वा, एवं ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेएज्जा ।

दशम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी छमस्थने जाणे अने जुए ? [उ०] हा, जाणे अने जुए. केवलज्ञानी छमस्थने जाणे.
२. [प्र०] हे भगवन् ! जेम केवलज्ञानी छमस्थने जाणे अने जुए तेम सिद्ध पण छमस्थ जीवने जाणे अने जुए ! [उ०] हा, गौतम ! जाणे अने जुए. सिद्ध पण छमस्थने जाणे.
३. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी आधोवधिकने-प्रतिनियतक्षेत्रविषयक अवधिज्ञानवंतने जाणे अने जुए ? [उ०] हा, गौतम ! जाणे अने जुए. एम परमावधिज्ञानीने पण जाणे अने जुए. ए प्रमाणे केवलज्ञानी अने सिद्धने पण जाणे, यावत्-[प्र०] जेम हे भगवन् ! केवलज्ञानी सिद्धने जाणे अने जुए तेम सिद्ध पण सिद्धने जाणे अने जुए ? [उ०] हा, जाणे अने जुए. केवली अवधिज्ञानीने जाणे.
४. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी बोले अथवा प्रश्नो उत्तर कहे ? [उ०] हा, गौतम ! केवली बोले अथवा प्रश्नो उत्तर कहे. केवलज्ञानी बोले !
५. [प्र०] हे भगवन् ! जेम केवलज्ञानी बोले अथवा प्रश्नो उत्तर कहे तेम सिद्ध पण बोले अथवा प्रश्नो उत्तर आपे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ समर्थ-युक्त नथी, अर्थात् सिद्ध बोले नहि. [प्र०] हे भगवन् ! कया हेतुथी एम कहो छो के-‘जेम केवलज्ञानी बोले अथवा कहे तेम सिद्ध बोले नहि अथवा प्रश्नोत्तर न कहे’ ? [उ०] हे गौतम ! केवलज्ञानी उत्थान-उभा थवुं, कर्म-गमनादि क्रिया, बल, वीर्य अने पुरुषकार-पराक्रम सहित होय छे पण सिद्धो उत्थानरहित, यावत्-पुरुषकार-पराक्रमरहित होय छे, माटे हे गौतम ! सिद्धो केवलीनी पेटे यावत्-प्रश्नोत्तर कहेता नथी. केवलीनी पेटे सिद्ध बोले के नहि ? केवलज्ञानीनी पेटे सिद्ध केम न बोले ?
६. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी पोतानी आंख उघाडे अने मीचे ? [उ०] हा, गौतम ! आंख उघाडे अने मीचे, एज प्रमाणे शरीरने संकुचित करे अने प्रसारे, उभा रहे, बेसे अने आडे पडखे थाय, तथा शय्या (वसति) अने नैवेधिकी (थोडा काल माटे वसति) करे. केवलज्ञानी आंख उघाडे अने मीचे ?

७. [प्र०] केवली णं भंते ! इमं रयणप्पभं पुढविं रयणप्पभापुढवीति जाणति, पासति ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ ।
८. [प्र०] जहा णं भंते ! केवली इमं रयणप्पभं पुढविं रयणप्पभापुढवीति जाणइ, पासइ, तथा णं सिद्धे वि इमं रयण-
प्पभं पुढविं रयणप्पभापुढवीति जाणइ, पासइ ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ ।
९. [प्र०] केवली णं भंते ! सक्करप्पभं पुढविं सक्करप्पभापुढवीति जाणइ, पासइ ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव—अहेसत्तमा ।
१०. [प्र०] केवली णं भंते ! सोहम्मं कप्पं जाणइ, पासइ ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ एवं चेव, एवं ईसाणं, एवं
जाव—अच्चयं ।
११. [प्र०] केवली णं भंते ! गेवेज्जविमाणे गेवेज्जविमाणेत्ति जाणइ, पासइ ? [उ०] एवं चेव, एवं अणुत्तरविमाणे वि ।
१२. [प्र०] केवली णं भंते ! ईसिपम्भारं पुढविं ईसीपम्भारपुढवीति जाणइ, पासइ ? [उ०] एवं चेव ।
१३. [प्र०] केवली णं भंते ! परमाणुपोग्गळं परमाणुपोग्गलेत्ति जाणइ, पासइ ? [उ०] एवं चेव, एवं दुपपसियं खंधं,
एवं जाव—[प्र०] जहा णं भंते ! केवली अणंतपपसियं खंधं अणंतपपसियं खंधेत्ति जाणइ, पासइ तथा णं सिद्धे वि अणंतपप-
सियं जाव—पासइ ? [उ०] हंता जाणइ, पासइ । 'सेवं भंते ! सेवं भंते !' त्ति ।

चोद्दसमसए दसमो उद्दसो समत्तो ।

समत्तं चोद्दसमं सयं ।

केवलज्ञानी रत्नप्रभा
पृथिवीने जाणे ?

७. [प्र०] हे भगवन् ! केवली रत्नप्रभा पृथिवीने आ 'रत्नप्रभा पृथिवी' ए प्रमाणे जाणे अने देखे ? [उ०] हा गौतम ! जाणे
अने देखे.

सिद्ध पण रत्नप्रभा
पृथिवीने जाणे ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! जेम केवलज्ञानी रत्नप्रभा पृथिवीने आ 'रत्नप्रभा' एम जाणे अने देखे तेम सिद्ध पण रत्नप्रभा पृथिवीने
'रत्नप्रभा'—एम जाणे अने देखे ? [उ०] हा, गौतम ! जाणे अने देखे.

केवली शर्कराप्रभाने
जाणे ?

९. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी शर्कराप्रभा पृथिवीने 'शर्कराप्रभापृथिवी' ए प्रमाणे जाणे अने देखे ? [उ०] पूर्वं प्रमाणे जाणवुं.
ए प्रमाणे यावत्—सातमी नरकपृथिवी सुधी जाणवुं.

केवली सौधर्मकल्पने
जाणे ?

१०. [प्र०] हे भगवन् ! केवली सौधर्मकल्पने 'सौधर्मकल्प' एम जाणे अने देखे ? [उ०] हा, गौतम ! जाणे अने देखे. ए प्रमाणे
ईशान अने यावत् अच्युतकल्प सुधी जाणवुं.

प्रैवेयकादिने जाणे ?

११. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी प्रैवेयकविमानने 'प्रैवेयकविमान' ए प्रमाणे जाणे अने देखे ? [उ०] पूर्वं प्रमाणे जाणवुं.
ए प्रमाणे यावत्—अनुत्तरविमान संबन्धे पण जाणवुं.

ईषत्प्राग्भारा पृथि-
वीने जाणे ?

१२. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी ईषत्प्राग्भारा पृथिवीने 'ईषत्प्राग्भारा पृथिवी' ए प्रमाणे जाणे अने देखे ? [उ०] ए प्रमाणे
जाणवुं.

परमाणु पुद्गले
जाणे ?

१३. [प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी परमाणुपुद्गले 'परमाणुपुद्गल' ए प्रमाणे जाणे अने देखे ? [उ०] हा, गौतम ! जाणे अने
देखे. ए प्रमाणे द्विप्रदेशिक स्कन्ध, अने यावत्—जेम—[प्र०] हे भगवन् ! केवलज्ञानी अनन्तप्रदेशिक स्कन्धने 'अनन्तप्रदेशिक स्कन्ध'—
एम जाणे अने देखे तेम सिद्ध पण अनन्तप्रदेशिक स्कन्धने यावत्—जुए ? [उ०] हा, जाणे अने जुए. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे
भगवन् ! ते एमज छे'.

चतुर्दश शतके दशम उद्देशक समाप्त.

चतुर्दश शतक समाप्त.

पन्नरसमं सयं ।

नमो सुयदेवयाए भगवईए ।

१. तेणं कालेणं तेणं समएणं सावत्थी नामं नगरी होत्था, वन्नओ । तीसे णं सावत्थीए नगरीए वहिया उत्तरपुरच्छिमे दिसीभाए तत्थ णं कोट्टए नामं चेइए होत्था, वन्नओ । तत्थ णं सावत्थीए नगरीए हालाहला नामं कुंभकारी आजीविओवासिया परिवसति, अह्हा जाव-अपरिभूया, आजीवियसमयंसि लद्धट्टा गहियट्टा पुच्छियट्टा विणिच्छियट्टा अट्टिमिजपेम्माणुरागरत्ता, अयमाउसो ! 'आजीवियसमये अट्टे, अयं परमट्टे, सेसे अणट्टे'त्ति आजीवियसमएणं अण्णाणं भावेमाणी विहरइ । तेणं कालेणं तेणं समएणं गोसाले मंखलिपुत्ते चउद्धीसवासपरियाए हालाहलाए कुंभकारीए कुंभकारावणंसि आजीवियसंघसंपरिवुडे आजीवियसमएणं अण्णाणं भावेमाणे विहरइ । तए णं तस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अन्नदा कदायि इमे छ दिसाचरा अंतियं पाउब्भवित्था, तंजहा-१ साणे, २ कलंदे, ३ कणियारे, ४ अच्छिदे, ५ अग्गिवेसायणे, ६ अज्जुणे गोमायुपुत्ते । तए णं ते छ दिसाचरा अट्टविहं पृथगयं मग्गदसमं सतेहिं २ मतिदंसणेहिं निज्जुहंति, स० २-हित्ता गोसालं मंखलिपुत्तं उवट्टा

पंचदश शतक.

भगवती श्रुतदेवताने नमस्कार.

१. ते काले अने ते समये श्रावस्ती नामे नगरी हती. वर्णन. ते श्रावस्ती नगरीनी उत्तर-पूर्व दिशाए (ईशानकोणमां) कोष्ठक नामे चैत्य हतुं. वर्णन. ते श्रावस्ती नगरीमां आजीविक मतनी उपासिका हालाहला नामे कुंभारण रहेती हती. ते ऋद्धिवाली यावत्-कोइथी परामव न पामे तेवी हती. तेणे आजीविकना सिद्धांतनो अर्थ (रहस्य) ग्रहण कर्यो हतो, अर्थ पूछयो हतो अने अर्थनो निश्चय कर्यो हतो. तेना अस्थिनी मज्जा प्रेम अने अनुरागवडे रंगाएली हती. 'हे आयुष्मान्! आजीविकना सिद्धांतरूप अर्थ तेज खरो अर्थ छे अने तेज परमार्थ छे, बाकी सर्व अनर्थ छे'-ए प्रमाणे ते आजीविकना सिद्धांतवडे आत्माने भावित करती विहरती हती. ते काले अने ते समये चोवीश वर्पना दीक्षा पर्यायवालो मंखलिपुत्र गोशालक हालाहला नामे कुंभारणना कुंभकाराएण-हाटमां आजीविकना संघवडे परिवृत धई आजीविकना सिद्धांतवडे आत्माने भावित करतो विहरे छे. ते वखते ते मंखलिपुत्र गोशालकनी पासे अन्य कोइ दिवसे आ छ *दिशाचरो आव्या. ते आ प्रमाणे-१ शान, २ कलंद, ३ कर्णिकार, ४ अछिद्र, ५ अग्निवेश्यायन अने ६ गोमायुपुत्र अर्जुन. त्थार पछी ते छ दिशाचरोए पूर्व-श्रुतमां कहेला आठ प्रकारना निमित्त, (नवमा) गीतमार्ग अने दशमा नृत्यमार्गने पोतपोतानी मतिना दर्शनवडे (पूर्वश्रुतमांथी) उद्धरी मंखलिपुत्र गोशालकनो (शिष्यभावे) आश्रय कर्यो. त्थार बाद ते मंखलिपुत्र गोशालक ते †अष्टांग महानिमित्तना कइंक (स्वल्प) उपदेशवडे सर्व प्राणीओ, सर्व भूतो, सर्व जीवो अने सर्व सत्त्वोने आ छ बाबतना अनतिक्रमणीय-अन्यथा न थाय तेवा उत्तर आपे छे, ते छ बाबत आ प्रमाणे-१ लाभ, २ अलाभ, ३ सुख, ४ दुःख, ५ जीवित अने ६ मरण. त्थार पछी ते मंखलिपुत्र गोशालक अष्टांग

श्रावस्ती नगरी.
कोष्ठक चैत्य.
हालाहला कुंभारण.

गोशाळानुं संघसलित
हालाहला कुंभा
रणने घेर आगमगं.
गोशाळकने छ दि-
शाचरोनुं आसी
मळवुं.

१ * आ छ दिशाचरो पासत्था (पतित) थयेला महावीर स्वागीना शिष्य हता-एम प्राचीन टीकाकार कहे छे अने पार्श्वनाथनी परंपरामां थयेला छे-
एम चूर्णिकार कहे छे.-टीका.

† निमित्तना आठ प्रकार छे-१ दिव्य, २ औत्पात, ३ आंतरिक्ष, ४ भौम, ५ आंग, ६ खर, ७ लक्षण अने ८ व्यंजन.

ઇંસુ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણં અટ્ટંગસ્સ મહાનિમિત્તસ્સ કેણદ્દ ઉલ્લોયમેત્તેણં સઘ્ઘેસિં પાણાણં, સઘ્ઘેસિં ભૂયાણં, સઘ્ઘેસિં જીવાણં, સઘ્ઘેસિં સત્તાણં ઇમાઈં છ અણદ્દકમણિજ્ઞાઈં વાગરણાઈં વાગરેતિ, તં જહા “૧-લામં ૨ અલામં ૩ સુહં ૪ દુક્કમં ૫ જીવિયં ૬ મરણં તહા” । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણં અટ્ટંગસ્સ મહાનિમિત્તસ્સ કેણદ્દ ઉલ્લોયમેત્તેણં સાવત્થીપ નગરીપ અજિણે જિણપ્પલાવી, અણરહા અરહપ્પલાવી, અકેવલી કેવલિપ્પલાવી, અસઘ્ઘૂ સઘ્ઘુપ્પલાવી, અજિણે જિણસહં પગા-સેમાણે વિહરદ્દ ।

૨. તપ ણં સાવત્થીપ નગરીપ સિંઘાડગ-જાવ-પહેસુ બહુજણો અબ્બમન્નસ્સ ઇવમાદ્દક્કદ્દ, જાવ-ઇવં પરૂવેતિ-‘ઇવં ચ્છલુ દેવાણુપ્પિયા ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-પગાસેમાણે વિહરતિ, સે કહમેયં મન્ને ઇવં’ ? તેણં કાલેણં તેણં સમણં સામી સમોસઢે, જાવ-પરિસા પડિગયા । તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ જેટ્ટે અંતે-ઘાસી ઇંદ્દભૂતી ણામં અણગારે ગોયમગોત્તેણં જાવ-છટ્ટંછટ્ટેણં-ઇવં જહા વિતિયસપ નિયંતુદ્દેસપ જાવ-અડમાણે બહુજણસહં નિસામેતિ, બહુજણો અબ્બમન્નસ્સ ઇવમાદ્દક્કદ્દ ૪-‘ઇવં ચ્છલુ દેવાણુપ્પિયા ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-પગાસેમાણે વિહરતિ, સે કહમેયં મન્ને ઇવં’ ? તપ ણં ભગવં ગોયમે બહુજણસ્સ અંતિયં ઇયમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ જાવ-જાયસઢે જાવ-મત્તપાણં પડિદંસેતિ, જાવ-પજ્જુવાસમાણે ઇવં વયાસી-‘ઇવં ચ્છલુ અહં મંતે ! છટ્ટં તં ચેવ જાવ-જિણસહં પગાસે-માણે વિહરતિ’; સે કહમેયં મંતે ! ઇવં ? તં ઇચ્છામિ ણં મંતે ! ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ ઉટ્ટાણપરિયાણિયં પરિક્કહિયં । ‘ગોયમા’ ! દી સમણે ભગવં મહાવીરે ભગવં ગોયમં ઇવં વયાસી-જણં ગોયમા ! સે બહુજણે અબ્બમન્નસ્સ ઇવમાદ્દક્કદ્દ ૪-‘ઇવં ચ્છલુ ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-પગાસેમાણે વિહરદ્દ’ તણં મિચ્છા । અહં પુણ ગોયમા ! ઇવમાદ્દક્કદ્દામિ જાવ-પરૂવેમિ-‘ઇવં ચ્છલુ ઇયસ્સ ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ મંચલિનામં મંચે પિતા હોત્થા । તસ્સ ણં મંચલિસ્સ મંચસ્સ મહાનામં મારિયા હોત્થા, સુકુમાલં જાવ-પડિરૂવા । તપ ણં સા મદ્દા મારિયા અન્નદા કદ્દાયિ ગુધ્ધિણી યાવિ હોત્થા । તેણં કાલેણં તેણં સમણં સરવણે નામં સન્નિવેસે હોત્થા, રિદ્ધ-ત્થિમિયં જાવ-સન્નિમપ્પગાસે, પાસાદીપ ૪ । તત્થ ણં સરવણે સન્નિવેસે ગોવહુલે નામં માહણે પરિવસતિ, અદ્દે જાવ-અપરિભૂપ, રિઉવ્વેદં જાવ-સુપરિનિટ્ટિપ યાવિ હોત્થા । તસ્સ ણં ગો-

મહાનિમિત્તના કોઈક ઇવા ઉપદેશમાત્રવડે શ્રાવસ્તી નગરીમાં અજિન છતાં ‘હું જિન છું’ ઇમ પ્રલાપ કરતો, અર્હત્ નહિ છતાં ‘હું અર્હત્ છું’ ઇમ મિથ્યા વકવાદ કરતો, કેવલી નહિ છતાં ‘હું કેવલી છું’ ઇમ નિર્થક બોલતો, સર્વજ્ઞ નહિ છતાં ‘હું સર્વજ્ઞ છું’ ઇમ મિથ્યા કથન કરતો અને અજિન છતાં જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિચરે છે.

૨. ત્યાર બાદ શ્રાવસ્તી નગરીના શૃંગાટકના આકારવાળા ત્રિક અને યાવત્-રાજમાર્ગોને વિષે ઘણા માણસો પરસ્પર ઇ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્-ઇમ પ્રરૂપે છે કે ‘હે દેવાનુપ્રિય ! ઇ પ્રમાણે ચ્છરેચ્છર મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન થઈને પોતાને જિન કહેતો, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિચરે છે, તો ઇ પ્રમાણે કેમ માની શકાય’ ? તે કાલે તે સમયે મહાવીર સ્વામી સમોસર્યા; યાવત્-પર્ષદા (વાંદીને) પાછી ગદ્દ. તે કાલે-તે સમયે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના જ્યેષ્ઠ અંતેવાસી (શિષ્ય) ગૌતમગોત્રીય ઇન્દ્રભૂતિ નામે અનગાર યાવત્-છટ્ટ છટ્ટને પારણે-ઇત્યાદિ વીજા શતકના ‘નિર્મન્ય ઉદ્દેશકમાં કહ્વા પ્રમાણે યાવત્-ગોચરી માટે પરતા ઘણા માણસોનો શબ્દ સાંભળે છે, ઘણા માણસો પર-સ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે, ‘હે દેવાનુપ્રિય ! ચ્છરેચ્છર મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન થઈને પોતાને જિન કહેતો, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિચરે છે, તો ઇ પ્રમાણે કેમ માની શકાય’ ? ત્યાર બાદ ભગવાન્ ગૌતમ ઘણા માણસો પાસેથી આ વાત સાંભળીને અને અવધારીને શ્રદ્ધાવાળા થઈ યાવત્-માતપાણી દેખાડી યાવત્-પર્યુપાસના કરતા આ પ્રમાણે બોલ્યા-‘ઇ પ્રમાણે ચ્છરેચ્છર હે ભગવન્ ! હું છટ્ટ છટ્ટને પારણે ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત કહેવું, યાવત્-તે ગોશાલક જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિહરે છે, તો હે ભગવન્ ! ઇ પ્રમાણે કેમ હોય ? માટે હે ભગવન્ ! મંચલિપુત્ર ગોશાલકનો જન્મથી આરંભીને અન્ત સુધીનો આપનાથી કહેવાયેલો વૃત્તાન્ત સાંભળવા ઇચ્છું છું.’ ‘હે ગૌતમ ! ઇ પ્રમાણે કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ભગવંત ગૌતમને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ગૌતમ ! જે ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે ઇ પ્રમાણે ચ્છરેચ્છર મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન થઈને અને પોતાને જિન કહેતો યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિચરે છે, તે મિથ્યા-અસત્ય છે.’ હે ગૌતમ ! હું આ પ્રમાણે કહું છું, યાવત્-પ્રરૂપું છું-‘ઇ પ્રમાણે ચ્છરેચ્છર આ મંચલિપુત્ર ગોશાલકનો મંચલિનામે મંચજાતિનો પિતા હતો. તે મંચલિનામે મંચને મદ્રા નામે સ્ત્રી હતી. તે સુકુમાલ હાથપગવાળી, યાવત્-પ્રતિરૂપ-સુંદર હતી. ત્યાર બાદ તે મદ્રા નામે સ્ત્રી અન્ય કોઈ દિવસે ગર્ભિણી થઈ. તે કાલે અને તે સમયે સરવણ નામે ગામ હતું. તે ઋદ્ધિવાળું, ઉપદ્રવરહિત, યાવત્-દેવલોક સમાન પ્રકાશવાળું અને મનને પ્રસન્નતા આપનાર હતું. તે સરવણ નામે ગામને વિષે ગોવહુલ નામે બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તે ધનિક, યાવત્-કોઈથી પરાભવ ન પામે તેવો અને ઋગ્વેદ-ઇત્યાદિ યાવત્-બ્રાહ્મણના શાસ્ત્રોને વિષે નિપુણ હતો. તે ગોવહુલ બ્રાહ્મણને ઇક ગોશાલ હતી. તે વચ્ચે તે મંચલિ નામે મંચ-

શ્રાવસ્તી નગરીમાં ઘણા માણસો કહે છે કે-‘ગોશાલક પોતાને જિન કહેતો વિચરે છે’ તે કેમ માની શકાય !

ભગવંતે કહેલો ગો-શાલકનો વૃત્તાન્ત.

મંચલિ પિતા.

મદ્રા સ્ત્રી.

સરવણગામ.

ગોવહુલ બ્રાહ્મણ.

बहुलस्स माहणस्स गोसाला यावि होत्था । तए णं से मंखली मंखे अन्नया कदायि भंदाए भारियाए गुष्णिणीए सद्धि चित्तफल-
गहत्थगए मंखत्तणेणं अप्पाणं भावेमाणे पुष्पाणुपुष्पिं चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव सरवणे सन्निवेसे जेणेव गोबहुलस्स
माहणस्स गोसाला तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता गोबहुलस्स माहणस्स गोसालाए एगदेसंसि भंडनिकखेवं करेति, भंड०
२ करेत्ता सरवणे सन्निवेसे उच्च-नीय-मज्झिमाइं कुलाइं धरसमुदाणस्स भिक्खायरियाए अडमाणे वसहीए सधओ समंता
मग्गण-गवेसणं करेति, वसहीए सधओ समंता मग्गण-गवेसणं करेमाणे अन्नत्थ वसहिं अलभमाणे तस्सेव गोबहुलस्स
माहणस्स गोसालाए एगदेसंसि वासावासं उवागए । तए णं सा भदा भारिया नवण्हं मासाणं बहुपडिपुष्पाणं अद्धट्टमाण
राइंदियाणं वीतिकंतणं सुकुमाल० जाव-पडिरूवगं दारगं पयाया । तए णं तस्स दारगस्स अम्मा-पियरो एक्कारसमे दिवसे
वीतिकंते जाव-वारसाहे दिवसे अयमेयारूवं गोणं गुणनिष्पन्नं नामधेज्जं करेति-“जम्हा णं अम्हं इमे दारए गोबहुलस्स
माहणस्स गोसालाए जाए तं होउ णं अम्हं इमस्स दारगस्स नामधेज्जं ‘गोसाले’ ‘गोसाले’त्ति । तए णं तस्स दारगस्स
अम्मा-पियरो नामधेज्जं करेति ‘गोसाले’त्ति । तए णं से गोसाले दारए उम्मुक्कवालभावे विण्णायपरिणयमेत्ते जोषणगमणुप्पत्ते
सयमेव पाडिएक्कं चित्तफलं करेति, सयमेव० २ करेत्ता चित्तफलगहत्थगए मंखत्तणेणं अप्पाणं भावेमाणे विहरति ।

३. तेणं कालेणं तेणं समएणं अहं गोयमा ! तीसं वासाइं आगारवासमज्जे वसित्ता अम्मा-पिईहिं देवत्तगएहिं एवं जहा
भावणाए जाव-एगं देवदूसमादाय मुंडे भवित्ता आगाराओ अणगारियं पधइत्तए । तए णं अहं गोयमा ! पढमं वासं अद्ध-
मासंअद्धमासेणं खममाणे अट्टियगामं निस्साए पढमं अंतरावासं वासावासं उवागए । दोच्चं वासं मासंमासेणं खममाणे पुष्पा-
णुपुष्पिं चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव रायगिहे नगरे, जेणेव नालंदा बाहिरिया, जेणेव तंतुवायसाला, तेणेव उवा-
गच्छामि, ते० २-च्छित्ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हामि, अहा० २-णिहत्ता तंतुवायसालाए एगदेसंसि वासावासं उवा-
गए । तए णं अहं गोयमा ! पढमं मासखमणं उवसंपजित्ता णं विहरामि । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते चित्तफलगहत्थगए
मंखत्तणेणं अप्पाणं भावेमाणे पुष्पाणुपुष्पिं चरमाणे जाव-दूइज्जमाणे जेणेव रायगिहे नगरे, जेणेव नालंदा बाहिरिया, जेणेव
तंतुवायसाला तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता तंतुवायसालाए एगदेसंसि भंडनिकखेवं करेति, भं० २ करेत्ता रायगिहे
नगरे उच्च-नीय० जाव-अन्नत्थ कत्थ वि वसहिं अलभमाणे तीसे य तंतुवायसालाए एगदेसंसि वासावासं उवागए, जत्थेव णं

भिक्षाचर अन्य कोइ दिवसे गर्मिणी एवी भद्रा नामे स्त्री साथे चित्रनुं पाटीउं हाथमां लइ भिक्षाचरणवाडे आत्माने भावित करतो अनु-
क्रमे विचरतो एक गामथी बीजे गाम जतो ज्यां शरवण नामे सन्निवेश-ग्राम छे अने ज्यां गोबहुल नामे ब्राह्मणनी गोशाला छे त्यां आव्यो;
त्यां आवीने गोबहुल नामे ब्राह्मणनी गोशालाना एक भागमां पोतानुं राचरचीलुं मूक्युं, मूकीने शरवण नामे गाममां उच्च, नीच अने मध्यम
कुळना धर समुदायमां भिक्षाचर्यां माटे फरतो रहेवा माटे चोतरफ स्थाननी गवेषणा करवा लाग्यो, चोतरफ गवेषणा करतां कोइ पण स्थळे
रहेवानुं स्थान नहि मळतां तेणे गोबहुल ब्राह्मणनी गोशालाना एक भागमां वर्षाक्रतु माटे आवास कर्यो. ते वखते ते भद्रानामे स्त्रीए पूरा
नवमास अने साडा सात दिवस वीत्या पछी सुकुमालहाथपगवाळा अने यावत्-सुन्दर एवा पुत्रने जन्म आप्यो. त्सार बाद ते बाळकना
मात-पिताए अगियारमो दिवस वीत्या पछी यावदू-वारमे दिवसे आ आवा प्रकारनुं गुणयुक्त अने गुणनिष्पन्न नाम पाड्युं. कारण के ‘आ
बाळक गोबहुलनामे ब्राह्मणनी गोशालामां उत्पन्न थयो छे, ते माटे आ बाळकनुं नाम गोशालक हो’-एम विचारी मातापिताए ते बाळकनुं
‘गोशालक’ एवुं नाम पाड्युं. त्सार बाद ते गोशालक नामे बाळक बाल्यावस्थानो त्याग करी विज्ञानवडे परिणतमतिवाळो थइ यौवनने
प्राप्त थयो अने पोतेज स्वतंत्र चित्रपट हाथमां लइ मंखपणावडे आत्माने भावित करतो विहरवा लाग्यो.

गोशालक नाम.

३. ते काले अने ते समये हे गौतम ! में त्रीश वर्ष सुधी गृहवासमां रहीने मातापिता देवगत थया पछी ए प्रमाणे-(आचा-
रांगना *बीजा श्रुतस्कंधना पंदरमा) भावना अय्ययनने विषे कह्या प्रमाणे ‘मातापिता जीवता दीक्षा नहि लउं’ आवो अभिग्रह पूर्ण थयो
जाणी सुवर्णनो त्याग करी, बलनो त्याग करी-इत्यादि यावत्-एक देवदूष्य वस्त्रने ग्रहण करी मुंड-दीक्षित थईने गृहस्थावासनो त्याग करी
प्रत्रय्यानो स्वीकार कर्यो. ते वखते हे गौतम ! हुं पहेला वर्षने विषे अर्धमास अर्धमासक्षमण करतां अस्थिग्रामनी निश्राए प्रथम वर्षाकालमां रहेवा
माटे आव्यो, बीजा वर्षे मास मासक्षमण करतां करतां अनुक्रमे विहार करतां, एक गामथी बीजे गाम जतां ज्यां राजगृह नगर छे, ज्यां
नालंदानो बाह्य भाग छे अने ज्यां तंतुवाय-वणकरनी शाला छे त्यां आव्यो, आवीने यथायोग्य अवग्रहने ग्रहण करी तंतुवायनी शालाना
एक भागमां वर्षाश्रुतमां रह्यो. त्सार बाद हे गौतम ! हुं प्रथम मासक्षमणनो स्वीकार करी विहरवा लाग्यो. ते समये मंखलिपुत्र गोशालक
चित्रपट हाथमां ग्रहण करी मंखपणावडे-भिक्षाचरणवाडे आत्माने भावित करतो अनुक्रमे विचरतो, यावत्-एक गामथी बीजे गाम जतो
ज्यां राजगृह नगर छे, ज्यां नालंदानो बाह्य भाग छे अने ज्यां वणकरनी शाला छे त्यां आव्यो, त्यां आवीने तंतुवायनी शालाना एक
भागमां राचरचीलु मूक्युं. मूकीने राजगृह नगरमां उच्च, नीच अने मध्यम कुळमां आहारने माटे जतो, यावत्- बीजे क्पांइ पण वसति नहि

भगवान् महावीरे
मातापिता देवलोक
गया पछी वीक्षा
लीथी.

प्रथम वर्षे अस्थिमा-
नमां चातुर्मास.
बीजा वर्षे राजगृह
नगर.

અહં ગોયમા ! । તપ ણં અહં ગોયમા ! પદમમાસક્ષમણપારણગંસિ તંતુવાયસાલાઓ પડિનિષ્કમમિ, તંતુ ૦ ૨-ક્ષમિષ્ણા
 ણાલંદાબાહિરિયં મજ્ઞમજ્ઞેણં જેણેવ રાયગિહે નગરે તેણેવ ઉવાગચ્છામિ, રાયગિહે નગરે ઉચ્ચ-નીય ૦ જાવ-અહમાણે વિજયસ્સ
 ગાહાવહસ્સ ગિહં અણુપવિટ્ટે । તપ ણં સે વિજય ગાહાવતી મમં પજ્જમાણં પાસતિ, પાસિત્તા હટ્ટુતુટ્ટુ ૦ ક્ષિપ્પામેવ આસણાક્ષો
 અબ્ભુટ્ટે, સ્વિ ૦ ૨-ટ્ટેતા પાયપીઠાઓ પચ્છોરુહર, પા ૦ ૨-હિત્તા પાડયાઓ ઓમુયર, પા ૦ ૨ ઓમુહિત્તા પગસાણિયં ઉસરાણં
 કરેતિ, કરેત્તા અંજલિમડલિયહત્થે મમં સત્તદ્વપયાઈ અણુગચ્છઈ, ૨ મમં તિક્ષુત્તો આયાહિણપયાહિણં કરેતિ, ૨ મમં ઘંવતિ
 નમંસતિ, ૨ મમં વિડલેણં અસણ-પાણ-સ્વાદમ-સાદમેણં પડિલામેસ્સામિત્તિ કટ્ટુ તુટ્ટે, પડિલામેમાણે વિ તુટ્ટે, પડિલામિતે વિ
 તુટ્ટે । તપ ણં તસ્સ વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ તેણં દશ્વસુદ્ધેણં દાયગસુદ્ધેણં પડિગાહગસુદ્ધેણં તિવિહેણં તિકરણસુદ્ધેણં ઘાણેણં મપ
 પડિલામિપ સમાણે દેવાઉપ નિબદ્ધે, સંસારે પરિત્તીકપ, ગિહંસિ ય સે હમાઈ પંચ વિદ્ધાઈ પાડખ્મૂયાઈ, તંજહા-૧વસુધારા
 ઘુટ્ટા, ૨ દસદ્ધવન્ને કુસુમે નિવાતિપ, ૩ ચેલુક્ષેવે કપ, ૪ આહયાઓ દેવદુંદુમીઓ, ૫ અંતરા વિ ય ણં આગાસે 'અહો ઘાણે
 ઘાણે' ત્તિ ઘુટ્ટે । તપ ણં રાયગિહે નગરે સિંઘાડગ ૦ જાવ-પહેસુ યહુજ્જણો અન્નમન્નસ્સ પવમાહક્કવહ, જાવ-પવં પરુવેઈ-'ધન્ને ણં
 દેવાણુપ્પિયા ! વિજય ગાહાવતી, કયત્થે ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિજયે ગાહાવર્હ, કયપુન્ને ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિજય ગાહાવર્હ, કય-
 લક્ષણે ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિજયે ગાહાવર્હ, કયા ણં લોયા દેવાણુપ્પિયા ! વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ, સુલદ્ધે ણં દેવાણુપ્પિયા !
 માણુસ્સપ જમ્મજીવિયફલે વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ, જસ્સ ણં ગિહંસિ તહારુવે સાધુ સાધુરુવે પડિલામિપ સમાણે હમાઈ પંચ
 વિદ્ધાઈ પાડખ્મૂયાઈ, તંજહા-૧ વસુધારા ઘુટ્ટા, જાવ-'અહો ઘાણે ઘાણે'ત્તિ ઘુટ્ટે, તં ધન્ને, કયત્થે, કયપુન્ને, કયલક્ષણે, કયા
 ણં લોયા, સુલદ્ધે માણુસ્સપ જમ્મજીવિયફલે વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ, વિજ ૦' ૨ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે ઘણુજ્જણસ્સ
 અંતિપ પ્યમટ્ટં સોઘા નિસમ્મ સમુપ્પન્નસંસપ સમુપ્પન્નકોડહલ્લે જેણેવ વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ ગિહે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ, તેણેવ
 ઉવાગચ્છિત્તા પાસઈ વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ ગિહંસિ વસુહારં ઘુટ્ટં, દસદ્ધવન્ને કુસુમં નિવડિયં, મમં ચ ણં વિજયસ્સ ગાહાવ-
 હસ્સ ગિહાઓ પડિનિષ્કમમણં પાસતિ, પાસિત્તા હટ્ટુતુટ્ટે જેણેવ મમં અંતિપ તેણેવ ઉવાગચ્છઈ, ઉવાગચ્છિત્તા મમં તિક્ષુત્તો

પ્રથમ માસક્ષમણના
 પારણાને દિવસે વિ-
 જયગાથાપતિના ઘેર
 ભગવંતનો પ્રવેશ.

વિજયગૃહપતિને ઘેર-
 પાંચ દિવ્યો પ્રગટ
 થયું.

ગોશાલકનું વિજય-
 ગૃહપતિને ઘેર
 આગમન.

મઠતાં તે તંતુવાયની શાલાના એક ભાગમાં જ્યાં હું રહેલો હતો ત્યાં વર્ષાઋતુમાં રહેવા માટે આવ્યો. ત્યાર બાદ હે ગૌતમ ! હું પ્રથમ માસક્ષ-
 મણના પારણાને દિવસે તંતુવાયની શાલાથી બહાર નીકળી નાલંદાના બહારના ભાગના મધ્ય ભાગમાં ધઈ જ્યાં રાજગૃહ નગર છે ત્યાં આવ્યો.
 રાજગૃહ નગરમાં ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમ કુલમાં યાવત્-આહાર માટે પરતા મેં વિજયનામે ગાથાપતિના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો. તે વખતે તે વિજયનામે
 ગાથાપતિને મને આવતાં જોયો, મને આવતાં જોઈને પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થઈ તે તુરત આસનથી ઉઠ્યો, ઊઠીને જલદી સિંહાસનથી ઉતરી પાદુ-
 કાનો ત્યાગ કરી એક સાડીવાલું ઉત્તરાસંગ કરી, અંજલિવડે હાથ જોડી સાત આઠ પગલાં મારી સામો આવ્યો, મારી સામો આવીને મને
 ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી, વંદન અને નમસ્કાર કર્યા, વંદન અને નમસ્કાર કરી 'મને પુષ્કલ અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ આહારથી
 પ્રતિલામીશ-સત્કારીશ'-એમ વિચારી તે સંતુષ્ટ થયો, પ્રતિલાભતાં પળ સંતુષ્ટ થયો, પ્રતિલાભ્યા બાદ પળ સંતુષ્ટ થયો, અને ત્યાર પછી તે
 વિજયગાથાપતિને દ્રવ્યની શુદ્ધિથી, દાયકની શુદ્ધિથી અને પાત્રની શુદ્ધિથી તથા ત્રિવિધ-મન, વચન, કાયાની શુદ્ધિથી અને ત્રિકરણ શુદ્ધિથી
 દાનવડે મને પ્રતિલાભવાથી દેવનું આયુષ્ય બાંધ્યું, સંસાર અરૂપ કર્યો અને તેના ઘરમાં આ પાંચ દિવ્યો પ્રગટ થયાં, તે આ પ્રમાણે-૧વસુ-
 ધારાની વૃષ્ટિ, ૨ પાંચ વર્ણના પુષ્પોની વૃષ્ટિ, ૩ ધ્વજારૂપ વલ્લની વૃષ્ટિ, ૪ દેવદુંદુમિનું વાગવું અને ૫ આકાશને વિષે 'આશ્ચર્યકારી દાન,
 આશ્ચર્યકારી દાન'-એવી ઉદ્ગોષણા. ત્યાર બાદ રાજગૃહ નગરમાં શૃંગાટક-ત્રિકમાર્ગ, યાવત્-રાજમાર્ગમાં ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે,
 યાવત્-એવી પ્રરૂપણા કરે છે કે 'હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાથાપતિ ધન્ય છે, હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાથાપતિ કૃતાર્થ છે, હે દેવાનુપ્રિય !
 વિજયગાથાપતિ પુણ્યશાળી છે, હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાથાપતિ કૃતલક્ષણ છે, હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાથાપતિના ઉભય લોક સાર્થક છે
 અને વિજયગાથાપતિનું મનુષ્યસંબન્ધી જન્મ અને જીવિતનું ફલ પ્રશંસનીય છે, જેના ઘરને વિષે તેવા પ્રકારના સાધુ-ઉત્તમ અને સૌમ્ય
 આકારવાળા-શ્રમણને પ્રતિલાભવાથી આ પાંચ દિવ્યો પ્રગટ થયાં; તે પાંચ દિવ્યો આ પ્રમાણે-૧ વસુધારાની વૃષ્ટિ, યાવત્-૫ 'આશ્ચર્યકારી
 દાન, આશ્ચર્યકારી દાન'-એવી ઉદ્ગોષણા. તે માટે તે ધન્ય છે, કૃતાર્થ છે, કૃતપુણ્ય છે, કૃતલક્ષણ છે, અને તેના બંને લોક સાર્થક છે, તેમજ
 વિજયગૃહપતિનું મનુષ્યસંબન્ધી જન્મ અને જીવિતનું ફલ પ્રશંસનીય છે.' ત્યાર બાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક ઘણા માણસો પાસેથી આ વાત
 સાંભળી, અવધારી જેને સંશય અને કુતૂહલ ઉત્પન્ન થયા છે એવો તે વિજયગૃહપતિના ઘેર આવ્યો. આવીને તેણે વિજયગૃહ-
 પતિના ઘરને વિષે વર્ષેલી વસુધારા, નીચે પડેલાં પાંચ વર્ણોના પુષ્પો, તથા ઘરથી બહાર નીકળતાં મને અને વિજયગૃહપતિને જોયા; જોઈને
 પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થઈ તે ગોશાલક જ્યાં હું હતો ત્યાં આવ્યો, ત્યાં આવી મને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી, વંદન અને નમસ્કાર કરી તેણે
 આ પ્રમાણે કહ્યું-'હે ભગવન્ ! તમે મારા ધર્માચાર્ય છો અને હું તમારો ધર્મશિષ્ય છું.' તે વખતે હે ગૌતમ ! મેં મંચલિપુત્ર ગોશાલકની આ
 ઘાતનો આદર ન કર્યો, તેમ સ્વીકાર ન કર્યો; પરંતુ હું મૌન રહ્યો. ત્યાર બાદ હે ગૌતમ ! હું રાજગૃહ નગર થકી નીકળી નાલંદાના બહાર-
 ના મધ્ય ભાગમાં ધઈ જ્યાં તંતુવાયની શાલા છે ત્યાં આવ્યો, ત્યાં આવી બીજા માસક્ષમણનો સ્વીકાર કરી વિહરવા લાગ્યો. ત્યાર પછી હે

आयाह्निपयाह्निं करेइ, करेत्ता मम वंदइ, नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता मम एवं वयासी-‘तुज्जे णं भंते ! ममं घम्मायरिया, अहंमं तुज्जं धम्मंतेवासी’ । तप णं अहं गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स पयमट्टं नो आढामि, नो परिजाणामि, तुसिणीप संचिट्टामि । तप णं अहं गोयमा ! रायगिहाओ नगराओ पडिनिक्खमामि, पडिनिक्खमित्ता णालंदं बाहिरियं मज्झमज्जेणं जेणेव तंतुवायसाला, तेणेव उवागच्छामि, उवागच्छित्ता दोच्चं मासक्खमणं उवसंपज्जित्ता णं विहरामि । तप णं अहं गोयमा ! दोच्चंमासक्खमणपारणगंसि तंतुवायसालाओ पडिनिक्खमामि, तं० २-क्खमित्ता णालंदं बाहिरियं मज्झमज्जेणं जेणेव रायगिहे नगरे जाव-अडमाणे आनंदस्स गाहावइस्स गिहं अणुप्पविट्ठे । तप णं से आणंदे गाहावती ममं एज्जमाणं पासति-एवं जहेव विजयस्स, नवरं ममं विउलाप खज्जगविहीप ‘पडिलाभेस्सामी’ति तुट्ठे, सेसं तं चेव, जाव-तच्चं मासक्खमणं उवसंपज्जित्ता णं विहरामि । तप णं अहं गोयमा ! तच्चंमासक्खमणपारणगंसि तंतुवायसालाओ पडिनिक्खमामि, तंतु० २-क्खमित्ता तहेव जाव-अडमाणे सुणंदस्स गाहावइस्स गिहं अणुप्पविट्ठे । तप णं से सुणंदे गाहावती एवं जहेव विजयगाहावती, नवरं ममं सच्चकामगुणिएणं भोयणेणं पडिलाभेति, सेसं तं चेव जाव-चउत्थं मासक्खमणं उवसंपज्जित्ता णं विहरामि । तीसे णं नालं-दाप बाहिरियाप अदूरसामंते पत्थ णं कोल्लाप नामं सन्निवेसे होत्था, सन्निवेसवन्नओ । तत्थ णं कोल्लाप संनिवेसे बहुले नामं माहणे परिवसइ, अहे जाव-अपरिभूए, रिउच्चेय० जाव-सुपरिनिट्ठिए यावि होत्था । तप णं से बहुले माहणे कत्तियचाउ-म्मासियपाडिवगंसि विउलेणं महुघयसंजुत्तेणं परमण्णेणं माहणे आयामेत्था । तप णं अहं गोयमा ! चउत्थमासक्खमणपारण-गंसि तंतुवायसालाओ पडिनिक्खमामि, तंतु० २-क्खमित्ता णालंदं बाहिरियं मज्झमज्जेणं निग्गच्छामि, निग्गच्छित्ता जेणेव कोल्लाप संनिवेसे तेणेव उवागच्छामि, ते० उवागच्छित्ता कोल्लाप सन्निवेसे उच्च-नीय० जाव-अडमाणस्स बहुलस्स माहणस्स गिहं अणुप्पविट्ठे । तप णं से बहुले माहणे ममं एज्जमाणं तहेव जाव-ममं विउलेणं महुघयसंजुत्तेणं परमण्णेणं पडिलाभेस्सामीति तुट्ठे । सेसं जहा विजयस्स, जाव-बहुले माहणे बहु० २ ।

४. तप णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं तंतुवायसालाप अपासमाणे रायगिहे नगरे सन्भितरवाहिरियाप ममं सच्चओ समंता मग्गणगवेसणं करेति, ममं कत्थ वि सुत्ति वा खुत्ति वा पवत्ति वा अलभमाणे जेणेव तंतुवायसाला तेणेव उवा-गच्छइ, ते० २ उवागच्छित्ता साडियाओ य पाडियाओ य कुंडियाओ य वाहणाओ य चित्तफलगं च माहणे आयामेति, आयामेत्ता सउत्तरोट्टं मुंडं कारेति, स० २ कारेत्ता तंतुवायसालाओ पडिनिक्खमति, तं० २-क्खमित्ता णालंदं बाहिरियं

गौतम ! बीजा मासक्षमणना पारणाने विषे तंतुवायनी शालाथी नीकळी नालंदाना बहारना मध्य भागमां थई ज्यां राजगृह नगर छे त्यां यावत्-भिक्षा माटे जतां आनंदगृहपतिना घेर प्रवेश कर्यो. त्थार बाद ते आनंदगृहपति मने आवतो जोई-इत्यादि बधो वृत्तांत विजय-गृहपतिनी पेठे (सू० ३.) जाणवो, परन्तु एटलो विशेष छे के ‘मने अनेक प्रकारनी भोजन विधिथी प्रतिलाभीश’-एम विचारी ते आनंद-गृहपति संतुष्ट थयो-इत्यादि बाकीनुं वृत्तान्त पूर्वे कक्षा प्रमाणे जाणवुं, यावत्-हुं त्रीजा मासक्षमणनो स्वीकार करी विहरवा लाग्यो. त्थार बाद हे गौतम ! मैं त्रीजा मासक्षमणना पारणाने विषे तंतुवायनी शालाथी बहार नीकळी यावत्-भिक्षाए जतां सुनन्दगृहपतिना घेर प्रवेश कर्यो. त्थार बाद ते सुनन्दगृहपतिए-इत्यादि सर्वे वृत्तान्त विजयगृहपतिनी पेठे (सू० ३) जाणवो, परन्तु एटलो विशेष छे के तेणे मने सर्वकामना गुणयुक्त भोजनवडे प्रतिलाभ्यो. बाकीनुं बधुं पूर्वे प्रमाणे जाणवुं. त्थार पछी हुं चोथा मासक्षमणनो स्वीकार करी विहरवा लाग्यो. हवे ते नालंदाना बहारना भागथी थोडे दूर एक कोल्लाक नामे सन्निवेश हतो. अहीं सन्निवेशनुं वर्णन जाणवुं, ते कोल्लाक सन्निवेशने विषे बहुल नामे ब्राह्मण वसतो हतो. ते धनिक, यावत्-कोइथी पराभव न पामे तेवो हतो. ते ऋग्वेद-इत्यादि ब्राह्मणोना शास्त्र तथा रीत-रीवा-जमां कुशल हतो. त्थार बाद ते बहुल नामे ब्राह्मणे कार्तिक चातुर्मासनी प्रतिपदने विषे पुष्कळ मधु-खांड अने घी-संयुक्त परमान्न-क्षीरवडे ब्राह्मणोने जमाड्या. ते वत्ते हे गौतम ! हुं चोथा मासक्षमणना पारणाने विषे तंतुवायनी शालाथी नीकळी नालंदाना बहारना मध्यभागमां थई ज्यां कोल्लाक नामे सन्निवेश हतो त्यां आव्यो, त्यां आवी कोल्लाक संनिवेशने विषे उच्च, नीच अने मध्यम कुळमां यावत्-भिक्षाचर्याए जतां मे बहुल ब्राह्मणना घेर प्रवेश कर्यो. त्थार पछी ते बहुल ब्राह्मणे मने आवतां जोयो-इत्यादि पूर्व प्रमाणे कहेवुं, यावत्-‘मने मधु अने घृत संयुक्त परमान्नवडे प्रतिलाभीश’ एम धारी ते संतुष्ट थयो-बाकी बधुं विजयगृहपतिनी पेठे (सू० ३) जाणवुं, यावत्-‘बहुल ब्राह्मण धन्य छे’.

४. त्थारबाद मंखलिपुत्र गोसालके मने तंतुवायनी शाळायां नहि जोवाथी राजगृह नगरनी बहार ने अंदर चोतरफ मारी गवेषणा-तपास करी, परंतु मारी क्यांइ पण श्रुति, क्षुति-शब्द के प्रवृत्ति नहि मळवाथी ज्यां तंतुवायनी शाळा हती त्यां ते गयो, त्यां जईने तेणे शाटिका-अंदरना वळो, पाटिका-उपरना वळो, कुंडीओ, उपानह-पगरखां अने चित्रपटने ब्राह्मणोने आपीने दाढी अने मुंछनुं मुंडन करावुं. त्थारबाद तंतुवायनी शाळा थकी नीकळी नालंदाना बाहेरना मध्य भागमां थई ज्यां कोल्लाक नामे सन्निवेश छे त्यां आव्यो. त्थार पछी कोल्लाक सन्निवेशनां बहारना भागमां घणा माणसो परस्पर आ प्रमाणे कहे छे, यावत्-प्ररूपे छे के-‘हे देवानुप्रियो ! बहुल नामे

बीजुं मासक्षमण.

भगवंतनो बीजा मासक्षमणना पारणाने दिवसे आनंद-गृहपतिना घेर प्रवेश.

त्रीजुं मासक्षमण. त्रीजा मासक्षमणना पारणाने दिवसे सुनन्दगृह-पतिना घेर प्रवेश. कोल्लाक सन्निवेश. बहुल ब्राह्मण.

चतुर्थे मासक्षमणना पारणाने दिवसे बहुल ब्राह्मणना घेर प्रवेश.

भगवंते करेलो गोशालकनो शिष्यतरीके स्वीकार.

મજ્જામજ્જેણં નિગ્ગચ્છઈ, નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ કોહ્લાગસન્નિવેસે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ । તપ્પ ણં તસ્સ કોહ્લાગસ્સ સંનિવેસસ્સ વહિયા
 बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमाइक्खति, जाव-परूवेति-‘धन्ने णं देवाणुप्पिया ! बहुले माहणे, तं चेव जाव-जीवियफले बहुलस्स
 माहणस्स व०’ २ । तप णं तस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स बहुजणस्स अंतियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म अयमेयारूवे अन्न-
 त्थिए जाव-समुप्पज्जित्था-‘जारिसिया णं ममं धम्मायरियस्स धम्मोवदेसगस्स समणस्स भगवओ महावीरस्स इही जुत्ती
 जैसे बले वीरिए पुरिसकारपरकमे लद्धे पत्ते अभिसमन्नागए, नो खलु अत्थि तारिसिया णं अन्नस्स कस्सइ तहारूवस्स
 समणस्स वा माहणस्स वा इही जुत्ती जाव-परकमे लद्धे पत्ते अभिसमन्नागए; तं निस्संदिद्धं च णं एत्थ ममं धम्मायरिए
 धम्मोवदेसए समणे भगवं महावीरे भविस्सतीति कट्टु कौह्लागसन्निवેસે સન્નિવેસવાહિરિય મમં સદ્ધઓ સમંતા મગ્ગણગવેસણં
 કરેઈ, મમં સદ્ધઓ જાવ-કરેમાણે કોહ્લાગસંનિવેગસસ્સ વહિયા પળિયભૂમીય મપ્પ સંદ્ધિ અભિસમન્નાગપ । તપ્પ ણં સે ગોસાલે
 મંખલિપુત્તે દટ્ટ-તુટ્ટે મમં તિવ્વલુત્તો આયાહિણં વયાહિણં જાવ-નમંસિત્તા એવં વયાસી-‘તુજ્જે ણં મંતે ! મમ ધમ્માયરિયા,
 अहन्नं तुज्झं अंतेवासी’ । तप णं अहं गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स एयमट्ठं पडिसुणेमि । तप णं अहं गोयमा ! गोसा-
 लेणं मंखलिपुत्तेणं सद्धि पणियभूमीय छद्दासाइं लाभं अलाभं सुखं दुक्खं सक्कारमसक्कारं पच्चणुग्भवमाणे अणिच्चजागरियं
 विहरित्था ।

૫. તપ્પ ણં અહં ગોયમા ! અન્નયા કદાપિ પદમસરદકાલસમયંસિ અપ્પલુટ્ટિકાર્યાંસિ ગોસાલેણં મંખલિપુત્તેણં સંદ્ધિ સિદ્ધ-
 ત્યગામાઓ નગરાઓ કુમ્મગામં નગરં સંપટ્ટીપ વિહારાપ । તસ્સ ણં સિદ્ધત્યગામસ્સ નગરસ્સ કુમ્મગામસ્સ નગરસ્સ ય અંતરા
 एत्थ णं महं एगे तिलथंभए पत्तिए पुप्फिए हरियगरेरिज्जमाणे सिरीए अतीव २ उवसोभेमाणे २ चिट्ठइ । तप णं से गोसाले
 મંખલિપુત્તે તં તિલથંભગં પાસઈ, પાસિત્તા મમં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા એવં વયાસી-‘એસ ણં મંતે ! તિલથંભપ
 किं निप्पज्जिस्सइ नो निप्पज्जस्सति ? एए य सत्त तिलपुप्फजीवा उदाइत्ता २ कहिं गच्छिहिंति, कहिं उववज्जिहिंति ? तप
 ણં અહં ગોયમા ! ગોસાલં મંખલિપુત્તં એવં વયાસી-‘ગોસાલા ! એસ ણં તિલથંભપ નિપ્પજ્જિસ્સઈ, નો ન નિપ્પજ્જિસ્સઈ, એ
 सत्त तिलपुप्फजीवा उदाइत्ता २ एयस्स चेव तिलथंभगस्स एगाए तिलसंगलियाए सत्त तिला पच्चायाइस्संति’ । तप णं से
 ગોસાલે મંખલિપુત્તે મમં એવં આઈક્ખમાણસ્સ એયમટ્ઠં નો સદ્દહતિ, નો પત્તિયતિ, નો રોપ્પઈ, એયમટ્ઠં અસદ્દહમાણે, અપત્તિયમાણે,
 अरोएमाणे ममं पणिहाए ‘अयं णं मिच्छावादी भवउ’ त्ति कट्टु ममं अंतियाओ सणियं २ पच्चोसकइ, पच्चोसक्कित्ता जेणेव से

ब्राह्मण धन्य छे’-इत्यादि पूर्वे कथा प्रमाणे कहेवुं, यावत्-‘बहुल ब्राह्मणनो जन्म अने जीवितव्यनुं फल प्रशंसनीय छे.’ ते वखते घणा माणसो
 पासेथी आ वात सांभळीने अने अवधारीने मंखलिपुत्र गोशालकने आवा प्रकारनो आ विचार यावत्-उत्पन्न थयो-‘मारा धर्माचार्य अने
 धर्मोपदेशक श्रमण भगवान् महावीरने जेवी ऋद्धि, वुति-तेज, यश, बल, वीर्य अने पुरुषकार-पराक्रम लब्ध छे, प्राप्त थएल छे, सन्मुख
 थयेल छे, तेवा प्रकारनी ऋद्धि, वुति-तेज, यावत्-पुरुषकार-पराक्रम अन्य कोई तेवा प्रकारना श्रमण या ब्राह्मणने लब्ध, प्राप्त के
 सन्मुख थएल नथी, ते माटे अवश्य अहिं मारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण भगवंत महावीर हशे’-एम विचारी ते कोह्लाक सन्नि-
 वेशनी बहार अने अंदर चोतरफ मारी मार्गणा अने गवेषणा करवा लाग्यो. चोतरफ मारी गवेषणा करतां कोह्लाक सन्निवेषना बहारना
 भागमां मनोज्ञ भूमिने विषे ते मने मळ्यो. ल्यारवाद ते मंखलिपुत्र गोशालक प्रसन्न अने संतुष्ट थई मने त्रणवार प्रदक्षिणा करी यावत्-
 नमस्कार करी आ प्रमाणे बोल्यो-‘हे भगवन् ! तमे मारा धर्माचार्य छो, अने हुं तमारो शिष्य छुं’. ल्यारे हे गौतम ! में मंखलिपुत्र
 गोशालकनी ए वातने स्वीकारी. ल्यारवाद हे गौतम ! हुं मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे प्रणीतभूमिने विषे छ वर्ष सुधी लाभ, अलाभ,
 सुख, दुःख, सत्कार अने असत्कारनो अनुभव करतो अने तेनी अनित्यतानो विचार करतो विहरवा लाग्यो.

૫. લ્યારવાદ હે ગૌતમ ! અન્ય કોઈ દિવસે પ્રથમ શરદ કાઠના સમયમાં જ્યારે વૃષ્ટિ થતી ન હતી ત્યારે મેં મંખલિપુત્ર ગોશાલકની
 સાથે સિદ્ધાર્થ ગ્રામનામે નગરથી કૂર્મગ્રામ નામે નગર તરફ જવા માટે પ્રયાણ કર્યું, સિદ્ધાર્થ ગ્રામનામે નગર અને કૂર્મગ્રામ નગરની વચ્ચે અહિં
 एक मोटो तलनो छोड पत्रवाळो, पुष्पवाळो, हरितपणाथी अखंत शोभतो अने शोभावडे अखंत अधिक अधिक दीपतो हतो. हवे ते
 મંખલિપુત્ર ગોશાલકે તે તલના છોડને જોયો, જોઈને મને વંદન અને નમસ્કાર કરી આ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે ભગવન્ ! આ તલનો છોડ
 नीपजशे के नहि नीपजे ? आ सात तलना पुष्पना जीवो मरी मरीने क्यां जशे अने क्यां उपजशे ? हे गौतम ! ल्यारे मंखलिपुत्र
 ગોશાલકને મેં આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ગોશાલક ! આ તલનો છોડ નીપજશે, નહિ નીપજે એમ નહિ, આ સાત તલના પુષ્પના જીવો મરી મરીને
 आज तलना छोडनी एक तलफळीने विषे सात तलरूपे उपजशे.’ ल्यारे ए प्रमाणे कहेतां मारी आ वातनी मंखलिपुत्र गोशालके श्रद्धा,
 પ્રતીતિ તેમ રુચિ ન કરી, આ વાતની શ્રદ્ધા નહિ કરતાં, પ્રતીતિ નહિ કરતાં અને અરુચિ કરતાં ‘મારા નિમિત્તે આ મિધ્યાવાદી
 थाओ’-एम समजी मारी पासेथी धीमे धीमे गयो, अने ज्यां ते तलनो छोड छे, त्यां आवीने तेणे ते तलना छोडने माटीसहित मूळथी
 उखेडी नांख्यो, उखेडीने तेने एकान्ते म्क्यो. हे गौतम ! तत्काळ ज आकाशमां दिव्य वादळ थयुं, अने ते दिव्य वादळ क्षण वारमां ज

મગવંતનો ગોશા-
 લક સાથે સિદ્ધાર્થ
 ગ્રામથી કૂર્મગ્રામ
 તરફ વિહાર અને
 માર્ગમાં તલના
 છોડનું જોવું.
 ગોશાલકનો ભગ-
 વંત મહાવીરને
 પ્રશ્ન-તલનો છોડ
 નીપજશે કે નહિ ?
 ગોશાલકનું ભગ-
 વંતની વાતને
 મિથ્યા કરવા માટે
 તલના છોડને
 ઉખેડી નાંખવું.

तिलयंभए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता तं तिलयंभगं सलेट्टुयायं चैव उप्पाडेइ, उप्पाडेत्ता एगंते पडेति । तक्खणमेसं च णं गोयमा ! दिव्हे अब्भवइलए पाउब्भूए । तए णं से दिव्हे अब्भवइलए खिप्पामेव पतणतणापति, खिप्पामेव पचिज्जुयाति, खिप्पामेव नच्चोदगं णातिमट्टियं पविरलपफुसियं रयरेणुविणासणं दिव्वं सलिलोदगं वासं वासति, जेणं से तिलयंभए आसत्थे पच्चायाए, तत्थेव बद्धमूले, तत्थेव पतिट्टिए । ते य सत्त तिलपुप्फजीवा उदाइत्ता २ तस्सेव तिलयंभगस्स एगाए तिलसंगलि-याए सत्त तिला पच्चायाया ।

६. तए णं अहं गोयमा ! गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं सद्धि जेणेव कुम्मग्गामे नगरे तेणेव उवागच्छामि, तए णं तस्स कुम्मग्गामस्स नगरस्स बहिया वेसियायणे नामं बालतवस्सी छट्टुलट्टेणं अणिक्खत्तेणं तवोकम्मेणं उहं वाहाओ पणिज्जिय २ सुराभिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे विहरइ, आइच्चतेयतवियाओ य से छप्पदीओ सच्चओ समंता अभिनिस्सवन्ति, पाण-भूय-जीव-सत्त-दयट्टुयाए च णं पडियाओ २ तत्थेव भुज्जो २ पच्चोरुमेति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते वेसियायणं बालतवस्सि पासति, पासित्ता ममं अंतियाओ सणियं २ पच्चोसक्कइ, ममं २ पच्चोसक्कित्ता जेणेव वेसियायणे बालतवस्सी तेणेव उवागच्छति, ते २-च्छित्ता वेसियायणं बालतवस्सि एवं वयासी-‘किं भवं मुणी, मुणिए, उदाहु जूयासेज्जायरए’ ? तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स एयमट्टं णो आढाति, नो परियाणति, तुसिणीए संचिद्वृत्ति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते वेसियायणं बालतवस्सि दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी-‘किं भवं मुणी, मुणिए, जाव-सेज्जा-यरए’ । तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते जाव-मिसि-मिसेमाणे आयावणभूमीओ पच्चोरुभति, आ २-रुभित्ता तेयासमुग्घाएणं समोहन्नइ, तेया २ समोहणित्ता सत्तट्टुपयाइं पच्चोसक्कइ, स २-सक्कित्ता गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स वहाए सरीरगंसि तेयं निसिरइ । तए णं अहं गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अणुकंपणट्टुयाए वेसियायणस्स बालतवस्सिस्स तेयपडिसाहरणट्टुयाए एत्थ णं अंतरा अहं सीयलियं तेयलेस्सं निसिरामि, जाए सा ममं सीयलियाए तेयलेस्साए वेसियायणस्स बालतवस्सिस्स सा उसिणा तेयलेस्सा पडिहया । तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी ममं सीयलियाए तेयलेस्साए सीओसिणं तेयलेस्सं पडिहयं जाणित्ता गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स

गर्जना करवा लाग्युं, एकदम वीजळी चमकवा लागी, अने तुरतज-अत्यंत पाणी अने अत्यंत कादव न थाय तेवी थोडा पाणीनां बिंदुवाळी, रज अने धूलने शांत करनार एवी दिव्य उदकनी वृष्टि थई. (अथवा सीतादिक महानदीओना पाणी जेवा पाणीनी वृष्टि थई.) जेथी करी ते तलनो छोड स्थिर थयो, विशेष स्थिर थयो, उग्यो अने बद्धमूल थई त्यां ज प्रतिष्ठित थयो. ते सात तल पुष्पना जीवो मरण पामी पामीने तेज तलना छोडनी एक तलफळीमां सात तलरूपे उत्पन्न थया.

६. सार बाद हे गौतम ! हुं मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे ज्यां कूर्मग्राम नामे नगर छे त्यां आव्यो. ते वखते ते कूर्मग्राम नगरनी बहार वेश्यायन नामे बालतपस्वी निरंतर छट्ट छट्टना तप करवावडे पोताना बने हाथ उंचा राखी राखीने सूर्यना सन्मुख उभो रही आतापनाभूमिने विषे आतापना लेतो विहरतो हतो. सूर्यना तेजवडे तपेली यूकाओ चोतरफथी नीकळती हती, अने ते सर्व प्राण, भूत, जीव अने सत्त्वनी दयाने माटे पडी गयेली ते यूकाओने पाछी त्यां ने त्यां मूकतो हतो. हवे ते मंखलिपुत्र गोशालके वेश्यायन नामे बालतपस्वीने जोयो, जोईने मारी पासेथी ते धीमे धीमे पाछो गयो. पाछो जईने ज्यां वेश्यायन नामे बालतपस्वी छे त्यां आवी वेश्यायन नामे बालतपस्वीने ए प्रमाणे कह्युं- ‘शुं तमे मुनि छो के मुनिक-चसकेल छो, अथवा यूकाना शय्यातर छो’ ? स्यारे ते वेश्यायन नामे बालतपस्वीए मंखलिपुत्र गोशाल-कना ए कथननो आदर अने स्वीकार कर्यो नहि, परन्तु मौन धारण कर्युं. सार बाद ते मंखलिपुत्र गोशालके वेश्यायन नामे बालतपस्वीने वीजी वार अने त्रीजी वार पण ए प्रमाणे कह्युं के ‘तमे मुनि छो, चसकेल छो, के यूकाना शय्यातर छो’ ? ज्यारे मंखलिपुत्र गोशालके वीजी वार अने त्रीजी वार ए प्रमाणे कह्युं स्यारे ते वेश्यायन नामे बालतपस्वी एकदम कुपित थयो अने यावत्-क्रोधे धमधमायमान थई आतापनाभूमिथी नीचे उतर्यो. नीचे आवीने तेजःसमुद्घात करी सात आठ पगला पाछो खसी मंखलिपुत्र गोशालकना वधने माटे तेणे शरीरमांथी तेजोलेश्या बहार काढी. सार बाद हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकना उपर अनुकंपाथी वेश्यायन बालतपस्वीनी तेजोलेश्यानुं प्रतिसंहरण करवा माटे आ प्रसंगे में शीत तेजोलेश्या बहार काढी, अने मारी शीत तेजोलेश्याए वेश्यायन बालतपस्वीनी उष्ण तेजोलेश्यानुं प्रतिघात कर्यो. सार पछी ते वेश्यायन बालतपस्वीए मारी शीततेजोलेश्याथी पोतानी उष्णतेजोलेश्यानुं प्रतिघात थयेलो जाणीने अने मंख-लिपुत्र गोशालकना शरीरने कंड पण थोडी के वधारे पीडा अथवा अवयवनो छेद नहि करायेलो जोईने पोतानी उष्ण तेजोलेश्याने पाछी खेंची लीथी, पोतानी उष्ण तेजोलेश्याने पाछी खेंचीने ते आ प्रमाणे बोल्यो-‘हे भगवन् ! में जाण्युं, हे भगवन् ! में जाण्युं.’ स्यार पछी मंखलिपुत्र गोशालके मने ए प्रमाणे कह्युं के ‘हे भगवन् ! आ यूकाना शय्यातर बालतपस्वीए आपने ‘हे भगवन् ! में जाण्युं, हे भगवन् !

गोशालकने वेश्या-यन बालतपस्वीनो समागम, तेमने गोशालकनुं उपहा-सपूर्वक कथन, तेमनुं गोशालक उपर तेजोलेश्यानुं मुकडं, शीतलेश्या मूकी भगवन्ते करेलुं गोशालकनुं रक्षण.

सरीरगस्स किञ्चि आवाहं वा वावाहं वा छविच्छेदं वा अकीरमाणं पासित्ता सीओसिणं तेयलेस्सं पडिसाहरइ, सीओ० २—साहरित्ता ममं एवं वयासी—‘से गयमेयं भगवं ! से गयमेयं भगवं ! । तए णं गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवं वयासी—किं णं भंते ! एस जूयासिज्जायरए तुम्हे एवं वयासी—‘से गयमेयं भगवं ! से गयमेयं भगवं ? तए णं अहं गोयमा ! गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी—‘तुमं णं गोसाला ! वेसियायणं बालतवस्सि पाससि, पासित्ता ममं अंतियाओ सणियं २ पच्चोसकसि, जेणेव वेसियायणे बालतवस्सी तेणेव उवागच्छसि, ते० २—च्छित्ता वेसियायणं बालतवस्सि एवं वयासी—‘किं भवं मुणी, मुणिए, उदाहु जूयासेज्जायरए ? तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी तव एयमट्टं नो आढाति, नो परिजाणति, तुसिणीए संच्चिदुइ । तए णं तुमं गोसाला ! वेसियायणं बालतवस्सि दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी—‘किं भवं मुणी, मुणिए, जाव—सेज्जायरए ? तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी तुमं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते जाव—पच्चोसकति, पच्चोसकित्ता तव वहाए सरीरगंसि तेयलेस्सं निस्सिरइ । तए णं अहं गोसाला ! तव अणुकंपणट्टयाए वेसियायणस्स बालतवस्सिस्स सीयतेयपडिसाहरणट्टयाए पत्थ णं अंतरा सीयलियं तेयलेस्सं निस्सिरामि, जाव—पडिहयं जाणित्ता तव य सरीरगस्स किञ्चि आवाहं वा वावाहं वा छविच्छेदं वा अकीरमाणं पासित्ता सीओसिणं तेयलेस्सं पडिसाहरति, सी० २—साहरित्ता ममं एवं वयासी—‘से गयमेयं भगवं ! से गयमेयं भगवं ! तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं अंतियाओ एयमट्टं सोच्चा, निसम्म भीए जाव—संजायमये ममं वंदति नमंसति, ममं वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी—‘कहन्नं भंते ! संखित्तविउलतेयलेस्से भवति ? तए णं अहं गोयमा ! गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी—‘जेणं गोसाला ! एगाए सणहाए कुम्मांसर्पिडियाए एगेण य वियडासएणं छट्टंछट्टेणं अनिक्खित्तेणं तवोकम्मेणं उट्टं वाहाओ पगिज्झिय २ जाव—विहरति, से णं अंतो छण्हं मासाणं संखित्तविउलतेयलेस्से भवति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एयमट्टं सम्मं विणएणं पडिसुणेति ।

७. तए णं अहं गोयमा ! अन्नदा कदाइ गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं सद्धि कुम्मगामाओ नगराओ सिद्धत्थग्गामं नगरं संपट्टिए विहाराए, जाहे य मो तं देसं हहमागया जत्थ णं से तिलथंभए । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवं वयासी—‘तुज्जे णं भंते ! तदा ममं एवं आइक्खह, जाव—परूवेह—गोसाला ! एस णं तिलथंभए निप्फज्जिस्सइ, नो न निप्फज्जिस्सइ, तं चेव जाव—पच्चायाइस्संति’ तण्णं मिच्छा, इमं च णं पच्चक्खमेव दीसइ—‘एस णं से तिलथंभए णो निप्फज्जे, अन्निप्फन्नमेव । ते य

में जाण्युं—एम शुं कहुं ? ल्यारे हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकने में आ प्रमाणे कहुं के—हे गोशालक ! तें वेश्यायन बालतपस्वीने जोयो अने जोईने मारी पासेथी धीमे धीमे तुं पाछो गयो, पाछो जईने ज्यां वेश्यायन बालतपस्वी हतो ल्यां गयो, अने ल्यां जईने तें वेश्यायन बालतपस्वीने एम कहुं के—‘शुं तमे मुनि छो, चसकेल छो के यूकाना शय्यातर छो ? तो पणं वेश्यायन बालतपस्वीए तारा ए कथननो आदर—स्वीकार न कर्यो अने ते मौन रह्यो. ल्यारबाद हे गोशालक ! तें वेश्यायन बालतपस्वीने बीजीवार अने त्रीजीवार पण ए प्रमाणे कहुं के—‘तमे मुनि छो, चसकेल छो के यूकाना शय्यातर छो ? ल्यारबाद ज्यारे तें बीजीवार अने त्रीजीवार ए प्रमाणे कहुं एटले ते वेश्यायन बालतपस्वी गुस्से थयो, अने यावत्—पाछो जईने तारो वध करवा माटे तेणे शरीरमांथी तेजोलेश्या बहार काढी. ल्यार पछी हे गोशालक ! में तारी दयाथी वेश्यायन बालतपस्वीनी तेजोलेश्यानुं प्रतिसंहरण करवा माटे ए अवसरे में शीत तेजोलेश्या मूकी, यावत्—तेणे तेनी उष्ण तेजोलेश्या प्रतिघात थएली जाणीने अने तारा शरीरने कंड पण थोडी के वघारे पीडा अथवा अवयवनो छेद नहि करायेलो जोईने पोतानी उष्ण तेजोलेश्या पाछी खेंची लीधी, अने पाछी खेंचीने मने ए प्रमाणे कहुं के—‘हे भगवन् ! में जाण्युं, हे भगवन् ! में जाण्युं.’ ल्यार बाद मंखलिपुत्र गोशालक मारी पासेथी आ यात सांभळी, हृदयमां अवधारी भय पाम्यो, यावत्—भयभीत थई मने वंदन अने नमस्कार करी आ प्रमाणे बोल्यो—‘हे भगवन् ! (अप्रयोगकाळे) संक्षिप्त अने (प्रयोगकाळे) विपुल तेजोलेश्या केम प्राप्त थाय ? ल्यारे हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकने में ए प्रमाणे कहुं—‘हे गोशालक ! जे नखसंहित वालेली अडदना बाकळानी मुठीवडे अने एक विकटाशय—एक चुलुक पाणी वडे निरन्तर छट्ट छट्टनो तप करी उंचा हाथ राखी राखीने यावत्—विहरे तो तेने छ मासने अन्ते (अप्रयोगकाळे) संक्षिप्त अने [प्रयोगकाळे] विस्तीर्ण एवी तेजोलेश्या प्राप्त थाय’. ल्यार पछी मंखलिपुत्र गोशालके मारा आ कथननो विनयवडे सारी रीते स्वीकार कर्यो.

७. ल्यार बाद हे गौतम ! अन्य कोई दिवसे मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे कूर्मग्रामनगरथी सिद्धार्थग्रामनगर तरफ जवा माटे में प्रयाण कर्युं. ज्यारे अमे ज्यां ते तलनो छोड हतो ते प्रदेश तरफ तुरत आब्या ल्यारे मंखलिपुत्र गोशालके मने ए प्रमाणे कहुं—‘हे भगवन् ! तमे मने ते वखते ए प्रमाणे कहुं हतुं, यावत्—एम प्ररूप्युं हतुं के ‘हे गोशालक ! आ तलनो छोड नीपजशे, नहि नीपजे एम नहि—इत्यादि यावत्—तलरूपे उपजशे’ ते मिथ्या—असत्य थयुं. आ प्रत्यक्ष देखाय छे के आ पेलो तलनो छोड उग्यो नथी, अने तेथी उग्या शिवाय ते सात तल पुष्पना जीवो मरण पामी पामीने आज तलना छोडनी एक तलफळीमां सात तलरूपे उत्पन्न थया नथी. ल्यार पछी मंखलिपुत्र गोशालकने में ए प्रमाणे कहुं के ‘हे गोशालक ! ते वखते ए प्रमाणे कहेतां, यावत्—प्ररूपणा करता मारा ए कथननी तुं श्रद्धा

भगवंते गोशालकने तेजोलेश्याप्राप्तिनो विधि बताव्यो.

भगवंतनुं गोशालकनी साथे सिद्धार्थग्राम तरफ प्रयाण अने भगवंतना वचनने मिथ्या करवा माटे तलना छोडनी गोशालकनी तपास.

सत्त तिलपुष्पजीवा उदाइत्ता २ नो एयस्स चेव तिलथंभयस्स एगाए तिलसंगलियाए सत्त तिला पच्चायाया' । तए णं अहं गोयमा ! गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी- 'तुमं णं गोसाला ! तदा ममं एवं आइक्खमाणस्स, जाव-परूवेमाणस्स एयमट्ठं नो सहइसि, नो पत्तिथसि, नो रोयसि, एयमट्ठं असइहमाणे, अपत्तियमाणे, अरोएमाणे ममं पणिहाए 'अयन्नं मिच्छावादी भवउ'त्ति कट्ठु ममं अंतियाओ सणियं २ पच्चोसक्कसि, पच्चोसक्कित्ता जेणेव से तिलथंभय तेणेव उवागच्छइ, ते० २-गच्छित्ता जाव-एगंतमंते एडेसि । तक्खणमेत्तं गोसाला ! दिव्वे अब्भवइलए पाउब्भूए । तए णं से दिव्वे अब्भवइलए खिप्पामेव तं चेव जाव-तस्स चेव तिलथंभयस्स एगाए तिलसंगलियाए सत्त तिला पच्चायाया; तं एस णं गोसाला ! से तिलथंभय निप्फन्ने, णो अनिप्फन्नमेव । ते य सत्त तिलपुष्पजीवा उदाइत्ता २ एयस्स चेव तिलथंभयस्स एगाए तिलसंगलियाए सत्त तिला पच्चायाया । एवं खलु गोसाला ! वणस्सइकाइया पउट्टपरिहारं परिहरंति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवमाइक्खमाणस्स, जाव-परूवेमाणस्स एयमट्ठं नो सहइति ३, एयमट्ठं असइहमाणे जाव-अरोएमाणे जेणेव से तिलथंभय तेणेव उवागच्छति, ते० २-गच्छित्ता २ ताओ तिलथंभयाओ तं तिलसंगलियं खुड्ढति, खुड्ढित्ता करयलंसि सत्त तिले पप्फोडेइ । तए णं तस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स ते सत्त तिले गणमाणस्स अयमेयारूवे अब्भत्थिए जाव-समुप्पज्जित्था- 'एवं खलु सच्च-जीवा वि पउट्टपरिहारं परिहरंति'-एस णं गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स पउट्टे, एस णं गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स ममं अंतियाओ आयाए अवक्कमणे पन्नत्ते ।

८. तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते एगाए सणहाए कुम्मासापिंडियाए य एगेण य वियडासएणं छट्ठंछट्ठेणं अनिक्खित्तेणं तघोकम्मेणं उहं बाहाओ पणिज्झिय २ जाव-विहरइ । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते अंतो छण्हं मासाणं संखित्तविउलते-यलेसे जाए ।

९. तए णं तस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अन्नया कया वि इमे छ हिंसाचरा अंतियं पाउब्भवित्था, तंजहा १-साणे तं चेव, सच्चं जाव-अजिणे जिणसइं पगासेमाणे विहरति, तं नो खलु गोयमा ! गोसाले मंखलिपुत्ते जिणे, जिणप्पलावी जाव-जिणसइं पगासेमाणे विहरइ; गोसाले णं मंखलिपुत्ते अजिणे, जिणप्पलावी जाव-पगासेमाणे विहरइ । तए णं सा

करतो न होतो, प्रतीति करतो न होतो, रुचि करतो नहोतो, ए कथननी श्रद्धा नहि करतां, प्रतीति नहि करतां अने रुचि नहि करतां मने आश्रयी-मारा निमित्ते आ मिथ्यावादी थाओ'-एम समजी मारी पासेथी धीमे धीमे तुं पाछे गयो, पाछे जईने ज्यां ते तलनो छोड हतो त्यां आवी यावत्-तेने माटीसहित उखाडीने एकांते मूक्यो. हे गोशालक ! ते वखते तत्क्षणमां आकाशमां दिव्य वादळ प्रगट थयुं, स्यार बाद ते दिव्य पाणीनुं वादळ एकदम गर्जना करवा लाग्युं-इत्यादि यावत्-ते तलना छोडनी एक तलफळीमां सात तलरूपे उत्पन्न थया छे. ते माटे हे गोशालक ! ते तलनो छोड निष्पन्न थयो छे, अनिष्पन्न छे-एम नथी. ते सात तलना पुष्पना जीवो मरीने आज तलना छोडनी एक तलफळीमां सात तलरूपे उत्पन्न थया छे. ए प्रमाणे हे गोशालक ! वनस्पतिकायिको मरीने प्रवृत्त परिहारनो परिहार-उपभोग करे छे. अर्थात्-मरीने तेज शरीरमां पुनः उपजे छे. स्यार पछी मंखलिपुत्र गोशालके ए प्रमाणे कहेतां यावत्-प्ररूपणा करतां मारा आ कथननी श्रद्धा, प्रतीति अने रुचि न करी, आ कथननी अश्रद्धा, यावत्-अरुचि करतां ज्यां ते तलनो छोड हतो त्यां जईने तेणे ते तलना छोडथी ते तलनी तलफळीने तोडीने हस्ततळ्यां मसळी सात तल बहार काढ्या. स्यार बाद मंखलिपुत्र गोशालकने ते सात तलने गणतां आवा प्रकारनो आ संकल्प यावत्-उत्पन्न थयो के 'ए प्रमाणे खरेखर सर्व जीवो पण प्रवृत्त परिहार परिहरे छे.' अर्थात्-मरीने तेज शरीरमां उत्पन्न थाय छे. हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकनो आ परिवर्तवाद छे. अने हे गौतम ! मारी पासेथी (तेजोलेस्यानो उपदेश) ग्रहण करीने मंखलिपुत्र गोशालकनुं आ अपक्रमण (जूदा पडवुं) छे.

गोशालकनो परिवर्तवादस्वीकार कने भगवंतथी तेनुं जूदा पडवुं.

८. स्यार पछी मंखलिपुत्र गोशालक नखसहित एक अडदना बाकुळानी मुठीवडे अने एक विकटाशय-चुलुक पाणीवडे निरन्तर छट्ट छट्टनो तप करी उंचा हाथ राखी राखीने विचरे छे. स्यार बाद ते मंखलिपुत्र गोशालकने छ मासने अन्ते संक्षिप्त अने विपुल तेजोलेस्या उत्पन्न थई.

गोशालकने तेजो-लेस्यानी माप्ति.

९. स्यार पछी ते मंखलिपुत्र गोशालकने अन्य कोई दिवसे आ छ दिशाचरो आवी मळ्या. तेना नाम आ प्रमाणे-१ शान-इत्यादि सर्व पूर्वोक्त यावत्-'जिन नहि छतां जिन शब्दने प्रकाशित करतो ते विहरे छे' त्यां सुधी कहेवुं. माटे हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालक खरी रीते जिन नथी, परन्तु जिननो प्रलाप करतो, यावत्-जिन शब्दनो प्रकाश करतो विहरे छे. मंखलिपुत्र गोशालक अजिन छे, तो पण पोताने जिन कहेतो यावत्-जिन शब्दनो प्रकाश करतो ते विहरे छे. स्यार बाद अत्यन्त मोटी पर्षदा *शिवराजर्षिना चरित्रने विषे कहुं

गोशालकना ७ दिशाचरो क्षिप्य थया अने ते हवे जिन तरीके विचरवा लाग्यो.

મહતિમહાલયા મહાચ્ચપરિસા જહા? સિવે જાવ-પડિગયા । તપ ણં સાવત્થીય નગરીય સિંધાહગ૦ જાવ-બહુજણો અન્નમન્નસ્સ જાવ-પરુવેદ-‘જહં દેવાણુપ્પિયા ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-વિહરદ’ તં મિચ્છા । સમણે મગવં મહાવીરે એવં આહક્કવદ-જાવ-પરુવેદ-‘એવં ચલુ તસ્સ ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ મંચલી નામં મંચે પિતા હોત્થા । તપ ણં તસ્સ મંચલિસ્સ એવં ચેવ તં સઘં ણિણિયઘં, જાવ-અજિણે જિણસહં પગાસેમાણે વિહરદ; તં નો ચલુ ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે, જિણપ્પલાવી જાવ-વિહરદ, ગોસાલે મંચલિપુત્તે અજિણે જિણપ્પલાવી જાવ-વિહરદ, સમણે મગવં મહાવીરે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-જિણસહં પગાસેમાણે વિહરદ’ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે બહુજણસ્સ અંતિયં એયમટ્ટં સોચ્છા, નિસમ્મ આસુરુત્તે, જાવ-મિસિમિસેમાણે આયાવણભૂમીઓ પચ્છોરુહદ, આયા૦ ૨ પચ્છોરુહિત્તા સાવત્થી નગરિં મજ્જમજ્જેણં જેણેવ હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણંસિ આજીવિયસંઘસંપરિચુદ્ધે મહયા અમરિસં વહમાણે એવં યાવિ વિહરદ ।

૧૦. તેણં કાલેણં તેણં સમપણં સમણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ્સ અંતેવાસી આણંદે નામં થેરે પગહમદ્દપ, જાવ-વિણીય, છટ્ટ-છટ્ટેણં અણિક્કિત્તેણં તવોકમ્મેણં સંજમેણં તવસા અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરદ । તપ ણં સે આણંદે થેરે છટ્ટક્કમણપારણગંસિ પદમાય પોરિસીય એવં જહા ગોયમસામી તદ્દેવ આપુચ્છદ, તદ્દેવ જાવ-ઉચ્ચ-નીચ-મજ્જિમ૦ જાવ-અહમાણે હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણસ્સ અદૂરસામંતે વીહવયદ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે આણંદં થેરં હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણસ્સ અદૂરસામંતેણં વીહવયમાણં પાસદ, પાસિત્તા એવં વયાસી-‘એહિ તાવ આણંદા ! હઓ એગં મહં ઉવમિયં નિસામેહિ’ । તપ ણં સે આણંદે થેરે ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં એવં વુત્તે સમાણે જેણેવ હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણે, જેણેવ ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે આણંદં થેરં એવં વયાસી-‘એવં ચલુ આણંદા ! હતો ચિરાતીયાય અદ્દાપ કેદ ઉચ્ચાવયા વણિયા અત્થત્થી, અત્થલુદ્ધા, અત્થગવેસી, અત્થકંચિયા, અત્થપિવાસા, અત્થગવેસણયાય ણાણાવિહવિહવિહવ-

ગોશાલક જિન
નથી-પરું મગવંતનું
કથન.

છે તેમ વાંદીને પાછી મદ. ત્યાર પછી શ્રાવસ્તી નગરીમાં શૃંગાટક-ત્રિક માર્ગ, યાવત્-રાજમાર્ગમાં ઘણા માણસો પરસ્પર યાવત્-પ્રરૂપણા કરે છે કે હે ‘દેવાનુપ્રિયો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન થઈ જિનનો પ્રલાપ કરતો યાવત્ વિહરે છે, તે મિથ્યા-અસત્ય છે. શ્રમણ મગવાનું મહાવીર એમ કહે છે, યાવત્-પ્રરૂપે છે કે એ પ્રમાણે ચરેચર તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને મંચલિનામે મંચ (મિક્ષાચરવિશેષ) પિતા હતો. હવે તે મંચલિને-ઇત્યાદિ સર્વ યાવત્-જિન નહિ છતાં જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિહરે છે-ત્યાં સુધી કહેવું. તે માટે મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન નથી, પરંતુ જિનનો પ્રલાપ કરતો યાવત્-વિહરે છે. શ્રમણ મગવાનું મહાવીર જિન છે, અને જિનપ્રલાપી, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતા વિહરે છે.’ ત્યાર બાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક ઘણા માણસો પાસેથી આ કથન સાંભળી, વિચારી, અત્યંત ગુસ્સે થયો, યાવત્-અતિશય ક્રોધે બઢતો તે આતાપના ભૂમિથી નીચે ઉતર્યો, આતાપનાભૂમિથી નીચે ઉતરી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્ય ભાગમાં થઈને ય્યાં હાલાહલા કુંમકારણનો કુંમકારાવણ-હાટ છે ત્યાં આવ્યો, આવીને હાલાહલા કુંમકારણના કુંમકારાવણ-હાટમાં આજીવિક સંઘવડે સહિત અત્યંત અમર્ષને ધારણ કરતો એ પ્રમાણે વિહરવા લાગ્યો.

વપરનું કથન
સાંભળી ગોશાલ-
કને ગુસ્સો થયો.
આનંદને ગોશાલ-
કનો સમાગમ, મગ-
વંતને ઢાઢી અસ્મ
કરવાની તેણે આ-
પેલી ધમકી, તે
માટે તેણે કહેલું
વણિકોનું દૃષ્ટાન્ત.

૧૦. તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ મગવાનું મહાવીરના શિષ્ય આનન્દ નામે સ્થવિર પ્રકૃતિના મદ્ર અને યાવત્-વિનીત હતા. તે છટ્ટ છટ્ટના નિરન્તર તપકર્મ કરવાવડે અને સંયમવડે આત્માને ભાવિત કરતા વિહરતા હતા. હવે તે આનંદ સ્થવિરે છટ્ટક્ષણના પારણાને દિવસે પ્રથમ પૌરુષીને વિષે-ઇત્યાદિ ગૌતમ સ્વામીની *પેઠે રજા માગી, અને યાવત્-તે ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમ કુલમાં યાવત્-ગોચરીય જતા હાલાહલા કુંમકારણના કુંમકારાવણ-હાટથી થોડે દૂર ગયા. તે વચ્ચે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે હાલાહલા કુંમકારણના હાટથી થોડે દૂર જતા આનન્દ સ્થવિરને જોયા, જોઈને તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે આનન્દ ! અહિં આવ, અને એક મારું દૃષ્ટાન્ત સાંભળ, ય્યારે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે તે આનન્દ સ્થવિર જ્યાં હાલાહલા કુંમકારણનું કુંમકારાવણ છે, અને જ્યાં મંચલિપુત્ર ગોશાલક છે ત્યાં આવ્યા.’ હવે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે આનંદ સ્થવિરને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે આનન્દ ! એ પ્રમાણે ચરેચર આજથી ઘણા કાલ પહેલાં અનેક પ્રકારના ધનના અર્થી, ધનના ભોષી, ધનની ગવેષણા કરનારા, ધનના કાંક્ષી અને ધનની તૃષ્ણાવાળા કેટલા એક વણિકોએ ધન મેલવવા માટે અનેક પ્રકારના પુષ્કલ પ્રણીત-સુન્દર માંડ-વસ્તુઓ (અથવા કરીયાણારૂપ માંડને) લઈને તથા ગાડી અને ગાડાઓના સમૂહવડે પુષ્કલ અનાજ અને પાણીરૂપ પાથેય પ્રહણ કરીને એક મોટી ગામરહિત, પાણીના પ્રવાહરહિત, સાર્થાદિકના આગમનરહિત અને લાંબા માર્ગવાળી અટવીમાં પ્રવેશ કર્યો.’ ત્યાર પછી તે વણિકોનું ગામરહિત, પાણીના પ્રવાહ રહિત, સાર્થાદિકના આગમનરહિત અને લાંબા રસ્તાવાળી તે અટવીનો કંઈક ભાગ ગયા પછી પૂર્વે લીધેલું પાણી અનુક્રમે પીતાં પીતાં ચૂક્યું. ત્યારે પાણિરહિત થયેલા અને તૃષ્ણાથી પીડાતા તે વણિકોએ પરસ્પર બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘એ પ્રમાણે ચરેચર હે દેવાનુપ્રિયો ! આ ગામરહિત-ઇત્યાદિ યાવત્-અટવીમાં કંઈક ભાગ ગયા પછી પહેલાં લીધેલું આપણું

णियमंडमायाए सगडीसागडेणं सुबहुं भत्तपाणं पत्थयणं गहाय एगं महं अगामियं, अणोहियं, छिन्नावायं, दीहमद्धं अडविं अणुप्पविट्ठा । तए णं तेसिं वणियाणं तीसे अगामियाए, अणोहियाए, छिन्नावायाए, दीहमद्धाए अडवीए किंचि देसं अणुप्पत्ताणं समाणाणं से पुच्चगहिए उदए अणुपुच्छेणं परिभुंजेमाणे परिभुंजेमाणे खीणे । तए णं ते वणिया खीणोदगा समाणा तण्हाए परि-
 भवमाणा अन्नमन्ने सद्दावेति, अन्न० २-सद्दावित्ता एवं वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमीसे अगामियाए जाव-अडवीए किंचि देसं अणुप्पत्ताणं समाणाणं से पुच्चगहिए उदए अणुपुच्छेणं परिभुंजेमाणे परिभुंजेमाणे खीणे, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमीसे अगामियाए जाव-अडवीए उदगस्स सव्वओ समंता मग्गणगवेसणं करेत्तए'त्ति कट्टु अन्नमन्नस्स अंतिए एयमट्ठं पडि-
 सुणेंति, अन्न० २-सुणेत्ता तीसे णं अगामियाए जाव-अडवीए उदगस्स सव्वओ समंता मग्गणगवेसणं करेति, उदगस्स सव्वओ समंता मग्गणगवेसणं करेमाणा एगं महं वणसंडं आसादेति, किण्हं किण्होभासं जाव-निकुरंबभूयं पासादीयं जाव-पडिरूवं । तस्स णं वणसंडस्स बहुमज्झदेसभाए एत्थ णं महेगं वम्मीयं आसादेति । तस्स णं वम्मियस्स चत्तारि वप्पुओ अब्भुग्गयाओ, अभिनिसढाओ, तिरियं सुसंपग्गाहियाओ, अहे पन्नगद्धरूवाओ, पन्नगद्धसंठाणसंठियाओ, पासादियाओ जाव-पडिरूवाओ । तए णं ते वणिया हट्टुट्टु० अन्नमन्नं सद्दावेति, अ० २ सद्दावेत्ता एवं वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमीसे अगामियाए जाव-
 सव्वओ समंता मग्गणगवेसणं करेमाणेहिं इमे वणसंडे आसादिए, किण्हे, किण्होभासे, इमस्स णं वणसंडस्स बहुमज्झदे-
 सभाए इमे वम्मीए आसादिए, इमस्स णं वम्मियस्स चत्तारि वप्पुओ अब्भुग्गयाओ, जाव-पडिरूवाओ, तं सेयं खलु देवाणु-
 प्पिया ! अहं इमस्स वम्मियस्स पढमं वप्पि भिन्दित्तए, अवियाइं ओरालं उदगरयणं अस्सादेस्सामो । तए णं ते वणिया अन्नमन्नस्स अंतियं एयमट्ठं पडिसुणेंति, अन्न० २-सुणेत्ता तस्स वम्मियस्स पढमं वप्पं भिंदति । ते णं तत्थ अच्छं पत्थं जच्चं तणुयं फालियवन्नाभं ओरालं उदगरयणं आसादेति । तए णं ते वणिया हट्टुट्टु० पाणियं पिवंति, पा० २ पिचित्ता वाहणाइं पज्जेति, वा० २ पजेत्ता भायणाइं भरेति, भा० भरेत्ता दोच्चं पि अन्नमन्नं एवं वदासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमस्स वम्मि-
 यस्स पढमाए वप्पाए मिण्णाए ओराले उदगरयणे अस्सादिए, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमस्स वम्मियस्स दोच्चं पि वप्पं भिंदित्तए, अवियाइं एत्थ ओरालं सुवन्नरयणं आसादेस्सामो' । तए णं ते वणिया अन्नमन्नस्स अंतियं एयमट्ठं पडिसु-
 णेंति, अन्न० २-सुणेत्ता तस्स वम्मियस्स दोच्चं पि वप्पं भिंदति, ते णं तत्थ अच्छं जच्चं तावणिज्जं महत्थं महग्घं महरिहं ओरालं सुवन्नरयणं अस्सादेति । तए णं ते वणिया हट्टुट्टु० भायणाइं भरेति, पवहणाइं भरेति, भरेत्ता तच्चं पि अन्नमन्नं एवं वयासी-
 -एवं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमस्स वम्मियस्स पढमाए वप्पाए मिन्नाए ओराले उदगरयणे आसादिए, दोच्चाए वप्पाए मिन्नाए ओराले सुवन्नरयणे अस्सादिए, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमस्स वम्मियस्स तच्चं पि वप्पं भिंदित्तए । अवि-

पाणी अनुक्रमे पीतां पीतां खूटी गयुं छे, ते माटे हे देवानुप्रियो ! आ गामरहित, यावत्-अटवीने विषे आपणे पाणीनी चोतरफ गवेषणा करवी श्रेयस्कर छे'-एम विचार करी एक बीजानी पासेथी आ वात सांभळीने तेओए गामरहित यावत्-अटवीमां पाणीनी चोतरफ तपास करी. पाणीनी चोतरफ तपास करतां तेओने एकमोटुं वनखंड प्राप्त थयुं. जे वनखंड श्याम अने श्याम कान्तिवाळुं यावत्-महामेषना समूह जेवुं, प्रसन्नता उत्पन्न करनार अने यावत्-सुन्दर हतुं. ते वनखंडना बरोबर मध्य भागमां तेओए एक मोटो वल्मिक-राफडो जोयो. ते वल्मिकने सिंहनी केशवाळी जेवां अवयवोवाळां उंचां चार शिखरो हतां, ते तीर्छी-विस्तीर्ण, नीचे अर्ध सर्पना जेवां, अर्ध सर्पनी आकृति-वाळां, प्रसन्नता उत्पन्न करनार अने यावत्-सुन्दर हतां. ते वल्मिकने जोइने प्रसन्न अने संतुष्ट थयेला ते वणिकोए एक बीजाने बोलावीने आ प्रमाणे कहुं के 'हे देवानुप्रियो ! ए प्रमाणे खरेखर आपणे आ गामरहित-एवी अटवीमां यावत्-चोतरफ तपास करतां आ श्याम अने श्याम कान्तिवाळुं वनखंड जोयुं, अने आ वनखंडना बराबर मध्य भागमां आ वल्मिक जोयो. आ वल्मिकने चार उंचां यावत्-प्रतिरूप-सुन्दर शिखरो छे, ते माटे हे देवानुप्रियो ! आ वल्मिकनुं पहेलुं शिखर फोडवुं ए श्रेयस्कर छे, के जेथी आपणे पुष्कळ उत्तम पाणी प्राप्त करीए'. ल्यार पछी ते वणिकोए एक बीजा पासेथी आ कथन सांभळीने ते वल्मिकना प्रथम शिखरने फोड्युं. तेथी तेओने त्यां स्वच्छ, हित-कारक, उत्तम, हलकुं अने स्फटिकना वर्ण जेवुं, पुष्कळ अने उत्तम पाणी प्राप्त थयुं. ल्यार पछी प्रसन्न अने संतुष्ट थयेला ते वणिकोए पाणी पीयुं, अने (बळद वगोरे) वाहनोने पाणी पायुं, पाणी पाईने पात्रो भर्यां, पात्रो भरीने बीजी वार तेओए परस्पर आ प्रमाणे कहुं-
 'हे देवानुप्रियो ! आपणे ए प्रमाणे खरेखर आ वल्मिकना प्रथम शिखरने भेदवावडे पुष्कळ उत्तम पाणी प्राप्त कर्युं, तो हे देवानुप्रियो ! हवे आपणे आ वल्मिकना बीजा शिखरने भेदवुं श्रेयस्कर-योग्य छे, के जेथी आपणे अहिं उदार अने उत्तम सुवर्ण प्राप्त करीए.' ल्यार बाद ते वणिकोए एक बीजानी पासेथी आ कथन सांभळीने ते वल्मिकना बीजा शिखरने पण फोड्युं. तेथी तेमां स्वच्छ, उत्तम, तापने सहन करनार महाअर्थवाळुं-महाप्रयोजनवाळुं-अने महामूल्यवाळुं पुष्कळ उत्तम सुवर्ण प्राप्त कर्युं. सुवर्णने प्राप्त करवाथी प्रसन्न अने संतुष्ट थयेला ते वणिकोए पात्रो भर्यां, पात्रो भरीने वाहनो भर्यां, वाहनो भरीने बीजी वार तेओ परस्पर ए प्रमाणे बोल्या-हे देवानुप्रियो ! आपणे आ वल्मिकना प्रथम शिखरने भेदतां उदार एवुं उत्तम जल प्राप्त कर्युं, अने बीजुं शिखर भेदतां उदार एवुं उत्तम सुवर्ण प्राप्त

याइं पत्थ ओरालं मणिरयणं अस्सादेस्सामो' । तप णं ते वणिया अन्नमन्नस्स अंतियं पयमट्ठं पडिसुणेंति, अन्न० २-सुणेत्ता तस्स वम्मीयस्स तच्चं पि वप्पं भिंदंति । ते णं तत्थ विमलं निम्मलं नित्तलं निकलं महत्थं महग्घं महरिहं ओरालं मणिरयणं अस्सादेति । तप णं ते वणिया हट्ठुट्ठु० भायणाइं भरेति, भा० २ भरेत्ता पवहणाइं भरेति, भरेत्ता चउत्थं पि अन्नमन्नं एवं वयासी-‘एवं खलु देवाणुप्पिया ! अम्हे इमस्स वम्मीयस्स पढमाए वप्पाए भिन्नाए ओराले उदगरयणे अस्सादिप, दोच्चाए वप्पाए भिन्नाए ओराले सुवण्णरयणे अस्सादिप, तच्चाए वप्पाए भिन्नाए ओराले मणिरयणे अस्सादिप, तं सेयं खलु देवाणु-प्पिया ! अम्हं इमस्स वम्मीयस्स चउत्थं पि वप्पं भिंदित्तए, अवियाइं उत्तमं महग्घं महरिहं ओरालं वइररयणं अस्सादे-स्सामो' । तप णं तेसिं वणियाणं एगे वणिप हियकामए, सुहकामए, पत्थकामए, आणुकंपिए, निस्सेसिए, हिय-सुह-निस्सेस-कामए ते वणिप एवं वयासी-‘एवं खलु देवाणुप्पिया ! अम्हे इमस्स वम्मीयस्स पढमाए वप्पाए भिन्नाए ओराले उदगरयणे जाव-तच्चाए वप्पाए भिन्नाए ओराले मणिरयणे अस्सादिप, तं होउ अलाहि पज्जत्तं, एसा चउत्थी वप्पा मा भिज्जउ, चउत्थी णं वप्पा सउवसग्गा यावि होत्था' । तप णं ते वणिया तस्स वणियस्स हियकामगस्स सुहकाम० जाव-हिय-सुह-निस्सेसकामगस्स एवमाइक्खमाणस्स, जाव-परूवेमाणस्स एयमट्ठं नो सद्दंति, जाव-नो रोयंति, एयमट्ठं असहहमाणा जाव-अरोपमाणा तस्स वम्मीयस्स चउत्थं पि वप्पं भिंदंति । ते णं तत्थ उग्गविसं चंडविसं घोरविसं महाविसं अतिकायमहा-क्कायं मसिमूसाकालगयं नयणविसरोसपुन्नं अंजणपुंजनिगरप्पगासं रत्तच्छं जमलजुयलचंचलचलंतजीहं धरणितलवेणिभूर्यं उक्कडफुडकुडिलजडुलकक्खडविकडफडाडोवकरणदच्छं लोहागरधम्ममाणधमधमेंतघोसं अणागलियचंडतिव्वरोसं समुहिं तुरियं चवलं धमंतं दिट्ठीविसं सप्पं संघट्टेंति । तप णं से दिट्ठीविसे सप्पे तेहिं वणिपहिं संघट्टिए समाणे आसुरुत्ते जाव-मिसिमि-सेमाणे सणियं २ उट्टेति, उट्टेत्ता सरसरसरस्स वम्मीयस्स सिहरतलं दुरूहेइ, सि० २ दुरूहेत्ता आइच्चं णिज्जाति, आ० २ णिज्जाइत्ता ते वणिप अणिमिसाए दिट्ठीए सव्वओ समंता समभिलोएति । तप णं ते वणिया तेणं दिट्ठीविसेणं सप्पेणं अणि-मिसाए दिट्ठीए सव्वओ समंता समभिलोइया समाणा खिप्पामेव समंडमत्तोवगरणमायाए एगाहच्चं कूडाहच्चं भासरासी कया यावि होत्था । तत्थ णं जे से वणिप तेसिं वणियाणं हियकामए, जाव-हिय-सुह-निस्सेसकामए से णं अणुकंपयाए देवयाए समंडमत्तोवगरणमायाए नियगं नगरं साहिए' । एवामेव आणंदा ! तव वि धम्मायरिणं धम्मोवएसएणं समणेणं नायपुत्तेणं

कर्युं. ते माटे हे देवानुप्रियो ! आपणे हवे आ वल्मिकनुं त्रीजुं शिखर पण फोडवुं श्रेयस्कर छे, के जेथी अहिं उदार एवुं मणिरत्न प्राप्त करीए.' ल्यार पछी ते वणिकोए एक बीजानी पासेथी आ कथन सांभळीने ते वल्मिकनुं त्रीजुं शिखर पण मेचुं. तेथी तेओए त्यां विमल, निर्मळ, अत्यन्त गोळ, निष्कल-त्रासादिदोषरहित, महाअर्थ-महाप्रयोजनवाळुं, महामूल्यवाळुं अने उदार एवुं मणिरत्न प्राप्त कर्युं. मणि-रत्नने प्राप्त करवाथी ह्यए अने संतुष्ट थयेला ते वणिकोए पात्रो भर्या, पात्रो भरीने वाहनो भर्या, वाहनो भरीने तेओए चोथी वार पण एक बीजाने कहुं के 'हे देवानुप्रियो ! ए प्रमाणे खरेखर आ वल्मिकना प्रथम शिखरने भेदवाथी पुष्कळ अने उत्तम पाणी प्राप्त कर्युं, बीजुं शिखर भेदवाथी पुष्कळ सुवर्ण प्राप्त कर्युं, त्रीजुं शिखर भेदवाथी उदार मणिरत्न प्राप्त कर्युं, तो हे देवानुप्रियो ! आपणे हवे आ वल्मिकना चोथा शिखरने पण भेदवुं योग्य छे, के जेथी आपणे उत्तम, महामूल्य, महाप्रयोजनवाळुं, महापुरुषने योग्य अने उदार एवुं वज्ररत्न प्राप्त करीए.' ल्यार पछी ते वणिकोना हितनी इच्छावाळो, सुखनी इच्छावाळो, पथ्यनी इच्छावाळो, अनुकम्पावाळो, निश्रेयस-कल्याणनी इच्छा-वाळो, तेमज हित, सुख अने निःश्रेयसनी इच्छावाळो एक वणिक हतो, तेणे ते वणिकोने ए प्रमाणे कहुं-‘हे देवानुप्रियो ! आपणे आ वल्मिकना प्रथम शिखरने भेदवाथी उदार अने उत्तम जल प्राप्त कर्युं, यावत्-त्रीजुं शिखर भेदवाथी उदार मणिरत्न प्राप्त कर्युं, एटलं घणुं छे, हवे आपणे आ चोथुं शिखर भेदवुं योग्य नथी, कारण के चोथुं शिखर कदाच आपणने उपद्रव करनार थाय'. ल्यारे ते वणिकोए हितनी इच्छावाळा, सुखनी इच्छावाळा यावत्-हित, सुख अने निःश्रेयसनी इच्छावाळा तथा उपर प्रमाणे कहेता, यावत्-प्ररूपणा करता एना ते वणिकना कथनमां श्रद्धा न करी, यावत्-रुचि न करी, तेना कथननी श्रद्धा नहि करता, यावत्-रुचि नहि करता ते वणिकोए-ते वल्मिकना चोथा शिखरने पण मेचुं. तेथी तेओए त्यां उपविषवाळो, प्रचंडविषवाळो, घोरविषवाळो, महाविषवाळो, अतिकायवाळो, मोटा शरीरवाळो अने मयी तथा मूपाना समान काळावर्णवाळो, दृष्टिना विष अने रोपवडे पूर्ण, मधीना ढगळाना जेवी कान्तिवाळो, लाल आं-खवाळो, जेने चपल अने साथे चालती वे जीभो छे एवो, पृथिवीतलमां वेणिसमान, उत्कट स्पष्ट वक्र जटिल-केशवाळीयुक्त अने विस्तीर्ण फणानो आटोप करवामां दक्ष, आकर-खाणने विषे अग्निथी तपावेला लोढाना जेवो धमधमायमान शब्द छे जेनो एवो, नहि जाणी शकाय तेवो उग्र अने तीव्र रोषवाळो, श्वानना मुखपेठे त्वरित अने चपल शब्द करतो एवो दृष्टिविष सर्प स्पर्शो. ल्यार बाद ते वणिकोए ते दृष्टिविष सर्पनो स्पर्श कर्यो एटले अत्यन्त गुस्से थयेला, अने यावत्-क्रोधथी बळता तेणे धीमे धीमे उठी सरसराट करता वल्मिकना शिखर उपर चढीने सूर्यने जोडने ते वणिकोने अनिमिष दृष्टिवडे चोतरफ जोया. ल्यार पछी ते दृष्टिविष सर्पे चोतरफ जोई ते

ओराले परियाए आसाइए, ओराला किञ्चि-वन्न-सइ-सिलोगा सदेवमणुयासुरे लोए पुव्वंति, गुवंति, थुवंति इति खलु 'समणे भगवं महावीरे' इति २ । तं जदि मे से अज्ज किञ्चि वि वदति तो णं तवेणं तेपणं एगाहच्चं कूडाहच्चं भासरासिं करेमि, जहा वा वालेणं ते वणिआ । तुमं च णं आणंदा ! सारक्खामि, संगोवामि, जहा वा से वणिए तेसिं वणिआणं हिय-कामए, जाव-निस्सेसकामए अणुकंपयाए देवयाए समंडं जाव-साहिए । तं गच्छ णं तुमं आणंदा ! तव धम्मायरियस्स धम्मोवएसगस्स समणस्स नायपुत्तस्स एयमट्टं परिकहेहि' । तए णं से आणंदे थेरे गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं एवं बुत्ते समाणे भीए, जाव-संजायमए गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अंतियाओ हालाहलाए कुंभकारीए कुंभकारावणाओ पडिनिक्खमति, पडि-निक्खमित्ता सिग्घं तुरियं सावत्थिं नगरिं मज्झमज्झेणं निग्गच्छइ, निग्गच्छित्ता जेणेव कोट्टए चेइए, जेणेव समाणे भगवं महा-वीरे तेणेव उवागच्छइ, तेणे० २-गच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेति, करेत्ता वंदति नमं-सति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी-एवं खलु अहं भंते ! छट्ठक्खमणपारणगंसि तुम्भेहिं अब्भणुत्ताए समाणे सावत्थीए नगरीए उच्च-नीयं जाव-अडमाणे हालाहलाए कुंभकारीए० जाव-वीयीवयामि, तए णं गोसाले मंखलिपुत्ते ममं हालाह-लाए० जाव-पासित्ता एवं वयासी-एहि ताव आणंदा ! इओ एगं महं उवमियं निसामेहि' । तए णं अहं गोसालेणं मंख-लिपुत्तेणं एवं बुत्ते समाणे जेणेव हालाहलाए कुंभकारीए कुंभकारावणे, जेणेव गोसाले मंखलिपुत्ते, तेणेव उवागच्छामि । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवं वयासी-एवं खलु आणंदा ! इओ चिरातीयाए अट्टाप केइ उच्चावया वणिआ० एवं तं चेव सच्चं निरवसेसं भाणियच्चं, जाव-नियगनगरं साहिए' । तं गच्छ णं तुमं आणंदा ! धम्मायरियस्स धम्मोवएसगस्स जाव-परिकहेहि ।

११. [प्र०] तं पभू णं भंते ! गोसाले मंखलिपुत्ते तवेणं तेपणं एगाहच्चं कूडाहच्चं भासरासिं करेत्तए, विसए णं भंते ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स जाव-करेत्तए, समत्थे णं भंते ! गोसाले जाव-करेत्तए ? [उ०] पभू णं आणंदा ! गोसाले मंख-लिपुत्ते तवेणं जाव-करेत्तए । विसए णं आणंदा ! गोसाल० जाव-करेत्तए । समत्थे णं आणंदा ! गोसाले जाव-करेत्तए,

वणिकोने पात्र विगेरे उपकरणसहित एक प्रहारवडे कूटाघात-पाषाणमययंत्रना आघातनी पेठे जल्दी भस्मराशिरूप कर्या. ते वणिकोमां जे वणिक ते वणिकोना हितनी इच्छावाळो, यावत्-हित, सुख अने निःश्रेयस-कल्याणनी इच्छावाळो हतो तेना उपर दयाथी ते देवे पात्र वगेरे उपकरण सहित तेने पोताना नगरे मूक्यो'. ए प्रमाणे हे आनन्द ! तारा पण धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण ज्ञातपुत्रे उदार पर्याय-अवस्था प्राप्त कर्यो छे, अने तेनी देवो, मनुष्यो अने असुरोसहित आ जीवलोकमां 'श्रमण भगवान् महावीर, श्रमण भगवान् महा-वीर'-एवी उदार कीर्ति, वर्ण, शब्द अने श्लोक-यश व्याप्त थया छे, व्याकुल थया छे, अने स्तवाया छे. तो जो मने ते आज कंह पण कहेशे तो मारा तपना तेजवडे एक घाए कूटाघात-पाषाणमययंत्रना आघातनी पेठे जेम सर्पे वणिकोने बाळ्या तेम बाळीने भस्म करीश. हे आनन्द ! जेम ते वणिकोनुं हित इच्छनार यावत्-निःश्रेयस-कल्याण इच्छनार ते वणिकने देवताए अनुकंपाथी पात्रो वगेरे उपकरण सहित पोताने नगरे मूक्यो तेम हुं तारु संरक्षण अने संगोपन करीश, ते माटे हे आनन्द ! तुं जा, अने तारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण ज्ञातपुत्रने आ वात कहे. त्सार बाद मंखलिपुत्र गोशालाए ते आनन्द स्थविरने आ प्रमाणे कहुं एटले ते भय पाम्या, अने यावत्-भयभीत थयेला ते मंखलिपुत्र गोशालानी पासेथी अने हालाहला कुंभारणना कुंभकारापणथी पाछा वळीने शीघ्र अने त्वरित श्रावस्ती नगरीना मध्य भागमांथी नीकळीने ज्यां कोष्ठक चैत्य हतुं अने ज्यां श्रमण भगवान् महावीर हता, त्यां आव्या. त्यां आवीने श्रमण भगवान् महा-वीरने त्रणवार प्रदक्षिणा करी वंदन अने नमस्कार करी आ प्रमाणे बोल्या-हे भगवन् ! खरेखर ए प्रमाणे हुं छट्ठ खमणना पारणाने विषे आपनी अनुज्ञाथी श्रावस्ती नगरीमां उच्च, नीच अने मध्यमकुळमां गोचरीए जतां हालाहला कुंभारणना घर पासेथी यावत्-जतो हतो, त्यां मंखलिपुत्र गोशालाए मने हालाहला कुंभारणना घरथी थोडे दूर जतां यावत्-जोइने ए प्रमाणे कहुं-हे आनन्द ! अहीं आव, अने माहं एक दृष्टान्त सांभळ.' त्सार पछी मंखलिपुत्र गोशालके ए प्रमाणे कहुं एटले ज्यां हालाहला कुंभारणनुं कुंभकारापण हतुं, अने ज्यां मंख-लिपुत्र गोशालक हतो, त्यां हुं आव्यो, त्सार मंखलिपुत्र गोशालके मने आ प्रमाणे कहुं-हे आनन्द ! खरेखर आजथी घणा काल पूर्वे अनेक प्रकारना केटलाएक वणिको-इत्यादि पूर्वोक्त सर्व कहेहुं, यावत्-देवताए पोताना नगरे मूक्यो.' ते माटे हे आनन्द ! तुं जा अने तारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशकने यावत्-कहे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! मंखलिपुत्र गोशालक पोताना तपना तेजवडे एक घाए कूटाघातनी पेठे भस्मराशि करवाने प्रभु-समर्थ छे, हे भगवन् ! मंखलिपुत्र गोशालकनो यावत्-तेम करवानो *विषय छे, हे भगवन् ! गोशालक यावत्-तेम करवाने समर्थ छे ? [उ०] हे आनन्द ! मंखलिपुत्र गोशालक तपना तेजवडे यावत्-तेम करवाने प्रभु-समर्थ छे, हे आनन्द ! गोशालक मंखलिपुत्रनो तेम करवानो यावत्-

गोचरीथी पाछा फरतां आनंदनुं गोशालके आपेली धमकीनुं भगवतने निवेदन.

गोशालक तपोजन्य तेजोलेख्या बडे बाळी भस करवा समर्थ छे ते संबन्धे प्रश्नोत्तर.

११ * प्रभुल ने प्रकारे छे-विषयमात्रनी अपेक्षाए अने करवानी अपेक्षाए, माटे पुनः प्रश्न करे छे के विषयनी अपेक्षाए समर्थ-छे के करवानी अपेक्षाए समर्थ छे ?

નો ચેવ ણં અરહંતે ભગવંતે, પરિયાવણિયં પુણ કરેજ્ઞા । જાવતિણ ણં આણંદા ! ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ તવતેણ, ઇત્તો અણંત-ગુણવિસિદ્ધયરાણ ચેવ તવતેણ અણગારાણં ભગવંતાણં, ચંતિચ્ચમા પુણ અણગારા ભગવંતો । જાવદ્દણ ણં આણંદા ! અણગારાણં ભગવંતાણં તવતેણ ઇત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધયરાણ ચેવ તવતેણ ઘેરાણં ભગવંતાણં, ચંતિચ્ચમા પુણ ઘેરા ભગવંતો । જાવતિણ ણં આણંદા ! ઘેરાણં ભગવંતાણં તવતેણ ઇત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધયરાણ ચેવ તવતેણ અરહંતાણં ભગવંતાણં, ચંતિચ્ચમા પુણ અરહંતા ભગવંતો । તં પમ્મૂ ણં આણંદા ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે તવેણં તેણં જાવ-કરેત્તણ, વિસણ ણં આણંદા ! જાવ-કરેત્તણ, સમત્થે ણં આણંદા ! જાવ કરેત્તણ, નો ચેવ ણં અરહંતે ભગવંતે, પરિયાવણિયં પુણ કરેજ્ઞા ।

૧૨. તં ગચ્છ ણં તુમં આણંદા ! ગોયમાઈણં સમણાણં નિગ્ગંથાણં ઇયમદ્દં પરિકહેહિ—‘મા ણં અજ્ઞો ! તુબ્બં કેઈ ગોસાલં મંચલિપુત્તં ધમ્મિયાણ પડિચોયણાણ પડિચોણ, ધમ્મિયાણ પડિસારણાણ પડિસારેણ, ધમ્મિયણં પડોયારેણં પડોયારેણ, ગોસાલે ણં મંચલિપુત્તે સમણોઈ નિગ્ગંથોઈ મિચ્છં વિપડિવણે । તણ ણં સે આણંદે ઘેરે સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં ઇવં વુત્તે સમાણે સમણં ભગવં મહાવીર વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જેણેવ ગોયમાદિસમણા નિગ્ગંથા તેણેવ ઉવાગચ્છઈ, તેણે ૨-ગચ્છિત્તા ગોયમાદિસમણે નિગ્ગંથે આમંતેતિ, આમંતેત્તા ઇવં વયાસી—‘ઇવં ચલુ અજ્ઞો ! છટ્ટકલ્લમણપારણાંસિ સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં અચ્ચણ્ણાણ સમાણે સાવત્થીણ નગરીણ ઉચ્ચ-નીય ૦ તં ચેવ સવ્વં જાવ-નાયપુત્તસ્સ ઇયમદ્દં પરિકહેહિ, તં મા ણં અજ્ઞો ! તુબ્બં કેઈ ગોસાલં મંચલિપુત્તં ધમ્મિયાણ પડિચોયણાણ પડિચોણ, જાવ-મિચ્છં વિપડિવણે ।

૧૩. જાવં ચ ણં આણંદે ઘેરે ગોયમાઈણં સમણાણં નિગ્ગંથાણં ઇયમદ્દં પરિકહેહિ, તાવં ચ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે હાલાહલાણ કુંભકારીણ કુંભકારાવણાઓ પડિનિકલ્લમતિ, પડિનિકલ્લમિત્તા આજીવિયસંઘસંપરિવુડે મહયા અમરિસં વહમાણે સિઘં તુરિયં જાવ-સાવત્થિ નગરિં મજ્ઞંમજ્ઞેણં નિગ્ગચ્છઈ, નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ કોટ્ટુણ ચેઈણ, જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ, તે ૨-ગચ્છિત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અદૂરસામંતે ઠિચ્ચા સમણં ભગવં મહાવીરં ઇવં વદાસી—

વિષય છે, હે આનન્દ ! તેમ કરવાને યાવત્-ગોશાલક સમર્થ છે, પરન્તુ અરિહંત ભગવંતને વાઢી ભસ્મ કરવા સમર્થ નથી, તો પણ તેમને પરિતાપ-દુઃખ ઉત્પન્ન કરવા સમર્થ છે. હે આનન્દ ! મંચલિપુત્ર ગોશાલકનું જેટલું તપનું તેજ છે, તેથી અનગાર ભગવંતનું અનન્તગુણ વિશિષ્ટ તપતેજ છે, કારણ કે અનગાર ભગવત ક્ષમા-ક્રોધનો નિગ્રહ-કરવામાં સમર્થ છે. હે આનન્દ ! અનગાર ભગવંતોનું જેટલું તપોબલ છે, તેથી અનન્ત ગુણ વિશિષ્ટ તપોબલ *સ્થવિર ભગવંતોનું છે; કેમકે સ્થવિર ભગવંતો ક્ષમા કરવામાં સમર્થ હોય છે. હે આનન્દ ! સ્થવિર ભગવંતોનું જેટલું તપોબલ હોય છે, તેથી અનન્તગુણ વિશિષ્ટ તપોબલ અરિહંત ભગવંતોનું હોય છે, કારણ કે અરિહંત ભગવંતો ક્ષમા કરવામાં સમર્થ હોય છે. હે આનન્દ ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક પોતાના તપ-તેજવડે યાવત્-ભસ્મરાશિ કરવાને સમર્થ છે, હે આનન્દ ! યાવત્-તેમ કરવાનો તેનો વિષય (શક્તિ) છે, હે આનન્દ ! તેમ કરવાને યાવત્-સમર્થ છે. પરન્તુ અરિહંત ભગવંતને તેમ કરવાને સમર્થ નથી, માત્ર તેમને દુઃખ ઉત્પન્ન કરવાને શક્તિમાનું છે.

ભગવંતે આનંદને કહ્યું કે-તું ગૌતમાદિ મુનિઓને કહે કે ગોશાલકની સાથે કંઈપણ વાદવિવાદ ન કરે.

૧૨. હે આનન્દ ! તે માટે તું જા, અને ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મળ્યોને આ વાત કહે કે-‘હે આર્યો ! તમે કોઈ મંચલિપુત્ર ગોશાલકની સાથે ધર્મસંબંધી પ્રતિચોદના-તેના મતથી પ્રતિકૂલ વચન ન કહેશો, ધર્મસંબંધી પ્રતિસારણા-તેના મતથી પ્રતિકૂલપણે અર્થનું સ્મરણ ન કરાવશો, અને ધર્મસંબંધી પ્રત્યુપચાર-તિરસ્કાર વડે તેનો તિરસ્કાર ન કરશો. મંચલિપુત્ર ગોશાલકે શ્રમણ નિર્મળ્યો સાથે મિધ્યાત્વ-મ્લેચ્છપણું અથવા અનાર્યપણું વિશેષતઃ આદર્યું છે’. સ્થાર પછી શ્રમણ ભગવાન મહાવીરે ઇ પ્રમાણે કહ્યું ઇટલે તે આનન્દ સ્થવિર શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાંદી અને નમી જ્યાં ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મળ્યો છે ત્યાં આવીને તેણે ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મળ્યોને બોલાવ્યા, બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે આર્યો ! છટ્ટ ક્ષણના પારણાને દિવસે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે અનુજ્ઞા આપી ઇટલે હું શ્રાવસ્તી નગરીમાં ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમકુલમાં ગોચરીણ જતો હતો-ઇત્યાદિ સર્વ યાવત્-જ્ઞાતપુત્રને આ અર્થને કહે જે-‘ત્યાંસુધી કહેવું, તે માટે હે આર્યો ! તમે કોઈ મંચલિપુત્ર ગોશાલકને ધર્મસંબંધી તેના મતને પ્રતિકૂલ વચન ન કહેશો, યાવત્-તેણે નિર્મળ્યોની સાથે વિશેષતઃ અનાર્યપણું આદર્યું છે.

ભગવંત પ્રતિ ગોશાલકનો અપાલંભ.

૧૩. જેટલામાં આનન્દ સ્થવિર ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મળ્યોને આ વાત કહે છે તેટલામાં હાલાહલા કુંભારણના કુંભકારાણ-હાટથી નીકળી આજીવિકસંઘસહિત ઘણા અમર્યને ધારણ કરતો મંચલિપુત્ર ગોશાલક શીઘ્ર અને ત્વરિત ગતિ યાવત્-શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાંથી નીકળી જ્યાં કોઈક ચૈલ્ય છે અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવીને તેણે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરથી થોડે દૂર ઉભા રહી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે આયુષ્માન્ કાશ્યપગોત્રીય ! મને ઇ પ્રમાણે સારું કહો છો, હે આયુષ્માન્ કાશ્યપ ! તમે મને ઇમ ઠીક કહો છો કે ‘મંચલિપુત્ર ગોશાલક મારો ધર્મસંબંધી શિષ્ય છે’ ૨. જે મંચલિપુત્ર ગોશાલક તમારો ધર્મ

ગોશાલકનો ગોશાલકપણે ઇનકાર.

* ૧૧ સ્થવિર-વૃદ્ધ તેના ઘ્રણ પ્રકાર છે ૧ વયઃસ્થવિર-ઉમરમાં વૃદ્ધ, ૨ શુભસ્થવિર-શાસ્ત્રજ્ઞાનમાં વધેલા, અને ૩ પર્યાયસ્થવિર-જેનો દીક્ષાપર્યાય ત્રીશ વર્ષથી અધિક હોય તે.

‘સુદુ ણં આસો કાસવા ! મમં એવં વયાસી, સાહુ ણં આસો કાસવા ! મમં એવં વયાસી-ગોસાલે મંચલિપુત્તે મમં ધમ્મં-તેવાસી, ગોસાલે’ ૨, જે ણં સે મંચલિપુત્તે તવ ધમ્મંતેવાસી સે ણં સુક્કે સુક્કામિજાણેય મહિત્તા કાલમાસે કાલં કિષ્ણા અન્ન-પરેસુ દેવલોપસુ દેવતાપ ઉવવન્ને, અહન્નં ઉદાહનામં કુંડિયાયણીપ, અહ્ણસ્સ ગોયમપુત્તસ્સ સરીરગં વિપ્પજહામિ, અ૦ ૨ વિપ્પ-જહિત્તા ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ સરીરગં અણુપ્પવિસામિ, ગો ૦ ૨ અણુપ્પવિસિત્તા ઇમં સત્તમં પડટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । જે વિ આઈ આસો કાસવા ! અમ્હં સમયંસિ કેદ સિઙ્ગિસુ વા સિઙ્ગંતિ વા સિઙ્ગિસ્સંતિ વા સઘે તે ચડરાસીતિ મહાકપ્પસયસ-હસ્સાઈ, સત્ત દિવ્વે, સત્ત સંજૂહે, સત્ત સન્નિગમ્મે, સત્ત પડટ્ટપરિહારે, પંચ કમ્મણિ સયસહસ્સાઈ સટ્ઠિં ચ સહસ્સાઈ છ્ણ સપ્પ-તિન્નિ ય કમ્મંસે અણુપુષ્ણેણં જ્જવહિત્તા તથો પચ્છા સિઙ્ગંતિ, બુઙ્ગંતિ, મુચ્છંતિ, પરિનિઘ્ઠાઈતિ, સઘદુક્ખાણમંતં કરેસુ વા કરેતિ વા કરિસ્સંતિ વા । સે જહા વા ગંગા મહાનદી જઓ પવૂઢા, જાહિં વા પજ્જુવત્થિયા, એસ ણં અહ્ધા પંચજોયણસયાઈ આયામેણં, અહ્ધ-જોયણં વિક્ખંભેણં, પંચ ધણુસયાઈ ઉષ્ણેણં, એણં ગંગાપમાણેણં સત્ત ગંગાઓ સા એગા મહાગંગા, સત્ત મહાગંગાઓ સા એગા સાદીણગંગા, સત્ત સાદીણગંગાઓ સા એગા મચ્છુગંગા, સત્ત મચ્છુગંગાઓ સા એગા લોહિયગંગા, સત્ત લોહિયગંગાઓ, સા એગા આવંતીગંગા, સત્ત આવંતીગંગાઓ સા એગા પરમાવતી, એવામેવ સપુષ્ણાવરેણં એમં ગંગાસયસહસ્સં સત્તર સહસ્સા છ્ણ ગુણપ્પંચ ગંગાસયા ભવંતીતિ મક્ખાયા । તાસિં દુવિહે ઉદ્ધારે પ્પણ્ણે, તંજહા-સુહુમબોદિકલેવરે ચેવ, બાયરબોદિકલેવરે ચેવ । તત્થ ણં જે સે સુહુમબોદિકલેવરે સે ઠપ્પે । તત્થ ણં જે સે બાયરબોદિકલેવરે તથો ણં વાસસપ્ ૨ ગપ્ ૨ પગમેગં ગંગાવાલુયં અવ-હાય જાવતિપ્પં કાલેણં સે કોટ્ટે સ્વીણે, ધીરપ્પ, નિલ્લેવે, નિટ્ઠિપ્પ ભવતિ સેત્તં સરે સરપ્પમાણે । એણં સરપ્પમાણેણં તિન્નિ સરસ-યસાહસ્સીઓ સે એગે મહાકપ્પે, ચડરાસીઈ મહાકપ્પસયસહસ્સાઈ સે એગે મહામાણસે । અણંતાઓ સંજૂહાઓ જીવે ચયં ચહિત્તા ઉચરિહ્ણે માણસે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જતિ ૧ । સે ણં તત્થ દિઘ્ઠાઈ મોગમોગાઈ મુંજમાણે વિહરઈ, વિહરિત્તા તાઓ દેવલોગાઓ આડ-ક્ખવણં, ભવક્ખવણં, ઠિઠ્ઠવણં અણંતરં ચયં ચહિત્તા પઢમે સન્નિગમ્મે જીવે પચ્ચાયાતિ ૧ । સે ણં તઓહિંતો અણંતરં ઉષ્ણહિત્તા મજ્જિહ્ણે માણસે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જઈ ૨ । સે ણં તત્થ દિઘ્ઠાઈ મોગમોગાઈ જાવ-વિહરિત્તા તાઓ દેવલોયાઓ આડક્ખવણં

સંબન્ધી શિષ્ય હતો તે શુક્લ-પવિત્ર અને શુક્લામિજાતિવાલો-પવિત્રપરિણામવાલો* થઈને મરણસમયે કાઠ કરી કોઈપણ દેવલોકને વિષે દેવપણે ઉત્પન્ન થયો છે, હું કૌંડિન્યાયનગોત્રીય ઉદાચી નામે છું, અને મેં ગૌતમ પુત્ર અર્જુનના શરીરનો ત્યાગ કરી મંચલિપુત્ર ગોશાલકના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને આ સાતમો પ્રવૃત્તપરિહાર-શરીરાન્તર પ્રવેશ કર્યો છે. વઝી હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! જે કોઈ અમારા સિદ્ધાન્તને અનુસારે મોક્ષે ગયેલા છે, જાય છે અને જશે તેા સર્વે ચોરાશી લાખ મહાકલ્પ (કાલવિશેષ), સાત દેવભવો, સાત સંયૂથ નિકાયો, સાત સંજીર્મ-મનુષ્યગર્ભવાસ, સાત પ્રવૃત્તપરિહાર-શરીરાન્તરપ્રવેશ અને પાંચ લાખ, સાઠ હજાર, છસો ત્રણ કર્મના મેદોનો અનુક્રમે ક્ષય કર્યા પછી સિદ્ધ થાય છે, બુદ્ધ થાય છે, મૂકાય છે, નિર્વાણ પામે છે, અને સર્વ દુઃખનો અન્ત કર્યો છે, કરે છે અને કરશે. જેમ ગંગા મહાનદી ઝ્યાંથી નીકળે છે અને ષ્યાં સમાપ્ત થાય છે તે ગંગાનો અદ્ધા-માર્ગ આયામ-લંબાઈવડે પાંચસો યોજન છે, વિષ્કંભ-વિસ્તાર અર્ધ યોજન છે, અને ડંડાઈમાં પાંચસો ધનુષ છે-એ રીતે ગંગાપ્રમાણે સાત ગંગાઓ મઢીને એક મહાગંગા થાય છે, સાત મહાગંગાઓ મઢીને એક સાદીન ગંગા થાય છે, સાત સાદીન ગંગાઓ મઢીને એક મૃત્યુગંગા થાય છે, સાત મૃત્યુગંગા મઢીને એક લોહિતગંગા થાય છે, સાત લોહિતગંગાઓ મઢીને એક અવંતીગંગા થાય છે, સાત અવંતી ગંગાઓ મઢીને એક પરમાવતી ગંગા થાય છે. એ પ્રમાણે પૂર્વાપર મઢીને એક લાખ, સત્તર હજાર, છસો અને ઓગણ પચાસ ગંગા નદીઓ થાય છે-એમ કહ્યું છે. તે ગંગાનદીની વાલુકાકણનો બે પ્રકારે ઉદ્ધાર કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ સૂક્ષ્મબોદિકલેવરરૂપ અને ૨ બાદરબોદિકલેવરરૂપ. [જેમાં વાલુકાકણના સૂક્ષ્મબોદિ-સૂક્ષ્મઆકારવાળા કલેવરો-અસંખ્યાત ખંડો કલ્પેલા છે તે સૂક્ષ્મબોદિકલેવ-રૂપ ઉદ્ધાર કહેવાય છે, અને જેમાં બાદરબોદિ-બાદરઆકારવાળા કલેવરો-વાલુકાકણો છે તે બાદરબોદિકલેવરરૂપ ઉદ્ધાર કહેવાય છે.] તેમાં સૂક્ષ્મ બોદિકલેવરરૂપ ઉદ્ધાર છે તે સ્થાપી રાખવા યોગ્ય છે. [અર્થાત્ નિરૂપયોગી હોવાથી તેના વિચારની આવશ્યકતા નથી.] તેમાં જે બાદરબોદિકલેવરરૂપ ઉદ્ધાર છે તેમાંથી સો સો વર્ષે એક એક વાલુકાના કણનો અપહાર કરીએ અને જેટલા કાલે ગંગાના સમુદાયરૂપ તે કોઠો ક્ષીણ-સ્વાલી થાય, નીરજ-વાલુકારહિત થાય, નિર્લેપ થાય, અને નિષ્ક્રિત-સમાપ્ત થાય ત્યારે સરપ્રમાણ કાલ કહેવાય છે. એવા પ્રકારના ત્રણ લાખ સરપ્રમાણ કાલવડે એક મહાકલ્પ થાય છે, ચોરાશી લાખ મહાકલ્પે એક મહામાનસ થાય છે. અનન્ત સંયૂથ-અનન્તજીવના સમુદાયરૂપ નિકાયથી જીવ ચ્યવી સંયૂથ-દેવભવને વિષે ઉપરના માનસ-સરપ્રમાણ આયુષવડે ઉત્પન્ન થાય છે ૧, અને તે ત્યાં દીવ્ય અને મોગ્ય એવા મોગોને મોગવતો વિહરે છે. હવે તે દેવલોકથી આયુષનો ક્ષય ધવાથી, ભવના ક્ષયથી અને સ્થિતિના ક્ષયથી તુરતજ ચ્યવીને પ્રથમ સંજી ગર્ભજ પંચેન્દ્રિય મનુષ્યપણે ઉત્પન્ન થાય છે ૧. ત્યારબાદ તે સ્વાંથી ચ્યવીને તુરતજ મધ્યમ માનસ-સરપ્રમાણ આયુષવડે સંયૂથ-દેવનિ-

ગોશાલકું પોતાનું સ્વરૂપ નિવેદન અને તે દ્વારા સમતપ્તવર્ણન.

ચોરાશી લાખ મહાકલ્પનું પ્રમાણ.

સાત દિવ્યભવાન્તરિત સાત મનુષ્ય ભવો.

૧૩ * જેમ લેશ્યા-પરિણામના કૃષ્ણાદિ છ પ્રકાર છે, તેમ તેવા પરિણામવાળા આત્માના પાંચ કૃષ્ણ, કૃષ્ણામિજાતીય, નીલ, નીલામિજાતીય, ચાવદ-શુક્લ, શુક્લામિજાતીય-એ છ પ્રકારો હોય એમ લાગે છે.

† અહિં સૂચનાર કહે છે કે ‘ગોશાલકનો સિદ્ધાન્ત સંદિગ્ધ હોવાથી તે સંબન્ધે અમે કાંઈ લખતા નથી.’ પણ અહિં ટીકાકારે માત્ર શબ્દાર્થ કર્યો છે.

૩ જાવ-ચરિતા, દોષે સન્નિગમ્બે જીવે પચ્ચાયાતિ ૨ । સે ણં તઓહિંતો અણંતરં ઉચ્ચટ્ટિતા હેટ્ટિલ્લે માણસે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જહ ૩ । સે ણં તત્થ દિઘ્ઘાઈં જાવ-ચરિતા તચ્ચે સન્નિગમ્બે જીવે પચ્ચાયાતિ ૩ । સે ણં તઓહિંતો જાવ-ઉચ્ચટ્ટિતા ઉવરિલ્લે માણુસુ-ત્તરે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જહિતિ ૪ । સે ણં તત્થ દિઘ્ઘાઈં ભોગં જાવ-ચરિતા ચઉત્થે સન્નિગમ્બે જીવે પચ્ચાયાતિ ૪ । સે ણં તઓહિંતો અણંતરં ઉચ્ચટ્ટિતા મજ્જિલ્લે માણુસુત્તરે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જતિ ૫ । સે ણં તત્થ દિઘ્ઘાઈં ભોગં જાવ-ચરિતા પંચમે સન્નિગમ્બે જીવે પચ્ચાયાતિ ૫ । સે ણં તઓહિંતો અણંતરં ઉચ્ચટ્ટિતા હિટ્ટિલ્લે માણુસુત્તરે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જતિ ૬ । સે ણં તત્થ દિઘ્ઘાઈં ભોગં જાવ-ચરિતા છટ્ટે સન્નિગમ્બે જીવે પચ્ચાયાતિ ૬ । સે ણં તઓહિંતો અણંતરં ઉચ્ચટ્ટિતા બંમલોગે નામં સે કપ્પે પપ્પત્તે, પાર્ણપડી-ણાયતે ઉદીણદાહિણવિચ્છિલ્લે, જહા ઠાણપદે જાવ-પંચ વડેંસગા પપ્પત્તા, તંજહા-૧અસોગવડેંસપ, જાવ-પડિરૂવા । સે ણં તત્થ દેવે ઉવવજ્જહ ૭ । સે ણં તત્થ વ્હસ સાગરોવમાઈં દિઘ્ઘાઈં ભોગં જાવ-ચરિતા સત્તમે સન્નિગમ્બે જીવે પચ્ચાયાતિ ૭ । સે ણં તત્થ નવપ્પહં માસાણં બહુપડિપુણ્ણાણં અદ્દટ્ટમાણં જાવ-વીતિક્કતાણં સુકુમાલગમ્મહલ્લપ મિત્તકુંડલકુંચિયકેસપ મટ્ટગંડતલકપ્પ-પીઠપ દેવકુમારસપ્પમ્મય દારણ પયાતિ । સે ણં અહં કાસવા ! તપ્પ ણં અહં આસો કાસવા ! કોમારિયપ્પજ્જાપ કોમારણં ચંમચેરવાસેણં અવિદ્ધકપ્પ ચેવ સંખાણં પડિલભામિ; સં ૨-લમિત્તા ઇમે સત્ત પડટ્ટપરિહારે પરિહરામિ, તંજહા-૧એ-જ્જસ્સ, ૨ મહ્હરામસ્સ, ૩ મંડિયસ્સ, ૪ રોહસ્સ, ૫ ભારદ્વાજસ્સ, ૬ અજ્જુણગસ્સ ગોયમપુત્તસ્સ, ૭ ગોસાલસ્સ મંચલિપુ-ત્તસ્સ । તત્થ ણં જે સે પદ્દમે પડટ્ટપરિહારે સે ણં રાયગિહસ્સ નગરસ્સ બહિયા મંડિકુચ્છિસિ ચેશ્ચંસિ ઉદાઈસ્સ કુંડિયાય-ગસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, ઉદા ૨-જહિત્તા એણેજ્જગસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, એણે ૨-પ્પવિસિત્તા બાવીસં વાસાઈં પદ્દમં પડટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । તત્થ ણં જે સે દોષે પડટ્ટપરિહારે સે ણં ઉદંડપુરસ્સ નગરસ્સ બહિયા ચંદોયરણંસિ ચેશ્ચંસિ એણેજ્જ-ગસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, એણે ૨-જહિત્તા મહ્હરામસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, મહ્હ ૨-વિસિત્તા એકવીસં વાસાઈં દોષં પડટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । તત્થ ણં જે સે તચ્ચે પડટ્ટપરિહારે સે ણં ચંપાણ નગરીણ બહિયા અંગમંદિરંમિ ચેશ્ચંસિ મહ્હ-રામસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, મહ્હ ૨-જહિત્તા મંડિયસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, મંડિ ૨-પ્પવિસિત્તા વીસં વાસાઈં તથં પડટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । તત્થ ણં જે સે ચઉત્થે પડટ્ટપરિહારે સે ણં વાણારસીણ નગરીણ બહિયા કામમહાવણંસિ ચેશ્ચંસિ મંડિયસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, મંડિ ૨-જહિત્તા રોહસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, રોહ ૨-પ્પવિસિત્તા એકૂણવીસં વાસાઈં

કાયવિષે ઉત્પન્ન થાય છે. ૨. ત્યાં દિવ્ય ભોગવવા યોગ્ય ભોગોને ભોગવી યાવત્-વિહરી તે દેવલોકથી આયુષના ક્ષયથી ૩ યાવત્-ચ્યવીને બીજા સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યને વિષે જન્મે છે. ૨. ત્યાર પછી ત્યાંથી નીકળી તુરત હેઠેના માનસ પ્રમાણ આયુષ વડે સંયૂથ-દેવનિકાયને વિષે ઉપજે છે. ૩. ત્યાં દિવ્ય ભોગોને ભોગવી ત્યાંથી ચ્યવી ત્રીજા સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યને વિષે જન્મે છે. ૩. ત્યાંથી યાવત્-નીકળી ઉપ-રના માનસોત્તર-મહામાનસ આયુષવડે સંયૂથ-દેવનિકાયને વિષે ઉપજે છે. ૪. ત્યાં દિવ્ય ભોગોને ભોગવી યાવત્-ત્યાંથી ચ્યવી ચોથા સંજી-ગર્ભ-ગર્ભજમનુષ્યને વિષે ઉપજે છે. ૪. ત્યાંથી ચ્યવીને તુરત મધ્યમ માનસોત્તર આયુષવડે સંયૂથ-દેવનિકાયમાં ઉપજે છે. ૬. ત્યાં દિવ્ય ભોગો ભોગવી યાવત્-ત્યાંથી ચ્યવી પાંચમાં સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થાય છે. ૫. ત્યાંથી ચ્યવીને તુરત હેઠેના માનસોત્તર આયુષસહિત સંયૂથ-દેવનિકાયમાં ઉપજે છે. ૬. ત્યાં દિવ્ય ભોગો ભોગવી યાવત્-ચ્યવી છઠ્ઠા સંજી ગર્ભજ મનુષ્યોમાં ઉપજે છે. ૬. ત્યાંથી નીકળી તુરત બ્રહ્મલોક નામે કલ્પ-દેવલોક કહ્યો છે, તે પૂર્વ તથા પશ્ચિમ લાંબો છે, અને ઉત્તર તથા દક્ષિણ વિસ્તારવાળો છે, જેમ પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના *સ્થાનપદને વિષે કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું, યાવત્-તેમાં પાંચ અવતંસક વિમાનો કહ્યાં છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અશોકાવતંસક, યાવત્-પ્રતિરૂપ-સુન્દર છે; તે દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થાય છે. ૭. ત્યાં દશ સાગરોપમ સુધી દિવ્ય ભોગો ભોગવીને યાવત્-ત્યાંથી ચ્યવીને સાતમા સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યમાં ઉપજે છે. ૭. ત્યાં નવ માસ બરોબર પૂર્ણ થયા પછી અને સાડાસાત દિવસ વ્યતીત થયા બાદ સુકુમાલ, મદ્ર, મૃદુ અને દર્મના કુંડલની પેઠે સંકુચિત કેશવાળો, કર્ણના આભૂષણવડે જેના ગાલને સ્પર્શ થયો છે એવો, દેવ કુમારસમાન કાન્તિ-વાળો વાલક જન્મ્યો; હે કાશ્યપ ! તે હું છું. ત્યાર પછી હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! કુમારાવસ્થામાં પ્રવ્રજ્યાવડે, કુમારાવસ્થામાં બ્રહ્મચર્ય-વડે અવિદ્ધકર્ણ-વ્યુત્પન્ન બુદ્ધિવાળા એવા મને પ્રવ્રજ્યા પ્રહણ કરવાની બુદ્ધિ થઈ અને સાત પ્રવૃત્ત પરિહાર-શરીરાન્તરને વિષે સંચાર કર્યો, તે આ પ્રમાણે-૧ એણેયક, ૨ મહ્હરામ, ૩ મંડિક, ૪ રોહ, ૫ ભારદ્વાજ, ૬ ગૌતમપુત્ર અર્જુન અને ૭ મંચલિપુત્ર ગોશાલકના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો. તેમાં જે પ્રથમ પ્રવૃત્તપરિહાર-શરીરાન્તર પ્રવેશમાં રાજગૃહનગરની બહાર મંડિકુક્ષિનામે ચૈત્યને વિષે કુંડિયાયન ગોત્રીય ઉદા-યનના શરીરનો ત્યાગ કરી એણેયકના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રવેશ કરી બાવીશ વર્ષ સુધી પ્રથમ શરીરાન્તરમાં પરાવર્તન કર્યું. બીજા શરીરાન્તરપ્રવેશમાં ઉદંડપુર નગરની બહાર ચન્દ્રાવતરણ ચૈત્યને વિષે એણેયકના શરીરનો ત્યાગ કરી મહ્હરામના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો, અને પ્રવેશ કરીને એકવીશ વરસ સુધી બીજા શરીરાન્તરમાં પરાવર્તન કર્યું. ત્રીજા શરીરાન્તરપ્રવેશમાં ચંપાનગરીની બહાર અંગમંદિરનામે ચૈત્યને વિષે મહ્હરામના શરીરનો ત્યાગ કરી મંડિકના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો, અને ત્યાં વીશ વર્ષ સુધી ત્રીજું શરીરાન્તર પરાવર્તન કર્યું. તેમાં જે ચોથું

સાત શરીરાન્તર-
પ્રવેશ.

પ્રથમશરીરપ્રવેશ.

દ્વિતીયશરીરપ્રવેશ.

ત્રીતીયશરીરપ્રવેશ.

ચતુર્થશરીરપ્રવેશ.

चउत्थं पउट्टपरिहारं परिहरामि । तत्थ णं जे से पंचमे पउट्टपरिहारे से णं आलभियाए नगरीए वहिया पत्तकालगयंसि चेइयंसि रोहस्स सरीरगं विप्पजहामि, रोह० २-जहित्ता भारद्वाइस्स सरीरगं अणुप्पविसामि, भा० २ प्पविसित्ता अट्टारस्स वासाइं पंचमं पउट्टपरिहारं परिहरामि । तत्थ णं जे से छट्ठे पउट्टपरिहारे से णं वेसालीए नगरीए वहिया कौडियायणंसि चेइयंसि भारद्वाइयस्स सरीरं विप्पजहामि, भा० २-जहित्ता अज्जुणगस्स गोयमपुत्तस्स सरीरगं अणुप्पविसामि, अ० २-प्पविसित्ता सत्तरस्स वासाइं छट्ठं पउट्टपरिहारं परिहरामि । तत्थ णं जे से सत्तमे पउट्टपरिहारे से णं इहेव सावत्थीए नगरीए हालाहलाए कुंभकारीए कुंभकारावणंसि अज्जुणगस्स गोयमपुत्तस्स सरीरगं विप्पजहामि, अज्जुण० २ विप्पजहित्ता । गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स सरीरगं 'अलं धिरं धुवं धारणिज्जं सीयसहं उण्हसहं खुहासहं विविहदंसमसगपरीसहोवसग्गसहं धिरसंघयणं' ति कट्टु तं अणुप्पविसामि, तं० २-प्पवित्ता सोलस्स वासाइं इमं सत्तमं पउट्टपरिहारं परिहरामि । एवामेव आउसो कासवा ! एगेणं तेत्तीसेणं वाससएणं सत्त पउट्टपरिहारा परिहरिया भवंतीति मक्खाया, तं सुट्टु णं आउसो कासवा ! ममं एवं वयासी, साधु णं आउसो कासवा ! ममं एवं वयासी- 'गोसाले मंखलिपुत्ते ममं धम्मंतेवासि'त्ति गोसाले० २।

१४. तए णं समणे भगवं महावीरे गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी- 'गोसाला ! से जहानामए तेणए सिया, गामेल्ल-पहिं परब्भमाणे प० २ कत्थ य गट्ठं वा वरिं वा दुग्गं वा णिन्नं वा पच्चयं वा विसमं वा अणस्तादेमाणे एगेणं महं उच्चालो-मेण वा सणलोमेण वा कप्पासपम्हेण वा तणसूएण वा अत्ताणं आवरेत्ता णं चिट्ठेज्जा, से णं अणावरिए आवरियमिति अप्पाणं मन्नह, अप्पच्छण्णे य पच्छण्णमिति अप्पाणं मन्नति, अणिलुक्के णिलुक्कमिति अप्पाणं मन्नति, अपलाए पलायमिति अप्पाणं मन्नति, एवामेव तुमं पि गोसाला ! अणन्ने संते अन्नमिति अप्पाणं उपलभसि, तं मा एवं गोसाला ! नारिहसि गोसाला ! सच्चेव ते सा छाया नो अन्ना' ।

१५. तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते समणेणं भगवया महावीरेणं एवं बुत्ते समाणे आसुरुत्ते ५ समणं भगवं महावीरं उच्चावयाहिं आउसणाहिं आउसति, उच्चा० २ आउसित्ता उच्चावयाहिं उच्चंसणाहिं उच्चंसेति, उच्चंसेत्ता उच्चावयाहिं निब्भं-

शरीरान्तर परावर्तन छे ते वाराणसी नगरीनी बहार काममहावन नामे चैलने विषे मंडिकना शरीरनो त्याग करी रोहकना शरीरमां प्रवेश कर्यो, प्रवेश करीने त्यां ओगणीश वर्ष सुधी चोथुं शरीरान्तर परावर्तन कर्युं. तेमां जे पांचमुं शरीरान्तर परावर्तन छे ते आलभिका नगरीनी बहार प्राप्तकाल नामे चैलने विषे रोहना शरीरनो त्याग करी भारद्वाजना शरीरमां प्रवेश कर्यो, प्रवेश करीने अट्टार वर्ष सुधी पांचमुं शरीरान्तर परावर्तन कर्युं. तेमां जे छट्ठुं शरीरान्तर परावर्तन छे ते वैशाली नगरीनी बहार कुंडियायननामे चैलने विषे भारद्वाजना शरीरनो त्याग करी गौतमपुत्र अर्जुनना शरीरमां प्रवेश कर्यो, प्रवेश करीने त्यां सत्तर वर्ष सुधी छट्ठुं शरीरान्तर परावर्तन कर्युं. तेमां जे सातमुं शरीरान्तर परावर्तन छे ते आज श्रावस्ती नगरीने विषे हालाहला कुंभारणना कुंभकाराएण-हाटने विषे गौतमपुत्र अर्जुनना शरीरनो त्याग करी मंखलिपुत्र गोशालकनुं शरीर समर्थ, स्थिर, ध्रुव, धारण करवा योग्य, शीतने सहन करनार, उष्णताने सहन करनार, क्षुधाने सहन करनार, विविध डांस मच्छर वगैरे परिषह अने उपसर्गने सहन करनार, तथा स्थिरसंघयणवाळुं छे'-एम समजी तेमां में प्रवेश कर्यो, अने तेमां सोळ वरससुधी आ सातमुं शरीरान्तरपरावर्तन कर्युं छे. ए प्रमाणे हे आयुष्मन् काश्यप ! में एकसो तेत्रीश वर्षमां सात शरीरान्तर परावर्तन कर्या छे-एम में कहुं छे. ते माटे हे आयुष्मन् काश्यप ! तमे मने ए प्रमाणे सारुं कहो छो, हे आयुष्मन् काश्यप ! तमे मने ए प्रमाणे ठीक कहो छो के 'मंखलिपुत्र गोशालक मारो धर्मान्तेवासी छे'. २.

पंचमशरीरप्रवेश.

षष्ठशरीरप्रवेश.

सप्तमशरीरप्रवेश.

१४. [उपर प्रमाणे गोशालके कहुं एटले] श्रमण भगवान् महावीरे मंखलिपुत्र गोशालकने आ प्रमाणे कहुं- 'हे गोशालक ! जेम कोइ चोर होय अने ते ग्रामवासी जनोथी पराभव पामतो २ कोइ गर्ता-खाडो, गुफा, दुर्ग-दुःखे जथा योग्य स्थान, निम्न-नीचाण प्रदेश, पर्वत के विषम-खाडा अने टेकरावाळा प्रदेशने नहि प्राप्त करतो एक मोटा ऊनना लोमथी, शणना लोमथी, कपासना लोमथी अने तृणना अप्रभागथी पोताने ढांकीने रहे, अने ते नहि ढंकाया छतां हुं ढंकायेल छुं एम पोताने माने, अप्रच्छन्न-नहि छूपाया छतां पोताने प्रच्छन्न-छूपायेल माने, नहि संतावा छतां पोताने संतायेल माने, अपलापित-गुप्त नहि छतां पोताने गुप्त माने, ए प्रमाणे हे गोशालक ! तुं पण अन्य नहि छतां हुं अन्य छुं-एम पोताने देखाडे छे. ते माटे हे गोशालक ! एम नहि कर, हे गोशालक ! एम करवाने तुं योग्य नथी. तेज आ तारी प्रकृति छे, अन्य नथी.

भगवन्ने कहुं के हे गोशालक ! तुं सारा आत्माने छूपावे छे.

१५. श्रमण भगवान् महावीरे ए प्रमाणे कहुं एटले ते मंखलिपुत्र गोशालक एकदम गुस्से धयो अने श्रमण भगवान् महावीरने अनेक प्रकारना अनुचित वचनोवडे आक्रोश करवा लाग्यो, आक्रोश करीने अनेक प्रकारनी उद्धर्षणा-पराभवना वचनोवडे तिरस्कार करवा लाग्यो, तिरस्कार करी अनेक प्रकारनी निर्भर्त्सना वडे निर्भर्त्सित करवा लाग्यो, निर्भर्त्सना करी अनेक प्रकारनी निरछोटना-कर्कश

गोशालकना भगवंतने आक्रोशयुक्त वचनो कहेवा.

છળાહિં નિમ્બંછેતિ, ૩૦ ૨ નિમ્બંછેતા ઉચ્ચાવયાહિં નિચ્છોડળાહિં નિચ્છોડેતિ, ૩૦ ૨ નિચ્છોડેતા ઇવં વયાસી-‘નદ્વે સિ ક્વાઈ, વિણદ્વે સિ ક્વાઈ, મદ્વે સિ ક્વાઈ, નદ્વ-વિણદ્વ-મદ્વે સિ ક્વાયિ, અજ્ઞ મ ભવસિ, નાહિ તે મમાહિંતો સુણમત્થિ’ ।

૧૬. તેણં કાલેણં તેણં સમપણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતેવાસી પાર્હણજાણવપ્પ સઘાણુભૂતી પામં અણગારે પગહમહપ્પ, જાવ-વિણીપ્પ, ધમ્માયરિયાણુરાગેણં પયમટ્ટં અસદ્દમાણે ઉટ્ટાપ્પ ઉટ્ટેતિ, ૩૦ ૨ ઉટ્ટેતા જેણેવ ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણેવ ઉચ્ચાગચ્છઈ, તે ૦ ૨-ગચ્છિત્તા ગોસાલં મંચલિપુત્તં ઇવં વયાસી-‘જે વિ તાવ ગોસાલા ! તદ્દારુવસ્સ સમણસ્સ વા માહણસ્સ વા અંતિયં ઇગમવિ આયરિયં ધમ્મિયં સુવયણં નિસામેતિ, સે વિ તાવ વંદતિ નમંસતિ, જાવ-કહ્લાણં મંગલં ઇવં વેવં વેઈયં પજ્જુવાસઈ, કિમંગ પુણ તુમં ગોસાલા ! ભગવયા ચેવ પઘાવિપ્પ, ભગવયા ચેવ મુંડાવિપ્પ, ભગવયા ચેવ સેહાવિપ્પ, ભગવયા ચેવ સિક્ખાવિપ્પ, ભગવયા ચેવ વહુસ્સુતીકપ્પ, ભગવઓ ચેવ મિચ્છં વિણ્ણવિવચ્છે, તં મા ઇવં ગોસાલા !, નારિહ્સિ ગોસાલા ! સચ્ચેવ તે સા છાયા નો અન્ના । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સઘાણુભૂતિણામં અણગારેણં ઇવં વુત્તે સમાણે આસુ-રુત્તે ૫ સઘાણુભૂતિ અણગારં તવેણં તેણં પગાહચ્ચં કૂડાહચ્ચં માસરાસિ કરેતિ । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સઘાણુભૂતિ અણગારં તવેણં તેણં પગાહચ્ચં કૂડાહચ્ચં માસરાસિ કરેત્તા વોચ્ચં પિ સમણં ભગવં મહાવીરં ઉચ્ચાવયાહિં આડસણાહિં આરસઈ, જાવ-સુહં નત્થિ ।

૧૭. તેણં કાલેણં તેણં સમપણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતેવાસી કોસલજાણવપ્પ સુણક્ષત્તે ણામં અણગારે પગહમહપ્પ, જાવ-વિણીપ્પ, ધમ્માયરિયાણુરાગેણં જહા સઘાણુભૂતી તદ્દેવ જાવ-સ ચ્ચેવ તે સા છાયા નો અન્ના । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સુણક્ષત્તેણં અણગારેણં ઇવં વુત્તે સમાણે આસુરુત્તે ૫ સુણક્ષત્તં અણગારં તવેણં તેણં પરિતાવેઈ । તપ્પ ણં સે સુણક્ષત્તે અણગારે ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં તવેણં તેણં પરિતાવિપ્પ સમાણે જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉચ્ચાગચ્છઈ, તે ૦ ૨-ગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો વંદઈ નમંસઈ, વંદિત્તા નમંસિત્તા સયમેવ પંચ મહવયાઈ આરુમેતિ, સ ૦ ૨ આરુમેત્તા સમણા ય સમણીઓ ય ક્ષામેઈ, સમ ૦ ૨ ક્ષામેત્તા આલોહયપડિકંતે સમાહિપત્તે આણુપુઘીપ્પ કાલગપ્પ ।

વચનો વડે હલકા પાડવા પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો, અને તેમ કરી તે ગોશાલક આ પ્રમાણે બોલ્યો-“કદાચિત્-હું એમ માનું છું કે તું નષ્ટ થયો છે, કદાચિત્ વિનષ્ટ થયો છે, કદાચિત્ અષ્ટ થયો છે, અને કદાચિત્ નષ્ટ, વિનષ્ટ અને અષ્ટ થયો છે, કદાચિત્ તું આજે હજીશ નહિ, તને મારાથી સુખ થવાનું નથી”.

સર્વાનુભૂતિ અનગાર-
વતું ગોશાલકને સલ્ય
કથન.

૧૬. તે કાલે અને તે તે સમયે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના અન્તેવાસી-શિષ્ય પૂર્વે દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સર્વાનુભૂતિ નામે અનગાર ભદ્ર પ્રકૃતિના અને યાવત્ વિનીત હતા. તે પોતાના ધર્માચાર્યના અનુરાગથી આ ગોશાલકની વાતની અશ્રદ્ધા કરતા ઉઠ્યા, ઉઠીને જ્યાં મંચલિપુત્ર ગોશાલક હતો ત્યાં આવી મંચલિપુત્ર ગોશાલકને આ પ્રમાણે કહ્યું-“હિ ગોશાલક ! જે તેવા પ્રકારના શ્રમણ કે બ્રાહ્મણની પાસે એક પળ આર્ય-નિર્દોષ અને ધાર્મિક સુવચન સાંભળે છે તે પળ તેને વંદન અને નમસ્કાર કરે છે, યાવત્-તે કલ્યાણકર અને મંગલકર દેવના ચૈત્યની પેઠે તેની પર્યુપાસના કરે છે; પળ હે ગોશાલક ! તારે માટે તો શું કહેવું !!! ભગવંતે તને દીક્ષા આપી, અર્થાત્ શિષ્યરૂપે સ્વીકાર કર્યો, ભગવંતે તને મુંડ્યો, ભગવંતે તને વ્રતસમાચાર શીખવ્યો, ભગવંતે તને શિક્ષિત કર્યો અને ભગવંતે તને બહુશ્રુત કર્યો, તો પળ તે ભગવંતની સાથે અનાર્યપણું આદર્યું છે; તે માટે હે ગોશાલક ! એમ નહિ કર, હે ગોશાલક તું એમ કરવાને યોગ્ય નથી. આ તેજ તારી પ્રકૃતિ છે, અન્ય નથી.” એ પ્રમાણે સર્વાનુભૂતિ અનગારે કહ્યું ઇટલે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક ગુસ્સે થયો, અને સર્વાનુભૂતિ અનગારને પોતાના તપના તેજથી એક પ્રહારે કરી કૂટાઘાત-પાષાણમય યંત્રના આઘાતની પેઠે બાંઝી મસ્મ કર્યા. ત્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલકે સર્વાનુભૂતિ અનગારને પોતાના તપના તેજથી એક ઘાત કૂટાઘાતની પેઠે મસ્મરાશિ કરીને બીજી વાર પૂણ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને અનેક પ્રકારની આક્રોશના વડે આક્રોશ કર્યો, યાવત્-‘મારાથી તમને સુખ થવાનું નથી.”

સુનક્ષત્ર અનગારનું
ગોશાલકને કથન.

૧૭. તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના અન્તેવાસી કોશલદેશ-અયોધ્યાદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુનક્ષત્ર નામે અનગાર ભદ્ર પ્રકૃતિના અને યાવત્-વિનીત હતા. તે ધર્માચાર્યના અનુરાગથી-इत्यादि જેમ સર્વાનુભૂતિ સંબંધે કહ્યું તેમ અહિં યાવત્-‘આ તારી પ્રકૃતિ છે અન્ય નથી’ ત્યાંસુધી કહેવું; સુનક્ષત્ર અનગારે એ પ્રમાણે કહ્યું ઇટલે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક અસંત ગુસ્સે થયો, અને સુનક્ષત્ર અનગારને તેણે તપના તેજથી બાંધ્યા. મંચલિપુત્ર ગોશાલકવડે તપના તેજથી બંધેલા સુનક્ષત્ર અનગારે જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી વંદન અને નમસ્કાર કર્યા. વંદન અને નમસ્કાર કરી સ્વયમેવ પાંચ મહાવ્રતનો ઉચ્ચાર કરી સાધુઓ અને સાધ્વીઓને સ્તુતિ કર્યા, સ્તુતિ કરીને આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધિને પ્રાપ્ત થઈ તે અનુક્રમે કાલધર્મને પામ્યા.

ગોશાલકે સુનક્ષત્ર
અનગારને પળ
કથન.

૧૮. તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સુનવચ્ચત્તં અણગારં તવેણં તેણં પરિતાવેષ્ણા તથં પિ સમ્મણં મગવં મહાવીરં ઉપ્પા-
 વ્યાહિં આડસણાહિં આડસતિ, સઘં તં ચેવ જાવ-સુહં નત્થિ । તપ ણં સમ્મણે મગવં મહાવીરે ગોસાલં મંચલિપુત્તં ઇયં
 ઘયાસી-‘જે વિ તાવ ગોસાલા ! તદ્ધારુવસ્સ સમ્મણસ્સ વા માહણસ્સ વા તં ચેવ જાવ-પજ્જુવાસતિ, કિમંગ પુણ ગોસાલા !
 તુમં મય ચેવ પઘાવિય, જાવ-મય ચેવ યહુસ્સુરકય, મમં ચેવ મિચ્છં વિપ્પડિવન્ને ? તં મા ઇવં ગોસાલા ! જાવ-નો અન્ના,
 તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સમ્મણેણં મગવયા મહાવીરેણં ઇયં બુત્તે સમ્મણે આસુરુત્તે ૫ તેયાસમુગ્ધાણં સમોહગ્ગહ, તેયા-
 હ્ણિત્તા સત્તદ્ધ પયાઈં પચ્ચોસક્કહ, પચ્ચોસક્કિત્તા સમ્મણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ્સ ઘહાપ સરીરગંસિ તેયં નિસિરતિ । સે જહા-
 નામપ ઘાડકલિયા ઇ વા વાયમંડલિયા ઇ વા સેલંસિ વા કુહુંસિ વા થંમંસિ વા ધૂમંસિ વા આવરિજ્જમાણી વા નિવારિજ્જમાણી
 વા સા ણં તત્થ ણો કમતિ, નો પક્કમતિ, ઇવામેવ ગોસાલસ્સ વિ મંચલિપુત્તસ્સ તવે તેપ સમ્મણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ્સ
 ઘહાપ સરીરગંસિ નિસિદ્ધે સમ્મણે સે ણં તત્થ નો કમતિ, નો પક્કમતિ, અંચિયંચિયં કરેતિ, અંચિ- ૨ કરેત્તા આયાહિણ-
 પયાહિણં કરેતિ, આ- ૨ કરેત્તા ઉહં વેહાસં ઉપ્પહપં; સે ણં તઓ પડિહપ પડિનિયત્તે સમ્મણે તમેવ ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ
 સરીરગં અણુહહમાણે ૨ અંતો અણુપ્પવિદ્ધે । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સપ્પણં તેણં અન્નાદ્દે સમ્મણે સમ્મણં મગવં
 મહાવીરં ઇયં ઘયાસી-‘તુમં ણં આડસો કાસવા ! મમં તવેણં તેણં અન્નાદ્દે સમ્મણે અંતો હ્ણહં માસાણં પિત્તજ્જરપરિગય-
 સરીરે દાહવકંતીય હ્ણમત્થે ચેવ કાલં કરેસ્સસિ’ । તપ ણં સમ્મણે મગવં મહાવીરે ગોસાલં મંચલિપુત્તં ઇયં ઘયાસી-‘નો
 સ્સલુ અહં ગોસાલા ! તવ તવેણં તેણં અન્નાદ્દે સમ્મણે અંતો હ્ણહં જાવ-કાલં કરેસ્સામિ, અહ્ણં અન્નાઈં સોલસ ઘાસાઈં
 જિણે સુહત્થી વિહરિસ્સામિ, તુમં ણં ગોસાલા ! અપ્પણા ચેવ સપ્પણં તેણં અન્નાદ્દે સમ્મણે અંતો સત્તરત્તસ્સ પિત્તજ્જરપરિગય-
 સરીરે જાવ-હ્ણમત્થે ચેવ કાલં કરેસ્સસિ’ ।

૧૯. તપ ણં સાવત્થીય નગરીય સિંઘાડગ- જાવ-પહેસું વહુજણો અન્નમન્નસ્સ ઇવમાહ્ણસ્સ, જાવ-ઇવં પરુવેદ-‘ઇવં સ્સલુ
 વેચાણુપ્પિયા ! સાવત્થીય નગરીય ઘહિયા કોટ્ટુપ્પ ચેદ્દુ વુવે જિણા સંલંઘંતિ, ઇયે ઘયંતિ-તુમં પુઘિં કાલં કરેસ્સસિ, ઇયે ઘદંતિ
 તુમં પુઘિં કાલં કરેસ્સસિ, તત્થ ણં કે પુણ સમ્માવાદી કે પુણ મિચ્છાવાદી, ? તત્થ ણં જે સે અહ્ણપ્પહાણે જણે સે ઘદંતિ-‘સમ્મણે
 મગવં મહાવીરે સમ્માવાદી, ગોસાલે મંચલિપુત્તે મિચ્છાવાદી, ‘અજ્જો’તિ સમ્મણે મગવં મહાવીરે સમ્મણે નિગ્ગંથે આમંતેત્તા ઇયં

૧૮. ત્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલક સુનક્ષત્ર અનગારને તપના તેજથી બાઢીને ત્રીજીવાર શ્રમણ મગવંત મહાવીરને અનેક પ્રકારના
 અનુચિત વચનોથી આક્રોશ કરવા લાગ્યો-‘ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત સર્વ કહેવું, યાવત્-‘તને મારાથી સુખ થવાનું નથી.’ ત્યારે શ્રમણ મગવાન્
 મહાવીરે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને આ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે ગોશાલક ! જે તેવા પ્રકારના શ્રમણ અને બ્રાહ્મણનું- [આર્ય અને ધાર્મિક સુવચન
 સાંભળે છે-‘ઇત્યાદિ] પૂર્વોક્ત કહેવું, તે તેની યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે, તો હે ગોશાલક ! તારે માટે તો શું કહેવું ! ! મેં તને પ્રવ્રજ્યા
 આપી, યાવત્-મેં તને વહુશ્રુત કર્યો, અને તેં મારી સાથે મિધ્યાત્વ-અનાર્યપણું આદર્યું છે. તે માટે હે ગોશાલક ! એમ નહિ કર,
 યાવત્-તે આ તારી જ પ્રકૃતિ છે, અન્ય નથી.’ શ્રમણ મગવંત મહાવીરે એ પ્રમાણે કહ્યું ઇટલે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક અત્યંત ગુસ્સે ધયો,
 અને તૈજસ સમુદ્ઘાત કરી, સાત આઠ પગલા પાછો યસી તેણે શ્રમણ મગવંત મહાવીરનો વધ કરવામાટે શરીરમાંથી તેજોલેશ્યા બહાર કાઢી.
 જેમ કોઈ વાતોત્કલિકા (જે રહી રહીને વાયુ વાય તે) કે વંટોઢીઓ હોય તે પર્વત, મીંત, સ્તંભ કે સ્તૂપવડે આવરણ કરાયેલો કે નિવા-
 રણ કરાયેલો હોય તો પણ તેને વિષે સમર્થ થતો નથી, વિશેષ સમર્થ થતો નથી, એ પ્રમાણે મંચલિપુત્ર ગોશાલકની તપોજન્ય તેજોલેશ્યા
 શ્રમણ મગવંત મહાવીરનો વધ કરવા માટે શરીરમાંથી બહાર કાઢ્યા છતાં તેને વિષે સમર્થ થતી નથી, વિશેષ સમર્થ થતી નથી, પણ ગમના-
 ગમન કરે છે, ગમનાગમન કરીને પ્રદક્ષિણા કરે છે, પ્રદક્ષિણા કરી ડંચે આકાશમાં ઉછલે છે, અને ત્યાંથી સ્વલિત થઈને પાછી પર્તી
 તપોજન્ય તેજોલેશ્યા મંચલિપુત્ર ગોશાલકના શરીરને બાઢતી બાઢતી તેના શરીરની અંદર પ્રવિષ્ટ થાય છે. ત્યાર બાદ પોતાની તેજોલેશ્યાવડે
 પરાભવને પ્રાપ્ત થયેલા મંચલિપુત્ર ગોશાલકે શ્રમણ મગવંત મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! મારી તપોજન્ય તેજોલે-
 શ્યાથી પરાભવને પ્રાપ્ત થઈ છ માસને અન્તે પિત્તજ્વરયુક્ત શરીર છે જેનું ઇવો તું દાહની પીડાથી હ્ણસ્થ અવસ્થામાં કાઢ કરીશ.’ ત્યારે
 શ્રમણ મગવંત મહાવીરે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને એ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે ગોશાલક ! હું તારી તપોજન્ય તેજોલેશ્યાથી પરાભવ પામી છ માસને
 અન્તે યાવત્-કાઢ કરીશ નહિં, પણ વીજા સોઢ ધરસ સુધી જિન-તીર્થંકરપણે ગન્ધહસ્તીની પેઠે વિચરીશ, પરન્તુ હે ગોશાલક ! તું પોતેજ
 તારા તેજથી પરાભવ પામી સાત રાત્રિને અન્તે પિત્તજ્વરથી પીડિત શરીરવાઢો થઈ હ્ણસ્થાવસ્થામાં કાઢ કરીશ.’

૧૯. ત્યાર પછી શ્રાવસ્તી નગરીમાં શૃંગાટકના આકારવાઢા ત્રિકોણ માર્ગમાં યાવત્-રાજમાર્ગમાં ઘણા માણસો પરપર આ પ્રમાણે
 કહે છે, યાવત્-આ પ્રમાણે પ્રરૂપે છે-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! એ પ્રમાણે યરેયર શ્રાવસ્તી નગરીની વહાર કોષ્ટક ચૈલ્યને વિષે બે જિનો પરપર
 કહે છે, તેમાં એક આ પ્રમાણે કહે છે કે ‘તું પ્રથમ કાઢ કરીશ’ અને બીજા એમ કહે છે કે ‘તું પ્રથમ કાઢ કરીશ.’ તેમાં કોણ સમ્ય-
 ગ્વાદી-સચ્ચવાદી છે, અને કોણ મિધ્યાવાદી છે ? તેમાં જે જે પ્રધાન-મુલ્ય માણસો છે તે વોલે છે કે શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સમ્યગ્વાદી છે,

ગોશાલકનો મગવંત
 પ્રતિ ત્રીજી વારનો
 આક્રોશ.

ગોશાલકે મગવંતનો
 વધ કરવામાટે શરી-
 માંથી તેજોલેશ્યા
 બહાર કાઢી.

તેજોલેશ્યા ગોશાલ-
 કના શરીરમાં પેઢી.
 હું તારા તપના તેજ-
 થી પરાભૂત થઈ છ
 માસને અન્તે કાઢ
 કરીશ નહિ, પણ
 તું સાત રાત્રિને
 વધે કાઢ કરીશ-
 ઇયં ગોશાલકને
 મગવંતનું કથન.

શ્રાવસ્તીનગરીના જ
 નોનો મગવંત અને
 ગોશાલકના સમ્ય-
 ગ્વાદિત્વ સંબન્ધે
 પ્રવાદ.

वयासी-‘अज्जो’ ! से जहानामए तणरासी इ वा कट्टरासी इ वा पत्तरासी इ वा तयारासी इ वा तुसरासी इ वा भुसरासी इ वा गोमयरासी इ वा अवकररासी इ वा अगणिझामिए अगणिझूसिए अगणिपरिणामिए हयतेए गयतेए नट्टतेए भट्टतेए लुत्ततेए विणट्टतेए जाव-एवामेव गोसाले मंखलिपुत्ते मम वहाए सरीरगंसि तेयं निसिरेत्ता हयतेए गयतेए जाव-विणट्टतेए जाव, तं छंदेणं अज्जो ! तुम्हे गोसालं मंखलिपुत्तं धम्मियाए पडिचोयणाए पडिचोएह, धम्मि० २ पडिचोएत्ता धम्मियाए पडिसारणाए पडिसारेह, धम्मि० २ पडिसारेत्ता धम्मिएणं पडोयारेणं पडोयारेह, धम्मि० २ पडोयारेत्ता अट्टेहि य हेऊहि य पसिणेहि य वागरणेहि य कारणेहि य निप्पट्टपसिणवागरणं करेह ।

२०. तए णं ते समणा निग्गंथा समणेणं भगवथा महावीरेणं एवं बुत्ता समाणा समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता जेणेव गोसाले मंखलिपुत्ते तेणेव उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता गोसालं मंखलिपुत्तं धम्मियाए पडिचोयणाए पडिचोएंति, ध० २ पडिचोएत्ता धम्मियाए पडिसारणाए पडिसारंति, ध० २ पडिसारेत्ता धम्मिएणं पडोयारेणं पडोयारंति, ध० २ पडोयारेत्ता अट्टेहि य हेऊहि य कारणेहि य जाव-वागरणं करंति ।

२१. तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते समणेहिं निग्गंधोहिं धम्मियाए पडिचोयणाए पडिचोतिज्जमाणे जाव-निप्पट्टपसिणवागरणे कीरमाणे आसुरुत्ते जाव-मिसिमिसेमाणे नो संचाएति समणाणं निग्गंधाणं सरीरगस्स किंचि आवाहं वा वावाहं वा उप्पाएत्तए, छविच्छेदं वा करेत्तए । तए णं ते आजीविया थेरा गोसालं मंखलिपुत्तं समणेहिं निग्गंधोहिं धम्मियाए पडिचोयणाए पडिचोएज्जमाणं, धम्मियाए पडिसारणाए पडिसारिज्जमाणं, धम्मिएणं पडोयारेणं य पडोयारेज्जमाणं, अट्टेहि य हेऊहि य जाव-करेमाणं, आसुरुत्तं जाव-मिसिमिसेमाणं समणाणं निग्गंधाणं सरीरगस्स किंचि आवाहं वा वावाहं वा छविच्छेदं वा अकरेमाणं पासंति, पासित्ता गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अंतियाओ आयाए अवकमंति, आयाए अवकमित्ता जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिकखुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करंति, आ० २ करेत्ता, वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता समणं भगवं महावीरं उवसंपज्जित्ता णं विहरंति, अत्थेगइया आजीविया थेरा गोसालं चेव मंखलिपुत्तं उवसंपज्जित्ता णं विहरंति ।

अने मंखलिपुत्र गोशालक मिथ्यावादी छे.” श्रमण भगवान् महावीरे ‘हे आर्यो !’ ए प्रमाणे निर्मन्थोने बोलावी एम कहुं के ‘हे आर्यो ! जेम कोइ तृणनो राशि, काष्ठनो राशि, पांदडानो राशि, त्वचा-छालनो राशि, तुष-फोतरानो राशि, भुसानो राशि, छाणनो राशि अने कचरानो राशि अग्निथी दग्ध थयेलो, अग्निथी युक्त अने अग्निथी परिणमेलो होय तो ते जेनुं तेज हणायुं छे, जेनुं तेज गयेलुं छे, जेनुं तेज नष्ट थयुं छे, जेनुं तेज भ्रष्ट थयुं छे, जेनुं तेज लुप्त थयेलुं छे अने जेनुं तेज विनष्ट थयेलुं छे एवो यावत्-पाय, ए प्रमाणे मंखलिपुत्र गोशालक मारो वध करवा माटे शरीरमांथी तेजोलेइया बहार काढीने जेनुं तेज हणायुं छे एवो, तेजरहित अने यावत्-विनष्टतेजवाळ्ये थयो छे; माटे हे आर्यो ! तमारी इच्छाथी तमे मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे धार्मिक प्रतिचोदना-तेना मतथी प्रतिकूल वचन कहो, धार्मिक प्रतिचोदना करी धार्मिक प्रतिसारणा-तेना मतथी प्रतिकूलपणे विस्मृत अर्थनुं संस्मरण करावो, धार्मिक प्रतिसारणा करी धार्मिक वचनना प्रत्युपचारवडे प्रत्युपचार करो, तेमज अर्थ-प्रयोजन, हेतु, प्रश्न, व्याकरण-उत्तर अने कारण वडे पूछेला प्रश्ननो उत्तर न आपी शके तेम निरुत्तर करो’.

भगवतो गोशालकने
प्रको पूछी निरुत्तर
कयो.

२०. ज्यारे श्रमण भगवंत महावीरे ए प्रमाणे कहुं ल्यारे ते श्रमण निर्मन्थो श्रमण भगवंत महावीरने वांटे छे, नमे छे. वंदन-नमस्कार करी ज्यां गोशालक मंखलिपुत्र छे त्यां आवी मंखलिपुत्र गोशालकने धर्मसंबन्धी प्रतिचोदना-तेना मतथी प्रतिकूल वचनो कहे छे, धर्मसंबन्धी प्रतिचोदना करी धार्मिक प्रतिसारणा-तेना मतने प्रतिकूलपणे अर्थनुं स्मरण करावे छे, धर्मसंबन्धी प्रतिसारणा करी धर्मसंबन्धी वचनना प्रत्युपचारवडे प्रत्युपचार करे छे अने अर्थ-प्रयोजन, हेतु अने कारणवडे यावत्-तेने निरुत्तर करे छे.

निरुत्तर कवाथी गो-
शालकनुं गुस्से थहुं
अने तेना केटला ए-
क शिष्योनुं भगवंत-
ने आश्रयी रहेहुं.

२१. ल्यार बाद श्रमण निर्मन्थोए धार्मिक प्रतिचोदना-तेना मतथी प्रतिकूल प्रश्नो करी अने यावत्-तेने निरुत्तर कयो एटले मंखलिपुत्र गोशालक अत्यन्त गुस्से थयो अने यावत्-क्रोधथी अत्यंत प्रज्वलित थयो, परन्तु श्रमण निर्मन्थोना शरीरने कंइपण पीडा के उपद्रव करवाने तथा तेना कोइ अवयवनो छेद करवाने समर्थ न थयो. ल्यार पछी आजीविक स्थविरो श्रमण निर्मन्थो वडे धर्मसंबन्धी तेना मतथी प्रतिकूलपणे कहेवायेला, धर्मसंबन्धी प्रतिसारणा-तेना मतथी प्रतिकूलपणे स्मरण करावायेला, अने धर्मसंबन्धी प्रत्युपचार वडे प्रत्युपचार करायेला तथा अर्थ अने हेतुथी यावत्-निरुत्तर करायेला, अत्यन्त गुस्से करायेला, यावत्-क्रोधथी बळता, श्रमण अने निर्मन्थना शरीरने कंइपण पीडा-उपद्रव के अवयवना छेद नहि करता एवा मंखलिपुत्र गोशालकने जोईने तेनी पासेथी पोते नीकळ्या, अने त्यांथी नीकळी ज्यां श्रमण भगवंत महावीर छे त्यां आब्या, त्यां आवीने श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करी, वांदी अने नमीने श्रमण भगवान् महावीरनो आश्रय करी विहरवा लाग्या, अने केटला एक आजीविक स्थविरो मंखलिपुत्र गोशालकनोज आश्रय करी विहरवा लाग्या.

૨૨. તપ્ પં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે જસ્સટ્ટાપ્ હવ્વમાગપ્ તમટ્ટં અસાહેમાણે, હંદાઈં પલોપમાણે, દીહુપ્પહાઈં નીસસમાણે, વાઢિયાપ્ લોમાપ્ લુંચમાણે, અવટ્ટં કંઙ્કયમાણે, પુયાલિં પપ્ફોડેમાણે, હત્થે વિણિહ્વણમાણે, દોહિ વિ પાપાઈં ભૂમિ કોટ્ટેમાણે, 'હા હા અહો ! હવોઽહમસ્સિ'ત્તિ કટ્ટુ સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયાઓ કોટ્ટયાઓ ચેરયાઓ પહ્ણિનિપ્પવમતિ; પહ્ણિનિપ્પવમિત્તા જેણેવ સાવત્થી નગરી, જેણેવ હાલાહલાપ્ કુંભકારીપ્ કુંભકારાવણે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા હાલાહલાપ્ કુંભકારીપ્ કુંભકારાવણંસિ અંબકૂળગહત્થગપ્, મજ્જપાણં પિયમાણે, અભિક્કવણં ગાયમાણે, અભિક્કવણં નચ્ચમાણે, અભિક્કવણં હાલાહલાપ્ કુંભકારીપ્ અંજલિકમ્મં કરેમાણે, સીયલપ્પં મટ્ટિયાપાણપ્પં આયંચણિઉદપ્પં ગાયાઈં પરિસિંચમાણે વિહરતિ ।

૨૩. 'અજ્જો'ત્તિ સમણે ભગવં મહાવીરે સમણે નિગંથે આમંતેત્તા એવં વયાસી—'જાવતિપ્ પં અજ્જો ! ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં મમં વહાપ્ સરીરગંસિ તેયે નિસટ્ટે, સે પં અલાહિ પજ્જત્તે સોલસપ્પહં જણવયાણં, તં જહા—૧ અંગણં, ૨ વંગણં, ૩ મગહાણં, ૪ મલયાણં, ૫ માલવગાણં, ૬ અચ્છાણં, ૭ વચ્છાણં, ૮ કોચ્છાણં, ૯ પાઢાણં, ૧૦ લાઢાણં, ૧૧ વજ્જાણં, ૧૨ મોલીણં, ૧૩ કાસીણં, ૧૪ કોસલાણં, ૧૫ અવાહાણં, ૧૬ સંખુત્તરાણં ઘાતાપ્, વહાપ્, ઉચ્છાદણયાપ્, ભાસીકરણયાપ્ । જં પિ ય અંજો ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે હાલાહલાપ્ કુંભકારીપ્ કુંભકારાવણંસિ અંબકૂળગહત્થગપ્, મજ્જપાણં પિયમાણે, અભિક્કવણં જાવ—અંજલિકમ્મં કરેમાણે વિહરઈ, તસ્સ વિ ય પં વજ્જસ્સ પચ્છાદણદુયાપ્ ઇમાઈં અટ્ટુ ચરિમાઈં પન્નવેતિ । તંજહા—૧ ચરિમે પાણે, ૨ ચરિમે ગેયે, ૩ ચરિમે નદ્દે, ૪ ચરિમે અંજલિકમ્મે, ૫ ચરિમે પોષ્કલસંવટ્ટપ્ મહામેહે, ૬ ચરિમે સેયણ ગંધહત્થી, ૭ ચરિમે મહાસિલાકંટક સંગામે, ૮ અહં ચ પં ઇમીસે ઓસપ્પિણીપ્ ચડવીસાપ્ તિત્થંકરાણં ચરિમે તિત્થંકરે સિહ્ણિસ્સં, જાવ—અંતં કરેસ્સં તિ । જં પિ ય અજ્જો ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે સીયલપ્પં મટ્ટિયાપાણપ્પં આયંચણિઉદપ્પં ગાયાઈં પરિસિંચમાણે વિહરઈ, તસ્સ વિ ય પં વજ્જસ્સ પચ્છાદણદુયાપ્ ઇમાઈં ચત્તારિ પાણગાઈં ચત્તારિપાણગાઈં પન્નવેતિ ।

૨૪. [પ્ર૦] સે કિં તં પાણપ્ ? [ઉ૦] પાણપ્ ચડવિહે પન્નત્તે, તંજહા—૧ ગોપુટ્ટપ્, ૨ હત્થમહિયપ્, ૩ આયવતત્તપ્, ૪ સિલાપન્નટ્ટપ્, સેત્તં પાણપ્ ।

૨૨. સ્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલક જેને માટે શીઘ્ર આવ્યો હતો તે કાર્યને નહિ સાધતો, દિશાઓ તરફ ઝાંબી દૃષ્ટિથી જોતો, ધીર અને ઉષ્ણ નીસાસા નાંખતો, ઢાઢિના વાઢને ઝેંચતો, અવટ્ટુ—ઢોકની પાછલ્લના ભાગને ઝજવાલ્લતો, પુત્રપ્રદેશને પ્રસ્ફોટિત કરતો, હસ્તને હલાવતો અને બને પગ વડે ભૂમિને કૂટતો, 'હા હા ! અરે ! હું હણાયો છું'—એમ વિચારી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી અને કોષ્ઠક ચૈત્યથી નીકળી જ્યાં શ્રાવસ્તી નગરી છે, અને જ્યાં હાલાહલાનામે કુંભારણંતું કુંભકારાપણ—હાટ છે ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવીને હાલાહલા કુંભારણના કુંભકારાપણમાં જેના હાથમાં *આમ્રફલ રહેલું છે એવો, મધપાન કરતો, વારંવાર ગાતો, વારંવાર નાચતો, વારંવાર હાલાહલા કુંભારણને અંજલિ કરતો અને માટીના ભાજનમાં રહેલા શીતલ માટીના પાણી વાડે ગાત્રને સીંચતો વિહરે છે.

ગોશાલકનું ભગવંત પાસેથી પાલાણના કુંભારણને વેર જનું.

૨૩. 'હે આર્યો !' એમ કહીને શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે શ્રમણ નિર્ગન્થોને આમંત્રીને એ પ્રમાણે કહ્યું કે હે આર્યો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલકે મારો વધ કરવા માટે શરીરચક્રી તેજોલેસ્યા કાઢી હતી, તે આ પ્રમાણે—૧ અંગ, ૨ વંગ, ૩ મગધ, ૪ મલય, ૫ માલવ, ૬ અચ્છ, ૭ વત્સ, ૮ કૌત્સ, ૯ પાટ, ૧૦ લાટ, ૧૧ વજ્ર, ૧૨ મૌલી, ૧૩ કાશી, ૧૪ કોશલ, ૧૫ અબાધ અને ૧૬ સંખુત્તર—એ સોલ દેશનો ઘાત કરવા માટે, વધ કરવા માટે, ઉચ્છેદન કરવા માટે, ભ્રમ કરવા માટે સમર્થ હતી. વઢી હે આર્યો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક હાલાહલા કુંભારણના કુંભકારાપણમાં આમ્રફલ હાથમાં પ્રહણ કરી મધપાન કરતો, વારંવાર યાવત્—અંજલિકર્મ કરતો વિહરે છે તે અવધ—દોષને પ્રચ્છાદન—ઢાંકવામાટે આ આઠ ચરમ—છેલ્લી વસ્તુ કહે છે. તે આ પ્રમાણે—૧ ચરમ પાન, ૨ ચરમ ગાન, ૩ ચરમ નાચ, ૪ ચરમ અંજલિકર્મ, ૫ ચરમ પુષ્કલ સંવર્ત મહામેઘ, ૬ ચરમ સેચનક ગન્ધહસ્તી, ૭ ચરમ મહાશિલાકંટક સંપ્રામ અને ૮ હું આ અવસર્પિણીમાં ચોવીશ તીર્થકરોમાં ચરમ તીર્થકરપણે સિદ્ધ થઈશ, અને યાવત્—'સર્વે દુઃખોનો અન્ત કરીશ'. વઢી હે આર્યો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક માટીના પાત્રમાં રહેલા માટીમિશ્રિત શીત પાણીવાડે શરીરને સીંચતો વિહરે છે તે અવધને પળ ઢાંકવાને માટે આ ચાર પ્રકારના પાનક—પીણાં અને ચાર નહિ પીવા યોગ્ય (શીતલ અને ઢાહોપશમક) અપાનક જણાવે છે—

તેજોલેસ્યાનું સામર્થ્ય.

૨૪. [પ્ર૦] પાણી કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] પાણી ચાર પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ગાયના પૃષ્ઠથી પડેલું, ૨ હા-ચાર પ્રકારના પાનક યથી મસલેલું, ૩ સૂર્યના તાપથી તપેલું, અને ૪ શિલાથી પડેલું. એ પ્રમાણે પાણી કહ્યું.

૨૨ * ગોશાલકે તેજોલેસ્યાજનિત ઢાહના ઉપશમ માટે ચૂસવા માટે હાથમાં આમ્રફલ (ગોટલી) રાક્ષ્યું હતું.

२५. [प्र०] से किं तं अपाणय ? [उ०] अपाणय चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा—१ थालपाणय, २ तयापाणय, ३ सिबलिपाणय, ४ सुद्धपाणय ।

२६. [प्र०] से किं तं थालपाणय ? [उ०] था० २ जण्णं दाथालगं वा दाचारगं वा दाकुंभगं वा दाकलसं वा सीयलर्ग उल्लगं हत्थेहि परामुसइ, न य पाणियं पियइ, सेत्तं थालपाणय ।

२७. [प्र०] से किं तं तयापाणय ? [उ०] त० २ जण्णं अंबं वा अंबाडगं वा जहा पओगपदे जाव—बोरं वा तिंदुरुकं वा, तरुणं वा, आमगं वा आसगंसि आवीलेति वा पवीलेति वा, न य पाणियं पियइ, सेत्तं तयापाणय ।

२८. [प्र०] से किं तं सिबलिपाणय ? [उ०] सि० २ जण्णं कलसंगलियं वा, मुग्गसिगलियं, वा माससंगलियं वा सिबलिसंगलियं वा तरुणियं आमियं आसगंसि आवीलेति वा, पवीलेति वा, न य पाणियं पियति, सेत्तं सिबलिपाणय ।

२९. [प्र०] से किं तं सुद्धपाणय ? [उ०] सु० २ जण्णं छमासे सुद्धखाइमं खाइति, दो मासे पुढविसंथारोवगए य, दो मासे कट्टसंथारोवगए, दो मासे दम्भसंथारोवगए, तस्स णं बहुपडिपुण्णाणं छण्हं मासाणं अंतिमराइए इमे दो देवा महहिआ जाव—महेसक्खा अंतियं पाउब्भवंति, तंजहा—पुण्णभदे य माणिभदे य । तए णं ते देवा सीयलएहि उल्लएहि हत्थेहि गायइ परामुसंति, जे णं ते देवे साइज्जति, से णं आसीविसत्ताए कम्मं पकरेति, जे णं ते देवे नो साइज्जति तस्स णं संसि सरीरगंसि अगणिकाए संभवति, से णं सपणं तेपणं सरीरगं झामेति, स० २ झामेत्ता तओ पच्छा सिज्जति, जाव—अंतं करेति, सेत्तं सुद्धपाणय ।

३०. तत्थ णं सावत्थीए नयरीए अयंपुले णामं आजीविओवासए परिवसइ, अहे, जाव—अपरिभूए, जहा हालाहला, जाव—आजीवियसमएणं अप्पाणं भावेमाणे विहरति । तए णं तस्स अयंपुलस्स आजीविओवासगस्स अन्नया कदायि पुच्चरत्तावरत्तकालसमयंसि कुडुंबजागरियं जागरमाणस्स अयमेयारूवे अम्मत्थिए जाव—समुप्पज्जित्था—‘किंसंठिया इहा पण्णत्ता’ ?

अपानकना चार प्रकार.

२५. [प्र०] अपानक केटला प्रकारे छे ? [उ०] अपानक चार प्रकारे छे, ते आ प्रमाणे—१ स्थालनुं पाणी, २ वृक्षादिनी छालनुं पाणी, ३ शीगोनुं पाणी अने ४ शुद्ध पाणी (देवहस्तना स्पर्शनुं पाणी).

स्थालपाणी.

२६. [प्र०] स्थालपाणी केवा प्रकारे कह्यं छे ? [उ०] जे उदकथी भीजायेलो स्थाल, पाणीथी मीनो वारक—करवडो, पाणीथी मीनो मोटो घट, पाणीथी मीनो न्हानो घट, अथवा पाणीथी मीना माटीना वासण, तेनो हाथथी स्पर्श करे पण पाणी न पीए ते स्थालपाणी, ए प्रमाणे स्थालपाणी कह्यं.

त्वचापाणी.

२७. [प्र०] त्वचापाणी केवा प्रकारनुं छे ? [उ०] जे आंबो, अंबाडग—इत्यादि *प्रयोगपदमां कइहा प्रमाणे यावत्—बोर, तिंदुरुक सुधी जाणवा, ते तरुण—अपक्व अने आम—काचा होय, तेने शुभ्रमां माखी थोहुं चावे, विशेष चावे, पण पाणी न पीए ते त्वचापाणी. ए प्रमाणे त्वचापाणी कह्यं.

शीगनुं पाणी.

२८. [प्र०] शीगोनुं पाणी केवा प्रकारनुं छे ? [उ०] जे अलायसिबली—बटाणानी शीग, मानी शीग, अडदनी शीग के शिबलीनी शीग वगेरे तरुण—अपक्व अने आम—काची होय तेने मुखमां थोहुं चावे के विशेष चावे, पण तेनुं पाणी न पीए ते शीगोनुं पाणी कहेवाय. ए प्रमाणे शीगोनुं पाणी कह्यं.

शुद्ध पाणी.

२९. [प्र०] शुद्ध पाणी केवा प्रकारनुं छे ? [उ०] जे छ मास सुधी शुद्ध खादिम आहारने खाय, तेमां बे मास सुधी पृथिवीरूप संस्तरकने विषे रहे, बे मास सुधी लाकडाना संस्तरकने विषे रहे, अने बे मास सुधी दर्भना संस्तरकने विषे रहे, तेने बरोबर पूर्ण थयेला छ मासनी छेल्ली रात्रीए महर्द्धिक अने यावत्—महासुखवाळा बे देवो तेनी पासे प्रगट थाय, ते आ प्रमाणे—पूर्णभद्र अने माणिभद्र; स्यार पछी ते देवो शीतल अने आर्द्र हस्त वडे शरीरना अवयवोनी स्पर्श करे, हवे जे ते देवोने अनुमोदे, एटले तेना आ कार्यने सारुं जाणे ते आशीविषण्णे कर्म करे, जे ते देवोने न अनुमोदे, तेना पोताना शरीरमां अग्निकाय उत्पन्न थाय, अने ते पोताना तेज वडे शरीरने बाळे, अने स्यार पछी ते सिद्ध थाय, यावत्—सर्व दुःखोनी अन्त करे, ते शुद्ध पानक कहेवाय. ए प्रमाणे शुद्ध पाचक कह्यं.

आजीविकोपासक अयंपुलकनो गोशा कनी पासे जवानो संकर.

३०. ते श्रावस्ती नगरीमां अयंपुलनामे आजीविकमतनो उपासक—श्रावक रहेतो हतो. ते धनिक, यावत्—कोइथी पराभव न पावे तेवो अने हालाहला कुंभारणनी पेठे यावत्—आजीविकना सिद्धान्त वडे आत्माने सावित करतो विहरतो हतो. स्यार पछी ते अयंपुल नामे आजीविकोपासकने अन्य कोइ दिवसे कुडुंबजागरण करता मध्यरात्रिना समये आवा प्रकारनो आ संकल्प यावत्—उत्पन्न थयो के ‘केवा

તપ ણં તસ્સ અયંપુલસ્સ આજીઓવાસગસ્સ દોષં પિ અયમેયારુવે અબ્મત્થિય જાવ-સમુપ્પજ્જિત્થા-‘એવં યલુ મમં ધમ્માયરિય, ધમ્મોવદેસપ ગોસાલે મંચલિપુત્તે ઉપ્પન્નનાણદંસણધરે જાવ-સઘ્ન સઘ્નદરિસી રહેથ સાઘત્થીય નગરીય દ્વાલાહલાપ કુંભકારીય કુંભકારાવણંસિ આજીવિયસંઘસંપરિવુદે આજીવિયસમણં અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરદ, તં સેયં યલુ મે કહ્લં જાવ-જલંતે ગોસાલં મંચલિપુત્તં વંદિત્તા, જાવ-પજ્જુવાસેત્તા ઇમં પયારુવં ઘાગરણં ઘાગરિત્તપ્પ સિ કહ્લુ એવં સંપેદેતિ, એવં સંપેદેત્ત કહ્લં જાવ-જલંતે પ્હાપ, કયં જાવ-અપ્પમહ્ગ્ધામરણાલંકિયસરીરે, સાઓ ગિહાઓ પડિનિપ્પલમતિ, સાં ૨ પડિનિપ્પલમિત્તા પાયવિહારચારેણં સાવત્થિ નગરિં મજ્જંમજ્જેણં જેણેવ દ્વાલાહલાપ કુંભકારીય કુંભકારાવણે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા ગોસાલં મંચલિપુત્તં દ્વાલાહલાપ કુંભકારીય કુંભકારાવણંસિ અંબકૂળગહત્થગયં જાવ-અંજલિકમ્મં કરેમાર્પ સીયલણં મટ્ઠિયાં જાવ-ગાયાદં પરિસિંચમાણં પાસદ, પાસિત્તા લજ્જિય, વિલિય, વિદ્દે, સણિયં ૨ પચ્ચોસકકદ્દ । તપ ણં તે આજીવિયા થેરા અયંપુલં આજીવિયોવાસગં લજ્જિયં જાવ-પચ્ચોસકકમાણં પાસદ, પાસિત્તા એવં વયાસી-‘પહિ તાવ અયંપુલા ! એત્તઓ’ । તપ ણં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ આજીવિયથેરોદ્દિ એવં વુત્તે સમાણે જેણેવ આજીવિયા થેરા તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા આજીવિય થેરે વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા નચ્ચાસન્ને જાવ-પજ્જુવાસદ । ‘અયંપુલા’દ્ આજીવિયા થેરા અયંપુલં આજીવિયોવાસગં એવં વયાસી-‘સે નૂણં તે અયંપુલા ! પુષ્પરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ જાવ-કિંસંઠિયા હહ્લા પ્પણત્તા’ ? તપ ણં તવ અયંપુલા ! દોષં પિ અયમેયાં તં ચેવ સઘં માણિયઘં, જાવ-સાવત્થિ નગરિં મજ્જંમજ્જેણં જેણેવ દ્વાલાહલાપ કુંભકારીય કુંભકારાવણે, જેણેવ રહં તેણેવ હઘ્મમાગપ । સે નૂણં તે અયંપુલા ! અટ્ટે સમટ્ટે ? હંતા મત્થિ । જં પિ ય અયંપુલા ! તવ ધમ્માયરિય ધમ્મોવદેસપ ગોસાલે મંચલિપુત્તે દ્વાલાહલાપ કુંભકારીય કુંભકારાવણંસિ અંબકૂળગહત્થગપ જાવ-અંજલિ કરેમાણે વિહરતિ, તત્થ વિ ણં ભગવં રમાદં અટ્ટ ચરિમાદં પન્નવેતિ, તંજદ્દા-ચરિમે પાણે, જાવ-અંતં કરેસ્સતિ’ । જે વિ ય અયંપુલા ! તવ ધમ્માયરિય ધમ્મોવદેસપ ગોસાલે મંચલિપુત્તે સીયલણં મટ્ઠિયાં જાવ-વિહરતિ, તત્થ વિ ણં ભગવં રમાદં ચત્તારિ પાણગાદં, ચત્તારિ અપાણગાદં, પન્નવેતિ । સે કિં તં પાણપ ? ૨ જાવ-તઓ પચ્છા સિજ્જતિ, જાવ-અંતં કરેતિ । તં ગચ્છ ણં તુમં અયંપુલા ! એસં ચેવ તવ ધમ્માયરિય ધમ્મોવદેસપ ગોસાલે મંચલિપુત્તે ઇમં પયારુવં ઘાગરણં ઘાગરિત્તપ્પ’ત્તિ ।

આકારે હહ્લા (કીટવિશેષ) કહેલી છે” ! સ્યાર પછી તે અયંપુલનામે આજીવિકોપાસકને બીજી ઘાટ પ્રકારનો શ્રા સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે “ એ પ્રમાણે સ્વચ્છ મારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મોપદેશક મંચલિપુત્ર ગોશાલક ઉત્પન્ન થયેલ જ્ઞાન-દર્શનને ધારણ કરવાના, યાવત્-સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી છે, તેઓ આજ શ્રાવસ્તી નગરીમાં દ્વાલાહલા કુંભારણના કુંભકારાવણ-હાટમાં આજીવિકસંઘસહિત આજીવિકના સિદ્ધાન્ત વડે આત્માને ભાવિત કરતા વિહરે છે. તે માટે મારે આવતી કાલે યાવત્-સૂર્યોદય થયે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન કરી, પર્યુપાસના કરી આવા પ્રકારનો આ પ્રશ્ન પૂછ્યો શ્રેયસ્કર છે”-એમ વિચારી ક્ષણે યાવત્-સૂર્યોદય થયે જ્ઞાન કરી, શ્લોકકર્મ કરી, અલ્પ અને મહામૂલ્ય આ-મરણવડે શરીરને અલંકૃત કરી, પોતાના ઘર પક્ષી બહાર નીકળી, પગે ચાલી, શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાં યઈ, ય્યાં દ્વાલાહલા નામે કુંભારણનું કુંભકારાવણ છે, ત્યાં આવી તે દ્વાલાહલા નામે કુંભારણના કુંભકારાવણમાં જેના હાથમાં આમ્રફલ રહેલું છે એવા યાવત્-દ્વાલાહલા કુંભારણને અંજલિકર્મ કરતા અને શીતલ માટીમિશ્રિત જલવડે યાવત્-શરીરના અથવવને સિંચતા મંચલિપુત્ર ગોશાલકને જુએ છે; જોઈને તે લજ્જિત, વિલ્લો અને વ્રીદિત થઈ ધીમે ધીમે પાછો જાય છે. સ્યાર પછી તે આજીવિક સ્થવિરોએ લજ્જિત યાવત્-પાછા જતા આજીવિકોપાસક અયં-પુલને જોઈ એ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ અયંપુલ ! અહિં આઘ’ . જ્યારે આજીવિક સ્થવિરોએ એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે અયંપુલ ય્યાં આજીવિક સ્થવિરો હતા ત્યાં આવ્યો, અને ત્યાં આવી આજીવિક સ્થવિરોને વંદન-નમસ્કાર કરી અલ્પાન્ત પાસે નહિ તેમ અલ્પાન્ત દૂર નહિ એમ વેસી પર્યુપાસના કરવા લાગ્યો. ‘હે અયંપુલ ! એમ કહી આજીવિક સ્થવિરોએ આજીવિકોપાસક અયંપુલને એ પ્રમાણે કહ્યું-“ હે અયંપુલ ! સ્વચ્છ તને મધ્ય-રાત્રિના સમયે યાવત્-કેવા આકારવાળી હહ્લા કહેલી છે ? [એવો સંકલ્પ થયો હતો ?] સ્યાર પછી તને બીજીઘાટ આત્રા પ્રકારનો આ સંકલ્પ થયો હતો ?’-હ્યાદિ પૂર્વોક્ત સર્વ કહેલું, યાવત્-શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાં ય્યાં દ્વાલાહલા કુંભારણનું કુંભકારાવણ છે અને ય્યાં આ સ્થાન છે, ત્યાં તું શીઘ્ર આવ્યો. હે અયંપુલ ! સ્વચ્છ આ વાત સત્ય છે ? હા સત્ય છે. હે અયંપુલ ! વઠી તારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મોપ-દેશક મંચલિપુત્ર ગોશાલક દ્વાલાહલા કુંભારણના કુંભકારાવણમાં આમ્રફલ હાથમાં લઈ યાવત્-અંજલિ કરતા વિહરે છે, તેમાં પણ તે ભગવાન આઠ ચરમની પ્રરૂપણા કરે છે. તે આ પ્રમાણે-૧ ચરમપાનક, યાવત્-સર્વ દુઃખનો અન્ત કરશે. વઠી હે અયંપુલ ! તારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મોપદેશક મંચલિપુત્ર ગોશાલક શીતલ માટીના પાણી વડે યાવત્-શરીરને છાંટતા યાવત્-વિહરે છે, તેમાં પણ તે ભગવાન ચાર પાનક અને ચાર અપાનક પ્રરૂપે છે. પાનક કેવા પ્રકારે છે ? યાવત્-સ્યાર પછી તે સિદ્ધ થાય છે, યાવત્-‘સર્વ દુઃખનો અન્ત કરે છે’. તે માટે હે અયંપુલ ! તું જા, અને આ તારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મોપદેશક મંચલિપુત્ર ગોશાલકને આવા પ્રકારનો આ પ્રશ્ન પૂછજે.’

અયંપુલનું ઘાગમન, ગોશાલકની વિશિષ્ટ બધસા જોઈ પાછું જવું, સ્થવિરોએ અયં-પુલને પાછા બોલાવી તેના મનના સંકલ્પનું નિવેદન અને તેના મનનું સમાધાન.

૩૧. તપ ણં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ આજીવિપદિં થેરેહિં એવં વુસે સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે ઉટ્ટાપ ઉટ્ટેતિ, ઉ૦ ૨ ઉટ્ટેત્તા જેણેવ ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણેવ પહારેત્થ ગમણાપ । તપ ણં તે આજીવિયા થેરા ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ અંચકૂળગપદ્દા-ચ્છણટ્ટયાપ ઇગંતમંતે સંગારં કુઘંતિ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે આજીવિયાણં થેરાણં સંગારં પડિચ્છહ, સં૦ ૨ પડિચ્છિત્તા અંચકૂળગં ઇગંતમંતે ઇડેહ । તપ ણં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ જેણેવ ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, તેણેવ ઉવા-ગચ્છિત્તા ગોસાલં મંચલિપુત્તં તિચ્છવુત્તોં જાવ-પજ્જુવાસતિ । ‘અયંપુલા, દી ગોસાલે મંચલિપુત્તે અયંપુલં આજીવિયોવાસમં એવં વયાસી-‘સે નૂણં અયંપુલા ! પુષ્પરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ જાવ-જેણેવ મમં અંતિયં તેણેવ હહ્મમાગપ । સે નૂણં અયંપુલા ! અટ્ટે સમટ્ટે ? હંતા અત્થિ, તં નો જલુ ઇસ અંચકૂળપ, અંચચોયપ ણં ઇસે । કિંસંટિયા હહ્મા પપ્પત્તા ! ઘંસીમૂલસંટિયા હહ્મા પપ્પત્તા । વીણં વાપહિ રે વીરગા વી૦ ૨ । તપ ણં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં ઇમં ઇયારૂઘં વાગરણં વાગરિપ સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે જાવ-હિયપ ગોસાલં મંચલિપુત્તં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા પસિણાં પુચ્છતિ, પસિણાં પુચ્છિત્તા અટ્ટાં પરિયાદિયહ, અ૦ ૨ પરિયાદિયત્તા ઉટ્ટાપ ઉટ્ટેતિ, ઉટ્ટાપ ઉટ્ટેત્તા ગોસાલં મંચલિપુત્તં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જાવ-પડિગપ ।

૩૨. તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે અપ્પણો મરણં આમોપ્પહ, આમોપ્પત્તા આજીવિપ થેરે સહાવેહ, આ૦ ૨ સહાવેત્તા એવં વયાસી-‘તુભ્ભે ણં દેવાણુપ્પિયા ! મમં કાલગયં જાણેત્તા સુરભિણા ગંધોદપ્પણં પ્પહાણેહ, સુ૦ ૨ પ્પહાવિત્તા પ્પહલસુકુમા-લાપ ગંધકાસાઈપ ગાયાં લૂહેહ, ગા૦ ૨ લૂહેત્તા સરસેણં ગોસીસચંદ્ધણેણં ગાયાં અણુલિપહ, સ૦ ૨ અણુલિપિત્તા મહરિહં હંસલક્ષણં પડસાડગં નિયંસેહ, મહ૦ ૨ નિયંસિત્તા સમ્માલંકારવિભૂસિયં કરેહ, સ૦ ૨ કરેત્તા પુરિસસહસ્સવાહિણિં સીયં તુરુહેહ, પુરિ૦ ૨ તુરુહિત્તા સાવત્થીપ નયરીપ સિંઘાડગ૦ જાવ-પહેસુ મહયા મહયા સહેણં ઉગ્ધોસેમાણા એવં વદહ-‘એવં જલુ દેવાણુપ્પિયા ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે, જિણપ્પલાવી, જાવ-જિણસહં પગાસેમાણે વિહરિત્તા ઇમીસે ઓસપ્પિણીપ ચ્ચડવીસાપ તિત્થયરાણં ચરિમે તિત્થયરે, સિદ્ધે, જાવ-સમ્પદુક્ષણપ્પહીણે’-હહ્મિસકારસમુદપ્પણં મમ સરીરગસ્સ ણીહરણં કરેહ । તપ ણં તે આજીવિયા થેરા ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ ઇયમટ્ટં વિણપ્પણં પડિસુણેતિ ।

અયંપુલનું ગોશાલક પાસે આગમન.

૩૧. ત્યાર બાદ તે અયંપુલ આજીવિક સ્થવિરોપ એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે હૃષ્ટ અને સંતુષ્ટ થઈ ઉઠ્યો, ઊઠીને જ્યાં મંચલિપુત્ર ગોશાલક હતો ત્યાં જવા તેણે વિચાર કર્યો. ત્યારે તે આજીવિક સ્થવિરોપ મંચલિપુત્ર ગોશાલકને આમ્રફલ એક સ્થલે મૂકાવવા માટે સંકેત કર્યો. ત્યાર બાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક આજીવિક સ્થવિરોનો સંકેત જાણી આમ્રફલને એક સ્થલે મૂકે છે. ત્યાર પછી તે આજીવિકોપાસક અયંપુલ જ્યાં મંચલિપુત્ર ગોશાલક હતો ત્યાં આવી મંચલિપુત્ર ગોશાલકને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ‘હે અયંપુલ !’ એ પ્રમાણે કહી મંચલિપુત્ર ગોશાલકે આજીવિકોપાસક અયંપુલને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘અયંપુલ ! યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ‘હે અયંપુલ !’ તને સંકલ્પ થયો હતો, અને જ્યાં હું છું ત્યાં મારી પાસે તું શીઘ્ર આવ્યો, હે અયંપુલ ! યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ‘હે અયંપુલ !’ હા સત્ય છે. તે માટે યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ‘હે અયંપુલ !’ તને સંકલ્પ થયો હતો તેના ઉત્તરમાં] વાંસના મૂલના આકાર જેવી હલ્લા હોય છે. [વઠ્ઠી વચ્ચે ગોશાલક ઉન્માદમાં કહે છે-] ‘હે વીરા ! વીણા વગાડ, હે વીરા ! વીણા વગાડ.’ ત્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલકે આવા પ્રકારનો આ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપ્યો એટલે પ્રસન્ન-સંતુષ્ટ અને જેનું ચિત્ત આકર્ષિત થયું છે એવો આજીવિકોપાસક અયંપુલ મંચલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન-નમસ્કાર કરી પ્રશ્નો પૂછે છે, પ્રશ્નો પૂછીને અર્થ પ્રહણ કરે છે, અર્થ પ્રહણ કરી ઊઠી [પુનઃ] મંચલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન અને નમસ્કાર કરી યાવત્-તે [સ્વસ્થાનકે] પાછો જાય છે.

પોતાના મરણ બાદ દેહને ઉત્સવપૂર્વક જાહેર કાઢવા સંબંધે ગોશાલકની મલામણ.

૩૨. ત્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલકે પોતાનું મરણ [નજીક] જાણીને આજીવિક સ્થવિરોને બોલાવ્યા, અને બોલાવી તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! જ્યારે મને કાલધર્મ પ્રાપ્ત થયેલો જાણો ત્યારે સુગંધી ગન્ધોદક વડે સ્નાન કરાવજો, સ્નાન કરાવી છેડાવાળા અને સુકુમાલ ગન્ધકાષાય (સુગંધી ભગવા) વચ્ચે શરીરને સાફ કરજો, શરીરને સાફ કરી સરસ ગોશીર્ષચન્દનવડે શરીરને વિલેપન કરજો, વિલેપન કરી મહામૂલ્ય હંસના ચિહ્નવાળા પટશાટકને પહેરાવજો, પહેરાવી સર્વાલંકારથી વિભૂષિત કરજો, વિભૂષિત કરી હજાર પુરુષોથી ઉપાડવા લાયક શીલિકામાં બેસાડજો, શીલિકામાં બેસાડી શ્રાવસ્તી નગરીમાં શૃંગાટકના આકારવાળા યાવત્-રાજમાર્ગમાં મોટા મોટા શબ્દથી ઉદ્ઘોષણ કરતા આ પ્રમાણે કહેજો-‘એ પ્રમાણે યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ‘હે અયંપુલ !’ તને સંકલ્પ થયો હતો તેના ઉત્તરમાં] વાંસના મૂલના આકાર જેવી હલ્લા હોય છે. [વઠ્ઠી વચ્ચે ગોશાલક ઉન્માદમાં કહે છે-] ‘હે વીરા ! વીણા વગાડ, હે વીરા ! વીણા વગાડ.’ ત્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલકે આવા પ્રકારનો આ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપ્યો એટલે પ્રસન્ન-સંતુષ્ટ અને જેનું ચિત્ત આકર્ષિત થયું છે એવો આજીવિકોપાસક અયંપુલ મંચલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન-નમસ્કાર કરી પ્રશ્નો પૂછે છે, પ્રશ્નો પૂછીને અર્થ પ્રહણ કરે છે, અર્થ પ્રહણ કરી ઊઠી [પુનઃ] મંચલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન અને નમસ્કાર કરી યાવત્-તે [સ્વસ્થાનકે] પાછો જાય છે.

૩૧ * ગોશાલક અયંપુલને કહે છે કે તું જે આમ્રફલની ગોટલી ધારે છે તે નથી, પણ આમ્રફલની છાલ છે, અને તેનું પાનક નિર્વાણસમયે પીવા યોગ્ય છે. ટીકા—

३३. तए णं तस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स सत्तरत्तंसि परिणममाणंसि पडिलद्धसम्मत्तस्स अयमेयारूवे अग्घत्थिए जाव-समुप्यज्जित्था-‘णो खलु अहं जिणे, जिणप्पलावी, जाव-जिणसहं पगासेमाणे विहरति (विहरिते), अहं णं गोसाले चेव मंखलिपुत्ते समणघायए, समणमारए, समणपडिणीए, आयरिय-उवउझायाणं अयसकारए, अवन्नकारए, अकित्तिकारए, वड्ढि असम्भावुभावणाहिं मिच्छत्ताभिनिवेशेहि य अय्याणं वा परं वा तदुभयं वा दुग्गाहेमाणे, बुप्पाएमाणे विहरित्ता सएणं तेएणं अन्नाइत्ते समाणे अंतो सत्तरत्तस्स पित्तज्वरपरिगयसरीरे दाहवक्कीए छउमत्थे चेव कालं करेस्सं । समणे भगवं महावीरे जिणे जिणप्पलावी जाव-जिणसहं पगासेमाणे विहरइ-एवं संपेहेति, एवं संपेहिच्चा, आजीविए थेरे सद्दावेइ, आ० २ सदा-वत्ता उच्चावयसवहस्साविए पकरेति, उच्चा० २ पकरेत्ता एव वयासी-‘नो खलु अहं जिणे, जिणप्पलावी, जाव-पगासेमाणे विहरइ (विहरिए), अहं णं गोसाले मंखलिपुत्ते, समणघायए, जाव-छउमत्थे चेव कालं करेस्सं, समणे भगवं महावीरे जिणे, जिणप्पलावी, जाव-जिणसहं पगासेमाणे विहरइ, तं तुम्भं देवाणुप्पिया ! ममं कालगयं जाणेत्ता वामे पाए सुंबेणं बंधइ, वा० २ बंधित्ता तिक्खुत्तो मुहे उट्टुहइ, ति० २ उट्टुहिच्चा सावत्थीए नगरीए सिंघाडग० जाव-पहेसु आकट्टविकट्टिं करेमाणा महया महया सहेणं उग्घोसेमाणा २ एवं वड्ढ-‘नो खलु देवाणुप्पिया ! गोसाले मंखलिपुत्ते जिणे, जिणप्पलावी, जाव-विहरिए, एस णं गोसाले चेव मंखलिपुत्ते, समणघायए, जाव-छउमत्थे चेव कालगए । समणे भगवं महावीरे जिणे, जिणप्पलावी, जाव-विहरइ-महया अणिही-असत्कारसमुदएणं ममं सरीरगस्स नीहरणं करेज्जाह-एवं वदिच्चा कालगए ।

३४. तए णं आजीविया थेरा गोसालं मंखलिपुत्तं कालगयं जाणित्ता हालाइलाए कुंभकारीए कुंभकारावणस्स दुघा-राइं पिहेति, दु० २ पिहेत्ता हालाइलाए कुंभकारीए कुंभकारावणस्स बहुमज्जदेसभाए सावत्थि नगरिं आलिहंति, सा० २ आलिहिच्चा गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स सरीरगं वामे पादे सुंबेणं बंधति, वा० २ बंधित्ता तिक्खुत्तो मुहे उट्टुमंति, उट्टुमित्ता सावत्थीए नगरीए सिंघाडग० जाव-पहेसु आकट्टविकट्टिं करेमाणा, णीयं २ सहेणं उग्घोसेमाणा २ एवं वयासी-‘नो खलु देवाणुप्पिया ! गोसाले मंखलिपुत्ते जिणे, जिणप्पलावी, जाव-विहरिए, एस णं गोसाले चेव मंखलिपुत्ते समणघायए, जाव-छउमत्थे चेव कालगए । समणे भगवं महावीरे जिणे, जिणप्पलावी जाव-विहरइ, सवहपडिमोक्खणगं करेति, स० २ करेत्ता दोच्चं पि पूया-सत्कार-धिरीकरणइयाए गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स वामाभो पादाभो सुंबं मुयंति, सुं० २ मुइत्ता हालाइलाए

३३. हवे ते मंखलिपुत्र गोशालकने सात रात्री परिणमतां-व्यतीत यतां सम्यक्त्व प्राप्त थयुं, अने तेने आवा प्रकारनो अध्यव-साय-संकल्प उत्पन्न थयो-“हुं खरैखर जिन नथी, तो पण जिनप्रलापी, यावत् जिन शब्दने प्रकाशतो विहय्यो हूं. हुं श्रमणनो घात कर-नार, श्रमणने मारनार, श्रमणनो प्रस्यनीक-विरोधी, आचार्य अने उपाध्यायनो अपयश करनार, अवर्णवादकारक अने अपकीर्ति करनार मंखलिपुत्र गोशालक हूं. तथा घणी असद्भावना वडे अने मिथ्यात्वाभिनिवेश वडे पोताने, परने अने वनेने व्युद्ग्राहित-भ्रान्त करतो, व्युत्पादित (मिथ्यात्वयुक्त) करतो विहरीने मारा पोतानी तेजोलेइया वडे पराभव पामी सात रात्रीना अन्ते पित्तज्वरथी व्याप्त शरीरवाळो थई दाहनी उत्पत्तिथी छद्मस्थावस्थामां ज काल करीश. श्रमण भगवान् महावीर जिन छे अने जिनप्रलापी यावत्-जिनशब्दने प्रकाशित करता विहरे छे-”एम विचारी ते (गोशालक) आजीविक स्थविरोने बोलावे छे, बोलावीने अनेक प्रकारना सोगन आपे छे, सोगन आपीने ते आ प्रमाणे बोल्यो-“हुं खरैखर जिन नथी, पण जिनप्रलापी यावत्-जिनशब्दने प्रकाश करतो विहय्यो हूं, हुं श्रमणनो घात करनार मंखलिपुत्र गोशालक हूं, यावत्-छद्मस्थावस्थामां काल करीश. श्रमण भगवान् महावीर जिन, जिनप्रलापी, यावत्-जिनशब्दनो प्रकाश करता विहरे छे; ते माटे हे देवानुप्रियो ! तमे मने काळधर्म पामेलो जाणीने मारा डाबा पगने दोरडावती बांधी त्रणवार मुखमां थूंकजो, थूंकने श्रावस्ती नगरीमां शृंगाटकना आकारवाळा, यावत्-राजमार्गने विषे घसडता अस्यन्त मोटे शब्दे उद्घोषणा करता करता एम कहेजो के ‘हे देवानुप्रियो ! मंखलिपुत्र गोशालक जिन नथी, पण जिनप्रलापी अने जिनशब्दने प्रकाशित करतो विहय्यो छे. आ श्रमणनो घात करनार मंखलिपुत्र गोशालक यावत्-छद्मस्थावस्थामां ज काळधर्म पाम्यो छे. श्रमण भगवान् महावीर जिन अने जिनप्रलापी थई यावत्-विहरे छे, एम ऋद्धि अने सत्कारना समुदाय शिवाय मारा शरीरने बहार काढजो”-एम कहीने ते (गोशालक) काळधर्म पाम्यो.

३४. ल्यार पछी आजीविक स्थविरोए मंखलिपुत्र गोशालकने काळधर्म पामेल जाणीने हालाइला कुंभारणना कुंभकारापणना द्वार बन्ध कर्या. वारणा बन्ध करीने हालाइला कुंभारणना कुंभकारापणना बरोबर मध्य भागमां श्रावस्ती नगरीने आळेखीने मंखलिपुत्र गोशालकना शरीरने डाबे पगे दोरडा वडे बांधीने त्रणवार मुखमां थूंकने श्रावस्ती नगरीना शृंगाटकना आकारवाळा, यावत्-राजमार्गने विषे घसडता धीमा धीमा शब्दथी उद्घोषणा करता करता आ प्रमाणे बोल्यो-“हे देवानुप्रियो ! मंखलिपुत्र-गोशालक जिन नथी, पण जिनप्रलापी थईने यावत्-विहय्यो छे, आ श्रमणवातक मंखलिपुत्र गोशालक यावत् छद्मस्थावस्थामां ज काळधर्म पाम्यो छे. श्रमण भगवान् महावीर जिन, अने जिन-प्रलापी थईने यावत्-विहरे छे.” ए प्रमाणे तेओ शपथथी छूटा थाय छे, अने बीजी वार तेनी पूजा अने सत्कारने स्थिर करवामाटे मंख-लिपुत्र गोशालकना डाबा पगथी दोरहुं छोडी नांखे छे, छोडी नांखी हालाइला कुंभारणना कुंभकारापणना द्वार उघाडे छे, उघाडीने मंखलिपुत्र

गोशालकने सम्यक्त्व थई, ‘हुं जिन नथी’ एम पोतानी वास्त-विक स्थिति प्रकाशित करवी, तेने पश्चात्ताप अने महावीरजिन छे-एवुं तेनुं निवेदन.

मने काळधर्म पामे-लो जाणी मारा डाबा पगने दोरडावती बां-धी घसडनो अने थू-खमां थूंकजो, तथा ‘हुं जिन नथी’ एम उद्-घोषणा करता मारा शरीरने निदापूर्वक बहार काढजो-एरी गोशालकनी पोता-ना शिष्योने भ-लामण.

आजीविक स्थविरोनुं हालाइला कुंभारण-ना द्वार बन्ध करी आ-वस्तीने आळेखी गो-शालकना कथा प्रमा-णे करवुं.

કુંભકારીય કુંભકારાવણસ્ત દુવારવયણાઈ અવગુણંતિ, અવગુણિતા ગોસાલસ્ત મંચલિપુત્તસ્ત સરીરનં સુરભિણા ગંધોદ્દપ્તં
શ્વાર્ણેતિ, તં ચેવ જાવ-મહયા દ્વિ-સકારસમુદ્દપ્તં ગોસાલસ્ત મંચલિપુત્તસ્ત સરીરસ્ત નીહરણં કરેતિ ।

૩૫. તપ્તં પં સમણે ભગવં મહાવીરે અન્નયા કદાયિ સાવત્થીઓ નગરીઓ કોટ્ટયાઓ ચેશ્યાઓ પંડિનિષ્વમતિ, પદિ-
નિષ્વમિત્તા બહિયા જળવયવિહારં વિહરઈ । તેણં કાલેણં તેણં સમણં મેંદિયગામે નામં નગરે હત્યા, વન્નઓ । તસ્સ પં
મેંદિયગામસ્સ નગરસ્સ બહિયા ઉત્તરપુરચ્છિમે દિસીમાય પત્થ પં સાણ(લ)કોટ્ટપ નામં ચેશ્પ હત્યા, વન્નઓ, જાવ-પુદ્ધિસિ-
લાપટ્ટઓ । તસ્સ પં સાણ(લ)કોટ્ટપસ્સ પં ચેશ્પસ્સ અદૂરસામંતે પત્થ પં મહેગે માલુયાકચ્છપ યાવિ હત્યા, કિણ્દે કિણ્દો-
ભાસે, જાવ-નિકુરંવભૂપ, પત્તિપ, પુપ્પિપ, ફલિપ, હરિયગરેરિજમાણે, સિરીય અતીવ ૨ ઉવસોમેમાણે ચિટ્ટતિ । તત્થ પં
મેંદિયગામે નગરે રેવતી નામં ગાહાવણી પરિવસતિ, અહ્વા, જાવ-અપરિભૂયા । તપ્તં પં સમણે ભગવં મહાવીરે અન્નયા કદાયિ
પુશ્ચાણુપુશ્ચિ ચરમાણે જાવ-જેણેવ મેંદિયગામે નગરે જેણેવ સાણ(લ)કોટ્ટપ ચેશ્પ જાવ-પરિસા પંડિગયા । તપ્તં પં સમણસ્સ મગ-
વઓ મહાવીરસ્સ સરીરગંસિ વિપુલે રોગાયંકે પાડમ્ભૂપ, ઉજ્જલે જાવ-દુરહિયાસે, પિત્તજ્જરપરિગયસરીરે, દાહવક્કંતીય યાવિ
વિહરતિ, અવિયાઈ લોહિયવચ્ચાઈ પિ પકરેઈ, ચાડવ્વન્ન વાગરેતિ-‘પવં સ્વલુ સમણે ભગવં મહાવીરે ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ
તવેણં તેણં અન્નાદ્દે સમાણે અંતો છપ્પહં માસાણં પિત્તજ્જરપરિગયસરીરે દાહવક્કંતીય છુડમત્થે ચેવ કાલં કરેસ્સતિ’ । તેણં
કાલેણં તેણં સમણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતેવાસી સીદ્ધે નામં અણગારે, પગઈમ્મઈપ, જાવ-વિણીપ માલુયાકચ્છ-
ગસ્સ અદૂરસામંતે છટ્ટંછટ્ટેણં અનિષ્વિસ્સેણં ૨ તવોકમ્મેણં ઉહંબાહા જાવ-વિહરતિ । તપ્તં પં તસ્સ સીહસ્સ અણગારસ્સ
ક્ષાણંતરિયાપ વટ્ટમાણસ્સ અયમેયારૂવે જાવ-સમુપ્પજ્જિત્થા-‘પવં સ્વલુ મમં ધમ્માયરિયસ્સ ધમ્મોવદેસગસ્સ સમણસ્સ મગવઓ
મહાવીરસ્સ સરીરગંસિ વિઉલે રોગાયંકે પાડમ્ભૂપ, ઉજ્જલે જાવ-છુડમત્થે ચેવ કાલં કરિસ્સતિ, વદિસ્સંતિ ય પં અન્નતિ-
ત્થિયા-‘છુડમત્થે ચેવ કાલગપ’ । ઇમેણં પયારૂવેણં મહયા મણોમાણસિપણં દુષ્સેણં અભિભૂપ સમાણે આયાવણભૂમીઓ પચ્ચોરુમ્મઈ

ગોશાલકના શરીરને સુગન્ધી ગન્ધોદક વડે જ્ઞાન કરાવે છે-ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત કહેવું, યાવત્-અત્યંત મોટી ઋદ્ધિ અને સત્કારના સમુદાયથી
મંચલિપુત્ર ગોશાલકના શરીરને બહાર કાઢે છે.

૩૫. ત્યાર પછી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર અન્ય કોઈ દિવસે શ્રાવસ્તી નગરીથી અને કોષ્ઠક ચૈત્યથી નીકળી બહારના દેશોમાં વિહરે છે.
તે કાલે તે સમયે મેંદિકપ્રામ નામે નગર હતું. વર્ણન. તે મેંદિકપ્રામ નામે નગરની બહાર ઉત્તર-પૂર્વ દિશાને વિષે અહિં સાણકોષ્ઠક
(જ્ઞાનકોષ્ઠક ?) નામે ચૈત્ય હતું. વર્ણન. યાવત્-પૃથિવીશિલાપટ્ટ હતો. તે સાણકોષ્ઠક ચૈત્યની થોડે દૂર અહિં મોટું એક માલુકા (એક
બીજવાલા) વૃક્ષનું વન હતું. તે શ્યામ, શ્યામકાન્તિવાલું, યાવત્-મહામેઘના સમૂહના જેવું હતું. વઠી તે પત્રવાલું, પુષ્પવાલું, ફલવાલું, હરિ-
તવર્ણવડે અત્યંત દેદીપ્યમાન અને શ્રી-શોભાવડે અત્યંત સુશોભિત હતું. તે મેંદિકપ્રામ નામે નગરમાં રેવતીનામે ગૃહપત્ની (ઘરધણિયાણી)
રહેતી હતી. તે ઋદ્ધિવાળી અને કોઈથી પરાભવ ન પામે તેવી હતી. તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર અન્ય કોઈ દિવસે અનુક્રમે વિહાર
કરતા યાવત્-અ્યાં મેંદિકપ્રામ નામે નગર છે, અને જ્યાં સાણકોષ્ઠક નામે ચૈત્ય છે ત્યાં આવ્યા, યાવત્-પર્ષદા વાંદીને પાછી ગઈ. તે વચ્ચે
શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના શરીરને વિષે મહાન્ પીડાકારી, ઉજ્જ્વલ-અત્યંત દાહ કરનાર, યાવત્-દુઃખે સહન કરવા યોગ્ય, યાવત્-જેણે
પિત્તજ્વર વડે શરીર વ્યાપ્ત કર્યું છે એવો અને જેમાં દાહ ઉત્પન્ન થાય છે એવો રોગ પેદા થયો, અને તેથી લોહીવાળા જ્ઞાહા થવા લાગ્યા.
ચાર વર્ણના મનુષ્યો કહે છે કે-“એ પ્રમાણે ખરેખર શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર મંચલિપુત્ર ગોશાલકના તપના તેજવડે પરાભવ પામી છ માસને
અન્તે પિત્તજ્વરયુક્ત શરીરવાળા થઈને દાહની ઉત્પત્તિથી છદ્મસ્થાવસ્થામાં કાઠ કરશે.” તે કાલે તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના અન્તે-
વાસી-શિષ્ય સિંહનામે અનગાર પ્રકૃતિ વડે ભદ્ર, યાવત્-વિનીત હતા. તે માલુકાવનથી થોડે દૂર નિરંતર છટ્ટનો તપ કરવાવડે બાહુ ઉંચા
રાહી યાવત્-વિહરે છે. તે વચ્ચે તે સિંહ અનગારને ધ્યાનાન્તરિકાને વિષે વર્તતા આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો-“એ
પ્રમાણે ખરેખર મારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મોપદેશક શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના શરીરને વિષે અત્યંત દાહ કરનાર, મહાન્ પીડાકારી રોગ પેદા
થયો છે-ઇત્યાદિ યાવત્-તે છદ્મસ્થાવસ્થામાં કાઠધર્મ પામશે, અન્યતીર્થિકો કહેશે કે તે છદ્મસ્થાવસ્થામાં કાઠધર્મ પામ્યા”-આવા પ્રકારના આ
મોટા માનસિક દુઃખવડે પીડિત થયેલ તે (સિંહ અનગાર) આતાપના ભૂમિથી નીચે ઉતરી જ્યાં માલુકાવન છે ત્યાં આવીને માલુકાવનની અંદર
પ્રવેશ કરીને તેણે મોટા શબ્દથી કુહુકુહુ (ઠુઠવો મૂકી)-એ રીતે અત્યંત રુદન કર્યું. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ‘હે આર્યો! એ પ્રમાણે
શ્રમણ નિર્પ્રંથોને બોલાવી એ પ્રમાણે કહ્યું-“હે આર્યો! એ પ્રમાણે ખરેખર મારા અન્તેવાસી સિંહનામે અનગાર પ્રકૃતિવડે ભદ્ર છે-ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત
કહેવું, યાવત્-તેણે અત્યંત રુદન કર્યું, તે માટે હે આર્યો! જાઓ, અને તમે સિંહ અનગારને બોલાવો.” જ્યારે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે એ પ્રમાણે
કહ્યું એટલે તે શ્રમણ નિર્પ્રંથો શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન કરે છે, નમે છે, વંદન કરી નમીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરનો પાસેથી અને સાણ-

૩૫ * એક ધ્યાનની સમાપ્તિ થવા પછી જ્યાં સુધી વીજા ધ્યાનનો આરંભ ન થાય ત્યાં સુધી ધ્યાનાન્તરિકા કહેવાય છે.—ટીકા.

મેંદિકપ્રામ.
જ્ઞાનકોષ્ઠક ચૈત્ય.
માલુકાવન.

ભગવંત મહાવીરના
શરીરમાં પીડાકારી
રોગનું થવું.

“ભગવંત રોગની પી-
ડાથી છદ્મસ્થાવસ્થામાં
કાઠધર્મ પામશે”-
એવી સિંહ અનગારની
આશંકા.

ભગવંતનું સિંહ અન-
ગારને બોલાવવું.

આયા૦ ૨ પશ્ચોરમિત્તા જેણેવ માલુયાકચ્છપ તેણેવ ઉવાગચ્છદ્, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા માલુયાકચ્છર્ગ અંતો અણુપવિસદ્, માલુયા૦ ૨ અણુપવિસિત્તા મહયા ૨ સદેર્ગં કુહુકુહુસ્સ પરુષ્ણે । ‘અજ્જો’ત્તિ સમણે ભગવં મહાવીરે સમણે નિર્ગંથે આમંતેતિ, આમંતેત્તા एवं વયાસી—‘एवं खलु अज्जो ! मम अंतेवासी सीहे नामं अणगारे पगइभइए तं चेव सधं भाणियधं, जाव-परुषे, तं गच्छह णं अज्जो ! तुज्जे सीहं अणगारं सइह’ । तए णं ते समणा निग्गंथा समणेणं भगवया महावीरेणं एवं बुत्ता सभाणा समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ साण(ल)कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमंति, सा० २ पडिनिक्खमिन्ति जेणेव माळुयाकचछए जेणेव सीहे अणगारे तेणेव उवागचछन्ति, तेणेव उवागचछिन्ति सीहं अणगारं एवं वयासी—‘सीहा ! धम्मयारिया सइवेंति’ । तए णं से सीहे अणगारे समणेहिं निग्गंथेहिं सद्धि माळुयाकचछगाओ पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमिन्ति जेणेव साण(ल)कोट्टए चेइए, जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागचछद्, ते० २ उवागचछिन्ति समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिण-पयाहिणं जाव-पज्जुवासति । ‘सीहा’दि समणे भगवं महावीरे सीहं अणगारं एवं वयासी—‘से नूणं ते सीहा ! झाणंतरियाए वट्टमाणस्स अयमेयारूवे जाव-परुषे, से नूणं ते सीहा ! अट्टे समट्टे’ ? हुंता अत्थि । तं नो खलु अहं सीहा ! गोसालस्स मंगलिपुत्तस्स तवेणं तेपणं अन्नाइट्टे समाणे अंतो छण्हं मासाणं जाव-कालं करेस्सं, अहन्नं अन्नाइं सोलस वासाइं जिणे सुहत्थी विहरिस्सामि, तं गच्छह णं तुमं सीहा ! मेंढियगामं नगरं, रेवतीए गाहावतिणीए गिहे, तत्थ णं रेवतीए गाहावतिणीए ममं अट्टए दुवे कचोयसरिआ उवक्खडिया, तेहिं नो अट्टो, अत्थि से अन्ने पारियासिए मज्जारकडए कुकुडमंसए, तमाहराहि, एपणं अट्टो’ । तए णं से सीहे अणगारे समणेणं भगवया महावीरेणं एवं बुत्ते समाणे हट्ट-तुट्ट० जाव-हियए समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता अतुरियमच्चवलमसंभंतं मुहपोत्तियं पडिलेहेति, मु० २ पडिलेहेत्ता जहा गोयमसामी जाव-जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागचछति, तेणेव उवागचछिन्ति समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ साण(ल)कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमिन्ति अतुरिय० जाव-जेणेव मेंढियगामे नगरे

કોષ્ટક ચૈત્યથી નીકળી જ્યાં માલુકાવન છે અને જ્યાં સિંહ અનગાર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને તેણે સિંહ અનગારને એ પ્રમાણે કહ્યું—“હે સિંહ ! ધર્માચાર્ય તમને બોલાવે છે.” ત્યારે તે સિંહ અનગાર શ્રમણ નિર્મળ્યોની સાથે માલુકાવનથી નીકળી જ્યાં સાણકોષ્ટક ચૈત્ય છે, અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરે છે, યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે ‘હે સિંહ’ ! એ પ્રમાણે સિંહ અનગારને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—“હે સિંહ ! ખરેખર ધ્યાનાન્તરિકામાં વર્તતા તને આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ થયો હતો, યાવત્-તેં અત્યંત રુદન કર્યું હતું ? હે સિંહ ! ખરેખર આ વાત સત્ય છે ? હા, સત્ય છે. હે સિંહ ! હું નક્કી મંગલિપુત્ર ગોશાલકના તપના તેજથી પરાભવ પામી છમાસને અન્તે યાવત્ કાલ કરીશ નહિ, હું બીજા સોલ વરસ જિનપણે ગન્ધહસ્તિની પેઠે વિચરીશ. તે માટે હે સિંહ ! તું મેંદિકગ્રામ નગરમાં રેવતી ગૃહપત્નીના ઘરે જા, ત્યાં રેવતી ગૃહપત્નીએ મારે માટે બે *કોહળાના ફળો સંસ્કાર કરી તૈયાર કર્યાં છે, તેનું મારે પ્રયોજન નથી, પરંતુ તેથી બીજો ગઈકાલે કરેલો માર્જારકૃત-માર્જારનામે ધાયુને શાન્ત કરનાર બીજોરા પાક છે, તેને લાવ, એનું મારે પ્રયોજન છે. ત્યાર પછી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે તે સિંહ અનગાર પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ યાવત્-પ્રફલિતહૃદયવાલા થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરી ત્વરા, ચપલતા અને ઉતાવળરહિતપણે મુખવચ્ચિકાનું પ્રતિ-લેખન કરી ગૌતમ સ્વામીની પેઠે જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી અને સાણકોષ્ટક ચૈત્યથી નીકળે છે, ત્યાંથી નીકળી ત્વરાહિતપણે યાવત્-જ્યાં મેંદિકગ્રામ નામે નગર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી મેંદિકગ્રામ નગરના મધ્યભાગમાં ધઈ જ્યાં રેવતી ગૃહપત્નીનું ઘર છે, ત્યાં આવી તેણે રેવતી ગૃહપત્નીના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યારે તે રેવતી ગૃહપત્નીએ સિંહ અનગારને આવતા જોયા, જોઈને પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થઈ જલ્દી આસનથી ઉભી થઈ, ઉભી થઈને સિંહ અનગારની સામે સાત આઠ પગલાં સામી ગઈ, સામી જઈને તેણે ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી વંદન અને નમસ્કાર કરી એ પ્રમાણે કહ્યું—“હે દેવાનુપ્રિય ! આગમનનું પ્રયોજન કહો.” ત્યારે તે સિંહ અનગારે રેવતી ગૃહપત્નીને એમ કહ્યું—“એ પ્રમાણે ખરેખર તમે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને માટે બે કોહળા સંસ્કાર કરી તૈયાર કર્યાં છે, તેનું પ્રયોજન નથી, પરંતુ બીજો ગઈ કાલે કરેલો માર્જારકૃત (માર્જારવાયુને શમાવનાર) બીજોરાપાક છે તેને આપો, તેનું પ્રયોજન છે.” ત્યારે તે રેવતી ગૃહપત્નીએ સિંહ અનગારને એ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે સિંહ ! કોણ આ જ્ઞાની કે તપસ્વી છે કે જેણે તને આ રહસ્ય (ગુપ્ત) અર્થ તુરંત કહ્યો, અને જેથી તું જાણે છે ?’—એ પ્રમાણે સ્કન્દકના અધિકારમાં

ભગવંતનું સિંહના મનોગત ભાવનું કથન.

ભગવંતનું રેવતી ધ્યાન-વિકાસથી બીજો-રાપાકનું મંગાવકું.

૩૫ * આ સ્થલે મૂલમાં “દુવે કાવોયસરીઆ ઉવક્કહિયા તેહિં નો અટ્ટો, અત્થિ સે અન્ને પારિયાસિએ મજ્જારકડએ કુકુડમંસએ તમાહરાહિ” એવો પાઠ છે, તેનો ટીકામાં કોઈ આચાર્ય બે કપોત પક્ષીના શરીરો છે-એવો પ્રસિદ્ધ અર્થ કરે છે, અને માર્જારકૃત કુકુટમાંસનો પણ પ્રસિદ્ધ અર્થ સ્વીકારે છે, બીજા અન્ય ધ્યાનથી કપોતપક્ષીના જેવો વર્ણ હોવાથી કૂમ્માંડ-કોહોહું-એવો અર્થ કરે છે, અને વિરાલિકા નામે વનસ્પતિ વિશેષથી માલિત કુકુટમાંસ-બીજોરાનો ગર્ભ-એવો અર્થ કરે છે.—ટીકા.

† ભગ. સં. ૧ શ. ૨ ઉ. ૧ પૃ. ૨૩૪.

૫૦ મ. ૫૦

તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે ૨ ઉવાગચ્છિત્તા મેંદિયગામં નગરં મજ્જમજ્જેણં જેણેવ રેવતીય ગાહાવટ્ટીય ગિહે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે ૨ ઉવાગચ્છિત્તા રેવતીય ગાહાવટ્ટીય ગિહં અણુપ્પવિટ્ટે । તય ણં સા રેવતી ગાહાવટ્ટીય સીહં અણગારં ઇજ્જમાણં પાસતિ, પાસિત્તા હટ્ટુતુટ્ટુ ૦ ખિપ્પામેવ આસણાઓ અબ્બુટ્ટેદ્દ, અબ્બુટ્ટેત્તા સીહં અણગારં સત્તદ્દ પયાઈ અણુગચ્છદ, સ ૨ અણુગચ્છિત્તા તિવ્વુત્તો આયાહિણં પયાહિણં કરેતિ, આ ૨ કરેત્તા વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા ઇવં વયાસી—‘સંદિસંતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! કિમાગમણપ્પયોયણં’ ? તય ણં સે સીહે અણગારે રેવતિ ગાહાવટ્ટીય ઇવં વયાસી—‘ઇવં યલુ તુમે દેવાણુપ્પિયા ! સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અટ્ટાપ દુવે કવોયસરીયા ઉવક્કલિયા, તેહિં નો અટ્ટો, અલ્થિ તે અન્ને પારિયાસિય મંજારકલ્પ કુક્કુડમંસપ્પ ઇયામાહરાહિ, તેણં અટ્ટો’ । તય ણં સા રેવતી ગાહાવટ્ટીય સીહં અણગારં ઇવં વયાસી—‘કેસ ણં સીહા ! સે ણાણી ણા તવસ્સી વા, જેણં તવ ઇસ અટ્ટે મમ તાવ રહસ્સકલ્પે હલ્લમક્કલાય, જઓ ણં તુમં જાણાસિ ? ઇવં જહા યંદપ, જાવ—જઓ ણં અહં જાણામિ । તય ણં સા રેવતી ગાહાવટ્ટીય સીહસ્સ અણગારસ્સ અંતિયં ઇયામટ્ટં સોચ્ચા નિસમ્મ હટ્ટ—તુટ્ટા જેણેવ ભક્ત-ઇયે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા પત્તં મોપતિ, પત્તં મોપત્તા જેણેવ સીહે અણગારે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવા-ગચ્છિત્તા સીહસ્સ અણગારસ્સ પલિમ્મહગંસિ તં સઘં સંમં નિસ્સરતિ । તય ણં તીય રેવતીય ગાહાવટ્ટીય તેણં દલ્લસુલ્લેણં જાવ—દાણેણં સીહે અણગારે પલિલામિય સમાણે દેવાઉય નિવલ્લે, જહા વિજયસ્સ, જાવ—જમ્મજીવિયફલે રેવતીય ગાહાવ-ટ્ટીય રેવતી ૨ । તય ણં સે સીહે અણગારે રેવતીય ગાહાવટ્ટીય ગિહાઓ પલિનિક્કમતિ, પલિનિક્કમિત્તા મેંદિયગામં નગરં મજ્જમજ્જેણં નિગ્ગચ્છતિ, નિગ્ગચ્છિત્તા જહા ગોયમસામી જાવ—ભક્તપાણં પલિદંસેતિ, પલિદંસેત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહા-વીરસ્સ પાણિસિ તં સઘં સંમં નિસ્સરતિ । તય ણં સમણે ભગવં મહાવીરે’ અમુચ્છિય જાવ—અણજ્જોવવન્ને વિલમિવ પલ્લગમ્મૂણં અપ્પાણેણં તમાહારં સરીરકોટ્ટુગંસિ પલિલ્લવતિ । તય ણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ તમાહારં આહારિયસ્સ સમાણસ્સ સે વિપુલે રોગાયંકે ખિપ્પામેવ ઉવસમં પત્તે, હટ્ટે જાપ, આરોગે, વલિયસરીયે, તુટ્ટા સમણા, તુટ્ટાઓ સમણીઓ, તુટ્ટા સાવયા, તુટ્ટાઓ સાવિયાઓ, તુટ્ટા દેવા, તુટ્ટાઓ દેવીઓ, સદેવમણુયાસુરે લોપ તુટ્ટે ‘હટ્ટે જાપ સમણે ભગવં મહાવીરે’ હટ્ટે ૨ ।

૩૬. ‘મંતે’ત્તિ ભગવં ગોયમે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા ઇવં વયાસી—‘ઇવં યલુ દેવા-ણુપ્પિયાણં અંતેવાસી પાઈણજાણવપ્પ સઘાણુભૂતીનામં અણગારે પગતિમહ્પ જાવ—વિણીય, સે ણં મંતે ! તદા ગોસાલેણં મંચલિ-પુત્તેણં તવેણં તેણં માસરાસીકય સમાણે કહિં ગપ્પ, કહિં ઉવચ્ચે ? [૩૦] ઇવં યલુ ગોયમા ! મમં અંતેવાસી પાઈણજાણવપ્પ સઘાણુભૂતીનામં અણગારે પગદ્દમહ્પ જાવ—વિણીય, સે ણં તદા ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં માસરાસીકય સમાણે ઉહં ચંદિમ-સૂરિય ૦ જાવ—ચંમ—લંતક—મહાસુક્કે કપ્પે વીરવહ્ત્તા સહસ્સારે કપ્પે દેવત્તાય ઉવચ્ચે । તત્થ ણં અલ્થેગતિયાણં દેવાણં અટ્ટા-

કહ્યા પ્રમાણે અહિં કહેવું, યાવત્—જેથી (ભગવંતના કથનથી) હું જાણું છું. ત્યારે તે રેવતી ગૃહપત્ની સિંહ અનગારની એ વાત સાંભળી, હૃદયમાં અવધારી હૃષ્ટ અને સંતુષ્ટ થઈ જ્યાં મક્તગૃહ—રસોડું છે ત્યાં આવીને પાત્ર નીચે મૂકે છે, પાત્ર નીચે મૂકીને જ્યાં સિંહ અનગાર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને સિંહ અનગારના પાત્રને વિષે તે સર્વ (વીજોરા પાક) આપે છે. તે સમયે તે રેવતી ગૃહપત્નીય દ્રવ્યશુદ્ધ એવા યાવત્—તે દાનવડે સિંહ અનગારને પ્રતિલામિત કરવાથી દેવાયુષ બાંધ્યું, યાવત્—*વિજયની પેઠે રેવતીય ‘જન્મ અને જીવિતવ્યનું ફલ પ્રાપ્ત કર્યું ૨’—એવી ઉદ્ઘોષણા થઈ. હવે તે સિંહ અનગાર રેવતી ગૃહપત્નીના ઘરથી નીકળી મેંદિકાગ્રામ નગરના મધ્યભાગમાં થઈને નીકળે છે, નીકળી ગૌતમસ્વામીની પેઠે માત—પાણી દેખાડે છે. દેખાડી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના હાથમાં તે સર્વ સારી રીતે મૂકે છે. ત્યાર બાદ શ્રમણ ભગ-વંત મહાવીર મૂર્છા—આસક્તિરહિત, યાવત્—તૃષ્ણારહિતપણે સર્પ જેમ ત્રિલમાં પેસે તેમ પોતે તે આહારને શરીરરૂપ કોષ્ટમાં નાંખે છે. હવે તે આહારને ખાધા પછી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરનો તે મહાન્ પીડાકારી રોગ તુરત જ શાન્ત થયો. તે હૃષ્ટ, રોગરહિત અને બલવાનશરીરવાળા થયા. શ્રમણો તુષ્ટ થયા, શ્રમણીઓ તુષ્ટ થઈ, શ્રાવકો તુષ્ટ થયા, શ્રાવિકાઓ તુષ્ટ થઈ, દેવો તુષ્ટ થયા, દેવીઓ તુષ્ટ થઈ, અને દેવ, મનુષ્ય અને અસુરો સહિત સમગ્ર વિશ્વ સંતુષ્ટ થયું કે ‘શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર હૃષ્ટ—રોગરહિત થયા.’

સર્વાનુભૂતિમુતિ મર-
ણ યામી ક્યાં ગયા-
શે સંકલ્પે પ્રશ્નોત્તર.

૩૬. [પ્ર ૦] ભગવાન્ ગૌતમે ‘ભગવન્’ ! એમ કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરી એ પ્રમાણે કહ્યું—એ પ્રમાણે સ્વરેસર દેવાનુપ્રિય એવા આપના અન્તેવાસી પૂર્વદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સર્વાનુભૂતિ નામે અનગાર જે પ્રકૃતિના ભદ્ર હતા, યાવત્—વિનીત હતા, હૈ ભગવન્ ! ત્યારે તેને મંચલિપુત્ર ગોશાલકે તપના તેજથી ભસ્મરાશિરૂપ કર્યા ત્યારે તે મરીને ક્યાં ગયા, ક્યાં ઉત્પન્ન થયા ? [૩૦] ‘એ પ્રમાણે સ્વરેસર હૈ ગૌતમ ! મારા અન્તેવાસી પૂર્વદેશોત્પન્ન સર્વાનુભૂતિનામે અનગાર પ્રકૃતિના ભદ્ર યાવત્—વિનીત હતા, તેને ત્યારે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે ભસ્મરાશિરૂપ કર્યા ત્યારે તે ઊર્ધ્વલોકમાં ચન્દ્ર અને સૂર્યને, યાવત્—બ્રહ્મ, લાન્તક અને મહાશુક્ર કલ્પને ઓલંગી સહસ્વાર કલ્પમાં દેવરૂપે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં કેટલા એક દેવોની અદ્વાર સાગરોપમની સ્થિતિ કહી છે. ત્યાં સર્વાનુભૂતિ દેવની પણ અદ્વાર સાગરોપમની

રસ સાગરોવમાઈ ઠિતી પન્નતા, તત્થ ણં સઘ્વાણુભૂતિસ્સ વિ દેવસ્સ અટ્ટારસ સાગરોવમાઈ ઠિતી પન્નતા । સે ણં સઘ્વાણુભૂતી દેવે તાઓ દેવલોગાઓ આડક્ષણં, ઠિદ્ધક્ષણં, જાવ-મહાવિદેહે વાસે સિદ્ધિદિતિ, જાવ—અંતં કરેદિતિ ।

૩૭. [પ્ર૦] एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी कोसलजाणवप सुनक्खत्ते नामं अणगारे पगइभइए जाव—विणीए, से णं भंते ! तदा णं गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं तवेणं तेएणं परिताविए समाणे कालमासे कालं किच्चा कर्हि गए, कर्हि उववन्ने ? [उ०] एवं खलु गोयमा ! ममं अंतेवासी सुनक्खत्ते नामं अणगारे पगइभइए जाव—विणीए, से णं तदा गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं तवेणं तेएणं परिताविए समाणे जेणेव ममं अंतिए तेणेव उवागच्छइ, ते० २ उवागच्छित्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता सयमेव पंच महइयाइं आरुभेति, सयमेव० २ आरुभेत्ता समणा य समणीओ य खामेति, खामेत्ता आलोइय-पडिक्कंते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा उइं चंदिम-सूरिय० जाव-आणय-पाणया-रणकप्पे वीईवइत्ता अच्चुए कप्पे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं बावीसं सागरोवमाइं ठिती पणत्ता । तत्थ णं सुनक्खत्तस्स वि देवस्स बावीसं सागरोवमाइं, सेसं जहा सघ्वाणुभूतिस्स, जाव—अंतं काहिति ।

૩૮. [પ્ર૦] एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी कुसिस्से गोसाले नामं मंखलिपुत्ते से णं भंते ! गोसाले मंखलिपुत्ते कालमासे कालं किच्चा कर्हि गए, कर्हि उववन्ने ? [उ०] एवं खलु गोयमा ! ममं अंतेवासी कुसिस्से गोसाले नामं मंखलिपुत्ते समणघायए, जाव-छउमत्थे चेव कालमासे कालं किच्चा उइं चंदिम-सूरिय० जाव-अच्चुए कप्पे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं बावीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नता । तत्थ णं गोसालस्स वि देवस्स बावीसं सागरोवमाइं ઠિતી પન્નતા ।

૩૯. [પ્ર૦] से णं भंते ! गोसाले देवे ताओ देवलोगाओ आडक्खणं ३ जाव-कर्हि उववज्जिदिति ? [उ०] गोयमा ! इहेव जंबुदीवे दीवे भारहे वासे विहगिरिपायमूले पुंडेसु जणवपसु सयदुवारे नगरे संमुतिस्स रओ भइए भारियाए कुच्छिसि पुत्तत्ताए पच्चायादिति । से णं तत्थ नवणहं मासाणं बहुपडिपुत्ताणं जाव-वीतिकंताणं जाव-सुरूवे दारए पयादिति ।

સ્થિતિ છે. તે સર્વાનુભૂતિ દેવ તે દેવલોકથી આયુષનો ક્ષય થવાથી અને સ્થિતિનો ક્ષય થવાથી યાવત્-મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સિદ્ધ થશે, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

૩૭. [પ્ર૦] ए प्रमाणे खरेखर देवानुप्रिय एवा आपना शिष्य कोशल देशमां उत्पन्न थयेल सुनक्षत्र नामे अनगार प्रकृतिना भद्र, यावत्-विनीत हता, तेने ज्यारे मंखलिपुत्र गोशालके तपना तेजथी परिताप उत्पन्न कर्यो ल्यारे ते मरणसमये काळ करीने क्यां गया, क्यां उत्पन्न थया ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे खरेखर मारो शिष्य सुनक्षत्र नामे अनगार प्रकृतिनो भद्र यावत्-विनीत हतो, तेने ज्यारे मंखलिपुत्र गोशालके तपना तेजथी परिताप उत्पन्न कर्यो ल्यारे ते मारी पासे आव्यो, मारी पासे आवी वन्दन-नमस्कार करी खयमेव पांच महाव्रतोनो उच्चार करी श्रमण अने श्रमणीओने खमावी, आलोचना अने प्रतिक्रमण करी, समाधिने प्राप्त थई मरणसमये काळ करीने ऊर्ध्व लोकमां चन्द्र अने सूर्यने तथा यावत्-आणत, प्राणत अने आरण कल्पने ओळंगी अच्युत देवलोकमां देवपणे उत्पन्न थयो. त्यां केटलाएक देवोनी बावीश सागरोपमनी स्थिति कही છે. તેમાં સુનક્ષત્ર દેવની પળ બાવીશ સાગરોપમની સ્થિતિ છે. બાકી બધું સર્વાનુભૂતિ સંબંધે કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું; યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

સુનક્ષત્ર અનગાર કાલ કરી क्यां गया ?

૩૮. [પ્ર૦] ए प्रमाणे खरेखर देवानुप्रिय एवा आपनो अन्तेवासी कुशिष्य मंखलिपुत्र गोशालक છે, તે મંખલિપુત્ર ગોશાલક મરણ સમયે કાલ કરીને ક્યાં ગયો, ક્યાં ઉત્પન્ન થયો ? [उ०] ए प्रमाणे खरेखर हे गौतम ! मारो अन्तेवासी कुशिष्य मंखलिपुत्र गोशालक जे श्रमणनो घातक अने यावत्-छअस्य हतो, ते मरणसमये काळ करीने ऊर्ध्वलोकमां चन्द्र अने सूर्यने ओळंगी यावत्-अच्युत कल्पने विषे देवपणे उत्पन्न थयो. त्यां केटला एक देवोनी बावीश सागरोपमनी स्थिति कही છે, त्यां गोશાલક દેવની પળ બાવીશ સાગરોપમની સ્થિતિ છે.

ગોશાલક કાલ કરી क्यां गया ?

૩૯. [પ્ર૦] ते गोशालक देव ते देवलोकथी आयुषना क्षय थवाथी ३ यावत्-क्यां उत्पन्न थशे ? [उ०] हे गौतम ! आ जंबु-द्वीपनामे द्वीपमां भरत क्षेत्रने विषे विन्ध्याचल पर्वतनी तळेटीमां पुंड्रनामे देशने विषे शतद्वारनामे नगरमां संमुति (सन्मूर्ति) नामे राजाने भद्रा नामे भार्यानी कुक्षिने विषे पुत्ररूपे उत्पन्न थशे. ते त्यां नव मारा वरोवर पूर्ण थया वाद अने साडा सात दिवस वीत्या पडी यावत्-सुन्दर बालकने जन्म आपशे.

ગોશાલક દેવલોકથી પ્યવી क्यां थशे ?

૪૦. જં ર્યાળિં ચ ણં સે દારણ જાહિહિતિ, તં ર્યાળિં ચ ણં સયદુવારે નગરે સર્ભિતરવાહિરિણ ભારગસો ય કુંમગસો ય પડમવાસે ય ર્યણવાસે ય વાસે વાસિહિતિ । તણ ણં તસ્સ દારગસ્સ અમ્માપિયરો પક્કારસમે દિવસે વીતિકંતે જાવ-સંપત્તે બારસાહદિવસે અયમેયારૂવં ગોણં ગુણનિપ્પન્નં નામધેજ્જં કાર્હિતિ—‘જમ્હા ણં અમ્હં હમંસિ દારગંસિ જાયંસિ સમાણંસિ સયદુવારે નગરે સર્ભિતરવાહિરિણ જાવ-ર્યણવાસે વુટ્ટે, તં હોડ ણં અમ્હં હમસ્સ દારગસ્સ નામધેજ્જં મહાપડમે મહા’ ૨ । તણ ણં તસ્સ દારગસ્સ અમ્માપિયરો નામધેજ્જં કરેહિતિ ‘મહાપડમે’ત્તિ । તણ ણં તં મહાપડમં દારગં અમ્માપિયરો સાતિરે-ગટ્ઠવાસજાયગં જાણિત્તા સોમણંસિ તિહિ-કરણ-દિવસ-નક્કલ-મુહુત્તંસિ મહયા ૨ રાયાભિસેણે અભિસિંચેહિતિ । સે ણં તથ રાયા ભવિસ્સતિ, મહયાહિમવંતં વન્નઓ, જાવ-વિહરિસ્સં । તણ ણં તસ્સ મહાપડમસ્સ રત્નો અન્નદા કદાયિ દો દેવા મહહિયા જાવ-મહેસક્કા સેણાકમ્મં કાર્હિતિ । તંજહા-પુન્નમ્હે ય માણિમ્હે ય । તણ ણં સયદુવારે નગરે બહવે રાઈ-સર-તલવરં જાવ-સત્થવાહપ્પભિઈઓ અન્નમન્નં સદ્દાવેહિતિ, અં ૨ સદ્દાવેત્તા પવં વદેહિતિ—‘જમ્હા ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં મહાપડમસ્સ રત્નો દો દેવા મહહિયા જાવ-સેણાકમ્મં કરેતિ, તંજહા-પુન્નમ્હે ય માણિમ્હે ય, તં હોડ ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં મહાપડમસ્સ રત્નો દોઞં પિ નામધેજ્જે ‘દેવસેણે દે’ ૨ । તણ ણં તસ્સ મહાપડમસ્સ રત્નો દોઞે વિ નામધેજ્જે ભવિ-સ્સતિ ‘દેવસેણે’ત્તિ ૨ ।

૪૧. તણ ણં તસ્સ દેવસેણસ્સ રત્નો અન્નયા કદાયિ સેતે સંખતલવિમલસન્નિગાસે ચડહંતે હત્થિરયણે સમુપ્પજિસ્સા । તણ ણં સે દેવસેણે રાયા તં સેયં સંખતલવિમલસન્નિગાસં ચડહંતં હત્થિરયણં દૂરુઢે સમાણે સયદુવારં નગરં મજ્જંમજ્જેણં અભિક્કલ્લણં ૨ અભિજાહિતિ, નિજ્જાહિતિ ય । તણ ણં સયદુવારે નગરે બહવે રાઈસરં જાવ-પભિઈઓ અન્નમન્નં સદ્દાવેહિતિ, અં ૨ સદ્દાવેત્તા વદેહિતિ—જમ્હા ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં દેવસેણસ્સ રત્નો સેતે સંખતલસન્નિકાસે ચડહંતે હત્થિરયણે સમુપ્પજે, તં હોડ ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં દેવસેણસ્સ રત્નો તઞ્ચે વિ નામધેજ્જે ‘વિમલવાહણે વિ’ ૨ । તણ ણં તસ્સ દેવસેણસ્સ રત્નો તઞ્ચે વિ નામધેજ્જે ‘વિમલવાહણે’ત્તિ ।

૪૨. તણ ણં સે વિમલવાહણે રાયા અન્નયા કદાયિ સમણેહિં નિગ્ગંથેહિં મિચ્છં વિપ્પહિવજ્જિહિતિ, અપ્પેગતિપ આડસે-હિતિ, અપ્પેગતિપ અવહસિહિતિ, અપ્પેગતિપ નિચ્છોઢેહિતિ, અપ્પેગતિપ નિઘ્મત્થેહિતિ, અપ્પેગતિપ બંધેહિતિ, અપ્પેગતિપ ણિરં-

મહાપદ અને દેવસેન નામ પાડવાનું કારણ.

મહાપદ.

દેવસેન.

વિમલવાહન નામ પાડવાનું કારણ.

૪૦. જે રાત્રિને વિષે તે બાલકનો જન્મ થશે, તે રાત્રિને વિષે શતદ્વાર નામે નગરમાં અંદર અને બહાર અનેક *ભારપ્રમાણ અને અનેક કુંભપ્રમાણ વૃષ્ટિરૂપ પદ્મની વૃષ્ટિ અને રત્નની વૃષ્ટિ થશે. તે વખતે તે બાલકના માત-પિતા અગીયારમો દિવસ વીત્યા પછી બારમે દિવસે આવા પ્રકારનું ગુણયુક્ત અને ગુણનિપ્પન્ન નામ કરશે—‘જે હેતુથી અમારા આ બાલકનો જન્મ થયો ઇટલે શતદ્વાર નગરને વિષે બાહ્ય અને અંદર યાવત્-રત્નની વૃષ્ટિ થઈ, તે માટે અમારા આ બાલકનું નામ ‘મહાપદ’ ૨ હો.’ સ્વાર પછી તે બાલકના માત-પિતા ‘મહાપદ’ એવું નામ પાડશે. સ્વાર પછી તે મહાપદ બાલકને માતાપિતા કઈક અધિક આઠ વર્ષનો થયેલો જાણીને સારા તિથિ, કરણ, દિવસ નક્ષત્ર અને મુહૂર્તને વિષે અત્યંત મોટા રાજ્યાભિષેકવડે અભિષેક કરશે. હવે તે રાજા થશે, તે મહાહિમવાન આદિ પર્વતની જેમ બલવાળો થશે—ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું, યાવત્-તે વિહરશે. હવે અન્ય કોઈ દિવસે તે મહાપદ રાજાનું મહર્દિક યાવત્-મહાસુખવાળા બે દેવો સેનાકર્મ કરશે. તે દેવોના નામ આ પ્રમાણે—પૂર્ણમદ્ર અને માણિમદ્ર. સ્વાર પછી શતદ્વાર નગરને વિષે ઘણા માંડલિક રાજાઓ, યુવરાજા, તલવર, યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખ પરસ્પર બોલાવીને એ પ્રમાણે કહેશે કે—હે દેવાનુપ્રિયો ! ‘જે હેતુથી અમારા મહાપદ રાજાનું બે મહર્દિક દેવો યાવત્-સેનાકર્મ કરે છે, તે દેવોના નામ આ પ્રમાણે—પૂર્ણમદ્ર અને માણિમદ્ર, તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! અમારા મહાપદ રાજાનું બીજું નામ ‘દેવસેન’ ૨ હો, તે વખતે તે મહાપદ રાજાનું ‘દેવસેન’ એવું બીજું નામ થશે.

૪૧. સ્વાર વાદ તે દેવસેન રાજાને અન્ય કોઈ દિવસે શ્વેત, નિર્મલ શંખના તઢીયાસમાન અને ચાર દન્તવાળું હસ્તિરત્ન ઉત્પન્ન થશે, સ્વારે તે દેવસેન રાજા શ્વેત, નિર્મલ શંખના તઢસમાન અને ચાર દન્તવાળા હસ્તિરત્ન ઉપર ચઢીને શતદ્વાર નગરના મધ્યભાગમાં થઈને વારં-વાર જશે અને નીકળશે. તે વખતે શતદ્વાર નગરને વિષે ઘણા માંડલિક રાજાઓ, યુવરાજા યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખ એક બીજાને બોલાવશે, બોલાવીને કહેશે કે ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! જેથી અમારા દેવસેન રાજાને શ્વેત, નિર્મલ શંખતઢના જેવો અને ચાર દાંતવાળો ઉત્તમ હસ્તી ઉત્પન્ન થયો છે, તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! અમારા દેવસેન રાજાનું ત્રીજું નામ ‘વિમલવાહન’ હો. સ્વારે તે દેવસેન રાજાનું ‘વિમલવાહન’ એવું ત્રીજું નામ પડશે.

૪૨. સ્વાર વાદ તે વિમલવાહન રાજા અન્ય કોઈ દિવસે શ્રમણ નિર્પ્રંથોની સાથે મિથ્યાત્વ-અનાર્યપણું આચરશે, કેટલાક શ્રમણ નિર્પ્રંથોનો આક્રોશ કરશે, કેટલાકની હાંસી કરશે, કેટલાકને જૂદા પાડશે; કેટલાકની નિર્મર્ત્સના કરશે, કેટલાકને બાંધશે,

૪૦ * વીશ પલ અથવા સો પલને ભાર કહે છે, અને સાત આઠક પ્રમાણ, એંશી આઠક પ્રમાણ અને સો આઠક પ્રમાણ માનવે જયન્ન, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ કુંભ કહે છે.

भेदिति, अप्पेगतियाणं छविच्छेदं करेदिति, अप्पेगतिप पमारेदिति, अप्पेगतियाणं उद्वेदिति, अप्पेगतियाणं वरथं, पडिग्गहं, कंबलं, पायपुंछणं आच्छिदिदिति, विच्छिदिदिति, मिदिदिति, अवहरिदिति, अप्पेगतियाणं भत्तपाणं वोच्छिदिदिति, अप्पे-
गतिप णिन्नगरे करेदिति, अप्पेगतिप निव्विसप करेदिति । तप णं सयदुवारे नगरे बहवे राईसर० जाव-वदिदिति-एवं
खलु देवाणुप्पिया ! विमलवाहणे राया समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं विप्पडिवन्ने अप्पेगतिप आउस्सति, जाव-निव्विसप
कारेति, तं नो खलु देवाणुप्पिया ! एयं अम्हं सेयं, नो खलु एयं विमलवाहणस्स रत्तो सेयं, नो खलु एयं रज्जस्स वा रट्टस्स
वा बलस्स वा वाहणस्स वा पुरस्स वा अंतेउरस्स वा जणवयस्स वा सेयं, जण्णं विमलवाहणे राया समणेहिं निग्गंथेहिं
मिच्छं विप्पडिवन्ने, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अम्हं विमलवाहणं रायं एयमट्टं विन्नवित्तप, त्तिकट्टु अन्नमन्नस्स अंतियं एयमट्टं
पडिसुणेति, अ० २ पडिसुणित्ता जेणेव विमलवाहणे राया तेणेव उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता करयलपरिग्गहियं विमल-
वाहणं रायं जएणं विजएणं वद्धावेत्ति, ज० २ वद्धावेत्ता एवं वदिदिति-एवं खलु देवाणुप्पिया समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं
विप्पडिवन्ना अप्पेगतिप आउस्संति, जाव-अप्पेगतिप निव्विसप करेति, तं नो खलु एयं देवाणुप्पियाणं सेयं, नो खलु एयं
अम्हं सेयं, नो खलु एयं रज्जस्स वा जाव-जणवयस्स वा सेयं, जं णं देवाणुप्पिया ! समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं विप्पडिवन्ना,
तं चिरमंतु णं देवाणुप्पिया ! एअस्स अट्टस्स अकरणयाप ।

४३. तप णं से विमलवाहणे राया तेहिं बहूहिं राईसर० जाव-सत्थवाहण्णभिईहिं एयमट्टं विन्नत्ते समाणे 'नो
धम्मो'त्ति 'नो तवो'त्ति मिच्छा विणएणं एयमट्टं पडिसुणेहिं(हि)ति । तस्स णं सयदुवारस्स नगरस्स बहिया उत्तरपुरच्छिमे
दिस्सीमागे एत्थ णं सुभूमिभागे नाम उज्जाणे भविस्सइ । सधोउय० वन्नओ । तेणं कालेणं तेणं समएणं विमलस्स अरहओ
पउप्पए सुमंगले नाम अणगारे जाइसंपन्ने० जहा धम्मघोसस्स वन्नओ, जाव-संखित्तविउलतेयलेस्से, तिन्नाणोवगए, सुभूमि-
भागस्स उज्जाणस्स अदूरसामंते छट्टुंछट्टेणं अणिव्वित्तेणं जाव-आयावेमाणे विहरिस्सति ।

४४. तप णं से विमलवाहणे राया अन्नया कदायि रहचरियं फाउं निज्जाहिति । तप णं से विमलवाहणे राया सुभू-
मिभागस्स उज्जाणस्स अदूरसामंते रहचरियं करेमाणे सुमंगलं अणगारं छट्टुंछट्टेणं जाव-आयावेमाणं पासिहिति । पासित्ता

केटलाएकने रोकशे, केटलाएकना अवयवोनो छेद करशे, केटलाएकने मारशे, केटलाएकने उपद्रव करशे, केटलाएकना वल्ल, पात्र,
कांबल अने पादपुंछण छेदशे, विशेष छेदशे, भेदशे, अपहरण करशे; केटलाएकना भात-पाणीनो विच्छेद करशे, केटलाएकने नगरथी
बहार कादशे अने केटलाएकने देशथी बहार कादशे. ते समये शतद्वार नगरने विषे घणा मांडलिक राजाओ अने युवराजाओ यावत् परस्पर-
कहेशे के 'हे देवानुप्रियो ! ए प्रमाणे खरेखर विमलवाहन राजाए श्रमण निर्मन्थोनी साथे मिथ्या-अनार्यपणुं स्वीकार्युं छे, यावत्-केटला-
एकने देशथी बहार काढे छे, ते माटे हे देवानुप्रियो ! ए आपणने श्रेयरूप नथी, आ विमलवाहन राजाने श्रेयरूप नथी, तेमज आ
राज्यने, आ राष्ट्रने, बल्लने, वाहनने, पुरने, अन्तःपुरने के देशने श्रेयरूप नथी के जे विमलवाहन राजाए श्रमण निर्मन्थोनी
साथे मिथ्या-अनार्यपणुं स्वीकार्युं छे. ते माटे हे देवानुप्रियो ! आपणे विमलवाहन राजाने आ वात जणाववी योग्य छे.'-एम विचारी एक
बीजानी पासे आ वातनो स्वीकार करे छे, स्वीकार करीने ज्यां विमलवाहन राजा छे त्यां आवेछे, त्यां आवीने करतल परिगृहीत करीने-
हाथ जोडीने विमलवाहन राजाने जय अने विजयथी वधावेछे. वधावीने एम कहेशे के 'हे देवानुप्रियो ! आप श्रमण निर्मन्थोनी साथे
मिथ्या-अनार्यपणाने आचरता केटलाएकनो आक्रोश करो छो, यावत्-केटलाएकने देशथी बहार काढो छो, ते देवानुप्रिय एवा
आपने श्रेयरूप नथी, ए अमने पण श्रेयरूप नथी, तेमज आ राज्यने, यावत्-देशने श्रेयरूप नथी के जे देवानुप्रिय एवा आप श्रमण
निर्मन्थोनी साथे मिथ्यात्व-अनार्यपणुं आचरो छे, ते माटे हे देवानुप्रियो ! आप नहि करवा वडे आ कार्यथी बन्ध पडो'.

४३. ज्यारे ते घणा मांडलिक राजाओ, युवराजाओ यावत्-सार्थवाहप्रमुख आ बाबत विनति करशे त्यारे ते विमलवाहन राजा
धर्म नथी, तप नथी'-एवी बुद्धिथी मिथ्या विनय वडे आ वात कबूल करशे. हवे ते शतद्वार नगरनी बहार उत्तर-पूर्व दिशाए अहिं
सुभूमिभाग नामे उद्यान हशे. ते सर्व ऋतुना पुष्पादिकयुक्त-इत्यादि वर्णन जाणवुं. ते काले ते समये विमलनामे तीर्थकरना प्रपौत्र-शिष्य
परंपरामां थयेला सुमंगल नामे अनगार हशे. ते जातिसंपन्न-इत्यादि 'धर्मघोष अनगारना वर्णन प्रमाणे वर्णन करवुं, यावत्-संक्षिप्त अने
विपुल तेजोलेखावाळा, त्रण ज्ञान वडे सहित ते सुमंगल नामे अनगार सुभूमिभाग नामे उद्यानथी थोडे दूर निरन्तर छट्टुनो तप करवावडे
यावत्-आतापना लेता विहरशे.

४४. हवे ते विमलवाहन राजा अन्य कोई दिवसे रथचर्या करवा निकळशे त्यारे सुभूमिभाग नामे उद्यानथी थोडे दूर रथचर्या
करतो ते विमलवाहन राजा निरंतर छट्टुनो तप करता यावत्-आतापना लेता सुमंगल अनगारने जोशे. जोइने कोपाविष्ट थयेलो यावत्-

આસુરુત્તે જાવ-મિસિમિસેમાણે સુમંગલં અણગારં રહસિરેણં ણોહ્લાવેહિતિ । તપ્ ણં સે સુમંગલે અણગારે વિમલવાહણેણં રક્ષાં રહસિરેણં નોહ્લાવિપ્ સમાણે સણિયં ૨ ઉટ્ટેહિતિ, ઉટ્ટેત્તા દોષ્ઠં પિ ઉહં બાહ્વાઓ પગિજ્ઞિય ૨ જાવ-આયાધેમાણે વિહરિસ્સત્તિ । તપ્ ણં સે વિમલવાહણે રાયા સુમંગલં અણગારં દોષ્ઠં પિ રહસિરેણં ણોહ્લાવેહિતિ । તપ્ ણં સે સુમંગલે અણગારે વિમલવાહણેણં રક્ષા દોષ્ઠં પિ રહસિરેણં ણોહ્લાવિપ્ સમાણે સણિયં ૨ ઉટ્ટેહિતિ, ઉટ્ટેત્તા ઓહિં પંડજેહિતિ, ઓ ૨ પંડજિત્તા વિમલવાહણસ્સ રણ્ણો તીતદ્દં ઓહિણા આભોપહિતિ, આભોપત્તા વિમલવાહણં રાયં પવં વદ્દહિતિ-‘નો સ્સલુ તુમં વિમલવાહણે રાયા, નો સ્સલુ તુમં દેવસેણે રાયા, નો સ્સલુ તુમં મહાપડમે રાયા, તુમણ્ણં રુઓ તક્ષે ભવગ્ગહણે ગોસાલે નામં મંચલિપુત્તે હોત્થા, સમણઘાયપ્, જાવ-હુડમત્થે ચેવ કાલગપ્, તં જતિ તે તદા સઘ્ઘાણુભૂતિણા અણગારેણં પધુણા વિ હોઝ્ઞણં સમ્મં સહિયં, સ્સમિયં, તિતિષ્સિયં, અહિયાસિયં, જહ તે તદા સુનક્ષત્તેણં અણગારેણં જાવ-અહિયાસિયં, જહ તે તદા સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં પધુણા વિ જાવ-અહિયાસિયં, તં નો સ્સલુ તે અહં તદા સમ્મં સહિસ્સં, જાવ-અહિયાસિસ્સં, અહં તે નવરં સહયં સરહં સસારહિયં ત્તવેણં તેપણં પ્પગાહ્ઠં કૂડાહ્ઠં માસરાસિં કરેજ્ઞામિ ।

૪૫. તપ્ ણં સે વિમલવાહણે રાયા સુમંગલેણં અણગારેણં યવં વુત્તે સમાણે આસુરુત્તે જાવ-મિસિમિસેમાણે સુમંગલં અણગારં તક્ષં પિ રહસિરેણં ણોહ્લાવેહિતિ । તપ્ ણં સે સુમંગલે અણગારે વિમલવાહણેણં રણ્ણા તક્ષં પિ રહસિરેણં નોહ્લાવિપ્ સમાણે આસુરુત્તે જાવ-મિસિમિસેમાણે આયાધણભૂમીઓ પચ્છોરુમ્મહ, આ ૨ પચ્છોરુમિત્તા તેયાસમુઘ્ઘાણં સમોહ્નિહિતિ, તેયા ૨ સમોહ્નિત્તા સત્તદ્દુ પયાઈ પચ્છોસક્કિહિતિ, સત્તદ્દુ ૨ પચ્છોસક્કિત્તા વિમલવાહણં રાયં સહયં સરહં સસારહિયં ત્તવેણં તેપણં જાવ-માસરાસિં કરેહિતિ ।

૪૬. [પ્ર ૦] સુમંગલે ણં મંતે ! અણગારે વિમલવાહણં રાયં સહયં જાવ-માસરાસિં કરેત્તા કહિં ગચ્છિહિતિ, કહિં ઉવવજ્ઞિ-હિતિ ? [ઉ ૦] ગોયમા ! સુમંગલે અણગારે ણં વિમલવાહણં રાયં સહયં જાવ-માસરાસિં કરેત્તા વદ્દહિં હુટ્ટ-ટ્ટમ-વસમ-તુવા-લસ ૦ જાવ-વિચિત્તેહિં તવોકમ્મેહિં અપ્પાણં ભાવેમાણે વદ્દહિં વાસાઈ સામન્નપરિયાગં પાઝણેહિતિ, પાઝણિત્તા માસિયાપ્ સંલે-હણાપ્ સાર્ઠિં મત્તાઈ અણસણાપ્ જાવ-હેદેત્તા આલોહય-પઢિકંતે સમાહિપ્તે ઉહં ચંદિમ ૦ જાવ-ગેવિજ્ઞવિમાણાવાસસયં વીધી-

વિમલવાહન સુમંગલ અણગાર ઉપર રથ ચલાવી તેને પાડી નાંચશે.

ક્રોધથી અત્યંત બહોતો એવો તે રાજા રથના અગ્રભાગ વડે સુમંગલ અણગારને અભિઘાત કરી પાડી નાંચશે. જ્યારે વિમલવાહન રાજા રથના અગ્રભાગવડે તે સુમંગલ અણગારને પાડી નાંચશે ત્યારે તે સુમંગલ અણગાર ધીમે ધીમે ઉઠશે, ઉઠીને બીજીવાર ઝંચા હાથ કરી કરીને આ-તાપના લેતા વિહરશે; ત્યારે તે વિમલવાહન રાજા સુમંગલ અણગારને બીજીવાર રથના અગ્રભાગવડે અભિઘાત કરી પાડી નાંચશે. જ્યારે વિમલવાહન રાજા સુમંગલ અણગારને બીજીવાર રથના અગ્રભાગવડે અભિઘાત કરી પાડી નાંચશે ત્યારે તે સુમંગલ અણગાર ધીમે ધીમે ઉઠશે, ઉઠીને અવધિજ્ઞાન પ્રયુજશે, અવધિજ્ઞાન પ્રયુજીને વિમલવાહન રાજાને અતીતકાળે અવધિજ્ઞાન વડે જોશે, જોઈને વિમલવાહન રાજાને એમ કહેશે-“તું ખરેખર વિમલવાહન રાજા નથી, તું ખરેખર દેવસેન રાજા નથી, તું ખરેખર મહાપદ્મ રાજા નથી, તું આ ભવથી ત્રીજા ભવમાં મંચલિપુત્ર ગોશાલકનામે હતો, અને શ્રમણનો ઘાત કરનાર તું હ્રસ્વસ્થાવસ્થામાં કાલધર્મ પામ્યો હતો, જો કે તે વખતે સર્વાનુભૂતિ અણગારે સમર્થ છતાં પણ તારો અપરાધ સમ્યક્ પ્રકારે સહન કર્યો, તેની ક્ષમા કરી, તિતિક્ષા કરી અને તેને અધ્યાસિત કર્યો; જો કે તે વખતે સુનક્ષત્ર અણગારે પણ યાવત્-અધ્યાસિત-સહન કર્યો, જો કે તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે સમર્થ છતાં પણ યાવત્-સહન કર્યો, પરન્તુ ખરેખર હું તે પ્રમાણે સમ્યક્ સહન નહિં કરું, યાવત્-અધ્યાસિત નહિ, હું ઘોડા, રથ અને સારથિસહિત તને મારા તપના તેજથી એકઘાપ કૂટાઘાત-પાષાણમય યંત્રના આઘાતની જેમ ભસ્મરાશિરૂપ કરીશ.”

સુમંગલ અણગાર વિમલવાહનને તપના તેજથી ભસ્મ કરશે.

૪૫. જ્યારે તે સુમંગલ અણગારે એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે અત્યંત ગુસ્સે થયેલો અને યાવત્-અત્યંત ક્રોધથી બહોતો તે વિમલવાહન રાજા સુમંગલ અણગારને ત્રીજી વાર પણ રથના અગ્રભાગ વડે અભિઘાત કરી પાડી નાંચશે. જ્યારે વિમલવાહન રાજા રથના અગ્રભાગવડે ત્રીજીવાર તે સુમંગલ અણગારને અભિઘાત કરી પાડી નાંચશે ત્યારે અત્યંત ગુસ્સે થયેલા અને યાવત્-ક્રોધથી બહોતો એવા તે સુમંગલ અણગાર આતાપના ભૂમિથી ઉતરી તૈજસ સમુદ્ઘાત કરશે, તૈજસ સમુદ્ઘાત કરીને, સાત આઠ પગલાં પાછા જઈ ઘોડા, રથ અને સારથિસહિત વિમલવાહન રાજાને ભસ્મરાશિરૂપ કરશે.

સુમંગલ અણગાર ક્ષાલ કરી ક્યાં વશે ?

૪૬. [પ્ર ૦] હે ભગવન્ ! સુમંગલ અણગાર ઘોડાસહિત, યાવત્-વિમલવાહન રાજાને ભસ્મરાશિરૂપ કરીને [કાલ કરી] ક્યાં જશે, ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? [ઉ ૦] હે ગોતમ ! સુમંગલ અણગાર વિમલવાહન રાજાને ઘોડાસહિત યાવત્-ભસ્મરાશિરૂપ કરીને ઘણા પ્રકારના હુટ્ટ, અટ્ટમ, દશમ (ચાર ઉપવાસ), દ્વાદશ ભક્ત (પાંચ ઉપવાસ) યાવત્-વિચિત્ર તપકર્મ વડે આત્માને ભાવિત કરતા ઘણા વરસ સુધી શ્રમણપણાના પુર્યાયને પાલ્લશે. પાલ્લીને માસિક સંલેખના વડે સાઠ ભક્ત અનશનપણે વીતાવીને આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધિને પ્રાપ્ત થઈ ઝર્ષ્ય

वदन्ता सद्यस्त्रिसिद्धे महाविमाणे देवताए उववज्जिहिति । तत्थ णं देवाणं अजहन्नमणुक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । तत्थ णं सुमंगलस्स वि देवस्स अजहन्नमणुक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । से णं भंते ! सुमंगले देवे ताओ देव-ल्लोगाओ जाव-महाविदेहे वासे सिज्जिहिति, जाव-अंतं काहिति ।

४७. [प्र०] विमलवाहणे णं भंते ! राया सुमंगलेणं अणगारेणं सहए जाव-भासरासीकए समाणे कहिं गच्छिहिति, कहिं उववज्जिहिति ? [उ०] गोयमा ! विमलवाहणे णं राया सुमंगलेणं अणगारेणं सहये जाव-भासरासीकए समाणे अहेस-त्तमाए पुढवीए उक्कोसकालट्टिइयंसि नरगंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं ततो अणंतरं उव्वट्टित्ता मच्छेसु उववज्जि-हिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे दाहवकंतीए कालमासे कालं किच्चा दोच्चं पि अहेसत्तमाए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि नर-गंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं तओऽणंतरं उव्वट्टित्ता दोच्चं पि मच्छेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा छट्टीए तमाए पुढवीए उक्कोसकालट्टिइयंसि नरगंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं तओहिंतो जाव-उव्वट्टित्ता इत्थियासु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे दाह० जाव-दोच्चं पि छट्टीए तमाए पुढवीए उक्कोसकाल० जाव-उव्वट्टित्ता दोच्चं पि इत्थियासु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा पंचमाए धूमप्पभाए पुढवीए उक्कोसकाल० जाव-उव्व-ट्टित्ता उरएसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा दोच्चं पि पंचमाए जाव-उव्वट्टित्ता दोच्चं पि उरएसु उवव-ज्जिहिति, जाव-किच्चा चउत्थीए पंकप्पभाए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि जाव-उव्वट्टित्ता सीहेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे तहेव जाव-किच्चा दोच्चं पि चउत्थीए पंक० जाव-उव्वट्टित्ता दोच्चं पि सीहेसु उववज्जिहिति, जाव-किच्चा तच्चाए वालुयप्पभाए पुढवीए उक्कोसकाल० जाव-उव्वट्टित्ता पक्खीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा दोच्चं पि तच्चाए वालुय० जाव-उव्वट्टित्ता दोच्चं पि पक्खीसु उववज्जिहिति, जाव-किच्चा दोच्चाए सक्करप्पभाए जाव-उव्वट्टित्ता सिरीसवेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थ० जाव-किच्चा दोच्चं पि दोच्चाए सक्करप्पभाए जाव-उव्वट्टित्ता दोच्चं पि सिरीसवेसु उववज्जिहिति, जाव-किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि नरगंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । जाव-उव्व-ट्टित्ता सण्णीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा असत्रीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-

लोकमां चन्द्र अने सूर्य, यावत्-सो प्रैवेयक विमानावासने ओळंगी सर्वार्थसिद्ध महाविमानमां देवपणे उपजशे. त्यां देवोनी जघन्य अने उत्कृष्टरहित एवी तेत्रीश सागरोपमनी स्थिति कही छे. त्यां सुमंगल देवनी पण जघन्य अने उत्कृष्टरहित एवी तेत्रीश सागरोपमनी स्थिति हशे. ते सुमंगल देव ते देवलोकथी यावत्-भवना क्षय थवाथी महाविदेह क्षेत्रमां सिद्ध थशे, यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करशे.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे सुमंगल अनगार घोडासहित विमलवाहन राजाने यावत्-भस्मराशिरूप करशे त्यार वाद ते क्यां जशे, क्यां उत्पन्न थशे ? [उ०] हे गौतम ! सुमंगल अनगारे घोडासहित यावत्-भस्मराशिरूप कर्या पछी ते विमलवाहन राजा अधः-सत्तम पृथिवीमां उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकने विषे नारकपणे उत्पन्न थशे. त्यांथी च्यवीने तुरत मत्स्योने विषे उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी दाहनी पीडावडे मरणसमये काळ करीने बीजीवार पण अधःसत्तम नरकपृथिवीमां उत्कृष्टस्थितिवाळा नरकावासने विषे नारकपणे उत्पन्न थशे. त्यांथी अन्तररहितपणे च्यवी बीजीवार पण मत्स्योमां उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करीने छट्टी तमा नामे नरकपृथिवीमां उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकमां नैरयिकपणे उत्पन्न थशे. त्यांथी नीकळी तुरतज खीने विषे उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रद्वारा वध थतां दाहनी पीडाथी यावत्-बीजीवार छट्टी तमा पृथिवीमां उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकमां नारकपणे उत्पन्न थशे. यावत्-त्यांथी नीकळीने बीजीवार पण खीओमां उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करीने पांचमी धूमप्रभाने विषे उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकावासमां यावत्-उत्पन्न थशे. त्यांथी नीकळीने उरःपरिसर्पमां उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी काळ करीने बीजीवार पांचमी नरकपृथिवीमां उत्पन्न थई, त्यांथी नीकळी यावत्-बीजीवार उरःपरिसर्पमां उत्पन्न थशे. त्यांथी यावत्-काळ करीने चोथी पंकप्रभा पृथिवीमां उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकने विषे नारकपणे उत्पन्न थई, यावत्-त्यांथी नीकळी सिहोमां उत्पन्न थशे, त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी ते प्रमाणेज यावत्-काळ करीने बीजीवार चोथी पंकप्रभामां उत्पन्न थई, यावत्- त्यांथी नीकळी बीजीवार सिहोमां उत्पन्न थशे, त्यांथी यावत्-काळ करीने त्रीजी वालुकाप्रभामां उत्कृष्टकालनी स्थितिवाळा नरकावासमां उत्पन्न थई, त्यांथी नीकळी पक्षीओमां उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करी बीजीवार त्रीजी वालुकाप्रभामां उत्पन्न थई यावत्-त्यांथी नीकळी बीजीवार पक्षीओमां उत्पन्न थशे. यावत्-काळ करी त्यांथी बीजी शर्कराप्रभामां उत्पन्न थई, यावत्-त्यांथी नीकळी सरीसृप (शीवारी पशुओ)ने विषे उपजशे. त्यां शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करी बीजीवार शर्कराप्रभाने विषे यावत्-उत्पन्न थशे. अने त्यांथी नीकळी बीजीवार सरीसृपमां उत्पन्न थशे. यावत्-काळ करीने आ रत्नप्रभापृथिवीने विषे उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकावासमां नैरयिकपणे उत्पन्न थशे. यावत्-त्यांथी नीकळीने संझीने विषे उपजशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करीने अमंझीमां उत्पन्न थशे. त्यांपण शस्त्रवडे वध थतां यावत्-काळ करीने बीजीवार पण आ रत्नप्रभापृथिवीमां पल्योपमना असंख्यातमा भागांनी स्थितिवाळा नरकावासमां नारकपणे उत्पन्न थशे. हवे त्यांथी यावत्-

विमलवाहन मरण
पछी क्यां जशे ?

કિચ્ચા દોષ્ચં પિ ર્મીસે રચનપ્પમાપ પુઢવીપ પલિઓવમસ્સ અસંખેજ્જઇમાગટ્ટીતીયંસિ ણરગંસિ નેરહયત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે
 ણં તઓ જાવ-ઉચ્ચટ્ટિત્તા જાઈં ઇમાઈં ળહયરવિહાણાઈં ભવંતિ, તં જહા-ચમ્મપક્કલીણં, લોમપક્કલીણં, સમુગ્ગપક્કલીણં, વિચય-
 પક્કલીણં, તેસુ અણેગસયસહસ્સલુત્તો ઉદાહિત્તા ૨ તથેવ ૨ ધુજ્જો ૨ પચ્ચાયાહિતિ । સઘ્થ વિ ણં સત્થવજ્જે વાહ્વકંતીપ
 કાલમાસે કાલં કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં ધુયપરિસપ્પવિહાણાઈં ભવંતિ, તંજહા-ગોહાણં, નડલાણં, જહા પન્નવણાપપ જાવ-જાહ્વગાણં,
 ચડપ્પાહયાણં, તેસુ અણેગસયસહસ્સલુત્તો સેસં જહા ળહચરાણં, જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં ઉરપરિસપ્પવિહાણાઈં ભવંતિ, તં-
 જહા-અહીણં, અયગરાણં, આસાલિયાણં, મંહોરગાણં, તેસુ અણેગસયસહ૦ જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં ચડપ્પદવિહાણાઈં ભવંતિ,
 તંજહા-પગ્ગુરાણં, દુલુરાણં, ગંડીપદાણં, સળહપદાણં, તેસુ અણેગસયસહસ્સ૦ જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં જલયરવિહાણાઈં ભવંતિ, તં
 જહા-મચ્છાણં, કચ્છમાણં, જાવ-સુસુમારાણં, તેસુ અણેગસયસહસ્સ૦ જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં ચડરિંદિયવિહાણાઈં ભવંતિ,
 તં જહા-અંધિયાણં, પોત્તિયાણં, જહા પન્નવણાપદે, જાવ ગોમયકીડાણં, તેસુ અણેગસય૦ જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં તેઈંદિયવિહાણાઈં
 ભવંતિ, તંજહા-ઉવચ્ચિયાણં, જાવ-હત્થિસોંડાણં, તેસુ અણેગ૦ જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં વેઈંદિયવિહાણાઈં ભવંતિ, તં જહા-પુલાકિ-
 મિયાણં, જાવ-સમુદ્દલિક્ષાણં, તેસુ અણેગસય૦ જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં વણસ્સદ્વિહાણાઈં ભવંતિ, તંજહા-રુક્ષાણં, ગુચ્છાણં,
 જાવ-કુહ્ણાણં, તેસુ અણેગસય૦ જાવ-પચ્ચાયાહસ્સઈ । ઉસ્સન્નં ચ ણં કહુયરુક્ષેસુ, કહુયવહ્ણીસુ, સઘ્થ વિ ણં સત્થવજ્જે
 જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં વાડકાઈયવિહાણાઈં ભવંતિ, તંજહા-પાઈંણવાયાણં, જાવ-સુદ્ધવાયાણં, તેસુ અણેગસયસહસ્સ૦ જાવ-
 કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં તેડકાઈયવિહાણાઈં ભવંતિ, તંજહા-ઈંગાલાણં, જાવ-સૂરકંતમણિનિસ્સિયાણં, તેસુ અણેગસયસહસ્સ૦ જાવ-
 કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં આડકાઈયવિહાણાઈં ભવંતિ, તંજહા-ઉસ્સાણં, જાવ-આતોદગાણં, તેસુ અણેગસય૦ જાવ-પચ્ચાયાતિસ્સઈ ।
 ઉસ્સપ્પણં ચ ણં આરોદપસુ, આતોદપસુ; સઘ્થ વિ ણં સત્થવજ્જે જાવ-કિચ્ચા જાઈં ઇમાઈં પુઢવિકાઈયવિહાણાઈં ભવંતિ, તંજહા-
 પુઢવીણં, સક્કરાણં, જાવ-સૂરકંતાણં, તેસુ અણેગસય૦ જાવ-પચ્ચાયાહિતિ, ઉસ્સન્નં ચ ણં આરબાયરપુઢવિકાઈપસુ, સઘ્થ વિ ણં
 સત્થવજ્જે જાવ-કિચ્ચા-રાયગિહે નગરે વાઈં આરિયત્તાપ ઉવવજ્જિહિઈ । તથ વિ ણં સત્થવજ્જે જાવ-કિચ્ચા દુષ્ચં પિ રાયગિહે
 નગરે અંતો આરિયત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । તથ વિ ણં સત્થવજ્જે જાવ-કિચ્ચા ઈહેવ જંધુદીવે દીવે આરહે વાસે વિંણગિરિપાયમૂલે
 નીકલીને જે ળેચરના મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-ચર્મપક્ષીઓ (ચામડાની પાંચવાલા), લોમપક્ષીઓ (પિંછાની પાંચવાલા), સમુદ્ગપક્ષીઓ
 [જેની સર્વદા ઉડતાં પળ પાંચો બીડાયેલ હોય તે] અને વિતત પક્ષીઓમાં [જેની હમેશાં વિસ્તારેલી પાંચ હોય તેમાં] અનેક લાક વાર
 મરણ પામી પામીને ત્યાં વારંવાર ઉત્પન્ન થશે. સર્વત્ર શક્તવધ થવાથી દાહની ઉત્પત્તિવડે મરણસમયે કાલ કરી જે આ ધુજપરિસર્પના
 મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-ઘો, નોલીઆ-ઈત્યાદિ પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના *પ્રથમ પ્રજ્ઞાપના પદને વિષે કહ્યું છે તે પ્રમાણે જાણવું, યાવત્-જાહક
 અને ચડપ્પાઈઅ જીવોમાં અનેક લાકવાર મરણ પામી પુનઃ ત્યાં વારંવાર ઉત્પન્ન થશે. બાકી બધું ળેચરની પેટે જાણવું. યાવત્-કાલ
 કરી જે આ ઉર:પરિસર્પના મેદો હોય છે, તે આ પ્રમાણે-સાપ, અજગર, આશાલિકા અને મહોરગ; તેમાં અનેક લાકવાર મરણ પામી
 યાવત્-કાલ કરી જે આ ચતુષ્પદના મેદો હોય છે; તે આ પ્રમાણે-૧ ઇકલરીવાલા, ૨ બેલરીવાલા, ૩ ગંડીપદ અને ૪ નલસહિત
 પગવાલા, તેમાં અનેક લાકવાર ઉત્પન્ન થશે, ત્યાંથી યાવત્-કાલ કરી જે આ જલચરના મેદો હોય છે, તે આ પ્રમાણે-કચ્છપ
 (કાચવા), યાવત્-સુસુમાર, તેઓમાં અનેક લાકવાર ઉપજશે, યાવત્-કાલ કરી જે આ ચડરિંદ્રિય જીવોના મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-
 અંધિક, પૌત્રિક-ઈત્યાદિ-જેમ પ્રજ્ઞાપનાસૂત્રના પ્રથમ પ્રજ્ઞાપનાપદમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-ગોમયકીડાઓમાં અનેક લાકવાર ઉપજશે.
 ત્યાં ઉત્પન્ન થઈ કાલ કરી જે આ તેઈંદ્રિય જીવોના મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-ઉપચિત, યાવત્-હસ્તિશૌંડ, તેઓમાં ઉત્પન્ન થઈ યાવત્-
 કાલ કરી જે આ વેઈંદ્રિયોના મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-પુલાકમિ યાવત્-સમુદ્દલિક્ષા, તેઓમાં અનેક લાકવાર ઉપજશે. ઉપજી યાવત્-
 કાલ કરી જે આ વનસ્પતિના મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-વૃક્ષો, ગુચ્છક, યાવત્-કુહુના, તેઓમાં અનેક લાકવાર મરણ પામી ઉત્પન્ન થશે.
 વિશેષે કરીને કટુક વૃક્ષોમાં અને કટુક વેલીમાં ઉપજશે, અને સર્વ સ્થલે શક્તવડે વધ થવાથી યાવત્-કાલ કરીને જે આ વાયુકાયિકના
 મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-પૂર્વનો વાયુ, યાવત્-શુદ્ધ વાયુ; તેમાં અનેક લાકવાર ઉત્પન્ન થશે. યાવત્-કાલ કરી જે આ તેડકાયિકના મેદો
 છે, તે આ પ્રમાણે-અંગારા, યાવત્-સૂર્યકાન્તમણિ નિશ્ચિત અગ્નિ, તેમાં અનેક લાકવાર ઉત્પન્ન થશે. ઉત્પન્ન થઈ જે આ અપ્કાયિકના મેદો
 છે, તે આ પ્રમાણે-અવશ્યાય-શ્લાકલ્લું પાળી, યાવત્-આઈંનું પાળી; તેમાં અનેક લાકવાર યાવત્ ઉત્પન્ન થશે. બહુધા આ પાળીમાં અને
 આઈંના પાળીમાં ઉત્પન્ન થશે; અને સર્વસ્થલે શક્તવડે વધ થવાથી યાવત્-કાલ કરીને જે આ પૃથિવીકાયિકના મેદો છે, તે આ પ્રમાણે-
 પૃથિવી, શર્કરા-કાંકરા, યાવત્-સૂર્યકાન્તમણિ; તેઓમાં અનેક લાકવાર ઉત્પન્ન થશે. વિશેષતઃ આરબાદરપૃથિવીકાયિકને વિષે, સર્વત્ર
 શક્તવડે વધ થવાને લીધે યાવત્-કાલ કરીને રાજગૃહ નગરની આંદેર વેશ્યાપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં પળ શક્તવડે વધ થતાં યાવત્-કાલ

૪૦ * પ્રજ્ઞાપનાસૂત્રમાં ઉપર કહેલો પાઠ મલતો નથી, પણ તેને બદલે આવો પાઠ મલે છે-“સે કિં તં ધુયપરિસપ્પા ? ધુયપરિસપ્પા અણેગવિદ્યા પન્નત્તા,
 તંજહા-નડલા, સેહા, સરઠા, સળા, સરંઠા, સારા, ળોરા, ઘરોહ્ણા, વિસ્સંભરા, મૂસા, મંઘુસા, પયલાહયા, ળીરવિરાલિયા, જહા ચડપ્પાહયા, જે યાવત્તે તદ્દપ્પ-
 ગારા ।” પ્રજ્ઞા ૧ પ૦ ૧ પ૦ ૪૬.

† પ્રજ્ઞા ૫૦ ૧ પ૦ ૪૩-૨.

‡ પ્રજ્ઞા ૫૦ ૧ પ૦ ૪૨-૨.

વેમેલે સન્નિવેસે માહણકુલંસિ દારિયત્તાપ પચ્ચાયાહિતિ । તપ્ પં તં દારિયં અમ્માપિયરો ઉમ્મુક્કવાલભાવં જોવ્વણગમણુપ્પસં પડિરૂવવણં સુક્કેણં, પડિરૂવવણં વિણવણં, પડિરૂવવયસ્સ ભત્તારસ્સ ભારિયત્તાપ દલહસ્સતિ । સા પં તસ્સ ભારિયા ભવિ-સ્સતિ ઇટ્ઠા, કંતા, જાવ-અણુમયા, મંડકરંડગસમાણા તેલ્લકેલા ઇવ સુસંગોવિયા, ચેલપેડા ઇવ સુસંપરિગ્ગહિયા, રયણકરં-હો ધિવ સુસારખિલયા, સુસંગોવિયા, મા પં સીયં, મા પં હણ્ઠં, જાવ-પરિસ્સહોવસગ્ગા ફુસંતુ । તપ્ પં સા દારિયા અશ્વદા કદાયિ ગુણિણી સસુરકુલાઓ કુલધરં નિજ્જમાણી અંતરા દ્વગ્ગિજાલાભિહયા કાલમાસે કાલં કિચ્છા દાહિણિલ્લેસુ અગ્ગિકુમા-રેસુ દેવેસુ દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ ।

૪૮. સેં પં તતોહિંતો અણંતરં ઉચ્છટ્ઠિત્તા માણુસ્સં વિગ્ગહં લભિહિતિ, માણુસ્સં ૨ લભિત્તા કેવલં ચોહિં બુજ્જિ-હિતિ, કે ૨ બુજ્જિત્તા મુંડે ભવિત્તા આગારાઓ અણગારિયં પવ્વરહિતિ । તત્થ વિ ય પં વિરાહિયસામન્ને કાલમાસે કાલં કિચ્છા દાહિણિલ્લેસુ અસુરકુમારેસુ દેવેસુ દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓહિંતો જાવ-ઉચ્છટ્ઠિત્તા માણુસં વિગ્ગહં તં ચેવ જાવ-તત્થ વિ પં વિરાહિયસામન્ને કાલમાસે જાવ-કિચ્છા દાહિણિલ્લેસુ નાગકુમારેસુ દેવેસુ દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓહિંતો અણંતરં ૦ એવં વવણં અભિલાવેણં દાહિણિલ્લેસુ સુવન્નકુમારેસુ, એવં વિજ્જુકુમારેસુ, એવં અગ્ગિકુમારવજ્જં જાવ-દાહિણિલ્લેસુ યણિ-યકુમારેસુ, સે પં તઓ જાવ-ઉચ્છટ્ઠિત્તા માણુસ્સં વિગ્ગહં લભિહિતિ । જાવ-વિરાહિયસામન્ને જોહસિપ્પસુ દેવેસુ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓ અણંતરં ચયં ચહિત્તા માણુસ્સં વિગ્ગહં લભિહિતિ । જાવ-અવિરાહિયસામન્ને કાલમાસે કાલં કિચ્છા સોહમ્મે કપ્પે દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓહિંતો અણંતરં ચયં ચહિત્તા માણુસ્સં વિગ્ગહં લભિહિતિ, કેવલં ચોહિં બુજ્જિહિતિ, તત્થ-વિ પં અવિરાહિયસામન્ને કાલમાસે કાલં કિચ્છા ઈસાણે કપ્પે દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓ ચહિત્તા માણુસ્સં વિગ્ગહં લભિહિતિ । તત્થ વિ પં અવિરાહિયસામન્ને કાલમાસે કાલં કિચ્છા સણંકુમારે કપ્પે દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓહિંતો એવં જહા સણંકુમારે તહા વંમલોપ, મહાસુક્કે, આણપ, આરણે । સે પં તઓ જાવ-અવિરાહિયસામન્ને કાલમાસે કાલં કિચ્છા સવ્વટ્ઠસિદ્ધે મહાવિમાણે દેવત્તાપ ઉવવજ્જિહિતિ । સે પં તઓહિંતો અણંતરં ચયં ચહિત્તા મહાવિદેહે વાસે જાહં ઇમાહં કુલાહં ભવંતિ-અહાહં જાવ-અપરિભૂયાહં, તહપ્પગારેસુ કુલેસુ પુત્તત્તાપ પચ્ચાયાહિતિ । એવં જહા ઉવવાહપ દ્ઢપ્પઇન્નવત્તવ્વયા સચ્ચેવ વત્તવ્વયા નિરવસેસા માણિયવ્વા, જાવ-કેવલવરનાણદંસણે સમુપ્પજ્જિહિતિ ।

કરી વીજીવાર રાજગૃહ નગરની અંદર વેશ્યાપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં પળ શશ્વવડે વંધ થવાથી યાવત્-કાલ કરીને આજ જંબૂદ્વીપમાં ભારત-ધર્મને વિષે વિન્ધ્યાચલપર્વતની પાસે વિમેલ નામે ગામમાં બ્રાહ્મણકુલને વિષે પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થશે. તે પુત્રી જ્યારે બાલ્યભાવનો સ્વાગ કરી ધૌધનને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે તેના માતાપિતા ઉચિત દ્રવ્ય અને ઉચિત વિનયવડે યોગ્ય ભર્તાને માર્યાપણે આપશે. તે પુત્રી તેની સ્ત્રી થશે. તે ઇષ્ટ, કાન્ત, યાવત્-અનુમત, ધરેણાના કરંડીયા જેવી, તેલની કુછીની પેઠે અલ્યંત સુરક્ષિત, વચ્ચની પેટીની પેઠે સારી રીતે (નિરુપદ્રવ સ્થાને) રાખેલી અને રત્નાના કરંડીયાની પેઠે સારી રીતે રક્ષણ કરાયેલી હશે. તે શીત, ઉષ્ણ, યાવત્-પરિવહ અને ઉપદ્રવો ન સ્પર્શે માટે અલ્યંત સંગોપિત-રક્ષણ કરાયેલી હશે. હવે અન્ય કોઈ દિવસે તે બ્રાહ્મણપુત્રી ગર્ભિણી થશે, અને અસુરગૃહથી પીયેર જતાં રસ્તામાં દવાગ્નિની જ્વાલા-વડે બલી મરણસમયે કાલ કરી દક્ષિણદિશાના અગ્નિકુમાર દેવોમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થશે.

૪૮. ત્યાંથી અન્તરરહિતપણે ચ્યવીને મનુષ્યના દેહને ધારણ કરી માત્ર બોધિ-સમ્યગ્દર્શન પામશે. કેવલ સમ્યગ્દર્શન પામી મુંડ ધર્મ ગૃહવાસનો સ્વાગ કરી અનગારિતા-દીક્ષા ગ્રહણ કરશે. ત્યાં પળ શ્રામણ્ય દીક્ષાને વિરાધી દક્ષિણ દિશાના અસુરકુમાર દેવોમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાર પછી તે ત્યાંથી યાવત્-નીકલી મનુષ્ય શરીર પ્રાપ્ત કરી-ઇલાદિ પૂર્વોક્ત કહેલું, યાવત્-ત્યાં પળ શ્રમણપણું વિરાધી મરણસમયે કાલ કરી દક્ષિણ નિકાયના નાગકુમાર દેવોમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. હવે તે ત્યાં અન્તરરહિતપણે ચ્યવી-ઇત્યાદિ ૯ પાઠ વડે દક્ષિણ નિકાયના સુવર્ણકુમારને વિષે, ૯ પ્રમાણે વિદ્યુત્કુમારને વિષે, ૯મ યાવત્-અગ્નિકુમાર સિવાય દક્ષિણ નિકાયના સ્તનિત કુમારને વિષે ઉત્પન્ન થશે. યાવત્-તે ત્યાંથી નિકલી મનુષ્ય શરીર પ્રાપ્ત કરશે, યાવત્-શ્રમણપણું વિરાધી ય્યોતિષિક દેવમાં ઉત્પન્ન થશે. હવે તે ત્યાંથી અન્તરરહિતપણે ચ્યવીને પુનઃ મનુષ્યશરીર પ્રાપ્ત કરશે, યાવત્-શ્રમણપણું વિરાધ્યા સિવાય મરણસમયે કાલ કરી સૌધર્મ દેવલોકને વિષે દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. તે ત્યાંથી અન્તરરહિત ચ્યવીને મનુષ્યશરીર પ્રાપ્ત કરશે, અને કેવલ સમ્યગ્દર્શનનો અનુભવ કરશે. ત્યાં પળ શ્રમણપણું વિરાધ્યા સિવાય મરણસમયે કાલ કરી ઈશાનદેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી ચ્યવી મનુષ્યશરીર પ્રાપ્ત કરશે. ત્યાં પળ શ્રમણપણું વિરાધ્યા સિવાય મરણસમયે કાલ કરી સનત્કુમાર દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી ચ્યવી જેમ સનત્કુમારને વિષે કહ્યું તેમ બ્રહ્મદેવલોક, મહાશુક્ર, આનત અને આરણ દેવલોકને વિષે જાણવું. હવે તે ત્યાંથી ચ્યવી યાવત્-શ્રમણપણાને વિરાધ્યા સિવાય મરણસમયે કાલ કરીને સર્વાર્થસિદ્ધ મહાવિ-માનને વિષે દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી અન્તરરહિત ચ્યવી મહાવિદેહક્ષેત્રને વિષે જે આ આવા પ્રકારના ધનિક, યાવત્-કોઈથી પરાભવ નહિ પામે તેવાં કુલો છે, તેવા કુલોમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ૯ પ્રમાણે જેમ *ઔપપાતિકસૂત્રને વિષે દ્ઢપ્રતિજ્ઞની વક્તવ્યતા કહી છે તે સઘલી વક્તવ્યતા અહિં કહેવી, યાવત્-તેને ઉત્તમ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થશે.

હવે ત્યાંથી ચ્યવી મનુષ્યદેહ ધારણ કરી સમ્યગ્દર્શન પામશે.

કેવલજ્ઞાન-દર્શન ઉત્પન્ન થશે.

४९. तप णं से दढप्पइन्ने केवली अप्पणो तीअद्धं आभोएहिइ, अप्प० २ आभोइत्ता समणे निग्गंथे सहावेहिति, सम० २ सहावेत्ता एवं वदिहिइ—‘एवं खलु अहं अज्जो ! इओ चिरातीयाए अद्दाए गोसाले नामं मंखलिपुत्ते होत्था, समण-घायए-जाव छउमत्थे चेव कालगए, तम्मूलगं च णं अहं अज्जो ! अणादीयं अणवदग्गं दीहमद्धं चाउरंतसंसारकंतारं अणुपरियट्ठिण, तं मा णं अज्जो ! तुब्भं केयि भवतु आयरियपडिणीयए, उवज्जायपडिणीए आयरियउवज्जायाणं अयसकारए, अवघ्न कारए, अकित्तिकारए, मा णं से वि एवं चेव अणादीयं, अणवदग्गं, जाव-संसारकंतारं अणुपरियट्ठिणिति जहा णं अहं । तप णं ते समणा निग्गंथा दढप्पइन्नेस्स केवलस्स अंतियं एयमट्ठं सोष्वा निसम्म भीया, तत्था, तसिया संसारभउच्चिग्ग दढप्पइन्ने केवलं वंदिहिति, नमंसिंहिति, वंदित्ता नमंसित्ता तस्स ठाणस्स आलोइएहिइ, निदिहिति, जाव-पडिचज्जिहिति । तप णं से दढप्पइन्ने केवली बहूइं वासाइं केवलपरियागं पाउणिहिति, बहूहिं० २ पाउणिच्चा अप्पणो आउसेसं जाणेत्ता भसं पञ्चषखाहिति, एवं जहा उववाइए जाव-सघदुवखाणमंतं काहिति । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते !’ ति जाव-विहरइ ।

तेयनिसग्गो समत्तो ।

समत्तं पन्नरसमं सयं ।

दृढप्रतिज्ञ केवली घ-
णा वरसमुषी चारित्र
पाळी मोक्षे जज्ञे.

४९. स्यार बाद ते दृढप्रतिज्ञ केवली पोतानो अतीत काळ जोशे, जोईने श्रमण निर्ग्रन्थोने बोलावशे, बोलावीने ए प्रमाणे कहेशे—
‘ हे आर्यो ! ए प्रमाणे खरेखर आजथी घणां काळ पहेलां हुं मंखलिपुत्र गोशालक नामे हतो; अने हुं श्रमणोनी घात करी यावत्—छम-
स्थावस्थामां काळधर्म पाभ्यो. हे आर्यो ! ते निमित्ते हुं अनादि, अनन्त अने दीर्घमार्गवाळा चारगतिरूप संसाराटवीमां भम्यो. ते माटे तमे कोई आचार्यना प्रत्यनीक-द्वेषी न थशो, उपाध्यायना प्रत्यनीक न थशो, आचार्य अने उपाध्यायना अयश करनारा, अवर्णवाद करनारा अने अकीर्ति करनारा न थशो, अने ए प्रमाणे मारी पेठे अनादि, अनन्त यावत्—संसाराटवीमां न भमशो. स्यार पछी ते श्रमण निर्ग्रन्थो दृढप्रतिज्ञ केवलीनी पासे ए वात सांभळी, अवधारी भय पामी, त्रस्त थई, त्रास पामी अने संसारना भयथी उद्विग्न थई दृढप्रतिज्ञ केवलीने वंदन करशे, नमस्कार करशे, वंदन-नमस्कार करी ते पापस्थानकनी आलोचना अने निन्दा करशे, यावत्—चारित्रनो स्वीकार करशे. स्यार पछी दृढप्रतिज्ञ केवली घणा वर्ष पर्यन्त केवलपर्यायने पाळी पोतानुं आयुष थोडुं बाकी जाणीने भक्त प्रत्याख्यान करशे, ए प्रमाणे *औपपातिकसूत्रमां क्ख्या प्रमाणे यावत्—सर्व दुःखोनो अन्त करशे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’—एम कही [भगवान् गौतम] यावत्—विहरे छे.

तेजोनिर्गम समाप्त.

पंचदश शतक समाप्त.